A
10
28

3 48

JACOBI PIGNATELLI
E CRYPTALEIS IN SALENTINIS
Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris
CONSULTATIONUM CANONICARUM
Tomus Octavus;

IN QUO PRÆCIPUÆ CONTROVERSIÆ DE IIS, Quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sac. Concilium Tridentinum; ad Episcopos, & Regulares; ad immunitatem, libertatem, jurisdictionem Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia potissimùm pertinent; non solùm ex utroque Jure scripto, sed etiam ex Sacrarum Congregationum decretis, rebus judicatis, placitis, atque consultis, ex prudentum responsis, ex moribus receptis, breviter, ac perspicuè dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIUSQUE FORI JUDICIBUS, Jurisconsultis, ac politici studii mystis, in primisque Summorum Pontificum, & Rerumpublicarum Consiliariis, & Advocatis utile planè, ac necessarium.

Cum duplici Indice, altero Consultationum, altero Rerum notabilium in fine hujus Tomi appositio.

EDITIO SECUNDA VENETA AB AUCTORE RECOGNITA, Multis in locis aucta, & à mendis expurgata.

VENETIIS, M.DC.XCV.
Apud Paulum Balleonium.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

IACOBI
PIGNATELLI
E CRYPTALEIS IN SALENTINIS
Sacræ Theologiæ, ac I. U. Doctoris
CONSULTATIONUM
CANONICARUM
Tomus Octavus;

IN QUO PRÆCIPUÆ CONTROVERSIÆ DE IIS,
Quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sac. Concilium Tridentinum; ad Episcopos, & Regulares; ad immunitatem, libertatem, juridictionem Ecclesiasticam, ac bimodi alia potissimùm pertinent; non solùm ex utroque Jure scripto, sed edam ex Sacrarum Congregationum decretis, rebus judicatis, placitis, atque consultis, ex prudentum responsis, ex moribus receptis, breviter, ac perspicuè dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIUSQUE FORI JUDICIBUS,
Jurisconsultis, ac politiæ studii mystis, in primisque Sanctorum Antistitum, & Reipublicarum Consiliariis, & Advocatis utile plane, ac necessarium.

Cum duplici Indice, altero Conciliationum, altero Rerum notabilium in fine hujus Tomi apposito.

EDITIO SECUNDA VENETA AB AUCTORE RECOGNITA,
Multis in locis aucta, & nonnullis expurgata.

i 1699405x

VENETIIS, M. DCC. XCV.
Apud Paulum Balleonium.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

NVMERVS, ORDO, ET ARGVMENTA

Consultationum, quæ in hoc Octauo Tomo continentur.

CONSVLTATIO I.

AN, & quatenus Eremitæ gaudeant priuilegio fori? Vbi de pluribus Eremitarum generibus, eorumque fraudibus, & impostùris? pag.1.

CONSVLTATIO II.

Testator legauit, quod Episcopus eligat pauperes virgines ad dotes, à se relictas, pro monachandis. Mittitur ad diœcesim Episcopi Vicarius Apostolicus. Quæritur, an hæc electio, siue nominatio pertineat ad Episcopum, an verò ad Vicarium Apostolicum? pag.3.

CONSVLTATIO III.

De quadam legatorum Quarta, Ecclesiæ parochiali debita? pag.4.

CONSVLTATIO IV.

An promissio, siue obligatio soluendi quolibet anno totam summam, vel partem clerico pro patrimonio, illi constituendo, ad suscipiendum sacros Ordines, seu quidquid integro patrimonio deerit, cum conditione, quod postquam ipse Clericus de aliquo Ecclesiastico beneficio, vel de aliquo reditu Ecclesiastico prouisus fuerit, cesset huiusmodi solutio pro rata beneficij, siue annui reditus, sit valida? Et quid si ordinatus prouisus fuerit de Capellania simplici? Et an sic ordinatus sit suspensus? pag.5.

CONSVLTATIO V.

An Canonicus Ecclesiæ cathedralis, carentis ædibus canonicalibus, habens domicilium, & actu habitans intra fines alterius parochiæ, dicatur parochianus Ecclesiæ Cathedralis, ita vt in infirmitate teneatur recipere Sacramenta à Parocho Ecclesiæ Cathedralis, vel potius à Parocho domicilij?

Num idem Canonicus decedens, non electa sibi sepultura, debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali, tanquam sua parochia, an in parochia domicilij, anue potius in sepulchro suorum maiorum?

An pro sepultura Canonici, vt supra defuncti, debeatur quarta funeralis parocho domicilij, aut parocho Cathedralis, vel parocho parochiæ sepulturæ suorum maiorum? Vbi habitans in confinio plurium parochiorum, in qua Ecclesia parochiali sepeliendus sit? pag.7.

CONSVLTATIO VI.

An examen testium, pro informatione Curiæ receptum coram Iudice seculari, legitimari possit coram Iudice Ecclesiastico? Et quid versa vice?

Et quid de incompetentia Iudicis secularis impediti, qui ratione præiudicij super immunitate Ecclesiastica prius disputandi, processit ad legitimationem processus?

Et quid de testibus examinatis coram Iudice laico contra aliquem, qui postea detectus fuit Clericus, si postea isti testes coram Iudice Ecclesiastico reuocarunt suum dictum, an scilicet possint torqueri à quonam fuerint subordinati, & in quo dicto persistere velint? pag.9.

CONSVLTATIO VII.

An Ecclesiastici possint licitè conficere vini stillati aquam ex vino, quod è suis vineis percipiunt, illamque ad plenum, siue minutim vendere? pag.10.

CONSVLTATIO VIII.

An, & quatenus Regulares teneantur ad decimas, Parochis, aliisue soluendas? Et qua ratione decimæ ad Monasteria peruenerint? pag.11.

CONSVLTATIO IX.

De Conclaui Cardinalium, Sede Pontificia vacante, aliqua summatim. pag.15.

CONSVLTATIO X.

An diebus in honorem Dei, ac Sanctorum dicatis, præcipuè die Dominico, fieri possit executio bonorum pro viaticis Commissariorum, aliorumue, illaque eisdem diebus vendere? Vbi alia. pag.17.

CONSVLTATIO XI.

De sportulis iudicialibus, siue de mercede, ac erogatione fori Ecclesiastici à S. Congregatione super Episcopis olim taxata, & nuper à taxa Innocentiana, omninò obseruanda. Vbi an, & quatenus liceat Episcopo Cancellariam vendere, vel locare sub annuo censu? Et an emolumenta Cancellariæ vtriusque iurisdictionis, ac sigillorum sint de mensa? pag.20.

CONSVLTATIO XII.

An Fratres Sanctissimæ Trinitatis captiuorum comprehendantur in decreto S. Concilij Trid. cap.9. sess.21. de Reform. non obstantibus priuilegijs Ordini concessi ab Innocentio III. & Clemente IV. super eleemosynis quærendis? Vbi nonnulla de questoribus? pag.25.

CONSVLTATIO XIII.

An beneficiatus, siue Commendatarius Abbatiæ, existentis in vna diœcesi, quæ habet beneficia vnita in aliis diœcesibus, teneatur contribuere Seminario eiusdem diœcesis pro iisdem beneficiis unitis, existentibus in aliis diœcesibus?

Et an remedia Canonica, præscripta à S. Concilio Trident. sess.23. cap.18. de Reform. pro erectione Seminarii, æquè procedant in eius conseruatione, ita vt omnes illi, qui coguntur contribuere seminario erigendo, compelli possint ad contribuendum eius conseruationi? pag.28.

CONSVLTATIO XIV.

An, & quatenus in bonis Ecclesiasticis concordandum sit cum hæreticis? pag.29.

Index Consultationum.

CONSVLTATIO XV.

An Episcopus possit non admittere ad audiendas confessiones seculares, vel regulares Sacerdotes, nisi ij promittant, etiam iuramento, quod à quarundam propositionum probabilium praxi, sibi caueant? pag.30.

CONSVLTATIO XVI.

An Archiuista Ecclesiæ Cathedralis, vel collegiatæ eligendus sit cum consensu, & approbatione Episcopi, ita vt nemo alius ingredi in archiuum valeat, nisi qui licentiam ab illo obtinuerit? pag.31.

CONSVLTATIO XVII.

An licitum sit Episcopis, eorumque Officialibus ex constitutione Synodali percipere salaria pro executione legatorum, videlicet pro iudicatione, & decreto?

An dictis Officialibus licitum sit percipere salaria pro sententiis in causis criminalibus, beneficialibus, & matrimonialibus? Et an circa hoc sit attendenda consuetudo percipiendi certam ratam?

An administratores operum piorum, à fundatore deputati, possint ab Episcopis, vel eorum Visitatoribus contra ordinata à fundatoribus, remoueri, ac mutari?

An supradicti administratores, in fundatione deputati, possint absentes compelli ad exhibendum libros administrationis, vbi residet Episcopi?

An Episcopis, eorumue ministris, ac Visitatoribus liceat exigere pœnas in visitatione præcedenti comminatas ob non executionem decretorum, easque sibi ipsis, vel Episcopis applicare: pag.31.

CONSVLTATIO XVIII.

An sub edicto, quod omnes Confessarii seculares teneantur interesse disputationi casuum Conscientiæ, bis in mense fieri solitis, sub pœna suspensionis ab exercitio confessionis per mensem, comprehendantur etiam confessarii regulares?

Et an Canonicos, aliosque Sacerdotes sub alia mitiori pœna compellere liceat ad interessendum dictæ disputationi, stante quod pauciſſimi sint Parochi, & Confessarij seculares, qui in præfato edicto comprehenduntur? pag.35.

CONSVLTATIO XIX.

An Episcopus iuxta Constitutionem Gregorianam possit compellere syndicos, & ministros Monasterii Monialium, Regularibus subiecti, ad exhibendum libros receptorum, & expensorum dicti Monasterii pro redditione rationis administrationis bonorum illius, etiam sine præsentia Ministri prouincialis, cui subest dictum Monasterium, quatenus interpellatus recusset interesse?

An competat Episcopis facultas ex decreto Sacri Concilij Tridentini cap. 9. sess. 22. de Reform. *circa exigendas rationes ab administratoribus, quatenus debitores comperti fuerint, ad reliquatum soluendum iuris remedijs cogendi?*

Necnon etiam ad effectum in ipsos administratores, quatenus fraudulenter administrauerint, criminali iudicio animaduertendi? pag.35.

CONSVLTATIO XX.

An Episcopus claudere possit fenestras, ac erigere murum viridary Regularium, quia supereminent Monasterio Monialium, quas ipsi Regulares inspiciunt? pag.35.

CONSVLTATIO XXI.

An legatum orandi in Missis pro anima testatoris pertineat ad presbyteros, vel ad fabricam Ecclesiæ, cui authoritate Apostolica sunt applicata omnia legata pia, non habentia onus Missarum?

Scholastria an requirat Doctoratum?

Capellaniæ constitutæ pro secularibus, nolentibus illas propter fructuum tenuitatem accipere, an consentientibus hæredibus, & Episcopo, possint transferri ad Regulares, qui, stante reductione Missarum ab illis obtenta, sunt parati eas accipere, & oneribus satisfacere?

Episcopus rogatus à testatore pro assistentia, & declaratione eius testamenti; an possit mandare executoribus, vt pecunias non possint inuestire in censibus ordinatis à testatore absque sua approbatione?

An Canonici habentes indultum non residendi per duos menses, gaudeant distributionibus quotidianis, si redditus pro maiori parte consistant in distributionibus?

An Primicerius debeat cantum perdiscere?

An Canonici supranumerarij, admissi ad honores, emolumenta, & præeminentias Canonicorum numerariorum, teneantur ad expensas Ecclesiæ? pag.36.

CONSVLTATIO XXII.

De Episcopo suffraganeo, qui in suum Metropolitanum sententiam excommunicationis protulit.

Qui non paruit reiteratis mandatis eiusdem Metropolitani circa trasportationem actorum, quàm ob causam fuit ab eo interdictus ab Ecclesia, & successiuè excommunicatus ob contumaciam.

Qui edicta, siue cedulones eiusdem Metropolitani lacerauit, & in illum suos cedulones publicauit? pag.36.

CONSVLTATIO XXIII.

An legatum relictum pro residentia Capellani in Choro, possit commutari in celebrationem Missarum Vbi de altaribus priuilegiatis perpetuis, & temporaneis quoad Indulgentias concessas animabus fidelium defunctorum in festis ritus duplicis? pag.37.

CONSVLTATIO XXIV.

An sit validum matrimonium contractum coram Parocho prima tantum tonsura initiato, & intra annum ad Sacerdotium non promoto: pag.38.

CONSVLTATIO XXV.

An rectè, prudenter, & laude dignum faciant, qui in, vel extra Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, &c. à se fundata, arma suagentilitia poni curant: pag.38.

CONSVLTATIO XXVI.

An patronus, in quem legitimo titulo iuspatronatus Ecclesiæ, Hospitalis, Capellæ, &c. translatum est, arma, seu insignia primi patroni inde auferre, & sua apponere, vel appingere possit? pag.41.

CONSVLTATIO XXVII.

An matrimonium irritè, propter impedimentum dirimens, bona fide contractum cum dispensatione Ordinarij, facultatem non habentis, si per summum Pontificem conualidetur, debeat iterum coram Parocho, & testibus contrahi, vel sufficiat nouus consensus absque Parocho, & testibus: pag.43.

CON-

Index Consultationum.

CONSVLTATIO XXVIII.

An si vir fide dignus tradiderit alicui Reliquias Sanctorum, possint illæ exponi publicæ veneration, approbante Episcopo? pag.44.

CONSVLTATIO XXIX.

*An Religiosi Ordinum militarium, qui exercent curam animarum iisdem Ordinibus annexam, apponi, ac remoueri soliti ad nutum eorum Magni Magistri, faciant, tuta conscientia, fructus suos, inspecto S.Conc.Trid.*cap.1.sess.23. de Reform. *quando, dimisso substituto, pro seruitio curæ animarum, approbato ab eorum Magno Magistro, de eius licentia, & mandato alibi inseruiunt Ordini?* pag.44.

CONSVLTATIO XXX.

An liceat Episcopo supprimere beneficia Canonicatus, & dignitates? pag.44.

CONSVLTATIO XXXI.

An, & quatenus, præsupposita etiam legitima licentia, Confraternitates suas processiones facere possint? Vbi an, & quatenus in alienatione bonorum Confraternitatum requiratur assensus Apostolicus? pag.45.

CONSVLTATIO XXXII.

An consuetudo, vt primo loco nominatus à patronis ad Parochialem Ecclesiam de iurepatronatus, instituatur absolutè sine concursu, & secundo loco nominatus intret solum in defectum primi, sit valida, & seruanda? pag.47.

CONSVLTATIO XXXIII.

An Regulares habentes Conseruatorem legitimè electum, debeant coram eodem Conseruatore conuenirì in causis ciuilibus, requirentibus discussionem, & iudicialem indaginem, quando sunt rei, an potiùs coram Ordinario? pag.48.

CONSVLTATIO XXXIV.

An liceat eligere in Vicarium Capitularem non Doctorem, sed aliàs idoneum reputatum, stante reprobatione Doctorum de Capitulo?

An facta electione intra octo dies de non Doctore, ea deuoluatur ad Metropolitanum, vel potius facta per Metropolitanum declaratione nullitatis, restituenda sit electio de nouo ad idem Capitulum? pag.50.

CONSVLTATIO XXXV.

An Canonici possint cogi ab Episcopo ad ei assistendum, vti Conuisitatores in visitatione diœcesis? pag.52.

CONSVLTATIO XXXVI.

An exactio taxæ pro seminario, nondum instituto cum Seminaristis, restitui debeat? pag.52.

CONSVLTATIO XXXVII.

An Constitutio Vrbani VIII. quæ incipit secretis æternæ prouidentiæ consilijs, *edita sub die* 11. *Decembris* 1624. *qua statuitur, Italos Clericali charactere insignitos cum falsis dimissoriis ab alieno Episcopo, fori priuilegio minimè gaudere, & seculari iurisdictioni plenè in omnibus subiacere, comprehendat etiam Melitenses?* pag.53.

CONSVLTATIO XXXVIII.

Fiscales Regii ab omnibus Ecclesiis, possidentibus loca iurisdictionalia intra fines Regni Neapolitani sub prætextu, quod ea sint feuda, petunt quindennium, suffectum vice releuii, quoties nouus Prælatus succedit in locum demortui. Ideòque tria discutiuntur.

An verè subsistat, quod omnia loca iurisdictionalia, possessa ab Ecclesiis in Regno, præsumenda sint feuda?

An posito, quod sint feuda, de iure verum sit, quod in successione cuiuslibet Prælati, debeat Regiæ Cameræ solui releuium, & consequenter eius loco præassertum quindennium?

Coram quo, Ecclesiis dissentientibus, & negantibus, se teneri ad illius præstationem, hæc controuersia cognoscenda sit? Num coram Iudice Ecclesiastico, an potiùs coram Domino feudi, sicque Curia Summariæ? pag.54.

CONSVLTATIO XXXIX.

An conuentio Summorum Pontificum cum Proregibus Neapolitanis, vt ipsi exules, siue bannitos possint hincinde persequi intra fines suæ ditionis per decem millia passus, adhuc perduret? pag.56.

CONSVLTATIO XL.

De duodecim articulis à quodam Senatu emissis super forma procedendi contra Ecclesiasticos in delictis atrocibus, quæ vocant priuilegiata, vbi quæritur an, & quatenus sint contra immunitatem, libertatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam: pag.58.

CONSVLTATIO XLI.

An Regulari danda sit petita copia actorum in causa criminali cum nominum testium expressione? pag.62.

CONSVLTATIO XLII.

An edictum Episcopi, quo præcipitur sub pœna excommunicationis, aliisque arbitrarijs, quod nemo admittat ad celebrationem missarum presbyteros exteros absque eius licentia, comprehendat etiam Regulares Vbi summatim explanatur decretum de obseruandis, ac euitandis in celebratione Missæ sess.22. *Sacri Concilij Tridentini?* pag.62.

CONSVLTATIO XLIII.

An, & quibus in casibus monachi, ac Regulares subsint Episcopo. Vbi prius de eorum origine, successione, progressu, & alijs eiusmodi strictim? pag.65.

CONSVLTATIO XLIV.

De Parochialibus, etiam Monasterio Regularium vnitis, ac de cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbenti ad præscriptum Sac. Concilij Trident. session.7. cap.7. de Reform. & sess.25. cap.11. de Regular. *vbi de hac materia subobscura plures textus Canonici, Constitutiones Pontificiæ adducuntur, explicantur, concordanturque?* pag.78.

CONSVLTATIO XLV.

De Regularibus, & Monialibus ad præscriptum Sac. Concilij Trid. cap.1. & 2.sess.25. de Regular. *vbi de vitæ institutione iuxta Regulam, quam professi sunt, deque proprietate ipsis omninò prohibita?* pag.80.

Index Consultationum.

CONSVLTATIO XLVI.

Quænam Monasteria Regularium possint bona immobilia possidere?
Quinam numerus personarum in illis constituendus? Quomodo erigenda?
Quo pacto Regularis obsequio alterius loci, aut personæ subijci possit?
Quomodo à Conuentu recedere, ac studiorum causa abesse? pag.82.

CONSVLTATIO XLVII.

De clausura Monialium ad cap.9. sess.25.de Regular. *pag.84.*

CONSVLTATIO XLVIII.

De ratione eligendi Superiores Regulares iuxta decretum cap. 6.*Sacri Concilij Trid.*sess.25.de Regular. *pag.86.*

CONSVLTATIO XLIX.

Quæ, & quomodo Moniales in Abbatissas, & quocumque nomine Præfectas eligendæ? Et an duobus Monasterijs vlla præfici possit? Idque ad præscriptum cap.7. sess.25. de Regular. *pag.87.*

CONSVLTATIO L.

Regimen Monasteriorum, non habentium Ordinarios regulares Visitatores, quando instituendum ex decreto Concilij Trid. cap.8. sess.25.de Regular. *pag.88.*

CONSVLTATIO LI.

De quibus Monasterijs agat S. Concilium Tridentinum cap.9. sess.25.de Regular. *pag.88.*

CONSVLTATIO LII.

De confessione, & communione semel singulis mensibus à Monialibus facienda. De confessario extraordinario eis ab Episcopo offerendo, & quo loco apud illas Eucharistia conseruanda? pag.88.

CONSVLTATIO LIII.

An, & quatenus Regulares secularibus in obseruatione censurarum Episcopalium, ac festorum diœcesis conformari teneantur? pag.89.

CONSVLTATIO LIV.

De controuersijs præcedentiæ ab Episcopo componendis. Et de exemptis ad processiones publicas compellendis. Vbi refertur decretum generale de osculo Euangelij, de vsu baldachini, deque assistentia in presbyterio secularibus negandis? pag.89.

CONSVLTATIO LV.

Professio religiosa qua ætate fieri debeat? Vbi multa ex vsu edocentur? pag.90.

CONSVLTATIO LVI.

Quando renunciatio, aut obligatio Regularium facienda sit? Quando etiam nouitij profiteri, aut eijci debeant? Vbi alia. pag.91.

CONSVLTATIO LVII.

De exploratione puellarum, habitum regularem suscipere, ac professionem emittere volentium, ac de earum libertate ad ingrediendum Monasterium? pag.93.

CONSVLTATIO LVIII.

Quid à Regularibus obseruandum sit, si velint habitum dimittere, aut à Religione discedere? pag.93.

CONSVLTATIO LIX.

An Abbates, qui in Parochos, & Parochianos iurisdictionem habent quasi Episcopalem priuatiuè ad Episcopum, possint suis subditis secularibus literas dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere? pag.93.

CONSVLTATIO LX.

A quo, & quomodo succurri debeat Ecclesiæ, vel ædibus Parochialibus, si refectione indigeant? Vbi quantum Parocho sit assignandum pro sua congrua sustentatione? pag.98.

CONSVLTATIO LXI.

An, & quatenus à morum correctione detur appellatio, etiam quoad Regulares? Quomodo Concilij Tridentini decreto super hac re derogetur? Et an, quatenusue causa Clerici committi possit Iudici sæculari? pag.100.

CONSVLTATIO LXII.

An, & quatenus Regulares, abiurantes de leui in S.Officio Inquisitionis reddantur inhabiles ad gradus, & dignitates suæ Religionis: Vbi non vulgò aliqua effata de abiuratione, de abiurante, deque Regularibus ad materiam S.Officij pertinentia? pag.101.

CONSVLTATIO LXIII.

Qui post matrimonium contractum ad Sacros Ordines promouetur, quas pœnas incurrat in Ecclesia Latina? Quid in Ecclesia Græca? Vbi strictim differentia inter dictas Ecclesias. An ipsi iniungendum sit præceptum non petendi debitum, sed solùm reddendi? Et quid de promoto ad minores Ordines? pag.103.

CONSVLTATIO LXIV.

An externi pauperes, & mendici possint Vrbibus excludi? Quid de indigenis pauperibus, an liceat eos mendicatione prohibere? Quidue de Cigaris, vulgò Zingaris, & huiusmodi furfuris hominibus? pag.106.

CONSVLTATIO LXV.

An Regulares Romam adeuntes prætextu, quod electio Prouincialis, aliorumue officialium, vel ob huiusmodi aliud fuerit inualida, sint puniendi, tanquam Apostatæ? pag.110.

CONSVLTATIO LXVI.

An Monialis possit in sua cella construere feneſtram, per quam prospiciatur in cellam alterius Monialis: Vbi, & quid si esset constructa? & aliqua de interdicto noui operis nunciatione? pag.111.

CONSVLTATIO LXVII.

Quomodo prospiciendum sit conscientiis aliquorum, qui vsi fuerant facultatibus Bullæ Cruciatæ, vel alterius Indulgentiæ irritæ ex defectu voluntatis Summi Pontificis, illam concedentis, ob non adimpletas aliquas conditiones? pag.112.

CON-

Index Consultationum.

CONSVLTATIO LXVIII.

Bona hæreticorum, quando, & quomodo Fisco addicantur? pag. 113.

CONSVLTATIO LXIX.

An possint baptizari à Parocho Catholico hæreticorum filij, etiam domi, ac sine cæremonijs Ecclesiæ ad euitandum periculum mortis, si differatur baptismus, donec pueri habeant vsum rationis iuxta morem dictorum hæreticorum? pag.113.

CONSVLTATIO LXX.

Quinam inter plures æquales in officio, Magistratu, Senatu, cæterisque paribus, prior censendus sit, illene, qui prius titulum obtinuit, an qui possessionem? pag.113.

CONSVLTATIO LXXI.

An pueri minoris ætatis, nati ex patre turca, & matre Christiana ritus græci, ducti in captiuitatem à Christianis, sequi debeant Religionem Christianam matris, & gaudere libertate? pag.114.

CONSVLTATIO LXXII.

Iudex secularis, postquam deputauit per modum prouisionis in suum Cancellarium in Cancellaria seculari Cancellarium foraneum Episcopi, præsentare fecit à suo baliuo eidem Cancellario intimationem, in qua illum adstringebat ad declarandum intra terminum duorum dierum à die præsentationis, vtram velit retinere, renunciando in scriptis illi, quam in posterum nollet exercere. Quæro, an hoc sit contra immunitatem ac libertatem Ecclesiasticam? Et quid in alijs casibus? pag.114.

CONSVLTATIO LXXIII.

An Confraternitas Mortis, atque adeo quæcumque aliæ Confraternitates seculares Vrbis, aliorumue locorum, possint in funeribus erigere suam Crucem, quando defuncti à proprijs illorum parochis tumulandi efferuntur ad ipsarum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerant?

An eædem Confraternitates possint suam Crucem erigere tam per viam, quàm in Ecclesia Parochiali, quando cadauer non effertur à proprio illius Parocho ad ipsarum Ecclesias sepeliendum, sed ad ipsam Ecclesiam Parochialem?

An Rectores, seu Sacristæ, aliiue Capellani earumdem Confraternitatum, quando non incedunt cum suis Confraternitatibus, sed seorsim ab illis, possint in funeribus ducendis stolam deferre?

An iidem Rectores, siue Sacristæ, qui cum suis Confraternitatibus ad funus euocatis incedunt, post absolutum à parocho officium funeris in sua Ecclesia parochiali, in qua cadauer delatum sepeliendum est, possint super dicto cadauere iterum funebre officium peragere? Et

An parochi possint super cadauere, præsertim sui parochiani, qui in Ecclesia, siue Oratorio Confraternitatum intra fines suæ Parochiæ positis, sepulturam elegit, officium funeris peragere? pag.119.

CONSVLTATIO LXXIV.

An Inquisitores Apostolici possint absoluere suos familiares, seu officiales ab excommunicatione incursa vigore Can. si quis suadente, *vel potius huiusmodi facultas pertineat priuatiuè ad Episcopos, quando nimirum percussio est leuis, vel mediocris? Et quid si enormis? pag.132.*

CONSVLTATIO LXXV.

An Doctor, qui docet mysterium immaculatæ Conceptionis B. Virginis, quod quidem per multas rationes sustinetur, vt verum, sed defectu Scripturæ, & traditionis de fide esse non potest, incurrat pœnas in Constitutione Alexandri VII. præscriptas?

Item an Episcopus, ordinarius illius Doctoris, possit sine citatione ipsius declarare, eum incurrisse in dictas pœnas, & pro tali habendum?

Et, an eo appellante, poterit idem Episcopus decretum facere, quod non obstante appellatione, sustinenda est sententia, & tanquam priuatum facultatibus esse habendum? pag.132.

CONSVLTATIO LXXVI.

De polygamo sponte comparente, & proditorie occidente primam vxorem, an absoluendus sit à sola polygamia, tanquam à delicto pertinente ad S. Officium, vel etiam ab homicidio occasione dictæ polygamiæ commisso?

An denuò contrahere debeat validè matrimonium cum secunda, & interim debeant separari? pag.133.

CONSVLTATIO LXXVII.

An ex conuersione Iudæi ad fidem Christianam, inscia vxore, matrimonium intelligatur solutum quoad vinculum:

An professio regularis, ab eo emissa, sit valida, & saltem ad quid obliget, si matrimonium subsistat?

An possit deinceps cohabitare cum vxore, si matrimonium subsistit?

Quas censuras incurrerit præter irregularitates ex multiplici capite: pag.134.

CONSVLTATIO LXXVIII.

An forma, in orientalibus Ecclesijs consueta, suppleat Sacramentum Confirmationis, & toleranda sit ab Ecclesia Latina: Et

An à quolibet Sacerdote baptizante possit conferri huiusmodi Sacramentum, cuius in Ecclesia Latina solus Episcopus est minister ordinarius pag.135.

CONSVLTATIO LXXIX.

An expediat ad declarationem instructionis super statu libero matrimoniorum decernere, quod Episcopi, qui habent amplas diœceses, teneantur deputare Parochum, seu Vicarium foraneum pro diœcesanis habitantibus vltra duas dietas à Curia Episcopali, & matrimonium contrahere volentibus ad hoc, ut ij coram suo Parocho, aut Vicario foraneo suum statum liberum probare valeant absque maiori dispendio accedendi ad Curiam Episcopalem pro eodem effectu? pag.137.

CONSVLTATIO LXXX.

An Sacerdos Armenus in Diœcesi Latina possit in Missa dicere orationem pro Patriarcha Armeno, licet dictus Patriarcha sit schismaticus?

An Armeni degentes in diœcesi Latina possint ieiunare iuxta ritum Armenum?

An Armeni Catholici, reuersi in patriam, non valentes habere Sacerdotes Catholicos, & abstinere à communione absque scandalo, possint confiteri Sacerdotibus Armenis schismaticis, qui non sunt nominatim excommunicati? 139

CONSVLTATIO LXXXI.

An matrimonia Græcorum, si contrahantur post susceptos sacros Ordines, siue prima sint, siue secunda, sint valida? 140

CONSVLTATIO LXXXII.

An Constitutio B. Pij V. de non audiendis condemnatis in contuma-

sumaciam, elapso anno à die condemnationis, locum habeat etiam in Tribunali S. Officij? Maximè verò in illis causis, quæ ad fidem non pertinent? pag.145.

CONSVLTATIO LXXXIII.

An ministri Cameræ Apostolicæ exequi possint manu regia contra debitores Cameræ, conductores bonorum Cameralium, si dicti debitores sint officiales S. Officij ex illis, qui gaudent priuilegio fori, absque exequatur Inquisitoris? pag.146.

CONSVLTATIO LXXXIV.

An Missionarij permittere possint Maronitis Catholicis, vt ieiunent, & abstineant, & dies festos agant cum Græcis?
An eis liceat illis consulere, vt sine Missa potiùs permaneant, quàm Ecclesiam schismaticorum adeant?
An propter animarum salutem, ac deuotionem populi Missam tertia hora post meridiem celebrare possint? Vbi de magna vi consuetudinum in Ecclesiæ administratione multa iterum adducuntur, & examinantur quidam ritus Græcorum in sacramento Extremæ Vnctionis? pag.146.

CONSVLTATIO LXXXV.

An Regulari ministro S. Officij, decedenti extra claustra, dum iter agebat ex vno ad alium Conuentum cum obedientia sui Superioris, faciendum sit spolium? Et quatenus affirmatiuè,
An à Superiore suæ Religionis, anve ab Inquisitore, cuius erat minister? pag.150.

CONSVLTATIO LXXXVI.

An, & quatenus furtum pyxidis pertineat ad S. Officium Inquisitionis? pag.150.

CONSVLTATIO LXXXVII.

An Princeps secularis possit edicto suo prohibere, ne quis faciat incantationes superstitiosas cum inuocatione dæmonum tacita, vel expressa sub pœna mortis vltra pœnas Ecclesiasticas in ijs, quæ ad ipsos Iudices Ecclesiasticos pertinent?
Quid faciendum de huiusmodi Edicto iam publicato? Et
An Episcopus possit publicare simile edictum sub pœnis arbitrarijs tam delinquentibus, quàm non reuelantibus vel ipsi Episcopo, vel S. Inquisitioni, & vlterius concedere Indulgentias quadraginta dierum tam denuntiantibus, quàm cooperantibus ad extirpationem huiusmodi delinquentium? pag.152.

CONSVLTATIO LXXXVIII.

An assertiones istæ possint licitè sustineri, nimirum, quod liceat mutuanti, etiam pignoribus assicurato de credito, aliquid vltra sortem exigere, dummodo non repeteret sortem vsque ad certum tempus?
Item quod possit vendi res carius, quàm valet ob dilationem temporis datam ad soluendum pretium credito, & in exorbitanti summa, nempè vltra dimidium iusti pretij, & cum speciali obligatione rei venditæ, siue translatione dominij vsque ad integram satisfactionem?
Et quod possit fundari census annuus super bonis stabilibus, ac fructiferis ad rationem decem pro centenario, & haberi vltra hanc assecurationem pignus rerum mobilium eiusdem valoris capitalis? pag.152.

CONSVLTATIO LXXXIX.

An deturpantes, violantes, vel percutientes sacras Imagines puniri debeant priuatiuè quoad Iudices laicos in S. Officio Inquisitionis? Vbi quid de Iudæis hoc ipsum committentibus? pag.153.

CONSVLTATIO XC.

An Notarius, vel alius minister S. Officii ex iis, qui gaudent priuilegio fori, ex dicto priuilegio superueniente, possit declinare iurisdictionem Episcopi, coram quo introductum erat iudicium ciuile, & per multos annos discussum ante priuilegium S. Officii? pag.155.

CONSVLTATIO XCI.

An damnati ad triremes in Tribunali S. Officii, siue in perpetuum, siue ad tempus, sint degradandi?
Et an degradatio debeat esse actualis, an verbalis, an nullo modo facienda sit? Vbi cursim recensentur casus, in quibus infertur pœna degradationis, & alia scitu minimè spernenda? pag.155.

CONSVLTATIO XCII.

Quot, quasue pœnas incurrat Religiosus laicus, professus Latinus, qui dimittens habitum regularem, ab Episcopo Græco schismatico se facit græco ritu ordinari? Et reuersus ad Religionem quomodò sit tractandus? pag.157.

CONSVLTATIO XCIII.

Iudæus, supponens dedisse libellum repudij in Iudaismo vxori hebrææ, cum qua matrimonium non consumauerat, Christianus factus, & continere non valens, vult contrahere matrimonium cum Christiana, viuente adhuc vxore hæbræa. Quæritur
Primò. An ex dicto libello repudij fuerit dissolutum dictum matrimonium, non consumatum?
Secundò. Quid requiratur ad effectum dissoluendi dictum matrimonium, ex quo dictus Iudæus Christianam fidem amplexus est, & transire cupit ad secunda vota cum muliere Christiana?
Tertiò. Maximè verò degente in remotissimis partibus eius vxore hebræa? Vbi multa de libello repudii, pag.159.

CONSVLTATIO XCIV.

An patentati exempti, siue priuilegiati S. Officij, hoc est officiales, qui gaudent priuilegio fori actiuè, & passiuè, quales sunt Vicarius, Notarius, Fiscalis, Baroncellus, Custos carcerum, & eiusmodi alij ministri necessarij S. Officio, gaudeant quoad onera communitatiua exemptione Ecclesiasticorum, vel familiæ armatæ Episcoporum? pag.161.

CONSVLTATIO XCV.

An edictum Inquisitoris, publicatum in eius ingressu ad Inquisitionem sub nomine proprio, & dignitatis, obliget post deputationem noui Inquisitoris, qui huiusmodi edictum non renouauit præter consuetudinem Inquisitorum antecessorum, qui dictum Edictum in officij ingressu renouare solent?
An necessarium sit nouum edictum publicare, vel magis expediat illud differre ad opportuniorem commoditatem, ne ex intempestiua publicatione edicti scandalum oriatur in populo, vel etiam impedimentum à Principe laico, è quo verisimiliter timeri potest?
An potius expediat nouum edictum publicare Romæ à generali Inquisitione, quod afficiat omnes Inquisitores præfatum edictum, vel ex aliqua causa, vel etiam ex obliuione, aut negligentia publicare omittentes? pag.161.

CON-

Index Consultationum.

CONSVLTATIO XCVI.

An præuentus à solo dicto socij criminis, in quo obijt, absque tamen purgatione maculæ, gaudeat priuilegio sponte comparentium in causa, pertinente ad S. Officium, non tamen in materia fidei? pag.162.

CONSVLTATIO XCVII.

An, & quatenus carceratis in S. Officio ob crimen hæresis concedi debeat Confessarius? pag.162.

CONSVLTATIO XCVIII.

An Bullæ B. Pij V. Si de protegendis *habeat locum in ijs, qui sine fractura carceris S. Officij, sed clauibus adulterinis, non odio fidei, sed pretio eduxerunt è carcere de hæresi vehementer suspectum, non tamen confessum, neque conuictum?* pag.163.

CONSVLTATIO XCIX.

An, & quatenus Græci schismatici possint fieri captiui, ac suis bonis expoliari à Christianis, præsertim à triremibus Religionis Hierosolymitanæ? pag.163.

CONSVLTATIO C.

An dos, eiusque augmentum restitui debeat à viro Iudæo ad fidem Christianam conuerso, vxori in Iudaismo permanenti? pag.163.

CONSVLTATIO CI.

An familiaris conuersatio, ac litium extinctio sint causæ sufficientes ad dispensandum in primo, & secundo affinitatis gradu? Etiam in non magnatibus? pag.164.

CONSVLTATIO CII.

In quadam diœcesi plerique rustici, & mechanici sunt tenuioris fortunæ, & tamen ad grauium onerum solutiones compelluntur. Hinc est, vt media inquirant oneribus istis, & victui opportuna, multa millia vtriusque sexus quotannis in partes hæreticorum proficiscuntur, & operam suam elocant talibus etiam dominis, qui diebus ieiuniis, Veneris, & Sabbati solummodò vetitos cibos apponi sinunt, vsque operarii Catholici in defectum aliorum passim vescuntur. Quæritur, An liceat? Idem Catholici dominum subinde non recipiunt, nisi se obligent ad exercitium operum seruilium pro diebus etiam festis. Quæritur, An propter suam paupertatem se ad illud obligare possint? pag.164.

CONSVLTATIO CIII.

Ministri hæretici prolem, fasciis inuolutam, baptizaturi aquam è suggestu ita communiter effundunt, vt illa fascias tantùm, rarò autem vllum infantis membrum contingat, quo casu baptismus est nullus.

Quæritur proinde, an sint monendi ministri Catholici, vt sub conditione semper baptizent ab hæreticis baptizatos?

Item qui plerisque in locis militant pro hæreticis, quiue officio aliquo funguntur, sæpè nequeunt sua obtinere stipendia, nisi probent à se subinde frequentatas conciones hæreticas, & ideò eis aliquando interfunt sine scandalo, vt aiunt, cùm satis, superque constet tam orthodoxis, quam heterodoxis se esse catholicos, & solummodò pro forma se se in concionibus ostendant, ac insuper sine erroris, aut hæresis periculo, cùm vel non attendant ad verba concionantis, vel aures gossypio obturent. Quæritur,

An tales dum ad Sacramentum pœnitentiæ accedunt, & conciones vitare non proponunt, possint absolui? pag.165.

CONSVLTATIO CIV.

Multi hæretici conuertuntur ad fidem, inter quos non pauci sunt coniugati, altero coniuge perseuerante in hæresi, coniugati, inquam, ritu tantùm hæretico, ideòque inualido, cùm in illis partibus publicatum sit decretum S. Concilij Tridentini. Pars conuersa cupit matrimonium renouare secundum formam eiusdem decreti Tridentini, at compartem hæreticam, à qua separari moraliter impossibile est, nullatenus potest inducere, vt coram Parocho compareat; quæritur, quid Pastores Catholici cum tali agere debeant, & speciatim, an coniugem bonæ voluntatis ad vsum Sacramentorum possint admittere? pag.165.

CONSVLTATIO CV.

An concedenda sit facultas dispensandi in matrimonio rato, & non consumato ad hoc, vt primi coniuges possint ad secunda transire vota, si periculosa, & impacata præuideatur cohabitatio futura, seu lapsus in hæresim? pag.165.

CONSVLTATIO CVI.

An concedi possit, ac debeat dispensatio coniunctis in primo gradu affinitatis, in secundo consanguinitatis, & in tertio pariter consanguinitatis cum compaternitate? pag.166.

CONSVLTATIO CVII.

Supposito priuilegio, quod pro maleficijs non publicentur bona delinquentium, nisi pro delictis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ. Quæritur, an fautoribus, qui ex Constitutione B. Pij V. Si de protegendis, *declarantur rei læsæ maiestatis in primo capite, possint confiscari bona?*

An dicti fautores, declarati excommunicati, si per annum, inforduerint in excommunicatione, efficiantur hæretici, ita vt eorum bona confiscari valeant?

Et an, pendente anno excommunicationis, possit Fiscus describere bona dictorum fautorum, vt, elapso termino infordescentiæ, eorum bona confiscare valeat? pag.166.

CONSVLTATIO CVIII.

An casus sententiæ, quæ tantùm declarat, Inquisitionem S. Officij non esse Iudicem competentem, comprehendantur in Constitutione 22. B. Pij V. quæ incipit: Inter multiplices? pag.167.

CONSVLTATIO CIX.

An iuramentum præstari solitum ab alumnis Collegij de propaganda fide, scilicet non assumendi statum religiosum, donec in ipso Collegio maneant, nec postquam ab eo exierint ante elapsum triennium sine Sedis Apostolicæ licentia, sit licitum, validumque? Vbi de munere Clericorum, & Regularium haud pauca, pag.167.

CONSVLTATIO CX.

An testes singulares in tempore, & loco tantùm, concordantes tamen in specie, & secta hæresis, sufficienter probent? Siue

An sufficiant testes, si non sint singulares quoad substantiam hæresis, sed solùm singulares in ijs, quæ per se non faciunt ad substantiam hæresis? Quod est

An ex huiusmodi testibus singularibus possit damnari ad pœnam ordinariam Christianus nouus, qui sit negatiuus, neque aliis grauetur indiciis? Vbi quod de testibus singularibus quoad ipsam hæresis substantiam? pag.170.

CON-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

Index Consultationum.

CONSVLTATIO CXI.

Cuius sit in matrimonii impedimentis dispensare? pag.173.

CONSVLTATIO CXII.

An Officiales, qui gaudent priulegio fori S. Officii, sint exempti à Tribunali R. Fabricæ S. Petri pro executione legatorum piorum? Vel saltem recurrendum sit ad Inquisitorem, vt subscribat primam citationem duntaxat, quemadmodum in Tribunali dicti S. Officii cum aliis exemptis obseruatur? pag. 174.

CONSVLTATIO CXIII.

An in Breui Gregorii XIII. pro S. Officio Inquisitionis Taurinensis, in quo omnia, & singula spolia per Regulares quoscumque extra Monasteria degentes in toto dominio tam Sabaudiæ, quàm Pedemontium ad Cameram Apostolicam pertinentia, in necessitates perpetuas eiusdem S. Officii donantur, & applicantur, sint comprehensi Regulares, qui degunt, vti parochi in Ecclesiis vnitis suis Monasteriis, extra tamen claustra positis, ibique, vel alibi, præuia licentia suorum Superiorum, è dicta Ecclesia Parochiali causa infirmitatis discedentes, occumbunt? pag.174.

CONSVLTATIO CXIV.

An præseferat cultum aliquem, atque adeò sit contra decreta Vrbani VIII. de cultu non exhibendo non beatificatis, neque canonizatis, foramen sepulchrorum, in quibus conduntur corpora Seruorum Dei, coopertum tabula, vt terra sepulchralis sumi possit à fidelibus, eam deuotionis ergo perquirentibus?

Anue etiam præseferat cultum aliquem sepulchrum circumdatum crate lignea, vel ferrea balaustriorum: Vbi exhibetur forma ritè, ac rectè construendi processum super non cultu ad præscriptum decretorum Vrbani VIII. pag.175.

CONSVLTATIO CXV.

An, & quatenus in quacumque cathedrali, vel collegiata Ecclesia sacris Ordinibus nondum initiati vocem in capitulo habere nequeant: Quid præstare teneantur ad eas promoti? Quidue deinceps promouendi? pag.185.

CONSVLTATIO CXVI.

An reus, qui secum per vim ad Ecclesiam trahit ministros Curia seculari, gaudeat Ecclesiæ immunitate? pag.186.

CONSVLTATIO CXVII.

An Monialis possit facere renunciationem legati sibi relicti, reseruata sibi parte illius, sua vita durante, & sub conditione, quod nihil Monasterio acquiratur? pag.187.

CONSVLTATIO CXVIII.

An Sacerdotibus, qui Latinam, & Illyricam linguam callent, permittendum sit, vt Missam vtraque lingua, prout ipsis placuerit, celebrare possint?

An iis Sacerdotibus, qui ad presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Latina, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, vt lingua etiam Illyrica celebrare possint?

An iis Sacerdotibus, qui ad presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Illyrica, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, vt lingua etiam Latina, nempe nobiliori, Missam celebrare possint, si cæteroquin in ea periti reperiantur? pag.187.

CONSVLTATIO CXIX.

An testes, qui admittuntur ex c. In fidei fauorem, de hær. in 6. probent pro pœna ordinaria contra reos negatiuos?

Et quatenus negatiuè, quem gradum probationis faciant? Et An in d. cap. comprehendantur etiam suspecti de hæresi? pag.188.

CONSVLTATIO CXX.

An in electionibus Abbatissarum in Monasteriis, Regularibus subiectis, vnà cum Vicario generali interesse possit etiam notarius Episcopalis?

An electio facta absque interessentia Vicarii, & notarii sit contra Constitutionem Gregorii XV. ac propterea nulla? pag.188.

CONSVLTATIO CXXI.

An legati Sedis Apostolicæ possint in prima instantia in præiudicium Ordinariorum cognoscere causas, in quibus intrat obligatio Cameralis? pag.189.

CONSVLTATIO CXXII.

An licitè quis promoueri possit ad sacros Ordines ab Episcopo originis sui patris? pag.189.

CONSVLTATIO CXXIII.

An mandatarius delicti non spectantis ad fidem, incursus in pœnas Bullæ Si de protegendis, & ideo tradendus Curiæ seculari, mortuus, sit etiam igne comburendus?

An idem, antequam consignetur Curiæ seculari, debeat abiurare?

An mandatarius eiusdem delicti, & cum supradicto socius, qui ob aliquas circumstantias damnatur ad triremes perpetuas, abiurare debeat? pag.190.

CONSVLTATIO CXXIV.

An Rectoribus nauium magnarum, nauigantium ad Indias, vel alias longinquas regiones, concedenda sit facultas celebrandi sacrum in eisdem nauibus, saltem in festiuitatibus de præcepto? pag.191.

CONSVLTATIO CXXV.

De censuris latis ab Episcopo contra Canonicum Ecclesiæ exemptæ, an substineantur?

Quid de latis contra Vicarium dictæ Ecclesiæ? Et

An Præpositus dictæ Ecclesiæ procedere possit contra dictum Canonicum? pag.191.

CONSVLTATIO CXXVI.

Viginti dubia super decreto S. Congregationis super statu Regularium de Tertiariis, ac hospitibus, atque aliis non recipiendis, nec retinendis ad habitandum in Monasteriis, seu domibus Regularium ante ætatem præfinitam? pag. 192.

CONSVLTATIO CXXVII.

An credendum sit Confessario Cardinalis, ac scriptori Codicilli ab ipso Cardinali facti, testanti, quod per dictum Codicillum, in quo expresse è reuocantur legata in pecunia, non intenderit Cardinalis reuocare legata in pecunia suæ familiæ, relicta in testamento? pag.194.

CON-

Index Consultationum.

CONSVLTATIO CXXVIII.

An contraueniens edicto Episcopi in materia clausuræ Monialium, possit ab excommunicatione inflicta, & Episcopo edicenti reseruata, absolui à Metropolitano, vel à quocumque alio Episcopo? pag.194.

CONSVLTATIO CXXIX.

An priuilegium, quod Inquisitores, & eorum Notarij habent ab Vrbano IV. quod non possint excommunicari à quibusuis Delegatis, & inferioribus Summo Pontifice, cuius priuilegij meminit Eymer. in direct. p. 3. q. 21. *ibique Pegna* com. 70. *extendi possit ad alios ministros, & officiales S. Officij, & præcipuè ad Consultores, nominatim Portugalliæ, qui habent officium perpetuum cum voto decisiuo, & se subscribunt sententijs?*

An sibi præiudicauerit Consultor S. Inquisitionis consentiendo in iurisdictionem alicuius Tribunalis?

An Inquisitor potuerit sibi ius dicere, & reuocare censuras promulgatas à Delegato Apostolico?

An Nuncius Apostolicus in gradu appellationis, seu recursus possit procedere in eius causis? pag.195.

CONSVLTATIO CXXX.

Quomodo sit expediendus, qui se accusat non præuentus ab aliquo indicio, vsum fuisse sortilegijs qualificatis ad amorem, si interrogatus super intentione, nolit respondere? pag.195.

CONSVLTATIO CXXXI.

Dubium difficile de valida susceptione Sacrorum Ordinum. pag.196.

CONSVLTATIO CXXXII.

Sacerdos Latinus, factus Monachus ritus græci vniti, petit dispensationem celebrandi, ac recitandi diuinum officium ritu græco, adducens pro causa, quod aliàs non poterit ministrare officia suæ Religionis, & propterea ab illa recedere tenebitur; Quæritur, quid consulendum? pag.196.

CONSVLTATIO CXXXIII.

Supposita notorietate adulterij vxoris, quod tamen vir ob potentiam, & qualitatem adulteri non potest in iudicium deducere, sed dedit literas ad vxorem, ad adulterum, & ad multos Primates, in quibus, & palam quoque declarauit, se velle ad sacros Ordines promoueri, atque vitam cœlibem ad mortem vsque ducere, & in regione non habet Ordinarium pro dimissorijs habendis; quæritur,

An vir propria authoritate in casu posito possit, etiam nolente vxore, diuortium celebrare: Et quatenus affirmatiuè.

An dispensandus, vt possit sacros Ordines suscipere?

Et an Eminentiss. Protector possit ei ad hunc effectum dimissorias literas concedere? pag.197.

CONSVLTATIO CXXXIV.

An damnatus in contumacia ad pœnas Constitutionis, Si de protegendis, *& in specie excommunicationis, si per annum insorduerit in excommunicatione, sit declarandus hæreticus, vel damnandus, velut hæreticus ad terminos* cap. excommunicamus 1. de hæret.?

An pœna damnati, velut hæretici extendatur ad pœnas omnes hæreticorum, & præcipuè combustionis eius statuæ, vel imaginis?

An in citatione nouæ sententiæ condemnatoriæ ad pœnas hæreticorum offerendus sit saluus conductus pro pœnis in priori sententia contentis? pag.198.

CONSVLTATIO CXXXV.

An Græci in susceptione Sacrorum Ordinum teneantur obseruare tempora, & interstitia Ecclesiæ Latinæ? pag.198.

CONSVLTATIO CXXXVI.

An ad inquirendum specialiter contra Episcopum, ipsumque constituendum inter reos, requirantur testes omni exceptione maiores, sicuti ad illum condemnandum requiruntur?

An testes dicantur omni exceptione maiores, cùm nec fateantur delictum, ex quo socij criminis, nec periuri videantur?

An prædicti testes examinati coram Episcopo, tanquam Inquisitores, purgari debeant à maculis, mediante tortura?

An potius procedendum sit ad vlteriora contra eosdem testes, prout in casu adducto? pag.199.

CONSVLTATIO CXXXVII.

An milites Catholici, qui deficiunt in regiones hæreticas ad exercitum hæreticorum, & postea à militibus Principis Catholici intercepti reducuntur ad regiones Catholicas, & tunc quandoque confugiunt ad loca sacra, gaudeant immunitate Ecclesiastica? pag.200.

CONSVLTATIO CXXXVIII.

An Clericus mandatarius S. Officij, qui gaudet priuilegio fori S. Tribunalis actiuè, & passiuè, possit in causis criminalibus non pertinentibus ad S. Officium, absolui à proprio Episcopo, inscio, dictum Clericum esse Officialem S. Tribunalis?

Et quatenus verè fuerit absolutus, an possit in carcerem conijci ab Inquisitore ad effectum procedendi contra ipsum pro eodem delicto, de quo iam fuit ab Episcopo absolutus? Et

An Episcopus procedere poterit ad censuras contra birruarios S. Officij, qui dictum Clericum carceri mancipauerunt, & contra custodem carcerum, qui eum detinet, nisi dictum Clericum, vt supra absolutum, dimittant è carceribus? pag.200.

CONSVLTATIO CXXXIX.

An, & quatenus Iudæi sint, vel esse possint Christianorum serui? pag.201.

CONSVLTATIO CXL.

An plures testes singulares singularitate adminiculatiua, non habentes, seu habentes exceptiones correitatis, vel alias legales, probent?

Vel quem gradum probationis faciant in materia hæresis, vel Apostasiæ, si prædicti testes non fuerint repetiti, vel repetiti, reo non citato, vel, si citato, denegata eidem facultate dandi interrogatoria, etiam si in eo Tribunali extet consuetudo non repetendi testes? pag.203.

CONSVLTATIO CXLI.

An Regulares, proponentes in suis Ecclesiis populo lucrandas Indulgentias, quæ iam à Sede Apostolica fuerunt declaratæ falsæ, vel apocriphæ, vel indiscretæ, possint ab Episcopo loci, in quo fuerunt propositæ, puniri? Et quatenus affirmatiuè, qua pœna? pag.204.

CON-

Index Consultationum.

CONSVLTATIO CXLII.

Cuinam cedant oblationes, quæ offeruntur in Missa presbytero celebranti?
Et quid de illis, quæ offeruntur nouis Sacerdotibus, dum celebrant primam Missam? Vbi quid in istis aduertendum? pag. 204.

CONSVLTATIO CXLIII.

An Iudæus, qui blasphemias hæreticales profert in Christum, vel B. Virginem, eius matrem, confugiens ad Ecclesiam, gaudeat illius immunitate? Vbi effata de blasphemis, & blasphemijs? pag. 205.

CONSVLTATIO CXLIV.

An Iudæus consequi possit gradum doctoratus, saltem in medicina? pag. 206.

CONSVLTATIO CXLV.

An, quatenusue Monasteria Regularium concedenda sint in commendam Clericis secularibus? pag. 207.

CONSVLTATIO CXLVI.

An pharmacopola laicus sit irregularis, adeòut ne possit quidem ad primam tonsuram promoueri? Et an irregularitas impediat etiam susceptionem primæ Tonsuræ? pag. 209.

CONSVLTATIO CXLVII.

An vxor, consentiente viro, Conseruatorium nullis clausuræ legibus obnoxium, ingressa, asserto simplicis castitatis voto, post consumatum matrimonium, priuatim ab ea emisso, ac diuortio de vtriusque consensu ex decreto Ordinarij sequuto nullatenus obstantibus, viro suo id enixè ob incontinentiam flagitanti, sit restituenda, saltem ex Iudicis officio, vel potius in Conseruatorio retinenda? pag. 210.

CONSVLTATIO CXLVIII.

An Capitulum in casu proposito perpetuum Ecclesiæ suæ seruitium absque vlla vacatione præstare teneatur? Et quatenus negatiuè.
An saltem subsint rationabiles causæ indulgendi, vt quotannis trimestri vacatione gaudeat? pag. 210.

CONSVLTATIO CXLIX.

An expediat plures Sanctos iam Canonizatos, in Romano Breuiario inscribi, deque ijs officium vnà cum Missa in toto Orbe Christiano celebrari? pag. 210.

CONSVLTATIO CL.

Responsio ad septem criminationes in Parochos Vrbis ab Anonymo impactas, pag. 211.

CONSVLTATIO CLI.

De ecstasi, & raptu mystico. Quot sint. De eorum causa. Quomodò distinguantur. Eorum diuisio, subiectum, duratio, effectus. Quomodo dignoscantur esse naturales, dæmoniaci, diuini. De eorum probatione, & examine, vbi id genus alia pro Seruorum Dei solemni Canonizatione perspicuè disquiruntur, ac veræ, germanæque Theologiæ mysticæ solida, & expressa effigies retinetur? pag. 213.

CONSVLTATIO CLII.

Quas pœnas incurrat Christianus negans animæ rationalis immortalitatem, vel de illa dubitans? pag. 130.

CONSVLTATIO CLIII.

De fœditate Comœdiarum nostri temporis, deque earum actoribus, & inspectoribus, ac in hoc malum remedijs, idque quasi per saturam, deque potestate Episcoporum illas, obscœnosque ludos prohibendi? pag. 231.

AD LECTOREM.

QVibus rationibus, quibusque partium studijs huius Operis auctor ducatur, vbicunque de Fori competentia Ecclesiastici cùm seculari, seu de Ecclesiastica immunitate, & illuc spectantibus scribit, non fuit opus te admonere, candide Lector. Facillimè etenim id ex lectura animaduertes, & ni fallor tam scribentis genium, & statum, quàm temporum necessitatem, seu mauis corruptelam agnosces; Cæterum ne imprimendi operis permissu, quæ continentur approbari, aut ad Fori praxim, aut quocumque alio modo existimares, permittendum fuit eò impressorum dumtaxat rationibus, & mercaturæ id datum fuisse, ac si id ageretur non deesse celeberrimos Doctores, solidasque doctrinas, quibus Principibus, & Magistratibus, contra nouarum opinionum sectatores, sua iura probè constent.

D. IA-

D. IACOBI PIGNATELLI

CONSVLTATIONVM CANONICARVM

Tomus Octauus.

CONSVLTATIO I.

An, & quatenus Eremitæ gaudeant priuilegio fori? vbi de pluribus Eremitarum generibus, eorumque impoſturis.

1 ATque hac quidem in re variant ſententiæ. Habent quoque & Canoniſtæ ſuum labyrinthum. Sunt, qui dicant, Eremitas hoc priuilegio gaudere, Gloſſa *vlt. in can. nulla ratione diſt. 93. & in can. qui verè 16. quæſt. 1.* vbi ait, Eremitas ſubeſſe Epiſcopo, in cuius territorio degunt. Idem voluit Innocent. in *cap. Cùm monaſterium nu. 1. de elect.* vbi concludit, Eremitas, quamuis poſſint habere proprium, quia non abrenunciant, tamen eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & debere continentiam promittere, ac ſeruare, *can. Scripſit §. ecce 27. quæſt. 2.* Innocentium ſequitur ibi Oſtienſ. *num. 3.* & Ioan. Andr. *num. 12.* Idemque tenet Archid. *in d. can. qui verè num. 3. & in cap. 1. num. 1. v. Eremiticam de exceſſ. Prælat. in 6.* vbi aſſerit, Eremitas, quamuis non renuncient proprijs, habere tamen annexum votum continentiæ, gaudere priuilegijs Clericorum, & ſubeſſe Epiſcopo, in cuius territorio conſiſtunt. Quia non debent eſſe acephali *d. can. nulla ratione d. 93.* ſubditque tamen, non eſſe verè Religioſos, niſi dent ſe alicui ex Religionibus approbatis iuxta ea, quæ notantur in *can. de viduis 27. q. 2.* quibus adſtipulantur Abb. in *d. cap. Cùm monaſterium num. 2.* & Butr. in *cap. nullus de for. comp. n. 6.* Vbi ſimpliciter ait, tales gaudere priuilegio fori, & hanc ſententiam conatur tueri, & veriorem putat Alex. de Næuo in *d. cap. nullus nu. 27.* concludens, Eremitas eſſe perſonas Eccleſiaſticas, & gaudere fori priuilegio. Hoc ipſum firmat Felin. in *d. cap. nullus num. 5.* vbi alios adducit per textum, quem ait eſſe nouum in *can. fin. §. item vitas Patrum d. 15.* vbi dicitur, *Vitam Eremitarum cum honore ſuſcipimus*, & quamuis reſtringatur ad vitas, quas ſcripſit D. Hieronymus ad hoc, vt dicantur Sancti, non tamen ille textus negat, vitam illorum eſſe religioſam, quod etiam proſequuntur Doctores allegati à Carolo de Graſſ. *effect. 1. n. 102.* inter quos Couar. *pract. qu. cap. 34. n. 4.* & præter eos Marth. *de iuriſd. caſ. 133.* & Duard. *in Bull. Cœn. cap. 15. q. 4. num. 2.*

2 Probant primò ex *text. in can. Item 2. q. 7.* vbi S. Ioannes Baptiſta dicitur vitam Eremiticam duxiſſe, & ex *d. can. ſcripſit §. ecce 27. q. 2.* Vbi S. Macarius, & S. Alexius poſt contracta ſponſalia de præſenti elegerunt vitam Eremiticam, vt Deo ſeruirent, & ſic ſuas ſponſas reliquerunt, atque adeò vita Eremitana non eſt Laicalis, ſed Eccleſiaſtica.

3 Deinde ex *can. duo ſunt 12. q. 1.* vbi textus ponderat, perſonas Eccleſiaſticas eſſe non ſolùm Clericos, ſed etiam perſonas Deo deuotas, quæ ſunt deditæ orationi, & contemplationi, quæ ab omni ſtrepitu temporalium debent ceſſare. Eremitæ autem ſunt huiuſmodi, ac proinde ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ.

4 Poſtremò quia hæc eſt communis concluſio, adeòque ſequenda fauore animæ, Aretin. in *d. c. nullus nu. 9.* & Boer. *in tr. de ſtat. & vit. Eremit. num. 13. & 14.* vbi ait; quod hæc opinio de iure eſt verior, æquior, & benignior, & quod ita ſunt Religioſi, & pro Religioſis in iure exiſtimantur, quod non poſſunt in ius vocari, ſed eorum Prælatus pro eis eſt vocandus, qui eorum vice reſpondere tenetur.

Alij volunt, ac probant non gaudere, ijque ſunt Laudenſis, & Ioan. de Lignano in *Clem. 2. de præb.* qui tales ex vtero ventris exierunt laici, nec poſtea ſuperuenit aliquis actus, eripiens eos à iuriſdictione ſæculari, qualis eſt Ordinis receptio, & conuerſio ad aliquam Religionem approbatam, vt in *can. ſiquis ſuadente 17. q. 4. in cap. fin. de relig. dom. & in cap. non dubium de ſent. excomm.* firmatque Abbas, ſe explicans *in d. cap. nullus de for. comp. n. 10.* vbi ait, primam opinionem æquiorem eſſe, ſed hanc poſteriorem eſſe veriorem de iure; quia Eremitæ non habent certam regulam, ſed viuunt ſola voluntate, & ſunt ſicut locuſtæ ſine Rege ſecundùm Gulielmum, ac notat Gloſ. in *d. cau. qui verè 16. quæſt. 1.* & aſſertio Innocentij, quòd teneantur continentiam promittere, non probatur iure, vt idem Abbas affirmat in *d. c. Cùm monaſterium n. 2.* Soccin. in *cap. 1. n. 11. de for. comp.* vbi dicit, hanc opinionem ſibi magis placere, eamque tenere Gulielm. de Monte Laud. in *d. Clem. 2.* & in *Clem. Cùm ex eo de ſent. excom.* quia propriè loquendo iſti non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. Non enim ſunt Clerici. Quod clarum. Neque ſunt Religioſi alicuius Religionis approbatæ, neque Conuerſi, neque Oblati, ſed ſunt meri laici, & è ſuo ſtatu recedunt ad libitum, neque ſunt deputati ad aliquem Eccleſiaſticum, & pium vſum authoritate Eccleſiæ, vel alicuius Prælati, ac ita conſuluit Calder. *in tit. de Iudic. conſ. 7* ac tenent Roſella, Angelica, Romanus, citati à Silueſtro *v. Eremita q. 1.* dum generaliter ſtatuunt, Eremitam non gaudere, quia nihil eſt, quod eos eximat, cùm remaneant purè laici. Quam opinionem eſſe de iure veriorem, & ſeruari in praxi, dixit Aufrer. *in tr. de poteſt. Iudic. ſæcul. in perſon. Eccleſiaſt. reg. 2. n. 37.* vbi refert, ita iudicatum fuiſſe in Curia Parlamenti contra quendam Eremitam, qui propter egregia furta, & rapinas vltimo ſupplicio affectus fuit, ſubdens nihilominùs, primam opinionem eſſe æquiorem fauore Religionis, pro qua in dubio eſt iudicandum, *l. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſumpt. fun.*

6 Sunt qui aſſerant, Eremitas, qui ſubſunt Ordinarijs, gaudere, in quo tamen diſcrepant. Nam aliqui videntur loqui de omnibus Eremitis, quatenus ſupponunt, omnes ſub Ordinario eſſe eo ipſo, quod in aliqua diœceſi ſunt, ac proinde non eſſe ſicut locuſtas ſine Rege, aut capite, vt quidam obloquuntur, imò & ſufficere, quod ſint ſub Parocho. Cæteri autem requirunt, quod ſpecialem aliquam voueant, vel profiteantur obedientiam ſub Epiſcopo. Tandem alij dicunt, eos omnes gaudere, qui ſunt ſub obedientia Prælati gaudentis priuilegio, inter quos eſt Nauar. *in man. cap. 29. n. 79.* loquens de priuilegio Canonis, Silueſt. *vbi ſupra.*

7 Sunt denique qui diſtinguunt, vt Decianus, & alij, quos ſectatur de Graſſ. *d. effect. 1. n. 105. & ſeqq.* Aut enim Eremita tempore, quo aſſumpſit habitum Eremitanum erat Clericus, vel Religioſus, & tunc remanet, vt erat anteà, fruiturque omnibus priuilegijs Clericalibus. Aut non erat Clericus, neque Religioſus, ſed ſimplex laicus, & tunc iterùm diſtinguunt. Aut eſt approbatus à Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo, eiq; datus modus viuendi, cui ſe obligauit,

& tunc quidem gaudet priuilegio fori; aut non est approbatus, neque ei datus viuendi modus, & tunc non gaudet. Aut sponte, etiamsi esset purus laicus, sumpsit habitum Eremitanum, & vitam Anachoreticam agit, Eremi assiduus cultor, exercendo se orationibus, ieiunijs, alijsque operibus, & hoc casu gaudet priuilegio Clericali, quia verè potest dici Religiosus, donec in eo statu permanet. Aut est erro, ac mendicus, & tunc non gaudet priuilegio Clericali. Tandem concludunt, quod in hoc dubio attendenda est consuetudo, quæ iurisdictionem tribuit, *cap. cum contingat de for.comp. l. viros C. de diuers. offic. lib.* 12. Hanc eandem distinctionem approbant Iul. Cæs. Imbrian. *in tract. de Iudic. Regni*, Çouarruuias, & Borgasius, quos refert, ac sequitur idem de Grassis *loc.alleg. n.* 107.

8 Quod autem spectat ad primam sententiam, illa non est approbanda. Quia nunquam reperitur ita generaliter concessum huiusmodi priuilegium. Non enim id habetur ex relato *can. qui verè* 16. *q.* 1. quia sub ijs verbis non est necesse intelligere priuilegium Clericale, sed alium fauorem, honoremue. Neque *ex cap. vn. de excess. Prælat. in* 6. aut ex *cap. priuilegium de verb. signif. eod.* quæ pro se citat Martha, iurisdictionis, & immunitatis Ecclesiasticæ, nimis obseruans, hoc est superstitiosus; quia apertissimè loquuntur de Eremitis, qui sub obedientia superioris Regularis viuunt, adscripti, annexique Monasterijs. Imò multi ex Doctoribus, quos citat, loquuntur tantùm de Eremitis, qui habent propriè superiorem, & Prælatum, quatenus dicunt, ipsum debere respondere in iudicio pro Eremitis.

9 Quod verò ad gaudendum priuilegio fori sufficiat esse sub obedientia alicuius, qui priuilegium participet, vt loquuntur Siluester, & Nauarrus, nullo munitur fundamento. Arguenti enim Siluestro, quod si laicum viuentem in turba adstrictio obedientiæ alicuius Prælati facit priuilegio gaudere, quantò magis vacare Deo penitùs in solitudine, & quod id probauit Summa Angelica ex *can. nulla ratione d.* 93. & ex *can. si autem v. q.* 3. negandum est, quod assumit. Talis enim, vtpotè laicus, non gaudet, vel si gaudet iuxta aliquos, ideò ratione perpetuæ oblationis cum seruitute actuali alicuius sacri loci, nec tale quid penitùs ex citatis iuribus potest deduci. Siquidem in *d. can. nulla ratione* solùm habetur, Clericos, & Sacerdotes habendos non esse, qui sub nullius Episcopi disciplina, & prouidentia gubernantur. Ex quo infert Glossa, etiam Eremitas subesse debere Episcopo, in cuius territorio sunt. Et in *can. si autem*, sermo est de obedientia, quam in spiritualibus non solùm Clerici, sed etiam laici debent Episcopo, tanquam animarum Pastori.

10 Pro solutione igitur huius quæstionis distinguendæ sunt plures species Eremitarum. Prima est eorum, qui emittunt tria vota substantialia in aliqua Religione approbata, quales sunt Camaldulenses, Montis Coronæ, Montis Senarij, Augustiniani, & cæteri. Ii, eorumque nouitij absque vlla difficultate gaudent non solùm priuilegio fori Ecclesiastici, hoc est exemptionis à potestate sæculari, cùm sint verè, ac propriè Religiosi ex *cap.* 1. *in fin. de excess. Prælat. in* 6. *& cap. priuilegium de verb. signif. eod. lib.* & notat Felin. in *d. cap. nullus de for. compet. n.* 6. vbi Canonistæ communiter; sed etiam priuilegio exemptionis à iurisdictione Episcopi, etiam ratione delicti perpetrati, contractus initi, vel rei sitæ extra locum exemptum, vt per Doctores in *c. Tuarum de priuil.*

11 Secunda species est Eremitarum in Congregatione habentium modum viuendi ab Episcopo approbatum. Et isti, licèt non sint verè, ac propriè Religiosi, quia non profitentur aliquam ex Religionibus approbatis, ideòque testari possunt iuxta ea, quæ tradunt Archid. in *c. vn. n.* 1. *de excess. Prælat. in* 6. Abb. *in rubr. de testam. n.* 6. Præpos. in *can. nulli dubium n.* 21. 12. *q.* 1. Alber. *in auth. ingressi n.* 23. *C. de Sacros. Eccles.* & Nauarr. *com.* 2. *num.* 44. *de Regul.* sunt tamen personæ Ecclesiasticæ, atque adeò subsunt iurisdictioni Episcopi Diœcesani. Patet multis argumentis. Ex textu enim in *c. indemnitatibus* §. *penult. de elect. in* 6. mulieres viuentes in Congregatione, licèt non renuncient proprijs, nec professionem faciant, nihilominùs instar Monialium sunt sub iurisdictione Ecclesiæ, & tamen illarum status, siue regula non approbatur, vt ibi dicitur. Idemque est de Beguinis *in Extrauag. Ratio Ioannis XXII. de relig. domib.* Et in mulieribus, quæ vulgò dicuntur Canonicæ sæculares, vt est textus in *Clem.* 2. *de stat. Monachor.* Vnde illas esse conueniendas coram Iudice Ecclesiastico, firmauit Rota *decis.* 8. *de iurepatr. in antiq.* quam sequitur Felin. in *c. dilecta n.* 2. *de maior. & obed.* Ergo idem dicendum est de Eremitis in communitate viuentibus.

Idipsum probatur ex textu in *d. cap.* 1. *de excess. Prælat.* 12
vbi à prohibitione mendicantibus facta de nouis domibus non recipiendis, excipiuntur ij, qui agunt vitam Eremitanam in cellis, siue habitaculis Eremi de Maiorum suorum licentia. Quæ exceptio esset planè inepta, nisi Eremitæ saltem largè essent Religiosi, *l. nam quod liquidè* §. *penult. ff. de pen. leg.* Item exemplo virorum Tertiariorum, qui, si collegialiter viuant, gaudent priuilegio exemptionis ex Concilio Lateranensi sub Leone *sess.* 11. *in fine*, & nos alibi. Ac etiam quia in his Eremitis viuentibus in communi authoritate Prælati non militant rationes, & inconuenientia, quæ considerantur ab authoribus contrariæ sententiæ, vt tradit Glossa in *l.* 2. *v. non possunt ff. de in ius voc.* quæ explicat illum textum in Monachis, & Eremitis, idest collegialiter viuentibus. Et de his etiam intelligendus est Innocent. in *d. cap. Cum Monasterium num.* 1. *de elect.* dum dicit, hos teneri continentiam seruare, ac promittere, & subesse Episcopo diœcesano per §. *Ecce* 27. *q.* 2. Ac denique videtur id esse ex mente D. Thomæ in 4. *dist.* 27. *& in* 2. 2. *q.* 186. *art.* 5. *ad* 3. expressèque hoc tenet Siluestr. *d. v. Eremita q.* 1. *n.* 2. *& v. Ecclesia* 1. *dict.* 6. *n.* 6. vbi concludit, hos Eremitas gaudere priuilegio non solùm fori, sed etiam Canonis, quem sequuntur Nauar. *d. cap.* 27. *n.* 79. alijque recentiores.

Facitque, quod ait Rota *dec.* 1. *de Regul. in antiqu.* vbi 13
contra opinionem Io: Andreæ in *cap. dilecta de maiorit. & obed.* tenet mulieres aliàs canonicè ingredientes Monasteria, in quibus Religio non est approbata, quandiù sunt in Ecclesia, vel Diuino seruitio, vel deferunt habitum Religiosum, potiri debere priuilegio immunitatis, vt illas percutiens ligetur sententia Canonis. Quia cùm de præsenti religiosè viuant, censentur personæ Ecclesiasticæ, & gaudere debent hoc priuilegio, sicut Clerici simplices aliquo voto non ligati, deque istis Eremitis intelligitur authoritas sextæ Synodi Constantinopolitanæ *Can.* 42. *Conc. tom.* 3. vbi sic legitur: *Eos, qui dicuntur Eremitæ, qui quidem nigris vestibus induti, & capite comati vrbes obeunt, & cum viris sæcularibus, ac mulieribus versantur, & propriæ professioni faciunt iniuriam, statuimus, si elegerint quidem tonsis comis reliquorum Monachorum amictum suscipere, eos in Monasterio constitui, & inter fratres referri. Quod si hoc non elegerint, ex vrbibus expelli, & solitudines habitare, ex quibus sibi etiam denominationes confixere.* Quæ verba non obscurè insinuant hos Eremitas; quamuis enim non sint propriè Religiosi, tamen profitentur aliquem viuendi modum, ab Ecclesia permissum, ac sunt personæ Ecclesiasticæ; aliàs enim si essent merè laici, Concilium non improbaret, vt versarentur cum viris sæcularibus in iniuriam professionis, *arg. can. In noua* 16. *q.* 7. *& cap. Cum causam de elect.* Neque in eos decerneret, nisi essent de foro Ecclesiæ, nec merè laicos distringit Concilium citra materiam peccati, vt notat Innoc. in *c. correctam n.* 3. *de Regul.* & Doctores in *c. nouit de Iudic.*

Tertia species est Eremitarum, qui, licèt non sint pro- 14
fessi alicuius Religionis, neque viuant in communi, si tamen sunt auctoritate Episcopi deputati seruitio alicuius Ecclesiæ, vel Oratorij, ac de Episcopi manibus suscipiunt habitum eremitanum, & sub illius obedientia viuunt, sunt personæ Ecclesiasticæ, & gaudent priuilegio fori. Ita docet Cardin. *in Clem. per litteras num.* 9. *de prab.* allegans *Clem.* 1. *de decim. & cap. per exemptionem de priuil. in* 6. & consuluit Butr. *cons.* 19. *n.* 19. estque ad mentem Abbatis, Mariani Soccini, & aliorum, ac in specie prosequuntur Marth. *de iurisd. p.* 4. *cent.* 2. *cas.* 213. *n.* 4. *& seqq.* Squillant. *de priuil. Cler. cap.* 7. *dub.* 1. *n.* 44. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 15. *q.* 6. *n.* 2. Laym. *lib.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. Anton. de Marin. *in resol. quotid. cap.* 114. *nu.* 8. Coninch. *de Sacram. disp.* 14. *dub.* 15. *n.* 164. Bonac. *in Bull. Cœn. d. p.* 1. *q.* 16. *sect.* 1. *punct.* 3. *n.* 18. & Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *resol.* 35. estque ita communis opinio Doctorum, quod, & si nullum sit ius, quod expressè id decernat, ab ea tamen recedere absque nota temeritatis non potest.

An autem isti gaudeant priuilegio Canonis, negat 15
Cardinalis *loc. cit.* Io. Andr. Alex. de Næu. & alij communiter, quibus adstipulator; quia *can. si quis suadente* locum

habet

habet in percutiente Clericum, vel Monachum, vt ibi dicitur,& sic non in alijs, nisi quatenus inuenimus iure expressum,sicut exprimitur de conuersis in *c. non dubium*, & *c. Parochianos de sent.excomm.* nam & ipsi sunt Religiosi, ac de Nouitijs in Religione, qui interim Religiosi censentur, *vt c.Religioso §.quamuis eod. tit. in 6.* Non autem reperitur expressum in iure, quod isti Eremitæ gaudeant hoc priuilegio, quidquid dicat Delbene *de immun. cap.2. dub. 4. sect.4. n.15. & seqq.* vbi his Eremitis concedit priuilegium Canonis, negat priuilegium fori, *cap. 4. dub.13. n.16.* haud rectè, neque consentaneè, cùm regulariter qui gaudet priuilegio Canonis, gaudeat priuilegio fori.

16 Quarta denique species est Eremitarum, qui non sunt deputati seruitio Ecclesiæ authoritate alicuius Prælati Ecclesiastici, sed voluntariè suscipiunt habitum Eremitanum, illumque ad libitum deferunt, & isti nullo modo sunt personæ Ecclesiasticæ, & nullatenus gaudent priuilegio Clericali; ex communi Doctorum sententia, nominatim Cardinal. in *d. Clem. per litteras n. 9.* Abb. in *d.cap. nullus n.10. de for.comp.* Aufrer. *vbi supra in 2.reg. num.37.can.duo sunt 12.q.1.* aliorumque. Absonum enim esset,vt ait Cardinalis loco allegato, vt hi Eremitæ censeantur personæ Ecclesiasticæ, cùm sint merè laici, & recedant ad sui libitum, ad nullumque vsum Ecclesiasticum, vel pium authoritate Ecclesiæ, siue Prælati sint deputati. Et in hoc casu procedit opinio Lauduni, in ijsque comprobatur illius dictum, quod sunt sicut locustæ sine Rege, imò vulpeculæ,& vt plurimum impostores, Apostatæ à Religione, & desertores militiæ, ac de genere Sarabaitarum, qui ex D.Augustino,& Hieronymo apud Crinitum *lib.3. de honest.discipl. cap.15.* tales sunt, vt eorum genus omni studio, atque affectu sit euitandum. Ipsi enim in Ægypto positi sunt, in foraminibus petrarum habitantes, induti ferarum pellibus, discalceati, & sanguine cruentati, cauernis exeuntes, ad festum Scenopegiorum pergunt Hierosolymam, & Sancta Sanctorum intrantes, paupertatem, & abstinentiam prædicant à se seruari, tum barbam spectante populo ibidem acriter peruellunt; itaque nummis tali actu, & commento adeptis in suam regionem remeant, & in lætitia,& dapibus epulantur. Hos nolite, obsecro, imitari, quia non beatos illos, sed in magnis supplicijs damnatos, meritò esse prædicamus, ait Augustinus.

17 Hoc genus Eremitarum *Remboth* appellatur. Hi bini, vel trini habitant, nec multò plures, suoque arbitrio, & ditione viuentes, de eo, quod laborarint in medium partes conferunt, vt habeant alimenta communia. Habitant autem quamplurimi in Castellis, & Vrbibus, & quasi ars sit Sancta, non vita, quidquid vendiderint, maioris est pretij. Inter hos sæpè iurgia sunt, quod cibo suo viuentes non patiuntur alicui se esse subiectos. Solent certare ieiunijs. Apud eos affectata sunt omnia, latæ manicæ, & caligæ follicantes, vestis grossior, crebra suspiria, visitatio Virginum, detractio Clericorum, & si quando dies festus venerit, saturantur vsque ad vomitum. Hæc ex Hieronymo Vincentius *in specul.hist. cap.54. lib.17.* Antonin.*tit.15. c.1. §.2.* Cassianus hos videtur appellare *Sarabaitas*, quos Ægyptiaca lingua sic appellatos refert, quod semetipsos à Cœnobiorum Congregationibus separarint, & res suas singillatim, ac necessitates proprias curarint, bini, vel terni in cellulis sub nullius Abbatis, aut Præpositi gubernatione, quò liberum esset quiduis pro arbitrio agendi, & euagandi, quò animi libido ferret, & tantum studium his esse cumulandi diuitias idem indicat. Isidorus in *lib. de offic.* hos etiam *Rennuitas* nuncupat.

18 His non absimiles sunt, quos *Gyrouagos* appellarunt, quasi vagando gyrantes Prouincias, & Regiones varias. Nam tota vita sua per diuersas Prouincias ternis, aut quaternis diebus per diuersas cellas hospitantur, semper vagi, & nunquam stabiles, & proprijs voluptatibus, & gulæ illecebris seruientes. Hos S. Benedictus in sua Regula deteriores Sarabaitis esse pronunciat. Hi enim cellas ædificabant, & manebant in eis. Isti verò tanquam hospites omnes Prouincias, & Terras peragrant. Sarabaitæ de labore proprio viuebant; Gyrouagi verò de laboribus alienis, imò quod multo tempore, & labore quæsitum, & congregatum est, id vna hora isti consumant; denique per diuersa loca percurrentes, plurimos malæ suæ vitæ exemplo perdunt, ac corrumpunt.

19 Quod igitur Antoninus *d.tit.15. cap.1. §.2.* ex Cassiano de Sarabaitis commemorat, id propriè de his Gyrouagis intelligendum nunc arbitror. *Hi sub nulla*, inquit, *Regula, & sub nullius obedientia constituti discurrunt per Ciuitates, & Castra sub ouina pelle Religiosi habitus, & deuotæ locutionis, cor gerunt lupinum, deuorantes domos viduarum, & captiuas ducentes mulierculas oneratas peccatis: pseudoprophetæ, & Apostoli diuinantes de occultis, & per dulces sermones, & benedictiones decipiunt corda simplicium.*

Isidorus in *lib.de offic.* hos nominare videtur *Circumcelliones*, & dicit, quod sub habitu monachorum vbique circa cellas vagentur, venalem circumferentes hypocrisim, circumeuntes Prouincias, nusquam missi, nusquam fixi, nusquam stantes, nusquam sedentes, habentes pro Deo membra Martyrum, quæ plerumque alijs venditent, fimbrias, & phylacteria sua magnificent, gloriam captantes ab hominibus. Alios comam non incidere, ait, honores, quos non acceperunt, se habere dicentes. Item continuò, inquit, tepefacti, pristinos mores, ac vitia resecare contemnunt, nec iugum humilitatis, ac patientiæ diutiùs sustinere contenti sunt, subindeque seniorum imperio dedignantur. Separatas expetunt cellas, & solitarij sedere desiderant, vt nemine lacessente mansueti, vel humiles existimentur; quorum institutio, imò tepor hos, quos similes infecerit, ad perfectionem nunquam permittit accedere, non solùm, quod vitia non abscidunt, sed in deterius vadunt, & in vitia conualescunt; & dum animi prouocati, quod iam lethale, & intestinum virus est, quantum amplius celatum fuerit, tantùm profundius serpens insanabilem morbum generat ægrotandi. 20

Iterùm pullulare cœperunt Sarabaitæ, ex Ægyptiorum Monachis ab antiquo tempore orti, anno Domini 1309. in Anglia primùm, qui porcorum, ac bouum pellibus induti, & succincti funibus, palmarum spinas ad calcanea portantes, Angelicam faciem simulabant, sed in corde lupum fouebant. Nicephorus *lib.14. cap.50.* hos apathes, idest non dolentes vocat. Damnatum, & reprobatum fuit hoc genus Monachorum in Synodo Chalcedonensi anno 453. *cap.4.* his verbis: *Quidam Monachorum habitu vtentes indifferenter per Ciuitates incedunt, necnon & Monasteria, & se ipsos propria præsumptione commendant. Placuit igitur neminem aut ædificare, aut construere Monasteria, aut Oratorij domum sine conscientia eius Ciuitatis Episcopi.* Refertur in *can. qui verè 16.q.1.& in can.quidam Monachorum 18.q.2.* Et nihilominùs Marianus Soccin. *d. cap.1. n.1. de for.comp.* vult, quod si vigeret consuetudo, vt Eremitæ huiusmodi gaudeant priuilegio fori, sit vtique obseruanda. Quia consuetudo tribuit iurisdictionem; quod puto absurdum cum Abbate modò citato *d. n.10.* vt tales pro sua voluntate possint se eximere à iurisdictione Imperatoris. 21

CONSVLTATIO II.

Testator legauit, quod ab Episcopo eligantur pauperes Virgines ad dotes à se relictas, pro monachandis. Mittitur ad diœcesim Episcopi Vicarius Apostolicus; quæritur, an hæc electio, siue nominatio spectet ad Episcopum, an verò ad Vicarium Apostolicum?

NOminationem ad huiusmodi dotem pertinere ad Episcopum, non autem ad Vicarium Apostolicum, certum omninò videtur. Nam Vicarius Apostolicus mittitur solùm ad exercendum ea, quæ pertinent ad iurisdictionem Episcopi, non autem quæ ad illius personæ industriam, & prudentiam per ea, quæ vulgò tradit Pellegr. in *prax.Vicar.p.1.sect. n.1.* & Nicol. *in flosc.v.Vicarius Apostolicus nu.21.* Dum enim eligitur personæ industria ad aliquod munus obeundum, id delegari nequit, *c. fin. §. is autem de offic.deleg. & c.is, cui eod.tit. in 6.* In hac autem nominatione eligitur industria, & prudentia Episcopi. Primò, quia fundator iudicio, & prudentiæ Episcopi remittit nominationem,& electionem puellæ monachandæ; vnde videtur de persona Episcopi, tanquam pastoris confidere, atque ita eius industriam eligere. Secundò quia tunc censetur electa industria personæ, cui prouideri committitur de re aliqua, vt de beneficio, de dote, &c.quando ei committitur, vt de tali beneficio, vel dote prouideat de persona ido- 1

idonea, & sic non expressa certa persona, sola personæ idoneitas requiritur. In hoc autem casu non est expressa certa persona ad hanc dotem nominanda, atque adeò censetur electa industria personæ, à qua nominatio fieri debet, vt notat Glos. in *d. c. is, cui de offic. deleg. v. Prouincia*, traditque Rota *p. 6. rec. dec. 36. n. 24. 28. & 62.*

2 Hinc colligit Franchus in *d. cap. is, cui num. 2.* quod si Papa alicui committat, vt si ita est, remoueat aliquem à beneficio, & eo remoto, prouideat illi de idonea persona, executor primam partem, quæ est iudicialis, poterit subdelegare, & beneficiatum priuare beneficio, si ita sit, vt in commissione continetur; quia in hoc non est electa executoris industria, commissa sibi certæ personæ iudiciali causa, sed quantum ad prouisionem de idonea persona, non poterit subdelegare, quia in ea parte, vbi agitur de prouisione beneficij facienda in incerta persona, sed idonea, censetur electa industria personæ.

3 Et in specie executor habens potestatem eleemosynam distribuendi pauperibus, si pauperes à committente sunt nominati, & sic sunt certi, executor potest alteri committere vices suas, secus tamen si sint incerti, vt notat idem Franchus *d. num. 2.* cum alijs ab ipso relatis. Siquidem commissio executorum adeò est stricta, vt per alium eorum officium nequeat exerceri, quia, vt dixi, censetur electa industria propriæ personæ, vt cum alijs docuit Spin. *in specul. testam. glos. 28. num. 21.* & Tiraquell. *de priuil. piæ causæ priuil. 31.* & probatur *ex l. nulli sub init.* ibi: *pro sua conscientia*, & ibi notat Bald. *C. de Episc. & Cler.* & obseruant Archid. Ioan. Andr. *in nouel.* & Gemin. *in cap. vlt. §. vlt. de testam. in 6.* cum pluribus alijs, relatis à Tiraqu. *loc. allegato*, vbi quod adeò id procedit, ait, vt etiam non possit ipse testator dare executori potestatem subrogandi alium, nisi in legatis ad pias causas, quod piarum causarum fauor iuris habilitates rescindit per *not. in cap. cum tibi de testam.* & hoc idem tenet Romanus, & post eum Corneus, qui & alia ad hoc adducit in *l. Captatorias C. de testam. mil.* sed tamen quod id possit generaliter testator facere, tenet Paul. Castren. quem vide in *l. d. nulli col. 2. vers. vlterius C. de Episcop. & Cleric.* In hoc autem casu facultatem substituendi in electione huiusmodi puellæ ad dotem monachalem testator Episcopo non concessit, atque adeò non potest alteri eius officium committi.

4 Non obstat quod opponitur ex paritate electionis Concionatorum, quam spectare ad Vicarium Apostolicum, declarauit Sacra Congregatio Concilij mense Augusti 1684. in Imolensi. Nam electio concionatorum est actus iurisdictionis; cùm enim Episcopus debeat illos examinare, approbare, & licentiam eis impertire, aliaque huiusmodi facere, quæ sunt iurisdictionis, & alijs, si errores, & scandala disseminauerint, prædicationem interdicere, alios cogere per censuras Ecclesiasticas, &c. vt ex Trident. *cap. 2. sess. 5. de ref. & cap. 4. sess. 24. de reform.* Estque textus in *cap. Inter cætera de offic. Ord.* nil mirum si id spectare ad Vicarium Apostolicum videatur, qui iurisdictionem Episcopi exercet. Vnde licèt ratione muneris, regiminis, & iurisdictionis, in quibus substituitur Vicarius Apostolicus nominare, ac deputare possit concionatores, non propterea potest nominare puellam dotandam, quia id non est iurisdictionis, sed industriæ, ac prudentiæ personæ Episcopi; atque adeò talis electio, vtpote personalissima, ad Episcopum spectare debet ad text. in *cap. final. §. his autem, & §. cæterùm de offic. delegat.* Firmatque Rota in Bononien. Dismembrationis 4. Iulij 1635. *numer. 5.* coram Ghislerio, quæ est decisio *69. part. 7. recent.*

5 Itaque cùm in hac electione requiratur industria, & prudentia personæ à testatore electæ, quæ est Episcopus, ad ipsum quidem, non autem ad Vicarium Apostolicum pertinet huiusmodi nominatio.

CONSVLTATIO III.

De legatis, à pia muliere ex Parochia S. Dorotheæ, relictis Ecclesiæ S. Caroli ad quatuor fontes, in qua sepulturam sibi elegit his verbis: *Alla cui Chiesa lascia scudi 50. cioè scudi 25. per far celebrar tante Messe per suffragio dell' anima di essa testatrice, e altri scudi 25. per tutto quello potesse pretendere di ragion di sepultura, ò per altra causa, con patto, e conditione, che i Padri di detta Chiesa la debbano fare esporre con sei torce, e farla sotterrare con cassa, con farle celebrar la Messa del trapasso*, deberi Canonicam portionem Parocho supradictæ Ecclesiæ S. Dorotheæ, certi omninò iuris est.

ID enim expressè decernitur *in Clementina Dudum de sepult. §. Verum*, ibi: *De obuentionibus omnibus tam funeralibus, quàm quibuscumque, & quomodocumque relictis distinctè, vel indistinctè ad quoscumque certos, vel determinatos vsus, &c. nec non de datis, vel qualitercumque donatis in morte, seu mortis articulo, in infirmitate donantis, vel dantis, &c. Fratribus ipsis, vel alijs, &c. quartam partem Parochialibus Sacerdotibus, &c. largiri integrè teneantur.* 1

Ex quorum verborum amplitudine manifestè constat, quod nihil excluditur ex ijs, quæ ex testamento, vel ex occasione mortis, vel sepulturæ obueniunt, sed de omnibus debeat quarta Parochialis solui, vt absolutè tradunt Abb. *in cap. in nostra de sepult.* Io. Andr. *in cap. 1.* Gloss. & Doctores in *cap. certificari eod. tit.* Host. *in sum.* Petr. de Vbald. *p. 1. de can. post. cap. 7.* Bald. *in rep. cap. si Pater qu. 6. de testam. in 6.* Alex. *cons. 169. num. 5. & 16.* Siluest. *v. Canonica portio num. 9.* Gloss. in *d. Clem. Dudum d. §. verum v. funeralibus*; quibus adstipulantur recentiores non pauci, Lauor. *var. lucubr. tit. de prisc. funer. rit. cap. 17. num. 18.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 23. q. 1. & 2.* Vbi deberi hanc portionem ex omnibus, quæ legantur Ecclesiæ, in qua quis sibi eligit sepulturam, etiamsi alioqui Ecclesia sit exempta, quia debet eam Parochianus, qui extra Parochiam sepulturam sibi elegit, per Innoc. *in cap. relatum, & in cap. requisisti de testam. & cap. in nostra de sepult.* & tradunt Couar. in *cap. vlt. de testam. num. 3.* Molina *de iust. & iur. tract. 2. disput. 215. §. præter quartam*, Leo *in Thes. for. Eccles. p. 2. cap. 14. n. 2.* alijque communiter. Siquidem, vt constat ex *cap. 1. 2. & 4. de sepult.* testator ipse est, qui ratione Sacramentorum, & subsidij spiritualis, quod ab Ecclesia Parochiali accepit, relinquere tenebatur quartam partem eorum, quæ Ecclesiæ, in qua sepulturam elegit, reliquit, vnde Ecclesia sepulturæ tenetur eam illi soluere in defectum testatoris, qui id non fecit; quæ est ratio Panormitani, quam sequitur Molina *loc. cit. disp. 200. §. cum de relictis.*

Et in specie quod de legatis pro missis debeatur quarta Parochialis, docent Petr. de Vbald. Bald. Alex. Siluest. & Lauor. *locis citatis*, Azor. vbi supra *q. 13.* & Barbos. *de potest. Episc. alleg. 86. n. 20. & de Paroch. p. 3. cap. 25. num. 43.* Quia cùm istæ obueniant Ecclesiæ causa mortis, detrahi ab ipsis debet quarta Parochialis, tenet Glos. in *d. Clem. dudum d. v. funeralibus*, idque stante verborum eiusdem *Clement.* vniuersalitate. Quod præcipuè locum habet in hoc casu, in quo defuncta sepulta est in Ecclesia, cui legatum reliquit, vt cum pluribus notat eadem Gloss. in *d. Clem. v. quartam, & in cap. 1. de sepult.* ac Lauor. *d. cap. 17. n. 54.* Et hanc quartam de legato pro missis soluendam esse de eodem ipso legato ab eadem Laurentia dictæ Ecclesiæ S. Caroli relicto, satis declarant *c. fin. de testam. & d. Clem. dudum §. Verum de sepult.* dum dicit, quartam esse soluendam de obuentionibus omnibus, dictio enim *de* refertur ad substantiam, ex qua desumenda est quarta, iuxta ea, quæ tradunt Doctores, quos sequitur Rot. *dec. 26. n. 27. p. 7. rec.* 2

Quod verò ad quartam funeralium eidem Parocho de iure debitam, decernitur in *d. Clem. dudum*, & in *c. certificari de sepultur.* & pro Parochis Vrbis decernitur in statuto Cleri Romani *c. 4.* & in decreto S. Congregationis Præfectorum sub anno 1629. contra omnes Vrbis Ecclesias, tam Regularium, quantumlibet priuilegiatorum, quàm etiã natio- 3 4

tionalium ab Vrbano VIII. sub die 21. Martij eiusdem anni confirmato, ac etiam in sententia data 20. Decembris 1650. à Reuerendissimo Vicesgerente contra quoscumque Regulares, ac firmata sub die 2. Augusti 1651. ab Eminent. DD. Cardinalibus ab Innocentio X. ad id deputatis, vt dixi *tom. 4. consult. can. 211. à n. 4.* Quare non est ampliùs de hac re dubitandum.

5 Non obstant quoad portionem Canonicam legatorum priuilegia Regularium. Nam ea omnia fuerunt sublata per *d. Clem. Dudum*, & per Sac. Concil. Trid. *sess. 25. c. 13. de ref.* ibi enim demandatur eius quartæ solutio, non obstantibus concessionibus, gratijs, ac priuilegijs, etiam mare magnum nuncupatis, aut alijs quibuscumque, quo in loco Concilium loqui etiam de quarta legatorum: euincitur, quia quarta funeralium comprehendit legata à defuncto, & omnia quæ cum defuncto deferuntur, vt firmat Feder. de sen. *conf.* siue *q. 6. per tot.* Idipsum etiam liquet ex eo, quod priuilegia concessa Regularibus, & speciatim mare magnum, sunt simpliciter restricta ad exemptionem huius quartæ legatorum. Nam quoad alia emolumenta fuit semper reseruata iustitia Ecclesiarum, à quibus corpora defunctorum assumuntur, vt legenti patet, atque adeò dum S. Concilium derogat priuilegijs, non nisi de quarta legatorum sentijsse censendum est, alia namque derogatione non indigebant. Verùm quod in dicto Concilij decreto non agitur de legatis pijs, communis sententia est, de qua nos alibi.

6 Minùs obstat constitutio 41. Beati Pij V. quoniam illa fuit à Gregorio XIII. in sua Constitutione 9. §. 6. sublata, & ad terminos iuris communis redacta. Eam refert in fine sui *man.* Nauar. qui tunc temporis vixit, quem alij secuti sunt, nominatim Barbos. *de iur. Eccles. lib. 5. c. 74. n. 14.* Gutier. *de iur. confir. p. 2. c. 4. num. 3.* Fusch. *de visit. lib. 2. c. 2. n. 27.* & Bellet. *disq. Cler. p. 1. tit. de fau. Cler.* §. 2. *n. 56.* de iure autem communi regula est per Rotam in Aliphana apud Sanctorium stabilita, quod de relictis omnibus ad pias causas debeatur quarta, vt in *c. requisisti, & in cap. officij de testam. & in cap. conquerente de offic. ord. & in d. Clement. dudum*, firmatque Bald. *in l. si quis ad declinandum* §. *in omnibus à n. 19. C. de Episc. & Cler.* minimè attentis limitationibus *cap. fin. de testam.* tanquam reuocatis à *dict. Clem. dudum*, vt etiam Glos. *eo loc.* rectè adnotauit. Et hæc pro Vrbe, ac de iure communi.

CONSVLTATIO IV.

An promissio, siue obligatio soluendi quolibet anno totam summam, vel partem Clerico pro patrimonio illi constituendo ad suscipiendum Sacros Ordines, seu quidquid integro patrimonio deerit cum conditione, quod postquam ipse Clericus de aliquo Ecclesiastico beneficio, vel de aliquo reditu Ecclesiastico prouisus fuerit, cesset huiusmodi solutio pro rata beneficij, siue annui redditus, sit valida? Et quid si Ordinatus prouisus fuerit de Capellania simplici? & an sic ordinatus sit suspensus?

1 QVod huiusmodi obligatio, siue promissio sit nulla, & inualida, & contra Sacrorum Canonum dispositionem, satis patet ex communissima Canonistarum sententia firmantium, quod ex mente Sacr. Concilij Tridentini patrimonium, ad cuius titulum Clericus ordinatur, consistere debeat super re immobili ita, vt non sufficiant bona mobilia, neque obligatio personalis, quam quis fecit de dando victum Clerico, vel annuos redditus; quia redditus huiusmodi debent esse certi, & assignati super bonis stabilibus, vel super annuis redditibus; & hoc etiam si ille, qui se obligauit personaliter, sit persona diues, vt ait Ventriglia *in pr. rer. for. Eccles. de tit. Ordinand. annot. 42.* §. 1. Et ante ipsum Squillant. *de oblig. Episc. p. 2. c. 9. n. 12.* Vgolin. *de offic. & potest. Episc. c. 26.* §. 10. *n. 1.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 4. q. 6.* & Barbos. *de offic. & potestat. Episc. p. 2. alleg. 19. nu. 73.* inquiens, ad Ordines Sacros illum non esse admittendum, qui cùm sufficienti patrimonio, & beneficio careat, impetrat ab amico cedulam, in qua promittit, se illi necessaria vitæ subsidia ministraturum. Nam obligatio ista personalis non est res immobilis, & pacificè possessa, & per illam ordinandus haberet quidem ius ad rem, sed non in re. Ac in terminis eius, qui se obligauit supplere quidquid deerit summæ soliti patrimonij, declarauit S. Congregatio Concilij, teste Vgolino *loc. alleg. cap. 26.* §. 10. *n. 1.* his verbis: *Hinc S. Congregatio eodem c. 2. declarauit, non esse admittendum ad Ordinem Sacrum eum, qui non habens patrimonium sufficiens promissionem habuit ab aliquo, quod suppleret ipse, quod deerit*: eamdemque declarationem referunt Ricc. *in prax. resol. 284. p. 1. to. 1.* & Barbosa Vgolini trascripto, *d. alleg. 19. sub n. 55.*

Ratio autem est, quia iuxta mentem S. Concilij Trid. 2
sess. 21. c. 2. de ref. in huiusmodi patrimonium tria requisita concurrere debent; quod sit constitutum super re immobili certa; quod res ipsa sit fructifera: quod alteri non sit obligata, vt per Vgolin. *cit. cap. 26.* §. 11. *num. 1. & seqq.* Hæc autem requisita non comprobantur in promissione, quam quis facit de subministrando alimenta necessaria Clerico ad Sacros Ordines promouendo. Atque adeò hæc obligatio, siue promissio est inualida, nullamque meretur executionem; quod autem Sac. Concilium Tridentinum *loc. alleg.* exigat hanc constitutionem patrimonij, liquet manifestè his verbis: *Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes ordinari post hac non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum, eo quoque prius perspecto patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam substentandam satis sint, atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint &c.* Verba autem illa: *Eo quoque prius perspecto, &c. taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, &c.* non possunt comprobari, nisi respectu bonorum immobilium, frugiferorum, & alteri non obligatorum, prout etiam testatur Cardinalis Bellarminus in *annot. ad d. cap. 2. num. 3.* §. *an & quomodo*, ibi: *Mens Concilij est, quod patrimonium in immobilibus consistat*. Præcipuè verò quia Sac. Concilium illicò subdit, quod huiusmodi patrimonium deinceps sine licentia Episcopi alienari non possit, quæ verba non conueniunt, nisi bonis verè assignatis in titulum, vt annotauit Fagnan. in *c. Episcopus de præb. n. 28.*

Ac proinde cùm huiusmodi promissio, siue obligatio 3
sit contra mentem Sacr. Concilij, vtique est inualida, nullamque meretur executionem, vt per Marant. *resp. 61. à num. 10. tom. 3.* & Millaz. *assert. iur. 26. num. 23. ac seqq.* sed potiùs contra Episcopum actio est dirigenda, qui dum contra dispositionem Sacrorum Canonum admisit Clericum ad Sacros Ordines absque legitimo patrimonio, tenetur ad illi prouidendum de beneficio sufficienti, aut congrua alimenta suppeditare, vt per Fagnan. in *d. cap. Episcopus de præb. n. 29.* ibi: *Et consequenter cùm Episcopus non seruauerit formam sibi præscriptam, videtur incidisse in pœnam, de qua hic, & in cap. cum secundum, à Concilio innouatam, & sic obligari ad prouidendum ordinato de competenti beneficio Ecclesiastico*.

Verùm, adhuc admisso sine veritatis præiudicio, 4
quod obligatio huiusmodi licèt inualida sustineatur, meretur tamen executionem, si illa fuerit concepta cum conditione, donec idem prouideatur de aliquo Ecclesiastico redditu, tunc cesset huiusmodi solutio pro rata beneficij, siue annui redditus acquirendi, & reuera ordinatus prouisus fuerit de aliqua simplici Capellania, ex qua percipiat alimenta; quia obligatio fuit restricta, donec Ordinandus non fuerit prouisus de aliquo beneficio, siue annuo redditu, cuius appellatione venire similes Capellanias, maximè cum aliquo officio Ecclesiastico, non videtur dubitandum, cùm etiam appellatione Ecclesiastici redditus veniant distributiones quotidianæ, vt firmat Rota coram Pegna *decis. 216. num. 2.* & coram Coccino *decis. 144. n. 1.*

Nec obstat, quod Capellania non est verus titulus be- 5
neficij, vt requirit Sac. Concilium Tridentinum. Nam præterquam quod similes Capellaniæ satis sint ad effectum, vt quis ordinetur iuxta mentem Sac. Concilij, vt de praxi testatur Cardin. de Luc. in *tr. de donat. discurs. 11.* sub initio & *n. 8.* inquiens: *atque praxis ad mittit satisfieri Concilio Tridentino, quamuis promouendus non haberet verum beneficium Ecclesiasticum, sed simplicem Capellaniam, quæ speciem legati pij redoleat*, ex dispositione tamen eiusdem S. Concilij bifariam potest quis promoueri ad Sacros

Ordines, vel titulo beneficij, vel patrimonij; sed hoc secundo modo dispensatiuè tantùm & quatenus Episcopo videbitur assumendus pro necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ. Dato autem, sed non concesso, quod Capellania simplex, siue amouibilis cum aliquo Officio Ecclesiastico, nimirum Sacristanatus non sit beneficium sufficiens ad promotionem Sacrorum Ordinum in ratione beneficij, in ratione tamen patrimonij, & ad effectum, vt cesset donatio antea facta cum conditione, donec prouideatur de aliquo beneficio, seu annuo redditu, satis, superque esse videtur, cùm promittens expressè voluerit, quod in duplici casu alternatiuo cessaret annua præstatio per ipsum promissa, acquisitionis videlicet beneficij, seu annui redditus. Ac proinde cùm sub nomine annui redditus veniat etiam prædicta capellania, illamque ordinatus possideat, cessat obligatio promittentis attenta dictione *seu*, quæ importat alternatiuam, & verificatur in vno ex casibus appositis ex adductis à Barbos. *dict.* 363. *num.* 1. *& seqq.*

6 Eòque magis, quia ex mente Sac. Concilij Tridentini patrimonium constituitur Clerico, ne in oppobrium, ac dedecus Ordinis Clericalis mendicare cogatur. Atque adeò cùm sic Ordinatus ex annuo redditu capellaniæ habeat vnde commodè se sustentare possit, cessat intentio, ac dispositio Concilij, & per consequens obligatio promittentis, quæ ad summum reuiuiscere posset, cessante annua præstatione ex dicta capellania, vt rectè ad rem Surd. *de alim. tit. 7. q. 9. num.* 16.

7 Idipsum tuetur Grillenzonius, cuius consilium 14. integrum adducit, ac sequutus est Ricc. *in prax. for. Eccles. resolut.* 452. ac Dian. *p.* 5. *tract.* 10. *resol.* 48. hisce rationibus: Causa legis condendæ, ac mens legislatorum semper est attendenda, *l. nominis, & rei ff. de verb. signif.* quia mens est anima ipsius legis, ac ratio, quæ vbicumque habet locum, ibi habet locum legis dispositio, etiam quod esset contra ius commune, *l. à Titio ff. de verb. oblig.* Mens autem, & causa finalis, ob quam dispositio Concilij cauet, ne dentur Ordines Sacri non habentibus beneficium, vel pensionem, aut patrimonium, ea fuit, ne Clerici mendicent: Sed quoties prouideatur mendicitati huiusmodi, satisfactum est menti, & causæ finali legis, & consequenter dispositioni. Alimenta verò præstanda Clericis tollunt causam mendicitatis, & eis non minùs videtur prouisum, quàm si haberent beneficium. Beneficiarij enim non sunt beneficij domini neque directi, neque vtiles, sed solùm vsufructuarij in vita, Nauar. in *tr. de redit. benef. q.* 1. *n.* 17. *&* 18. Beneficia enim sunt Christi patrimonium, Nauar. in *eod. tract. & q. num.* 48. Alimentatio autem non reprobatur à iure, imò conceditur, *cap. Episcopus, & cap. cum secundum de præb. & cap. si Episcopus eod. tit. in* 6. vbi dicitur, quod Episcopus ordinatis sine titulo tenetur necessaria ministrare, donec illis de beneficio prouideat. Verbum autem illud *necessaria* intelligitur de alimentis, vt notat Abb. in *d. c. Cum secundum n.* 9. & Gemin. in *d. cap. si Episcopus num.* 8. & ibi Apostil. Ergo alimenta non reprobantur,

8 Et licèt Concilium de illis specificam non fecerit mentionem, satis liquet voluisse ea in dispositione comprehendi, dum innouauit antiquos Canones, qui sunt dicta *cap. Episcopus, cap. Cum secundum, & cap. si Episcopus*, contra aliquos, qui volebant innouationem antiquorum Canonum intelligi *de can.* 3. *d.* 70. cuius dispositio per *dict. cap. cum secundum*, ac alia, de quibus supra, fuerat abrogata, vt declaratum fuit à Sac. Congregatione super Concilium in *d. cap.* 2. *sess.* 21. antiquorum Canonum in his verbis videlicet: *Concilium reuocauit tantum pœnas cap. cum secundum de præben. non pœnas, can. neminem, & can. Sanctorum* 70. *d.* qui antiqui Canones tolerant ordinationem factam super alimentorum prouisione, & consequenter ordinati eo pacto nec suspensi erunt, neque irregulares. Quod probatur ab his, quæ adducit Burgas. *in tr. de irregul. & imped. Ordin. in* 6. *p. tit. de sent. suspens. nu.* 14. *& in p.* 1. *q.* 7. *mon.* 29. Et idem decretum fuit à præfata Congregatione in loco allegato in hæc verba: *Ordinans contra formam huius decreti sine beneficio, aut patrimonio non est per hoc suspensus, nec aliquam pœnam incurrit, sed cogendus est ordinans ei prouidere iuxta c. Cum secundum de præb.* Et hic solus Canon, & non alij à Concilio renouatus est; nempè quia satisfactum est menti Concilij, quæ fuit, ne Clerici mendicent. Et hæc fuit causa finalis huiusmodi dispositionis, cùm illa dicatur causa finalis, ex qua oritur dispositio *l. domus ff. de condit. indeb.* & consequenter dicendum est, esse satisfactum Concilio, ex quo Clerici sic ordinati super alimentis eis præstandis non cogantur mendicare, neque ordinantes vlterius tenebuntur ad eis prouidendum de necessarijs, cùm iam fuerit prouisum, quia quando causa ad non causam reducitur, perinde est ac si causa illa non fuisset, *l.* 1. *in fin. de condit. sine caus.*

Præterea quando constitutio continet aliquid non per 9
se principaliter, sed ad finem alicuius mali vitandi, non illaqueat transgressores ad pœnam, aut peccatum, si finis non violatur, ad quem constitutio tendit, vt singulariter tradit Abb. in *c. quoniam contra n.* 6. *de prob.* secutus Archid. in *cap. Vtinam* 76. *d.* Finalis autem causa Concilij est adimpleta, ne scilicet Clerici mendicent. Ergo non erunt suspensi, quia prouisum est eis, vnde viuere possunt per *d. cap. cum secundum*, quod satis est, vt notat Rebuff. *in pr. benef. tit. de rescript. in form. com. & form. paup. nu.* 1. *&* 2. quod innuit etiam Concilium in *d. cap.* 2. *in fine*, dum ait, quod patrimonium alienari non possit sine Episcopi licentia, donec beneficium non sint adepti, vel aliunde habeant, vnde viuere possint.

At ego hoc dissidium concilio, intelligendo primam 10
sententiam de promissione, ac obligatione personali tantùm absque obligatione reali, vel quia qui se obligat ad patrimonium Clerici, non habet bona stabilia, vel quia non vult illa ad id obligare; & in hoc casu procedunt rationes, & authoritates pro ea deductæ, ac etiam declaratio S. Congregationis ad *d. cap.* 2. *sess.* 21. *de reform.* apud Riccium in *cit. prax. for. Eccles. resol.* 453. *n.* 1. in qua habetur, non sufficere obligationem personalem, vt quis de persona obligaretur dare victum Clerico; & ita intelligo, quæ aliàs in hanc rem adduxi contra Dianam ex Sac. Congregatione Concilij, ac Sixti V. declaratione; secundam verò sententiam intelligo de obligatione mista, personali scilicet, ac reali illius, qui possidet bona stabilia certa, & tuta. Quo in casu meliorem censeo conditionem Ordinatio cum tali patrimonio, quàm cum patrimonio alicuius boni stabilis particularis, vt puta Vineæ, domus, census, cùm hæc bona præter curas, quibus Clerici implicantur ad illa colendum, locandum, exigendum, ita subiaceant periculis, vt fructus, ex quibus ordinatus viuere possit, non reddant. Secus autem de obligatione personali, ac reali omnium bonorum hominis diuitis, qui se obligat subministrare Clerico Ordinato alimenta in titulum patrimonij, pro quo obligat omnia, & singula sua bona, non autem vnam, vel aliud prædium, quod casu aliquo fructus, vnde Ordinatus commodè viuere possit, non reddat; quod intelligo, secluſa fraude, ad quam euitandam vsus se habet, ac declarauit eadem S. Congregatio Concilij sub die 6. Februarij 1597 teste Riccio *d. resol.* 453. *num.* 2. qui pluries obseruatum fuisse ait, non posse Clericos ordinari, nisi redditus sint certi, & assignati super bonis stabilibus, vel super annuis introitibus, vt post alios probat Garz. *de benef. p.* 2. *cap.* 5. *n.* 91. *& seqq.* etiamsi quouismodo pater sit diues, & de iure spectet ad Clericum ordinandum successio, ideòque fiunt instrumenta, & contractus vel per patrem filijs, vel per fratrem fratribus, & per consanguineos alijs consanguineis de patrimonio certo, & ne donationes huiusmodi sint fictitiæ, ac simulatæ, curare debent Episcopi, vt producantur talia instrumenta publica ab vtraque parte iuramento vallata, assignationem, & donationem talium annuorum reddituum esse realem, omni fictione, ac fraude carere, & quod neque in præteritum fuerit confectus, neque in futurum conficietur actus, siue contractus aliquis in præiudicium dictæ assignationis, & donationis cum annullatione, & reuocatione cuiuslibet actus contrarij facti, vel forsitan faciendi, vt post alios notant Quaranta in *sum. Bullar. v. Ordo*, & stante hac diligentia, si deinde fieret reuocatio talis assignationis, non valeret, & Episcopus ad nihilum reneretur, vt post Decium, & alios probat Nauar. *cons.* 14. *&* 46. *de tempor. Ord.* & Sanch. *lib.* 6. *de matr. disp.* 32. *num.* 7. *&* 8. ac Ricc. *loco citato*.

Si igitur, cessante fraude, constituatur patrimonium 11
cum obligatione reali, ac personali hominis diuitis submistrandi alimenta Clerico ordinando, vel supplendi quidquid deerit eius patrimonio, patrimonium huiusmodi

po-

poterit admitti, & obligationem esse validam, & executioni esse demandandam post collatos Ordines, & sic ordinantem, ac ordinatum in nullam incidere pœnam, accedente præsertim necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ iudicio Episcopi, censeo cum secunda sententia superiùs relata.

CONSVLTATIO V.

1 *An Canonicus Ecclesiæ Cathedralis cărentis Canonica, siue Aedibus Canonicalibus, habens domicilium, & actu habitans intra fines alterius Parochiæ, dicatur Parochianus Ecclesiæ Cathedralis ita, vt in infirmitate teneatur recipere Sacramenta à Parocho Ecclesiæ Cathedralis, vel potiùs à Parocho domicilij?*

2 *An idem Canonicus decedens non electa sibi sepultura, debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali, tanquam sua Parochia, vel in Parochia domicilij, vel potiùs in sepulchro suorum maiorum?*

3 *An pro sepultura Canonici, vt supra defuncti, debeatur quarta funeralis Parocho domicilij, aut Parocho Cathedralis, vel Parocho Parochiæ sepulturæ suorum maiorum?*

1 AD 1. Negatiuè, atque adeò in sua infirmitate tenetur recipere sacramenta à Parocho domicilij, siue habitationis. Ratio autem est, quia quilibet tenetur recipere Sacramenta præsertim Viatici, & Extremæ Vnctionis à proprio Parocho, vt in *Clem.1. de priuil.* Proprius autem Parochus est ille, in cuius Parochia quis actu inhabitat, vel habet domicilium iuxta *cap. 15. de sepult. in 6.* traduntque Doctores, quos refert, ac sequitur D.Fagnan. in *cap. significauit num. 27. & 32. de Paroch.* vbi etiam *n.36.* refert hanc esse sententiam Sacr.Congregationis Concilij in casibus contingentibus per Glos. *in d. Clem.1. de priuil. v. Parochialis*, Abb. in *cap. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remis.* vbi testatur de communi. Videturque decerni in Sac.Concilio Tridentino *sess.24. cap.13. de ref.* in quo præcipitur Episcopis, vt distincto populo in certas, propriasque Parochias vnicuique suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & à quo solo licitè Sacramenta suscipiant, non obstantibus priuilegijs quibuscumque, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

2 Non obstat, quod Ecclesia Cathedralis dicatur Parochia ipsius Canonici, imò & Parochia communis totius Diœcesis, vt alibi opposuimus. Nam est Parochia communis, quando in ea Episcopus administrat Sacramenta, cùm ipse sit Parochus totius Diœcesis, non autem quando Parochus Cathedralis illa administraret, quia cùm sit tantùm Parochus Cathedralis, extra illam, & illius Parochiam, nullam habet iurisdictionem, atque adeò non potest administrare Sacramenta in alienis Parochijs.

3 Præterea est Parochia communis ijs, qui ad ipsam voluerint accedere pro recipiendis Sacramentis, vt notat Abb. *in d.cap.omnis n.2. de pœnit.& remis.* Guttier. *can.qq. l.1. c. 30. n.12.* non autem ad illa ministrandum in alienis Parochiis, quibus sua iura debent illæsa conseruari; ita exigente earum institutione, cùm non sint confundenda iuxta *c.1. cauſ.6. q.3. & c.nullus 9. q.2.*

4 Ad 2. Hanc quæstionem tractant Lauor. *in elucubr. tit.2. c.11. à num.62.* Bonac. *de contr. disp.3. q.21. p.3. num.6.* §. 10. Anchar. *conſ.369.* Tusch. *to.6. lit.P. concluſ.99. num.5.* Archid. *in cap. ſtatutum* §. *Cum verò de reſcript. in 6.* Petr.de Vbald. *de canon. port. c.9. num.28.* Asin. *in l. familiaria ſepulchra ff. de relig. & ſumpt. fun.* Burſat. *conſ.226. numer.18. & ſeqq.* alijque. Tenendum autem est, sepeliendum esse in Ecclesia Cathedrali, dummodò in ea sit sepulchrum proprium Canonicorum, non quia est eius Parochia, si intra illius limites non habet domicilium, vel habitationem, vt voluit Bonacina, sed quia Ecclesiæ Cathedrali per Canonicatum fuit alligatus matrimonio spirituali, *cap. cùm inter de elect. cap. quoniam* §. *Ii verò vt lit. conteſt.* & ideò quos vnicum coniunxit coniugium, vnum coniungat sepulchrum, ait Canon *Ebron in fin.13. q.2.* & quorum vna mens erat in Domino, eorum quoque corpora sepultura non separet, *can. vnaquæque* §. *ſoror ead. q.2.* vbi dicitur in Ebron in eodem sepulchro sepultum fuisse Abraham, & Saram, Isaac, & Rebeccam, Iacobum, & Liam, Adamum, & Heuam. Et declarauit S.Congregatio super Episcop. die 13. Maij 1650. in Senogallien. apud Nicol. *tom. 1. lucubr. lib.4. tit.15. de interdict. ac ſepultur. numer.23. in fin.* ibi: *Clericus non sepelitur in sepulchro maiorum, quando in Cathedrali, vel Matrice adest proprium Clericorum sepulchrum à laicalibus separatum.* Itaque requiritur, quod in Cathedrali extet sepultura pro Canonicis, alioquin iste Canonicus sepeliendus est in sepulchro maiorum; Ecclesia verò Parochialis succedit tantùm in defectum electionis sepulturæ, sepulchri communis Canonicorum in Ecclesia Cathedrali, & sepulchri maiorum ita, vt Ecclesia Parochialis sit vltima iuxta ordinem adductum per textum in *c.nos instituta de sepult.*

Ad 3. Funerale diuidi debet pro tertia vel quarta parte, 5
aut pro medietate iuxta morem regionis, inter Ecclesiam Cathedralem tumulantem, vel Ecclesiam, in qua habet sepulchrum maiorum, in qua Canonicus sepelitur, & Ecclesiam Parochialem, in qua Canonicus habitabat, & recepit Sacramenta iuxta *cap. certificari de sepult. cap. Cum quis de sepult. in 6.* Rot. *dec.376. num.1. p.1. rec.* vbi de Ecclesia Parochiali, Mantic. *dec.294.* Caualer. *dec.101. n.1.* Rot. *in Mediolanen.* quartæ Funeralis 14. Martij 1622. coram Merlino, & alibi sæpiùs. Ius enim quartæ funeralis est consequutiuum ad ius administrandi Sacramenta per *Clemen. dudum*, §. *verum de sepult.* Constat autem, quod ius ministrandi Sacramenta in articulo mortis pertinet ad Parochum quoad omnes, qui sunt in ipsius Parochia; vndè etiam ad ipsum spectat quarta funeralis, quando in aliena Ecclesia eius Parochianus sepelitur, integrum, ac totum funerale, quando sepelitur in propria Ecclesia Parochiali. Vbicumque enim quis sepeliatur, Ecclesia Parochialis habitationis, vel domicilij habere debet suam Canonicam portionem à quacumque Ecclesia sepeliente; quia aliud est ius Parochiale, & aliud est ius funerandi *ex c.cum quis de sepult. in 6.* vbi is, qui est Parochianus vnius Ecclesiæ, & habet sepulturam maiorum in alia, si eligat sepulturam in tertia Ecclesia, portio quartæ Canonicæ non debetur Ecclesiæ relictæ, sed Parochiali, docetque Lapus *alleg.59.nu.* 3. & habetur ex *cap.1.* ibique Abb. *de sepult.* traditque Petr. de Vbald. *de Canon. Paroch. cap.7. q.12.* post *n. 17. & q. 18. numer.24. in q. princip.* ibi: *dices ergo Canonicam deberi soli Ecclesiæ Parochiali, & cap.8. n.33.* ibi: *iura enim sepulturæ, & Parochiæ sunt diuersa*, ac prosequitur Franc. *in d. cap. Cum quis* post *init.* & alij communiter. Cæterùm vnusquisque potest sibi sepulturam, quamcunque maluerit, eligere, modò quartam funeralium Parochiæ suæ persoluat, *c.in nostra de sepult.*

Atque ita, me consulente, censuit S. Congregatio in 6
Tiburtina 12. Maij 1685. nempè ad primum, *teneri recipere à Parocho Domicilij:* Ad secundum, *In Cathedrali, si in ea adsit sepulchrum proprium Canonicorum, sin minus in sepulchro maiorum, ijs verò non existentibus, an cadauer Canonici sit sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel in Parochiali, in alia Congregatione videndum.* Ad tertium, *deberi Parocho domicilij.*

Porrò habitans in confinio duarum Parochiarum est Pa- 7
rochianus illius Parochiæ, ex qua domus aditum habet iuxta ea, quæ docet Bartol. *in l. fin. n.6. in fin. ff. de damn. infect.* Quia ex aditu iudicatur de domo, cui cedat, *l.ei, cui ædes ff. de leg.3.* Bald. *conſ.60. n.5. vol.1.* de Ponte *dec.* 35. Villagut. *dec.* 32. Quod si domus habet duas portas in duabus Parochijs, iudicatur de ea Parochia, in qua est porta principalis, & aditus magis frequentatus siue visitatus, vt per eumdem Bartol. *in l.prædy* §. *qui domum ff. de leg.3.* qui etiam *l.1. ff. ad municipalem* ait, quod si aditus siue ostium est à parte anteriori domus, & à parte etiam posteriori, ac vicissim ingreditur quandoque ab interiori, quandoque à posteriori, nihilominùs dicitur Parochianus illius Parochiæ, in qua est aditus à parte anteriori domus, quia illa pars censetur nobilior. Vbi autem est pars nobilior, censetur esse totum, *l.Cum in diuersi ff. de relig. & sumpt. fun.* Idemque docet Angel. in *l. quod conclaue in fin. ff. de damn. infect.* tradens, quod, si domus habet duo ostia, quorum vnum dicitur anterius, ab illo cognoscitur Parochia, tanquam à nobiliori. Quod sequitur Felin. in *c.*

omnes num.2. de maior. & obed. & Ricc. *in prax.for. Eccles. p.1. resol.*510. His addo casum de eo, qui degens in confinio duarum Parochiarum pro suis ædibus ampliandis, illis aggregat domum, seu situm alterius Parochiæ. Cùm enim accessorium cedat principali, illud aggregatum incorporatur ædibus, quibus iungitur, & fit eiusdem Parochiæ, cuius sunt ædes illæ, dummodò nobiliores, & ampliores existant, vt decernitur in statuto Cleri Romani *cap.* 3. §. 17.

His subijcio Sacræ Rotæ Romanæ decisionem.

R. P. D. PRIOLO,

Mantuana Funerum.

Lunæ 5. Iulij 1694.

DIsceptatum fuit inter Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Mantuæ, & Parochos eiusdem Ciuitatis super Iure administrandi Sacramenta Canonicis, & alijs Presbyteris eiusdem Cathedralis non commorantibus in Canonica, sed ad libitum per Ciuitatem habitantibus, necnon super iure percipiendi emolumenta, & eorum cadauera tumulandi: Et Parochi ab A. C. obtinuerunt manutentionem super iure administrandi Sacramenta Canonicis, & Presbyteris intra limites eorum Parochiarum detegentibus, ac etiam emolumenta percipiendi; Capitulo verò concessa fuit manutentio quoad ius tumulandi illos, qui in eadem Cathedrali Sepulturam haberent, vel illam sibi eligerent, & omnia funeralia in tali casu percipiendi.

Huius causæ cognitione mihi in vlteriori instantia commissa cum clausula: *Alteri cum facultate manutenendi quem de iure*, hodie DD. de more consulti dixerunt, manutentionem esse dandam Parochis, excepto iure tumulandi.

Cùm enim manutentio dependeat à solo facto, satis iustificatum fuit pro Parochis, illos esse in quasi possessione administrandi Sacramenta, & emolumenta percipiendi, tale namque ius habet pro suo fundamento iuris assistentiam per Text. *in cap. dilectus de Capell. Monach.* cui etiam famulatur ius municipale, cùm Constitutiones Synodales emanatæ de anno 1679. disponant, ne Defunctus leuari possit, nisi priùs vocato & expectato proprio Parocho, & comprobatur ex ipsa confessione Capituli fatentis in concordia inita de anno 1616. solis Parochis licere administrare Sacramenta omnibus de Clero Cathedralis, quos intra eorum Parochias infirmari contigisset, & iustificatum quoque remanet ex libris apud eosdem Parochos existentibus, in quibus plures de Clero Cathedralis numerantur, qui Sacramenta à proprijs Parochis receperunt; & demum ex Testium depositionibus, qui non minùs Sacramentorum administrationem, quàm emolumentorum præstationem æquè comprobant, & inter hæc, duo specialia concurrebant, vnum scilicet, quod inter istos testes enumerabatur ipse Archipresbyter Cathedralis, qui deponit de facto proprio, dum erat Parochus, & ad præsens est Vicarius Generalis Episcopi, cui ob qualitatem personæ plurimum deferendum est, Rot. coram Buratt, *decis.* 775, *num.*3. Gregor. *decis.*351. *num.* 4. alterum quod ex ipsa confessione Capituli Surd. *num.*12. desumebatur vltimus status pro Parochis circa administrationem Sacramentorum, & ista summoperè attendi debet, tanquam emanata in contradictorio Iudicio, & qua nulla potest dari maior probatio, Gloss. *in l.*1. §. *ab emptore verb. constitutum*, ibique Angel. *num.*4. *ff. de pactis*, Rota coram Pamph. *dec.* 9. *num.*4. *& decis.*675. *num.*2. *& in recent. decis.*240. *num.* 4. *part.* 19.

Eisdem omninò principijs per Capitulum quoque probata fuit illius quasi possessio; Assistentia enim Iuris arguebatur quoad ius tumulandi cadauera Canonicorum, & aliorum inseruientium in Cathedrali ex eo, quòd in eadem Ecclesia adsunt sepulturæ distinctæ à Laicis. Quoties enim Cathedralis habet sepulturas separatas pro Personis ibidem inseruientibus, dicitur habere Ius priuatiuum quoad illa cadauera, quæ sunt in eisdem sepulturis tumulanda, vt expressè sanciuit Sacr. Congregatio in Senogallien. relata per Nicol. *var. lucubr. tom.* 1. *lib.*4. *tit.*15. *nu.*23. Passerin. *de stat. homin. q.*187. *art.*4. *num.* 325. *ad med.* Pignatell. *consult. canonic. tom.*8. *consult.*5. *num.*4. & cum sententia S. Congregationis concordat Calderin. reijciens Lapum in *cons. impresso post alleg.*62. eiusdem Lap. Franc. *de Eccl. Cathed. c.*17. *num.* 15. *& seqq.* Marchet. *in Prax. Vicar. Capit. p.*3. *tit.*38. *n.*41. Medic. *de sepult. q.*7. *num.*8. & Panimol. *dec.*5. *n.*11.

Quo verò ad Sacramentorum administrationem inferebatur, quod sicuti Clerus Cathedralis in vita tempore Paschali ab ea percipit Sacramenta, recognoscendo in Parochiam, & Matrem, ita quoque percipere potest in tempore infirmitatis, vt benè arguit Amostaz. *de caus. pijs lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 50. *& cap.*8. *numer.* 74. *cum pluribus seqq.*

Vlterius exhibiti fuerunt plures actus hoc idem firmantes. Primus namque emanauit per viam transactionis de anno 1614. in quo Episcopus assensit, vt Canonici, eueniente casu, quod nonnulli ex ipsis, seu Mansionarijs infirmentur, possint, & valeant eisdem infirmis etiam processionaliter Sacramenta ministrare, absque interuentu, & participatione proprij Parochi. Et duæ Constitutiones Synodales de annis 1648. & 1679. in quibus de consensu totius Cleri sancitum fuit, quod quando cadauera Dignitatum, Canonicorum, & aliarum Personarum Cathedrali inseruientium in ea tumulantur, tota funeralia ad illam pertineant, in quibus virtualiter omnia continentur. Nam cùm emolumenta, quæ debentur ratione laboris, & administrationis Sacramentorum, legantur expressè concessa, concesso vno ex relatiuis, censetur etiam concessum & alterum non expressum, & maximè quando non expressum potest aliundè desumi, prout ex dicta transactione de anno 1614. in qua expressè legitur concessa etiam Sacramentorum administratio.

Exhibuit quoque Capitulum plures extractiones factas ex proprijs Libris etiam Legalibus, & quibus probare contendebat, plures Dignitates, & Canonicos, receptis Sacramentis, tumulatas fuisse in Ecclesia Cathedrali; Et demum allegabat plures testes, tam formiter, quàm ad perpetuam examinatos, inter quos aderant nonnulli ex ipsismet Parochis, quorum depositio, cùm æquiparari possit confessioni ipsiusmet Partis, videtur contra illos concludentissimè probare, Dunoz. *decis.*285. *n.*6. *& in recent. dec.* 220. *n.*18. *& seqq. par.*17.

Quamuis in gradu manutentionis, vt dictum fuit, attendatur nudum factum, non verò assistentia Iuris, contra quam datur etiam manntentio, possessione legitimè probata. Nihilominùs DD. in conflictu tot, & ferè æqualium probationum eisdem quoque defectibus singularitatis, sed non obstatiuæ laborantium, ad illam recursum habuerunt, vt eorum scilicet probationes præponderarent in hoc casu, quæ haberent Iuris assistentiam, Rota penes Posth. *de manutent. decis.*158. *num.* 7. Gregor. *decis.* 469. *num.*5. Alex. VIII. *decis.* 16. *numer.* 20. *& in Barchinonen. Cantus* 31. *Ianuarij* 1689. §. *Testes coram Reuerendissimo Mediolanen.*

Hanc methodum insequendo, cum distinctione etiam ad resolutionem deuenerunt. Concessa namque fuit manutentio fauore Parochorum circa administrationem Sacramentorum, & exactionem emolumentorum, cùm in his videatur Ius assistere, ut in *cap. Dilectus*, *de Capell. Monach. & cap. Fraternitatem de Sepul.* Franc. *de Eccles. Cathedr. cap.*21. *num.*25. de Luc. *de Paroch. discurs.*27. *n.*2. Sperell. *decis.*88. *num.* 4. Rot. coram Caual. *decis.* 101. & Zarat. *decis.*45. *vtrobique num.*1. *& in recent. decis.*225. *n.*1. *part.*19. & cùm de Iure nulla detur limitatio Iurisdictionis Parochialis, ista Iuris assistentia extenditur etiam ad Canonicos Cathedralis in aliena Parochia obeuntes, Lap. *allegat.*62. *num.*2. *& seqq.* Antonell. *de Regim. Eccles. lib.* 1, *cap.*12. *num.*30. Marchett. *de Sepult. tit.*38. §.2. *num.* 40. Pignatell. *Canon. consult. to.* 8. *consult.* 5. *per totam vbi sub n.* 6. refert ita fuisse resolutum à Sacr. Congregatione Concilij in vna Tiburtina Iuris funerandi.

Nec talis assistentia turbata remanet, ex quo Cathedralis sit omnium Ecclesiarum mater, & totius Diœcesis Parochia, ita vt omnes, qui in eadem Ecclesia Sacramenta suscipiunt, præcepto Paschali satisfacere dicantur; priuilegium enim, quod habet dicta Ecclesia intra se ministrandi Sacramenta ijs, qui ad illam accedunt, non potest tamen ab eius Parocho extra proprios limites exerceri, ideòque nec minus potest illa deferre ad alienas Parochiales, Abb. *in cap. omnis num.*2. *de pœnit. & remiss.* Guttier. *Canon. quæst. lib.*1. *cap.*30. *num.*12. Gobb. *consult.*118. *n.*20.

cum

cum seqq. Pignatell. *d. consult. 5. n. 3.* non releuante prætensa cura habituali, quia etiam si ista ageretur nomine Episcopi, semper tamen Parochus curam actualem exercens, esset præferendus habenti curam habitualem.

In sequelam huius assistentiæ debentur etiam emolumenta, cùm isti ex causa laborum, & propter Sacramentorum administrationem simili prærogatiua potiantur, per *Text. in Clement. dudum de sepult.* Rot. coram Millin. *decis. 29. n. 1. & seqq. & in Rec. 263. n. 1. p. 15.*

Non obstant Constitutiones Synodales in contrarium allegatæ, quia illæ tamquam aduersantes Pontificijs Constitutionibus, & generalibus Concilijs, attendi non merentur, per *Text. in cap. cum inferior, & in cap. super his de maior. & obed.* Rot. coram Coccin. *decis. 1619. num. 10. & decis. 1651. num. 5.* & præcipuè quia doctum fuit de illarum ineffectuatione, dum constat, Parochos pluries emolumenta percepisse, etiam ex cadaueribus in Ecclesia Cathedrali tumulatis, vt prosequitur Rota coram Coccin. *d. decis. 1619. n. 12.*

Sed vlterius etiam probationes, quæ fuerunt à Parochis exhibitæ, visæ sunt magis concludentes, cùm se determinent ad personas, loca, & tempus, illæ verò Capituli possunt commodam recipere interpretationem, vt cum primis concilientur. Cùmque tantùm generaliter concludant, nonnullos Sacramentis munitos in Ecclesia Cathedrali fuisse tumulatos, possunt benè intelligi, Sacramenta administrata fuisse à proprio Parocho, reliquæ verò magis particulares, vel præseferunt licentiam obtentam à Parocho domicilij, cùmque non importent, nisi precariam possessionem Capituli, non sunt habendæ in consideratione, Rot. coram Coccin. *decis. 242. num. 4.* Bich. *decis. 6. num. 6. & in Nonantulana Iurisdictionis 22. Iunij 1693. in fin. coram R. P. D. meo Caprara*, vel quia Parochi tale præiudicium aut inuiti, aut ex vrbanitate tolerarunt, satis est Ius Parochiale non fuisse legitimè præscriptum.

Pro Capitulo tamen visa est militare Iuris assistentia, quoad tumulationem cadauerum, quia cùm pro Dignitatibus, Canonicis, & Clericis in eadem Ecclesia inseruientibus adsint sepulturæ separatæ à laicis, & vlterius plures & continuati actus exhibeantur; Isti coniuncti cum Testium depositionibus, & confessione ipsorummet Parochorum satis esse videntur ad probandum etiam rigorosè illius quasi possessionem in Iure tumulandi, quæ tantò magis venit admittenda, cùm nec etiam ex aduerso impugnaretur manutentio fauore Capituli.

Et ita vtraque &c.

CONSVLTATIO VI.

1 *An examen testium pro informatione Curiæ receptum coram Iudice seculari, legitimari possit coram Iudice Ecclesiastico? & quid versa vice?*

2 *Et quid de incompetentia Iudicis secularis impediti, qui ratione præiudicij super immunitate Ecclesiastica prius disputandi, processit ad legitimationem processus?*

3 *Et quid de testibus examinatis coram Iudice laico contra aliquem, qui postea detectus fuit Clericus, si postea isti testes coram Iudice Ecclesiastico reuocarunt suum dictum, an scilicet possint torqueri, à quonam fuerint subornati, & in quo dicto persistere velint?*

1 QVod ad primum respondeo negatiuè. Etenim processus causarum tripliciter considerari possunt secundùm triplicem causarum speciem. Nam causæ aliæ sunt merè Ecclesiasticæ, quæ dupliciter perpendi possunt, vno modo respectu materiæ, vt hæresis; alio modo respectu personæ delinquentis, vt Clericus. Sed hæ causæ respectu personæ potiùs causæ Canonicæ, quàm Ecclesiasticæ dici debent, vt voluit Baldus in *auth. Clericus, quoque C. de Episcop. & Cler.* Aliæ sunt merè seculares, vt laici homicidium, aliæ sunt mixti fori, vt percussio Clerici.

2 Iudex autem secularis nullam omninò habet iurisdictionem in causis merè Ecclesiasticis. Quo in casu si Iudex laicus reciperet testes, & formaret processum, nihil ageret, nec ille processus quicquam prodesset, neque faceret indicium coram Iudice Ecclesiastico, *cap. at si Clerici in princ. de iudic.* sed denuò Iudex Ecclesiasticus deberet alium processum formare, & nouum inchoare, ac indicia denuò cumulare, vt per Ruin. *cons. 7. n. 6. lib. 5.*

E contra autem in causis merè secularibus cùm Iudex 3
Ecclesiasticus, si non actu, saltem habitu habeat omnem iurisdictionem, etiam sanguinis, vt colligitur ex Bonifacio VIII. *in Extrauag. Vnam sanctam de maior. & obed.* & tenet Barbat. *cons. 93. diuers. p. 1.* in magnis *num. 30.* & Bald. *in auth. habita num. 84. in fin. C. ne fil. pro patr.* & in *l. solent ff. de offic. Proconsul. & legat.* non videtur negari posse, quod processus ab Ecclesiastico Iudice formatus, afficiat in foro seculari. Et ideò acta, & processus coram Episcopo probant coram Iudice laico, vt ait Scacc. *de re iudic. glos. 14. q. 21. num. 67.* maximè si sit eadem causa, & inter easdem personas, & ad eumdem finem, vt tradit Farinac. *cons. 168. n. 37.* In alijs verò causis misti fori benè probant processus in vtroque foro per ea, quæ dicit Farinac. *q. 7. n. 43.*

Licèt tamen processus secularis Iudicis non operetur ad 4
condemnationem coram Ecclesiastico, nihilominùs quoad instructionem, seu informationem optimè valet, Bald. *in l. Clericus quoque n. 11. C. de Episc. & Cler.* Et ideò potest ab Episcopo legitimari, repetendo testes, vel illos cum reo confrontando, vt innuere videtur Ruin. *d. cons. 7. num. 10. lib. 5.* ibi: *& quod etiam quantum ad hoc illi non præiudicassent, si fuissent repetiti à Iudice Ecclesiastico, si ab illo citatus non fuisset*, imò etiam per declarationem, vt tenet Genuen. *in prax. cap. 8. n. 1.*

Ex quibus colligitur, quod non sufficit, quod Iudex 5
Ecclesiasticus iterùm sine citatione requisita in legitimatione repetat testes, sed repetitio fieri debet modis legitimis, nempè citato reo, & publicato processu, cum repetitio, & confrontatio sit noua examinatio testium, & sic videretur hoc modo satisfactum doctrinæ Ruini *in d. cons. 7. num. 6.*

Neque obstat, quod hoc idem procedere videtur de 6
processibus Iudicis Ecclesiasticis apud Iudicem secularem, nimirùm quod non probent, nisi denuò Iudex secularis repetat testes, & processum formet. Imò, si Iudex Ecclesiasticus degradauerit Clericum, & tradiderit Curiæ seculari puniendum, Iudex secularis non tenetur stare processui, neque sententiæ dicti Iudicis Ecclesiastici, vt dictum Clericum sibi traditum morte condemnet, sed examinabit nouiter causam, si forsan inuenerit illum dignum morte, vel alia pœna, vt est casus *in §. si verò crimen in princ. auth. de sanctiss. Episc. collat. 9.* qui §. de plano procedit, quando crimen non esset merè Ecclesiasticum. Tunc enim Iudex secularis nullam diligentiam facere potest, sed clausis oculis exequi tenetur, vt per Vermigl. *cons. 138. n. 4.* At verò quando Clericus degradaretur vel propter homicidium qualificatum, vel propter seditionem, vel ob aliud simile delictum mixti fori iuxta textum *in cap. Cum sit generale de for. comp.* tunc Iudex secularis examinabit nouiter causam.

Nam respondetur, quod dupliciter intelligi potest, quod 7
secularis Iudex non teneatur stare processui Iudicis Ecclesiastici. Vno modo quatenus processus Iudicis Ecclesiastici nullam omninò faciat probationem coram seculari, & hoc casu non procedit obiectio. Quia cùm Iudex Ecclesiasticus fuerit competens ad fabricandum dictum processum, Iudex secularis tenetur illum admittere, vti factum à competente Iudice, Vermigl. *cons. 161.* vbi respondet Baldo *in l. Magistratibus n. 2. ff. de iurisd. omn. Iudic.* Scacc. *de re iudic. glos. 14. q. 21. n. 67. ac seqq.* Alio modo quatenus Iudex secularis vult examinare processum, an in eo fuerit probatum delictum, vt ex eo cognoscat, an benè, vel malè fuerit iudicatum. Et hoc casu procedit obiectio; quia Iudex secularis potest illum denuò recensere, & examinare, hoc est considerare, ac perpendere, non autem denuò alium processum fabricare, Vermigl. *cons. 138. n. 2.* & Sanfelic. *decis. 139.* per totam.

Quod ad secundum casus est. Quidam allegauit fuisse 8
captum in loco immuni, qua allegatione stante Iudex processit ad vlteriora in processus fabricatione; imò etiam legitimauit processum per confrontationem; deinde prædictus Iudex secularis certiorauit Iudicem Ecclesiasticum de prædicta allegata immunitate, qui præfixo carcerato

ter-

termino ad probandam assertam allegatam immunitatem, qua non probata declarauit, carceratum non gaudere immunitate, de qua declaratione habita fide Iudex secularis processit contra delinquentem, & dubitans de prædicta processus legitimatione per confrontationem, operatus fuit, vt carceratus declaret, & testes pro ritè, ac rectè examinatos, quæritur, an hæc declaratio validet processum, qui præsumitur nulliter fabricatus post allegatam immunitatem?

9 Et ratio dubitandi est, quia Iudex secularis debebat abstinere à processus fabricatione, donec Iudex Ecclesiasticus pronunciasset super immunitate, vt disponit Constitutio Gregorij XIV. §. *quodque delinquentes, & c. vers. cognito prius.* Atque etiam debebat denuò audire testes, & cum reo contestare eorum depositiones, quo non facto videtur declaratio per carceratum facta non conualidare processum, à Iudice seculari tanquam ab excommunicato fabricatum vigore dictæ Constitutionis Gregorianæ §. *Quod si quis.* Nam declarare non est iterùm testes repetere, sed est testes non citata parte examinatos habere, ac si citato reo fuissent examinati; atque etiam cùm declaratio supponat depositiones testium, quamuis non in figura iudicij receptas, esse aptas ad recipiendam legitimationem. Prædictæ autem depositiones, veluti receptæ à Iudice quamuis competente, sed per allegatam immunitatem impedito, non fuerunt aptæ ad recipiendam legitimationem. Ideòque dicendum est per subsequentem declarationem non euasisse validas, sed necesse fuisset, vt iterùm testes audirentur, & cum reo denuò contestarentur.

10 Quod autem ad tertium respondeo negatiuè; quia prima depositio facta coram Iudice laico, pro non facta haberi debet, ideòque non possunt puniri, neque torqueri ad tradita per Clar. *q.*88. *vers. est opus*, Menoch. *cas.* 108. Add. ad Capyc. *dec.*142. & Add. ad Alciat. *præsumpt.* 29. *in fine* per textum *in cap. non præstat impedimentum de reg. iur. in 6.*

CONSVLTATIO VII.

An Ecclesiastici possint licitè conficere Vini stillati aquam ex vino, quod è suis vineis percipiunt, illamque ad plenum, siue minutim vendere?

1 AFfirmandum videtur. Nam id non impedit eorum officia, neque rerum piarum meditationem, estque licitum, atque approbatum à Sacris Canonibus, cùm possint Ecclesiastici etiam regulares vendere vniuersi generis fructus ex suis prædijs collectos, non solùm minutim, sed pleniùs immutando etiam illos in aliam speciem, vt docent quamplurimi Doctores, adducti à Bellet. *disq. Cler. p.*1. §.21. *n.*16. & Carol. de Graff. *effect. Cler. 6. n.*33. *& seqq.* qui *n.*17. *&* 51. ampliat id procedere etiam in exercitationibus, & artificijs vilibus, dummodò fiant per manus secularium. Colligiturque ex ijs Doctoribus, qui volunt à mutatione formæ artificium reddi magis licitum, sicuti obseruauit Feder. de Sen. pro Cistercensibus *cons.*207. vbi probat, quòd licitè poterant vendere ferrum, quod conficiebant ex materia, quæ ex illorum prædijs effodiebatur eo modo, quo venditur ab Iluæ dominis, illumque sequuntur Doctores communiter.

2 Et sanè fit vinum ex vua, hæc autem non potest in vinum redigi absque cultu, collectione, pistura, & id genus alia: sicut igitur redactio vuæ in vinum cum tot artificijs non est illicita, ita etiam non est illicita redactio vini in vini stillatitij aquam. Certumque est, Ecclesiasticos, vt venditent suum frumentum, posse illud in farinam terere, & ex ea panem, pastillos, ac spirulas conficere; ergo etiam è vino stillatitio liquorem. Vnde S. Congregatio Concilij in Angelopolitana inter Patres Iesuitas Prouinciæ Messicanæ in Indijs, & Episcopum Angelopolitanum, interrogata, an Regulares apothecas quarumcunque mercium, macella, & similia præsertim prope Collegia, siue Conuentus exercentes, possint ab Ordinario sub censuris inhiberi, ne id exerceant, sub die 16. Aprilis 1648. prudentissimè respondit, non posse Episcopum hoc prohibere Regularibus exemptis; sed si in præmissis ita notoriè delinquant extra claustra, vt populo scandalo sint, puniri posse ad præscriptum Concilij Tridentini *cap.*14. *sess.*25. *de Regul.* Quod decretum approbans, tanquam licitas supradictas artes, etiam viles, fuit approbatum, & confirmatum cum pluribus alijs in dicta causa emanatis, speciali diplomate à sa. me. Innocentio X. sub die 14. Maij eiusdem anni.

Hæc igitur negotiandi forma potest esse licita, & Ec- 3
clesiasticos minimè dedecens, quod aliàs ex doctrina, & exemplis Sanctorum monstrauimus. Facitque *cap.*4. Concilij primi Moguntini sub Leone Tertio tempore Caroli Magni. Ibi enim post mandatam Clericis, & Monachis abstinentiam à negotijs secularibus, itemque post declaratam varijs exemplis notionem secularium negotiorum, à quibus cauendum sit dictis personis, subditur postremo loco prohibitio exercendi iniusti negocij, addit verò Concilium: *non tamen iustum negotium est contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus Sanctos Apostolos negotiasse, & in Regula S. Benedicti præcipitur præuidere, per quorum manus negotium Monasterij transeat.* Quæ verba apertè supponunt negotiationem illam, qua res per artificium mutatæ reuenduntur, licitam esse Ecclesiasticis exemplo Apostolorum, qui exercentes opificium aliquod, vt *ex Actor.* 18. habetur, vendebant arte facta sua; vnde sine grauamine cuiuspiam vitam ducerent, & egenis de sua tenuitate benefacerent. Confirmatur ex varijs iuribus. Nam *c. Clerici* 14. *q.*4. *& c. Clericus d.* 61. *& c. Nunquam de consecr. d.*5. conceditur Sacris hominibus, vt de honesto artificio sibi, suisque pauperibus victum, & necessaria comparent. Potest ergo hæc negotiatio per propriorum opificiorum venditionem licita esse, nec dedecens Ecclesiasticos. Et ita latè præter cæteros Guttier. *tr. de gabel. q.*93. *à n.*47. adducens quamplurimos, & esse sententiam communem affirmat Nauar. *in man. cap.* 27. *n.*128.

At verò tenendum est, id non licere, nisi pro vsu pro- 4
prio, præsertim Regularibus; quia spectat negotiationem, & quæstum. Probatur vniuersim ex Sacris Canonibus *tot. tit. de vit. & honest. Cler.* ex S. Concilij Trident. *sess.*22. *cap.*1. *de ref.* & ex visitatione Apostolica sa. me. Vrbani VIII. anno 1637. de quibus, ac multis alijs alibi. Ex ijs enim prohibetur personis Ecclesiasticis præcipuè Regularibus omne opificium, quod ordinatur ad lucrum. Neque audiendus est Conradus Summahart, qui attendi vult, an materia artificio subiecta vilior sit pretio, quàm artificium ab Ecclesiastico adhibitum. Nam si materia subiecta sit pretiosior, censet, tale opificium venale dedecere Ecclesiasticum, sin minùs ei congruere. Sed meritò hoc refellit Medin. *q.*30. *de restit. in* 2. *caus. illic. negot.* Qualiscumque enim sit materia subiecta, tamen semper verum est, interuenire artificium. Vndè si aliud inquinans negotiationem non interueniat, poterit ab Ecclesiastico artificij authore distrahi, saluis legibus Ecclesiasticis, & honestate status sui.

Quare recurrendum est ad optimam, & pietatis, ac 5
prudentiæ refertissimam distinctionem, quam circa hoc adhibet S. Basilius *cap.*6. *constit. monast.* verbis illis: *Cæterùm in his se operibus exercere Monachus debet, quæ ordinis ipsius decoro conueniant, cuiusmodi videlicet ea sunt omnia, à quibus cauponariæ artis, & imposituræ omnis absit suspicio, quæque nullæ longiores animi distractiones, aut improbi quæstus sequantur, sintque eiusmodi, vt manentibus intra tectum nobis magna ex parte confici possint, ne operum laboribus contentius, quàm par sit consectandis, animi in virtutis commentatione, neruos, industriamque elidamus, in quo illud spectandum, vt & opus absoluatur, & à quiete tamen non discedatur.* Et ad *Regul.*38. fusarum. *Siquidem omnibus in rebus illud peculiariter debemus spectare, vt simplicitatem, & frugalitatem teneamus, & illud summoperè fugiamus, ne inseruiamus stultis, ac planè noxijs hominum cupiditatibus, ijs efficiendis, quæ in studio apud ipsos esse animaduertimus.*

Vides, S. Basilium agnoscere, quasdam huius generis 6
negotiationes dedecere Religiosos, inter eas autem esse opificium liquoris vini stillatitijs censendum est. Nam licèt non sit impedimento diuinis officijs, est tamen dedecens statum Ecclesiasticum, ac plurimis incommodis refertum, illiusque venditio rationabili oblocutioni patet, cùm valdè dedeceat, quæ ad cauponariam artem, vt aiebat D. Basilius, pertinent, à personis diuino cultui mancipatis confici, atque diuendi. Quod est mens Concilij

Vien-

Viennensis in *Clem.* 1. *de vit. & honest. Cler.* & declarauit serpius S. Congregatio Episcop. quod Clerici in sacris constituti, non debent Ordinarium armati comitari, neque exercere viliora, vtputa cauponam, macellum, furnum, cursorem, & similia. Ita in Caputaquensi 29. Aprilis 1586. in Burgi S. Sepulchri 26. Aprilis 1652. Qui si sponte talibus, vel mechanicis artibus incumbant, Ordinarius præuijs iudicialibus monitionibus debet, si non paruerint, eos declarare priuatos priuilegio Clericali iuxta *d. Clem.* 1. & & d. S. Congregationis decretum in Bisinianensi 8. Octobris 1628.

7 Neque obstat, quòd Ecclesiastici possint vendere res suas etiam minutatim. Nam vltra quod huiusmodi venditio per se ipsos facta redundat in Clericatus ignominiam, in hoc casu tum ex artificio mutatur rei substantia ita quidem, vt ex hoc liquore consecrari nequeat, tum ex indecentia id prohibitum esse videtur, sicuti illis prohibetur exercere artes aromatariam, pistoriam, calcearium, vestiariam, sutrinam, textrinam, ferrariam, quæ in vsus hominum institutæ sunt, quale non est opificum liquoris vini stillatitij.

8 Minùs obstat exemplum Cistercienſium. Nam agitur in eo casu de ferraria fabrica necessaria ad consequendum commodum è ferri fodinis, quæ speciem non mutat, neque exercetur à Monachis. Pariter neque exemplum de vua; nam vinum non fit, nisi ex illis operibus, non per Ecclesiasticos exercendis, sed per vinitores, de quibus loquitur Vlp. *in l. Instrumenta fundi ff. de fundi instr.* quosque sordidos vocat Sedulius. Ita etiam ad faciendum triticum haberi oportet bubulcum, asinarium, subulcum, at nemo dixerit, ex Ecclesiasticis huiusmodi operarios parari posse.

9 Et ita etiam resolutum fuit in S. Congregatione super controuersijs iurisdictionalibus, vt ex sequentibus resolutionibus. *All' Eminentiss. e Reuerendiss. Signor Cardinal Legato di Ferrara. Essendosi discorso nella S. Congregatione sopra le controuersie giuriditionali, se i Frati Giesuati potessero essere impediti nel vender l'acquauita, & altre acque distillate, e doppo l'hauer considerato il Breue della S. M. di Paolo V. sotto la data de' 18. di Febraro del 1606. à fauore de' detti Frati, e i bandi sussequenti, con quel più, che occorreua, hanno questi Eminentiss. Signori vniformemente risoluto, che a' detti Frati sia permesso vendere le dette acque nel modo, e forma prescritta nel detto Breue nel vers. quoque fratres, è cosi si deba osseruare, del che si è giudicato bene darne parte à V. E. acciochè con la solita sua pietà, e rettitudine si compiaccia fare esequire, mentre per fine le bacio humilmente le mani. Di Roma a' 17. di Gennaro 1646.*

10 Particula autem supradicti Breuis est huiusmodi: *Quoque fratres ipsi aliquo sacro ordine initiati suæ dignitatis memores exercitio distillationis aquarum nullo pacto vacent, neque earum venditionibus se se immiscеant. Imò cæteri eiusdem Ordinis Regulares, qui ad ordines promoti non fuerint, &c. eiusmodi aquas distillatas, quod hactenus fecerunt, mulieribus deinceps nullo prætextu vendere, seu aliàs tradere debeant, neque venales habere, seu exponere, sed eas tantum seorsum ab aliis possint vendere aromatarijs, vel alijs particularibus personis.*

11 *Al Signor Cardinal di S. Susanna Legato di Ferrara. Hauendo Nostro Signore rimesso à questa Sacra Congregatione vn memoriale de poueri mendicanti di cotesta Città per conto della fabrica, e vendita dell'acquauita, che si fà da' Padri Giesuati, e da altri Religiosi, e luoghi Pij in pregiudicio dell' Appaltatore. Questi Eminentiss. miei Signori, anche di consentimento espresso di sua Santità, hanno giudicato bene, che V. E. faccia vn Editto, ò bando à fauore de' sudetti poueri, e loro Appaltatore, il quale obblighi tutti gli Ecclesiastici secolari, e Regolari, ancorche esenti, à similitudine, e à proportione di quello, che si è fatto quì in Roma, che però se le inuia, e se i sudetti Ecclesiastici pretenderanno qualche ius, ò priuilegio, saranno benignamente vditi da questa Sacra Congregatione. Si contenterà V. E. di adempire quello, che si desidera, e humilmente le bacio le mani. Di Roma a' 24. di Gennaro 1657.*

CONSVLTATIO VIII.

An, & quatenus Regulares teneantur ad decimas, Parochis, alijsue soluendas? & qua ratione decimæ Parochiarum ad Monasteria peruenerint?

PRo parte negatiua multa occurrunt. Illud imprimis. 1 Vniuersæ penè dixerim Religiones, omniaque illarum Collegia, Conuentus, & Domus, vbilibet existentia, præsentia, & futura, eorumque personæ, fructus, redditus, prouentus bonorum quorumcumque Ecclesiasticorum secularium, & regularium, illis quomodocumque vnitorum, aliæque res, & bona quæcumque à quibusuis decimis papalibus, & prædialibus, personalibus, quartis, medietatibus, & alijs fructuum partibus, subsidijs etiam charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus, etiam pro expeditione contra infideles, defensione patriæ, & aliàs quomodolibet, etiam ad Imperatorum, Regum, Ducum, & aliorum Principum instantiam pro tempore impositis, etiamsi in earum impositione caueatur, quod nulla prorsus exemptio cuiquam aduersus illa suffragetur, absque vlla declaratione desuper facienda, authoritate Apostolica fel. rec. Pauli III. Pij IV. Gregorij XIII. & aliorum Summorum Pontificum perpetuò libera sunt, & exempta, etiam cum expressa derogatione Constitutionis Innocentij III. in Concilio generali *cap. Nuper de decim.* vt ex eisdem literis Apostolicis liquidò constat, extantque Bullæ Clementis, & Sixti IV. Martini V. Pauli etiam III. & Sixti V. & pro militaribus S. Ioannis Hierosolymitani, & alijs Lucij III. Bonifacij VIII. & Clementis VII. de quibus Mandos. *de priuil. ad instar. glos.* 15. *num.* 40. Henriq. *lib.* 7. *de indulg. c.* 27. *num.* 7. *à* 5. & Mirand. *tom.* 2. *q.* 49. *num.* 12.

Hæc autem priuilegia Apostolica in Sacra Rota per plu- 2 res decisiones, & sententias conformes sunt confirmata, ac declaratum, illa fuisse, ac esse Canonica, suosque debuisse, ac debere sortiri debitos effectus. Extantque tres sententiæ conformes in vna Carthaginensi decimarum, nempè Marcelli Bubali, Seraphini Oliuarij, & Laurentij Blanchetti, super quibus expeditæ fuerunt litetæ remissoriales, quæ transitum fecerunt in rem iudicatam.

Et licèt tres præfatæ sententiæ faciant statum, neque 3 vlterius super hac exemptione debeat dubitari, eo vel maximè, quòd priuilegia sunt adeò clara, vt nullum dubitationi relinquant locum, quod firmauit Rota in Hispalen. decimarum coram Cardinali Corrado 27. Iunij 1644. §. *Quia decisio*. Nihilominùs diuersæ aliæ decisiones, ac sententiæ contra diuersos Episcopos, Capitula, Parochos, aliosue tam Ecclesiasticos, quàm seculares emanarunt ad fauorem Regularium, & pro Canonizatione præfatorum priuilegiorum, vt Ciuitatis Castelli coram Ghislerio contra Parochos eiusdem Ciuitatis, in Gerundensi decimarum coram Manzanedo contra Abbatem, & Sacristas Collegiatæ Ecclesiæ Gerundensis, in Cordubensi decimarum de Lucerna coram Coccino, Carillo, & Merlino contra D. Ducem de Cardona, in Cracouiensi coram Eminentissimo Cardin. Cerro contra Parochum Golambiæ, & antea ab anno 1588. etiam in Cracouien. coram Seraphino contra Plebanum Vislicensem, ac similes, quas notauit Add. *ad p.* 5. *recent. decis.* 508. & eas recensere longum esset, plenissimè autem in Ariminensi decimarum 17. Iunij 1652. coram Meltio.

Accedit continua obseruantia, vsus, & consuetudo non 4 soluendi decimas vigore præfatorum priuilegiorum, decisionum, sententiarum, & rei iudicatæ, in qua semper fuerunt, ac hodie Regulares existunt. Vnde à nemine poterunt amplius super hoc molestari, & inquietari, nec quicquam contra præfata priuilegia opponi, cùm censeatur os clausum ex clausulis, *sicque*, &c. *sublata*, &c. in ipsis priuilegijs appositis, vt post Gonzalez in terminis horum priuilegiorum dixit Rota in Corduben. decimarum de Lucerna coram Coccino 27. Februarij 1636. paulò post initium; Quinimò ijs sine causa ex sola Aduersariorum instantia derogari natura ipsa repugnat priuilegij. Decet enim concessum à Principe beneficium esse man-

manſurum, *cap. decet de reg. iur. in 6.* Præſertim cùm ex tam longa illorum obſeruantia ius acquiſiuerint: Indultum enim à iure beneficium ſine cauſa non debet auferri, *cap. Indultum, eod.* Ad hæc illorum derogatio conſtantiæ Principis, immobilique Sedis Apoſtolicæ firmitati videretur aduerſari. Sic enim in omnibus in Principe magis eſt reprobata variatio, ne quod hodie concedit, cras tollat per adducta à Gonzal. *in reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 9. §. 2. Tandem cùm cauſa, & ratio conceſſionis duret, durare debet ipſa conceſſio. Dato enim antecedenti, ea quoque conceſſa videntur, ſine quibus explicari non poteſt, *l. 7. ff. de iuriſd. omn. Iud.* ſicut è contra non ſubminiſtratis illis, quibus opus eſt, vt aliquid fiat, illud dicitur quodammodo prohiberi, *l. veteres, ff. de itin. act. priu.* Igitur cùm Religiones ad hoc potiſſimum ſint inſtitutę, vt ad fidei defenſionem, & propagationem, ac profectum animarum in vita, & doctrina Chriſtiana per prædicationes, lectiones, & aliud quodcumque Verbi Dei miniſterium, ac ſpiritualia exercitia, per confeſſionis, atque cæterorum Sacramentorum adminiſtrationem, ac reliquorum charitatis operum gratis omninò, & nullo pro laboribus huiuſmodi ſtipendio accepto, S. Romanæ Eccleſiæ, & omnibus in vniuerſo mundo ſe vtiles exhibeant, quæ omnia ſunt Parochorum, & Epiſcoporum munia, iure merito cum Parochis ipſis ac Epiſcopis non ſolùm onera non addant, ſed imò cum illis oneribus ſe ſubijciant, ad decimas illis præſtandas fuerunt exemptæ. Cùm ergo in ſupradictis exercitijs Regulares perſeuerent, ac in illis exercendis extenſione, & intentione magis ſemper proficiant, ac ſe ipſos vincant, non videtur æquum, vt priuilegijs, quæ propter hæc illis conceſſa fuerunt ex abrupto priuentur. Vnum enim ex duobus tacitè illis irrogari videretur: vel quod ab antiquo inſtituto deflecterent; vel quod illorum opera Eccleſia non indigeret. Vtrumque quàm ſit abſonum abſque alia amplificatione ex ſe ipſo manifeſtum apparet.

5 Quin vltra æquitatem, videtur etiam intrare iuſtitia. Sapit enim hoc de natura contractus, vt benè Doctores à Lezana *qq. regular. v. Priuilegium n.* 20. adducti conſiderant. Contractus autem ſicut ab initio eſt liberæ voluntatis, ſic ex poſt facto in præiudicium partis reuocari non poteſt, *l. ſicut, C. de act. & oblig.* Præterea obſtant ſententiæ prædictæ ad fauorem Regularium, & res iudicatæ. Sententiæ enim nonniſi per ſententiam præiudicari poteſt, cùm nihil ſit tam naturale, quàm eo genere quodque diſſolui, quo colligatum eſt, *l. nihil 33. ff. de regul. iur. cap. 1. eod.* atque adeò ſententiæ per reſcripta reſcindi non poſſunt, *l. fin. C. ſent. reſc. non poſ.* Imò cùm adſit res iudicata, non niſi per reſtitutionem in integrum contra ipſos quis iuuari poteſt. Ea autem non conceditur, quando conſtat de iuſtitia, & validitate, vt dixit Rota coram Macchiauello in Vicenſi Capellæ 2. Maij 1636. Validitas autem ſententiarum non controuertitur, & iuſtitia eſt euidens ex deciſionibus Rotalibus, ſententias præcedentibus.

6 Neque obſtat, quod ſi Parochi, & beneficiati defraudarentur decimis, ex defectu ſuſtentationis deſolarentur omnes Parochiales Eccleſiæ; quia non eſſet, qui curam animarum exerceret, & Sacramenta adminiſtraret, & idcircò priuilegia, quamuis ampliſſima ſint, vbi incipiunt eſſe damnoſa, & præiudicialia publicæ vtilitati, nempè Eccleſiæ vniuerſali, & operarijs in ea, vtique ſolent, imò debent à Sede Apoſtolica, vnde omnia iura, & ſanctiones prodeunt, reuocari, vel potius declarari, vt in puncto loquitur textus *in cap. ſuggeſtum, de decim.* quod ſi ex poſt facto incipit enormiter eſſe nociuum, vtique reuocari debeat. Guttier. *q. 9. lib. 1. cap. 21. n.* 135.

7 Nam *d. cap. ſuggeſtum* procedit dumtaxat, quando priuilegium incipit enormiter eſſe læſiuum, vt declarat ibidem Ab. *n.* 1. & 4. neque determinat, priuilegia ob id reuocata cenſeri, ſed ſolùm mandat, fieri compoſitiones, & propterea rectè aduertit Suar. *de Relig. tom. 1. lib. 1. c. 19. n. 6.* eſſe per accidens, quod ſuperueniat læſio. Ideòque, donec ea fuerit probata, non poſſe libertatem prætendi. Ad dignoſcendum autem, an priuilegia enormiter lædant, modum certiſſimum exhibet alter textus in *cap. 2. §. Vbi autem de decim. in 6.* quando ſcilicet per conceſſiones decimarum Parochiales Eccleſias adeò grauari contingat, quod earum Rectores de ipſarum redditibus congruè ſuſtentari non poſſint, & tali caſu neque etiam priuilegia cenſeri debent reuocatà, ſed ſolùm prouiſum eſt, quod Rectores congruam habeant ſuſtentationem. Et hic textus magis attendi debet, quia eſt poſterior; eſt enim Alexandri IV. ille autem in *cap. ſuggeſtum*, eſt Alexandri III. Et quod obſeruari debeat diſpoſitio dicti §. *Vbi autem*, dixit Rota in Pampilonenſi decimarum coram Coccino, relata per Paſqualig. ad Laur. de Franch. *in quæſt. var. part. 2. q. 72. num. 9.* & faciunt tradita per Barboſ. *de poteſt. Paroch. cap. 28. §. 3. n. 12.*

Verum contraria affirmatiua ſententia, explicando præ- 8
fata priuilegia, ac deciſiones, & ſententias Rotales huc vſque emanatas, nouiſſimè à Sac. Congregatione Concilij recepta, atque firmata eſt, nempè teneri Regulares ſoluere decimas illorum bonorum, ex quibus laici, dum illa poſſederant, ſoluebant. Quæ ſententia hiſce temporibus omninò tenenda eſt.

Sic enim imprimis ad hanc quæſtionem affirmatiuè reſ- 9
pondendo moueor; quia Parochi habent intentionem fundatam in iure, etiam contra Regulares, pro exactione decimarum eorum bonorum, quæ ad eoſdem Regulares cum hoc onere tranſierunt per textum in *cap. fin. §. pen. de decim.* cum alijs, quos congerit Rebuff. *de decim. quæſt. 5. num. 20.*

Neque verò priuilegia Regularium hanc ſententiam 10
turbant. Nam illa intelligi debent de decimis, quæ Parochis, atque Eccleſijs de iure communi debentur, non autem de decimis, quæ præter iuris communis diſpoſitionem aliquo etiam iure ſpeciali ſoluuntur, cuius iuris notitia, cùm non præſumatur in Pontifice, omnia iura habente in ſcrinio pectoris ſui, derogationes, quamuis ampliſſimæ, & ex certa ſcientia, ac motu proprio, ad dictum ius ſpeciale trahi non poſſunt, ſicuti conſulendo tradit Menoch. *conſ. 36. num. 59. & ſeqq.* Mareſcot. *var. reſol. lib. 2. reſolut. 40. num. 71.* Filliucius Theologus grauiſſimus ex Societate Ieſu *tr. 27. p. 2. c. 8. num. 179.* & Rot. *dec. 1293. num. 1. & ſeqq.* coram Seraph. Priuilegia enim Eccleſijs præſertim Parochialibus præiudicialia, ſatis eſt, quod operentur derogationem quoad ius commune, & non vltra, *cap. Cum capella, de priuil.* Rot. in Valentina ſubſidij 4. Maij 1611. coram Pegna, & alibi. Quam obrationem licèt Sacr. Congregatio S. Officij cenſuerit, quod à decimarum ſolutione S. Officium pro quacumque cauſa impoſitarum ſit exemptum pro bonis eiuſdem S. Officij, vt 21. Iunij 1581. & 20. Octobris 1594. & 2. Auguſti 1601. ac 13. Septembris eiuſdem anni, & ita Sanctiſſimus mandauit ſeruari perpetuis futuris temporibus, vt 20. Maij 1604. & 12. Octobris ac 7. Decembris 1621. Nihilominùs declaraut, quod ſi prædia, & bona acquiſita S. Officio, antequam acquirerentur, erant ſolita ſoluere decimas, tunc debent ſolui, vt 12. Decembris 1619. Aliàs eſt exemptum, vt 11. Iunij 1620. & in literis Epiſcopo Vicentino, ac Inquiſitori datis 19. Decembris 1587.

Id, quod magis aſſerendum eſt in ijs locis, in quibus 11
Parochi, & Beneficiati ante huiuſmodi priuilegia erant in continua poſſeſſione percipiendi decimas ex bonis ad Regulares tranſeuntibus ita, vt propterea extendi non poſſint in præiudicium eorumdem Parochorum, vt firmat Monet. *de decim. cap. 5. q. 2. concl. 5. n. 55. & ſeqq.* Rodriq. *in quæſt. regul. 44. col. pen. tom. 2.* Idque vt verificetur diſpoſitio *cap. Dudum, de priuil.*

Minuſque dicendum, materiam exemptionis vti de ſui 12
natura præiudicialem extendi poſſe in præiudicium tertij, vt in dictis deciſionibus Coccini, & Carilli. Nam contrarium verum eſt in iure per textum *in d. cap. Dudum, de priuil.* qui in terminis diſponit, non præiudicari decimis, in quarum poſſeſſione erant, ſi de iſta poſſeſſione non fiat ſpecialis mentio, & derogatio in priuilegijs; eòque minùs vbi priuilegia conceſſa apparent ad ſupplicationem alterius, & non motu proprio, vt in hoc caſu videre libet ex verbis Conſtitutionis Gregorij XIII. quæ incipit Paſtoralis ibi: *Exponi nuper fecit dilectus filius Euerardus Mercurianus.* Et inferiùs: *Supplicationibus ipſius Præpoſiti inclinati, &c.* quę potius importunitatem petentium, quàm motum proprium Principis teſtantur per tradita à Menoch. *præſumpt. 10. lib. 2. num. 22.*

Imò aliqua ex parte videtur ceſſare ratio dictorum pri- 13
uilegiorum. Cùm enim cauſa impulſiua fuerit paupertas Regularium, quæ hodie in aliquibus Ordinibus ceſſat ob ingentia bona, quæ in dies acquiruntur, ceſſare etiam debent

debent priuilegia ipsa ex *c. Quod pro remedio 1. quæst. 7.* cum verisimilis intentio Summorum Pontificum non fuerit lædere Ecclesias Parochiales, vt nominatim testatum facit Suar. *de Relig. lib. 1. tit. de diu. cult. necess. c. 20. in princ.* qui concludit, hoc casu locum esse moderationi, etiam si contineant derogationem *d. cap. Nuper de decim.* & post alios disertè tradidit Rodriq. *d. q. 44. col. antep. in fin. ex cap. dilecti, & cap. Suggestum, de decim.*

14 Hinc est, quod nonnullis in locis, præcipuè in Regnis Castellæ, & Legionis, hac de causa per Leonem XI. Summum Pontificem facta est moderatio dictorum priuilegiorum, quam Vrbanus VIII. seruari iussit, de qua Rot. in Hispalen. decimarum 29. Maij 1638. coram Carillo, & concordia inita inter ipsos, & Parochos Regni Poloniæ, quam licèt in decisione Rotæ 11. Maij 1640. coram Eminentiss. Cerro dictum fuerit, Regularibus tantùm informantibus, non obstare ex defectu beneplaciti Apostolici; pro eius tamen validitate attendendum est, quod non fuit origo iuris decimandi, sed fuit inita occasione præcedentis excommunicationis ad instantiam Parochorum publicatæ ob non solutionem decimarum, quæ dictis Parochis debebantur, non solùm de iure, sed etiam ex titulo fundationis, & dotationis ex decretis Synodi Prouincialis in specie confirmatis à Gregorio XIII. post concessionem dictorum priuilegiorum, itaut non ex sola concordia ijdem Regulares priuentur exemptione solutionis decimarum, sed ex eo, quod præter assistentiam iuris communis concurrant legitimi tituli antiqui, quo casu ad eiusdem concordiæ validitatem videtur sufficere confirmatio Nuntij Apostolici, præsertim de consensu superiorum Regularium. Tunc enim ius non prohibebat, sed potiùs permittebat, vt tradit Filliuc. *d. tract. 27. p. 2. cap. 8. num. 185. ex d. cap. Dilecti*, ibi: *amicabiliter componatis & d. cap. suggestum*, ibi: *super eisdem decimis componatis, de decim.* & ex *cap. 2. de transact.* vbi glossa ponit casum in collegio, & persona Ecclesiastica.

15 Et quidem cùm Reges, & Principes à Spiritu sancto illuminati, constitutis Episcopis decimas tam ex bonis regalibus, quàm ex nobilium, ac vasallorum perpetuò donauerint pro ipsorum decenti sustentatione, nec non ad promouendum, & augendum cultum diuinum, prout ipsis Episcopis melius in Domino videretur, qui quidem Episcopi ex eisdem decimis fundarunt Ecclesias Parochiales, & congruam Parochis perpetuò assignarunt, idcircò ea per exemptionem Regularium immutari non debet, obstantibus Constitutionibus, & legibus publicis plurium Regnorum, ex eoque fundamento exorirentur in Republica magni motus. Et exemplo eorundem Regularium seculares quoque decimam, quam manipularem vocant, Parochis, & beneficiatis non præstarent, sed ductu illorum cum magna iactura Ecclesiarum ab ea declinarent, nec permitterent amplius decimationem, saltem sine litibus, ac iurgijs assiduis. Ac sequeretur exinde maxima desolatio earumdem Ecclesiarum Parochialium, omniumque aliorum beneficiorum non sine euidenti damno Religionis Catholicæ, & animarum. Nam Parochi congrua sustentatione priuati desererent Parochiales Ecclesias, vel non adessent idonei, qui Sacramenta administrarent.

16 Insuper aperiretur latissimus campus politicis catholicis, hæreticis, & schismaticis, non tantùm decimas statui Ecclesiastico eripiendi, sed cum decimis beneficia, & prębendas, vt in Germania, & alijs Septentrionalibus partibus antea factum est, in hæreditatem, & proprios vsus conuertendi, & quod maximè hoc tempore allaborant, hæresim, & illius exercitium publicum, tanquam in liberum Regnum introducendi. Quæ labes, vti hactenus ex viscęribus Regnorum doctrina, prudentia, & vigilantia Cleri secularis, ex quo Episcopi creantur publicis sancitis legibus præscripta, priuatim tantùm pullulare, & foueri videbatur, iam publica occasione huiusmodi exemptionum antiquas fundationes euertentium, victum Pastoribus in vinea Domini desudantibus adimentium, caput erigeret, & serpendo in dies magis, magisque peiora euenirent.

17 Extat exemplum in Prussia, Liuonia, & Pomerania fratrum Theutonicorum, Cruciferi olim dicti, qui simili priuilegio innixi, Clero sęculari decimas negabant, tandem ex concordia, mediante commissione, auctoritate Curiæ Romanæ innixa: ius decimandi Parochis ademerunt. Hinc est, quod pluribus in locis vni Parocho decem, & duodecim Ecclesiæ parochiales assignari pro necessaria sustentatione, & Sacramentorum administratione necessitas vrget, non sine animarum discrimine. Atque hic est exitus antiquę Episcoporum cum Cruciferis concordiæ, quam tot centenæ Ecclesiæ parochiales affabrè factæ, & extructæ deplorant, amisso veteri felicitatis sub iure decimandi statu. Hinc etiam reclamationes, quæ ex omnibus Mundi partibus ad Sanctam Sedem confluunt contra quosdam Regulares, allegantes huiusmodi priuilegia ex verbis *d. cap. Suggestum*, ibi: *multi viri Ecclesiastici sæpè querelam proponunt*. Hinc quoque iurgia, quæ inde oriuntur, satis nota in Romana Curia ex vulgatis per Polonos, & ex decreto nouiter in eo Regno emanato, ne Regulares vlteriùs possessiones acquirant.

Denique zelus ac pietas fidelium diminuitur, & ad fun- 18
dationes vlteriores animum deponunt, videntes suorum anteceſſorum intentionem, & fundationem aliqua ex parte lædi.

Quod si hæc procedunt respectu Regularium, quorum 19
intuitu concessa videntur priuilegia, multò fortiùs locum habent contra eorum Colonos, ita vt etiam data exemptione Regularium, non sint exempti eorum Coloni, quia priuilegia huiusmodi sunt personalia, nec transeunt ad Colonos, *cap. Licèt, de decim.* Seraph. *decis. 827. num. 7.* & in Placentina decimarum 20. Decembris 1628. coram Card. Virili; præcipuè quando sunt Coloni partiarij, & pro se accipiunt integram medietatem fructuum, quemadmodum Coloni cuiusuis laici, quibus pro sua rata colonica soluentibus decimas, nihil deperit Regularibus.

Atque ita declarauit sæpiùs S. Congregatio Episcop. & 20
Regul. scribens Archiepiscopo Salernitano 6. Octobris 1617. apud Synodum Caputaquensem 1628. *sess. 3. cap. 10. num. 2.* scilicèt, ad decimas prædiales soluendas tenentur etiam Regulares possessores territoriorum, ex quibus anteà solui consueuerant. Et S. Congregatio Concilij, presertim in Ripana die 16. Martij 1647. *vt in primo tom.* & apud Marzil. super decret. Trid. *lib. 2. tit. 12. cap. 1.* vbi referunt duæ declarationes. Prima, quod Regulares de bonis emptis tenentur, primitias, & decimas soluere. Secunda, quod si decimæ sint impositæ rebus; quia ab initio fuerunt concessæ, vel traditæ cum ea conditione, & onere, vt ex eis decimæ soluantur, tunc ad quoscumque peruenerint, etiam Mendicantes, teneri eas soluere. Si verò debeantur pro administranda cura animarum, tunc quia Parochi Sacramenta his mendicantibus non administrant, Mendicantes ad eas non teneri, si tamen à solutione decimarum Sedis Apostolicæ priuilegijs eximantur. Idem legitur apud Portell. *v. Decimæ num. 4.* & refert Hieron. Rodriq. *resol. 5. num. 5.* clarissimè verò in Plebana decimarum his verbis: *Orta controuersia inter fratres Seruitas Ciuitatis Plebis, & Parochos circa solutionem decimarum ratione bonorum per ipsos fratres acquisitorum, & instituto iudicio coram Auditore Camerę, nomine Parochorum exhibita fuit quædam declaratio huius S. Congregationis, in qua iuxta vetustam, & pluries confirmatam eiusdem sententiam dicitur, prædia decimarum solutioni obnoxia ad Regulares transire cum suo onere, ac proindè teneri illas soluere, quemadmodum tenebantur laici, priusquam bona ipsa in Monasteriorum proprietatem transirent. Sed quoniam sub hac generali declaratione prædicti Patres Seruitæ prætendunt ob speciales causas per informantem deducendas, & præcipuè quoad quantitatem alimenti fratrum in eo Monasterio commorantium necessariam non comprehendi, ideò supplicant per Eminentissimos Patres responderi, an in antedicta generali declaratione ipsi Patres Seruitæ Ciuitatis Plebis comprehendantur? Sacr. Congregatio die 21. Martij 1659. censuit, comprehendi.* Et perspicuè in vna Regni Poloniæ his verbis: *In causa decimarum Regni Poloniæ die 17. Iunij 1645. Sacra Congregatio Em. Card. Concilij Tridentini Interpretum iterum, atque iterum auditis Regularibus, eorumque iuribus, & priuilegijs maturè discussis censuit ab eisdem Regularibus soluendas esse Parochis, & alijs beneficiatis Regni Poloniæ decimas, quæ soluebantur à laicis prius quàm bona in ipsorum Regularium proprietatem fuerunt translata, firmis tamen remanentibus transactionibus desuper factis.*

Hoc

21 Hoc autem decretum suis literis confirmauit, ac exequutioni demandari iussit Innocentius Decimus, quæ sunt tenoris sequentis: *Innocentius &c. Nuper pro parte venerabilium fratrum Archiepiscoporum, & Episcoporum, necnon dilectorum filiorum totius Cleri Regni Poloniæ per dilectum etiam filium Matthæum Ioannem Iudiski, Archidiaconum Pomeraniæ nuncupatum in Ecclesia Vladislauiensi eiusdem Cleri in Curia Romana Agentem, quod aliàs, & sub die 17. Iunij proximè præteriti 1645. in causa decimarum eiusdem Regni à venerabilibus etiam Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus S. Concilij Tridentini Interpretibus emanauit decretum, quod nos subinde sub die 31. Mensis Iulij eiusdem anni in Consistorio nostro secreto approbauimus, quod decretum emanauit præuia exhibitione facta ab ipsis Patribus, cui etiam decreto posteà consenserunt, prout & Agens Cleri Regni Poloniæ, die verò 31. Iulij 1645. S. D. N. Em. Cardinali Præfecto referente, in Consistorio approbauit. Cùm autem sicut eadem expositio subiungebat, exponentes præfati decretum præinsertum, quò firmiùs subsistat, & exactiùs obseruetur Apostolicæ nostræ confirmationis patrocinio communiri summoperè desiderent, idcircò nos, &c. decretum præinsertum Apostolica auctoritate tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illique inuiolabilis Apostolicæ firmitatis robur adijcimus, & omnes, & singulos tam iuris, quàm facti defectus, si qui desuper quomodolibet interuenerint, supplemus; salua tamen semper auctoritate Congregationis eorumdem Cardinalium, decernentes præsentes literas validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis, quos illæ concernunt inuiolabiliter, & inconcussè obseruari, sicque per quoscumque Iudices Ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatij Apostolici Auditores iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secùs super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari; quocirca dilecto filio nostro, & Sedis Apostolicæ in eodem Regno pro tempore commoranti Nuncio per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipse per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcumque vbi, & quando opus fuerit solemniter publicarit, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistere faciat, auctoritate nostra illos promissorum omnium commodo, & effectu pacificè frui, & gaudere; non permittentes illos desuper à quoquam quauis auctoritate quomodolibet molestari, contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita, compescendo, legitimisque super his habendis seruatis processibus sententias, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si fuerit opus, auxilio brachij secularis. Non obstantibus &c. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 21. Februarij 1646. Pontificatus nostri anno secundo.*

22 Hac declaratione stante non est videndum, an priuilegia enormiter, vel modicè lædant. Præterquam quod dictum *cap. Suggestum, de decim.* non metitur læsionem à paupertate parochialium, sed à multiplicatione Conuentuum, & Collegiorum, & ex acquisitione possessionum, quibus valdè diuites effecti sunt quidam Regulares, sicuti ex illius verbis constat, nempè: *Suggestum est ex parte vestra, quod Abbas, & fratres Monasterij de Vrsin decimas à vobis auferre conantur. Discretioni vestræ mandamus, & quatenus cum prædicto Abbate, & fratribus super ipsis decimis componatis: nam quando Romana Ecclesia Ordini vestro priuilegia de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ vestri Ordinis, quod exinde nulli poterat de iure scandalum suboriri; sed nunc in tantum augmentatæ sunt, ac possessionibus ditatæ, quod multi viri Ecclesiastici de vobis apud nos querelam sæpè proponunt.* Vnde cùm habeamus textum rotundissimum, non tenemur recurrere ad Glossas, & interpretationes Doctorum.

23 In executionem igitur relatorum decretorum S. Congregationis Concilij possunt peti à Regularibus etiam decimæ ante dictum decretum non solutæ, cùm etiam decimæ præteritæ ante decretum S. Congregationis sint debitæ. Tum quia Sacr. Congregatio non processit per viam nouæ legis, siue constitutionis, sed in forma declarationis, vt solet, interpretando dispositiones Apostolicas superiuilegijs à Regularibus allegatis. Declaratio autem non est noua dispositio, nec aliquid de nouo tradit, sed retrò trahitur, & præterita demonstrat, Rot. *decis.* 117. *num.* 7. coram Card. Caualerio, & *decis.* 10. ibique Add. *num.* 13. coram Buratto, & *dec.* 113. *num.* 24. coram eodem. Tum quia cùm ipsæ decimæ petantur, non vt fructus alicuius sortis, debiti Parochis, neque accessoriè, sed tanquam sors ipsa, de se debentur iure dominij, & veniunt etiam decursæ ante motam litem, vt in fortioribus terminis fructuum dixit Rot. *dec.* 3. *num.* 6. *& seqq. & dec.* 281. *num.* 4. 5. *& 6. p.* 7. *rec. & dec.* 589. *num.* 3. *p.* 3. *diu.* quæ fuerunt confirmatæ 31. Ianuarij, & 27. Iunij coram Bichio, Post. *de manut. obser.* 78. *num.* 11. & in terminis in Elboren. decimarum 23. Maij 1622. coram Pirouano, & in Hispalen. pariter decimarum 18. Iunij 1648. coram Meltio, §. *fin.*

Neque obstat, quod ex tenore ipsius decreti nullatenus 24
videatur, Sac. Congregationem id sensisse, dum non fuit actum per viam declarationis debiti præexistentis, quo casu potest admitti retrotractio, sed per viam nouæ dispositionis circa solutionem decimarum, quæ priùs nullo modo debebantur, stante amplitudine priuilegiorum Regularium, vt in specie declarauit Rota coram Em. Cerro die 21. Maij 1640. Nec proinde trahi poterint hæc decreta ad præterita, sed solùm operari in futurum iuxta textum *in l. 7. C. de legib. & in cap. fin. de constit.* vbi Butr. *num.* 15. *vers. Secus si sit noui iuris editoria*, distinguit declarationem iuris veteris, quæ præterita semper respicit, & declarationem iuris noui, quæ ad ea non trahitur, nisi expressè in illa dicatur, facitque distinctio Bart. *in l. omnes populi num.* 39. *& seqq. ff. de iust. & iur.* Quinimò etiamsi hoc decretum contineret declarationem iuris veteris ex eo forsan, quod priuilegia non habuissent fundamentum validæ subsistentiæ, de quo tamen nunquam fuit dubitatum, imò, vt dixit Rota in Hispalen. decimarum 17. Iunij 1647. coram Cardin. Corrado, fuerint iam toties in Rota canonizata, vt ampliùs in dubium reuocari non possint, adhuc obseruantia, & communis existimatio, ad effectum excludendi præterita, sufficeret iuxta Glossam notabilem *in cap. vn. v. de cætero, de postul. Præl. in 6.* vbi dicitur, quod licèt constitutio, de qua in textu, sit iuris veteris declaratoria, tamen non per hoc censendum est, Papam voluisse præcedentes electiones comprehendere, ea ratione, quia communi iudicio ante dictam decretalem existimabantur validæ; vnde inijceretur laqueus ei, qui communi iudicio non peccauit, quod æquum non est. Et inde Butr. *in cap. fin. num.* 15. deducit conclusionem, quod vbi Constitutio iuris antiqui declaratoria habuit oppositam communem obseruantiam, tunc quoad illam videtur noui iuris editoria, & non trahitur ad præterita, etiamsi dicta consuetudo esset irrationabilis; quod repetit *in cap. fin. num.* 4. *de sponsi. duor.* alijsque relatis, confirmat Felin. *in cit. cap. fin. de constit. num.* 5. *in fine*. Atque id facilius procedit, cùm interuenerit consensus Regularium, quo fit, vt decreta vim quodammodò concordiæ, & transactionis sortiri videantur, & proinde eo minùs possint respicere præterita, nisi expressè sit dictum, cùm actus voluntarij non patiantur extensionem vltra id, quod expressè explicatur, vt est textus *in l. voluntariæ, C. de excus. tut. l. fin. C. ne vx. pro mar.* traditque Crauet. *cons.* 292. *n.* 1. & dixit Rot. coram Buratto *dec.* 14. *num.* 30.

Hæc sanè non obstant; quia cùm decreta, seu declara- 25
tiones Sacr. Congregationis expressis verbis emanauerint, Regularium iuribus, & priuilegijs maturè discussis, dicuntur declaratoria priuilegiorum, quod scilicèt non habebant locum in decimis, quæ soluebantur à laicis, priusquam bona in ipsorum Regularium proprietatem fuerunt translata, non autem editoria noui iuris contra priuilegia, atque adeò comprehendunt etiam decimas præteritas; quia declaratio nihil de nouo disponit, sed iam dispositionem explicat, *l. hæred. palam* 21. §. *Siquid, ff. de testam.* Bart. *cons.* 37. *numer.* 2. *lib.* 2. Surd. *cons.* 288. *num.* 10. *lib.* 2. Cyriac. *controu.* 210. *numer.* 11. *&* 12. Lancellot. *de attent. cap.* 4. *limit.* 21. *numer.* 3. Rot. coram Caual. *dec.* 117. *num.* 7. vbi in rescripto, *& dec.* 183. *num.* 1. penes Post. *de manut.* vbi in Breue. Ideòque nulla, dispositio resultat ex declaratione, quia non quod declarat, disponit, sed quod declaratum est, sicque trahitur ad præterita,

ta, vt post alios Cæphal. *conf.*140. *num.*82. *cum seqq.* Bardellon. *conf.*21. *num.*63. *& conf.*51. *num.*1. Cyriac. *d. contr.* 210. *nu.*14. Vnde etiam Constitutiones declaratoriæ comprehendunt quoque præterita *d. cap. fin. de Constit.* vbi Felin. *num.*4. cum alijs per Molin. *de primog. lib.*3. *cap.*6. *num.* 24. Cardos. *resp.*2. *num.*46. *ad fin.* post *tract. de iure accrescendi*.

26 Neque dicatur, decreta emanasse de consensu Regularium. Nam licèt emanauerint præuia exhibitione facta ab ipsis Regularibus, tamen illa emanarunt eorundem iuribus, & priuilegijs maturè discussis, & consensus præstitus solùm fuit post decreta, vt legitur in literis Apostolicis. Ergo operatur acceptationem cum qualitatibus in illis expressis, atque adeò confessionem, quod decimæ soluendæ erant, non suffragantibus eorum priuilegijs, Surd. *conf.*52. *num.*42. *& conf.*460. *num.*25. Buratt. *decis.* 246. *num.*9.

27 Clausula verò illa apposita in decreto Sac. Congregationis: *firmis tamen remanentibus transactionibus desuper factis*, intelligitur de transactionibus validis, & quæ non expirassent ex tenore earumdem transactionum. Dicendum enim non est, quod Sac. Congregatio, ac Summus Pontifex voluerint seruari transactiones nullas, & eas, quæ penitus desierant, & ipsa dictio *firmis remanentibus* denotat subsistentiam præsentem.

28 Neque opponas, quod illa verba nedum sint limitatiua, & exceptiua superioris dispositionis *per l. ita tamen, ff. ad Trebel. l. vbi adhuc*, §. *ita tamen, C. de iur. dot.* Menoch. *conf.*146. *num.*8. Monach. *decis. Lucens.*67. *n.*15. sed etiam formam, & condictionem importent, Ias. *in l.*3. §. *ex contrario num.*4. *ff. de acq. poss.* cum alijs per Macerat. *var. lib.*1. *resol.*51. *n.*4. Quare negari non potest, quin transactiones etiam inualidæ debeant attendi tanquam methodus, ac norma, iuxta quam per laicos solutiones fiebant, ad quem effectum non exigitur adeò præcisè validitas actuum, cùm etiam ex actibus inualidis sufficienter deprehendatur voluntas, vt in similibus terminis, quod ad inducendum solitum conferant etiam actus nulli, probat Bald. *in l. de quibus num.*47. *ff. de legib.* Butr. *in cap. fin. num.*9. *de consuet.* Natta *conf.*309. *num.*7. & Surd. *conf.*429. *num.*58. Eòque magis quando constituunt solitum soluendi valde proximum, quod semper est inspiciendum ex congestis per Surd. *conf.*207. *num.*10.

29 Nam respondetur, quod cùm præseruatio conseruet, non autem det ius, Cauet. *conf.*70. *num.*5. *in fin. & num.*6. Caldas *de empt. & vend. cap.*26. *n.*28. intelligitur de transactionibus validis ad *l.*4. §. *Condemnatum, ff. de re iudic.* & tradita per Rot. *dec.*116. *sub num.*3. *p.*4. *rec.*

30 Porrò cùm ab initio pleraque Monasteria nihil ferè aliud, quàm & scholæ, & Collegia studiosorum essent, in quibus iuuentus piè erudiebatur, ac inde Doctores Ecclesijs, & Parochijs præficiebantur, factum est, vt Oppida, & Vici suas Parochias cum decimis traderent, & prorsus donarent Monasterijs, vt ex ijs Ecclesijs, & Parochijs, veluti suis, doctos, & idoneos homines præficerent. Tandem ob redemptionem animarum, & salutem æternam consequendam decimæ Monasterijs sunt contributæ. Alioquin decimæ nullæ datæ sunt ab initio Monachis vt se se manuum suarum labore alerent. Eas autem demum accipere illis licebat, si ad Clericatum promoti, & Parochiæ alicui præfecti fuissent. Vnde D. Ambr. ait: *Doctos, aut probos Monachos presbyterij honore dedicatos, prædicare, baptizare, pœnitentiam dare, debita miseris relaxare, decimarum, primitiarum, oblationum viuorum, & mortuorum portione iusta perfrui debere, moderata dispensatione commendamus, can. Doctos* 16. *q.*1. Et Innocentius Papa similiter docuit: *Si Monachus ad Clericatum promoueatur, vt beneficia præstentur ei pleniter, & annonæ, & decimæ donentur absque vlla dilatione, imminutione, can. Si Monachus* 16. *q.*1. Gregorius Magnus etiam ea de re scripsit: *Moderamine Apostolicæ auctoritatis decernimus, vt Monachi, si presbyterij honore dedicati, cum ligandi, soluendique potestate, decimarum, primitiarum, oblationum, donationum, quæ fiunt pro viuis, & pro mortuis portionem, iuxta Canonem: Ad suam, proximorumque vtilitatem, meritò perfectioris iustitiæ non minùs, quàm cæteri Sacerdotes, laudabiliter sibi vindicent.*

31 Vbi obseruandum, quod decimæ his Monachis iubentur dari, vt presbyteris, & Sacerdotibus altari seruientibus, idque etiam moderata quadam dispensatione. Alioquin adeò nullæ in primitiua Ecclesia Monachis dabantur decimæ, vt ipsimet de prædijs, & agris suis, quos manibus suis excolebant Episcopo, & parochialibus Ecclesijs decimas soluerent vsque ad tempora Paschalis Secundi, qui Pontificatum Romanum adeptus est circa annos Christi 1100. Posteà enim idem Paschalis, & Synodus quædam Moguntina statuerunt, *vt nec Monachis, nec Religiosi, aut alij communiter viuentes decimas de suis laboribus soluerent*. Tempore verò procedente Adrianus Papa solis Cistercien sibus, Hospitalarijs Hierosolymitanis, & Templarijs concessit hoc priuilegium, vt de laboribus suis, quos proprijs manibus excolunt decimas soluere non teneantur. Alijs verò Monachis concessit decimas tantùm de noualibus, quæ colunt suis manibus, & de hortis, ac nutrimentis animalium suorum, vt indicat Alexander III. *in cap. Ex parte de decim.* vbi Glossa.

CONSVLTATIO IX.

De Conclaui Cardinalium, Sede Pontificia vacante, aliqua summatim.

GRegorius X. in Concilio Lugdunensi, relato in *cap.* 3. §. 1. *vers. Sanè si aliquis, de elect. in* 6. statuit, vt, mortuo Romano Pontifice in quauis ciuitate cum Curia residente, in eadem Ciuitate Cardinalis ibi præsentes expectare debeant absentes per decem dies, quibus elapsis conueniant in eodem Palatio, vbi Papa habitabat, in Conclaue; quod si quis Cardinalis intra hoc tempus non intrauerit, aut exierit postea absque manifesta causa infirmitatis, per alios procedatur ad electionem Papæ, & ille minimè requirantur, neque ad negotium illius electionis vllatenus admittatur. 1

Hoc idem confirmauit Pius IV. in Constitutione, quæ incipit: *In eligendis* 63. §. 3. *&* 4. vbi apparet, quod hìc dicitur de non intrantibus, intelligendum de præsentibus, qui poterunt intrare, sed noluerunt. 2

Itaque ex his notatur, Cardinalem non intrantem in tempore, aut exeuntem ante finem electionis, priuari voce actiua pro tali Sede vacante, quoad negotium electionis Papæ, non tamen priuari voce passiua, vt Franch. & Gemin. *in d. cap.*3. Adde, quod Cardinales non possunt mutare, aut alterare, seu dispensare super hac Constitutione, prorogando tempus, *Clem. ne Romani in princ. de elect.* Decem igitur diebus Cardinales sunt expectandi, sed non vocandi, vt Glos. *in d. cap.*3. §. 1. & ibi Barbos. *n.*9. qui plures allegat. 3

Si verò electio fieret ante decem dies completos ex communi consensu Cardinalium ibi præsentium, aut duarum partium, alijs non expectatis, est valida, vt tenet Azor. *p.* 2. *lib.*4. *cap.*2. *q.*5. §. *Sed dubiæ*, vbi ait communem sententiam, & tradidit Glos. *in d. cap.*3. §. 1. *v. decem diebus in fin.* per *cap. Licèt, de vitanda de elect.* Vbi electioni Papæ à duabus partibus Cardinalium nulla opponi potest exceptio. Post dictos autem decem dies, etiamsi vnus tantùm esset ibi Cardinalis, ille posset eligere alium, non tamen se ipsum per *cap. Gratum, de postul. Prælat.* Io. Andr. in *d. cap. Licèt, col.*1. *de elect.* Zabarel. *num.*8. Innoc. *in cap. Cum nobilis n.*6. *de elect.* 4

*Ex d. cap.*3. §. *nulli, de elect. in* 6. habetur: *Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secreto loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium pro his tantùm quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium mittere, vel scripturam. Qui verò contrafecerit, scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secreto loquendo, ipsofacto sententiam excommunicationis incurrat.* 5

Super hac prohibitione neque Cardinales possunt dispensare per *d. Clem. ne Romani, in princ. de elect.* Hæc verò excommunicatio non erat reseruata. 6

At ex d. Constitutione Pij IV. *In eligendis*, habetur: *literas, aut cuiusuis generis scripta ad eas, qui in Conclaui erunt, seu nuncium, vel notam, aut signum mittere, seu recipere, aut è contra è Conclaui ad eos, qui foris erunt, nullo modò licet. Qui contra fecerint, etiamsi Cardinales sint,* 7

excom-

excommunicationi latæ ſententiæ ſubiaceant. Et ibi reſeruatur abſolutio Papæ, excepto mortis articulo, eoſque etiam aliter puniri ſtatuitur.

8 Item in eadem Conſtitutione §. 19. ait : *Clauſo Conclaui, nulli ad colloquium, etiam extra portam Conclauis, etiam Principum Oratores, niſi ex magna, & vrgenti cauſa, à maiori parte Collegij approbanda admittantur.*

9 Vbi notandum, quod contra colloquentes palam cum Cardinalibus nulla eſt pœna latæ ſententiæ ex prædictis, vt benè obſeruat Bonacin. *de cenſur. in partic. diſp. 2. qu. 2. punct. 33. num. 9.* Igitur ſolùm ij, qui ſecretò loquuntur cum Cardinalibus in Conclaui exiſtentibus incurrunt excommunicationem non reſeruatam ; ipſi verò Cardinales ſecretò loquentes cum aduenientibus non incurrunt vllam cenſuram, Bonacin. *ibid.* Caſtropal. *tom. 6. diſput. 3. punct. 31. num. 1.* Filliuc. *tract. 14. cap. 4. q. 2. num. 54.* Suar. *diſp. 23. ſect. 4. num. 2. de cenſur.* Sayr. *eod. tract. lib. 3. cap. 35. num. 3.* & ante eos Caietan. *in Sum. v. Excommunicatio cap. 55.* Sed peccant, ſaltem mortaliter. Ad dignoſcendum enim, an lex humana obliget ad mortale, ſeu ſolùm ad veniale, aut etiam ad nullam culpam, ſed ſolùm ad pœnam, attenditur intentio expreſſa legislatoris, communis acceptatio eorum, pro quibus impoſita eſt lex ; Conſuetudo legitima circa ipſam ; grauitas, vel leuitas materiæ, & circumſtantiarum ; verba, quibus lex eſt impoſita ; pœna pro tranſgreſſoribus deſignata, de quibus Becanus, Caſtro Palaus, Tannerus, Sanchez, Vaſquez, Merolla, alijque recentiores, præcipuè Suar. 3. *de legib. cap. 26.* & Lorca etiam *de legib. diſp. 22.* In hac autem ſpecie materia legis non ſolùm eſt grauis, ſed etiam neceſſaria ad bonum Reipublicæ Chriſtianæ, ſcilicet ad legitimam electionem Pontificis Summi, ac proinde ex ea Summi Pontificis mens demonſtratur, cenſeturque velle obligare ſub peccato mortali. Atque cùm hanc opinionem obſeruatio confirmet, de qua Diana *de colloc. &c. temp. Concl. quæſt. 3. §. pen. ad fin.* vtique ei firmiter inhærendum eſt.

10 Notandum etiam, quod mittentes nuncium, vel literas non incurrunt cenſuras iſtas, niſi nuncij, vel literæ peruenerint, ad quos mittuntur, quia actus nondum eſt conſummatus, Bonac. *loc. cit. n. 3.* Nauar. *conſ. 60. de ſent. excom.* Sanch. *lib. 6. in decal. cap. 6. num. 117.* Eman. Sà, *v. lex, n. 25.* Verba enim debent intelligi cum effectu, *l. 1. §. hæc verba, ff. quod quiſque iur.*

11 Hodie verò ad hoc, vt quis admittatur ad colloquendum cum Cardinalibus, vel extra, ſufficit conſenſus maioris partis ex dicta Conſtitutione Pij IV. §. 19. Olim verò requirebatur conſenſus omnium, nemine diſcrepante ex *d. cap. 3. §. Nulli*, & tradunt Archid. *ibi*, Gemin. *num. 2.* Anchar. *in §. hoc ſacro num. 4.*

12 Ex eadem Conſtitutione Pij IV. §. 23. Prælati ad cuſtodiam Conclauis deputati ſub pœna periurij, ac ſuſpenſionis à diuinis, maxima, & exquiſita diligentia vti debent in inſpiciendis perſonis, & rebus Conclaue intrantibus, ne ſub earum rerum velaminæ literæ, notæ, & ſigna tranſmittantur ; quod ſi quid tale inuentum fuerit, familiares Cardinalium, aut alij delinquentes, pœnam priuationis officiorum, & beneficiorum, & inhabilitatis ad huiuſmodi incurrunt. Pœna verò ſuſpenſionis contra dictos Cuſtodes non eſt latæ ſententiæ.

13 Porrò Conſtitutio Pij IV. comprehendit etiam collocutiones, & ſcripta, quæ ordinantur ad liberam electionem Pontificis. Nam quando lex concernit actiones, quæ ſpectant ad commodum publicum, aut in quibus ſingulares perſonæ inuicem publico modo communicant, ceſſante fine legis negatiuæ in particulari, non ceſſat obligatio legis ; quia tunc non ceſſat finis legis, & ratio ipſius adæquatè ; atque adeò non ceſſat obligatio legis ; quia ſolùm ceſſat ex adæquata ceſſatione finis ; nam finis legis non obtinetur in actionibus priuatis, ex quibus poſtea reſultet publica vtilitas, ſed per ſe primo obtinetur in actione publica, concernente immediatè commodum publicum, ac proinde non poteſt adæquatè ceſſare ex eo, quod ceſſat in perſona priuata.

14 Neque in prohibitione colloquendi, ac ſcribendi contenta in dicta Conſtitutione Pij datur paruitas materiæ excuſans à peccato mortali, & ab incurſione cenſurarum ; quia huiuſmodi collocutio, aut ſcriptio ſemper eſt grauis ex obiecto ſuo formali, & ſemper continet grauem diſſonantiam ad rectam rationem ; quia importat illam indiuiſibiliter, atque adeò ſemper totam, & integram deformitatem. Deformitas autem collocutionis, aut ſcriptionis eiuſmodi in eo conſiſtit, quod electio Summi Pontificis, quæ libera eſſe omninò debet, ſubijciatur occaſioni illam differendi, vel turbandi, & ſæpè humano contractui. Vnde conſurgit iniuria non ſolùm Reipublicæ, ſed etiam Dei, quia præuertitur modus eligendi Pontificem, quem Eccleſia præſcripſit ; ideòque hæc iniuria eſt grauis, & notabiliter contra rectam rationem, quia per ipſam deſtruitur modus, quo Summus Pontifex eligi debet, atque adeò tollitur tota diſpoſitio electionis. Id autem contingit, ſtante quacumque paruitate collocutionis, vel ſcriptionis, imò ſtante vno verbo, nota, ſigno, quo deſtruitur modus integer liberæ electionis, qui eſt magni momenti. Quare attendi debet formale turpitudinis, non autem quantitas materiæ. Et ideò non ſolùm prohibentur literæ, ſed etiam ſcriptura cuiuſuis generis notæ, & ſigna.

Quod procedit, etiamſi Cardinalis in Rota audiat aliquem cum ſe loquentem, ipſo tamen nihil reſpondente, vel contra. Idque ex mente Pontificis, quæ præ verbis attendenda eſt, & quia finis prohibitionis, nempè libera electio æquè impediri poteſt, etiam abſque reſponſione. 15

Collocutiones verò, & ſcripturæ præter materiam electionis non ſunt in Conſtitutione Pij, neque in illa Gregorij X. interdictæ. Nam Pontifices electioni tantùm conſulere voluerunt ; neque in ijs comprehenduntur, qui deferunt literas, ſed tantùm qui mittunt ; incurrunt verò in *d. cap. 2. de elect.* ſi loquantur ſecretò cum illis, ad quos literæ mittuntur. De quibus, & alijs huiuſmodi videndus Diana in peculiari *tract. de collocut. & ſcript. vetit. tempore Conclauis.* Illud certum exiſtimo, non poſſe Summum Pœnitentiarium abſoluere ab excommunicatione lata, etiam à Pio IV. *in §. literas.* Quicquid dixerit ipſe Diana *in alleg. tract. reſol. 19.* Nam licèt Gregorius XV. in ſua Conſtitutione, de qua inferiùs, nihil aliud faciat, niſi confirmare id, quod diſpoſuerat Pius IV. *in d. §. literas*, & ipſe Pius in *eo* §. auctoritatem, quam habebat Summus Pœnitentiarius abſoluendi à caſibus Papæ reſeruatis, ei non abſtulit, ſed tantùm ſibi reſeruauit excommunicationem ibi latam, atque adeò poſſit ab illa abſoluere Summus Pœnitentiarius ; attamen idem Gregorius *in §. quod ſi electio* ait, quod ab huiuſmodi excommunicatione, ſicut ab alia quacumque in ſua Conſtitutione irrogata pœna excommunicationis à nullo, neque etiam à maiori Pœnitentiario, cuiuſcumque facultatis vigore, præterquam à Romano Pontifice, niſi in mortis articulo, abſolui poſſit. Vnde non ſolùm abſtulit ſummo Pœnitentiario facultatem abſoluendi ab excommunicatione à ſe lata *in d. §. Quod ſi electio*, ſed etiam ab alia quacumque in d. ſua Conſtitutione irrogata, inter quas eſt illa expreſſa à Pio IV. *in d. §. literas*, & ab ipſo Gregorio confirmata. Et ideò Vrbanus VIII. in Conſtitutione ſua de reformatione facultatum Maioris Pœnitentiarij, ac Pœnitentiariæ Regentis non expreſſit, niſi Conſtitutionem Gregorij, tanquam continentem etiam cenſuras, & pœnas in Conſtitutione Pij IV. emanatas. 16

Verba Conſtitutionis Gregorij XV. *Æterni Patris, de elect.* Romani Pontificis, in qua ſtatuitur forma eſſentialis electioni Papæ cum clauſula irritante, ac pœnali, ſunt hæc : *Quod ſi electio huiuſmodi alibi celebrata fuerit, quàm in Conclaui clauſo, vel aliter quàm per ſecreta ſchedularum ſuffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclaui præſentium in ſcrutinio, ſeu ſcrutinio, & acceſſu, electi ſuffragio non computato, vel per viam compromiſſi ab omnibus Cardinalibus, ſimiliter in Conclaui præſentibus, nemine diſſentiente inibi, & ita vt nemo ſe ipſum elegerit ; vel quaſi per inſpirationem, nullo præcedente de perſona ſpeciali tractatu, omnium pariter Cardinalium præſentium in Conclaui, communiter, nemine diſſentiente per verbum eligo intelligibili voce prolatum, aut ſcripto, ſi voce non potuerit, expreſſum ; talis electio nulla ſit, & inualida eo ipſo abſque vlla declaratione, & ita electo nullum ius tribuat ; quinimmò is non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus ſit, & habeatur, & tam ipſe quàm eligentes, eiuſque fautores, & complices* 17

ces sententias excommunicationis, & anathema, aliasque censuras, & pœnas inuasoribus Sedis Apostolicæ à Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis impositas pariter ipso facto incurrant, à qua, sicut ab alia quacumque in hac Constitutione irrogata pœna excommunicationis, à nullo, neque etiam à maiori Pœnitentiario cuiuscumque facultatis vigore, præter quam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolui possit; & aliter etiam mandatur, tales arbitrio Papæ puniri. Deinde additur: *Iisdem omnibus, & singulis S. R. E. Cardinalibus, & sacro eorum Collegio inhibemus, ne contra hæc, & horum aliquid statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare præsumant quouis prætextu, vel causa sub eadem excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.*

18 Inter autem rationes, ob quas id Gregorius statuerit, illa præcipua fuit, quod in Conclaui suæ electionis visus sibi erat valdè insuetus modus procedendi ad electionem Pontificis, in qua agentibus etiam Oratoribus Principum; alijsque secularibus viris, contendebatur; ideòque nil antiquius habuit, quàm rectam eligendi rationem inire; existimans quippè caput visibile Ecclesiæ, ac illum, qui Christianæ Reipublicæ gubernacula tractat, Christi Vicarium, summa libertate eligendum fore, cùm quisque cum recta conscientia consentire, non verò cum affectionibus ac studijs Principum debeat, & electio ipsa facienda sit animo benè affecto, statutis horis, ac certa forma. Sed in re tanti momenti voluit Pontifex cum Cardinalibus per quam consultò, & mediatè agere, inter quos Millinus, familia nobilis, solers ingenio, probèque facundus, vt fertur in aduersa opinione fuit, ac ita modestè pariter, ac prudenter disseruit: *Quanto io lodo, Beatissimo Padre, il zelo della Santità Vostra, altretanto confesso, che non piace in conto veruno quel modo tumultuoso dell'adoratione in tutte le hore cosi di giorno, come di notte, concorrendoui molti alla cieca, e sonnachiosi al suono della voce de'loro Capi. Quindi due sauissimi Pontefici Clemente VIII. e Paolo V. hanno hauuto il medesimo pẽsiero d'applicarui alcun rimedio; ma il vedere che niun di essi l'hauea proseguito, faceua credere, che per rispetto di gran momento se ne fossero astenuti. Tanto piu, che essi non pensauano di restringer l'elettione a' voti segreti, come pensa di fare la Santità Vostra, ma solamente di togliere il modo dell'adoratione ad hore indebite. E per quanto io hò osseruato nelle Storie Ecclesiastiche, truouo, che i Predecessori della Santità Vostra hanno caminato in questa materia con due mire. L'vna che all'elettione del Sommo Pontefice concorressero almeno le due parti de' Cardinali, non conuenendo, che vn che dee dominare agli altri, anzi à tutto il Mondo nello Spirituale, giungesse à tal grado col voto di pochi elettori. L'altra, che l'elettione si facesse con la maggior prestezza possibile, percioche la lunghezza della Sede vacante haueua piu volte approuato calamità deplorabili alla Chiesa, e cagionato scissure. Laonde accortisi, che non riusciua cosi facile l'elettione per via di segreti scrutinij, haueano introdotto l'vso de' publici accessi. E non contenti di questo, si erano applicati al modo dell'adoratione, hauendo essi per legitima l'elettione in qualunque modo ella si facesse, purche vi concorresse il numero delle due parti. Per questo fine medesimo della presta elettione si erano fatte tante leggi di Conclaui chiusi, di pochi seruitori, e talora di cibi limitati, acciocche operasse con alcuno il disagio quello, che non poteuano le persuasioni. Il volere ora ristringer l'elettione à voti segreti fà tanto piu temere alla lunghezza, quanto il dominio temporale del Papa si è fatto piu grande, e per conseguente piu appetibile. Percioche se i pretendenti restringendosi co'loro amici non fossero mossi da' Capi delle fattioni, potrebbero andare cosi diuersi, che non si vnissero mai al numero delle due parti. Vostra Santità consideri, che non si tratta di eleggere vn General di Religiosi, il quale hà da durar cinque, ò sei anni, ma vn Papa, che oltre il dominio Spirituale, che hà sopra il Christianesimo, e anche per dominio tẽporale Principe grande, che può beneficare, sollenare à grandezze, e far de' Principi. E se bene io creda, che questo rimedio ne meno haurebbe disunito le fattioni, nondimeno è da temer grandemente, che le disunisse. Imperciochè gouernandosi ciascheduno co' proprij fini, potrebbono non accordarsi mai. Crede la Santità Vostra, che con la nuoua Bolla ciascheduno si dourà gouernare non secondo l'aderenze, ma secondo la propria conscienza. Può dall'altro canto sospettare, che si gouernassero secondo le proprie passioni, & affetti, e tanto più francamente, perche dentro le tenebre della segretezza si portano alle volte delle cose, che non si porterebbono mai in publico, onde San Cipriano lodaua l'elettioni publiche, acciocche sotto i trattati segreti non s'insinuasse furtiuamente alcuno indegno. E perciò nelle pratiche, che ora fanno i Capi delle fattioni, si astengono quanto più ponno, di portar persone indegne, perche altrimente non sarebbono seguiti, sì come nè meno in tutti i suggetti ancorche degni trouano seguito, e hanno poca conscienza coloro, i quali venendo loro proposto vn suggetto indegno, non sanno dir di nò, e che di essi si può molto temere sotto l'assicuratione del segreto, e la sperienza hà mostrato, che in tante elettioni, che si sono fatte ne' tempi moderni per via di adorationi sono stati promossi tutti suggetti dignissimi. Le nouità non dimostrano mai al primo aspetto tutte le difficoltà, che ponno produrre, vedendosene tutto dì molte, che promosse con ottimo fine, hanno partorito mali effetti. Vostra Saniità pensi solo à questo. Se per auuentura i Cardinali per cagion di questa nuoua Bolla non si potessero accordare, in qual'angustia, in qual trauaglio si trouerebbono il Sagro Collegio, e la Chiesa di Dio? A qual rimedio si douerebbe ricorrere? Qual Pontefice riformerebbe la Bolla? è il contrauenire à quella, che altro sarebbe, che dar nuoua materia à gli Eretici, di calunniare l'identità del vero Vicario di Christo? E questo timore fà gran commotione nell'animo mio, e mi hà messo in necessità di non tacere. Conchiudo finalmente, e stimo, che l'elettione del Sommo Pontefice segua in hore determinate, che quando pure Vostra Santità volesse togliere affatto il modo dell'adoratione, credo, che si possa lasciare quello degli accessi publici, poiche si è veduto in proua più d'vna volta, che hanno ageuolato, e accelerato l'elettione. Questo è il mio parere, il quale sempre sottometto à quello della Santità Vostra, alla quale si come fedele, e sincero nel conseglio, cosi sarei stato pronto, & vbidiente nell'esecutione.* Hæc autem leguntur in Vita Cardinalis Millini, typis Romanis excusa.

At voluntatis inter se rationibus, placitum, vt Constitutio ederetur, in qua notandum, quod olim etiam statutum fuerat, electionem Papæ fieri in Conclaui clauso, *d. cap.* 3. §. *In eodem de elect. in 6.* Sed locus iste, id est Conclauis, præsertim clausus, non erat de substantia electionis; nam valida erat electio, vbiuis fieret à duabus partibus Cardinalium *ex cap. Licèt, de elect.* Abb. *in cap. Cum terra num.* 7. *de elect.* Biaxius *de elect. p.* 3. *cap.* 12. *num.* 1. Bonacin. in terminis *de censur. in part. disp.* 2. *quæst.* 7. *punct.* 1. §. 2. *num.* 6. *in fin.* Quamuis autem Conclaue debeat fieri in Ciuitate, in qua, vel in cuius diœcesi mortuus Papa cum Curia morabatur, vt *d. cap.* 3. §. 1. *de elect. in 6. & Clem.* 2. §. *Sanè eod. tit.* tamen neque olim, neque hodie est de substantia talis locus per *d. cap. Licèt*; quia nullibi per hoc cassata reperitur electio; imò dum *d. cap.* 3. §. *Porrò*, dicitur, quod si Papa mortuus est in ciuitate interdicta, Conclaue fiat in alia viciniori, Gloss. ibi *v. interdicta* ait, non fore nullam electionem, si in eadem interdicta Ciuitate fieret Conclaue, & electio. Reliqua, quæ ad explicationem præfatæ Constitutionis Gregorij faciunt, vide apud Thesaurum *in prax. Eccles. p.* 2. *verb Conclaue cap.* 4. Nos interim memoratam Vrbani VIII. Constitutionem de facultatibus magni Pœnitentiarij pro vsu quotidiano alibi producemus. 19

CONSVLTATIO X.

An diebus in honorem Dei, ac Sanctorum dicatis præcipuè die Dominico fieri possit executio bonorum pro viaticis Commissariorum, aliorumue, illaque eisdem diebus vendere? Vbi alia.

NOn posse tenendum est. Ratio petenda est à fine, vt scilicet multitudo à curis profanis feriata, cultui diuino det operam, *l. omnes* 7. *l. fin. C. de fer.* iuxta præceptum Decalogi: *Memento, vt diem Sabbati sanctifices*; quod & si non ad speciem cæremoniæ certæ dici ex lege Mosaica, tamen ingerere ad cultum Deo certo tempore præstandum, omnes ex lege naturæ obligat. Verùm hoc præceptum de Sabbato sanctificando partim esse morale, partim cæremoniale D. Thom. 1. *quæst.* 100. *art.* 3. *ad* 2. *& 2. 2. quæst.* 122. *art.* 4. quoad vocationem scilicet morale, 1

quoad diem verò cæremoniale, Couar. *resol. cap.19.* Nec procedit argumentum, quod ante lege in Sina datam viguerit præceptum de sanctificando Sabbato, *Exod. 16. & 25.* & per hoc inferatur morale; sic enim etiam de circumcisione præceptum morale esset, quod falsum est. Ideòque in locum huius diei iam surrogatus est Dominicus dies, *can. Apostol.7.* quo tempore, vt & alijs festis diebus, sacrificio Missæ interesse iubemur Sacris Canonibus, *cap. Omnes 62. & 64. de cons. d.1.* qui legis habent vigorem, *l. Sacris 45. C. de Episc. & Cler.* Missæ autem mentio fit *in l.42.§.1. & 10. C. de Ep. & Cl. Nouel.7. §.17. n.133. cap.2. num.57. §. Illud in fin.* Vide Concil. Trid. *sess.25. de innoc. Sanct.* D. Thom. 2.2. *quæst.147. art.3. ad secundum.*

2 Hinc licèt verior sententia sit, quod ex præcepto tantùm Ecclesiæ sit retenta determinatio festorum, ac præcipuè septimi diei ad diuinum cultum, & eodem iure mutata sit à Sabbato in Dominicam, vt tradunt D. Th. 2. 2. *q.122. art. 4. ad 4.* D. Anton. *2. p. tit.9. cap.7.* Bonac. *in 3. d.37.* ibique Maior. *quæst.17.* Sot. *lib.2. de iust. q.4. art.4. ad 2.* Vualdens. *de Sacramental. tit.17. c.140.* Turrecrem. *in cap.1. de consecr. d.3.* Nauarr. *in Man. cap.13. num.1.* Tabien. Rosel. & Armil. *v. Dominica*, & Archid. *in c. Ieiunia, de consecr. d. 3.* Probabile tamen id fuisse verbo tenus ab Apostolis præceptum, receptumque à toto populo Christiano, vt necessarium ad honestatem morum, & Religionis Christianæ, atque sub hac existimatione consuetudinem durasse. Quæ tandem legibus scriptis confirmata est, vt patet ex *cap.1. & cap. Sabbato, de consecr. d.3. & c. Quoniam, c. Licèt, & cap. Conquestus, de fer.* Et ipsi etiam Imperatores hoc præceptum suis legibus munierunt, vt liquet toto titulo *6. de fer.* præsertim *l.2. & l. omnes dies*, vbi post alias præcipuas festiuitates subditur: *Et dies Solis, quos Dominicos ritè dixere Maiores qui repetito in se se calculo reuoluuntur, parem necesse est habere reuerentiam.* Et *in l. vlt.* Leo, & Anthemius Augusti sic aiunt; *Dominicum diem ita semper honorabilem decernimus, ac venerandum, vt à cunctis executionibus excusetur, nulla quamquam vrgeat admonitio, nulla fideiussionis flagitetur exactio, taceat apparitio, aduocatio delitescat. Sit ille dies à cognitionibus alienus. Præconis horrida vox sileſcat. Respirent à controuersijs litigantes, & habeant fœderis interuallum &c. Amissionem militiæ, præscriptionemque patrimonij sustinebit, si quis vnquam hoc die festo spectaculis interesse, vel cuiuscumque Iudicis apparitor prætextu negotij publici, seu priuati, hæc, quæ hac lege statuta sunt, crediderit temeranda.*

3 Ad quem locum Baldus explicans illud *taceat apparitio*, notat, quod tempore feriato in honorem Dei, est interdictus actus Iudicis, vt in verbo *admonitio*, & actus Nuncij, siue executoris, vt in verbo *taceat apparitor*. At semper recepta fuit illa Abbatis distinctio *in cap. fin. n.20. de iudic.* firmantis in honorem Dei non licere, ad quem se refert D. Fagnan. *in d. cap. Conquestus num.22. de fer.* similemque distinctionem facit Guidop. *dec.215. n.5.* & satis fusè Chartar. *for. Eccles. Mediol. decis.20. à n.8.* repetendo Constitutionem B. Pij V. Bullar. *tom.2.* ac de Magistr. *in Sylu. Eccles. to.1. lib.2. cap.1. n.18. & seqq.* vbi ad rem explicat verbum Mercatus. Cum Mercatus, & nundinæ consistant in emptione, & venditione, locatione, & conductione &c. quæ sunt opera seruilia, & per consequens prohibita in die festo. Videndus de istius diei Dominici obseruatione Suarez grauis, ac disertus Theologus *de Relig. to.1. lib.2. cap.4.* vbi plura ex Sanctis Patribus, & Concilijs adducit.

4 Idque præsertim, quando succedit mandatum, de quo Abb. *loco alleg.* vel executio realis, de qua cæteri Doctores, vel incantatio per vocem præconis, de qua in *d. l. in fin.* & Guidop. vel violenta exactio, de qua pariter *in d. l. fin. C. de fer.*

5 Ac ita quidem, vt nec sustineatur actus sic irritus per clausulas, *arbitrio tuo, de facto*, & forsan *manu regia, sine strepitu, & figura iudicij.* Nam efficacia harum clausularum tribuit facultatem procedendi præter legem, non contra legem, vt post Lap. *alleg.128. n.4.* Rub. *claus.550. claus.764. n.1.* Barbos. *claus.173. num.19.* ex Asinio *in prax. §.3. cap.7.* censerique tantùm derogatum rusticis ferijs, non autem solemnibus. In his enim nec à Iudice, *l. 1. ff. de fer.* neque ab arbitrio, *l. omnes 6. in fin. C. eod.* ius dici, *d. l.1.* aut citatio fieri, aut solutio debitorum publicorum exigi potest, *l. omnes 7. C. eod.* Quare, parte alterutra emanente, actus à Iudice tempore feriarum factus, est ipso iure nullus, *d. l.1. in fin. l. Si feriatis 6. ff. eod.* Ias. *in l.4. num.3.* hoc titulo. Dixi emanente; nam volentibus, aut sponte comparentibus rectè ius dicitur, *d. l.1. in fin.* Specul. *de fer. §. fin.* quod verum est in ferijs indictis litigatorum causa, vt puta messium, vindemiarum, &c. secùs in solemnibus, *cap. fin. de fer.* aut repentinis, Bald. *in l.1. in fin. C. eod.* Nam his à priuatis renunciari nequit, quia priuatorum causa non constituuntur, Specul. *d.§. fin.* Gloss. Salic. & alij *in d. l. omnes 7. C. eod.* imò à nullo, nisi necessitas, vel pietas aliud inducat; necessitas quidem, vt si res sit tempore, vel morte peritura, *cap. vlt. extr. de fer.* quod exemplifica, vt in *l.1. 2. & 3. ff. de fer.* Pietas verò, si sit causa debilium, & miserabilium personarum; quia in operibus misericotdiæ, dierum non est habenda distinctio, *arg. cap. Veniam 35. q.9. cap. Vtinam 76. d. cap. Nunquam, de consecr. d.5.* Gail. *lib.1. obs.53. n.14. & 16.* alia ex Speculatore, & ex Maranta super petenda.

Neque obstat, quod viatica Commissariorum succedant 6
in locum alimentorum ex vulgatissima regula, quod venter non patitur dilationem, ac proindè sicut ob maximam celeritatem, quarum secum trahit eiusmodi priuilegium, reipuit appellationem ex ratione textus *in l. fin. ff. de appel. recip.* ita potest fieri executio, & subhastatio per vocem præconis, ac deliberatio.

Nam, sua distinctione retenta, facilè dubium dissoluitur. 7
Si enim agatur de alimentis futuris pauperi decernendis, ne fame pereat, absolutè potest diebus feriatis etiam in honorem Dei negotium officio Iudicis celeriter expediri. At si alimenta petantur à non paupere, vel etiam à paupere, sed præterita, cùm iam vsque ad diem petitionis vixerat, cùm tunc cesset ratio pietatis, debet in ea quoque die festo abstinere, vt rectè distinguit Scacc. *de iudic. lib.2. cap.5. concl.1. num.23. 26. 27. & 49. ac 64.* quamuis Surd. *de alim. tit.8. priuileg.2. num.8.* apertè firmet indistinctè hoc priuilegium non habere locum in ferijs ad honorem Dei inductis; quia tunc silet etiam alimentorum causa, quoniam cùm lex mandat, procedi summariè, & de facto, non videtur ea tollere, quæ honorem Dei concernunt, quem etiam sequitur Scacc. *de appel. quæst.17. limit.7. num. 17.* Hanc verò distinctionē amplexi sunt etiam Mar. Burg. *de mod. proced. ex abrupt. cent.1. quæst.5. cauſ.36. num.111.* Castil. *quotid. contr. lib.8. de alim. cap.3. n.21.* Bos. *de alim. oblig. cap.19. §.8. num.1129.*

Quare S. Congregatio super Episcopis in Neocastrensi 8
17. Septembris 1585. censuit capturas, & executiones pro debitis, & causis ciuilibus diebus festis fieri posse, si debitores fuerint suspecti de fuga. Exactio verò priuata absque ministris iustitiæ fieri potest diebus festis etiam absque licentia, vt censuit eadem Sac. Congregatio sub die 16. Maij 1589. & 2. Aprilis 1561. in Nullius Fasanellæ. At in causis criminalibus Ordinarius prohibere non potest, ne quis ob aliquam causam criminalem carceretur die festo ex eadem S. Congregatione in Crotonensi 9. Septembris 1593. & in Acheruntina 17. Maij 1604. Multò minùs, ne pro eisdem causis capiatur informatio, vt in Larinensi 5. Iulij 1565. Pauperibus verò, qui ruri commorantur permitti debet, vt diebus festis suos contractus facere possint, vt in Gallipolitana 26. Iunij 1591. Excipe tamen ab hac indulgentia duos casus. Festa solemniora, & contractus, in quibus decretum Iudicis requiri contigerit, vt ex eadem S. Congr. in Caietana 23. Augusti 1658. Sic quoque subhastatio farinæ, & id genus alia, quæ difficulter fieri possunt diebus ferialibus, permittenda sunt diebus festis, & Ordinarius debet esse facilis ad præstandam licentiam, siue conniuentiam, vt declarauit eadem S. Congregatio in Nicoterensi 20. Octobris 1597.

Cæterùm forma, & tempora colendarum feriarum lege 9
præscripta sunt, *l.2. l. omnes, l. fin. C. de fer.* Potest tamen pro ratione fructuum aut seriùs, aut citiùs Iudex ferias indicere, Ias. *in l. 1. ff. eod.* Specul. *de fer. §.1. n.4.* qua in re rationem loci illius, in quo agitur, item domicilij actoris, aut rei vocati, aliarumque circumstantiarum habere debet, *arg. l.3. §. fin. de testib.* Specul. *ibid. n.5.*

Concessio verò licentiarum laborandi diebus festis spe- 10
ctat ad Episcopum, Sac. Congregatio Immunitatis in Rubensi 1. Maij 1635. Debetque eas dare in scriptis eadem Sac. Congregatio in Castrensi 2. Maij 1629. Sic etiam licentiæ vendendi diebus festis sunt dandæ à solo Episcopo, non autem à Gubernatoribus, eadem in Alatrina

11.

11. Martij 1642. Et birruarij Gubernatoris abstinere debent à pignorationibus pro obseruatione festorum, eadem in Senogallien si 9. Nouembris 1634. neque diebus festis permittitur vendi frumentum, neque fieri, vt dicitur, *la dogana*, eadem in Auellina 6. Febr. 1635. Neque publicari possunt edicta, siue blandimenta laicalia, eadem in Theatina 20. Septembris 1639. Hæc tamen, huiusmodique, & paruitates rerum, & magnitudines, atque has omnes officiorum, ac licentiarum æstimationes, alia nonnunquam momenta extrinsecus, atque aliæ quasi appendices personarum, & causarum, & temporum, & circumstantiæ ipsius necessitates, quas includere in præcepta difficile est, moderantur, & regunt, & quasi gubernant, & nunc ratas efficiunt, nunc irritas. Quare Ordinarius in his, ac similibus satis cautè, & solicitè, ac religiosè se gerere oportet.

11 De citatione controuertitur, possit ne illa die in honorem Dei feriato à Iudice decerni? Et aientium sententiam complectimur cum Bocer. *clas.6.disp.16.thes.29.* Dummodò nõ ita fiat, vt citatus ad diem similiter feriatum in iudicio ad agendum, vel respondendum compareat, *l.2. in fin. ff. si quis in ius voc. non ier.* Glos. *ad c. placita* 15. q.4. Quin etiam citationis executionem die eiusmodi feriato fieri posse rectè negatur per *text. in d. l. vlt.* ibi: *nulla quemquam vrgeat admonitio.* Item ibi: *taceat apparitor, præconis horrida vox silescat, C. de fer.*

12 Quæritur etiam, num testes, qui die non feriato iuramentum de veritate dicenda præstiterunt, in ferijs diuinis examinari possint? Et negatiuam sententiam, ceù veriorem, approbandam ducimus per *text. in d. l.2. & d.l. vlt.* §. 1. ibi: *à cunctis executionibus excusetur, nulla quemquam vrgeat admonitio, nulla fideiussionis flagitetur exactio, C. de fer.* facitque *Clem. sæpè, de verb. signif.* Dissentiunt verò Specul. *de fer.* §. *sequitur*, alijque plures, allegati à Bocer. *d. clas.6. disp.16. thes.24. lit. B.*

13 Sed quid de libelli oblatione, an ne hæc die cultui diuino destinato fieri poterit? Ego ipsi quidem Iudici, *l. miles* 11. §. *sexaginta* 6. ibi: *quoniam de plano quoque libellus dari potest*, vbi Doctores, *ff. ad leg. Iul. de adult. l.2. C. de fer.* Non verò parti aduersæ libelli oblationem eiusmodi de feriato fieri posse, censeo per *d. l. vlt. C. de fer.* cum Bocer. *d. clas.6. disp.76. thes.23.*

14 Neque sententiam à Iudice proferri, & publicari, neque sententiæ executionem die in honorem Dei feriato fieri posse rectè statuitur ab ijs, quos refert, ac sequitur Bocer. *d. clas.6. disp.16. thes.25.* ac nos etiam diximus. An ne verò amicabiles compositores, seu arbitratores laudum suum de eiusmodi feriato pronunciare poterunt? Ita videtur. Neque enim procedunt in forma iudicij, Gail. *d. obser.53. num.10. lib.1.* Quidni ergo eiusmodi quoque die litigantibus concordiam suadere, & transactione potius controuersiam finire, quàm iudicio terminare possunt? *cap. querelam* 18. *extr. de simon.* Harprecht. *in proces. iudic. decad.5. concl.9. num.6.* licèt dissentiat Vmmius *disp.7. de proces. iudic. thes.10. n.41.*

15 De appellatione minùs dubitandum videtur, quin ea die eiusmodi feriato fieri possit. Tum quia tempus decendij ad appellandum concessum continuum est, adeòque omnes istius temporis dies præsumuntur vtiles, in quodcumque anni tempus incidant. Tum quia coram Iudice etiam extra iudicium appellatio interponi potest. Tum etiam quia non statim requiritur, vt Iudex cognoscat, appellationi deferendum sit, nec ne. Facit *l.1. §. vlt. l.3. ff. de fer. & l.1. C. eod.* adde Bocer. *d. clas.6. disp.16. thes.27.*

16 Illud non prætermittam. Cum ob receptionem Calendarij Gregoriani in vicinis locis sæpè numero feriæ discrepent, an ne feriæ actoris, an Rei, an verò Iudicis obseruandæ sint? Et hoc postremum veritati consentaneum esse deprehendo, *argum. l. testium 2. §. vlt. ff. de testib. l.1. §. In honorarijs* 10. *ff. de var. & extraordin. cognit.* Harprecht. *in proces. iudic. decad.5. concluf. vlt. n. vlt.* Verumtamen Rei quoque rationem habendam esse non ineptè censent Hun. *in resol. disp.5. in fin. thes.9. vol.1.* & Bacou. *ibid. in not. pag.209.*

17 Præter autem declarationes Sacrarum Congregationum, quas hac in re alibi adduximus, istas quoque adijcimus.

18 Non pertinet ad Principem, vel Iudicem laicum facere edicta circa festorum obseruationem, S. Congreg. super Episcop. in Vmbriaticensi 2. Martij 1621. Quod si illa fecerint, Episcopus debet edictum publicare, cuius proœmium sit, esse proprium officium Episcopi, edicta, & præcepta facere circa festorum obseruationem, & dare licentiam laborandi in ipsis, vt sic absque turbis Iudex secularis quietè suam falsam opinionem, qua tenebatur, sentiat. Eadem S. Congreg. in Menopolitana 13. Augusti 1578.

Multò minùs Princeps laicus potest instituere, vel indicere dies festos, vt per suas literas in forma Breuis declarauit Innocentius X. sub die 6. Octobris 1653. 19

In puniendo pro transgressione festorum eos, qui contraueniunt sine licentia Episcopi, datur locus præuentioni inter Iudicem Ecclesiasticum & secularem, B. Pius V. Constit. *Cum primum Apostolatus*, §.7. & eadem S. Congreg. in Theatina 29. Maij, & in Neapolitana 22. Iunij 1621. 20

Quare Episcopus, vel Vicarius dare debent huiusmodi licentias in scriptis, eadem S. Congreg. in Ciuitatis Castellanæ 25. Augusti 1615. 21

Licentiæ laborandi dictis festis non sunt exhibendæ Iudicibus laicis, neque toleranda huiusmodi præsumptio, atque prætensio, S. Congreg. Immunitatis in Castrensi 2. Martij 1629. 22

Pœna pro transgressione festorum imponenda debet esse moderata, etsi fuerit exorbitans, reduci debet ad arbitrium Ordinarij, & reliquum si fuerit exactum, restitui, S. Congregatio super Episc. 1. April. 1596. & in Recinatensi 16. Ianuarij 1601. & in Bellicastrensi 1. Septembris 1603. & in Coruetana 12. Decembris 1642. 23

Neque debet excedere quinque, vel sex Iulios, in locapia distribuendos, deducta tertia parte pro exequutoribus, licèt quis deprehensus fuerit in flagranti post publicatum edictum, eadem S. Congreg. in Terracinensi 14. Decembris 1594. 24

Neque pro pœna debent bona confiscari. Eadem S. Congreg. in Termolensi 29. Aprilis 1603. & in Crotonensi 1. Iunij 1604. 25

Nam citata Constitutio B. Pij V. de amissione animalium, vti rigidior, non fuit quoad hanc partem vsu recepta. Vnde S. Congregatio Episcoporum merces simul cum animalibus pro transgressione festorum confiscatas, seu ablatas restitui mandauit, vt in Camertina 11. Augusti 1617. Data tamen idonea cautione de soluendo, quod ordinatum fuerit ab eadem S. Congregatione, vt in Bouinensi 11. Aprilis 1645. & 14. Decembris 1646. & 11. Ianuarij 1647. Non obstante, quod animalia fuissent vendita, & eorum pretium distributum, quia ea iussit redimi, ac domino restitui, retenta aliqua modica pœna, locis pijs applicanda 15. Iulij 1606. 26

Nundinarum, mercatorum, & feriarum prætextu præceptum de Dominicis, & festis diebus sanctificandis licet agasonibus, & alijs iumentorum vectoribus, seu mercium conductoribus, baiulis, & alijs huiusmodi seruientibus, ac ministris sarcinas, & onera nundinarum exonerare, & deponere, ineeptumque iter, missa prius audita, transeundo prosequi, & continuare; non autem debent sarcinas componere, & iumenta onerare ad iter denuò incipiendum, neque mercatoribus, aut alijs, etiam viatoribus ijs diebus, etiam clausis apothecis merces vendere, emere, aut asportare licet, nisi tantum ad victum necessaria, aut alia munuscula, & modici valoris, & momenti opera iam conflata, atque laborata pro transeuntium hospitum, aduenarum, & cæterorum vrgenti, & præsentanea necessitate, & opportunitate, in quo partes erunt Episcopi propositis edictis prouidere, vt ipsi dies festi debita obseruatione colantur, simulque populorum eò confluentium necessitatibus, quantum sine dicta offensione fieri potest, consulatur. Quoad iudicia autem, quæ Dominicis, & festis diebus silere debent, id obseruari poterit, quod iure communi permittitur in quibusdam vrgentibus casibus, qui moram, & dilationem non patiuntur, in quibus & alijs iurisdictionum Consulum, nundinis præpositorum concernentibus, Constitutiones, & Summorum Pontificum, si quæ habent priuilegia, & allegatum Breue B. Pij V. seruandum est, S. Congregatio Rituum in Recinanensi 9. Decembris 1600. 27

CONSVLTATIO XI.

De ſportulis iudicialibus, ſiue de mercede, ac erogatione fori Eccleſiaſtici à S. Congregatione ſuper Epiſcopis olim taxata, & nuper à taxa Innocentiana omninò ſeruanda, vbi an, & quatenus liceat Epiſcopo cancellariam vendere, vel locare ſub annuo cenſu? Et an emolumenta Cancellariæ vtriuſque iuriſdictionis & ſigillorum ſint de menſa.

1 TRibunalium corruptio potiſſimùm ex ea parte hodie oritur, quod Principes habent venales magiſtratus, & ex venditione eorum compendium facientes, non audent fines ſportulis liberè imponere. Neceſſarium enim eſt, aiebat Alexander Cæſar, vt is, qui emit, vendat. Omnis autem illa negotiatio in detrimentum Principis, & Reipublicæ conuertitur. Princeps quippe malè audit, quod pro iuſtitia diſtribuenda, ad quam ipſe tenetur, negotiatur in ea non doctos, & probos, qui lubentiſſimè non emunt onus, ſed pernicioſos, ambitioſoſque proponendo. Eſt & Reipublicæ ſubuerſio, quæ regitur potius à populis, & curatoribus, quàm à Iudicibus. Quod animaduertit Iuſtinianus tum alibi, tum ſcribens Triboniano *nou.17. de mand. Princip. c.1. Oportet igitur*, ait, *te purè ſumentem adminiſtrationem & ſine omni ſuffragio præ omnibus alijs mundas ſeruare Deo, nobiſque, & legi manus, & nullum contingere lucrum, neque maius, neque minus, neque captioſum quiddam contra ſubiectos facere negotiationem: ſed contentum eſſe ſolis à Fiſco tibi miniſtratis, & tam per te, quàm per eos, qui circa te ſunt, purum vndique eis ſeruare ius.* Atque Theodoſius, & Valentinianus Imperatores *in l. fin. ad leg. Iul. repet. lib.9. C. tit.27.* conceperunt iuramentum ſubeuntium adminiſtrationes, vel Magiſtratus, vt neque quicquam ſe dediſſe, vel daturos, vel promiſiſſe pro ſortiendis adminiſtrationibus, neque dum in adminiſtratione fuerint, quicquam præter ſalaria accepturos promittant. *Prouincias ſpoliari*, inquit Seneca *lib.1. de benefic. cap.9. & nummorum tribunal, audita vtrinque licitatione alteri addici non mirum, quando quæ emeris, vendere gentium ius eſt.* Huc etiam pertinent leges plectentes Iudices corruptos ſordibus, & per pecunias iudicantes, & corruptores, & eos, qui nituntur corrumpere, de quibus Tholoſanus *lib.36. ſyntagm. iur. cap.29.*

2 Reuocandæ itaque leges feliciter aliàs de iſtis concuſſionibus & furtis propoſitæ, ſicque fiet, vt ſuperans in iure aduerſarium, ius ſuum repetat integrum, & ſumptus integros in litem factos, dum plus nullo modo erit expenſum, aut acceptum, quàm in rationem calculi expenſarum taxatarum, ſeu definitarum venire poſſit. Quod ad Iudices & moderatores prouinciarum plebiſcito, inquit Modeſtinus Iuriſconſultus, continetur, ne quis Præſidum munus, donum caperet, niſi eſculentum, potulentumue, quod intra dies proximos prodigatur, *l. plebiſcito* 18. *de offic. Præſid. lib.1.* Quod Vlpianus latius explicauit *in l. ſolent 6. §. fin. de offic. Proconſul.* *Quantum*, inquit, *ad xenia pertinent, audi quid ſentimus. Vetus prouerbium eſt; neque omnia, neque omni tempore, nec ab omnibus eſſe accipiendum. Nam valde inhumanum eſt à nemine accipere, ſed paſſim viliſſimum, & per omnia auariſſimum.* Extatque hac de re grauiſſima Alexandri VII. Summi Pontificis Conſtitutio, qui omnes alias ſuorum Prædeceſſorum non ſolùm renouauit, ſed auxit. Manus integras habere à muneribus, rectiſſimè placuit, cùm ea ſoleant demulcere, ac propenſiores reddere Iudices, & vt vno verbo dixerim, ſoleant excæcare etiam oculos iuſtorum, & peruertunt cauſas iuſtorum, Deut. *cap.16. v.19. Munera de ſinu impius accipit, vt peruertat ſemitas iudicij*, Prou.17. *v.25.* Hinc neque etiam permittendum cenſerem, vt vel eſculenta, aut poculenta capere poſſint. Nam & in minimis eſt affectio, & ex minimis, ſi permittantur, facilis ad maiora optanda, & capienda eſt via. Sunt & eſculenta, & poculenta maximo damno pauperibus, qui minutis etiam expenſis, quæ pro nihilo haberi poſſunt diuitibus, exhauriuntur, & Magiſtratus non contentus pecunia tyrannus fit. Sed ſuperbia, & auaritia eorum, qui gubernant, homines prouocant contra ſe, & contra ſtatum eius Reipublicæ, quæ iſta fieri patiatur, vt viſum Ariſtoteli *lib.5 polit. cap.3.*

Meliùs igitur conſultum omninò eſt Reipublicæ, ſi 3
Principes, aut populus ſuis Magiſtratibus ex publico ſalarium conſtituant ſufficiens, ex quo commodè viuere, & lucrari poſſint, & abſtinere à ſubditorum loculis, ſi gratis ita merentibus concedant dignis poteſtates, & adminiſtrationes; ſic enim fiet, vt lites citius, & ſine aliqua ſpe lucri dirimantur. At hoc difficile propter aliquorum auaritiam; ideòque meretur ſaltem aliquam reformationem, ſi ſtipendia Iudicibus eſſent ſufficientia, taxatio aſſueta ex arbitrio iudicantium ſportularum, & neceſſarium videtur, aut eas permitti certas, aut nullas. Sed, vt dixi, fieri hoc facilè non poteſt, niſi ſalarijs conſtitutis ſufficientibus; poteſt tamen obuiam iri auaritiæ, & exceſſui harum ſportularum per certam diffinitionem. Quo circa ſi ſola iura ſpectemus, qui ſalarium habent à publico, non debent à partibus, licèt ſponte offerentibus, recipere ſportulas per *cap. Cum ab omni* 10. *de vit. & hon. Cler.* vbi Gloſſa, per quem textum Sacra Congregatio ſuper Epiſcopis ſæpiùs decreuit, non licere quibuſcumque Ordinarijs, vel eorum Vicarijs, aliquid recipere à prætenſis reis ſub nomine viatici, ſiue, vt vulgo aiunt, *Caualcate*, pro cauſis intra eorum diæceſes occurrentibus, etiamſi non vadant ipſi, ſed illuc delegatos, vel Commiſſarios tranſmittant. Et hoc neque pro cauſis ciuilibus, neque pro criminalibus cum obligatione reſtituendi totum id, quod propterea receperunt; quia tenentur facere proprijs expenſis huiuſmodi proceſſus attinentes ad ſuam iuriſdictionem ordinariam, vt in Sarzanenſi 2. Octobris 1616. in Andrien. 8. Nouembris 1640. in Narnienſi 1. Iunij 1641. in Tarracinenſi 13. Septembris 1660. & alibi; vbi notandum, quod reus cogi non debet ad erogandum expenſas Commiſſario contra ſe, parte inſtante, deſtinato, ſed hoc fieri debet actoris expenſis, quæ in fine à reo reficiendæ ſunt, ſi in culpa repertus fuerit, vt declarauit eadem S. Congregatio in Roſſanenſi 15. Februarij 1583. Quæ tamen prohibitio non habet locum in eſculentis, & poculentis, quæ intra duos, vel paucos dies conſumi poſſunt, *cap. ſtatutum*, §. *inſuper de reſcript. in 6.* Neque in ſportulis propriè dictis, quæ recipiuntur in cauſis ciuilibus. Nam eas etiam Epiſcoporum Vicarij recipere poſſunt, ex eadem S. Congregatione in Ferrarienſi 21. Nouembris 1614. Pro ſententijs tamen diffinitiuis, non pro interlocutorijs, vt in Regienſi 28. Nouembris 1603. Imò neque Aduocati, neque Notarij debent aliquid à pauperibus recipere, ſed eis gratis patrocinari, & copias præſtare tenentur, *l. Tam dementis* 23. *C. de Epiſcop. audient.* Paulus V. *conſt.71. §.20.* Et proceſſum pro defenſionibus, S. Congregatio ſuper Epiſcop. in Balneoregenſi 26. Ianuarrij 1652.

Porrò licere Epiſcopo Cancellariam vendere, vel locare 4
ſub annuo cenſu afferendum eſt, ſi fructus, & emolumenta Cancellariæ vendantur, ſiue locentur non Officiali, ſeu Actuario, ſed extraneo, qui nullatenus debeat ſe ingerere in negotijs Tribunalis. In hoc enim caſu, ceſſante omni fraude, venditio, ſeu locatio non eſt illicita. Quia etſi fructus, & obuentiones huiuſmodi proueniant ex iuriſdictione, tamen non eſt prohibitum illos vendere iuriſdictionem non exercenti, vbi contractus non permiſcentur. Neque vrgent pericula extorſionum, cùm conductor in Tribunali nullum habeat miniſterium. Et hoc propriè non eſt locare Cancellariam, ſed illius obuentiones temporales dumtaxat, ſeorſim à iuriſdictione.

Si verò locetur Cancellaria, ſiue illius fructus, & obuen- 5
tiones vendantur Cancellario, ſiue Actuario, vel Notario, aut Magiſtro actorum, tunc locatio, aut venditio prohibita eſt. Quia cùm creantur Tabelliones, communiter etiam creantur Iudices ordinarij, & tales communiter ſe intitulant, vt teſtatur Angel. *conſ.93. num.2.* & Paul. de Caſtr. *conſ.84. lib.1.* Eo autem ipſo, quod Notarius conſtitutus eſt Iudex ordinarius, eſt Magiſtratus inter conſentientes, & habet iuriſdictionem habitu, licèt non actu, vt notatur *in l.1. ff. de iuriſd. omn. Iud. & in l.fin. C. vbi & apud quem*, Caſtr. *d. conſ.84.* ſignate *num.4.* Et dicitur Iudex chartularius, habetque iuriſdictionem inter volentes, & poteſt multa, ex quo radicem habet iuriſdictionis, vt inquit Bald. *conſ.105. num.3. lib.3.* Et tanquam Iudex ordinarius facit præceptum, & guarentigiam ita, vt habeat executionem paratam, vt plenè per Tiraquel. *de conſt. p.3. limit.30. n.29.* Guarentigia enim videtur decretum iudiciale Bald. *in l. non aliter num.1. in fin. ff. de adept.*

Sup-

6 Suppoſita autem radice iuriſdictionis habitualis per deputationem ad acta, cenſetur prorogata illius iuriſdictio. Hoc enim caſu fieri poteſt prorogatio ab habitu ad actum, vt notat Innoc. *in cap. prudentiam de offic. deleg.* & poſt eum Paul. de Caſtro *loc. cit.* & conſentit Bartol. *in l. 2. num. 14. C. de iur. fiſc.* vbi ait, Notarium poſſe expedire ea, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, ſi ſibi committantur, quia in hoc ipſe eſt Iudex. Et de Actuario, ſeu ſcriniario habente ius geſtorum, eſt textus *in l. eos* 1. §. 1. iuncta Gloſſa *v. ſcrinia, C. de appell.* notatque Bald. *in l. hac conſultiſſima, §. Si quis autem in fin. C. de teſtam.* Atque ita diſtinguit Hoſtienſis *in cap. Ad quæſtiones de rer. permut.* Quem ibi ſequuntur Io. Andr. *num.* 2. Butr. *num.* 10. Cardin. *num.* 1. Anchar. *v. etiam* 1. Socin. *num.* 6. alijque communiter.

7 Quare cùm Actuarius iuriſdictionem habeat ſaltem voluntariam, conſequens eſt, vt fructus, & obuentiones temporales ei vendi non poſſint, ſiue ſequamur opinionem Innocentij *in cap. præterea, nè Prælati vic. ſuas*, tenentis generaliter, ac indiſtinctè, obuentiones temporales vendi non poſſe iuriſdictionem exercenti; ſiue ſequamur opinionem Hoſtienſis, exiſtimantis, vendi non poſſe exercenti iuriſdictionem obuentiones ex iuriſdictione prouenientes, etiamſi ſeorſim à iuriſdictione vendantur. Quia cùm ſine illa non proueniant, propter huiuſmodi connexionem vendito vno, neutrum inuenditum derelinquitur, vt *in cap. Si quis obiecit, 1. qu.* 3. Et in hoc caſu locum habent inconuenientia, quæ in venditione iuriſdictionis conſiderant Doctores, præcipuè Cardinalis *in d. cap. Præterea num.* 1. & pleniùs Abb. *num.* 4. Nam Actuarius conductor cùm ex mercede actorum deducere debeat penſionem Epiſcopo perſoluendam, vt præter illam aliquid ſibi lucretur, verendum eſt, ne taxas augeat in actis, & in inſtrumentis conficiendis, illiſque edendis partibus, quarum intereſt, illaſque concutiat, vt pecuniam extorqueat, vt *in auth. vt Iud. ſine quoque ſuffrag. col.* 2.

8 Ad hanc autem Iudicum, & Notariorum auaritiam refrænandam S. Congregatio ſuper Epiſcopis, & Regularibus, ac nuper S. D. N. Innocentius XI. taxam fori Eccleſiaſtici fieri curauit, ediditque, quam demum ad præſcriptum decretorum eiuſdem emendatam, explicatam, & auctam in ſuis floſculis P. Nicolius impreſſit. Verùm quod apud Tacitum *lib.* 3. *annal.* Tiberius in Epiſtola ad Senatum de luxu coercendo ſcribit: *Tot à maioribus repertæ leges, tot, quas Diuus Auguſtus tulit, illæ obliuione, hæ, quod flagitioſius eſt, contemptu abolitæ, &c.* idem prorſus de Conſtitutionibus Pontificijs ſuper donis, ac muneribus, ſiue de datis, & acceptis, ac de præfata taxa fortè dici poterit. Ne autem id contingat, eadem S. Congregatio ſemper exclamauit, vt liquet ex reſolutionibus, ac literis, quarum aliquas hìc ſubijcimus.

9 *Al Veſcouo di Terni. Con occaſione del proceſſo rimeſſo dalla S. Conſulta à queſta S. Congregatione, e del Memoriale dato per parte di V. S. in materia delle taſſe da oſſeruarſi in coteſta ſua Cancellaria Epiſcopale, e del quarto delle pene, e delle compoſitioni, che erano ſolite di prenderſi il Vicario, e il Barigello di lei, hauendo queſti Illuſtriſſimi miei Signori commendato la prontezza, ch'ella hà moſtrato di conformarſi agli ordini della Sacra Congregatione, mi hanno ordinato di ſcriuere, che nella ſua Cancellaria ella faccia oſſeruare le taſſe publicate per ordine dell'iſteſſa S. Congregatione dell'anno* 1597. *E prohibiſca al Vicario, e Cancelliere ſuo il prender portione alcuna, benche menoma delle pene, ò delle compoſitioni, ma le applichi interamente à luoghi pij ſecondo che verranno, e Noſtro Signore la proſperi. Di Roma à* 22. *di Giugno* 1621.

10 *Al medeſimo. Sopra l'inſtanza fatta per parte della Communità di Terni per ordine, che nel Tribunale di V. S. venga eſercitata la Taſſa del foro Eccleſiaſtico con la reſtrettiua dell'vltimo Capitolo di eſſa, nel quale ſi diſpone, che in quei caſi, e luoghi, ou'è ſtato ſolito di pigliare ò niſſuno, ò minore emolumento, ò mercede di quel, che ſi contiene nella detta Taſſa, ſi oſſerui intieramente il ſolito ſotto le pene comminate à tranſgreſſori, la Sacra Congregatione à relatione di Monſignor mio Illuſtriſſimo Cardinal Verallo, hauendo inteſo pienamente le ragioni, dedote, e le riſpoſte del ſuo Vicario, hà riſoluto, che V. S. faccia, che da tutti i ſuoi Officiali venga così onninamente oſſeruato. Di Roma à* 19. *di Luglio* 1622.

11 *Al Veſcouo d'Anglona. Eſſendoſi riferito nella S. Congregatione, quanto V. S. hà replicato per ſuo diſcarico circa l'ordine datogli di fare oſſeruare per l'auuenire in coteſto ſuo Tribunale Veſcouale la Taſſa altre volte fatta dalla medeſima Sac. Congregatione per tutti i Tribunali Eccleſiaſtici. Queſti Eminentiſſimi miei Signori mi hanno ordinato di riſponderle, che in ogni modo debba fare oſſeruare la detta Taſſa della S. Congregatione, eccettuando però quelle coſe, nelle quali è ſolito in coteſto ſuo Tribunale pagarſi detta Taſſa della S. Congregatione, e così V. S. dourà eſeguire ſenz'altra replica, e dare auuiſo à ſuo tempo d'hauerlo fatto, e Iddio la proſperi. Di Roma à* 15. *di Nouembre del* 1641.

12 Epiſcopo Triuentino. *Si euenerint aliqui caſus in Taxa iuſſu S. Congregationis edita non expreſſi, tunc vel procedatur à ſimili, vel recurratur ad Taxam fori ſecularis, vel Archiepiſcopalis, vel aliarum Curiarum vicinarum,* 13. *Decembris* 1613.

13 Quinimò ex Concilio Trident. *cap.* 1. *ſeſſ.* 21. *de refor.* colligitur, non licere Epiſcopis vendere Notariatum, aut Cancellariam, cùm ita participent de emolumentis Dimiſſoriarum, & collationum beneficiorum. Et propterea S. Congregatio ſuper Epiſcopis decreuit, & mandauit, prout ex infraſcriptis literis apparet.

14 Archiepiſcopo Neapolitano. *La Santità di Noſtro Signore col parere di queſti miei Signori Illuſtriſſimi della Sacra Congregatione hà riſoluto, che i Prelati non habbiano d'affittare le Cancellarie de i loro Tribunali, ma quelle debbano far'eſercitare da' miniſtri proprij, da eſſi prouiſionati ſenza dar loro participatione alcuna degli emolumenti, e prouenti di eſſa, confidandoſi, che con queſta i popoli habbiano da rimaner più ſicuri da eſattioni indebite, e i poueri da conſeguir più gratie di quelle, che ponno far loro gl'iſteſſi affittuarij. E accioche ſij lecito ad ogn'uno veder, che non ſij loro fatto aggrauio, vuole anche Sua Beatitudine, che ciaſcun Tribunale habbia la ſua pandetta, e taſſa delle mercedi degli officiali, ſteſa & attaccata in publico nella ſtanza della reſidenza de' Notari, di maniera che colui, che tratta nel Tribunale poſſa à ſua poſta chiarirſi di quanto dee pagare. Di che ora do auuiſo à V. S. d'ordine della Santità Sua, affinche ella per quel, che à lei tocca, così eſeguiſca, e per ſue lettere commandi à tutti i ſuoi ſuffraganei di commiſſione di Sua Beatitudine, che faccino il medeſimo ſenza replica, e quanto prima, perciòche contro a' negligenti ſi manderà Commiſſario con ſpeſa, e poca loro riputatione. E ſe pareſſe ad alcuno eſſergli ciò dannoſo, habbia patienza, perche il guadagno conſiſte ſolo nel ſeruitio di Dio, e nella ſalute, e buona ſodisfattione de' popoli, à* 26. *d'Agoſto* 1592.

15 Et in Hoſtunenſi. *Il Veſcono fà bene à non vendere la Maſtradattia, ma non dee participare eſſo di guadagno alcuno delle ſcritture; e nelle cauſe criminali, quando ſi dà il proceſſo da traſportarſi al Giudice dell'appellatione, non ſi paga coſa alcuna nè al Veſcouo, nè al ſuo Cancelliero, ſtante la diſpoſitione del Sacro Concilio di Trento nel c.* 3. *ſeſſ.* 13. *ma al Notaro della cauſa ſi dee ben pagare la ſua mercede per il cap.* 20. *ſeſſ.* 24. *de ref.* 3. *Septembris* 1577. Idem decreuit in Auerſana 13. Februarii 1693. in Recinatenſi 10. Ianuarij 1594. & 25. Iunii 1597. & in Hydruntina 22. Ianuarij 1601. ac alibi ſæpiùs.

16 Et inter decreta S. Caroli perpetuò ſeruanda in foro Archiepiſcopali, condita anno 1580. die 17. Septembris, legitur infraſcriptum: Pecuniæ diſtribuantur hoc modo, videlicet: Medietas lucri Notariorum Ciuilium Cancellariæ detur, aliaque medietas inter ipſos duos Notarios ciuiles æquis portionibus partiatur, & hoc itidem quoad emolumentum duorum Notariorum criminalium ſeruetur. Hæ verò duæ partes in Cancellaria collatæ vnà cum alijs Cancellariæ emolumentis cedant tum pro Cancellariis, & Cancellariæ ſcriptorum, ac viſitationis Archiepiſcopalis notariorum mercede ſoluenda, tum pro aliis demum Cancellariæ oneribus ſuſtinendis ita tamen, quod ſi omnibus ſic adimpletis aliquid ſuperfuerit, id omne in fine cuiuslibet anni inter Notarios & Ciuiles, & Criminales pro rata pecuniarum ab vnoquoque officio prouentarum, diſtribuatur.

17 Hinc Sac. Congregatio Concilij in Melfiten. anno 1590. die 13. Iunii reſpondit, quod Notarius, qui pro literis dimiſſoriis à quodam Clerico certum quid, vltra taxam à decreto Sac. Concilii Trid. *d. cap.* 1. *ſeſſ.* 21. conſti-

tutam acceperat, pœnas contra simoniacos à Sacris Canonibus impositas, incurrisset, de quo Nauar. *cons.58. de simon. p.2.* Et ita sententiauit Vicarius Melfitensis, à qua sententia cùm appellasset Notarius ad Auditorem Cameræ, fuit causa commissa D. Celso, qui sub die 30. Augusti 1591. prædictam sententiam Vicarij reuocauit, prout videri potest ex actis Antonij Guidotti. Sed de hac re cùm actum fuisset in S. Congregatione super Episcopos, Illustrissimi Domini tenuerunt, satis esse contra Notarios excedentes taxam, procedere ad pœnam contentam *in cap. 20. sess.24. vers. Qui Notarius*, in fine, quæ est, quod dictus Notarius suspendatur ab officio arbitrio Ordinarij, & ad pœnam dupli compellatur inter pauperes loci distribuendam.

18 Item eadem S. Congregatio Concilij censuit in Rauennatensi, quod Ordinarius in collatione beneficiorum pro sigillo, nihil potest accipere, etiamsi ab immemorabili tempore fuerit obseruatum, vt certum quid recipiat, licèt contrarium senserit Glos. *in cap. Cum olim, de maior. & obed.* Et in Burgensi censuit, officiales Ordinarij, ac Ordinarios ipsos pro dispensationibus ad eos remissis, nihil posse accipere, non obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili.

19 Decretum verò Concilij Trid. *cap.3. sess.13.* in quo dicitur, quod acta postulanti gratis exhibeantur, intelligitur de Iudice, & de Cancellario illo, qui pro officio exercendo habent salarium constitutum, alijs autem Notarijs soluenda sunt iuxta locorum consuetudinem ex *cap.20. sess.* 24. at hodie iuxta taxam S. Congregationis super Episcopis, Innocentianam.

20 Notarij verò in ijs locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi pro singulis literis dimissorijs, aut testimonialibus, decimam vnius auri partem accipere possunt, dummodò eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo, nec Episcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum directè, vel indirectè prouenire possit, vt disertis verbis statuitur decreto Concilij Trid. *in c.1. sess.21.* & S. Congregatio eiusdem Concilij interpres sæpiùs declarauit, Cancellarium posse pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis accipere mercedem suo labori conuenientem, quæ tamen scriptura sigillo, & cæteris omnibus computatis, vnum aureum non excedat, & dummodò ipsi Cancellario salarium nullo pro officio suo exercendo præstitum sit, & ex pecunia, quam recipit, nihil prorsus emolumenti collatores, aut institutores, etiam occasione sigilli, vllo modo directè, vel indirectè percipiant.

21 Similiter Gregorius XIII. in causa Burgensi declarauit, in collationibus beneficiorum Episcopum non posse pro sigillo aliquid accipere, etiam vbi extaret talis consuetudo. Notarium autem, cui certum salarium pro suo officio constitutum non est, posse pro singulorum beneficiorum collatione aureum vnum accipere in causam laboris, scripturæ, sigilli, & cæterorum. Item officiales Archiepiscoporum, & Episcoporum Regni Lusitaniæ vnum ducatum accipiebant pro executione literarum Apostolicarum, dispensatione matrimonialium, & ita etiam pro præsentatione cuiuslibet rescripti. Notarij etiam pro examine testium capiebant alium ducatum, & plus, minusue iuxta numerum illorum, & laborum. Et quoniam in eis literis solet apponi clausula, quod Episcopi & officiales, deposita omni spe cuiuscumque muneris & præmij, etiam spontè oblati, dispensent, & Tridentinum Concilium *in cap.5. sess.24. de ref. matr.* tales dispensationes gratis omninò concedi iubet, quæsiuit Cardinalis, Portugalliæ Legatus, an liceat dictis officialibus, & Notarijs accipere id, quod capiebant, Sanctissimus, referente Congregatione Concilij, decreuit, Episcopos, eorumque Vicarios nihil prorsus ea de causa accipere posse; notarijs autem licere dumtaxat quartam partem ducati accipere. Quæ cùm ita sint, si Episcopis liceret Cancellariam locare, vtique indirectè consequerentur emolumentum ex mercede, quam licet Cancellario accipere in casibus memoratis. Quod quidem esset contra decretum dicti *cap.1.* & Apostolicas declarationes.

22 Verùm hæc ratio, quamuis in se vera sit, non est tamen omninò adæquata, & eludi posset, si Episcopus in locatione Cancellariæ, & taxatione annui census non computaret ea, ex quibus nihil sibi, sed Cancellario dumtaxat licet aliquid emolumenti percipere. Eo enim casu, attenta ratione prædicta, sustineretur locatio, quia Episcopus pro literis dimissorijs, pro scriptura collationis, vel institutionis, pro executione literarum Apostolicarum, & consimilibus, nihil emolumenti perciperet directè, vel indirectè; tamen nihil huiusmodi cautela adhibita licitum esset, Cancellariam locare. Vnde tutiùs est tenere, quod superiùs diximus ex D. Fagnano *in cap. Quoniam ne Prælati vic. suas à numer.15.* & ipse notat.

An autem emolumenta Cancellarium vtriusque iu- 23
risdictionis, & sigillorum sint de mensa, affirmatiuè respondit Rota in Maurianen. pensionis 13. Iunij 1625. coram Pirouano, & ad id cognoscendum plures regulas firmauit.

Prima, quod non alia ratione pertineat ad Episcopum 24
quàm ratione Episcopatus, & corporis Episcopalis dignitatis. Propterea oblationes, quæ pendent ab incerta Parochianorum traditione; fundationes particularium in Ecclesia factæ, legata pariter, & promissiones laicorum, quæ omnia cùm ab alijs, & alia ratione, quàm Episcopatus, ad Episcopum proueniunt, illa de mensa aut corpore beneficij dici non possunt, Rebuff. *de congrua numer.85.* cum *seqq.* Couar. *var. resol. c.13. lib.3. num.1.* Rot. *decis.5. num.8. part.2. diuers.* moti omnes per *l. in quartam ff. ad l. falcid.*

Secunda, quando pertinet ad Episcopum ratione pro- 25
prij eius laboris, industriæ, aut ministerij personalis, prout sunt quotidianæ distributiones, Anniuersaria, Cathedratica, & similia, quæ respiciunt respectiuè laborem, & honorem personalis ministerij, aut dignitatis, ea pariter de mensa, aut corpore beneficij dici non possunt, Speculat. *in rubr. de concess. præb.* Oldrad. *cons.118. num.1. & 2.* Boer. *decis.19. num.4. & decis.224.* loquens de homagijs confiscationis, iucundo introitu, & collationibus beneficiorum, Rot. *decis.330. num.2. p.1. diuers.* & in Catanien. quarta portiones 25. Iunij 1604. coram Cardinale Sacrato, & plenius coram eodem in Forosempronien. pensionis 27. Ianuarij 1616.

Tertia est regula, quod de mensa dicuntur omnia emo- 26
lumenta, & fructus Ecclesiæ, quæ Episcopus potest in suos vsus conuertere, & deseruiunt pro necessitatibus mensæ, ac vtilitatibus Ecclesiæ, aliorumque indigentium; ita Abb. magistraliter distinguendo *in cap. vt super num.11. de reb. Eccles. non alien.* sequendo glos. *in Clem.1. in verb. de Mensa de supplend. neglig. Prælat.* & in *clem. vnica §. præsentatos verb. ad Mensam de excess. Prælat.* vbi Butr. *numer.7.* Imol. *num.16.* Barbat. *in d. cap. vt super num.3.* & idem firmat Rebuff. *in prax. super reg. de vnion. in tit. de Vicar. perpet. num.8.* Corn. *cons.262. num.3. vol.* 3. Menoch. *de arbitr. cas.433. num.2.* & sub hac tertia regula veniunt emolumenta Cancellariarum vtriusque Iurisdictionis, & sigillorum, tanquam fructus Iurisdictionis, quæ inhæret dignitati Episcopali, Bart. *in l. fin. num.2. ff. solut. matrim.* Natt. *cons.580. num.15. lib.3.* Crauet. *cons.128. num.3.* Roland. *cons.73. numer.3. lib.4.* & dignitas ipsa, prout alia bona, & Iura, est in ipsa Ecclesia, Anchar. *in reg. beneficium num.11. & in reg. sine possessione n.10. de reg. Iuris in 6.* Couar. *var. resol. c.16. num.13.* Rota coram Gregorius XV. *decis.334. num.1. & decis.199. num.6. & 658. num.2. part.2. recent.* Surd. *cons.183. num.3.* Quæ omnia cùm percipiat Episcopus quotannis, & pro libito voluntatis suæ in vsus tam suos, quàm Ecclesiæ conuertat, locando, & exigendo pretium conuentum, prout cætera bona Ecclesiæ locantur, & fructus exiguntur inde dicendum est, horum emolumenta esse de Mensa, prout & alia bona, quæ de corpore Episcopalis dignitatis reperiuntur, quæ solent reseruari Episcopo successori, sede vacante, vigore *Clement. statutum, de electione.*

Neque obstat, quod huiusmodi emolumenta proue- 27
niant ratione ministerij, & operis personalis in administranda partibus Iustitia, & ex interpositione auctoritatis Episcopalis cum appositione sigillorum, itaut sint quidem fructus Iurisdictionis debiti contemplatione dignitatis Episcopalis, sed non Episcopatui, & eius Mensæ, sicque versemur in terminis secundæ regulæ supra firmatæ admittentis talia emolumenta non esse de Mensa.

Quia

23 Quia etsi prouentus prædictorum emolumentorum esse non possit absque mixtura operis, & ministerij personalis eius, qui iudicare tenetur, attamen quia ministerium illud iudicandi non est in Episcopo voluntarium, sed necessarium, dum potest cogi administrare populo suo Iustitiam, neque emolumenta Cancellariæ sunt incerta, sed certa, tanquam solita locari ab antiquissimo tempore, inde sequitur, dici fructus beneficiorum, prout in fortioribus terminis de oblationibus fidelium, quæ pendent à libera voluntate offerentium, qui hodie possunt offerre, & cras abstinere; si tamen possunt ad certam summam reduci, illæ solent computari in congruam, tanquam de corpore beneficij, Felin. *in cap. ad aures numer.*14 *de rescript.* Rebuff. *de congr. part. num.* 87. Ancharan. *in clem. vnica num.*43. *de conceff. præb.* atque ita si attendantur auctoritate superius adductæ, & signanter Oldradi & Boerij, loquentium de ministerio personali voluntario, & incerto, quod nihil habet commune cum re ipsa, vt fieri possit coniunctio ad maioredditum constituendum; Nos autem de ministerio rem commixto cum ipsa re, ac necessario, & certo propter consuetudinem locandi pro certo redditu, quo casu emolumenta ista inter fructus mensæ benè possunt connumerari.

Iuuat præterea his subnectere taxam Innocentianam iussu S. D. N. Innocentij XI. editam. En hæc illa est.

TASSA INNOCENTIANA

Del Foro Ecclesiastico nelle materie Spirituali, ouero dichiarationi sopra quelle Cause, e materie Ecclesiastiche, e Spirituali, nelle quali nel Foro Ecclesiastico, & Episcopale non si può, nè si deue esiggere emolumento alcuno, eccetto quello che si dichiara per il solo Cancelliero, con la riforma de gli abusi contrarij.

ESsendosi hauuto ricorso alla Santità di nostro Signore INNOCENZO XI. per molti Vescoui, & Arciuescoui, & altri Prelati zelanti, acciò per sicurezza della loro coscienza, e per togliere ogni occasione di dubbio, che potesse nascere dalle diuerse consuetudini delle Diocesi, & anche acciò non siano ingannati da loro Vicarij, Cancellieri, & altri Ministri, e famigliari, si stabilisca vna Tassa generale, & vniforme per il Foro Episcopale, ouero Ecclesiastico, nè mancando i ricorsi de Cleri, e de Popoli, hà perciò la Santità Sua deputato vna Congregatione particolare di due Signori Cardinali Prefetti delle Congregationi del Concilio, e de'Vescoui, e di quattro altri Signori Cardinali delle medesime Congregationi, e di due Monsignori loro Segretarij, e delli Monsignori Datario, & Auditore della Santità Sua, e da questa si è risoluto, non potersi nelle cause contenziose ciuili, criminali, e miste venire alla sudetta Tassa generale, senza la precedente notitia delle Tasse particolari di ciascheduna Diocesi, ò Prouincia, potendo giuridicamente quella esser varia secondo la diuersa consuetudine regolata dalla diuersità de Paesi, e de luoghi. Bensì douersi con qualche maggior chiarezza per togliere tutti i dubij, e gli equiuoci, dar fuori le dichiarationi, che in più tempi, e diuersi occasioni si son fatte dalle Sacre Congregationi del Concilio, e de Vescoui nelle materie Ecclesiastiche, ò vero meramente spirituali, acciò in tal modo sappia ciascuno quel che sia illecito, e si tolga ogni scusa, ò pretesto d'ignoranza, ò di consuetudine, douendosi in sì fatte materie l'osseruanza essere da per tutto vniforme per la generalità de Canoni, e Concilij, e particolarmente del Tridentino, in modo che deue dirsi reproba, & illecita ogni contraria consuetudine, ò Tassa diuersa in qualunque modo per l'addietro fatta, conforme dalla medesima Congregatione si è stabilito, in modo che le seguenti dichiarazioni debbano osseruarsi da per tutto senza eccettuazione alcuna, sotto le pene contenute ne'Sacri Canoni, e Concilij, e d'altre ad arbitrio del Sommo Pontefice, che sarà pro tempore, e nascendo qualche dubbio in contrario, se ne debba consultare la sudetta Sacra Congregazione del Concilio, e non altrimente.

Nella materia degli Ordini Sagri, e Minori, e prima Tonsura, così per la collazione, come per la facoltà, che ad altro si dia di conferirli, & anche per il loro esercizio, e per la facoltà di esercitarli in qualunque luogo, e qualunque tempo, si stabilisce la regola generale da non riceuere altra eccettuazione, che quella si dirà di sotto, e che nè il Vescouo, ò altro Prelato, nè il suo Vicario generale, ò Foraneo, Cancelliero, & altr'Officiale qualsiuoglia, nè Parenti, e Familiari, ò Seruitori possano esiggere, e riceuere emolumento, e cosa alcuna sotto qualsiuoglia colore, ò pretesto di atti per la giustificazione de requisiti, ouero di Touaglia, Forbici, Pettine, & altro, nè sotto titolo di regalo, ò di mancia, anche se spontaneamente si offerisse, e desse, eccetto che l'Ordinante possa riceuere l'oblazione della Candela, secondo dispone il Pontificale, à libero arbitrio dell'Ordinato circa la qualità, e peso; Et il Cancelliero, secondo la dispositione del Sagro Concilio di Trento per le lettere testimoniali della collazione dell'Ordine già dato, ouero per le lettere dimissoriali per la collazione da farsi per vn'altro Vescouo, possa riceuere solamente la decima parte d'vn scudo di moneta Romana, cioè vn giulio, ouero l'equiualente nella moneta del Paese, e non più, da persone, le quali habbino l'vso del denaro, non già da quei Religiosi, i quali non ne hanno l'vso, come sono i Capuccini, & i Minori Osseruanti, eccetto che nella collazione del Subdiaconato per gli atti, che si deuono fare per la giustificazione della verità, e sufficienza del Patrimonio, ò vero del Beneficio, à titolo del quale si deue promouere, possa esigere quell'emolumento che sia proportionato alla mera fatiga personale per la scrittura, e carta, senza che il Vescouo, ò Vicario, ò altr'Officiale nè direttamente, nè indirettamente ne possa participare in modo alcuno, purche detto emolumento non possa, nè debba eccedere vn scudo d'oro, mà se la fatiga richiede minor mercede, si debba esigere solamente quel meno. Mà rispetto à gli Ordini, & alla prima Tonsura, non possa esigere cosa alcuna, sotto pretesto di registratura de Breui, e Dispense, e di altre Scritture, ò di presentata, e di qualunque altra giustificatione, e solennità, ò remozione d'impedimento.

Con dichiarazione, che le sudette lettere testimoniali, ò vero dimissoriali contengono più Ordini, tuttauia non si possa esigere altra mercede, che la sudetta di vn giulio, si che non si possa moltiplicare à ragione di ciascun'Ordine. Non sia però tenuto il Cancelliero à far vna sola scrittura per più Ordini, quando questi siano stati conferiti in diuersi tempi, e diuerse ordinazioni; mà volendo possa farle separate, non già rispetto à quegli Ordini, che si conferiscono in vn'istesso giorno, come segue ne'Minori, ne'quali dourà farsi vna sola scrittura, e nelle lettere dimissoriali, che si diano per l'ordinazione da farsi per vn'altro Vescouo à più Ordini, parimente non si possano moltiplicare scritture, nè possa esigere cosa alcuna per il rogito della collazione degli Ordini, ò vero per l'accesso al luogo dell'ordinazione; con altro pretesto anche di mancia, e di regalo.

Nella materia de Beneficij Ecclesiastici, quando si tratta di quelli, che come di libera collazione, ò vero come deuoluti si conferiscono dal Vescouo, ò altro Ordinario Collatore, parimente si stabilisce la regola generale, che nè il Vescouo, ò altro Collatore, nè il suo Vicario, ò altro qualsiuoglia Officiale, nè il Cancelliero, ò Parenti, familiari, seruitori possano esigere, e riceuere emolumento alcuno, & altra cosa sotto qualsiuoglia colore, e pretesto, anche di mancia, ò regalo, e volontario donatiuo; così se siano Curati, ò residenziali, come se semplici, ò non residenziali, & anche se siano Cappellanie manuali, ma solamente il Cancelliero per le lettere della collazione, compresa carta, sigillo, corde, & ogn'altra cosa, possa esigere la mercede proportionata alla scrittura, e materia, purche non ecceda la somma di giulij diece di moneta Romana, ò vero l'equiualente nella moneta del Paese, senza che si possa pretendere altra mercede, sotto qualsiuoglia pretesto, e particolarmente per l'approuazione, e preelezione nel concorso alle Chiese Parochiali. E per il possesso il Vescouo, ò Vicario, ò altr'Officiale non possa esigere cosa alcuna, & il Cancelliero, se sarà dentro la Città, possa per il rogito, & ogn'altro atto esigere giulij trè, se ne'Borghi, ò vero Suburbij giulij quattro, e se in altro luogo, i medesimi giulij quattro il giorno, e le spese di vitto, e viatico. Bensì, che se nel luogo del Beneficio vi sarà il Cancelliero del Vicario foraneo,

neo, ò altro Notaro, si dourà il possesso commettere al Vicario foraneo, e suo Cancelliero, senza la necessità del viaggio del Cancelliero Episcopale.

Quanto à Beneficij di prouisione Apostolica, perche siano riseruati, ò vero affetti auanti la loro prouisione così ne'Beneficij curati, ne'quali per l'Ordinario si danno le lettere testimoniali alla Dataria dell'approuazione, e della preelezzione nel concorso secondo la forma del Concilio di Trento, come anche ne gli altri Beneficij non curati, e particolarmente ne'residentiali, per i quali si sogliono dare le attestationi alla Dataria sopra la vita, costumi, & idoneità de'concorrenti per le dette lettere, non si possa esigere, ò riceuere mercede, & emolumento alcuno in denaro, ò in altre cose sotto qualsiuoglia pretesto, ò colore, anche di volontario donatiuo, ma si debbano dare affatto gratis.

E doppo la prouisione per l'esecuzione delle lettere Apostoliche, quando siano nella forma gratiosa, non possano il Vescouo, ò altro Prelato Ordinario del luogo, ò suo Vicario, e Cancelliero, & altr'Officiale pretendere di douerne essere per necessità Esecutori, mà sia in arbitrio de Prouisti l'eleggersi l'Esecutore, & il Notaro per il possesso, mà se il Prouisto eleggesse l'Ordinario Officiale, & il suo Cancelliere, ò veramente se le lettere fussero nella forma, che si dice dignum, indrizzate all'Ordinario, ò vero al suo Vicario, il quale perciò ne fusse necessariamente l'Esecutore, così nell'vno, come nell'altro caso, non essendoui legitimo contradittore, in modo che l'Esecutore sia mero, parimente il Vescouo, ò altro Prelato, & il suo Vicario, ò altr'Officiale, e suoi familiari, seruitori, & attinenti, non possano, nè debbano esigere, e riceuere emolumento alcuno, in quell'istesso modo, che di sopra si è detto ne'Beneficij d'ordinaria collazione, mà il Cancelliero possa per la copia, ò registro delle lettere Apostoliche, & altri atti, riceuere la mercede proportionata alla fatiga per la scrittura, purche non ecceda in tutto vn scudo d'oro; Et essendoui contradittore, si che conuenga di far processo giudiziale, la mercede del Cancelliero per la sua fatiga si possa stendere à due scudi d'oro, e non più, senza che il Vescouo, ò Vicario, ò altr'Officiale possa esigere, e riceuere emolumento alcuno, mentre nelle cause ecclesiastiche, e spirituali, ordinano i Sagri Canoni, che non ostante qualsiuoglia consuetudine, il giuditio si debba interporre gratis. E per il possesso si osserui quell'istesso, che si è detto di sopra ne'Beneficij conferiti dall'Ordinario Collatore.

Nelli Beneficij di Padronato nascendo dubbio sopra l'esistenza del Padronato con il Procuratore fiscale, ò vero col Prouisto, che ne pretenda la libertà, si debba in tutto, e per tutto osseruare quell'istesso, che di sopra si è detto ne'Beneficij di libera collazione col Contradittore; Mà se non controuertendosi l'esistenza, sia la controuersia trà Compatroni, ò vero Presentati da essi sopra la pertinenza, in tal caso si reputi come causa ciuile profana, e per conseguenza si osserui la solita Tassa di ciascuna Curia, fino à tanto che si faccia l'altra Tassa delle cause profane, ciuili, criminali, e miste.

Generalmente così nelle Capellanie manuali, come nelle nuoue fondazioni, & erezzioni de'Beneficij, Capellanie, Confraternità, Congregazioni, ò vero fondazioni, benedizzioni, e consegrazioni, e respettiuamente Visite, & approuazioni di Chiese, e di Oratorij, così con l'autorità Apostolica, come con l'ordinaria, il Vescouo, ò altro Prelato, e suo Vicario, e qualunque Officiale, non possa esigere, e riceuere emolumento alcuno, mà solamente il Cancelliero possa esigere quella mercede, che sia proporzionata alla sua fatiga per la scrittura, purche non possa eccedere in tutto vno scudo d'oro, ma sia meno, se minore sarà la fatiga.

Nelle cause, e materie, che riguardano il matrimonio, & i Sponsali, così per l'esecuzione delle Dispense Apostoliche matrimoniali, come per la giustificatione dello stato libero, ò che non vi sia canonico impedimento, & anche per la Dispensa alle publicazioni, ò per la licenza di potersi contrarre in Casa, ò in altro luogo, ò tempo insolito, prohibito, ò che si possa contrarre in presenza d'altri che del Paroco, & ogn'altro atto che occorresse fare, il Vescouo, & il suo Vicario, & ogn'altro Officiale, ò Ministro, ò Familiare non possa sotto qualsiuoglia pretesto, ò colore, anche di mancia, e di volontario donatiuo, esigere, e riceuere emolumento alcuno, nè in denaro, nè in altre cose, mà solamente il Cancelliero possa esigere la mercede proporzionata alla fatiga della scrittura, cioè nell'esecuzione delle dispense giulij trè, e per i testimonij sopra lo stato libero, ò che non vi sia impedimento, vn giulio per testimonio, purche in tutto non si ecceda vn scudo di moneta Romana, cioè dieci giulij, ò vero il loro equiualente nella moneta del Paese; Non comprendendosi le cause contenziose trà i Coniugi sopra la validità del matrimonio, ò vero sopra la separazione del Toro, stimandosi questa causa giudiziale profana, nella quale si osseruarà la Tassa di ciascun Tribunale finche si prouedà.

Generalmente in tutto quello, che riguarda i Monasterij delle Monache, & i Conseruatori di quelle Donne, le quali à guisa de'Monasterij, e Monache respettiuamente viuono ritirate, il Vescouo, ò altro Prelato, il Vicario così generale, come particolare, e qualunque altro Officiale, ò Deputato, & il Cancelliero, & anche i Parenti, & i familiari del Vescouo, ò Prelato, e de'suoi Officiali, non possano esigere, e riceuere emolumento alcuno in denaro, & in altre cose, eccetto che quelle comestibili, che siano proporzionate all'vso, e consumo proprio dentro trè giorni, anche con titolo di donatiuo, per l'ammissione all'habito Monastico, per l'approuazione del deposito della dote, per la Professione, per l'ammissione dell'Educande, & altre Donne secolari, per le renunzie che si fanno dalle Nouizie, per l'elezzione dell'Abbadessa, ò altra superiora, per licenze de' Medici, Chirurgi, & Operarij, per le licenze di parlare alle Monache, & altre che sono nel Monasterio, per la deputazione de Confessori, Cappellani, Procuratori, Esattori, & altri Ministri, e generalmente per ogn'altro atto, che riguarda al gouerno; mà solamente il Cancelliero per il rogito delle renunzie, e per gli atti che conuenga fare sopra la giustificazione del deposito della dote, possa esigere la mercede proporzionata alla fatiga della scrittura, purche non ecceda in tutto gulij 5. moneta Romana, ò vero l'equiualente nella moneta del Paese.

Parimente per vna regola generale da non soggiacere à limitazione alcuna, il Vescouo, ò altro Prelato, suo Vicario generale, ò particolare, Cancelliero, e qualunque altro Officiale, Ministro, e familiare, anche sotto nome di mancia, ò volontario donatiuo, non potrà esigere, e riceuere emolumento alcuno, così in denaro, come in qualunque altra cosa in tutto quello, che riguarda l'amministrazione de Sagramenti, del Battesimo, della Cresima, della Penitenza, dell'Eucharestia, e dell'Estrema vnzione, anche per l'Esame, & approuazione, ò licenza d'amministrarli; Anzi s'incarica à Vescoui, e Prelati, e loro Vicarij, & Officiali, che non lo permettano à Curati, & à Confessori, & altri Ministri, e particolarmente nel prendere il piatto, ò altro vase, nel quale sia riposto il vase dell'Oglio Santo per l'estrema vnzione, ò del Crisma nel battesimo, ò vero touaglie, fazzoletti, & altre cose, dichiarandosi tutto ciò illecito. Come anche à non chiedere, nè esigere cosa alcuna per la benedizione delle Donne infantate, quando doppo il parto secondo il Rito Ecclesiastico per la prima volta che entrano in Chiesa.

In quelle Diocesi, nelle quali regna l'antica consuetudine, che il Vescouo, ò altro Prelato, & Officiale faccia il Testamento per l'Anima di quelli, i quali muoiono ab intestato di quella somma moderata, nella quale secondo i Decreti della Sagra Congregazione, può esercitare tal facoltà, non possano esso, e suoi Officiali, Ministri, Parenti, e famigliari partecipare in modo alcuno, sotto qualsiuoglia colore, ò pretesto, anche di pouertà, mà il tutto si debba effettiuamente applicare ad vsi, & opere pie, nè per l'adempimento di tal dispositione si possano in modo alcuno impedire, e ritardare la sepoltura, e l'esequie, ò funerale al defonto, douendosi esercitare giuridicamente l'azzioni sopra i beni ereditarij, e si debba osseruare la lettera circolare della Sacra Congregazione de'Vescoui sotto li 19. Agosto 1678.

Come anche in modo alcuno si possano impedire, ò ritardare la sepoltura, e l'esequie, ò funerali a'defonti, così Cittadini, come forastieri per il pagamento di quegli emolumenti, che dal Vescouo, ò dal Capitolo, ò dal Curato, e qualunque altro per la consuetudine del Paese si pretendano, mà parimente rimangono illese le azzioni giuridiche ne'beni, sopra i quali si douranno esercitare, sen-

za che in modo alcuno si faccia represaglia al cadauere, ouero che si diano molestie personali a' figli, moglie, e parenti; Et ancora non si possa esigere cosa alcuna per la licenza di trasportare i cadaueri, ouero di sepellirli più in vn luogo, che nell'altro.

Si dichiara ancora illecito ogni emolumento diretto, & indiretto, e per conseguenza se ne prohibisce al Vescouo ò Prelato, suo Vicario, e Cancelliero, & ogn' altro Ministro, e familiare, ogni esazzione sotto qualsiuoglia pretesto anche di mancia, ò donatiuo nell' infrascritte cose, cioè.

Per la licenza, ò patente di predicare, così nella Quadragesima, nell'Auuento, come in tutti gli altri tempi, & in qualsiuoglia luogo.

Per la licenza di lauorare nelle feste, anche per applicarsi ad vsi pij, si che si dia onninamente gratis, e quanto alle contrauenzioni d'hauer lauorato, le penne tutte si applichino effettiuamente ad opere, ò luoghi pij, senza partecipazione alcuna benche minima, eccetto che agl'Esecutori, e Ministri inferiori, volgarmente Sbirri, per la cattura si dia la mercede proporzionata alla diligenza, e fatiga, purche non ecceda trè giulij in tutto.

Per la reuisione de conti de Luoghi pij.

Per la recognizione, & approuazione, e publicazione delle Reliquie, dell'Indulgenze, & Altari priuilegiati.

Per le licenze di questuare.

Per l'attestazione della pouertà, ò altro requisito, eccetto che il Cancelliero possa esigere in tutto, e per tutto vn giulio di moneta Romana, ò l'equiualente.

Per la licenza d'esser assente dalla residenza, e generalmente per le dimissorie, che si sogliono concedere à quelli, li quali partono di casa per andar in altro paese.

Per le monitoriali, per le reuelazioni di scommuniche, così quando si diano da essa Curia, & Ordinario, come quando si publicano le lettere Apostoliche, eccetto che il Cancelliero possa per la mercede della scrittura esigere vn giulio solamente.

Per la dichiarazione dell'incorso nelle censure, per la percussione de' Chierici, & altre somiglianti cause, e per la loro assoluzione, eccetto che il Cancelliero per la fatiga della scrittura possa esigere giulij due, eccetto che nell' esecuzione de' Breui della Penitenziaria, nel qual caso per quel che appartiene all'assoluzione, nè anche il Cancelliero possa esigere cosa alcuna.

Per la facoltà d'esercitar i Pontificali.

Per l'esecuzione de' Breui Apostolici, ouero licenza della Sagra Congregazione nell' alienazione de' Beni di Chiese, e luoghi pij, ouero impositione de censi, solamente il Cancelliero possa esigere la mercede proporzionata alla fatiga della scrittura, purche non ecceda in tutto giulij dieci di moneta Romana, ò sua equiualente, come anche per tutto quello che appartiene alla difesa dell'Immunità Ecclesiastica, cosi personale, come reale, e locale, e particolarmente di quest' vltima non si possa in modo alcuno sotto qualsiuoglia pretesto riceuere, & esigere mercede, ouero emolumento, mà il tutto si debba fare gratis.

Le pene, le multe, e le compositioni si applichino per intiero ad vso de luoghi pij, senza che il Vescouo, ò Vicario, e suoi Officiali direttamente, nè indirettamente ne habbiano participazione alcuna.

Il sussidio caritatiuo in quelle diocesi nelle quali sia solito esigersi, e non altrimente si esigga solamente per vna volta nel primo ingresso del Vescouo, secondo la Taxa solita antica d'anni 40. in dietro, si che non s' attenda il solito più moderno da detto tempo in giù, nè si possa più esigere sotto qualsiuoglia pretesto, anche di volontario donatiuo.

Quanto alla Visita si osseruino inuiolabilmente il decreto del Sacro Concilio di Trento, e le dichiarazioni della Sacra Congregatione, e particolarmente da quelli, i quali concorrono alle spese de cibarij, nè mediatamente, nè immediatamente si possino riceuere regali, donatiui, anche di cose comestibili. Et ancora non si possa esigere emolumento alcuno per gli atti della Visita, decreti, e presentate di scritture, ouero per la reuisione de decreti delle visite antecedenti, e della loro osseruanza, mentre da quelli, i quali sono visitati si riceuono le spese del vitto.

Die prima Octobris 1678. facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seù declarationum relatione Sanctissimo D. N. Innocentio XI. mediante illarum lectura de verbo ad verbum, Sanctitas Sua laudauit, approbauit, ac seruari mandauit, earumque obseruantiam, & publicationem iniunxit S. Congregationi Concilij.

Io: Baptista de Luca præfati Sanctissimi D. N. Innocentij Papæ XI. Auditor, & Secret. Memorialium.

Die 8. Octobris 1678. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, inhærendo mandatis Sanctitatis Suæ censuit præmissam taxam, seù declarationes Typis dandas esse, & per literas circulares ad quoscunque locorum Ordinarios transmittendas, vt eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdemque adamussim obseruent, ac faciant obseruari.

F. Card. Columna Præf.

Loco ✠ Sigilli.

S. Archiep. Brancaccius Episc. Viterbien. Secr.

Die, mense, & anno, quibus supradicta Taxa affixa, & publicata fuit ad valuas Curiæ, & acie in Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Gregorium Staggium, Apostolicum Cursorem.

Pro D. Mag. Curs. Thomas Orlandus Sanctiss. D. N. Papæ Curs.

CONSVLTATIO XII.

An fratres Sanctissimæ Trinitatis Captiuorum comprehendantur in decreto S. Concilij Trid. cap. 9. sess. 21. de ref. innouato à B. Pio V. Constitutione sua 3. non obstantibus priuilegijs Ordini concessis ab Innocentio III. & Clemente IV. super eleemosynis quærendis? vbi nonnulla de quæstoribus.

NEgatiuè respondendum videtur. Nam Concilium prohibet, ac penitùs tollit prauos eleemosynarum quæstores, ideòque non comprehendit Religionem Mendicantium, quæ fundata est cum institutione colligendi eleemosynas pro redemptione captiuorum, & non mittit quæstores, sed per suos Religiosos id exequitur, vt in specie, quod non comprehendat Religiosos Mendicantes, qui per se ipsos, non per quæstores colligunt eleemosynas, declarauit S. Congregatio Concilij semel tempore Cardinalis Lancellotti, & iterùm sub anno 1621. vt refert Bordon. *var. resol. num.* 120. Nald. *in sum. v. Religiosus num.* 51. vbi etiam id testatur Barbos. *de potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 109. *n.* 9. referens ad verbum prædictam secundam resolutionem, Cardinal. Bellarm. *ad d. cap.* 9. & Lezan. in *sum. tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 4. 1

Duo enim casus distinguendi sunt. Primus, quando Religiosi volunt deputare quæstores, & sic per alios volunt quærere, & quæstuare. Et in hoc casu Nauar. *conf.* 33. *tit. de pœnit. & remis.* fuit in opinione, hoc non esse prohibitum in Concilio, cùm videatur loqui de prauis quæstoribus, qui indulgentias promulgando quærunt eleemosynas; quæ doctrina à pluribus approbata fuit. Sed veritas hoc non permittit, cùm B. Pius V. in citata Constitutione expresse id prohibuerit, & priuilegia reuocauerit omnibus, etiam Regularibus mendicantibus, signatè §. 2. *post med.* Et meritò, quia isto casu militant verba, & mens Concilij. Nam & isti quæstores, vt plurimum sunt improbi, & dant occasionem scandalis, quibus remedium afferre voluit Concilium, & ita pluries declarauit eius S. Congregatio, vt mox videbimus. 2

Alter casus est, quando mendicantes volunt per se ipsos quæstuare, & isto casu loquuntur prædictæ declarationes S. Congregationis, atque auctoritates, & cessant verba, & mens Concilij; quia non sunt, neque esse possunt praui 3

quæ-

quæstores, cùm vtantur iure suo exercendo suam Institutionem ab ipsis acceptam in fundatione Regulæ, & à Sede Apostolica approbatam, vt in terminis, quod priuilegia Sanctissimæ Trinitatis non dicantur sublata per Concilium, neque per Constitutionem B.Pij V. quando per se ipsos quærunt eleemosynas, aduertunt Rodriq. *var. res. cap. 59. sub num. 5.* & Barbos. *in Collect. ad d. c. 9. Concil. num. 4. post med.*

4 Vnde patet, non applicari obiectio desumpta ex dicta Constitutione B.Pij V. dum in narratiua facit mentionem de monasterio Redemptionis captiuorum, instituto Neapolis, & reuocat §. 2. omnia priuilegia, etiam pro redemptione captiuorum. Quia, si rectè aduertatur, loquitur de priuilegijs deputandi quæstores eleemosynarum, non autem prohibet quin ipsi Patres petant, & quærant eleemosynas pro redemptione. Ratio est, quia si aliàs diceremus, esset contradictio in adiectio, cùm huic Religioni esset à primordio adiectum onus huiusmodi mendicandi pro redemptione captiuorum, & tamen mendicare non possunt. Et ideò hæc Religio non potest comprehendi sub dicta dispositione, vt euitetur contrarietas, sicuti in specie pro exclusione Mendicantium arguit Rodrig. *quæst. reg. 57. ar. 7. tom. 2.*

5 Confirmantur prædicta, quia prius etiam coerciti fuerunt quæstores in *cap. Cum ex eo, de pœnit. & remis.* & *in Clem. 2. eod. tit.* Sed Summi Pontifices declararunt, Religiosos Sanctissimæ Trinitatis non esse quæstores, nominatim Clemens VII. *Constit. 7. §. 4.* vbi post concessam facultatem colligendi eleemosynas, & derogationem dictorum Capitulorum, dicitur: *Quia isti non sunt quæstores, sed sunt viri religiosi, & approbati.* Ergo dispositio Concilij subsequens, & Constitutio B.Pij V. loquendo de quæstoribus non comprehendunt hos Religiosos, cùm iam declaratum erat, eos non esse quæstores. Lex enim noua, renouans, & amplians antiquam, intelligitur in terminis antiquæ, & cum eisdem restrictiuis, & declarationibus, vt aiunt Roman. *cons.* 345. *n.* 20. Surd. *cons.* 177. *num.* 33. Gonzal. §. 7. *procem. n.* 74.

6 Accedat, quod etiam prædicta Capitula intelligebantur, quando quærebant eleemosynas per quæstores, non autem quando Religiosi eas per seipsos colligebant, vt benè declarat Panorm. in *d. c. Cùm eo n.* 1. *de pœnit. & remis.* Ergo eodem modo debet declarari Concilium, & Constitutio B.Pij V.

7 Demum quia Gregorius XIII. concessit facultatem petendi eleemosynas, vt in Diplomate sub 8. Iunij 1575. Certum est enim, quod Pontifex disponendo contra Concilium, censetur derogare absque aliqua clausula derogatoria, vt latè comprobat Garz. *de benef. par. 4. cap. 5. num.* 30. *& seqq.* adducens Constitutionem B. Pij V. hoc statuentem.

8 At nihilominùs tenendum est, comprehendi. Et ita fuit declaratum à Sacra Congregatione Concilij sub die 15. Februarij, & 21. Augusti 1642. ac 20. Iunij 1643. ad *dict. cap. 9. sess. 21. de reformat.* Quod in hac re sufficere debet.

9 Et quidem fuerunt Constitutiones aduersus impostoras quæstorum latæ, qui prætextu reliquiarum sacrarum sæpè falsarum, & suppositiarum indulgentiarum animos credulorum, & simplicium hominum demulcebant, & eleemosynarum sibi multam messem eo fuco parabant; & in primis cautum, ne venales sint reliquiæ, ne passim ostendantur, neue extra capsam, qua tenentur, ostendantur, vt inuentas de nouo nemo venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, & ne Prælati permittant eos, qui ad eorum Ecclesias causa venerationis accedunt, variis figmentis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisque locis occasione quæstus fieri consueuit, quæ sunt verba Innocentij III. in *cap. fin. de reliqu. & vener. Sanct. lib. 3. decretal. tit. 1.* Alexander item III. *c. 1. eiusdem tit.* prohibet venerari reliquias etiam eorum, qui miracula facere dicuntur, nisi de vita eorum approbatio habita fuerit à Sede Apostolica. Mali quippè interdum miracula faciunt, *cap. 1. teneamus 1. q. 1.* Ideò non omnis, qui miracula facit, pro Sancto haberi debet, nisi habita prius inquisitione eius probitatis iuxta *c. venerabilem de testib.* Hoc ipsum voluerunt Honorius, & Theodosius Cæsares in *l. 3. C. de Sacros. Eccles. Nemo*, inquiunt, *martyres distrahat, nemo mercetur reliquias Sanctorum.* Prohibuit & Leo Cæsar, non nisi consultis prius, vt oportet, Episcopis, & arbitrio solùm eorum, & non quorumdam vsurpatione, reliquias Sanctorum Martyrum collocare certis locis in *l. decernimus 26. C. de Episc. & cleric.* qua lege isti quæstuarij reliquiarum portitores damnantur.

In Concilio generali sub Innocentio III. *cap. 62.* relato *in cap. Cum eo, de pœnit. & remis. lib. 5. decret. tit. 38.* prohibitum est eleemosynarum quæstores admitti, nisi Apostolicas, vel diœcesani Episcopi veras literas exhibeant, & tunc præter id, quod in ipsis continebitur literis, nihil proponere populo permitti. Item inhibitum, ne falsæ Religionis assumant habitum, neue superfluæ indulgentiæ à Prælatis indulgeantur, ne claues Ecclesiæ contemnantur, ne pœnitentia in indulgentijs, à Prælatis concessis, quadraginta dies excedat, cautumque, vt qui ad eleemosynas colligendas mittuntur, modesti sint, & discreti, ne in tabernis, aut alijs incongruis locis hospitentur, aut ne sumptuosas expensas faciant. 10

Idem Innocentius III. in *cap. tuarum 11. de priuil. lib. 5. tit. 32.* statuit huiusmodi quæstuarios, falsò cruce signatos, & excedentes, excommunicatione & alijs modis puniri. Clemens porrò V. ex Concilio Viennensi *in Clem. de pœnit. & remis.* audaciam, abusus, deceptiones refert & castigat, dum ait, eos deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu proprio suo de facto concedere, super votis dispensare, à periurijs, homicidijs, & peccatis alijs sibi confitentes absoluere, mala ablata incerta, data sibi aliqua pecuniæ quantitate remittere, tertiam, aut quartam partem de pœnitentijs sibi iniunctis relaxare, animas tres, vel plures parentum, vel animarum illorum, qui eis eleemosynam conferunt, de purgatorio, vt asserunt mendaciter, absoluere, & ad gaudia Paradisi perducere, benefactoribus locorum remissionem plenariam peccatorum indulgere, & aliquos ex ipsis eos à pœna & culpa absoluere. Quæ fieri prohibet imposterum, reuocando priuilegia, si quæ de his fuerint concessa, ne ob id vilescat censura Ecclesiastica, & clauium potestas Ecclesiæ in contemptum ducatur. Et in §. *fin.* iubet eosdem quæstores, vel priuilegijs abutentes, etiam exemptos, per Ordinarios locorum puniri. 11

Accedit Clemens IV. *in cap. vt officium 11. §. compescendi, de hæret. in 6. Compescendi*, inquit, *monitione præmissa, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, prædicatores quæstuarios*, datur potestas Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, inuocato etiam, si opus sit, brachio sæculari, & appellatione & priuilegijs quibuscunque non obstantibus. De his & in Concilio Trident. *sess. 5. cap. 2. de reform.* Quæstores eleemosynarij, qui etiam quæstuarij dicuntur, cuiuscunque conditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium prædicare præsumant, & contra facientes ab Episcopis, & Ordinarijs locorum, priuilegijs quibuscunque non obstantibus, opportunis remedijs omninò arceantur. Et *sess. 21. cap. 9. de reform.* cum de emendatione abusuum quæstuariorum eleemosynarum nulla spes amplius relicta videbatur, statuit, vt posthac in quibuscunque Christianæ Religionis locis, eorum nomen, atque vsus penitùs aboleretur, & ne ad officium huiusmodi exercendum, vllatenus admittantur, non obstantibus quibuscunque priuilegijs, Ecclesijs, monasterijs, pijs locis, hospitalibus, & quibusuis cuiuscunque gradus, status, & dignitatis personis concessis, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus: permissis tamen indulgentijs publicandis per locorum Ordinarios cum duobus ex Capitulo; & permissa gratis colligendi oblata facultate. 12

Hinc Sacra Congregatio Concilij *ad d. cap. 9. sess. 21.* in Aquilana censuit, facultatem cum conditionibus infrascriptis quandoque etiam concedendam nonnullis Religiosis, & licèt Regulares non possint prohiberi, quominùs eleemosynas quærant, tenentur tamen fratres, qui extra monasteria degunt, vt eleemosynas nomine suorum monasteriorum quæritant, licentiam suorum Superiorum Ordinarijs locorum ostendere, ne aliqua fraus committatur; prohibentur tamen laici eleemosynas nomine monasteriorum quærere. 13

Sacra Congregatio super Episcopis in Aretina, Episcopo. *Ancorche dal Sagro Concilio di Trento sii stato proibito il nome de' Questuanti per i molti abusi, che andauano introducendo con scandalo de' fedeli, non però si hà da credere,* 14

dere , che habbia voluto leuar la cerca delle limosine per gli Ospedali, doue si esercita attualmente l'ospitalità. Et essendosi più volte querelato il Procurator Generale della Religione di S. Antonio di Vienna d' alcuni Ordinarij , che à i deputati di quella Religione niegano la licenza di poter cercare limosine nelle loro diocesi , questi miei Signori Illustrissimi della Sacra Congregatione hanno sempre risoluto à fauore dell' Ospidale sudetto , ordinando , che a' deputati loro debba dagl' Ordinarij darsi la licenza predetta , perche essi mostrino in autentica forma le lettere della loro deputatione , siyno persone honeste , e di buona vita, e non partecipino delle limosine , faccino l'officio loro modestamente , e senza dolo ; non benedicano, nè in qualsiuoglia modo sugellino animali , nè tampoco portino instrumenti da poterlo fare . Non predichino , nè faccino predicare . Non habbiano reliquie , carte , imagini , aghi , ò altri simili instrumenti , soliti portarsi già da questuanti . Non publichino indulgenze , non faccino imprecationi , nè minaccie , nè meno vsino arte , etiandio sotto pretesto di dire sopra gli animali l'oratione di S. Antonio , mà semplicemente con pietà , e modestia , sonando anche vna sola campanella giusta l'indulto di detta Religione , & vso, domandino, e piglino quel , che sarà dato loro spontaneamente , senza allegare in ciò consuetudine , ò conuentione alcuna , a' 3. di Settembre del 1591.

15 Porrò vnum saltem præcipuum remedium videtur in hisce fraudibus, ac similibus detegere superstitiones , & omnem vanum metum ex animis hominum demere, castigare illos , qui falsis vtuntur, & qui ad decipiendum meticulosos etiam sacris abutuntur, vt Sceuola in *l. Senatusconsulto* 38. *ff. de iniur. Senatusconsulto* , inquit, *cauetur , ne quis imaginem Imperatoris in inuidiam alterius portaret , & qui contra fecerit , in vincula mittetur* , cui propemodum consentit Vlpianus *in l. In eum , ff. de extrau. crimin.* & testatur Modestinus in *l. Si quis aliquid* 30. *de pœnitent. Si quis aliquid fecerit , quo leues hominum animi superstitione numinis terrerentur , Diuum Marcum huiusmodi homines in Insulam relegandos rescripsisse .*

16 Debent igitur seruari hæ conditiones . Vt quæstores sint honestæ vitæ, bonæque conuersationis. Vt sint approbati iudicio alicuius Ordinarij , qui tamen pro concedenda licentia nihil exigere potest . Vt non participent de eleemosynis, neque super ipsis aliquam conuentionem faciant . Et generaliter eleemosynæ non debent elocari ex Sacra Congregatione super Episcop. in Auersana 8. Nouembris 1615. nisi ad euitandam fraudem, puta quarta piscationis Ecclesiæ debita ex eadem Sacra Congregat. 13. Octobris 1620. Vt hoc munus citra omnem fraudem & scandalum cum omni modestia , & dexteritate exerceant . Vt eleemosynam , tanquam debitam , vel dari consuetam non petant , multòque minùs minis, aut imprecationibus extorqueant, nec aliqua alia arte, etiam Sanctorum Orationes recitandi, sed tantùm simpliciter , piè, ac modestè . Vt quæstorum nomen nullo modo sibi imponant , aut arrogent, sed tantùm eleemosynarum Collectorum . Vt indulgentias non publicent, nec concionentur, nec sua priuilegia circumferant, aut reliquias, cùm huiusmodi Indulgentiæ ac priuilegia soleant esse falsa, licèt afferantur à Sede Apostolica confirmata, vt censuit eadem Sacra Congreg. in Ferrariensi 21. Nouembris 1608. Vt campanulas, aut similia instrumenta absque Sedis Apostolicæ priuilegio non pulsent, Sacra Congregatio Concilij ad Archiep. Ianuensem, & Episcopum Reatinum 6. Februarij 1576. Hæc eadem præscripsit Gregorius XIII. Ordini S. Antonij Viennensis diœcesis anno 1582. cui etiam prohibet benedictiones animalium in stabulis , & annis singulis peti iubet ab Ordinarijs licentiam, quibus iniunxit, vt diligenter inquirant ex officio, an prædictæ circumstantiæ ab eleemosynarum collectoribus præcisè seruentur , etsi qua fraus aduersus illas committatur ab ipsis , quos si verè reos compererit, pro modo culpæ arbitrio suo puniant , & à collectione amoueant , & alios bonos & idoneos à Superioribus eiusdem Ordinis subrogari curent , & constat ex formula licentiarum à Sacra Congregatione Concilij concessarum , præsertim sub anno 1661. die 15. Ianuarij pro Regularibus, & pro Confraternitatibus sub 23. Augusti 1659.

Haud dissimile rescriptum Sacrę Congregationis habetur apud Zerol. *in prax. Episcop. v. Quæstores part.* 4. & apud Barbos. in *decl. ad Sacr. Concil. Trident. cap. 9. sess.* 21. *de reformat.* vbi refert verba rescripti Sedis Apostolicæ quod Ordinarijs dirigi solet ex aliqua rationabili causa , vt permittant pro aliquo pio loco eleemosynas quæri, & in eo semper adest clausula , dummodò dictæ circumstantiæ & conditiones interfint, quas quoque seruandas esse in colligendis eleemosynis pro Societate Rosarij, voluit S. Congregatio in sua declarat. 350. apud Zerol. *loc. cit.* 17

Mendicantes verò Religiosi non tenentur petere licentiam ab Ordinario, in cuius diœcesi situm est ipsorum monasterium , cùm eis in erectione concessa tacitè videatur, Leo X. in sua Constit. quæ refertur *in compend. priuil. Mendic. v. Eleemosynæ num.* 13. quæ licèt loquatur tantùm de fratribus Minoribus, per communicationem tamen priuilegiorum eius dispositio habet locum quoad reliquos Religiosos mendicantes. Vnde Sac. Congregatio 6. Octobris 1597. ita rescripsit Episcopo Casalensi : *Non tenetur Regulares, qui ex institutione, aut facultate Sedis Apostolicæ eleemosynas quæritare , aut mendicare possunt , petere ab Ordinarijs licentiam eleemosynas per diœcesim quærendi , cùm in erectione Monasteriorum hæc licentia eis tacitè ab Ordinarijs impertita censeatur .* Et eadem Sacra Congregatio Collectori Portugalliæ 2. Augusti 1594. ita etiam scripsit. *I Vescoui per la licenza di cercar' elemosine, non deuono hauer cosa alcuna , ancorche menoma , e così i loro officiali . I mendicanti non han bisogno di simil licenza , la qual si presume data loro per sempre , quando fu loro permesso , che hauessero monasterio nella diocese .* Idipsum declarauit eadem S. Congregatio in Papiensi 22. Augusti 1581. & 3. Decembris 1602. Nisi à S. Congregatione expressè fuisset inhibita, vt Minoribus Conuentualibus , quibus sub 9. Septembris 1645. concessit erectionem Conuentus Posnauiæ, dummodò non quæstuent. Vel etiam, nisi sint Missionarij, quibus à S. Congregatione de propaganda fide prohibita fuit quæstuatio sub anno 1646. Nullibi tamen permittendum , quod Fratres etiam Mendicantes eleemosynas quærant per alios, quàm per sui Ordinis Religiosos, vel oblatos, S. Congregatio Concilij in Polianensi 24. Septembris 1622. ex *cap. tuarum* 11. *de priuileg.* Nisi de licentia speciali Sanctissimi, eadem Sac. Congregatio 17. Septembris eiusdem anni. Neque licet Regularibus quærere sub titulo S. Antonij in detrimentum parochialis, vel Hospitalis, neque eleemosynas eo nomine etiam spontè oblatas accipere, Sacr. Congregatio Concilij 13. Ianuarij 1618. & in Neapolitana 12. Iunij 1608. censuit, nullo pacto licere Regularibus in quæritandis eleemosynis altaria per vicos habere constructa, minusque eiusdem candelabra, siue pollubra, vulgò *bacile*, superimponere , vel alia ratione simili fideles ad largitionem prouocare, mandauitque Vicario, vt hoc decretum à Regularibus quantumuis exemptis obseruari faciat. Eadem sub 19. Decembris 1620. petente Episcopo Sanctæ fidei in Indijs occidentalibus, prohibuit, ne Regulares quærentes eleemosynam deferant imaginem indutam. 18

Quandò verò Regulares volunt quærere eleemosynas in aliqua diœcesi pro eorum Conuentibus sitis in aliena diœcesi, tenentur licentiam suorum Superiorum ostendere Ordinarijs, vt censuit S. Congregatio Concilij his verbis. *Sacra &c. censuit , fratres Ordinum Mendicantium nequaquam posse ab Episcopis prohiberi , quominus per se ipsos in diœcesibus, vbi habent Conuentus, eleemosynas quærant, sed tantùm si extra loca, vbi monasteria existunt , quæritare voluerint , teneri suorum Superiorum licentiam Ordinario ostendere, ac si extra diœcesim , teneri etiam illius consensum obtinere . Cæterùm nullatenus esse permittendum , vt eleemosynas quærant per alios , quàm sui Ordinis fratres .* Ita hoc decretum integrè refert Fagnan. in *c. Tuarum de priuil. n.* 3. 19

Sed cùm contingere possit, ipsos Regulares se pauperes simulare cùm reuera tales non sint, vel in suis conuentibus numerum Religiosorum exiguum esse, & nihilominùs plures constituant quæstores, quàm necesse sit adeò, quod à verè indigentibus eleemosynas subtrahant , quas fideles eis elargiantur, & propterea delinquant, *can. pastor. 2. qu. 1.* Reginald. *tr. de pest. remed. præser. numer.* 169. Ideò Episcopi, tanquam patres, & protectores pauperum, 20

qui-

quibus victus aufertur, ad obuiandum delicto possunt inquirere, an Regulares aliqua eiusmodi fraude vtantur, & consequenter mandare, ne quis Religiosus audeat quæritare per eorum ciuitates, & diœceses, in quibus ipsorum Regularium Conuentus existunt, nisi prius ab eis licentiam obtinuerint, vt per Piasec. *in prax. p. 2. c. 3. de visit. Regul. v. Quoad quæstuationes*, Sperel. *decis. 39. num. 28.* qui referunt ad id aliam S. Congregationis declarationem tenoris sequentis: *Sacra &c. censuit Regulares mendicantes teneri ad ostendendam Ordinario licentiam quærendi eleemosynas, à Superioribus sibi datam.* Et recognoscendas esse diligenter eorum literas, tradit etiam Fusc. *de visit. lib. 1. cap. 30. num. 35.* Quare in Ciuitate Neapolitana praxis est, testibus Genuense *in prax. c. 59. num. 11.* & Campanili in *diuers. Iur. Can. rubr. 12. c. 13. num. 134.* quod non permittantur Regulares, qui in ea habent Conuentus, quærere eleemosynas, nisi eorum licentiæ prius ostendantur, & qui illas quærunt absque eius licentia, ab eodem Vicario subscripta, in carcerem conijciuntur, & conijci in carcerem ob hanc causam possunt, vt mox dicetur. Et cùm ab ipsis Regularibus habitus sit recursus ad Sac. Congregationem, nihil tamen obtinere potuerunt, sed fuit rescriptum Vicario generali Neapolitano, ipsum benè agere, at cum benignitate in his se gerere. Quam praxim Sperel. *loc. cit. n. 29.* vbique seruari testatur.

21 Quæ omnia locum non habent, quando quis eleemosynas quærere vellet pro sua propria persona, cùm hoc nulli possit prohiberi, vt declarauit Sacra Congregatio Concilij. Colligere verò eleemosynas pro redemptione captiuorum, spectat ad Patres Redemptionis cumulatiuè, non priuatiuè, & tales eleemosynæ à captiuis fratribus collectæ sunt erogandæ in beneficium missionis, & concaptiuorum eiusdem loci exemplo Tobiæ *cap. 1.* Ita resolutum Romæ, Patribus acerrimè propugnantibus, sub anno 1652.

22 Confraternitatibus verò, & alijs locis pijs, quæ hospitalitatem actu non exercent, non est regulariter danda licentia quæstuandi, S. Congregatio super Episc. in Laudensi 28. Augusti 1584. & in Panormitana 17. Februarij 1601. Vnde Sac. Congregatio Concilij in Maceraten. sub die 17. Nouembris 1607. censuit, Ecclesiam, quæ non habet hospitale, non posse mittere quæstuarium tempore vindemiarum, & messium; secus si exerceant hospitalitatem, vt in Nucerina 15. Nouembris 1577. & in Theanensi 4. Iulij 1589. vel pro fabrica Ecclesiæ, præsertim incepta, vt in Ciuitatis Plebis 29. Nouembris 1619. Dummodò rationem reddant Ordinario, vt in Nucerina 19. Augusti 1579. & Concilium Trident. *sess. 22. cap. 9. de reform.* eleemosynas verò sponte oblatas recipere possunt, dummodò similiter rationem reddant, vt 14. Nouembris 1642. Videndi Barbosa *alleg. 109.* Zerola in *prax. part. 1. v. Quæstores*, Gauantus *in man.* & Nicolius *in flosc. eodem verbo.*

23 Quibus addo selectiora. Quæstores cum nominibus neophytorum puniuntur ab Ordinario. Ita resolutum à S. Congregatione S. Officij 14. Augusti 1624. Cum falsis literis sub nomine conuersorum ad fidem Catholicam puniuntur à S. Officio, vt sub 27. Nouembris eiusdem anni, & sub 11. Februarij 1625. & 1636. Sub fictis nominibus hæreticorum ad fidem catholicam conuersorum verberibus plectuntur, & mulctantur exilio sub anno 1634. Superioribus Religionum fuit intimatum, ne committant laicis, aut Ecclesiasticis quæstuationem cum publicatione indulgentiarum, vt sub 1639. Et vlterius ne audeant mittere per Italiam quæstores sub quouis priuilegio, nisi fuerit eis concessum in specie, & singulis vicibus per Breue Sanctitatis suæ, vt sub 1640. Denique prauos hos eleemosynarum quæstores potest Episcopus in carceres conijcere, excommunicare, & castigare, fustigare, in exilium mittere, ac etiam post edicta ad pœnam triremium damnare, non obstante quacumque exemptione, vt tradunt Cochier. *de iurisd. Ordin. in exempt. p. 2. q. 95. num. 96.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 109. num. 4.* Etiamsi sint laici, vt decernitur in *cap. Suarum* vbi Abb. *num. 1. de priuil. Clem. 2. de pœnit. & remis.* Cùmque quærere eleemosynas sit prohibitum ex iure communi, ideò Episcopus, coadiuuando idem ius, potest imponere pœnam excommunicationis ex eo, quod hi praui quæstores peccant mortaliter, vel aliam infligere pœnam, vt per Henric. Boich. *de synod. Episc. art. 1. concl. 13. num. 229.* Et ita obseruat Curia Archiepiscopalis Neapolitana, quæ solet excommunicare laicos quæstores eleemosynarum pro alijs sine necessitate, vel alio modo grauiter illas punit, nec permittit illas colligi, dando Imagines Sanctorum vel numismata sacra, nec à quæstoribus sinit deferri aliqua signa, exceptis quæstoribus S. Antonij Viennensis, quibus licet vnicam Campanulam pulsare ex d. Constit. Gregorij XIII. vt etiam refert Genuens. *loc. alleg. num. 12. & 13.* qui *num. 14.* ex Lapo docet, Mendicantes validos, qui simulant se inualidos, aut infirmos, vt pecuniam extorqueant, puniri debent pœna falsi.

CONSVLTATIO XIII.

1 *An Beneficatus, siue Commendatarius Abbatiæ existentis in vna diœcesi, quæ habet beneficia vnita in alijs diœcesibus, teneatur contribuere seminario eiusdem diœcesis pro ijsdem beneficijs vnitis, existentibus in alijs diœcesibus?*

2 *Et an remedia Canonica, præscripta à S. Concilio Tridentino sess. 23. cap. 18. de reform. pro erectione seminarij, æquè procedant in eius conseruatione ita, vt omnes illi, qui coguntur contribuere seminario erigendo, compelli possint ad contribuendum eius conseruationi?*

AD primum. Resoluendum videtur, huiusmodi Commendatarium non teneri contribuere, nisi pro rata fructuum beneficiorum sitorum in illa diœcesi, vbi est erectum Seminarium. Siquidem in collectis pro Seminario non possunt, neque debent comprehendi beneficia sita extra diœcesim Episcopi collectantis ex defectu iurisdictionis, quæ non potest exerceri in aliena diœcesi iuxta textum in *cap. Episcopus 9. quæst. 2. & cap. Placuit 7. quæst. 1. Clem. 1. de for. comp.* ac disponit Sacr. Concilium Trident. *sess. 6. cap. 5. sess. 14. cap. 2. 8. & seqq. de reform.* 1

Et comprobatur in terminis ex eodem Trident. *sess. 23. c. 18. de reform.* ibi: *Ad hanc autem pensionem soluendam &c. ab Episcopo loci per censuras Ecclesiasticas, ac alia iuris remedia compellantur.* Ex quibus verbis patet, quod beneficia, ad hoc vt sint obnoxia collectis, ac taxis Seminariorum, debent esse sita intra limites diœcesis, in quibus Episcopus ex iure communi habet intentionem fundatam pro exercitio suæ iurisdictionis iuxta textum in *c. Omnes Basilicæ 16. quæst. 16.* cum *concord.* aliàs sequeretur absurdum, quod vna eademque iurisdictio penes duos insolidum resideret, quod rationi naturali repugnat, *argum. textus in l. possideri autem 1. §. Ex contrario ff. de acquir. vel amit. posses.* 2

Neque obstat, quod beneficia alienæ diœcesis sint annexa Abbatiæ, sitæ in vna diœcesi, quæ tanquam caput attendi debeat. Primò quia vniones semper intelliguntur factæ sine præiudicio Ordinariorum, in quorum diœcesibus Ecclesiæ & beneficia reperiuntur ad textum in *c. Quia Monasterium, de relig. domib.* ibique Doctores, nuncupatim Cardinal. *sub init. ac num. 5.* vbi quod quando Ecclesia, sita in vna diœcesi, vnitur Ecclesiæ, sitæ in altera diœcesi, Ordinarius Ecclesiæ vnitæ nihil primæui iuris amittit, Anchar. *num. 3.* vbi, quod talis Episcopus retinet iurisdictionem in omnibus, tanquam ius reale, cohærens ipsi Ecclesiæ, Abb. *num. 5.* vbi, quod intentio diœcesani in Ecclesia vnita remanet post vnionem fundata eodem modo, prout erat fundata prius, & in terminis quando vniuntur duo beneficia in diuersis diœcesibus. quod vnio intelligatur sine præiudicio diœcesani, resoluit Rota in Vrbinatensi, Forosempronien si *decis. 15. lib. 1. p. 3. diu.* Et in præcisis terminis, quod beneficia teneantur soluere collectas pro Seminario in illa diœcesi, vbi existunt, licèt sint vnita alicui alteri Ecclesiæ, vel monasterio, disponitur in S. Concilio Trid. *sess. 23. cap. 18.* ibi: *beneficiorum quorumcumque, etiam si nullius diœcesis, vel alijs Ecclesijs, Monasterijs, & hospitalibus, etiam exemptis, annexa.* Et ita fuisse declaratum per S. Congregationem Concilij, testatur Barbos. *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 77. num. 9.* 3

& in *collect. ad d. cap.* 18. sub *num.* 20. cuius quidem declaratio est tenoris sequentis. *In Melphitana. Quando Abbatia, seu aliud beneficium est nullius diœcesis, soluitur Seminario illius diœcesis, in qua aliàs dicta Abbatia erat constituta. Si verò Ecclesia est in vna diœcesis, & bona eius in altera, contributio fieri debet Episcopo loci, vbi est Ecclesia, nisi bona in altera diœcesi existentia sint propinqua alicui Ecclesiæ ibi constitutæ, quæ tanquam membrum subiecta esset Ecclesiæ parochiali, aut eidem vnitæ, quo casu contributio fieri debet, vbi sunt bona.*

4 Quod etiam declarandum est in Ecclesia vnita, aut subiecta, si constructa fuerit ante acquisitionem ipsorum bonorum, quia si constaret, bona fuisse prius applicata Ecclesiæ parochiali, licèt postea ibi alia Ecclesia ædificata fuerit, contributio fit Episcopo Ecclesiæ parochialis. Et in Troiana 15. Aprilis 1579. proposito dubio, an beneficium, quod habet bona in diuersis diœcesibus, teneatur pro seminario contribuere soli Episcopo loci, vbi est beneficium, & eius Ecclesia, an verò pro rata bonorum in diuersis diœcesibus debeat singulis earum Episcopis contribuere? Decretum fuit ex doctrina Io. Andreæ, Ancharani, & aliorum in *cap.* 1. *de immun. Eccles. in* 6. quod contribuant soli Episcopo loci, in quo est Ecclesia beneficij, nisi bona in alijs diœcesibus existentia sint propria vnius Ecclesiæ ibidem sitæ, quæ tanquam membrum subiecta esset, aut vnita principali Ecclesiæ beneficij. Tunc enim contribuant Episcopis locorum, in quibus bona cum sua particulari Ecclesia sita sunt, dum tamen dicta Ecclesia subiecta aut vnita constructa fuerit ante acquisitionem dictorum bonorum. Nam si constabit, bona prius applicata fuisse Ecclesiæ principali, postea in eis constructam fuisse aliam particularem Ecclesiam, fiet nihilominùs pro eis contributio Episcopo loci principali Ecclesiæ. Et 8. Martij 1590. declarauit, contribuendum tantùm seminario diœcesis, in qua situm est beneficium, licèt eiusdem beneficij collatio spectaret ad Episcopum alterius diœcesis. Et quod quando duæ Ciuitates, vel diœceses sunt inuicem vnitæ, beneficia vnius non teneantur contribuere seminario alterius, censuit in Valuen. sub die 29. Nouembris, 1653. vbi quod, etiamsi in ea nullum extet seminarium, non tenetur contribuere seminario diœcesis Sulmonensis. Quod tamen non procedit, si seminarium esset erectum ad formam Concilii *d. cap.* 18. *sess.* 23. §. *Si verò*. Eo enim casu beneficia vnius diœcesis, etiam non vnitæ.

5 Secundò respondetur, obiectionem non procedere, quando annexio beneficiorum fuit facta æquè principaliter, non autem accessoriè, & per viam extinctionis tituli, prout etiam de iure præsumitur, Duran. *dec.* 355. *num.* 1. præsertim quia habent separatam diœcesim, distinctum titulum, distinctos Iudices, atque alia huiusmodi cum eisdem qualitatibus, & prærogatiuis iuxta doctrinam Abb. *in cap. extirpandæ*, §. *qui vero, de præb.* Rebuff. *in pr. tit. de vnion.* cum alijs cumulatis à Rota coram Durano *dec.* 331. *num.* 6. & *decis.* 355. *in fine*. Dum vnio æquè principaliter facta nihil aliud operatur, nisi vt Rector vnius beneficij sit Rector alterius, vtroque remanente in suo statu, atque honore iuxta tradita per Garz. *de benef. p.* 12. *cap.* 2. *num.* 37. Et hæc vnio dicitur conseruatiua iuris antiqui, in quo datur compatibilitas cum vnione, ex quo Ecclesia vnita debet in statu suo conseruari secundùm communem intellectum dicti *cap.* 7. vbi Abb. *numer.* 7. *de relig. domib.* ac declarationem Rotæ coram Martino Andrea *decis.* 48. *num.* 8.

6 Hinc patet responsio ad obiectionem, quod beneficium vnitum efficitur prædium Ecclesiæ, cui fit vnio, & operatur extinctionem, ac suppressionem nominis dicti beneficij vniti. Nam conclusio procedere posset, quando vnio facta esset accessoriè quoad confirmationem, seu institutionem, aut collationem, secùs verò quoad iurisdictionem, & alia iura Episcopalia, quæ cuilibet diœcesano salua, & inuiolata remanent, vti ante vnionem, vt benè distinguendo ex pluribus firmat Garz. *d. p.* 12. *cap.* 2. *nu.* 52. & 222.

7 Quæ distinctio comprobatur ex dispositione S. Concilij Tridentini *sess.* 7. *cap.* 7. *de reform.* & ibi Barbos. *in collect.* in quo habetur, quod beneficium alteri Ecclesiæ accessorie vnitum, debet visitari ab Episcopo diœcesis, intra cuius limites reperitur, licèt principalis Ecclesia sit in alia diœcesi. Vnde sicuti visitare, & collectare pari passu ambulant, vt ait Anchar. in *d. cap.* 1. *in fin. de immun. Eccles. in* 6. & Rot. *decis.* 465. *num.* 1. *p.* 4. *rec.* vbi quod Episcopus pro exactione cathedratici habet intentionem fundatam contra Ecclesias sibi subiectas ratione visitationis; ita cùm Episcopus vnius diœcesis non possit visitare beneficia extra suam diœcesim, licèt vnita Ecclesiæ sitæ intra suos limites, minùs poterit imponere collectas ex supra firmatis, sed dictum ius spectat ad Ordinarium, in cuius diœcesi sunt sita beneficia. Et in fortioribus terminis de beneficio, ac prioratu vnito mensæ Ecclesiæ Cathedralis Castrensis, sito in diœcesi Vrbeuetana, quod visitatio, & impositio collectæ pro seminario spectet ad Episcopum Vrbeuetanum; in cuius diœcesi est situm beneficium, ac Prioratus, non autem ad Episcopum Castrensem, cuius mensæ est vnitum, firmauit Rota in Vrbeuetana beneficij 15. Decembris 1625. coram Durano *decis.* 14. *num.* 12.

Neque huic casui obstare videntur declarationes aliquæ S. Congregationis Concilij relatæ à Barbosa *ad d. cap.* 18. *sess.* 23. *numer.* 21. quod scilicet seminario contribuere tenentur beneficia in diœcesi existentia, licèt habeant bona in alia diœcesi. Quia non agimus de simplicibus bonis existentibus extra diœcesim absque alio titulo ad dictam Abbatiam immediatè spectantibus, in quibus terminis allatæ declarationes intelligendæ sunt, sed de bonis, quæ cum suis titulis, atque Ecclesijs sunt in alienis diœcesibus, à quarum Episcopis tantùm veniunt visitandæ, & collectandæ ex adductis. 8

Quæ omnia eò magis admittenda videntur, quia seminarium erectum est pro seruitio Ecclesiarum eiusdem diœcesis, vt ex loco citato S. Concilij, ex quo respectu tenentur ad collectas Ecclesiæ eiusdem diœcesis, cessante causa dictæ impositionis; quæ cùm non militent in Ecclesijs sitis extra diœcesim, cessare debet illius effectus ex vulgaribus. 9

Ad 2. affirmatiuè. Ita S. Congregatio Concilij in Vrbinatensi 10. Martij 1663. Frustra enim seminarium construeretur, nisi constructum conseruaretur. 10

CONSVLTATIO XIV.

An, & quatenus in bonis Ecclesiasticis concordandum sit cum hæreticis?

LIcèt donationes, cessiones, concordias, transactiones, & alienationes bonorum Ecclesiasticorum, venditorum, aut vendendorum hæreticis, etiam ob iustam causam, quia scilicet ab ipsis deuastata, & pro maiori parte occupata, non soleat Sedes Apostolica regulariter confirmare, neque minùs in inuestituram concedere; attamen, concurrente vrgentissima causa, eas aliquando confirmat, apponendo in huiusmodi dispensationibus nonnullas clausulas, nimirùm, *durante hæresi in illis partibus*, ac quod meminerint, bona esse Ecclesiæ, & cum iuramento coram Ordinario promittant, se cessante hæresi quoad bona staturos iudicio Ecclesiæ. 1

Ratio autem, cur apponantur hæ clausulæ, videtur esse. Primò, quia si quandoque ad euitandum maius malum catholici cum hæreticis transegerunt, factum est id ad tempus, vt mox oblata meliori occasione tota belli moles in eos conuerteretur. Ita enim christiana dissimulatione vtendum docet Ribadeneira *de Princip. lib.* 1. *cap.* 26. & Becanus *in disp. de fid. hæret. seruand. cap.* 10. Quod obseruatum fuit in transactione Pragensi, & alibi. Secundò, quia per huiusmodi clausulam hæreticis nullum ius in bona Ecclesiastica, sed tantùm iurium Ecclesiasticorum suspensio conceditur. Tertiò, quia aliàs videretur saltem obliquè tolerari, vel permitti hæresis in regione sua in perpetuum. Quod vix vnquam licitum esse potest. 2

Aliquando etiam S. Sedes Apostolica non solùm huiusmodi licentiam denegauit, sed etiam dixit, quod annoteretur in S. Officio, vt contra illum, qui cùm hæreticis hoc modo contrahit, nihil propterea in S. Officio arguetur. 3

Quare censeo, ob valdè rationabiles, & grauissimas causas, & præsertim quia nulla spes affulget huiusmodi 4

bona

bona Eccleſiaſtica recuperandi, & quia id exigit maius bonum commune Eccleſiæ, ac Reipublicæ, poſſe, durante hæreſi, in illis Regionibus, & cum iuramento de ſe ſiſtendo iudicio Eccleſiæ, petentibus eiuſmodi beneplacitum concedi, ita tamen, vt pecunia tranſacta reinueſtiatur ad effectum illam reſtituendi caſu, quo hæreſis ceſſauerit. Vel poſſe à Sede Apoſtolica tolerari abſque aliqua approbatione, ac ſine actu poſitiuo, vt Catholici eo modo ſuper huiuſmodi bonis cum hæreticis concordent abſque eo, quod contra ipſos in S. Officio aliquid exinde arguatur cum abſolutione à cenſuris, &c.

CONSVLTATIO XV.

An Epiſcopus poſſit non admittere ad audiendas confeſſiones, vel ſæculares, vel Regulares Sacerdotes, niſi ij promittant, etiam iuramento, quod à quarumdam propoſitionum probabilium praxi ſibi caueant?

1 NOn poſſe, tenendum puto. Nam eiuſmodi cauſa nullo modo dici poteſt iuſta & legitima, qualis pro comprobanda denegatione licentiæ requiritur, cùm aliàs, Regularibus præſertim, qui in examine, cui ſe expoſuerunt, fuerunt approbati, de rigore iuſtitiæ debeatur licentia, eaque libera, & abſoluta, non limitata, ſeu reſtricta, niſi concurreret iuſta cauſa, quemadmodum præ alijs docent Suar. *de Sacr. pœn. diſp.* 28. *ſect.* 5. *num.* 15. dicens, adeò teneri Epiſcopos ex iuſtitia licentias non negare ſine iuſta cauſa, vt grauiter peccent aliter faciendo; cui adſtipulatur Card. de Lugo *eod. tr. diſp.* 21. *ſect.* 3. *n.* 60. & nos alibi.

2 Adducta autem cauſa inſufficiens eſt, ac irrationabilis, cùm omnibus innoteſcat inſolitam, atque inuſitatam in Eccleſia Dei eſſe huiuſmodi iuramenti præſtationem. Vnde certum eſt, Confeſſarios ad id non poſſe conſtringi, cùm Epiſcopi non habeant ius, neque poteſtatem exigendi à Sacerdotibus, & miniſtris Eccleſiæ iuramenta inſolita, vt ex decreto Cornelij Papæ habetur in *can.* 1. *cum tribus ſequentibus* 2. *q.* 5. ibi: *Sacramentum hactenus à Summis Sacerdotibus, vel Dei miniſtris exigi, niſi pro recta fide minimè cognouimus, nec niſi ſponte eos iuraſſe reperimus.* Quam etiam prohibitionem excipientem ſolùm eos, quibus Eccleſiaſticarum rerum adminiſtratio commiſſa eſt, confirmauit Vrbanus II. in *cap. Nullus Epiſcopus, de iureiur. & in can. vult* 22. *q.* 1. adeò, quod neque etiam in ſuſceptione ordinum, propter quos Clerici Deo dicantur, & Eccleſiæ ſeruitio adſcribuntur, poſſe Epiſcopos petere iuramentum ſuper idoneitate, canonum obſeruatione, & obedientia ipſi Epiſcopo præſtanda, determinauerit Concilium Cabilonenſe 2. ſub Leone IIII. & Carolo Magno, damnans expreſsè *cap.* 13. iuramenta huiuſmodi in hæc verba: *Dictum eſt interea de quibuſdam fratribus apud eos, quos ordinaturi ſunt, iurare cogant, quod digni ſint, & contra Canones non ſint facturi, & obedientes ſint Epiſcopo, qui eos ordinat, & Eccleſiæ, in qua ordinantur; quod iuramentum, quia periculoſum eſt, omnes vna inhibendum ſtatuimus.*

3 Et ſolùm extenſam fuiſſe iuriſiurandi obligationem ad nonnullos alios caſus vltra fidem, nempè pro obedientia Sedi Apoſtolicæ, & pro vnitate Eccleſiæ, habetur *in cap. Significaſti, de elect.* vbi Archiepiſcopo Panormitano in ſuſceptione pallij, recuſanti præſtare circa prædicta iuramentum, de ordine Papæ oblatum, ex quo in Euangelio quodcumque iuſiurandum à Domino prohibitum ſit, neque ab Apoſtolis, neque in Concilijs inueniri poſſit ſtatutum, Paſchalis reſpondit, quod ad occurrendum grauiſſimo malo, dum multi ab Eccleſiæ vnitate, & à Sedis Apoſtolicæ obedientia reſilierant, neceſſarium duxerat hoc iuramentum pro fide, pro obedientia, & pro vnitate requirere, iuſtumque eſſe, vt qui à Sede Apoſtolica inſignia dignitatis exigunt, eidem Sedi debita ſubiectionis ſigna perſoluant, quæ catholici capitis vnitatem declarent.

4 Extra quos caſus propterea Sacerdotes & Eccleſiæ miniſtros non eſſe cogendos ad iuramentum præſtandum, docent communiter Doctores, & nuncupatim Innoc. in *c. Clerici* 19. *num.* 1. *de verb. ſignif.* Imol. in *d. c. Nullus, n.* 1. *de iureiur.* ibi: *nota quod Clerici regulariter cogi non debent ad iurandum, niſi in caſibus à iure expreſſis*, & ibidem Butrius dicens, non obſtare decretum Concilij Toletani, de quo in *c. Quanquam* 23. *d.* cùm ſit intelligendum iuxta diſtinctionem, de qua in *d. c. Nullus*.

Quæ ſi procedunt in Clericis ſæcularibus, non obſtante, quod ſint Epiſcopis ſubiecti, vtique longè magis admittenda ſunt in Regularibus exemptis, quod neutiquam eſſe cogendos ad præſtandum vllum iuramentum Epiſcopis dixit Gregorius IX. in *c. Nimis* 2. *de exceſ. Prælat.* ponens hanc iuramenti exactionem inter alia grauamina, de quibus Prædicatores, & Minores fuerant apud Sedem Apoſtolicam conqueſti, & mandans, vt ab omnibus deinceps Epiſcopi abſtinerent. 5

Multòque minùs videtur hoc iuramentum deferri poſſe ab Epiſcopis, dum agitur de materia grauiſſima, quæ ſolùm eſt reſeruata Sedi Apoſtolicæ, neque licitum videtur inferioribus ex ſe manus apponere, vt habetur in *cap. Quoties ratio fidei* 24. *q.* 1. & comprobant D. Thom. 2. 2. *q.* 11. *art.* 3. & contra errores Græcor. *cap.* 7. & Card. Turrecrem. *in tr. de author. Sum. Pontif. q.* 47. *&* 49. Et in proximis terminis non eſſe ab Epiſcopis cogendos Superiores Religionum in expoſitione ſubditorum pro confeſſionibus iurare de illorum idoneitate, firmant Lezan. *tom.* 4. *Sum. in mar. magn. Erem. S. Auguſt.* §. 1. *num.* 5. & Bordon. in *deciſ. miſcel. deciſ.* 431. quæ omnia comprobantur ex textu *in Clem. Dudum, de ſepult.* & S. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 15. vbi datur forma approbandi Regulares pro confeſſionibus, nec tamen fit mentio de hoc iuramento, prout ſanè tanquam de re adeò ſubſtantiali fuiſſet facta. Et proinde ſubintrat regula, quod inferior non poteſt manus apponere circa leges Superioris, illis addendo, aut detrahendo, aut eas moderando, *Clemen. ne Romani, de elect.* & notant Barbat. *conſ.* 1. *numer.* 1. Oldrad. *conſ.* 259. *num.* 6. Manfred. *deciſion.* 261. Boich. *de Simon. par.* 3. *num.* 124. & Feder. de Sen. *conſ.* 12. *num.* 2. Imò ſiſtendo in diſpoſitione S. Concilij *d. cap.* 15. non poteſt Epiſcopus dictum iuramentum exigere; nam ibi Concilium dat ſolùm Epiſcopis facultatem iudicandi de idoneitate, & approbandi præſentatos. Non poſſunt autem vltra conceſſa extendere facultatem, præcipuè quoad exemptos, & immediatè ſubiectos Sedi Apoſtolicæ, quia vergit in illius præiudicium: eius enim intereſt, quod nemo manus apponat in ſibi immediatè ſubiectos, vt notant Abb. in *cap.* 1. *num.* 19. *de iudic.* Io. Andr. in *cap. Scienti in fin. de reg. iur. in* 6. Franc. *ibid. num.* 4. Felin. in *cap. Cùm olim, num.* 3. *de præſcript.* Rot. cum alijs in Gandauenſi Monaſterij 29. Aprilis 1641. coram Panzirolo. Cùmque immediatè ſubiecti Romanæ Sedi ſint de eius iure, ac proprietate, *cap. Cùm tempore, de arbitr. & cap. Cùm olim,* §. *Nos igitur, de priuil.* mittens manus in ipſos, mittit etiam in ius, & proprietatem Romanæ Sedis.

Poteſtque confirmari ex eo, quod quando agitur de diſpenſatione interſtitiorum pro Regularibus ordinandis, debet Epiſcopus ſtare iudicio, & atteſtationi Superiorum, vt declarauit Sacr. Congregatio Concilij ſub die 31. Maij 1597. *ad ſeſſ.* 23. *cap.* 11. & proinde non eſt interponendum iuramentum. Id, quod praxis confirmat, non ſolùm in hoc, ſed etiam in literis teſtimonialibus quoad ætatem, & qualitatem ordinandorum. 7

Neque obſtat, quod conceſſo vno cenſeantur conceſſa omnia, ſine quibus non poteſt perueniri ad ipſum, *l.* 2. *ff. de iuriſd. omn. iud.* & ideò cùm ſit conceſſum Epiſcopis approbare Regulares pro audiendis confeſſionibus, cenſentur conceſſa omnia neceſſaria pro approbatione, atque adeò iuramentum eiuſmodi; quia tale iuramentum non eſt neceſſarium in ordine ad approbationem, vt declarat praxis vniuerſalis Epiſcoporum per tot annos ſeruata, quæ proinde conſtituit ius, *l. de quibus, ff. de leg. & l. nulli, ff. quod cui vniu. & l. obſeruare* §. 5. *ff. de offic. Proconſul.* Et operatur, vt tanquam iure ſancitum habeatur, quod non ſit neceſſarium, neque adhibendum. 8

Neque alicuius roboris pro comprobanda prætenſione huius iuramenti videri poteſt, quod confeſſarij ſequantur, tanquam probabiles aſſertiones aliquas. Non ideò enim peccant, dum non deſint Authores, qui eas ſequuti fuerint, quod ſufficit ad hoc, vt quis interrogatus poſſit bona conſcientia reſpondere ſecundùm talem opinionem, quamuis etiam altera opinio eſſet probabilior ex traditis 9

per

per Sanch. *in sum. lib. 1. cap. 9. num. 10.* & per Bonac. *tom. 2. disp. 2. p. 4. punct. 9. num. 5. cum seqq.* & præsertim *numer. 6.* vbi cum Salas, Vasquez, Sanchez, Becano, Reginaldo, & alijs firmat, licitum esse Confessario, aut alteri interrogato respondere iuxta opinionem probabilem, reddens rationem, quod si potest etiam adhærere dictæ opinioni, prætermissa propria, licèt probabiliori, quoadusque per Ecclesiam fuerit damnata, & reprobata, non est dicendum, quod irrationabiliter egerit, ita respondendo.

10 Vnde tutius remedium est vel monere Confessarios, vt à sectandis eisdem propositionibus abstineant, vel potiùs eas legitimè damnari, & reprobari facere, cùm aliàs, donec remanent in sua probabilitate, neque sunt destitutæ authoribus, qui eas vti probabiles defendunt, neque etiam ipsi confessarij, quatenus pœnitentes velint ijs adhærere, habent arbitrium eas improbandi, sed tenentur præcisè sequi pœnitentis opinionem probabilem, quia prudenter operantur cum idoneo fundamento, licèt eam ipsi iudicent falsam, atque peccent mortaliter, si nolint absoluere, quando de mortalibus fit confessio, vt de communi testatur Zerol. *de pœnit. cap. 22. q. 3. vers. Dico secundo*, Azor. *p. 1. lib. 2. cap. 17. q. 10.* Sanchez *in Sum. d. lib. 1. cap. 9. nu. 29. & seqq.* Suar. *de Sacr. pœnit. disp. 32. sect. 5. num. 5.* cum alijs per Bonac. *disp. 5. q. 7. punct. 4. §. 3. prop. 3. n. 26.*

CONSVLTATIO XVI.

An Archiuista Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ eligendus sit cum consensu, & approbatione Episcopi ita, vt nemo alius ingredi in archiuum valeat, nisi qui licentiam ab illo obtinuerit?

1 NEgatiuè respondendum arbitror; quia cùm ex iure communi non dubitetur huiusmodi Archiuum esse priuatum Ecclesiæ Collegiatæ, illiusque Capituli, ad dictum Capitulum spectat eius libera administratio, cura, & custodia per textum in *cap. Relatum 2. de testam.* cum alijs allegatis in Valentina administrationis 2. Decembris 1587. coram Bubalo. Tum quia quilibet in re sua est moderator, & arbiter, habetque de ea administrationem. Tum quia custodia spectat ad eum, ad quem res pertinet ex traditis à Rimin. *cons. 95. num. 76. & seqq.* & quando plures sunt domini, vt in Capitulo, tunc custodia spectat ad maiorem, & digniorem, ipseque debet tenere claues, Bartol. *in l. cum pater, num. 3. ff. de leg. 2.* Vnde cùm prætensio Episcopi teneat ad tollendum Capitulo administrationem Archiui, electionem Archiuistæ, & ius maioris dignitatis retinendi clauem, atque ad priuandum Capitulum facultate, & iure vtendi scripturis in eo existentibus, tam contra ipsum Episcopum, si opus esset, quàm contra quoscumque alios, reijcienda est, quia Episcopus nihil facere potest, quod præiudicet Capitulo, & Canonicis Cathedralis, vel Collegiatæ, ac eorum ius auferat, vel limitet, tam circa vsum, & administrationem, quàm circa electionem, Imol. in *Clem. Ne Romani, num. 21.* ibique Zabar. *num. 6.* & alij communiter, *de elect.*

3 Idque præsertim si resistat statutum Ecclesiæ, quod cùm sit conforme iuri communi, Episcopus successor tenetur ei stare, nec potest illud reuocare, Rot. *dec. 240. num. 2. p. 2. rec.* cùmque ex eo ius fuerit quæsitum Capitulo, etiam Episcopus successor illud seruare tenetur, Rot. *dec. 48. num. 5. lib. 1. recent.* Ac præcipuè, si resistat vltimus status, qui in omni materia est attendendus, vt proindè qui statum habet pro se, in eo manutenendus sit, Put. *decis. 486. & 489. lib. 1.* Rot. *dec. 399. p. 4. diu.*

4 Non obstat, quod in Archiuo existant scripturæ mensę Episcopalis. Nam, & si id esset verum, non est ratio sufficiens, vt Episcopus administrationem, vel dispositionem illius habeat, cùm in iure cautum non reperiatur, quod habens in Archiuo scripturas, habeat illius dispositionem, sed solùm habeat ius cogendi Archiuistas, vt sibi scripturas edant, vel ostendant.

5 Et ita, vt etiam non obstet Concilium prouinciale. Tum quia loquitur fortasse de Archiuis Cathedralium communibus cum Ordinario. Tum quia non habet locum vbi adsunt particularia statuta iuxta *cons.* Bald. *201. num. 2. lib. 1.* quod passim sequitur Rota, vt in Bononiensi bonorum 29. Maij 1581. coram Robusterio, & in Perusina fideiussionis 26. Nouembris 1611. coram Pamphilio, nec quando ius assistit Capitulo; quia Episcopus in Synodo nequit aliquid facere contra ius, Abb. in *cap. Quod super his, num. 1. in 2. notab.* vbi alij, *de Maior. & obed.* quod procedit, etiamsi allegetur confirmatio Apostolica; quia Sedes Apostolica non solet confirmare huiusmodi statuta, nisi in forma communi, & cum solitis clausulis, quæ excludunt constitutiones, & statuta contra ius, & alteri præiudicialia.

CONSVLTATIO XVII.

1 *An licitum sit Episcopis, eorumque officialibus ex constitutione Synodali percipere salaria pro executione legatorum, videlicet pro iudicatione, & decreto?*

2 *An dictis officialibus licitum sit percipere salaria pro sententijs in causis criminalibus, beneficialibus, & matrimonialibus, & an circa hoc sit attendenda consuetudo percipiendi certam ratam?*

3 *An Administratores operum piorum, à fundatore deputati, possint ab Episcopis, vel eorum Visitatoribus contra ordinata à fundatoribus, remoueri, & mutari?*

4 *An supradicti Administratores, in fundatione deputati, possint absentes compelli ad exhibendum libros administrationis vbi resident Episcopi?*

5 *An Episcopis, eorumue ministris, ac visitatoribus liceat exigere pœnas in visitatione antecedenti comminatas ob non executionem decretorum, tunc factorum, easque sibi ipsis, vel Episcopis applicare? siue*

6 *An pœnæ pecuniariæ possint ab Episcopo pro aliqua parte applicari procuratori fiscali, executoribus, ac ministris Curiæ pro expensis tribunalis, & palatij episcopalis, ac domus Vicarij?*

AD primum. Licèt S. Congregatio Concilij aliàs declarauerit, Episcopo non licere salarium percipere pro decretis factis super executione legatorum piorum, vt in vna Vicen. Salarij inter Episcopum ex vna, & Iuratos Ciuitatis Minoriss Pratorum Regis ac alios ex altera sub die 16. Septembris 1645. his verbis: *Sacra, &c. censuit standum in decretis sub die 18. Martij proximè præteriti, scilicet non posse Episcopum Vicensem, nec illius officiales in visitatione quidquam recipere pro decretis, seu iudicatura executionis testamentorum, vel piarum voluntatum, aut piorum locorum, sed gratis fieri omninò debere, non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili, prout nec extra visitationem posse per Episcopum, & illius officiales quidquam percipi pro huiusmodi decretis, seu iudicatura, sed tantummodo aliquid moderatè solui Notario pro scriptura ac illius labore, in quo conscientia eiusdem Episcopi grauetur, idque non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili.* Idem resoluit in Vrgellensi 14. Decembris 1675. attamen declarationes huiusmodi non videntur habere locum in casu, quo adest Constitutio synodalis, disponens, quod ij, qui legata pia exequi tenentur, si infra annum ea exequuntur, Procurator ad id per Episcopum constitutus, nihil omninò hac de causa percipere possit. Transacto verò anno, ex quo potestas exequendi transit ad Episcopum, *l. Nulli, C. de Episcop. & Cler. c. Nos quidem, de testam.* Lap. *alleg. 87. n. 3. & seqq.* & necesse est deuenire ad censuras Ecclesiasticas contra negligentes, vt muneris commissi rationem reddant, eidemque, vt tenentur, satisfaciant, mandat constitutio, vt Procurator legatorum piorum ab hærede ex proprijs bonis, nihil ab opere pio detrahendo, ratione sui laboris, & salarij, aliquam summam percipere possit. 1

Hæc enim synodalis Constitutio videtur omninò seruanda, cùm certum sit, Episcopum, & Clerum posse in Synodo constitutiones, ac decreta condere, dummodò 2

non

non sint contra ius commune, sicuti non est in casu isto, in quo nihil percipitur de legatis pijs, sed solùm de bonis eorum, qui fuerunt negligentes in exequendo voluntates testatorum, & necesse fuit contra eos deuenire ad censuras Ecclesiasticas, & alia remedia pro habenda executione legatorum piorum. Hoc enim casu ius non resistit, sed assistit, vt probat Gloss. in *cap. Cùm ab omni, v. præter expensas, de vit. & honest. Cler. & in cap. Statutum*, §. *Insuper v. moderatas, de rescript. in 6.* vbi quod Ordinarius deputans aliquem officialem non ex malitia, sed ex necessitate, vel ex decore, potest illi assignare salarium, & quod potest Ordinarius, potest & consuetudo, & si materia sit Ecclesiastica, pia, aut spiritualis, legati pij, & similium, estque textus in *c. Cum sit Romana, & Simon. & in c. Iudices* 1. *q.* 1. *ac in l. plebiscita, ff. de offic. Præsid.* Sanch. *de matr. lib.* 8. *disp.* 35. *n.* 10. ista proinde Constitutio, quæ non est iuri contraria, est omninò seruanda, præcipuè si facta fuerit cum consensu Aduersariorum.

3 Et quidem hoc vtilius est fauori publico, & animabus defunctorum, vt vltimæ voluntates executioni demandentur, etiam sine diminutione legati. Imò si illa parua summa detraheretur è corpore legati, cùm meliùs sit exequi vltimas voluntates cum aliqua specie falcidiæ adinstar quartæ, quàm inexecutas derelinqui, vt in puncto probat Lar. *de appellat. & anniu. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 25. vbi exaltat quoddam tribunal in Ciuitate Toletana destinatum pro hac materia cum aliquantulo salario, etiam de corpore legati.

4 Quæ procedunt etiam in materia, in qua iura ordinant seruitium præstari gratis; quia nihilominùs non habens salarium, potest pro labore illud, seu aliquid exigere, *d. c. Statutum v. Insuper*, §. *Assessorem, & §. Notarium, de rescript. in 6. & d. cap. Cum ab omni*, vbi Gloss. *d. v. expensas*, Et de officialibus Romanæ Curiæ est textus *in Extrauag. Cùm ad Sacrosanctæ*, Ioann. XXII. *de sent. excommun.* Et durior est rigor R. Fabricæ, quæ sibi ac reuelanti vindicat partem bonorum relictorum. Sic etiam ex pœnis transgressionis festorum tertia, vel quarta pars accusatori, atque executoribus passim applicari solet, Sacr. Congregatione super Episcopis approbante, vt in Tarracinensi 14. Decem-
5 bris 1594.

Neque hìc habet locum Concilium Trident. *cap.* 14. *sess.* 24. *de reform.* neque Constitutio Pij V. 106. quia solum tollunt, & damnant prauas exactiones, vt per Paris. *de consid. q.* 38. Guttier. *quæst. can.* 29. *num.* 27. *lib.* 1. Suar. *de Relig. tom.* 1. *cap.* 48. *n.* 12. Hæc autem non est praua, sed licita pro labore.

6 Quod multis exemplis exornari potest. In materia spirituali fusè Guttierez *loc. cit.* & in specie de emolumentis sigilli, *Clem. Statutum*, vbi Gloss. *v. Expensæ de elect.* ac Vital. *num.* 23. & Cardin. *num.* 5. In visitatione, Azorius *instit. mor. par.* 3. *lib.* 1. *cap.* 16. *quæst.* 4. Garz. *par.* 8. *de benef. cap.* 1. *num.* 77. Pro labore executionis dispensationis matrimonialis, Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 75. *n.* 10. *& seqq.* Et in antecedentibus, ac subsequentibus Sacramenta, & Sacramentalia, idem Guttier. *d. c.* 29.

7 Addo insuper argumentum efficax; quia hæc materia executionis vltimarum voluntatum æquè principaliter spectat ad Iudices laicos, *auth. Ecclesiast.* §. *Si quis ædificationem coll.* 9. *c. Si hæredes, de testam.* cum alijs per Barbos. *de iur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 27. *n.* 22. deductis; pro qua magnam exigunt mercedem. Cur ergo Iudex Ecclesiasticus moderatam exigere non poterit? præsertim cùm laici exigant ab ipso corpore hæreditatis, & si Ecclesiasticus non exigit, exiget laicus, cùm sit locus præuentioni, Barbos. *d. cap.* 27. *num.* 24.

8 Ad secundum. Quamuis controuersa sit opinio, an Iudices Ecclesiastici possint pro sententijs, & decretis factis in causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus percipere propinas, & negatiuam teneant multi per textum in *d. cap. Cum ab omni, de vit. & honest. Cler.* omnes tamen concordant, quod, si adest consuetudo aliquid percipiendi, sit omninò obseruanda, Specul. *part.* 1. *tit. de salar. num.* 9. *&* 13. Vestr. *in prax. lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 13. Molin. *de iust. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 84. Siluester *v. Iudex* 1. *quæst.* 10. *num.* 13. *& seqq.* & post alios Garz. *de benefic. par.* 9. *cap.* 2. *num.* 382.

9 Ad tertium. Cùm per Sac. Concilium Trident. *cap.* 9. *sess.* 22. *de reform.* sit dispositum, quod huiusmodi Administratores teneantur singulis annis reddere rationem administrationis Ordinario loci, sublatis quibuscumque priuilegijs, & consuetudinibus in contrarium sequitur, quod si recusauerint reddere rationes, vel dolose in administratione se gesserint, aut neglexerint, seu aliter defecerint, possit Ordinarius ex causis à iure approbatis illos ab administratione remouere; aliàs inanis esset facultas à Concilio Ordinarijs tributa, cum & tutor à testatore deputatus possit ex iusta causa ab administratione tutelæ remoueri, & per huiusmodi remotionem non dicitur contraueniri dispositioni testatoris, quia & ipse remoueret, si viueret. Videndusque præ cæteris Barbos. *de iur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 30. *ac seqq.* vbi ampliat *num.* 40. *& 41.*

Ad quartum. Videtur, Episcopo licitum esse mandare 10
ad se deferri libros administrationum, vt diligenter inspicere possit, an piæ defunctorum voluntates exequutioni demandentur, aliàs esset grauare maximoperè Episcopum, si ipse personaliter ad Oppida singula accedere, & ibi moram facere magno cum suo dispendio teneretur, donec libros singulos administrationum inspiceret, & examinaret. Vrbanitati, & æquitati magis videtur consonum, quod Administratores ad Episcopum accedant, vel ad ipsum libros transmittant, quàm quod Episcopus ad illos accedat, prout in simili de Coniudicibus deputatis à Capitulo, qui tenentur accedere ad Episcopum ad effectum cognoscendi causas Capitularium delinquentium, non autem Episcopus ad ipsos, fuit resolutum à Sac. Congregatione Concilij in Calaguritana, & in Calciatensi Coniudicum, & de iure Episcopus potest erigere tribunal in qualibet parte suæ diœcesis, & subditi tenentur ad illud accedere.

Et confirmatur; quia si ageretur de visitatione loci, 11
tunc necessarius esset accessus ad locum, *cap. Romana, in princ. de censib. in* 6. Sed in exhibitione librorum, seu redditione rationum libri portandi sunt coram Episcopo in eius domo, vt in fortioribus ex Trid. *cap.* 6. *sess.* 25. *de reform.* ibi: *Et in eius Domo*. Eòque magis, quia Episcopi exigunt has rationes, vti delegati Apostolici *cap.* 8. *&* 9. *sess.* 22. & proindè, tanquam tales, honorari debent. Licèt contrarium in vna Firmana declaratum fuisse à S. Congregatione, alibi retuli.

Ad quintum. Certum est, posse Prælatos pro delictis 12
pœnam etiam pecuniariam imponere, *cap. Statuimus* 55. & alibi Gloss. *v. bannum* 16. *quæst.* 1. Nam Ecclesia habet sufficientem potestatem ad se regendam, *Matth.* 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum. Quodcumque ligaueris, &c. Io.* 21. *Pasce oues meas, Act.* 26. *Quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei;* quia cùm Ecclesia sit quoddam corpus, cuius caput est Christus, & Christus non sit visibiliter præsens, opus fuit capite, & ministris visibilibus, qui dirigerent Ecclesiam, & gubernarent homines intra ordinem præscriptum à Christo. Quare in Ecclesia esse potestatem condendi leges, obligantes etiam in conscientia, est de fide definitum in 4. *Synodo Act.* 4. & in Synodo 8. *Act.* 1. ac in Concilio Constant. *sess.* 8. *&* 5. in Concilio Chalced. *art.* 5. in Tridentino *sess.* 6. *cap.* 20. & probatur *Act.* 13. *&* 16. ac confirmatur, quia omnis communitas, vt sit ordinata, indiget potestate legislatiua, per quam congruis legibus ordinetur, vt docet Aristotel. 7. *Polit. c.* 6. *&* 9. ac Plato *lib.* 2. *de Republ. & lib.* 8. *de legib.* Aliàs non posset dirigi in suum finem per congrua media. Atqui punire est effectus legis, quia est tanquam actus ipsius, vt *in l. legis virtus, ff. de legib. & in cap. Omnis d.* 3. & tradunt Theologi communiter cum D. Thoma 1. 2. *quæst.* 92. *art.* 2. Ac proinde, vt est specialis actus legis, importat determinationem pœnæ. Quoniam taxare pœnam pro delictis confert ad bonum communitatis, & est actus potestatis legalis. Et si honestius sit pœnas loco pio applicare, potest tamen Episcopus illas suæ Cameræ, præsertim si sit pauper, applicare, Barbos. *de offic. & potest. Episcop. d. par.* 3. *alleg.* 107. *numer.* 18. Maximè cùm pœna in hoc casu imponi permittatur; quia Iudex Ecclesiasticus, quando imponit pœnam in casibus à iure permissis, tunc potest illam sibi retinere, Panorm. in *cap.* 13. *de pœn. num. fin.* & Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 10.

His accedit, quod cùm mulctæ, & pœnæ sint fructus 13
iurisdictionis, pleno iure pertinent ad eum, qui de iurisdictione est inuestitus, etiam priuatiuè quoad dominum in-

inuestientem , Bartol. Castrens. & Alexand. *in l. final. ff. solut. matrim.* Præposit. *in præl. feud. numer.* 17. Isern. *tit. de pac. tenend. num.* 5. & ibi Afflict. §. *Si quis aliquem numer.* 16. Guidopap. *quæst.* 76. Carer. *de hær.* post suam pract. *crim. numer.* 136. Petr. à Plaza *in epit. delict. cap.* 23. *num.* 12. Crauet. *cons.* 128. *numer.* 3. Cassan. *in catal. glor. mund. par.* 5. *consid.* 24. *& in tit. Des confiscationes* §. 1. *per totum* .

Neque obstat Sacr. Concilium Trident. *loc. alleg.* Nam in eis mulctis, quæ ex eius ordinatione sunt applicandæ locis pijs, illud sanè est obseruandum . Vnde pœnæ pecuniariæ, quæ arbitrariæ fuerint, locis pijs sunt ab Episcopo applicandæ , reliquas verò , quæ non fuerint arbitrariæ, potest Episcopus ita demum sibi sumere , si ipse egeat, dummodò non sint mulctæ pecuniariæ, vel pœnæ non residentium , aut concubinariorum, quas omnes Concilium mandat locis pijs applicari, vt ex Sac. Congregatione Concilij tradit Aldan. *in comp. resol. can. lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 5. An autem pœnæ, & mulctæ pro delictis, etiam grauibus , ab Episcopo prædecessore defuncto non applicatæ locis pijs, possint , Sede vacante , à Capitulo , seu ab illius Vicario Capitulari , ad fauorem reorum reduci , respondeo negatiuè cum Sacr. Congregatione Concilij in Ripana 18. Aprilis 1654. *ad cap.* 3. *& 14. sess.* 25. *de reform.*

14 Non obstat, quod Prælati non habeant iurisdictionem ciuilem . Nam ratione potestatis spiritualis possunt disponere circa temporalia, quando ita exigit finis spiritualis; quod est habere indirectè iurisdictionem temporalem . Quo ex capite Pontifex transtulit Imperium, constituit electores cum facultate eligendi Imperatorem , priuauit Reges regno , & alios huiusmodi actus exercuit circa temporalia ; quia ita exigebat finis spiritualis ; nam potestas spiritualis habet pro fine bonum spirituale communitatis , temporalis verò temporale . Ergo temporalis subditur spirituali , quia facultas subordinatur , sicuti subordinantur fines . Bonum autem temporale subordinatur spirituali , ideòque temporale dependet à spirituali, ac proindè spiritualis potest ordinare temporalem , quando deficit, & supplere defectum ipsius . Ita Almain. *de libert. Eccles. cap.* 6. Caietan. *opusc. de auctor. Pap. par.* 2. *cap.* 13. Victor. *de potestat. Eccles. quæst.* 6. Salas *de legib. disp.* 7. *sect.* 7. Suarez *lib.* 3. *de legib. cap.* 6. alijque apud ipsos .

15 Huiusmodi tamen pecuniam mulctatitiam , siue ex constitutionibus Synodalibus, siue ex præceptis, siue decretis Episcopi , vel Vicarij proueniat, excepto casu paupertatis Episcopi locis pijs applicandam esse, & non aliter, habemus ex Tridentino *sess.* 25. *cap.* 3. Et ita, vt pecunia teneri nequeat ab Ordinario, sed debeat consignari depositario mulctarum, creato cum idonea cautione de benè administrando, qui librum habeat, in quo distinctè expensorum ac receptorum dictarum pœnarum describat, qua die, quaue de causa fuerunt receptæ , vel erogatæ, neque eas soluat sine expresso in scriptis mandato ab Ordinario subscripto, quod , habita confessione eius, cui pecuniam soluit , conseruabit . Ita declarauit Sacr. Congregatio super Episcopis, vt in Cauensi 5. Octobris 1577. in Nicoterensi 1. Aprilis 1596. in Catacensi 16. Augusti 1641. ac sæpè alibi . Imò eo ipso, quod exacta fuerit, debet Episcopus pijs locis assignare ita , vt non possit portionem aliquam etiam in minima parte Vicario pro sua mercede limitare , & minus Cameræ suæ Episcopali applicare , non obstante contraria consuetudine , vt ex Saer. Congregatione Concilij testantur Quarant. *in Summ. v. Pœnæ pecuniariæ* , Sbroz. *de offic. Vicar. in addition. libr.* 2. *quæstion.* 143. Piasec. *in prax. part.* 2. *cap.* 4. *numer.* 97. *in princip.* Gallet. in *marg. cas. consc. v. pœna cap.* quos cum alijs refert Barbos. *de offic. Episcop. part.* 3. *allegat.* 107. *numer.* 19. Debetque applicari causis, vel pauperibus, vel locis pijs diœcesis arbitrio Episcopi, vt in Vritania 21. Maii 1580. & in Motulensi 21. Iunii 1605. & cæteris paribus ij præferri debent, qui sunt in eodem loco, vbi existunt, vel habitant delinquentes, vt in Tranensi 25. Octobris 1588. & in Venusina 21. Nouembris 1600. Præsertim verò Ecclesiæ, in quibus sunt intitulati delinquentes, à quibus exigitur, si indigeant, vt in Aprutina 10. Aprilis 1615. Maximè pro fabrica, vt in Ricinatensi 10. Ianuarii 1594. Atque ita, vt ne quidem in ditione Ecclesiastica Sanctissimum sepulchrum connumerandum sit inter pia loca , quibus eleemosynæ in genere factæ, ac mulctæ , seu pœnæ ex dispositione Sacri Concilii Tridentini sint applicandæ, vt respondit S. Congregatio de propaganda fide 7. Augusti 1637.

Vnde nec quidem Episcopus extra grauem suam pau- 16
pertatem, potest has pœnas applicare sibi ipsi, neque fabricæ Cathedralis, neque suæ domus, neque Canonicorum, nisi illi à Sede Apostolica fuerit hoc specialiter permissum ob paupertatem Ecclesiæ, vel quia sit grauata pensionibus, vt ex eadem Sacr. Congregatione super Episcopis in Alerien si 6. Augusti 1601. in Nibien si 12. Martii, in Syracusana 19. Martii, in Caputaquen si 31. Maii, in Messinen si 2. Iulii, & 25. Octobris, in Lancianen si 1. Octobris 1602. in eadem Messinen si 18. Martii, 8. Aprilis, & 4. Augusti, in Mazarien si 27. Octobris 1603. & S. Congregatio Concilii in Messanen si 15. Martii 1636. Vnde non comprehenduntur in Spolio, vt declaratum in Hydruntina 23. Iulii 1655. Si tamen sunt pœnitentiæ matrimoniales, non possunt mutari in pecuniarias , neque eas S. Congregatio solet alterare, vt in eadem Alerien si 20. Augusti 1602. & 14. Ianuarij 1603. quod si concedatur Episcopo applicatio harum pœnarum pro Episcopatu , & Sacrario, sub nomine Episcopatus intelligitur Ecclesia cathedralis, palatium Episcopale, & omnes fabricæ, quibus Episcopus prouidere tenetur . Sub nomine verò Sacrarij non solùm supellex , quæ inseruit pro Ecclesia Cathedrali, sed etiam quælibet alia necessaria pro alijs Ecclesiis , Oratoriis, vel Capellis ab ipso Episcopatu, vel Cathedrali dependentibus, vt in Assisien si 17. Maii 1592. in Montis-pelusii 17. Nouembris 1593.

Ac ita etiam , vt Episcopus nequeat applicare partem 17
pœnarum suo Fisco, vel alteri officiali , vt declarauit S. Congregatio Concilii in Alexandrina 18. Ianuarii 1613. & in Clusina 23. Nouembris 1640. quæ in Ianuen. 5. Iunii 1632. & in Firmana 1. Septembris 1633. censuit ex mulctis assignari non posse salarium Promotori fiscali, vel executoribus, vel capellæ musicorum, neque capellano carcerum, neque in refectionem ipsorum carcerum, neque pro expensis mandati, seu lotionis pedum feriæ quintæ in Cœna Domini, neque in alios vsus , quantumuis pios, si spectent ad Episcopum.

Pro maiori autem eorum quæ dicta sunt explicatione, etsi procuratori fiscali actu inseruienti , si ita se habeat consuetudo, assignari possit ex qualibet condemnatione decima pars eius quantitatis , in qua reus cum Camera se composuerat , quemadmodum præscribitur in taxa fori Ecclesiastici, edita à Sacra Congregatione super negocijs Episcoporum iussu Clementis VIII. nihil tamen eidem solui potest ex ipsa pœna pecuniaria , cùm hæc sit locis pijs integrè applicanda . Primò ex dispositione iuris communis ut in *cap. presbyteri de pœn.* ubi id notat Gloss. *in princip.* & in *v. vtilitatibus Ecclesiæ*, Gemin. in *cap. vnic.* §. *si autem in* 3. *not. de offic. Ordin. in* 6. Ostiens. Ioan. Andr. & Doctores in *cap. irrefragabili eod. tit.* Dec. *in rubr. de Iudic. num.* 66. vbi ait, opinionem illam , quæ adstruit pœnam pecuniariam deberi fisco, procedere de iure ciuili, non autem de iure canonico, quo hæc pœna debetur Iudici, qui tenetur illam in pios vsus distribuere, & Couar. *var. resol. cap.* 9. *num.* 11. vbi post Abb. in *cap.* 2. *de succes. ab intest.* tradit esse quidem communem opinionem, Ecclesiam & Prælatum diœcesanum habere fiscum , non tamen id esse temerè permittendum ad explendam auaritiam Episcoporum, sed vt ea, quæ eorum fisco fuerint delata, in vsus pios erogentur . Et hoc sanè intendit Gloss. in *cap. quia diuersitatem in v. præter de concess. præbend.* cuius auctoritati innituntur Doctores, affirmantes, Episcopum habere fiscum . Nam Glossa dicit , bona Clerici damnati deuoluenda esse in fiscum Ecclesiæ , non autem in Cameram Episcopi, & allegat textum in *cap. pen. de Cler. non resid.* vbi decidit ur prouentus beneficiatorum absentium, qui supersunt, deductis ministrorum expensis, in vtilitatem Ecclesiæ esse conuertendos . Atque ita Glossa nomen fisci vsurpauit non ad commodum Episcopi , sed ad vtilitatem Ecclesiarum . Et ita etiam loquitur textus in decisione Sacr. Rotæ allegatus in

can. Siquis deinceps 17. *q.*4. vt patet ibi: *Et bona eorum Ecclesiæ ipsius iuris perpetuò tradantur*.

Deinde ex decretis Concilij Trid. *cap.*1. *sess.*6. *cap.*1. *sess.* 23. *cap.*3. *&* 14. *sess.*25. quibus pœnæ pecuniariæ, & mulctæ iubentur pijs locis applicari.

Postremò ex declarationibus sæpiùs editis à Sacra Congregatione Concilij. Et in specie cùm Episcopus Tudertinus deputasset quendam officialem ad ius reddendum super damnis, bonis Ecclesiarum illatis, eique applicasset pœnas pecuniarias ob eam causam inflictas sub certa annua responsione, & consuluisset S. Congregationem, an id fieri potuisset, responsum est, minimè potuisse.

Rursus in Curia Episcopali Montis Alcini pœnæ pecuniariæ, inter illius ministros distribui consueuerunt, cùm eis neque salarium ob nimiam Ecclesiæ paupertatem posset constitui, neque aliud perciperent emolumentum. Quas pœnas cùm Episcopus locis pijs applicari iussisset, eaque de causa vix reperiretur qui operam suam dictæ Curiæ præstare vellet, petijt idem Episcopus, vt dicti ministri saltem medietatem huiusmodi pœnarum percipere possent; die 10. Iulij 1610. Sacra Congregatio censuit, huiusmodi ministros hac de causa nihil percipere debere, neque quidquam esse aduersus iustitiam, quæ aliquid percipi vetat, concedendum.

Quinimò hæc applicatio non modò prohibetur fieri procuratori fiscali, sed etiam locis pijs, si id cedat aliquo modo in vtilitatem Episcopi. Vnde cùm fuerit quæsitum, an Episcopus vigore consuetudinis loci possit tuta conscientia applicare pœnas, vel mulctas Sacristiæ, vel fabricæ Ecclesiæ, quæ, etsi aliquid habeant, non tamen possunt absque auxilio impensis necessarijs respondere. Sacra Congregatio censuit, posse Episcopum huiusmodi pœnas applicare fabricæ, vel Sacristiæ Ecclesiæ, dummodo talis applicatio directè, vel indirectè non cedat in ipsius Episcopi vtilitatem. Et in casu Archiepiscopi Messanensis censuit pœnas omnes, siue ex constitutionibus Synodalibus, siue ex præcepto Episcopi, vel Vicarij proueniant, siue ex stipulatione Prætoria descendant, esse pijs locis, non autem fabricæ Cathedralis Messanensis, vel Sacristiæ, cuius redditus sunt valdè pingues, applicandas; iniunxitque Archiepiscopo, vt pœnas omnes locis pijs tantùm applicaret, pœnarumque depositarium aliquem ex Capitulo constitueret, qui Archiepiscopo quotannis, præsente Capitulo, rationem suæ administrationis redderet. Et succeßiuè cùm ad Federicum Pontium Archiepiscopi Messanensis tunc defuncti Vicarium, atque Andream Maurum ad id deputatum multa aureorum millia pœnarum, ac mulctarum nomine exacta, & ex Sacr. Congregationis decreto pijs vsibus distribuenda adhuc supereßent, ad supplicationem Capituli Messanensis datæ fuerunt literæ ad Archiepiscopum Rheginum vt eas in pios vsus distribui faceret, atque distributarum rationem exigeret.

Et paulò post conquerentibus Sacerdotibus Ciuitatis Messanensis, quod Visitatores dictæ diœcesis in suis visitationibus applicarent pœnas spretorum præceptorum Ciuitati Messanensi, non autem locis pijs prædictæ diœcesis in maximum Ecclesiarum, hospitalium, & pauperum detrimentum, Sacra Congregatio censuit, scribendum ad eundem Archiepiscopum Rheginum, vt se instrueret, an decretum aliàs à Sacra Congregatione editum, seruatum fuisset, & Congregationi referret, mandaretque Sac. Congregationis nomine eidem Archiepiscopo Messanensi, vt decretum ipsum in futurum sub pœna etiam suspensionis ad vnguem obseruaret.

Ab hac regula fortassis excipi possunt pœnæ non obseruantium dies festos, & aliorum, de quibus in Constitutione B. Pij V. quæ incipit, *Cùm primum*, *versic. Cùm verò dierum festorum*. Et inferiùs, *versic. Mulctæ autem pecuniariæ*, in Bullarij *tomo* 2. Ex his enim debetur accusatori tertia pars, ut ibi statuitur. Et fortè huc respexit Concilium prouinciale primum Mediolanense in fine, *titul. de pœnitent.* dum decreuit, vt quotiescumque delicti causa Clerici mulctandi sunt, quæ ab illis exigenda erit pecunia, nullo modo ad Episcopum perueniat, in eiusue commoda quauis ratione conuertatur, sed idem Episcopus, parte pecuniæ, quæ tertiam non superet, assignata delatori, reliquam pijs operibus, aut locis, quibus ei videbitur, omninò attribuat.

Quòd verò ad alios ministros, & executores Curiæ similiter nihil ijs videtur solui posse ex mulctis, ac pœnis pecuniarijs tum ex rationibus superius allatis in casu procuratoris fiscalis, tum quia in dicta taxa fori Ecclesiastici iubetur dari his ministris certa quantitas ratione executionis dumtaxat. Ex condemnationibus verò nihil eis attribui iubetur, nisi in casu speciali, quo inuenerint aliquem laborantem in diebus festis. Tunc enim habere debent quartam partem pœnæ ab ipso reo, quæ deuenerit in manus depositarij Cameræ. Quod innuit regulam esse in contrarium in alijs casibus. Tum denique quia aliquando Sacra Congregatio ex gratia censuit concedendum alicui Episcopo propter Ecclesiæ paupertatem, vt pœnas pecuniarias vsque ad præfinitas summas in vsum executorum erogaret.

In alijs verò officialibus longè minor est difficultas, & præcipuè in Vicario Episcopi. Nam Sacra Congregatio consulta, an Vicario Episcopalis Curiæ ex pœnis ac mulctis aliqua portio assignari possit pro eius mercede, vt vigilantius criminibus indagandis incumbat iuxta antiquum ritum ipsius Curiæ, respondit, non posse.

Et ex his consequitur, idem iuris esse de expensis Tribunalis. Tum quia hæc causa non potest dici pia. Tum quia cùm expensæ huiusmodi ad Episcopum spectent, *can. militare* 23. *quæst.* 1. & notatur in *cap. Cùm ab omni de vit. & honestat. Cleric.* hæc applicatio indirectè cederet in Episcopi vtilitatem, quo casu nec ipsi Ecclesiæ, vel Sacristiæ, fieri potest applicatio, vt iam diximus.

Denique in reparatione palatij Episcopalis, aut domus Vicarij similiter nihil insumi posse ex huiusmodi pœnis pecuniarijs sæpiùs censuit Sacra Congregatio. Nonnunquam etiam ex gratia Sanctissimus fecit Episcopis pauperibus facultatem eas pœnas in certa summa in hunc vsum erogandi, sed plerumque eam denegauit.

Quæ omnia multò magis procedunt in illis pœnis pecuniarijs, quæ à Sacris Canonibus, vel synodalibus statutis pro delictis ad certam quantitatem non sunt præfinitæ, sed vel ab Episcopi arbitrio pendent, vel per sententiam, nulla præcedente canonum, vel statutorum synodalium determinatione imponuntur.

Has enim omnes, sicut & pœnas Clericorum non residentium, & concubinariorum, ac mulctas contumaciales Sacra Congregatio etiam in casu egestatis Episcopi censuit indistinctè nequaquam alijs, quàm pijs locis, vel vsibus esse applicandas, non obstante contraria consuetudine.

***

CON-

CONSVLTATIO XVIII.

An sub edicto , quòd omnes Confessarij sæculares teneantur intereße disputationi casuum conscientiæ , bis in mense fieri solitæ sub pœna suspensionis ab exercitio confessionis per mensem , possint comprehendi etiam Confessarij regulares ?

Et an Canonicos , aliosque Sacerdotes sub alia mitiori pœna compellere liceat ad intereßendum dictæ disputationi , stante quod pauciſſimi sint Parochi , & Confessarij sæculares , qui in præfato edicto comprehendantur ?

1 REspondeo. Quoad Canonicos , & alios Presbyteros sæculares confessores posse cogi ; quod verò ad Regulares non posse cogi , nisi sint Parochi . Ita etiam declarauit Sacra Congregatio Concilij in Vrbinatensi 10. Martij 1663. Quippè Regulares, qui exercent curam animarum , tenentur interuenire collationibus casuum conscientiæ, & ad omnia alia , ad quæ tenentur curati sæculares , Sacra Congreg. Episcop. in *Vigeuanensi* 7. Ianuarij 1586. in Lucensi 4. Februarij 1602. in Senogallensi 26. Augusti 1616. & 13. Septembris 1641. ac 22. ejusdem 1645. & 8. Octobris 1649. & 8. Ianuarij 1650. Ad quæ cogi possunt ab Episcopo, eadem Sacr. Congregat. in Paduana 13. Februarij 1604. etiamsi sint ad nutum amouibiles. Et S. Congreg. Concilij in Curiensi 5. Aprilis 1631. Et ideò si renuerint, potest Episcopus procedere contra ipsos Regulares Parochos , non autem contra eorum Superiores, eadem S. Congr. Concilij in Segobiensi 1. Aprilis 1656. Non tamen ijdem Parochi regulares cogi possunt ad assistendum diuinis in Cathedrali, ne quidem in festo Sancti Patroni, eadem Sac. Congreg. 1. Decembris 1626.

2 Probatur ex Concilio Trident. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 11. vbi Regulares curam exercentes subsunt immediatè in ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi. Idem penitus habetur ex constitutione Gregorij XV. *de Exemptor. priuil.* Vnde eadem Sacra Congregatio 6. Maij 1634. declarauit , iurisdictionem contra Regulares exemptos , curam animarum exercentes in *cap.* 1. *sess.* 25. *de reg.* concessam Episcopis, illis cumulatiuè competere , non autem priuatiuè quoad Superiores regulares . Secùs verò si curam huiusmodi non habeant , licèt sint ad confessiones audiendas approbati , eadem Sacra Congregatio in Paduana, & Andriensi 6. Aprilis 1629. Nam sunt exempti à iurisdictione Episcopi , & respectu Regularium solùm spectat ad Episcopum facultas eos examinandi, atque idoneos declarandi . Quare si semel eos iudicat idoneos, functus est munere suo, & Regulares exercebunt munus confessarij, tanquam ministri Sedis Apostolicæ . Præterea Regulares tenentur suam lectionem Sacræ Scripturæ , vel casuum conscientiæ bis in hebdomada præscriptis diebus in singulis Monasterijs , & Conuentibus habere, ad quam fratres omnes conuenire debent iuxta decreta Clementis VIII. *pro reformatione Regul.* quo verò ad alios Canonicos, & Sacerdotes non confessores eos hortari debent Episcopi , non cogere , vt alibi diximus .

CONSVLTATIO XIX.

1 *An Episcopus iuxta Constitutionem Gregorianam possit compellere Syndicos, & Ministros Monasterij Monialium Regularibus subiecti, ad exhibendos libros receptorum , & expensorum dicti Monasterij pro redditione rationis administrationis bonorum illius, etiam sine præsentia Ministri prouincialis , cui subest dictum Monasterium, quatenus interpellatus recuset intereße .*

2 *An competat Episcopis facultas ex decreto S. Concilij cap. 9. sess. 22. de refor. circa exigendas rationes ab Administratoribus, quatenus debitores comperti fuerunt, ad reliquatum soluendum iuris remediis cogendi .*

3 *Nec non etiam ad effectum in ipsos Administratores, quatenus fraudulenter administrauerint criminali iudicio animaduertendi .*

REspondeo ad primum, posse compellere . Ita Sacra Congregatio Concilij in Foro Sempronienſi 11. Martij 1662. Et in Vrbinatensi 10. Martij 1663. *ad cap. 9. sess. 22. de reform.* 1

Ad 2. & 3. censeo , affirmatiuè respondendum; quia cùm Sacr. Concilium *loc. cit.* non præscribat formam aliquam illos cogendi, censetur eam reliquisse dispositioni iuris communis . 2

CONSVLTATIO XX.

An Episcopus claudere possit fenestras , ac erigere murum viridarii Regularium , quia supereminent Monasterio Monialium , quas ipsi Regulares inspiciunt .

REspondeo , posse prouidere sumptibus , cui de iure . Ita Sacra Congregatio Concilij in Vrbinatensi 10. Martij 1663. *ad cap. 5. sess. 25. de regul.* vbi omnia, quæ ad conseruationem clausuræ pertinent, Ordinario committuntur. Et ideò pro opportuno remedio potest Episcopus extollere murum viridarij Regularium, & claudere fenestras, saltem vitreis speculis, si non respondent in Clausuram, itaut non possint aperiri. Fenestræ verò aliorum particularium respondentes in clausuram Monialium claudendas esse censuit Sacr. Congreg. Episcop. in Mediolanensi 15. Ianuarij 1602. Ita etiam fenestræ omnes , & quæuis alia foramina Regularium respicientia in hortum, & clausuram Monialium omninò claudenda sunt, eadem S. Congr. in Amerina 23. Decembris 1603. & Neapolitana 2. Decembris 1639. Nulloque modo debent esse in Monasterijs Monialium, eadem S. Congreg. in Lycensi 28. Februarij 1605. Neque à fenestris Campanilis alicuius Ecclesiæ vicinæ, eadem S. Congreg. in Portogallensi 16. Aprilis 1605. Ideòque pleno muro claudi debet, eadem S. Congr. in Aquilana 31. Iulij 1612. 1

Vnde non est permittendum , quod quis ædificium attollat, si per id prospectum in Monasterium sit habiturus, eadem S. Congr. in Interamnensi 15. Maij 1612. & in Barensi 18. Februarij 1617. Demoliendæque sunt mansiones fabricatæ in viculo intermedio , ac claudendum ambulacrum, quod à tecto Monasterij imminet prædominans, eadem Sac. Congr. in Assisiensi 11. Iulij 1653. Nec tolerandum, quod propter vicinitatem , & correspondentiam fenestrarum, Moniales possint videre vicinos, vel videri, eadem S. Congr. in Neocastrensi 16. Augusti 1594. & in Parmensi 28. Nouembris 1636. Ac prohibendus illis est sub grauibus pœnis vsus conspicilli tabulati, siue telescopij, vulgò *l'Occhialone*, eadem S. Congr. in Anconitana 1. Octobris 1627. 2

CONSVLTATIO XXI.

Miscellanea.

1 *Legatum orandi in Missis pro anima testatoris an spectet ad presbyteros, vel ad fabricam Ecclesiæ, cui auctoritate Apostolica sunt applicata omnia legata pia, non habentia onus Missarum?*

2 *Scholastria an requirat doctoratum?*

3 *Capellaniæ constitutæ pro sæcularibus, nolentibus illas propter fructuum tenuitatem acceptare, an consentientibus hæredibus, & Episcopo, possint transferri ad Regulares, qui, stante reductione Missarum ab illis obtenta, sunt parati eas acceptare, & oneribus satisfacere?*

4 *Episcopus rogatus à testatore pro assistentia, & declaratione eius testamenti, an possit mandare executoribus, vt pecunias non possint inuestire in censibus ordinatis à testatore absque sua approbatione?*

5 *An Canonici habentes indultum non residendi per duos menses, gaudeant distributionibus quotidianis, si redditus pro maiori parte consistant in distributionibus?*

6 *An Primicerius debeat cantum perdiscere?*

7 *An Canonici supranumerarij admissi ad honores, emolumenta, & præeminentias Canonicorum numerariorum, teneantur ad expensas Ecclesiæ?*

1 AD 1. Videtur spectare ad presbyteros, qui habent onus orandi in Missis *ex reg. Qui sentit. de reg. iur. n. 6.* & legatum relictum Canonicis, non communicatur Ecclesijs, Glos. *in cap. Requisiti 15. de testam. & in cap. Per exemptionem de priuil. in 6.* Maximè cùm facultas adimendi legata sit odiosa, atque adeò strictè intelligenda, Rot. coram Panzirolo in Fauentina Legatorum 23. Ianuarij 1637. Peregrin. *de fideicom. ar. 18. num. 29.* Vincent. de Franch. *dec. 169. n. 15.* Et in dubio, si non constet, cui sit relictum legatum, hæres debet eligere, & declarare, *c. Quoniam*, vbi Abb. *de offic. deleg.*

2 Verùm censeo, spectare ad fabricam. Nam verba priuilegij intelligenda sunt in propria significatione, *l. non aliter, ff. de leg. 3.* Etiamsi agatur de præiudicio tertij, Surd. *cons. 140. num. 63.* Dec. *cons. 113. num. 6.* Præsertim quia mens illud concedentis est, quod legata pia, non habentia onus Missarum, censeantur applicata fabricæ prædictæ, *l. non omnis, ff. si cert. pet.*

3 Ad 2. Est conferenda Doctori, vel licentiato, aliàs prouisio est nulla, Concil. Trid. *sess. 23. de refor. cap. 18.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 60. n. 62. p. 3.*

4 Ad 3. Affirmatiuè ex Trident. *sess. 25. de reform. cap. 8.* vbi disponitur translationem esse faciendam ad vsus pios, institutioni proximos, maximè accedente consensu hæredum, & auctoritate Ordinarij, qui possunt eligere, & declarare voluntatem testatoris, Glos. in *c. Quoniam, de offic. deleg.* vbi etiam Abb. Cùm non solùm Capellaniæ, sed etiam beneficia sæcularia possint in Regulares transferri, stante necessitate, *cap. Inter quatuor de relig. domib.* Garz. *p. 7. cap. 10. num. 16.* Azor. *p. 2. lib. 3. cap. 26. q. 5.* Abb. *cap. 1. de Capel. Monach. ex cap. Relatum, ne Cler. vel Monach.*

5 Ad 4. Etiam affirmatiuè ex Trid. *sess. 22. cap. 8. Clemen. quia contingit de relig. dom. cap. Tum, & c. Ioannes de testam.* Cùm Episcopi sint executores omnium piarum dispositionum, Rot. coram Coccino 28. Iunij 1631. Et in dubio ad ipsos sit recurrendum, *l. 1. ff. de leg. 2. l. fin. § Sed si quis, C. communia de leg.* Afflict. *dec. 371. num. 10.* accedente præsertim voluntate testatoris, Dec. in *l. In personam, §. generaliter*, vbi Cagnol. *ff. de reg. iur.* Bart. in *l. 1. col. 2. ff. de solut.* Quinimò possunt compellere executores testamentorum ad eorundem executionem dato, quod testator id Episcopis interdixerit, *d. c. Tua, de testam.* quia præordinatio Ecclesiarum, & locorum piorum est officium proprium Episcopi, Rot. in Comensi iuris conferendi coram Ghislerio 8. Iunij 1637. Et voluntas testatoris non prædominatur, nisi sit legitima, *l. Cùm quæstio in fin. de leg.* quia priuata dispositio non potest dispositionem legis immutare, *l. nemo potest, ff. de leg. 1.*

Ad 5. Negatiuè respondet Honor. III. *in cap. Licèt, de præb.* cùm distributiones debeantur tantùm interessentibus horis Canonicis, & concinit *cap. De cætero, de Cler. non resid.* 6

Posito tamen, quod præbendæ non sint distinctæ, potest demi tertia pars, Ricc. *in prax. resol. 70. num. 3.* Alioquin gratia esset inanis. Non comprehenduntur tamen inter distributiones mortuaria, & alia, quæ in dies diuiduntur, Rot. coram Merlin. *p. 6. dec. 59. num. 3.* & coram Verospio *d. p. 6. dec. 32. n. 7. recent.* & declarauit S. Congregatio Concilij per hæc verba. 7

In Ecclesia Anagnina Canonici nullas habent præbendas distinctas, sed tantum distributiones quotidianas, quæ dantur interessentibus tantum, & partim sunt certæ, vt illæ, quæ ex redditibus Ecclesiæ colliguntur, partim incertæ, vt mortuaria, & alia similia. Dubitatum fuit, an Canonico absenti ex causa studiorum, obtenta licentia, debeantur hæ distributiones? 8

Sacra &c. censuit, exceptis illis quotidianis distributionibus, quæ tantummodo inter eos diuidi solent, qui sacris intersunt, reliquas deberi ijs, qui obtenta legitima licentia absunt causa studiorum 15. Kal. Maij 1568. 9

Ad 6. Affirmatiuè; quia dicitur primus cantor, & eius officium est præcanere, & alios docere in cantu, *c. Perlectis §. ad Primicerium d. 25. cap. vn. de offic. Primic.* Quippè qui non consonat, nec concinit, nec cantor, nec concentor est, inquit D. Isidor. *lib. 7. ethym. cap. 12.* relatus in *can. Clero, §. Cantor autem 21. d.* Imò, & Canonici tenentur addiscere Cantum, Garz. *p. 3. cap. 2. num. 113. de benef.* Nauar. *de orat. cap. 10. num. 47. & cap. 11. ad fin.* Azor. *p. 2. lib. 3. cap. 16. q. 1.* Aliàs non debent admitti, & si fuerint admissi, Episcopus eos cogere potest ad illum ediscendum, etiam per subtractionem fructuum, S. Congr. in Tropiensi 9. Maij 1620. & alibi sæpiùs. Nisi essent multum senes, eadem S. Congr. in Vlterarien si 9. Ianuarij 1602. cum charitate tamen, vnde ante sequestrum debent præfigi quatuor, vel sex menses ad illum ediscendum, eadem S. Congr. in Castellanetensi 10. Septembris 1590. & in Caffanen. 6. Aprilis 1596. Et Canonici examinari debent ab Episcopo, licèt institutio spectet ad Abbatem, vel alium inferiorem, S. Congr. Concilij 17. Septembris 1616.

Ad 7. Affirmat Paulus Iurisconsultus in *l. secundùm naturam, ff. de reg. iur.* Iustin. *in l. vn. §. pro secundo in fin. C. de caduc. toll.* Gregor. XV. *decis. 263.* dicens, Canonicos teneri contribuere etiam pro litibus, quando respiciunt vtilitatem, & commodum Ecclesiæ, vbi Add. latius. 10

CONSVLTATIO XXII.

1 *De Episcopo suffraganeo, qui in suum Metropolitanum sententiam excommunicationis protulit?*

2 *Qui non paruit reiteratis mandatis eiusdem Metropolitani circa transportationem actorum, quam ob causam fuit ab eo interdictus ab Ecclesia, & successiuè excommunicatus ob contumaciam.*

3 *Qui Cedulones eiusdem Metropolitani laceràuit, & in illum suos cedulones publicauit.*

4 *Delinquens in diœcesi suffraganei, an efficiamur de eius foro?*

QVod ad primum attinet, iniungendum est Episcopo suffraganeo, vt circumscribat, & aboleat ex actis suæ Curiæ excommunicationis sententiam, quam inconsultis moribus aduersus suum Metropolitanum protulit, & de huiusmodi circumscriptione reuerentibus verbis illum certiorem reddat. Nam certissimi iuris est, quod Episcopi suffraganei sunt sub Metropolitano, eique debent, tanquam Patri, & Pastori debitam obedientiam, ac pium deuotionis respectum exhibere, Quaran. *in Summ. Bull. v.* 1

Ar-

Archiepiscopi Auctoritas num. 6. Vbi quod etiam in literis Apostolicis, quæ diriguntur suffraganeis inter alia hæc habentur: *Mandantes quatenus eidem Archiepiscopo, tanquam membrum capiti obsequentes, ei exhibeatis obedientiam, & reuerentiam debitas, & deuotas.* Et inferiores ratione iurisdictionis dicuntur suffraganei respectu Metropolitani, *cap. Inferior d.* 21. Alphons. de Leon *de censur. resol.* 2. sub initio; inferior autem nequit ligare Superiorem, *d. cap. Inferior cum seqq. cap. Cùm inferior, de maior. & obed.* Sicuti etiam est iuris minimè dubij, quod in Patriarchas, & Archiepiscopos solus Summus Pontifex iurisdictionem habet, *cap. fin.* 22. *d.* Innoc. in *d. c. Cùm inferior*, Clar. *in pr. crim. q.* 35. Nec vllo casu in Archiepiscopum Metropolitanum potest Episcopus suffraganeus actum iurisdictionis exercere, etiamsi Archiepiscopus in diœcesi suffraganei notoriè delinqueret; non solùm quia est maior suffraganeo suo, sed etiam quia, quando est in diœcesi sui suffraganei, dicitur esse intra terminos suæ iurisdictionis, & intra suam Prouinciam, Bald. post Innoc. in *d. c. Cum inferior de maior. & obed. in princ.* & Abb. ibid. post *numer.* 1. Imol. *num.* 11. & Soccin. *n.* 19. & in *cap. Postulasti num.* 8. *& 9. de for. comp.* Laurent. *tr. de iudic. suspect. cap.* 4. *num.* 34. Et proindè dum dictus Episcopus præsumpsit per publicos cedulones excommunicare proprium Metropolitanum, dignitatem Metropoliticam deprimendo, & iura Summi Pontificis, ad quem solum spectat cognoscere Archiepiscopos, vsurpando, vtique non videtur huiusmodi facinus in scripturam redactum aliter quàm contraria scriptura purgari, tam respectu retractationis, & absolutionis, quàm declarationis pœnitentiæ gestorum ex regula, quod temerè, & de facto facta contrario imperio reuocari debent, & quod per ea, per quæ quis peccauit, debet corrigi, & coerceri.

2 Neque potest Episcopus Suffraganeus prætexere suum facinus ex Gregoriana; quia illa nullam tribuit potestatem Episcopis contra Archiepiscopos, eiusque verba circa potestatem concessam Episcopis in concernentibus redintegrationem Iurisdictionis Ecclesiæ, sunt directa in laicos quacumque dignitate fulgentes, non in Prælatos Ecclesiasticos.

3 Ad 2. Prouidendum est, vt Episcopus petat à suo Metropolitano absolutionem à censuris in ipsum ab eo prolatis eas ob causas; quia potest Archiepiscopus in casu inobedientiæ, & impedimenti præstiti suæ iurisdictioni Episcopum, suum suffraganeum suspendere, interdicere, & excommunicare, *c.* 2. *§. fin. de offic. Ord. in* 6. *c. Venerabili*, vbi Abb. *de sent. excomm.* Quarant. *vbi supra n.* 8. Genuen. *in prax. c.* 88. *n.* 6. Maximè quia id tendit ad purgationem violatæ obedientiæ inferiorum erga superiores, qua sublata, actum est de Ecclesiastica disciplina.

4 Ad 3. Pro redintegratione dignitatis Archiepiscopalis, & pro crimine in vsurpando iurisdictionem, ac publicando cedulones contra Archiepiscopum, immediatè subiectum Summo Pontifici, consulo non solùm aliqua animaduersione Episcopum dignum esse, prout in vna Montis Politiani seuerè actum fuit cum Episcopo, & in vna Tarentina cum Episcopo Vritano, ex quo ille publicauerat cedulones contra subcollectorem Apostolicum exemptum, & iste contra Archiepiscopum Tarentinum, nec non in vna Liparensi contra Auditorem generalem Nunciaturæ, qui deuenerat ad censuras contra Episcopum, & cum Vicario cuiusdam Suffraganei, qui ausus fuerat excommunicare Vicarium Archiepiscopi, sui Superioris, de quo testatur Alphons. de Leon *loc. cit. recol.* 2. *num.* 301. Sed etiam obtinendam esse ab ipso Episcopo absolutionem à censuris contra vsurpantes iurisdictionem in exemptos, ab ordinaria iurisdictione inflictis in Tridentina *sess.* 22. *de reform. cap.* 11. & in Bulla Cœnæ Domini *cap.* 20. & moneo, ne Episcopi, vel Archiepiscopi suis censuris, atque edictis facilè suam causam præcipiti furore corrumpant. Vapor quoque in nubibus pressus exclamat, & timidissimis feris sua arma necessitas ostendit. Et mihi fides, si permisissent aliqui iracundiæ suæ tempus, si diù librassent fulmen excommunicationis, quod immaturis nubibus emiserunt, forsitan mitigari cruda imperia potuissent, & lites miserrimæ per alterius partis infamiam constitutæ non essent, de qua re sunt cedro digna Sac. Concilij Tridentini verba *sess.* 25. *c.* 3. *de reform.* & præ oculis semper habenda. *Quamuis excommunicationis gladius neruus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè salutaris, sobriè tamen, magnaque circumspectione exercendus est, cùm experientia doceat, si temerè, aut leuibus ex causis incutiatur magis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm salutem.*

Ad 4. Negat Baldus post Innoc. *in cap. Cùm inferior de maior. & obed.* Quia minus dignus cedit magis digno. Estque mirum secundùm Bald. *loc. cit.* quod ratione delicti quis non sortiatur forum. Quod sequuntur Felin. *ibid. col.* 1. *& seqq.* Archid. & Gemin. *can.* 1. 3. *quæst.* 6. ubi, quidquid dicat ibi Glossa, concludunt, si Archiepiscopus delinquit in diœcesi sui suffraganei, dicitur delinquere intra terminos suæ iurisdictionis, & ideò condemnandus est à Patriarcha, vel à Papa per *cap. submittitur d.* 21. Quod notandum pro limitatione illius regulæ, quod ratione delicti quis sortitur forum, de qua in *cap. licet de for. comp.* cum alijs huiusmodi, vt non procedat in Archiepiscopo delinquente in diœcesi sui suffraganei per rationes adductas. 5

CONSVLTATIO XXIII.

An Legatum relictum pro residentia Capellani in Choro, possit commutari in celebrationem Missarum? Vbi de non celebrandis Missis de requiem in duplicibus, exceptis anniuersarijs ex dispositione testatorum relictis, de altaribus priuilegiatis tam perpetuis, quàm temporaneis.

Affirmatiuè ex traditis per Lambert. *de iurepatr. lib.* 1. *p.* 1. *q.* 9. *art.* 1. *num.* 75. *n.* 9. *& seqq.* vbi in specie de onere, & obligatione residendi, & *num.* 188. vbi in genere de mutatione status, ac onerum in fundatione beneficij appositorum, & *n.* 202. vbi de fundatore, qui sibi facultatem commutandi reseruauit in fundatione, & *num.* 227. vbi etiam de hærede ac successore illius, qui huiusmodi facultatem sibi, & suis hæredibus, ac successoribus in fundatione reseruatam esse voluit. Ratio autem est, quia Missarum celebratio est excellentior Chori assistentia, Garz. *de benef. p.* 7. *cap.* 1. *n.* 126. Vbi quod meliùs est tollere residentiam personalem, quàm reducere Missas in casu, quo vnum, aut alterum esset faciendum; quod etiam tenet post eum Monet. *de commut. vlt. vol. c.* 10. *q.* 5. *n.* 356. *& cap.* 11. *n.* 117. *&* 335. 1

Cùm Alexander Papa VII. dubia in diuersis Mundi partibus occasione decreti Congregationis Sac. Rituum die 5. Augusti 1662. emanati, & ab ipso Alexandro approbati, de non celebrandis Missis defunctorum in festis ritus duplicis, exorta dirimere cupiens, aliud eiusdem Sac. Congregationis decretum in vna Nouarien. die 22. Nouembris 1664. editum approbauerit, quo declaratum fuerat, Anniuersaria, & Missas defunctorum cantu ex dispositione testatorum quotannis recurrente ipsorum obitus die celebrandas, tametsi dies obitus huiusmodi in festum ritus duplicis maioris incideret, non comprehendi in primo dicto decreto. 2

Ac vlteriùs quoad altaria priuilegio Apostolico pro animabus fidelium defunctorum in perpetuum decorata, & in quibus proinde quotidiè etiam in festis ritus duplicis, celebrandæ essent Missæ defunctorum ex obligatione, declarauerit per celebrationem Missarum de festo currenti satisfieri iniunctis obligationibus, & Indulgentias per eiusmodi priuilegia Apostolica concessas animabus fidelium defunctorum in Purgatorio existentibus suffragari perinde ac si celebratæ fuissent Missæ defunctorum ad formam dictorum priuilegiorum, & aliàs prout in eiusdem Alexandri literis desuper in forma Breuis die 22. Ianuarij 1667. expeditis, vberiùs continetur. 3

Cùmque deinde etiam dubitaretur, vtrum dictarum litterarum dispositio quoad altaria pariter quidem priuilegiata, sed non in perpetuum, nec pro omnibus hebdomadæ diebus, & ad quæ Missæ non ex obligatione, sed ex sola fidelium deuotione celebrantur, locum habeat, Clemens Papa IX. dubitationes huiusmodi dirimere pariter, atque decidere cupiens, declarationem à memorato Alexandro, sicut præmittitur editam, ad altaria, vt præfertur, non in perpetuum, sed ad septennium, seu aliud breuius, vel longius tempus, ac non omnibus, sed aliquo, vel aliquibus 4

tantùm hebdomadæ diebus, nunc & in futurum quandocumque priuilegiata, authoritate Apostolica extendit. Et proindè, vt Missæ, quæ ibidem de festo currenti, in quo Missæ defunctorum celebrari non possint, siue ex obligatione, siue ex sola fidelium deuotione celebrabuntur, suffragentur ita, vt animæ Christi fidelium, pro quibus celebratæ fuerint, Indulgentias per priuilegia huiusmodi concessas consequantur in omnibus, & per omnia perindè ac si Missæ defunctorum ad formam eorumdem priuilegiorum celebratæ fuissent, auctoritate Apostolica concessit, ac indulsit 23. Septembris 1669. Pontificatus sui anno tertio. Quare de hac re non est ampliùs dubitandum, prout dubitaui *tom.*2. Atque ita consultum rationibus Sanctorum, & animarum in purgatorio existentium, qua de re etiam alibi ex diplomate Innocentij XI.

CONSVLTATIO XXIV.

An valeat Matrimonium contractum coram Parocho prima tantùm tonsura initiato, & intra annum ad Sacerdotium non promoto?

1 IN *cap. Cùm in cunctis, de elect.* statutum est ab Alexandro III. vt ad inferiora ministeria ab Episcopatu, vt Decani, & Archidiaconi, & alia curam animarum habentia, & etiam ad Parochias non eligantur, nisi qui vigesimum quintum annum attigerint, aliàs eligens punitur, vt ibi.

2 In eodem textu statutum est, vt supradicti prouisi de beneficio curam animarum habente, si admoniti non receperint ordinem suo beneficio competentem temporibus legitimis, priuentur dicto beneficio, & alijs conferatur, omni appellatione remota.

3 Gregorius verò X in *c. Licèt canon, de elect. in 6.* ad remouendam negligentiam supradictorum beneficiatorum, statuit, vt Parochiales Ecclesiæ non possint validè conferri, nisi ijs, qui attigerint vigesimum quintum annum, qui intra annum à die commissi sibi regiminis se faciant ad Sacerdotium promoueri. Quod si promoti non fuerint intra annum, ipso iure sint priuati parochia, etiam nulla præuia monitione.

4 De hac re agunt, illamque explicant Gonzal. *glos.* 15. *n.*47. Garz. *de benef. p.*3. *cap.*4. *à nu.*1. Sanchez *consil. lib.*2. *cap.*2. *dub.*22. notandumque, quod hæc pœna posterior habet locum solùm in Parochis, non autem Decanis, Archidiaconis, & alijs curam animarum habentibus, Garz. *n.*10. Sanchez *num.*6. qui ait, nomine Parochiæ non intelligi curam cum dignitate.

5 An autem hæc pœna priuationis parochiæ obliget in foro conscientiæ ante sententiam, respondetur affirmatiuè cum Nauar. *cap.*25. *num.*118. Rebuff. *in prax. tit. de non promot. n.*72. Less. *lib.*2. *cap.*34. *num.*101. *in fin.* Sanch. *loc. cit. n.*1. & communem ait Garz. *p.*11. *cap.*10. *num.*28. quia non est pœna, sed conditio resolutiua; Quamuis negatiuam teneant Henriquez *lib.*10. *cap.*23. §. *vlt. in fin.* Zerol. *p.*1. *v. Beneficium* §.4. *dic.*4. Saagun *in c. fin. de sequest. poss. n.*81. Mulan. *p.*1. *sit.*1. *q.*9.

6 Atque ex his videtur respondendum dubitationi propositæ, nempè Matrimonium huiusmodi non valere.

7 At nihilominùs valere censuit S. Congregatio Concilij sub die 12. Martij 1593. & in Marianensi 24. Martij 1653. Nam, licèt huiusmodi beneficium per non promotionem ad Sacerdotium intra annum possit per alterum impetrari, possessio tamen in conscientia non vacat, donec spolietur; vnde huiusmodi vacatio operatur tantùm, quoad vacationem possessionis, adeò vt, si non ordinatus adhuc retineat possessionem beneficij, non poterit alter de beneficio prouisus capere possessionem, nisi vel non ordinatus consentiat, vel primum ab eo auferatur possessio auctoritate Iudicis, Innoc. in *c. Cùm nostris, col.*1. & Imol. *num.*33. *de conces. præb.* Idem Innoc. in *c. Accepta, vers. alijs autem*, vbi Abb. *de restit. spol.* quam tamen possessionem tradere potest Iudex, non citato, neque aliàs vocato eo, qui post recusationem, vel priuationem detinet beneficij possessionem, cùm de eius non iure notoriè constet, Innoc. in *d. c. Accepta*, ibique Abb. & reliqui, Roman. *cons.*499. *n.*5. Ferret. *cons.*181. *n.*5. *& cons.*188. *n.*3.

CONSVLTATIO XXV.

An rectè, prudenter, & laude dignum faciant, qui in, vel extra Ecclesias, Monasteria, Hospitalia &c. à se fundata, arma sua gentilitia poni curant?

ET quidem id laudabiliter, & non præter rationem fieri 1
ex sequentibus patescere videtur.

Primùm enim multi ex Iurisconsultis apertè scribunt, 2
in opere cuiuspiam impensis, ac liberalitate facto, seu constructo arma eius licitè affigi, atque apponi posse per textum in *l. fin. in fin. C. de Stat.* notat Alberic. in *l. Legatum*, per textum illustrem in *fin. ff. de administr. rer. ad Ciuit. pertin.* Nec solùm habenti proprietatem in aliqua re arma sua pingere licèt, sed etiam vsufructuario in re, in qua habet vsumfructum, *l. æquissimum*, §. *sed si ædium vsusfructus legatus sit, Neruafilius, & lumina immittere eum posse ait, sed & colores, & picturas, & marmora poterit, & sigilla, & si quid ad domus ornatum pertinet, ff. de vsufruct.* & notat ibi, Angel. de Perus. & Flor. quia per hoc non efficitur deterior conditio rei, neque mutatur eius substantia, quoniam aliàs secùs esset, *l. monumentum, C. de relig. & l. rep.* §. *rei mutatione, ff. quib. mod. vsusfructus, vel vsus amit.*

Deindè, quod insignia etiam in ipsis Templis collocare liceat, non ineleganter firmare videtur Chassan. in *cat. al. glor. mund. p.*1. *consid.*13. vbi dicit, donantem, seu legantem pecuniam, vt fiat aliquod opus, puta Templum, ædes sacræ, hospitale, imagines &c. nomen, vel arma sua in ijsdem inscribere, ponere, seu dipingere posse, nec debere abradi, seu deleri, etiam vt alteriùs arma ponantur, textus in *l. qui in liberalitate in princ. & fin. ff. de oper. publ.* 3

Nam ad Iudicis pertinet officium tueri memoriam defunctorum, *l. quintus*, §. *Pomponius, ff. de arm. leg.* Per armorum insignia denotatur, & conseruatur familia domus eius circa diuinum cultum, quæ per impressionem aliorum armorum confunderetur, & in modico tempore ignorare posset, quis dictam Ecclesiam, seu Capellam fundauerit, vel quæ domus, & sic non conseruaretur agnationis dignitatis, quæ debet esse salua, *l.*1. §.1. *ff. de liber. agnosc.* Per signa enim cognoscuntur signata, *cap. In nouellis, de iudic.* Et propterea armorum alienorum impressio est prohibita in alienis rebus, *l.*1. *C. vt nemini liceat, & l. Basilicam, C. de nou. oper. nunc.* Et quando finiretur familia, vt quia nullus de domo supereset, tunc non debet extingui memoria, sed extendi per aspectum ædificiorum Templi Dei, & similia, Mart. *de iurisd. p.*2. *cap.*4. *num.*28. *in fin.* Hinc etiam post Petrum à Palza *in epit. delect. lib.*1. *cap.*6. *num.*17. tradit Schrader. *de feud. p.*9. *cap.*4. *num.*24. eum, qui statuas, imagines, vel insignia alicuius concutit, delet, conflat, vel aliter violat, illum cuius est hæc statua, imago, vel insignia, & iniuria afficere, & iniuriarum ab eo conueniri posse. Sic etiam insignia Domini destruentem feudo priuari, Rosenthal *de feud. cap.* 10. *q.* 37. *n.*29. eo casu admittit, si dolosè, & sine causa id ab eo factum sit. 4

Tertiò ab hac opinione aliena non est traditio Doctorum afferentium, obligari quem posse non solùm ex contractu, *l. ex hoc iure*, §. *fin. de donat.* sed etiam ex testamento, vt si quis institutus sit hæres sub conditione, vt nomen, & arma testatoris deferat, *l. facta* 63. §. *Si verò nominis, ff. ad Trebell.* quod exquisitè exornat Anton. Thesaur. *dec. vlt. per tot.* vbi initio testatur, istam conditionem in institutionibus, & substitutionibus extraneorum in Hispania frequentem esse, & in Curijs iudiciorum multùm agitari per Doctores, ibi per eum copiosè allegatos, & *nu.*15. apertè tradit, eo modo institutum hæredem grauari etiam posse, vt teneatur arma testatoris pingi facere etiam in domo, vel Capella, vt per Io. de Anan. *cons.*86. *col. fin.* & ibi Bolog. *in addit.* Anchar. *cons.*113. & latiùs per Michael. Palaez *in tract. maior. par.*2. *quæst.*8. *num.*4. & Molin. *de primog. lib.*2. *cap.*14. *in fine.* 5

Quartò, nemo facilè inficias ibit, eum, qui Ecclesiam ædificauit, aut sacellum exornauit, expertem reprehensionis esse, etiam si dicat: Hæc à me Ecclesia, hoc sacellum sumptibus meis ædificatum est; quid obstet, 6

stat, quo minùs idem possit scribere ? Et si potest nomen suum , aut familiæ, quæ Ecclesiam dotauit in memoriam adscribere , cur ei non licebit significatione signi proprij idem efficere? Cùm præsertim ipsa scriptione contineatur & nomen , & cognomen , & vniuersa perfecti operis historia , insigne verò Auctoris tantùm familiam significet per iura superiùs adducta .

6 Quintò videmus hunc sacris locis apponendorum insignium morem nedum ætate nostra, sed etiam priscis sæculis ante Saluatorem nostrum in terris natum in vsu fuisse , vt habetur 1. *Mac.* 13. ibi: *Ædificauit Simon super sepulchrum patris sui, & fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito, retrò & antè : & statuit septem pyramidas, vnam contra vnam patri & matri , & quatuor fratribus : & his circumposuit columnas magnas , & super columnas arma ad memoriam æternam, & iuxta arma naues sculptas, quæ viderentur ab omnibus nauigantibus mare* . Et 1. *Reg.* 31. ibi : *Posuerunt Philistæi arma Saulis interfecti in Templo Astaroth , corpus vero eius suspenderunt in muro Bethsan* . Et hunc morem etiam hodie seruamus, vt sepulchris arma , & insignia defunctorum , nomen & familiam referentia , affigantur , Thesaur. *d. dec. vlt. n.* 34.

7 Sextò, si licitum, vel potiùs quandoque necessarium est, in sedilibus, scamnis , & scabellis Templorum signum fieri, ne loco moueantur , vel aliorum vsui pateant per traditionem, Menoch. *de recup. remed.* 15. *num.* 47. ea ratione , quod sicut Patronus ex gratia habet in Ecclesia ius Patronatus, *cap. Quoniam , de iurepatr.* Sic ei ex gratia concedatur habere sedem in Ecclesia , honoris causa , vt tradunt Host. & Abb. in *cap. Abolendæ , de sepult.* Cur non idem permissum esse censeatur in parietibus, portis, aut turribus Ecclesiarum ?

8 Septimò non abhorret ab hac sententia , quod Saluator noster in Euangelio præceperit , vt facta nostra omnibus pateant, omnibus cognita sint , luceantque opera nostra coram hominibus, vt exemplo , & quasi cohortatione quadam alios in viam rectam ducamus , *Matth. cap.* 5. Vt igitur facta per aliquem Ecclesiæ ædificatio , altaris constructio , vel cuiusuis rei ad sacros vsus destinata donatio alijs etiam innotescat , ijsque ad similia facienda incitentur, eius rei admonitoria , & incitantia insignia in Ecclesijs ponere vtique licitum esse videtur .

9 Consequitur , quod eam maximè ob causam fundatorum imagines in Templis poni debeant, vt faciliùs homines adducantur , vt in Ecclesias liberalitatem exerceant , easque altaribus , picturis , & reliquo vestium , & rerum apparatu instruant , quæ parua impensa comparari non possunt , cùm intelligant in eisdem Ecclesijs monumentum aliquod nominis sui perpetuum relinqui posse, & hoc non leue est incitamentum apud animos hominum , qui cùm videant aliquorum nomina his insignibus illustrata , imitationis desiderio incenduntur, quo fit , vt per singula tempora Ecclesiæ & ampliores , & ornatiores existant .

10 Verùm iuxta quæstionis statum suprà à nobis formatum, secùs nobis respondendum esse videtur . Contrarium enim firmatur ex regula subsequenti , cui adhærere debemus . Certum enim est , quod eo ipso dum Templa , vel Monasteria , Capellæ &c. ædificantur in solo ad Ecclesiam deputato , ea efficiuntur eiusdem , & cedant solo inædificato per textum expressum in *l. Adeò, ff. de acquir. rer. dom.* §. *Cùm in solo , Institut. de rer. dom.* Sed iuris expediti est , quod in re aliena non liceat imponere insignia , vel arma , *l.* 1. *& per tot. C. vt nemini liceat sign. impon. l. si Basilicam , Cod. de oper. publ.* Bartol. *in suo tract. de arm. & insign. circa princ.* & Io. de Anan. *cons.* 86. Cùm ergo ædes Sacræ , Monasteria , atque Ecclesiæ domus Dei sint , & diuino cultui destinatæ, atque dicatæ , non videtur æquum esse , vt quis sua insignia in alienas ædes inferat , vel in ijsdem relinquat , Bartol. *loc. cit. n.* 4. quæ , vt alibi dictum est, iurisdictionis , & dominij argumentum præseferunt , eleganter Cardinalis Palæot. *de Sacr. & profan. imag. lib.* 2. *cap.* 48. quia planè inconueniens, atque absurdum est , origine rei mutata , ac dominio in alium translato , ea in re , quam quis in alium transtulit, imaginem, atque insignia eius remanere contra textum expressum in *l. vn. C. de lat. libert. toll. in princ.*

11 Deindè cùm prouisi iuris sit , quod venditor domus, aut prædij alicuius, non queat in re alienata arma sua de nouo ponere , multò autem minùs possit emptorem compellere, vt insignia sua vetera retineat, sed liberum ei sit auferre antiqua anterioris Domini , & sua propria reponere per notata Chassanei *d. p.* 1. *consid.* 21. *ad fin.* multò minus sanè decet, eum, qui liberè Deo Ecclesiam, aut rem aliam dedicauit, signa ibi inferre sua ; quandoquidem munus totum liberaliter Deo obtulit, atque omne dominium à se in cœlestem Dominum transtulit .

Tertiò, ad fulciendam hanc sententiam præmissis illud 12
morale non impertinenter addimus, quod sicut imprudenter faceret, & semetipsum aliorum ludibrio , ac risui exponeret, qui librum fortè , aut numisma vetus Principi donaturus , signum suum in eo apponeret, vel arma sua cum Principum insignijs coniungeret per ea , quæ in simili scribit Freccia *de feud. auct.* 47. *num.* 2. vbi dicit , si in eodem loco , & æqualiter subfeudatarius poneret arma sua cum armis Domini, quod videretur eidem se æqualem facere , Ias. in *l.* 1. *C. vt nemo priuat. in princ.* vbi ait, quod insignia Principis non debent depingi , nisi super rebus , quæ sunt Principis , vt Venetijs videre est in armis S. Marci , quæ non pinguntur in ostijs aliorum , nisi sint Ducis , Bald. in *l.* 1. *C. quæres vendamon pos.* vbi tradit, eum, qui arma sua cum insignijs Principis coniungit , videri se parem facere eidem , sicut Lucifer , qui voluit se parem facere Deo , & ideò eiectus fuit è cœlo . Ita longè Deo despectus maior infertur , si in eo, quod Principi omnium Principum donatur , aliud appareat , quàm diuinæ Maiestatis insigne , præsertim cùm Deus signo , vt nostri meminerit , non egeat , quod necessarium hominibus sæpè esse solet , D. Thomas 2. 2. *quæst.* 19. *art.* 1. qui aut multa ignorant , aut recordari omnia non possunt , quo fit , vt insigne adiectum Deo nulla in re seruiat , sed tanquam instrumentum ad ostentationem inuentum nos ipsos prædicet .

Quartò , cùm in iure ciuili ab Imperatoribus cautum 13
reperiatur , non licere homini priuato imaginem suam in Aula regia ponere *per l. Signa , C. de spectacul.* nec quemquam , vt dictum est , in aliena domo sua ponere arma conueniat , quantò minùs hoc facere oportet in Sacrario Dei, vbi præ reuerentia ipsi Angeli, & summæ Cœli Potestates contremiscunt , vt quispiam ignobilitatis suæ arma inferat , & tanquam gemmis , & auro carbones atros admisceat, ita arguente Palæoto , *d. c.* 48.

Quintò decisionis nostræ armorum in Ecclesias illatio- 14
nem coarguentis , fundamentum positum habemus in *l. Basilicam, C. de oper. publ.* vbi Imperatores Theodosius , & Valentin. diserrè inhibuerunt , ne in Basilica, quæ est Domus Regis, vel Ecclesia Sacra , insignia, seu arma alicuius apponantur, vel alicuius imaginis , aut pictarum cuiuslibet honoris tabularum obumbratione Basilicę obfuscentur. Quo textu innixus Salycetus ibi ad terminos decisionis nostræ ad literam tradit, in Sacra Ecclesia non posse alicuius imagines pingi , vel statuam poni .

Sextò pro confirmatione enunciationis præmissæ illud 15
in primis considerandum est , illos , qui signa sua in Ecclesijs , quas construunt, & in vestibus , quas Deo donant , affigunt , graue periculum incurrere , ne meritum omne amittant , quod fieri tradidit ex antiquioribus Gemin. in *cap. Duæ sunt* , 45. *d.* quem refert , ac sequitur Bernard. de Landriano *in addition.* Panormit. in *cap. Dilecta, de excess. Prælat.* Idem cum alijs admisit Chassan. *d. consid.* 13. vbi rotundè dicit, aduertendum esse , quod ponentes arma sua in Ecclesijs, quas faciunt, aut in ornamentis , quæ donant Ecclesijs , siue Monasterijs , meritum perdant . Et præter hos disuasorem eiusdem rei se inter modernos præbet Anton. Sola *de arm. & insign. gloss.* 2. *nu.* 8. vbi grauiter monet Ecclesiarum fundatores, ornamentorumque Ecclesiasticorum largitores, ne in Capellis , vel ornamentis insignia depingi , vel in sui curent , eò quod per id boni operis meritum amittant .

Vltimò denique hanc ipsam satis superque confirma- 16
tam decisionem summæ authoritatis , ac nominis Iurisconsultus Gabriel Palæotus *de imagin. lib.* 2. *cap.* 47. *vers. Potest etiam*, expresè tuetur, inquiens , grauiter errari , si insignia in Ecclesijs ponantur, aut cum rebus sacris , & diuino cultui addictis coniungantur , quod inde non parua indignitas , & summa analogiæ offensio consequatur, ibidem subiungens, licèt hæc in laicis fortè dissimulanda sint, in personis tamen Ecclesiasticis minùs tolerari , & maius

argumentum ſpiritus, & prudentiæ eos præbituros, ſi iſta prætermittant. Nam cùm Clerici & charactere, & veſtitu, & pijs fidelium oblationibus, ac eleemoſynis, quibus fruuntur, item officijs, quæ ſuſtinent, & ſacris omnibus, quibus initiati ſunt, publicè profiteantur, ſe à mundo abeſſe longiùs, & Summo Deo verè dedicatos, æquum, & eorum muneri conueniens eſt, vt in his familiarum inſignibus, in his titulis affinitatum ſe cæteris præbeant diſſimiles, & in ipſorum locum Eccleſiarum titulos, ſi quas habent, inferant, aut ab officio Eccleſiaſtico, cui addicti ſunt, aut aliundè aliquid petant, quod & ſtudijs ipſorum reſpondeat, & cum inſtituto viuendi genere congruat; denique re ipſa aliquid ſignificent, quod ab eo, quod inſignia facere ſolent, longiſſimè abſit. Nam cùm iſta oſtendat, res illius eſſe proprias, cuius inſigne ferunt, debent iſta quidem oſtendere id, quod poſſidetur eſſe Eccleſiæ proprium, eſſe dignitatis, aut officij, in quo poſiti ſunt, aut aliquid aliud cum vita Eccleſiaſtica conſentiens.

17 Exiſtimo autem præcitatos Authores in hac traditione potiſſimùm reſpexiſſe ad abuſum huius rei, quem Palæot. *d.cap.*48. tam longè proceſſiſſe, adeòque hominum animis dicit inſediſſe, vt ſi cui venit in mentem Eccleſiam ædificare, aut ſingulari aliqua re illam exornare, ſtatim etiam ante cœpti operis initium cogitare incipiat, quem reperire poſſit illuſtriorem locum, vbi inſignia ſua collocare poſſit, vt ſe fortaſsè in primis nobilitet, accuratè proſpiciendo, vt ſignum ſuum ſummè conſpicuum, impensèque elaboratum omnium oculis appareat.

18 Ex quo quidem abuſu dubium non eſt, quin commune illud diuerbium ſcaturiginem ſumpſerit, quod vulgò dicitur, hoc eſt, non fieri Eccleſiam, in qua ſibi dæmon ſacellum non occupet, quod vrbanè, ac perbellè ad propoſitum applicat Palæot. *d. cap.* 48. vbi ſubiungit, nec verbi Dei prædicationem vſpiam conſtitui, in qua ipſe locum aſſidendi non habeat, nec vllam vnquam ſortem, aut conditionem proponi, in qua ipſe ſuis ſuffragijs non vtatur. Ita inquit ille. Cùm in caſula ſacerdotali, aut pallio, aut candelabro altaris, aut rebus huiuſmodi ſigna auctoris fiunt, videri dæmonem, tanquam de ſpecula quadam cum populo his dictis agere: aſpicite me hoc in loco conſidentem eſſe, iſta pars mea eſt. Ecce vanitatis, & inanis gloriæ meæ inſignia.

19 Ex quibus omnibus ſatis patere exiſtimo, non ſatis prudenter facere illos, qui inſignia ſua ſolo nomine militarem originem præſeferentia, & merè profana in Eccleſias inferunt, quæ diuini dumtaxat nominis laudibus, & non alijs mundanæ vanitatis ſolemnitatibus dicatæ fuerunt. Quibus ita firmatis, non eſt, quod laboremus multum de argumentis, quæ pro aſſerenda contraria ſententia initio quæſtionis adducta ſunt.

20 Quod enim primò, & ſecundò ad illatas Doctorum authoritates attinet, aſſerentium, poſſe quemlibet in opere ſuis ſumptibus fabrefacto inſignia ſua ponere, id non negamus quidem in profanis ſtructuris licitum eſſe, minimè verò in Templis, alijſque locis Deo ſacratis. Tametſi autem nulli ex citatis expreſsè etiam de locis conſecratis, & ſic de Eccleſijs loquantur; tamen magis eſt, vt illorum dicta, ad eos, qui iurapatronatus in Eccleſijs illis habent, quorum auctoribus per Summos Pontifices, vel ex indulgentia quadam, & ſpeciali gratia, vel ex longæua conſuetudine ad tuenda eadem iura, illud per quamdam quaſi conniuentiam permiſſum fuit, referantur.

21 Quamuis nec in eo definit exiſtimantes multò meliùs eſſe, ſi qui Eccleſias liberalitate Chriſtiana ducti, optimoque conſilio incitati, ædificent, vel congruente dote exornent, vt vel arma ſua gentilitia ijs planè non inferant, vt priſcis temporibus Sancti Patres fecerunt, qui rationes omnes ad ſolius Dei gloriam diſſeminandam contulerunt, vel ſi ea ad patronatus iura tuenda loco ſacro apponere, ac familiæ monumentum relinquere velint, id non oſtentationis cauſa, ſed ſolo iuris tuendi ſtudio faciant, vti rectè nos monuit Saluator Noſter in ijs rebus, quæ pertinent ad pietatem, tutiùs, ac meliùs fore, ſi quod manus dextra facit, ſiniſtra ignoret. Quod ipſum magis fieri debet in huiuſmodi rebus, in quibus cùm magnum, liberalemque animum oſtendamus, his inſignibus, tanquam argumentis proprij, indebitique forſan amoris, bona omnia, ſi qua inerant, euertimus.

Quare ex eodem fonte deriuatum tantò minùs id alijs licere, cum ius ſingulare produci ad conſequentiam non debeat, *l.1.ff. de conſt.* §. *Sed & quod princ. Inſtit. de iur. nat.gent. & ciuil. l.ſi vero, ff.de legib. l.ſi verò, ff.de viro, ff. ſol. matr.* vbi Bart. Caſtr. Imol. Euerard. *in loco à ratione legis num.*41. Si enim in vno caſu aliquid eſt ſpeciale, ſequitur ius commune contrarium eſſe, *cap.Contra morem, d.8. c.Petiſti 7. q.1.* Et quotieſcumque tractatur de his, quæ de iure ſpeciali competunt, illud videtur eſſe prohibitum, quod ſpecialiter conceſſum non eſt, *arg.cap.Peruenisti, d.* 73. & quod ibi notatur, item *c.Conſuluiſti 2. q.* 5. Arch. in *c.Hortamur, d.*71. Gloſſ. *in cap.vlt.24. quæſt.* 1. & Menoch. *conſ.*90. *num.*82. Vnde conſequitur, indignum eſſe, vt quis authoritate propria præſumat, quod Romana Eccleſia alicui, certa ratione inſpecta, ſingulari priuilegio indulſit. Conſtat autem ſpeciali gratia Summorum Pontificum conditoribus Baſilicarum hoc eſſe conceſſum, vt alij tantò promptiores ad huiuſmodi pia opera redderentur. 22

Prætereà aduerſus obiectionem tertiam de teſtatore hæredem ad ponenda in Templo eius inſignia grauante illatam, parata reſponſio eſt, quia vt videre eſt, ſubiungit illic ipſemet Theſaurus *d.num.*15. excuſationem taliter grauati, quod nimirùm, ſi Præpoſiti Eccleſiæ nolint ea arma, ſeu inſignia depingi in Eccleſia, excuſaretur grauatus. Siquidem non ſtet per eum, ſed per Eccleſiaſticos, qui nolunt Eccleſiam, domum orationis, facere vanæ ipſius humanæ gloriæ, & ambitionis ſpectaculum, & cum Eccleſia etiam non ſit hæredis grauati, ſed Dei, & ipſius Præpoſiti, non poterit in re aliena inſignia apponere per notata Ananiæ *d.conſ.86. col.2. in fin.* & Bartol. *in cit. tr. de inſignib. col.2.* 23

Ad quartum argumentum reſpondetur, haud minùs in dicendo, quàm ſcribendo ſummam cautionem eſſe adhibendam, vt vitium oſtentationis deuitetur. Homines enim in re ſua reſtrictiores eſſe oportet, niſi aut perſonæ, aut iuſtitiæ, aut charitatis officium aliud depoſcat; quod ſi quis paſſim iactitet, re nulla ſuadente, aut exigente, ſacellum illud à ſe ædificatum, aut Eccleſiam fundatam eſſe, ipſe videbitur tuba canere, & ſupellectilem ſuam oſtentare, quam latroni vanitatis facilè diripiendam exponit; quod ſi eadem literis, & ſcriptioni committantur, idem ſubeſt periculum, atque eò maius, cum ſcriptura tanquam publica res loco apertiore, non ad breue ſpatium, ſed ad longi temporis memoriam omnibus proponatur, ſemperque loqui, ac durare cenſeatur, *arg. text. in l. Ariani, Cod. de hæret. & in l.quædam*, §.*nummularius, ff. de edend.* ibi: *quarum probatio ſcriptura continetur*, Paris. *conſ.* 112. *num.*44. *vol.*1. Bald. *in l.vn. num.*5. *circa fin. C.de confeſ.* vbi dicit ſcripturam habere actum permanentem, ſed non confeſſionem viua voce factam, Hyppol. *ſing.*469. *incip.Viua vox*, Gloſ. *in d.l.quædam in v.decurritur*, Alexand. *conſ.*245. *n.*1. *cum ſeqq. vol.*6. 24

Quinta dubitandi ratio pro defenſione contrariæ ſententiæ allegata, adeò friuola eſt, vt vno verbo deſtrui poſſit. Nec enim hìc de ijs inſignibus loquimur, quæ alicui poſt obitum ab alijs honoris ergo ad rei memoriam ponuntur, ſed de ijs, quæ ſibimetipſi aliquis vanæ gloriæ aucupandæ cauſa procurat. Iam verò in adducto Simonis exemplo, is non ſibi, ſed fratri ſuo vita functo ſepulchralia eiuſmodi monumenta conſtituit. Quem morem etiam hodie laudabiliter obſeruamus, vt ſepulchris arma, & inſignia defunctorum nomen, & familiam referentia, deferantur, & affigantur, Chaſſan. in *catal. glor.mundi part.*2. *conſid.*6. Tiraquel. *de nobil. c.* 20. *n.* 149. *cum ſeqq.* quod ſi vltimus familiæ moriatur, inſignia franguntur, & ſimul cum eo ſepeliuntur, Rudinger. 5. *obſ.*46. quod ſpectat illud Taciti *lib.*16. *Annal.* Exequiæ à promiſcuo ſecernunt funere nobiles, idque olim apud antiquos vſitatiſſimum fuit, erantque hæc inſignia defunctorum trophæa, vt apud Maronem *Ænead. lib.*10. 25

Ad ſextum, quod attinet obiectum de ſedilibus, & ſcamnis, reſpondetur, illa in Templis ab hominibus priuatis ad vſum, & commodum proprium conſtitui, & inde pro libitu rurſus auferri, & in quemcumque profanum vſum conuerti poſſe. Templa autem, & quæ ijs inferuntur, tanquam Deo iam ſacrata, in alium vſum traduci ampliùs nequeunt, adeòque cùm ad diuinum dumtaxat honorem deputata fuerint, nullum in ijs benemerentium ſignum neceſſarium, quandoquidem eorum, quæ donata ſunt, 26

vti-

vniuersum dominium à se in donatarium transfertur, *arg. textus*, iuncta Glossa ordinaria, *in l. 2. ff. de publ.* Bald. *l. 2. C. Si quis alteri, vel sibi*, ibique Salyc. & alij, idem Bald. *in l. Cum hi ff. de transact. 1. lect. col. fin. & l. 2. ff. de leg. 1.* ibi Castr. Alex. & alij communiter, & idem *in l. Si mortis, C. ad leg. falcid.* Specul. *tit. de donat. col. pen.* & notat Roman. *l. 1. ff. de donat. cauf. mort. col. fin.* & ibi Cuman. alijque, Angel. de Aret. §. 1. *Instit. de donat. col. fin.* vbi Rimin. sub *num.* 653.

27 Nihil etiam negotij faceſſit, quod ſeptimo loco ex præcepto Euangelico inductum erat; quia reſpondetur, Saluatorem voluiſſe, vt opera hominum, non tamen Auctores operum coram hominibus videantur ac pateant; quod longè abhorret ab insignibus, & titulis, qui nihil agunt aliud, niſi vt Auctoris perſonam oſtentent, cùm opus ipſum ſe ſatis declaret, nec ſigna aliqua ad ſui declarationem deſideret. Præterea addit idem Saluator cauſam, cur id requirat, dicens: *Vt glorificent patrem veſtrum, qui eſt in cœlis.*

28 Non eſt denique quod nos ſolicitet eodem loco propoſita aliorum inuitationis illatio. Ea enim per ſupradicta in primæ ac ſecundæ obiectiones refutatione ſatis eneruata intelligitur, vbi ſimul diximus ad probandum iuſpatronatus id indulgentia Sacrorum Canonum conniueri magis, quàm approbari; & conſequenter ſi quis ad patronatus iura tuenda velit inſignia gentilitia loco ſacro apponere, & ſuæ nobilitatis ac familiæ monumentum relinquere, id non oſtentationis cauſa, ſed ſolo iuris tuendi ſtudio eſſe illi permiſſum, Palæot. *d. l. 2. cap. 48. §. hinc ſequitur.*

29 Cæterùm his ita diſſolutis, licèt aſſerta hucuſque negatiua opinio theoricè diſputando iure optimo defendi poſſe videatur, ne tamen quis ſenſum noſtrum durius interpretetur, exiſtimando, nos magnis Prælatis, & Principibus viris penè innumerabilibus, qui ſumma pietate præditi in conſtruendis Eccleſijs, ijſdemque inſigni munerum theſauro augendis, toti inſudarunt, & inſignia ibi ſua reliquerunt, aliquam reprehenſionis notam inurere, idcircò, quia propoſiti noſtri non eſt tantorum virorum facta redarguere, aut de alienis conſilijs iudicium ferre, ſentimus, prædictam deciſionem cum mica, quod aiunt, ſalis accipiendam eſſe, adeòque inſtitutum illud affigendorum inſignium, quod latiùs inter Prælatos Eccleſiarum dimanauerit, per ſe non eſſe reprehendendum. Cùm enim ſigni natura indifferens ſit, & in medio quaſi loco inter virtutem, & vitium conſiſtat, quod totum à vano hominis propoſito alium, & alium finem reſpiciente proficiſcitur, ea propter hiſce in rebus agentis intentionem ſpectandam rectiùs aſſerit Purpur. *in l. 1. num. 156. ff. ſi cert. pet.* eumque ſequutus Anton. Sola *d. gloſ. 2. num. 8.* quæ ſi recta ſit, armorum poſitio non ſolùm ab omni vituperatione aliena, verùm etiam admodum Deo accepta, & meriti loco eſſe, ſicut è diuerſo quando deeſt rectus finis, per eamdem peccati labes contrahi poteſt.

30 Quare Prælatos illos excuſatione dignos putamus, qui cùm videant conſuetudinem hanc titulorum, & inſignium retinendorum vſu, & conſenſu penè omnium, qui dignitates in Eccleſia obtinent, receptam, eamdem ipſi quoque, vt ad virtutes, quibus dignitates promeruerunt, conſanguineos ſucceſſores excitent. Itaque ſi quis eſt, qui inſignia ſua in turribus Templorum, vel ipſis etiam in Eccleſijs ponere velit, illud in primis illi curandum eſſe exiſtimo, vt cùm ſibi finem præfigat, vel alios exemplo ſuo in exornandis ædibus ſacris excitandi, vel quod inſtituti noſtri ratio magis ſuadet inſigniorum ſuorum appoſitione fidem tituli patronatus firmandi.

31 Id, quod clarum fit etiam ex adiectis declarationibus. Epiſcopus non debet amouere arma, ſeu inſignia, & monumenta, ſeu memorias ſuorum Prædeceſſorum ab Eccleſia, vel palatio Epiſcopali, maximè ſi fuerunt conſtructa proprijs ipſorum expenſis. Sac. Congregatio ſuper Epiſcopis in Meſſanenſi 9. Martij 1593. & alibi 21. Nouembris 1603. 26. Ianuarij 1604. 18. Septembris 1606. & 30. Aprilis 1609. Neque de paramentis, non obſtante Concilio Prouinciali, ſi in Metropolitana tolerantur 26. Ianuarij 1604. Vnde coactus fuit per cenſuras Baro, qui eraſerat inſignia Epiſcopi à quibuſdam paramentis factis ab Archipresbytero, & ſua ſubſtituerat, ad reſtituendum omnia in priſtinum 27. Nouembris 1615. Nec fundatorum Eccleſiæ, vel Monaſterij 9. Octobris 1618. Et ſi fuerunt amota, reſtitui debent, vt priùs 11. Auguſti, & 6. Octobris 1645. Armaque eius, qui Capellam ornauit, non debent amoueri 10. Februarii 1604. Sed eius, qui nihil contulit, vel cui fuit erogata, pecunia reſtituta, debent amoueri 15. Octobris 1601. Maximè ſi eſt laicus 28. Septembris 1596. & 20. Martij 1600. E contra Vniuerſitati permitti debet ſculpere, ſeu apponere ſua inſignia in Eccleſia à ſe erecta, dotata, & reſtaurata, abſque tamen eo, quod per appoſitionem huiuſmodi inſignium ſibi acquiratur, vel augeatur aliqua ratio iuſpatronatus ſuper ipſa Eccleſia 11. Auguſti 1645. Attamen patroni debent manuteneri in quaſi poſſeſſione tenendi in Eccleſia ſua inſignia 17. Septembris 1601. & 4. Septembris 1602.

Faciat igitur quiſque, & patiatur carpſi dicterio, quo 32
Traianum carpſit, & libauit, qui eum *herbam parietariam* dixit, quod nomen vbique inſcriberet operibus, vel nouatis. Quid mali? Faciant alij, & inſcribant.

CONSVLTATIO XXVI.

An patronus, in quem legitimo titulo iuſpatronatus Eccleſiæ, Hoſpitalis, Capellæ &c. translatum eſt, arma, ſeu inſignia primi patroni inde auferre, & ſua apponere, vel appingere poſſit?

HAud præter rationem id omninò licitum eſſe vide- 1
tur ex eo, quod tradit Marin. Freccia *de feud. lib. 2. auct. 47. num. 3.* vbi dicit, ſi alienetur feudum in alium, donetur, vel vendatur, & in eo eſſent inſignia prioris domini, poſſe nouum ſucceſſorem, & dominum illa amouere pro libito voluntatis; quia per alienationem validam iam deſinit ex toto dominus eſſe, neque aliquod ius penes alienantem remanſit. Cùm igitur nulla imago prioris Domini remaneat, priorque origo ſublata ſit, abſurdum eſſe Iuſtinianus inquit *in l. 1. in pr. Cod. de lat. liber. tol.* origine rei ſublata eius imaginem relinqui. Cauſa verò armorum, ſeu inſignium in locum exiſtentium erat dominium; eo igitur mutato, mutatur ſtatus, & conditio rei, ceſſatque cauſa cauſæ, extinguitur ſequela, & acceſſorium eiuſdem.

Deinde in eamdem partem affirmatiuam faciunt tradi- 2
ta per Ancharanum, qui *conſ. 113.* expreſsè concludit, quod armis fundatoris in Capella, vel ſepultura pro ſe, & familia ſua facta, appoſitis alij poſteà ex fœminis eiuſdem familiæ deſcendentes ſua etiam inſignia coniungere poſſint, & Monachi id, deficiente etiam prole maſculina, permittere debeant.

Sed præmiſſis non obſtantibus, contraria ſententia, vti 3
fauorabilior eſſe videtur, ita crebriori ab interpretibus calculo approbata, & recepta eſt, firmante eam poſt alios Lambertino *de iurepatr. art. 4. quæſt. 5. num. 12.* vbi concludit, nullo modo arma primi fundatoris à Capella, Eccleſia, vel ſepulchro eſſe amouenda, ſed ibidem ſemper permanere debere in memoriam primi fundatoris, & ait, in hoc concordare omnes Doctores. Et hoc ipſum ante prædictum Lambertinum conſulendo etiam decidit Anania *reſponſ. 86. circa finem*, vbi dicit intereſſe memoriæ illius fundatoris, vt alia arma, vel inſignia, quàm ſua non ponantur; quia per talia ſigna armorum conſeruatur memoria defuncti. Et pro hoc dicit optimè facere textum *in l. legatum in fin. ff. de admin. rer. ad Ciuit. pertin.* & quod notat Bald. *in l. 1. C. vt nemini liceat.* Nam memoria fundatoris per impreſſionem armorum alterius poſſet facilè confundi, quia ſucceſſu temporis poſſet dubitari, quis illa Sacella ædificari fecerit, & ſic non conſeruaretur dignitas agnationis fundatoris, quæ ſalua ſemper eſſe debet, *l. 1. §. Sed & ſeruus, ff. de ventr. inſpic.* Concurrit inſuper in hanc ſententiam Bart. *in l. qui liberalitati §. nec eius nomine, de oper. publ.* diſertè ſtatuens, non eſſe licitum primi patroni inſignia antiqua tollere, vel abradere, & ponere noua, vbi etiam per textum illum infert, Religioſos malè facere, qui Capellas antiquorum fundatorum, in quibus adpicta ſunt eorum arma, immutant, veterum patronorum inſignia auferentes, vel delentes, vti etiam notat Roman. *ſingul. 474.* & refert Io: de Terrarubra *in ſuo opere de vinea Eccleſ. tract. 3. art. 6. concl. 8. in v. damnabilis.*

Ad

4 Ad quod facit textus *in l. Si quando, C. de oper. publ.* vbi habetur quoties opus publicum, vt palatium, ædes sacræ, vel porticus reparatione indiguerit, licitum quidem esse imagines, statuas, scriptiones nominum, vel arma quorumcumque deponere, sed refectis ædificijs vnamquamque remotam reportari, & proprio loco denuò collocari debere. Idem non ineleganter firmare videtur Menoch. *de recuper. pos. remed.* 15. *n.*47. vbi inquit honoris causa patronis esse concessum, vt habere possint in Ecclesijs depicta familiæ insignia, quæ ab alio abradi sine domini iniuria nequeant, allegans ad id Bartol. *in d. l.* 1. §. *ne eius nomine, ff. de oper. publ.* ac Cæpol. *tract. de seruit. vrb. prad. cap.*71. *de pictura*.

5 Præterea in confirmationem huius conclusionis accedunt textus *in d. l. qui liberalitate*, ibi *: de inscriptione nominis sui operibus, si qua fecerit, capere per inuidiam non prohibetur*. Et ibi *: non eius nomine, cuius liberalitate opus extructum est, erasa, aliorum nomina inscribantur*. Constat autem, eum, qui de nouo Ecclesiam, vel Monasterium fundat, magnam exercere liberalitatem. Quare si idem in signum patronatus ibidem insignia familiæ suæ posuit, videtur id fecisse sub ea lege, ne vnquam amoueantur per *dict. l. qui liberalitate, & l. Si iudices, C. eod. l. legatam, ff. de administr. rer. ad Ciuit. partin.*

6 Denique non solùm iure communi, sed particularibus etiam multorum locorum statutis cautum est, eos esse puniendos, qui alicuius familiæ insignia in Ecclesijs, alioue loco ad perpetuam memoriam collocata corrumpunt, & delent. Et quidem Roman. *d. singul.*474. scriptum reliquit, pœnam eiusmodi esse Iudici arbitrariam, cui subscripserunt Gom. §. *pœnales, n.*5. *Instit. de actionib.* Curt. Iun. *in l. Si quis, id quod num.*6. *de iurisd. omn. Iud.* Rebuff. *in com. ad Reg. Const. Gall. tom.*3. *tit. de mater. possess. art.*1. *glos.*2. *num.*35. ex textu, vbi Bartol. *in l. quæ liberalitate, ff. de oper. publ.* Menoch. *de arb. lib.*2. *cent.*3. *q.*281. vbi *num.*6. dicit, extare Patauij statutum sub *rubr. quibus liceat acquirere bona, cap. Nullus hominum*, quo pœna quinquaginta ducatorum indicitur illi, qui arma, insignia, & epitaphia à sepulchris deleuit, atque corrupit.

7 Nec verò illa, quæ initio quæstionis in contrarium adducta sunt, hanc decisionem infringunt. Quamuis enim arma, & insignia prioris domini per nouum successorem in feudo alienato auferri, aut deleri posse concedatur, tamen aliud dicendum est, quando insignia tempore fundatæ, ac constructæ Ecclesiæ per patronum ad iudicium iuspatronatus apposita fuerunt, idque propter summum constructoris fauorem, qui etiam extincto iurepatronatus, durare censetur per rationes supra allegatas, quemadmodum etiam ipsemet Freccia allegato loco innuere videtur, insignia in Capella alicuius depicta, ex quibus demonstratur eam ab aliquibus de aliqua familia constructam fuisse; tanquam reliquias primæui iuris durare debere, ibidemque ex Capicio, & Chassanæo sufficit, ius illud præeminentiæ, ac honoris ex prima fundatione acquisitum, non esse finitum, quemadmodum in simili etiam dissoluto feudo, remanent tamen reliquiæ eiusdem ex præstito fidelitatis iuramento, vt testatur ex Bald. *cons.*16. *v. Porrò, vol.*1. Frec. *d. auct.*47. *sub num.*3.

8 Præterea non obstant quæ ex Ancharano inducta fuere. Nam in casu ab eodem in consultatione deducto aliæ rationes, ac circumstantiæ consideratæ fuerunt. Nam in primis Baronis illius, de cuius insignijs ibi loquitur, Ancharani cognati pro augmento diuini cultus ornamentis Capellam augere, & pro fratribus alendis multa adhuc in eamdem Ecclesiam conferre proposuerunt, pro solatio tamen viuentium sua etiam, relictis tamen prioribus, insignia ibidem affigere cupiebant. Ne igitur ob talem appositionem à bono proposito abducerentur, id eis propter affectionem, quam ad locum illum habebant, concedere, consulenti æquum visum fuit, ideòque consulendo concluisit, posse fratres Mendicantes de iure permittere descendentibus ex via fœminea à fundatore sua arma imprimere, & alijs prohibere, & dictis Capellis, ac rebus ipsarum pro vtilitate animarum fundatoris, & suorum disponere, prout ijs visum fuerit expedire.

9 Ad hæc inter hanc quæstionem nostram, & casum ab Ancharano definitum, in re principali summa est discrepantia, quia nos de insignijs, quæ ad indicium, & signum iurispatronatus ex constructa Ecclesia competentis posita sunt, loquimur; ille verò sermonem habet de armis gentilitijs, quæ in Capellis Fratrum Mendicantium iurispatronatus incapacibus, collocata, sculpta, vel adpicta fuerunt. At in comperto est, quod iura, quæ loquuntur de iurepatronatus laicorum in Ecclesijs, vel Capellis fundatis, vel dotatis per eos iuxta ea, quæ habentur *in rubr. & per tot. tit. de iur patron.* non vendicant sibi locum in Capellis fundatis per laicum in Ecclesijs, in quibus habitant Mendicantes. Nam in eis præsentatio, vel institutio eorum, qui seruire debeant circa diuina, non habent locum, & in dictis Capellis cessat iuspatronatus, *cap. indemnitatibus, in fin. de elect. in* 6. Cùm ergo in dictis Ecclesijs non sit reseruatum aliquod ius laicis liberè, & reseruatum sit in administratione ipsorum Fratrum, possunt ergo disponere fratres de dictis Capellis, sicut de corpore Ecclesiæ suæ, nam iudicantur, tanquam membra Ecclesiæ, & tanquam accessorium sequuntur naturam sui principalis, *cap. accessorium, de regul. iur. in* 6. *& l. cum principaliter, ff. de reg. iur.* Et ex his manifestum est, præmissam nostram decisionem negatiuam per allatas dubitandi rationes non euerti, sed firmam, solidamque persistere.

Ampliatur porrò eadem decisio in terminis propositæ quæstionis, quod nouus patronus non solùm non possit mutare arma fundatoris à Capella, Ecclesia, vel sepulchro, sed neque etiam si ipse est alterius familiæ, sua insignia, seu arma sculpi facere, etiam remanentibus antiquis. Ita apertè volunt prædicti Doctores, & præsertim Anan. *in cons.*86. & Bologn. *in addit. ad d. consil.* cum quibus concurrit Anchar. *d. cons.*113. in quo de Barone quodam differens, ait, licèt fuerit finita agnationis dignitas illius Baronis, quia nullus de domo eius supererat, tamen dicit, non debere extingui eius memoriam, sed extendi per aspectum ædificiorum, Templorum Dei, & similium, & ad hunc finem arcus triumphalis, & statuæ marmoreæ sculpebantur in hac Vrbe, in qua hæc scribo, vt illorum memoria, qui gloriosè vixerant, & honores gesserant, in perpetuum haberentur. Qua in re modestus fuit Septimius Seuerus, qui, vt habetur ex Spartiano, Romæ omnes ædes publicas, quæ vitio temporum labebantur, instaurauit, nusquam propè suo nomine adscripto, seruatis tamen vbique titulis conditorum. Quæ moderatio etiam in Alexandrum Seuerum deriuata videtur. Quippè qui, vt est apud Lampridium, opera veterum Principum instaurauit, & maximè pontes omnes, quos Traianus fecerat. Aliquos etiam nouos fecit, sed instauratis Traiani nomen reseruauit. Idem & custoditum à Tiberio, vtpote qui consimiliter ædificia, vt ait Dio *lib.*57. quæ ab Augusto inchoata ad fastigium perduxit, Augustique nomen ijs inscripsit. Quod non in Augusto tantùm, sed & in alijs obseruauit, quorum ædificia cùm instaurasset, nihil enim de nouo ædificauit, præter Augusti templum, non suum, sed eorum, qui primum ea extruxissent, nomen ijs inscripsit. Dissimilis sanè non solùm Domitiano, qui, teste Tranquillo *cap.*5. plurima, & ampliſſima opera incendio absumpta, restituit, in queis erat & Capitolium, quod rursus arserat, sed omnia sub titulo tantùm suo, ac sine vlla pristini auctoris memoria, sed etiam nonnullis nostri temporis Magistratibus, qui restitutis aliquot Vrbis parietinis superbè nomina sua inscribunt, & quasi Vrbis non dicam Conditores, sed custodes insignibus veluti signaculis eam muniunt. 10

Deinde ampliatur eadem decisio, vt neque agnatus hæres iurispatronatus ex linea fœminina descendens primi fundatoris insignia immutare, aut sua apponere possit in Ecclesia, Capella, vel sepulchro fundatoris, vt nominatim consuluit Anan. *in d. cons.*86. cuius decisionem sequutus est Angelus in suo *testam.* ante *fin.* glos. *in verb. idem mandauit construi Capellam vnam*, vbi concludit, non solum hæredem, sed nec Rectorem, vel Conuentum Ecclesiæ posse mutare nomen illius fundatoris Ecclesiæ, & ponere sub nomine alterius, & concedere alteri, nec posse mutare arma aliqua, allegans ad hoc Bartol. *in l.* 2. §. *fin. ff. de oper. publ.* Cæpol. *de seru. vrban. prad. in rubr.* 71. *de pictur. in fin.* vbi quæres de eo, qui fundauit Capellam, vel Ecclesiam, ibidemque in memoriam nominis sui apponere fecit insignia sua, an Clericis ea delere, aliaque substituere liceat? decidit negatiuè, videlicet id ipsum ijs non licere, si & contra faciant Iudicis arbitrio punien- 11

dos

dos esse, *l. Opus, ff. de oper. publ.* Quod etiam statuit Romanus *singul.* 355.

CONSVLTATIO XXVII.

An Matrimonium irritè propter impedimentum dirimens, bona fide contractum cum dispensatione Ordinarij, facultatem non habentis, si per Summum Pontificem conualidetur debeat iterum coram Parocho, & testibus contrahi, vel sufficiat nouus consensus absque Parocho & testibus?

1 HVius quæsiti refertur triplex sententia. Prima est eorum, qui dicunt semper renouandum esse coram Parocho. Secunda excipit casum, si scandalum, aut infamia oriretur. Tertia, satis esse consensus contrahentium inter ipsos solùm.

2 Tenendum tamen est primò. Si matrimonium eiusmodi iam contractum fuit coram Parocho & testibus cum impedimento occulto, habita dispensatione impedimenti, satis est renouari consensum inter ipsos tantùm, idque ad euitanda scandala. Quia intentio S. Concilij Trident. *sess. 24. de ref. matr. cap. 1.* requirentis præsentiam Parochi, & testium, fuit, impedire peccata consurgentia ex clandestino. At id non militat in casu, in quo prius matrimonium, quamuis occultè inualidum, tamen in foro Ecclesiæ validum fuit, & publicum; ideòque ratio legis non se extendit ad hunc casum, vt pluribus Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 37.* Et ita declarasse Pium V. testatur Nauar. *in man. cap. 22. num. 70.* Et disponitur per S. Pœnitentiariam, teste Leonio *p. 2. de form. disp. matr.* Videndusque idem Nauar. *lib. 4. tit. de eo, qui dux. in matr. conf. 3. num. 3.* & *conf. 4. num. 1.*

3 Tenendum est secundò. Si Parochus, & testes non ignorauerant huiusmodi impedimenta, quando adstiterunt matrimonio, posteà esset renouandus consensus etiam ijs præsentibus. Item si esset periculum, vt detegatur impedimentum, & probetur in foro externo, tunc etiam celebrandum esset coram Parocho. Quia cùm constet in foro Ecclesiæ esse nullum, non essent idonei testes valoris, sed nullitatis eius. Idemque putat Sanchez, etiamsi vnus tantùm ex duobus testibus, vel Parochus impedimentum nosset, eadem *disp. 37. num. 10.* Melius tamen tunc impetrari à S. Pœnitentiaria dispensationem, vt non obstante decreto Tridentini possint secretò inter ipsos renouare consensum.

4 Itaque si res est publica, debent rursus cum trina denunciatione, & omnibus alijs solemnitatibus contrahere, vt per Rot. in Hispalensi matrimonij 26. Februarij 1609. & rescripsit S. Congregatio Concilij Henrico Cardinali Legato Portugalliæ anno 1579.

5 Et ita quoque censuit S. Congregatio Concilij die 25. Maij 1657. nempè, *S. Congr. Em. S. R. E. Card. Concilij Trid. Interpr. censuit, huiusmodi matrimonia esse nulla, sed præuia dispensatione Sedis Apostolicæ renouanda, seruata forma Concilij Tridentini, dummodò impedimenta sint publica.*

Verùm cùm aliàs sub die 28. Iunij 1670. à S. Congrega-
6 tione de Propaganda Fide occasione eiusdem dubij fuerint scriptæ literæ Internuncio Flandriæ, vt certiores faceret Ordinarios, & Missionarios illarum Regionum, qui sub prætextu facultatum dispensauerant in secundo & tertio gradu, licèt authoritatem in dictis gradibus dispensare non haberent, matrimonia, vt supra, cum dispensatione bona fide contracta fuisse nulla, sed ex gratia à Sanctissimo conualidata. Verba prædictarum literarum sunt.

7 *E condiscesa benignamente la Santità Sua di conualidare con la pienezza dell'autorità sua li sudetti matrimonij con dispense di secondo, e terzo grado; ma vuole, che V. S. nel dar notitia di questa gratia alli sudetti Vescoui, e Missionarij, che hanno simile facoltà di dispensare in terzo, e quarto, semplice, & misto, auuerta loro, che non occorre manifestarla a quelli, che non ne hanno scrupolo, e viuono in vna inuincibile ignoranza di essere stati dispensati da persone, che non haueuano tal facoltà.*

8 Sicque videntur inter se pugnare decretum S. Congregationis Concilij, dum in eo requiritur nouus consensus vtriusque coniugis, & literæ S. Congregationis de Propaganda Fide, in quibus, nedum non requiritur vllus consensus, sed etiam mandatur, ne coniugibus reconualidatio matrimonij notificetur.

Ideò quæritur, an iuridicè conciliari possint supradicta 9
decreta? Et quatenus affirmatiuè sit respondendum, quodnam ex prædictis decretis magis consonet Sacris Canonibus, & expediat seruari pro conscientiarum tranquillitate?

Ad 1. respondeo, posse facilè conciliari ita, vt decretum 10
S. Congregationis Concilij habeat locum, quando impedimenta sunt publica. Decretum verò S. Congregationis de Propaganda Fide locum habeat in casu, quo impedimenta sunt omninò occulta, & coniuges inuincibiliter ignorent impedimentum de iure, vel de facto, & non sit spes, quod eis proderit significatio impedimenti, vt per Sanchez *de matr. lib. 2. cap. 28. num. 1. & 6.*

Ad 2. vtrumque est iuridicum. Primum constat ex iam 11
dictis, præsertim ex declaratione B. Pij V. ita declarante decretum Tridentini; quibus addo tradita per Poncium *de matr. lib. 5. cap. 6. à n. 5.* vbi refert declarationes S. Congregationis Concilij, rescriptum Clementis VIII. ac S. Rotæ decisiones. Secundum probatur ex Innocentio III. *in cap. Quia circa, de consang.* vbi consultus Pontifex de quibusdam, qui subreptitia dispensatione matrimonium contraxerunt, sic respondit: *Dissimulare poteris, vt remaneant in copula sic contracta, cùm ex separatione graue videas scandalum imminere.* Existimabant enim coniuges bona fide se legitimè coniugatos esse, & ex veritatis detectione timebatur graue scandalum. Quapropter Pontifex tacendum, & dissimulandum esse dicit, illosque in matrimonio illo putatiuo, & inuincibili ignorantia excusato permittendos esse, vt per Nauar. *in can. Si quis autem, de pœnit. d. 7. à numer. 67. & lib. 1. conf. in 1. edit. tit. de temp. ord.* cum alijs, quos sequitur Sanch. *loc. alleg. num. 12. in fine.* Idem probatur *cap. super eo, de cognat. spir. in fin.* vbi Doctores.

Pro conscientiarum verò tranquillitate magis expedit 12
seruari decretum S. Congregationis Concilij. Tum quia est magis conforme ipsi Concilio Tridentino, quod exigit pro forma præsentiam Parochi & testium, ac proinde ea requiritur, quando denuò celebratur matrimonium, cùm tunc verè contrahatur. Siquidem, vt dictum fuit, si impedimentum, ratione cuius matrimonium inualidè fuit contractum, sit adeò notum, vt sufficienter quoad forum externum probari possit, debent contrahentes iterum coram Parocho, ac testibus consensus mutuos exprimere. Quia cùm ex vna parte prior contractus irritari possit propter probationes, quibus innititur, ex alia verò posterior, si sine Parocho, & testibus celebretur, in foro externo probari nequeat, possit ita contrahens, relicta vxore, cum qua secretò contraxit, alteri nubere, & ita sequerentur incommoda illa, quæ Concilium summoperè vitare intendit.

Contra verò si matrimonium inualidè coram Parocho, 13
& testibus propter impedimentum aliquod occultum, celebratum fuit, non opus esse, vt contrahentes iterum coram illis consentiant, sed satis esse, vt priuatim mutuos consensus edant, & exterius exprimant. Quia finis legis latæ à Tridentino de adhibendo Parocho, & testibus ad valorem matrimonij non se extendit ad casum, de quo agitur. Quia cùm matrimonium coram Parocho & testibus celebratum fuerit, si quis contrahentium resilire vellet, ab Ecclesia impediretur, cùm nullitas matrimonij sufficienter probari non possit, vt supponimus. Id, quod etiam est magis conforme alijs eiusdem S. Congregationis declarationibus, S. Rotæ decisionibus, praxi S. Pœnitentiariæ, & sententiæ grauissimorum Doctorum, quos sequutus est Poncius loco citato. Tum quia est magis iuridicum. Quod constat ex ipsa declaratione S. Congregationis de Propaganda Fide, in qua videtur Pontifex dispensare in manifestàndo coniugis impedimentum, quemadmodum per dissimulationem illam Innocentius III. *in cit. cap. Quia circa*, dispensationem inductam fuisse, ratione cuius illos tutos esse in priori matrimonio, quod inualidum erat, intelligunt ibi Glos. & Innoc. alijque Canonistæ. Ergo attento iure communi, id fieri non poterat; frustra enim esset dissimulatum, vel dispensatum. Sic quoque in Bulla

Cru-

Cruciatæ conceditur facultas dispensandi in matrimonio cum occulto impedimento, vt iterum occultè celebretur, quod attento Tridentino id fieri nequit ; inane enim esset priuilegium, vt per Nauar. *l.4. cons.tit.* 1. *de spons.cons.*11. *in* 1. *edit. & in* 2. *tit. de spon. impub. cons.*3. Tum denique quia cùm agatur de animæ salute, in dubio tutior pars est tenenda, *cap. iuuenis, de sponsal. cap. ad audientiam* 12. *de homic. d. c. Si quis autem, de pœnit. d.*7. Glos. *in cap. vn. de scrut. in ord. fac.* & Doctores communiter.

14 Considerandæ itaque sunt rerum ac casuum circumstantiæ, bona fides, & ignorantia inuincibilis coniugum, pericula, scandala, quæ ex impedimenti notitia exoriri possint, & prout expedire animaduertetur iuxta qualitatem personarum, ita dispensatio concedenda est, & exequutor se gerere debet.

CONSVLTATIO XXVIII.

An si vir fide dignus tradiderit alicui reliquias Sanctorum, possint exponi publicæ veneration, approbante Episcopo?

1 Aserunt Azorius *instit. morali lib.9. cap.*8. *quæst.*7. *& seqq.* Fagundez *de præcept. leg. lib.*1. *præcept.*1. *cap.*4. *num.*4. Ioannes Nouarius *Lucer. reg. in v. reliquiæ fol.*226. vbi refert, ita fuisse declaratum à Sacra Congregatione in Viterbiensi 26. Iunij 1627. Ratio autem est, quia attestatio viri prudentis, cùm non sit in præiudicium alterius, facit plenam fidem, *cap. Paruulus, & cap. Placuit distinct.* 4. *de Consecratione*, Bart. *l. non epistolis Cod. de probat.* Cardinalis de Lugo *de iustitia disput.*39. *sect.*2. *numer.*27. & Antonius Morales *Hist. Hisp. lib.*17. *cap.*3. narrans inuentionem quorundam Sanctorum Cordubæ, tradit in hac materia non posse haberi euidentiam, sed sufficere probabilitatem moralem, & ita in praxi fuit obseruatum.

2 Nam Innocentius VIII. Lanceam, quæ Christi latus aperuit, approbauit, nullo alio adhibito teste, nisi quia à Baiazete Turcarum Tyranno eam acceperat ; & Venetijs in Ecclesia S. Francisci colitur Sanguis Christi Domini, nulla alia fide, nisi quia Triuisanus nobilis Venetus è Constantinopoli dixit se attulisse, & sic de singulis, Cordub. *lib.*1. *qu.*17. vbi vlterius arguit, tanquam suspectum de hæresi, qui non adoraret hostiam positam in Altari, etiam si ab vno Sacerdote sine alio teste sit consecrata, cùm non sit fundamentum dubitandi de viro probo, attestante huiusmodi reliquias esse extractas è Cœmeterio, in quo constat, fuisse conditas; iniurioſum enim esset huiusmodi testimonium non approbare.

3 Aliam rationem addit Suarez *in* 3. *p.* D. Thomæ *tom.*1. *disp.*55. *sect.*55. *sect.*2. *vers. Sed. quæret aliquis ;* reprobatis enim prius hæreticis, qui venerationem reliquiarum non in prototypon referebant, vt faciliùs excitaret fideles ad earum cultum, respondet argumento super incertitudine concludens, in hac materia non esse maiorem certitudinem requirendam, quia in ratione formali adorandi, nullus potest esse error, sed sufficere, si approbantur ab Episcopo, vt præcipit S. Concilium Trident. *sess.*25. *de ref. in decr. de inuoc. vener. & reliq. sanct.* & censuit S. Congreg. in remissionibus ad dictum decretum. Quare censeo, posse Episcopum in sua diœcesi exponere ad publicam veneration nem huiusmodi Reliquias ex præscripto supradicti decreti Tridentini.

CONSVLTATIO XXIX.

An religiosi Ordinum militiarum, qui exercent curam animarum, iisdem Ordinibus annexam, apponi, ac remoueri soliti ad nutum suorum Magni Magistri, faciant tuta conscientia fructus suos, inspecto Sacro Concilio Tridentino cap. 1. *sess.*23. *de reformat. quando dimisso substituto pro seruitio curæ Animarum, approbato ab eorum Magno Magistro, de eius licentia, & mandato alibi inseruiunt Ordini?*

Censeo Affirmatiuè respondendum. Quamuis enim 1
Sacrum Concilium *loc. cit.* iniungat onus residendi habentibus curã animarum sub pœna etiam amissionis fructuum ; hoc tamen non procedit, dum ipsi ex causa ab Ordinario cognita, & approbata absunt, dimisso Vicario, pariter per Ordinarium approbato, assignata competenti mercede, sicuti patet ex illis verbis, ibi : *Ita tamen, vt quandocumque eos, causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contingerit, Vicarium idoneum, ab ipso ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant.*

Igitur, si Rectores Parochialium, illas in titulum reti- 2
nentes tempore absentiæ de licentia Episcopi faciunt fructus suos, eò faciliùs hoc affirmandum est in istis Vicarijs amouibilibus, habentibus exercitium curæ absque titulo, & institutione, seruitoribus etiam nuncupari solitis, Seraph. *decis.*923. *in princip.* & in Hispalen. Iuris amouendi Curatos 21. Iunij 1641. coram Peutingerio.

Non officit, quod Concilium loquatur de licentia con- 3
cessa per Ordinarios, cùm sub tali nomine, ad effectum, de quo agitur, veniant etiam Abbates, atque alij iurisdictionem habentes, Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg.*53. *n.*95. *&* 96. *p.*3. & consequenter suffragatur etiam huiusmodi Magnis Magistris, omnimodam Iurisdictionem habentibus, vt ex eorum priuilegijs.

Minùs refragatur, quod Concilium subdat hæc verba : 4
discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, non obtineant ; siue quia non agimus de iusta causa licentiæ discedendi ; sed supposita illius validitate, quæritur, An dicti Religiosi faciant fructus suos, absentia durante, eò vel maximè, quia dum illorum seruitium tendit ad vtilitatem proprij Ordinis, à quo, tanquam magis apti ad id eliguntur, ex graui causa dicuntur abesse, Abb. *in cap. ad audientiam num.*8. *de Cleric. non resident.* Rot. *decis.*222. *num.*3. *&* 4. *p.*2. *diuers.*

Verùm cùm hi Magni Magistri, vt supra diximus, ad 5
suum libitum ponant, & amoueant dictos Vicarios, inde assequimur, quod possint etiam permittere, quod Vicarius anteà deputatus relinquat substitutum, ab ipsis approbandum cum debita mercede, retinens pro se reliquos fructus, cùm in substantia hæc sit tacita remotio, mediante subrogatione alterius ad tempus cum diminutione salarij ; taciti autem, & expressi par est ratio, *l. cum quid ff. si cert. petat. & l. triticum* 93. *ff. de verb. obligat.*

Hinc sicuti dubitari non potest, stantibus dictis suppo- 6
sitis, quin hi Magni Magistri possent remouere Vicarium destinatum ad seruitium alterius Conuentus Ordinis, illi relicta portione fructuum Parochialis, & respectiuè alium deputare cum limitato salario, ita etiam in casu præsenti affirmandum videtur, quod Vicarij, qui, dimissis substitutis approbatis à Magno Magistro, cum certa mercede de licentia absunt in seruitium Ordinis, faciant fructos suos.

CONSVLTATIO XXX.

An liceat Episcopo supprimere beneficia, Canonicatus, & dignitates?

Respondeo, licere de iure communi, vbi concurrunt 1
iusta causa, & consensus Capituli, textus sunt *in cap. cum accessissent* 8. *de constit.* vbi Glos. magna *v. confirmatum, in cap. sicut vnire* 8. *de excess. Prælat.* & tradunt Innoc.

Innoc. *in d. cap. cum accessissent num.1. & seqq.* vbi & cæteri antiqui scribentes, Azor. *Instit. moral.* relatus à Barbos. *de Canon. & Dignit. cap.3. n.18. & seqq.* Idem *de potest. Episc. alleg.67. per tot.* plenè Lotther. *de re benef. lib.1. q.28. num.78.* ac Rot. coram Mantic. *decis.114. num.2.* Quamuis suppressio fiat per modum dismembrationis, tollendo, & dismembrando ab vno, & dando, & concedendo alteri, ad latè tradita per Tambur. *de Iur. Abb. tom.3. disp.15. q.6.*

2 De Iure speciali S. Concilij Trid. id quoque Episcopis reperitur permissum *sess.24. de reform. cap.15.* vbi latè Barbosa, & in dicto *tract. de Canon. & Dignit. cap.3. num.18.* Bellarmin. *ad d. text. Conc. per tot.* & signatè *in obseru. in princ.* & ibi S. Congregatio censuit, suppressionem factam ab Episcopo, & Capitulo Aretino de quatuor Canonicatibus fuisse legitimam.

3 Ad terminos Iuris communis causa sufficiens est fructuum diminutio, cum quibus supportari nequeant omnia onera, quæ sunt beneficio annexa, vt docent ferè omnes supracitati, & ex *cap. vlt. de verb. signif.* tradit Lother. *de re benef. lib.1. q.28. num.80. 83. & seqq.*

4 Ad terminos S. Concil. sufficit, quod Præbendæ sint frequentes, & tenues, sunt verba Concilij *in d. cap.15. sess. 24. de reform.* & sequuntur Barbos. *in d. cap.* & Bellarm. *in obseru. ad idem in princ.*

5 Sunt demum, qui dicant, necessarium esse beneplacitum Papæ, & tutiùs rem geri, si illud impetretur, Glos. *in d. cap. cum accessissent v. confirmatum*, Butr. *idem num.15.*

6 Quantum verò attinet ad solemnitates, Episcopus ad talem suppressionem deuenire debet cum consensu totius Capituli.

7 Quantum verò ad causam, illa Iuris communis probari debet, perpetua scilicet diminutio fructuum, & impossibilitas supportandi onera, illis annexa, ac illa Sacri Conc. Trid. quod *Præbendæ sint frequentes*. Quod faciliùs admittendum, si suppressio non est facta in fauorem Capituli, sed in commodum Sacristiæ, & quod proinde nullum remanet dubium, quin Capitulum potuerit dictam suppressionem authorizare, vt dicit in hac specie Barbos. *d. alleg. 67. n.9.*

CONSVLTATIO XXXI.

An & quatenus, præsuppositia etiam legitima licentia, Confraternitates suas processiones facere possint? Vbi an & quatenus in bonis alienandis Confraternitatum laicalium requiratur assensus Apostolicus? Ad rem adducuntur decreta Conciliorum, Patrum, ac Imperatorum?

1 REspondeo, huiusmodi processiones non possunt extendi vltra limites processionum, quæ ex deuotione Confraternitatibus permittuntur, debentque contineri intra terminos habiles, & à iure permissos absque alterius detrimento; quia in licentia Principis, etiam motu proprio, & simpliciter concessa, semper tacitè subintelligitur clausula, absque alterius detrimento, *l.2. §. Si quis à Principe ff. ne quid in loco public.* Abb. *in cap.1. numer.20. de iudic.* ac etiam licentia censetur concessa, saluis terminis habilibus, & seruatis à iure requisitis, Rota *decis.84. num.4. p.2. diuers. & decis.106. numer.10.* post Mangil. *de subhast.*

2 Proindeque seruanda est per Confratres forma à iure præscripta in processionibus Confraternitatum, vt nempè processio protendi non debeat vltra circuitum murorum Ecclesiæ, seu ad summum vici proximi Ecclesiæ, vbi sita est Confraternitas, sicut pluries declarauit S. Congregatio Rituum, & S. Congr. Episcoporum, & S. Congregatio Concilij in casibus, plenè relatis ab vtroque Nouario, nempè *in Lucern. Regularium verbo processiones in fin.* & *in Summa Bullar. tit. de proces. regular.* à Lezana *in Sum. quæst. regul. part.4. v. processio num.8. & 9.* Gauanto *in manuali Episcoporum v. processio num.49.* Barbosa *in sum. apost. in v. processio num.26. & duob. seqq.* quæ declarationes sunt huiusmodi: *Sacra Rituum Congregatio inhærendo decretis, aliàs in similibus factis, censuit, non licere Regularibus, neque Confraternitatibus laicorum facere processiones, nisi intra claustra Monasterij, carentibus verò claustris, non nisi intra ambitum, hoc est propè muros Ecclesiæ, extra verò ambitum, non nisi de licentia, consensu, aut cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesijs, quæ in hoc habent speciale priuilegium aliter faciendi, die 26. Februarij 1626. in vna Hispalen.* T. Tegrinus Secretarius.

Sacra Congregatio ad tollendas difficultates, quæ quotidie oriuntur circa processiones, quæ fiunt, tam per Regulares, quàm per Confraternitates in Ecclesijs Regularium, inhærendo decretis aliàs in similibus factis, & signanter in Cæsaraugustana 17. Martij 1627. censuit, in processionibus fiendis tam per Regulares, quàm per Confraternitates laicorum ita imposterum seruari debere, vt in Ecclesijs habentium claustrum processiones fieri non possint, nisi intra claustra, & non extrà, in Ecclesijs verò carentibus claustris fieri possint intra ambitum, hoc est, propè muros Ecclesiæ, siue exeundo à ianua Ecclesiæ, & per aliam intrando, siue per eamdem, & propè muros Ecclesiæ, extra verò ambitum Ecclesiæ non licere, neque Regularibus, neque Confraternitatibus facere Processiones, nisi de licentia, consensu, & cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesijs, quæ habent in hoc speciale priuilegium faciendi processiones per alia loca, quibus per hoc decretum S. Congregatio non intendit præiudicari, & de hac declaratione testatur Lezana *in summa verbo processio Regularium num.9.* 3

Ex quibus, alijsque præallegatis etiam conuincitur extra ambitum, seu vicum, proximiorem muris Ecclesiæ, processionem protendi non posse absque Cruce, & interuentu Parochialis, & sic protendi non posse vlterius absque interuentu Crucis Cathedralis, si vnica est. Quare extensio per Ciuitatem in processionibus Confraternitatum non permittatur absque interuentu, & Cruce Parochialis, Barbos. *de offic. & potest. Paroch. c.12. nu.13. & in sum. Apost. decis. in v. processio num.16.* Lezana *loco supra allegat.* & in processionibus Confraternitatum non licet deferre Crucem, quæ per Clericos præferri solet, sed Imaginem Crucifixi, & Sanctorum ex Concilio 7. Mediolanensi per Gauant. *in suo manuali Episcoporum v. Confraternitates num.51.* Vel saltem in omnem casum spectat ad Episcopum cum consilio Capituli Cathedralis statuere, quò dirigenda, deducendaque sit processio huiusmodi, quia indubitatum est, & sæpissimè Sacræ Congregationes declararunt, processiones derigendas esse, quò voluerit Episcopus cum consilio Capituli, & ad eundem cum eodem consilio spectare rationem processionum præscribere, non obstante immemorabili consuetudine in contrarium, Campanil. *in diuers. iur. can. rub.12. cap.13. num.18.* Franciscus Leo *in thes. fori Ecclesiast. p.4. cap.2. num.145.* Barbos. *allegat.78. num.4. & in collect. ad sess. 25. de regular. cap.13. num. 43. 45. & 46.* & *in sum. Apost. decis. in verbo processio num.1. & seqq.* Ricc. *decis.379. num.4.* Aldan. *in compend. canonic. resol. lib.2. tit.8. numer.31.* Rubeus *in aphorismis Episcopalibus verbo processio num.2.* Ex quo abusus, siqui sunt, coerceri possunt, remittendo id arbitrio Episcopi, quia processiones ex deuotione Populi, & Confratrum introductæ possunt ex causa ab Episcopo prohiberi, sicut aliàs declarauit Sacra Congregatio Rituum in Elborensi 14. Ianuarij 1617. Barbos. *in collect. Bullar. verbo processio*, & Rubeus *in suis aphorismis Episcopalibus eodem verbo processio num.6.*

In casu verò, quo Cathedralis, & Collegiata Ecclesia vellet eadem processiones facere, censeo, celebrationem festiuitatis cum processione in vtraque Ecclesia fieri debere, diuersis tamen diebus arbitrio Episcopi, incipiendo pro prima vice à Cathedrali. Quod verò ad alienationem bonorum huiusmodi Confraternitatum Doctores aliquot, iuris Ciuilis præsertim, suis ambagibus rem hanc perplexam, & obscuram reddiderunt. At eorum, qui accuratiùs illam disceptatunt perspicua, & dilucida expositio est huiusmodi. 5

Præ omnibus annotanda sunt verba Pauli Secundi in Extrauaganti *Ambitiosæ de reb. Eccles. non alien.* Ad vnamquamque enim rem examinandam, momentoque suo ponderandam inspiciendum est eius principium. Ea sunt huiusmodi: *Ambitiosæ cupiditati &c. immobilia &c. Deo dicata, ex quibus Ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur &c. Eorumque ministri sibi alimoniam vendicant, &c. occurrere cupientes, omnem alienationem, omneque pa-* 6

ctum

ctum per quod ipsorum dominium transfertur &c. fieri prohibemus. Et mox: *Alienanti verò bona Ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconsulto Romano Pontifice, &c.*

7 Videndum igitur est, an huiusmodi Confraternitates dicantur loca pia. Et quidem in hac specie quod sint, ac dici possint loca pia volunt Speculator in praxi, ac theoria magister *in tit. de instrum. edit. §. nunquam n.62.* Io. Andr. *in cap. Ioannes vers. Vnum est, quod refragatur de testam.* Abb. *in cap. fin. not.2. eod. tit.* Castr. *cons.167. num.4. vol.2.* Alex. *cons.219. num.2. vol.1.* Rebuf. *in tr. de confratr. num. 2.* Gabr. *de pia caus. concl.1. num.5. & seqq.* Valasch. *decis. 105.* Tum quia de relictis Confraternitatibus, tanquam relictis pijs locis, debetur quarta Episcopo, per Barbat. *cons.1. num.4. col.1.* Alex. *cons.102. num.5. vol.7.* Vbald. *de Can. Episc. cap.15. num.5. & seqq.* Tum quia Episcopus potest, ac debet eas, tanquam pia loca visitare, Feder. de Sen. *cons.111.* S. Concil. Trid. *sess. cap.8. de refor.* Et tum quia legatum pię causæ factum eis concedi potest, Castr. *cons.5. vol.2.* Alex. *cons.102. num.3.* Decius plures alios adducens *cons.72. col.3. vol.1.* Paris. *cons.34. n.5. vol.3.* Tum etiam quia in illis opera multa pietatis exercentur, Capra *cons.54. num.10.* Dec. *d. cons.72.*

8 Hoc posito fundamento, pro huius quæstionis facili resolutione tres iuris certissimæ conclusiones constitui debent. Prima est, Extrauagantem *Ambitiosæ* procedere etiam in alienatione bonorum, non solum Ecclesiarum, & Monasteriorum, sed etiam omnium quorumlibet locorum piorum, vt per Abb. *in cap. nulli in fin. eod. tit.* Franch. *in cap.1. eod. pariter tit. in 6.* Paris. *d. cons.34.* Felin. *cons.12. & in cap. de quarta de præscript.* Dec. *d. cons.72. & 158.* Et habetur expresè in d. Extrauaganti verbis superius relatis.

9 Secunda est declaratoria primæ, vt scilicet, tunc illa procedat, quoties dicta loca fuerint Episcopi auctoritate fundata, siue erecta, Rebuf. *in compend. alien. rer. Eccles. num.56. & 57.* Rodoan. *q.28. num.12.* Afflict. *de iur. prothom. numer.12.* Cæs. de Barz. decis. Rotæ Bonon. 124. Valasch. *decis.105.* Sayr. *decis.3. de relig. dom.* ac de Ponte *cons.18.*

10 Tertia conclusio est. Quoties bona hisce Confraternitatibus eo animo sunt legata, donata, data, vt ad opera Ecclesiæ, siue Oratorij necessaria, & ad diuinum cultum, necnon ad sacram supellectilem, aliaque Ecclesiæ ornamenta, atque ad pauperes subleuandos, puellasque miserabiles nubendas, pro eleemosyna eroganda sacerdotibus ibi celebrantibus, ac pro sustentatione presbyteri Rectoris ordinarij, aliorumque ministrorum in earumdem Confraternitatum Ecclesijs existentibus, talia loca iudicanda sunt pia, atque adeò eorum bona non possunt alienari sine solemnitatibus requisitis in alienandis bonis Ecclesiarum, ac piorum locorum. Ita præ cæteris tradunt Zabarel. *cons. 11. col.1.* ac per *tot. & cons.13. in princ.* Soccin. sen. *cons.82. num.34. vol.4.* Quam conclusionem procedere, etiamsi in Confraternitatum erectione non interuenerit Episcopi auctoritas, docent Rebuf. *in d. compend. numer.34.* Guttier. *lib.1. can. quæst. cap.9. in fin.* Cæs. Barz. *d. decis.124.* Ioseph Ludouic. *decis. Peruf.93.* ac Rota Romana, in qua dictum fuit, quoad prohibitionem alienationis nullam esse differentiam inter bona Ecclesiastica, & Confraternitatum laicalium, vt refert Seraph. *decis. 724. num. 7.* & ita demùm firmat Menoch. *de remed. possess. remed. 15. num.16. & 34.* qui sic intelligendos esset ait Doctores aliter sentientes, estque ad mentem d. Extrauagantis.

11 Eòque magis id asserendum est, si accesserit saccus, quo induitur Confraternitas, quo signo distinguitur à laicali, vt per Rotam in vna Beneficiatus S. Laurentij in Damaso 7. Februarij 1628. coram Durano *p.3. diu. decis. 144. num.1.* Concurratque insuper Ecclesia, quæ sit eiusdem Confraternitatis, quæque absque auctoritate ordinaria, vel pontificia fundari, aut erigi non potuit, vt per Rotam coram Cerro in Caietana bonorum 3. Decembris 1649. *§. quod autem.* Quando enim alicui Ecclesiæ vnita est, atque aggregata aliqua Confraternitas, exigente præsertim ab ea Camera Apostolica solutionem decimarum, quæ solui solent pro solis bonis Ecclesiarum, & locorum piorum, non solùm resultant qualitates in d. Extrauaganti expressæ, sed tollitur possibilitas, quod eiusmodi Confraternitas possit esse laica, dum eius bona conflata sunt ex bonis legatis ad diuinum cultum, super quibus laici nullam possunt habere, neque exercere iurisdictionem.

Atque ex his conciliantur, quæ tradit D. Cardinalis de Luca in hac materia, alijque præsertim iuris Ciuilis periti, qui non considerarunt loca, sed personas. Cætera in hanc rem vide, quæ alibi dixi. 12

Fuit hic certè bonorum Ecclesiasticorum olim laudabilis, optimusque vsus, & ne humana audacia ijs siue per venditionem, aut commutationem, aut legationem, aut quacumque alia ratione ab Ecclesijs abalienando, & in profanos vsus conuertendo abuteretur, multis Conciliorum decretis, sanctorumque Imperatorum, & Patrum statutis id inhibitum fuit. Nam in Ancyrana Synodo circa annos Christi 308. statuitur, *Presbyteros res Ecclesiæ non debere vendere cap.15. & 12. q.2. can. Si qua.* In Arelatensi Synodo secunda anno 326. sancitur *cap. 28. vt qui oblationem fidelium suppresserit, aut negauerit, ab Ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur.* Confirmatur in Vasensi Synodo. Et quia multis in locis quæ Ecclesijs conferebantur, ab Episcopis nonnullis præripiebantur, per exiguo Ecclesijs relicto, idcircò in Antiochena Synodo decernitur anno 344. *vt Episcopus, si conuertat res Ecclesiæ in suos vsus domesticos, eiusque commoda, vel agrorum fructus domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisue committat, pœnas persoluat cap.25.* Extat etiam Canon, in quo sancitur, *vt irrita sit Episcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ absque subscriptione, & collaudatione Sacerdotum, & vicissim Sacerdotum abalienatio sine approbatione Episcopi.* Hoc decretum 12. q. 2. sine exceptione dicitur esse ex epistolis Leonis Papæ ad Episcopos Siciliæ. In decretis autem Iuonis *lib.2.* legitur in impresso exemplari, esse ex Concilio apud Valentias, sed inuenitur nec in epistolis Leonis, neque in Valentino Concilio vel Galliæ, vel Hispaniæ, verùm extat in decretis Concilij Carthaginensis 4. *cap. 32. tom. 1. Concil.* Idem statuitur in Agathensi Synodo *cap.7. & 48.49. & 51.* & confirmatur à Symmacho Primo Papa in decretali sua *cap.1.* & in Synodo Romana ab eodem habita. Item in Turonensi *cap. 2.* & Aurelianensi 5. *c.13.* 13

In eamdem sententiam Iustinianus Imperator *l.43. C. de Episc. & Cler.* Episcopis mandauit, *ne ea, quæ Ecclesiis relicta sunt, sibi adscribant, sed in necessarios vsus Ecclesiæ impendant.* Idem sanxit, *vasa sacra, & vestes non posse oppignorari, aut alienari, nisi ob captiuorum redemptionem lib. 18. C. de sacros. Eccles.* In Concilio Carthaginensi 4. *anno* 401. *cap.95.* sancitur, *qui oblationes defunctorum aut negent Ecclesiis, aut cum difficultate reddant, tanquam egentium necatores excommunicandos 13. q.2. can. qui oblationes.* Idem præcipitur *cap.4.* Agathensis Synodi 13. *quæst.2. can. Clerici, vel sæculares,* 13. & in Vasensi *cap.4.* 13. *q.2. can. qui oblationes,* Aurelianensis 5. *cap. 16.* Matisconensis 1. *cap. 4.* vt licet videre apud Carranzam *in epit. Concil. fol.150. & 164.* In Romana Synodi 6. à Symmacho celebrata sub anathematis pœna præcipitur, *ne vllus bona Ecclesiæ à fidelibus oblata occupet, & quasi propria possideat.* Idem sancitur in Concilio Parisiensi 1. *cap. 1.* Carranza *fol. 229. 6.* In Synodo Aurelianensi 4. *cap.19.* constituitur, *vt quod Ecclesiæ collatum sit, nec à collatore, neque ab illius hæredibus repetendum,* Carranza *fol. 122. 6.* Item *vt quæ Episcopus Ecclesiæ dederit, hæredes sui non auferant cap. 14.* 14

In Concilio Toletano 2. anno 529. habito *cap. 4.* sancitur, *vt Clericus Ecclesiæ, cui præest, agellos, vineas, & alia huiusmodi vsque ad diem obitus sui possideat, nec suis propinquis ea testamento leget, sed Ecclesiæ relinquat.* In Aurelianensi Synodo 4. anno 550. iuxta Panuinum celebrata, decernitur, *vt siquis Episcopus alterius Ecclesiæ Clerico de facultatibus suæ Ecclesiæ aliquid sub titulo quocumque donauerit, post eius obitum, qui acceperit, ad Ecclesiæ ius, de cuius facultate discesserat, reuertatur.* Synodus Aurelianensis 5. *cap.* 14. sanciuit, *vt nullus Episcopus aut cuiuslibet ordinis Clericus, vel alia quæcumque persona, alterius Ecclesiæ res aut petat, aut accipiat.* In Synodo Hispalensi 1. *cap.1.* statuitur, *vt Episcopus, qui res proprias, exceptis filijs ac nepotibus, alteri, & non Ecclesiæ suæ dimiserit, quidquid de Ecclesiæ rebus aut donauerit, aut vendiderit, aut quoquomodo ab Ecclesia transtulerit, irritum* 15

tum habeatur. In Toletana Synodo 9. anno 658. iuxta Panuinium, iuxta alios autem anno 673. habita decernitur *cap.1. vt nullus Sacerdotum vel ministrorum ex rebus Ecclesiæ, quæ à fidelibus largiuntur, aliquid auferant, vel iuri suo connectat*. Ita etiam Eugenius Primus Romanæ Ecclesiæ Episcopus Romæ in conuentu statuit, *Episcopos non licere Ecclesiæ bona in proprios vsus conuertere*. Et quò minùs hoc fieri possit, filijs ac nepotibus, & propinquis eius, qui construxit, vel ditauit Ecclesiam, licentia datur, *vt si Sacerdotem, seu alium ex collatis rebus viderit surripere, ipsum aut compescant, aut Episcopo indicent. Quod si reus pergat, excommunicetur*. In Toletana 9. Synodo *cap.6.* sancitur, *si Episcopus tertiam partem, quæ sibi de oblationibus debetur, aut ipsi Ecclesiæ, vnde habet, aut alteri, quam elegerit, velit conferre, ratum ac firmum habeatur*, Carranza *in epit. Concil.* hìc ad marginem addit? *Nota*, inquit, *quod hìc nulla fit mentio consanguineorum, sed tantùm Ecclesiarum ipsius*. In Synodo Nicæna 2. anno 788. celebrata statuitur *cap.12. Si quis Episcopus, vel monasterij præfectus ex Episcopatus, vel monasterij agris in Principis alicuius, aut Magistratus manus alienet aliquid, vel alteri personæ tradat, vt ea traditio sit nullius momenti*. Item: *Ne liceat ex huiusmodi bonis quicquam sibi vendicare, vel proprijs cognatis elargiri. Sed si sint pauperes, vt pauperibus suppeditet, non autem eorum prætextu res Ecclesiæ venundet. Sin autem detrimentum afferre causetur, nec quidquid ex agro emolumenti percipi, ne sic quidem Magistratibus, aut Principibus, qui sunt eo loco, venundet prædium, sed Clericis, vel agricolis. Si autem aliqua improba calliditate vtentur, & ab agricola, vel Clerico agrum præses, vel magistratus emerit, sic quoque nullius sit momenti venditio, & Episcopatui, vel monasterio restituatur. Qui secus fecerit, si sit Episcopus, vel monasterij præfectus exturbetur ab officio*. Aquisgrani Synodus habita fuit sub Pipino, Ludouici filio anno 829. in qua multa decernuntur contra eos, *qui negabant peccatum esse res sacras Deo, & Ecclesiæ donatas ad alios vsus conferre tom.3. Concil.* In Concilio generali 8. Constantinopolitano anno 870. habito *cap.15.* decernitur, *vt Episcopo vendere, vel vtcumque alienare vasa, aut vestes sacras, nec vllas rusticas possessiones venundare liceat, ne propter hoc Ecclesiastici reditus lædantur*. Eodem Concilio *can.18.* præcipitur, *vt res, quas Ecclesiæ ex longa consuetudine habeant donatas, & ab eis 30. annos possessæ sunt, nequaquam à seculari potestate eis subtrahantur. Qui contrà fecerit, sit sacrilegus*. Et Carolus Caluus in ep. ad Clerum Rauennatem scribit, Episcopos & Rectores monasteriorum, ac rerum, seu facultatum Ecclesiasticarum dispensatores, eas non vt proprias, sed vt vota fidelium, pretia peccatorum, stipendia seruorum Dei & pauperum debere fideli deuotione tractare.

16 In Moguntina Synodo anno 888. habita *cap.11. inuasores prædiorum Ecclesiæ infamia, anathemate, & exilio iubentur puniri*. In prouinciali quadam Synodo Galliæ à Carolo Simplici habita, decernitur circa annum Domini 905. *bona Ecclesiastica sancta esse debere, quæ nefas sit politicis viris abalienare, atque in profanum vsum conuertere*, P. Æmilius in vita Caroli Simplicis. Vrbanus Secundus in Synodo Claramontana anno 1095. statuit, *vt laicus nec decimas vendat, neque retineat*. In Lateranensi Concilio sub Alexandro Tertio habito anno 1180. statuitur quoque *ne laici decimas Ecclesiarum in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & Ecclesiæ non tradiderit, christiana sepultura priuetur cap.24. & cap.19.* sancitur, *ne rectores, & consules ciuitatum Ecclesijs onera imponant, & grauibus, crebrisque exactionibus eas premant ita, vt siue fossata, siue expeditiones, siue quælibet alia sibi arbitrentur agenda, de bonis Ecclesiarum, Clericorum, & pauperum Christi vsibus deputatis circa hæc Ecclesijs non sint oneri & molesti*. In Turonensi Synodo anno 1163. ab Alexandro Tertio habita præcipitur, *vt quisquis alicui laico Ecclesiam, decimamue concesserit, excommunicetur*. Auentinus *lib.6. annalium* in Synodo quadam Alemaniæ anno 1224. sancitur: *si fundatores Ecclesiarum, vel hæredes ipsorum partem decimarum, vel aliorum prouentuum Ecclesiasticorum, in quibus ius habent patronatus, sibi retineant ex pacto, & nihilominùs repræsentent Clericos ad easdem, anathemate feriuntur, cum clericis, qui ita Ecclesijs repræsentantur, & terra ipsorum interdicto Ecclesiastico subiaceat. tom.3. Concil.* Edita quoque sunt aliquot decreta hac de re in Colonienſi Synodo anno 1266. habita, & in Tridentina, de quibus alibi.

CONSVLTATIO XXXII.

An consuetudo, vt primo loco nominatus à patronis ad Parochialem Ecclesiam de iurepatronatus, instituatur absolutè sine concursu, & secundo loco nominatus intret solùm in casu defectus primi, sit valida, & seruanda?

CEnseo respondendum, huiusmodi consuetudinem, 1
quatenus etiam legitimè probaretur, non esse habendam in consideratione, atque adeò instituendum esse concursum inter dictos duos præsentatos; quia si concursus requiritur, vt ex infra dicendis requiritur, non potest euitari respectu contrariæ consuetudinis iuxta antiquam adnotationem S. Congregationis ad *Conc. cap.18. sess.24. De reform.* in hæc verba. *Omnis cura atque diligentia adhibenda est, ne praua consuetudine vsus inducatur apud Episcopos Iurisdictionis Venetæ, vt in vacationibus Parochialium Ecclesiarum non adhibeatur examen, quod vocatur per concursum, sed curandum est, vt decretum Concilij Tridentini, & motus proprius Pij V. in huiusmodi concursu omninò seruetur*. Ponderato præsertim, quod talis consuetudo dicitur praua, & consequenter irrationabilis, & reijcienda; & ponderata dispositione tam Sac. Concilij, quàm dictæ Constitutionis B. Pij, vbi irritantur prouisiones aliter factæ, ex qua irritatione sonante in decretum irritans non potest induci consuetudo in contrarium, *cap. si eo tempore de elect. in 6.* Gonzal. *glos.67. num.12. & seqq.* Grat. *discept. forens. cap.944. num.7.* Rota *decis.149. n.2. p.2. diuers. & dec.514. n.26.* & *seqq. tom.3. 4. p. rec. & d.302. n.13. p.5. rec.*

Res ergo reducitur ad videndum, vtrum in dicta forma 2
præsentationum intelligatur necessarius concursus, qui tantùm requiritur, quando patroni laici præsentant, illique solùm admittuntur ad concursum, & ex illis Episcopus eligit digniorem, vt ex declarationibus S. Congregationis firmat Gonzal. *glos.6. num.134.* Garz. *p.9. cap.2. n.255.* cum alijs per Viuian. *de iurepatron. lib.10. cap.1. num.59.* & declarationes etiam habentur impressæ *ad d. cap.18. sess.24.*

Et necessarius omninò videtur, quia sunt in effectu præ- 3
sentati duo, licèt prætendatur secundo loco præsentatus causatiuè in defectum primi, quia illa verba primo loco, & secundo loco sunt æquiuoca, & æquè possunt intelligi cumulatiuè, ac subordinatè, vt cuilibet ratiocinanti patet. In hac specie autem, stante ambiguitate, sunt accipienda potius cumulatiuè, quia tali pacto prouisio reducitur ad formam desideratam à Concilio, quod S. Congregationi cordi esse solet, cùm agatur de fauore Parochialium, vt eis per viam concursus prouideatur, vt proculdubio melius per concursum prouidetur, prout firmant Addens ad Gregorium XV. *decis.494. n.6.* & Viuian. *d. lib.1. cap.1. n.35.* Attento præsertim, quod ea interpretatio est accipienda, per quam dispositio redditur rationabilior, *l. Saluius Aristoff. de legat. præstand.* Rot. *decis.230. nu.3. p.3. rec.*

Tum quia dicto modo præsentando primo, & secundo 4
loco, non exprimendo vnum in defectum alterius, est in fraudem dispositionis Concilij; præsentantur enim in effectu duo, & prætenditur euitari concursus, quod non est ferendum. Eadem enim facilitate, qua nominantur duo eodem tempore, posset nominari secundus post non effectuatam præsentationem primi intra quadrimestre, cùm post primam præsentationem possit Patronus laicus facere secundam tam variando, quàm cumulando, vt per Garz. *de benef. p.8. cap.9. num.211. & seqq.* Viuian. *d. lib.10. cap.1. n.10. & 11.* Barbos. *de offic. Epis. alleg.62. n.151. & 158.* vel saltem expresè declarare, quod secundus præsentabatur, quatenus præsentatio primi non habuisset effectum.

Tertiò, quia vbi Patronus præsentat aliquem secundo 5
loco simpliciter, non facta mentione de primo, nec dixerit variando, nec cumulatiuè, nec à primo recedendo, tali casu valet talis secunda præsentatio, & datur optio Episcopo, qui iudicio suo potest, ac debet gratificare primum in paritate meritorum, *cap. cum autem*, vbi Doctores, &

glos.

glos. 2. *de iurep.* Rocch. *de iurepatr. in v. honorificum q.*13. *n.* 38. cum allegatis à Barbosa *d. alleg.*22. *n.*159. super huiſmodi autem paritate non poteſt Epiſcopus melius iudicare, quam mediante concurſu.

6 Quartò, quia illa verba, quæ ſequuntur, petentes inſtitui reſpectiuè, repugnant dictæ prætenſæ ſubordinationi, attento, quod illa dictio *reſpectiuè* naturam habeat referendi ſingula ſingulis ex allegatis per Caual. *dec.*581. *n.*3. Rot. *dec.*182. *n.*2. *p.*6. *rec.* & ſic intelligitur pro vtroque pari modo æquè principaliter petita Inſtitutio, non pro ſecundo in defectum primi.

7 Quintò, quia ſi inter duos præſentatos ille præfertur in paritate votorum, qui eſt magis qualificatus, *cap.*3. *de iurepat.* Rocch. *in d. v. honorificum qu.*15. *num.*41. Lambertin. *p.*3. *lib.*2. *q.*5. *princip. art.*24. *num.*3. *in fin.* Roland. *conſ.* 47. *num.*71. *& ſeqq. lib.*1. Azor. *tom.*2. *lib.*6. *cap.*22. *qu.*14. Lotther. *de re benefic. lib.*2. *q.*31. *num.*130. Viuian. *de iurepatron. lib.*12. *cap.*9. *num.*3. & Barboſ. *in d. alleg.*72. *n.*200. Buratt. *dec.*316. *num.*13. multò magis id procedere debet in caſu, quo vnus præſentatus ſuperat alium vnico ſuffragio; & regula eſt, quod ille ſit præferendus, qui maioribus iuuatur meritis, & à pluribus præſentatur, *d. cap.*3. *de iurepatr.* ibique Abb. *num.*1. *&* 3. & alij, & in ſpecie doctior preferendus eſt minùs docto, vt firmant Viuian. *de iur. patr. lib.*12. *cap.*9. *num.*22. *& ſeqq.* Maſſobr. *in Prax. de Concur. requiſit.*5. *dub.*2. *num.*2. maior autem habilitas, & doctrina certè non poteſt dignoſci, niſi per concurſum.

8 Et quidem quatenus alter præualeat votis, præuio ſimplici examine eſt inſtituendus, ſi verò non excedat, ſed æqualia habeat ſuffragia, eſt locus concurſui iuxta diſtinctionem conſtantiſſimè ſeruatam ex cumulatis per Buratt. *dec.*942. *num.*1. *tom.*3. Greg. *dec.*494. *num.*2. & ibi Beltor. *num.*4. Duran. *dec.*94. *numer.*10. Lotter. *de re benef. lib.*2. *quæſt.*11. *num.*133. Maſſobr. *de Concurſ. præl.*7. *dub.*25. *num.* 6. *& ſeqq.*

9 Idque non obſtante aſſerta conſuetudine, cuius vigore prætenditur, quod citra concurſum inſtituendus ſit primo loco præſentatus, perindè, ac ſi ſecundus præſentatus conditionaliter veniret inſtituendus caſu, quo primus aſſequi non poſſet.

10 Quia verba præſentationum, vt certa omnia, non poſſunt accipi, niſi prout ſubiecta materia patitur, Mant. *de tacit. lib.*3. *tit.*7. *num.*1. *cum ſeqq.* Rot. *in rec. dec.*415. *p.*4. *tom.*2. *n.*22. & apud Cenc. *de Cenſ. dec.*443. *n.*13. *&* 102. *n.*7. ſubiecta autem materia non patitur, vt Patroni laici poſſent plures præſentare, niſi cumulatiuè ita, quod gratificatio ſit Ordinarij, non præſentantis, *Clement. plures de Iurepatr.* Caualer. *dec.*517. *n.*6. Lotter. *de re benef. lib.* 3. *q.*17. *n.*163.

11 Nulla facta diſtinctione, quis primo, vel ſecundo loco fuerit præſentatus, vt videre eſt *in cap. quod autem* 5. *de Iur. patr.* vbi Gloſ. notabilis, quam ſatis explicat Io. And. *ibidem in ſummario n.*1. ita ſcribens: *Præſentatus ſecundo loco à Patronis ſucceſſiuè poſt primum, ſi inſtitutus ſit, valet inſtitutio, &c. & in cap. cum autem* 24. *eodem tit. de Iur. patr.* vbi Ancharan. *n.*6. *& ſeqq.* egregiè Burſatt. *conſ.*379. *à num.* 10. & Sperell. *dec.*180. *à n.*29.

12 Alioquin facilè eſſet Patronis laicis ita plures præſentando munus gratificationis ſibi vſurpare in fraudem Sacrorum Canonum; ſicut enim expreſsè non licet, ita non decet indirectè, *l. non dubium C. de legibus, l. qui ſaluis, ff. eodem.*

13 In Parochialibus verò pluribus præſentatis per vota paria à patronis laicis, licèt non ſit locus ſimplici, & abſolutæ gratificationi Ordinarij, ſed ita demum quatenus Epiſcopus eliget alterum ex approbatis in concurſu iuxta declarationem S. Congreg. de qua Gonzal. *ad reg.*8. *glos.*6. *n.*138. cum alijs ſupra allegatis, ideò non eſt aperienda via, vt laici plures poſſint ita præſentando ſubordinatæ deludere edictum de concurſu, & gratificationes ſibi vſurpare, & ſic extendere, quod parcè, & ſtrictè accipiendum eſt, Calder. *conſ.*16. *de Iur. patr.* Pacius Iordan. *Elucubr. diuerſ. vol.*2. *tit. de re benef. lib.*10. *tit.*7. *num.*241. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.*72. *num.*161. Vbi quod iſta variatio conceſſa patronis laicis præſentandi plures, quamuis cumulatiuè, tanquam exorbitans, ita ſtrictè interpretationem accipit, vt non excedat duos: ergo multò magis cauendum, ne pluribus præſentatis à pari numero patronorum poſſint laici etiam expreſsè ita concipere præſentationem, vt quem ipſi maluerint, cogatur Ordinarius inſtituere; nec verba primo loco, vel ſecundo loco, quæ ſapiunt ordinationem compatibilem cum præſentatione cumulatiua, poſſunt habere vim diſiunctiuæ præſentationis, inducendo conditionem ſubordinatam, quæ, ſi regulariter non præſumitur, Grat. *diſcept.*636. *n.*14. *& diſp.*518. *n.* 13. *& ſeqq.* multò minùs interpretationem accipit, vbi repugnat ſubiecta materia ex deductis.

Et animaduertendum, quod in caſu, quo attendenda eſſet hæc conſuetudo euitandi concurſum, non tamen probatur ita, vt concludat ſecundo loco præſentatum, præualentem numero ſuffragiorum præſentantium, eſſe poſthabendum in inſtitutione; vnde ſuccedit concluſio, quod, non probata conſuetudine in indiuiduo, non ſufficiat, quamuis genericè fuiſſet probata, nempè in caſu paritatis ſuffragij, Grat. *diſcept.*767. *n.*9. *& diſp.*973. *n.*40. Rot. *in rec. p.*7. *dec.*214. *n.*20. *& p.*4. *rec. tom.*2. *dec.*488. *n.* 9. *& dec.*94. *n.*5. *& dec.*323. *n.*4. *& p.*6. *dec.*185. *n.*6. & coram Cardinali Corrado *dec.*139. *n.*25. apud Viuian. *de Iurepatr.* 14

Ad iſtum enim effectum debent teſtes interrogari interrogatorio de hac re ſpeciali. Quod ſi nihil congruè reſponderint, hoc ſolùm ſuffi ceret ad inſtitutionem præualentis maiori numero ſuffragiorum, admiſſa etiam conſuetudine generica, cùm verſemur in deciſorijs, Grat. *dec. March.*237. *num.*27. latè Ridolph. *in prax. p.*1. *c.*2. *à num.*91. Burat. *dec.*735. *n.*7. *& ſeqq.* Grat. *diſcept.*486. *à num.*29. 15

CONSVLTATIO XXXIII.

An Regulares habentes Conſeruatorem legitimè electum, debeant coram eodem Conſeruatore conuenire in cauſis ciuilibus, requirentibus diſcuſſionem & iudicialem indaginem, quando ſunt Rei, An potius coram Ordinario? Die 24. Martij 1657. Sacra Congregatio Eminentiſs. & Reuerendiſs. DD. Concilij Tridentini Interpretum, inhærendo declarationibus aliàs editis, cenſuit, *Regulares etiam Reos debere in huiuſmodi cauſis iudicialem, diſcuſſionem & indaginem requirentibus, coram Ordinario, & non coram Conſeruatoribus conuenire.*

CVm autem aliqui Regulares aſſerant habere Priuilegia expreſſa, & ſpecifica, etiam circa huiuſmodi cognitionem iudicialem per ſuos Conſeruatores legitimè electos faciendam; ideò quæritur, *an eis obſtet ſupradicta declaratio?* Videtur non obſtare. Primò, quia quidquid ſit de declarationibus aliàs editis, id videtur exprimere literalis diſpoſitio Conſtitutionis Gregorij XV. in qua Conſeruatores, iuxtà illius præſcriptum eligendi, non deputantur, vti nudi, & ſimplices Conſeruatores pro conſeruandis, & defendendis Regularibus à manifeſtis iniurijs, & violentijs, quales conſiderati fuerunt *in cap.*1. *&* 2. *de offic. & poteſt. Iudic. delegati in* 6. ſed conſiderantur, & nominantur etiam tanquam Iudices, vt in §.1. 2. *&* 10. cum expreſſa, & ſpeciali iuriſdictione illis attributa in eis cauſis tantùm, in quibus Regulares, tanquam Rei coram ipſis trahi, & conueniri contigiſſet. Ex huiuſmodi enim Iudicum denominatione conceſſa cenſetur facultas procedendi in dictis cauſis, etiamſi requirerent iudicialem indaginem ex deductis *in deciſ.*616. *n.*2. *&* 3. *p.*2. *recent.* 1

Deinde quia §.9. d. Conſtitutionis concedens dictam iuriſdictionem literaliter comprehendit actorem trahentem, & conuenientem Reum tractum, & conuentum, & Iudicem, coram quo dicta actiua, & paſſiua tractio, & conuentio exerceri debet, proindeque dato concurſu dicti Iudicis, Actoris, & Rei, neceſſariò reſultat proceſſus formaliter iudicialis, & cum tela indagine, & diſcuſſione iudiciali iuxta *cap. forus de verbor. ſignif.* & dixit Rot. in Calaguritana beneficiorum de Morigo 11. Febr. 1611. coram Coccino. 2

Præterea quia eadem Conſtitut. §.6. *&* 7. præfiniuit vnicum caſum dumtaxat, in quo Regnlares conueniri debe- 3

rent

rent coram Ordinario, nempè si electum, illiusque electionis instrumentum coram Ordinarijs non exhibuerint; hæc specialis expressio continet tacitam ademptionem iurisdictionis in quolibet alio casu, etiamsi Ordinarius generalem habeat iurisdictionem, Angel. *cons.*375. *n.*1. & generaliter quælibet dispositio, includens certam rem, seu personam, excludit reliqua, Ruin. *cons.*112.*n.*3. *lib.*5. & quod in priuilegio, seu facultate aliquid faciendi, inclusio vnius importet exclusionem alterius, Castr. *cons.*468. super hoc puncto *lib.*1.

4 Item quia hoc idem specialiter ordinauerat Gregorius XIII. qui, concessis Regularibus Conseruatorijs specialibus, postea omnes in hoc pariformiter tractando, generaliter concessit, quod ipsi Regulares in omnibus Italiæ Ciuitatibus Conseruatorem semel eligerent, & electionis instrumentum coram Ordinarijs exhiberent, ad vnum, eundemque specialiter expressum effectum, vt coram dicto Conseruatore tantùm conueniri debeant, alioquin coram locorum Ordinarijs conuenirentur, quæ concessio habetur impressa post declarationes Concilij Tridentini *sess.*7. *cap.*5. *n.*4.

5 Huic concessioni in hoc specialiter, & expresè adhæsit dicta Constitutio Gregorij XV. §.6. *&* 7. quæ vsa fuit formalibus, & præcisis verbis, alioquin coram Ordinario conueniantur, expressis in dicta Concessione Gregor. XIII.

6 Non obstat, quod neutra Constitutio loquatur de causis requirentibus iudicialem indaginem. Primò quia nec minùs restringuntur ad causas pro manifestis iniurijs, sed generaliter, & indefinitè loquentes indefinitè intelligi debent, & si aliter voluissent, expressissent, Glos. *in cap. fin. de potest. Iudic. deleg. in* 6. *v. non præsumant*, ibi: *quia si hoc voluisset, hoc addidisset, sicut ibi fecit, l. si vnum* §. *non dixit ff. de acquir. hæred. & l.*2. §.1. *de iudic.* Imò cùm abstulerit tantùm iurisdictionem quoad causas, in quibus sunt actores; remanet confirmata tota iurisdictio, quam anteà habebant, quia constat de limitata voluntate Pontificis ad iurisdictionem quoad causas, in quibus sunt actores, & ideò vltra terminos limitationis non est extendenda, *l. voluntate C. de excusat. & l. fin. C. ne vx. pro mar. & cap. auditis, & cap. cum olim de præscript.*

7 Secundò, quia earum contextus, & verba ita necessariò continent iudicialem indaginem, & discussionem, vt superflua, & inanis reputata fuerit illarum expressio. Impossibile enim est, quod aliquis trahat, & conueniat aliquem coram Iudice, & quod materia, pro qua trahitur, & conuenitur, non indagetur, & discutiatur iudicialiter.

8 Postremò quia suffragantur priuilegia specialia quibusdam Religionibus concessa à Summis Pontificibus, vt à Ioanne XXII. Martino V. & Gregorio XIII. Continent enim dicta priuilegia eadem ferè verba, quæ continebantur in Conseruatoria Eugenij IV. super qua emanauit *decis.* 616. *p.*2. *rec.* firmans comprehensionem causarum requirentium indaginem iudicialem indè resultantem.

9 Vnde cùm dicta priuilegia non fuerint reuocata, sed simpliciter redacta ad terminos Constitutionis Gregorij XV. vt in specie declarauit Sac. Congreg. Concilij in hoc decreto.

10 *Vtrùm Constitutio fel. rec. Gregorij XV. circa Conseruatores Regularium, publicata anno* 1621. *cum declarationibus Eminentiss. S. Congreg. Concil. Trid. Interpretum desuper editis, æquè afficiat, & comprehendat Religiosos Societatis Iesu, ac reliquos Regulares, ita vt omnia alia prædictæ Societatis priuilegia fuerint redacta ad terminos d. Constitutionis, & sic in posterum debeant ab eis eligi Conseruatores iuxta formam, & tenorem præfatæ Constitutionis; Responsum, huiusmodi Constitutionem cum declarationibus, vt præfertur editis, æquè afficere Religiosos Societatis Iesu, atque aliorum Ordinum, & Conseruatores ad illius præscriptum esse eligendos, non obstantibus quibuscumque priuilegijs, quippè quæ omnia sunt redacta ad terminos ipsius Constitutionis*; & in eadem fuerit etiam declaratum, Regulares, ære alieno grauatos, ad ratiocinia, & pro testamentorum executionibus obligatos coram Conseruatoribus, quatenus illos habeant, conueniri debere, vt in subiecto decreto.

11 *An Regulares grauati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel testamentorum executores, possint conueniri coram Ordinario, si conseruatores non nominauerint intra tempus habile ab Ordinario præscriptum; respondit, Regulares in causis prædictis coram Ordinario loci esse conueniendos, si ad præscriptum Constitutionis fa.me. Gregorij XV. Conseruatores non elegerint, ipsiusque electionis documentum intra præfinitum tempus in actis Curiæ ipsius Ordinarij non exhibuerint, ac dimiserint.*

Ita verò cùm expediri non possint absque discussione, & 12
indagine iudiciali, vtique dicendum videtur, supradictam S. Congregationis declarationem non obstare Regularium priuilegijs.

Non esse insuper reuocata per dictam Constitutionem 13
Gregorij, sed adhuc subsistere resoluendum videtur; si quidem obseruantia subsecuta post Gregorianam declarat, non fuisse reuocata, cùm per ipsam pluries Conseruatores processerint in causis requirentibus iudicialem indaginem. Obseruantia autem, etiam vnius actus, deseruit pro interpretatione, Rota coram Buratto *dec.*679. *nu.* 9. & in Florentina Iurispatr. de Ricasulis 11. Febr. 1604. §. *non obstat*, coram Lancellotto, & coram Eminentiss. Otthobono *dec.* 165. *n.*19. & adeò defertur obseruantiæ interpretatiuæ, vt præferatur interpretationi magis veræ, & iuri magis conformi, Hond. *cons.*92. *n.*30. *lib.*1. Rot. coram Buratto *d. q.* 44. *n.*6. & coram Eminentiss. Otthobono *dec.* 1001. *n.* 20. & in Barchinonen. Canonicatus 15. Decembris 1645. §. *nec prædicta* coram Royas.

Non obstat, quod in Constitutione Gregoriana inno- 14
uetur Constitutio Bonifacij VIII. *cap. fin. de Iudic. deleg. in* 6. quia hæc innouatio non plus operatur, quàm si Constitutio conderetur de nouo; condita autem de nouo non derogaret iuri particulari priuilegiorum iuxta *cap.*1. *de constitut. in* 6. & cùm disponat de Conseruatoribus, qui sunt tantùm Conseruatores puri, non se extendit ad Conseruatores, qui simul etiam sunt Iudices, quales sunt electi à Regularibus vigore eorum priuilegiorum, in quibus leguntur hæc verba: *In quibus deputati estis Conseruatores, & Iudices.* Dictio enim copulatiua, *Et*, attribuit Conseruatoribus qualitatem etiam Iudicis, Menoch. *cons.* 497. *n.* 17. Rot. *dec.*165. *n.*11. *p.*5. *rec.*

Neque item obstat, quod in dicta Gregoriana deroge- 15
tur omnibus priuilegijs, & proindè etiam quatenus contraria Constitutioni Bonifacij innouatæ; quia derogantur cum clausula quoad ea, quæ præsentibus aduersantur; quatenus autem concedunt priuilegia Conseruatoribus procedendi in causis requirentibus iudicialem indaginem, non aduersantur dispositis in Gregoriana, cùm non disponat oppositum; nec dispositio Bonifacij VIII. id vetans, venit nomine præsentium, cùm non sit inserta in Gregoriana, sed tantùm sit innouata, nec dicta priuilegia obstant innouationi, cùm possit stare innouatio dictæ Constitutionis cum priuilegijs, ex deductis. Cùm ergo sit quid diuersum derogari priuilegijs, quatenus aduersantur dispositis in Constitutione Bonifacij, derogatio quoad vnam partem, non debet extendi ad aliam, cùm materia derogationis sit strictè accipienda, *l. Sancimus C. de Testamen.* Gemin. *cons.* 15. *num.*2. Oldrad. *consil.* 190. *numer.* 10. Crauett. *cons.* 26. *num.*7. Rot. coram Penia *decis.* 1582. *num.* 10.

Nec denique obstat declaratio Sac. Congregationis, de 16
qua supra. Quia, cùm sit generalis, recipit interpretationem, quod non comprehendat in specie priuilegiatos, qualis interpretatio aliàs emanauit in simili declaratione generali, quod Abbates non possent benedicere ea, in quibus requiritur Sacra Vnctio; siquidem posteà declarauit, quod ea declaratio non comprehendebat priuilegiatos in specie, ita sub die 10. Septembris 1614. *Constit.* 275. apud Bullar. Casinensium.

At nihilominus censeo, persistendum esse in superiùs 17
adducta declaratione Sacr. Congregationis Concilij pro iurisdictione Ordinariorum. Siquidem ita in tali casu ratiocinari necesse est post dictam Constitutionem Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs. Examen, & discussio quarumdam causarum non potest fieri sine iudiciali indagine, idest, sine processu, & litis institutione. De iure autem communi Conseruatores tam Regularium, quàm alij quicumque, potestatem, & iurisdictionem non habent, nisi in defendendo à manifestis iniurijs, & violentijs, in ijs tamen, in quibus non requiritur iudicialis indago, iuxta *dict. cap.* 1. *& cap. final. de off. Delegat. in* 6. Gloss. in *d. cap.* 1. *in verb. Conseruatores*, docentque Siluest. in *sum. verb. Conseruatores*

in princ. & quæst. 3. Mirand. *in Manual. prælat. regul. p.* 2. *q.* 47. *art.* 1. *& 7. conclus.* 1. Cocchier. *de iurisd. in exempt. p.* 1. *quæst.* 39. *num.* 1. *&* 6. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 34. *q.* 1. 3. *&* 7. Barbos. *de offic. Episc. alleg.* 106. *num.* 1. 6. 30. 52. Lezan. *regular. q. p.* 2. *cap.* 10. *num.* 1. & admittit Rot. *in d. dec.* 616. *n.* 1. *p.* 2. *recent.*

18 Et cum tali iuris dispositione concordat Concilium Tridentinum *in cap.* 15. *sess.* 14. *de refor.* prohibens Conseruatoribus vllum Tribunal habere erectum.

19 Quod si dicti limites excedantur, apposita est pœna suspensionis per annum ab officio contra Conseruatores, & pœna excommunicationis latæ sententiæ contra procurantes talem excessum, à qua non absoluuntur, nisi postquam parti satisfecerint, *d. cap. fin. de offic. Deleg. in* 6. si tamen sit pars litigans, quæ id procuret, vt ponderant Nauarr. *in manual. cap.* 27. *num.* 125. Roderic. *quæst. regular. tom.* 1. *qu.* 65. *art.* 20. Mirand. *d. qu.* 47. *art.* 9. Barbos. *d. alleg.* 106. *n.* 49.

20 Dictaque iuris communis, & Concilij dispositio confirmata fuit per d. Constitutionem Gregorij XV. dum in ea Pontifex expressè innouat *d. cap. fin. de offic. Deleg. in* 6. in omnibus, quæ tali constitutioni non aduersantur, prout etiam innouat dictas pœnas.

21 Et in terminis huiusmodi Constitutionis declarauit aliàs sub anno 1624. Sacra Congregatio Concilij, attendendam esse dictam dispositionem iuris per hæc verba: *Congregatio Concilij censuit, non esse sublatam facultatem per Constitutionem Gregorij XV. quam habent Conseruatores defendendi Regulares à manifestis iniurijs, & violentijs, dummodò obseruent formam præscriptam constitutionis Innocentij IV. & Bonifacij VIII. relatam in cap.* 1. *& cap. fin. de offic. Deleg. in* 6. quæ declaratio habetur in Bullario *tom.* 1. *post* 9. *Bullam dicti Gregorij*, & apud Barbos. *d. allegat.* 106. *in fin.* & Lezan. *d. cap.* 10. *num.* 47. *&* 62.

22 His verò stantibus, ex quibus constituta remanet vltima iuris dispositio, nulla habenda est ratio priuilegiorum quorumcumque Regularium, quomodolibet concedentium ampliorem iurisdictionem Conseruatoribus, & decretorum emanatorum ante Gregorium XV. De illis enim non est opus disputare post dictam Constitutionem, quæ omnia latissimè reuocat per verba generalissima: *Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus ad fauorem quorumcumque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium, Militiarum, Congregationum, Societatum, &c. consuetudinibus etiam immemorabilibus, priuilegijs, etiam mari magno, & literis Apostolicis, &c. etiam competentibus per viam communicationis, &c.*

23 Quæ derogatio contrarijs consuetudinibus etiam immemorabilibus, tollit expressè etiam præscriptionem, vltra quadragenariam.

24 Idque præsertim si agatur de Conseruatore deputato non ex vi antiquorum priuilegiorum, quia omnes deputationes sunt annullatæ per dictam Constitutionem, sed de electo vigore eiusdem Constitutionis, & consequenter ad terminos illius.

25 Nec obstat, quod ipsa Constitutio Gregorij XV. præseruet iurisdictionem huiusmodi Conseruatoribus in causis tantùm, in quibus Regulares sunt rei, quia sicut ex vi constitutionis præfatæ, & dictæ declarationis anni 1624. fundatæ *in d. cap.* 5. *sess.* 14. Sacri Concilij, non possunt Conseruatores procedere pro manifestis iniurijs, nisi quando sine iudiciali indagine procedendum est, vt per Barbos. *d. alleg.* 106. *num.* 40. *& seqq.* & Lezan. *quæst. regul. tom.* 2. *d. cap.* 10. *num.* 60. *&* 62. Pari modo non habent iurisdictionem, quando Regulares sunt rei, si causa verè requirat iudicialem indaginem, stante quod dispositio iuris communis sit generalis de omnibus causis, & illam ipsa Constitutio generaliter innouat, & seruari mandat in omnibus, quæ dispositis in ipsa Constitutione non aduersantur, & proindè talis innouatio referenda est ad omnia contenta in Constitutione, & consequenter etiam ad casum, quando Regulares rei sunt. Semper enim verum est, Conseruatores non habere iurisdictionem, tam ex dicto iure communi, quàm ex Constitutione, vbicumque procedendum est, seruata iudiciali indagine. Quod si hoc procedit in casu magis fauorabili ipsis Regularibus, quando scilicèt ageretur de manifestis iniurijs eisdem illatis, vt in supracitata declaratione anni 1624. quæ emanauit ad interpretationem dictæ Constitutionis, vt argumentatur Lezan. *in d. cap.* 10. *num.* 63. Idem quoque procedere debet, quando Regulares sunt rei in causis, in quibus iudicialiter de pluribus iuris, & facti articulis disputandum est.

Accedit Conseruatoria concessa ab Innocentio X. Carthusiæ Papiensi cum expressa, & speciali facultate attributa Conseruatoribus, in ea nominatis, procedendi in causis, requirentibus iudicialem indaginem, & cum amplissima derogatione omnibus Constitutionibus in contrarium, quomodolibet facientibus. Ergo vt derogetur dictæ Constitutioni Gregorij XV. necessariò requiritur priuilegium speciale, quod concessum seruandum est. 26

CONSVLTATIO XXXIV.

1 *An liceat eligere in Vicarium Capitularem non Doctorem, sed aliàs idoneum reputatum, stante reprobatione Doctorum de Capitulo?*

2 *An facta electione intra octo dies de non Doctore, ea deuoluatur ad Metropolitanum, vel potius facta per Metropolitanum declaratione nullitatis, remittenda sit electio de nouo ad idem Capitulum?*

QVoad primum, videtur respondendum, quod, licèt Sacrum Concilium disponat, vt debeat deputari, qui saltem in iure canonico sit Doctor, vel licentiatus, contentatur tamen, vt in defectum Doctorum deputari possit alius, quoad fieri possit idoneus. Non adesse autem Doctores, vel adesse minùs idoneos iudicio Capituli, idem est iuxta notata *in l.* 1. §. *fin. ff. quod cuiusque vniuers. nom.* stante præsertim, quod non est, reperiri non Doctores, qui sunt plusquàm Doctores, & è conuerso Doctores, qui nomine, & priuilegio tantùm sunt Doctores, quo respectu Sacra Congregatio aliquando declarauit ad præsentem effectum non sufficere esse Doctorem, nisi qui sit Doctoratus in publica Vniuersitate, vt in Cotronensi 9. Maij 1637. & in Materana 10. Decembris 1640. Doctos volo, non Doctores, aiebat Gregorius XIII. 1

Tenendum tamen est, nisi desint Doctores, & licentiati, non posse eligi in Vicarium Capitularem alium his qualitatibus carentem. Primò quidem, & si alternatiua regulariter electionem tribuat, & alteram eius partem adimplere sufficiat, *vt in cap. inter cæteras de rescript. & in cap. cum plures*, vbi Glos. *v. forma de offic. deleg. in* 6. quando tamen est posita inter personas, habentes diuersas qualitates, & in primo nominatis sub maior ratio, quàm in posterioribus in secunda parte alternatiuæ comprehensis, tunc alternatiua ordinem inducit, non electionem, & ad secundam partem alternatiuæ perueniri non debet, nisi in subsidium, & in defectum primæ. Ita probat textus *in cap. Metropolitano*, iuncta Glos. *vt ex presbyteris* 63. *d.* vbi cùm textus iubeat, vt Metropolitano defuncto, in eius locum subrogetur alius ex presbyteris, vel diaconis, Glossa notat, illis verbis esse designatum ordinem, vt ex Diaconis Metropolitanus non eligatur, nisi desint Presbyteri. Idem probat textus *in l. hæredes mei* §. *fin. ff. ad Trebel.* vbi fideicommissum relictum alternatiuè nepotibus, vel cæteris cognatis non debetur cæteris cognatis, donec extent nepotes, qui prædilecti præsumuntur, *& in l. cum pater* §. *penult. ff. de leg.* 2. vbi disiunctiua posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinaria, non resoluitur in coniunctiuam, vt ibi per Bartolum. Vnde si testator mandet, aliquid dari liberis, aut, ijs deficientibus, consanguineis, aut affinibus, sequimur ordinem, vt ait Glos. *in cap. in alternatiuis de regul. iur. in* 6. *vers. sunt tamen quædam alternatiuæ, in quibus debet ordo seruari.* Id ipsum colligitur *ex l. si fundum sub conditione*, §. *his verbis de leg.* 1. *& cap. mandato de præb. in* 6. & notat Glos. *in cap. licèt v. vel in Parochiali de sepult. in* 6. quam ibi: Io. de Lignano relatus à Francho testatur, esse communiter approbatam, Felin. *in cap. cum dilectos num.* 4. *de rescript.* At in hoc casu maior ratio subest in Doctoribus pro illorum idoneitate, quàm in non Doctoribus. Ergo ordo scripturæ spectandus est ita, vt hi elegi non debeant, nisi vbi illi deficiant. 2

Secun-

3 Secundò idem suadetur, quia aliàs prima pars alternatiuæ esset otiosa, nisi designaret ordinem, & satis fuisset tribuere Capitulo facultatem eligendi idoneos. Ad quod absurdum vitandum fateri necesse est, secundam partem alternatiuæ esse subsidiariam.

4 Tertiò, quia aliàs Sac. Congregatio Concilij idem in hoc casu videtur sensisse circa intellectum textus *cap.16. sess.24.* vbi iubetur eligi Vicarius Capituli, Sede Vacante, qui sit saltem in iure Canonico Doctor, vel licentiatus, vel aliàs, quantum fieri poterit, idoneus. Declarauit enim, nisi desint Doctores, & licentiati, non posse eligi alium his qualitatibus carentem, sicque pluries declaratum ab eadem S. Congregatione testatur Garz. *de benef. p.5. c. 7. num.9. & seqq.* & in *addit. ad idem cap.7. num.2.* sicque sæpiùs obseruari præcipitur à Sac. Congregatione super Episcopis.

5 Non obstat, quod illa verba posita in fine secundæ partis alternatiuæ videantur tribuere facultatem præferendi non Doctores, si sint magis idonei Doctoribus; quia respondetur, vel illa verba posita in fine ex regula vulgata referri ad totam clausulam ita, vt eligi debeant magis idonei ex singulis gradibus, ibi expressis, vel si referenda sunt ad secundam partem alternatiuæ tantùm, hoc importare, vt cùm in defectum habentium qualitates expressas in prima parte alternatiuæ, perueniatur ad personas expressas in secunda, & ex ijs eligatur, qui ad id magis idoneus videbitur. Et sic illa verba non aduersantur nostræ sententiæ.

6 Deinde respondetur, Sacr. Concilium absolutè voluisse. vt primo loco deputentur Doctores; quia cùm hi studiorum cursus peragere, & in publicis functionibus literaturę periculum facere consueuerint, eos iuris præsumptione sufficienter idoneos iudicauit, à qua quidem iuris præsumptione, quemadmodum noluit posse recedi ex eo, quod alij aptiores, & doctiores reperiantur, cùm alternatiua, vt dictum est, sit ordinis, non electionis, ita nec censendum est, voluisse, vt posset recedi ex eo, quod aptiores reperirentur ex non Doctoribus.

7 Cæterùm illud omittendum non est. Si alicubi non reperiantur Doctores, nisi prorsus imperiti, eo casu licere Capitulo, prætermissis Doctoribus, alium idoneum eligere, vt aliàs in hac specie electionis Vicarij Capitularis respondit Sacr. Congregatio Concilij. Approbauit enim electionem factam de Vicario non Doctore, nec licentiato, aliàs idoneo, cùm ibi non extaret, nisi vnicus Doctor, isque omninò imperitus. Doctor enim ignarus perinde ac nullus, Felinus post alios *in cap. Clerici n.1. de iudic.*

8 Ad secundum videtur repugnare non solùm Concilio, sed etiam toti iuri canonico, vt superior, ad quem deuoluitur electio, vel collatio ob negligentiam, vel malam electionem inferioris, non possit conferre, sed debeat eidem inferiori nouam collationem, vel electionem demandare. Hic enim est effectus deuolutionis, vt ea facultas, quæ inferiori competebat, transeat in superiorem, illaque pro ea vice destitutus remaneat inferior in pœnam suæ negligentiæ, vel culpæ in non conferendo, vel malè, ad textum in *cap. cum in cunctis §. fin. de elect. & cap. si compromissarius eodem tit. in 6. c.2. de conces. præben.* Cum alijs, & ita in his terminis docent praxis quotidiana, & resolutiones Sacrarum Congregationum; nam repugnat principijs iuris in materia deuolutionis, & Concilium ad literam disponit, vt ipsa deputatio deuoluatur ad Metropolitanum, ibi: *Si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio huiusmodi deuoluatur.*

9 Eòque magis, si constet, Metropolitanum in optima fide versatum esse, deputando Doctorem in Vicarium, qui poterat ex ratione iustitiæ prætendere, se iam canonicè electum per Capitulum. Quia scilicèt in primo actu Capitulari habuit maiorem partem votorum, pro qua constituenda sufficit excessus in vno voto supra medietatem, *cap. cum in Iure, & cap. Cumana de elect. cap. cum omnes de Constit.* Buratt. *decis.*809. *n.*1. nihil obstante, quod inter hæc adesset illud eiusdem electi, si ad huiusmodi electionem processum esset non per secretum Scrutinium, sed per publica suffragia. In hoc enim casu potuit ipse adhærere concurrentibus, cùm se ad constituendam maiorem partem, vt probat textus *in cap. cum iure de elect.* vbi ex septem vocalibus electus à tribus cum accessu sui ipsius, dicitur electus à quatuor; & consequenter à maiori parte; quem textum non esse correctum, sed etiam hodie attendendum, quoties non agitur de electione facienda iuxta formam *cap. quia propter*, notant communiter scribentes, de quibus Viuianus, & Burattus *supra*.

10 Imò etiam si electio facta esset per Scrutinium secretum, quoties non versamur in casu, quo præcisè seruanda sit forma præscripta in *d. cap. quia propter*, adhuc publicato Scrutinio potest electus à medietate sibi ipsi accedere, ad effectum augendi numerum, & perficiendi electionem aliàs imperfectam, vt benè Abb. *in d. cap. cum in Iure n.5.* cuius doctrinam communiter esse receptam, testantur Nauar. *cons.6. de elect. n.5.* Rot. *decis.291. p.4. recent. num.* 2. Buratt. *decis.*316. & 481. vtrobique *num.*4. Rot. in Cæsaraugustana beneficij de Linares 26. Iunij 1646. coram Bichio, Viuian. *de Iurepatr. decis.*135. *num.9. & 10.* Vbi enim cessat necessitas seruandæ formæ rescriptæ, non est necessarium electionem perfici per solùm Scrutinium, sed sufficit cœptam per Scrutinium perfici cum accessu.

11 Quod autem in electione Vicarij non sit necessaria forma *cap. quia propter*, inducta solùm in electione Pastoris Ecclesiæ viduatæ, firmat in puncto Garz. *de benef. d. c.7. p.5. num.21. & 22.* vbi refert declarationem S. Congregationis. Verè enim non est electio, sed simplex deputatio, & generaliter in electione ad Dignitates, Canonicatus, vel Officia Capitularia, Rot. *dec.*289. *n.*30. *& 38. p.6. recent.* Adden. ad Buratt. *dec.*809. *n.*19. in Toletana Canonicatus 16. Iunij 1643. & 4. Maij 1644. coram Eminentiss. Cerro.

12 Vel quia perfecta fuit electio per Capitulum ab initio, si ex pluribus eligentibus aliqui elegerint dignum, alij verò scienter indignum, electio de digno dicitur perfecta, quamuis à pauciori numero. Ea ratione, quia eligentes scienter indignum pro ea vice priuantur iure eligendi, quod totum deuoluitur ad eligentes dignum, in quibus, & si paucioribus, consolidatur totum ius Capituli ad textum expressum *in cap. dudum 1. & cap. cum Vintonien se de elect.* vbi communiter Doctores, traditque Rota in Leodiensi Abbatissatus 4. Iulij 1642. & in Ragusina electionis 1. Iulij 1643. coram Ghislerio, estque conclusio indubitata.

13 His tamen minimè obstantibus, quoad secundum censeo respondendum, mentem Concilij fuisse inducere dictam deuolutionem ad Metropolitanum in casu non factæ electionis intra terminum octo dierum, non tamen si in tempore facta fuerit, sed nulliter de non Doctore, existentibus Doctoribus. Deuolutio enim huiusmodi est pœna, Seraph. *dec.*794. *n.*23. Rot. *dec.*356. *n.*10. *p.*1. *recent.* imposita principaliter ob negligentiam in gerendo actu, quæ non debet extendi ad casum, quo actus quidem gestus fuit, sed nulliter, cùm minùs sit peccare in qualitate, quàm in substantia, maximè quia erratum fuit in intelligentia Concilij, dum credebatur, ex verbis illius alternatiuis posse eligi, vel Doctorem, vel aliàs idoneum, qui error excusat à pœna, vt excusat quælibet causa, etiam irrationabilis, & ad hoc sufficit probabilitas credulitatis, vt per Gratian. *discept. for. c.*675. *n.*33. Greg. XV. *dec.*388. *n.*4. Seraph. *dec.* 738. *n.*10. Rota *dec.*232. *n.*2. *p.*2. *recent.* Et quia regulariter conceditur aliquid fieri per secundum actum, quando per primum non valuit, nec fuit satisfactum menti disponentis ex allegatis per Gabr. *tit. de legib. concl.*2. *n.*28. *&* 30. & Tiraquell. *in l. boues §. hoc sermone, limit.*1. *& 6. per totam.* Prout talis fuit antiquus sensus S. Congregationis, quæ sub die 19. Decembris 1596. in Mazarien si declarauit, *Archiepiscopum debere Constituere Capitulo terminum octo dierum ad eligendum nouum Vicarium Doctorem casu, quo elegisset non Doctorem, &, eò non electo, omnem potestatem in Archiepiscopum transferri.* Idemque respondit in Triuisana 18. Maij 1570.

14 Eumdemque sensum habere etiam recentiùs declarauit in Campanien si 4. Aprilis 1637. Dum consulta in casu electionis factæ de non Doctore, existentibus Doctoribus, *An intraret deuolutio ad Metropolitanum*, respondit dumtaxat, *illam esse nullam.*

15 Et in Ragusina 2. Aprilis 1650. stante inualiditate duarum electionum factarum iniunxit eidem Capitulo, vt de nouo eligeret vnum ex Doctoribus Capitularibus, Quæ declarationes sunt huiusmodi.

16 Mazarienſi. *Archiepiſcopus conſtituere debet Capitulo octo dierum ſpatium ad eligendum Vicarium Doctorem caſu, quo elegiſſet non Doctorem; & eo non electo omnis electionis poteſtas ad Archiepiſcopum transfertur die 19. Decembris* 1569. Idem in Triuiſana fuit reſponſum die 18. Maij 1570.

17 Et in Campanienſi. Quæritur, *An deputatio Vicarij Epiſcopi prædefuncti non Doctoris in Vicarium Capitularem, non obſtante, quod in Capitulo adſint Doctores ſuſtineatur, ſeu potiùs ius deputandi fuerit deuolutum ad Metropolitanum, die 4. Aprilis* 1637. *Sacra Congregatio cenſuit, deputationem eſſe nullam.*

18 Raguſina. *Nel concorſo dell' Arciprete Stefano Gradi, e del Canonico Franceſco Tudiſi al Vicariato Capitulare di Raguſa, hauendo hauuto ciſcun di loro voti pari, & eſſendoſi proceduto doppo ſcorſo il tempo delli 8. giorni all'elettione in perſona del Veſcouo di Mercana, reſidente in Raguſa, la cui elettione è notoriamente nulla, & inſufficiente la prima, però ſi ſupplica per prouiſione, acciò quella Chieſa non ſi riempia di confuſione, &c.*

Die 2. Aprilis 1650. *Sacra Congregatio Concilij cenſuit, primam, & ſecundam electionem fuiſſe inualidas; ideòque iniungendum Capitulo, prout tenore præſentium iniunxit, vt auctoritate eiuſdem Sacræ Congregationis eligant vnum ex Doctoribus Capitularibus.*

19 Et quod pro dicta deuolùtione requiratur, omninò peccatum fuiſſe in tempore, indicant verba ipſa Concilij, ibi: *Et ſi ſecus factum fuerit*; nam poſitis duobus adimplendis, nempè, vt electio fiat intra octo dies, & vt eligatur Doctor, vtrumque deficere debet, vt incurratur pœna appoſita.

20 Et ibi: *ſi Eccleſia ipſa Metropolitana fuerit, vel exempta, Capitulumque, vt præfertur, negligens fuerit, &c.* ergo deuolutio eſt in pœnam negligentiæ; negligentia autem cadit circa non factam electionem in tempore, ſed non circà qualitatem Doctoratus, quæ potiùs eſt ignorantia.

21 Neque vim debent facere in contrarium declaratio facta 24. Februarij 1594. & aliæ concordantes, quod, ſtantibus in Capitulo Doctoribus, neceſſariò vnus ex illis eligatur, alioquin deputatio ad Metropolitanum deuoluatur; quia, vt declarationes contrariæ ad concordiam reducantur, deuolutio prædicta intelligitur in caſu electionis non Doctoris, quando poſt octo dies à remiſſione ad idem Capitulum, noua electio facta non eſſet, vt benè explicat dicta declaratio in Mazarienſi Anni 1569. ibi: *& eo non electo in termino aſſignato ab Archiepiſcopo.*

22 Nec ſubſiſtit, quod electus prætendat fuiſſe primo loco electus, cùm ipſe, habens medietatem votorum, ſibi ipſi acceſſerit ſuo voto. In nullo enim caſu licitum eſt eligere ſe ipſum, *cap. fin. de inſtit. cap. Cumana*, vbi Gloſ. *in ver. ad maiorem partem*, & Doctores *de elect.* Abb. *in cap. cum poſt n. 2. de elect.* Gonzal. *ad regul. Cancell. gloſ. 2. n. 57.* Caſtellin. *de elect. cap. 5. n. 45.* Non obſtante, quod aliud dicatur in præſentatione ad beneficium iuriſpatronatus in gratiam patronorum; quia eo caſu accedens ſibi ipſi eſt ex patronis, & habet aliquod ius ſuper beneficio. Quod non eſt ita in electione Vicarij Capitularis, in qua ſeruanda eſt forma *d. cap. Quia propter de elect.* Nec obſtat textus *in cap. cum in iure de elect.* quia illud procedit ex forma compromiſſi facti, aliàs requiritur maior pars in ipſo ſcrutinio, vt concordat gloſſa *in d. cap. Cumana v. ad maiorem partem in fine de elect.*

CONSVLTATIO XXXV.

An Canonici poſſint cogi ab Epiſcopo ad ei aſſiſtendum, vti Conuiſitatores in viſitatione Diœceſis?

1 NEgatiuè. Primò, quia nec Sacri Canones, neque Concilium Tridentinum vllibi de hoc habent præceptum; nam per Concilium in *cap. 3. ſeſſ. 24.* vbi præcipuè agitur de viſitatione Diœceſis, ſolus Prælatus, eoque impedito, illius Vicarius deputatur viſitator, qui, ſi auxilio indigeat, non eſt neceſſe, vt grauentur Canonici, ſed omnes Sacerdotes, & Doctores Ciuitatis, & Diœceſis ſunt idonei, qui nunquam, aut rarò deficiunt. Vbi autem ceſſat obligatio debet ceſſare coactio.

Secundò, quia verba *cap. 4. ſeſſ. 6. de refor.* vt Epiſcopus poſſit ſibi viſitando adiungere, quos voluerit, non intelliguntur, vt poſſit cogere pro ſuo libito quemcumque, etiam renitentem, ſed quod non teneatur adhibere perſonas de Capitulo. Quare poterit ſibi aſſumere, quas voluerit alias ad viſitandum Capitulum Cathedralis exemptum, de quo *in d. cap. 4. ſeſſ. 6.* eſt ſermo, repetitus deinde in *cap. 6. ſeſſ. 25. de refor.* & indicant verba ſub principio *d. cap. 6. ſeſſ. 25.* vbi datur facultas in vtroque loco viſitandi, etiam ex delegatione Apoſtolica, & prout ita declarauit Sacra Congregatio in impreſſis *ad ſeſſ. 25. ſub n. 2.* & in illa adnotatione antiqua, quæ habet: *prima difficultas excitata per Dominos fuit, an cap. 4. ſeſſ. 6. & cap. 6. ſeſſ. 25. procedat in Capitulis exemptis tantùm, Congregatio cenſuit procedere tantùm in Capitulis exemptis.* 2

Tertiò, quia ex Concilio *cap. 3. ſeſſ. 25.* finis viſitationis Diœceſis eſſe debet ſanam, orthodoxamque doctrinam, expulſis hæreſibus, inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortationibus, & admonitionibus ad Religionem, & pacem accendere, &c. quæ omnia facilè præſtari poſſunt per quoſcumque Sacerdotes, Religioſos, ac per Canonicos. 3

Quartò, quia ſi Concilium voluiſſet Canonicos, tanquam neceſſarios, poſſe ad id compelli, eis vtique pro tempore abſentiæ gaudere conceſſiſſet diſtributionibus quotidianis, vt illis gaudent in alijs caſibus neceſſariæ abſentiæ. Comitantes autem Epiſcopum in viſitatione, illas amittunt ex declarationibus Sacræ Cougregationis apud Garz. *de benef. part. 3. cap. 2. nu. 345. & ſeqq.* & in *impreſ. ad cap. 12. ſeſſ. 24. de refor. n. 38. §. Congregatio cenſuit duos, & n. 43.* 4

Quintò, quia extra Ciuitatem Canonici non tenentur præſtare Epiſcopo aſſiſtentiam in functionibus, quas facere vellet, vt ſunt declarationes *ad d. cap. 12. ſeſſ. 25. in impreſſis ſub n. 43. §. In conferendo, & ſub n. 44.* & ſpecialiter ad petitionem Archiepiſcopi Raguſini, declarauit Sacra Congregatio Rituum die 13. Iulij 1658. tenoris ſequentis. *Propoſita fuerunt in Sacra Rituum Congregatione tria dubia. Secundò an Canonici Cathedralis teneantur aſſiſtentiam præſtare Archiepiſcopo, Pontificalia exercenti extra Cathedralem? S. Rituum Congregatio reſpondit ad ſecundum, Canonicos Cathedralis in Ciuitate teneri aſſiſtere Archiepiſcopo, Pontificalia exercenti, & extra Ciuitatem non eſſe cogendos die 13. Iulij* 1658. 5

Sextò, quia cùm Canonici Raguſini ægrè ferrent, Archiepiſcopum velle eos in viſitationi ipſi inſeruire in miſſis priuatis, & præſtare aſſiſtentiam in Eccleſia in functionibus ſine habitu Canonicali, declarari obtinuerint à Sac. Rituum Congregatione 16. Martij 1658. non teneri, & ſufficere illi dare titulum Illuſtriſſimi in benedictionibus Eccleſiaſticis ab eo petendis, vt patet ex ſequenti decreto. 6

Capitulo, & Canonicis Raguſinæ Cathedralis inſtantibus ad infraſcripta dubia Sac. Rituum Congregatio reſpondit. 7

Archiepiſcopi titulum in petitionibus benedictionum, & inſtantijs admiſſionis ordinandorum, & publicatione indulgentiarum non debere extendi vltra expreſſum in Pontificali, & Cæremoniali. 8

Diaconos Aſſiſtentes non teneri imò non debere inſeruire Archiepiſcopo de bugia, ſeu candela, ſed eam eſſe adminiſtrandam per Capellanum; & non poſſe cogi Canonicos ad inſeruiendum Archiepiſcopo in miſſis priuatis præter conſuetudinem. 9

Canonicos non indutos Canonicalibus indumentis non teneri ad præſtandum aſſiſtentiam Archiepiſcopo; imò contra ritum præſtari die 16. Martij 1658. 10

CONSVLTATIO XXXVI.

An exactio taxæ pro Seminario, nondum inſtituto cum ſeminariſtis, reſtitui debeat?

ET quidem huiuſmodi reſtitutio denegari non poſſe videtur, cùm prænarrata exactio non fuerit legitima, neque ad mentem Sacri Concilij *cap. 18. ſeſſ. 23.* Quia ibi diſponitur, quod, poſtquam Seminarium fuerit ædificatum, inſtitutum, & erectum, fiat ſubſequen- 1

ter

ter pro subministrandis alimentis, & alijs necessarijs contributio ex fructibus beneficiorum, & non aliàs, ideòque iniungitur, vt ex dictis fructibus priùs domus ædificetur, & posteà Seminarium instituatur, neue in longum hoc vtilissimum opus protrahatur, vt accuratè aduertit Rot. *dec.* 836. *n.*4. *vers. nec refragatur part.*4. *diuers.*

2 Indebitè igitur facta fuit exactio, adhuc non instituto Seminario, cuius erectionis substantia non consistit in sola præparatione, seu constructione Domus, sed in actuali introductione personarum, & alumnorum ibi viuentium, & literas addiscentium. Et iure quidem; nam non muri, sed personæ faciunt Seminarium, vt firmant Corradus *in praxi benef. lib.*4. *cap.*8. *nu.*34. *& seqq.* & Rota *dec.*835. *n.*4. *p.*4. *diuers.* & in Neapolitana Seminarij 12. Maij 1656. *v. non obstat* coram Dunozetto cum alijs ibi citatis.

3 Deficiente igitur actuali existentia puerorum, cessare dispositionem Concilij Trid. iniungentis contributionem ex fructibus beneficiorum pro subministrandis alimentis, & alijs necessarijs, comprobatur ex eo, quod si pensio esset reseruata Seminario, illa non potest exigi pro annis, quibus absunt scholares, licèt non expiret, nec extinguatur, vt firmant Garz. *de benef. p.*12. *cap.*2. *v.* 102. Vantrigl. *in prax. fori Eccles. ad text. in cap.*1. *de Magistris adnotat.* 29. §.1. *n.*46. *in fine*.

4 Idque suadetur euidentiùs ex mente S. Congregationis Concilij, quæ pluries declarauit, & signatè sub anno 1588. in Giennensi per hæc verba; *Congregatio Concilij censuit, vnionem nullam esse, & inualidam, cùm seminarium non fuerit erectum iuxta formam Concilij, vtpotè nec magistris, neque scholaribus verè, & actu in eo existentibus*, quæ declaratio fuit comprobata per Breue Sixti V. vt refert Garz. *de benef. p.*12. *cap.*2. *de vnione num.*193. & idem firmant Barbos. *de officio, & potestate Epis. alleg.*77. *num.*23 & in Apostolicis *decis. collect.*62. *num.*6. Corrad. *in prax. benef. lib.*4. *cap.*8. *n.*34. *& seqq.* & decidit Rota in Adiacen. beneficij 15. Aprilis 1622. coram Coccino impressa penes Barbos. *d. alleg.*77. & in Verulana beneficij 19. Iunij 1626. §. *validitas autem* coram Pirouano, & optimè *dec.*837. *n.*2. coram Merlino, qui cum alijs ibi allegatis reprobat contrariam sententiam.

5 Si itaque ex mente S. Congregationis inualida est vnio ante erectionem Seminarij, & adolescentum admissionem, vtique cùm nulla diuersitatis ratio assignari possit, idem dicendum erit respectu contributionis, seu taxæ factæ ex beneficijs totius Diœcesis, & hoc non obscurè, sed apertè potius idem Concilium insinuat, ponderando illam dictionem *necnon*, quæ resoluitur in copulatiuam, & vnica videtur oratio, in qua tam beneficia vnienda, quàm contributio facienda ex fructibus beneficiorum ab eodem verbo videntur regi, vt in his præcisis terminis est expressa decisio prima Cæsar. de Graff. *n.*4. *&* 5. *de rebus Eccles. non alienand.*

6 Quinimò multò magis videtur dicendum respectu taxæ assignatæ Seminario, quod quidem non potest intelligi, nisi de illo, quod actu existit, cùm qualitas sine subiecto adesse non possit, *l.*2. *ff. de vsufruct. & l.*10. *ff. de verb. oblig.* & sic indebitè quis grauaretur contribuere, antequam præcedat receptio puerorum, quibus deficientibus Seminarium non dicitur esse in rerum natura, vt ait Corrad. *in prax. benef. lib.*4. *cap.*8. *n.*35.

7 Nec suffragatur, quod pecuniæ solutæ conuersæ fuerint in fabricam ipsius Seminarij, temporis vetustate collabentis, & sic quasi in necessarium antecedens ipsius Seminarij. Quia nullo modo id videtur Episcopis permissum; nam Concil. Trid. *d.* §. *& quia*, disponit Seminarium erigi, & eo erecto tantùm mandat ex fructibus beneficiorum, quæ sunt in Diœcesi, subministrari alimenta, & alia necessaria, vt ad rem hanc decidit Rota *d. dec.*835. *n.*5. *vers. nec verum est part.*4. *diuers.*

8 Excessit itaque Episcopus terminos suæ iurisdictionis, exigendo huiusmodi taxam prætextu fabricæ, maximè si per longum temporis spatium nihil actum fuerit circa introductionem puerorum, ac circa eorum gubernium, vel bonorum administrationem, prout facilè id peragere potuisset, erigendo Seminarium in domo conductitia, siue alio meliori modo absque eo, quod tam ingenti stipendio tota summa exacta erogaretur in solam ædificationem Seminarij. Vnde in tam diuturna contumacia, & negligentia non debet ei suffragari supradicta excusatio, vt ait Rot. *dec.*837. *n.*4. coram Merlino.

Eòque minùs poterit se excusare, si id propria auctoritate peregerit, & non cum consilio duorum de Capitulo, & duorum de Clero iuxta formam à Sac. Concilio Trid. *d. cap.*18. præscriptam, cuius obseruationem esse necessariam, firmat Merlin. *dec.*713. *n.*11. & vlterius cum peritorum, vel S. Congregationis nunquam adhibuerit consilium, prout id agere debuisset, profectò iuris ignorantia excusari non potest, vt decidit Rota *decis.*836. *n.*4. *in fine p.*4. *diuers.* & è contra, cùm taxa soluta fuerit bona fide cum credulitate, quod adessent pueri in Seminario, pro quibus alendis inseruiret taxa, locum esse videtur restitutioni, prout iustissimam causam præbet dicta ignorantia facti, maximè cùm simus in facto alieno, prout aduertit Odd. *de restit. in integr. p.*8. *n.*17. *& seq. & n.*45. vbi plures alios constipat. 9

CONSVLTATIO XXXVII.

An Constitutio Vrbani VIII. quæ incipit: Secretis æternæ Prouidentiæ consilijs, edita sub die 11. *Decembris* 1624. *quatenus statuitur, Italos Clericali charactere insignitos cum falsis dimissorijs ab alieno Episcopo, fori priuilegio minimè gaudere, & seculari iurisdictioni plenè in omnibus subiacere, comprehendat etiam Melitenses?*

PRo huius dubij resolutione aduerto primò, Iacobum Bosium in Historia S. Religionis Hierosolymitanæ adhærendo nonnullis grauissimis Historiographis, & Geographis, qui Europæ prouincias, seu regiones describunt, numerare Insulam Melitæ inter alias Africæ subiectas, & si acriter impugnetur à Francisco Abela, qui amore Patriæ ductus, vult esse partem Europæ, & inter Insulas Italiæ adiacentes locum habere, & pro sua sententia quamplures authores adducit, qui apud ipsum in suo *Tomo de Melita illustrata* videri possunt. Certum tamen est adhuc sub Iudice litem esse, cùm vtraque sententia plures habeat pro se authores. 1

Aduerto præterea, consuetum esse stylum Summorum Pontificum in suis constitutionibus, & edictis, expressam, & claram mentionem facere Insularum Italię adiacentium, quoties illas vnà cum Italia comprehendere volunt, & hoc passim obseruari videtur. 2

Aduerto denique, multa comprehendi in fauorabilibus, quæ tamen in odiosis excluduntur, nisi de illis fiat mentio expressa, cùm priuilegia sint amplianda, & odia restringenda, vt est regula iuris, & patet exemplo: Nam licet nomine Clericorum in materia fauorabili comprehendantur Episcopi, & Religiosi vtriusque sexus, eorumque nouitij, non tamen in materia odiosa, vti docent Siluester *v. Clericus*, Armilla, Sà *ibidem*, & Layman *lib.*1. *tract.*5. *p.*2. *cap.* 4. *n.*3. His præsuppositis. 3

Dico, dictam constitutionem non comprehendere Melitenses. Moueor primò, quia Insula Melitæ est extra Italiam, vt ex Cosmographia apparet, & declarauit Sac. Rota *p.*11. *recent. decis.*327. per hæc verba: *prout regulariter fieri solet ad fauorem actoris ad probandum, quando præfigitur extra Italiam, vt est Insula Melitæ*; loquendo de termino ad probandum, quando præfigitur actori extra Italiam. Si igitur extra Italiam est Melita, & Summus Pontifex solùm Italos priuare intendit priuilegio fori, quando cum falsis dimissorijs ad statum Clericalem promouentur, certum est in præfata constitutione Melitenses minimè comprehendi. 4

Moueor secundò, quia in præfata constitutione Vrbani nulla fit mentio de Insulis adiacentibus, inter quas dubium est Melitam comprehendi, nec habetur aliquod signum vniuersale, vt *omnis*, seu *vniuersa*, *&c.* adeòque cùm dispositio limitata limitatum pariat effectum, vt *l. in Agris* 6. *de acquirend. rerum dominio*, dicendum videtur, prædictam constitutionem non comprehendere Melitenses, de quorum comprehensione dubium etiam esset, si de Insulis Italiæ adiacentibus mentio expressa fieret. 5

Moueor denique tertiò, quia Constitutio illa est inflictiua pœnæ, vti patet, ac proindè odiosa; pœnæ verò sunt restringendæ, & Melita in odiosis nō venit sub nomine Italię, 6

vti expresè docet Tambur. *in suo methodo confessionis lib.3. c.7.n.16.* per hæc verba: *Saltem enim probabile est, & totam Siciliam, Sardiniam, Corsicamque, multò magis Melitam non esse in odiosis censendas sub nomine Italiæ, sed Insularum Italiæ adiacentium in fauorabilibus.* Idem docet *lib.7. de ordinatione cap.8.* pro qua sententia quamplurimos non infimæ notæ authores adducit; ideòque cùm nulla expressa adsit declaratio S. Congregationis Concilij Tridentini, aut Immunitatis de Insula Melitæ speciatim loquens, de qua mihi non constat, dicendum existimo, in dicta constitutione non comprehendi Melitenses.

7 Neque obstat, quod in multis nomine Italiæ comprehendantur Insulæ adiacentes; quia ea vel sunt fauorabilia, adeòque amplianda, vel consuetudo præscripsit. In hoc autem casu est materia odiosa, vtpotè pœnalis, nec vlla in contrarium adduci potest consuetudo, aut præscriptio.

8 Dices: Melitenses, si velint intra Italiam ad aliquem Ordinem promoueri, non tenentur ostendere dimissorias recognitas, probatas, & subscriptas à Nuntijs, vti tenentur Vltramontani. Ergo signum est, ipsos comprehendi intra Italiam.

9 Respondeo, totum esse verum; quia hæc est materia fauorabilis, & in fauorabilibus probabile est, Melitam comprehendi, vti docent quamplures authores, quos citat, & sequitur Tambur. *loc. cit. tom.1. disp.1. c.2. dub.1. c.2. dub. 16. n.543.*

10 Dices rursus cum Merolla: Si Episcopus Siciliæ ordinaret Vltramontanum absque speciali licentia Summi Pontificis, vel sine patentibus literis Episcopi illius, continentibus iustam causam, quare nolit, vel non possit illum ordinare, subiacebit pœnis, quas minatur Clemens IV. *in cap. 1. de tempor. ordinat. lib.6.* contra Italiæ Episcopos. Ergo non solùm in fauorabilibus, sed etiam in odiosis nomine Italiæ veniunt Insulæ adiacentes.

11 Respondeo, hìc nullam fieri mentionem de Insula Melitæ; deindè gratis asseritur à Merolla, comprehendi Siciliam, cùm nullum decretum Summi Pontificis pro sua sententia adducat, sed solùm innititur authoritatibus nonnullorum authorum, qui tamen ab alijs non inferioris conditionis impugnantur.

12 Dices denique: Priuilegio, quo gaudent Mendicantes, scilicet absoluendi à nonnullis casibus Summo Pontifici reseruatis extra Italiam, non possunt eo vti in Insulis Italiæ adiacentibus; Ergo Insulæ Italiæ adiacentes comprehenduntur intra Italiam.

13 Respondeo negando antecedens; quia Tamburinus, & alij supradicti hoc negant. Deinde dato, & non concesso, eo non posse vti in Insulis adiacentibus, non sequitur, hoc esse indubitatum; quia priuilegium illud respicit exercitium Sacramenti Pœnitentiæ. In administratione autem Sacramentorum sequenda est sententia magis tuta, & si minùs probabilis, vti docent communiter Theologi, cùm agatur de maximo bono animæ. In casu verò nostro id non habetur, imò potiùs contrarium.

14 Ex his infero, quod si certum non erit, dictam Constitutionem non comprehendere Melitenses, erit saltem probabile. In dubio autem standum est pro reo, & immunitate, & ad pietatem propensum iudicium habere Iudex debet, vt post Bald. *cons.26. in fin. lib.1.* docent Tuschus *tom.6. concl.337.* Sanctarellus, & alij.

CONSVLTATIO XXXVIII.

Fiscales Regij ab omnibus Ecclesijs, possidentibus loca iurisdictionalia intra fines Regni Neapolitani sub prætextu, quod ea sint feuda, petunt quindennium suffectum vice Releuij, quoties nouus Prælatus succedit in locum demortui. Ideòque tria discutienda sunt ad eiusdem prætensionis veritatem indagandam.

Primum scilicet, *An verè subsistat, quod omnia loca iurisdictionalia, possessa ab Ecclesijs in Regno, præsumenda sint feuda?*

Alterum, *An posito, quod sunt feuda, de iure verum sit, quod in successione cuiuslibet Prælati, debeat Regiæ Cameræ solui Releuium, & consequenter eius loco præstari Quindennium?*

Tertium. *Coram quo, Ecclesijs dissentientibus, & negantibus, se teneri ad illius præstationem, hæc controuersia cognoscenda sit? Num coram Iudice Ecclesiastico, an potiùs coram Domino feudi, sicque Curia summariæ?*

DE hac re plura olim diximus in primo tomo, nunc propter noua causæ fundamenta iterum rem ipsam versabimus. Et sanè quoad primum negatiuè respondit Andreas Isernia, omnium feudistarum Dux *in Constit. Iustitiarij nomen, & normam inter Constit. Regni lib.1. tit.44. De offic. Iustitiarius, verbo de feudis ad medium pag.68.* distinguens, vt infrà: *Sed quid in Ecclesia, si habet Castrum? An dicatur feudum, & sic eo ipso feudum Regis? Cum omnia, quæ sunt in Regno, præsumantur Regis, sicut omnia, quæ sunt in Diœcesi, præsumuntur esse de iurisdictione Episcopi, &c. Potest acquiri feudum Ecclesiæ ex munificentia Principis, & tunc est planum, si dicat: donamus tale Castrum in feudum tali Ecclesiæ; potest enim feudum haberi ab Ecclesia, & quolibet alio, &c. Item etiamsi præstitisset seruitium, sicut de feudo per tantum tempus, quo esset præscriptum per quadraginta annos, in laico per triginta, &c. His enim casibus esset feudum. Sed si Ecclesia tenuit Castrum liberè, nihil inde redditus præstando, si non probaret Curia Regis, esse feudum, liberum censebitur, sicut aliæ res Ecclesiæ, quæ non sunt de iurisdictione Regis eo ipso, quod sunt in Regno ipsius, &c. Hæc autem Constitutio si expresè diceret, quod omnia Castra sint feuda, non intelligeretur de Castris Ecclesiæ; quia non potest rebus Ecclesiæ temporalis Princeps legem imponere, &c.* 1

Idemque scripsit Petrus de Manforte, Consiliarius Caroli in Annotationibus ad Constitutionem post mortem Baronis *lib.3. tit.25. de morte Barenis nuntianda Imperatori sub fine pag.236.* ibi: *Omnia Castra sunt feuda, scilicet quæ sunt feuda, nam posse esse Castra, sed non feuda, sicut habet Ecclesia Salerni, Cassinensis, & Cauensis, & aliæ Ecclesiæ in Regno.* Quare Marinus Freccia *de subfeudis lib. 2. Author.29. nu.5.* conclusionem ab eo relatam sub præcedenti *n.3.* quod omne Castrum in Regno censeatur esse feudum quaternatum ex dictis ab Isernia *in Constit. si dubitatio lib.3. tit.8.* quia eo ipso, quod est Castrum, Curia Regis dicitur in eo habere intentionem fundatam, vt sit feudum quaternatum ex lege Federici Secundi *in Constit. Iustitiarij nomen, & normam propè finem*, intelligenda esse ait, *quando Castrum possidetur à priuato, secus si ab Ecclesia, quæ illud possidet, &c. Ita Andreas ibi in dicta lege per rationem, quam ipse assignat; quia ipse Rex non potest quic. quam decernere super bonis, quæ ab Ecclesia possidentur liberè, &c.* subdens. *Et hoc verum, quando Ecclesia possidet Castrum liberè, & pro eo non præstat Curiæ Regis aliquem redditum; secus si solueret Regiæ Curiæ redditum secundum Andream in dicta lege, quem omnes Regnicolæ sequuntur, sola freti authoritate Andreæ; posset super eo dubitari, de quo redditu ipse Andreas sentit, An de redditu feudali, quia soluit de feudo, vel in feudum concesso, vel quando simpliciter Ecclesia possidet; quia si dedit simpliciter Ecclesiæ, & non expressit in feudum, adhuc videtur locum habere ratio per ipsum expressa, vt Rex non possit hanc legem condere, & Castrum sit feudum quaternatum, & libere Ecclesia teneat, & omne dominium sit translatum in Ecclesiam, redditu, seu Canone excepto, habeat ius redditus, seu Canonis super eo Castro sub illa natura, vel qualitate, quæ intelligitur de iure communi, & non de iure condito, & statuto per ipsum Regem, & lib.3. tit. de differentijs inter feuda, quæ quaternata, plena, & de tabula dicuntur n.34.* post medium *pag.424.* 2

Vbi quoque dictum axioma, quod Castrum est feudum quaternatum in Regno per supradictam legem Federici, & consequenter, quod etiam iurisdictio in dubio præsumitur in feudum, declarat, nisi fortè teneat illam Ecclesia ex authoritate Andreæ, & Peritorum Regni, quod pariter adnotarunt Iacobus de Ayello *de Iure Adhoæ n.69. post medium vers. nisi in Ecclesia tract. tom.12.* & Genuensis *Practicabil. Ecclesiast. Tricenario 1. q. 1. n.1. vers. Idque in Ecclesia*, & tenuit Balzaranus *ad lib.2. de feud. tit.54. num.6.* dicens, quod res, 3

quan-

quando deuenit ad Ecclesiam, censetur libera, nisi de gratia detur in feudum, Ioan. Andr. *in cap. 1. post. n. 5. de Immun. Eccles. in 6.* etiam quod sint Castra, *Cap. in verbo feudales appellationes circa fin.* & *in verb. feudorum clausulæ* ibi: *Castris circa fin. in verb. feudum dant*, ibi: *Imperator verb. Prima erit declaratio circa fin.* Castra præsumuntur feuda quaternata, nisi sint Ecclesiæ, Loffred. *in cap. 1. col. 8. in princ. de nat. succes. feud.*

4 Et dicuntur quaternata, quæ spectant ad collationem Regis, vel Principis, & sunt scripta in quaterno Cameræ, Iason *in repet. feud. in princ. n. 127. in fin.* Vnde in Regno valet consequentia: est Castrum, ergo feudum, nisi teneat Ecclesia; nam tunc præsumitur allodiale, *Cap. in ver. feuda allodialia circa fin.* & in *cap. Imperiale in glos. fin. in 4. concl. 1. not. infra tit. sequen.* Quare, concesso Castro, non veniunt causæ appellationum, nisi esset donatum Ecclesiæ Romanæ. Idem *cap. in ver. feudorum accessoria col. 5. circ. med.*

5 In specie autem, quod Ecclesiæ Metropolitanæ Brundusina, & Tarentina in Prouincia Hydruntina possideant loca iurisditionalia in allodium, non in feudum, colligitur ex eo, quod Tassonus *de Antephato* scripsit *pag. 158.* Nam quoad Terras per Ecclesias in Burgensaticum possessas videbis infra hic cum Episcopis, dumque postea *pag. 583. & 599.* respectiuè meminit de Archiepiscopatibus Brundusino, ac Tarentino, simpliciter dixit, P. omissa litera F. significante Feudum, quam patet expressè in alijs Dominis vtilibus.

6 Quod verò ad secundum. Regula negatiua statuenda est, vt in Ecclesia possidente feuda nouus Prælatus, qui succedit in locum Prædecessoris defuncti, non reneatur Releuium soluere ob eius mortem, quam firmarunt in dicta Constitutione *post mortem Baronis lib. 3. tit. 25. pag. 235. col. 1. ad medium*, ibi: *item hoc releuium non soluitur ab Ecclesia*, & latiùs *in c. 1. §. si mulier aliàs similiter in ostenditys num. 15. de Capitulis Corradi, Afflict. in d. cap. 1. num. 17.* cum *seqq.* Marinus Freccia *de subfeudis lib. 2. author. 3. num. 39. pag. 327.* Iacobus de Ayello *de Iure adhort. n. 75.* tractatuum *Tom. 12.* Iacubin. de S. Giorgio *in Inuest. feudal. verbo feudum num. 33.* Mart. *de iurisdictione p. 4. centur. 1. cas. 17. in primo articulo ex num. 8. sub fin. vers. Primus vsque ad 23.* Rouitus *in Pragm. 1. §. Item volumus num. 16. de offic. Procuratoris Cæsaris*, Genuensis *Practicab. Ecclesia Tricennario 1. q. 21. n. 1.* dicens esse communem, & receptam conclusionem in Regno, Cæsar Camillus Medices *cons. 13. n. 20.* Andreas Capanus *de iure releuij, p. 4. q. 28. n. 1.* & infra, moti præcipuè, quia solutio Releuij est inducta de consuetudine in hærede. Ecclesia autem possidens feuda non habet hæredes, sed possidet per Prælatos, procuratores, & Colonos. Item *in d. §. similiter in Ostenditys n. 16. de cap. Corrad.* & hic post *n. 49.* Balzaran. *supra n. 9.* Adeò, quòd donatio, si est facta alicui, & post eius mortem Ecclesiæ, si est acceptata à primo, non reuocari respectu secundi, Molina *de Hispan. primog. lib. 4. cap. 2. n. 74.*

7 Nam Ecclesia, Imperio vacante, supplet vices illius, *not. in cap. licet de for. comp.* & eius bona sunt pauperum, *not. in cap. 2.* & ibi Glos. *verb. de causis, de præscript.* Ecclesia enim nunquam moritur, *Can. liberti 12. q. 2.* nec possessio rerum illius vnquam dicitur vacare, etiam mortuo Prælato; quoniam ipsa possidet secundùm Baldum, & alios *in l. fin. C. de edict. D. Adrian. toll.* & principio *l. vnicæ C. de caduc. tollend.* Paris. *cons. 24. n. 7. vol. 1.* Cumque vtile dominium feudi semper maneat penes ipsam Ecclesiam, sequitur perneccesè, quod nouus Prælatus suffectus in locum demortui non succedit in feudo, tanquam vtilis Dominus, sed vti Procurator Ecclesiæ, *Cap. 2. de donation.* Et ideò, successione non immutata, quoad vtile dominium, non tenetur ad solutionem dicti Releuij, cuius consuetudo induxit, vt soluatur ab hærede, Isern. *in cap. 1. circ. princ. n. 7.*

8 Et fundatur in facto Vasalli, vel in casu contingenti in eius persona, ex quo sequitur mutatio feudi, Glos. Paris. *tit. 1. §. 22. n. 145.* Nam, quando accidit mutatio Vasallorum, feudo transeunte ad aliam personam, vltra recognitionem fidelitatis, quæ est inseparabilis à feudo, debentur patrono quædam iura, & commoda pecuniaria, quæ releuia, seu aptiùs releuamenta appellantur, eadem Glos. Parisien. *in princ. tit. 1. §. 2.* & non attenditur mutatio possessionis, sed totalis dominij feudi, *d. glos. §. 22. n. 133. in fin.* Vnde, quando mutatio accidit aliter quàm per successionem, non debetur releuium, atque adeò nec per successorem Prælati pro feudo Ecclesiæ, Loffred. *cons. 15. n. 14.* sic enim se habet consuetudo, mos, & forma Curiæ, Isern. *ibid.* Balzaran *tit. 3. n. 17.* & alij.

Hinc quia Isernia *d. §. num. 16.* ante additionem dixit, 9
Curiæ incumbere onus probandi Releuium ei deberi solitum ab Ecclesia, & solutum esse, cùm pro Ecclesia contra eam vigeat præsumptio libertatis, *l. Manifestè C. de seruit.* & regulariter onus probandi incumbit ei, qui dicit, *l. 2. ff. de probat.* & cum Isernia transit Capan. *d. q. 28. n. 18.*

Quæ regula limitatur primò, si ex pacto fuerit expressè 10
conuentum in Inuestitura, vt soluatur Releuium, quoties, Prælato moriente, alter sufficitur, cùm lex conuentionis feudalis omninò seruanda sit, etiam si diceretur esse contra naturam feudi ex notatis *in cap. 1. §. Præterea quid sit Inuestitura*, & inquiunt Isern. *propè finem dicti numeri 15. vers. Item si probaret Curia*, ibique Afflict. *n. 24. vers. 2. fallit*, Freccia *d. lib. 2. Auth. 3. n. 39. vers. nisi aliud*, Genuens. *d. qu. 21. n. 2. in fin. vers. secundo declaratur* cum *seqq.* Capanus *d. q. 28. n. 6. vers. Declaranda tamen* cum *duob. seqq.*

Secundò, si Fiscus probaret per Regiſtra Regiæ Cameræ, vbi Releuiorum solutiones describuntur, quod Prælatus talis Ecclesiæ solitus sit Releuium soluere; quoniam ita contra eam vrget huiusmodi probatio, vt eius Prælati, dum succedunt omninò teneantur illud soluere, sicut *in præcitato §.* similiter adnotarunt Isernia *num. 16.* ante additionem, ibi, *quod soluerit Ecclesia probabitur per Regiſtra*, & Afflict. *n. 25.* Genuens. *d. q. 21. n. 3. vers. 3. fallit*, & Capanus *d. q. 28. n. 15. vers. vel si fiscus.* Quod Isernia *d. n. 15.* non solùm ampliat, vt si, Curia existente in quasi possessione exigendi Releuium, Prædecessor Prælati non soluerit, quia indulgentia Officialis omisit, possit alius à dicto successore illud exigere, argumento *l. locatio §. penult. ff. de public. & Vectigal*, sed amplius inquit, quod licèt Prædecessor immediatus non soluerit, si tamen Curia probet alios successores soluisse, non tamen propter hoc perdidit suam quasi possessionem, quæ non amittitur sine animo. Imò si dictus Prædecessor immediatus denegasset soluere, & Curia ex huiusmodi denegatione suam quasi possessionem perdidisset, ipsaque Ecclesia iam esset constituta in quasi possessione contrarij, scilicet non soluendi, adhuc Curia posset agere vtili Interdicto, *Vnde vi*, per textum *in d. Cap. querelam* cum ibi notatis ab Innoc. quæ ibidem prosequitur, Afflict. *n. 31.* cum binis sequentibus, & repetunt Genuensis *d. qu. 21. n. 4. vers. sed si ille Prædecessor* cum *seqq.* & Capan. *d. q. 28. n. 16. & 17.* qui *n. 19. sub vers. quæ solutio Releuij facta per Prælatum*, si ostendantur Regiſtra, in quibus appareat, Prælatum illud soluisse de tali feudo Ecclesiæ.

Tertiò, si Regia Camera præscripsisset hanc solutionem 12
Releuij, illud exigendo per longi, aut longissimi temporis spatium, quia præscriptio facit de indebito debitum, sicut *in d. §. similiter* tradunt Isernia *n. 15.* ibi; *secus si Ecclesia præstitisset longo tempore, tunc Curia Regis, allegato titulo, vinceret, &c.* & Afflict. *n. 22. vers. sed hæc conclusio fallit, nisi sit præscriptum* cum *seqq.* atque ex vtroque referunt Genuens. *d. q. 21.* ante finem *n. 1. vers.* limitat Andreas, & Capanus *d. q. 28. n. 9.*

Quin etiam Afflictus in eodem §. *n. 23.* ait, sufficere, 13
si semel nouus Prælatus Regi soluisset Releuium, & posteà vixisset annis quadraginta, inquiens eorum lapsu videri præscriptum contra Ecclesiam adeò, vt nouus Prælatus succedens, eis transactis, teneatur Releuium soluere, quia talis præscriptio prodest Fisco tam in possessorio, quàm in petitorio. Verùm si non vixisset per annos quadraginta, tunc ex dicta solutione Fisco solùm acquiri ius in possessorio, non autem in petitorio, & nouus Prælatus successor valeat quidem in possessorio conueniri, & condemnari ad illius solutionem; quia in istis incorporalibus, quasi possessio acquiritur ex vnica præstatione, *Cap. Cum Ecclesia Sutrina de caus. possess. & proprie.* sed ipse condemnatus debeat releuium soluere cum protestatione, quod scilicet non credit Fiscum fouere ius in causa proprietatis, sicque talis solutio releuij non præiudicabit Ecclesiæ, quoad proprietatem ex notatis *in cap. Cumana de elect.*

14 Idemque prius sensisse videtur Isernia sub *d. n.*15. ibi : *Item si semel Prælatus soluisset, & vixisset quadraginta annis, videtur præscriptum, &c.* Iuncto *vers. quod si Curia esset in possessione*, quod Prælatus Prædecessor soluisset, cogeretur Ecclesia soluere, salua causa proprietatis, vtrum debeat, *extra de Elect. c. querelam in fin.* quæ videtur exigere multas solutiones, quia dicit, quod multa tempora, sed idem si semel, vt notatur in Glos. & per Imol. *in cap. cum Ecclesia de constit.* Et hoc videtur verum, quando expressum esset, quod pro relevio soluit, & sic iure suo recepit, & vti credidit Fiscus, *ff. de Aqua quotid. l.*1. §. *Aristo*, nisi soluisset cum protestatione, argumento *de elect. cap. Cumana*. Verùm quia *n.*16. ante additionem alternatiuè inquit; Imò si semel soluisset quadraginta annis, vel non soluisset, præcedente denegatione, quando Curia erat in quasi possessione, & vixisset hic Prælatus 40. annis, esset præscriptum, quæ ex ijsdem repetunt Genuens. *d. q.*21.*n.*4. *vers. si tamen Prælatus*, & Capanus *d. q.*28. *ex n.*9. *in fin. vers. declaratur* 3. cum pluribus *seqq.* recensuitque etiam Freccia *d. lib.*9. *Author.* 3. *n.*39. propè finem, quod si Curia esset in quasi possessione exigendi relevium, tunc illud exiget, saluo iure proprietatis secundùm Abb. *cons.*23.*p.*2. & Rom. *cons.*32. *in fine*.

15 Cæterum Martha *de iurisd. d. p.*4. *Centur.* 1. *d. cas.*17. *n.* 20. *vers. ex quo infertur cum seqq.* negat, hanc limitationem veram esse, quod dictæ Regulæ locus non sit, quando esset præscriptum contra Ecclesiam, & si Prælatus prædecessor soluerit relevium, & postea transacti sint anni 40. successor tunc ad illius solutionem teneatur tam in possessorio, quàm in petitorio, si verò hoc tempus non sit decursum in possessorio tantùm; non enim inquit, posse hæc admitti in præiudicium Ecclesiæ, cùm Prælatus illi in feudalibus nequeat vllum præiudicium inferre ex sententia Iserniæ, *d. Cap.*1. §. *& Item si Clericus de Capitul. Corrad.* quem refert, ac sequitur Fabius de Anna *singul.*398. Vnde infert, quod, & si vnus ex Prælatis soluerit relevium animo fortè gratificandi Regi, vel eius Ministris, non poterit suæ Ecclesiæ, ac successori præiudicium facere, quod generaliter affirmat Capanus *d. q.*28. *num.*19. vt scilicet factum Prælati in hoc casu non præiudicet Ecclesiæ, puta si Prælatus soluisset relevium Curiæ, id comprobans authoritate Iserniæ *d. n.*16. in additione, dicentis per Registrum Imperatoris Federici, quod est in archiuio, probari, quod Prælatus Neocastrensis fecit fidelitatem D. Imperatori, & soluit relevium, sed non præiudicauerat Ecclesiæ factum Prælati.

16 E conuerso tamen subdit Capan. *ibid. in vers. sicuti*, quod si Prælatus successor, pro vna vice non soluisset relevium Ecclesiæ, & alij Prædecessores soluissent, non per hoc Curia amittit suam quasi possessionem exigendi relevium, nisi sequuta denegatione Prælati, illud solutum non fuisset effluxis annis 40. vt supra ex notatis à Ioanne Franc. de Ponte *in lectura feudal.*5. *n.*35. *&* 6. *n.*6. & Genuens. *d. q.*5. *sub n.*4.

17 Ampliatur verò, vt nihil pro Regia Curia valeat argumentum ductum ex eo, quod probet relevium solui à nouis Prælatis, qui succedunt in alijs Ecclesijs vicinis; cùm relevium debeat solui, vbi consuetudo introduxit eius solutionem. Vnde liquet, non deberi, vbi non reperitur inductum. Quin etiam eius solutio videtur onerosa, sicque strictè intelligenda est, quoad illas Ecclesias tantùm, earumque Prælatos, de quarum legitima solutione constat, nec trahenda in exemplum, & consequentiam quoad alias, sicut huiusmodi articulo discusso, concludit Isernia *d. §. similiter n.*16. post additionem sub *vers. quid si probet Curia*, cum quo transijt Afflict. *num.*17. *vers. sed certè ista fallentia cum seqq.* ac pro veritate probarunt Genuens. *d. quæst.* 21. *n.*6. *vers. in contrarium est veritas*, & Capan. *d. quæst.* 28. *n.*21.

18 Nec aliter intelligenda est asserta consuetudo soluendi quindennium, loco relevij, pro quo exigendo Regia Camera solet expedire significatorias, teste Capano *d. q.*28. *n.* 26. vt scilicèt in illis Ecclesijs procedat, contra quas est concludenter probata limitatio dictæ Regulæ, quæ aliàs seruari omninò debet.

19 Demum quoad tertium distinguendi sunt duo casus. Primus, si Ecclesiæ negent, loca Iurisdictionalia, quæ possident, esse feudalia, asserentes ea possidere in allodium, ac vti Burgensatica. Alter, si admittant, esse feuda. Si-

quidem primò casu erit agendum coram Iudice Ordinario ipsius Ecclesiæ negantis, rem esse feudalem ex Innoc. *in Cap. Cæterum* 5. *de rescriptis*, Bald. *in Cap. vnico* §. *Præterea si contentio est inter Vasallos num.*4. *de prohibit. feud. alienat. per Federic.* Angel. *in l.*1.*n.*13. *C. si à non compet. Iudicat. sit*, Felin. *in cap. Cæterum* 5. *n.*21. *vers.*12. *fallit*, *de Iudicijs*, Gemin. *in c. Romana* §. *debet n.*5. ibi: *sed si Episcopus negaret rem feudalem, Rex, qui esset actor, deberet eum conuenire coram Archiepiscopo, de appellat. in* 6. Franc. Marcus *decis.*369. *n.*1. *p.*2. Bero. *cons.*81. *n.*1. *&* 2. *vol.*1. Paris. de Puteo *de redintegrat. feudi cap.*198. *incip. An citatus super redintegratione feudi*, Martha *de Iurisdict. p.*4. *centur.* 1. *cas.*89. *n.*26. & *Centuria* 2. *cas.*183. *nu.*10. *&* 11. Ansald. *eod. tract. p.*3. *titulo vnico cap.*2. *n.*162. *&* 163. declarans *n.* 164. procedere solùm, donec probatum sit per Dominum, rem esse feudalem, Ang. *d. l.*1. *n.*11. quod Host. *in summa tit. de feudis* §. *final. num.*13. *vers. quia tamen*, ait menti tenendum esse.

Secundo verò coram Domino feudi, sicque Regia Camera Summariæ, tum inspecta generali dispositione iuris communis per textus expressos *in cap. nouit* 13. *vers. non enim intendimus iudicare de feudis, cuius ad ipsum spectat iudicium, de Iudicijs, cap. ex transmissa* 6. ibi: *per Dominum feudi causam iubeas terminari*, & *cap. Verùm quoniam* 7. cum vtrobique notatis *de for. compet.* cum similibus plena manu congestis à Martha *cas.*89. *ex n.*4. *vers. & quod hæc concluso*, & Ansaldo *d. cap.*8. *ex n.*118. *vers. feud. aliisque quæstio* vsque ad 162. 20

Quod tamen limitatur, si ad feudi amissionem agatur; tunc enim quæstio mouenda, ac terminanda est coram Iudice Ecclesiastico, sicut docent Abb. *in præcit. cap. Verum quoniam num.*17. *vers. sed si agitur contra Clericum Vasalum ad amissionem feudi*, Marian. Soccin. *d. cap. ex transmissa num.*32. *vers. Hæc tamen conclusio procedit, de for. comp.* Stephan. Aufrer. *In repetitione Clem. vt Clericorum ordo* 1. *n.*80. *vers. ex quibus omnibus*, *de offic. Ordin.* ac *de potest, secular. super Ecclesiast. personis regul.*2. *n.*2. *vers. secus si ageretur contra Clericum Vasallum*, *tract. tom.*16. *fol.*289. Foller. ad Marant. *in specul. p.*4. *dist.*11. *numer.*79. *vers. Intelligitur sanè hæc conclusio*, Bero *d. cons.*83. *n.*51. *vol.*1. Roland. *cons.*4. *n.*45. *vol.*1. Soccin. sen. *cons.*12. *n.*23. *vers. Vnde etiam si Clericus Vasallus vol.*1. Menoch. *de retinend. possess. Remed.*3. *num.*402. Martha *d. cons.*89. *in* 3. *art. ex n.*26. *vers. Tertius* vsque *ad* 34. Ansald. *d. cap.*8. *n.* 255. *&* 256. 21

Tum speciali exceptione ex lege Inuestituræ Regni Neapolitani, sicut legitur in Capitulis Caroli I. confirmatis ab Honorio IV. & insertis literis Regis Ferdinandi de Aragonia, relatis inter Pragmaticas Regni *Constitut. pag.*454. ibi: *Item quod Clerici, nisi pro bonis feudalibus, prout continetur in conuentionibus inter dictum Regem, & Romanam Ecclesiam habitis ad iudicia secularia non trahantur*. 22

Ex quibus liquet; dum ciuiliter agitur citra amissionem feudi, causam concernentem ius feudale, qualis esset, An relevium debeatur, vel ne, sicque An Ecclesia sit in terminis Regulæ, vel potiùs Regia Camera in terminis limitationum, cognoscendam esse coram dicta Regia Camera Summariæ. 23

CONSVLTATIO XXXIX.

An conuentio Summorum Pontificum cum Proregibus Neapolitanis, vt ipsi exules, siue bannitos possint hinc inde prosequi intra fines suæ ditionis per decem millia passus adhuc perduret?

REspondeo negatiuè. Nam, licèt Pius IV. id conuenerit cum Parafano Duce de Alcalà, Regni Neapolitani Prorege nomine Catholici Regis Philippi II. vt patet ex literis eiusdem Pontificis, datis Romæ 10. Nouembris 1564. Pontificatus anno quinto, impressis Bullario veteri *tom.*1. *Constit.*3. meminitque idem Dux Alcalà *in pragm.*3. *col. pen. de perseq. malefact.* Et B. Pius V. cum eodem Parafano, sicut ex parte dicti Pontificis habetur in literis emissis die prima Februarij 1566. Pontificatus sui anno primo Bullarij veteris *tom.*2. *Constit.*2. ex parte verò dicti Proregis in præcitata *pragm.*3. Idque etiam in- 1

vita

vita B.Pij V. referatur à Io.Antonio Gambuccio *lib. 1. cap. 15.* & Hieronymo Catena *tit. riforme, Bolle, Detreti, & altre prohibitioni*, deque ista conuentione loquutus sit, Baiard. *ad Clar. §. final. quæst. 72. num. 18.* ibi: *Item quod banniti status Ecclesiastici in regno Neapolitano, et è conuerso banniti, & delinquentes illius Regni non possunt stare in statu Ecclesiastico, & Iudices hinc inde eos capere tenentur, & sibi remittere per conuentionem inter Sanctissimum Pontificem, & Serenissimum Regem Philippum initam de anno 1566. de qua in libro pragm. sub tit. de malefactor. fol. 359.* memineritque etiam Thor. in annotat. ad Ioan. Grand. *de bello exulum in prædicam. Pati quæst. 1. num. 6. prag. 35. col. 1.*

2 Item Sixtus V. cum Petro Duce Ossunensi, dictique Regni Prorege nomine eiusdem Regis Catholici Philippi II. iuxta literas ipsius Pontificis datas Romæ die 28. Iulij 1585. Pontificatus sui anno primo, & pragmaticam septimam de exulibus desuper editam à dicto Prorege, de qua loquuntur Ioannes Grande *loc.cit. in prædicamento quantitatis qu. 3. num. 88.* ibi: *Secundo intellige, vt non procedat hodie vigore nouæ Capitulationis factæ contra exules inter Sixtum V. Pontificem Maximum, & Proregem Ducem Ossunæ. Et prædicamento vbi quæst. 2. num. 4.* his verbis: *Quintum ius, & capitulatio vltimo loco facta inter Papam, & Proregem contra forussitos, publicata 1. Augusti 1585.* Thorus *in annot. num. 4. pragm. 22. col. 1.* sic addit: *Capitulatio Papæ, & Proregis circa capturam malefactorum extat pragmat. 7. de exulib. & in predicam. pati quæst. 1. num. 6.* ait: *vigore Capitulationis factæ inter eundem Papam, & Proregem 16. Augusti 1565. & in constit. 3. fol. 283. & ita seruatur, &c.* Angel. Scialoya *in prax. foreiudicat. cap. 19. num. 40.* ibi: *Sed hodie banniti, & foreiudicati Romanæ Ecclesiæ possunt insequi per Officiales Papæ intra Regnum, & decem milliaria, dummodo ipsi Officiales Summi Pontificis non intrent loca munita, & sic versa vice quando banniti, & foreiudicati huius Regni aufugiunt in statum Ecclesiasticum pragm. 7. de exulib. & pragm. 3. de perseq. malefactor. & cap. 26. n. 8.*

3 Nulla tamen vis fieri potest super prædictis, cùm rectè animaduerterit Farinac. *cons. 136. num. 14. vol. 2.* omnes fuisse temporales, sicque expirasse morte dictorum Pontificum, fineque regiminis prædictorum Proregum.

4 Idemque patet primò; quia dicti Pontifices non processerunt per viam legis, cui si non positiuè, scilicet verbis expressis, saltem negatiuè, hoc est donec non reuocetur, sit annexa qualitas perpetuitatis, quam de ratione legis, statuti, vel constitutionis esse, inquiunt Gloss. in *c. Anobis 21. v. non nisi*, ibique Abb. *num. 12. de sent. excomm.* & alij relati à Suarez *de legib. lib. 1. cap. 10. num. 5.* licèt è contra id negent Gloss. *1. in cap. 1. de Constit.* dicens, aliquos Canones esse temporales, Benin. *cons. 98. num. 4. cum seqq.* Gomez in *proem. regul. q. 2.* sed supponendo suum, ac certi Proregis consensum in idem placitum, cui pactioni nomen dedit Vlpian. in *l. 1. ff. de pact.* processerunt per viam simplicis præcepti, & mandati, quod dederant Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & alijs suis officialibus, præcipuè verò Gubernatori Ciuitatis Beneuentanæ, ac decreti super inquisitione, ac perquisitione bannitorum, & exulum Regni permissa ministris, & officialibus eiusdem Proregis per decem milliaria intra fines ditionis Ecclesiasticæ, ea lege, vt idem decerneretur ex parte ipsius Proregis. Nam sicut mandatum expirat morte mandantis, ita quoque expirat simplex præceptum Superioris, etiam habentis potestatem legis ferendæ, quod in hoc æquiparant mandato Imol. in *l. qui in aliena 6. §. Siis, qui putat num. 5. ff. de acquir. hæred.* Dec. *in rubr. C. de mand. Princip. num. 10. cum seqq.* Menoch. *de arb. lib. 1. q. 69. num. 4.* Siluest. in *Summ. v. mandatum quæst. 3.* Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 38. num. 47.* Salas *de legib. disp. 1. sect. 9. num. 62.* & Suarez *d. cap. 10. num. 9.* exemplificans *num. 11.* non solùm in præcepto dato personæ singulari, sed etiam in præcepto facto in communi, & in generali, quia in vtroque militat eadem ratio, declarando *num. 12.* vt quotiescumque Princeps tantùm præcipit non statuendo, signum sit, cum non pro futuris temporibus, sed pro tempore suæ gubernationis tantùm voluisse præcipere, neque vsum esse propria potestate legislatiua, sed præceptiua dumtaxat, atque ideò quod tale præceptum morte præcipientis expiret.

Secundò vterque Pius vsus fuit verbis indicantibus per- 5
sonam propriam, ibi: *Volentesque propterea nos, & dilectus filius nobilis vir Parafanus Alcalæ Dux, & Prorex, & Locumtenens generalis suæ Catholicæ Maiestatis in Regno Neapolitano opportunè prouidere &c.* Quare locus est dicto Gemin. in præcitat. *cons. 93. numer. 13.* quod exprimentes verba denotantia personas ipsorum censentur voluisse, quod dispositа ab ipsis solùm durent tempore suo.

Sixtus verò durationem temporalem nedum expressit 6
in Piana, referendo: *quod Pius V. exulibus, facinorosisque hominibus, tunc impiè, & crudeliter crassantibus, non solum in statu Ecclesiastico, sed ferè vbique in Italia, ac populorum quietem, & pacem perturbantibus, nullum aptius remedium potuit reperire, quam si vicini Principes in id concordi animo consentirent, vt pro sua quisque parte prouideret, ne exules, & criminosi prædicti tutò alicubi consistere possent, neque ex vnà ditione ad alteram receptus eis daretur, atque ideò communicata cum Prorege Neapolitano tunc existente, & facta ab eo promissione parem se gratiam in eo relaturum, inhibuit omnibus Magistratibus, Officialibus, & subditis Ecclesiæ, ne bannitos, & criminosos homines prædictos, è Regno Neapolitano eiectos, vel fugientes reciperent, aut saluos facerent; quinimò caperent, & ipsi Proregi, vel eius Officialibus traderent, & consignarent;* Sed ampliùs ponderato maiori cura, & diligentia eo tempore, quàm antea opus fuisse in eodem morbo extinguendo, qui superiorum temporum licentia magis creuerat, disposuit in hac verba: *Nos Pij prædecessoris vestigijs, & consilijs inhærentes, ac dilecti filij nobilis viri Petri Ducis Ossunæ Proregis &c. in dicto Regno supplicationibus inclinati, præsentium auctoritate prohibemus omnibus, & singulis Legatis, Vicelegatis, aliisque Ministris, & Officialibus nostris, & præcipuè Gubernatori Ciuitatis nostræ Beneuentanæ &c. seu eius Locumtenenti, nec ab eo, vel eorum aliquo in Ciuitatibus, Terris, & locis nostris &c. à Regno præfato exules aliquo modo recipiantur, aut securi, vel tuti fiant, quinimò capiantur, & carceribus mancipentur, ac ipsi Petro Duci, & Proregi, vel Officialibus, & ministris suis ad omnem eorum requisitionem capti remittantur &c. ac etiam vt ministri, ac Officiales dicti Proregis delinquentes præfatos intra fines, & territorium status nostri Ecclesiastici per spatium decem milliarium &c. capere, & captos secum abducere liberè, ac licitè valeant, permittimus &c. quæ quidem eò libentiùs fecimus, atque decreuimus, quia idem Prorex per suas literas &c. significauit nobis, & pollicitus est, se cuncta superiùs expressa, vt in dicto Regno à suis Ministris, & Officialibus erga nos obseruentur, sedulò mandaturum, & curaturum.*

Vsus quippè Sixtus fuit solis verbis personalibus tam 7
respectu sui ipsius, simpliciter dicendo *Nos, & erga Nos*, quod referri ad solam personam proferentis, non autem ad eius dignitatem, notat Gemin. *dict. cons. 93. numer. 3.* per textum in *cap. Sigratiosè 5.* iuncta Gloss. *de rescript. in 6.*

Quàm respectu Proregis primo loco exprimendo pro- 8
prium nomen, ibi: *Petri Ducis*, addendoque etiam pronomen personalissimum *ipsi Petro Duci*, vtendo relatiuis *dicti Proregis, ac idem Prorex*, restringendoque verba suæ dispositionis ad Ministros, & Officiales illius per dictiones *sui*, ac *dicti Proregis*. Nam quando præponitur nomen proprium appellatiuo dignitatis, sicut ex ordine literæ arguitur talem fuisse intentionem disponentis secundùm Gloss. in *l. cum ita 94. §. 1. ff. de condit. & demonstr.* & theoricam Bartoli communiter receptam tum in *l. more 5. num. 13. in fin. ff. de iurisdict. omn. Iud.* vbi præ alijs eam probarunt Fulgos. *num. 25.* Iason. *num. 65.* Dec. *num. 55.* dicens communem, & ab ea non esse recedendum, Iacobin. de S. Georg. *num. 33.* Curt. Iun. *num. 103.* & Zas. *num. 47. in fine.* Tum in *l. Si communis seruus 37. num. 2. ff. de stipulat. seru.* vbi quoque idem adnotarunt Angel. *num. 1.* ac Imol. *in princ.* Abb. in *cap. Mandata num. 1. de præsumpt.* Anchar. *d. cap. Sigratiosè num. 6. de rescript. in 6.* Dec. in *cap. Quoniam Abbas num. 45.* dicens communem *de offic. delegat.* tunc res non egreditur personas disponentium.

Quod tripliciter confirmatur. Primò quidem ex pon- 9
deratis à Baldo in *l. 1. num. 3. ff. de Offic. Consul.* quod maior ratio specialitatis inest personæ. Secundò ex animaduersis à Decio *d. cap. Quoniam Abbas num. 39. & seqq.* quod cùm dignitas considerabilis fit duplici modo, altero in abstracto,

cto, ac de per ſe, altero in concreto, prout inhæret tali perſonæ. Primò caſu tantùm videtur contemplata ipſa dignitas, quæ non mutatur, nec variatur mutatione perſonæ. Secundò verò conſideratur ſolùm quoad validitatem actus, qui geritur cum tali perſona habente dignitatem, vt valeat, non autem quoad perpetuitatem, vt tranſeat in ſucceſſorem eiuſdem dignitatis. Tertiò adiectione pronominis *ipſi Petro*, quod perſonaliſſimum eſſe, ac demonſtratiuum certæ perſonæ ad oculos, reſpondit Bald. *conſ.*304. *num.*1. *volum.* 5. cum quo tranſeunt plena manu congeſti à Barboſ. *d.vſu freq.*177. *ex num.*4. atque adeò perſonalitatem oſtendendo reſtringit actum ad perſonam demonſtratam, vt alios omnes prorſus excludat ex notatis per Rip. in *l.filiusfam.§.diui num.*711. *de leg.*1. Natt. *conſil.* 163. *num.*8. Surd. *conſ.*53. *nu.*7. *vol.*1. Tiraquel. *de retract. conu.* §.1.*gloſ.*6. *n.*25. Seraph. *dec.* 552. *n.* 1. & Rot. coram Pamphilio *dec.*619. *n.*3. *p.*1. *ret.*

10 Quibus accedunt in primis dictio *idem* repetitiua præcedentium ex congeſtis à Barboſ. *dict.*143. *num.*2. Secundò relatiua dicti referenda ſolùm ad perſonam ſuperiùs expreſſam, quæ oculis corporeis legi poſſit ex Bartolo, & alijs adductis per Surd. *conſ.*123. *num.*13. *vol.* 1. *& de alim. tit.* 8. *priuil.*31. *num.*4. & Rot. *dec.*19. *num.*8. *p.* 7. *recent.* Tertiò poſſeſſorium *ſuis*, quod ſtat reſtrictiuè, & perſonalitatem importat, Aym. *conſ.*929. *num.*11. Seraph. *dec.* 1337. *num.*4. Rot. *dec.*25. *num.* 5. *p.*7. *recent.* quare Gemin. in ſæpè *cit. conſ.* 93. *num.* 22. duxit nomen *ſuum* non concernere dignitatem, ſed perſonam concedentis, ad rem noſtram inferens *num.* 24. *ſuum* eſſe intelligendum de tempore ſuo, non de tempore ſucceſſoris. Quartò, quod dictæ conuentiones non fuerunt celebratæ inter Pontifices nomine Sedis Apoſtolicæ ac Regem Catholicum nomine Regni Neapolitani à Pijs, & Sixto, ſed cum perſona Parafani Ducis Alcalæ, & Petri Ducis Oſſunæ tunc Proregum, atque ideò ſunt iudicandæ perſonales; tum quia in omnibus cauſis id obſeruatur, vt vbi perſonæ conditio locum facit beneficio, ibi, deficiente ea, beneficium quoque deficiat ex *l. cum patronus de legat.*2. quoniam quod illius perſonæ præſtatur, hoc nequaquam ad alium pertinere debet. Tum ex eo, quod non conſtat ex parte Proregum in eis interueniſſe auctoritatem Superioris, nempè Regis Catholici, eiuſque Conſilij ad tradita in *cap.Veniens* 8. §. *mandamus de tranſact.* Gloſſ. in *c. Ex multiplici v. eandem conuentionem, & in c. Nuper* 34. *v.componendum de decim.* Quæ fortiùs procedunt in concordia per ſe ſtrictè intelligenda, Seraph. *dec.*1050.

Quintò quia ita in terminis ſuppoſuerunt Doctores Neapolitani, referendo caſum, quo Sacrum Conſilium Neapolitanum animaduertit in eum, qui bannitum à Regno occiderat in Ciuitate Beneuentana, quæ ſubeſt immediatè Sedi Apoſtolicæ, nempè Rouit. *Super pragmat. Regni tit. de exulib. num.*7. ibi: *Et eamdem opinionem approbauit S. Conſilium Neapolitanum, dum referente Regio Conſiliario Obbignano condemnauit Ioannem Gambaram in Inſulam per decennium, eo quod in Ciuitate Beneuentana, quæ immediatè ſubeſt Sedi Apoſtolicæ interfecit Sigiſmundum quemdam bannitum ab hoc Regno.* Quod ex eo repetunt Amindol. *in addit.ad Farinac. dec.*276. *num.*4. ibique etiam Viſcont. *n.*3. Thor. *in compend. deciſ.Neap.p.*1. *v.occidens bannitum extra territorium*, Danſa de *pugn. Doctor. tom.*1. *tit.de foroiud. num.*21. *& tom.*2. *de armat. per Campan. cap.*7. *n.*25.

11 Nimirùm, ceſſante ſpeciali conuentione, ſtandum eſt concluſioni iuris, quod bannitus Regni nec perſequi, neque impunè occidi poteſt extra territorium bannientis, adeò vt occidens puniendus ſit de homicidio à Iudice loci, vbi illud commiſit, quam tenent Bald. in *margar. verſic. Excommunicatus repellitur col.* 2. Iaſ. in *l.omnes populi n.* 49. *ff. de iuſt. & iur.* & alij antiquiores, relati à Roman. *ſingul.*27. *num.*2. & Cæphal. *conſ.*35. *numer.* 19. *vol.*1. Nel. *de bannit.* 2.*p. ſecund.temp. fol.*387. Carer. *in pract.crim. tract. de homicid. num.*38. Cott. *memor.verſ. bannitus ad mortem*, Boſſ. *tit. de for.comp. numer.*63. *& tit.banniti quid amittant num.*5. Moron. *de fid.treug. & pac. par.*2. *quæſt.* 5. *numer.* 3. Hercul. *de caut. de non offend. cap.*23. *numer.*11. Brunor. à Sol. *quæſt.legal.*26. *num.*34. *& q.*27. *num.*14. *& ſeqq.* Peregr. *de iur. fiſc. lib.*3. *tit.*7. *de bannit. num.*28. Anton. Gomez in *leg.thauri* 76. *num.*17. Viu. *opinion.* 770. *num.* 21. *cum ſeqq.* Claud. Bertazol. in *addit. ad conſ.crimin. patris* 159. *lit. A. lib.*1. Farinac. *quæſt.* 103. *num.*208. Tapp. *tom.*5. *iuris Regni Conſtitut. pœnam eorum numer.*26. Taſſon. *de antefat. obſeru.*1. *num.*56. Donat. Anton. de Marin. *reſolut.quotid.lib.* 1. *cap.*116. *num.*8. Baldaſ. de Angel. in *addit. ad Gizarel. deciſ.*13. *num.*11. Quod etiam in terminis banniti è Regno interfecti in Ciuitate Bononienſi à quibuſdam Scholaribus Apuliæ reſpondit Bonfin. *conſ.* 8. *in* 2. *difficult. ex num.* 25. *ad finem.*

Optimamque rationem reddit Bald. in *l.*1. *num.* 33. *C.de* 12
hæredit.inſtit. quia bannum non afficit perſonam, niſi in territorio, vnde eſt bannitus, ex quo infert pœnam bannitæ perſonæ in loco bannientis, non autem perſonæ ſimpliciter. Nam iuriſdictio coarctata quoad locum nequit extra ipſum locum ſe extendere; cohæret enim territorio habenti ſuos fines limitatos. Quare iuriſdictionem ibi obtinens redigitur extra ſuum territorium inſtar priuati, concludendo ex hoc bannitos tales eſſe à certa parte ſcilicet à territorio bannientis, & pro alia parte non eſſe bannitos in alijs locis, in quibus liberas ædes habent; præſertim quia hodie de conſuetudine non fit remiſſio.

CONSVLTATIO XL.

A quodam Senatu emiſſi ſunt huiuſmodi articuli de forma procedendi contra Eccleſiaſticos in delictis atrocibus, quæ vocant priuilegiata.

IN delictis atrocibus priuilegiatis, quæ merentur pœnam 1
inflictiuam, & corporalem, Senatus, & Iudices Ducales informabunt contra Eccleſiaſticos priuatiuè ad omnes Iudices inferiores, continuando vſus antiquos.

Si Clericus præuentus pro dictis delictis priuilegiatis apud 2
Iudices laicos quærit remitti ad ſuum Iudicem Eccleſiaſticum, eius remiſſio non debet admitti, niſi cum conditione, quod eius proceſſus fiat à Iudice laico pro caſu priuilegiato vnà cum Iudice Eccleſiaſtico, ſtante delicto communi, & quod actus proceſſus remanebunt in ſuo ſtatu, vt conſiderentur.

In delictis læſæ Maieſtatis Iudex laicus non tenebitur 3
remittere Clericum accuſatum apud ſuum Iudicem Eccleſiaſticum, vt vnà cum ipſo procedatur, ſed Iudex laicus poterit per ſe ſolum procedere ad inſtructionem, & ad iudicium.

Eccleſiaſticus, qui reperitur delinquens in habitu purè, ac 4
merè ſæculari, poteſt capi, & puniri à Iudice laico pariter in caſu delicti communis, & non priuilegiati.

Quando Iudex Eccleſiaſticus, & Iudex laicus ſimul proce- 5
dunt in delictis atrocibus priuilegiatis contra Eccleſiaſticum accuſatum, poſtquam proceſſus eſt plenè inſtructus, quiſque ex dictis Iudicibus ſuam profert ſententiam, Eccleſiaſticus quidem iuxta pœnas Canonicas, ſæcularis iuxta pœnas præſcriptas à rigore legis.

Antequam procedatur ad executionem areſti, ſiue ſenten- 6
tiæ mortis contra Clericum, eius Epiſcopus diœceſanus requiratur cum hortatoria ad illum degradandum, niſi fuerit requiſitus, cum reſeruatione delictorum læſæ Maieſtatis, & aſſaſſinij, in quibus Eccleſiaſtici poterint condemnari abſque præcedenti degradatione.

Poſtquam Epiſcopus requiſitus fuerit, ſi recuſauerit de- 7
gradare Clericum condemnatum à Iudice ſæculari, ipſe Clericus habebitur vti degradatus, & ſubiectus executioni iudicij.

In caſu abſolutionis à Iudice Eccleſiaſtico, Iudices laici 8
non omittent procedere in ſuis perquiſitionibus, areſtis, & iudicijs ſuper caſu priuilegiato, ne à Iudice Eccleſiaſtico compellantur.

Quando Iudex Eccleſiaſticus, & Iudex laicus ſimul proce- 9
dunt, ſi in continuatione proceſſus caſus delicti priuilegiati non habetur pro ſtabilito, ac probato, Iudex laicus relinquet Iudici Eccleſiaſtico iudicium proceſſus.

Quando perſonæ Eccleſiaſticæ reperiuntur implicatæ, & 10
complices eiuſdem delicti cum perſonis laicis, ſi delictum cadit ſimpliciter in caſu delicti communis, Eccleſiaſticus iudicabitur à ſuo Iudice Eccleſiaſtico, laicus verò à Iudice ſæculari, ad quem pertinebit cognitio.

In caſu, quo Iudici laico Senatus remittet proceſſus com- 11
plicum laicorum, poterit ipſe exhortari Iudicem Eccleſiaſti-

sticum, vt conficiat processum contra Clericum delinquentem.

12 *Princeps supremus dumtaxat potest concedere literas gratiæ Ecclesiasticis, qui commiserunt casus, & delicta priuilegiata.*

13 *In omnibus supradictis æstimabuntur pro Clericis omnes illis, qui constituti fuerint in sacris ordinibus, saltem Subdiaconatus, & Clerici actu seruientes officijs, beneficijs, ac ministerijs Ecclesiasticis, & deferentes assiduè habitum clericalem.*

Quæritur, *an, & quatenus præfati articuli sint contra immunitatem, libertatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam?*

1 CEnseo ad primum. Hic articulus est contra *can.* 19. Bullæ Cœnæ Domini verbis illis: *Item excommunicamus &c. omnes, & quoscumque Magistratus, & Iudices, Notarios, scribas, executores, & subexecutores quomodolibet se interponentes, &c. processando, &c.* quibus verbis absolutè damnat processum; processus autem est etiam informatiuus, & sine animo puniendi, & ex eo, quod non declinatur læsio Ecclesiasticæ exemptionis per hoc, quod interpositio fiat tantùm ad cognoscendum de crimine; comprehendit enim processus omnem actum causæ, quæ in causa criminis à Iudice fit, vt per Sous. in *relect. Bullæ Cœnæ c.* 20. *in not. circa textum n.* 3. *& disp.* 95. *n.* 2. Scort. in *Bull. select. theorem.* 428. *col.* 2. Filliuc. *to.* 1. *tr.* 16. *c.* 11. *n.* 312. & alios.

2 Eoque magis, si id fiat iuridicè, & authoritatiuè eo modo, ac si ad laicos pertineret de clericis cognoscere; quia tunc processatio, & multò magis cæteræ actiones significant actum iudicialem, vt per Sayr. *de censur. lib.* 3. *c.* 23. *n.* 2. Imò alij, inter quos Filiuc. *d. n.* 312. communiùs, & probabiliùs extraiudicialem etiam interpositionem opinantur damnatam ex particula *quomodolibet*, quæ omnes modos excogitabiles includit.

3 Solùmque aliqui negant induci censuram interpositione ad effectum recurrendi ad Iudicem Ecclesiasticum facta, vt Duard. in *d. cap.* 19. *Bullæ q.* 5. *num.* 2. dummodò tamen talis interpositio fiat ex necessitate, ne delicta remaneant impunita, & modo minùs præiudiciali Ecclesiasticæ iurisdictioni, ac personæ ignominioso, aliàs secus, vt si nulla sit necessitas interpositionis laicæ, quia per Iudicem Ecclesiasticum fieri potuisset, vel fiat iudicialiter, & publicè, cùm posset fieri extraiudicialiter, & occultè.

4 Item si criminis apparentis, aut putati tantùm ignoretur auctor, potest Iudex laicus ad perquisitionem auctoris procedere, modò desistat, postquam inuenerit esse Ecclesiasticum. Siquidem non prohibentur Iudices inquirere de delinquentibus, vt vnusquisque puniat eos, qui sibi subditi sunt, Bon. *de cens. in par. disp.* 1. *q.* 20. *punct.* 1. *n.* 9. & Filiuc. *d. num.* 312. Imò, repertò culpabili Clerico, licitum erit inquisitionem prosequi, modò sit sine Clericatus dedecore, & sine tractione personæ Clerici ad tribunal laicum, vel ad effectum, vt veritas legitimè innotescat, & probari possit, vel ne laici falsò criminari de eodem facinore puniantur, vel vt complices laici detegantur. Id enim omne muneris est laici Iudicis; quod si de facto laicus simùl, & Ecclesiasticus delicto cooperati fuerint, poterit idem Iudex laicus, quatenus opus fuerit, ad formandum processum contra laicum, etiam dicta testium, vel complicum recipere contra Ecclesiasticum, vel aliud quid simile peragere, vt notant Bonacin. & Filiuc. ijsdem in locis, & Graff. *p.* 1. *decis. aur. lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 149.

5 Non suffragatur vsus antiquus, siue antiqua consuetudo. Tum quia laici non possunt acquirere consuetudinem, neque præscriptionem contra iurisdictionem Ecclesiasticam, quia sunt incapaces. Et tum quia abrogatur quotannis in dicta Bulla Cœnæ solemniter publicata. Et tum ex aliàs à nobis dictis.

6 Ad 2. Hic articulus, data etiam in laicis facultate cognoscendi, ac puniendi huiusmodi delicta, quæ vocant priuilegiata, est in præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ. Nam cùm possit etiam Ecclesiasticus cumulatiuè cognoscere, Carol. de Graff. *eff. Cler.* 1. *num.* 1289. dum procedit absque præiudicio præuentionis, iniustè impeditur à laico præueniente, ac proindè inducitur censura *cap.* 16. *d.* Bullæ Cœnæ contra impedientes Ecclesiasticos in vsum iurisdictionis. Sicuti è conuerso Iudex laicus præuentione facta per Ecclesiasticum non dicitur impedire, si sine præiudicio Iudicis Ecclesiastici se ingerat tanquam præparatoriè ad iudicium suum. Videndus Gram. *cons.* 2. post Baiard. *Clar.* §. *fin. q.* 36. *n.* 37. Præterea esset in potestate laicorum inquirere in Clericos, illosque condemnare tanquam reos criminum priuilegiatorum, sicque penitùs destrueretur iurisdictio Ecclesiastica.

Ad 3. Hic articulus est contra textum in *c. At si Clerici de iud.* ibique DD. ac fusè Clar. in *pr.* §. *fin. q.* 36. *per tot.* & Gail. *lib.* 1. *de pac. publ. c.* 11. *num.* 17. quia Princeps laicus ob delictum nullam habet iurisdictionem in personas Ecclesiasticas etiam ratione Regalium, feudorum, ac beneficiorum sæcularium iuxta ea, quæ alibi diximus, licèt eo casu considerentur vt Principes politici. Id ipsum & iure ciuili consentaneum est; quia omnes causæ Clericorum tam ciuiles, quàm criminales ad Iudicem Ecclesiasticum pertinent adeò, vt huic priuilegio ne tacitè quidem renunciari possit per textum in *cap. Si diligenti de for. compet.* §. *Si Clericus de pac. publ. & eius viol. text. in* §. *Nos Fridericus, v. Idem statuimus de stat. & cons. & vsib. feud.* 7

Deinde pugnat pro hac sententia textus in *cap. Clericum* 11. *q.* 1. vbi habetur negotia Clericorum siue criminalia, siue ciuilia, nonnisi apud Iudicem Ecclesiasticum ventilanda esse, vt latè probat Alex. *cons.* 8. *vol.* 1. quare clericos in enormissimo crimine ante degradationem non esse puniendos per Iudices laicos, etiamsi esset læsa Maiestas humana, disertè tradit Gigas *tr. de crim. læs. maiest. in rubr. quis de crim. læs. maiest. cogn. pos. numer.* 12. Roland. à Val. *cons.* 4. *num.* 6. *vol.* 1. & alij, exceptis tantùm casibus, in quibus ex dispositione expressa Sacrorum Canonum sunt omninò priuati priuilegio Clericali absque alia degradatione, siue declaratione, vtputa ratione bigamiæ, *cap. vn. de bigam. in* 6. & assassinij, *c.* 1. *de homic.* item *in* 6. 8

Nam ad effectum quod Clerici amittant priuilegium fori, requiritur præcedens sententia declaratoria Iudicis Ecclesiastici secundùm communem, ac veram sententiam, & censuit Sac. Congr. Concilij in sequenti declaratione. 9

Die 5. *Martij* 1616. *in Lucana S. Congregatio censuit, huiusmodi Clericum ita demùm fori priuilegium amisisse, si prius fuerit à Iudice Ecclesiastico declaratus incorrigibilis, obseruata forma præscripta in c. Cùm non ab homine de iudic.* De quo nos etiam aliàs. 10

Vnde meritò, teste Rabardeo *de cauendo schism. sect.* 1. *num.* 2. & 3. apud Delben. *de immun. cap.* 5. *dub.* 4. *num.* 19. Rex Christianissimus Galliarum Ludouicus XIII. vt quoad tale crimen læsæ Maiestatis contra Clericos procederetur in facti contingentia recursum habuit ad Vrbanum VIII. vt constat ex eius diplomate dato in Arce Gandulphi 8. Octobris 1632. Vide Consultationem nostram in 1. *tom.* 11

Ad 4. Hic articulus est pariter contra immunitatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam. Licèt enim Clericus habitum clericalem, & tonsuram dimiserit, ac pro laico communiter habitus fuerit, in habituque laicali fuerit deprehensus, non tamen idcircò poterit Iudex laicus post oppositionem, & notitiam Clericatus contra Clericum procedere absque incursu censurarum, antequam præcedat declaratio Iudicis Ecclesiastici, quod reus non esset Clericus, vel quod amisisset priuilegium fori, illoque gaudere non possit per textum in *c. Si Iudex laicus v. non sic*, vbi Glos. *v. fecerit de sent. excomm. in* 6. & firmat Farinac. *de inquis. q.* 8. *num.* 33. & 35. Dian. *p.* 1. *tract.* 2. *resol.* 27. ac Fagnan. in *cap. Contingit* 2. *de sent. excomm. à n.* 14. & 21. vbi respondet obiectionibus, & Mart. *de iurisd. p.* 2. *cap.* 31. *num.* 22. 12

Quare si Iudex Ecclesiasticus pronunciauerit reum, de quo agitur, esse Clericum, tunc Iudex laicus tenetur, illum remittere vnà cum processu contra eum condito ad Iudicem Ecclesiasticum per *d. c. Si Iudex laicus*, vbi hoc notant Doctores. Idque siue Clericus sit captus in habitu laicali, siue clericali, Cæphal. *cons. crim.* 11. *n.* 2. licèt Couar. *pract. q. cap.* 35. *n.* 1. dicat, quod apud Gallos non sit recepta Constitutio Bonifacij VIII. in *d. c. Si Iudex laicus*. 13

Nec

14 Nec refragatur Ant.Faber. *definit.14. de iurisd.omn. Iud.* quia loquitur de Clerico, qui dimisso habitu, ac tonsura effectus est miles, facitque actum omninò contrarium ordini clericali, & per tacitam renunciationem assumendo statum incompatibilem amittit priuilegium clericale, Episcopo eum non vendicante. In quo casu sine vlla monitione eo ipso amittit priuilegium, vt per *can.quisquis* 84. *d.* & Doctores quos refert, ac sequitur Fagnan. in *d.cap. Contingit* 2. *de sent.excomm. num.* 16. & de Grass. *d. eff.* 1. *num.*866.

15 Ad 5. Hic articulus est etiam contra exemptionem, & iurisdictionem Ecclesiasticam; nec potest habere locum, nisi in causis mistis in personas laicas; nam Clerici pro delicto semper ab Ecclesiastico coercentur. Et nihilominùs in casu, quo Iudex Ecclesiasticus processerit contra Clericum, & eum condemnauerit ad pœnam non condignam delicto ex defectu potestatis, vt quia deberet pro delicto imponi pœna mortis naturalis, quam imponere non potest, & imponit pœnam perpetui carceris, tunc posse Iudicem laicum eundem punire pœna à iure statuta, etiam mortis, docet Scacc. *de iudic. par.* 1.*cap.* 11.*num.*101. cum alijs ab eo allegatis, ac sequitur de Grass. *dict. eff.* 1. *num.*1289.

16 Ad 6. Hic articulus, quatenus non requirit sententiam degradationis in crimine læsæ maiestatis est contra immunitatem, exemptionem, & iurisdictionem Ecclesiasticam ex superiùs dictis. In assassinio verò probabilius est, illam non requiri ex *d.c.*1. *de homic. in* 6.

17 Ad 7. Hic articulus destruit omninò exemptionem, & iurisdictionem Ecclesiasticam; quia poterit contingere, quod Episcopus fuerit requisitus ad degradandum Clericum, qui verè non commisit delicta, quæ illi imputantur, ac propterea non poterit Episcopus illud degradare, & nihilominùs habebitur pro degradato. Remedium Canonicum est, quod si Episcopus recusauerit degradare clericum conuictum de huiusmodi delictis, recurrendum est ad eius Metropolitanum, quo etiam recusante, vel negligente, recurrendum est ad Summum Pontificem per textum in *cap. Qualiter in fin.de iudic. & can.placuit* 11.q.1. quo tamen negligente ad Principem laicum recurri non potest, nisi facto id necessarium sit in defensionem suorum subditorum; quia tunc locum habet ius naturæ ac fit per modum defensionis purè naturalis. Atque ita respondetur ad textum *can.filijs* 16. q.7. vbi Prælatis negligentibus implorator auxilium Regis, scilicet, vt protectoris, ac defensoris, non autem vt Iudicis.

18 Ad 8. Hic articulus est præiudicialis iurisdictioni Ecclesiasticæ; quia non potest Iudex laicus iudicare Clericum delinquentem, si antequam Iudex ille se ingerat, fuerit per Ecclesiasticum punitus, vel absolutus. Nam priuatio priuilegij, & si pœnalis sit delinquenti, non debet esse præiudicialis foro Ecclesiastico, quominùs possit suum Clericum punire, vel absoluere, sed hunc tantùm habet effectum, vt cùm priùs non posset per Iudicem laicum iudicari Clericus, non possit; quod annotant Dec. *in pr. crim.p.*1. *lib.*4. *c.*9. *num.*86. & Ambros. *de Immun.cap.*17. *num.* 27.

19 Ad 9. In hunc articulum nihil animaduersione dignum occurrit.

20 Ad 10. Hunc articulum ex Doctoribus sunt, qui admittunt, sunt qui explodunt, vt videre est apud Dian. *p.*3. *tract.*1. *resol.*1. *& par.*4. *tract.*1. *resol.*7. Declarationes S.Congregationis Immunitatis hac de re plures adduxi, illas adi.

21 Ad 11. In hoc item articulo nihil est obseruatione dignum.

22 Ad 12. Sunt, qui defendunt hunc articulum per Gloss. in *auth. Clericus, Cod. de Episcop. & Cleric. v. Et si reus,* vbi Glossa tenet, quod Iudex sæcularis possit absoluere Clericum à crimine, licèt non possit eum condemnare, quam Glossam seruat generalis Franciæ consuetudo apud Aufrer. in *repet. Clement.* 1. *de Offic. Ordin. quæst.* 11.

23 Et pro affirmatiua possunt adduci iura, quæ dicunt consuetudines obseruandas. Ea enim, quæ iure communi sunt prohibita diuturnitate temporis, cuius initij memoria non existit, licitè obtinentur per textum in *cap. Super quibusdam* §.*præterea de verb.signif. cap. Quid per nouale, & cap.Veniens eod.tit. in* 6. *can. hæc quippe* 3. *qu.* 6. *& can.mos antiquus* 65. *d.* cum alijs; quod maximè procedit in Principe ex eo quia præsumitur, quod iustè faciat, & semper in eo iusta causa præsumitur per notata Butrij, & Panorm. in *c. Quæ in Ecclesiarum de constit.* Cyni, & Baldi in *l. resc. C.de prec.Imper.offer.*

Cùm igitur de consuetudine Supremus Princeps concedat huiusmodi gratias siue remissiones, etiam Clericis, est obseruanda. Vnde postquam talis gratia semel fuerit intimata iuxta notata in *l.*2. *C.si contra ius, vel vtil.publ.* Clericus ille non debebit vlterius de eodem crimine inquietari, vel accusari. Ad quod facit textus, Glos.Bart.& Angel. *in l.si cui* §.1. *ff. de accus.* Hoc enim videtur esse regulare, quod de crimine semel absolutus vlterius non debet accusari, maximè si talis absolutio facta non fuerit in foro pœnitentiali, vt tenet Io.Fab. in *l.Si quis homicidij C.qui accus. pos.* ibique Salic. & tradunt Innoc. Ost. Io.Andr.Panor.& Aret. in *c.De his de accus.* idemque Panor. in *c.* 1. §.2. *de purg.canon.* 24

Secundò videtur, quod saltem dicta gratia, siue remissio ipsi Clerico prodesse debeat, vbi pro delicto pœna confiscationis esset imponenda, vt scilicet quoad confiscationem bonorum immobilium possit Supremus Princeps Clerico delinquenti gratiam concedere, quod verò ad mobilia nihil prodesse videatur. Maximè quia iuxta generalem Franciæ consuetudinem, quam sæpè seruari se vidisse testatur idem Aufrerus loco citato, licèt bona mobilia Clericorum damnatorum Episcopis applicentur, & immobilia temporalibus Dominis, à quibus retinentur, vt tuetur Anchar. in *c.Ea, quæ de regul.iur. in* 6. *q.*22. & Oldr. *cons.*47. quam consuetudinem refert Io.Andr. *in addit.* ad Spec. *tit.de feud.* §.*pen.* pro qua seruanda inducitur *l. minimè ff.de sepul. viol. & l.*1. *C.de emancip. lib. & l.vlt. Cod.de diuers.off.* Sic & lex Friderici distinguit inter res mobiles, & immobiles *de pac.ten.* §.*si verò, &* §.*si Clericus eod.tit. & l.abditos C.de Episc.aud.* & quod ibi notatur, nempè Clericum puniri in patrimonio per iudicem sæcularem. Et ad hanc distinctionem bonorum mobilium, & immobilium suffragatur *c. Ad hæc, c. Relatum* 2. §. *ad hæc de testam. l. si filius C.famil. herc. & l.*1. *C.de impon.lucr.descript. & l.*3.*ff. de supel.leg.* 25

Quod autem processus agitatus super huiusmodi gratia, vel remissione coram Iudice sæculari teneat, probari videtur. Primò ex regula, quod sicut quando constat citationem arctare, citatus tenetur venire, ita & quando dubitatur, vt notant Gloss. & DD. in *c.Veniens de accusat.& can.Si Episcopus* 3.*q.*2. traditque Innoc. in *cap.* 2. *de dilat.* Panor. in *c. Cùm ordinem de rescript.* ac ibi Glos. & Bartol. *in l.*2. *ff. Si quis in ius voc. non ier. & in l. Si quis ex aliena ff. de iudic.* quod nimirùm si Iudex laicus citat Clericum, tenetur is comparere, & suum priuilegium allegare. Atque adeò videtur, quod processus super huiusmodi gratia valere debeat, ac ipsa gratia, cùm nunquam impetrans se Clericum dixerit. 26

Secundò, si Iudex probabiliter errat in facto, & credit se esse Iudicem, cùm verè non sit, proceditque, tenet processus *c.Si duobus de appell.* secùs autem si erraret in iure, *c.Cùm super de offic. deleg. cap. Ex parte de concess. præbend.* Princeps autem huiusmodi gratiam concedens, vel Iudex probabiliter errare possunt in facto, si impetrans non proponat, se esse Clericum; quia cùm quilibet nascatur laicus, talis est præsumendus, nisi probetur Clericus *can. legum* 2. *qu.*1. Cùm igitur talis Clericus impetrans sit de Regno, & se offert spontè iudicio, potest à Summo Principe absolui, vel eidem indulgentia concedi ita, vt ab Ecclesiastico Iudice de eodem crimine puniri non possit. 26

Tertiò, quia Princeps ex concessione talis gratiæ in Clericum iurisdictionem non exercet, cùm iste Clericus impetrans sit actor, qui petit contra procuratorem Principis suas gratiæ literas concedi. Actor autem sequitur forum rei, siue actor sit Clericus, siue laicus *l.adire C. de ord.iudic. can. experientia* 11.*q.*1. *c.Si Clericus, & c.Cùm sit de for.comp. l.iuris ordine, & l.in criminali C. eod.* Maximè cùm talem gratiam concedere sit in libera voluntate Principis. Ex eo enim gratia dicitur, quia gratis accipitur, vel datur, aliàs non esset gratia *can.quicumque* 1.*q.* 1. iudicium autem redditur in inuitum, *l.inter stipulantem* §.*stichum ff. de verb.oblig. & cap. intelleximus de iudic.* quia Clericus tunc non trahitur. Tunc enim Canones locum 27

ha-

habere possunt, qui hoc vitare videntur, non autem quando vltrò se offert per notata Innoc. in *c. Cùm inter de except.*

28 Sic quoque in emancipatione Iudex competens est Iudex patris, & non filij, vt notatur in *l. fin. C. de emancipat.* ac tenet Anchar. in *cap. Ea, quæ de regul. iur. in 6. quæst.* 18. Ergo à simili in concessione huius gratiæ Iudex competens est Iudex procuratoris Principis, qui videtur esse reus, & conuentus, & non Iudex impetrantis Clerici.

29 Sic etiam statutum generale laicorum, & fauorabile includit Clericos. Vnde si statutum dicat, quod stantibus masculis filia non succedat, in illo statuto includitur Clericus, & Monachus, *cap. Diligenter de for. comp. can. Si in adiutorium d.* 10. & Doctores in *c. fin. de solut.* facitque *c. Cum venissent de eo, qui mit. in pos. & cap. Ecclesia vt lit. pend.* & consuluit Io. de Lignano, vt refert Lap. *alleg.* 117. ac tenet Bartol. *in l. cunctos populos C. de Summ. Trinit.* Butr. in *c. Quod Clericis de for. comp.* de quo per Bald. in *l. Deo nobis C. de Episc. & Cler.*

30 At nihilominùs hisce minimè obstantibus tenendum est, talem gratiam non valere. Primò, quia est contra vtilitatem publicam, cuius interest, ne crimina remaneant impunita, *c. Vt famæ de sent. excomm. l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. l. licitatio §. quod illicitè ff. de public. l. nec damnosa C. de prec. Imper. offer.* Maximè quia per concessionem huiusmodi Clericis audacia tribuitur delinquendi contra *Clem. 1. de offic. Ordin. & cap. vt Clericum de vit. & honest. Cleric.*

31 Secundò, quia Princeps in dubio non præsumitur velle præiudicare iuri tertij *c. Super eo de offic. deleg. c. Quamuis de rescript. in 6. l. 2. §. Si quis à Principe ff. ne quid in loc. public.* Et licèt, quando solius ipsi interest, Princeps pœnam remittere possit, vt tenere videntur Cynus, Baldus, & Salicetus in *l. rescripta C. de prec. Imper. offer.* Panor. in *c. Quæ in Ecclesiarum de constit. in c. Nisi specialis de offic. leg.* De pœnis tamen, & iuribus singularium personarum non potest hoc licitè fieri in præiudicium eius, cui ius est quæsitum per textum, qui videtur esse notabilis in *l. venia C. de in ius voc.* cum Glossa secundùm Baldum in *l. fin. ff. de pac. l. si cum Hermes ff. de locat.* cum alijs. Sic Princeps gratiam huiusmodi Clerico concedens pœnam delicti remittere non videtur, saltem quatenus Ecclesię præiudicium concernit.

32 Tertiò, quia certum omninò est, quod nec in foro contentioso, neque in foro pœnitentiali quis à non suo Iudice condemnari potest, vel absolui, *can. in primis 12. q. 1. c. Ad nostram de consuet. cap. Olim de iniur.* Non licèt enim laico dare legem de Clerico *can. benè quidam 96. d. can. non placuit 16. q. 7.* Imò contra faciens tanquam sacrilegus est puniendus *can. Si quis Principum ead. caus. & q.* Et de vniuersa Ecclesia malè iudicat, qui quærit iudicium laicorum *can. placuit 11. qu. 1.* Sicut non tenet sententia à non suo Iudice lata, *d. c. Ad nostram de consuet. & cap. Et si Clerici de iudic. tot. tit. C. si à non compet. Iudic.* Ita nec confessio coram eo facta *d. cap. Et si Clerici*, neque absolutio, *c. Venerabilibus de sent. excomm. §. vbi autem in 6.* nec purgatio ab eo indicta, *c. Cùm delictis de purg. can.* neque examinatio *cap. Licèt de offic. legat.* neque citatio arguendo de toto ad partem *cap. Pastoralis §. item de off. deleg. c. Romana de for. compet. in 6. & cap. Contingit de arb.* cum sua Glossa.

33 Hinc statutum non ligat, nisi subditos statuentis, *c. A nobis de sent. excomm. cap. Nouit de off. leg. l. fin. de iurisd. omn. Iud. cap. fin. de constit. in 6.* Et indulgentia in foro pœnitentiali, quæ conceditur à non suo Iudice, non tenet, *cap. Quod autem de pœnitent. & remiss.* vbi ait Panorm. quod in multis forus pœnitentialis regulatur ad limites fori contentiosi. Vnde sicut in foro contentioso quis à non suo Iudice ligari non potest, neque absolui, ita nec in foro pœnitentiali, *cap. Omnis vtriusque sexus de pœnitent. & remiss. can. placuit de pœnitent. d. 6.* quilibet enim tenetur confiteri coram suo Sacerdote; nam in foro pœnitentiali non sortimur forum ratione delicti, vt latè comprobat *ad singulare Romani* 468. Gabriel Sar.

34 Clarissimum autem est, quod Princeps sæcularis clericos condemnare non potest de crimine, quia sunt exempti iure diuino, vt alibi probauimus. Ergo neque etiam absoluere. Par enim est ius ligandi, & absoluendi *can. verbum de pœnitent. d.* 1. & cui denegatur cognitio, multò fortiùs denegatur dispensatio, *l. 2. C. de his, qui ven. ætat. impetr. can. quamuis, & can. Dudum 3. quæst. 6. & cap. Cùm illorum de sentent. excomm.* Imò ad illum solùm pertinere videtur restitutio, ad quem examinatio *can. Euphemium §. hinc colligitur 2. quæst. 3. & l. cum principale ff. de reg. iur.*

Talis igitur gratia, siue remissio, tanquam contra ius 35
diuinum concessa, est nulla, Glos. Bart. Bald. & Io. Fab. in *l. fin. ff. si contr. ius, vel vtil. public.* Bald. in *d. l. rescripta*, de qua plenè per Bart. in *const. ff. sub initio, cap. Non minus de immun. Eccles. cap. Quanquam de cens. in 6.* vbi Archid. Genes. 47. Esdr. *cap. 8.* Et Constantinus Augustus Clericorum accusationes recipere recusauit *can. Sacerdotibus*, 11. q. 1.

Quartò ex defectu iurisdictionis *cap. Nullus 11. q. 1. cap.* 36
Nullus de for. comp. l. generaliter C. de Episc. & Cleric. qui planè defectus opponi potest aduersus huiusmodi gratiam, siue processum, ac sententiam, etiamsi Constitutio, vel statutum adesset, quod nulla exceptio admittatur, vt notatur in *Clemen. 1. de sequestr. pos. & fruct.* ac tenet Baldus post Cyn. in *allegat. l. generaliter*, Specul. *tit. de citat. §. 1. & §. penult.* & Archid. in *cap. placitam 15. quæst. 4.*

Quintò, quoties imminet factum, quod à iure repro- 37
batur, taciturnitas eius, qui non potest expressè actu consentire, nihil operatur, *cap. Dilecto de præb.* cum similibus, & notata in *l. 1. C. vbi de crim. ag. oport.* vbi Accurs. ait, quod quando Iudex est talis, quod citatus sua voluntate non possit eum facere Iudicem, non nocet taciturnitas, ex *c. Dilecto de præb.* ibique Innoc. & Ioan. Andr. & Specul. *loc. allegat.* Imò Clericus expressè confitens coram sæculari Iudice, se non esse Clericum, sibi non præiudicat, *d. cap. Et si Clerici*, & Bald. in *l. Si quis per calumniam C. de Episcop. & Cler.* Clericus enim non potest neque expressè, neque tacitè in laicum consentire; nam pacto priuatorum iuri publico præiudicari non potest, *l. neque pignus ff. de reg. iur. cap. Si diligenti de for. comp.* Ius autem publicum consistit in sacris, & Sacerdotibus *can. ius publicum d.* 1.

Maximè in hoc casu, in quo tale ius concessum in fa- 38
uorem non solùm Clericorum, sed Cleri, *c. Contingit de sent. excomm. & d. c. Si diligenti.* Atque adeò Clerici impetrantis huiusmodi gratiam, & tacentis se esse Clericum coram Iudice non suo, iurisdictionem ei non tribuit. Imò, si Clericus expressè se laicum fateretur coram Iudice sæculari, qui scit, vel scire debet eum esse Clericum, non excusaret secundùm Innocent. in *dict. cap. Vt famæ de sent. excommun.* & Ioan. Andr. in *cap. Si Iudex eod. tit. in 6.* ac notata per Bald. in *dict. l. Si qua per calumniam*, vbi reddit rationem, quia ista confessio est facta coram iudice non competenti, *allegat. capit. Et si Clerici de iudic.*

Nec releuat, quod gratiam obtinens communi forsitan 39
opinione habeatur pro laico; quia, licèt communis opinio operetur, quod ea durante seruetur gratia, manifestata tamen veritate cedit opinio, *can. veritate d.* 8. & ita declarabitur nulla, & nullus quoque totus processus inde sequutus, vt notatur de sententia lata per falsos testes in *c. Cùm venerabilis de except.* & de sententia excommunicationis lata post appellationem legitimam non prosequutam in *c. Licèt eod. tit. in 6.*

Minùsque videtur obstare Gloss. *in præcit. auth. Cleri-* 40
cus C. de Episc. & Cler. vbi Glossa videtur tenere, Iudicem sæcularem posse Clericum absoluere à crimine. Nam Baldus ibi tenet contrarium, ea quidem ratione, quia deficit iurisdictio. Vnde cùm iudicium non possit fundari, non potest ferri sententia, *vt d. cap. Et si Clerici de iudic.*

Neque videtur excusare contraria consuetudo, quia 41
non valet; nam est contra statum, ac libertatem Ecclesiasticam, onerosa, & grauis Ecclesijs, *cap. 1. de consuet. cap. Nostram, & cap. Cùm inter eod. tit. cap. Decernimus, cap. Quantò, cap. Clerici de iudic. cap. Quæ in Ecclesiarum de constit. & c. Ecclesia S. Mariæ eod. tit. cap. fin. de reb. Eccles. non alien. can. benè quidem d. 96. auth. Cassa C. de sacros. Eccles.* ibique Bart. Bald. & Salic. Innoc. & Panorm. in *cap. Nouerint, de sent. excomm.* ac notat Io. Fab. in *auth. statuimus*

mus C. de Epiſc. & Cler. Præcipuè cùm dicta conſuetudo ſit contra iura habentia perpetuam cauſam prohibitionis, nedum canonica, & ciuilia, ſed etiam diuina; quare non valet, *can. vides d.10. can. Imperiali d.25. d.cap. Si diligenti, ac l. non dubium Cod. de legib.* eſtque dicenda corruptela, *cap. Cùm venerabilis de conſuet.* cùm temporis diuturnitas ſine veritate ſit erroris vetuſtas *dict. can. veritate diſt.8.* & quantò diuturniora ſunt peccata, tantò grauiora, *can. flagitia 32. quæſt. 7. & cap. final. de conſuetud.*

42 Nec tandem iuuare videtur Epiſcoporum tolerantia, imò culpæ eorum eſt adſcribendum ex *can. ad reatum d.81.* & ex tali facto iura præcipiunt Clericos puniendos, idcircò patientia non ſufficit, & cùm Clericus pœnam mereatur, indè præmium conſequi non debet *l. ſine hæreditaria ff. de neg. geſt.* ibique Doctores.

43 Ad 13. Hic articulus quod attinet ad Clericos, qui continuò deferre debent habitum clericalem, & habere requiſita iuris communis, & Concilij Trid. *ſeſſ.23. cap.6. de reform.* eſt contra decreta S. Congregationis Concilij, quæ ſæpè cenſuit, quod etſi Clericus priuilegio fori non gaudeat, quia qualitates Concilij non habet, eum tamen non poſſe à Iudice laico detineri, niſi priùs ſuper qualitatibus huiuſmodi Iudex Eccleſiaſticus cognouerit, & pronunciauerit. Ideòque Epiſcopos vtique poſſe hoc caſu contra laicos ad ſententiam cenſurarum procedere, vt alibi docuimus.

44 Quod ſi aliter diceremus, funditùs euerteretur iuriſdictio Eccleſiaſtica, cùm eſſet in poteſtate laicorum aliquam probationem facere, ac declarare, quod Clerici non haberent huiuſmodi qualitates. Præſertim Epiſcopo volente vendicare Clericum, vt ex rationibus, & decretis eiuſdem S. Congregationis Concilij, quæ adduxi *tom. 1. conſult.46.* ac alibi.

CONSVLTATIO XLI.

An Regulari danda ſit petita copia actorum in cauſa criminali cum nominum teſtium expreſſione? Et quid in crimine hæreſis?

1 AFfirmo; quia id expreſsè diſponitur in Concilio generali relato in *c. qualiter, & quando 24. de accuſat.* his verbis: *Et non ſolùm dicta, ſed etiam nomina ipſa teſtium ſunt ei, vt quid, & à quo ſit dictum, appareat publicanda, necnon exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ;* quod etiam clarè ſancitum legitur in reformatione Tribunalium Pauli V. §.10. *tit. de Iudic. crim. n. 26.* & concinunt omnes Canoniſtæ in *d.c. qualiter, & quando*, & Doctores communiter, excipientes ſolùm crimen hæreſis ob contrariam diſpoſitionem Conſtitutionis 40. Pauli IV. quos referunt, ac ſequuntur Farinac. *de indic. & tortur. q. 39. n.105.* Clar. *lib.5. ſent. §. fin. q.49. nu. 2.* Guazin. *defenſ. 24. n.8.* traditque Pariſ. *conſ.2. num. 154. ac ſeqq. lib.4.* vbi *n.158.* ait, id locum habere etiam in cauſa, & inquiſitione ſummaria, & *n.159.* idem inquit, ſeruandum eſſe etiam in crimine hæreſis, ſed de hoc alibi.

2 Ratio autem, ob quam publicanda ſunt nomina teſtium, legitur in allegato *c. qualiter*, nimirùm; *ne per ſuppreſſionem nominum infamandi, per exceptionum vero excluſionem deponendi falſum audacia præbeatur.* Cognitis namque nominibus poſſunt opponi exceptiones contra perſonas, & dicta, quæ depoſitionibus omnem tollerent fidem; aliàs ſi nomina, & cognomina celarentur, ſequeretur abſurdum, quod nempè quis ex dicto forſan inhabilis plecti poſſet, vt præter adductos obſeruat Ciaz. *diſcep. crim. 22. n.4. & ſeqq.* qui loquitur etiam in crimine hæreſis.

3 Non vrget timor offenſionis eorum, qui depoſuiſſe dicuntur ad hoc, vt dicta nomina non patefiant, vel ſaltem in confuſo ſint publicanda. Nam periculum, quod teſtibus euenire poteſt ab inquiſitis, longè leuius eſt audacia, quam ex ſubtigendis dictis, ac nominibus ſuis prædicti teſtes ſumere ſolent ad falsè, confuſè, temerèque deponendum, vt per Rodriquez *tom.2. q. regul.16. ar.1. ad fin.* Nunquam enim defuere teſtes diabolares, egentes, ſine cenſu, atque etiam ſine ſenſu communi.

CONSVLTATIO XLII.

An Edictum Epiſcopi, quo præcipitur ſub pœna excommunicationis, aliiſque arbitrarijs, quod nemo admittat ad celebrationem Miſſarum presbyteros exteros abſque eius licentia, comprehendat etiam Regulares? Vbi ſummatim explanatur decretum de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ ſeſſ.22. S. Concilij Tridentini.

NOnnulli Regulares, inter quos & Paſqualig. *de ſacrific. Miſſæ qu. 366. num.7.* negant; quia præceptum dirigi ſolùm poteſt ad ſubditos, & pro locis ſubiectis, *cap. Vt animarum de conſtitut. in 6.* Regulares autem exempti, & eorumdem Eccleſiæ non ſubijciuntur Epiſcopis. 1

Nec dici poteſt, quod hoc poſſint, vt delegati Sedis Apoſtolicæ per decretum *de ſeru. & vit. in celebr. Miſſar. ſeſſ.22. S. Concilij Trid.* quia illa delegatio ſe extendit ſolùm ad ea, quæ concernunt auaritiam, ſuperſtitionem, & irreuerentiam in celebratione Miſſarum, atque adeò ſolùm quoad eos, qui circa hæc peccant. Et ideò non ſe extendit ad prohibendum Regularibus, ne admittant exteros ad celebrandum. 2

Accedit etiam, quod quando Concilium vult tribuere auctoritatem ſupra Regulares, eos nominat. Solùm autem nominat, quando agit de celebratione extra Eccleſias, & oratoria tantùm cultui diuino deputata. 3

At hoc nec iure, neque moribus dictum eſt, neque ex vſu Eccleſiæ, cui res peruersè conſtitutas in ordinem, ac ſtatum decorum reſtituere cordi ſemper fuit. Sacrum itaque Concilium Tridentinum adhibens omnem curam, vt ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium omni Religionis cultu, ac veneratione celebretur, decreuit, vt Ordinarij locorum Epiſcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere ſedulò curent, ac teneantur, quæ vel auaritia, idolorum ſeruitus, vel irreuerentia, quæ ab impietate vix ſeiuncta eſſe poteſt, vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imitatrix, induxit: quæ tantùm refert Paſqualigus. Sed deindè ſubdit S. Synodus, vt irreuerentia vitetur, ſinguli in ſuis diœceſibus interdicat, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat, &c. Neue diceretur, quod Epiſcopi in dicto decreto conſtituantur delegati Sedis Apoſtolicæ etiam quoad Regulares, quando agit de celebratione extra Eccleſias, & oratoria tantùm cultui diuino deputata, his verbis conceptis cautum, & ſancitum eſt: Hæc igitur omnia, quæ ſummatim enumerata ſunt omnibus locorum Ordinarijs ita proponuntur, vt non ſolùm ea ipſa, ſed quæcumque alia huc pertinere viſa fuerint, ipſi pro data ſibi à ſacroſancta Synodo poteſtate, ac etiam vt delegati Sedi Apoſtolicæ prohibeant, mandent, corrigant, ſtatuant, atque adeò inuiolatè ſeruanda cenſuris Eccleſiaſticis, aliiſque pœnis, quæ illorum arbitrio conſtituentur, fidelem populum compellant, non obſtantibus priuilegijs, exemptionibus, appellationibus, ac conſuetudinibus quibuſcumque. Huc vſque Concilium; qui ad hæc? Vtrùm id negabitur? Qui poteſt? An vt tanta auctoritate conuincantur?

Quæ cauſa non ſolùm magna auctoritate Concilij, ſed etiam eiuſdem S. Congregationis, totque teſtium nititur, ipſiuſque Ceſpedis exemptionis Regularium aſſertoris, ac vindicis *cap. 5. dub. 89.* qui refert, quod cùm à fratribus Bononienſibus coram eadem Sacr. Congregatione fuerint propoſita aliqua dubia, inter alia ſic fuit conſulta. *Eſſendo publicato vn' ordine generale da Monſignore Arciueſcouo, che niuno laſci celebrar Meſſa a' Preti forastieri, ſenza prima vedere, che ne habbi hauuta licentia da Sua Sig. Illuſtriſſ. ò dal ſuo Vicario generale, ſi ricerca, ſe i Frati ſiano tenuti ad oſſeruarlo. Fuit reſponſum die 2. Iulij 1620. Ad 12. non licere Regularibus in ſuis Eccleſijs ad celebrandum admittere presbyteros ſeculares contra prohibitionem Illuſtr. Archiepiſcopi.* Sic quoque declaraſſe Sacr. Congregationem 2. Nouembris 1594. ait Barboſ. *in declarat. ad cap.16. Concil. Trid. ſeſſ.23. num.5.* & in Neapolitana 17. Auguſti 1630. & alibi apud Gallet. *in marg. caſ. conſcient. v. Miſſa*, Ricc. *in prax. for. Eccleſ. dec. 748. in 1. edit.* 5

edit. & resol. 635. *in* 2. *edit. & dec.* 294. *p.* 4. Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 21. *n.* 8. *& de iur. Eccles. lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 3. & Nouar. *in Lucern. Regul. v. Missa.*

6 Atque ex decreto ipso S. Concilij respondetur rationibus supra deductis. Etenim Regulares non subijciuntur Episcopis, tanquam Ordinarijs, sed tanquam delegatis Sedis Apostolicæ. In decreto autem Tridentino Episcopi hac in re constituuntur delegati Sedis Apostolicæ, atque adeò ijs subijciuntur; quod autem generaliter hoc decretum comprehendat etiam Regulares quantumuis exemptos, eosque ea omnia, quæ ab Ordinarijs locorum circa obseruanda, & euitanda in Missarum celebratione statuta fuerint, omninò seruare teneri, ad idque etiam pœnis, ac censuris Ecclesiasticis ab ijsdem Ordinarijs cogi, & compelli posse, censuit S. Congregatio apud Fagnan. in *c. Graue n.* 46. *de Offic. Ordin.*

Quod verò ad decretum S. Concilij Tridentini. In eo proponuntur obseruanda in Sacrosancto Missæ Sacrificio ad hoc, vt omni Religionis cultu, ac veneratione celebretur, *can. nihil in Sacrificijs*, ibique Glos. *d.* 2. & reprehenditur, qui facit opus Domini negligenter, *Hierem.* 48. secundùm editionem septuaginta; nam secundùm vulgatam habetur: maledictus homo, qui facit opus Domini fraudulenter, & rectè, negligentia enim operis Domini quodammodo fraus, & dolus est.

7 Quæ autem in Missæ Sacrificio euitanda sunt in tria capita colliguntur, quæ sunt auaritia, irreuerentia, & superstitio; quoad auaritiam pertinet, eleganter S. Ambrosius *ser.* 81. *in Luc.* relatus in *can. Sicuti ij d.* 47. cuius verba opportunè hìc appendo, vt perpendantur: *Sicut ij, qui per insaniam mente translati sunt, non iam res ipsas, sed passionis suæ phantasias vident, ita etiam mens auari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper redditus computat, gratiùs aurum intuetur, quàm solem, & ipsa eius oratio, & supplicatio ad Dominum aurum quærit. Interdum etiam vsuræ arte nequissima ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis? Nec satietas vnquam, nec finis aderit cupiditati. Sed ais; quid iniustum est, si cùm aliena non inuadam, propria diligentiùs seruo? O impudens dictum? Propria dicis? Quæ? Ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti? Quando in hanc ingressus es lucem, quando de ventre matris existi, quibus quæso facultatibus, quibusque subsidijs stipatus ingressus es? Proprium nemo dicat, quod est commune, quod plus, quàm sufficeret, sumptum, etiam violenter obtentum est. Nunquid iniquus est Deus, vt nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia? Vt tu quidem esses affluens, & abundans, alijs verò deesset, & egerent? An idcircò magis, quia & tibi voluit benignitatis suæ experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu verò susceptis Dei muneribus, etsi in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam iniustus, tam auidus, tam auarus, quàm qui multorum alimenta suum non vsum, sed abundantiam, & delicias facit? Neque enim minùs est criminis habenti tollere, quàm cum possis, & abundes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines, nudorum indumentum est, quod tu recludis, & miserorum redemptio est, & absolutio pecunia, quam tu in terram defodis. Tot te ergo scias inuadere bona, quot possis præstare, quod velis.* Lege etiam *cap. Auaritiæ de elect. in* 6.

8 Damnantur in decreto conditiones, & pacta. Censuit tamen Sac. Congreg. ratione obligationis posse recipi eleemosynam inter partes constitutam pro Missis celebrandis, & eum, qui promisit, posse conueniri, cùm concurrant tot temporalia in huiusmodi obligationibus, vt intelligatur non spiritualem rem, sed temporalem locari, & conduci. Illa enim obligatio ea ratione tali videtur onere grauata, quia quilibet in traditione rei suæ, onus, quod sibi placuerit, potest imponere, non autem oblatio deducta in pactum, quod hic expressè prohibetur, Doctores in *c. Significatum de præb.* Sic etiam in obligationibus manualibus, de quibus ibi Canonistæ, non potest dari tanta pecunia, vt propterea dicatur vna Missa, vel fiat vnum anniuersarium, quia eleemosyna debet libenter offerri, & contra etiam offerri spirituale ita, vt cesset obligatio. Vnde aiunt Doctores, quod licèt Episcopus possit taxare stipendium, quod debetur Sacerdoti, qui obligat se ad sic, & pro certo tempore, vel in perpetuum celebrandum, non tamen potest taxare stipendium pro singulari Missa dicenda, quæ non est obligatio, sed simplex actio; attamen ex quo ita datur, scilicèt vt in stipendium sustentationis cedat, & aliter celebret, seu saltem celebrare valeat, accipiens tacitè, ad id se obliget, non subest ratio, quare contra *l.* 1. *de pact.* non teneatur promissa seruare.

Subdit textus, & quidquid pro Missis nouis celebrandis datur. 9 Non inde tamen prohibetur presbytero ex sententia S. Congregat. quominùs primam suam Missam decantet, & in illa post offertorium in medio altaris ad populum se conuertat, accipiendo, vt solent Parochi diebus festis, à spontè offerentibus oblationes & eleemosynas. Perambulationes verò per Ecclesiam similiter, & extorsiones prohibentur.

Sic quoque damnantur illiberales eleemosynarum exactiones, quo nomine non venire consuetudinem, quæ inoleuit, dixit Sacr. Congregat. vt Parochus diebus festis solemnibus, vel non solemnibus post Offertorium in medio altaris vertat se ad populum, & incitando ad oblationes manipuli, vel aliud offerentibus præbeat osculum.

Deinde, vt irreuerentia vitetur, mandat, quod singuli 10 in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat; quæ prohibitio cùm sit distincta, correcta videtur dispositionis iuris veteris, qua Sacerdos ignotus secretò celebrare poterat, *c. Tuæ fraternitatis de Cler. peregr.*

Necnon qui publicè, & notoriè criminosus sit, sicuti 11 in crimine fornicationis, *can. Nullus, & can. præter d.* 32. ibique Glossa, & Doctores in *c. Vestra, & cap. Tua*, & præsertim quod sit notorium, *cap. vlt. de cohab. cler. & mul.* Criminosum autem hìc non modò intelligi puto obnoxium crimine, quo ipso iure quis venit suspendendus, sicut notorius fornicator, sed eum etiam, qui quocumque peccato mortali sit obstrictus ita tamen, vt sit publicus, & notorius, cùm lex nullam admiserit exceptionem, sed indifferenter statuerit de publico, & notorio criminoso, *arg. can.* 1. *& 2. d.* 49. Et quia in primitiuam Ecclesiam sacrosancta Synodus nos quoad fieri potest restituere intendit, hinc comprehendi his verbis publicè, & notoriè lenones iure dixit S. Congregatio.

Neue patiantur in domibus priuatis &c. Nunc agit de 12 irreuerentia ex parte loci, nam hoc Sacrificium in locis Deo sacratis celebrari debet, vt habetur *can. Clericos, can. Si quis de consecrat. d.* 1. Idem statuitur in iure ciuili *constit. vt nullus fabr. orat. dom. prat. vol. Episc. & vt deput. pr. & in auth. vt in priuat. dom. sacr. minist. non fiant collat.* 6. Non tamen ex his verbis ex sententia S. Congreg. ipsis Episcopis prohibetur in proprijs domibus oratorium habere, in quo tum ipsi, tum alij de eorum licentia celebrare possint, neque eorum priuilegio, de quo in *c. fin. de priuileg. in* 6. derogatur, quin & eo vti possunt extra casum absentiæ à suis Ecclesijs, & diœcesibus, veluti ex causa valetudinis, vel alterius magni incommodi, vel ingruentis periculi, cùm de licentia Episcopi ius commune permittat in Oratorijs priuatis celebrari, *d. can. Clericos, & can. Si quis de consecr. d.* 1. & Gloss. in *can. Concedimus, & can. Missarum de consecr. ead. d.* hoc est iustis de causis, quidquid dicat ex vna parte Turrecrem. in *dict. can. Missarum num.* 6. & Speculat. *in tit. de dispens. §. nunc de Episcoporum num.* 121. & ex altera Innocent. in *cap.* 1. *de consecr. Eccles.* hoc, inquam, iustis de causis, nempè ex causa necessitatis, Gloss. in *can.* 1. *v. necessitas de consecr. d.* 1. *v. sub dio*, seu tentorijs, in itinere, in exercitu cum tabulis sacratis, vbi frequentissimi sunt Sacerdotes. Item propter inimicitias, infirmitatem, vel decrepitam ætatem, dummodò in ijs omnibus celebretur cum petra sacrata, Glossa sæpiùs citata in *d. can.* 1. dictæ dispositioni iuris communis ex Sententia Sac. Congregationis per hæc verba Concilij: *neue priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam non est derogatum.* Ista enim non videntur excludere dispensationem, & permissionem iusta de causa, cùm lex dicens aliquid per Episcopum non posse fieri, non excludat dispensationem, Dec. in *cap. Et si Clerici §. n.* 9. aliàs 49. *de iudic.*

Debent tamen Episcopi ex eadem Sacr. Congregatione 13 talem licentiam concedere in casibus, à iure permissis, vel ex alia rationabili causa arbitrio suo in casibus, à iure

te non prohibitis, his concurrentibus conditionibus, vt Oratorium, in quo celebrandum est, Oratorij formam habeat, ab Ordinario visitandum, approbando omnia ad cultum necessaria, non enim satis est, vt locus destinatus sit, in quo adsit altare, saluis semper iuribus parochialibus, quæ requisita, & conditiones in hunc vsque diem consueuerunt apponi, etiam quando Sedes Apostolica huiusmodi licentias concedit. Consueuit enim & illa concedere, licèt Episcopi concedere non sint prohibiti. Sed an hodiè has licentias possint Episcopi concedere, alibi tradidimus in Consult. de Oratorijs.

16 An autem dicta Oratoria sic debeant deputari, vt in alios vsus conuerti ampliùs non possint, ne quidèm in cubicula, & habitationes Religiosorum in dicto decreto nullum verbum habetur. Et cùm Procuratores claustralium, vt dixit Sac. Congregatio, non teneantur habere huiusmodi Oratoria ad diuinum cultum tantùm dicata, si pro negotijs monasteriorum extra claustra degerint, voluerintque Oratoria habere, oportere item dixit S. Congregatio priùs ab Ordinario, vt diximus, approbari. In ipsis verò præter Missas, etiam diuina officia celebrare, verbum Dei prædicare, & confessiones audire absque Ordinarij licentia, cùm præsertim in illorum Monasterijs obseruantia non vigeat, non posse. Monialibus verò in Oratorio in infirmaria constructo celebrandi licentiam omninò denegandam censuit Sac. Congregatio, cùm talis casus omninò non comprehendatur in *cap. Periculoso de Stat. Regul. in 6.* nec in cæteris Constitutionibus Summorum Pontificum. Huc non ab re erit adducere, quod Episcopo instanter petenti reconciliari Ecclesiam vnà cum Cœmeterio, in qua Parochus celebrans, cùm posset à circumstantibus defendi, fuerat occisus, Sacr. Congregatio consulto Gregorio XIII. dixerit, reconciliandam iniuncta tamen pœnitentia publica populo, qui potuit prohibere, & non prohibuit.

17 Neque omninò extra Ecclesiam. Notandum hìc fuisse concessum cuidam triremium Duci, vt in littore maris, alioue loco honesto celebraretur cum altare portatili, quod ipse in naui liceret circumferre. Item alijs in Ecclesia nondum consecrata cum eodem altare.

18 Prosequitur decretum: *Ac nisi priùs qui intersint, decenter composito corporis habitu declarauerint, se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solùm corpore adesse.* Nunc de irreuerentia respectu eorum, qui intersunt, & in primis illorum, qui habitu corporis incomposito adsunt, & quasi pro functione electo in Oratorium, vt Missam audiant, accedunt. De hoc habitu incomposito Apostolus reprehendit Corinthios *cap. 1.* quod indecenti habitu ad Sacram mensam, & ad Ecclesiam accedebant, nempè viri cooperto capite, & mulieres non velato capite. Cùmque præceptum Ecclesiæ sit, vt quilibet omni die festo Missam audiat, *can. Omnes fideles, can. Missas de consecr. d. 1.* faceret contra præceptum, cùm intendat Ecclesia, vt ijs, quæ dicuntur eo tempore, mente vacent, non modò præsentes ibi sint. Debet autem audiri Missa à principio vsque ad benedictionem, *ibidem.* Et notandum, quod ante orationem inquit Ecclesiasticus *cap. 15.* præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. Tentat enim Deum, vt habetur in Romano Catechismo is, qui cùm benè orat, malè agit, vt cùm loquatur cum Deo, à precibus animus eius abhorret. Contra mentis distractionem S. Basilius *in regul. breuior.* remedium adhibet, qua ratione aliquis assequi possit, ne mente vnquam distrahatur.

19 *Ab Ecclesiis verò musicas, &c.* Idem prohibetur *in can. Cantantes d. 92.* desumptus à D. Hieronymo *lib. 3. com. ad cap. 5. Ep. ad Ephes.* ibi: *Audiant hæc adolescentuli, audiant ij, quibus psallendi in Ecclesia officium est, Deo non voce, sed corde cantandum, nec in tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ sunt, vt in Ecclesia theatrales moduli audiantur, & cantica, sed in timore, in opere, in scientia scripturarum.* Prohibentur etiam *in 6. Synodo cap. 15.* Cantores Ecclesiastici modulatione inordinata canere, item & in Cabilonensi Concilio *cap. 19.* turpia cantica in Ecclesia, siue in porticu canere, de quo nos etiam aliàs. Ex quibus tamen non videtur musica, & cantus honestus, ac deuotus prohibitus, vt in *cap. 12. sess. 24. de reform. & can. non mediocriter de consecr. d. 5.*

Item seculares omnes actiones. Idem habetur *can. 76.* 20
sextæ Synodi, qui intra Ecclesiarum ambitum mercimonia vendi vetat, & *c. Cùm decorem de vit. & honest. Cler.* Ludi theatrales etiam prętextu consuetudinis in Ecclesijs vel per Clericos fieri non debent, & *cap. 1. eod. tit. & can. Sacerdotum de consecr. d. 2.* In hoc verò Concilij decreto omnes sæculares actiones prohibentur.

Vana, atque adeo profana. Adde, quod B. Pius V. in 21
principio sui Pontificatus edidit Constitutionem, *incip. Cùm primum Apostolatus officium*, in qua sanciuit vniuersaliter contra huiusmodi irreuerentiam, & alia, quæ in Ecclesia indecenter peragi solent.

Strepitus, clamores. Ex cap. decet domum Domini de 22
immun. Eccles. in 6. habetur, quod ingressus ad Ecclesiam debet esse humilis, & insistendum est orationi; humiliter enim ingredimur, & stamus coram Domino temporali. Item quod cessare debeant in Ecclesia clamores, seditiones, & Vniuersitatum concilia, ac laicorum publica parlamenta; subnectens egregiè, qualis esse debeat conuersatio in Ecclesia. Item prohibetur in Ecclesia, aut cœmeterio negotiatio, aut Iudicis sæcularis cognitio, & quod locorum Ordinarij debent ibi contenta exequi, nec contra illa dispensare possunt, cùm sint deputati ad exequendum, quibus examinatis censuit Sacr. Congregatio, Iudices etiam Ecclesiasticos, qualis est Vicarius cum adiunctis intra corpus Ecclesiæ non posse iurisdictionem exercere.

Postremò ne superstitioni. De his, quæ continet abusus 23
ratione superstitionis, quæ importuna, & inepta dicitur religio, lege Tullium *de natur. Deor. lib. 2.*

Quam debitis horis celebrent. Quæ est hora tertia *can.* 24
nocte Sancta de consecrat. d. 1. Et hoc seruandum præcipuè festis diebus ex Concilio Aurelianensi 3. *cap. 14.* Nam alijs diebus potest celebrari in parte diei *can. necesse ead. d.* in festo verò Natiuitatis Domini licèt presbyteris Missam nocte celebrare. Quadragesimæ, quatuor temporum, & diebus ieiunio dicatis hora nona potest Missa celebrari, *can. solent de consecrat. d. 1.* Sabbato Sancto, & Sabbato quatuor temporum circa vespertinas horas ab aliquibus Missa celebrari solet. Ex Sacra tamen Congregatione quibusuis Regularium non obstantibus priuilegijs nec ante claram diem, nec post meridiem licet sacrum facere.

Neue ritus alios. Ritus mos est comprobatus in admi- 25
nistrandis Sacrificijs. Hinc Rituales libri, in quibus describitur, quo ritu sacra peragi debeant. His verbis tamen ritus singulorum Regularium, ab Ecclesia approbatos minimè tolli, dixit S. Congregatio. Ideòque Regulares sua instituta possunt seruare, & dummodò ex concessione Innocentii IV. sint; ij verò qui lingua Sclauonica celebrari consueuerunt, minùs consentanei Concilio Tridentino esse videntur; vnde cùm S. Congregatio dubitasset, an appellatione diuinorum officiorum comprehenderetur Missa? in concessione enim nihil de celebratione Missæ habetur; audita sententia Cardinalis Sirleti dicentis, Innocentium IV. attestari Missam in lingua Sclauonica à S. Hieronymo compositam, & ab Innocentio approbatam absque illa consuetudine, quod Euangelium in primis latinè recitetur, vt habetur in Epistola, quæ in Bibliotheca Vaticana asseruatur, censuit concedendum. Non est autem prætermittendum, B. Pium V. statuisse, ne latini græco, & Græci, præsertim si vxorem habeant, Missam latino celebrent ritu, & facultates talia permittentes sustuliſſe.

Aut aliàs cæremonias. Cæremoniæ dicuntur, teste 26
Valerio Maximo *lib. 1. cap. 11.* à Cæretibus Etruriæ populis, quasi res æternæ, quibus Religionem procuramus. Hebræi nullum videntur habere proprium vocabulum, & vox cæremonia decreta, vel constitutiones significat. Ita S. Hieronymus vertit *Genes. 26. Exod. 28.* quasi dicas seruitutem, & cultum Diuinum, sicut etiam idem Hieronymus vertit *Exod. 12. 27. & 28.* Ex quibus colligitur cæremonias esse Regulas, quibus continetur cultus Religionis externus, & generaliter potest etiam Sacramentum appellari cæremonia, sed in duobus differt. Primò, quia Sacramentum non vocatur omnis cæremonia, sed ea solùm, quæ ab ipso Deo instituta sit. Quandoquidem & cæremoniæ ab homine, & à natura ipsa aliquando institutæ sunt. Secundò, quia Sacramentum est maius, & illu-

illustrius cæremonia, vnde baptismum, non cæremoniam vocamus, sed ea, quæ ad ipsum baptismi Sacramentum adhibentur, cæremonias vocamus, vt quod fronte signemur, quod ter interrogémur, &c. Cæremoniarum autem genera quinque sunt. Primum respicit eum, cui Religio adhibetur, veluti ara, thus, cùm soli Deo sacrificetur. Secundum pertinet ad eum, qui operatur, cuiusmodi sunt omnes vestes Sacerdotales. Tertium intuens res, earumque naturam; hinc fit, vt Cereis, non seuo vtamur, cùm materia illa sit fabrefacta ab animali purissimo. Quartum considerans locum, sicut olim nonnisi ad Orientem conuersi consueuerunt orare. Quintum annotans tempus, veluti cùm quadragesimæ ieiunium obseruamus.

27 Cæremoniarum porrò cum ipso homine fuit origo. Cùm enim nulla fuerit gens adeò barbara, quin in animo Deum aliquem esse conciperet, factum est, vt hoc etiam signis quibusdam externis, scilicet cæremonijs ostenderetur, Tertul. *lib. de præscript.* S. Augustin. *lib.* 19. *contra Manich. cap.* 21. Hæ quidem omninò institutæ sunt partim à Deo, partim ab hominibus, quas Christus traditiones hominum vocauit, partim ab ipsa natura, vt homo flexis genibus Deum oraret, dictauit, ac similia, adeòque verum est, vt nulla fuerit gens, quæ non habuerit cæremonias cum Religione coniunctas. Nulla tamen priuata persona, sed Ecclesia tantùm eas potest introducere, ne oriantur schismata, dum non vnus eademque ratione, qua alter cultum suum publicè explicat.

26 Earum multiplex est vtilitas; quemadmodum enim primò orator sua ipsius actione, & pronunciatione, ita & qui res sacras peragit cæremonijs excitatur. Multùm enim refert, quo loco, qua hora ores. Vnde Psalm. *Media nocte surgebam. Adorabo ad templum sanctum tuum.* Item an silentio, an voce. Et quomodo an expansis manibus. Secundò, sicut figuræ, & ornatus orationis excitant auditores, ita adstantes cæremoniæ, S. Augustin. *lib.* 10. *confes. cap.* 33. Tertiò, mouent ad ipsum Deum, vt de Publicano habetur in Euangelio, qui percutiebat pectus suum. Dices, animi affectum Deum placasse. Sic equidem. Sed negari non potest, quin ista ex se bona sint, & bonum animi affectum indicent. Hinc S. Cyprianus in *lib. de orat. Domin.* docet, qua compositione corporis orare debeamus, suntque instar picturæ hominibus rudibus Exod. 12. *Cùm interrogauerint vos filij vestri, qua est ista Religio, dicite, transitus Domini est.* Quartò, sunt veluti Characteres Christianorum. Hac ratione Machabæi mortem potius subierunt, quàm carnibus suinis vescerentur. Hincque Tertullianus integrum librum scripsit de corona militum, & propterea hæretici nostri temporis conantur cæremonias Ecclesiæ funditùs euertere. Quintò, declarant sensum Ecclesiæ, alioquin non intelligeretur, veluti cùm infantes exsufflamus, dum eos baptizare volumus. Sextò, Religionem conseruant, vt videre est apud Hebræos, & saltem propensiores ad bonum sunt semper.

29 Constituendæ igitur sunt ad Religionem conseruandam, & illustrandam, & quæ id non habent, purgandæ sunt, ac resecandæ, vt plus habeant emolumenti, quàm ponderis.

Et candelarum certum numerum. Sacra Congregatio Concilij censuit, comprehendi etiam missas ad deuotionem aliorum, non ex superstitione, veluti tres de Trinitate, vel quinque de plagis Domini, & similibus cum totidem candelis.

30 *Moneant eumdem populum.* Quia licèt de iure vnusquisque teneatur audire Missam in sua Parochia, vt satisfaciat præcepto Ecclesiæ de audienda missa, generalis tamen consuetudo obseruauit contrarium. Et quod Episcopus non possit contrarium præcipere, docet communis sententia Doctorum in *cap.* 2. *de Paroch. & in rubr. eiusdem tit.* ac Summistæ *v. missa*, nisi ex contemptu hoc fieret, vt in *d. c.* 2. quia id faciens peccaret mortaliter. Quapropter decretum in quibusdam Concilijs prouincialibus Galliæ editum, vt quisque audiret missam festis, & Dominicis diebus in sua Parochia sub pœna excommunicationis ob generalem consuetudinem Galliæ, vt missa talibus diebus in propria Parochia audiatur, retinendum. Regulariter tamen neque pœnis, neque mulctis potest Episcopus populum astringere, etiam in casu notabilis negligentiæ, aut contumaciæ, vt accedat ad audiendum missam, vel Sacram Concionem in Ecclesia Parochiali. Item nec prohibere

Capellanis Confraternitatum, ne in illarum Oratorijs festis diebus missam celebrent. Poterit tamen pro sua prudentia cum Capellanis Confraternitatum agere, ne sint impedimento Parochis, quominùs eorum munus peragant, & monere populum, vt frequenter ad suas Parochias Dominicis diebus saltem, & maioribus festis accedat; Quod etiam cùm ijs, qui priuata habent Oratoria ex concessione seruare poterit. Et hæc ex S. Congregatione, ex qua etiam festis diebus solemnibus, quominus missæ celebrentur in Ecclesijs Regularium ante missas solemnes Ecclesiæ Cathedralis, vel Parochialium, Episcopus non potest prohibere, neque similiter ipsis Regularibus, si huiusmodi consuetudo extat in illis partibus, ne in eorum prædictis missis solemnibus faciant confessionem etiam vulgari lingua, & dent generalem absolutionem, & dies festos enuncient quemadmodum à Parochis seruatur. Possunt tamen cogi Regularium laici famuli Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum die Paschatis percipere in propria Parochia.

Atque adeò inuiolatè seruanda. Hinc Regulares etiam, vt 31
superiùs diximus, quantumuis exemptos comprehendi censuit S. Congregatio. Vnde quæ ab Ordinarijs locorum circa ea, de quibus in hoc decreto agitur, statuta fuerint, omninò seruare tenentur, ipsorumque verò Ordinariorum partes erunt, vt in Ecclesijs dictorum exemptorum ita seruetur, censuris Ecclesiasticis, iuris tamen ordine seruato, vt censuit eadem Sac. Congregatio; quare non ex eo solùm, quod Regulares non possunt admittere ad celebrandum in suis Ecclesijs, nisi qui facultatem habent celebrandi, ideòque possunt Episcopi prohibere, ne exteri Sacerdotes admittantur sine licentia, quia hæc prohibitio afficit ipsos Sacerdotes, ex quo resultat, quod Regulares nequeant eos admittere, tanquam non habilitatos, vt ita declarasse S. Episcoporum Congregationem 21. Octobris 1586. & in vna Venetiarum 14. Ianuarij 1625. & Sancti Officij Congregatio 11. Augusti 1649. testatur Pasqualig. *d. decis.* 366. *n.* 7. sed afficit directè ipsos etiam Regulares vigore supradicti decreti Sac. Concilij Tridentini, tanquam prohibitio emanata ab Episcopo, vti Delegato Sedis Apostolicæ.

Et quoniam multa cum hac causa coniuncta sunt, ideò- 32
que non reiectanea, vt argumento litis affinia, puto ad me pertinere, & id disquirere.

CONSVLTATIO XLIII.

An, & quibus in casibus Monachi, & Regulares subsint Episcopo? Vbi priùs de eorum origine, successione, progressu, & alijs huiusmodi strictim?

MOnachùs Græca vox est, & significat hominem so- 1
litarium, qui solus viuit, & vitæ solitariæ genus elegit. Vnde D. Hieronymus ad Paulinum, Monachum in Vrbibus commorantem, & inter homines viuentem, nequaquam suo nomini respondere scribit. *Si cupis*, inquit, *esse quod diceris monachus, id est solus, quid facis in Vrbibus, quæ vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* Ad Heliodorum verò: *Interpretare*, inquit, *vocabulum monachi, id est tuum, quid facis in turba, qui solus es?* Et ad Rusticum in eamdem sententiam ait: *Quid desideramus Vrbium frequentiam, qui de singularitate censemur?*

Nomen autem inde sumptum, quod olim pij quidam 2
homines, partim non ferentes Gentilium in Christum blasphemias, partim afflicti ab inimicis Christianæ fidei profugerent aliquò in vastas solitudines, atque ibi viuerent; alij gregatim, quod Cœnobitas vocant; alij semotim, quos appellant Anachoretas. Progressu verò temporis, remittente feruore pristino, in Vrbes commigrarunt. Ac testatur sanè D. Ambrosius *Epist.* 82. ad Vercellensem Ecclesiam, *Eusebium eius loci Episcopum*, qui circa annos Christi 360. floruit, *primum in Occidentem Monasteria in Ciuitates introduxisse*, vt S. Basilius circa annos Christi 370. in Oriente.

At Bellarminus aliter *cap.* 1. *de monachis* hanc Etymolo- 3
giam interpretatur, inquiens: *Hieronymus videtur velle nomen monachi propriissimè conuenire Eremitis, qui soli habitabant. At non ita esse tum ex eo cognosci potest, quod Eremitæ*

mitæ cœperunt à Paulo primo Eremita, ipso Hieronymo auctore in eius vita. Nomen autem monachi inuenitur apud Dionysium Areopagitam, qui ferè 300. annis Paulum primum Eremitam anteceſſit; tum ex eo, quod omnes veteres, & ipse etiam Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de ſeruanda virginitate, nomen monachi tam Eremitis, quàm Cœnobitis voluit eſſe commune. Et addit: *Auguſtinum teſtari Canticum illud Pſalmi* 132. *de ſecularibus monachos feciſſe, nihilque aliud ſignificare monachum, quàm hominem in tali vnitate, & communitate cum alijs eiuſdem inſtituti viuentem, vt cum illis omnibus vnum cor habeat, & vnum, ac ſolum hominem faciat.*

4 Canoniſtæ ex *can. placuit §. Agnoſcat 16. quæſt. 6.* monachon dictum putant à Monon, & Achon, quod non triſtem hominem, vt dicto Canone explicatur, ſed ipſam triſtitiam, & dolorem eiuſmodi ſignificat. Author Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, quæ Dionyſio Areopagitæ adſcribitur, *cap. 6.* dicit, monachos vocari inde, quod rebus diuiſibilibus relictis, monachi, hoc eſt Deitati ſoli placere ſtuderent.

5 Sanctus verò Thomas, & S. Bonauentura eos Regulares, & Religioſos appellarunt. Regulares quidem, quod regulæ certæ viuendi addicti ſint. Religioſos verò, quod ſe ſe totos ſeruitio Dei mancipauerint.

6 Latini monachi nomen retinuerunt, non tamen id ante Ambroſium, & Hieronymum apud Latinum authorem facilè reperies, quod hoc vitæ genus Europæis ante horum tempora ferè incognitum fuerit. Sozomenus certè *lib. 3. cap. 14.* diſertè affirmat Thraces, Illyrios, & quotquot Europam incolunt, ante Conſtantinum Magnum, & aliquandiù poſt, monaſticorum contuberniorum expertes fuiſſe.

7 Eſt & Aſcetæ nomen frequens apud Baſilium, & alios, quod ſignificat exercitatorem. Omnium autem Chriſtianorum, non tantùm monachorum eſt, ſe ſe in virtutum palæſtra, ac officina exercere dies, ac noctes.

8 Clericorum quoque nomine appellantur monachi, vt patet ex Rubrica, ſeu titulo *de vit. & honeſtat. Cleric.* vbi in textu agitur de monachis. Volunt tamen in fauorabilibus tantùm monachos appellari Clericos, in odioſis non, item quod habeant aliam qualitatem à Clericis ſecularibus, vt refert Archid. in *cap. ſtatutum de elect. in 6.* Sic etiam in fauorabilibus appellatione Eccleſiarum veniunt Monaſteria, vt patet *can. Abbati § hac autem authoritate d. 64.* & notatur in *cap. 2. de ſuppl. negl. Præl. in 6.* Appellatione tamen monachorum nunquam veniunt Clerici ſeculares, quod non competit Etymologia vocabuli *can. placuit 16. q. 1.*

9 Philoſophi denique à D. Chryſoſtomo, Sozomeno, alijſque Eccleſiaſticis ſcriptoribus appellantur frequentiſſimè monachi hanc ob cauſam, quod eum tenent monachi apud Chriſtianos, quem Philoſophi apud Ethnicos, vt Nylus teſtatur in libro, quem de philoſophia Chriſtiana inſcripſit.

10 Monaſterij verò, & Cœnobij nominibus habitationes monachorum, vel ſolitariorum apud veteres appellatæ ſunt. Et Iſidorus in libro *de offic.* hanc dicit eſſe inter illa differentiam, quod Monaſterium poſſit etiam vnius monachi habitatio nuncupari, Cœnobium autem nonniſi plurimorum. Euagrius *lib. 1. c. 21.* vocat ſcholam, locum curarum, diſciplinæ, & Conuentus. Poſterioribus ſeculis, cùm monachorum, & monialium pietas muris eſſet concludenda, domicilia, & habitationes eorum *Clauſtra*, à claudendo appellari cœperunt.

11 Hæc verò conſuetudo non primis Chriſtianis adſcribenda videtur. Cœpit enim ſub Dagoberto demum circa annos Chriſti 640. Rex enim ille Francorum primus legitur homines exilij, ſeu pœnæ loco in Monaſteria detruſiſſe, vt eſt videre in Stumpij Chronicis *lib. 3. cap. 60.* Deinde non ſolùm ſcelerati, ſed innocentes quoque vtriuſque ſexus homines Religionis ergo in Monaſteria, velut in perpetuos carceres detruſi leguntur. Atque hi eleemoſyna, quam pij largiebantur, victitabant, quemadmodum Cœnobiticæ ex certis redditibus, ac annuis cenſibus victum ſibi quærebant, vt liberè poſſent Deo, ac rebus Diuinis vacare. Quod non eſt intelligendum de primis Cœnobitis; nam illi nullos omninò redditus, ſeu annuos cenſus, ac prouentus habuerunt, ſed omnes labore manuum ſuarum ſibi victum, aliaque neceſſaria compararunt. Primi omnium Benedictini monachi poſt annos Domini 530. villas, agros, prædia, territoria quoque, cenſus annuos, & redditus poſſidere cœperunt.

Monaſterij etiam nomen progreſſu temporis impoſitum fuit Eccleſijs, quæ Collegia, & Capitula habuerunt. Hoc inde originem ſumpſit, quod veteres Epiſcopi, quales fuerunt Baſilius, Auguſtinus, & alij propè ſuas Eccleſias, aut intra eas Monaſteria, ideſt Collegia, ſeu Cœtus ſtudioſorum, & Doctorum virorum habuerunt, ex quibus plurimi ad Eccleſiarum gubernacula ſunt promoti. 12

Origo Monachatus apud Iudæos hæc fuit. Anno ante natum ſecundùm carnem Filium Dei circiter centum, & triginta ſub Ioanne Hircano, Simonis filio tres ſectæ emerſerunt, & confirmatæ ſunt hac occaſione, quod legis Doctores nimium ſibi authoritatis vſurparent, & ſinguli doctiores, ſanctioreſque reliquis & dici, & haberi vellent, quæ diuerſam à Verbo Dei doctrinam tradebant, & ſententijs, veſtitu item, ac certis ritibus non ſolùm à Sacerdotibus, & Leuitis, qui à Deo inſtituti erant, ſed inter ſe ipſos quoque diſcernebantur. 13

Inter hos primatum facilè tenebant Phariſæi, quos Alexandra, Hircani & Ariſtobuli mater in ſummam potentiam, ac dignitatem euexerat, eò quod præ alijs ſcripturarum Sacrarum cognitione, & morum integritate commendarentur. Nam ſacras literas ſedulò interpretabantur, vnde & illos nomen accepiſſe plerique volunt. Idem enim Phariſæus eſt, quod Latinis expoſitor, ſeu Doctor, licèt ſint, qui eos à Pharez, ideſt, à ſeparatione dictos velint, quod ab alijs profanis hominibus, quorum victum, & amictum immundum, & vitam peccatis contaminatam haberi cupiebant, voluerunt eſſe diſtincti, ne ab illis ipſi quoque contaminarentur. Vnde Hieronymus aduerſus Luciferianos, & in quæſtionibus Hæbraicis, eos à diſſidio ſic appellari dicit. 14

In genere quædam capita veræ doctrinæ retinuerunt, ex quorum numero hæc fuerunt. Eſſe Deum, & quidem vnum. Venturum eſſe Meſſiam, ac multa beneficia in genus humanum collaturum. Legem, & Rempublicam Iudaicam à Deo eſſe. Semen Abrahæ eſſe Eccleſiam Dei, animas cum corporibus non interire. Futuram eſſe reſurrectionem, in qua retributio boni, & mali futura ſit, & ſimilia. Horribiliter verò errarunt in his præcipuè capitibus. Vnum tantùm eſſe verum Deum, & quidem vnicam perſonam crediderunt, *Ioan. 8.* Meſſiam tantùm humanam naturam habiturum putarunt; legis obſeruationem ad externa tantùm facta, non etiam ad interiorem, & quidem abſolutiſſimam obedientiam referebant; quædam fato Stoico tribuebant. Hominis enim arbitrium ſimul aſſerebant docentes agere, quæ iuſta ſunt; vel negligere maiori ex parte in hominis eſſe poteſtate, adiuuare tamen in ſingulis nonnihil Deum, & Fatum. Hinc præcipuus illorum error enatus eſt, quod docerent, legem diuinam poteſtate liberi arbitrij, ſeu humanis viribus impleri poſſe; ideòque ipſi ſuorum operum meritis, & propriæ iuſtitiæ fiducia elati, gratiam Dei aſpernabantur, & Dei iuſtitiam reijciebant, dum ſuam ſtabilire contendebant. Sabbato ita ſtrictè ab omnibus operibus abſtinuerunt ipſi, alioſque abſtinere docuerunt, vt ſanationem ægroti vnico verbo factam, & vellicationes ſpicarum ob vrgentem famem grande ſcelus eſſe dicerent. Cum publicanis, & peccatoribus non ſumebant cibum; lotiones externas plurimas inſtituebant, quibus non modò corpora ſua, verùm etiam omnis generis vaſa quotidie abluebant, quaſi ipſorum etiam animæ iſtis purificari poſſint; Orationes crebras, eaſque longas in plateis etiam inſtituebant; Peregrinationes terra, marique ſuſcipiebant ad faciendum vnum proſelytum. Non iurabant; Decimabant mentam, & anethum, & tyminum, & rutam, & omne olus. Bis in ſabbato, & aliàs etiam frequenter ieiunabant; Veſtes longas geſtabant, pitacia chartarum in fronte gerebant, & in ſiniſtro brachio, quibus Decalogus inſcriptus erat, & hæc phylacteria dicebantur, quæ dilatabant, vt magis eſſent conſpicua, quæ purpurea dicit fuiſſe Epiphanius. 15

Phariſæorum autem ſeptem fuiſſe genera in Talmude Iudæorum indicatur. Sichimita, Impingens, ſanguinem fundens, Mortariarius, Phariſæus, ex amore, ex timore. Omnes tamen erant acerrimi virorum Doctorum hoſtes, 16

&

& persecutores, vt testatur historia *Matth.* 15. *Marc.*3. *Ioan.*11. & 18. Erant quoque arrogantes, & ambitiosi, vt qui primos accubitus in cœnis, primas Cathedras in Synagogis, & salutationes in foro amarent, *Matth.* 23. erant etiam potentes, ac formidabiles. Refert Iosephus *Antiq. Iudac. lib.*13. *cap.*23. *Pharisæos apud populum plurimum potuisse, siue exosum aliquem concupiuerint lædere, siue socium, & amicum iuuare. Valdè enim his fidem habuisse vulgus, etiamsi per inuidiam de aliquo malè loquuti fuerint.* Et *lib.*17. *cap.*3. scribit, *Pharisæos esse genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoque infestum, vt eos apertè etiam impugnare non vereatur interdum. Nam cum vniuersa Iudæorum gens fidem suam iureiurando obstrinxisset Regi, & Cæsari, soli Pharisæi sex millium numerum excedentes, non iurarunt.*

17 Proximi à Pharisæis Sadducæi fuerunt, qui magnificum sibi nomen à iustitia imposuerunt. Zaddikim enim iusti dicuntur. Videtur autem inde hæc secta enata, quod Pharisæi immodicis cæremonijs homines onerantes, ipsi hæc vincula nonnihil laxare volebant. Nam, & si à Religione minimè alieni esse vellent, & proinde libros Moysis reciperent, Prophetarum tantùm repudiarent, & in plerisque falsis dogmatibus cum Pharisæis consentirent, tamen homines nimiùm politici, fidei, ac Religionis præcipua fundamenta negabant, prouidentiam Dei, deinde animarum immortalitatem, & corporum retributionem. Ex quo absurdo, vt fieri solet, multa alia sequuntur, nempè corpora, & animas simul post mortem interire; pios bonorum operum nullam retributionem, malos, & sceleatos è contra nullas pœnas accipere, quàm in hac vita; nullum esse infernum, nullum Cœlum, in quo æterna futura sit vita. Attamen, vt Respublica, & pax inter homines consisteret, iustitiæ studendum esse docebant, non aliqua futuri præmij spe, sed propter ipsam iustitiam, asseuerantes in nostra ipsorum esse potestate, vt tam felicitatis, nobis ipsi authores simus, quàm infortunij, vt Iosephus indicat *antiquit. Iudaic. lib.* 13. *c.*9. & *de bello Iudaic. lib.* 2. *cap.*7. item Matth. *cap.*22. Marc. *cap.*12. Luc. *cap.*20. Hoc vtcumque in Ethnicis ex Epicuri Philosophia ferri potuisset, illud verò mirandum, quod à Sadducæorum partibus in populo Dei plurimi ditiores in primis steterunt, vt Iosephus *lib.*13. *cap.*18. *antiquit.* ostendit.

18 Inter autem Pharisæos, & Sadducæos magnæ contentiones fuerunt. Multas enim constitutiones à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderunt populo, quæ non sunt scriptæ in lege Mosaica. Sadducæi autem his authoritatem derogantes dicebant, oportere eas tantùm seruari, quæ scripto continentur. Et tamen simul suas contra Christum aliquoties coniunxerunt operas, eique exitium machinati sunt, vt est legere Matth. *cap.*16. & 22. Luc. *cap.* 20.

19 His tertij accessere Essæi, seu, vt aliàs vocantur, Esseni, quos nonnulli interpretantur Sectatores, vel operarios ab Assah, quod salutem bonis hominum operibus acceptam ferant, non autem gratiæ Dei. Hi cum effrænem licentiam Sadducæorum, nec Pharisæorum hypocrisim, & simulationem ferre possent, secesserunt in solitudinem quamdam Palæstinæ haud procul ab Iericho, vbi erant fragrantes Balsami, colles, & horti ad lacum Marian, seu Asphaltiten sicut Plinius *lib.*5. *cap.*17. de ipsis scripsit, ibique Monasticam plenè vitam agentes, peculiares scholas instituerunt, in quibus præter leges sacras, alias quoque liberales artes, præsertim autem eam philosophiæ partem, quæ est de moribus, diligenter tradiderunt, & exercuerunt. Sed, vt rectiùs hoc hominum genus cognoscatur, legenda est Iosephi narratio de Essenis *lib.*2. *cap.*7. *de bello Iudaico*, & *lib.*18. *cap.*2. *antiq. Iudaic.* De ijsdem ex libro Philonis, quem pro Iudæis composuit Eusebius *lib.*8. *de præparat. Euangel. c.*4. ac ipse Philo in libro, quem inscripsit, *Omnis studiosus liber*, multa narrant lectu dignissima.

20 Ex ea verò narratione Philonis de ritibus, institutis, moribus, & toto vitæ genere Essæorum, Eusebius *lib.*2. *c.*16. elicere conatur, fuisse ritus, instituta, & mores monachorum Christianorum temporibus Apostolorum. In quam opinionem eum adductum arbitror duabus ex causis. Primò, quod Eusebij tempore talis fermè fuit Monachorum vita, qualis Essæorum à Philone describitur. Philo autem nihil vspiam de Christianis scripsit, nec vllo verbo in tota illa narratione Christianorum mentionem facit. Tam igitur abest, vt Christiani fuerint illi, de quibus Philo scribit, vt pertinaciores hostes non habuerint Christiani, vt qui cæremonijs Iudaicis pertinacissimè fuerint addicti, Sozomeno etiam teste *lib.*1. *cap.* 12. vt non immeritò Scaliger. *in lib. de rat. tempor.* non tantùm in hac re, sed etiam in tota Historia pertexenda, plus iudicij, quàm diligentiæ, ac studij requirat in Eusebio.

Succedunt Nazaræi. Vox Nazir, vel Nazaræus primum legitur *Gen.*49. Vbi Iacob fausta imprecatus Iosepho, *Benedictiones*, inquit, *erunt super caput Ioseph, & super vertice Nazaræi Fratrum suorum*. Quod Moyses repetit *Deuter.*33. Ea significat: separauit se, consecrauit se, alienauit se à profanis vsibus, & sanctificauit se. Erant igitur Nazaræi, qui Vale dicentes mundanis rebus, ac profanis negotijs, & celebrem aliquam continentiam, & strictiorem vitam, disciplinamque instituere volentes, ad tempus aliquod se se totos Deo deuouebant, & consecrabant. 21

De eorum institutis, moribus, & consuetudinibus *Numer.* 6. ferè per totum caput agitur, vbi tria potissimùm ipsis seruanda præscribuntur. Primum est, vt quidquid inebriare, gulam irritare, procurare libidinem, & statum mentis eneruare, vel euertere possit, ab eo vniuersim abstineant. Alterum vt nullus effæminatus corporis cultus Nazaræo permittatur, ne fomenta libidinis increscerent, & ad cuticulæ curam, ac sensuum lenocinia corpus aliqua sui parte pertraheretur; quia igitur molles, & delicati eo tempore caput radere solebant, ideò rasio capitum prohibita, & vt promitterent capillos toto Nazareatus tempore mandatum eis fuerat eodem *cap.*6. *Numer.* Tertium, ne exequijs, & funeribus mortuorum, parentum quoque, & fratrum interfint, quominùs à studio pietatis, & legis diuinæ meditandæ abstrahantur, qua nihil charius amplecti debent Domino consecrati, vt Dominus ibidem ait. 22

De Rechubitis autem D. Hieronymus in *Epist. ad Paulinum de institutione Monachi*, alijsque in locis dicit, vt etiam citatur à Bellarmino *cap.* 5. *Rechabitas fuisse Patres Monachorum*. Qui isti fuerint, cuiusue generis, ac stirpis, cognosci potest ex libri primi *Paralip. cap.*2. Ratio viuendi eis præscripta fuit à Ionadabo filio Rechabi, quæ talis fuit, sicut ex *c.*35. Ieremiæ habetur. 23

Prophetarum filios veteris Testamenti D. Hieronymus Monachos facit in *Epistol. ad Rusticum*. Sciendum est, Prophetas, vti Samuelem, Heliam, & Helisæum Collegia instituisse, in quibus simul viuebant plures discipuli. His præerant Prophetæ illi. Legitur enim in Historia Samuelis, ipsum Samuelem præfectum fuisse Naioth, hoc est Collegio, quod erat extructum in monte Sancto in ipsa Rama. Eiusdem gymnasij mentio etiam fit 1. *Samuel* 10. *cap.* Collegio Hierechuntino, & Ramoth Galaad, alijsque Helias aliquandiù præfuit, deinde Helisæus, vt legitur 2. *Reg.*4. & 6. *cap.* Discipuli isti vocabantur *Filij Prophetarum*, quod à Prophetis in vero Dei cultu, pietate, literis, disciplinis, ac moribus denique erudirentur fidelissimè. 24

Ethnicismus olim innumeras habuit sacrorum formulas, quibus initiati Religionis certam quamdam sectam constituere videntur. Primò occurrunt sectæ Deæ Syriæ Sacerdotes, qui maleficia Religionis specie prouincias peragrando, pecunias, & alias res corradebant. Ij simulacra Deorum circumferentes quibusdam fallacijs vaticinabantur, Deos suos propitios offerentibus futuros spondebant, multa malitia, multa mentientes, de quibus Apuleius *lib.*8. meminit, ac sub persona Asini sui, oppidò quam scienter eorum technas, machinas, atque fraudes enarrat. De Dea autem Syria Lucianus libellum scripsit, ac de eius Sacerdotibus lege, quæ habet Polydorus Virgilius *lib.*7. *de inuent. rer.* Videbis, & ridebis. 25

Dryidæ, siue Druidæ huc quoque referendi sunt. Fuerunt illi Gallorum magi, & quidem in syluis, seu lacis maximè, vnde & nomen habere creduntur, habitarunt, ac sub quercubus philosophati sunt. De his scribit Cæsar *lib.*6. *Comment.* de bello Gallico. Hos Imperator Tiberius exegit omni Gallia succisa eorum sylua, ipsi verò trans Rhenum in Germaniam demigrarunt, Auentino teste *lib.*2. *Annal.* 26

27 Magnæ Matris Deum Sacerdotes his etiam annumerandi videntur. Galli illi vocati fuerunt à flumine Phrygiæ, authore Festo, quod qui ex eo bibissent, ita fuere inciperent, vt se virilitatis parte priuarent, vnde & semiuiri dicti sunt, quia castrati, & execti. Eorum magister Archigallus dicebatur, vt Giraldus indicat de Dijs Gentium *Syntagm.* 4. Videndus Strabo *lib.* 10. vbi dicti Curetas, Corybantes, Dactyli Idæi.

28 Romulus cum legibus, armisque Vrbem muniuisset, ne Religio in benè instituta Ciuitate deesset, Collegium Fratrum Arualium, & vndecim in eo fratres constituit Sacerdotes. De istis Alexander ab Alex. *lib.* 1. *c.* 26. Girald. *Syntagm.* 17. ex Fulgentio, Varrone, & Plinio. De Vestalibus agemus cùm de Monialibus.

29 Indorum Gymnosophistæ huc etiam referendi videntur, quod nudi in syluis vitam egerunt, voluptatum omnium expertes, quibus vita mortalium corrumpitur. De his D. Augustinus *lib.* 15. *de Ciuit.* sic scribit: *Indorum Gymnosophistæ, qui nudi perhibentur philosophari in solitudinibus Indiæ, à generando se cohibent. Hi ab exortu ad Occasum perstare dicuntur, solem contuentes immobilibus oculis, feruentibus arenis toto die alternis pedibus insidentes. Hi frigora niuium, & æstus flammæ citra dolorem perferunt.* Eadem de ijs refert Plinius *lib.* 7. *c.* 2.

30 Turcis etiam non desunt & sui Religiosi. Eorum magnam turbam habent habitu exteriore, moribus, institutis, ac consuetudinibus inter se differentes. Neque mirum hoc alicui videri debet. Sergius enim, cuius opera Mahomet in conscribendo suo Alcorano vsus est, Monachus Nestorianus fuit, ac propterea suæ professionis homines in Turcica gente cum primis etiam plantare studuit. De hisce Turcarum sectis Ioannes Cuspinianus paulò fusiùs ita scribit. Quidam, inquit, incedunt nudi, operientes verenda tantùm, tantam præseferentes patientiam, vt quasi impassibiles neque hyemis sæuitiam frigore, neque æstatis ardorem calore sentiant. Stigmata, cicatrices, incisiones cutis, vlcerationes æquè ferentes, si quis faciat, insensibiles penè. Quidam eò deueniunt abstinentiæ, & tantam induunt perfectionem, vt rarissimè cibum, ac potum, nonnunquam penitus sine cibo, ac potu degant. Alij magnam paupertatem professi nil de terrenis rebus cogitant, nec in crastinum aliquid reseruant. Alij rursus perpetuum silentium tenent, vt muti Czamutlar dicti, nullam cum hominibus conuersationem habentes, ac ne prouocati quidem summis iniurijs, ac tormentis ad loquendum cogi possunt.

31 Dicunt alij, se visiones, ac reuelationes, alij raptus, ac ecstases supernaturales habere; quicumque autem in hoc statu degunt *Dermschler*, vel vt Georgieuiz habet, *Deruischlar*, nominantur, signaque diuersæ professionis gestant, quibus internosci possint. Aliqui in capite pennas, quibus significant se meditationibus, ac reuelationibus deditos. Aliqui inaures, quibus notant obedientiam in spiritu propter raptus frequentiam. Nonnulli catenas in collo, aut brachijs, quibus violentiam, quam in ecstasi patiuntur, notificant. Nonnulli centones variegatos, quibus paupertatem repræsentant.

32 Varios quoque habent viuendi ritus. Aliqui inter homines conuersantur, alij seorsum congregati in modum villæ, plerique in nemoribus, ac locis desertis. Quidam in Ciuitatibus aquam baiulant in vtribus ad bibendum optimam, nihil inde mercedis exposcentes, sed hospitalitatis officium exhibentes. Si quid tamen illis vltrò porrigitur, accipiunt. Habitant aliqui circa sepulchra mortuorum, & ex oblationibus populi viuunt. Mares non seruant leges Mahometis particulares, quia vxores aliqui non habent, nec lotiones, nec orationes secundùm cæremonias prædictas faciunt. Fœminæ autem quædam his sese Religiosis clam commiscentes, dicuntur, natos sine virili semine parere, qui Nefesogli vulgò vocantur, quam Diabolico id fieri suggestu feratur; quorum semper duo in magna illa ciuitate, & ante Constantinopolim captam Sede Regia, quæ Bursa corruptè, Prusi ab antiquis dicta, capillis, vel vestimentis suis omnes infirmitates dicuntur depellere; quia eorum & actio, & vita mirabilis, & supernaturalis censetur. Ob id Christianis illudentes, minimè mirum esse dicunt, si Iesus Christus ex Maria Virgine natus dicatur. Omnes verò Religiosi illi, qui Dermschler vulgò nominantur in magna habentur veneratione, quasi Sanctorum successores, Regnique totius conseruatores, & amici Dei, ac Mahometis. Horum opinio est, legem prodesse, sed gratiam Dei, qua hominum saluari oportet, quæ sine merito, & lege sufficiens est ad assequendam salutem, quam ipsi Rach Matallach nominant. Sed nulla ratione, nulla authoritate opinionem suam, prodigijs tantùm, & signis asserunt, multos in sui fauorem trahentes, potissimùm, qui spirituales, & deuoti sunt.

Sunt, qui Czofilar appellantur, quasi meditationi, vel 33
spiritualibus exercitijs dediti. Hi quasi successores prophetarum, & patrum, qui hanc sectam fundarunt, magnæ authoritatis habentur, traditiones patrum allegantes, & per meritum homines saluari asserentes, siue gratia, & lege, quod Pereketallach vocant, intenti orationibus particularibus, exercitijs spiritualibus, vigilijs, & meditationibus. Nunquam enim orationem intermittunt continuam, quam ipsi Izillaraithmach vocitant. Noctu conuenientes in circulo considunt, ac commotione capitum per aliquod tempus repetendo dicunt Layllachillahach. Subiungunt deinde crebrò item repetendo Lahu. Tandem repetunt iterùm Huhu, & quasi exanimes cadunt, & obdormiunt. Hos maximè illi venerantur, qui generis antiquitatem, & stemma nobilitatis referunt. Efflier Embieler dicti, quorum genus eorum alterius nationis commixtionem non accipit, nec à patrum sanctione huius sectæ vnquam recessit.

De Iaponiorum verò Religiosis, seu monachis in Com- 34
mentario Patrum Iesuitarum de rebus Indicis, & Iaponicis anno 1574. Coloniæ edito Iaponijs in nouo Orbe habetur narratio, Bentij ab ipsis appellati, qui amplissima incolere dicuntur Christianorum ritu monachorum Cœnobia, cœlibem vitam ducere, in phano medio aram excitare, in qua Amidæ signum ligneum, in rosa item lignea considet, præclara ad aspectum, ingentes habere bibliothecas, cœnationes ad cibum vnà sumendum, æramenta, seu tintinnabula, quibus ad precationes horarias excitentur; vespere Præfectum certum vnicuique argumentum ad meditandum proponere, à media nocte ante aram illam Templi alternantibus choris quasi matutinas recitare preces è Xacæ libro nouissimo. Prima luce vna horam singulos meditando consumere, permagna construere peryslilia, & in ijs Fotoquiorum, quo nomine Iaponij quidam Sancti appellantur, sacella, mento, capiteque raso, dies per annum festos celebrare multos. Ibidem refertur, eosdem Bontios vita, moribusque esse turpissimos, & omnium mortalium auarissimos, omnesque nosse conficiendæ pecuniæ vias, vendere populo multa chirographa, quorum præsidio se tutos fore à Dæmonibus vulgus existimat. Mutuari etiam nummos, quos in altera vita duplicato reddant fœnore, dareque cautionis causa creditori syngraphas, quas secum è vita discedens deferat ad inferos. Claro eosdem esse vt plurimum genere, eo quod Iaponij Proceres multiplici prole onerati, quibus filijs satis amplum patrimonium relinquere se posse diffidant, hos ferè ad Bontiorum numerum aggregent. In expiandis denique suorum manibus Bontios primas tenere, neminemque esse, quamuis pauperrimum, qui ob hanc causam munus aliquod non offerat Bontijs. Mitto aquam lustralem, vascula vaporaria suffimenti causa prunis imposita, multas, & magnas indulgentias, quas populo in concionibus perseueranti, & Cœnobia ipsorum ditanti proponere dicuntur in eodem Commentario.

De ijsdem S. Franciscus Xauerius Iesuita in Epistola 35
anno 1549. ad suos socios scripta, ita scribit: *Bontij cùm reliquis flagitijs, tum præposteræ libidini turpiter adeò dediti sunt, non modò vt id non celent, sed etiam profiteantur palam, & longo iam vsu virorum æquè, ac mulierum aures callum ad tam nefarij sceleris nomen obduxerint; quod tamen vitium cùm à Christianis in eis reprehenditur, tantum abest, vt erubescant, aut doleant, vt etiam apertè rideant eos, & illudant. Permultos habent in Cœnobijs filios Optimatum instituendos literis, horum ætatis flore abutuntur. De Bonzijs quidam sunt cultu corporis monachis non absimiles. Vestibus vtuntur cinericij coloris, tertio, vel quarto quoque die capillum, ac barbam penitus videntur abradere. Horum laxior etiam est disciplina, muliebres, quibus cum viuunt, eiusdem Ordinis habent cœtus, quas fama consentiens est, prægnantes partum medicamentis abigere.*

De

36 De his etiam Gotardus Arthus in *epit. hist. Indiæ Orientat.* multa narrat. Vario autem dogmate, multisque mendacijs, in tollenda pariter Dei prouidentia, & animarum immortalitate desudant. De eorum impietate, Religionis vanitate, & ineptijs, de Talapois in Regno Peguano superioris Indiæ, repræsentantibus nostros Monachos, deque monachis, ac Monasterijs in Candesio Ceilanæ Insulæ Regno Indico, lege ipsum Gotardum in eadem epitome.

33 37 Nunc de varijs generibus primorum monachorum apud Christianos. D. Hieronymus *de custod. Virginitat. ad Eustoch.* indicat tria potissimùm genera monachorum hinc inde per Prouincias, præsertim autem in Ægypto ab initio fuisse. Refert idem ex Hieronymo Vincentius *lib.* 17. *cap.* 54. *specul. hist.* Cassianus *lib.* 5. *cap.* 6. & 36. *de spirit. Castrim.* item *collat.* 18. *cap.* 4. Durandus in *rational. diuin. lib.* 2. *cap.* 1. D. Anton. *tit.* 16. *cap.* 1. & 2. Ottho Frisingensis *lib.* 7. *cap.* 35. Nec multùm etiam ab his dissentit Euagrius de Palæstinæ monachis scribens *lib.* 1. *cap.* 21. & Isidorus in *lib. de offic.* vbi sex ordines monachorum facit, qui tamen sub tribus sequentibus facilè comprehendi possunt.

38 Primum genus est Anachoretarum, seu Eremitarum, qui soli per deserta habitant, & ab eo, quod procul ab hominum conuersatione in Eremos recesserint nuncupantur, Anachoretæ enim secedere significat. Ita etiam Rabanus *lib.* 4. *c.* 6. de proprietate sermonis Anachoretas, & Eremitas pro ijsdem ponit. Paymon Abbas apud Cassianum *collat.* 18. *c.* 4. eos Anachoretas, ideſt, secessores vocat, qui prius in Cœnobijs instituti, in secreta solitudinum loca demum secesserint; cuius professionis se quoque participem esse dicit.

34 39 Alterum genus est Cœnobitarum, quos Ægyptij Sauses gentili vocant lingua, Latinè in communi viuentes possunt appellari, Aul. Gell. *noct. Attic. lib.* 1. *cap.* 9. Idem Durandus loco citato distinguit inter Anachoretas, & Eremitas, & inquit. Anachoretæ sunt, qui ædificant solitudines, & quamuis in communi vita positi, priuatæ tamen contemplationi deseruiunt. Eremitæ autem, qui solitariè in desertis degunt.

40 Tertium est, quod Remboth ipsi dicunt deterrimum atque neglectum, de quo egimus in *consult. de immunitate, & exemptione Eremitarum*. De his tribus generibus monachorum Euagrius fusè *lib.* 1. *cap.* 21. scribit. Ottho Frisingensis *lib.* 7. *cap.* 35. tria genera Eremitarum, quos etiam Anachoretas, & solitarios vocat, enumerat. Alij sub priore degentes. Alij vitæ suæ solum Deum testem habere cupiunt. Et qui squalores solitudinum requirant, bestiale ferarum consortium non pertimescant, herba pascantur. Hos Nicephorus *lib.* 14. *cap.* 50. pabulatores appellat.

41 Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 12. varias variorum opiniones de origine, & primis auctoribus Eremiticæ vitæ enumerat. Quosdam enim Heliam, alios Ioannem Baptistam huic instituto, ac Religioni initium dedisse affirmare dicit, sicut etiam refert Nicephorus *lib.* 8. *cap.* 39. Isidor. *in lib. de offic.* Antonin. *lib.* 15. *cap.* 1. §. 1. Opinor autem, Sozomenum, Patres veteris Ecclesiæ hoc loco innuere, qui suo tempore, & paulò ante vixerunt, quique Heliam, & Ioannem Baptistam Eremitarum Principes fecerunt. Hieronymus enim ad Eustochium *de custod. virgin.* de Eremitis differens: *Huius vitæ*, inquit, *auctor Paulus, illustrator Antonius, & vt ad superiores conscendam, Princeps Ioannes Baptista. Et in Epist. ad Paulinum: noster*, inquit, *Princeps Helias, noster Heliseus*. Chrysostomus quoque *hom.* 1. *in Marcum; sicut*, ait, *Sacerdotum Principes sunt Apostoli, sic monachorum Princeps Ioannes Baptista est*. Quod defendit Bellarmin. *de monach. cap.* 39. Etsi alij Eremiticæ vitæ institutorem Paulum Thebæum velint anno Christi 260. vt Frisingensis *lib.* 4. *cap.* 5. Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 12. Vnde à Iacobo de Voragine, & à Petro de Natalibus Primus Eremita appellatur, & Hieronymus in vita eius disertè attestatur.

42 Paulum deinceps alij sunt imitati quamplurimi, non solùm persecutionum, & tyrannorum metu, sed bono zelo, ac pio animi proposito. Quibus haud immeritò annumerari debent clarissima illa lumina Basilius, Nazianzenus, Augustinus, Hieronymus, alijque Sanctissimi viri. Primus autem, cuius quidem Historiæ meminerunt, qui post Paulum illum Thebæum solitariam vitam egit, Antonius est, qui in Ægypto hoc vitæ genus instituit, vnde in alias deinde Regiones propagatum fuit. Hunc Antonium sequuti sunt multi alij, inter quos præcipui fuerunt Hilarion primus Eremita per Palæstinam, & Syriam; Paulus item cognomento simplex, Amon & ipse Ægyptius, Eutychianus, Macarij duo, quorum vnus Ægypti, alter Nitriæ deserta incoluit, Pambo, Paphnutius Apollonius, Anub, alij; qui tamen omnes non tam Eremiticam, quàm Cœnobiticam vitam egerunt, instituendo Monasteria, & communitates per Ægyptum, Palæstinam, Libyam, Syriam, Arabiam, aliasque Regiones.

De studijs, moribus, exercitijs, victu, & amictu primorum Eremitarum differunt D. Hieronymus *in vita Pauli, & Hilarionis*, Marcellus *lib.* 1. *c.* 9. Sabellicus *lib.* 2. *cap.* 2. Aluarez Guerrero in *Thesaur. Christ. Relig. c.* 57. Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 13. & *lib.* 5. *cap.* 10. & 15. Theodoretus *lib.* 8. *c.* 5. Athanasius *in vita Antonij*. 43

Vtrum autem Eremitica, an Cœnobitica vita præstantior sit, ac melior, dissident sententiæ. D. Hieronymus in *Epist. ad Rusticum* pluribus rationibus præfert Eremiticæ vitæ Cœnobiticam. Idem scribit ad Demetriadem; Cutbertus etiam Lindisfarnensis in Anglia primò Anachoreta, Cœnobiticam vitam Eremiticæ prætulit. Eum refert Surius ex Beda *tom.* 2. *de vit. Sanctor.* Et Carolus Magnus in suis Constitutionibus dicit, *Anachoretas monendos esse, quod melius ipsis sit, si in Congregatione permaneant, quam vt in solitudine recedant*. Hinc etiam Iuo Carnotensis: *vita solitaria*, inquit, *communi inferior est, quia importunis cogitationibus plena*. 44

Cassianus autem *collation.* 19. Antoninus *tit.* 15. *cap.* 18. Ottho Frisingensis *lib.* 7. *c.* 35. Laurentius Surius ex Metaphraste *in Vita Onuphrij* contrarium adstruunt. At Basilius, quem refert Antoninus *tit.* 10. *c.* 4. §. 3. media incedit via. Idem tamen Basilius, Anachoreticam, seu Eremiticam vitam societati, & communi hominum vitæ, atque etiam eorum cœtibus, & Congregationibus, qui in Vrbibus Ecclesiæ Dei seruiunt, præfert *Epist.* 181. ad Chilonem Monachum. Id ipsum scribit Chrysostomus *Epist.* 1. Ego autem apud Deum vtrumque Monasticæ vitæ genus eiusdem ponderis esse arbitror. Tum quia secundùm voluntatem Dei instituta atque suscepta sunt. Tum verò maximè, quod verbo eius sunt consentanea, vt probat Bellarm. locis allegatis. 45

De prima origine Monasticæ, vel Cœnobiticæ vitæ variæ sunt Authorum sententiæ. Adeò antiquam eam Bellarminus facit, vt dicat, quamdam eius adumbrationem fuisse in lege naturæ ante diluuium. D. Hieronymus originem Cœnobitarum ad Rechabitas, & filios Prophetarum refert *in Epist.* ad Rusticum, & Paulinum. Idem verò Bellarminus ex Historia noui Testamenti probare conatur fuisse annis 300. ante natum Christum monachos in Ecclesia authoritate Athanasij, Damasi, & aliorum, vbi etiam probare conatur, Apostolos primos fuisse monachos, & Cœnobiticæ vitæ authores, rerum omnium communionem instituendo *Act.* 4. profertque denique Patres, quorum plurimos asserere dicit, ab Apostolorum exemplo Religiones monasticas cœpisse. At alij Eremitas, puta Paulum Thebæum, & Antonium Ægyptium Monasticæ vitæ authores constituunt, in qua opinione sunt Hieronymus, Vincentius, Sabellicus, & plures alij. Quomodo autem, & quando in Vrbem Romam Monachatus immigrarit, D. Hieronymus in epitaphio Marcellæ indicat, & in consolatione ad Pammachium super obitu Paulæ. 46

Inter classis huius primæ monachos celeberrimi fuerunt Thabennensiotæ. Sic eos vocat Vincentius *in specul. hist. lib.* 18. *c.* 83. Nicephorus eos Thabennenses nominat, Author eorum fuit Pachomius quidam Antonij discipulus, Amon verò illustrator, quippè qui 300. Ordinis huius monachis præfuit. Nomen habent à loco, in quo habitarunt. In Thebaida enim Prouincia Thabenna, siue Thabennensis insula fuit, in qua primò quidem Eremiticam vitam exercuit Pachomius ille circa Constantij Constantini Magni filij tempora, posteà verò Cœnobitarum contubernia ibidem instituit. Eorum regulam habes apud Sozomenum, *lib.* 3. *cap.* 14. Nicephorum *lib.* 9. *c.* 14. & Vincentium *in spec. hist. lib.* 18. *c.* 82. 47

48 Ex ſolitudinibus verò, ac cellulis Baſilius Magnus Monachos in cœnobia congregauit, & diſciplinam inſtituit, qua monachi non ampliùs vagarentur, atque fiuctuarent, ſed eſſent ſemper vnica Religionis forma deuincti. Quod *in Monodia* Nazianzenus indicat. Et confirmat id Tapia *in auth. ingreſſi de Sacroſ. Eccleſ.* & Hieronym. Plat. *lib.* 1. *cap.* 22. *de bono ſtat. Relig.* Valentinianus etiam, Theodoſius, & Arcadius Imperatores. Lege, quæ in Theodoſiano Codice extat *lib.* 1. *tit. de monachis*, liberos in oppida ingreſſus monachis conceſſerunt. Extat eius Regula, quam ſuis monachis Baſilius præſcripſit *cap.* 95. comprehenſa. Sunt tamen multi, qui non credunt hanc Regulam veri Baſilij eſſe. Primò, quia ſtylus cum veris Baſilij ſcriptis non conuenit. Secundò, quia Nazianzenus, qui orat. de vita, & obitu Baſilij ſcripta, & monumenta eius recenſens, huius Regulæ nec cum quidem verbo meminit. Tertiò, quia in multis exemplaribus non extat hęc Regula capitibus 95. comprehenſa, ſed quædam alia, quæ tantùm capita 35. habet. Tandem inſunt ei multa, quæ nec cum veri Baſilij ſcriptis, nec cum temporum illorum ratione congruunt. Sed quod ſit vera Baſilij Regula conuincitur ex eo ſolùm, quod Ruffinus, qui aliquot annis poſt Baſilium vixit, eam in latinum ſermonem tranſtulit.

49 Sub Regula ſancti Baſilij militaſſe dicuniur ferè omnes Orientales Monachi, & quidam Armenij nuncupati, quorum alij hodie ſub Auguſtini Regula, alij ſub alijs conſtitutionibus degere affirmantur. Scripſit ad eoſdem Monachos Baſilius Aſceticos ſermones, in quibus etiam Monaſticæ vitæ rationem, obſeruationem, & cultum prolixè deſcribit. Quid autem ſint Aſceteria vide, ſi vacat, Budæum in commentarijs ad Pandectas, &c.

50 Quod ad Hieronymitas duæ ſunt Hieronymianorum familiæ, quæ vtræque D. Hieronymum Baſilij coætaneum ſuum Authorem prædicant. Quidam enim Hieronymiani, alij verò Hieronymitani Eremitani dici volunt. At Polydorus *lib.* 7. *cap.* 3. aſſerit, multas eſſe Congregationes, quæ Hieronymi, & aliorum Regulas ab ipſis editas profiteantur, quas tamen tantum abfuerit, vt ipſi inſtituerint, vt etiam ne tale quid vnquam cogitarint futurum.

51 Credibile igitur aliquot ſæculis poſt Sanctiſſimi viri huius obitum Chriſtiana quadam pietate aliquos permotos, vt Hieronymi inſtitutum imitarentur, ortamque inde nouam quamdam familiam, quæ à Hieronymi nomine Hieronymiani ſint appellati. Quo tempore autem, quove authore hæc familia cœperit, adhuc ignoratur. Polydorus loco præcitato, vbi teſtatur horum inſtitutum longè eſſe diuerſum ab eo, quo Hieronymus vixerat, quippè qui natiuo amiciuntur colore, pallioque ſuper tunicam rugato, atque ſuperiore parte à ſummo ad imum ſciſſo, ſcortea Zona tunicam ſunicam ſuccingunt, & ſoleis ligneis pedes muniunt, Sabellic. *Ennead.* 7. *lib.* 7. Hoc verò de Hieronymo, eiuſque diſcipulis nuſquam legitur.

52 De Hieronymianis Eremitanis autem certum eſt, eos circa annum demum Domini 1365. cœpiſſe, authore quodam Petro Gambacita Piſano. Alij authorem eorum conſtituunt Carolum cognomento Granellum Florentinum. Nonnulli etiam Rhedonem quemdam Montiſgranelli Comitem, vt Sabellic. *Ennead.* 6. *lib.* 9. Polydor. *d. cap.* 3. Panuin. *in chron.*

53 De D. Auguſtini Monachatu ita teſtatur Poſſidonius in vita eius: *habitaſſe Auguſtinum in Monaſterio à ſe intra Hipponenſem Eccleſiam extructo, ſed cum doctis, & Theologiæ ſtudioſis, vixiſſeque ſecundum Regulam Apoſtolorum, & ex ſuo illo Collegio dediſſe primò Hipponenſi Eccleſiæ clericos, deinde verò Eccleſiis quibuſdam aliis rogantibus Epiſcopos, viros vndequaque doctiſſimos, & piſſimos.* Legatur *cap.* 5. & 11. *eius hiſtoriæ*. Hoc ſi adhuc hodie obſeruaretur, & ſocietates piorum haberi poſſent, & Collegia benè, rectèque inſtituta, vbi homines, quandiù vellent, probè, ac ſanctè erudirentur, & quoad ſacras literas, & quoad mores. Felix reuera fuit Eccleſia Chriſti, quandiù in hoc inſtituto permanſit. Felices fuerunt & Ciuitates, Regioneſque, quæ talia olim contubernia habuerunt; vndè perpetuò valebant benè, ſanctèque eruditis viris abundare, illoſque pro neceſſitate vel ad Eccleſiam regendam, vel etiam interdum ad Rempublicam adminiſtrandam euocare.

Etſi Auguſtinianenſium Eremitarum, & Canonicorum origo, & initium in dubium vocetur, vt ipſe quoque Polydorus teſtatur *d. lib.* 7. *cap.* 3. tamen quæ de Canonicis referuntur ab Authoribus aliqua commemoranda videntur. Erant ab initio Ordines monachorum, & Clericorum prorſus diſtincti. A viris autem Religioſis, & pijs ad Monaſticæ vitæ imitationem, etiam Presbyterorum, & Canonicorum Collegia inſtituta ſunt, ex quibus Clerici Monaſterijs Eccleſiæ initiati, ac deſtinati, & presbyteri in Eccleſiæ miniſterio iam conſtituti ad certam, & præſcriptam regulam vitam agerent, quæ quamuis Monaſtica illa paulò fuerit liberior, tamen etiam certis legibus, & canonibus adſtringebatur, vndè & vita illa Canonica, & qui eam profitebantur Canonici dicti ſunt, ipſorumque Collegia Monaſteria quoque dicta fuerunt, ob eamque cauſam in antiquioribus Concilijs Monaſteria monachotum, & Clericorum memorantur, atque his præerat Epiſcopus, vt illis Abbas. 54

De authore huius inſtituti variæ proferuntur variorum ſententiæ. D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 188. comprobare nititur, Apoſtolorum eſſe inſtitutum, ſicut etiam refert Polydorus eo *cap.* 3. & Volateranus *lib.* 1. *Anthrop.* D. Thomam ſequuti. Alij huius Canonicæ vitæ initium ad Vrbanum Primum Romanum Pontificem referunt, qui floruit circa annum Chriſti 230. Ideò, quod is conſtituiſſe legitur, vt ex prædijs, & bonis matricibus Eccleſijs collatis Epiſcopi omnes communem vitam degere volentibus cuncta neceſſaria ſubminiſtrent, ſicut legitur in decretali I. Vrbani. 55

Nonnulli D. Auguſtinum huius inſtituti præcipuum authorem faciunt, qui cùm cœtum quendam piorum virorum congregaſſet, qui extra Vrbem, & turbas hominum pietatem exercerent, factus Epiſcopus intra Epiſcopium Monaſterium quoque Clericorum, & presbyterorum, cum quibus communiter viueret, inſtituiſſe legitur. 56

Onuphrius Panuinus in ſuis ad Platinam annotationibus indicat ex Archiuis Eccleſiæ Lateranenſis, Gelaſium primum Papam circa annum 495. Canonicos Regulares Ordinis S. Auguſtini Laterani primùm collocaſſe. De origine huius Ordinis ita ſcribit Sabellicus *Ennead.* 9. *lib.* 9. *In hæc*, inquit, *tempora*, quibus nimirùm Schiſma ingens inter Benedictum XIII. Gregorium XII. & Alexandrum V. *reponit Canonicorum regularium ortum Philippus Eremitarum apud Friſonariam Lucenſis agri oppidum. Sed huius fidem eleuat inueterata contentio de Eremitanæ, & Canonicæ familiæ ortu, vtraque ſuam ad Aurelium Auguſtinum referens originem. Potuit igitur inſtauratio eſſe verius, quàm origo.* Vide Cranzium *lib.* 4. *cap.* 37. *Metropol.* Vincentium *in ſpecul. hiſt. lib.* 26. *c.* 51. Antoninum *tit.* 15. *c.* 17. Panuinium *in Chron.* Gilbert. Cognat. *lib.* 3. & alios. De ipſorum Canonicorum reformatione agitur in Concilio Moguntino anno 813. ſub Carolo celebrato, & apud Trithemium in Chron. Hirſaugenſi *fol.* 41. Synodum Educenſem circa annos Domini 1083. relatum *can.* 19. *quæſt.* 3. Synodum Colonienſem anno 1260. celebratam *can.* 7. Poſt annos Domini 1300. hic ordo inſtauratur, & in plures familias diducitur circa annos Chriſti 1380. vt refert Antoninus dicto *tit.* 15. *cap.* 17. eo enim tempore exorta eſt Congregatio Canonicorum Seruatoris, quæ & Scopetina nuncupatur. Alia item Friſonaria, quam & Lateranenſem appellant. Tertia D. Georgij in Alga Venetijs, vt Polydorus indicat dicto *cap.* 3. Eorum veſtitus habetur apud Sabellicum *Ennead.* 7. *lib.* 9. & Polydorum *ibidem*, & Synodum Senonenſem *cap.* 22. ac Volateranum *lib.* 23. *Anthrop.* 57

De Acæmetis autem, vel Studitis hæc extant. Aucta eſt Gennadij Epiſcopi tempore circa annos videlicet 459. Conſtantinopolitana Eccleſia nobiliſſimo Monachorum Cœnobio Acæmetarum, hoc eſt, Inſomnium, in quo plurima multitudo habitans monachorum iuges die, noctuque peruigiles Deo laudes offerebat tripartito tempore, & monachis ſibi inuicem ſuccedentibus. Vocati ſunt ijſdem Studitæ à Studio viro clariſſimo, qui eiuſmodi Monaſterium erexit, de quo Nicephorus *lib.* 15. *cap.* 23. Ad eum extat luculenta S. Ambroſij *Epiſtola* 58. Geſſit cum Aetio Conſulatum, vt Faſti produnt Conſulares. Eorum inſtituti non fuit author Marcellus, ſed propagator. Verùm Alexander Abbas, eiuſ- 58

dem

dem Marcelli institutor religiosum illum cultum inuenit, si vera sunt, quæ in actis Marcelli referuntur apud Surium die 29. Decembris. Circa annos verò Domini 540. in Nestoris hæresim prolapsi sunt monachi Acæmitæ, & à Iustiniano Imperatore propterea damnati, à Constantino verò Copronymo Monasterio suo eiecti.

59 De studijs autem, exercitijs, institutis, victus item, & vestitus ratione omnium monachorum lege Sozomenum *lib.6. c.38.* Euagrium *de Palestinæ monach.* Ephrem *lib.2. de compunct. cord. cap.3. Adhortat. ad monach. operibus Athanasii annexam*, Ambrosium *Epist. 82. lib. 10.* Hieronymum *Ep. ad Paulinum*, & *Ep. ad Rusticum*, & *Ep. ad Eustoch.* Augustinum *lib.1. de morib. Eccles. Cath. cap.31. de morib. & exercit. monach. vtriusque sexus Romæ commorantium*, Basilium *serm. 2. exercitatorio de vita spirit.* Epiphanium *de disciplina*, & *vita Monach.* Chrysostomum *homil.73. in cap.32. Matth.* & præ cæteris Cassianum, auctorem Monasticæ vitæ in Gallia, qui ab ipsa propemodum infantia inter monachos adoleuit, & in vtroque genere tam Eremitarum, quàm Cœnobitarum ad extremam vsque vitæ metam perdurauit, ac studio Monastices suscepit varias, difficiles, & longinquas peregrinationes. Peragrauit enim Palæstinam, Mesopotamiam, & Cappadociam. Inuisit Ægyptum, ac Thebaidos deserta. Peruenit & ad Nili vsque ostia. Scythiæ quoque deserta perlustrauit studio cognoscendi vitam, mores, instituta, & exercitia monachorum hinc inde commorantium, cuius rei locupletissimi testes sunt ipsius libri his de rebus conscripti.

60 Annis post Antonium illum Thebæum circiter 166. claruit Benedictus. Is tumultuum, & bellorum, quæ Iustiniani Imperatoris tempore exorta fuerant, pertæsus, in solitudinem abijt, in qua perdiù versatus, tandemum Sublacum contulit. Hic cum à multitudine ob sanctitatis famam frequenter adiretur, & ei solitudine nihil gratius esset, postremò eius celebritatis vitandæ causa, Casinum, in quo castrum, & ara Apollinis habebatur antiquitus, venit, vbi & Monasterium, seu Cœnobium condidit, ibique sibi sedem posuit, sparsosque hinc inde per Italiam, & soliuagos eo tempore monachos in id Cœnobium, quasi in vnum contraxit, mores, & vitam, quam Basilius cum certa viuendi forma constituisset in Oriente, ipse in Occidente instituit anno Domini 530. Volater. *lib.21. anthrop.* Polydoro *lib.7. cap.2.* sancto Gregorio *dialogor. lib. 2. cap.1. & 2.*

61 Eusebius Vercellensis Episcopus Monasteria, & monachos in Ciuitates introduxit in Occidente primus, vt Ambrosius testatur. Idem deinde ab alijs multis in locis factum est. Athanasius enim in Vrbem Romam primus inuexit monachorum institutionem, idque vitæ genus nobilissimæ Romanæ fœminæ consectari cœperunt. De ijs enim Hieronymus *Ep.16. ad Principiam* hæc scribit: *Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propositum monachorum, nec audebat propter ei nouitatem ignominiosum, & vile in populis nomen assumere. Hæc*, Marcella, *sub Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio; & posteà Petro, qui persecutionem Arianæ hæresis declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum, Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, Monasteriorumque in Thebaide Pachomij, & Virginum & Viduarum didicit disciplinam*, & Baronius *tom.3. Annal. Factum est*, inquit, *feliciter, vt Athanasio propalante, inferretur, ac pariter coleretur in Vrbe sublime illud viuendi genus, cuius in montibus, ac desertis locis tantùm cernebantur vestigia.*

62 Sanctus Martinus monachos in Vrbes Galliæ traduxit primus, vt Baronius testatur dicto *tom. 3.* Bonifacius Germanorum Apostolus in Vrbes Germaniæ, atque Benedictus in Italiæ, aliarumque regionum oppida. Is natus fuit anno Domini 480. venit ad conuersionem anno ætatis suæ 14. Moritur anno Domini 542. ætatis suæ 62. Martij 21. die, vt Trithemius *de vir. Illustr. Ordinis Benedictini lib. 1. cap. 1.* indicat. Duodecim Monasteria construxisse dicitur, quibus singulis vnum ex duodecim suis Discipulis Abbatem dedit, Leo Ostiensis *in chron. Casin. lib. 1. cap. 1.* His multa alia progressu temporis accesserunt adeò, vt Ordo, quem instituit Benedictus mox à principio, & inde per annos sexcentos valdè cœpit multiplicari, & vsque in longissimas terrarum Prouincias dilatari, atque extendi. Atque hic est ortus monasticæ vitæ, & præsertim Benedictinorum Ordinis, eiusque Monasteriorum in Europa conditorum, quibus ab hoc initio certatim omnia loca passim repleri cœperunt mira hominum cuiuscumque status ad Sanctimoniam promptitudine, ac prodigiosa liberalitate.

Ex his apparet, Benedictum ferè omnium monacho- 63
rum occidentalium patrem, fundatorem, institutorem, vel saltem restauratorem Trithemio, & alijs nominari vsque ad tempora Ordinum Mendicantium, hoc est per annos ferè 666. à quo tempore, vt Trithemius loquitur, non adeò frequenter Monasteria fundabantur Ordinis huius, quemadmodum præteritis temporibus. Suo autem tempore, hoc est, circa annos 1580. Monasteria Ordinis Benedictini Abbates habentia, exceptis Præposituris, Prioratibus, & Cœnobijs Monialium, vltra quindecim millia fuisse idem author refert, & addit; *si vnusquisque sua possideret, tertiam partem Orbis Christiani Benedictum occupare videri potuisse.* Prodierunt ex his eius Cœnobijs multa agmina monachorum toto hoc tempore. Ex eius saltem Discipulis Volaterani temporibus 24. extiterunt Romani Pontifices. Cardinales eiusdem Volaterani ætate ferè 200. Archiepiscopos in diuersis Ecclesijs 1600. Episcopos 4000. Abbates eruditione, & scriptis celebres 15700. Canonizatos, & Sanctorum Cathalogo insertos, 15600. Volater. *lib.21.* Trithem. *lib.1. cap. 4. de vir. illustr. Ordin.* Sabel. *Ennead. 8. lib. 2.* Genebrard. *in Chronograph.* Sebast. Franck. *in Chron.* Eius Regula est 73. Capitibus comprehensa. Sub ea militant Ordines circiter 23. & maximè nigri, qui vulgò dicuntur Benedictini, de quibus Ioan. Andr. in *Clem. de stat. monachor.* Ij sunt ordo Specuensis, Carthusiensis, Cistercensis, S. Vuilhelmi, Scotorum, Montis Oliuerensium, album portantium habitum, Cœlestinorum, Sclauorum, Vallis Vmbrosæ, Fontis Ebrandi, Humiliatorum sub albo habitus Grandimontensis, S. Ambrosii, Camaldulensis, Vallis Scholarium, S. Pauli primi Eremitæ, quem alij ad Augustinianos referunt, Cluniacensis, Præmonstratensis, S. Iustinæ, Syluestrinorum, Gilbertinorum, & Ordo de S. Burga vidua, vt Trithemius indicat *lib.3. cap.3. de vir. illustr. Ord.* His Polydorus *lib.7. c.2.* Eremitanos D. Hieronymi annumerat, quos dicit postremò per Martinum V. in familiam Benedicti ascitos fuisse. Qui tamen omnes diuerso amiciuntur vestitu, differuntque in traditionibus, & statutis, suntque omnes exempti præter Siluestrinos, vt Alphonsus Aluarez Guerrero indicat *c.57.*

Præscripserat quidem Benedictus monachis suis Re- 64
gulam omnibus numeris, vt opinabatur, absolutam, quam etiam simpliciter ab ijs custodiri, atque obseruari voluit. Sed quia tempora mutantur, & nos mutamur in illis, & hæc dies, hæcque ætas aliam vitam, aliosque mores, quàm alia, sæpè postulet, factum est, vt à Synodis, vel necessitate cogente nouæ leges sint conditæ, & monachis propositæ, Regula interim salua, & incolumi manente, vel vetus disciplina in vsum reuocata, cùm ex negligentia collapsa esset, & prorsus inculta iaceret, vel denique multa prohibita, & abrogata, quæ à monachis fiebant.

Vnde in Turonensi tertia Synodo huiusmodi Canon 65
editus fuit. *Monasteria monachorum, in quibus Regula B. Benedicti Patris conseruabatur, sed nunc fortè qualicumque negligentia subrepente remissius, ac dissolutius custoditur, vel certè penitus abolita negligitur, bonum videtur, vt ad pristinum reuertantur statum, & Abbates eorumdem in eodem habitu, ac vita, qua ipsa Regula præcipit, eos incedere, viuere studeant; quoniam aliqua sunt monasteria, in quibus iam pauci sunt monachi, qui prædicti Patris Regulam suis Abbatibus promissam, habeant. Quippè cum ipsi Abbates magis canonicè, quàm monasticè inter suos conuersari videntur.*

Hinc in Aurelianensi prima Synodo *cap.22.* relata 66
in can. nullus monachorum 18. quæst.2. sancitur, *vt nullus monachorum, Congregatione Monasterij derelicta, ambitionis, & vanitatis impulsu cellulam construere sine Episcopi permissione, vel Abbatis sui voluntate præsumat.* Item, *vt monachi, qui hincinde vagentur, si inuenti fuerint,*

rint, cum auxilio Episcopi, tanquam fugitiui sub custodiam reuocentur. Et ante hanc Synodum in Agathensi Concilio similiter decretum fuerat, *ne Monachis adsolitarias cellulas liceat à Congregatione discedere, nisi fortè probatis post emeritos labores, aut propter infirmitatis necessitatem, asperior ab Abbatibus, regula permittatur.* Extat etiam apud Gratianum *caus. 20. quæst. 4. can. monachum*, §. *seruandum*, vbi simul Gratianus indicat, de quibus monachis hoc sit intelligendum, *de religiosè* nimirùm *viuentibus, quibus vota specialis abstinentiæ, vel alicuius districtionis, quæ generalem consuetudinem suorum fratrum excedat, sine Abbatis consensu vouere non licet, ne super eos fratres scandalizentur.* Illorum etiam causa hoc statutum esse idem testatur eodem loco, *qui regularem disciplinam subterfugientes, peregrinationis suæ vota sibi assumunt.* Quod nec monacho, nec vlli Clerico licet, ne hac occasione ad sæcularem conuersationem redeat. In Aurelianensi autem Synodo ambitionis, & vanitatis causa hoc monachis prohibetur, sicut extat in *can. nullus monachus* 18.q.2.

67 In Synodo Turonensi secunda anno 570. iuxta Paruinium celebrata, statuitur *cap.* 15. *nullus monachorum assumere alium in lectum suum præsumat. Nec liceat monachis cellulas habere communes, vbi aut bini maneant, aut peculiares reponi possint; sed vt locus labore communi construatur, vbi omnes iaceant, aut Abbate, aut Præposito gubernante.*

68 Cùmque negligentiores in obseruatione ieiuniorum essent, ita sancitum fuit in dicta Synodo Turonensi secunda *cap.* 18. *De ieiunijs antiqua à monachis instituta seruentur, vt de Pascha vsque in Quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die Fratribus prandium præparetur. Post Quinquagesimam tota hebdomada exactè ieiunent. Posteà vsque ad Kalendas Augusti ter in septimana ieiunent, secunda, & quarta, & sexta die, exceptis his, qui aliqua infirmitate constricti sunt. In Augusto, quia quotidie Missæ Sanctorum sunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Nouembri ter in septimana. De Decembri vsque ad Natale Domini omni die ieiunent. Et quia inter Natalem Domini, & Epiphaniam omni die Festiuitates sunt, itemque prandebant,* excipit triduum illud, *quoad calcandam Gentilium consuetudinem Patres statuerunt, priuatas in Calendis Ianuarij fieri litanias, vt in Ecclesia psallatur, & hora octaua in ipsis Calendis Circumcisionis Missa celebretur. Post Epiphaniam verò vsque ad Quadragesimam ter in septimana ieiunent.*

69 Diuus Gregorius Magnus *in Epistol.* ad Valentinum quemdam Abbatem à Baptismo omninò remouit monachos, nec idoneos censuit, qui pueros susciperent ex baptismo. Citatur etiam à Gratiano in *can. peruenit* 18. *qu.* 2. itemque à Sabellico *Ennead. 8. lib.* 5. & Chronico Chronicorum. In Antisiodorensi Synodo quoque anno 614. celebrata *cap.* 25. sancitum fuit, *ne Abbates filios de baptismo leuent, nec monachi commatres habeant.* Causa huius decreti redditur in Glossa ad dictum locum Gratiani, ne scilicet *nimia hac occasione à monachis contrahatur familiaritas cum laicis, & præsertim cum mulieribus*, quas ibidem Gregorius monasteria ob eamdem causam, ne accedere quidem vult.

70 In Antisiodorensi Concilio etiam Abbatibus, & monachis nuptiarum solemnitatibus interdicitur *cap.* 24.

71 Decreuit etiam Gregorius Magnus, ne liceat monacho sua bona monasterio collata, testamento abalienare. Sic enim inquit, *Ingredientibus monasterium conuertendi gratia, vlterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum eiusmodi Monasterij iuris fiant, lib. 7. Epist. 7.*

72 In Concilio vniuersali Constantinopolitano 6. anno 681. celebrato, decretum fuit, *ne monachi intersint ludis theatricis.* Quod iam anteà quoque in Carthaginensi 3. Synodo sancitum fuerat.

73 In Moguntina Synodo, anno 813. habita, decretum fuit *c. 12. & 14. ne monachi iudicia sæcularia tractent, nec canes, vel accipitres ad venandum habeant.* Reperitur, & confirmatur hoc in Rhemensi Synodo eodem anno celebrata *cap.* 29. in qua simul præcipitur *c. 26. Ne monachi tabernas ad edendum, & bibendum ingrediantur.*

74 Reprehendit monachos sæcularia tractantes Hugo *lib.* 2. de claustro animæ *cap.* 16. vbi agens de duodecim abusibus, ait: *quod quintus abusus sit monachus Curialis. Qui enim sæcularium hominum consortium diligunt, qui se consilijs Principum libenter ingerunt, qui secretorum conscij, & sunt internuntij, curiales possunt appellari. Ordo autem claustri, & ordo Curiæ aduersus est valdè. Ibi sedes in insidijs cum diuitibus in occultis, vt interficias innocentem; his audis: non sedi cum Consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Ibi insidiaris, vt rapias pauperem; hic dicis; Odiui Ecclesiam malignantium; & cum impijs non sedebo. Ibi dextera tua repleta est muneribus; hic lauas inter Innocentes manus tuas. Ibi pauperum res violenter auferuntur; hic pauperibus sponte offerunsur. Ibi laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur; hic benedicitur iusto. Si vis monachus esse curialis, laudas, quod non debes. Quod non expedit, defendis. Quod non licet, operaris.* Hæc ille.

Hoc vitium in monachis notauit etiam Bernardus, qui 75
in *homil. super missus est*, ita dicit: *Qui antea in suo Oppido, vel vico vix cogniti fuerant, modo circumeuntes prouincias, Curias frequentantes, Regum notitias, & Principum familiaritates assecuti sunt.* Excipit autem hìc D. Thomas 2.2.q.187. *ar.* 2. dilectionem proximi. Eamdem charitatem Monachis impendere licet suis parentibus quoque, si ipsorum auxilio indigent. Debent tamen, quantum possit salua Ordinis sui obedientia, satagere, vt per se, vel per alium suis parentibus subueniatur.

In Synodo Aquisgranensi anno Christi 816. celebrata de 76
monachis multa sunt constituta, quæ ibi legi possunt.

Hinc pleraque monasteria Episcopis erant subiecta cum 77
Abbatibus, & monachis, à quibus etiam visitabantur, & corrigebantur, si quid minus piè, rectèque ab ipsis ageretur. Nam in Aurelianensi prima Synodo *cap.* 21. ita sancitur: *Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant. Et si quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, can. Abbates* 18. *q.* 2. Citat etiam Gratianus eodem loco ex Aurelianensi quadam Synodo, sed in nulla reperitur: *Canonem, qui præcipit, vt non semel, sed sæpiùs in anno Episcopi monasteria monachorum visitent, & si aliquid corrigendum fuerit, corrigant.*

In Cabilonensi quoque Synodo anno 658. habita *cap.* 22. 78
sancitum fuit, *vt Episcopi monachos à Benedicti regula discedentes in ordinem redigant.* D. Gregorius Magnus etiam constituit, *vt visitandi, exhortandique gratia ad Monasterium, quoties placuerit, Episcopus eat; sic tamen charitatis officium illic impleat, vt grauamen aliquod Monasterium non incurrat, can. visitandi* 18.q.2. Sanciuitque Aurelianensis secunda Synodus tempore Vigilij Papæ celebrata, *vt Abbates, qui Episcoporum præcepta contemnant, ad Communionem penitùs non admittantur, nisi contumaciam, humilitate suscepta, deponant.* Et Moguntina Synodus sub Vuelfrido eius loci Episcopo, tempore Pipini Francorum Regis habita, decreuit, *vt monachi vbique Episcopis sunt subiecti, eosque diligant, nec Ecclesiasticis, nec sæcularibus se se negotijs miscere audeant, nisi eos Episcopus ad necessarium aliquod opus euocarit.*

Quidquid etiam sine licentia Episcopi ab Abbate de re- 79
bus Monasterij venderetur, ad potestatem Episcopi reuocandum Agathensis Synodus statuit *cap.* 56. Extat quoque in *can. in venditionibus* 17. *qu.* 4. Qua de re, & Aurelianensis 3. Synodus tale decretum edidit 23. *Abbatibus, Presbyteris, cæterisque ministris, de rebus Ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permissu, & subscriptione Episcopi sui, nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur Communione concessa. Et quod præsumptum, vel alienatum, vel temerè ordinatum est, ordinatione Episcopi reuocetur, can. Abbatibus* 12. *qu.* 2. In eamdem ferè sententiam ita quoque præcipitur *cap.* 11. Aurelianensis 4. Synodi. Nec licere cuiquam monachorum absque venia Episcopi Monasterium ædificare Concilium Chalcedonense, & Agathense præceperunt *can. quidam monachorum, & de monachis* 18. *qu.* 2. Imò ne peregrè quidem eis licebat ire sine Episcopi assensu. Nam in Cabillonensi Synodo *cap.* 15. statuitur, *ne Abbates, vel monachi ad Principem eant sine Episcopi sui concessione sub anathematis pœna.* Ecclesias denique monachorum Episcopo subiectas esse debere in Concilio apud Fauentiam celebrato definitum fuit *can. statuendum* 16. *quæst.* 4.

Quia verò Episcopi hac sua potestate sæpè sunt abusi, 80
ipsorum audacia non rarò fuit repressa. Nam S. Gregorius

rius Magnus in Concilio quodam Lateranensi decreuit, *vt nullus Episcoporum vltrà præsumat de redditibus, de rebus, vel curtis Monasteriorum, vel de Cellis, & villis, quæ ad ea pertinent, quocumque modo, qualibet exquisitione minuere, vel dolos, vel immissiones, aut violentias aliquas facere; aut in describendis, peruidendisque rebus Monasterij acquisitis, vel datis, acquirendisue vlla occasione se permiscere. Sed si qua causa fortè inter terram venientem suarum Ecclesiarum, & Monasteriorum euenerit, & pacificè non potuerit ordinari apud electos Abbates, & alios Patres, siue voluntaria dilatione, medijs Sacrosanctis Euangelijs finiatur.* Idem sanciuit Herudfordiana Synodus Angliæ *c.*3. & in Toletana Synodo decretum fuit, vt *Episcopi, si aliquid in monachos canonibus interdictum præsumpserint, aut vsurpare quicquam de monasterij rebus tentauerint, excommunicentur, can. hoc tantum* 18. *quæst.*2. In Toletana 7. Synodo *c.*7. cautum etiam fuit, *vt, defuncto Abbate, nihil ab Episcopo auferatur, & aliquid de Monasterij rebus minuatur.* Et Gratianus eodem loco *can. non semel* §. *pro talibus* indicat; *propter Episcopos tales, qui animarum curam non habentes, bona tantùm Monasteriorum in suos vsus conuertere cupiant, statutum esse, vt Monasteria cum suis rebus penitus sint libera à potestate, & dominio Episcoporum.*

75

76

77

81 Sæpè etiam Monasteria ab Episcopis, alijsque Clericis occupabantur, & tanquam Abbatibus regebantur. Hoc verò prorsus non vult fieri Gregorius Magnus. Sic enim hac de re scribit *lib.*6. *Ep.*40. Maximiano Rauennatensi Episcopo: *Dudum ad nos multorum relatione peruenerat, Monasteria in Rauennatibus partibus constituta, omninò clericorum vestrorum dominio prægauari, ita vt occasione quasi regiminis, ea velut in proprietate possideant; quibus non modicum condolentes, decessori vestro literas misimus, vt hoc emendare per omnia debuisset. Sed quoniam vitæ est termino citius præoccupatus, ne hoc onus Monasterio remaneret, fraternitati vestræ eadem nos scripsisse recolimus. Et quia, vt comperimus, in huius rei hactenus cessatum correctione est, hæc ad vos iterùm præuidimus scripta dirigere. Hortamur ergo, vt omni mora, omnique excusatione submota, ita Monasteria ipsa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis Clerici, vel hi, qui in sacro sunt ordine constituti, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodò causam, accedendi licentiam, aut si fortè ad peragenda Sancta Missarum fuerint inuitati mysteria. Sed ne vel procuiuslibet monachi, aut Abbatis promotione, onus aliquod fortasse sustineant, studendum vobis est, vt si quispiam Abbatum, aut monachorum ex quocumque Monasterio ad Clericatus Officium, vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat vlterius potestatem, ne Monasteria huius occasionis velamine, ea, quæ prohibemus, sustinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare iam secundò commonita Sanctitas vestra non differat, ne si post hoc negligentes vos esse, quod non credimus, senserimus, aliter Monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam notum vobis sit, quia tantæ necessitatis Seruorum Dei Congregationem subiacere amplius non patimur.* Idem Gregorius decreuit quoque, *ne Episcopus in Monasterijs Cathedram collocet, vel aliquam potestatem exerceat, seu ordinationem, quamuis leuissimam faciat, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus.*

82 Imò Politici quoque auaritiæ studio Monasteria, & Abbatias regendas post ea tempora non rarò susceperunt, easque suo nomine gubernandas alijs commendarunt ipsis interim politico regimini vacantibus, vt est videre apud Annonium *lib.*5. *cap.*41. *de gest. Francor.* & Iacob. Meyer. *in Flandric. hist.*

83 In Turonica secunda Synodo quoque *cap.*6. sancitur, *ne Episcopus Abbatem sine omnium suorum Abbatum consensu loco eijciat, & alium per præmia ordinet.* Et in Moguntina Synodo præcipitur, ne liceat Episcopo res Monasterij ob peccatum Abbatis tollere, *can. Episcopo* 16. *q.*6.

84 Quidam etiam Abbates cum suis monachis, & Monasterijs omni obedientia Episcoporum erant penitus exempti. Nam Gregorius Magnus Monasterio in Suessorum Ciuitate priuilegium dedit, vt tantùm Pontifici Romano pareat, vt est videre in libro eius 12. *cap.*32. & Leo Ostiensis *lib.*1. *c.*4. indicat, Casinense Monasterium tantùm Romano Pontifici subiectum fuisse, & ab omnium Episcoporum iurisdictione liberatum. Sic etiam Monasterium S. Maximi prope Treuerim, Ordinis primùm, & Regulæ Orientalium Monachorum, nunc verò Benedictinæ professionis, quam suscepit circa annum Domini 764. ab Imperatore Constantino sub perpetuò duraturam tuitionem Imperatoriam susceptum est, & adhuc hodie ab omni Archiepiscopali, & Episcopali iugo exemptum in temporalibus soli Imperatori Romano, in spiritualibus soli Summo Pontifici subest. Adrianus Pontifex Maximus huius nominis primus Andegario Campidonensi Abbati circa annos Christi 780. insigne priuilegium dedit, in quo Pontifex Campidonense Monasterium ab omni Episcopali iugo exemptum, & perpetuò liberum esse statuerit. Zacharias etiam, & posteà Benedictus Romani Pontifices, Fuldense Cœnobium sibi solis voluerunt esse subiectum, vt patet ex Epistola Theotonis ad Benedictum Papam, & Harton. ad Leonem.

Circa annos etiam Domini 676. Monasterium S. Martini Turoni in Gallia à Theodato Romano Pontifice exemptum esse dicitur ab omni Episcopali subiectione, & gubernatione. Exemplum priuilegij huius profert Baronius *tom.*8. *Annal.* Quod inter alia sic habet: *Mos, atque traditio Sanctæ Ecclesiæ nostræ plus non suppetat è regimine Episcopalis prouidentiæ Religiosa loca secernere.* Ex quibus verbis colligit Baronius, cessasse hoc tempore Romanos Pontifices eiusmodi exemptiones, & immunitates concedere Monasterijs. Ex ijs verò exemplis Gregorij Magni, & Leonis Ostiensis, quorum paulò ante nuntio facta est, constat, non cessasse, sed subinde durasse hunc morem, & consuetudinem etiam in Romana Ecclesia. Atque hæc res valdè suspectam facit hanc Epistolam, seu priuilegium Adeodati Pontificis, præsertim cùm Baronius ipse testatur, Pontificis huius res gestas alto silentio sepultas esse, vnicam hanc Epistolam per Papirium Massonum nuper in lucem vindicatam. 85

Experientia autem docuit, eiusmodi immunitates obfuisse potiùs, quàm profuisse monasticæ obseruantiæ. Nunquam certè placuit S. Bernardo; quod ex pluribus locis Epistolarum eius apparet, vt monachi ab Episcopali obedientia huiusmodi priuilegijs se subtraherent, vt nos etiam aliàs. 86

A Iustiniani Imperio vsque ad Conradi primi Imperatoris tempora per annos quadringentos S. Benedicti Ordo Monasticus sub vna Regula, ijsdemque ferè legibus, moribus, & habitibus per omnes totius prope Occidentis Prouincias solus viguit, & in pretio fuit. Ab illo verò tempore, hoc est, post annum à nato in carne Filio Dei noningentesimum hæc Benedictinorum familia, quæ hactenus vnica fuit, & sub vno parte militauit, in plures diuisa est, quæ etiam cum suis institutis, legibus, habitibus vsque adhuc vigent. 87

De hac secessione, seu diuisione D. Bernardus ita inquit: *Quemadmodum arbor vna est in radice, & trunco, multiplex autem in ramis, & fructibus, qui tamen humorem, & vigorem habent à radice & trunco; ita status monachalis in Occidente vnus est ab vno Patre deriuans, à radice Regulæ Benedicti habens vigorem, qui tamen processu temporis distinctus est in plures ramos diuersarum Religionum monachalium, conuenientium in Regula, sed differentium in constitutionibus, additis ad Regulam varijs & moribus, & habitibus,* referente Antonino *tit.*15. *cap.*14. Ex Anselmi autem Hanelburgensis Episcopi, qui floruit circa annum 1150. quadam Epistola apparet, eo seculo non paucos fuisse, qui hanc veritatem, nouitatem, & multitudinem Ordinum monasticorum subinde in Ecclesia exorientium, eamque in varias sectas discerpentium valdè improbarint. 88

Causa verò huius secessionis in Benedictina familia corruptus, ac deploratus inter monachos status ex Volaterr. *lib.*21. antrop. Quæ causa etiam fuit, vt Summi Pontifices quoque, & Concilia aliquot reformationes multas, ac varias in Ordine instituerint, quo ipsi etiam labescenti Ordini aliqua saltem ratione succurrerent, opemque ferrent. De hac re diligenter scripsit Trithemius *lib.*1. *c.*8. cum sequentibus *de vir. illustr.* 89

Quod verò ad Mendicantium Ordines, eorum initia valdè exigua, & Ordines pauci numero fuere, sed progressu temporis ita creuerunt, vt in infinitum pene procederent. Gregorius Decimus igitur Pontifex Summus anno 1273. vel secundùm Flores temporum anno 1274. Concilium 90

lium Maximum Lugdunum conuocauit, cui interfuerunt, vt Martinus Capellanus, & Lucenſis indicant, Epiſcopi 500. Abbates 60. & Prælati 1000. ex Germania, Gallia, Anglia, Hiſpania, Sicilia, Vngaria, Dacia, Bohemia, Polonia, &c. Nominatim autem euocauerat eò Pontifex omnium Mendicantium, quorum iam tum multa, & varia genera erant, primores ex omnibus nationibus, qui omnes tamen, viginti tribus eorum Ordinibus damnatis, ac abolitis, in quatuor dumtaxat eo in Concilio reddacti ſunt.

91 Approbati autem hi Ordines mendicantium non ſimiliter ab authoribus enumerantur. Volateranus *lib.25. anthrop.* & Alphonſus Aluarez in ſuo *Theſaur.* hoc ordine commemorant, vt primum locum dicant tenere Prædicatores, ſeu Dominicanos. Secundum Minoritas, ſeu Franciſcanos. Tertium Auguſtinianos. Quartum Carmelitas. Adrianus Dramma verò Gandauus primo loco ponit Auguſtinianos, ſecundo Prædicatores, tertio Carmelitas, quarto Franciſcanos. Polyd. Verg. *lib.7. cap.3. & 4. de rer. inuent.* dicit, Auguſtinianam familiam primam eſſe ex mendicantibus, ſecundam Carmelitarum, tertiam Prædicatorum, & quartam Minorum.

92 Quæri autem poſſet, cur ab omnibus Dominicani præponantur Minoritis, cùm Minoritæ ante Dominicanos ſint confirmati à Pontifice Romano? Hoc enim certum eſt, Innocentium Tertium ſomnio admonitum Ordinem Prædicatorum confirmare voluiſſe, ſed dum ſcriptioni Regulæ ſuæ Dominicus occuparetur, Pontifex rebus humanis excedit. Honorius igitur, qui ei in Cathedra ſucceſſerat, eorum inſtitutum demum comprobauit anno 1216. iuxta Vincentium *in ſpecul. hiſt. lib.30. cap.67.* Franciſcus autem Romam profectus Innocentij Tertij ſe ſubijcit iudicio. Pontifici non modo vitæ genùs, & norma agendorum probatur, ſed & facultatem vbiuis locorum prædicandi conceſſit, Vincent. *lib.29. cap.98. & 99.* Reſpondet Antoninus *tit.24. cap.7.* quantum ad quandam conceſſionem ſimplicem habitus, & modo illius viuendi, & quaſi permiſſionem, fuiſſe prius inſtitutum Ordinem Minorum per Innocentium Tertium. Quantum verò ad ſolemnem approbationem per Bullas Apoſtolicas authenticè fuiſſe prius Ordinem Prædicatorum confirmatum ab Honorio; hocque probare conatur ex literis Honorij Minoritis datis. Continent autem illæ non confirmationem, ſed defenſionem tantùm contra hoſtes Ordinis Minoritarum.

93 Et quamuis olim, attento iure communi Regulares omnes pariter, ac Clerici ſeculares Epiſcopis ſubdebantur, prout ex ſacris Canonibus, & Concilijs conſtat, modò tamen ab eorum iuriſdictione ſunt exempti ex multis priuilegijs Apoſtolicis, quæ obſeruari iubentur per *cap. nimis iniqua, & cap. nimis praua de excef. Prælat. & Clem.1. eod. tit. & Clem.1. de Regul.* ac demum per S. Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de regul. cap.20.* Et immediatè ſubſunt Romano Pontifici, de quibus priuilegijs latè Rodriq. *to.2. q.63. art.1. & 2. & 3.* Henriquez *de Indulg. cap.24.* Villalob. *p.2. ſum. tr.35. diff.4. à n.1.* Ceſpedes integro volumine *de Exempt. Regul.* Lezana tota ferè ſumma *de Regul.* Peyrinis *in priuil. Minim.* Bordonus, Tamburinus, omneſque alij Regulares ſcriptores, qui pro ſuis pugnant.

94 Siquidem Sedes Apoſtolica quorumcumque Ordinum Religioſos totaliter exemit ab Ordinariorum iuriſdictione, etiam ratione delicti commiſſi, contractus initi, ac rei exiſtentis extra locum exemptum. Et ex Ordinibus Mendicantium Fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici habent ſuper hoc ampliſſimum priuilegium à Sixto IV. vt in Conſtitutione, Mare Magnum appellata, quæ incipit, Regiminis vniuerſalis Eccleſiæ edita anno 1474. cuius hæc ſunt verba. *Et ne prætextu Conſtitutionis Innocentij Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Volentes, locorum diœceſani, & alij Ordinarij, aut alij quicumque in perſonas, & loca fratrum prædictorum ſibi iuriſdictionem, & ſuperioritatem vendicare præſumant, diſtrictiùs inhibemus, ne quiſquam abſque dictæ Sedis ſpeciali commiſſione, & authoritate in perſonas, domos, & loca dicti Ordinis fratrum Prædicatorum, vtpote prorſus exempta, aliquam præeminentiam, ſuperioritatem, & iuriſdictionem quomodolibet exercere præſumant etiam ratione contractus, vel delicti, ſeu rei, de qua ageretur, vbicumque iniatur contractus, committatur delictum, & res ipſa conſiſtat*, in Bullario *tom.1.* Idem priuilegium exemptionis cum ſupraſcripta clauſula de verbo ad verbum habent Fratres Minores Ordinis S. Franciſci ab eodem Sixto IV. qui antea fuerat eiuſdem Ordinis Generalis miniſter, vt in Conſtitutione ſimiliter Mare Magnum nuncupata, quæ incipit, *Regimini*, edita eodem anno 1474. prid. Kal. Sept. in Bullar. *tom.1.* Eamdem clauſulam habent in eorum Mari Magno Fratres Eremitæ Ordinis S. Auguſtini, cuius fit mentio in Conſtitutione Iulij Secundi, *Et ſi ad benemerendum* 17. Iunij 1508. in Bullario *tom.1.* Fratres itidem B. Mariæ de Monte Carmelo habent priuilegium cum expreſſione dictorum trium caſuum à Clemente VI. vt in literis directis ad Priorem Generalem, & Fratres dicti Ordinis datis Auenioni Pontificatus anno 6. 14. Kal. Auguſti incipientibus *Sacer Ordo veſter*, & ab eodem Sixto IV. in Bulla confirmationis priuilegiorum eiuſdem Ordinis data Romæ anno Pontificatus quarto, quæ incipit, *Dum attenta*, in qua ad literam inſerta eſt antedicta clauſula, quæ legitur in literis Prædicatorum, & Minorum. Similiter fratres B. Mariæ Seruorum ab Vrbano VI. in Bulla edita 7. Idus Aprilis Pontificatus anno ſecundo, à Martino V. & ab Innocentio VIII. in eorum Mari Magno confirmata eximuntur à quacumque Ordinariorum iuriſdictione ita, vt ijdem Ordinarij non poſſint in ipſos ratione cuiuslibet delicti, ſeu contractus, aut rei, vbicumque committatur delictum. iniatur contractus, aut res ipſa conſiſtat, poteſtatem, aut dominium aut iuriſdictionem aliquam quomodolibet exercere.

Et cum eadem clauſula exempti ſunt à Sixto IV. Fratres 95
Minimi S. Franciſci de Paula, vt in Bulla *Sedes Apoſtolica* 6. Kal. Iunij 1474. in Bullario *tom.1.* & eodem modo Clerici Regulares de Somaſcha eximuntur à Greg. XIII. in Conſtitutione edita 3. Id. Martij Pontificatus anno 13. & confirmata cum inſertione à Sixto V. in literis incipientibus *Æquum*, Kal. Maij 1585. in Bullar. *tom.2.*

Ex Ordinibus verò non Mendicantium Monachi Caſi- 96
nenſes ſimiles habent priuilegium exemptionis cum eadem expreſſione trium caſuum delicti, contractus, ac rei ab Eugenio IV. in conſtitutione, quæ incipit, *Et ſi quolibet*, edita Bononiæ prid. Kal. Iulij 1436. Pontificatus anno 6. Carthuſiani à Bonifacio IX. *vt in Conſtit.* quæ incipit *Sacroſancta* 17. Kal. Aprilis Pontificatus anno 2. in Bullar. *tom.1.* Oliuetani ampliſſimum habent exemptionis indultum cum prædicta caſuum expreſſione à Iulio Secundo, quod incipit: *Et ſi ad vniuerſos* prid. nonas Iunij 1507. in Bullar. *tom.1.* & indultum omninò ſimile habent Camaldulenſes à Leone X. in conſtitutione incipiente: *Et ſi à Summo*, edita 4. Nonas Iulij 1513. in Bullar. *tom.1.* Item Canonici Regulares Lateranenſes à Sixto IV. in Conſtitutione; *Dum ad vniuerſos* 10. Kal. Septembris 1476. in Bullario *tom.1.* Milites S. Ioannis Hieroſolymitani ex Bulla Pij IV. *Circumſpecta* prid. Non. Septembris 1560. in Bullar. *tom.2.*

Et generatim tam Religioſi Ordinis Ciſtercienſis non 97
ſolùm ex *cap. cum Ordinem de reſcript.* Societatis Ieſu ex Conſtitutione Pauli III. incip. *Licèt debitum* edita 15. Kal. Nouemb. 1644. in Bullar. *tom.1.* Pij V. 8. Kal. Iunij Pontificatus anno 3. vt in literis expeditis in forma: *Rationi congruit*, Gregorij XIII. in Conſtitutione, *Æquum reputantes* item 8. Kal. Iunij 1571. in Bullar. *tom.2.* quàm etiam cæteri Ordines Regulares Mendicantium, & non Mendicantium ampliſſimas habent priuilegiorum communicationes.

Et nihilominùs, non obſtantibus quibuſcumque priui- 98
legijs Regulares etiam intra clauſtra degentes ſubſunt viſitationi, aut iuriſdictioni Epiſcoporum in caſibus infraſcriptis.

Primus eſt in Regularibus, qui, quamuis non exerceant 99
animarum curam perſonarum ſecularium, tamen adminiſtrant perſonis ſecularibus aliquod Sacramentum præuia Epiſcopi licentia, aut in alicuius Sacramenti adminiſtratione de facto abſque vlla authoritate ſe ingerunt ex Conſtitutione Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs; quæ Concilij Trid. diſpoſitionem *in cap.11. ſeſſ.25. de Regular.* ampliauit ad exemptos tam ſeculares, quàm regulares, etiam aliquod Sacramentum adminiſtrantes, ac ſubiecit illos in his, quæ eamdem adminiſtrationem concernunt, plenè in omnibus iuriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati,

cum

cùm tamen ex *d. cap.* 11. Episcopus habeat iurisdictionem ordinariam, non delegatam in Regulares curam animarum exercentes, vt indicant verba illa, *subsint immediatè*. Quod intelligendum est, si Regulares deliquerint in administratione alicuius Sacramenti, vt dictam Constitutionem Gregorij S. Congregatio Concilij est interpretata, approbante ipso Gregorio.

Secundus, tertius, & quartus est, cùm Regulares delinquunt circa personas degentes inter sepia Monasteriorum Monialium, aut circa earundem Monialium clausuram, aut circa bonorum administrationem Monasteriorum Monialium. In his tribus casibus, etiamsi Monasteria Monialium sint ipsis Regularibus subiecta, nullis tamen priuilegijs, & exemptionibus Regulares tueri se possunt, quominùs ab Episcopo loci, tanquam in hoc, à Sede Apostolica delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant, vt statuitur in eadem Constit. Greg. XV. §. *Ad hæc*.

100 Quintus, sextus, ac septimus habentur in ipsa Constitutione §. *ac similiter*, vbi indulgetur Episcopis, vt possit vnà cum Superioribus regularibus Abbatissarum electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere. Et in Regularibus, qui deputari non possunt ad audiendas confessiones Monialium, etiam Regularium subiectarum sine Episcopi approbatione. Et in Regularibus administrantibus eorumdem Monasteriorum bona, qui adhibitis Superioribus, tenentur singulis annis reddere rationem administrationis Episcopo loci, licetque Episcopo ex rationabili causa admonere Superiores regulares, vt eosdem Confessores, & administratores amoueant, ijsque negligentibus, datur facultas Episcopo eos amouendi quoties, & quando opus esse iudicauerit, vt similiter statuitur in eadem Constit. Gregorij §. *Confessores verò*.

101 Octauus casus est in Regularibus, qui libros de rebus sacris imprimunt, vel imprimi faciunt sine nomine Authoris, aut illos vendunt, vel etiam apud se retinent absque Episcopi, & suorum Superiorum examine, & approbatione. Subijciuntur enim pœnæ anathematis, & pecuniæ, in Canone Concilij vltimi Lateranensis appositæ, atque à Tridentina Synodo innouatæ *sess.* 4. *de edit. & vsu Sacror. libr.* Eisdem pœnis illic subijciuntur qui scriptos communicant, vel euulgant, nisi antea, vt supra examinati, probatique fuerint, & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint Authores, pro Authoribus habentur. Quæ omnia vniuersaliter sunt intelligenda, ita vt S. Congregatio censuit comprehendi etiam conciones, & omnia. Vnde qui in ea committit, debet petere absolutionem.

102 Nonus est in *cap.* 1. §. *In Monasterijs sess.* 5. quo statuitur, vt in Monasterijs monachorum, vbi commodè fieri potest, lectio Sacræ Scripturæ habeatur. Quod si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in hoc, vt Sedis Apostolicæ delegati eos ad id opportunis remedijs compellant. Et inferiùs *in vers. Et ne sub spem* vbi disponitur, neminem ad huiusmodi lectionis officium tam publicè, quàm priuatim admittendum esse, qui priùs ab Episcopo loci de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus non fuerit. Quo decreto etiam Monachi comprehenduntur, cùm ab illo *in vers. Quod tamen* excipiantur tantùm lectores in clausiris Monachorum.

103 Decimus casus est in Regulari, qui in Ecclesia sui Ordinis sine benedictione, vel in Ecclesia alterius Ordinis sine licentia Episcopi, aut in alterutra contradicente Episcopo, prædicare prohibetur *in cap.* 2. *vers. Regulares verò sess.* 5. & *cap.* 4. *sess.* 24. Verùm Regulares in hoc delinquentes S. Congregatio olim declarauit non ab Episcopo, sed à suis Superioribus regularibus esse puniendos. Posteà tamen attributa fuit Episcopis facultas illos puniendi in hoc casu per constitutionem prædictam Greg. XV. §. *Ac demum*. Et aduertendum quod si Episcopus tantummodò non impertiatur benedictionem, sed vlterius non procedat, Regularis poterit nihilominùs prædicare in Ecclesia sui Ordinis licentia petita, licèt non obtenta iuxta *d. cap.* 2. *sess.* 5. Sed si non tantùm benedictionem non concedat, sed vlterius etiam progrediatur contradicendo, seu expressè prohibendo Regulari, ne audeat prædicare, tunc non licebit ei prædicare, etiam in Ecclesia sui Ordinis, prout loquitur *d. cap.* 4. *sess.* 24. ac si contra fecerit, puniri poterit ab Episcopo non in vim Concilij, sed Gregorianæ Constitutionis. Atque ita declarauit S. Congregatio Concilij à Cardinali Episcopo Giennensi consulta, eamque declarationem approbauit Vrbanus VIII. per literas in forma Breuis die 30. Ianuarij 1629. his verbis: *Ad hæc, quod in eisdem præinsertis literis dicitur* (loquitur de prædicta Constitutione Gregorij XV.) *Regulares non posse verbum Dei prædicare sine Episcopi licentia, id locum sibi vendicare in ijs tantùm Ecclesiis, quæ sui Ordinis non sunt, cùm in alijs Ecclesiis sui Ordinis sufficiat Episcopi benedictio petita, licèt non obtenta, ita tamen, vt si Episcopus non modò benedictionem simpliciter non concesserit, verùm etiam Regularibus prohibuerit, quominùs prædicent, tunc illo contradicente, ne in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, quemadmodum S. Concilij Tridentini decretis salubriter est cautum. Quo si Regulares siue in confessionibus audiendis, siue in prædicando aduersus ea, quæ superiùs declarauimus, quoquomodo deliquerint, in vim earumdem præinsertarum literarum ab Episcopo Giennensi coerceri, & puniri possint, etiam censuris Ecclesiasticis.* Quæ literæ haud fideliter referuntur ab aliquibus recentioribus. Nam verba illa: *Ne in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare*, referuntur sine illa particula negatiua *ne*, vt apud August. Barbos. in Collect. *ad cap.* 4. *sess.* 24. *de reform. num.* 24. & apud omnes ferè scriptores Regulares. Quod multis occasionem præbuit decreta hæc detorquendi in sensus à mente Sacri Concilij prorsus alienos.

Vndecimus habetur *in cap.* 2. *vers. si verò quod absit sess.* 5. in Regulari, qui errores, & scandala disseminauerit in populum etiam si in monasterio sui, vel alterius Ordinis prædicauerit, de quibus *Clem.* 1. *de priuil. & excess. Præl. & Clem. Cupientes de pœn. cap. ad abolendam* & Glos. *fin. de hæret.* Debet enim ei ab Episcopo munus prædicationis interdici, vt ibi præcipitur. Et huic decreto non censetur reuocatum per priuilegia post Tridentinum obtenta, nisi in ipsis priuilegijs appareat expressa dispositio contraria. Censuitque S. Congregatio, Regulares conciones haberè volentes non teneri facere fidei professionem, antequam hoc munus assumant, posse tamen Ordinarios, quo tempore concionandi licentiam ex decreto Concilij *cap.* 4. *sess.* 24. dabunt Regularibus, exigere ab eis professionem fidei, si ita ipsis expedire videbitur. 104

Duodecimus est circa Conseruatores. Nam & si decretum Concilij *cap.* 5. *in fin. sess.* 14. quoad hoc nominatim excipiat regularia loca; in Constitutione tamen Gregorij XV. de Conseruatoribus inter cætera statuitur, vt Regulares, qui secus quam iuxta formam ibi præscriptam Conseruatores eligere, aut electis vti ausi fuerint, voce actiua, & passiua sint ipso iure priuati, & illorum Conuentus, ac monasteria, eorumque personæ, ac bona careant Conseruatore ad annum, ita vt illorum causæ interea coram locorum Ordinarijs cognosci, ac definiri debeant. Præterea in § *insuper* decernitur, vt Regulares intra tempus ibi præscriptum Conseruatores eligere, eiusque electionis documentum intra dictum tempus penes acta Curiæ Ordinariorum exhibere, ac dimittere teneantur, alioquin eo termino elapso, quamdiù Conseruatores secundùm formam eiusdem Constitutionis non elegerint, coram ijsdem Ordinarijs conueniantur. Et infra, vt Conseruatores semel deputati durante quinquennio amoueri non possint, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica, aut locorum Ordinarijs, prout Regularibus libuerit, approbanda. 105

Decimus tertius quoad Indulgentiarum publicationem, & eleemosynarum corrogationem, de quibus *in cap.* 9. *sess* 21. & nos alibi. 106

Decimus quartus habetur *in cap. vn. sess.* 22. *de obser. & euit. in celebr. miss.* ibi: *Neue patiantur priuatis in domibus, atque omninò extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata oratoria ab eisdem Ordinarijs designanda, & visitanda, Sanctum hoc Sacrificium à secularibus, aut Regularibus quibuscumque peragi.* Quibus verbis sublatum est priuilegium ab Honorio III. concessum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus celebrandi in altari viatico, etiam Episcopo non permittente iuxta textum *in cap. in his de priuileg.* & diximus alio in loco. 107

Decimus quintus est in Regularibus, qui confraternitatum, vel Hospitalium administrationem suscipiunt. 108

Potest

Potest enim Episcopus eos cogere ad reddendas rationes administrationis, & in eos, quos culpabiles repererit, ad iuris præscriptum animaduertere iuxta *cap.8. & 9. sess.22.* vt S. Congregatio declarauit. Verùm consulta, an Abbates, Abbatissæ, & Præpositi Regulares, qui habent liberam administrationem suarum Ecclesiarum ex immemorabili consuetudine, teneantur reddere rationem fabricarum suarum Ecclesiarum Episcopo vigore decreti dicti *cap.9.* respondit: *Non teneri.*

109 Decimus sextus est quoad Confraternitates laicorum in Ecclesijs Regularium existentes, quas Episcopus potest visitare, atque ab illarum administratoribus rationes administrationis exigere ad præscriptum dicti *cap.8. & 9. sess.22.* non tamen potest earum Capellas inibi sitas, aut altaria visitare, nisi quatenus Confratrum administrationem concernunt, vt similiter S. Congregatio resoluit.

110 Decimus septimus est quoad interstitia, & examen Ordinandorum *in cap.11. 12. 13. & 14. sess.23.* Nam cùm dubitatum fuerit, an dictum *cap.11. 12. & 13.* quibus disponitur, vt promoti ad Ordines minimè possint ad altiorem gradum ascendere, nisi in susceptis Ordinibus sint versati, Regulares comprehendantur, præsertim eos, qui vel suo instituto, vel alia ratione in sacris Ordinibus se exercere non solent, S. Congregatio censuit, comprehendere; quia *cap.11.* generaliter loquitur, & eadem ratio subest. Et mentiones de Regularibus *in cap.12. & 13.* fiunt ad tollendam dubitationem de priuilegijs Regularium. Et iterùm disponente *cap.11. & cap.14.* eiusdem *sess.* Ordinatos ad minores ordines nonnisi post annum à susceptione postremi Ordinis ad sacros Ordines promoueri debere, nec ad presbyteratus Ordinem assumendum, qui in diaconatu integrum annum versatus non fuerit, nisi vtroque casu vtilitas, vel necessitas Ecclesiæ aliud suadeat, cùm dubitassent Regulares, an hoc iudicium quoad Regulares esset Generalium, & Prouincialium Ordinum adeò, vt ipsi vtilitate Prouinciarum, vel Conuentuum inspecta, in huiusmodi casibus valerent dispensare, S. Congregatio censuit, iudicium hoc ad Episcopum solùm pertinere, non ad Generales, vel Prouinciales Ordinum, posse tamen eos in suis literis dimissorialibus ad Episcopum significare causas vtilitatis, seu necessitatis suæ Religionis, ex quibus possit Episcopus iudicium suum formare.

111 Decimus octauus est quoad Confessiones sacramentales personarum secularium, etiam Sacerdotum, quas nec Regulares audire possunt, nisi fuerint ab Episcopo approbati, vt *in cap.15. sess.23.* Si tamen eas de facto audierint, non possunt puniri ab Episcopo in vim Concilij, vt aliàs censuit S. Congregatio, sed in vim Constitutionis Greg. XV. *de exempt. priuil.* vt Sedis Apostolicæ delegato, tanquam delinquentes in administratione Sacramenti pœnitentiæ, si confessiones audiuerint aut omninò absque Episcopi licentia, aut illa expirata, vel reuocata. De qua re nos alibi, & Constitutio Clementis X.

112 Decimus nonus habetur in *cap.2. verf. Synodi quoque sess.24.* quoad accessum ad Synodum Diœcesanam. Quibus autem casibus ex eo decreto Abbates, & Regulares cogi possint ad illam accedere ex sententia S. Congregationis Concilij, dic, quod generaliter decisum est, Regulares omnes, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, teneri, & cogi posse accedere ad Synodum diœcesanam sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incurrenda, alijsque pœnis arbitrio Episcoporum, etiam excommunicationis adeò, vt ius declarandi, & pœnas imponendi ad Episcopos, exemptione non obstante, pertineat. Item ius esse Episcopis dictos Regulares, qui nullis Capitulis subduntur, absolutè cogere ad Synodi obseruationem. Alios verò curam animarum exercentes ad seruanda ea, quæ fuerint decreta circa ipsam curam, & administrationem Sacramentorum.

112 Vigesimus est quoad præfixionem numeri in Monasterijs monialium, de qua in *cap.3. sess.25. de Regul.* Verùm Sacr. Congregatio aliàs consulta, an taxatio numeri Monialium Regularibus subiectarum, quæ facienda est ex decreto Concilij *in d. cap.* 3. pertineat ad Episcopum solùm, vel ad Superiorem Regularem, respondit pertinere ad vtrumque, & ad Ordinarium, & ad Superiorem. Postea edita fuit Constitutio Gregorij XIII. quæ incipit, *Deo sacris virginibus*, quæ obseruanda est.

Vigesimus primus habetur in eodem *cap.3.* in fine *sess.* 5. Vbi Monasteria tam virorum, quàm mulierum de cætero erigi prohibentur sine Episcopi, in cuius diœcesi erigenda sunt, licentia priùs obtenta. Quo decreto sublata est prohibitio Bonifacij VIII. *in cap. vn. de excess. Præl. in 6. & Clem. Cupientes de pœn.* vt censuit S. Congregatio; qua tamen de re extant decreta Apostolica, de quibus *tom.1.* 113

Vigesimus secundus habetur *cap.4. sess.25. de Regular.* in illis verbis: Nec licet Regularibus à suis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint; Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinarijs locorum, tanquam desertor sui instituti puniatur. 114

Vigesimus tertius habetur in eodem *cap.4. in fin.* vbi decernitur, vt Regulares, qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in Conuentibus tantùm habitent; alioquin ab Ordinarijs puniantur. 115

Vigesimus quartus habetur *in cap.5. in princ. sess.25. de Regul.* quo innouatur Constitutio Bonifacij VIII. *in cap. Periculoso de Stat. Regul. in 6.* & tribuitur Episcopo, vt Sedis Apostolicæ delegato plenissima auctoritas in his quæ pertinent ad clausuram conseruandam, etiam in Monasterijs exemptis. Vndè ex sententia S. Congregationis licet Episcopo Monasteria Monialium, etiam Regularibus subiectarum visitare, & singulas Moniales absque Regularium interuentu alloqui in concernentibus clausuram, & examinare, & clausuram violantibus pœnam imponere. Item censuit eadem S. Congregatio claues Monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subiectarum auferendas oeconomis secularibus, & tradendas Episcopo, tanquam Ordinario, cui Concilium custodiam clausuræ Monialium commisit; quod sæpiùs etiam ordinatum fuit à S. Congregatione super Episcopis, & Regularibus, 116

Vigesimus quintus ponitur in eodem *cap.5. sess.25. de Regular.* in illis verbis: Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio, etiam ad breue tempus quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda. At hæc facultas posteà in Constitutione B. Pij V. de clausura Monialium restricta fuit ad tres casus dumtaxat, videlicèt epidemiæ, lepræ, & magni incendij; quod verò subnectitur *in d. cap.5.* vt ingredi intra septa Monasterij nemini liceat sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, quomodò intelligendum sit, aliàs diximus. Illud verò, quod decernitur *in d. cap.5. sess.25.* de translatione, & reductione Monasteriorum Sanctimonialium extra mœnia ad noua, vel antiqua Monasteria intra vrbes, vel oppida frequentia, non pertinet ad Episcopum, si Monasteria sunt exempta, sed ad eorum Superiores, vt indicant verba illa, *& alij Superiores*, & S. Congregatio declarauit. 117

Vigesimus sextus *in cap.7. sess.25. de Regul.* in quo decernitur, vt si in Monasterio nulla Monialis reperiatur qualitatibus requisitis ad hoc, vt possit eligi in Abbatissam, ex alio eiusdem Ordinis eligi possit. Verùm facultas Episcopo attributa educendi Monialem è monasterio ex causa superiùs proposita, sublata fuit per Bullam B. Pij V. super clausura Monialium; quod autem subijcitur in eodem *cap.7. verf. Si hoc etiam incommodum*, vt Abbatissa eligi possit cum qualitatibus ibi præscriptis, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, hunc habet sensum, vt Episcopi quidem in Monasterijs sibi subiectis tantùm, in aliis verò Superioris consensus exigatur. Et eundem sensum habent verba, quæ ponuntur in fine *d. cap.7. v. Si verò*; nec non verba *c.10.* eiusdem *sess.25.* quibus iubetur, vt præter ordinarium Confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus bis, aut ter in anno offeratur. Hæc enim facultas in Monasteriis Monialium Regularibus subiectarum non pertinet ad Episcopum, sed ad Superiores regulares dumtaxat, vt Sacr. Congregatio respondit ab Archiepiscopo Ianuensi consulta. Hodie tamen in hoc etiam seruari debet quæ præscribuntur in Constitutione Gregorii XV. de exemptorum priuilegiis. 118

Vige-

120 Vigesimus septimus est in Monasteriis, quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Regulares ordinarios visitatores. Nam si intra annum in Congregationem sese redigere neglexerint, licet Metropolitano, in cuius Prouincia prædicta Monasteria sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato eos pro prædictis causis conuocare; quod si Metropolitanus id exequi non curauerit, Monasteria, eorumque personæ subduntur Episcopo, in cuius diœcesi sita sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, vt statuitur *in cap.*8. *sess.*26. *de Regular.*

121 Vigesimus octauus habetur *in c.*9. *eiusdem sess.*25. *de Regul.* quo Monasteria Monialium, Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, subijciuntur Episcopo, tanquam eiusdem Sedis delegato.

122 Vigesimus nonus habetur *in c.*11. *sess.*25. *de Regular.* in ea parte, in qua disponitur, vt in Monasterijs, quibus imminet cura animarum personarum secularium, aliqui etiam ad nutum amouibiles non deputentur, nisi de Episcopi consensu, & præuio examine per eum, vel eius Vicarium faciendo. De quo nos aliàs largè.

123 Trigesimus est *in cap.*12. *sess.*25. *de Regular.* vbi statuitur, vt censuræ, & interdicta Ecclesiastica etiam ab Ordinarijs emanata, mandante Episcopo à Regularibus in eorum Ecclesijs publicentur, atque seruentur.

124 Trigesimus primus est, vt dies etiam festi, quos in diœcesi sua seruandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam Regularibus seruentur, eodem *cap.*12. *sess.* 25. Quod

125 Trigesimus secundus ponitur *in cap.*13. eiusdem *sess.*15. *de Regul.* quo tribuitur Episcopis facultas componendi, appellatione remota, controuersias omnes de præcedentia inter Ecclesiasticas personas tam seculares, quàm Regulares cùm in processionibus publicis, tum in ijs, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & alijs similibus.

126 Trigesimus tertius ponitur in eodem *c.*13. vbi statuitur, vt exempti omnes siue seculares, siue regulares ab Episcopo ad publicas processiones vocati accedere compellantur; quod fieri posse censuit S. Congregatio etiam compellendo eos per pœnas, & censuras Ecclesiasticas, vt alibi fusè probauimus. Nec eo casu absolui posse à suis Superioribus; quia sunt excommunicationes ab homine, quarum absolutio petenda est à Iudicibus, qui eas tulerunt, vel à Sanctissimo. Excipiuntur in fine huius decreti, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt. Item Gregorius XIII. excipit Regulares, quorum Monasteria distant à Ciuitate vltra medium milliare.

127 Trigesimus quartus est in Regularibus, qui etsi degant extra claustra, tamen extra ea notoriè cum scandalo delinquunt. Hi enim puniri possunt ab Episcopo iuxta terminos *cap.*14. *sess.*25. *de Regul.* & Constitutionem Clementis VIII. editæ 18. Martij 1569. ideò cùm Superior Regularis ab Episcopo admonitus delinquentem intra tempus ab Episcopo præscribendum non puniuerit, ac de punitione Episcopum certiorem non fecerit. In qua quidem Constitutione illud etiam adijcitur, vt si Superior sic delinquentem ad aliam diœcesim transmiserit, instante Episcopo, intra terminum ab Episcopo præscribendum ad locum, in quo deliquit, illum reuocare teneatur; alioquin Ordinarius loci, ad quem trasmissus fuit, ab Ordinario loci commissi delicti requisitus, vel aliàs de illius delicto informatus, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, decretum Concilij exequi, & eum punire possit, ac debeat. Extra claustra verò S. Congregatio intellexit Regularem delinquere etiam cùm in Ecclesia Monasterij delinquit, nisi clausis portis, & solis Regularibus, in ea existentibus delictum sit commissum. Quare dicitur notoriè delinquere, ac extra claustra, si delinquit in Ecclesia, seu Monasterio sui Ordinis, in quo degit ita, vt populo scandalo sit, si pateant portæ Ecclesiæ, & alijs, quàm Regularibus in ea existentibus, delictum committatur. Si verò intra claustra Monasterij, vel in Ecclesia interiori delictum committatur, ex verbis Concilij non videtur procedere hoc decretum, cùm expressè dicat extra claustra; si scandalum tamen notorium dederit, ex identitate rationis videtur idem dicendum. Et aduertendum, quod etiam superiore non instante delinquens erit remittendus, & potest Episcopus instare, vt intra terminum à se præfigendum seuerè puniatur, sicque ad Superiorem transmittat cum actis, quæ apud se repererit. An verò quando extra claustra Regularis delinquit, detinendus sit in carceribus Episcopi, donec processus in Curia Episcopali conficiatur, eoque compilato, instante Superiore, remittendus sit vnà cum processu puniendus, vel potiùs non expectata compilatione processus, statim remittendus sit ad Superiorem vnà cum eis probationibus, quæ habentur, censeo statim esse remittendum.

Trigesimus quintus est in *cap.*16. *sess.*25. *de Regul.* quo 128
nullæ decernuntur renunciationes nouitiorum, nisi fiant cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij intra duos menses ante professionem.

Trigesimus sextus habetur in eodem *cap.*6. *in fine*, vbi 129
statuitur, vt nouitijs à Monasterio ante professionem abeuntibus omnia restituatur, quæ sua erant. Idque, vt rectè fiat, Episcopus etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

Trigesimus septimus est quoad voluntatis puellarum 130
Deo dicandarum explorationem ab Episcopo faciendam ex decreto 7. eiusdem sess. tam ante habitus susceptionem, quàm ante professionem, si puella sit maior duodecim annis, at si minor duodecim annis sit, ante professionem dumtaxat. Ita enim hunc textum S Congregatio interpretata est, cuius professionis tempus, ne Episcopus ignoret, tenetur Præfecta Monasterij eum ante mensem certiorem facere, alioquin suspensa est ab officio, quandiu Episcopo videbitur.

Trigesimus octauus est in *cap.*19. *sess.*25. *de Regul.* vbi 131
statuitur, vt Ordinarius debeat adhiberi vnà cum Superiore Regulari in iudicio nullitatis professionis. Quem textum Sacr. Congregatio declarauit, habere locum, siue professus nullitatem suæ professionis alleget, siue Religio velit illum expellere tanquam nulliter professum.

Trigesimus nonus ponitur *in cap. vltim. sess.*25. *de* 132
Regul. in fine, vbi Capitulis generalibus deficientibus exequi decreta illius sessionis disponitur, vt Concilia prouincialia per deputationem aliquorum eiusdem ordinis prouideant.

Quadragesimus habetur *in cap.*13. *sess.*25. *de reform.* 133
quo decernitur, vt quibuscumque in locis iam ante annos quadraginta quarta funeralium Cathedrali, aut Parochiali Ecclesiæ solita esset persolui, ac posteà fuerit ex quocumque priuilegio alijs Monasterijs, aut quibuscumque locis pijs concessa, eadem posthac integrè Cathedrali, seu Parochiali Ecclesiæ persoluatur, non obstantibus priuilegijs, etiam Mari Magno nuncupatis. De qua re est sermo *in cap. vlt. de testam.* & tradunt Doctores *in tit. de sepult. in 6. & Clem. eod. tit.* & in specie *in Clem. quia contingit*. Dixitque S. Congregatio fratres habentes priuilegium Iulij Secundi non soluendi quartam funeralium, non comprehendi hoc decreto Concilij, & ideò non teneri; quemadmodum etiam dixit manutenendos esse in possessione, qui ex immemorabili tempore exigebat dimidiam partem ceræ, quæ in funeralibus apponitur, dum cadauera tumulantur in Ecclesijs Regularium, & ad tollendum omnem controuersiam censuit S. Congregatio hoc decreto non comprehendi Monasteria ædificata à quadraginta annis citra, aut quæ indies ædificantur, vel in futurum ædificabuntur; præsuppositio quod huiusmodi Monasteria eius sint Religionis, cui à Sede Apostolica indultum sit, vt quartam funeralium non teneantur soluere. Onus verò probandi consuetum solutionis quartæ funeralium ante quadraginta annos incumbit Ordinario, aut Parocho ex S. Congregatione, si dictam quartam ipse petat. Personæ autem, quæ Tertiariæ dicuntur, si habitum gestant, & professionem emittunt, & viuunt sub obedientia suorum Superiorum secundùm Regulam approbatam à Sede Apostolica non tenentur soluere quartam funeralium; si verò ex voto, seu deuotione, aut in fraudem dictum habitum gestant, tenentur. De relictis pro Missis defunctorum celebrandis in Ecclesijs Fratrum Obseruantiæ non licèt Episcopo exigere quartam iuxta *cap. fin. de testam.* Aduertendum, quod in hoc decreto non agitur de legatis pijs; de his autem habetur de iure communi regula, quod de relictis ad pias causas debeatur quarta Cathedrali, *in cap. Requisisti, & in cap. Officijs de testam. & in cap. Conquerente de offic. ordin.*

ordin. Bald. *in l. Siquis ad declinandum* §. *in omnibus num.* 19. *C. de Epiſc. & Cler.* niſi occurrat aliqua ex limitationibus *cap. fin. de teſtam.* Nec prætextu cuiuslibet conſuetudinis poterit exigi certa pecunia taxata pro ſepultura, ſed gratis poſt illationem cadaueris id, quod laudabilis conſuetudo introduxit peti poterit, & de hoc quoque nihil agitur in hoc decreto.

134 In priuilegijs, quæ conceſſit B. Pius V. Mendicantibus, ea mens fuit, vt Parochi inuitentur, vt quoties eorum parochiani in Eccleſijs Mendicantium ſepelirentur, præſentes interſint, ac propterea tertiam partem rerum omnium conſequantur, quæ ab hæredibus defunctorum dantur pro funeralibus, quemadmodum *in Clem. Dudum de ſepult.* ſancitum eſt. Et quoniam abuſus irrepſerat, vt Parochi prohiberent, ne Regulares abſque eorum præſentia mortuorum corpora ad Eccleſias proprias aſſociarent, neque mortuorum huiuſmodi officium peragerent, neque abſque Rectorum præſentia infirmi condere teſtamenta, aut aliàs in Eccleſijs Regularium ſepeliri poterant; quæ omnia per Bullam B. Pij V. in fauorem Regularium editam fuerunt reformata. Sed Gregorius XIII. reduxit omnia ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini, cuius Conſtitutionem poſuit Nauarrus in fine ſui Manualis.

135 Quadrageſimus primus eſt in Regularibus, qui ob notorium delictum in excommunicationem inciderunt, quos cenſuit Sacr. Congregatio, poſſe ab Epiſcopo publicè denuntiari excommunicatos, vt ab alijs euitentur.

136 Quadrageſimus ſecundus eſt in Regularibus etiam S. Ioannis Hieroſolymitani, qui in perſonam Epiſcoporum delinquunt, Prælatorum iuriſdictionem turbant, aut illos impediunt, ne munus ſuum exequantur. Quibus caſibus S. Congregatio cenſuit, eos citra vllam exceptionem per eoſdem Ordinarios legitimè coerceri, & puniri poſſe, necnon incidere in Bullam, quæ legi conſueuit in die Cœnæ Domini. Quàm Sac. Congregationis ſententiam Gregorius XIII. ad ſe relatam approbauit; præter quam quoad illud verbum *turbant*, quo viſum eſt nimis generale. Ideò dixit decretum concipiendum eſſe contra impedientes iuriſdictionem Prælatorum. Eodem verbo vtitur Alexander III. *in cap.* 1. *de offic. deleg.* ibi: *Si eos manifeſtè cognoueris iuſtitiam impedire*, & Innocentius IV. *in cap.* 1. *de pœn. in* 6. ibi: *Si hac occaſione ſua impediatur iuriſdictio.*

137 Quadrageſimus tertius eſt quoad expoſitionem Sanctiſſimæ Euchariſtiæ. Decreuit enim S. Congregatio, vt non liceat Regularibus, etiam in proprijs Eccleſijs Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, niſi ex cauſa publica, quæ probata ſit ab Ordinario. Ex cauſa autem priuata poſſint, dummodò Sanctiſſimum Sacramentum è Tabernaculo non extrahatur, & velatum remaneat ita, vt ipſa Hoſtia videri non poſſit.

138 Quadrageſimus quartus habetur in decretis de celebratione Miſſarum à Sac. Congregatione Concilij edictis auctoritate Vrbani VIII. *in* §. *Deinceps verò* in Bullario *tom.* 4. vbi ſtatuitur, vt Monaſteria, & loca regularia poſthac recipienda, in quibus duodecim Religioſi ſuſtentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non inhabitauerint, ordinarij loci viſitationi, correctioni, atque omnimodæ iuriſdictioni ſubiecta eſſe intelligantur: Decreta fuerunt edita anno 1625. die 21. Iunij, & publicata die 22. Septembris.

139 Quadrageſimus quintus in alia eiuſdem Vrbani Conſtitutione, quæ incipit, *In ſuprema*, edita Idibus Nouembris 1627. qua ſtatutum eſt, vt cognitio cauſarum contra perſonas Eccleſiaſticas tam ſeculares, quàm regulares, quæ monetas aureas, vel argenteas tradunt, fabricant, colorant, vel aliàs adulterant, erogant, aut exponunt, in Italia ſpectet ad Ordinarios locorum priuatiuè quoad omnes Superiores Religioſorum, ipſiſque Superioribus penitùs excluſis, & quoad loca intra fines alicuius diæceſis, non tamen de diæceſi exiſtentia, ad Ordinarios ipſarum diæceſum, intra quarum fines eadem loca extiterint. Quo verò ad ea, quæ extra fines alicuius diæceſis conſiſtunt, ad viciniores eorumdem locorum Ordinarios.

140 Quadrageſimus ſextus eſt in Conuentibus Regularium, qui primùm fuerunt ſuppreſſi, & ſecularizati, ac deinde ex rationabilibus cauſis ad primæuum ſtatum regulare reducti, ac ſuis Religionibus reſtituti. Subſunt enim omnimodæ iuriſdictioni Ordinarij loci, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, donec habuerit redditus ſufficientes, quibus ſuſtentari valeant, & cum effectu ſuſtententur duodecim Religioſi, vt in decreto Innocentij X.

Quadrageſimus ſeptimus eſt in Conuentibus Regula- 141
rium nunquam ſuppreſſis, in quibus actu non aluntur ſaltem ſex Religioſi, quorum ad minùs quatuor ſint Sacerdotes, ſubiacent namque iuriſdictioni Ordinarij ſimiliter, tanquam delegati Apoſtolicæ Sedis, vt habetur in eodem decreto, cuius tenor refertur à Fagnano *in cap. Relatum num.* 71. *ne Clerici, vel Monachi*. Et an iuriſdictio in his vltimis duobus caſibus cenſeatur attributa Ordinario priuatiuè ad Superiores Regulares, an cumulatiuè plenè examinat idem Fagn. *in cap. Quarto de Offic. Ordin.*

CONSVLTATIO XLIV.

De parochialibus etiam Monaſterio Regularium vnitis; & de cura animarum principaliter ipſi Monaſterio incumbenti ad præſcriptum Sac. Concilij Trident. ſeſs. 7. *cap.* 7. *de reform. & ſeſs.* 25. *cap.* 11. *de Regul. Vbi de hac materia ſuboſcura plures textus Canonici, Conſtitutiones Pontificiæ adducuntur, explicantur, concordanturque.*

SAcrum Concilium Tridentinum *in d. cap.* 7. *ſeſſ.* 7. *de reform.* ita decernit; *Beneficia Eccleſiaſtica curata, quæ Cathedralibus, Collegiatis, ſeu alijs Eccleſijs, vel Monaſterijs, beneficijs, ſeu Collegijs, aut pijs locis quibuſcumque perpetuò vnita, & annexa reperiuntur, ab Ordinarijs locorum annis ſingulis viſitentur; qui ſolicitè prouidere procurent, vt per idoneos Vicarios, etiam perpetuos, niſi ipſis Ordinarijs pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiæ partis fructuum aut maiori, vel minori, arbitrio ipſorum Ordinariorum portione, etiam ſuper certa re aſſignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus, etiam cum Iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuſcumque in præmiſſis minimè ſuffragantibus.* 1

Per hoc decretum ampliatur, & ſuppletur *cap. De Monachis extr. de præb. & cap.* 1. *eod. tit. in* 6. & quod habetur *in Clem.* 1. *de iurep.* Nam aliquando Summus Pontifex, vel Epiſcopus propter inopiam Religioſorum concedit eis Eccleſiam quoad temporalia, vt poſſint precipere redditus, illoſque conuertere in propriam vtilitatem, conſeruato tamen priſtino Eccleſiæ ſtatu, ibique habent præſentationem Rectoris. Sed vt conſulatur cultui diuino, prouiſum fuit, ne qui præſentatus à Religioſis per diæceſanum admittatur, niſi ei tantùm de Eccleſiæ prouentibus fuerit aſſignatum, vt tam ſe ipſum, quàm incumbentia onera valeat ſubſtinere, *d. cap. De Monach.* quod etiam in exemptos extenſum fuit, *d. cap.* 1. *de præb. in* 6. Imò nec ipſi diæceſani debent præſentatum ad aliquam Eccleſiam admittere, niſi intra terminum ab eis ſtatutum, prouiſum ſit præſentato de idonea portione *d. Clem.* 1. quod etiam habet locum contra exemptos. 2

Quod ſi cura incumbat certæ perſonæ, tunc non per Vicarium, ſed per ipſam perſonam cura adminiſtranda eſt. Si verò toto Capitulo immineat ita, vt à ſingulis viciſſim exerceatur, cogendi planè ſunt ſinguli ad eam exercendam, vt notatur *in cap. Statutum lib.* 6. *de præb.* quemadmodum cenſuit S. Congregatio, apud quam quæſitum fuit, an Vicarij perpetui conſtituendi eſſent in Cathedralibus, Collegiatiſque Eccleſijs, curam animarum habentibus, quam curam temporarij, mercenarijque Capellani conſueuerunt adminiſtrare: reſpondit S. Congregatio, nihil generali lege ſanciendum eſſe, ſed ſingulis quibuſue caſibus, vbi ſe offerunt, prout magis ſe expedire videbitur proſpiciendum. 3

In Monaſteriorum verò Eccleſijs iuxta moderationem Gregorij XIII. Epiſcopus ad denominationem Monachorum 4

rum deputare debet vnum ex Religiosis præuio examine approbatum, & ad nutum eorumdem amouibilem, satisque erit, si cum tali Vicario vnus Monachus habitet, ne plures extra clausuram manere cogantur. In reliquis Constitutio B. Pij V. edita ad fauorem Regularium, quatenus disponit de Curatis eorum Monasterijs vnitis, etiam illorum mensæ, minimè intelligatur reuocata, si Monachi nominare vellent Capellanum secularem Episcopo, sed minimè ad ipsorum nutum amouibilem, quemadmodum S. Congregatio censuit.

5 Si verò huiusmodi beneficia curata sunt vnita Archidiaconatui, vel alijs Dignitatibus, vel Canonicatibus, censuit eadem S. Congregatio, seruandam esse dispositionem *cap. Extirpandæ §. qui verò de præb.* Si fuerint vnitæ Ecclesiæ curatæ, Hospitali, seu Commendis S. Ioannis Hierosolymitani tam circa visitationem, quàm deputationem Vicariorum seruanda est Constitutio B. Pij V. edita 12. Septembris 1571. Pontificatus anno 6.

6 Deputationem autem Vicariorum perpetuorum non esse faciendam censuit eadem Sac. Congregatio in Parochialibus, quæ sunt membra Monasteriorum; ideòque prouidendum iuxta instituta Religionis, nec pertinere hoc decretum ad Ecclesias ipsorum Monasteriorum, quibus immineat curam animarum, sed in ijs seruandum *cap. 11. sess. 25. de Regul.* quod si parochialis vnita sit perpetuo, & accessoriè beneficio simplici, an sit locus deputationi Vicarii, respondit S. Congregatio, Parochialem ex hac vnione assumere naturam simplicis beneficij, nisi cura in ea exerceatur per Vicarium temporalem. Hoc enim indicat, curam non esse suppressam.

7 Et quoad visitationem hoc decretum habere locum tantùm in actu visitationis censuit S. Congregatio, atque Episcopus visitare posse Ecclesias curatas, & Monasterijs, quæ capita Ordinum sunt, vnitas. Nec obstare *d. cap. 11. sess. 25.* quia ibi excipiuntur Ecclesiæ Monasteriorum, in quibus Generales, aut Capita Ordinum habent Sedem ordinariam principalem.

8 Ac licèt Concilium admittat etiam per Vicarios amouibiles curam animarum exerceri, Constitutio tamen B. Pij V. de Vicarijs deputandis in parochialibus vnitis sustulit hoc arbitrium Episcopis, & præscripsit formam deputandi Vicarios perpetuos cum taxatione congruæ portionis, sicut S. Congregatio censuit. Sed quæritur; quomodo constituatur Vicarij perpetui? S. Congregatio respondit, præuia erectione tituli, & præfixo decem dierum termino ab Ordinarijs ijs, ad quos nominatio Vicarij spectat ex Constitutione B. Pij V.

9 Portio verò iuxta moderationem B. Pij V. assignanda est, in qua computantur etiam incerta, quæ oblationes dicuntur ex pede altaris, cùm comprehendantur illis verbis Constitutionis B. Pij V. videlicet, *computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, & alijs obuentionibus*, nisi facta esset institutio illius Vicarij. Sed assignatio huius portionis fieri non debet, partibus non citatis, quando ad vitandam Vicariorum institutionem excipitur de fructuum tenuitate, adeò vt non conficiant portionem assignatam in d. Constitutione B. Pij. Respondet S. Congregatio, vbi apparent certi fructus, Constitutionem prouidere, vt scilicèt tot assignari sufficiat Vicarijs. Vbi verò non apparent, dentur quinquaginta de suo, cùm verisimile non sit, esse parochialem sine fructibus, atque adeò inutile fuisset illius onus subire; præterquam, si perspicuis probationibus planum facerent nullos omninò parochialis fructus extare.

10 Sed ponamus, quod cura vnita Collegiatæ immineat Archipresbytero, & Capitulo, portio ex quibus bonis deducetur pro Vicario? S. Congregatio respondit communiter ex bonis Archipresbyteri, & Capituli portionem assignandam esse. Quæritur etiam, an Vicarius perpetuus constitutus vigore huius decreti teneatur subire aliqua onera Ecclesiæ, saltem pro rata propter constitutionem B. Pii V. de Vicariis perpetuis? Gregorius XIII. ex relatione S. Congregationis declarauit ex ipsa Constitutione B. Pii omnia onera incumbentia parochiali, in qua erecta sit Vicaria perpetua, pertinere ad ipsum Vicarium perpetuum solùm, nulla autem ex parte ad Ecclesiam, aut Monasterium, aut locum pium, cui vnita fuerit ipsa parochialis.

11 Aduertendum, quod si fiat hæc prouisio in visitatione, non est locus appellationi ad effectum suspensiuum. Si fieret extra visitationem cum causæ cognitione, & processu ordinario, appellationem non solùm deuolui, sed etiam suspendi dixit S. Congregatio, quæ etiam censuit tolli quoque priuilegia in fundatione concessa, & in priuilegio visitatio spectaret non ad Ordinarium, sed ad Metropolitanum, aut alium Prælatum, non tamen ex hoc decreto Concilii Ordinariis tribuitur potestas visitandi loca regularia, quin etiam sublata intelligatur immemorabilis consuetudo deseruiendi per Capellanum amouibilem.

12 Quod verò ad *cap. 11. sess. 25. de Regular.* ita in eo statuitur: *In Monasterijs, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum, seu locorum familia, personæ tam regulares, quàm seculares huiusmodi curam exercentes subsint immediatè in ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius diœcesi sunt sita. Nec ibi aliqui etiam ad nutum amouibiles deputentur, nisi de eiusdem consensu, ac præuio examine per eum, aut eius Vicarium faciendo, excepto Monasterio Cluniacensi cum suis limitibus, & exceptis etiam ijs Monasterijs, seu locis, in quibus Abbates generales, aut Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent, atque alijs Monasterijs, seu domibus, in quibus Abbates, aut alij Regularium Superiores iurisdictionem Episcopalem, & temporalem in Parochos, & parochianos exercent, saluo tamen eorum Episcoporum iure, qui maiorem in prædicta loca, vel personas iurisdictionem exercent.*

13 In quod decretum notandum est, quod si ex concordia, & sententia excludatur Episcopus à visitatione alicuius Ecclesiæ, placuit S. Congregationi, esse seruandum id, quod antea seruabatur ex concordia, & sententia; quoniam Concilium per hoc decretum non derogat concordiis, & sententiis.

14 Cùm autem super parochiali erecta esset domus Monasterii Monialium, dubitatur, an possit Ordinarius prohibere, ne cura animarum per seculares exerceatur? S. Congregatio censuit, si Monasterium Monialium erectum fuit legitimè super corpus dictæ parochialis, seruandum esse hoc decretum, & sic posse curam animarum exerceri per Regularem, qui tamen præuio examine Episcopi fuerit idoneus approbatus, secùs si parochialis esset vnita, quia tunc seruaretur *c. 7. sess. 7.* Item cùm Monasterium Monachorum de Arrigo esset parochialis Ecclesia, & intra terminos suæ parochiæ haberet Ecclesiam de Aldea pendentem ab Ecclesia de Arrigo, Episcopo visitare volenti Ecclesiam de Aldea, Monachi se opposuerunt, S. Congregatio censuit Episcopum non posse visitare Ecclesiam de Aldea ex *cap. 7.* quia quando parochialis constituit in proprio fundo aliam Ecclesiam vicinam, quasi in adiutorium sui, non autem vt sit beneficium per se stans, Rector maioris Ecclesiæ est Rector vtriusque, & potest in Ecclesia ædificata constituere Vicarium, Abb. in *cap. Cum Ecclesia num. 9. de elect.* Felin. *in cap. Cum venerabilis num. 34. de rescript.* Poterit autem Episcopus visitare ex hoc decreto, nisi tamen Regulares probarent, se habere in ea spiritualem, & temporalem iurisdictionem iuxta hoc decretum.

15 Cumque dubitaretur, an Abbati S. Benedicti liceret nonnullos sui Monasterii Religiosos ad exercendum curam parochialium Ecclesiarum pro Rectoribus præsentare, substitit S. Congregatio, etsi id de iure veteri poterat *cap. Monachi*, vbi Abb. *num. 2. de Stat. Monach. & cap. Quod Dei timorem*, vbi Abb. *num. 7. 8. & 9. eod. tit.* Quod Concilium *in cap. 1. sess. 14.* in fine videbitur prohibuisse, licèt dici possit dictum *cap.* disponere tantùm in translatis. Ergo in reliquis stabit ius vetus. B. tamen Pius V. in locis, quæ inopia presbyterorum secularium ad curam parochialem idoneorum laborant, concessit, vt Regularibus etiam mendicantibus committerentur parochiales ad tempus, & ideò licentia petenda erit à Papa.

16 Ad regulam in principio dicti *cap. 11.* positam adducuntur tres exceptiones. Prima est Sedes ordinaria Generalis. Itaque ex hoc decreto in loco, in quo habet suam ordinariam Sedem, poterit absque licentia, & appellatione Ordinarii deputare vnum Confessarium, dummodò iste deputatus sit vnus ex illis, qui alias approbati fuerunt

runt ab Ordinario pro idoneo ad audiendas Confessiones vt *cap.*15. *sess.*23. Sicque conciliandum *d. cap.*15. cum hoc decreto 11. *sess.*25. *de Regul.* Si tamen Sedes ordinaria Capitis Regularium non erit in loco, vbi est Ecclesia curata, sed in loco distante ab Ecclesia, quamuis per medium milliare, exceptio ex Congregatione non intrabit. Secunda est. Abbates generales, qui ex Congregatione sunt, hi, qui etiam sint generales; tum quia si Concilium de Abbatibus simplicibus intellexisset, dixisset primùm Generales, deinde capita Ordinum, postremò Abbates; tum quia aliàs dispositio Concilii facilè eluderetur, cùm ferè omnia Monasteria suos habeant Abbates.

17 Tertia est Iurisdictio. Vnde Episcopo Squillacensi quærenti, an saltem vti Sedis Apostolicæ delegatus visitare posset Ecclesias curatas, quæ existunt in Oppidis Monasterii Carthusiæ S. Stephani de Nemore tam quoad temporalia, quàm spiritualia subiectis, & per Clericos seculares deseruiantur, S. Congregatio respondit, Episcopum Squillacensem non posse; quia licèt *c.*8. *sess.*7. faciat pro Episcopo, quia illis curatis deseruitur per secularem; in causa Lucana iam declaratum est, hoc decretum comprehendere curatas dependente à Regularibus, licèt eis deseruiatur per seculares. Declaratio S. Congregationis in Lucana est huiusmodi: Episcopus visitare potest omnes parochiales suæ diœcesis, in quibus sunt Sacerdotes seculares, licèt Ecclesiæ sint Regularibus subiectæ.

18 Et aduertendum, cùm hoc decretum restringatur ad Regulares tantùm, & ad domos Religiosas, Oppidum, in quo Abbas secularis verè exercet spiritualem, & temporalem iurisdictionem, posse ab Episcopo visitari. Et cùm Abbas Monasterii Pompotiani habeat iurisdictionem spiritualem, & tempotalem in Parochos, & Parochianos Insulæ Pompotianæ, in qua tamen sunt aliqui parochiani, qui quoad temporalia non subsunt ipsi Abbati, sed Ducatui Ferrariæ, S. Congregatio ex facto olim consulta, respondit, quod in ea parte, in qua Abbas habet vtramque iurisdictionem, Episcopus abstineat à visitatione. Posteà dubitatum fuit, si Episcopus visitare voluerit parochianos existentes in ea parte, quæ subest in temporalibus dicto Ducatui, an id facere possit, etsi in spiritualibus Abbati subiecti sint? Secundò, An Parochus, qui in temporalibus, & spiritualibus subest Abbati, teneatur inquisitus reddere rationem Episcopo de iis, quæ in spiritualibus tantùm Abbati subsunt? Ad primum S. Congregatio respondit, non posse; quia hoc decretum in his non disponit de parochianis, sed tantùm de personis exercentibus curam animarum, & in his dumtaxat, quæ ad eam curam pertinent. Ad secundum respondit, teneri in ijs dumtaxat, quæ ad curam animarum respiciunt. Item cùm inter Archiepiscopum Mediolanensem, & Monachos S. Ambrosij orta esset controuersia super iurisdictione, & visitatione trium locorum, quæ deducta ad Congregationem, & sumptis probationibus super exercitio iurisdictionis Monachorum S. Congregatio censuit, Monachos sinendos esse in ea quasi possessione, in qua reperiuntur, qua stante, Archiepiscopum illorum Ecclesias in dictis locis sitas, in quibus Monachi vtramque iurisdictionem exercent, visitare non posse per hoc decretum, saluis tamen iuribus Archiepiscopi tam in possessorio, quàm in petitorio, quibus via ordinaria poterit experiri.

19 Quo loco obseruanda est differentia inter dictum *cap.*7. *sess.*7. *de reform. & d. cap.*11. *sess.*25. *de Regul.* Illud enim loquitur cùm parochiales sunt Monasterio vnitæ. Hoc verò cùm cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbit. In casu *cap.*7. potest Episcopus in parochialibus vnitis erigere Vicarias perpetuas, si pro bono Ecclesiarum regimine ita expedire iudicauerit, præuia tamen erectione tituli, vt dictum est. In terminis verò *d. cap.* 11. Vicarias erigere non potest, sed Regulares pro tempore perficiendi ad curam animarum personarum secularium exercendam in Ecclesia Monasterij, seu etiam in membro Monasterij non vnito ex sententia S. Congregationis non aliter sunt deputandi, quàm ad suorum Superiorum nutum amouibiles. Præterea Vicaria perpetua beneficium parochiale censetur, vbi abdicata est prorsus cura à Rectore, & in Vicarium translata, vt per Doctores *in d. cap. Extirpandæ* §. *qui verò de præb. & in Clem. vnic. de offic. Vicar.* Ideòque eo casu conferri debet præuia forma examinis per concursum, à Concilio præscripta *in cap.*18. *sess.*24. vt S. Congregatio censuit, licèt regulariter in huiusmodi Vicarijs concursus non requiratur; at in beneficijs regularibus curatis censuit, non requiri formam concursus, quia de eis extat specialis prouisio Concilij *in d. cap.*11. *sess.*25. *de Regular.* Rursus nominationem Vicariorum secularium amouibilium in beneficijs curatis, vnitis, censuit spectare ad Episcopos; Vicariorum verò secularium perpetuorum, atque Regularium siue perpetuorum, siue amouibilium in vim certæ Constitutionis à B. Pio V. emanatæ spectare ad eos, in quorum Ecclesijs vnitis ipsi Vicarij ponentur, illosque non esse præuio concursu, sed tantùm examine, & approbatione Episcoporum deputandos. Atqui in casu *c.*11. nominationem Capellani pro exercenda cura Monasterio incumbente indistinctè ad Superiores regulares pertinere.

Et generaliter eadem S. Congregatio dixit, si Monasterium erectum legitimè fuerit super corpus parochialis, seruandum esse *d. cap.*11. *sess.*25. *de Regul.* & sic posse curam animarum exerceri per Regularem, qui tamen præuio examine Episcopi fuerit idoneus approbatus, secùs autem esset, si parochialis esset vnita, quia tunc seruaretur *cap.* 7. *sess.*7. 20

Cæterùm quid obseruandum, si parochiales nec sint Monasterio vnitæ, nec cura ipsi Monasterio incumbat, liquet ex infrascripta declaratione S. Congregationis, videlicet, vtrum in collatione parochialium, quæ Regularibus conferri consueuerunt, requiratur examen de literatura, vita & moribus, &c. ita, vt nullæ sint prouisiones dicto examine non præcedente? S. Congregatio censuit, hanc rem non esse determinatam vllo textu Concilij; quia *cap.*11. *sess.*25. *de Regul.* loquitur de cura animarum incumbente Monasterijs Regularium, *& cap.*7. *sess.*7. loquitur de vnitis. In dubio autem proposito agitur de parochiali, quæ nec Monasterium est, nec vnita Monasterio, sed pertinet ad collationem Regularium, tamen ex identitate rationis Patres existimarunt, requiri examen, & approbationem Ordinarij ita tamen, vt nullæ non sint prouisiones, sed Regularis possit amoueri, nisi ab Ordinario fuerit examinatus, & approbatus. 21

CONSVLTATIO XLV.

*De Regularibus, & Monialibus ad præscriptum Concilij Tridentini cap.*1. *&* 2. *sess.*25. *de Regular. vbi de vitæ institutione iuxta Regulam, quam professi sunt, deque proprietate ipsis omninò prohibita.*

REgularium triplex est differentia, ex triplici vitæ genere promanans. Contemplatiuum, actiuum, mixtum. Contemplatiui cum assidua meditatione, & oratione Deo inhærent, perfectioni proximi sunt, & qui huiusmodi vitæ genus profitentur, Monachi dicuntur, sortiunturque nomina diuersa inter se, prout in varias dissident institutiones, v.g. Monachi S. Benedicti, S. Basilij &c. Actiui actionibus circa proximum, tanquam Dei membra vacantes ipsi Deo inseruiunt, & hi sunt, de quibus in Euangelio; *Sitiui, & dedistis mihi bibere.* Sub hoc genere veniunt, qui pro Christianæ Reipublicæ defensione contra infideles militant. Huiusmodi sunt Milites Hierosolymitani, veniuntque sub eodem genere & ij, quorum opera in Xenodochijs circa ægrotos versantur, & consimiles. Misti, qui ita meditationi, ac contemplationi intendunt, vt actiones quoque, & ministeria amplectantur, Deo maximè sunt accepti, ac Reipublicæ Christianæ maximè prosunt. Ad hoc vitæ genus reducuntur, qui vulgò Mendicantes dicuntur. 1

De his omnibus, cùm noster hìc de Regularibus proponitur titulus, restringitur ad illos tantùm, qui in Religione approbata tria vota substantialia emittunt iuxta tradita per Doctores *in tit. de Regular.* Et licèt alij aliqua promittant, non dicuntur tamen habere Regulam, sed potiùs quemdam viuendi modum. Hinc fit, vt in dispositione odiosa erga Regulares non veniant, qui dicta tria vota substantialia professi non sunt. 2

Aduertendum tamen, quod nomen Regularium si strictè accipiatur, cùm Religio strictè sumpta æquiparetur seruituti, comprehendit tantùm, qui dicta tria vota substantialia profitentur, si largè etiam Hospitalarios S. 3

Ioan-

Ioannis. Cæteri verò milites, seu Hospitalarij, qui dictis tribus votis non ligantur, nomine personarum Ecclesiasticarum potiùs nominantur.

4 Nomen autem Monialium cùm in mulieribus idem significet, quod nomen Regularium in viris, Moniales illæ, quæ Canonicæ vocantur, non comprehenduntur in decretis Tridentini. Imò cùm tria vota non emittant, earumque regula approbata non sit, nec Religiosæ dicendæ sunt, sed facilè dici poterit venire sub nomine personarum Ecclesiasticarum, vt per Doctores *in c. Indemnitatibus de elect. in 6. & Clem. attendentes de Stat. Monach.*

5 Iubetur autem in *d. cap. 1. sess. 25.* omnibus Regularibus tam viris, quàm mulieribus ad præscriptum Regulæ, quam professi sunt, suam vitam componere. Hinc possunt Superiores Regularium inducere reformationem iuxta ipsorum instituta, si eorum Monasteria sunt relaxata, & Regula collapsa, & ad illam omnes obligare, vt colligitur in fine eiusdem Capituli; quod tantò magis Summus Pontifex, qui strictiorem potest inducere vitam Religiosis, quàm eorum Regula exigat, Doctores *in cap. Super eo de Regul. & in cap. Ad nostram de appell.* quia non possunt Religiosi resistere, quandoquidem suam voluntatem in suum Superiorem transtulerunt.

6 Atque in primis, quæ ad suæ professionis perfectionem, aut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ aliæ sunt alicuius Regulæ, & Ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum respectiuè essentiam, nec non ad communem vitam, victum, & vestitum conseruanda pertinentia, fideliter obseruent; quæ tamen si aduertatur ad tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ rediguntur. Ideòque ista rectè à Doctoribus substantialia appellantur. Et ista tria traditur Christum indicare adolescenti Matth. 19. Vendere enim omnia paupertas est, Sequi Christum obedientia, & castitas est. Non enim sequitur, qui non obedit, sic non sequitur, qui non imitatur. Vnde & castitatem seruare oportet, sicut ille seruauit. Et cùm finis regularis vitæ sit contemplatio, quomodo fieri possit, vt possit quis contemplare, & Euangeliorum doctrinam amplecti sine castitate? Omne enim secundùm Ioan. 1. *cap.* 2. quod est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ est.

7 Cùm dicitur ad communem vitam, id ad mores, & viuendi rationem, seu institutum refertur. Et quoad victum, licèt omnia ad viuendum necessaria hoc verbum complectatur, attamen Patres hoc verbo cibaria videntur velle significare. Sic quoque quoad vestitum, corporis cooperimentum, nempè vestes. Vnde reliqua omnia his tribus verbis explicantur, quæ ad vitam pertinent regularem. Hinc præcipitur, Capitulum generale, seu Prouinciali in visitatione fieri, nec prætermitti, vt moneant in viuendi obseruatione, quæ ad tria vota pertinent, tanquam bases, ac fundamentum totius ædificij regularis.

8 Et quoad Capitulum secundùm *d. sess. 25.* prohibetur, Regulares posse quicquam proprij habere, tam bonorum mobilium, quàm immobilium *can. Non dicatis 12. q. 1. can. Monacho 27. qu. 1. & cap. Monachi de Stat. Monach. & c. Cum Monasterium eod.* Sed statim omnia Superiori tradantur, conuentuique incorporentur, *d. c. Cum ad Monasterium*, quod & interpretari videtur Concil. Later. *d. c. Monachi*, ibi, *nec peculium permittant habere*. Hoc in loco clariùs Concilium Tridentinum explicat, dum ait, *aut etiam nomine Conuentus possidere, vel tenere*. Hinc S. Congr. responsum fuit, Monachos S. Benedicti in Hispania suis cellis viuentes, quibus singulis annis victum, & vestitum, omniaque alia necessaria, pecunia dumtaxat excepta, Superiores subministrabant, & de illis omnibus inuentarium, & clauium traditionem, Superioribus scientibus, & permittentibus semel in anno rationem reddebant, non satisfacere huic decreto, non obstante immemorabili consuetudine; sed cogendos esse ad precisam obseruationem huius decreti. Similiter Moniales, quantumuis egentes tam parentum, quàm consanguineorum subsidia omnia à se quouis titulo acquisita, ad Abbatissæ manus deferre oportere. Facultatem verò testandi, & dispensationes quascumque, ac alias facultates à Sede Apostolica, vel à S. Pœnitentiaria contra dispositionem huius decreti emanatas, ex eadem S. Congregatione intelliguntur reuocatæ.

9 Et quoad bona stabilia, ista nec ad vsumfructum, rerum administrationem, aut commoda Regulari ex licentia sui Superioris licet habere; quæ ideò dicta sunt, vt tollatur omninò falsa interpretatio Doctorum, qui proprietati fauent, variasque rationes prætexunt ex declaratione *d. cap. Cum ad Monasterium*, ibi: *Nec existimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare*. Præfiniturque modus, quod ipsi Regulares possint bonorum stabilium administrationem habere. Et primò notanda est aduersatiua *autem* posita in decreto Concilij, quę precedentium declarationem indicat. Deinde dum dicitur ad nutum eorumdem Superiorum amouibiles, explicatur quod sancitur *in d. c. Cum ad Monasterium*, ibi: *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoueri sine contradictione qualibet reuocetur*. Declaratur etiam mens *d. c. Monachi de Stat. Monach.* ibi: *Qui verò peculium habuerit, nisi Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum, à communione remoueatur altaris*: Quare bonorum stabilium administrationem non possunt habere, nisi Officiales Monasterij ad nutum amouibiles. Atque ita explicarunt multi Ecclesiastici Doctores verba *pro iniuncta administratione*, vt Glossa quæ in propositione casus inquit: *nota, concedi peculium ex causa administrationis*; quæ verba Glossæ sic ponderanda videntur. Non enim dicit, concedi in administrationem, sed causa administrationis, nempè propter officium administrandum, quia officialis est Conuentus, siue Monasterij, Innoc. *in d. c. Monachi* explicauit in officialibus, dicens, puta vestiarij, vel eleemosynarij. Fusiùs Ostiensis ibidem dum dixit, non comprehendi, nisi officiales pro administratione temporalium deputatos. Idipsum affirmauit Butrius, inquiens non in vtilitatem propriam habentes administrationem, sed Monasterij, idemque ait Io Andreas, quidquid dicant alij Doctores, & præsertim *in auth. ingressi, C. de Sacros. Eccles.* Neque obstat *can. Viduis 27. q. 1.* vt inquit Ostiensis, quia non habet locum in Regula approbata, & præsertim ex *d. cap. 1. sess. 25.* in quo iubetur, communem vitam seruari. Neque etiam refragatur quod *in dict. cap. 2. sess. 25.* de Regularibus dicitur, *administratio autem bonorum Monasteriorum*, vt hoc decretum loquatur de bonis tantùm Monasterij; quia cùm iam in principio decreti determinatum sit, vt omnia bona à Regularibus acquisita incorporata sint Conuentui, sequitur, vt in eo comprehendantur etiam huiusmodi bona, de quibus *in dict. can. Viduis*.

10 Cùm igitur antiqua iura non loquantur; nisi in officialibus, S. Concilium Tridentinum voluit auferre omnem dubitationem, quatenus dicta iura essent obscura, & quatenus loquerentur permissiuè, vt nonnulli existimarunt, voluit ea reuocare, nec opus fuisse iudicandum est aliqua derogatione. Siquidem lex vniuersalis, iusque nouissimum correctorium eo ipso, quod disponit contra leges antiquas, illas censetur reuocare. At dignitates, & officia, quæ dantur in titulum non comprehendi hoc decreto *cap. 2.* censuit S. Congregatio, sed etiam admittendas esse eorum resignationes etiam in fauorem illorum tamen, qui expressè professi sunt in eodem Ordine. Præterea censuit, Moniales, quæ à suo Capitulo in officiales eligebantur, posse in eadem administratione perseuerare quandiù Superiori eiusdem Monasterij visum fuerit.

11 Quod verò ad res mobiles duo attendenda videntur. Alterum vt eorum, quæ statui paupertatis conueniant, ratio habeatur. Alterum quod necessarium fuerit, non denegetur. Ex quibus omnibus superfluitas, vel curiositas venit deneganda, & tollitur peculium ex mobilibus, nam immobilium per propria verba tolluntur. Fratres autem Minores S. Francisci de Obseruantia posse censuit S. Congregatio colligere quascumque eleemosynas, pecunijs exceptis.

12 Nolana. Facultas testandi, concessa ab Officio Sacræ Pœnitentiariæ alicui professæ de anno 1538. fuit sublata à Concilio.

13 Toletana. Moniales nec tanquam proprium possidere possunt, quod suis manibus laborando acquirunt, vel eis à parentibus donatur, etiam quod Monasterium esset pauperrimum.

14 Messanensi. In casu supradicto, quando donatur Monialibus, aut aliàs ipsæ aliquid acquirunt, Superior Monasterij, si illud pauperrimum est, debet primum prouidere donatariæ, vel ei, quæ laborando acquisiuit de necessa-

rijs; quod reliquum erit, in commune conferatur.

15 Vicenſi. Moniales, & cæteri Regulares etiam res parui momenti ſibi donatas, aut aliàs acquiſitas, vti proprias retinere non poſſunt, ſed Superiori reſignandæ ſunt.

16 Hiſpalenſi. Nec etiam poſſunt Regulares ſibi aliquod proprium retinere, ſi illud in ingreſſu Monaſterij reſeruaſſent.

17 Toletana. Licèt adminiſtrantes bona temporalia Monaſteriorum, & Officiales remoueri poſſint ad nutum Superiorum, vt in hoc decreto, in eo tamen non comprehenduntur Officiales, qui bona temporalia non adminiſtrant, ſed hoc relinquitur diſpoſitioni iuris communis, & Statutorum Religionis.

18 Mediolanenſi. Moniales deputatæ in officiales reddituum Monaſterij à ſuis Superioribus, illos adminiſtrare poſſunt.

19 Eugubina. Ordinarius arbitrio ſuo poteſt deputare officiales, qui adminiſtrent bona Monialium ſibi ſubiectarum. Idem facere poſſunt Superiores regulares in ſuis Monaſterijs, qui officiales poſſunt ſuo arbitrio ſeruare redditus extra Monaſteria, & ipſis Monialibus eos erogare, prout opus erit. Obſeruanda tamen eſt hodie Conſtitutio Gregorij XV. de exemptor. priuil.

20 Rauennatenſi. Ciuitatibus, quibus à Sede Apoſtolica conceſſa fuit adminiſtratio bonorum temporalium, & cuſtodia clauſuræ, ea facultate vti debent hac adhibita moderatione, videlicet vt quoad temporalia, & clauſuram tantùm illi electi à Ciuitate gubernarent Monaſteria cum interuentu tamen, & conſenſu Superiorum dicti Monaſterij, ita vt ipſi laici non poſſint ſtatuere, aut exequi, niſi de conſenſu Superiorum. Quod laici ſint ætatis ſaltem annorum quadraginta. Quod prætextu talis gubernationis non poſſint loqui cum Monialibus. Quod eorum Monaſteria, niſi cùm neceſſitas poſtulauerit officij, ingredi nequeant, & tunc quoque in præſentia Superiorum ipſarum Monialium.

21 Palentina. Notandum eſt pro priuilegijs Regularium, quod nullo decreto Concilij prohibentur fratres, quin poſſint in ſuis Eccleſijs celebrare, etiam antequam celebrentur Miſſæ in Parochialibus.

22 Eadem. Non prohibentur etiam, qnin in eorum miſſis confeſſiones coram populo facere poſſint.

23 Eadem. Præterea nullo decreto Concilij poſſunt Epiſcopi virorum Monaſteria, nec etiam mulierum, excepta clauſura, viſitare.

24 Piſaurenſi. Cùm Monialibus, quibus ex præſcripto ſuæ regulæ carnibus veſci vetitum erat, ob paupertatem illarum, & penuriam regionis, ac morbum ſimul iunctum, Sedes Apoſtolica diſpenſare conſueuit.

25 Mediolanenſi. Licèt Regulares regulam, quam profeſſi ſunt, obſeruare teneantur, & cogendi ſint, nihilominus Moniales, quæ non ita exactè eam obſeruant, veluti in ieiunijs, in comedendo carnes, geſtando induſium lineum, recitandis horis matutinis certa hora noctis, ſunt tolerandę, vt in Monialibus S. Benedicti iuxta mentem Greg. XIII.

CONSVLTATIO XLVI.

Quænam Monaſteria Regularium poſſint bona immobilia poſſidere? Quinam Numerus perſonarum in illis conſtituendus? Quomodo erigenda? Quo pacto Regularis obſequio alterius loci, aut perſonæ ſubijci poſſit? Quomodo à Conuentu recedere, ac ſtudiorum cauſa abeſſe?

1 IN *cap.3. ſeſſ.25. de Regul.* concedit S. Concilium Tridentinum omnibus Monaſterijs, & domibus tam virorum, quàm mulierum, & Mendicantium, exceptis domibus Fratrum S. Franciſci Capucinorum, & eorum qui Minores de Obſeruantia vocantur, etiam quibus aut ex conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut ex priuilegio Apoſtolico non erat conceſſum, vt deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat. Quod ſi aliqua loca ex prædictis, quibus authoritate Apoſtolica ſimilia bona poſſidere permiſſum erat, eis ſpoliata ſint, eadem omnia illis reſtituenda eſſe decernit. In prædictis autem Monaſterijs, & domibus tam virorum, quàm mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus is tantùm numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex redditibus proprijs Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari; nec de cætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi, in cuius Diœceſi erigenda ſunt, licentia prius obtenta.

Permittitur itaque Mendicantibus bona immobilia poſſidere exceptis Capucinis, & Minoribus de Obſeruantia, 2
cap. exijt, §. porrò de verb. ſignif. in 6. ſed ita, vt Regulares habeant poſſeſſiones communes non vt ſinguli, ſed vt coniuncti, ex quibus ſinguli prouideantur prout cuique opus fuerit, *can. non dicatis 12. q.1.* vbi D. Auguſtinus, & alij Sancti Patres. Vnde D. Tho. *contr. Gent. lib.3. c.31.* dixit, quod per huiuſmodi viuendi modum nihil deperit perfectioni, ad quam tendit paupertas voluntaria. Poteſt enim fieri per vnius, vel paucorum ſolicitudinem, vt poſſeſſiones modo debito procurentur, & ſic alij abſque temporalium ſolicitudine remanentes, liberè poſſunt ſpiritualibus vacare, quod eſt fructus voluntariæ paupertatis. Nec etiam illis deperit aliquid de perfectione vitæ, qui hanc ſolicitudinem pro alijs aſſumunt. Quod enim amittere videtur cum defectu quietis, recuperant in obſequio charitatis.

Bona igitur immobilia poſſidere eis licet, ſed vt inquit 3
D. Th. 2.2. q.178. *ar.7.* in modica quantitate, quantum ſufficiat ad ſimplicem victum. Talis enim ſolicitudo non multum impedit hominem, nec perfectioni repugnat Chriſtianæ vitę; quia non omnis ſolicitudo à Domino interdicitur, ſed ſuperflua, & nociua, iuxta illud Matth.6. *ne ſolicitis ſitis animæ veſtræ*, de quo D. Auguſt. *de verb. Domin. in monte.* Qui igitur ad Contemplatiuam vitam ordinantur, tantò perfectiores ſunt, quantò eorum paupertas minorem eis ſolicitudinem temporalium affert. Et potiſſimum Religio, quæ eſt inſtituta ad contemplandum, & contemplata alijs tradendum per doctrinam, & prædicationem, cùm oporteat huiuſmodi Religioſos habere vitam maximè à ſolicitudinibus expeditam; niſi alijs Religioſis ad vitam contemplatiuam ordinatis eſſet neceſſe per ſe, vel alios hoſpitalitatem tenere, & pauperibus ſubuenire, vt ſunt Monachi.

Excipiuntur domus Fratrum S. Franciſci Capucinorum, 4
& eorum, qui Minores de obſeruantia vocantur. Qua exceptione Monaſteria S. Claræ non comprehendi dictum fuit à S. Congregatione, quia ante Concilium capaces erant in communi, vt per Gloſ. *in Clem. fin. de ſent. excom.* Bald. *conſ.183. in princ.* Card. *in Clem. de Regul. q.2.* item ex priuilegijs Sedis Apoſtolicæ, ac præſertim Eugenij IV. ac Leonis X. de quibus teſtatur Bald. *de ſucc. Cler.*

Et cùm Fratres S. Franciſci ſuperiùs nominati inſtituti 5
eſſent hæredes cum clauſula, quod ſi forſan aliquo modo, etiam in corpore iuris clauſæ, fuerint incapaces dictæ hæreditatis, tunc cedat Monaſterio pro augumento fabricæ, & alimentis Fratrum. Ideòque orta controuerſia inter conſanguineos inſtituentis, & Monaſterium ſuper validitate legati, S. Congregatio cenſuit ſimpliciter reſpondendum eſſe incapaces. De hæreditate autem non eſſe Congregationis definire, & propterea adeundos Iudices Ordinarios.

Ijs & cùm relicti eſſent annui redditus, non quidem, vt 6
eo modo, prout relicti erant, ſingulis annis perciperent, & pretium in neceſſitatem Monaſterij conuerterent, dictum fuit, illos incapaces eſſe annui redditus legati, cùm inter immobilia reputentur *Clem. exiui, §. cumque annui redditus de verb. ſignif.* Cæterùm valet immobilium legatum eis factum ſub modo licito, nempè vt vendatur, & pretium conuertatur in Eccleſiæ neceſſitatem. Et idem ſi modus non ſit adiectus, nam ſub modo licito relictum intelligitur; Concilium autem *cap.2. ſeſſ.25. de Regul.* prohibet ſolùm poſſeſſionem, & detentionem, ſeu dominij acquiſitionem.

An verò Fratres S. Dominici Conuentuales, tanquam ſinguli ſint capaces hereditatis paternę ab inteſtato, reſpondeo, quod tanquam ſinguli non ſunt capaces, quia eſſent proprietarij, vt *in d. cap.2. & 3. ſeſſ.25. de Regul.* in quibus generaliter ſingulis denegatum eſt proprium habere, ſecus poſſidere in communi, ipſius nempè Monaſterij.

Ad hoc autem, vt ex Monaſterij redditibus Regulares 7
commodè ſuſtentari valeant, decernitur, vt in Monaſterijs, & domibus tam virorum, quàm mulierum numerus conſtituatur iuxta Conc. Mogunt. *c.19. & c. non amplius, & c. authoritate de inſtit. & c. quoniam de vit. & honeſt. Cler.* & Conc. Roman. *cap.27.* Quod præcipuè locum videtur habere in Mendicantium Monaſterijs tam virorum, quàm mulierum, & in Monaſterijs erigendis, nedum erectis. Sæpè fit enim, vt qui in Monaſterijs, quibus non eſt ea reddi-

tuum

tuum quantitas, vt ex ea numerus Regularium ibi degens commodè sustentari possit, importunis petitionibus ad victum necessaria extorqueant à laicis, ac summoperè soliciti sint, ex quo vehementer laici offenduntur. Adde, quod dum, qui in Monasterijs inopia laborantibus vixerunt, ad alia commodiora se conferunt ex consuetudine vagandi, & petendi, cæterisque, vt plurimum molestiam, & malum afferunt exemplum. Vnde Gregorius XIII. iussit, Monasterium non esse constituendum, nisi illud, quod duodecim Regulares saltem alere posset. De eiusdem numeri præfixione grauissimam edidit Constitutionem, ac decreta de Regularium reformatione Clemens VIII. Idemque mandauit Vrbanus VIII. in decretis de celebratione Missarum.

In Monasterijs verò Monialium quare debeat esse certus numerus, & præfixus habetur in *cap. periculoso de stat. Regul. in* 6. §. *sanè*. An autem professio receptarum vltra facultatem Monasteriorum præfixo, vel non præfixo numero sit nulla, stante dicto *d. cap. periculoso eodem* §. *sanè*, vbi si secus factum fuerit, irritum decernitur, & stante *cap. fin. eiusdem sess.* 25. *de Regul.* illis verbis: Hæc omnia, & singula in superioribus decretis contenta obseruari S. Synodus præcipit, S. Congregatio Concilij censuit, non esse nullum. Taxatio autem numeri Monialium, Regularibus subiectarum ex hoc decreto spectare dictum fuit à S. Congregatione ad Ordinarium, & ad Superiorem Regularem. Sed quia postea edita fuit Constitutio Gregorij XIII. quæ incipit, *De sacris Virginibus*, illa obseruanda est.

11 Cùmque Vniuersitas Maioricensis conquereretur, quod Episcopus statuisset, ne Moniales in Monasteria reciperentur cum maiori dote, quàm 200. ducatorum, S. Congregatio rescripsit, vt nihil præcisè statueret, & quidquid statuerit, abroget, & pro qualitate personarum, ac temporum modo plus, modò minus bonorum Monasterio tradi sinat, sed an in Monasterijs Monialium, in quibus iuxta decretum *d. cap. 3. sess.* 25. *de Regul.* Episcopus certum numerum constituit, liceat Abbatissæ in locum Monialium deficientium alias recipere, pacta certa eleemosyna pro dote, & quatenus non liceat, quæ prouisio sit per Episcopum adhibenda? Sententia S. Congregationis fuit, quod si ex redditibus Monasterij, vel ex consuetis eleemosynis tantùm suppetant Monialibus, vt ad ipsarum victum, & ad fabricam Ecclesiæ, aliasque necessitates commodè sufficiat, minimè licere, secus si Monialium numerus augeatur. Quod probauit Gregorius XIII. confirmans augendum numerum, si dos recipienda sit, *can. quam quoniam de simon.* ibique DD. post Glossam, & D. Th. 2. 2. *qu.* 100. *ar.* 3. *ad* 4. & DD. *in d. cap. periculoso de stat. Regul. in* 6.

12 Et cùm Placentiæ in Monasterijs omnibus taxatus esset numerus Monialium, quæ ex redditibus, & consuetis eleemosynis commodè sustentari possint, cùmque multæ puellæ instarent, vt supra numerum reciperentur, dicentes, se non fore onerosas Monasterio, tum quia soluent dotem solitam, quæ poterit conuerti in emptionem alicuius annui redditus; tum quia parentes se obligabant dare cuilibet ipsarum, donec viueret, aliquid pro sustentatione vitæ illius, & cùm difficilè esset cohibere ciues, vt expectarent mortem multarum, quæ nunc sunt, Monialium, Episcopus anceps quid agendum esset, consuluit S. Congregationem, primò, an durante tempore probationis satis consultum sit, si puellis alimenta à parentibus ministrentur, & S. Congregatio respondit, satis esse consultum. Secundò, an aduenient tempore emittendæ professionis satis sit soluere dotem ea pactione, vt inde emantur annui redditus, vel res stabiles, vel vt redimatur aliquis ager Monasterij, ita vt augeatur redditus Monasterij, licèt inspectis omnibus Monialibus in communi adhuc non possint commodè sustentari. Responsum, satis esse, si pecunia, quæ pro dote dabitur, conuertatur verè in emptionem annui redditus, vel in redemptionem tot bonorum Monasterij, & sic redditus Monasterij tantùm augeatur, quantum sufficiat victui puellarum in Moniales recipiendarum. Quod tamen augumentum non priuatim vertatur in vtilitatem ipsarum puellarum, sed in totius Monasterij communem vsum, ex quo & ipsæ puellæ vnà cum alijs Monialibus vti poterint. Tertiò, an satis consultum sit menti legislatoris, si vltra dotem in solutum dandam, certa promissio fiat à parentibus alicuius annuæ pensionis vita durante illius puellæ, quæ ad victum illius sufficiat? S. Congr. respondit, debere Episcopum id curare omninò, vt propinqui publico, validoque instrumento se obligent ad certam annuam præstationem, quæ maior non sit duodecim aureis pro necessitatibus puellarum, dum vixerint. An promissio facienda sit monasterio, vel puellis, S. Congr. respondit, promissionem hanc faciendam esse Monasterio, non autem puellis ipsis, minusque permittendum, vt pecunia hæc detur eis, ne alioquin contra votum suum solemne fiant proprietariæ, sed deferatur ad manus Abbatissæ, quæ ex ea subueniat arbitrio suo necessitatibus earum Monialium, pro quibus persoluta fuerit. Quod verò reliquum erit, conuertet in communem vsum Monasterij. Quæ omnia à Greg. XIII. fuerunt approbata.

De erectione Monasteriorum alibi largissimè à nobis dictum est.

13 Quod verò ad aliam partem Consultationis idem S. Concilium *d. sess.* 25. *c.* 4. *de Regul.* prohibet, ne quis Regularis sine sui Superioris licentia prædicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis prætextu subijciat se obsequio alicuius Prælati, Principis, vel Vniuersitatis, vel Communitatis, aut alterius cuiuscumque personæ, seu loci, neque ei aliquod priuilegium, aut facultas ab alijs super ijs obtenta suffragetur. Quod si contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio Superioris puniatur. Nec liceat Regularibus à suis Conuentibus recedere etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinarijs locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem, qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in Conuentibus tantùm habitent, alioquin ab Ordinarijs contra eos procedatur.

14 Quo decreto occurritur Regularibus extra sua claustra vagantibus sine Superioris licentia, ampliaturque id, quod habetur *in cap. quanto de offic. Ordin. & in Clem. ne in agro de stat. Monach. & cap. Non magnopere ne Cler. vel Monach. can. placuit*, & *can. Monachi* 2. 16. *q.* 1. tolliturque omnis prætextus vagandi. Cum licentia tamen possunt se subijcere obsequio alicuius Principis, vel Episcopi, licèt propter pericula, quæ inde sequi possunt, Superiores difficilè consentire debent, Doctores *in d. cap. Quanto, & cap. ex rescripto de iureiur.* Imò cubicularij Episcopi esse possunt, *can. cum Pastoralis* 2. *q.* 7. Nec licèt à suis Conuentibus recedere, quia Regularis est, vt seruus, & in omnibus subditus Superiori suo; in Conuentibus autem habitent. Congregatio dixit etiam alterius Religionis, si tamen Religio in loco illius Vniuersitatis Cœnobium non haberet.

15 Mediolanensi. Moniales Ordinis S. Claræ Minorum de Obseruantia possunt possidere bona stabilia in communi.

16 Eadem. In Monasterijs Episcopus debet certum numerum præscribere, etiam quod ea sint exempta.

17 Florentina. Ad Archiepiscopum spectat videre numerum Monialium augendum, aut minuendum, & illarum dotes, etiamsi sint Religionis Hierosolymanæ.

18 Eadem. In Monasterijs Monialium numerus præfigendus est ab Episcopo visitante, videlicet sibi subiectis intra duos menses, non subiectis intra tres à die postquam eorum Superiores moniti fuerint, & præfigere neglexerint. Facta ista præfixione, nulla Monialis admittatur, donec numerus ad taxam fuerit reductus. Quod si secus Ordinarij fecerint, sciant se Sanctiss. D. N. de hac rationem reddituros, & damnum, quod propter hoc Monasteria passa fuerint, suis expensis refecturos.

19 Item suspenduntur Ordinarij regulares consensum suum dantes contra hoc decretum. Item Abbatissæ priuantur. Possunt tamen Episcopi super numerum aliquas admittere, si illæ dotem competentem secum attulerint, quæ inter bona stabilia expensa taxatos annuos redditus producere possint, vt commodè Monialis sustentari queat. Si verò aliquæ puellæ admissæ sunt, nisi supplerint dotem competentem, domum remittantur.

20 Bracharensi Archiepiscopo. Vt quæ hæc S. Congr. circa plures, quàm duas sorores in vnum Monasterium introducendas aliàs decreuit: Amplitudo tua exequi valeat, Illustr. Patres has litteras ad eam dari voluerunt, per quas eadem decreta, quantùm istius Ecclesiæ regimen exposcit, & sat innotescent. Aut igitur tertia soror intra præfinitum numerum Monialium in Monasterium introducenda est, aut supra illum. Si vt numeraria ingredi voluerit, eleemosynam dotalem duplicatam Monasterio persoluat, suffragioque tam actiuo, quàm passiuo carebit, quousq; altera ex duabus eius sororibus è vita decesserit. Si verò vt supra definitum

numerum admitti petierit, ſpeciali ſacræ huius Congregationis licentia opus erit, quæ quidem concedi non ſolet, niſi ex conditione, vt ipſa tertia ſoror triplicatam eleemoſynam doralem Monaſterio exoluat, nec reliquis eius duabus ſororibus ſimul ſuperſtitibus actiuo, vel paſſiuo ſuffragio gaudeat. Die 26 Auguſti 1616.

CONSVLTATIO XLVIII.

De clauſura Monialium ad præſcriptum cap. 5. ſeſſ. 25. de Regul.

1 BOnifacij VIII. Conſtitutionem, quæ incipit, *Periculoſo* renouans S. Synodus Tridentina, clauſuram Monialium diligenter reſtitui, & conſeruari mandat, &c. Vbi inter alia duo Doctores diſputant. Primum, clauſuram Monialium non eſſe de iure diuino, neque naturali, ſed vt ait Io. Monach. *in d cap. Periculoſo de ſtat. Regul. in 6.* id fit ſecundùm rei naturam; quia non decet mulieres vagari, nec virorum ædibus ſe immiſcere. Alterum eſt, an poſſit imponi Regularibus præſentibus diſtrictior vita. Sed per Papam imponi poſſe Gloſſ. ibi *verbo præſentes*, ac Doctores aſſerunt, inter quos idem Io. Monachus dixit, quod nihil ad regulam adijcitur, ſed modus, & teſtantur Abbas, & alij Doctores *in cap. ad noſtram de appell.*

2 Et renouans dictam Conſtitutionem Bonifacij VIII. nonnulla reſtrinxit, nonnullaque ampliauit. Et primò in dicto Tridentini decreto committitur Epiſcopis clauſura omnium Monaſteriorum Sanctimonialium, ſiue ipſis ſint ſubiecta, ſiue alijs tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, vt S. Congregatio declarauit, cùm per *d. cap. periculoſo*, non poſſunt Epiſcopi dictæ clauſuræ munus exercere, niſi in Monaſteria ſibi, vel S. Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, in alia verò exempta nemo, niſi eorum Superiores, de quo nos etiam aliàs liberaliter.

3 Et cùm dicitur clauſura Sanctimonialium, ea locum habet in omnibus Monialibus tacitè, vel expreſsè profeſſis quorumcumque Ordinum, etiam Militiarum, & in Conuerſis, vt B. Pius V. in ſua Conſtitutione *Decori* intellexit, dummodò ſint profeſſæ, excepto eo, quod habetur in dicta Conſtitutione, nempè excluduntur eadem B. Pij V. declaratione illæ, in quarum Monaſterio nunquam fuit ſeruata clauſura, nec violata, quia nunquam fuit cœpta ſeruari. Vndè tenentur ad prædictam clauſuram etiam mulieres Tertiarię cuiuſcumque Ordinis in Congregatione viuentes, ſi ſunt ſolemniter profeſſæ.

4 Sed dubitatur, an quædam mulieres, Deo ſeruientes Papiæ, poſſint dici verę Moniales ad effectum, vt teneantur ſeruare clauſuram iuxta decreta Conc. Trid. cùm ægrotis deſeruiant, tria vota non profiteantur, profeſſionem non in manibus Prælati, vel Superioris regularis, ſed Vicecamerarij Hoſpitalis emittant? S. Congr. cenſuit, has mulieres non comprehendi in decretis Concilij, aut Bullæ Gregorij XIII. ea præcipuè ratione, cùm profeſſionem non faciant in aliqua Religione approbata, nec votum ſolemne emittant in manu alicuius Superioris regularis, ideò nec appellatione Monialium venire poſſunt, & quia finem, ad quem introductæ ſunt, ſi clauſuram ſeruarent, conſequi non poſſent.

5 Moniales verò in Hiſpania, quæ in Hoſpitali S. Hieronymi recipiuntur, & viuunt, tria vota tamen ſubſtantialia non emittentes, ſed tantummodò receptionis tempore ex manibus Prioris Crucem aſſumentes offerunt Deo corpus, & animam, Gregorius XIII. reſpondit, quod licèt expreſsè non profiteantur tria vota ſolemnia, tamen ſub illa formula verborum, qua corpus, & animam Deo offerunt, ſubſtantialiter, ac virtualiter comprehendi ſolemnem profeſſionem, ideòque teneri, & obligari ad clauſuram iuxta Conſtitutionem, præſertim cùm ſint etiam Ordinis S. Auguſtini. Sic Moniales Tertiarias, quæ tria vota ſubſtantialia ſolemniter emiſerunt, cogendas eſſe omninò ad ſeruandam clauſuram. In autem alijs Tertiarijs, quæ dicta tria vota non emiſerunt, ſeruandam pręcisè conſtitutionem B. Pij V. edita anno 1566. 3. Kal. Iunij, ſicque declarantem Breue aliàs à d. Pio V. ſcriptum pro Tertiarijs Hiſpanis, quæ ea vota non emiſiſſent, quatenus conceſſit, vt permanerent, prout antea vixerant; intelligitur tamen hæc permiſſio iuxta præſcriptum dictæ Conſtitutionis, quę etiam generaliter in omnibus huiuſmodi Tertiarijs vbicumque degentibus deinceps obſeruatur, nulla amplius habita ratione illius iuſſionis factæ ab eodem Pio V. vt iſtis Tertiarijs ſolemniter non profeſſis certum tempus præfigatur ad profitendum, quo elapſo, ſi non fuiſſent profeſſæ, ad domos parentum, propinquorumque reuerterentur.

Cum enim nulla ſuper hac iuſſione fuerit promulgata 6
Bulla, ſed aliquæ tantùm litteræ, partim à S. Congreg. partim à nonnullis Protectoribus Regularium pro quibuſdam particularibus Monaſterijs harum Tertiariarum ſcriptæ fuerunt, ob id ſatius erit ad generalem præfatę Conſtitutionis editæ, & paſſim receptæ obſeruationem recurrere. Non item mulieres, quæ in Congregatione viuunt pro cura mulierum, quæ fuerunt inhoneſtæ, vel à viris proprijs derelictæ; quia nec ad profeſſionem, neque ad clauſuram cogi debent; Et cùm in Ciuitate Toletana eſſet quædam domus mulierum de paupere vita nuncupatarum, quæ caſtitatis votum ſimplex emittunt, non autem votum clauſuræ, & Monachalis obedientiæ, & propter paupertatem per Ciuitatem eleemoſynas oſtiatim quæritare coguntur, dubitatum fuit, an comprehendantur in Conſtitutione Pij V. de clauſura Monialium, ita vt nolentibus emittere profeſſionem, & extra clauſuram viuere omninò interdictum ſit, & perpetuò prohibitum, ne in futurum vllam aliam prorſus in ſuam Congregationem recipiant. Et comprehendi, & ad Clauſuram teneri dixit S. Congregatio. Sed an Epiſcopus Diœceſanus in Monaſterijs alterì Epiſcopo ſubiectis, ex Concilio habeat ius viſitandi quoad clauſuram, & eandem poteſtatem quoad alia, quæ habet in Monaſterijs ſubiectis Regularibus ratione clauſuræ, S. Congregatio cenſuit, habere.

Quòd ad exitum verò Monialium à Monaſterio, idem 7
habetur in Concilio Cabilonenſi 2. *cap. 57. 62. & ſeq.* ampliaturque diſpoſitio *d. cap. periculoſo*. Nam ibi non conceditur exitus, niſi ex vna cauſa infirmitatis, videlicet periculoſæ, vel ſcandaloſæ, at *in d. cap. 5. ſeſſ. 25.* committitur ex legitima cauſa iudicio Epiſcopi. Sed Conſtitutio B. Pij V. declarat dictam cauſam exeundi poſitam in *d. cap. periculoſo* intelligi in magno incendio, vel infirmitate lepræ, aut epidemiæ. Vnde S. Congregatio cenſuit, non extendi poſſe ad alias cauſas ſimiles, niſi tantùm intelligi has in præfata Conſtitutione poſitas. Hinc cùm ab Epiſcopo Monialis ab eius Monaſterio ad aliud translata eſſet, S. Congr. cenſuit, ſcribendum Epiſcopo, non potuiſſet eum abſque licentia Sedis Apoſtolicæ illam transferre ad aliud Monaſterium ex Conſtitutione Pij V. Propterea iubeat, & curet eam reduci ad ſuum Monaſterium, & cæteris Monialibus parere, adhibitis etiam vinculis, ſi opus fuerit.

At cùm eſſet dubitatum, an Monaſterium ſitum in loco 8
paludoſo, propter quem aer fit inſalubris, & periculoſæ infirmitates Moniales inuadunt, comprehendatur in Bulla Pij V. vltima prohibente, ne Moniales è Monaſterijs exeant, adeò vt Moniales exire non poſſint ad curandas iſtas infirmitates? S. Congregatio cenſuit, comprehendi hoc Monaſterium in Conſtitutione Pij V. vltima de clauſura Monialium, tamen caſum dignum eſſe prouiſione ſpeciali, vt quibus infirmitatibus illæ propter aeris intemperiem præmuntur, poſſint de conſilio vtriuſque medici, & de licentia Superiorum exire. Ita Gregorius XIII. annuit.

Sed cùm Monialis obtinuiſſet à Superiore Regulari li- 9
centiam ab Ordinario approbatam exeundi è Monaſterio cauſa curandi morbum epidemiæ, & extra illud per ſex menſes commorandi, eo elapſo, nouo termino cùm longiori tempore ad curandam indigeret, petiſſet à S. Congregatione, vt terminus ex diſpenſatione Apoſtolica ſibi prorogaretur, S. Congregatio cenſuit, non indigere diſpenſatione Apoſtolica, ſi verè laborabat morbo epidemico, quia talis caſus eſt exceptus in Conſtitutione Pij V. Quod ſi infirmitas tendit ad epidemiam, vt dicebatur in licentia per Superiorem Monialis conceſſa, cùm non potuerit talis licentia concedi, eum, qui conceſſit, incidiſſe in excommunicationem.

Et cùm Generalis Congr. Camaldulenſis à Summo Pon- 10
tifice facultatem haberet velandi, & conſecrandi Moniales, petijt à S. Congregatione Concilij, vt ſibi liceret eas velare in Eccleſia ordinaria Monaſterij Monialium, cùm nulla ſit Eccleſia intra clauſuram, & S. Congregatio cenſuit, velationem faciendam eſſe in Eccleſia exteriori Monaſterij, dummodò ſola velanda exeat è Monaſterio, nullæque Moniales egrediantur. Poterunt tamen fœminæ ſeculares propinquæ aſſiſtere velandæ, vt eam conſolentur.

Sed dicamus, quid in Ciuitate Florentiæ actum fuit. In illa

illa ob magnam Monialium paupertatem, aliasque causas difficile videbatur, vt clausura seruetur, saltem quoad omnes moniales. Sed Gregorius XIII. dicit, à Concilio Tridentino nuper celebrato verisimiliter consideratas fuisse omnes istas rationes, itemque alias, & nihilominus sic statutum de clausura. Partes Papę sunt, vt omninò Concilium obseruetur, atque ita velle, quod si tanta egestate laborarent Monasteria tam aperta, quàm clausa, dixit: Pientissimus Dux Florentiæ, qui multum impendit in alijs operibus pijs, impendat etiam in hoc, inducatque alios nobiles, vt idem faciant. Quod si in eis, quæ aperta sunt scandala oriantur, in honorem, & salutem animarum, recipiant eas in domibus suis priuatim, & earum curam, & custodiam gerant. Id enim permisit Sanctitas sua ratione indigentiæ.

12 Superuenit postea Bulla eiusdem Gregorij XIII. obligans hospitalia ad dimidiam partem quarumcumque eleemosynarum, & largitionum distribui solitarum, Monialibus pauperibus erogandam, in cuius executione cùm essent ortæ multæ dubitationes, censuit S. Congregatio primò dictam Bullam comprehendere hospitale laicum, vel priuatum. Secundò, in prima Bulla agi de ea summa pecuniarum, quæ in eleemosynas erogabatur: non autem de illa, quæ supereffet, seruata debita hospitalitate. Tertiò de illis tantùm eleemosynis intelligendam Bullam, quę fierent tertijs personis. Quartò, illas eleemosynas ad ostium hospitalis absque vllo dubio comprehensas esse in dicta Bulla, cùm administratores hospitalis fateantur eas ab immemorabili tempore præstitas fuisse.

13 De ingressu in Monasteria Monialium, deque licentia ingrediendi plura alibi diximus; quibus hæc addimus.

14 Castelli Maris. Prohibentur laici seruare claues Monasteriorum Monialium.

15 Adrienſi. Laudandus est Episcopus, qui confessarium Monasterij etiam sibi non subiecti, prohibet ab ingressu ipsius Monasterij, & obturare facit rotam, & fenestram, quæ sunt in cubiculo ipsius confessarij.

16 Zamorensi. Sanctimoniales omnes etiam Tertiariæ, seruare debent hoc decretum clausuræ, si tria vota substantialia emiserunt. In reliquis verò, quæ tria vota non emiserunt, seruanda est Bulla Pij V. 4. Kal. Iunij anno primo.

17 Marsicana, & Florentina. Monasterium Monialium Sedi Apostolicæ immediatè subiectum, potest ab Episcopo visitari in ijs, quæ pertinent ad clausuram. Si autem Monasterio imminet cura animarum, locus est *cap. 9. eius dem sess. 25. de Regul.* Et idem censendum est de his Monasterijs subiectis Religioni Hierosolymitanæ ex delegatione Apostolica, etiam non obstante consuetudine.

18 Florentina. Quoad accessum, & colloquium cum Monialibus ad crates seruanda est consuetudo. Quoad licentias ingrediendi intra sepia, seruandum est Concilium, & quod aliàs dixi.

19 Mediolanensi. Episcopus in Monasterijs Monialium suę Diœcesis alteri Episcopo subiectis ex Concilio habet ius visitandi quoad clausuram, & eandem potestatem quoad alia, quam habet in Monasterijs subiectis regularibus.

20 Brixienſi. Ob causam conceditur, vt Monialis quandoque exire possit à Monasterio in Ecclesiam exteriorem, vt exorcizari possit, vbi sunt Reliquiæ.

Eadem. Hac eadem de causa fuit à Sede Apostolica concessum, vt in domo parentum transferatur per mensem.

21 Gienenſi, & Salernitana. Moniales non possunt transire de vno ad aliud Monasterium, etiam de consensu Episcopi sine licentia Sedis Apostolicæ. Si autem translatio fiat ad eiusdem Ordinis Monasterium facilius conceditur.

22 Ciuitate Castelli. Quando ex permissu Sedis Apostolicæ transferuntur Moniales de loco ad locum, translatio fieri debet in aurora, vt à paucis videri possint, atque à personis grauibus, honestis, & consanguineis deducantur, earumque dotes primo Monasterio remaneant.

23 Tranenſi. Moniales non habent iustam causam exeundi à Monasterio, vt curam nepotum suorum gerant, etiamsi nullum propinquum haberent.

24 Vlysipponensi. Curandæ tamen valetudinis causa ad Balnea Moniales ire posse Sedes Apostolica concessit, dummodò tamen eant cum honesto personarum comitatu, quem Ordinarius tantùm censuerit, atque tam eundo, quàm redeundo ad nullum locum deuient, neque diutiùs apud dicta balnea maneant, quàm ad curandam infirmitatem necesse fuerit.

Salernitana. Quando restaurantur Monasteria, si hoc expedire probatur, fuit permissum, vt nouitiæ Moniales ad aliud Monasterium transferantur, donec opus perficiatur.

Mediolanensi. Mulieres Succursus Mediolani, quæ pro 25
cura aliarum ibi viuunt, non sunt cogendæ ad clausuram, neque ad professionem.

Vicentina. Si causa sit legitima ex Monasterio exeundi, 26
licentia datur ab Episcopo, & Superiore regulari.

Abulensi. Ex causa Sedes Apostolica concessit quibus- 27
dam Monialibus, vt transirent ad aliud Monasterium alterius obedientiæ, de consensu tamen Superiorum.

Mediolanensi. Licèt Virgines in Monasterio educari 28
possint, cùm hoc nullo Canone prohibeatur, id tamen fieri debet de sola licentia Sedis Apostolicæ. Contrarium vide inferiùs in vna Hieracensi.

Idem dicendum de illa, quæ velit ingredi Monasterium, 29
in quo aliquando profiteri cupit, vt formæ viuendi, & regulæ prospiceret. Nam & hoc casu licentia Sedis Apostolicæ necessaria est.

Nouarienſi. Mulieres ingredientes domicilia Fratrum 30
S. Francisci, incidunt in Bullam Gregorij XIII. contra ingredientes Monasteria, domus, & loca virorum, & mulierum.

Castelli Maris. Non tamen prohibentur Superiores Mo- 31
nasteriorum Monialium, quin ea ingredi possent visitationis causa.

Toletana. Ingredi septa Monasterij nec Religiosis ipsis 32
licet, etiam vt satisfaciant piæ testantium voluntati, qui in Monasterijs Monialium voluerunt quolibet anno anniuersarium celebrari. Nam hoc casu satisfaciendum est celebrando in exteriori Ecclesia.

Lancianenſi. Intra septa Monasterij nec Missas cele- 33
brandi causa ingredi licèt.

Neapolitana. Fauore, & gratia speciali nonnumquam 34
concessum fuit, vt Guardianus, & Confessarius possent simul ingredi septa Monasterij in die Corporis Christi vt processionaliter cum Monialibus circa claustra incedere possint.

Lancianenſi. Si Monasterium Monialium nullam Ec- 35
clesiam exteriorem haberet, concessum fuit, vt Sacerdos in illud semel in mense ingrediatur ad celebrandum, & vt Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum Monialibus præberet, & sic solùm per sex menses futuros, donec prouideatur de Ecclesia exteriori.

Cordubensi. Nobili fœminæ, cuius progenitores Mona- 36
sterium Monialium fundarunt, concessum fuit ex magna causa, etiam vt cum duabus alijs matronis bis in anno illud ingredi possit, dummodò in eo non pernoctet.

Neapolitana. Viduis, & mulieribus, quæ nolunt ingre- 37
di Monasteria, vt in eis perpetuò viuant, retento sæculari habitu, à Sede Apostolica permittitur, dummodò ingrediantur de consensu Abbatissæ, & maioris partis Monialium, modestoque habitu incedant, legemque clausuræ obseruent. Quod si semel egrediantur, in illud ingredi iterùm non permittitur.

Florentina. Permissum etiam quandoque fuit mulieri- 38
bus habentibus virum absentem ad tempus in Monasterijs Monialium permanere.

Bononienſi. Mulieribus non solùm prohibitum est in- 39
gredi septa Monasterij Monialium, sed etiam virorum per Bullam Pij V. quæ tamen declaratur, vt non procedat in ingressu primi claustri, vbi sunt aliquæ indulgentiæ concessæ visitantibus. Nam hac de causa mulieribus in illa ingredi permittitur, vel in eis regionibus, in quibus mulieres operariorum more laborant iuuando fabricatores.

Pisaurenſi. Illa Bulla Pij V. fuit declarata habere locum 40
solùm in claustro Monasteriorum virorum, non autem in locis contiguis.

Ianuenſi. Quandoque etiam fuit ex gratia Sedis Apo- 41
stolicæ concessum, vt aliquæ mulieres semel ingrediantur Monasterij septa Cartusiensium cum licentia Superiorum causa visitandi quamdam Capellam.

Abulensi. Possunt Ordinarij iure proprio puellas, de 42
quibus controuertitur, in Monasterijs collocare ad tempus, donec lites finiantur.

Neapolitana. Mulier secularis, quæ iam est intra septa 43
Monasterij, est expellenda, si in illud sine licentia Sedis Apostolicæ ingressa est, & contra maioris Monialium partis intentionem.

44 Eadem. Causa infirmitatis Monialium aliquarum Sedes Apostolica concessit, vt secum retinere possent famulam secularem cum eisdem legibus clausuræ, & habitus, quibus supra. Ordinarius tamen hanc facultatem concedere non potest, & de facto concessa, statim reuocatur.

45 Hieracensi. Decreta Concilij non obstant, quin virgines educandi causa intra Monasteria ingredi possint, & ibi educari vsque ad vigesimum quintum annum cum habitu modesto, cum lege communi clausuræ, & de consensu Abbatissæ, & maioris partis Monialium, quæ puellas educare solent; quæ si semel egressæ fuerint, ad ea ampliùs reuerti non permittatur sine noua dispensatione, nisi in eo profiteri voluerint.

46 Panormitana. Mulier, quę à Monasterio, vbi educabatur semel est egressa, non solùm in illud, sed nec etiam in aliud sine Sedis Apostolicæ licentia ingredi permittitur.

47 Casalensi, & Marsicana. Quæ autem puella ex causa, puta valetudinis egreditur, & de licentia Ordinarij, de eadem licentia in illud iterùm ingredi potest cum solitis circumstantijs, & conditionibus.

48 Cremonensi. Illustribus puellis, quæ in Monasterijs cum supradictis educari permittuntur, à Sede Apostolica etiam fuit quandoque concessum, vt famulam secularem secum habeant cum eisdem legibus.

49 Bergomensi, & Mediolanensi. Qui habent licentiam ingrediendi Monasteria à Superioribus, & illa vtantur legibus de causis, incidunt in pœnas Bullæ Gregorij XIII. sub datam Idibus Iunij 1576. in quibus etiam incidunt, qui sine licentia ingrediuntur Monasteria.

50 Mediolanensi, & Feretrana. Ingrediendi septa Monasterij facultatem Episcopus concedere potest in Monasterijs etiam exemptis suæ diœcesis, dummodò Regularibus subiecta non sint; nam & hoc casu Regulares ipsi Superiores licentiam concedunt. Verùm de hac re vide, quæ aliàs diximus.

51 Mediolanensi. Licentia verò in scriptis, non autem oretenus concedenda est, Cardinalis autem S. Praxedis, qui fuit S. Carolus, circa deleganda licentia potest facere, quod sibi placet de particulari rescripto Sedis Apostolicæ.

52 Eadem. Ingredientes cum Episcopo in Monasteria Monialium, non est necesse, vt habeant licentiam in scriptis.

53 Taruisienſi. Volentes ingredi Monasteria ex aliqua causa, quantumlibet necessaria, debent licentiam ab Episcopo petere, qui illam in casibus necessarijs concedere debet.

54 Mediolanensi. Non potest Episcopus causa correctionis, pœnitentiæ, vel examinis, etiam in causis criminalibus, Moniales è Monasterio egredi facere, nec minus ipse egredi valent. Vicarius generalis nec præsente, neque absente Episcopo potest concedere licentiam ingrediendi Monasteria, nisi Episcopus specialiter hanc facultatem ei concesserit.

55 Papiensi. Monasteria Monialium extra Vrbes, aut oppida, etiam quæ ea sint exempta, & immediatè Sedi Apostolicæ subiecta, possunt ordinarij, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, & Monasteria intra Vrbem transferre iuxta hoc decretum.

56 Mediolanensi. Si consuetudo est, quod Episcopus solus det licentiam ingrediendi, & alloquendi Moniales, etiam in Monasterijs subiectis Regularibus, seruanda est huiusmodi consuetudo, etiam in Monasterijs prædictis, priuatiuè ad Superiorem regularem.

57 Eadem. Episcopus visitans clausuram Monialium Regularibus subiectarum, potest eas examinare in his, quę pertinent ad clausuram, & potest etiam sermonem habere ad Moniales intra, & extra ad crates, & Sacramenta ministrare.

CONSVLTATIO XLVIII.

De ratione eligendi Superiores Regulares ad decretum cap. 6. Concily Trid. sess. 25. de Regul.

1 IN electione Superiorum quorumcumque Abbatum temporalium, & aliorum officialium, ac Generalium, & Abbatisarum, atque aliarum Præpositarum, quo omnia rectè, & sine vlla fraude fiant, in primis Sancta Synodus districtè præcipit, omnes supradictos eligi debere per vota secreta ita, vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in posterum liceat Prouinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscumque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces, & suffragia absentium supplere. Si verò contra huius decreti Constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit, & is, qui ad hunc effectum, se in Prouincialem, Abbatem, aut Priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia in Religione obtinenda inhabilis existat, facultatesque super his concessæ eo ipso abrogatæ censeantur, & si in posterum aliæ concedantur, tanquam subreptitiæ habeantur.

Ex hoc decreto restringitur dispositio Concilij Lateranensis in electione Superiorum Regularium *c. Quia propt. de elect.* & præfigitur modus electionis. Ad electionem igitur Superiorum Regularium tam temporalium, quàm perpetuorum, vt se habent verba Concilij, procedi debet per viam scrutinij, non autem per viam electionis, vel compromissi. Et scrutinium secretum ex mente Concilij non dicitur, si duo, vel tres constituantur, qui eligentium vota suscipiant; quę omnia tunc seruanda erunt, cùm electio fiat ex votis plurium, quia cùm Generali, vel Prouinciali ex instituto alicuius Regulę datur facultas constituendi Superiores, non est, quod huiusmodi forma seruetur. Aduertendum hìc generaliter, non fuisse mentem Concilij, vt semper fiant huiusmodi electiones, seu tollere electiones, quæ ex instituto Regulæ fiunt, v.gr. electiones Fratrum Eremitarum S. Augustini, quæ fiunt anno, quo celebratur Capitulum Generale, vel Prouinciale in Capitulis à Prioribus, & Definitoribus. Item Fratrum Minorum quolibet triennio, qui electi Commissi Prouinciarum nuncupantur; sed voluisse Concilium, vt in omnibus electionibus, quę à pluribus fieri debent, præscripta forma seruetur. Et dum quæritur, an professi, qui non sunt Subdiaconi, vocem in huiusmodi electione habere possint, non obstante *c. 4. sess. 22.* S. Cong. censuit, posse, & dictum *c. 4.* non habere locum in Monasterijs. Item cæcitas non priuat aliquem in huiusmodi electionibus eo voto, quod aliàs haberet, si cæcus non esset. 2

Neque ante, neque post scrutinium electoribus licebit, cui suum votum dederint, publicare. Hinc etiam electio scribæ communis, qui singulis electoribus tres schedas tribuat, in quarum singulis sit scriptum nomen alicuius eligendi ab eis, ab alijs diuersum, & elector schedis de manu scribæ acceptis, quem ex eis elegerit, pro voto suo tradet alijs duabus laceratis, cùm accidisset in quadam electione dictum scribam vnam tantùm schedam aliquibus, vel duas, in quibus idem nomen continebatur, tradidisse, nulla fuit iudicata, eo quod scriba potuit reuelare. Idem etiam dicendum de electione, in qua Abbas tradit omnibus habentibus vocem, scedulam vnam, in qua quilibet existens notat nomen personæ, quam elegit; quia, etsi primò intuitu hic modus satis bonus videatur, non tamen est adeò secretus, vt publicari non possit. Posset enim Abbas quibusdam punctis adnotare schedulas eligentibus tradendas, & cum constitutionibus Ordinum cautum sit, quod pro electionibus Priorum duo confirmatores per existentem pro tempore Generalem missi, & duo, vel tres scrutatores per electores de eorum gremio assignati existant, & quod ipsi quatuor eligentium vota secreta recipiant, scribant, & assignent, ac demum canonicè electum pronuncient, dubitabatur, an hæc eligendi forma iuxta mentem Concilij secreta, & canonica dicatur, & S. Congregatio respondit, huiusmodi electionem haberi pro secreta iuxta *cap. Quia propter de elect.* Cùmque consueuisset Generalis eisdem confirmationem committere, quod si electores non concordant in eligendo aliquem de eorum gremio, nominent electoribus omnes fratres, qui officium Prioratus rexerint, & modò sine officio Prioratus existant, & impediti non sint, præsertim tres, vel quatuor, quos specialiter nominent, vel ex eis electores quem maluerint eligant, dubitabatur, an hæc forma sit contra hoc decretum, quo cauetur, ne in posterum liceat Prouinciales, Abbates, Priores, aut alios titulares quoscumque, &c. S. Congregatio censuit, non esse contra Concilium. Notandumque non posse effici titulares Priores, vel alij ad effectum electionis faciendæ. Vnde omnes titulares, quamuis principaliter ad effectum electionis faciendæ constituti non sint prohibitos esse ferre suffragia in electione Superiorum, dixit S. Congregatio; non tamen hi, qui titulares perpetui sunt, habentes veros titulos suarum Ecclesiarum, quarum possessione vi excluduntur, vt sunt Priores Angliæ, Vngariæ, Hierosolymitani, alijque. 3

Non tamen ex hoc decreto prohibitum est Superioribus Ordinum, quibus id ex regula conceditur, ne aliquem 4

quem fratrem idoneum suo loco delegent, seu mittant ad Capituli generalis celebrationem; vt etiam electionem faciat, si ex institutis, & decretis Religionis suæ licèt Superioribus absentibus, & legitimè impeditis mittere alium ad Capitulum generale, qui suo loco, & nomine det vocem in electione. Institutio etiam vocum, quæ non fit per creationem nouorum titulorum, neque per supplementum vocum absentium, sed per habilitatem eorum, qui non essent vocales, efficerentur vocales, non erit contra Concilium. Procuratores verò legitimè constituti cum generali mandato ad eligendum non excluduntur, dummodò non habeant speciale mandatum de eligenda certa persona, quia tunc votum non posset esse secretum. Absentes tamen scripto suum votum dare in electione sociorum Capitularium non poterunt, & moniales lecto propter morbum decumbentes votum suum ad electionem Superiorum mittere non poterunt, sed qui recipiendis, custodiendisque votis præfecti erunt, debebunt accedere ad ægrotantes, & ab eis vota accipere. Superior verò, qui electioni Abbatissæ præest, vnà cum Vicario suo, vel Secretario, vel alio ab ipso assumpto vota singularum Monialium oretenus audire poterit, & cùm dubitaretur, an vbi sunt tantùm tres vocales, quorum vnus non potest eligi in discretum, & per consequens necesse est, vt alter illorum duorum, qui remanent, det alteri vocem suam, possit fieri electio discreti, quæ non sit contra formam huius decreti, S. Congregatio censuit, posse, si ita statutis Religionis sit permissum; quia si omnes Cardinales essent mortui præter duos, vnus potest eligere alium in Papam, dummodò alius consentiat electioni suæ, Abb. *in cap. Licet in fin. de elect.* Idem in Clericis., Abb. *in cap. 1. num. 6. de elect. & in c. Cumana eod. tit.* cum Ostiense. Item cùm Generalis Ordinis S. Augustini S. Congregationem consuluisset primò, an ei liceret in electione Prouincialium, & Priorum, aliorumque Officialium facienda aliquos nominatim proponere, S. Congr. censuit non licere. Secundò, an liceat in huiusmodi electionibus procedere nedum per schedas, sed etiam per globos, & ballotationes, S. Congr. dixit, nec etiam licere. Tertiò, an liceat eidem Generali ex Officij sui auctoritate in aliqua domo sui Ordinis, vel in Prouincia Rectorem, Commissarium, vel Vicarium constituere in quibusdam casibus, nulla fratrum electione expectata, vbi ita expedire iudicauerit, præsertim cùm ante, & post Concilium consueuerit? S. Congregatio respondit, non licere; nisi ex graui causa, & ad modicum tempus. Quartò, an huiusmodi Rectorem, vel Vicarium proptia auctoritate Generalis titulo Prioris, vel Prouincialis honestare possit? S. Congr. dixit, non posse. Quintò, an liceat Generali, vbi Constitutiones Ordinis id ei expresè committunt, in loco, & Conuentu Romanæ Curiæ, vbi Generalis resideret, debeat fratrem aliquem idoneum Priorem constituere, vel pro Priore ponere? Sac. Congregat respondit, licere.

5 Hieracensi. Electio Abbatissæ facta per vota non secreta per ignorantiam huius decreti non valet, nec potest Episcopus dispensare, vt valeat; Sanctissimus tamen consideratis circumstantijs, dispensat.

Toletana. Vota secreta intelliguntur esse etiam quod aliqui Superiores, videlicet quatuor, aut quinque ea, sciunt, si hoc est iuxta formam Saturorum Religionis, *cap. Quia propter de elect.*

Pacensi. Si in fundatione Monasterij fundator mandet, vt Abbatissa pro tempore eligatur de sua familia, talis ordinatio est seruanda, si ex genere illius reperiatur monialis idonea cum omnibus qualitatibus requisitis, ac necessarijs, vt *in cap. 7. eiusdem sess. 25.*

6 Minimorum. Si numerus eligentium est adeò paucus, quod ex necessitate deteguntur eligentes, si hoc permittitur per Statuta Religionis, Concilium etiam tolerat.

7 Hieracensi. Occurrente obitu Abbatissæ Monasterij S. Mariæ Hieracensis, subiecti Prouincialissæ Messanensis diœcesis, non potest Episcopus pro electione Abbatissæ accipere vota, sed sunt accipienda ab eo, cui dicta Prouincialissa hoc mandauerit.

8 Hispalensi, & Toletana. Per hoc decretum non prohibetur quin Generales, aut Superiores Ordinum, in discordia electionum Priorum, aut Abbatum, & his similium, possint aliquos fratres extra Monasterium, vbi electio celebranda est, degentes nominare, vt ex illis aliquis eligatur.

CONSVLTATIO XLIX.

Quæ, & quomodo in Abbatissas, & quocumque nomine Præfectas eligendæ? Et an duobus Monasterijs vlla præfici possit? Idque an præscriptum cap. 7. S. Conc. Trid. sess. 25. de Regular. in quo ita decernitur.

A Abbatissa, & Prioriss, & quocumque alio nomine Præfecta, vel Præposita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem Monasterio, ex alio eiusdem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præest, videatur ex eis, quæ in eodem Monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, eligatur. Duobus verò Monasterijs nulla præficiatur. Et si qua duo, vel plura quocumque modo obtinet, cogatur, vno excepto, intra sex menses cætera resignare. Post id verò tempus, nisi resignauerit, omnia ipso iure vacent. Is verò, qui electioni præest, Episcopus, siue alius Superior claustra Monasterij non ingrediatur, sed ante Cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat. In reliquis seruentur singulorum Ordinum, vel Monasteriorum constitutiones. 1

Ponitur in hoc decreto ætas præficiendæ Monasterio, iuxta *can. Sanctimoniales 20. q. 1.* Electionem tamen Abbatissæ, quæ præficitur in Monasterijs, seu Collegio Canonicarum Regularium, de quibus *in c. Indemnitatibus, §. penult. de elect. in 6.* eo excepto, quod de eligendis professis statuitur, quippè quia nullum emittunt votum præsupposito, quod ab immemorabili in eius electione dispositioni *d. cap. Indemnitatibus* nulla sit habita ratio, S. Congr. censuit non comprehendi hoc decreto, sed teneri obseruare ea, quæ decernuntur *in d. c. Indemnitatibus*, & huiusmodi consuetudinem esse reijciendam, tanquam corruptelam, quod si illæ Canonissæ professionem emitterent, comprehendi Concilij decreto; quæ decisio iterùm fuit proposita, & discussa, & S. Congr. perstitit in decisis. 2

Si nullum aliud in tota Prouincia Monasterium ejusdem Ordinis reperiatur, quia Monasterium recens, & reperiretur monialis, quæ prædita esset qualitatibus requisitis in hoc decreto, S. Congregatio respondit, ex Monialibus in dicto Monasterio existentibus eam esse eligendam, quæ melior sit, & magis idonea cæteris. 3

Sed an post Bullam B. Pij V. de egressu Monialium liceat Generali Superiori de Monasterio ad Monasterium Monialem transferre, vt in eo, ad quod transfertur Abbatissæ munere fungatur, facta relatione Greg. XIII. Sanctitas sua dixit, Bullam corrigere decretum Concilij *c. 7. sess. 25. de Reg.* Et ideò ex hoc decreto non licere amplius extrahere Moniales de Monasterio pro constituenda Abbatissa in alio, nisi obtenta speciali licentia à Sede Apostolica.

Ponitur etiam in dicto decreto Tridentino exceptio Regulæ circa ætatem, & *d. cap. indemnitatibus de elect. in 6.* Vnde si reperiatur in Monasterio aliqua Monialis quadragenaria cum qualitatibus requisitis, non tenentur Moniales aliam ex alio eiusdem Ordinis Monasterio eligere, sed liberum erit illis aliquam de consensu tamen Episcopi, vel earum Superioris ex proprio Monasterio eligere habentem qualitates requisitas in hoc decreto. Quod si nec talis in proprio Monasterio, nec quadragenaria in alio eiusdem Ordinis reperiatur, poterunt aliquam ex Monasterio eligere, quæ iuxta *cap. indemnitatibus de elect. in 6.* trigesimum annum expleuerit, & expresè professa sit. Nulla tamen minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda erit à Sede Apostolica. 5

Num verò Monialis possit dici ex aliquo facto incurrisse irregularitatem, ita vt dispensatione indigeat, si fortè in Abbatissam eligeretur, vel aliqua sacra attractauerat, cùm multi de hoc consulti negatiuè respondissent, nihil à S. Congregatione responsum. Huc facit & illud, quod cùm Episcopus quidam recusasset benedicere Abbatissam electam, eaque petijsset remedium à S. Congregatione, rescriptum Episcopo, quod si Abbatisa hæc intra annum electionis suæ petierit benedictionem, & Abbatisa dicti Monasterij antea solita fuerit benedici, cùm in hoc 6

Concilium nihil noui iuris induxerit, benedicat, nisi aliquid habeat, quod contra eam vrgeat, de quo Congregationem certiorem reddat.

7 Duobus verò Monasterijs nulla præficiatur; quod prohibitum erat in Monasterijs fœminarum in Concilio Viennensi *cap.6.* & in Monasterijs virorum *can.4. 21. qu.1.* & circa eum, qui præest electioni, cùm Imperatrix, quæ plurima priuilegia quoad Moniales, Abbatissæ electionem, aliaque plura habeat, eorum confirmationem, & amplificationem à Gregorio XIII. petijsset, S. Congregatio respondit, Sereniſſimam Imperatricem, quando iam degit in Hispania, consultius facturam à gratijs iam concessis abstinere; quàm cum nouas in huiusmodi re sibi concedi postulet. Item an priuilegia, quæ ante Concilium concessa fuerant Duci, & Dominio Ianuensium, vt eligere possent Prælatum, & alios quatuor quos vellent, qui omnia Reipublicæ Monasteria visitarent, corrigerent, & reformarent, sint sublata per Tridentinum Concilium, & S. Congregatio censuit, priuilegia esse sublata, præsertim in ea parte, vt Dux, & Dominium possit eligere alterum Prælatum, vt Monasteria ipsa sint visitanda, & Moniales corrigendæ cum præsentia deputatorum, etsi referendum Sanctiss. Gregorio XIII. quòd si videbitur Sanctitati suæ in aliqua parte hanc reuocationem moderari, hortando ipsos Dominos Ianuenses ad præstandum auxilium, consilium, & fauorem ipsi Ordinario, & Superioribus, S. Congregatio moderationem laudat.

CONSVLTATIO L.

Regimen Monasteriorum non habentium Ordinarios Regulares Visitatores, quomodo instituendum ex decreto Concilij Tridentini cap.8. sess.25. de Regul.

1 IN hoc decreto innouatur Constitutio Concilij Lateranensis *cap. in singulis de stat.monach.* ampliatur, ac restringitur, & vltimo committitur Metropolitano executio dicti decreti. Hinc cùm dubitaretur, an Monasterium à iurisdictione Episcopi exemptum, & Sedi Apostolicæ immediatè subiectum, quod ante Concilij publicationem commendatum reperitur, comprehendatur sub dispositione *d. cap.8. sess.25. de Regul.* &, reluctante Commmendatario, possit se in Congregationem redigere, præsuppositò, quod Commendatario commissa fuerit cura, regimen, iurisdictio, & omnimoda administratio dicti Monasterij personas corrigendi, castigandi, & visitandi propria auctoritate, stante etiam quod in eodem Monasterio non sit Prior Claustralis eiusdem Ordinis, expresè professus, qui gregi regulari præsit, S. Congregatio censuit, hos monachos non posse se aggregare huic, vel alteri Congregationi iam institutæ, & confirmatæ, licere tamen ei sese cum alijs Monasterijs iuxta dictum decretum *cap.8.* ad formam *d. cap. in singulis de stat. monach.* in Congregationem redigere. Ita enim intellexit S. Congregatio illa verba, & deinde quolibet triennio sese in Congregationes redigere. Item quod debeant de triennio ad triennium ista Monasteria commune celebrare Capitulum iuxta dispositionem dicti *cap. in singulis*, & quod Monasteria commendata hoc decreto comprehendantur; quæ omnia Gregorius XIII. approbauit.

2 Congregare autem Monasteria ad Congregationem faciendam ad Prælatos eorum tantùm, & illis renuentibus, ad ipsoos Capitulares pertinet, & talibus renuentibus, vel negligentibus, ad Metropolitanum. Dicta autem conuocatio per maiorem partem Prælatorum Congregationis facienda erit.

3 Legitimè tamen conuocati non quidem compellere poterunt quæcumque Monasteria Prouinciæ, vel extra, si intra eam non sit sufficiens Monasteriorum numerus ad dictam Congregationem faciendam, atque in ea deliberare, ac definire quæcumque necessaria, & opportuna videbuntur. Poterunt tamen deliberare, ac definire ea, pro quibus Congregatio fuit conuocata.

CONSVLTATIO LI.

De quibus Monasterijs agat S. Concilium Trid. cap.9. sess.25. de Regul.

EX sententia S. Congregationis dictum decretum agit 1
de Monasterijs Monialium subiectis Sedi Apostolicæ, vel alijs, non de ijs, quæ subduntur Generalibus, vel ab alijs Regularibus reguntur. Vnde cùm Hieracensis Episcopus vellet iure ordinario visitare Monasterium S. Mariæ de Valle viride Terræ Castri veteris Hieracensis Diœcesis Ordinis Carmelitarum, quòd prætendebatur subiectum à fundatione Monasterio S. Mariæ de Valle viride, & eius Prouincialisse pro tempore existenti Messanensis Ciuitatis, & ostendebatur susceptum sub D. Petri protectione per Bullam Clementis, S. Congregatio primò censuit hoc decreto intelligi de Regularibus fœminis, prout & aliàs decretum fuit, nec obstat rationem clausuræ per Glos. *in Clem. attendentes de stat. monach.* Deindè dixit, quod cum Episcopus gubernare, & visitare velit ex hoc decreto, & Concilium requirat, quod Monasterium sit immediatè Sedi Apostolicæ subiectum, istud autem ex Bulla Clementis non probatur, quia verba illa sub protectione non id inferunt *cap. ex parte 2. de priuil.* ideò Episcopum ex hoc decreto non posse gubernare, aut visitare. Si autem Episcopus alio iure communi visitare posset, quia scilicet dictum Monasterium non appareat exemptum ab Ordinario, adeat Iudicem competentem, quamquam difficile erit sustinere, quod dictum Monasterium non sit exemptum, sicut sunt omnia reliqua regularia,

CONSVLTATIO LII.

De confessione, & communione semel singulis mensibus à Monialibus facienda: de confessario extraordinario eis ab Episcopo offerendo, & quo loco apud illas Eucharistia conseruanda.

SAcrum Concilium Tridentinum his de rebus ita decer- 1
nit *cap.10. sess.25. de Regul.* Attendant diligenter Episcopi, ac cæteri Superiores Monasteriorum Sanctimonialium, vt in constitutionibus earum admoneantur Sanctimoniales, vt saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, vt eo se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes Dæmonis fortiter superandas. Præter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & alijs Superioribus, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat; quod verò Sanctissimum Christi Corpus intra chorum, vel sepra Monasterij, & non in publica Ecclesia conseruetur, prohibet S. Synodus, non obstante quocumque indulto, aut priuilegio.

Id, quod disponitur de confessione, & communione ha- 2
betur *in Clem. ne in agro*, §. *fanè de stat. Monach.* Et quoad confessorem extraordinarium, hoc verbo *extraordinarius* Gregorius XIII. dixit comprehendi tum Regularem alterius Ordinis, tum sæcularem Sacerdotem; ex quo superior poterit quidem, non tamen tenetur offerre extraordinarium confessorem sæcularem, vel alterius Ordinis Monialibus sibi subiectis. Hac tamen facultate non debebit vti, nisi magna cum discretione, & vbi ageretur de periculo animarum. Nihil tamen super hoc S. Congregatio statuendum existimauit, vt consuletur existimationi Religionum, & ne detur causa Monialibus licentiùs agendi contra Superiores: præterquamquod illi qui sunt alterius Religionis, non possunt benè cognoscere de transgressionibus illius Regulæ, cuius notitiam non habent. Non tamen dixit ex hoc S. Congregatio, Moniales omnes teneri confiteri extraordinario confessori oblato, sed esse in arbitrio Monialium, cui maluerint, confiteri, extraordinario scilicet, vel ordinario.

Et quoad asseruandam Eucharistiam ex pluribus inter- 3
pretationibus, quæ afferebantur ad hoc decretum, vbi cauetur, ne Sanctissimum Christi Corpus intra chorum, vel sepra Monasterij conseruetur, quæ aliqui duo etiam disiunctim præcepta ita intelligunt, vt tum in Ecclesia esse iubeant, tum seruari omninò vetetur intra sepra Monaste-

fierij, tametsi aliàs intra Ecclesiam suo loco sit repositum. Aliqui contra coniunctim ea verba interpretantur, vt eum tantùm abusum prohibitum velint, quo Sacra Eucharistia ex Templis sublata introrsus in chorum transferebatur, nihil tamen obesse, quominùs vtrobique seruetur. Tertij inter vtrosque medij, vt Monialium deuotioni indulgeant, præter Sacramentum in altari Ecclesiæ situm, ita alibi intra chorum locant, vt parieti, qui chorum ab Ecclesia disiungit, adhæreat, & à Sacerdote renouetur per fenestellam in ipsum Templum prospicientem, quæ cæteris temporibus obserata in eum tantùm vsum breui momento pateret. Sic enim Sacerdotis ingressum clausuræ violationem, & pericula vetari; quem modum, vt omnia Hispaniæ Monasteria hanc formam retineant, neque se Concilij verbis repugnare arbitrantur. Sacra tamen Congregatio censuit, primum relatum esse verum sensum, & proprium huius decreti, & addidit, quod præcipitur in publica Ecclesia conseruandum esse, intelligitur de ea Ecclesia, in qua id secundùm Canones fieri debet decreto dicti Concilij obstare, quominùs intra chorum, vel septa Monasterij locetur. Id autem, quod in Hispania vltimo loco refertur consueuisse ex decreto Concilij non licere, & formam eiusmodi non posse induci, nec retineri, & omninò prohibendam, & tollendam esse.

4 Super istos autem confessores Regulares, etiam extraordinarios datos Monialibus, ex hoc decreto Episcopi nullam iurisdictionem habent.

5 Regiensi. Ex facultate huius decreti Episcopus potest dare confessorem Monialibus subiectis Regularibus, quæ nulla ratione induci possunt, vt peccata sua Regularibus confiteantur.

6 Toletana. Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum non in choro Monialium, sed in Ecclesia exteriori conseruetur, non obstante quacumque consuetudine contraria, nec potest in fenestella illius parietis, quæ disiungit chorum Monasterij ab Ecclesia, retineri, & vbi consuetudo inoleuit, est omninò tollenda.

CONSVLTATIO LIII.

An, & quatenus Regulares secularibus in obseruatione censurarum Episcopalium, & festorum Diœcesis conformari teneantur?

1 SAcrum Concilium Tridentinum *cap. 12. sess. 25. de Regular.* ita decernit: *Censuræ, & interdicta nedum à Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinarijs promulgata, mandante Episcopo, à Regularibus in eorum Ecclesijs publicentur, atque seruentur. Dies etiam festis, quos in Diœcesi sua seruandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, seruentur.*

2 Præcipit igitur S. Synodus, vt publicentur etiam in Ecclesijs Regularium, & etiam Mendicantium per *cap. fin. in fin. de Regular.* vtque dies festi seruentur. Quare cùm Nauarrus edituru suum Manuale confessariorum consuluisset S. Congregationem Concilij, an priuilegia Regularium, quibus conceditur eis facultas celebrandi diuina in diebus Sanctorum suorum Ordinum, & aliquot alijs tempore interdicti ianuis apertis, &c. sint sublata per hoc decretum, *& cap. 22. de Regul. in fine*. Dicebat S. Congregatio, posse responderi priuilegia concessa Regularibus celebrandi tempore interdicti cum moderatione non censeri sublata à Concilio, seu illa moderatio sit secundùm terminos *cap. fin. de sent. excom. in 6.* seu amplior, dum non eludant substantiam interdicti; Quia tamen vnus Cardinalis dissensit propter authoritatem D. Antonini, qui *in 3. p. tit. 26. cap. 5. §. 1.* tradit, sublatis priuilegijs videri etiam sublata ea, quæ cernunt moderationem. S. Congregatio denuò considerato loco D. Antonini, & visa informatione Nauarri, censuit priuilegia Regularium eatenus esse in terminis huius decreti sublata à Concilio *d. cap. 22.* quatenus contineantur in iure communi, quod Concilium præcessit, nempè *d. cap. fin. de sent. excom. & Clem. 1. eod. tit.*

3 Et cùm Archiepiscopus Neapolitanus diem festum S. Iosephi solemniter celebrandum decreuisset, illum curare debere, vt ab omnibus etiam exemptis obseruaretur, censuit S. Congregatio. Sed num Episcopus possit in Diœcesi sua nouos dies festos instituere vigore huius decreti, & ex hoc decreto, S. Congregatio censuit, non esse hanc facultatem datam Episcopo. Et cùm quæreretur, an exempti teneantur accedere ad alienas Ecclesias pro quadraginta horarum oratione ex præscripto Episcopi celebranda, vel saltem teneantur orationem in proprijs Ecclesijs recipere. S. Congregatio censuit ad primum non teneri; ad secundum teneri.

Hoc autem decretum S. Congregatio declarauit, ita esse intelligendum, vt Regularium ritus illis diebus festis semper permaneat quoad Missas celebrandas, & cætera diuina officia tam publicè, quàm priuatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesijs persoluenda. Nec circa hunc ritum ab Episcopis quoquomodo quicquam in contrarium eisdem Regularibus præcipi posse. Quod si de facto præceperint. Regulares neutiquam ipsis Episcopis obedire teneri. Verùm quoad conciones, & lectiones, quas ijdem Regulares ad populum habuerint, debere se conformare Euangelijs, & Epistolis, quibus vtitur Clerus secularis illis diebus festis. 4

Parerga, Meliuetana, & Squillacensi. Etiam Equites Hierosolymitani censuras ab Episcopo publicatas in suis Ecclesijs publicare debent, ac etiam alij quomodolibet exempti, etiam Carthusienses. 5

Eadem. Episcopus etiam censuras à Superioribus Hierosolymitanis ritè latas publicare debet. 6

Mediolanensi. Interdicta non solùm generalia, sed etiam particularia vnius hominis Regulares seruare, & publicare possunt, *Clem. 1. de sent. excom.* 7

Cæsaraugustana. Rector Parochialis Ecclesiæ Religionis Hierosolymitanæ, si nolit publicare edictum, seu censuras, aut alia mandata Episcopi, potest ab eo puniri. 8

Feretrana. Dies festi, quos Episcopus seruandos præcepit, ab omnibus etiam exemptis seruari debent, dummodò in Diœcesi sint. 9

Rubensi. Non est data facultas Episcopo instituendi in sua Diœcesi nouas festiuitates, contradicente populo, & super hoc seruanda est Bulla B. Pij V. 10

CONSVLTATIO LIV.

De controuersiis præcedentiæ ab Episcopo componendis. Et de exemptis ad processiones publicas compellendis.

1 DE hac re ita statuit S. Synodus Tridentina *sess. 25. de Regul. cap. 13. Controuersias omnes de præcedentia, quæ persæpè maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas tam seculares, quàm regulares tum in processionibus publicis, tum in ijs, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & alijs similibus, Episcopus, amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscumque componat. Exempti autem omnes tam clerici seculares, quàm regulares quicumque, etiam monachi, ad publicas processiones vocati accedere compellantur, ijs tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt.*

2 In hoc itaque decreto agitur de componendis omnibus controuersijs de præcedentia, sed inter Ecclesiasticas personas. Hinc orta controuersia præcedentiæ inter Capitulum, Canonicos, Priores, & Magistratum Ciuitatis fuit dubitatum, an eam Episcopus, quacumque appellatione remota, compescere posset, vigore facultatis sibi à Concilio tributæ ex hoc decreto, dictum est, non posse, quia casum hunc non comprehendit Concilij decretum, cùm Concilium dicat inter Ecclesiasticas personas, hic autem sunt seculares ex vna parte. Episcopus tamen curare debebit, vt obseruetur id, quoad hactenus ab annis vigintiquatuor circa fuit solitum obseruari.

3 Delata ad S. Congregationem controuersia de præcedentia inter Dominicanos, Franciscanos, Augustinianos, & Carmelitanos, sumptæ fuerunt informationes, & repertum consuetudinem inoleuisse, atque obseruatum fuisse semper, vt ea Religio, quæ prius in loco habuit Monasterium, illa præcedat, quam consuetudinem Gregorius XIII. iussit obseruari, & nihil innouari. Sic etiam cùm Magistratus, & populus Firmi consueuisset comitari Episcopum ad Ecclesiam præcedendo, & postea vellet subsequi, non anteire, decisum est, Magristratum debere præcedere Episcopum, prout hactenus consueuit, quia Episcopum sequitur Clerus.

Et

4 Et cùm ab Episcopo lata esset sententia super præcedentia Ecclesiasticarum personarum, & dubitatum esset, an esset per appellationem suspendenda, Sac. Congregatio censuit, non esse suspendendam; imò posse Episcopum eam exequi, & contra inobedientes procedere iuris remedijs.

5 Sed num per Bullam Gregorij XIII. quæ priuilegia Mendicantium, & aliorum Regularium reducit ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini, reuocata sit Constitutio B. Pij V. quà statuitur Fratres Ordinis Prædicatorum vbique debere præcedere cæteros Fratres, S. Congregatio censuit, non obstare illam generalem clausulam positam in Bulla Gregorij de præfatis, & alijs omnibus literis, & Constitutionibus quomodolibet emanatis, tamen Pius V. ex capite iustitiæ videtur declarasse hanc controuersiam præcedentiæ, & iam Fratres Dominicani sunt positi in possessione. Verùm de hac re vide *tom.* 1. *&* 4. Cùmque Iesuitæ sint Clerici Regulares, & in hoc decreto comprehendi videantur, concessum est illis Breue à Gregorio XIII. ne teneantur accedere ad processiones.

6 Sed dubitatur in quibus processionibus intelligatur hoc decretum. Secundò, an Regulares recusantes accedere ad processiones possint compelli censuris. Tertiò, an à censuris in eos hac de causa latis possit Regulares à suis Superioribus absolui. Et ad primum S. Congregatio respondit, Concilium intelligi absolutè de omnibus, & quibuscumque processionibus publicis, & consuetis, vel inductis pro bono publico, vel honore non tamen compellendo ipsos Regulares exemptos accedere ad Ecclesias extra propria Monasteria pro celebratione orationis quadraginta horarum. Congregationi tamen probatur, quando toti populo dicta oratio indicitur in proprijs Ecclesijs huiusmodi orationi insistere. Ad secundum Regulares posse compelli ab Episcopo per censuram, & excommunicationem, de qua re nos etiam *tom.* 3. Ad tertium non posse absolui à suis Superioribus, quia sunt excommunicationes ab homine, quarum absolutio petenda est à Iudicibus, qui tulerunt, vel à Sanctissimo.

7 Hinc cùm Monachi Sanctissimę Trinitatis Cauensis cogerentur ab Episcopo accedere ad processiones publicas, ipsi recusantes, quippè quia nullius Diœcesis existerent, S. Congregatio censuit dictos Monachos non posse cogi ex hoc decreto ad processiones. Tum quia nullius. Tum quia non possunt dici exempti, cùm nunquam subiecti fuerint Episcopo. Item quia habent concordiam vallatam confirmatione Sedis Apostolicæ, quam Concilium *cap.* 22. *eiusdem sess.* 25. *de Regul.* non sustulit. Quod si Episcopus velit eos cogere tanquam ex consuetudine inueterata obligatos ante Concilium, agat via ordinaria coram Iudicibus competentibus. Regulares verò degentes in Monasterijs extra mœnia plusquam per medium miliare distantibus, ad processiones accedere non posse cogi, dixit S. Congregatio. Item nec Confraternitates laicorum, cùm hic agatur de personis Ecclesiasticis. Quomodò tamen cogi possint, aliàs diximus.

8 Placet huc adducere, obiter tamen, decretum generale S. Rituum Congregationis, quod est tenoris sequentis. *Cùm pluries S. Rituum Congregatio inhærendo decretis aliàs editis, & signanter in Lucerina die* 22. *Nouembris* 1664. 28. *Septembris* 1675. *&* 13. *Martij* 1688. *declarauerit nullo modo dandum esse Euangelium ad osculandum secularibus, etiam Præsidi in celebratione Missarum, necnon prohibuerit vsum baldachini, & præsertim in Acernina die* 26. *Iunij* 1666. *in Barensi* 5. *Martij* 1667. *&* 17. *Iunij* 1684. *in Marsicensi, Polignanensi, & Miletensi* 5. *Martij* 1667. *in Hieracensi die* 2. *Octobris* 1683. *& in Bitectensi* 23. *Septembris* 1684. *ac insuper denegauerit assistentiam in presbyterio, & specialiter in Materanensi* 24. *Ianuarij* 1665. *in Melphitana* 15. *Iunij* 1667. *& in Barensi* 20. *Nouembris* 1677. *&* 22. *Februarij* 1687. *Eminentiss. ac Reuerendissimi DD. Cardinales eidem S. Congregationi præpositi mandarunt, vt prædicta decreta prohibentia personis secularibus osculum Euangelij, vsum baldachini, & assistentiam in presbyterio renouentur, & copiæ illorum transmittantur Archiepiscopis, & Episcopis Regni Neapolitani, eisdemque iniungendo, vt illa intimari faciant Superioribus Ecclesiarum suæ Diœcesis, tam secularibus, quàm Regularibus, & in casu transgressionis procedant etiam contra Regulares authoritate eiusdem S. Congregationis ad pœnam interdicti. Et ita decreuerunt, & in Ecclesiis Regni Neapolitani omninò seruari iusserunt die* 13. *Martii* 1688. Quæ omnia sunt consentanea ijs, quæ scripsi de eisdem materijs *tom.* 1. 2. *&* 3.

CONSVLTATIO LV.

Professio Religiosa qua ætate fieri debet? Vbi multa ex vsu edocentur.

IN quacumque Religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minore tempore, quàm per annum, post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius Regulæ, vel Religionis, vel Ordinis obseruationem, aut ad alios quoscumque effectus. Ita S. Concilium Trid. *cap.* 15. *sess.* 25. *de Regular.* 1

In quo decreto primùm decernitur circa ætatem, quæ de iure communi in mare est annorum quatuordecim, in muliere duodecim. Hi enim anni soluunt ius patriæ potestatis, vt possit quisque & votum Religionis emittere, vel matrimonium contrahere. Dicuntur enim discretionis *cap. ad nostram, & cap. cum virum de Regul. & cap.* 1. *eod. tit. in* 6. Quibus non obstantibus S. Concilium ad tollendam omnem dubitationem, quæ ex iuris veteris dispositione oriebatur, atque adolescentium fragilitati succurratur, determinat ætatem, de qua in textu. Et aduertendum ex huiusmodi constitutione censuisse S. Congregationem corrigi *d. cap.* 1. *de Regul.* & induci tacitam professionem ea ætate, qua expressa potest emitti. 2

Idque in quacumque Religione, ex qua vniuersali dictione omnes milites Regulares hoc decreto comprehendi videntur. Contrarium tamen dixit S. Congregatio, cui conformatur S. Rota Romana. Professio, inquit, non fiat tam de tacita, quàm de expressa intelligendo, cùm tacita seruatis ijs, quæ à iure communi requiruntur, ac tempore ætatis in hoc decreto assignatæ, non excludatur, & talis professio tacita ex S. Congregatione per annum, & diem computandum à die post decimum sextum annum expletum eius, qui monasterium ingressus est, inducitur. 3

Et dum quæreretur, an qui in Religione S. Basilij, in qua sui initio fiebat expressa professio trium votorum à tempore, cuius initij memoria non existit, regulari obseruatione in ea collabente, eius Monasteria commendata fuerint, desieritque emitti consueta professio, quia nec erat caput aliquod Religionis, de manu Commendatarij, vel Prioris non expresè professi habitum susceperit, & per aliquot annos gestauit, tacitè professus intelligatur. Et S. Congregatio censuit, intelligi. De eo verò, qui cum minori ætate esset, & incumberet seruitijs Abbatis, & perpetui Commendatarij S. Nicolai Ordinis S. Basilij Messanensis Diœcesis, quæ Abbatia per annos sexaginta in Commendam secularibus concedi consueuit, & in qua regularis obseruatio non vigebat, nec Conuentus erat, quatuor minores Ordines, & successiuè alios etiam Presbyteratus ad titulum dictæ Abbatiæ de licentia Commendatarij suscepit, habitumque à Monachis S. Basilij gestari solitum ipse per se, non per aliquem facultatem habentem susceperat, & gestabat, in præsentia diù, multumque dubitatum, an tacitè professus dici posset. Negotium enim faciebat, quod qui extra Monasterium, & Monachorum Congregationem deferunt habitum regularem, non ideò Religioni obligantur, Glos. *in Clem. eos, v. aliqua de Regular.* Abb. *in cap. vt Clerici eod. tit.* sed possunt compelli habitum dimittere, vel intrare. Hic autem erat extra Monachorum Congregationem, cùm in dicta Abbatia nullus existat monachus. Item non poterat videri professus, cùm ipse per seipsum susceperisset; Oportet autem habitum recipere ab eo, qui potestatem habet recipiendi, *cap. porrectum*, vbi Abb. *num.* 5. *quæst.* 11. *de Regul.* Noluit tamen S. Congregatio id decidere, sed reiecit ad Signaturam. 4

Et dum quæreretur, an rata confiteri debeat professio, & liberè ad matrimonium redire is, qui relicta propter adulterium vxore vitam Eremitanam aliquot annis duxit, in qua adulterium commisit, & postmodum ratus id sibi licere ex multorum consilio Religionem ingressus, & professus fuit, ibique annos quinque perseuerauit. S. Congre- 5

gre-

gregatio censuit, omnia committenda Ordinario, qui iustitiam administraret. Tamen sic censuit ipsa S. Congregatio. Si vera sunt, quæ pro certis exponuntur, professionem esse nullam, atque irritam, & licere mulieri virum suum repetere, vel certè vouere castitatem, vt ipse ratificare possit professionem.

6 Huc etiam spectare videtur, quod cùm in Monasterio Monialium Tertiariarum Ordinis Obseruantiæ Minorum duæ Moniales existerent, quarum altera nec professa erat, nec professionem emittere volebat, quæ cùm esset Abbatissa, Prælatus ab officio eam remouit, & declarauit, non fuisse legitimam Abbatissam. Altera verò annorum octuaginta, quæ non erat professa, sed parata erat profiteri: S. Congregatio petenti Prælato respondit, octogenariam illam ad professionem admittendam; alia verò, quæ profiteri nolebat, habendam esse pro tacitè professa, præsuppositio, quod in illo Monasterio habitus non sit distinctus, prout Commissarius Curiæ affirmauit, & quod illa sponte acceptauerit Abbatissatum. Cùm enim Abbatissatus sit actus, qui non potest fieri, nisi à professis ingerendo se cum debitis præsuppositis, dicitur tacitè professa secundùm *cap. Vidua*, vbi Abbas *de Regular.* Item cùm negauerit profiteri, reddidit se Abbatissatu indignam, & ideò priuata ex hac causa, non autem ex ea, quia non professa, cùm, vt diximus, pro tacitè professa habenda sit. Quæ omnia procedunt, si quoad professionem non possit se tueri ex defectu aliquorum requisitorum, vt per Abbatem *in d. cap. vidua de Regular.*

7 Professio autem non fiat ante decimum sextum annum expletum. Ergo si ex institutis antiquis, & approbatis alicuius Regulæ adhuc maturior ætas ad professionem emittendam requiritur, seruari debent instituta. Concilium enim vult, vt non possit fieri antè. Et aduertendum, quod ex hac ætate sexdecim annorum, quæ professioni à Concilio assignatur, censuisse nonnullos, dum hìc agretur de temperanda Constitutione B. Pii V. de non admittendis pueris in Religionem, vt scilicet non reciperentur, nisi ad minus octauum annum attigissent, cum tali ætati, si adijciatur aliquis annus, habeamus ætatem à Concilio ad professionem destinatam.

8 Nec qui minori tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur, *can. Gonsaldus 17. quæst. 2. cap. ad Apostolicam, cap. postulasti de Regul. & cap. non solùm eod. tit. in 6.* Cùm tamen dubitaretur, an professio regularis emissa anno 1564. die prima Aprilis ante annum probationis expletum ab eo, qui tunc ignorabat hoc decretum, & in Monasterio, quod habebat priuilegium à Sede Apostolica admittendi ad professionem volentes ante annum profiteri, non obstante Constitutione Pii IV. super declaratione obseruationis decretorum Concilij, valida esset, S. Congregatio censuit, esse validam. Is verò qui tres menses in Monasterio commoratus inde exiit, & reuersus elapsis aliis tribus mensibus superueniente infirmitate discessit, quia liberatus, iterum reuersus, post nouem menses in manibus Monasterii professionem emisit, habitum professorum suscepit, & decem ac octo mensibus gestauit, expressè professus dici non poterit, cum intra annum professio facta non fuerit, & tempora non possunt coniungi, cùm requiratur annus continuus, benè tamen ex lapsu anni in gestatione habitus professorum per dictum tempus tacitè professus præsumendus erit.

9 Sed num in Militibus Hierosolymitanis requiratur ex hoc decreto, vt post annum professio fiat, non obstantibus Constitutionibus ipsorum, ex quarum tenore in ipso ingressu, & habitus susceptione professionem emittunt; censuit S. Congregatio, hodie requiri, tametsi aliàs aliter censuerit. Animaduertebat enim S. Congregatio comprehensas esse in dispositione horum decretorum tantummodò Moniales huius Ordinis, nominatim expressas *in cap. vlt. eiusdem sess. 25. de Regul.* Indistinctè tamen esse locum tacitæ professioni inter eosdem Milites, etiam degentes extra Conuentum Hospitalis Melitensis iuxta dispositionem iuris communis, *cap. 19. eiusdem sess.*

10 Ritè tamen profiteri dicetur is, qui sex mensibus anni nouitiatus in Monasterio tantùm mansit, & residuo anni tempore de licentia, & mandato Prælati sub eius obedientia stetit in Curia agendo grauia sui Monasterij negotia, & in fine per procuratorem professionem emisit. Et hoc præsertim *ex cap. insinuante qui Cler. vel vou.*

Nec professus in vna Religione ad aliam authoritate 11
Sedis Apostolicæ translatus, etiam laxiorem, poterit anno probationis renunciare, & à Superiore ad professionem admitti, sed debebit iterùm profiteri, prout in hoc decreto.

Professio autem anteà facta est nulla. Et in hoc ponitur 12
decretum irritans contra disposita in textu. Quod est de iure veteri *cap. ad Apostolicam de Regular.*

Sed num professio facta ante tempus præfinitum post 13
Concilium saltem in foro conscientiæ erit nulla, non obstante, quod professus postea occasione quadam ignorans tunc ætatem à Concilio professioni statutam, habitum sponte dimisit, & hodie in sæculo versetur iuxta *cap. 19.* eiusdem *sess. 25. de Regular.* Et absolutè nullam dixit Sac. Congregatio, & sic in vtroque foro huiusmodi professionem non teneri, prout absolutè loquitur hoc decretum. Non defuerunt tamen, qui existimarent obligare quoad iussum legis dicti *cap. 19.* eo quod habitum sponte dimiserit, atque extra Monasterium maneat.

Si quæras, an professio intra annum probationis obliget
ad Religionem aliquam in genere, vel in specie. Dico 14
non obligare, & in hoc iura antiqua *cap. non solum de Regular. in 6.* correcta. Vndè nec in foro conscientiæ inducta censebitur aliqua obligatio. Aduertendum hic aliquando iustis de causis fuisse dispensatum, vt antea quis profiteatur. Cùm enim S. Pœnitentiaria respondisset mulieri, cuius vir ordines sacros susceperat, licere post consumatum matrimonium ingredi Religionem, & in ea profiteri, & ipsa annum trigesimum octauum agens, id quamprimum efficere cuperet, cùm in Monasterio quindecim menses morata Regulæ asperitatem experta esset, ipsaque à Monialibus agnoscereturcum illa fuit dispensatum. Hanc enim materiam meri iuris positiui esse, dixit S. Congregatio *d. cap. ad Apostolicam de Regul.* vbi intra annum probationis professionem fieri non debet, sed facta tenet.

Fuit & mulieri alteri ex dispensatione professioni proro- 15
gatum. Dubitabat enim illa, ne, emissa professione, bona sua apud Mercatores existentia recuperare posset. Vndè petebat, vt sibi liceret in Monasterio vltra tempus nouitiatus manere, nec inde intelligi tacitè profiteri. Quare cùm dictum fuisset quoad tacitam professionem posse sibi cauere per protestationem, indultum fuit, vt per sex menses vltra annum nouitiatus in Monasterio posset manere absque eo, quod expressè profiteatur. Hinc mulier duodecim annis maior, si Monasterium ingrediatur, habitumque suscipiat, expectare debet, donec annus probationis labatur, & professio ab ea emittatur.

Si quæras, an qui vouit ingredi Religionem, & in ea 16
perseuerare, si ingressus intra annum probationis recedat, & reuertatur ad sæculum, ex mente huius decreti à voto liber dicendus sit? Fuit responsum, hoc decretum nihil de voto disposuisse.

Item si quæras, an is, qui ex voto Religionem ingredi- 17
tur, possit in ea validè, etiam ante tempus in hoc decreto præfinitum, & ante probationis annum, saltu hoc decreto, professionem emittere? Non posse Sac. Congregatio censuit. Et fuit dubitatum, an Monialis, quæ in Monasterio professionem emisit, & postea cum probabiliter dubitaretur, an esset baptizata, sub conditione, & ad cautelam baptizata fuit, valida professio censeatur absque eo, quod rursus professionem emittat, an verò ad professionem iterum emittendam compelli possit, ac debeat non expectato post baptismum alio probationis anno? Sixtus V. ex sententia S. Congregationis respondit, non esse necesse, vt de integro professio emittatur.

CONSVLTATIO LVI.

Quando renunciatio, aut obligatio Regularium facienda sit? Quando etiam nouitij profiteri, aut eyci debeant? Vbi alia iuxta decretum S. Concilij Trid. cap. 16. sess. 25. de Regular.

IN prima parte huius decreti ponitur, quid seruandum 1
sit in Nouitiorum renunciationibus, & nota, quod disposita in hoc decreto locum habent in omnibus renunciationibus tam Monialium, quàm virorum, & ea, quæ in

eo

eo disponuntur tam ad viros, quàm ad Moniales pertinere, cùm in omnibus eadem sit ratio, & in donationibus, & renunciationibus etiam in fauorem consanguineorum Intelligitur etiam de renunciatione alicuius beneficij. Non autem locum habent in testamentis, & vltimis voluntatibus, quæ reuocari possunt.

2 Debet autem renunciatio, aut obligatio fieri cum licentia Episcopi, sine qua renunciatio facta, etiam professione secuta, nulla erit. Hæc tamen licentia minimè sibi locum vindicabit, si probationis tempus post annum prorogatum fuerit. Item si renuncians sit tacitè professus, & renunciauerit intra duos menses ante professionem expressam, necessaria erit ad validitatem renunciationis huiusmodi licentia. Quærenti, an huiusmodi licentia possit concedi die festo, responsum fuit, posse, si eo die rogari possit instrumentum. An verò dicta licentia possit concedere Locumtenens Vicarij, dicendum, posse, si à Vicario in specie talem habeat facultatem.

3 Et intra duos menses proximos ante professionem. Sed cùm renunciatio beneficij, de qua etiam diximus loqui hoc decretum, facta incepto vndecimo probationis mense, si postea nouitius fuerit in Monasterio decem continuis mensibus, valida intelligatur, etiamsi professio differatur per aliquod tempus inter resignationem, & professionem plusquam duo menses intercedunt. Et dicendum intra duos menses proximiores ante professionem intelligi, si professio vltra plures menses anni probationis sit facta, & huiusmodi resignationem valuisse, cùm Concilium non dicat ante annum, sed ante professionem.

4 Ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione. Vndè cùm contigisset, vt quidam nouitij seruata forma in hoc decreto præscripta bona sua Monasterio donassent, & vterque eorum non sequuta professione discessisset, alter horum reuocata ante mortem donatione, alter verò non. Dixit Sac. Congregatio tàm illius, quàm istius bona non posse à Monasterio retineri, cùm, non sequuta professione, nulla fuit donatio.

5 In secunda parte decreti agitur de emittenda professione finito tempore nouitiatus. Sed quid si nouitius agens decimum tertium annum, ac proinde elapso probationis anno, annum ætatis à Concilio ad professionem præfinitum non attigerit? Et posse superiorem illum permittere, vt amplius in nouitiatu permaneat, dixit S. Congregatio. Quia Concilium loquitur de habilibus ad emittendam professionem. Talis autem non est habilis, cùm ætatem non habeat. Tantò magis, quod in masculis non est præfinitum à Concilio tempus ad habitus susceptionem. Id ipsum superiores cum inhabilibus, veluti qui non adhuc sciunt legere, atque officium ordinare, prout Religionis instituta poscunt, posse seruare, dictum fuit, cùm de iure communi tempus probationis vltra annum potest dari arbitrio Superioris. Indultum tamen fuit puellæ, quæ, cùm instaret tempus professionis, & aduersa valetudine vteretur, vndè tanquam inutilis Monasterio eam eijcere volebant, vt adhuc per tex menses prorogaretur eius professio, donec esset spes recuperandæ valetudinis.

6 In tertia parte excipiuntur Iesuitæ ab emittenda professione, elapso probationis anno. Quos S. Congregatio censuit aliquando in prima parte huius decreti comprehendi, & solùm excipi in secunda, vbi agitur de nouitiatu. Tum quia exceptio referenda videtur ad proxima. Tum quia ratio exceptionis non ita videbatur militare in prima parte. Postea tamen accuratiùs rem totam præponderando, dictum etiam in prima parte excipi.

7 In quarta præcipitur, ne quid Monasterijs ex ipsis bonis nouitiorum ante professionem tribuatur. Ex qua constat, oblatos, qui se, & bona sua Monasterio dederunt, etiamsi perpetuò, & plenè oblati fuerint, hoc decreto non comprehendi, sicuti & hi, qui in ipso ingressu Religionis renunciauerint, non autem hi, qui ante habitus susceptionem donauerint.

8 Vndè apertè colligitur Monialibus non licere à puellis ingredientibus accipere dotes ante earum professionem. Imò ex S. Congregatione aliquid accipere ex bonis parentum, & consanguineorum, atque etiamsi nouitius ipse, vel nouitia sit sui iuris, & non habeat parentes, præter victum aliquid Religioni, seu Monasterio donare non poterit; quæ omnia procedunt, etiamsi accipiantur sub nomine depositi, seu præstita cautione de illis restituendis, professione non sequuta. Non tamen prohibitum intelligitur, huiusmodi dotes realiter poni penes tertium, qui eas Monasterio debeat dare post professionem emissam. Item non videtur prohibitum, ne puella ingrediens Monasterium det aliquid in rationem census super Monasterij bonis, per Moniales postea conuertendum in dotem illius, postquam emiserit professionem. Cautio verò adiuncta à quibusdam, vt puella ingrediente depositum dotis prius fiat, & deinde omne id, quod in depositum recepit, totum depositarius ipsi Monasterio ante professionem consignet, damnata est. Quandoquidem decretum, etsi non prohibeat huiusmodi depositum, prohibet certè, ne pecuniæ sic depositæ dentur Monasterio directè, vel indirectè. Quod omninò seruandum.

Notandum, quod occasione domus Piæ de Vrbe dubitatum est, an limitatio *cap.* 18. in fine eiusdem *sess.* 25. extendatur ad hoc capitulum. Et cùm dicta domus habeat in fundatione annum probationis, minimè comprehendi visum est. Indultum tamen ex benignitate Papæ, vt ante professionem, non obstante hoc decreto, dotem accipere possit. Item quod ob æs alienum, quo Monasterium quoddam Mediolanense premebàtur, concessum, vt tres dotes ante puellarum illas soluentium professionem acciperentur, præstita idonea cautione de restituendo, si professio non sequeretur. 9

Aduertendum tamen, quod de puellis, quæ educationis causa in Monasterijs degunt, dixit S. Congregatio, non teneri Monasteria eis præstare alimenta ante regularis habitus susceptionem; non tamen eam ob causam dotem conuentam augeri oportere, non obstante quacumque consuetudine. Vndè quoties S. Congregatio rescribit, vt puellæ seculares permittantur remanere in Monasterio educationis gratia, non intelligit id oneris imponere Monasterio, vt suppeditet illis impensas ære suo. Ideòque quantumuis pauperes puellæ sint, si minùs licet pecuniam ad victum decretam pro tenuitate facultatum præstare, ad aliquam certam partem conuenientem soluat, vt eorum mansio damnum non afferat Monasterio. 10

In vltima parte contrafacientibus excommunicationis pœna proponitur, & præcipitur dotem restitui, professione non secuta; in quam tamen non ipso iure incurritur. Quando enim à iure præcipitur aliquid sub pœna excommunicationis, contrafaciens non incidit ipso iure in excommunicationem, tamen potest excommunicari ab Ordinario, & ab eodem absolui, si non reseruatur Sedi Apostolicæ, & in hoc decreto non intelligitur reseruata, cùm non sit specificata reseruatio. 11

Abeuntibus autem ante professionem omnia restituuntur; ex quo dubitatum est, an dos soluta ante Concilium, professione morte subsequente non sequuta, post Concilium ex hoc decreto repeti possit. Et prima facie substitit S. Congregatio, quia Concilium in hoc decreto videtur loqui quoad futura tantùm, nec de morientibus mentionem facit, sed simpliciter de abeuntibus. Quia tamen verbum illud *abeuntibus* indistinctè prolatum, videtur etiam ad præterita referri, dictum est, dotem restitui debere non solùm ex hoc decreto, sed ex eo, quod nulla facta professione matrimonium spirituale sequutum non est, & ideò si ius vetus, aut Concilium spectetur, dos restituenda erit, restitutis tantùm Monasterio impensis, quas in alimentis fecit. Quod si nouitia intra tempus probationis discedat, dos soluta eius hæredibus vna cum fructibus, si quos Monastrium percepit, restitui debet, deducto tamen victu, & vestitu ipsius nouitiæ. Dos verò Monasterio promissa pro Moniali defuncta professa, non obstantibus alimentis persolutis eidem, dum viuebat ob pactum iuratum, quod ei essent persoluenda alimenta; donec dos solueretur, etiam, si pactum esset iuratum, & consuetudo immemorabilis non recipiendi. 12

CON-

CONSVLTATIO LVII.

De exploratione puellarum, habitum regularem suscipere, & professionem emittere volentium iuxta cap. 17. sess. 25. de Regul. & de earum libertate ad ingrediendum Monasterium iuxta cap. 18. eiusdem sess.

1 CVm circa professionem duo in primis attendenda sint, ætas nimirùm, & spontanea voluntas, dictumque sit supra de ætate, modò circa voluntatem Sanctimonialium S. Concilium remedium adhibere voluit, quæ opportuna visa sunt. Et primò in hoc decreto 17. agitur de exploranda virginum voluntate, determinatur tempus suscipiendi habitum, & quomodo adhibendus sit Episcopus, vel eius Vicarius ad explorandam voluntatem. De libertate autem professionis agitur *in cap. 1. de his, quæ vi, metusue caus. fiunt*, ibique Doctores *in cap. 1. de Regul.* & in *can. præsens 20. quæst. 3.* ac per totam.

2 Hoc autem decretum solummodò de virginibus disponit, non autem de viris, & iure veteri nihil de hoc cautum reperitur. In *cap. 1. de Regul. in 6.* solùm dicitur sufficere, quod anno decimoquinto emittatur professio. Quæ exploratio fieri debet tam in habitus susceptione, quam antequam professio emittatur. Dixitque S. Congregatio huiusmodi explorationem voluntatis ad Episcopum, vel eius Vicarium pertinere dictum fuit à S. Congregatione, etiam in Monasterijs, ipsis Regularibus subiectis, etiamsi Monasteria sint in locis exemptorum inferiorum, dummodò tamen sint in Diœcesi ipsius Episcopi. Nec obstabit, quod puella sit alterius Diœcesis, cùm ab eo Episcopo, in cuius Diœcesi Monasterium est, talis exploratio sit facienda, ante etates tamen Monasterij. Quod si iusta aliqua causa subsit, tunc demum in exteriori Ecclesia ipsius Monasterij, vel alia commodiori, & non alibi.

3 Et dum quæreretur, vt virginis voluntas rursus exploraretur, & quidem extra Monasterium, cùm vereretur, ne Moniales ipsæ vt bona illius consequantur, eam blanditijs seducerent, S. Congregatio respondit, id ad petitionem illius, qui volebat illam in vxorem ducere, non esse faciendum, sed quando aduenerit tempus professionis, si Episcopus id, quod proponitur, suspicabitur, educat eam è Monasterio, & perducat vel in Ecclesiam Monasterij exteriorem, prout sibi magis videbitur commodum pro exploranda libera voluntate puellæ. Vndè etiam posse Episcopum censuit Sac. Congregatio per edictum prohibere propositis pœnis, quas ipse iudicauerit tam contra Præfectam Monasterij, quàm contra Superiores ipsarum Monialium, ne puellæ professionem emittant, nisi explorata prius illarum voluntate ab Ordinario.

4 Quod verò ad *cap. 18. eiusdem sess.* Vt Sanctimoniales spontanea voluntate professæ efficiantur in eo decreto tam contra cogentes, quàm impedientes, ac sinentes illas non spontè ingredi Monasterium, grauissima excommunicationis sententia fertur. Idem habetur *can. vlt. 32. quæst. 2.* ex Concilio Toletano 3. *cap. 10.* Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ Pœnitentes, aut Conuertitæ appellantur, in quibus constitutiones earum seruentur. Quæ Pœnitentes, aut Conuertitæ ex S. Congregatione possunt professionem emittere iuxta dispositionem iuris communis, earumue Constitutionum. Et aduertendum, quod hodie tenentur ad clausuram formalem, & ad emissionem professionis trium votorum ex decreto B. Pij V. & Gregorij XIII. nec in earum Monasterijs possunt reponi amplius Moniales aliorum Monasteriorum, quæ sub clausura degunt correctionis causa, nec amplius egredi ipsæ Conuertitæ.

CONSVLTATIO LVIII.

Quid Regularibus obseruandum sit, si velint habitum dimittere, aut à Religione discedere iuxta cap. 19. sess. 25. de Regul.

1 EX hoc capite præcluditur via, quod fieri potest, multitudini apostatarum, & in eo comprehenditur quicumque Regularis, etiam milites S. Ioannis Hierosolymitani, vt dixit S. Congregatio etiamsi sit ingressus, & professus ante confirmationem Concilij. Nec auditur, nisi intra quinquennium tantùm à die professionis, non autem à die, quo metus cessauerit, ex Sac. Congregationis sententia declarauit Gregorius XIII. Quod si intra quinquennium à die professionis non fuerit reclamatum, reclamans non erit audiendus, etsi alleget vim, & metum semper durasse. Poterit ergo, quinquennio elapso quis audiri, dummodò intra quinquennium reclamauerit, idque legitimè probauerit.

Et causas, quas prætendit, deducere debet coram Superiore suo, & Ordinario. Dictionem autem, &, copulatiuè hìc positam esse dixit S. Congregatio. Et Superiorem hìc non Confessorem, seu Custodem Monasterij, sed eum, cuius imperium Regulares se subijciunt, *cap. si Religiosus de elect. in 6.* ibique Doctores, & *cap. licet de Regular.* & eiusmodi causa ex S. Congregatione à Superiore poterit delegari eo modo, quo grauis causa, *cap. 1. §. Cæterum de consangu. & affinit.* & Sixtus V. ex sententia dictæ S. Congregationis censuit in secunda, & tertia instantia causam nullitatis professionis esse committendam coniunctim Ordinario, & Superiori eiusdem Religionis. Et aduertendum, quod accipitur hic Superior, quando Monasterium habet, quia si Episcopus solus est Superior, causa non erit cognoscenda, nisi à solo Episcopo. Et ita censuit Sac. Congregatio in Barchinonensi. 2

Quod si antea habitum spontè dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur. Si in proprio Monasterio tutè consistere, vel alia de causa non possunt, in alio Monasterio eiusdem tamen Religionis, & de licentia sui Superioris, reassumpto habitu, audiri posse contra validitatem professionis censuit S. Congregatio. 3

Nemo etiam Regularis cuiuscumque facultatis vigore transferri potest ad laxiorem Religionem. Vndè S. Congregatio censuit, comprehendi Monialem professam, quæ ad arctiorem regulam transire vult, & debet se conformare regulæ, ac modo viuendi illius Monasterij, ad quod transfertur. Et sciendum, quod quando Moniales transeunt, non sunt sinendæ secus portare primas dotes, quæ primo Monasterio acquisitæ sunt, nec eo inuito debent auferri.

Sed an liceat Regularibus transire ad arctiorem Religionem, petita tamen licentia à suis Superioribus, etsi non obtenta; ad parem verò, & æqualem petita, & obtenta absque speciali dispensatione Sedis Apostolicæ? S. Congregatio respondit, Concilium nihil noui iuris induxisse, *cap. licet, cap. super eo, & cap. sanè de Regular.* Arctius autem Monasterium non dicitur, nisi ratione obseruantiæ, non ratione regulæ. Vndè dixit Innocentius *in d. cap. sanè*, licèt Monasterium, vbi fecit professionem, institutum fuerit in strictiori regula, & Monasterium, ad quod transiuit in laxiori, id tamen non est attendendum, sed quod Monasterium modò sit arctius. Et S. Thom. 2. 2. *quæst. 188. alias 189. art. 8.* Laudabiliter, inquit, transit aliquis ad Religionem etiam minorem, si melius obseruetur, & ponit inter legitimas causas transferendi ab vna Religione ad alteram declinationem Religionis à debita perfectione, quando scilicet in aliqua Religione arctiori incipiant Religiosi remissiùs viuere. Et ita testantur Doctores seruatum fuisse in signatura gratiæ tempore Gregorij XIII. sicut etiam non conceditur dispensatio transeundi ab arctiori ad laxiorem, vti ob infirmitatem, vel debilitatem prouenientem ex obseruatione ipsius, cùm non possit illius statuta obseruare. 4

CONSVLTATIO LIX.

An Abbates, qui in Parochos, & Parochianos iurisdictionem habenti quasi Episcopalem priuatiuè ad Episcopum, possint suis subditis secularibus literas dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere, non obstante Concilij Tridentini decreto cap. 10. sess. 23. de reform.?

ET quidem ex iuris communis dispositione Abbates, si Sacerdotalem Ordinem, & munus benedictionis susce- 1

ſuſceperint, tonſuram & minores Ordines conferre, atque adeò dimiſſorias concedere poſſunt, non modò ſuis ſubditis regularibus per textum *in cap. Quoniam 69. d. cap. Cum contingat de et at. & qualit.* ſed etiam ſecularibus, in quos habent Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem per textum *in cap. Abbates de priuil. in 6.* Quem etiam de puris laicis nec conuerſis, nec conuertendis intelligit Gloſſa *ibi v. quaſi Epiſcopalem*, & poſt Hugonem, & Archidiaconum confirmat Turrecrem. *in d. can. quoniam*, & docuit Innocentius *in rubr. de Cler. peregr. num.* 3. Angel. *v. Ordo* 2. poſt Io. Andr. & Butr. *in d. cap. cum contingat.* Et hanc facultatem quoad ſubditos regulares expreſsè præſeruauit Concilium in *d. cap.* 10. ſed illam ſuſtulit quoad ſubditos ſeculares illis verbis: *cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit.* Et paulò infra ibi: *aliquibus clericis ſecularibus*, atque ita ſuſtulit diſpoſitionem prædictæ decretalis *Abbates de priuil.* vt ſæpiùs declarauit Sac. Congregatio Concilij, & dixit etiam Rota coram Seraphino *dec.* 985. *num.* 1.

2 At nihilominùs quamuis diſpoſitio Concilij ſit ſatis clara, non deſunt tamen qui illam in dubium reuocent. Quidam enim exiſtimant decretum *d. cap.* 10. *ſeſſ.* 23. non valere. Tum quia non derogat ſeptimæ Synodo vniuerſali, de qua in *d. can. quoniam 69.* d. Tum quia non derogat priuilegio in corpore iuris inſerto, de quo *in d. cap. Abbates*, & vtramque derogationem putant fuiſſe neceſſariam ad illius decreti validitatem. Cùm enim ſit priuilegium in iure clauſum, iam non dicitur priuilegium, ſed diſpoſitio iuris communis, vt eſt commune omni priuilegio in iure inſerto, Lotterius *de re benef. lib. 2. quæſt. 7. num.* 26. Maximè cum Alexander IV. auctor illius deciſionis ibi non concedat aliquid de nouo, ſed declarat diſpoſitionem iuris antiqui. Horum autem opinionem eſſe falſam alibi docuimus.

3 Alij modeſtiores non audent affirmare decretum Concilij eſſe nullum, ſed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent iuriſdictionem ordinariam in Parochos, & parochianos priuatiuè ad Epiſcopum. Ac propterea huiuſmodi Abbates eo decreto non obſtante poſſe ſuis ſubditis ſecularibus dimiſſorias ad Ordines ſuſcipiendos concedere præ cæteris opinatus eſt Gratian. *tom. 2. diſput. forenſ. cap.* 212. alijque recentiores.

4 Rationes, quas adducunt, ſunt huiuſmodi. Primò quia cùm huiuſmodi Abbates habeant iuriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi in locis pleno iure ſubiectis, cenſentur habere facultatem concedendi dimiſſorias iure proprio, cùm ſint Ordinarij, & vices Epiſcoporum gerant ſecundùm Gloſſam in *Clem. 1. v. proprijs de reb. Eccleſ. non alien.* & latè Mandoſ. *reg.* 24. *q.* 2. *num.* 4.

5 Secundò adducunt deciſionem Rotæ in Salamantina iuriſdictionis 9. Maij 1594. coram Seraphino, in qua deciditur, Abbatem exercentem iuriſdictionem ordinariam in aliquo territorio ex conſuetudine immemorabili confirmata à Sede Apoſtolica poſſe concedere literas dimiſſorias ad Ordines ſuis ſubditis ſecularibus, non obſtante decreto *cap.* 10. *ſeſſ.* 23. per doctrinam Gloſſæ in *cap. cùm nullus* §. *inferiores v. indultum de tempor. ordin. in 6.* quæ ſentit, Prælatos inferiores ex conſuetudine præſcripta poſſe concedere literas dimiſſorias, & huiuſmodi conſuetudinem non cenſeri ſublatam per poſteriorem Conſtitutionem iuxta *cap. 1. de conſtit. in 6.*

6 Tertiò afferunt ſimile de decreto *cap.* 20. §. *Ad hæc ſeſſ.* 24. in quo tametſi cautum fuerit, vt cauſæ matrimoniales, & criminales non inferiorum Prælatorum iudicio, ſed Epiſcopi tantùm examini, & iuriſdictioni relinquantur, tamen non comprehenduntur inferiores habentes iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem in loco, excluſis Epiſcopis, vt S. Congregatio declarauit. Et alia multa idem Gratianus congerit pro auctoritate eorumdem Abbatum.

7 Addo, quia Concilium ſolùm diſponit, non licere Abbatibus, Capitulis, & alijs Prælatis exiſtentibus intra diœceſim Epiſcopalem, qui propter exemptionem nullius diœceſis dicuntur, de cætero conferre minores Ordines, aut pro his, & alijs maioribus ſuſcipiendis dimiſſorias concedere! Sed Abbates, qui habent diœceſim ſeparatam cum territorio, non dicuntur eſſe intra diœceſim Epiſcopalem, imò extra illam. Ac per conſequens Concilium illos non comprehendit.

8 Denique quia ita, articulo ad partes examinato in fauorem Abbatum exemptorum, habentium territorium ſeparatum, & à territorio Epiſcopali omninò diſtinctum, decidit Rota in Cauenſi collationis Ordinum 26. Iunij 1654. coram Veroſpio per hær verba.

9 Fuerat olim ab Ordinario Cauenſi excitata quæſtio contra Abbatem Sanctiſſimæ Trinitatis ſub Congregatione Caſſinenſi, ac inſtituto D. Benedicti militantem, de minoribus Ordinibus, ac dimiſſorialibus literis concedendis, quæ idemmet Abbas perſonis ſecularibus, ac ſuæ temporali iuriſdictioni ſuppoſitis conferre, ac reſpectiuè pro ijs expedire conſueuerat, vt alibi poſſent minoribus Ordinibus initiari, quorum quippè collatio duntaxat locorum Ordinarijs reſeruatur ex diſpoſitione S. Concilij Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 10. & Abbatibus, licèt exemptis, ac nullius diœceſis interdicatur.

10 Ad eiuſdem proinde Abbatis inſtantiam ſuper manutentionis articulo per me propoſito dubio, Domini demandarunt, vt ſuper ipſius bono iure conſulerem etiam ad effectum manutentionis, quod eumdem fouere, non autem Ordinarium Cauenſem hodie Domini reſponderunt. Licèt enim ea Conciliaris diſpoſitio à collatione Ordinum excludat Abbates, vt comprobant modernus Romanus *diſcep. for. cap.* 791. *num.* 2. cæterique relati per Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg.* 3. *num.* 7. & 11. & *alleg.* 7. *num.* 7. eaque ſub irritante decreto à S. M. Pio V. confirmata, actus quoſcumque poſſeſſorios hactenus exercitos irritet, acque annullet, vt dixit Rot. in Leodienſi beneficij 22. Maij 1643. §. *cùm enim reſignans*, & in Gerundeſi Capellaniæ 27. Ianuarij 1645. coram R. P. D. meo Bichio, & in Mediolanenſi Cimiliarcatus 15. Maij eiuſdem anni §. *non igitur obſtat* coram R. P. D. meo Peutingerio; non tamen admittitur, quoties, vt in propoſito caſu, omnimoda diœceſis exemptio concurrat, ac iuriſdictio quaſi Epiſcopalis competat Abbati, qui territorium ab Epiſcopali penitùs diſtinctum, ac ſeparatum obtineat. Tunc enim inter huius territorij fines diœceſani nomen aſſumit iuxta Gloſſam ſingularem *in Clem. 1.* §. *volumus*, *v. à diœceſanis de for. comp.* ibique notata à Cardin. *num.* 2. *v. quarto quæro*, Abb. *num.* 17. Felin. *in cap. Cùm olim* 18. *in princ. de præſcript.* cæterique relati per Lotter. *de re benef. lib. 1. quæſt.* 24. *num.* 32. Rot. *dec.* 207. *num.* 5. *in fin. part. 1. & dec.* 619. *part.* 4. *diu. & dec.* 324. *num. 1. in fin. part. 1. recent.* & coram Andrea *dec.* 64. *num.* 5. in Auellina iuriſdictionis 4. Iulij 1646. *in* §. *quia in caſu propoſito* coram Em. D. Cardinali Otthobono. Et minores proinde ordines ſubditis ſuis, non obſtante diſpoſitione Concilij, poterit ſucceſſiuè conferre, vt tradit Campanil. *in diuerſ. iur. can. cap.* 8. *num.* 4. Morden. Carpenſ. *controu. for. lib. 1. cap.* 46. *num.* 19. & *cap.* 67. *num.* 28. modern. Roman. *diſcept. for. cap.* 212. *num.* 3. & alij plures, quos refert, & ſequitur Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 7. *num.* 8. Rot. in adducta Aueliana iuriſdictionis 4. Iulij 1646. coram Em. D. Card. Otthobono. Et ita diſtinguendo declaraſſe S. Congregationem Em. Dom. Cardinalium eiuſdem S. Concilij Tridentini Interpretum ſub die 8. Aprilis 1621. firmat idem Barboſ. *ad ſeſſ.* 23. *cap.* 10. *num.* 8. Prout etiam idem ſanxiſſe dignoſcitur S. Congregationem Epiſcoporum, ac Regularium in fauorem Prioris Monaſterij S. Stephani del Boſco ſub Congregationis Cartuſianorum vexillo militantis, dùm ſub die 18. Iunij 1652. reuocata primitùs ſuſpenſione de antecedenti anno 1631. eidem facta, facultatem attribuit, vt literas dimiſſoriales ſubditis ſuis ſecularibus pro ſacris Ordinibus ſubeundis poſſet expedire; quia ex diciſionibus Rotalibus editis coram Andrea, comprobauerat monaſterium ex donatione Apoſtolica ſeparatum territorium obtinere, & iuriſdictionem omnimodam conſueuiſſe in ſuos ſubditos etiam ſeculares exercere, vt refert Nouar. *in lucern. Regul. in v. ordines minores num.* 7. & 8. Barboſ. *in ſum. Apoſtol. deciſ. collect. 1. num.* 21. Tambur. *de iur. Abbat. tom. 3. diſp. 2. quæſt.* 25. *num.* 3. quod ſanè decretum reuocatorium primi, Pontificio diplomate poſtmodum S. M. Vrbanus VIII. approbauit, ac confirmauit, vt conſtat ex datis *in ſum. num.* 5.

11 Territorium autem ſeparatum Abbatem Sanctiſſimæ Trinitatis obtinere, necnon Eccleſiaſticam iuriſdictionem omnimodam à quacumque alterius Ordinarij immunem, ibidem exercere, comprobant quatuor teſtes per annos quadraginta de viſu deponentes, ſeque à maioribus

bus suis audiuisse absque eo, quod vnquam auditum fuerit in contrarium, & de publica voce, ac fama per verbum, *fuit*, & *est*, concursus ad parochiales eundem videlicet Abbatem indixisse, Synodos congressasse, consueuisse Clericos coercere, nec non Ordines conferre, ac dimissoriales literas expedire, cæteraque ius diœcesanum præseferentia peregisse, ac consequenter attestantibus de præscriptione Abbatis immemorabili iuxta requisita per Glos. *in cap.* 1. *de præscript. lib.* 6. vt aduertit Alex. *cons.* 16. *num.* 16. *lib.* 5. Ruin. *cons.* 66. *num.* 22. *lib.* 3. Honded. *cons.* 79. *num.* 36. *lib.* 1. Rot. *dec.* 445. *num.* 2. *cum seqq. p.* 1. *rec.* & coram Gregorio *dec.* 196. *num.* 1. ibique Add. *num.* 3. & in Beneuentana iurisdictionis 13. Maij 1652. *in* §. *nec magis* coram R. P. D. meo Zarate. Ex qua separatum potuit territorium acquirere secundùm Abb. *in cap. auditis num.* 7. *de præscript.* vbi contrariam Ostiensis opinionem reijcit *in cap. Cùm contingat num.* 1. *de for. compet.* Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæst.* 24. *num.* 206. Rot. in Beneuentana iurisdictionis 13. Maij 1652. *d.* §. *nec magis*, & in Salisburgensi, seu nullius iurisdictionis 26. Iunij eiusdem anni coram Reuerendiss. Tarraconensi. Hæc autem immemorabilis ex actibus ab eisdemmet testibus recensitis, ac legitimis documentis comprobatis præseferentibus iurisdictionem ordinariam, ac legem diœcesanam vires assumit, ac robur. Ad hanc enim spectare dignoscitur Congregationem Synodi, vt aduertit Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg. num.* 8. Rot. *dec.* 619. *num.* 2. *part.* 4. *diu. & dec.* 203. *num.* 13. *part.* 7. *rec.* Nec non etiam indictiones concursuum ad parochiales, vt aduertit Paris. *de resignat. benef. lib.* 8. *part.* 9. *num.* 98. Garz. *benef. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 136. cæterique relati per Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg.* 60. *num.* 42. Rot. *dec.* 203. *num.* 13. *part.* 7. *rec.* Huc quoque debent referri deputatio Vicarij, visitatio, ac Clericorum successiuè correctio, vt notat Barbos. *de offic. & potest. Episc. in compend. part.* 2. *num.* 55. *& alleg.* 74. *num.* 2. Tum denique administratio Sacramenti Chrismatis, ac minorum Ordinum collatio ad textum *in can. presbyteri de consecr. d.* 4. *& in cap quanto de consuet.* & notata Barbosæ *de potest. Episc. alleg.* 3. *& alleg.* 30. *num.* 1. *&* 4.

11 Ad eliciendam etiam hanc qualitatem territorij, omnino separati, atque distincti, nec non dissolutam legem iurisdictionis, ac diœcesis, & ab eodem Ordinario abdicatam, aliqui ex Dominis ponderabant Monasterium Cauense, ac ipsius Ecclesiam olim Bonifacium Nonum Pontificem erexisse in Cathedralem de anno videlicet 1394. attributis successiuè Episcopo locis omnibus, ac oppidis ab eodem Monasterio tunc possessis, vt constat ex literis datis in sum. num. 15. quæ postmodum loca, ac oppida Alexandrum Sextum, ac Iulium Secundum Pontifices vna cum iurisdictione Episcopali attribuisse eidem Monasterio, quod post suppressam cathedralitatem Congregationi Cassinensi annexerat, atque vniuerat, vt probatur in literis datis *in sum. num.* 16. *&* 17. Hinc enim Monasteriam præfatum esse nullius, licèt ipsius territorium alicuius Episcopatus limitibus circumducatur, probat textus *in clem.* 1. §. *volumus v. diœcesanas de for. comp.* & notant ibi communiter Doctores, quos sequuta fuit Rota in Calaguritana, seu nullius iurisdictionis 7. Februarij 1608. coram Ottembergo, relata per Tambur. *de iur. Abbat. tom.* 3. *dec.* 48. *num.* 7. Ad arguendam verò legem iurisdictionis, ac diœcesis ab eodem Monasterio dissolutam perpendebant indultum Vrbani Secundi ab anno 1092. attributum Abbati super iure exercendi spiritualia, ac pontificalia in locis omnibus, ac oppidis tunc in Monasterij posse constitutis, eidemque in posterum deferendis, excepta duntaxat collatione sacrorum Ordinum, chrismatis confessione, & consecratione Basilicarum, atque Altarium, pro quibus exercendis quemcumque posset Episcopum sibi benè visum conuocare, & assumere, vt constat ex pontificio ipsius diplomate, dato in *sum. num.* 21. Ita, quod ab Ordinarij iurisdictione Monasterium arguatur exemptum, vt ponderauit Rot. in vna Rossanensi exemptionis 20. Aprilis 1640. *in* §. *Præterea fuit considerandum* coram Reuerendissimo Salamantino, sequendo Glossam *in cap. vlt. v. permittimus de pœnit. & remiss.* ac doctrinam Innocent. *in rubr. de Cler. peregr.* Quinimmò abdicatam quamcumque legem tum diœcesis, tum iurisdictionis ab Ordinario, & Monasterium ab vtraque exinde solutum, firmat Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæst.* 24. *sub num.* 135. Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 105. *num.* 65. quos alijs præterea recensitis sequuta fuit Rot. in vna Montis Cassinensis iurisdictionis 27. Martij 1651. *in* §. *secundo quod chrisma* coram R. P. D. Bichio. Exinde verò nec dici posse censebant ijdem Domini virtutem immemorabilis exclusam, dum præscriptio, ac priuilegium non aduersantur ad inuicem, sed famulantur, adeòque potest vtrumque deduci, & allegari, ad textum *in cap. auditis de præscript. cap. cum personæ* ibique Glos. *in v. monitos de priuil. in* 6. Lanar. *cons.* 94. *num.* 1. *&* 2. & alijs relatis iuribus respondit Rota in Toletana decimarum 16. Martij 1648. *in* §. *exhibitio verò priuilegiorum* coram R. P. D. Celso, vbi quod ad maiorem cautelam priuilegia censentur expressa, & in Astoricensi decimarum 1. Iulij 1612. *in* §. *aduerterunt* coram R. P. D. Bichio. Et propterea iure merito Sacra quoque Congregatio Concilij ab antiquo declarauit, Abbatem hunc habere omnimodam iurisdictionem Episcopalem, & proprium territorium, iusque congregandi Synodum, indicendi concursum, & Sacramentum Chrismatis conferendi, quæ declaratio fuit confirmata à S. M. Sixto V. & desuper expeditæ fuerunt literæ confirmatoriæ sub fel. rec. Gregorij XIV. *sum. num.* 6.

Ex quibus bonum ius ipsius Abbatis desumi posse Domini censuerunt, nec non etiam ex pluribus collationibus minorum Ordinum ab ipso peractis, ac dimissorialibus literis ad fauorem subditorum expeditis, exhibitis *in sum. num.* 1. *&* 2. de eiusdem possessione constare, in qua manutentionem pariter decreuerunt ex dispositione textus *in* §. *retinendæ instit. de interdict. l. vn. C. vti possid. l.* 1. §. *hoc interdictum ff. eod. tit.* Menoch. *de retin. remed. vlt. num.* 16. Rot. *decis.* 242. *num.* 1. *part.* 7. *rec.* Et ita altera tantùm parte, &c. Hactenus Rota Romana. 12

Idipsum post S. Concilium adstruit Sanchez *lib.* 7. *consil. moral. cap.* 1. *dub.* 21. vbi post plura concludit, decretum Concilij Tridentini *d. cap.* 10. *sess.* 23. loqui solùm de Abbatibus, & Prælatis non habentibus plenam iurisdictionem Episcopalem, quibus competit ex iure communi dare dimissorias; sed de quibusdam, qui absque hac plena iurisdictione, non ex vi iuris communis, sed ratione alicuius peculiaris priuilegij, vel præscriptionis reuerendas concedebant. Et ita hodie post Tridentinum ait, plures Abbates, & Abbas de Alcala la Real, & alij illas conferunt, non obstante dicto decreto, & multi Episcopi illas admittunt. Et sic quod post Tridentinum possint prædicti Abbates reuerendas concedere, tenet Aragon. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *vers. quarta conclusio*, vbi id posse supponit, & Henriquez *lib.* 10. *de Sacram. Ordin. cap.* 23. *num.* 3. *in com. litt. H.* videtur censere esse probabile, dicit enim esse litem sub Iudice, an possint. 13

His tamen non obstantibus, tenendum est, Abbates huiusmodi nequaquam posse post S. Concilium Tridentinum suis subditis secularibus literas dimissorias concedere. Vt id clarissimè constet, proferenda sunt verba dicti *cap.* 10. *sess.* 23. quæ sunt huiusmodi: *Abbatibus, ac alijs quibuscumque quantumuis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores Ordines conferre, nec ipsi Abbates, & alij exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcumque etiam Ecclesiarum Cathedralium literas dimissorias aliquibus Clericis secularibus, vt ab alijs ordinentur, concedant: sed horum omnium ordinatio, seruatis omnibus, quæ in huius Sanctæ Synodus decreto continentur, ad Episcopos, intra quorum diœcesis fines existant, pertineat, non obstantibus quibuscumque priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus.* 14

Per hoc decretum confirmatur dispositio *cap. Abbates* §. *nec eis de priuil. lib.* 6. & ampliatur, vt non modò procedat in Abbatibus, sed etiam in alijs quibuscumque exemptis, etiam nullius diœcesis. Restringitur verò, quatenus per illum textum Abbates poterant conferre tonsuram ijs, in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent, sed post Concilium requiritur, quod tonsurandi per Abbates sint illorum subditi, non solùm ratione iurisdictionis Ecclesiasticæ, sed etiam vt sint Regulares. In his autem casibus, in quibus Ab- 15

bates

bates possunt de iure communi, vel ex Concilio tonsuram, & minores Ordines conferre, intelligendum est, si modò fuerint benedicti, & Presbyteri, *d. cap. cum contingat de æt. & qual.* Et cùm hoc decretum ex S. Congregatione intelligatur tam de Prælatis regularibus, quàm secularibus exemptis, & ordinariam iurisdictionem habentibus respectu Clericorum secularium subditorum, Archimandritam Ordinis S. Basilij, habentem plenam iurisdictionem in suos subditos, & Præpositum Pisciensem, ordinariam iurisdictionem habentem, insuper & populum, & territorium sibi subditum, à quouis alio diuisum, & Leonis priuilegium de ordinandis subditis quoad maiores, Clericis secularibus, sibi subditis nec ordines conferre, nec dimissorias concedere posse dictum fuit, cùm huiusmodi Clerici quoad Ordines, & dimissorias Episcopi, intra cuius fines Prælatorum Ecclesiæ sunt, iurisdictioni subijciantur, de quo si non constet, aut litigetur, & sic intra nullius fines existant, non excluso Episcopo litigante, ad viciniorem talis facultas deuoluitur, & vicinitas ex Ecclesia, non territorio attendenda est.

16 Idem decisum de Archidiaconis ratione sui districtus, & de Capitulis, quæ in aliquo territorio iurisdictionem priuatiuè ad Episcopum habent, eidemque subijci legi dictum fuit post longam discussionem Monasterium Casinense, & Cauense, non obstantibus priuilegijs, & quod habeant territorium distinctum à quacumque diœcesi, quod fuerint diœceses, quod habeant immemorabilem vsum mitræ, & baculi, & vtramque iurisdictionem pleno iure, & quasi Episcopalem. Et Cardinali Vrbinati, obtinenti Abbatias in Castro Durantis, nullius diœcesis, nec intra fines alicuius existentes, exemptas, quarum Commendatarij subditis literas dimissorias concedere, ordines conferre, & Sacramentum Confirmationis administrare consueuerant, si fuissent Episcopi, aut alijs Episcopis demandare id ipsum seruandum necessarium fuit, nisi Regulares subditi sint. Abbati verò, & perpetuo Commendatario Monasterij S. Mariæ Ordinis S. Benedicti nullius diœcesis, à iurisdictione Episcopi exempto, & Sedi Apostolicæ immediatè subiecto, cui etiam ex priuilegio Apostolico commissa fuit cura, regimen, iurisdictio, & omnimoda administratio dicti Monasterij in spiritualibus, & temporalibus cum potestate eiusdem Monasterij personas corrigendi, castigandi, & visitandi propria auctoritate, cùm iam sit decisum, Superiores Regulares dimissorias ad Ordines concedere posse Regularibus sibi subiectis, si constat Monasterio, & Monachis speciali priuilegio à Sede Apostolica facultatem concedendi dimissorias personis regularibus dicti Monasterij pro omnibus Ordinibus nominatim esse tributam, licere dimissorias literas concedere, dictum fuit.

17 Occasione autem Gubernatorum Ecclesiæ Lauretanæ, qui ante Concilium concedere dimissorias ad Ordines beneficiatis illius Ecclesiæ consueuerant, statutum est nec Gubernatoribus, nec Dignitatibus talem facultatem concedendi habere. Constat ergo Abbates, & Prælati inferiores nullo modo posse dimissorias ad Ordines concedere, sed si hi sint intra fines alicuius diœcesis, subditi eorum ab Episcopo, intra cuius fines sunt, dimissorias accipient; si verò sint nullius, ab Episcopo viciniori. Aduertendum tamen, fuisse decisum ex hoc decreto non tolli fundationem.

18 Pœna autem concedentium huiusmodi dimissorias est suspensio officij, & beneficij ratione iurisdictionis spiritualis, non autem temporalis, & hanc suspensionem solus Papa relaxare poterit, & cùm talis suspensio non possit ex delicto occulto prouenire, quando quidem actus dimissorialium per publicas litteras, & Notarij subscriptionem fieri soleat, Episcopus vigore *cap. 6. sess. 24.* Concilij Trid. quoad eam nunquam dispensare poterit. Sed num Vicarius Capituli, qui sede vacante literas dimissorias ad Ordines concessit intra duos menses à die vacationis, & is, cui concessæ fuerunt, eis vsus non fuit, inciderit in pœnam dicti decreti *cap. 10. sess. 23. de refor.* & incidisse fuit dictum. Nam quoad concedentem, per quem non stetit, actus fuit perfectus.

19 Sed audiamus D. Fagnanum *in cap. Significasti de offic. Archid. à num. 17.* qui rem hanc fusè, & accuratè resoluit, & rationibus S. Rotæ Romanæ, ac aliorum solidè respondet. Ille igitur sic ait. Decretum Concilij Tridentini *in d. cap. 10. sess. 23.* cùm statuat, vt Abbatibus, & alijs quibuscumque intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiam si nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, non liceat cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores Ordines conferre, nec literas dimissorias concedere, apertè includit Abbates, & inferiores illos, qui iurisdictionem quasi Episcopalem, & ordinariam habent.

Nam siue sequamur opinionem Archidiaconi, & Io. Andreæ asserentium, inferiorem Prælatum posse præscribere territorium separatum à diœcesi Episcopi, siue sequamur opinionem Ostiensis, & Antonij de Butrio existimantium, non esse possibile, vt inferior acquirat territorium vt separatum ab Episcopo, ita vt faciat caput in eadem Ciuitate, seu diœcesi, sed ad hoc requiri priuilegium Papæ, qui solus potest hoc concedere, vt per Abb. *in cap. Cum contingat num. 18. de for. comp.* illud tamen certissimum est, ad constituendum Prælatum in statu nullius diœcesis, siue ex immemorabili præscriptione, siue ex priuilegio, necessariò requiri, vt habeat iurisdictionem Episcopalem in Clerum, & populum, excluso Episcopo; per hoc enim inferior efficitur Ordinarius cum territorio separato à quacumque diœcesi, vt tenet Glos. *in Clem. 1. §. Volumus in v. diœcesani de for. comp.* Gemin. post Ioan. de S. Georgio *in cap. 2. col. 4.* atque ibi etiam Anchar. *sub num. 10. lib. 6.* Glos. pragmaticæ sanctionis *tit. de annuis v. in diœcesis*. Tunc enim territorium separatur à diœcesi Episcopi, & fit proprium Abbatis, quando priuilegium nedum eximit, sed etiam tribuit iurisdictionem secundùm Ioan. Andr. *in cap. nimis circa med. de iureiur.* Anchar. *in cap. postulasti sub num. 4. de for. comp.* Abb. *in cap. Sicut vnire de excess. Præl.* & in *Clem. diœcesani de vit. & honest. Cler.* Rot. *dec. 207. in fin. p. 2. diu.* Quamobrem dum Concilium decernit, vt Abbatibus etiam nullius diœcesis, non liceat tonsuram, & minores Ordines conferre, vel dimissorias concedere, nisi suis subditis regularibus, perinde est, ac si expressè id prohibuisset Abbatibus, iurisdictionem ordinariam, & Episcopalem habentibus priuatiuè ad Episcopos. Idem enim omninò important esse nullius diœcesis, & habere proprium territorium separatum à diœcesi Episcopi secundùm Glossam præallegatam *in d. Clem. 1. de for. comp.* & ibi Cardinalem *in 1. q. num. 2.* Imol. *num. 38.* Vital. *num. 4.* & Abb. *num. 15.* territorium verò sine omnimoda iurisdictione priuatiuè ad Episcopum ad inferioribus Prælatis acquiri non potest secundùm Geminianum, & alios supra citatos. 20

Non obstat decisio Rotæ in causa Salamantina iurisdictionis. Nam præterquam quod loquitur in suo speciali casu consuetudinis à Sede Apostolica confirmatæ, vlterius cùm de illa actum esset in Sacra Congregatione, & compertum esset, eam non esse conformem decretis Concilij Tridentini, & declarationibus hac de re editis, S. Congregatio, facta relatione Sanctissimo, iussit, eam non imprimi. Vndè factum est, vt decisio illa non habeatur inter decisiones impressas Cardinalis Seraphini. Neque applicatur doctrina Glossæ, quod consuetudo Abbatum concedendi dimissorias non censeatur sublata per posteriorem constitutionem. Siquidem Concilium in fine dicti *cap. 10. sess. 23.* expressè derogauit non solùm priuilegijs, sed & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Vndè siue hæc facultas competat Abbati iure ordinario, siue iure speciali priuilegij, aut præscriptæ consuetudinis, indistinctè sublata fuit à Concilio per prædictam generalem derogationem, Bartol. *in extrauag. ad reprimendum in v. non obstantibus in fin. num. 13.* Bald. post Cynum *in l. fin. C. si contra ius, vel vtil. publ.* Feder. de Sen. *conf. 47. num. 2.* Alex. *conf. 122. num. 8. lib. 4.* 21

Rursus non obstat, quod in decreto *cap. 20. §. Ad hæc sess. 24.* ex sententia Sac. Congregationis non comprehendantur Abbates nullius diœcesis, facultatem habentes ante Concilium cognoscendis de causis matrimonialibus, & criminalibus in suos subditos, & omnem iurisdictionem. Siquidem decretum illud loquitur per alia verba, quàm loquatur decretum *cap. 10. sess. 23.* Nam in dicto §. *Ad hæc*, Concilium prohibet, ne huiusmodi causæ Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio relinquantur. Quæ quidem verba non con- 22

conueniunt Abbatibus nullius diœcesis, qui habent dignitatem excellentem, & primam post Pontificalem, Bald. *in cap. pastoralis in glos. v. superiores de offic. deleg.* & sequitur *ibi* Felin. *col.*4. Lap. *alleg.*84. *n.*15. per textum *in can. si quis deinceps* 16. *q.*7. Maximè si sint Abbates habentes iurisdictionem ordinariam, & episcopalem priuatiuè ad Episcopos per doctrinam Abb. *in Clem. diœcesanis de vit. & honest. Cler.* vbi determinat, etiam in materia noua, & inferenti præiudicium, appellatione diœcesani venire inferiores habentes supradictam iurisdictionem.

23 Nec refragantur illa verba dicti §. *Ad hæc, & aliorum inferiorum*, quæ videntur comprehendere omnes Prælatos Episcopis inferiores, Glos. *in cap. Cùm ab Ecclesiarum in v. Ecclesiastica de offic. ord.* Quandoquidem dictio illa *aliorum* importat omnimodam similitudinem ad expressa secundùm Bald. *in l. si fugitiui n.*6. *C. de seru. fugit. & in l. conuenticula col.*4. *in princ. C. de Episc. & Cler.* Bartol. *in l. sed & is probari in princ. col.*1. *de excus. tut.* Ber. *cons.*41. *n.*10. *vol.*1. Sed supra expressi fuerant Decani, & Archidiaconi, qui sunt inferiores Episcopis, & quoad legem iurisdictionis, & quoad legem diœcesanam, & quoad obedientiam, quam illis præstare tenentur. Eiusmodi enim inferiores, vtcumque exempti, quamuis non sint de diœcesi, sunt tamen in diœcesi, Cardinal. *in Clem.*2. §. *simili n.*4. *de priuil.* Rot. *dec.*207. *n.*2. *p.*2. *diu.* Ergo illa verba, *aliorum inferiorum*, non comprehendunt Abbates, de quibus agitur. At decretum dicti *cap.*10. *sess.* 23. disertis verbis loquitur de Abbatibus nullius diœcesis, qui alij non sunt, quàm habentes iurisdictionem ordinariam in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, vt ostensum est supra. Meritò de vno decreto ad aliud non est facienda illatio, *l. Papinianus exuli ff. de minor.* Præsertim verò quia inter illa à Concilio aliæ etiam differentiæ constituuntur, & in specie dicti §. *Ad hæc* non comprehendit inferiores habentes facultatem cognoscendi causas matrimoniales, & criminales ex immemorabili consuetudine, vt S. Congregatio censuit. At *cap.*10. expresè sustulit præscriptiones, & consuetudines, etiam immemorabiles.

24 Demùm non obstant illa verba dicti *cap.*10. *intra fines alicuius diœcesis existentibus*, quæ à contrario sensu videntur innuere, vt si locus nullius diœcesis omninò extra fines cuiusque diœcesis existat, non sit locus prohibitioni Concilii. Nam respondetur, ea verba habere alium sensum. Tantum enim important, vt si locus nullius sit intra fines alicuius diœcesis, ordinatio Clericorum, & concessio literarum dimissorialium spectet solummodò ad Episcopum, intra cuius diœcesis fines idem locus situs est iuxta terminos dicti *cap.*10. Quod si locus sit omninò extra fines, non sequitur à contrario sensu, vt ad nullum Episcopum id ius pertineat. Eo enim casu hoc ius ex sententia S. Congregationis competit illi Episcopo, cuius Cathedralis Ecclesia est proximior, & qui potest eundem locum visitare iure delegato ad præscriptum *cap.*9. *sess.*24. per quod declaratur decretum dicti *cap.*10. *sess.*23. vt latè ostendit idem Fagnan. *in cap. nullus num.*10. *de paroch.*

25 Itaque nullus Prælatus inferior regularis, aut secularis hodie reperitur, cui liceat tonsuram, & minores ordines conferre personis secularibus, tametsi omnimodam iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, ac etiam temporalem habeat in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, & siue illorum territorium sit intra fines alicuius diœcesis, siue extra. Nec scio quemquam post Concilium obtinuisse super hoc priuilegium à Sede Apostolica; sed nec quisquam eorum circumscriptis priuilegiis post Concilium dimissorias ad Ordines suscipiendos concedit cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit. Vnde S. Congregatio olim declarauit, nec Abbati Casinensi, nec Cauensi, nec Farfensi, nec Sabluccnsi, nec Castri Durantis, hodie Vrbanea, nec Nonantulano, nec S. Laurentij in Campo hanc facultatem competere; quamuis Abbas Casinensis cùm prætenderet per suppressionem Episcopatus se remansisse in propria diœcesi, ex sententia S. Congregationis id obtinuerit ex priuilegio Sixti V. & Abbas Monasterii Cauensis, in cuius territorio, & ex cuius redditibus Ecclesia Cathedralis Cauensis erecta fuit, cùm prætenderet se posse dimissorias concedere in vim concordiæ, seu pacti oneroſi in limine erectionis ante Concilium à Sede Apostolica confirmati, obtinuerit super hoc indultum à Paulo V. ex ipsius S. Congregationis sententia.

Concedunt quidem prædicti, & aliis similes Abbates literas testimoniales, seu commendatitias, quas Io: Andreas appellat pacificas *in cap. fraternitati n.*2. *de Cler. non resid.* Idque præbuit multis occasionem erroris, existimantibus prædictos Abbates concedere literas dimissorias ad Ordines, cùm tamen non concedant, nisi dictas commendatitias, in quarum vim, cùm iurisdictionem non conferant, sicut dimissoriæ, non licet alieno Episcopo quemquam ordinare, vt censuit S. Congregatio. Ideòque cùm Archimandrita Messanensis in literis testimonialibus vteretur verbo *Mittimus*, faceret mentionem de Ordinibus, quodque proclamata processerint, prætenderetque se non esse comprehensum decreto Concilii, eo quod non modo esset nullius, sed etiam extra fines diœcesis Messanensis. Item cùm Archiepiscopus conquereretur, quod ex literis Congregationis Episcoporum Archimandrita deberet attestari de qualitatibus ordinandorum, de valore beneficii, &c. Sanctissimus iussit, omnia reduci ad formam decretorum Congregationis Concilii. Quæ omnia patebunt ex subiectis resolutionibus ipsius S. Congregationis, quas plenè idem D. Fagnanus adducit. 26

Et primò *Cardinalis Farnesius obtinens in Commendam Abbatias S. Zeni, & Farfæ, in quibus habet iura Episcopalia, dubitauit, an posset dimissorias ad Ordines concedere. S. Congregatio respondit, non posse. Licèt die* 26. *Ianuarij* 1635. *hæc facultas fuerit concessa Cardinali Barberino, sicut etiam facultas faciendi concursus, vt habetur in registris S. Congregationis Episcoporum* 26. *Aprilis* 1641. 27

Item Episcopus Oscensis petijt declarari, *an cap.*10. *sess.* 23. *prohibens Abbatibus concedere dimissorias, habeat locum in habentibus vsum mitræ, & baculi, S. Congregatio censuit Episcopo rescribendum ex decreto Concilij cap.*10. *sess.* 23. *nulli Abbati licere quocumque priuilegio suffulto concedere alicui clerico seculari literas dimissorias etiam ad Ordinarium directas.* 28

Item instante Cardinali Medices declarari, *an ipse, vti Præpositus Pratensis posset concedere suis subditis secularibus dimissorias ad Ordines, & sic an cap.*10. *sess.*23. *procederet etiam in Abbatibus secularibus exemptis, & ordinariam iurisdictionem habentibus? S. Congregatio censuit, Præpositum Pratensem ex Concilio cap.*10. *sess.*23. *non posse dare dimissorias suis subditis secularibus, sicque dictum cap.* 10. *intelligi tam de secularibus, quàm de regularibus respectu clericorum secularium.* 29

Ad hæc, *dubitante Præposito Piscense, habente in suos subditos quasi Episcopalem iurisdictionem, an eos posset ordinare quoad minores Ordines, literasque dimissorias quoad maiores eisdem concedere iuxta priuilegium ei concessum à Leone, præsertim cùm habeat populum, & territorium, à quocumque alio distinctum? S. Congregatio censuit, non posse.* 30

Item proposito dubio, *an Episcopus, cui commendatum est Monasterium exemptum, possit sibi seculares subditos ratione dicti Monasterij ordinare, non obstante cap.*10. *sess.*23. *S. Congregatio censuit, non posse, quia ordinaret eos subditos, tanquam Abbas, non tanquam Episcopus.* 31

Vlterius cùm Terra Putiniani nullius diœcesis iurisdictioni Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani in temporalibus, & spiritualibus subesset, dubitauit, *à quo possint ordinari homines dicti loci, & an tenerentur adire Episcopum Motulanum, qui cum obtinente dictum Hospitale super iurisdictione spirituali dictæ Terræ litigat? S. Congregatio censuit, facultatem hanc relinquendam viciniori Episcopo, si nescitur, intra cuius diœcesis fines consistant, & vicinitatem attendi Ecclesiæ, non territorij, vt aliàs decisum fuit, super cap.*9. *sess.*24. *nec habendam esse rationem Episcopi litigantis.* 32

Item Episcopus Marsicanus dubitauit, *an posset visitare Oppidum Cauense, in quo Congregatio Casinensis vtramque iurisdictionem exercet, & hominibus eius Oppidi literas dimissorias concedere? S. Congregatio censuit quoad cap.*10. *sess.*23. *dimissorias dandas esse à solo Episcopo, sed quoad c.*11. *sess.*25 *de Regular. cùm Monachi in eo Oppido vtramque iurisdictionem spiritualem, & temporalem exerceant, non posse Episcopum visitare.* 33

34 Rursus *Cardinalis Vrbini, obtinens Abbatias S. Laurentij in Campo, & Castri Durantis nullius diœcesis intra fines alicuius diœcesis non cõsistentes, exemptas, quarum Commendatarij subditis literas dimissorias concedere, & ordines conferre consueuerunt, dubitauit, an eadem & ipse facere posset? S. Congregatio censuit, non posse, sed hoc ius spectare ad Episcopum, intra cuius diœcesis fines Abbatiæ consistunt, etsi intra nullius fines existant, vel id non constet, ad viciniorem, nisi Regulares subditi sint.*

35 Item *censuit, Abbatem regularem nullius diœcesis intra alicuius diœcesis fines non consistentem, territorium separatum, & vtramque iurisdictionem habentem in Parochos, & parochianos, habentem etiam spontaneam renuntiationem Episcoporum à Sede Apostolica confirmatam, non posse minores ordines Clericis secularibus conferre, nec dimissorias concedere, sed harum concessionem spectare ad Episcopum viciniorem, non autem ad Episcopos, qui cesserunt.*

36 Demum addam & ipse hoc decretum eiusdem S. Congregationis Concilij. *Sacra Congregatio Cardinalium, Concilij Tridentini Interpretum censuit, Priorem, Abbatem, aliumque Episcopo inferiorem, etiamsi iurisdictionem ordinariam, quasi Episcopalem habeat, non posse literas dimissorias suis subditis secularibus concedere, sed id pertinere ad Episcopum, intra cuius diœcesis fines consistunt, vel si nullius diœcesis fuerint, ad viciniorem Episcopum, ad eumque spectare eisdem personis ordines conferre, atque ad hanc Ordinum collationem, vbi promouendos qualitatibus requisitis idoneos esse compererit, deuenire posse, etiam absque testimonio, & fide eorum Superioris. Quod si Episcopus maluerit ipsius Superioris testimonium, & fidem ante collationem ordinum requirere, debere vtique eas dare Episcopo requirenti. Ad dignoscendum verò, quis sit vicinior Episcopus, attendendam esse vicinitatem Cathedralis Ecclesiæ, atque Abbatiæ, Prioratusue, non autem territorij. Plane nulli Episcopo licere in locis Abbatiæ, Prioratus, alteriusque loci nullius, ritè aliquos ordinare sibi subiectos, vel alios literas dimissorias suorum Ordinariorum habentes, nisi de licentia Abbatis, vel Prioris, quasi Episcopalem iurisdictionem habentis.*

37 Hoc ipsum etiam declarauit sæpius S. Congregatio super Episcopis, ac Regularibus, quæ censuit subditis nullius diœcesis non posse concedi dimissoria à Prælato loci, vel eius Vicario, imò neque à Vicario Apostolico, sed ab Episcopo viciniori, vt in Putinianſi 16. Ianuarij 1596. in Nullius Carpensis 15. Decembris 1603. & 22. Nouembris 1604. & 14. Iunij 1606. & in Nullius Altamuræ 9. Augusti 1604.

38 Cui sententiæ adstipulantur præ cæteris Diaz. *in pract. crim. ibique* Salzed. *cap. 26. vers. sine licentia*, Ledesm. *in sum. Sacram. de Ordin. dub. 11.* Nauar. *lib. 1. Consil. tit. de tempor. ordinat. cons. 22.* Viuald. *in append. ad candelabr. cap. 8. n. 13.* Henriquez *lib. 14. de irregular. cap. 18. n. 2. in comment. lit. P. in fine*, Rodriq. *tom. 2. sum. cap. 10. n. 6. concl. 6.* Et secundùm ipsam intelligenda sunt, quæ *tom. 2. consult. 26.* atque alibi docui quoad concessionem dimissoriarum.

CONSVLTATIO LX.

A quo, & quomodo succurri debeat Ecclesiæ, vel ædibus parochialibus, si refectione indigeant? Vbi quantum Parocho sit assignandum pro sua congrua sustentatione?

1 SAcrum Concilium Trid. *sess. 21. cap. 7. de reform.* hac in re ita decernit: *Parochiales Ecclesias, etiamsi iurispatronatus sint, ita collapsas refici, & instaurari procurent ex fructibus, & prouentibus quibuscumque, ad eas dem Ecclesias quomodocumque pertinentibus. Qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesijs prouenientes percipiunt, in illorum defectum, parochianos omnibus remedijs oportunis ad prædicta cogant, quacumque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent, ad matrices, seu viciniores Ecclesias transferantur cum facultate tam dictas parochiales, quam alias Ecclesias dirutas in profanos vsus, non sordidos, erecta tamen ibi Cruce, conuertendi.*

2 Ex quibus verbis infert Zypæus *lib. 3. consul. can. de paroch. consul. 4. §. quo itidem*, quod congrua portio de decimis, reparatio autem Ecclesiarum de omnibus Ecclesiasticis prouentibus fiat. Super his Laymanus *lib. 4. tract. 2. c. 13. n. 10.* ita discurrit: Ad patronum spectare, vt ædes sacræ, & parochiales reparentur. Quæ tamen non ipse suis sumptibus efficere debet, sed nisi proprij redditus pro Ecclesiæ fabricâ deputati sint, vel loci consuetudo aliud obtineat, ipsimet beneficiati, seu ministri ex superfluis redditibus contribuere debent iuxta *cap. 1. de Eccles. ædif. can. decernimus 10. q. 1.* Quod si ministris redditus superflui non suppetant, sed solùm necessarij, tum ante omnia attendendum est, ad quem prouentus parochiales, videlicet decimæ perueniant, atque is ipse, siue patronus sit, seu qui ius præstandi habet, siue alius quisquam ad ædium reparationem tenetur iuxta *cap. de his 4. extr. de Eccles. ædif.* Cùm enim commoda & prouentus ex parochia accipiat, æquum est vt & onera necessaria sustineat. Si nec per hunc modum subueniri possit, in defectum Parochi, & Patroni ad Episcopum pertinebit curare, vt si fieri possit alio modo prouideatur, verbi gratia, per vnionem beneficiorum. Vel denique parochiani compelli possunt ad subueniendum, cùm enim ibi diuina percipiant, obligantur ad refectionem Ecclesiæ *arg. cap. si Episcopus 6. de Offic. Ord. in 6.*

Paulò aliter Andr. Vallens. *in paratit. iur. can. lib. 3. tit.* 3
48. §. 2. *de Eccles. ædif. vel repar.* ad Ecclesiarum reparationem imprimis eos teneri tradit, ad quos consuetudo, statuta, & conuentiones hoc onus transmittunt. Cessantibus autem his, reparationem Ecclesiæ fieri debere ex ea portione, quæ à iure, vel consuetudine ad fabricam deputata est; si nulla sit assignata, vel non sufficiat, interpellandum esse Prælatum, qui decimas percipit, eo quod non sit ferendus, qui lucrum amplectitur, & onus ei annexum contemnit; prædictis non sufficientibus, Episcopum, & beneficiatos in eadem Ecclesia pro rata suorum beneficiorum, & fructuum conferre debere, deducto eo, quod ad victum, & vestitum decentem est necessarium; si nec ista sufficiant, recurrendum esse ad populum, qui ibi sacramenta percipit. Duo alia remedia præscribit idem ibi *n. 6.* vbi videri potest.

Maximil. Faust. *in consil. pro æ. r. claſ. 12. cons. 16. ord. 898.* 4
aliquot conclusiones & declarationes super hac quæstione tradit. Et in primis ad reparationem vocandos eos dicit, ad quos consuetudo hoc onus transmittit, *arg. cap. ad Apostolicam 42. extr. de Simon.* Nicol. Euerard. iun. *cons. 35. num. 6. lib. 2.* Cessante consuetudine, statuto, seu dispositione speciali reparationem de portione ad fabricam Ecclesiæ deputata fieri debere per *d. can. decernimus 10. q. 1.* item Faust. *cons. 16. ord. 899.* Cardinal. Tusch. *lit. F. concl. 3.*

Ad ædificationem siquidem, vel reparationem Ecclesia- 5
rum parochialium extra voluntatem liberam, tenentur, quando necessitas id postulat, qui eas ex titulo possident ex bonis ipsarum, si superſint, vel saltem eatenus conferent, si Ecclesiæ fabricæ portio assignata non sufficiat, vt eorum exemplo cæteri parochiani excitentur *cap. 1. & cap. 4. de Eccles. ædif.* Erat porrò olim vna pars reddituum ex quatuor reseruata fabricæ *can. priscis, can. vnio 10. q. 3. d. can. deseruimus 10. q. 1. can. de redditibus 12. q. 2.* cum similibus. Quod si nulla pars reddituum fuerit assignata, vel destinata fabricæ Ecclesiæ, neque Parochus habeat ex bonis eiusdem Ecclesiæ, quod deductis sumptibus in cultum Dei, & eius victum, superſit, si parochiani solent contribuere, seruanda est consuetudo, vt per Ostiens. *in sum. tit. de Eccles. ædif.* si nulla sit, cogendi erunt contribuere quia eorum causa, & vtilitas agitur, & satis contribuit inops eorum proprius presbyter, cùm laborem pro illorum subsit salute. Sic iussit Deus, vt populus contribueret ad ædificationem, ornatum, & necessaria Sanctuarij, *Exod. cap. 25. 36. & 38.*

Porrò redditus, ac prouentus Ecclesiæ, inter quos 6
etiam decimæ numerantur, non tantùm pro victu ministrorum, sed etiam pro reparatione Ecclesiarum sunt destinati, & hoc onus prædictis redditibus, prouentibus, ac decimis ita annexum est, vt eum sequatur, qui eorum vsum, fruitionem, perceptionem, & commoditatem habet, Faust. *loc. cit. §. Ex iure.* Si decimæ, & fructus Ecclesiæ, deductis necessarijs alimentis Prælati, seu eius, qui illos percipit, non sufficiant, Ecclesiam parochialem Rector illius reparare tenetur, Concil. Trid. *sess. 21. cap. 7.*

omnes-

omnesque Clerici beneficiati pro rata fructuum, & beneficiorum conferre debent, *cap. de his*, vbi Abb. & Doctores *de Eccles. ædif. cap. fin. extr. de his, quæ fiunt à mai. par.* Faust. *loc. cit. cons.* 18. *ord.* 900. per rationem, quia Clericus habens beneficium æquiparatur vsufructuario, Doctores *in cap. præsenti 9. de offic. Ord. in 6. cap. requisisti* 15. *extr. de testam. can. duo sunt* 11. *q.* 1. Vsufructuarius autem ex fructibus bona conseruare *lib.* 7. §. *hactenus* 2. *ff. de vsufr.* Et suis sumptibus sartatecta præstare tenetur, *l. eum* 7. *C. de vsufr.* Quod est intelligendum quoad mediocres, non verò grauiores reparationes, Faust. *concl.* 19. §. *atque huic*. Hinc volunt, si Ecclesia ab hostibus sit destructa, Episcopum, Prælatum, & Rectorem ad reparationem non adstringi, idem *cons.* 18. *in fine*.

7 Quid si hæc omnia non sufficiant, vel Rector est pauper, nec habeat redditus sufficientes beneficij? In subsidium populus ad contributionem vocatur, Concil. Trid. *d. cap.* 7. *sess.* 21. Zypæus loco mox citando §. *nam ad laicos*, cuius interest, vt Templa diuino cultui dicata reparentur, & ministris Ecclesiæ de honesta substentatione prouideatur, Faust. *cons.* 19. *ord.* 991. qui *cons.* 10. ad longum examinat, an forenses in parochia prædicta, & fundos possidentes, collectari possint?

8 Ex dictis infert Zypæus *lib.* 3. *cons. can. de paroch. cons.* 4. gradus ita obseruandos esse, vt ante omnia beneficia vniantur, cui si locus non sit, succedant alij modi à Concilio relati, & alijs locum non esse, quàm si per beneficiorum vnionem id fieri non possit, excipiendo Curata, & regularia, non tamen tot, & talium, quin Parochus oneribus pridem incumbentibus satisfacere possit.

9 Itaque post remedium vnionis primo loco primitiæ, secundo decimæ, tertio collectæ, denique alia quæcumque commodior ratio tentanda est. Ita enim Concilium conditionatam, non liberam facultatem præbet. Ex quo sequitur, quod ad decimas non sit perueniendum, si sufficiant primitiæ, & quod ad symbola, nisi excussis Ecclesiasticis prouentibus perueniri non possit inuitis parochianis, & laici conueniri non possint, quàm si prouentus desint Ecclesiastici; quia populo ob spiritualem curam onus decimarum est impositum. Vnde quandiù illæ sufficiunt, rursus non potest grauari, Zypæus *ibid.* §. *nam cum*, qui ad marginem notat, quod decimæ penes laicos existentes aut immunes sunt, aut subsidiariæ tantùm. Et in contextu tradit, plerosque Doctores adstruere, decimas à laicis possessas omninò esse liberas, cùm tanquam bona patrimonialia eademque immunitate possideantur. Et hac ipsa de causa Concilium Trid. *d. cap.* 7. prouentus ab Ecclesia promanantes in onus vocare, vt feudales laicorum decimæ secernantur. Idem ibidem in fine tradit, Prælatos singulos ad ratam, qua decimas colligunt æquali iure, alium autem in contributionem vocari non posse ob decimas quas laico iure, & vt dominij temporalis partem possidet.

10 Idipsum tenet Vallensis loco supra citato *n.* 4. vbi inter cætera ait, quod decimæ feudales in manu laica ante Concilium Lateranense existentes, sint immunes ab onere reparandarum Ecclesiarum, & alendorum Parochorum, non tamen illæ, quæ Dominum aliquem Ecclesiasticum agnoscunt, nisi Ecclesiasticus eas teneat in consequentiam bonorum laicorum, quorum pars sunt, aut ab ijs dependent. Idemque putat Zypæus loco citato §. *& quia* obtinere in decimis à laicis ad Ecclesiam reuersis, & pro fundatione Monasteriorum sacrorum, anniuersariorum ex deputatis. Nam quoad hæc onera censeri adhuc penes laicos esse, & perinde à contributione eximi debere, ac si laici eas obtinerent. Confer eundem Zypæum *resp.* 3. *de congr. port. paroch. & Vicar. n.* 6. vbi prædictorum aliam rationem reddit.

11 Inter plures autem decimas idem Zypæus §. *qua ratione* existimat nouales prius Parocho addicendas esse, & ad congruam portionem possessoribus excutiendas *arg. cap.* 2. §. *vbi autem*, *&* §. *fin. de decim. in* 6. quia propriæ parochorum sunt, *cap. quoniam* 13. *extr. de decim.* & si diuersis temporibus decimæ sint ab Ecclesia parochiali auulsæ, illas ante alias apprehendendas, quæ vltimò auulsæ fuerunt per rationes ibidem ex iure ciuili deductas. Idem ibidem §. *Quod si*, determinat quoque illam quæstionem, si ex decimis alijs, quæ iam olim laicis obuenerint, aliquę Parochis specialiter quasi pro alimentis destinatæ sint, posteà ad alias manus peruenisse reperiantur, quod hæ speciales adhuc præ alijs congruæ portioni Parochi attribuendæ sint.

Quantum autem Parocho sit assignandum, respondet 12
Zypæus *lib.* 3. *consul. can. de paroch. consul.* 3. Concilium Tridentinum dedisse Ordinarijs facultatem indeterminatam ad necessitates congrnè tolendas, seu, vt in rectore loquitur *sess.* 24. *cap.* 13. quod pro illius, aut parochiæ necessitate decenter sufficiat, vnde congruè sustentari, & commodè iura Episcopalia soluere, *cap.* 2. §. 2. *de decim. in* 6. & hospitalitatem teneri possit, *cap. de monachis* 12. *extr. de præb.* quo & ipse, & hic sufficienter possint habere suæ sustentationis solatium, id, quod arbitrio Ordinarij committitur *sess.* 7. *cap.* 5. vsque ad tertiam, maiorem, vel minorem partem fructuum, computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, & alijs obuentionibus communiter percipi solitis, siue in pecunia, siue in fructibus, aut re stabili. Idem ibidem circa finem ait, hortum parochialem, anniuersaria, & quælibet accidentia esse computanda. Idem *consul.* 4. ita taxandam putat congruam, vt nec Parochis necessaria desint, neque Monasterij, & piæ causæ, quibus vnio, & concessio facta est, nimiùm patiantur. Cum quo concordat Faust. *clas.* 12. *consil.* 17. §. *Et quamuis*, vbi ait, quod ratio habenda sit dignitatis, & conditionis Prælati, qui decimas percipit, ne vno, eodemque tempore, aut amplius, quàm oportet, istiusmodi reparationibus prægrauetur. Et adducit ibidem aliquos, volentes, quod tertia pars fructuum ad hæc deputanda sit, *arg. l. ne splendidissimæ* 11. *C. de oper. publ. & l. fin. C. de vectigal.*

Quantum autem beneficiatis relinquendum sit, qui 13
in tributum vocantur, tradit idem Faust. *cons.* 18. §. *quantum*. Plura de eo, quanta portio Parocho assignanda docet Rebuff. *in tract. de congr. port. q.* 8. *n.* 9. vbi refert, in Curia quartam partem fuisse adiudicatam. Ipse tamen putat aliquando plus, aliquando minus, prout iudici videbitur, separandum, eo quod non possit certa dari doctrina, qui fructus requirantur ad sustentationem beneficiati. Concilium Tridentinum *sess.* 7. *cap.* 7. deputare iubet tertiam partem fructuum, aut maiorem, vel minorem arbitrio ipsorum Ordinariorum. B. Pius V. reprehendit illos Ordinarios, qui modum ita excesserunt, vt parum, aut nihil ex fructibus, redditibus, & prouentibus parochialium Ecclesiarum sic vnitarum Monasterijs, collegijs, aliisue locis piis remanserit, & voluit, vt portio congrua non minor esset scutis quinquaginta, nec maior centum, referente eodem Zypæo *lib.* 3. *resp.* 3. *de congr. Paroch. & Vicar. port. num.* 10. vt ne desit Parocho, vel Vicario, quod necessarium sit, nec id patronis auferatur, quominùs oneribus sibi incumbentibus possint satisfacere; quia propterea vniones factæ sunt. Adeòque respici debent redditus, & onera non tantùm parochialis Ecclesiæ, sed eius etiam loci, cui ipsa vnita fuit. Idem ibidem *n.* 11. refert, quid in hanc portionem imputandum sit, & quid in eius assignatione considerandum Rebuf. *à num.* 62. cum aliquot *seqq. qui num.* 81. quærit, in quibus rebus hæc portio assignanda sit. Similiter & Zypæus *n.* 13. vbi ex mente B. Pii V. Pontificis assignationem fieri posse ait, in quota fructuum pecunia numerata, fundo, seu alia re stabili. Conferatur idem *lib.* 5. *de iurisd. Eccles. cap.* 36. *n.* 6. *& 7. & lib.* 3. *cap.* 18.

Qualiter autem arbitrium in huiusmodi taxatione sit 14
moderandum, coniice ex infrascripta declaratione. An fructuum portio constituenda parochialium Ecclesiarum vacaturarum Vicario curam exercenti quousque ad nouam institutionem deueniatur, referri debeat ad solam ipsius sustentationem, quotam, aut ipsorum vacantium annuum valorem, vel ad ipsius Vicarii qualitatem? S. Congregatio censuit, ad hæc omnia esse referendam. Rursus censuit à datione Coadiutoris Vicario insufficienti, & à congrua assignatione dari appellationem deuolutiuam tantùm, & de grauaminibus videndum in secundo iudicio.

Ex dicto autem decreto *cap.* 7. *sess.* 21. Sacra Congregatio 15
censuit in Marsicana. *Episcopus parochiales Ecclesias diutas restaurari, aut transferre curare debet, seruata forma præcisa huius decreti.*

Tudertina. *Quando Ecclesia diruitur, onus missa-* 16
rum in matricem Ecclesiam transferendum est, in eaque

expensis Ecclesiam dirutam possidentis erigi debet altare sub nomine Ecclesiæ dirutæ. Cœmeterium autem ad locum vicinum, prout magis populo placuerit transferre debebit, in eoque ossa mortuorum transportari.

17 Ipporegensi. *Sequestrum faciendum ab Episcopo super fructibus Ecclesiæ causa reparationis debet relaxari saltem pro ea parte, quæ ad necessarium victum ipsius Parochi requiritur.*

18 Polensi. *Ecclesiæ labentes, & propè cadentes, quæ nullius sunt redditus, Ciuitatum sumptibus Episcopi hortatu refici debent 22. Iunij 1570.*

19 Mediolanensi. *Episcopus Ecclesias dirutas, siue parochiales, siue alias profanare valet. Item ruinas Ecclesiæ profanatæ in vsus etiam profanos, non tamen sordidos, conuertere poterit. Item pecunias ex dictis ruinis redigendas in vtilitatem Ecclesiæ conuertere curabit 24. Ianuarij 1573.*

20 Circa profanationem quando, & quomodo sit facienda, vide Synodum Placentinam editam anno 1588. Acta S. Caroli, Gauantum *in prax. visitat.* & alios.

CONSVLTATIO LXI.

An, & quatenus à morum correctione detur appellatio etiam quoad Regulares? Quomodo Concilij Tridentini decreto super hac re derogetur? Et an, & quatenus causa Clerici committi possit Iudici seculari?

1 QVoad morum correctionem ita decernit S. Concilium Trid. *sess. 24. cap. 10. ref. de Episcopi, vt aptius, quem regunt, populum possint in officio, atque obedientia continere in omnibus ijs, quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, ius, & potestatem habeant, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi iuxta canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate, necessaria videbuntur. Nec in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat, aut suspendat.*

2 In quo decreto fusè, ac specialiter declaratur, quod fuit sancitum *sess. 13. cap. 1. §. in causis visitationum*, & *sess. 22. cap. 1. vers, nec appellatio*, nihil tamen derogando supradictis decretis. Regula autem est. In causis correctionis non datur appellatio, nisi corrigens excedat modum per textum *in cap. ad nostram de appel.* Quia remedium appellationis non ideò est inuentum, vt alicui à Religionis, & Ordinis obseruantia exorbitanti, ideſt, quasi per cœcitatem mentis deuianti, debeat in sua nequitia patrocinium exhibere, cui concinit *cap. reprehensibilis*, ibi: *Ne Religiosi cùm pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati sui, & Capituli disciplinam appellare præsumant.* Et ob eandem rationem non admittitur recusatio, *cap. cum speciali*, vbi id notant Innoc. Ost. Io. Andr. & alij *de appel.* Glos. fin. *in d. cap. ad nostram*, & Guidopap. *num. 2.*

3 Et si enim textus *in d. cap. ad nostram* loquatur in Regularibus, inspecta tamen mente vindicat sibi locum etiam in alijs subditis, prout illum Doctores communiter intelligunt, vt Innoc. post *princ.* Ost. *n. 3.* Bald. *n. 2.* Abb. *n. 7. &* 8. Alex. de Næu. *n. 13. & seqq.* Præcipuè tamen in Regularibus hoc est obseruandum, quia in eis viget peculiaris ratio propter obedientiam, & regularia instituta, *in d. cap. reprehensibilis de appel.* Concordat *cap. licet, & cap. irrefragabili de offic. ord. & cap. peruenit 1. de appel.* Remedium namque appellationis non ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ est institutum, vt legitur in *cap. cum speciali, §. porrò de appel.* Vnde hanc regulam, quod à correctione legitima non appelletur, generaliter ponunt Gloss. fin. & Ost. vbi supra Cardinal. Bald. Abb. & alij omnes *in principio*.

4 Hæc autem regula declaratur, vt procedat quoad effectum suspensiuum tantùm, vt satis innuunt verba dicti *cap. irrefragabili de offic. ord.* his verbis: *Executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire*, & sancitur in Tridentino Concilio *d. c. 1. sess. 22. & d. cap. 10. sess. 24.* Quod verò ad effectum deuolutiuum admittitur appellatio etiam à correctione, vt patet ex alio eiusdem Concilij decreto, nempè ex *cap. 1. sess. 13.* vbi statuitur, *vt in causis visitationis, & correctionis ab Episcopo, seu illius Vicario ante definitiuam sententiam ab interlocutoria, vel alio quocumque grauamine non appelletur. Nec Episcopus, seu Vicarius appellationi huiusmodi, tanquam friuolæ deferre teneatur, nisi grauamen huiusmodi per definitiuam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiua appellari non possit.* Quibus verbis apertè admittitur in causis correctionis licere appellare post definitiuam sententiam, vel antea, si grauamen sit irreparabile. Hoc autem intelligi debet quoad effectum deuolutiuum, non autem suspensiuum. Et ita S. Congregatio Concilj hoc decretum intellexit, & conciliauit cum præallegatis decretis *cap. 1. sess. 22. cap. 10. sess. 24.* Nam consulta, an in causis visitationis, & correctionis appellari possit post definitiuam, respondit posse, ita tamen vt appellatio non suspendat executionem, vt sancitum est *cap. 10. sess. 24. & cap. 1. sess. 22.* Item consulta, an decretum *cap. 10. sess. 24.* sustulerit appellationem deuolutiuam, censuit non sustulisse deuolutiuam, sed suspensiuam tantùm. Et quamquam Episcopus id faciat, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, prout habetur in *d. cap. 10.* tamen cùm iurisdictio iure suo ordinario ei etiam ante Concilium competeret, non impedire appellationis deuolutiuam ad Metropolitanum. Et quoad dandam copiam actorum attinet, seruanda esse decreta *cap. 3. sess. 13. & cap. 20. sess. 34.* Secus verò quando Concilium non vtitur illa dictione. Et quia non potest Episcopus prætextu, quod sit Apostolicæ Sedis delegatus, declinare iurisdictionem Metropolitani in casibus illis, in quibus ante Concilium tanquam Ordinarius poterat vti eodem iure, eademque potestate, vt S. Congregatio censuit. Quare licèt Episcopi possint visitare tanquam Sedis Apostolicæ delegati, non impeditur tamen Archiepiscopus in casibus à iure, & à Concilio permissis, quin appellationem recipiat ad effectum deuolutiuum, non tamen suspensiuum. Et iterum suborta dubitatione, an in materia correctionis, vbi Episcopus etiam sine processu, & sine scriptis in carcerem conijcit suos subditos, & tenet diu carceratus, possit Metropolitanus cognoscere de excessu in corrigendo, si carcerati appellauerint ad eum, censuit posse, dummodò interim non impediat, aut suspendat executionem eorum, quæ ab ordinario decreta fuerint.

5 Distinguendum igitur est, quod ad effectum deuoluendi appellatio permittitur à definitiua, vel interlocutoria, habente vim definitiuæ *d. cap. 1. sess. 22. & cap. 1. sess. 13.* Sed ad effectum impediendi executionem non permittitur, vt *in d. cap. 10. sess. 24. & cap. 1. sess. 22.* de quibus *in d. cap. licet de offic. ord. & d. cap. ad nostram de appel.*

6 Cæterum si Prælatus regularis excederet modum in corrigendo, tunc liceret subdito appellare quod ad vtrumque effectum. Et ita procedit textus *in cap. de priore de appellat.* & in *cap. super quæstionem §. nos autem de offic. deleg.* Sicut appellatur ab executore, cùm modum excedit, *cap. quod consultationem in fin. de re iudic.* à quo aliàs appellari non potest, *cap. nouit. eod. can. Ei qui, §. sunt quorum 2. q. 6.* & notat Glos *fin. in d. cap. ad nostram*, Innoc. *in princ.* vbi ait, hodie non esse differentiam inter Regulares, & alios, inter correctionem, & alium processum, cùm semper liceat appellare, si excedat, seu grauet per textum *in cap. licet de offic. ord. & cap. inquisitionis de accus.* Vnde infertur, vt si Prælatus in causa visitationis, seu correctionis procedat seruata tela iudiciaria, liceat appellare etiam ad effectum suspensiuum, vt colligitur ex *d. cap. irrefragabili in princ.* ibi: *nisi formam in talibus excesserint obseruandam, de offic. ord.* & tenent *in d. cap. ad nostram*, Tancredus, & Vincentius, & post eos Io. Andr. *n. 6. in glos. vlt.* vbi ait, posse Monachum, sicut & Clericum appellare, si correctio fiat in forma iudicij. Estque mens Glos. *vlt. in d. cap. ad nostram* & Ost. *n. 8.* dum inquiunt idcirco à correctione non posse appellari, quia fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij, innuentes per hoc secus dicendum esse, si procedatur seruato ordine iudiciario.

7 Et hanc sententiam probauit S. Congregatio Concilij, Consulta enim, *an cùm Episcopus, seruata tela iudiciaria, fert sententiam definitiuam contra delinquentes, habeant locum decreta Concilij de visitatione loquentia, & præcipuè decretum cap. 10. sess. 24. adeò vt appellatio ad effectum*

suspen-

suspensionem nullatenus debeat admitti, etiamsi sententia lata fuerit ad puniendum delictum blasphemiæ, vel adulterij? S. Congregatio censuit, appellatione correctionis morum non comprehendi correctionem, seu punitionem, quando Episcopus iudicialiter processit, cognouit, & pronunciauit. Et ex eiusdem S. Congregationis sententia Gregorius XIII. hoc generale decretum edidit. In causis visitationis, & correctionis appellari potest post definitiuam ita tamen, vt appellatio non succedat executionem, prout in *d. cap.* 10. *sess.* 24. sancitum est, & *d. cap.* 1. *sess.* 22. Quod si Episcopus, completo processu, formato iudicio, seruatis seruandis, prout iuris fuerit, procedat, veluti ex causa blasphemiæ, & adulterij, aut restitutionis fructuum beneficiorum ob non recitatum Officium diuinum, & similium, non habent locum hæc decreta.

8 Quia correctio, vltra quod videtur respicere tantùm ea, quæ concernunt regulam, & institutum Ordinis *d. cap. ad nostram de appel.* vbi Abbas, videtur etiam sentire Concilium *cap.* 1. *sess.* 22. vbi exprimendo, *quibuscumque criminibus Ecclesiasticis*, tamen requirit etiam illud, vt fiat extra formam iudicij, & ad pœnitentiam, Glos. in d. cap. ad nostram, ibique Ancharanus, Butrius, Imola, Geminianus, traditque Abb. *in cap. Si quis contra Clericum in repet. nu.* 50. *& in cap. Cùm contingat num.* 39. *de for. comp.* vbi constituit differentiam, an Episcopus processerit correctionaliter, vel iudicialiter, Cardinal. *in Clem. Si Romanus in princ. de præb.* D. Anton. *in sum. p.* 2. *de correct.* Condemnare autem blasphemum, vel adulterum est punire delictum, non corrigere mores. Et quamuis *d. cap.* 10. *sess.* 24. vtatur verbo *puniendi*, & sic extra pœnitentiam, & vtatur etiam verbo *iudicata*, & sic etiam in forma iudicij; tamen quia loquitur de visitatione, & correctione, ad visitationem, & correctionem debent referri. Ideòque si Episcopus in criminibus iudicialiter processit, admittendam esse appellationem etiam ad effectum suspensiuum, censuit S. Congregatio.

9 Sed num poterit Episcopus visitans tanquam suspectus recusari? S. Congregatio censuit, non posse, nec cùm generalem visitationem aggreditur, nec cùm ad specialem descendit, si modò sine strepitu, & figura iudicij procedens pœnas imponat delictorum non ordinarias; sed eas tantùm, quæ morum emendationem, & correctionem respiciunt, modumque corrigendi non excedat. Ita etiam censuit 6. Octobris 1588. his verbis - Congregatio Concilij censuit, decretum *cap.* 10. *sess.* 24. non habere locum quoad appellationem, quando Episcopus compilato processu ad pœnam ordinariam procedit, & quod tunc suspectus allegari poterit, & dabitur appellatio.

10 Eadem S. Congregatio Concilij declarauit super *d. cap.* 1. *sess.* 13. quod appellatio carcerati sine processu potest cognosci, dummodò non impediat executionem correctionis.

11 In causis, in quibus prohibetur appellatio per hoc decretum, si de facto appelletur, Iudex appellationis non potest etiam siue præiudicio cursus causæ principalis cognoscere de grauamine, à quo appellatum fuit, nec mandare, vt ad effectum prædictum sibi transmittantur acta.

12 Ab indebita carceratione appellari potest, & appellationi deferendum est. Carceratus autem non debet per Iudicem appellationis, nisi causa cognita, relaxari.

13 Brunduſina. Appellatio à correctione non est admittenda per Metropolitanum ante definitiuam sententiam, etiamsi Metropolitanus acta solummodò videre velit expensis appellantis.

14 Eadem. Appellatio à definitiua in causa correctionis rei, non suspendit executionem.

15 Nicoterensi. In causis, in quibus prohibetur appellatio à Concilio post definitiuam, appellari potest, sed huiusmodi appellatio non impedit executionem.

16 Porrò hisce Tridentinis decretis non derogatur per commissionem, nisi de eis specialis mentio fiat, ita vt oporteat de illis specialem mentionem facere, vt per Doctores communiter apud Sanchez *de matr. lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 7. Cùm enim correctio morum inducta sit in fauorem animæ, ac in honorem Dei, est priuilegiata, vt notant Panuin. *q.* 1. *num.* 6. *& q.* 10. *num.* 1. Mar. Anton. *lib.* 1. *resol.* 109. *n.* 5. Et ideò non censetur illi derogatum per generalia verba, nisi de ipsa fiat expressa mentio. Quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus, cùm mens Principis nunquam præsumatur approbare factum, reprobatum à lege iuxta regulas iuris.

Posito tamen, quod Pontifex expresè in supradictis Concilij Tridentini decretis derogaret, & causam committeret Iudici merè seculari, validè id fieri, asserunt communiter Doctores apud Delben. *de immun. Eccles. cap.* 10. *dub.* 11. Quod obseruari in praxi testatur, sed an licitè, dubitat, Suarez *lib.* 4. *de immun. Eccles. cap.* 29. ait, manifestum esse, posse quemlibet Clericum de licentia Summi Pontificis huic priuilegio renunciare, prout *in cap.* 2. *de for. comp.* tradit Panorm. Indeque argumentum sumit, quia Pontifex potest delegare laico causam spiritualem iuxta *can. illud.* 10. *q.* 3. & de purgatione Episcopi in causa criminali idem desumitur ex *can. Mennam* 2. *q.* 5. 17

Ratio autem est, quia Summus Pontifex habet potestatem dispensandi in toto iure canonico etiam præcipiente, ac determinare, vel ex parte mutare priuilegium iure diuino concessum, quod respectu Pontificis non includit præceptum, vt nunquam mutetur. Item quia Pontifex potest suam iurisdictionem committere laico, præsertim in causis temporalibus, etiamsi id ad personas Clericorum pertineat. Hoc tamen rarissimè facit Pontifex, quia per se non decet statum Clericalem. Vnde etiam constat, necessariam esse causam, & satis grauem, vt Pontifex facultatem hanc rectè, ac legitimè concedat, cùm ad omnem dispensationem communis iuris, vt licitè fiat, necessaria est causa. Ergo multò magis in hoc iure, quod grauissimum est, & statum ipsum clericalem generatim respicit, adque ius diuinum pertinet, vel illi est coniunctissimum. 18

Id confirmat Delbene *cap.* 4. *dub.* 31. Quia cùm immunitas Ecclesiastica sit in maximum bonum Ecclesiæ, & forsan etiam de iure diuino, non potest Summus Pontifex sine iusta, & rationabili causa dictæ immunitati aliquatenus renunciare, cùm non sit ei data potestas in destructionem, sed solùm in ædificationem, alioquin irrita erit renunciatio, & si facta fuerit, reuocari debebit. 19

Addi etiam potest ratio satis congrua. Quia si commissio causæ clericalis Iudici laico admittenda esset, vel id fieret propter grauitatem criminis, vel propter leuitatem. Hoc posterius nemo dixerit; quia leuiora peccata faciliùs possunt per proprium Iudicem Ecclesiasticum cognosci, ac puniri. Crimina verò grauiora Clericorum magis necessarium est non tractari à laicis, imò neque cognosci, aut sciri, si fieri posset. Et præterea per Ecclesiasticum Iudicem possunt sufficienter vel curari, vel vindicari. Quod si ad hoc fuerit necessaria potestas secularis, non idcircò debet iudicium talium criminum secularibus committi. Multò enim conuenientius est, vt ipsi se non intromittant, donec vocentur, & vt requisiti ab Ecclesiastico Iudice auxilium suum impendere teneantur iuxta *cap. vt famæ de sent. excom. Fas enim non est*, exclamant Theodosius, & Valentinianus Augusti, *vt diuini muneris Ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio*, *l. vlt. de Episc. & Cler.* 20

CONSVLTATIO LXII.

An, & quatenus Regulares abiurantes de leui in S. Officio Inquisitionis reddantur inhabiles ad gradus, & dignitates Religionis? Vbi non vulgò aliqua effata de abiuratione, de abiurante, deque Regularibus ad materiam S. Inquisitionis pertinentia.

NEgant Freytas *in abbit. ad tract. de confes. sollic. q.* 24. *n.* 70. Roderic. à Cugna *eod. tract. q.* 23. *n.* 22. Sous. *eod. argum. tr.* 2. *c.* 16. *n.* 6 Henriquez *lib.* 13. *cap.* 56. §. 1. *in Glos. lit. L.* Rodriquez *tom.* 3. *qu. reg.* 24. *n.* 70. Garzia *de benef. tom.* 2. *p.* 11. *c.* 10. *n.* 87. alijque apud ipsos, idque etiamsi abiurassent de vehementi. Ratio autem est, quia irregularitas non est imponenda, nisi fuerit expressa in iure. In nullo autem iure exprimitur, abiurantes de leui esse irregulares. 1

At nihilominùs hodie tenendum est, huiusmodi Regulares abiurantes etiam de leui reddi inhabiles ad 2

omnes Religionis suæ gradus, & officia per decretum Vrbani VIII. editum in Congregatione S. Officij Inquisitionis die prima Octobris 1626. his verbis: *Sanctissimus D. N. iustis de causis animum suum mouentibus, decreuit, & statuit, vt in posterum Regulares omnes cuiusuis Ordinis, Religionis, Societatis, & Instituti, quibus pro delictis ad S. Inquisitionis Officium spectantibus, pœnitentiæ genus aliquod impositum fuerit, salutaribus pœnitentijs exceptis, eo ipso ad omnes Religionis suæ gradus, & officia inhabiles censeantur. Et deinceps, etiamsi pœnitentiæ tempus expleuerint, vel gratiam receperint, ad illa tamen promoueri nullatenus possint, nisi prius obtenta à S. D. N. vel ab hac S. Congregatione coram Sanctitate sua habenda, speciali, & expressa rehabilitationis gratia. Aliàs promotio quælibet nulla sit, & promouentes ipsi priuationem suorum officiorum, ac præterea vocis activæ, & passiuæ ipso facto incurrant, ad quæ restitui, nisi ab eodem S. D. N. vel ab eadem S. Congregatione coram Sanctitate sua habenda non possint. Præsens autem decretum omnibus Religionum superioribus intimare mandauit idem S. D. N.*

3 Et ita tenent post hoc decretum Peyrin. *in Constit. 9. Pauli V.* §. 2. *n.* 29. Carena *p.* 3. *tit.* 12. §. 4. *n.* 14. Pistachius *de superstit. p.* 2. *cap.* 25. *n.* 78. Alphonsi de Leon. *de offic. & potest. Confes. tom.* 2. *resol. n.* 211. Delbene *de offic. S. Inquis. p.* 1. *dub.* 171. *pet.* 2. *n.* 13. Cùm igitur id exprimatur in adducto decreto, non est amplius de hoc disputandum, sed parendum.

4 Effata de abiuratione. Abiuratio de violenti non datur, nisi in casu capitali cum contumacia, & reducitur ad abiurationem de vehementi. Neque in S. Officio est amplius in vsu.

5 Abiuratio de leui imponitur minori decem, & octo annorum, qui aliàs propter delictum abiurare debuerat de vehementi.

6 Abiuratio minuitur tortura.

7 Non imponitur ijs, qui traduntur Curiæ seculari.

8 Abiuratio de vehementi non declarat quempiam hæreticum, neque impedit, quominùs Dignitaten consequatur. Neque reddit abiurantem inhabilem ad beneficia, neque efficit illum irregularem. Si verò extet aliquod statutum particulare, ne quis de aliquo crimine suspectus admittatur ad Canonicatum, vel ad beneficia, vel Dignitates, id quidem esset ex vi Statuti, non abiurationis.

9 Abiurationi publicæ interessentibus conceditur Indulgentia.

10 Super tabulato, vulgò palco abiurationis Iudex secularis non sedet cum Iudicibus, & Officialibus S. Officij, sed seperatim.

11 Publicè abiurans non producatur alio habitu indutus, nisi suo solito, licèt sit relapsus, aut tradatur Curiæ seculari.

12 Siue abiuret de formali, siue de vehementi teneat candelam accensam in manu.

13 Abiurans tanquam hæreticus formalis non admittitur ad officia publica, & honores, & admissus remoueatur, nisi doceat de dispensatione.

14 Abiurans de formali debet gestare habitellum, nisi sit sponte comparens.

15 Abiurans de formali, & posteà habilitatus ad beneficia, Canonicatus, & dignitates, potest obtinere Canonicatum in Cathedrali, non obstante statuto prohibente, ne quis de aliquo crimine suspectus, aut læsæ maiestatis, vel aliàs leui opinionis eligatur in Canonicum.

16 Si de leui abiurauerit, potest ei permitti audire Confessiones, nisi aliud ei obstiterit impedimentum, vel nisi in sententia fuerit suspensus, aut propter delictum in Confessione commissum fuerit pœnitentiatus.

17 Qui pluries abiurauit de formali sub ficto nomine ob lucrum, est fustigandus.

18 Qui abiurauit de vehementi, non est hæreticus formalis, cùm iterum debeat abiurare de vehementi.

19 Regulares venientes ad Vrbem sine obedientia suorum Superiorum pro denunciando in S. Officio, quamprimùm examinantur, & si nihil pertinens ad S. Officium, aut minus deposuerint, detinentur in pœnam per sex menses in carceribus S. Officij. Illi verò, qui vagantur sub prætextu deponendi, in carceres conijciuntur, & sic puniti remittuntur obedientiæ suorum Superiorum.

20 Regularium missiones in Regnum Iaponicum fiunt à Generalibus Ordinum, & qui mittuntur, præmonentur in Lusitania, deinde Goæ, ac inde proficiscuntur in Iaponem, nec faciunt iter per Indias occidentales, nec ab aliquo accipiunt iter, quod facere debent.

21 Regulares accedentes ad Indias per Insulas Philippinas tenentur obseruare Breue Pontificium, hoc est, quod fiat iter per Lusitaniam. Contra verò hoc Breue conceditur licentia eundi per aliam viam, sed tamen tenentur seruare iter, ipsis præscribendum à Rege Hispaniarum.

22 Episcopus Iaponi non potest assignare Prouincijs sibi benè visis Regulares accedentes ad prædicandum Euangelium in illis partibus, vt occuratur discordijs, neque habere super eis iurisdictionem, sed illæ Religiones visitandæ sunt ab alio Episcopo vicino.

23 Superiores Regulares non possunt contra suos subditos inquisitos de causis ad S. Officium spectantibus procedere iuxta Constitutionem Pauli V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, alioquin incidunt in pœnas in illa contentas.

24 Regulares non possunt adire Monasteria Monialium ad illas alloquendum, etiamsi sint Vicarij S. Officij, dummodò non agatur de re ad S. Officium pertinente, sine licentia Episcopi, vel S. Congregationis Regularium.

25 Regulares non possunt accedere ad partes Vallis Tellinæ absque licentia Episcopi Comensis.

26 Quicumque Regulares quorumuis etiam Mendicantium Ordinum, qui pro tempore ad Officium S. Romanæ Inquisitionis pro quocumque fidei negotio recurrerint, seu confugerint, vel in eo testimonium veritatis perhibuerint, aut aliàs quomodolibet denunciauerint, nequaquam à suis superioribus per quinquenium continuum, à die recursus, seu denunciationis huiusmodi molestari, vel ex quacumque causa, vel quæsito colore pœnitentiari possunt, nisi prius ab ipsis Superioribus de illorum causa, vel excessibus prætensis, ac de debitis propterea pœnis, seu pœnitentijs eisdem imponendis Eminentissimi Cardinales Inquisitores certiores facti fuerint, & ab ipsis desuper responsum. Verum id non videtur esse amplius in vsu.

27 In Regularium causis pertinentibus ad S. Officium, in quibus de validitate, seu inualiditate professionis agi contigerit, Episcopi, seu Inquisitores causam nullitatis, seu inualiditatis professionis absque interuentu Superiorum eorumdem Regularium, & aliàs non seruata forma à S. Concilio Tridentino præscripta, cognoscere, & iudicare possunt, ac valent.

28 Prælati regulares, alijque habentes quasi iurisdictionem Episcopalem, possunt procedere in causis S. Officij contra suos subditos seculares, dummodò habeant territorium separatum, & exemptum à iurisdictione Episcoporum.

29 Regulares tenentur post receptas denunciationes certiorem reddere S. Inquisitionem sub pœnis, ac censurís in dicta Constitutione *Romanus Pontifex* contentis.

30 Regulares superiores contra suos subditos morantes in locis, in quibus hæreses impunè grassantur, & in quibus non exercetur per Ordinarium, vel Inquisitorem S. Officium, procedere possunt.

31 Regulares publicantes Indulgentias sine licentia Ordinariorum, vel excedentes modum in illis publicandis, puniuntur ab Ordinarijs.

32 Regulares cuiuscumque Religionis admitti possunt ad administrandam curam animarum, durante necessitate Sacerdotum secularium.

33 Regularium Superiores curent, ne Confessarij Monialium sibi subiectarum concionentur in loco, vbi audiunt earum confessiones.

34 Superiores regulares tenentur ex Conuentibus soluere alimenta suis subditis carceratis. Quod si conuentus sint ita pauperes, vt nequeant huiusmodi expensas soluere, illas soluere debent Prouinciæ, sin minùs Religio. Qui verò non habent proprios redditus, viuuntque ex eleemosynis, eas soluere non tenentur. Curent tamen Inquisitores in huiusmodi casibus, vt Conuentus, vel Prouinciæ subministrent carceratis dietim victum, vel expensas cibarias. Quod verò ad processus, & alia acta nihil exigendum, sed de suo S. Officium soluere debet.

35 Superiores Ordinum tenentur quolidet anno publico documento docere S. Congregationem, se publicasse decretum

cretum Constitutionum spectantium ad S. Officium. Sufficit tamen, quod fides publicationis præsentent Inquisitori, cui subiacent. Illud verò tenentur publicare in Capitulis Generalibus, & Prouincialibus, non autem particularibus. Fides publicationis huiusmodi vltra montes exhibere debent Nuncijs Apostolicis, sufficitque subscriptio Superioris Conuentus, & duorum testium.

36 Regulares retinentes scripta sortilega damnantur ad triremes per decennium, priuantur voce actiua, & passiua, & abiurant iuxta facti qualitatem, ita vt ad talem pœnam inclusiuè damnari possint plus, minusue iuxta delictorum, personarum, ac temporum, scandalique resultantis, & aliarum circumstantiarum qualitatem, dummodò talis pœna excedatur.

37 Regulares inseruientes S. Officio, dum sunt in actuali seruitio occupati, sunt exempti à choro.

38 Regularium Superiores tenentur restituere habitum suis subditis habilitatis ex gratia S. Congregationis à triremibus, non obstante decreto Capitulari prohibente, ne amplius recipiantur ad Religionem ij, qui ad triremes fuerunt damnati. Quod quidem non habet locum in hoc casu.

39 Iesuitæ possunt in Hispania, & Lusitania imprimere libros absque illorum missione ad Vrbem, vt reuideantur, dummodò non tractent de gratia efficaci, & de alijs controuersijs huius temporis in materia iurisdictionis Ecclesiasticæ, nec aduersentur doctrinæ D. Thomæ, vel etiam sit dubium, an sit secundùm illius doctrinam.

40 Non habent amplius facultatem absoluendi ab hæresi in foro conscientiæ. Huiusmodi enim facultatem à Gregorio XIII. ipsis concessam, reuocauit Sixtus V.

41 Neque habent facultatem absoluendi eos, qui non satisfaciunt S. Officio.

42 Morantes in Regno Synarum possunt vti alba in parte anteriori aperta, & planeta, etiam ab vno latere aperta.

CONSVLTATIO LXIII.

1 CAius procuratorem constituit ad contrahendum suo nomine matrimonium cum Seia. Interim Caius cogitur à suis parentibus, qui nolebant hoc matrimonium contrahi, ad suscipiendum Sacrum Subdiaconatus Ordinem. Vnde mox, vt à molestijs paternis liberaretur, supponens matrimonium nondum fuisse contractum, deliberauit dictum Ordinem Subdiaconatus suscipere. Sciens posteà matrimonium per procuratorem contractum fuisse tribus antea diebus ante susceptionem Subdiaconatus, pœnituit Ordinem suscepisse, & matrimonium consumauit.

2 *Quæritur quàs penas incurrerit in Ecclesia latina? quid in Ecclesia græca? vbi strictim differentia inter dictas Ecclesias; an ipsi iniungendum sit præceptum non petendi debitum, sed solùm reddendi? Et quid de promoto ad minores ordines?*

3 Principio certum est, quod ligamen matrimoniale reddit irregularem hominem in Ecclesia latina, ita vt durante eo vinculo non possit ad Ordines promoueri per textum *in cap. coniugatus, de conuers. coniug.* vtque nec primam tonsuram recipere debeat, alias peccat mortaliter *cap. nullus de temp. ordin. in 6.* Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 38. num. 6.* In Ecclesia græca non est irregularis coniugatus, sed potest promoueri ex consuetudine, in quam Romani Pontifices consensere, *can. alter 31. d. c. Syracusana 28. d. cap. Cùm olim de Cler. coniug.* Sanch. *disp. 28. n. 4. & seqq.* Layman *de Sacram. Ordin. c. 11. n. 9.* & nos alibi.

4 Et quidem possunt Lectores, & Cantores in Ecclesia Catholica etiam impunè vxores habere ex *can. Apostolorum 25.* & generaliter in minoribus Ordinibus constitutos infra Subdiaconatum ad matrimonium peruenire non est prohibitum. In Subdiaconatu, & alijs maioribus est prohibitum, & si de facto peruenerint, vxores dimittere, & pœnitentiam agere per suspensionis, & excommunicationis sententiam compelluntur *cap. 1. de Cler. coniug. lib. 3.* matrimonio nullo existente, & constituta pœna priuationis beneficiorum, *cap. sanè 4. cap. diuersis 6. eod. tit. can. presbyterum 28. d. cap. 1. & 2. qui Clerici, vel vouent. matr. lib. 4. tit. 6. can. de illo, can. placuit cum similibus ferè tota 32. dist.*

Apud Græcos orientales variatum est. Neque enim illi, vt diximus, votum castitatis in sacris ordinibus admiserunt, & ideò vxorati apud illos sunt Sacerdotes, vt habetur in historia Tripartita *lib. 2. cap. 14. & in can. Nicena Synodus 11. dist.* apud Sozomenum *lib. 1. c. 22.* Nicephor. Calixt. *l. 8. c. 19.* Statutum, & apud eosdem Græcos aliquando, vt Sacerdotes abstineant ab vxoribus tantùm sacrificij causa ex forma legis antiquę in Synodo quadam *6. cap. 13. can. quoniam Romana 13. sub 31. dist.* licebat & retinere vxores ante promotionem acceptas. Aliter in Ecclesia Occidentali seruatum iuxta *can. fin. 31. dist.* 5

Iustinianus autem *in §. sed & si quis de nupt. nouel. 22. cap. 42.* lectori, & cantori nuptias permittit, alios autem Clericos contractis nuptijs cadere Sacerdotio statuit. Et *in §. vnde sancimus cap. 44. eiusdem nouel. 22.* tradit conditionem marito ab vxore impositam capiendi relictum, si vxorem duxisset, deficere adueniente Sacerdotio, nempè quod per illud omnis spes vxoris ducendæ euanescat. 6

Poterant tamen, & ex Imperatorum græcorum legibus ordinari laici in Presbyteros, Episcopos, Diaconos, aut Clericos, qui vxorem legitimam duxissent virginem, eamque vnicam, sed ordinati subdiaconi, diaconi, vel presbyteri, cùm non haberent vxores, nullam vxorem accipere post ordinationem poterant, & si de facto accepissent, deijciebantur à Clero, Episcopusque, qui id fieri permisisset, ab Episcopatu detrudebatur §. *Clericos cap. 12. & §. si autem 14. nouel. 132. de Sanctis Episcop. d. §. sed & si quis c. 42. de nupt. in nouel.* 7

Et cum eadem distinctione idipsum statuit Leo Cæsar *nouella 2. & 3.* in qua emendatur eius temporis, quæ ibi refertur, consuetudo, siue corruptela, qua liceat post adeptum Sacerdotium intra biennium, non vltra, vxorem ducere, statutumque in perpetuo esse debere cælibatu eum, qui non habuisset vxorem, cùm ad Sacerdotium ordinatus fuisset. De qua re nos alibi vberiùs. 8

In Ecclesia latina similiter Sacri Canones antiquorum Patrum prohibent in subdiaconum, diaconum, presbyterum ordinari quemquam, nisi prius emisisset votum perpetuæ castitatis, *can. 1. cum sex sequentibus sub 28. dist.* D. Gregorius *lib. 1. epist. 42.* dum scribit Petro Subdiacono, & *lib. 8. epist. 40.* Neapolitanis nobilibus, & Clero, Innocentius Secundus in Concilio Romano *cap. 5.* in Concilio Toletano *cap. 1.* in Toletano 4. *cap. 6.* in Arelatensi 2. & in Arelatensi 3. *cap. 2.* 9

Aliquando & Ecclesia Romana, antequam votum castitatis esset pro huiusmodi Ordinibus definitum, permisit ex laicis vxorem virginem accipientibus ordinari viros probos, vel in diaconos, vel subdiaconos, vel presbyteros, vel Episcopos iuxta dictum Apostoli requirentis in ordinato, vt esset vxoris vnius vir, *1. ad Timoth. 3. v. 2. & 4. & cap. 4. v. 1. 2. & 3* & ad Titum *cap. 1. v. 6.* Attamen eosdem post ordinationem ob ministerium sacrum abstinere à concubitu illarum iussit, & separauit, non quidem vinculum coniugale, aut effectum, sed commixtionem, & thorum. Nec consequenter eos admisit, nisi & ipsi in proposito veniissent seruandi castitatem, *can. præterea placuit 7. & can. 5. de Syracusana 13. in princ.* & in §. *quia ergo 18. dist.* Vbi & explicat Gratianus, constitutum in laicali habitu, & in minoribus Ordinibus potuisse habere vxorem, & filios; & si posteà ex consensu vxoris continentiam professus fuisset, potuisse & subdiaconatum, diaconatum, & presbyteri gradum adipisci. Sicque consensus vxoris iam habitæ requisitus, & vt ipsa quoque voueat castitatem perpetuam, quamuis in seculo relinquatur, *can. Episcopus 77. dist.* Nisi vxoratus ordinatus esset Episcopus, quo casu vxor eius teneretur ingredi Religionem, *cap. sanè de conuers. Coniug.* Vide *cap. quod à te de Cler. coniug.* quod laudare; & probare videtur Iustinianus §. *neque autem cap. 5. quomodo oporteat Episcop. nouel. 5.* Facitque *can. Eos ad Sacrificia 32. dist. can. Quoniam in Romani ordinis 13. ead. 31. dist.* 10

Neque in his casibus relictæ vxori licebat alteri se matrimonio copulare ex Concilio Aurelianensi 1. *cap. 15. can. Quia sunt 10. & seqq. si se cuiquam 28. dist.* Eo modò separati ab vxoribus ob Sacerdotium non sunt contemnendi 11

nendi Sacerdotes vxorati, neque præteſtu Religionis vxorem abijcere licet, *can. 5. Apoſtol.* & ex Concilio Gangrenſi *cap. 4. can. penult. 32. diſt.*

12 Addit & Gratianus in *d. can. de Syracuſana* 13. §. *fin.* 18. *diſt.* Neocæſarienſem, & Ancyranam Synodos emendatas fuiſſe, quæ non reijciebant in talibus ordinibus non vouentes caſtitatem, *can. presbyter, can. diaconi ead.* 28. *d.* Illud enim, inquit Gratianus, Neocæſarienſis, vel Ancyranæ Synodi, vel ex tempore, vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia miniſtrorum altaris. Ex loco, quia vtraque Synodus Orientalis eſt, & Orientalis Eccleſia non ſuſcipit generale votum caſtitatis; hoc tamen diligenti obſeruatione cuſtoditur, vt poſt adeptum Sacerdotium, defuncta prima vxore, cum qua Sacerdos factus fuerat, ſi alteram duxerit, deponatur.

13 Poteſt tamen promoueri in Eccleſia latina coniugatus cum conſenſu vxoris vouentis continentiam, vel ad Religionem tranſeuntis, vt *d. cap. coniugatus de conuerſ. coniug.* Sanch. *diſp.* 39. Et in ijs caſibus, quibus marito licitum eſt diuertere ab vxore per ſeparationem quoad thorum, & habitationem, inuita vxore, ob adulterium, vel ſeuitiam, vel hæreſim vxoris, dummodò diuortium ſit factum abſolutè, perpetuò iudicio Eccleſiæ, Sanch. *lib.* 10. *diſp.* 11. *n.* 16. *& diſp.* 18. *num.* 48. *& diſp.* 15. *num.* 22.

14 Primò igitur promotus ad Ordines etiam Sacros, inuita vxore, in caſibus non permiſſis, poteſt ab vxore reuocari, ſi illa non ratum habuit, niſi ipſe matrimonio non conſumato, velit Religionem approbatam ingredi, & in ea ſolemniter per tria vota eſſentialia profiteri. Et ad talem ingreſſum debet Epiſcopus promotum ad Sacros, matrimonio nondum conſumato, admonere. Quod ſi ingredi nolit, cogi poteſt ab vxore ad conſumandum matrimonium, ſed, ea vxore præmoriente, ipſe in Sacris ordinatus non poteſt aliam ducere vxorem, vt per *Extrauag. Antiquæ de vot.* & Sanch. *d. diſp.* 38.

15 Secundò promotus ad Ordines Sacros, inuita vxore, in caſibus non permiſſis, amittit ius petendi debitum, ſed tenetur reddere. Certi namque iuris eſt coniugatum non poſſe ad Ordines Sacros promoueri abſque vxoris ſuæ licentia per *text. in d. cap. Coniugatus de conuerſ. coniug.* etiamſi matrimonium non fuiſſet conſumatum, vt in *d. Extrauag. Antiquæ de vot.* Quod ſi ordinatur, vxore contradicente, vel neſciente, poteſt ab ea reuocari, & illæ tenetur ei reddere debitum, licèt exigere non poſſit, vt per *d. Extrauag. Antiquæ*, ibique Gloſ. *vlt.* & Gloſ. *in can. Agathoſa v. debeas* 27. *q.* 2. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 37. *q.* 1. *art.* 2. *ad* 1. Palud. *q.* 1. *art.* 1. *num.* 9. D. Anton. 3. *p. tit.* 1. *cap.* 8. *ad fin.* Et Doctores communiter. Ratio autem eſt, quia vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier iuxta ea, quæ tradit Gloſ. *vlt. in d. Extrauag. Antiquæ.* Et quia quod ſuum erat, ſcilicet debitum petere, maritus vouere potuit, ſed non alienum, ſcilicet non reddere, *can. Vna* 33. *qu.* 5 quam rationem aſſignat Gloſ. *in d. can. Agatoſa v. debeas.* 27. *q.* 2.

16 Non obſtante, quod ad ſuſceptionem Subdiaconatus fuerit adſtrictus à parentibus, atque adeò videtur coactè illum ſuſcepiſſe, ac proinde non teneri ad continentiam, vt per *cap. maiores de baptiſm.*

17 Nam non ſolùm videtur fuiſſe coactus conditionaliter, ſeu cauſatiuè, non autem abſolutè, ſeu præcisè, vt diſtinguitur in *d. cap. maiores* §. *Item quæritur*, & in *cap. ſanis de his quæ vi met. cauſ.* & per D. Thom. *in* 4. *d.* 29. *q.* 1. *art.* 1. Atque adeò tenetur ad continentiam, & reddere tantùm, non autem petere. Quia in actibus, in quibus requiritur plena libertas, vt in matrimonio, *cap. Cùm locum de ſponſ.* & in voto *cap.* 1. *de regular.* coactio conditionaliter non attenditur, vt *cap. Cùm dilectus de his, quæ vi, metuue cauſ.*

18 Sed etiam, quia metus omnis videtur fuiſſe purgatus, cùm poſteà acceſſerit ad ordinationem cum animo deliberato ſuſcipiendi ſubdiaconatum. Metus enim, & coactio purgantur per liberum conſenſum ſuperuenientem, vt per Oſtienſ. *in d. cap. maiores n.* 38. *v. conditionaliter*, Io: Andr. *in fin.* Henrich. Boich. *num.* 7. *in fin.* Butr. *n.* 8. & DD. communiter. Atque adeò amiſit ius petendi debitum, ſed tenetur reddere, Sanch. *de matr. diſp.* 38. *n.* 22. & *lib.* 9. *diſp.* 35. *n.* 25. Guttier. *de matr. cap.* 96. *per text. in cap. quidam, & cap. placet de conuerſ. coniug.* ibique Canoniſtæ.

Quare poterit huiuſmodi vito hoc præceptum, ſiue monitio fieri, quatenus ita decernatur in allegatis iuribus in pœnam ſuæ temeritatis, in voti caſtitatis decentiam. 19

Tertiò hic promotus extra caſus à iure permiſſos eſt irregularis ex delicto, adeò quod neque ſoluto matrimonio poſſit in ſuſceptis miniſtrare, nec vlterius promoueri, nec beneficia obtinere, *d. Extrauag. Antiquæ de vot.* Sanch. *d. diſp.* 49. *n.* 2. Sayr. *de cenſur. lib.* 4. *c.* 14. *n.* 28. & alij. Verùm ad has pœnas incurrendas requiritur dolus, ſeu ſcientia, vel ignorantia affectata, quia textus loquitur de præſumentibus. Neque procedit, ſi matrimonium fuit irritum, Sanch. *ibid. n.* 3. *&* 4. Super hac autem irregularitate, & inhabilitate diſpenſare poteſt Diœceſanus Epiſcopus, ſi taliter promotus poſteà canonicè Religionem ingrediatur, & in ea profiteatur, verbi gratia ſoluto matrimonio, aut cum conſenſu vxoris, ſeu aliàs in caſibus à iure permiſſis ſupra relatis, vt paret ex eadem *Extrauag. Antiquæ de vot.* & ex Sanch. *d. diſp.* 49. *n.* 8. cum *ibi* adductis. 20

Promotus verò ad minores Ordines, conſtante matrimonio, extra caſus à iure permiſſos, ſecundum aliquos eſt irregularis, ſi Epiſcopo inſcio, ſeu impedimentum huiuſmodi non aduertente promotus fuerit, vt tenet Sayr. *lib.* 6. *cap.* 14. cum Maiolo. Sed contraria ſententia eſt verior, nullam pœnam eſſe in iure latæ ſententiæ contra taliter promotum, vt per Sanch. *ibid. n.* 9. Et quamuis Bulla Sixti V. 91. quæ incipit *Sanctum* ſtatuerit contra ſic promotos pœnam ſuſpenſionis latæ ſententiæ, tamen illa conſtitutio fuit abrogata à Clemente VIII. *conſtit. ſua* 40. vt notat Sanch. *eo loco n.* 10. 21

Si autem coniugatus efficiatur Clericus, & actu ſeruiat Eccleſiæ, & incedat in habitu, & tonſura, duo tantùm habet priuilegia, Canonis, & fori Eccleſiaſtici in cauſis criminum, non autem priuilegium exemptionis ab oneribus quoad bona, neque beneficia poteſt obtinere ex S. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. *de refor.* Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 46. *n.* 1. & Garz. *p.* 2. *de benef. c.* 2. *n.* 16. & nos alibi prolixè. 22

Ordinatus verò in Sacris, vel minoribus, conſtante matrimonio, vel ordinatos in minoribus ante contractum matrimonium, poteſt cogi ab Epiſcopo inſtante adhuc vxore, vt habitum clericalem dimittat, quia poteſt talis habitus vxori ſcandalum, ſeu auerſionem generare, vt per *cap. Ioannes de Cler. coniug.* & Sanch. *lib.* 9. *de matr. diſp.* 3. *n.* 9. Et tunc omninò erit priuatus priuilegijs clericalibus, vt per Sanchez, & Garziam locis allegatis cum Tridentino *d. cap.* 6. 23

Epiſcopus autem, aliuſue Prælatus conferens primam tonſuram viro coniugato, incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum vnum, vt in *cap. fin. de temp. ordin. in* 6. Non tamen procedit hæc pœna contra promouentem coniugatum ad minores ordines ſecundum veriorem ſententiam per Gloſ. *ibi v. duntaxat*, & Gemin. traditque Suarez *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 5. *n.* 3. contra Syluęſtrum, Sotum, S. Antoninum, & alios, quos ſequitur Filiuc *tr.* 9. *n.* 84. Et hæc ſuſpenſio eſt reſeruata Papæ intra annum. Poterit tamen, ſi caſus ſit occultus, abſolui Epiſcopus à ſuo Confeſſario, ſi ei ipſe det talem facultatem vigore S. Concilij Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de ref.* 24

An autem coniugatus Sacrum Subdiaconatus, vel diaconatus, aut presbyteratus Ordinem ſuſcipiens ſine vxoris ſuæ licentia, & in caſibus non permiſſis, præter dictas pœnas ſit de hæreſi ſuſpectus, atque adeò puniendus ſit ab Inquiſitoribus, negandum videtur; quia ſicuti quando recipit Ordines cum licentia vxoris, vel in caſibus permiſſis, licitè agit. Tranſit enim à ſtatu coniugali ſine eius deſtructione ad ſtatum clericalem meliorem, ac perfectiorem, ac proinde nulla ex hoc poteſt oriri ſuſpicio hæreſis, quæ tantùm ex facto illicito deducitur. Hoc autem non eſt illicitum, nam iura, & Doctores id concedunt, *vt d. cap. coniugatus de conuerſ. coniug.* & Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 38. alijque; pariter quando recipit ordinem ſacrum ſine licentia vxoris. Nam licèt prohibeatur id facere *ex d. cap. Coniugatus*, & ex *cit. Extrauag. Antiquæ de vot.* ſitque reus peccati mortalis ob iniuriam vxori ſuæ irrogatam, cui de iure præiudicium afferre non poteſt, neque debet quoad debitum coniugale, cùm ſine illius conſenſu nequeat vouere continentiam, non ideò tamen infert iniuriam Sacramento matrimonij, aut Ordinis. Quia non eſt contra fidem, quod ſint hæc duo Sacramenta debito ordine in vno, eodemque ſubiecto, nimirùm quod ſacer Ordo 25

ſubſe-

subsequatur matrimonium, non matrimonium Ordinem sacrum ex definitione S. Concilij Trident. *sess.24. can. 9.* prohibentis transitum ab Ordine sacro ad matrimonium, non à matrimonio ad Ordinem sacrum. Neque continentia Ordini sacro annexa repugnat matrimonio, vt constat in matrimonio tantùm rato, & constante sine copula. Solùm igitur fit iniuria vxori, cuius dumtaxat ius læditur per maritum suscipientem Ordinem sacrum sine illius licentia; quod nullatenus arguit suspicionem hæresis.

26 Neque obstat, quod, si cogatur vir promotus in sacris, redire ad consortium coniugale, teneatur vxori petenti reddere debitum. Ex quo videtur afferre iniuriam Ordini sacro habenti annexam continentiam; nam ex hoc nullam affert iniuriam Ordini. Non enim petit, sed tantùm reddit, quod alteri debet, inseruitque vxori ex debito, non autem ex incontinentia.

27 Nulla igitur alia pœna huiusmodi promotus puniri debet præter eam, quæ in *d. Extrauag. Antiquæ* continetur. Quæ ea est, vt ne matrimonio quidem soluto quoad thorum, & cohabitationem in suscepto Ordine ministrare, neque ad superiores Ordines promoueri possit, nec aliquod beneficium, vel officium Ecclesiasticum eum obtinere valeat.

28 Verùm his minimè attentis, huiusmodi coniugatum, & promotum ad sacrum Ordinem siue absque consensu, siue cum consensu vxoris suæ, nisi in casu, quod ipsa monasterium spontè ingrediatur, ibique professionem emittat, esse suspectum de hæresi, atque adeò puniendum ab Inquisitoribus eisdem pœnis, quibus puniuntur clerici in sacris constituti, vel Regulares castitatem solemniter professi, qui post susceptos Ordines, matrimonium contrahunt, communis docet sententia. Illam præ cæteris sequuntur Simanch. *de Cathol. instit. tit.40. rubr. de matr. num.14.* Farinac. *de hæres. qu.183. §.6. num.74.* Sousa in *aphoris. lib.1. c.8. num.17.* Diana *tract.7. p.4. resol.4. §. vlt.* Carena *p.2. tit.17. num.12.* Pistach. *de superstit. reor. iudic. cap.25. de abiur. num.62.* Lopez ad Diaz *in pr. crim. can. cap. 82. §. Sed qua pœna*, hac quidem ducti ratione, quia parum refert, an matrimonium sacros Ordines subsequatur, vel illos præcedat. In vtroque enim casu Sacramento matrimonij, & sacrorum Ordinum par fit iniuria, & ideò quemadmodum punitur, qui post susceptos sacros Ordines vxorem ducit, ita puniendus, qui post ductam vxorem sacros Ordines suscipit. Hinc cùm hic casus contigisset in Sacro Inquisitionis Hispanicæ Senatu, reus suspensus fuit ab officijs, & beneficijs Ecclesiasticis, & præter publicam pœnitentiam, qualis blasphemis iniungi solet, mulcta pecuniaria imposita, in Monasterium ad certum tempus fuit detrusus, teste eodem Simancha *loc. cit.*

29 Quod autem hic casus spectet ad S. Officium, fuit sæpiùs declaratum ab eius S. Congregatione, nominatim sub die 9. Aprilis 1618. & 27. Septembris eiusdem anni, vbi is, qui post susceptos Ordines minores matrimonium contraxit, & deinde Subdiaconatus Ordinem suscepit, remissum fuit arbitrio Ordinarij, vt, præuia iudiciali abiuratione, & absolutione cum eo dispensaret, vt in matrimonio contracto manere posset; ideòque idem & nos tenere debemus. In spectantibus enim ad fidem debemus sequi, quod seruat Romana Ecclesia, vt notat Panorm. in *gloss. 1. cap. ad abolendam de hæret.*

30 Et quidem Ioannes XXII. in illa sua *Extrauag. Antiquæ de vot.* non tam de tanti criminis debita punitione, quàm de effectu sacrorum Ordinum agit, cumque in ea non prohibeat, quin huiusmodi coniugatus alia maiori pœna puniri possit, ideò sicut punitur, qui post susceptionem Ordinis sacri matrimonium contrahit, ita quoque iste puniendus est. Nam æqualis fiat iniuria, & Sacramento matrimonij, & Ordinis, atque adeò potest Inquisitor procedere contra hunc reum, & inquirere, an rectè sentiat de his Sacramentis iuxta textum in *cap. Accusatus §. cum verò de hæret. in 6.* Vbi hæreticus dicitur, qui committit in vnum ex Sacramentis Ecclesiæ. Hic autem committit contra Sacramentum Ordinis, quod habet annexum votum castitatis ex S. Concilio Trid. *loc. alleg.* fitque suspectus de hæresi omnium penè dixerim hæreticorum, qui improbant votum castitatis, ac ordinis cœlibatum, asseruntque, posse simul esse vsum matrimonij cum Sacris Ordinibus. Item committit contra Sacramentum matrimonij, de cuius substantia est, vt vir retineat vitam indiuiduam cum vxore. Non potest autem hanc vitam indiuiduam retinere, quia, dum per Ordinem Deo consecratur, debet continentiam seruare, quam si non seruat, committit contra Ordinis Sacramentum. Quòd est malum saltem, quia prohibitum ab Ecclesia, laudatum ab hæreticis; ideòque suspicionem hæresis inducit.

Neque obstat, quod ita promotus non petat debitum 31
coniugale, sed reddit. Primò, quia siue petat, siue reddat est contra cœlibatum Ordinis, solùmque non petendo potest excusari à peccato, non autem à copula. Secundò, quia Officium S. Inquisitionis punire intendit factum ipsum, quod est suspectum de hæresi, non autem rei mentem, ac intentionem, an scilicet velit reddere tantùm, an etiam petere debitum. Hoc enim coniuges ipsi viderint. Poterit sanè, ac debet moneri ab Inquisitoribus, ne petat, postquam luerit pœnas sibi inflictas, siue id præcipi ei etiam sub pœnis Ecclesiasticis. Quod si spontè compareat in S. Officio, suumque errorem fateatur, obtinere potest, tamquam spontè comparens, vt cum vxore cohabitet, non obstante Ordinis sacri susceptione, cum præcepto, siue monitione non petendi debitum.

Porrò quibus pœnis puniantur Clerici in Sacris consti- 32
tuti, & Regulares castitatem solemniter professi, matrimonium contrahentes, habetur in Concilio Neocæsariense, quod ab Ordine deponi iubet *can.1. & can. presbyter si uxorem 28. d.* quod Glossa explicat de depositione officij, quemadmodum & exuuntur Ecclesiasticis beneficijs, *can. decernimus can. de his 28. d.* Vide de hac priuatione, & de pœnis *dec.239.* Capellæ Tolosanæ, Panorm. *ad cap. at si Clerici de iudic.* Diaz. *in pr. crim. can. cap.74. & 82.* ibique Lopez, Dianam *d. part.4. tr.7. resol.4.* vbi fusè pro Itala, & Hispana Inquisitione, Transmieram *lib.3. qu.22. num.8. & seqq.* ac alios. Fuit tamen iniuncta mitior pœna per Nouellam Leonis 79. Verùm & illa fuit sacris canonibus sublata. Cùm enim placuerit in antiqua lege, Sacerdotes tempore ministerij abstinere debere ab vxoribus, cùm per vices tantùm fungerentur Sacerdotio *Luc. cap.1. can.4. 31. dist.* Vide *cap.8. Leuitici*, nunc, cùm quotidie quilibet Sacerdos possit offerre sacrificium præstantius antiquo, debet perpetuò se ab ea coniunctione abstinere, semperque orandum ei, & sacrificandum, semperque à matrimonio abstinendum. *can. si laicus, can. Sacerdotibus 31. dist.*

Quinam verò ex hæreticis & hæresiarchis negant, Cle- 33
ricos in maioribus Ordinis constitutos, ac Regulares, votum castitatis solemniter professos, continenter debere viuere, sed posse vxores ducere, sunt Nicolaus Antiochenus, vnus ex septem Diaconis apud Irenæum *lib.1. cap. 27.* Clementem Alexandrinum *lib.3. strom.* Epiphanium *hæres.25.* & Augustinum *hæres.5.* Vigilantiani Episcopi apud Hieronymum contra Vigilantium, Vitiza Rex apud Rodericum Toletanum *rer. Hispanic. lib.3. cap.15.* Quidam in Anglia apud Polidorum Virgil. *lib.6. hist. Angl.* Henricus Imperator apud Lambertum Sebaffunburgensem, Petrus Blusius apud Petrum Blesensem. Quidam alij in Dania apud Saxonem Grammaticum *lib.15.* Daniæ, Ioannes Vuiclefus *in serm. vigil. Natalis S. Ioannis Baptistæ, & de offic. pastor, cap.29.* Ioannes Bedericus apud Æneam Syluium *in hist. Bohemic.* & Cochlæum *hist. Hussit. lib.6.* Martinus Lutherus *tom.2. Germanico fol.214. & in lib. de abrog. missa priuata*, Caluinus *lib.4. instit. cap.12. §. 23.* Magdeburgenses *centur.11. cap.7. col.389.* Melanchthon *in confess. Augustana art.23.* Pomeranus *in lib. de coniug. Episcopor.* Kemnitius *in 3. part. exam. Concilij Trid.* & Andreas Carlstadius, Archidiaconus Vuissembergensis, qui primus Sacerdotum in Germania vxorem duxit, & publicas nuptias celebrauit, in cuius laudem Vuissembergenses propriam Missam finxerunt, cuius talis est introitus. *Dixit Dominus Deus: Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.* Oratio, seu collecta talis erat: *Deus, qui post tam longam, & impiam Sacerdotum cæcitatem, Beatum Andream Carolstadium ea gratia donare dignatus es, vt primus, nulla habita papistici iuris ratione, vxorem ducere ausus fuerit, da quæsumus, vt omnes Sacerdotes, recepta sana mente, eius vestigia sequentes, eiectis concubinis, aut eisdem ductis, ad legitimi consortium theri conuertantur. Per Dominum nostrum, &c.* Se-

cre-

creta talis: *Sacrificium noſtrum, quæſumus Domine, benignus ſuſcipias, vt qui tuæ Maieſtati in Andreæ Carolſtadij connubiali celebritate lætamur, ita fac quæſumus Sacerdotum coniugia toto Orbe fœliciter auſpicientur, facilius ſuccedant, & quam fœliciſſimè finiantur. Per Dominum noſtrum, &c.* Vnde Lutherus publicas nuptias celebrauit cum Catharina Trigouia, Franciſcus Lamberti, Ioannes Oecolampadius, Petrus Martyr, Bernardinus Ochinus, Ioannes Spampebergius, à Sacerdotibus, & Monachis apoſtatæ facti, ſacrum cælibatum, cui ſe perpetua religione obſtrinxerant, cum ſacrilegis nuptijs commutarunt.

34 Aſſerunt tamen contra hæreticos Sacræ literæ 1. *Reg.* 21. Iſaiæ 52. 11. & 1. *Cor.* 7. 5. Item Patres Græci iuxta temporis ordinem Clemens Romanus *can. Apoſtol.* 25. *Epiſt.* 2. & *Conſtit. Apoſtol. lib.* 6. *c.* 17. Origenes *in Leuit. homil.* 4. *in Numer. homil.* 23. & *lib.* 8. *contra Celſum*, Concilium Ancyranum *can.* 10. Neocæſarienſe *can.* 1. Nicenum primum *can.* 3. ex græco, & *can.* 78. ex Arabico, Euſebius Cæſarienſis *de demonſtr. Euangel. lib.* 1. *c.* 9. Baſilius *Ep.* 1. *ad Amphiloch. c.* 3. & *can.* 6. & *in cap.* 3. *Iſaiæ*, & *epiſt.* 17. *ad Paregorium presbyterum*, Cyrillus Hieroſolymitanus *catech.* 4. & 12. Epiphanius *hæreſ.* 59. & 79. & in compendiaria fidei doctrina, Ioannes Chryſoſtomus *hom.* 33. *in Geneſ. homil.* 2. *in Iob*, & *epiſt.* 125. *ad Cyriacum*, Syneſius *epiſt.* 105. *ad fratrem*, qua cauſam reddit recuſati Sacerdotij, Ioannes Cyprius *in vit. S. Epiphanij cap.* 38. Honorius, & Theodoſius Auguſti in *l. Eum qui*, *C. de Epiſcop. & Cler.* Socrates *lib.* 1. *cap.* 8. & *lib.* 5. *cap.* 21. Iſidorus Peluſiota *lib.* 2. *ep.* 284. Palladio Epiſcopo, Iuſtinianus Imperator *C. lib.* 1. *tit.* 3. *de Epiſcop. & Cler. num.* 42. *l. omnem*, & *num.* 45. & *in Nomocan. tit.* 9. *cap.* 29. & *in auth. col.* 1. *quomodo oporteat Epiſcopos tit.* 6. *cap.* 1. & *c.* 5. & *Nouel.* 123. *de Epiſcop. & Cler. cap.* 14. & *cap.* 29. Maximus Monachus in *quæſt. & reſponſ. ad Thalaſtrium*, Synodus Trullana *can.* 6. *can.* 12. & *can.* 48. Leo Philoſophus Imp. *conſt.* 3. & 79. Theophylactus ad *cap.* 3. *prioris ad Timoth.* Ioannes Zonaras *in can. Apoſtol.* 26. Theodorus Balſamon *in can.* 5. *Apoſt. & in can.* 10. Synodi Ancyranæ, Conſtantinus Harmenopolus *in Iuſtinianæis Conſtit. lib.* 4. *tit. de Cleric.* Iſancius Angelus Imper. *Conſt.* 3. Nicephorus Gregoras *Rom. hiſt. lib.* 7. Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus *reſp.* 1. *cap.* 21. & *alij*.

35 Ex patribus Latinis contra eoſdem hæreticos per temporis ſeriem aſſerunt Calixtus apud Gratianum *diſtinct.* 27. Concilium Eliberitanum *cap.* 33. Romanum *c.* 8. Arelatenſe ſecundum *cap.* 2. & 3. Ambroſius *ep.* 82. ad Vercellenſem Eccleſiam, *ad cap.* 3. *prior. ad Timoth. orat.* 2. *admiſſam*, & *lib.* 1. *offic. cap.* 50. Syricius *ep. ad Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum *c.* 7. & *ep.* 4. ad Epiſcopos Africæ, *c.* 9. Hieronymus aduerſus Vigilantium *cap.* 1. & *lib.* 1. contra Iouinianum *cap.* 14. & 19. & in Apologia ad Pammachium *cap.* 3. & *cap.* 8. & *ad c.* 1. ad Titum, Concilium Carthaginenſe ſecundum *c.* 2. Carthaginenſe tertium *cap.* 17. & 19. Carthaginenſe quintum *cap.* 3. Auguſtinus *de adulterin. coniug. lib.* 2. *c.* 26. Concilium Toletanum primum *c.* 1. Innocentius primus *epiſt.* 1. *cap.* 9. & *ep.* 4. Sixtus tertius *de caſtitate*, Concilium Arauſicanum primum *c.* 22. & 23. Leo primus *ep.* 84. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalon. *cap.* 4. & *ep.* 92. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcop. *c.* 3. Concilium Andegauenſe apud Baronium anno 453. Concilium primum Turonenſe *cap.* 1. & 2. & 6. Agathenſe *c.* 9. & 16. Gerundenſe *cap.* 6. Toletanum ſecundum *cap.* 3. Aurelianenſe ſecundum *c.* 8. Aruernenſe *c.* 12. Aurelianenſe tertium *cap.* 2. & 7. Primaſius *ad cap.* 5. *prioris ad Timoth.* Arator *lib.* 2. Concilium Aurelianenſe quartum *c.* 17. Aurelianenſe quintum *c.* 4. Turonenſe ſecundum *cap.* 10. & 11. & 13. & 20. Matiſconenſe *c.* 11. Fortunatus *lib.* 1. in laudem Leontij, Concilium Lugdunenſe ſecundum *c.* 1. Toletanum tertium *c.* 5. Hiſpalenſe primum *cap.* 3. Gregorius Magnus *lib.* 1. *Epiſt.* 42. *lib.* 3. *Ep.* 34. *lib.* 8. *Ep.* 40. & ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum *c.* 2. Iſidorus Hiſpalenſis *de Eccleſ. offic. lib.* 2. *c.* 5. & *c.* 10. Concilium Toletanum quartum *cap.* 20. & *c.* 26. Toletanum octauum *c.* 4. & 5. & 6. Toletanum nonum *c.* 10. Cabilonenſe primum *c.* 3. Beda *lib.* 1. *de tabernac. & vaſis eius, & veſtib. Sacerd. c.* 9. & *ad c.* 1. *Luc.* Zacharias Papa *Ep.* 1. *ad Bonifacium* Epiſcopum, Synodus Francica, Alcuinus *de virt. & vit. c.* 18. *de caſtit.* Stephanus Tertius apud Iuonem *lib. de contin. Ordinand.* & apud Gratianum *diſt.* 31. Carolus Magnus *lib.* 1. *c.* 98. Haymo *ad c.* 3. prioris ad Timoth. & *homil. de confeſſor.* Concilium Moguntinum *c.* 10. & *c.* 49. Remenſe *c.* 22. Aquiſgranenſe *cap.* 6. & 9. Eugenius Secundus *c.* 2. Halitgarius *lib.* 5. *c.* 1. & 2. Hincmarus Rhemenſis *in vita S. Remigij*, Rabanus Maurus *lib.* 4. *in Exod. c.* 8. Nicolaus Primus Adoni Viennenſi Epiſcopo *diſt.* 32. & ad Conſulta Bulgarorum *c.* 70. Vuormacienſe *c.* 9. & 11. Smaragdus *in diademate monachor. c.* 48. Petrus Damiani *Ep. ad Petrum Lateranenſem* Archipresbyterum, Leo Nonus contra Epiſtolam Nicetæ Abbatis apud Iuonem *lib.* 3. *de contin. Cler.* & Gratianum *diſt.* 31. & 32. Nicolaus Secundus ad omnes Epiſcopos Catholicos, Alexander Secundus *diſt.* 81. Adamus Canonicus *lib.* 3. *c.* 31. Gregorius Septimus *lib.* 2. *Ep.* 25. ad Annonem Colonienſem Epiſcopum, & *Ep.* 67. & *Ep.* 62. ad Epiſcopum Aquileienſem, & *lib.* 4. *Ep.* 10. Vrbanus Secundus *diſt.* 22. Anſelmus Cantuarienſis *ad c.* 7. *ad Hebræos*, Iuo Carnotenſis *ep.* 64. & *ep.* 220. Bernardus *ſer.* 65. *ſuper Cantica*, & *ep.* 223. Hugo Victorinus *de Sacram. fidei lib.* 2. *p.* 4. *cap.* 4. Petrus Lombardus *lib.* 4. *diſt.* 37. Alexander Tertius Salernitano Epiſcopo *p.* 18. *c.* 1. Arnoldus Bonæuallenſis *tr. vlt. de verb. Domini*, Hildegardis ſecundi Sciuios *viſione* 6. Stephanus Eduenſis *de Sacramento altaris c.* 5. Innocentius Tertius *ſer.* 1. *de conſecrat. Pontif. & de Cleric. coniug. lib.* 3. *tit.* 3. Rodericus Toletanus *rerum Hiſpanic. lib* 4. *c.* 6. Thomas Aquinas in *q. diſput. de peccat. ven. ar.* 7. & *p.* 4. *Summ. q.* 53. *art.* 3. Concilium Oxonienſe *c. Quod Clerici non teneant publicè concubinas, & c. qualis pœna eſt infligenda concubinis Clericorum*, Durandus à S. Portiano in *lib.* 4. *ſent. diſt.* 37. *q.* 1. Auguſtinus Triumphus *de poteſt. Eccleſiaſt. q.* 92. *art.* 3. Ioannes Taulerus *ſerm. ad popul.* Catharina Senenſis *p.* 3. *c.* 123. *de defect. miniſtr.* Thomas Vualdenſis *p.* 2. *c.* 129. Ioannes Gerſon. *lib. de vit. ſpirit. animæ lect.* 6. & *in dial. de perfect. cord. & in dialog. de cœlib. Eccleſ. act.* 4. Æneas Syluius *ep.* 130. contra Thaboritas, Dionyſius Carthuſianus *de vit. Canonic. art.* 13. Petrus Rauennas *ſerm. quem habuit in Synodo Caminenſi*, Concilium Lateranenſe *ſeſſ.* 9. Colonienſe *cap.* 3. & Tridentinum *ſeſſ.* 34. *can.* 9. Ioannes Eckius *in enchirid. c.* 18. & 19. Alphonſus à Caſtro *v. votum*, & *v. monachatus*, Lindanus *in panoplia lib.* 4. *c.* 98. Martinus Perez *in opere de tradit. p.* 3. Gryſaldus *in deciſion. v. Caſtitas*, Thomas Illyricus *in* 2. *part. clyp. Eccleſ. cath.* Thomas Elyſius in *clyp. pior.* Iodocus Coccius *tom.* 2. *Theſaur. lib.* 4. & *lib.* 8. *ar.* 6. Caniſius *in Catechiſm. cap.* 4. & 5. Alphonſus Piſanus in *oper. de continentia*, & *cælib. Apoſtol.* Ioannes Maldonatus *ad Matth.* 19. 12. Gregorius de Valentia *de ſtatu*, & *votis Religioſ. & lib. de cœlib.* Antonius Poſſeuinus *ſect.* 5. *refutat.* Dauidis Chytræi *à cap.* 5. *ad* 18. Petrus Tyreus in *tr. de Sacror. homin. continentia*, Bellarminus *lib. de Cleric. & lib. de monachis à cap.* 22. Balthaſar Cauaſſius *lib.* 1. *de not. veræ Religionis cap.* 17. Petrus Cotonus *lib.* 3. *inſtit. Cathol. à cap.* 14. *ad* 21. Franciſcus Coſterus *c.* 17. *Enchiridij*, & Gulielmus Baillius *tr.* 2. *Catechiſm. pag.* 97. alijſque paſſim.

CONSVLTATIO LXIV.

An externi pauperes, & mendici poſſint Vrbibus excludi? Quid de indigenis pauperibus, an liceat eos mendicatione prohibere? Quidue de Cigaris, vulgò Zingaris, & huiuſmodi furfuris hominibus?

QVoad primum. Non conſentire Chriſtianorum miſericordiæ, quod externi pauperes, ac mendici Vrbibus excludantur, docent Villauic. *lib.* 3. *Æconomiæ ſacræ*, Sot. *in opuſc. de cauſa pauper. p.* 1. Lorca *diſp.* 37. *de charit. num.* 19. qui ſeuerius de ea excluſione ſtatuunt, & fauet S. Ambroſius 3. *offic. cap.* 3. qui etiam in ſumma annonæ caritate negat excludendos. Partem grauiſſimæ diſputationis adduco. *Sed & illi, qui peregrinos Vrbe prohibent nequaquam probandi. Expellere eo tempore, quo deberent iuuare, ſeparare à commercijs, communis parentis fuſos omnibus portus negare, inita iam conſortia viuendi auocare, cum quibus fuerint communia iura, cum his nolle in tempore neceſſitatis ſubſidia partiri. Feræ non expellunt feras, & homo excludit hominem. Feræ, ac beſtiæ communem putant omnibus victum, quem terra miniſtrat. Illæ etiam conformem ſui generis adiuuant, homo impugnat, qui nihil à ſe alienum debet credere quidquid humani eſt. Quanto ille rectius,* 1

ctius, qui cùm iam prouecta præcessisset ætate, & famem toleraret ciuitas, atque vt in talibus solet, peterent vulgò, vt peregrini vrbe prohiberentur, præfecturæ vrbanæ cura cæteris maiorem sustinens, conuocauit honoratos, & locupletatiores viros popoſcit, vt in medium consulerent, dicens: quàm immane esset peregrinos eiici, quàm hominem exueret, qui cibum morienti negaret? Canes ante mensam impastos esse non patimur, & homines extrudimus?

2 Fauet etiam non obscurè D. Chrysostom. *tom. 5. ser. de collat. in Sanctos qui est* 22. acriter carpens eos, qui pauperum externorum Antiochiam aduentantium appulsum ægrè ferebant. *Dicis fugitiui sunt, & peregrini, & nebulones, relictaque patria sua in nostram confluunt. Et tu hac ne de causa stomacharis, ciuitatisque huius coronam præcipuam vellicas, quoniam communem patriam, & portum omnes eam putant, & alienam propriæ præferunt? Imò verò hac de causa lætari oportuit, & exultare, quod ad manus vestras, tanquam ad commune quoddam emporium omnes accurrunt, & commune quandam matrem hanc ciuitatem arbitrantur.*

3 Verùm alij, vt in hac re ad veritatem pronuncient, rectè volunt, attendi circumstantias, ac bonum publicum, & scandali remotionem. Vnde docent, licere externos pauperes excludere, cùm domesticis simul, ac externis satisfieri non potest. Si peregrini inferant morbos, corruptelas, hæreses, contentiones, proditiones. Si multi ex illis sano, & integro sunt corpore, qui si admittantur, computrescunt in otio, & alijs peccatis inde consequentibus, si excludantur, cogitant de victu per labores acquirendo, quod honestius est. Ita Valentia 2. 2. *disput.* 3. *quæst.* 9. *punct.* 7. *in fine*, & Becan. *tract. de charit. cap.* 21. *num.* 23.

4 Ratio autem petenda est ex ordine, quo facienda est eleemosyna. Ex ijs namque, qui versantur in extrema necessitate, si non potest omnibus simul succurri, præferendi sunt illi, qui nobis coniunctiores sunt. Homo enim tenetur vnum proximum magis appretiatiuè, seu efficaciter diligere, quàm alium, quia tenetur seipsum magis appretiatiuè diligere, quàm proximos, atque adeò inter proximos, cæteris paribus, tenetur etiam magis diligere, qui ipsi coniunctiores sunt. Et hoc sensu dixit Augustinus *lib.* 1. *de doctr. Christ. cap.* 28. *Cum omnibus prodesse non possis, his potissimùm consulendum est, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur.* Quod potest confirmari ex Apostolo 1. *ad Timoth.* 5. dicente: *Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit.*

5 Cùmque inter homines triplex sit coniunctio. Vna sanguinis, qualis est inter parentes, & filios, & generatim inter quoscumque consanguineos. Altera politica, qualis est inter amicos, contubernales, ciues eiusdem loci, socios militiæ, mercaturæ, studiorum &c. Tertia spiritualis, qualis est inter fideles ratione fidei, quos Apostolus domesticos fidei vocat, inter Religiosos eiusdem Ordinis, inter confessarium, & pœnitentem, inter Parochum, & Parochianos, dupliciaque sint bona, temporalia, & spiritualia, & ex temporalibus quædam pertineant ad opes, & diuitias, alia ad famam, & honorem, alia ad Vitam corporalem. Ac denique cùm ex his bonis quædam sint debita coniunctioni sanguinis, quædam politicæ, quædam spirituali, quædam omnibus, & singulis; ideò quando sunt duo in aliqua necessitate, siue temporali, siue spirituali, si non possumus vtrique succurrere, tenemur illum præferre, ac pluris æstimare, qui nobis omnibus consideratis coniunctior est, idque quoad ea bona, quæ tali coniunctioni debita sunt. Quare parentes præferendi sunt filijs, consanguinei extraneis, amici inimicis, ciues externis, quoad ea bona temporalia, & spiritualia, quæ illis debentur in necessitate. Item parentes, & filij spirituales præferendi sunt consanguineis, quoad bona spiritualia, non tamen quoad temporalia. Quia quoad spiritualia magis coniuncti sunt diligenti, seu amanti, non item quoad temporalia. Vide plura apud D. Thom. 2. 2. *quæst.* 26. *art.* 8. ibique Valent. *q.* 4. *punct.* 5. *ac alij.*

6 Et ita nonnulla prisca iura leguntur apud Petrum Gregorium *lib.* 15. *syntagm. c.* 28. *& lib.* 39. *cap.* 6. In Constitutionibus enim Comitiorum habitorum Augustæ Vindelicorum anno 1548. quæ extant in politia Caroli V. *c.* 25. statutum ab Imperatore, vt Magistratus prospicerent quilibet in sua iurisdictione, ne liceret cuiquam mendicare, neue permitteretur ei, cui nulla deformitas, vel defectus corporis adfuerit, quiue non indiguerit, vtque mendicorum liberi ad laborem apti parentibus adimantur, & opificijs addicantur; aut ministerijs, aut seruitijs alijs, vt quælibet ciuitas, oppidumque suos ægros, egenos, & mendicos, nutriat, & foueat, nec cæteris allophylis, seu alienigenis passim permittatur mendicare.

Item vt mendicantes validi seuerè, & in exemplum, 7
& ad timorem aliorum puniantur. Quod si mendici à proprio non possint nutriri oppido, ita eisdem alibi liceat mendicare, si à suo magistratu eius penuriæ testimonium referant.

Subindè, vt magistratus hospitalium suorum locorum 8
curam gerant, inspiciant, visitent semel saltem ea in anno, & prouideant, ne fructus, & reditus eorum in alia, quàm ad quæ destinantur negotia, dispensentur, & conseruentur.

Meminit legis Francorum Rhenanus *lib.* 2. *rer. German.* 9
Mendici per regiones vagari ne permittantur. Suos pauperes quælibet Ciuitas alito. Illis, nisi manibus operentur, nullus quicquam dato.

Concilij Turonici II. canon. 5. statuit, *vt qualibet ciuitas pauperes suos incolas pascat, ne alijs locis diuagentur.*

Eamdem præcinit & legem Plato *lib.* 12. *de legib. Nullus* 10
in ciuitate nostra, inquit, sit mendicus. Quicumque id tentauerit, victumque inexplebilibus quærens precibus explere cæperit, à rerum venalium curatoribus à foro expellatur, ab ædili magistratu ab vrbe eijciatur, deinde ex tota regione ab agri magistratu exterminetur, vt ab huiusmodi animali omninò vniuersa regio munda sit.

Aliam propè similem comperi Caroli Magni titulo de 11
mendicis, qui per patrias discurrunt in *constit. capitul. cap.* 9. *comment.* per Amerbachium. *Volumus*, inquit, *vt vnusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando: & vbi tales inuenti fuerint, nisi manibus laborent, nullus eis quicquam tribuere præsumat.*

Illi itaque cibos pauperibus destinatos capere debent, 12
qui ampliùs operari nequeunt manibus, *can. quomodò* 31. *dist. can.* 1. 82. *distinct.* non qui possunt, & nolunt, vt qui non vult operari, non manducet, 2. *ad Thessal. cap.* 3.

Apud Athenienses inualidi corpore, & mutilati, si à 13
senatu quingentorum tales approbati essent, quotidie, vt quidam aiunt, binos, & alij, singulos obolos ex ærario capiebant, & Philocoro authore nouenas drachmas in mensem, vt legitur apud Suidam in verbo *Adinatos.*

Extant leges præscriptæ in Gallia circa alendos paupe- 14
res, & peregrinos, tum generales in constitutionibus regijs, & placitis Curiarum supremarum, quas supra indicaui, tum speciales, quales in politia Lugdunensi apud Paradin. *lib.* 3. *hist. Lugdunensis cap.* 18. Singulares, & alibi ex fundatione locorum piorum erui possunt. Fecit & pias de his leges Senatus Hyprensis in Flandria. Ius Pontificium opus hoc alendi, & vestiendi pauperes, qui sibi sua industria, suoque labore subuenire nequeunt, Episcopis demandauit, vt illis subueniant, non autem mendicantibus validis, *can. non omnis* 5. *q.* 5. Gloss. in *can.* 1. *v. non possunt*, iuncto textu, 82. *dist.*

Quoniam autem Lerna malorum est otium, ac scele- 15
rum viperina origo, ij, quibus demandata est Reipublicæ cura, & politia, summoperè otiosos castigare, & emendare conari debent, vt intercipiant eo remedio ad scelera proximum gradum. Atque ideò inquirere debent sedulò, quomodo, ac vnde quis viuat, quam artem exerceat, & errones, quos vocamus vagabundos, eo quod vacent, & otiosi sint, vel limitibus suis exilio propellere, vel ad operandum cogere, & recusantes punire, vt legitur sæpè condemnari in Gallia ad remos tractandos regiarum nauium. Sunt mendicantes validi, refugientes laborem, aduersus quos Iudicibus quibuscumque, quorum appellatio nullo alio Iudice intermedio ad Senatum deuoluitur ius notionis concessum est singulari priuilegio vsque ad sententiam definitiuam, vt constitutionibus regijs Caroli VII. *ar.* 37.

Lu-

Ludouici 12. *in publ. an.* 1499. *art.* 91. statuit Curia suprema Senatus Parisiensis anno 1532. *in tom.* 3. *Constit. reg.* ex Rebuffi rapsodia. Hæcque omnia decreta in §. *si verò vitæ occasionem cum seqq. de quæstor. in auth. collat.* 6. vt mendicantes omnes validi, qui artem non noscent, à magistratibus politicis Ciuitatum caperentur, & operibus publicis addicerentur, puta ad fossas purgandas, viarum quisquilias egerendas, & similia opera. Prohibetque, ne quis homines errones hos, otiosos, & mendicantes validos celet domi, neue hi turmatim extra vrbem incedant, neque vltra duos associari, alioquin licere eos prehendere, & proximo tribunali Iudici sistere puniendos.

16 Alijsue placitis cautum in *d.* 3. *tomo*, vt si quando mendicantes validi deprehensi sint, in eleemosynis publicis eo prætextu eleemosynam verè indigenum fraudare, si moniti non abstineant, fustigentur. Securitati igitur Reipublicæ consulet Magistratus, pulsis è Republica otiosis, & Cygaris, vulgò Zingaris, mendicorumque cohibita importunitate. Otiosos enim è Republica pellendos esse, suadetur rationibus, & exemplis. Rationes sunt; quia ciues nihil agendo malè agere discunt. Vnde Salustius ait, necesse esse omnes in Republica habere negotia sua, quibus à malo publico detineantur. Et quia per otium, & ignauiam homines eneruantur, & effœminantur, vt nulli esse Reipublicæ præsidio possint. Et quia confusio per otiosos in ciuitatem inducitur. Iniquum enim est paribus frui priuilegijs in ciuitate otiosos cum ijs, qui probè suo funguntur officio. Otiosi veluti fuci in aluearijs depredandis occupantur, ideòque publico digni odio. Et demum quia ex otio oriri solent seditiones. Vnde fortissimus ille Corbulo apud Tacitum prohibuit, ne otio desides militum animi luxuriarent.

17 Exempla verò sunt memorabilia. Apud Spartanos summum erat dedecus ignauum ad consortium admittere, vel in lucta cum eo se exercere.

18 Romanis nihil fuit antiquius, quàm vt cauerent, ne adolescentes, & senes viuerent otiosi. Et tandiù durauit in ciuitate gloria, quandiù adolescentibus Romæ vagari otiosis non licuit.

19 Marci Aurelij Imperatoris tempore ad publicum opus damnabatur, qui in foro ambulabat sine professionis suæ tessera.

20 Apud Athenienses Draco otiosos voluit interfici.

21 Salon inertes in forum trahi voluit, tanquam facinorosos.

22 Apud Indos Gymnosophistas impransi ad opus foras trudebantur, qui ante prandium otiati essent.

23 Erronem porrò Labeo definiuit, pusillum fugitiuum esse, & ex diuerso fugitiuum magnum erronem esse. Quod explicans Vlpianus ait, in *l. quis sit fugitiuus* 17. §. *erronem de ædil. edict.* erronem propriè esse, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa vagatur, & temporibus in res nugatorias consumptis seriùs domum reddit. Proinde & erronem esse animi vitium dicitur, Vlp. *l. ob quæ* 4. §. *Idem Pomponius eod.* Imperatorque Valens in *l.* 1. *de mendic. valid. lib.* 11. *C. tit.* 25. iubet mendicantium robur, & integritatem corporum exquiri, & explorari, & inertibus validis iubet pœnam imponi, vt si serui sint, dominis reddantur; si autem liberi sint, addicantur seruitio eius, qui impostura, & inertiam illorum prodiderit. Et ex nouella constitutione ad Rectores ciuitatum hoc munus reiectum inquirendi de personarum mendicantium qualitate, & quos inuenerunt segnes, agriculturæ, vel alijs operibus aptos, ad ea remittendi, & in meliorem vitam mutandi, *id.* §. *Si verò vitæ occasionem cum seqq. de quæstor. collat.* 6. *in auth.* Vtiliùs ijs esurientibus panis tollitur, si de cibo securi iustitiam negligant, quàm esurientibus frangitur, *d. c. non omnis* 5. *quæst.* 5. Et potius expediret, negatis alimentis hos delinquentes inertia, fame perire, quàm in delicto fouere, *l. bona fides, ff. depos.* Sic in Israelitico populo nullus esse mendicus debuit; Deuter. 14. *n.* 4.

24 Pauperes igitur, ac mendici, qui necessitate ipsa, aut corporis infirmitates tales, vt omnium misericordiam mereantur, tolerandi, ac iuuandi sunt. At qui suo vitio prodegerunt omnia, & validi, ac robusti laborem fugiunt, ferendi non sunt, quod & ciues exhauriunt, & Reipublicæ sint dedecori. Vnde inspectores esse debent, qui in ijs corporum integritatem, & annorum explorent.

Vt autem iuuari priores illi egeni possint, danda opera 25
est, vt de publico, si fieri potest, iuuentur. Iuuabunt sacri Templorum redditus, & piæ illæ in pauperum vsum fundationes. Iustior certè sacrorum redditum vsus esse non potest, quàm si in pauperes erogentur, quantum quidem Templorum ministeria patiuntur. Præterea colligantur publicè eleemosynæ, & per certos ministros, cùm occasio est, distribuantur. Instituantur publica hospitia pro peregrinis excipiendis, pauperibus alendis, ægrotis curandis, pupillis instituendis, senibus sustentandis, ac pro infantibus etiam expositis. Et hæc redditus suos habeant annuos, quos paulatim ciuium opulentiorum charitas augeat.

Id verò curandum, vt vnaquæque ciuitas inopes suos 26
alat, ne tanta erronum turba sine fructu tota Prouincia vagetur. Nisi fortè patriæ sterilitas, aut denastatio errare cogat; quo casu iuuandi sunt, non vltra tamen triduum in oppido vno ferendi, nisi opificio alicui addicere sese velint.

His itaque pensatis statuendum erit, quid externorum 27
egestas, & ciuium necessitas ferat; ciuium iure tanquam potiore semper prælato, quantum per leges charitatis omnes plenè homines complectentis licèt. Hoc est non negato aliquo externis quoque benignitatis stillicidio pro facultate, eorumque necessitate.

Quod ad secundum, an scilicet fas sit indigenas, siue vr- 28
banos pauperes mendicatione prohibere?

Vsus quidem antiquus, Conciliorum etiam decretis 29
firmatus, pauperibus mendicatione intra sacras ædes interdicit, ne orantibus obstrepant, vt videre est apud Baron. *anno Christi* 57. cùm de partium Templi antiqua forma differit. Sicut enim olim in Templo pauperes stipem mendicantes pro foribus stabant, vt ex his, quæ scribit Lucas *Act.* 3. de claudo, qui exponebatur à suis ad Templi portam Speciosam, est manifestum, ita etiam in Ecclesiam ad stipem captandam nefas illis ingredi, sed in exteriori porticu, quæ post atrium ianuis inhæret Ecclesiæ, eos solitos commorari, certum est. Vnde Chrysostomus *homil.* 28. *ad popul. Antiochen. Propterea*, inquit, *& ante Ecclesias, & martyrum monumenta pro foribus pauperes sedent, vt nos ex huiusmodi spectaculo multum capiamus vtilitatis. Considera namque, quod nobis terrenas ingredientibus Regias, nihil huiusmodi cernere licet, sed viri honesti, & splendidi, & diuites, & prudentes passim discurrunt. Ad veras autem Regias, ad Ecclesiam dico, & Oratorias ædes, & martyrum templa, dæmonibus pressi, truncati, pauperes, senes, cæci, membra ferentes obtorta. Quid hoc tandem? Vt tu docearis, vt discerent Christiani ex eiusmodi spectaculo, tumore depositio, & contrito corde ad orandum ingredi.* Additque, hos esse *Canes admirabiles Regiarum cœlestium*, ac proinde esse pascendos.

Ad hæc respiciunt, quæ Gregorius Nazianzenus in ea 30
celebri oratione, quam habuit de amore pauperum, ait: *Ita petitionum clamor internis Templi cantibus ex aduerso respondet, atque è regione mysticarum vocum miserabilis luctus excitatur.*

Sed non eò quidem is locus pauperibus mendicantibus 31
attributus erat, quod haberentur contemptui, sed ne obstrepentes sacra agentibus in Ecclesia, ac ibi orantibus essent molesti. Verùm eis æquè, ac cæteris patebat Ecclesia precum causa, simulque cùm Principibus, nullo habito delectu, & personarum acceptione, ad sacram mensam admittebantur. Hinc Chrysostomus *eadem homilia* hæc habet: *Ad suam spiritualem mensam eos vocare, & illud communicare conuiuium non dedignatur; sed claudus, & mutilus, senex & pannosus, sordidus & mucosus cum iuuene pariter speciosо, & ipso purpuram induto, & in capite diadema gestante futurus mensæ particeps venit, & spirituale petit conuiuium, & ijsdem ambo fruuntur, nec vlla est differentia, & Christus quidem eos ad mensam cum Rege simul vocare non dedignatur, pariter enim ambo vocantur.*

Extra tamen sacras ædes mendicationem veris pauperi- 32
bus vspiam interdictam sine humanitatis nota non reperimus. Nam vt hi excludantur, durissimum videtur, & damnatur à S. Ambrosio *lib.* 3. *offic. cap.* 7. Et ideircò aliqui seuerè pronunciarunt de ea conclusione vrbanorum mendicorum in vnum locum, eis vtcumque suppeditato necessario

sario victu, quam à paucis annis multò magis, quàm antea increbuisse videmus.

33 Sed rectè Sotus *opusc. cit.* & Vasquez *de eleemosyn. cap. 3. dub. 4.* admittunt, nihil esse, quod vetet pauperes ita concludere, & mendicatione prohibere, dummodò illis prouideantur necessaria, quod ea ratione charitatis, & misericordiæ legibus satisfiat, & tamen publicæ securitati & à multis malis indemnitati non incommodè prospiciatur, saluis semper prudentiæ regulis, & extraordinariæ charitatis iuribus, aliud interdum ferentibus. Quod Romæ sæpè cogitatum, nunquam actum est, actum tamen Neapolis, Ianuæ, ac alibi, ac demum Romæ ab Innocentio XII. vt ex eius hac de re diplomate.

34 Summa huc reddit, danda est opera Magistratui, vt malis hominibus purgetur Respublica. Quod fit, si emendabiles castigentur, desperati, & quasi putrida membra resecentur, vitia radicitùs extirpentur, & occasiones eorum præcidantur, cui rei in Rebus publicis, & Ciuitatibus seruiunt ædes disciplinares, quales habent Amsterodamum, Brema, & aliæ Ciuitates. Seruiunt quoque huic rei publicæ opificum officinæ, eæque eximiæ, quales apud Antuerpianos, Brabantinos, & Delphenses Hollandos, in quibus pauperculi ciues eorum filij publicis aluntur, & erudiuntur sumptibus. Quæ omnia nobis pudori sunt; vnde omnis generis egregij prodeunt artifices. Apud Gallos, Heluetios, & alios Germanos, apudque nostrates, quia minor, aut nulla opificiorum cura, maior est mendicantium copia.

35 Quod verò ad Cygaros, vulgò Zingaros, vel teste Goropio Cigalos, quia vagabundi, sunt mendici, impostores, & latrones. Gallis appellantur Ægyptij, quia se Ægyptios mentiuntur. Sunt hi ex varijs nationibus collectorum hominum sentina, sine certis sedibus regiones pererrant, & ex furtis, latrocinijs, rapinis, mendicatione, diuinationibus, & magicis artibus viuunt, multarum periti linguarum. Corpora de industria nigra, & deformia faciunt, & pinguedine, vt ferunt, anserina infantes recens natos vngunt, vt lutulentum colorem statim ab infantia trahant, quo nationem planè singularem, & peregrinam mentiuntur. Hoc hominum genus publico natum exitio, publicè Magistratus lege remouendum, & tanquam proditores, & exploratores in pace, & fide publica non continendum, etiam Imperij lege apud Limn. *lib. 9. c. 11. n. 161.*

36 Porrò de Zingaris, eorumque originis mira varietate legendus Polydorus, Volaterranus, Crespetus *lib. de odio Sathanæ discurs. 12.* & Hortelius in *descript. Prou. Zeugitanæ*. De horum autem hominum improbo genere Crantius *Saxon. lib. 11. c. 2.* sic inquit. *Cum ageretur annus post Christum natum 1417. per Germaniam apparere cœperunt homines nigredine deformes, excocti sole, immundi veste, & vsu rerum omnium fœdi, furtis in primis intenti, præsertim fœminæ, nam viris ex furto fœminarum victus est, Tartaros, aut Gentiles vulgus vocat. Ducem, Comites, milites inter se honorant veste præstantes, canes venaticos pro more nobilitatis alunt, sed vbi venentur, nisi furtim non habent. Equos sæpè mutant, maior tamen pars pedibus graditur. Fœminæ cum strato, & paruulus iumento vehuntur, literas circumferunt Sigismundi Regis, & aliquorum Principum, vt transitus illis per Vrbes, & Prouincias incolumis permittatur, & innoxius. Ferunt ipsi ex iniuncta sibi pœnitentia mundum peregrinantes circuire, atque ex minore Ægypto primum emigrasse, sed fabellæ sunt. Hominum genus in peregrinatione natum, otio deditum, nullam agnoscens patriam, ita circuit Prouincias, furto, vt diximus, fœminarum victitans. Canino ritu degit, nulla Religionis cura, etiamsi inter Christianos paruulos suos baptizari curet. In diem viuit, ex Prouincia demigrat in Prouinciam, per aliquot annorum interualla redit, sed multas in partes scinditur, vt non idem in eundem facilè redeant, nisi per longa interualla, locum. Recipiunt passim & viros, & fœminas, volentes in cunctis Prouincijs, qui se illorum miscent contubernio. Colluuies hominum omnium perita linguarum, rusticæ plebi grauis imminens. Vbi foris illa laborat, in agris hi spolijs inuigilant casellarum. Anus eorum chiromantiæ, & diuinationi intendunt, atque interim quot quærentibus dant responsa, quot pueros, maritos, aut vxores sint habituri, miro astu, & agilitate crumenas quærentium rimantur, & euacuant.*

Eadem ijsdem ferè verbis scribit Munster. *lib. 3. Cosmograph.* quibus accedit Auentinus in *Annal. Boiorum lib. 7.* in hæc verba: *Eadem tempestate furacissimum illud genus hominum, colluuies, atque sentina variarum gentium, quæ in confinio Imperij Turcarum, atque Vngariæ habitant, Zigenas appellant, Rege Zinkelone, nostras peragrare cœpere regiones. Furto, rapina, diuinationibus impunè prorsus victum quæritant. Ex Ægypto sese mentiuntur, extorresque domo à superis cogi se, maiorum delicta, qui Deiparam Virginem cum puero Iesu hospitio excipere recusarunt, septem annorum exilio expiare impudentissimè confingunt. Experientia cognoui eos vti venefica lingua, & proditores, atque exploratores esse.* 37

Scribit Romusius *tom. 1. nauigat. p. 7.* in qua de Africa agit, Mercatores Ciuitatis Agadez magna armatorum mancipiorum quantitate, vti pro tuendis mercibus inter Canun, & Bornum aduersus Zingaros, deserta illa habitantes, & mercatorum expectantes transitum, vt rapinis suæ subueniant egestati. 38

Delrius etiam *lib. 4. disquis. magic. cap. 3. q. 5. sect. 4. de Chiromantia*, hæc scripta de Zingaris reliquit: *Cum adhuc in Hispania anno 1584. versarer Legione, magna tum multitudo istorum per pagos illos inundarat. Festum Corporis Domini tum celebrabatur, petierunt aditum in Ciuitatem, vt honoris gratia præsultarent, quod illic consuetum fecere, sed à meredie propter furacitatem fœminarum ortus tumultus fugere in suburbia, & ad S. Marci, vbi Equitum D. Iacobi magnifica est habitatio, & hospitale, se conglobarunt, & iustitiæ administros militari vi repulerunt, mox nescio quo pacto dissimulata omnia. Huic hordæ Comes erat; sic appellant hominum multitudinem vtriusque sexus in turba multi recepti Hispani, etiam ex Graiales Villabrizima, & pagis nonnullis Castellæ. Comes tamen peritè Castellanum idioma loquebatur, quàm si Toletanus. Sciebat omnes Hispaniæ aditus terrestres, omnes regionum anfractus, & difficultates, quid roboris esset cuique ciuitati, qui præcipui in quaque, & quæ cuique opes. Nihil ferè ad Rempublicam pertinens tam arcanum, quod eum lateret, nec clam, sed gloriabatur.* 39

Quærunt hìc opportunè Doctores, an emens rem furtiuam à Zingaro teneatur eam Domino conducenti absque pretio restituere? 40

Et affirmatiuè respondet Bertazol. *cons. crim.* 43. quia emptio vel est facta scienter, & est nulla, *l. si in emptionem, §. Item si emptor, ff. de contr. empt.* vel ignoranter, & non transfertur rei emptæ dominium in emptorem, *l. rem alienam*, vbi Gloss. & Doctores, *ff. eod. tit.* Quinimò ex tali emptione nec oritur vsucapiendi conditio, *§. furtiuæ instit. de rer. diuis. l. sequitur, §. quod autem ff. de vsucap.* Quod si emens vult euitare suspicionem furti, tenetur nominare personam, à qua emit, *l. Ciuile C. eod. tit.* Eo autem ipso, quod quis laudat auctorem Zingarum, videtur particeps furti, cùm sit improbum hominum genus, vt dictum est. Atque ex his constituì potest regula contra ementem à Zingaro, teneri scilicet rem emptam domino conducenti absque pretio restituere. 41

Quæ limitatur primò, vt non procedat, si res emeretur à Zingaris, qui irrupissent ex aliena Prouincia, tanquam latrunculi violenti, & ex partibus nostris recessuri, *l. mulier ff. de capt. & postlimin. reuers.* Secundò, vt neque procedat in rebus fieri solitis à Zingaris inter nos, cuiusmodi sunt claues, vectes, seræque ferreæ, verucula, tripodes, aliaque huiusmodi. In his enim, quamuis res sit verè furtiua, nihilominùs non viget contra eos furti suspicio, quia vendunt rem suæ artis, *arg. l. quod si, §. quia assidua, ff. de ædilit. edict. l. certi conditio, §. si nummos, ff. si cert. petat.* 42

An igitur sint è Ciuitate pellendi, rem hisce conclusionibus absoluo. Primò. Zingari regulariter non sunt recipiendi. Primò, quod peregrinos mores inducant. Secundò, propter eorum quædam peculiaria delicta, nimirùm furta, proditiones, diuinationem per chiromantiam. Ab hac conclusione excipio primò, si ad ciuitatem accedant expulsi ab infidelibus religionis causa. Secundò, si versemur in prima erectione Ciuitatis, vel ita magna sit ciuium penuria, vt necesse sit externa præsidia quærere. 43

Secunda conclusio. Postquam sunt recepti, expelli non possunt absque iusta causa. Vt si proditores, aut delatores 44

contra

contra fidem, aut Principem detegantur. Si excreuerint adeò, vt inde malum aliquod timeri debeat. His enim de causis legimus iussos esse Teutonica terra excedere prouido edicto Caroli V. Imperatoris anno 1549. veluti exploratores, & proditores Christianorum regnorum, missos à Turcis, vt refert Petr. Greg. *syntagm. iur. lib. 34. cap. 16. in fin.* A Regno quoque Neapolitano, vbi sine licentia morabantur, ac furtis, & latrocinijs cuncta impleuerant, pragmaticis sanctionibus iussi sunt discedere 16. Octobris 1568. & 14. Septembris 1569. & tertiò 12. Aprilis 1585.

45 Cæterùm in ciuitatibus, in quas appellunt, curari primùm oportet, vt à diuinationibus abstineant. Quod eis vetitum esse scribunt Delr. *magic. lib. 4. tit. de chirom. q. 5.* Dian. *p. 4. tract. 8. resol. 128.* Villadieg. *in polit. cap. 5. §. 20. num. 30.* vbi quod contra eos in hoc casu procedunt Inquisitores hæreticæ prauitatis. Ex physiognomia enim capitis, vel ex manuum lineis prosperos, vel auersos hominis euentus coniectare, vanum, & superstitiosum est. Nam illa signa non possunt esse causa illorum effectuum, neque in illis signis tales effectus prædici possunt, nisi ex doctrina dæmonis, includente pactum implicitum. Ideò chiromantiam damnat Sixtus V. in Bulla contra Astrologos, & in Indice librorum interdicuntur omnes libri illam docentes. Quare non licet seriò de bona, vel mala fortuna Ægyptiam mulierem, siue Zingaram interrogare, nisi ioci causa, & ob curiositatem absque periculo fidem adhibendi, addas & sine scandalo. Vide hac de re Nauarrum, Delrium, Azorium, Ciruelum, Simancham, Alcozerium, Nauarram, Lopez, Sanchez, Trullench, Roccaful, Palaum, Fagundez, Torreblancam, qui ait oppositum esse erroneum, Villalobum, Lupum, Lessium apud Leandrum *p. 1. in decalog. tract. 9. qu. 102. & seqq.*

CONSVLTATIO LXV.

An Regulares Romam adeuntes prætextu, quod electio Prouincialis, aliorumue Officialium, vel ob huiusmodi aliud, fuerit inualida, sint puniendi, tanquam Apostatæ?

1 REspondeo. Ad præcludendam viam vagandi, huiusmodi Regulares declarandi sunt apostatæ, cùm debuerint petere, & expectare licentiam, nec sufficit, fuisse petitam, & non obtentam, neque fuisse protestationem publicè factam recurrendi ad Romanam Curiam, quæ habet vim appellationis.

2 Desumitur ex decreto S. Congregationis super Episcop. & Regul. edito anno 1587. in hæc verba: *Si quis Regularium in posterum temerè, & ex leui causa hanc almam Vrbem absque sui Superioris licentia adire præsumpserit, ad suos Superiores sæueriori pœna plectendus remittatur.* Item ex Bulla 60. Clementis VIII. emanata anno 1599. die 15. Iunij, quæ incipit *Nullus omninò* §. 23. vbi Regulares non possunt Romam petere sine Protectoris, vel Generalis, vel Prouincialis licentia. Sed Prouincialis non potest talem licentiam dare, nisi ob bonum totius Prouinciæ, vt in Bulla alia eiusdem Clementis, edita anno 1601. die 20. Martij, aliàs Romam accedens, scilicet intrando sine licentia, vt supra, incurrit pœnam priuationis vocis activæ, & passiuæ ad biennium, Papæ reseruatam priuatiuè ad ipsum Generalem, & Protectorem. Igitur hæc pœna biennio tantùm durat, & postea per se cessat, vt in dicta Bulla anni 1599. eodem §. 23.

3 Perspicuè id habetur ex Sacr. Concilio Tridentino *sess. 25. de Regul. cap. 4.* his verbis: *Non liceat Regularibus à suis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinarijs locorum tanquam desertor sui instituti puniatur.*

4 Non obstant Doctores, qui asserunt, posse Regulares sine licentia ad Superiores recurrere, vt Nauar. *lib. 2. conf. 3.* vbi citat Abbatem, & Baldum, quibus adhæret Rodriquez *tom. 1. qu. regul. 30. art. 3.* Sayr. *lib. 12. cap. 27. num. 38.* & alij; quia loquuntur in casu, quo Abbas nimis sæuit in Monachos, illos odio persequitur, ac supra modum in correctione grauat, periculum est in mora, & grauamen per appellationem, vel subsequentem sententiam tolli non potest, ac tandem quando recurrerent causa grauaminis, manifestè iniusti, & non possent alia via sibi consulere, tunc enim non incurrunt pœnas prædictas. Quare possunt etiam fugere, vt mortis pœnam euadant, vel mutilationis ex Sanch. *in decal. lib. 6. cap. 8. num. 12. & 15.* cum multis Doctoribus, vt euadant carcerem iniustum, vel supra humanum modum rigidum ex Salzedo ad Diaz in *pr. cap. 137. vel 140. §. est tamen*, Sanchez *loc. cit. num. 14. & in opusc. lib. 6. c. 4. dub. 11.* Quando iniustè vexantur à Superiore locali, si non animo euagandi fugiant, sed recurrendi ad Prælatum, seu Superiorem mediatum, vt sibi prouideant, dummodò vexationis iniustitia sit liquida, & non possint priùs licentiam petere à Prælato suo mediato ad eum accedendi *ex l. quis sit fugitiuus ff. de edil. edict.* Sanchez in *decal. loc. cit. num. 17.* cum communi. Et ita intelligunt Tridentinum *d. sess. 25. cap. 4.* multi, quos allegat, & sequitur Diana *resol. 56. tract. 2. p. 2.* Sanctarell. *tract. de apost. cap. 3. dub. 1. num. 11.* Additque Diana *resol. 125. eiusdem tr. 2.* & Portel. *v. Habitus num. 3.* posse etiam tunc habitum in via dimittere, si aliter non possint sibi consulere. In quibus casibus Regularis si recurrat ad Prælatum Superiorem, non est Apostata, quia verè Apostata est ille, qui deserit Religionem, non autem qui iure naturæ se defendit recurrendo ad suum Superiorem, cuius licentia præsumitur interuenire, vt per Suar. *de relig. tom. 4. tr. 5. lib. 3. c. 1. n. 6.*

Secùs autem in hoc casu, in quo nulla est persecutio 5
corporalis, nulla sententia, nullum grauamen inemendabile, sed sola quæstio de validitate electionis, in qua nullum potest esse periculum in mora. Quia sicuti de facto regitur Prouincia cum Prouinciali, de cuius electione dubitatur, & nullum adest periculum, ita poterunt huiusmodi Regulares petere licentiam à P. Generali, & appellare per Epistolam de grauamine prætenso. Præcipuè verò si Romam aderint sine mandato Capituli, vel si se ipsos tumultuariè incitarint ad Romam adeundum, sique satis essent duo, vel vnus, adiuerintque plures absque necessitate, sed solo animo contentioso, & vagandi.

Ad præcludendum igitur hunc aditum apostatandi, Re- 6
gulares nequeunt Vrbem adire sine obedientia obtenta, saltem ob illas causas, quæ periculum in mora non faciunt, alioquin corrueret disciplina regularis, & quod salubriter ordinatum est, nisi obseruetur, in Religionum detrimentum cedet. Quod si secùs fecerint, puniendi sunt non tanquam verè, sed tanquam præsumptiuè apostatæ, saltem quoad forum externum, siue quoad pœnas; quidquid dicat Fagundez in *2. Eccles. præcept. lib. 2. c. 5. n. 13.*

Et quamuis ob decretum Vrbani VIII. *de apost. & eiect.* 7
anni 1624. die 21. Septembris editum, in quo decernitur, quod Apostatæ, vel fugitiui, siue habitum regularem deferant, siue non, possint, ac debeant ab Episcopo loci, vbi moram trahunt, in carceres conijci, ac Superioribus Regularibus consignari secundùm regularia instituta puniendi, videatur dicendum, quod huiusmodi Regulares possint ab Ordinario solùm capi, qui postea debeat eorum Superioribus modo supradicto puniendos consignare ita, vt per hoc decretum Vrbani derogatum sit citato decreto Concilij Trident. *sess. 25. cap. 4. de Regular.* quoad facultatem puniendi Episcopis concessam, vt firmant Mirand. *tom. 1. man. q. 51. art. 3.* Lezan. *tom. 1. q. regul. cap. 16. num. 17.* Cesped. *de exempt. Regul. cap. 16. n. 2.* ac Delbene *de offic. S. Inquisit. p. 2. dub. 236. petit. 13. n. 2.* Nihilominùs, quod Episcopus possit Apostatam punire secundùm suam regulam ex S. Congregatione Concilij in dicto decreto *de Apost. & eiect.* asserit P. Thesaur. *in prax. Eccles. p. 2. v. Apostata c. 2. §. Nono.* In quo etiam decreto præcipitur, vt Episcopi in carceres Apostatas conijciant, & reducant ad claustra. Et hìc est verus sensus supradicti decreti, & verus modus coercendi huiusmodi Regulares.

CON-

CONSVLTATIO LXVI.

An Monialis possit in sua cella construere fenestram, per quam prospiciatur in cellam alterius Monialis? Vbi & quid si esset constructa? Et aliqua de interdicto noui operis nunciatione.

1 AFfirmatiuè respondendum censeo. Nam vnicuique licet in infinitum, &, quod dici solet, ad Cœlum vsque supra solum suum imponere, ædes etiam vicini obscurando, *l. cum eo, l. cuius de ser. vrb.* dummodò id faciat ad sui vtilitatem, non autem ad æmulationem, *l. altius, & in l. seqq.* vbi Baldus, & alij *C. de seruit. & aqu.* traditque Berous *cons.* 135. *num.* 15. *vol.* 3. Thesaur. *decis.* 41. *nu.* 15. ac latè Cyriac. *controuer.* 28. *num.* 3. *& seqq.* Ant. Possent. *centur.* 2. *singul.* 125. *numer.* 1. Sperell. *decision.* 55. *numer.* 18. & alij plenè relatis à Rota in Romana altiùs tollendi, & in Romana Tramontanæ, coram Pirouano, ac Buratto post Fenzon. *ad stat. Vrb. cap.* 104. *numer.* 46. *cum seqq.* In suo enim liberum est hactenus vnicuique facere, quatenus nihil in alienum immittat, *l. sicuti* §. *Aristo, ff. si ser. vend.* Quare ne libera in suo ædificandi facultate, quam ciuilis, naturalisque ratio nobis magna cum libertate concessit, *l. fin. ff. de seruit. l. fin.* §. *pen. Quod vi, aut clam d. l. altius Cod. de seru. & aqu.* homines ad propriam libidinem, & alterius iacturam insolenter abuterentur, *l. in fundo ff. de re vend. l. pen.* §. *si quis nouum ff. de reuis.* ac plerumque euenit, vt hac libertate elatus ædificans, vel veteris ædificij formam excederet *l. qui luminibus ff. de seru. vrb. l.* 1. *C. de ædif. priu.* Vel legitimum ab agro vicino non intermitteret spatium, *l. si cui, l. Mœuiana, Cod. de oper. publ. l. Imper. de ser. vrb.* Vel non modò vicini ædes obscuraret, sed earum etiam penitùs lumen recluderet, *l. binas in fin. ff. de ser. vrb. præd.* Aut alia ratione minueret sine causa ius vicini, *l.* 1. §. *sed & fossa* §. *denique ff. de aqua plu.* Nec interim posset vlla via processu operis prohiberi, *l. si prius de nou. oper. nunc.* §. *pen. & d. l. cum eo de ser. vrb.* nunciationem noui operis Prætor induxit, qua vetatur is, cui nuntiatum est, nisi de opere destruendo priùs satisfdet, vel remittatur prohibitio, ædificare, donec appareat nunciatorem inhibendi ius non habuisse; alioqui suæ peruicaciæ pœnas luens opus licèt iure factum proprio sumptu demoliri cogitur, *l.* 1. *in princ. & § nuntiatio, l. Prætor* §. 1. *ff. de nou. oper. nunt. l. vn. C. eod.* Vnde constat, remedium istud non vtile modò, sed etiam, vt Vlpianus ait, necessarium fuisse, *l. de pupillo* §. *meminisse eod. tit.* cùm non aliud proditum esset, quo celeriter, & vt Iurisconsulti loquuntur, in continenti posset operis continuatio impediri, & interim nuntiatoris conditio durior effici, *l.* 3. §. *item si locum ff. de al. iudic. l. fin. C. in quib. ca. in integr. re.*

2 Tum quod ne publicus ædificiorum aspectus ruinis deformetur, *l.* 2. §. *Si quis nemine, l. si ff. ne quid in loc. publ. l.* 2. *C. de ædif. priu.* factis operibus iura valdè faueant, *d. l. Prætor* §. *pen. d.* §. *Item si locum.* Tum etiam quod ædificante ad inopiam traducto, necessum haberemus, alioqui nostro sumptu demoliri, quod alter temere fecisset, *l.* 3. §. *hoc autem ff. de itiner.* Huic autem periculo non satis prospectum erat per actionem de seruitute, quæ statim non arcet ædificantem processu operis, sed de iure suo primum plenè docere debet actor, *l. is, qui destinarit, ff. de re vend. l. incerti C. de interd.* deinde sequi sententia, vt in cæteris petitorijs iudicijs. Quod verò pertinet ad interdictum *quod vi, aut clam*, cùm illud ad opera præterita duntaxat referatur, *l.* 1. *ff. quod vi, aut clam*, & nuntiationis edictum futura respiciat, pariet non ad rem pertinere, *l.* 1. §. 1. *de nou. oper. nunt.* Interdictum equidem de noui operis nuntiatione fateor aduersus opera præterita inductum ad demolitionem nimirùm eius, quod spreta nuntiatione exædificatum est, *l. Prætor* §. 1. *eod. tit.* eoque nomine concurrere cum interdicto, *quod vi, aut clam, l. si alius* §. *ait Iulianus ff. eod.* At aliud est ex edicto nuntiare nouum opus, & aliud interdicto de noui operis vti, *d. l.* 1. *in princ. &* §. 1. *d. l. Prætor* §. 1. Fit enim nuntiatio, vt futurum opus impediatur *d. l.* 1. *in princ. &* §. 1. *& l. vn. Cod. eod. tit.* Interdictum verò ex hac causa sicuti quod vi, aut clam ad operis iam facti destructionem, *d. l. Prætor* §. 1. *d. l.* 1. §. 1.

3 Portò tunc dicitur intercedere æmulatio, quando possit ex fenestra æquè facilè haberi lumen ex alia. Quod si secus fiat, fenestræ aperitio dicitur facta in damnum, ac præiudicium vicini, atque adeò ad æmulationem, Cæphal. *cons.* 130. *num.* 11. *cum seqq.* Berous *d. cons.* 135. *num.* 7. Sperel. *d. dec.* 55. *num.* 32. Rot. *dec.* 29. *num.* 10. *p.* 15. *decis.* 348. *num.* 18. *p.* 17. *& decis.* 69. *num.* 22. *p.* 18. *rec.* & in Lauretana fenestrarum 28. Iunij 1669 §. *quod eo magis cum seqq.* coram Calataiù. Tuncque dicitur probata, quando quis absque vlla sua vtilitate tertio præiudicare intendit. Quod est omni iure prohibitum, Herinq. *de molend. q.* 15. *num.* 33. *&* 34. ac Rot. *dec.* 61. *num.* 9. *d. p.* 17. *recent.* Quo in casu non habet locum conclusio, quod liceat cuilibet vsque ad Cœlum ædificare, & in proprio pariete fenestras aperire, *l. opus nouum ff. de oper. publ.* Bero. *d. consil.* 135. *num.* 3. *in fin.* Sperel. *d. dec.* 55. *num.* 22. & Rot. *dec.* 29. *num.* 2. *p.* 15. *recent.* Præsertim si ex noua fenestra prospiciatur in domum, vel cubiculum, aut viridarium, vel hortum alicuius nobilis fœminæ, vt per Cæphal. *d. cons.* 130. *num.* 11. Quia tunc dicitur aperta ad æmulationem, & inhonestatem. Id tamen remittendum iudico arbitrio Iudicis, qui, considerata qualitate ædificij, ædificantis, ac vicini, pensatisque circumstantijs, arbitretur, an aperitio fuerit ad æmulationem, vt etiam tradit Sperell. *d. dec.* 55. *num.* 36. Poteritque in omnem euentum aperiri fenestra ad lumen tantùm, non autem ad prospectum. Et ita, vbi non potest haberi lumen aliunde, solet hæc temperatio per Iudices adhiberi, & obseruauit Rota *decis.* 69. *ad fin. d. p.* 18. *recent.*

4 Neque obstat, quod non liceat vicinis tollere parietem, & aperire fenestras, per quas prospiciatur in domos Monialium ad tradita per Bero. *d. cons.* 135. *num.* 9. 10. *& seqq.* Padil. in *d. l. altius num.* 9. Marc. Muta *dec. sicul.* 8. *n.* 6. & ad *Consuet. Parnorm. cap.* 29. *nu.* 3. *& seqq.* Anton. de Possent. *d. singul.* 145. *num.* 2. Sperel. *dec.* 58. *per tot.* & alios relatos à Fenzonio *d. cap.* 104. *n.* 44. *& seqq. & num.* 50. *&* 51. ac declarauit sæpiùs S. Congregatio super Episcop. & Regul. præsertim in Licien. 1605. 28. Februarij, in qua dixit, quod nullo modo debet esse prospectus in Monasteria Monialium, & è contra, nequidem à fenestris Turris Campanariæ alicuius Ecclesiæ vicinæ, vt in Portugallensi 16. Aprilis eiusdem anni, sed pleno muro fenestræ debent obstrui, vt in Aquilana 31. Iulij 1612. etiam illæ, quæ sunt in Monasterio Monialium, per quas videre possent, ac videri, vt in Parmensi 28. Nouembris 1636. Nec alicui permitti debet ædificium tollere, si per illud haberetur prospectus in Monasterium, vt in Interamnensi 15. Maij 1612. & in Barensi 18. Februarij 1617. Suntque demoliendæ mansiones constructæ in viculo intermedio, & claudendum est ambulacrum, quod à tecto Monasterio imminet, eique prædominat, vt in Assisiensi 11. Iunij 1653. Non obstante qualibet appellatione, vel recursu, & in Conuersanensi 8. Augusti eiusdem anni 1653. Quinimò prohibetur Monialibus sub grauibus pœnis vsus telescopij, siue conspicilli tubulati longioris, vt in Anconitana 1. Octobris 1627.

5 Nam, & si prospectus in cellas Monialium non impedit eleuationem ædificij, & aperitionem fenestrarum, quia prospicere in Monasteria Monialium non est per se prohibitum, atque adeò ex eo non infertur limitatio regulæ textus in *d. l. altius*, vt post Cynum, & Baldum in *d. l. altius*, firmat Cæpol. *de seruit. vrb. prad. cap.* 62. *n.* 2. Sperel. *dec.* 55. *num.* 40. & Rota post Fenzon. *d. cap.* 104. *n.* 48. *& seqq.* nihilominùs hoc priuilegium militat duntaxat fauore Monialium, ne prospiciantur à vicinis laicis, quia decet Moniales ab aspectibus secularium esse omninò separatas, & penitùs semotas, vt sublata opportunitate inhonestæ considerationis, & commoditate lasciuiendi, liberiùs valeant seruire Deo, & eidem corda sua, & corpora in omni Sanctimonia custodire, vt ait textus in *cap.* 1. *de stat. regul. in* 6. quem in hac specie ponderat Bero. *d. cons.* 135. *nu.* 10. *vol.* 3. vbi reprehendit Cœpollam, contrarium sentientem, ac sequitur Padil. in *d. l. altius n.* 9. Couar. *lib.* 3. *var. resol. cap.* 14. *sub n.* 8. Mar. Mut. *d. dec.* 8. *n.* 6. *& d. cap.* 29. *n.* 3. *& seqq.* Sperel. *d. dec.* 58. *n.* 6. *&* 7. & Anton. de Possent. *d. singul.* 145. *n.* 2. cum aliis congestis à Rota in d. Romana Tramontanæ post Fenzon. *c.* 104. *n.* 44. *& seqq. & n.* 50. *ac* 67.

6 Secus autem quoad ipsas Moniales inter se, ne vna prospiciatur ab alia, quia inter ipsas cessat ratio textus in *d. cap.*

cap.1. de stat. Regular. scilicet commoditas lasciuiæ, ac timor inhonestæ considerationis; ideòque inter eas obseruanda est regula dicti textus *in l. altius*, cùm non sit prohibitum vnam Monialem alteram prospicere, sicuti non est prohibitum laicos habere prospectum in domos laicorum, & quod maius est, neque in Monasterium Regularium, vel in seminarium puerorum, vt in terminis post Cynum, & Baldum *in d.l. altius*, tradit Cæpol. *d.cap.62. num.2.* Alex. *cons.174. num.4. lib.2.* Ias. *in l. Et hoc iure num.8. ff. de iust. & iur.* Sperel. *d. decis.55. num.40.* & scitè distinxit Rota in d.Romana Tramontanæ 7.Iunij 1623. coram Pirouano.

7 Cùm igitur liceat vni Moniali huiusmodi fenestram de nouo aperire, quamvis per eam habeatur prospectus ad cellam alterius Monialis, erit per consequens magis licitum eam retinere, postquam à multo tempore fuerit aperta. Quia illæ, quæ de nouo construi permittuntur, vbi factæ sunt, facilius sustinentur ex vulgari *l. in ambiguis*, §. *non est nouum*, vbi Doctores, *ff. de reg. iur.* maximè, quia Iudices in dubio pronunciare debent pro ædificijs, ne destruantur, *l. Senatus*, *ff. de contrah. empt.* Viuius *decis.306. num.6. lib.2.* & Sperel. *d. decis.55. num.29.* Quare attenta præscriptione, quæ in materia seruitutum, habentium causam continuam, vel quasi continuam, prout est seruitus prospectus, spatio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes completur, ac possessione huiusmodi fenestræ prospicientis in cellam alterius monialis, talis prospectus est legitimè præscriptus iuxta ea, quæ tradit Gloss. *in l.1. v. & secundum hunc casum*, ibique Bartolus, Salycetus, Fulgosius, & Castrensis, *C. de seru. & aqu.* Gaill. *lib.2. obs.69. num.14.* Cæpol. *de seru. vrb. præd.cap.19. num.2. & 4.* cum alijs cumulatis à Cyriac. *d. contr.28. num.9. & seq.*

8 Quòd præcipuè locum habet, si fenestræ monialis aduersariæ potuerint aptari in alio loco, & per eas commodè recipi lumen absque eo, quod subijcerentur prospectui alterius monialis; quod patere debet ex inspectione loci, in quo extant; tunc enim censentur constructæ non ad eius commoditatem, & vtilitatem, sed ad æmulationem, vt scilicet fenestra alterius monialis claudatur, & eius cella penitùs obscuretur, *arg. text. in l. opus nouum* cum ibi notatis à Bartol. *ff. de oper. publ.* Bero. *d.cons.135. num.7.* Sperel. *d. decis.55. num.32. & seq.* Ideòque ex earum constructione perperam facta, nullum damnum, aut incommodum altera monialis pati debet in suo veteri, & antiquiori ædificio, sed potius cogenda est monialis aduersaria ad illas alibi aptandum; huiusmodi enim malitijs non est indulgendum, sed obuiandum ad *text. in l.1. §. denique*, ibi: *Si non animo nocendi*, *ff. de aqu. plu. arc. d.l. opus nouum*, *ff. de oper. publ.* Gail. *loc.cit. num.28.* Cæpol. *d. cap.62. num.2.* Berous *d.cons.135. num.7. & alij*, quos sequitur Sperel. *d. decis.55. num.31. ac seq.*

9 Minùs obstat, quod aliquando contrarium fuerit obseruatum. Nam in huiusmodi causis non est iudicandum exemplis, sed iuribus, & auctoritatibus, *l. nemo*, *C. de sent.* Rot. *decis.484. num.21. part.4. rec. tom.2.* Et fortassè in illis aderat diuersa ratio, ideòque non licèt ex diuersis argumentum sumere, vt in specie ponderat Rota in d. Romana Tramontanæ coram Pirouano apud Fenzon. *d.cap.104. num.51.*

10 Cæterùm de cellis monialium hæc accipe ex S. Congregatione super Episcop. & Reg. Cellarum vacatio quotiescumque occurrerit per monialium obitum, aut per quemcumque alium casum, fieri debet illarum distributio alijs monialibus, professione anterioribus, vt in Mutinensi 10. Aprilis 1615. Vacantes assignari debent secundùm antianitatem, nec Superior Regularis potest aliter ordinare, in Ferrarien si 3. Iunii 1597. Et antianitas incipit à die professionis emissæ, non autem habitus suscepti 5. Iulij 1645. Idque non obstantibus Superiorum mandatis, in Mediolanensi 5. Februarii 1601. in Fauentina 11. Aprilis 1603. in Auersana 26. Ianuarii 1604. & 26. Iunii 1648. ac alibi sæpiùs. Nisi tamen in aliquo Monasterio adesset consuetudo immemorabilis, quod cellæ vacantes distribuantur, & assignentur ad arbitrium Abbatissæ, & Discretarum, in Mutinensi 24. Ianuarii 1653. Habitatio verò in cellis separatis prohibetur ab Vrbano IV. Monialibus S. Claræ, in Fauentina 30. Augusti 1619. Vel saltem ne seras habeant in cellarum ianuis, sed solùm in porta communi dormitorij, cuius clauis sit apud Abbatissam, in Senogallien. 11. Ianuarij 1622. & in Assisiensi 16. Iulij 1624. Concedi tamen potest Moniali, cellam ædificare, eaque vti, sua vita durante, vel alia à suis consanguineis ædificata, in Cæsenatensi 2. Ianuarij 1601. in Bituntina 5. Iunij 1607. & in alijs. Nec debet ab ea remoueri pro faciendo valetudinario, in Assisien.9.Februarij 1624.& in Cæsaraugustana 11.Maij 1635. Non tamen illam vendere, in Mediolanen.8.Nouembris 1625. licèt vellet erogare pretium in vtilitatem Monasterij, nisi de licentia Sac.Congregationis, & consensu Monialium, in Veneta 3. Maij 1647. Neque decernere, quod Monialis antiana, quæ cellam optare vult, teneatur aliquid soluere, in Ianuensi 22. Decembris 1620. quod seruari debet etiam in casu permutationis, ne via fraudibus aperiatur, in Neapolitana 17. Nouembris 1628. Datur nihilominus aliquando facultas Abbatissæ, & Monialibus, vt ob aliquam legitimam causam capitulariter, & per vota secreta dare possint cellas vacantes, professione posterioribus, ne moniales contra votum paupertatis arrogent sibi cellas, tanquam proprias 19. Martij 1619. Nulla verò monialis cogi debet ad optandas cellas, in Nolana 10. Iunij 1616. Cella autem amplior, collocutorio vicina, aufertur moniali particulari, & ad communem vsum destinatur 6. Octobris 1645. Pluralitas verò cellarum prohiberi potest, præcipuè cùm exinde sequuntur inconuenientia, in Mediolanensi 14. Ianuarij 1647. Et ex rationabili causa potest concedi, in Ianuensi 15. Iulij 1650. Episcopus autem præcipere potest Monialibus etiam exemptis, etiam Regularibus subiectis, vt habeant locum separatum, & commodum pro Nouitijs, & puellis educandis, & prohibere, ne illas extra dictum locum teneant ex quouis prætextu, etiam licentiæ Superiorum. Insuper decernere, ac declarare, quod Abbatissæ, & Priorissæ, quæ tempore sui officij noluerunt recipere nouitiatuum, locorumque distinctorum erectionem, ad illud officium in futurum ampliùs eligi non possint. Et etiam Moniales particulares cuiuscumque Monasterij, quæ recipiunt nouitias, vel puellas educandas in suis cellis, sint ipso iure voce actiua, & passiua priuatæ, in Patauina 21. Iunij 1605.

CONSVLTATIO LXVII.

Quomodo prospiciendum sit conscientijs aliquorum, qui vsi fuerant facultatibus Bullæ Cruciatæ, vel alterius Indulgentiæ nullæ ex defectu voluntatis Summi Pontificis illam concedentis, ob non adimpletas aliquas conditiones?

REspondeo. Quod ad Indulgentias, & gratias con- 1
cessas certum est, illos non potuisse eas consequi defectu voluntatis; quod respicit tantùm pœnas temporales, quæ in Iubilæo condonari potuerant. Solùm igitur est difficultas, quod ad absolutionem à peccatis, & à censuris Ordinario, & Sedi Apostolicæ reseruatis, etiam in Bulla Cœnæ Domini. Nam ex defectu potestatis iurisdictionis fuerunt nulliter absoluti.

At nihilominùs dico primò, cùm quilibet Sacerdos ri- 2
tè, ac rectè ordinatus, habeat potestatem Ordinis, quam in sua Ordinatione virtute Spiritus Sancti in impositione manuum suscipit, ideòque possit absoluere à quocumque peccato ac vinculo. Cùmque reseruatio casuum, & absolutio à censuris, ac potestas ipsa iurisdictionis, quæ requiritur in Sacerdote, vt validè absoluat vigore Concilij Tridentini, sit de iure positiuo, & Summus Pontifex sit supra ius positiuum, nulla videtur esse difficultas, quin possit ipse tollere censuras, & reseruationes, atque absoluere, etiam inuitos, ac per consequens cùm postea remaneant solùm peccata sine reseruatione, ac censuris, & cùm pœnitentes sint in bona fide, remanent in sequentibus confessionibus indirectè absoluti ab eisdem peccatis absque noua ipsorum confessione, tanquam à peccatis oblitis.

Secundò. Potest Ecclesia, siue Summus Pontifex sup- 3
plere, & de facto supplet regulariter iurisdictionem in ministratione Sacramentorum, quando adest error communis, & titulus coloratus, vt ex Card.de Lugo *de iust.*

tom.

tom. 2. disp. 37. sect. 3. num. 27. & ex communi Doctorum sententia. In hoc autem casu adest error communis, & titulus coloratus ex Bulla Apostolica, atque adeò sine alia gratia Summi Pontificis isti sunt validè absoluti? Eòque magis si Pontifex vellet habere rata omnia gesta per Commissarium, & Confessarios, cùm sit certissimum, quòd quilibet defectus iuris humani suppleri possit in hoc casu à Superiore, scilicèt à Summo Pontifice habente potestatem humanam, secùs autem si esset defectus iuris naturalis, vel diuini, vt si confessarius esset mulier, vel non esset Sacerdos, quem defectum nec tollere, neque supplere potest potestas humana, neque in eo dispensare, vt ex Diana *tract. 1. de potest. Pontif. resol. 94. in fine*, vbi etiam si non adsit titulus coloratus.

CONSVLTATIO LXVIII.

Bona hæreticorum quando, & quomodo fisco addicantur?

1 REspondent communiter Doctores, quod pœna Confiscationis huiusmodi bonorum incurritur à die commissæ hæresis. Et quamuis Panormitanus *in c. Vergentis de hæret. not. 2.* affirmet, bona hæreticorum non esse ipso facto confiscata, sed confiscanda, eius tamen doctrina intelligitur de tempore, antequam fuisset id decretum *in c. Cum secundùm leges de hæret. in 6.* Nam in hoc *cap.* expresè decretum fuit à Summo Pontifice, vt ipso iure, siue ipso facto bona hæreticorum sint confiscata. Et ita docet Pegna *p. 2. direct. com. 158. v. His ita positis*, & Farinac. *de delict. & pœn. q. 25. n. 13.* vbi ait, in hæresis crimine bona confiscantur ipso iure, & statim à die cõmissi delicti dominium transit in Fiscum, & reus administrationem suorum bonorum amittit ex *d. c. Cum secundùm leges*, ibique Glossa, & communiter Doctores. Qui etiam docent, quod licèt in Fiscum ipso iure transeat dominium bonorum hæretici, non tamen transit eorum possessio per regulam, quod in illis casibus, in quibus transit dominium sine traditione, non transit possessio, nisi expresè dicatur, vt *in l. cum hæredes ff. de acquir. possess.*

2 Ego autem ita hanc rem expedio. Bona hæreticorum cum effectu non publicantur, neque actu apprehendi possunt, nisi secuta sententia Iudicis Ecclesiastici, vti fit in crimine læsæ Maiestatis, *l. quisquis, & l. fin. in princ. C. ad leg. Iul. maiest. & in auth. vt nulli Iudices §. si facit l. 1. & 2. & l. fin. C. de sent. pass. & restit. l. Arianus, C. de hæret. & d. cap. Cum secundum leges in fine eod. tit. in 6.*

3 Ex quo sequitur, quod dominium bonorum hæreticorum non pertinet ad Fiscum, neque ad Ecclesiam, nisi secuta damnatione super crimine, quam fert Iudex Ecclesiasticus, cuius condemnationis effectus retrotrahitur à die commissi delicti. Vndè confiscatio bonorum, quæ fit ipso iure contra hæreticum, nihil aliud operatur, quàm prohibitionem alienandi, cùm nullum dominium transferat, nisi secuta sententia, per textum *in l. fin. C. ad l. Iul. maiest.*

4 Quare à die commissi delicti interdicitur hæreticis administratio suorum bonorum, vt *in d. cap. Vergentis de hæret. & in d. c. Cum secundùm leges eod. tit. in 6.* Quin etiam accusatione pendente interdicitur hæreticis eadem administratio, vt per Repert. Inquis. *v. administratio*, Salel. *vol. 3. fol. 291. n. 144. & seqq.* & Sanctarel. *de hæres. c. 16. dub. 2.*

CONSVLTATIO LXIX.

An possint baptizari à parocho Catholico hæreticorum filij etiam domi, & sine cæremonijs Ecclesiæ ad effugiendum periculum mortis, si differatur baptismus, donec pueri habeant vsum rationis iuxta mores dd. hæreticorum?

1 REspondeo affirmatiuè. Nam quoad baptismum peragit rem licitam, & quoad omissionem cæremoniarum non sunt de necessitate Sacramenti. Vndè D. Clemens *lib. 7. const. Apost. cap. 23.* loquens de baptismo, inquit; *Si non fuerit oleum, neque vnguentum chrismatis, satis est aqua*, sed solùm sunt de necessitate præcepti, ideò vrgente necessitate possunt omitti, vt communiter docent Doctores, & praxis confirmat, vt fit in baptismo priuato, & ita loquentes de tempore pestis notant specialiter. Quare licèt prohibeatur baptismus extra Ecclesiam, vt *in Clem. vn. de baptism.* excipitur tamen casus necessitatis, ibi: *Aut talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi?* Quotiescunque igitur periculosum est deferre baptizandum ad Ecclesiam, cessat præceptum baptizandi in Ecclesia, & proinde potest in priuata domo baptizari sine cæremonijs Ecclesiæ. In hoc autem casu adest periculum mortis, si differatur baptismus, donec pueri habeant vsum rationis.

Tenetur tamen Parochus catholicus monere parentes a puerorum, ne illos iterum ad baptizandum ministro hæretico offerant, & vt suppleant postea tempore congruo cæremonias prætermissas; quia in baptismo suscipitur fides Christi, & baptizatus fit membrum viuum Christi, & incorporatur Ecclesiæ. Et licèt hæc quoad substantiam habeantur per ipsum Sacramentum baptismi, quatenus validum est, non tamen habetur publica incorporatio in Ecclesiam, atque adeò nec acceptatio in corpus mysticum Christi, nec publica professio fidei facta coram Ecclesia, qualis debet in baptismo interuenire, vt desumitur ex D. Dionysio *cap. 2. de Eccles. Hier. lib. 7. cap. 4.* Cypr. *lib. 1. Ep. 6.* Ambros. *lib. 1. de Sacr. cap. vlt.*

CONSVLTATIO LXX.

Quinam inter plures, æquales in officio, Magistratu, Senatu, cæteris paribus, prior censendus sit, illene qui prius titulum officii, magistratus, dignitatisque obtinuit, an qui possessionem?

CEnseo prioritatem huiusmodi attendendum esse à die 1 adeptæ possessionis officij, dignitatis, &c. In materia enim præeminentiæ non attenditur prioritas tituli, sed adeptæ possessionis ad textum *in l. 1.* vbi Bartol. Io. de Plat. *in princ. C. de Consul. lib. 12.* alijque communiter. Ideòque Canonicus, Iudex, aut officialis, qui præuenit in adipiscenda possessione, præcedere debet alios in stallo, voce, oratione, ac alijs actibus per textum *in cap. 1.* ibique Canonistæ *de maior. & obed.* Bartol. *in l. 1. num. 4. de alb. scrib.* & Bald. *in cap. Cum olim n. 1. not. 2. de consuet.* Roman. *in l. Cum mulier §. de viro ff. solut. matr.* ac latè Ruin. *cons. 19. n. 9. vol. 1.* Rebuf. *in tract. de nominat. q. 21. n. 4.* Boer. *de author. magn. Consil. n. 80.* Caputaq. *dec. 357. num. 2. p. 2.* Rot. *dec. 2. n. 1.* ibique Papaz. *de consuet. in nou.* quod etiam tenet Garz. *de benef. p. 4. cap. 5. n. 77.* quos refert, ac sequitur Rot. *in rec. p. 2. dec. 410. num. 4.* quæ distinguendo inter præcedentiam, quæ cohæret rei, & quæ cohæret personæ, firmauit in Vicen. præcedentiæ 17. Aprilis 1594. coram Gypsio id procedere de omnium Ecclesiarum obseruatione; quod confirmauit *dec. 372. num. 3. p. 1. recent.* ac alibi.

Primò quia prioritas, eiusque prærogatiuæ dantur anti- 2 quiori Officiali propter eius maiora onera, & seruitia, quæ in officio subijt, *l. 2. in fin.* ibi: *Is gradu cæteris antecedat, quem stipendia meliora, vel labor prolixior fecit anteire, C. de offic. magistr. can. mirantur in fin. d. 65.* his verbis: *Nec potest de eius prouectione dubitari, cui pro laboribus multis &c. celsioris loci præmium debetur.* Mohod. *dec. 11. de renunc.* vbi ait, quod locus competit Canonico ratione possessionis. Ac proinde, qui officium non fuerit adeptus, neque officij munia subierit, licèt fit prior in prouisione, præferri non debet priori in possessione officij, cùm ex adepta possessione acquiratur prioritas, atque adeò præcedentia.

Deinde quia huiusmodi præeminentiæ sunt fructus pos- 3 sessionis, Gloss. *in cap. Cum olim de maior. & obed.* Cassad. *dec. 3. de pension. num. 6.* Fructus autem semper spectant ad possessorem, *cap. Quærelam 24. de elect. cap. Consultationibus de iurepatr. cap. Cum olim de caus. possess. l. bonæ fidei 48. ff. de acquir. rer. dom.* cum similibus. Igitur debentur priùs adipiscenti possessionem.

Tertiò quia, licèt sola collatio, siue concessio officij con- 4 cedat plenum ius in re, *cap. fin. de concess. præb.* ante tamen adeptam possessionem non perficitur assecutio officij, vel dignitatis, Achil. *decis. 9. numer. 6. de priuil.* Neque dicitur actualiter, ac propriè obtinere beneficium, qui habet solùm titulum beneficij sine possessione iuxta Glos. *v. obtinebunt §.* item insuper *titul. de collat. in pragm. Sanction.*

Postremò quia, cùm concessio priuilegij sit facta in 5 ordine ad officium, non potest dici perfecta, neque sortitam esse suum effectum ante officij adeptionem;

quia, licèt facta sit concessio, eiusque litteræ sint forsan expeditæ, concessio tamen est facta pro tempore, quo officialis in officio exercerit, in quo solùm potest habere effectus ipsius. Ac proindè prioritas, quæ est effectus concessionis, non potest habere locum, nisi in tempore quo præfatus officium adepti officij.

5 Atquuita iudicatum fuisse in Lusitania, testatur Cabed. *dec. 3. p. 1. num. 11.* & asserit Surgens *de Neap. illustr. cap. 29. num. 59. in fin.* Gratian. *dec. March. 16. in addit. num. 6. & 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 3. procem. num. 13. cum seqq.* Valenz. *cons. 34. n. 36. tom. 1.* Videndusque Barbos. *de Canon. & dignit. cap. 18. per totum.*

CONSVLTATIO LXXI.

An pueri minoris ætatis, nati ex patre Turca, & matre Christiana ritus græci, ducti in captiuitatem à Christianis, sequi debeant religionem Christianam matris, & gaudere libertate?

Et quid in casu, quo ijdem pueri sint nati ex patre Turca, & matre Christiana, sed apostata?

1 AD primum respondeo affirmatiuè; quia partus sequitur matrem. Sicut enim filius ex ancilla susceptus è patre libero est seruus, ita è contra natus ex matre libera, & seruo patre, liber est; quod secundùm leges ciuiles, & iura locum habet in ijs, quæ ad libertatem, & seruitutem hominum pertinent, multò magis id locum habere debet ob commune fidei bonum. Et propterea vbi de communi fidei bono agitur, nulla habetur ratio patriæ potestatis, quam leges & iura Romanorum sanxerunt, cùm mater fidelis, quamuis ei ius ciuile patriam potestatem non tribuat, ius habeat offerendi filium ad baptismum.

2 Quinimò, etiamsi vterque parens tum fidelis, tum infidelis, filium prohibeant baptizari, potest, ac debet baptizari, vt constat apertè *ex cap. Ex litteris de conuers. infid.* & ex Concilio Toletano 4. *cap. 62.* & hic casus decisus videtur in *can. Iudæi 28. quæst. 1.* Vbi decernitur, filios natos ex patre infideli, & matre fideli sequi debere fidem, atque conditionem matris. Et licèt Glossa hunc locum intelligat de conditione Religionis, tamen *can. liberi 32. quæst. 4.* loquitur de conditione seruitutis, ibi: *Hi verò qui non sunt de legitimo coniugio matrem potius, quàm patrem sequuntur*, vbi Glossa ait quantum ad conditionem, & quantum ad originem, *l. 1. ff. ad municip.* Itaque & quoad Religionem, & quoad seruitutem huiusmodi pueri sequi debent conditionem matris. Vndè hoc ipso, quod filius ex matre Christiana concipitur, acquirit ius Ecclesia ad illum baptizandum, quia ex vi originis nascitur subditus Ecclesiæ, atque adeò gaudere debet libertate.

3 Non obstat, quod baptismus collatus captiuis non eximat illos à seruitute, vt declarauit sæpiùs Sac. Congregatio S. Officij, præcipuè 21. Nouembris 1618. Nam id intelligitur de captiuis Turcis infidelibus adultis, non autem de pueris minoris ætatis natis ex matre Christiana.

4 Ad secundum etiam affirmatiuè. Apostasia enim matris Christianæ non potest nocere eius filio puero, ac minoris ætatis, qui libertate donandus est, non propter matrem, qua apostata est, sed qua Christiana est, ob fauorem fidei Christianæ ex *d. cap. Ex parte in fine;* quare quemadmodum poterit mater, quæ in minori ætate apostatauit à fide Christiana, præuia abiuratione in S. Officio; prout de iure, libertate donari, quia Christiana, ita etiam eadem libertate donandi sunt eius filij minores, tum maximè si baptizentur.

CONSVLTATIO LXXII.

Iudex secularis postquam deputauit per modum prouisionis in suum Cancellarium in Cancellaria laicali Cancellarium foraneum Episcopi, præsentare fecit à suo baliuo eidem Cancellario intimationem, in qua illum adstringebat ad declarandum intra terminum duorum dierum à die præsentationis, vtram velit retinere, renunciando vn scriptis illi, quam in posterum nollet exercere. Quæro, *an hoc sit contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam? Et quid in aliis casibus?*

CEnseo, quod vltra graue præiudicium, quod ex hoc 1
infertur tribunali Ecclesiastico, remaneat etiam ex huiusmodi actu violata immunitas, & libertas Ecclesiastica, cùm certum sit, Episcopum ius habere vtendi officio notarij, qui actualiter inseruit Iudici laico, vt de notario criminali Communitatis tradit Barbos. *in collect. Concil. sess. 22. de reform. cap. 10. num. 3.* ex declaratione S. Congregationis super Episcop. & de notario, siue Cancellario ciuili declarauit Sac. Congregatio Immunitatis in Firmana 11. Ianuarij 1631. & de quocumque alio ministro laico in Sutrina 11. Augusti 1636. & in Ostunensi 3. Maij 1629.

Neque Iudex secularis hac in re vllatenus prohibere po- 2
test suis ministris absque incursu in excommunicationem per textum *in cap. Eos qui de immun. Eccles. in 6.* ibi: *aut alia obsequia*, vt sæpiùs declaratum est ab eadem Sacr. Congregatione Immunitatis, nominatim in Balneoregiensi 10. Iunij 1657. & in Auellina 6. Maij 1636.

Vndè cùm ex hac intimatione reddatur incompatibilis 3
vna Cancellaria cum alia, atque adeò Cancellarius reddatur inhabilis Cancellariæ Ecclesiasticæ, si vellet persistere in Cancellaria laicali, videtur ex hoc necessariò violari immunitas, & libertas Ecclesiastica, dum aufertur Episcopo ius, quod habet vtendi Cancellario seculari.

Eòque magis si pro tribunali Ecclesiastico concurrat con- 4
suetudo immemorabilis vtendi indifferenter similibus ministris, quæ sine violatione immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ nequit impediri, vt decernitur in *cap. Quoniam de immunit. Eccles. in 6.* vbi Doctores communiter.

Non obstat, quod id non contineatur directè in dicta 5
intimatione; quia sufficit ad effectum, de quo agitur, quod laicus promulget ordinationes, decreta, siue sint generalia, siue specialia, quibus indirectè, & sub quouis prætextu, vel quæsito colore tollatur, vel restringatur ius, siue potestas Ecclesiastica iuxta *can. 15. Bullæ in Cœna Domini*, & per ea, quæ diffusè tradit Cartar. *de immun. Eccles. num. 410.* & Sperell. *dec. 12. num. 44. & seqq. & dec. 100. num. 28. & seqq. lib. 1.*

Neque ex eo, quod hic Cancellarius dum inseruit laico, 6
& Ecclesiastico simul, Iudex laicus priuetur facultate illum puniendi, satis est ad euitandum in hoc casu violationem immunitatis. Nam S. Congregatio Immunitatis iam declarauit, quod ratione delicti commissi in officio, debeat officialis puniri ab eo superiore, quem in dicto officio recognoscit, cùm non repugnet, quod quis variis de causis, vel ministeriis subijciatur diuersis Iudicibus, vt clarè disponitur *in cap. Cum Capella 16. de priuil.* Præcipuè verò si Episcopus declarauerit suæ intentionis non esse, quod Cancellarius gaudeat fori priuilegio pro delictis, quæ in notariatu laicali fortè commiserit.

Et ita etiam dicendum est in alijs casibus, in quibus vio- 7
latur immunitas, & libertas Ecclesiastica per dictum *cap. Eos, qui temporale dominium obtinentes suis subditis, ne Prælatis, aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicunt, cùm talia in derogationem libertatis Ecclesiasticæ præsumantur, eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere;* quod etiam docent in hoc textu Archid. Geminianus, Io. Andreas, Monachus, Franchus, & alij, Suarez *disp. 21. de censur. sect. 2. num. 93.* Reginald. *lib. 9. prax. cap. 24. num. 358.* Coriolan. *in Bullam Cœnæ can. 15.* & Viuian. *lib. 3. ration. iur. tit. 49. cap. 5.* licèt enim, vt ali-

vt alibi dixi, prohibitio fiat laico, redundat tamen in præiudicium Eccleſiaſticæ perſonæ, quia ipſi indirectè prohibetur, ne poſſit vti iure ſuo, quoad ea, quibus indiget. Vndè fit fraus legi, quæ prohibet perſonas Eccleſiaſticas ſubijci Iudici laico. Is enim committit in legem, qui verba legis complectens, nititur contra legis voluntatem, *cap. fin. de reg. iur.* & facit ad rem *cap. Noſcerit de ſent. excomm.* Vndè non eſt dubium, quin habeant locum pœnæ impoſitæ violantibus libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam.

8 Quin & habere locum excommunicatio Canonis 15. *Bullæ Cœnæ*, affirmant Vgolin. *de cenſ. in explic. d. Can.* Filiuc. *tr. 16. cap. 20. q. 7. num. 267.* Alter. *de cenſur. in d. can. diſp. 16. cap. 3.* Duard. *in eod. can. quæſt. 20. & 22. in fine*, vbi alij, Bonac. *tom. 3. diſp. 1. de cenſur. q. 16. pun. 1. n. 2.* vbi licèt velit, quod per d. canonem non prohibeatur ſimplex mandatum, aſſerit tamen prohiberi etiam mandatum auctoritatiuè impoſitum ad modum decretorum. Ratio autem eſt, quia in hoc canone prohibentur etiam decreta, quæ ſunt contra immunitatem, & libertatem Eccleſiaſticam. Huiuſmodi autem intimationes, ſiue inhibitiones fiunt auctoritatiuè, & per decretum Iudicis. Vndè cùm tendant contra immunitatem Eccleſiaſticam, eſt illud ipſum, quod in hoc canone prohibetur.

9 Ex quo ſequitur, quod ille quoque, ad cuius inſtantias fiunt inhibitiones, incidat in prædictas cenſuras. Nam in d. canone habetur: *vel factis, vel ordinatis vſi fuerint*. Ille autem, ad cuius inſtantiam fit inhibitio, vtitur decreto Iudicis inhibitiuo, quia inhibitio intimatur ſubditis laicis. Et ita docet Sayr. *lib. 3. cap. 19. n. 10. de cenſur.* & Duard. *in d. can. 15. q. 24. n. 1.*

10 Nec obſtat, quod huiuſmodi inhibitiones fiant contra particulares perſonas, non autem contra communem libertatem Eccleſiaſticam, & proindè non pertinere ad hunc Canonem. Nam vt ſint inhibitiones contra Eccleſiaſticam libertatem, ſufficit, quod ſint contra exemptionem, quæ conuenit ex vi ſtatus Eccleſiaſtici, qualis eſt exemptio à iuriſdictione laica. Imò adhuc eſſet contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi eſſent contra ſpecialia iura, vel priuilegia alicuius Monaſterij, vel Eccleſiæ, vt docent Vgolinus, Sayrus, Reginaldus, Coriolanus, Duardus locis allegatis, & Carol. de Grat. *effect. Cler. 2. num. 71.* quod ſatis colligitur ex verbis ipſius Canonis, ibi: *ac quarumcumque Eccleſiarum iuribus*. Et probatur, quia iura particularis Eccleſiæ ſunt iura propria totius Eccleſiæ, & ipſius Summi Pontificis, cui talis Eccleſia ſubiecta eſt. Atque adeò, qui facit iniuriam vni tantùm Eccleſiæ, totam Eccleſiam Dei offendit, *l. 1. C. de Sum. Trinit. & fid. Cath.* vbi Baldus, & tradit Alban. *in lucubr.* ad Bartol. *in d. l. 1. num. 10.* Ac proindè non minus iura particularia pertinent ad immunitatem, & libertatem Eccleſiaſticam, quàm communia. Vide etiam quæ ſuper hac re diximus *tom. 1. conſ. 172.*

CONSVLTATIO LXXIII.

AD euitandum rixas, quæ occaſione funerum ſæpiùs à Confraternitatibus laicorum excitantur, humillimè Vrbis Parochi ſupplicarunt S. Rituum Congregationi, vt infraſcripta dubia declararet.

1 *An Confraternitas Mortis, atque adeò quæcumque aliæ Confraternitates ſeculares Vrbis, poſſint in funeribus erigere ſuam Crucem, quando defuncti à proprijs illorum Parochis tumulandi efferuntur ad ipſarum Eccleſias, in quibus ſepulturam elegerant?*

2 *An eædem Confraternitates poſſint ſuam Crucem erigere tam per viam, quàm in Eccleſia parochiali, quando cadauer non effertur à proprio illius Parocho ad ipſarum Eccleſias ſepeliendum, ſed ad ipſam Eccleſiam parochialem?*

3 *An Rectores, ſiue Sacriſtæ, alijque Capellani earumdem Confraternitatum, quando non incedunt cum ſuis Confraternitatibus, ſed ſeorſim ab illis, poſſint in funeribus ducendis ſtolam deferre?*

4 *An ijdem Rectores, ſiue Sacriſtæ, qui cum ſuis Confraternitatibus ad funus euocatis incedunt, poſt abſolutum à Parocho officium funeris in ſua Eccleſia parochiali, in qua cadauer delatum ſepeliendum eſt, poſſint ſuper dicto cadauere iterum funebre officium peragere? Et*

5 *An Parochi poſſint ſuper cadauere præſertim ſui parochiani, qui in Eccleſia, ſiue Oratorio Confraternitatum intra fines ſuæ Parochiæ poſitis, ſepulturam elegit, officium funeris peragere?*

ET quidem ad primum, quod attinet, negatiuè reſpondendum eſt. Primùm quia deferre ante ſe Crucem eſt ſignum dignitatis, ac iuriſdictionis, per *text. in cap. 1. vt lit. pend. in cap. Antiqua de priuil. & in Clem. Archiepiſcopo eod. tit.* Confraternitates autem ſeculares nullam habent dignitatem, aut iuriſdictionem in alienis Parochijs, vt proindè non potuiſſe Regulares ſaltem abſque priuilegio ſpeciali ingredi alienas Parochias cum Cruce, veriſſimè conſuluit Oldrad. *toto conſil. 82.* 1

Deindè quia id Confraternitatibus expreſsè prohibetur non ſolùm decreto huius S. Congregationis *in Andrienſi* 22. Nouembris 1631. his verbis: *Confraternitates laico um in actu aſſociationis cadaueris nullo modo Crucem erigere poſſunt*, ſed etiam & ſpeciatim à Statuto Cleri Romani *cap. 7. §. 4.* ibi: *Nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in ipſo funere portare præſumant*. Cùmque tam in ſupradicto decreto, quàm in ipſo Statuto dicatur *nullo modo, nulla ratione* Confraternitates in funeribus Crucem erigere poſſe, certum eſt, quod, ne tunc quidem illam erigere poſſunt, quando defunctus effertur ad ipſarum Eccleſias; quia, ſi tunc illam poſſent erigere, aliqua profectò ratione, & aliquo modo illam erigere poſſent contra mentem huius Sac. Congregationis, & Statuti Cleri Romani. 2

Non obſtat pro Confraternitate Mortis Bulla Pij IV. in qua illi conceditur priuilegium deferendi Crucem in eius Oratorio, ac in proceſſionibus per Vrbem; quia intelligi debet de proceſſionibus, quæ fieri ſolent à Confraternitatibus ſine præiudicio Parochorum, non autem de proceſſionibus funerum in illorum præiudicium, cùm in illis derogetur eorum dignitati, ac iuriſdictioni, atque adeò de illis fieri debuerat expreſſa mentio; nam priuilegium Principis non intelligitur cum præiudicio tertij, *l. 2. §. Si quis à Principe ff. ne quid in loco publico, & l. id, quod noſtrum, ff. de regul. iur.* Præcipuè quia in omnibus priuilegijs contineatur tacitè, vel expreſsè clauſula illa, *Sine tamen quorumcunque iurium parochialium præiudicio*, quæ non ſolùm intelligitur de adminiſtratione Sacramentorum, ſed etiam de ijs, quæ de iure debentur Parochiæ, & ſtante dictione *quorumcunque*, certum eſt præſeruari omnia iura parochialia, quia eſt vniuerſaliſſima, & omnia complectitur ita, vt prætextu priuilegij nullum præiudicium afferri poſſit Parochis quoad ea, quæ ipſis de iure debentur, atque adeò etiam quoad eas functiones, quæ ſunt de iure proprio Parochorum, quia non minùs læditur alienum ius non reddendo debitum, quàm vſurpando alienum, vt per Molfeſ. *par. 1. ſum. tract. 4. cap. 17. num. 73.* 3

Et ſanè, ſi accipiendum eſſet huiuſmodi priuilegium abſque vlla limitatione, ſequeretur, quod in omnibus funerum proceſſionibus, etiam quando defunctus ad Eccleſiam Confraternitatis Mortis non effertur tumulandus, poſſet illa erigere ſuam Crucem, atque adeò in eodem funere plures erigerentur Cruces, quod tanquam corruptela eſt reprobatum à Sacra Congregatione, & ab ipſo Cleri Romani Statuto *cap. 5. §. 7.* cum ſub vna tantùm Cruce funus ducendum ſit. 4

Eòque magis, quia erectio Crucis in funere eſt Confraternitatibus, ac alijs prohibita, & ſolis Parochis, *vt ex textu in cap. is qui de ſepult. in 6.* quia vt diximus ſupra, eſt ius parochiale ex Abb. *in cap. Abolendæ num. 6. de ſepult.* ideòque, vt priuilegium deroget huic iuri, debet in ſpecie concedere illius delationem. Priuilegium autem Confraternitatis Mortis in ſpecie id non concedit, atque adeò illud interpretari debemus, vt maximè poſſumus, ne deroget huic iuri per *l. ſi quando, C. de inoffic. teſtam.* cùm neque in verbis, neque in ſenſu ſit ipſi contrarium, iuxta *cap. 1. de conſtit. in 6.* & obſeruat Bartol. *in l. nam & poſteriores, ff. de leg.* Præcipuè quia ſortiri poteſt ſuum effectum extra proceſſiones funerum, ac proinde abſque derogatione iuris parochialis, & abſque præiudicio Parochorum. 5

6 Præterea quod ſenſus eiuſmodi priuilegij non ſit de proceſſionibus funerum ex eo quidem euincitur, quod nulla Eccleſia ius funerandi habere poteſt, niſi id ei concedatur ab Epiſcopo, vt per Abb. *in d. cap. Abolendæ de ſepult.* & Caualer. *dec.* 15. *num.* 2. Hinc conceſſa Eccleſia, non intelligitur conceſſum ius funerandi, niſi expreſsè fuerit conceſſum, vt per Archid. *in cap.* 1. *de pact. in* 6. & Vitalin. *in d. Clem. Dudum, eo* §. *huiuſmodi num.* 11. *de ſepult.* Nullibi autem conſtat Confraternitatem Mortis habuiſſe hoc ius tempore priuilegij à Pio IV. conceſſi, cùm in illo de hac re nullum verbum legatur, atque adeò non poteſt intelligi de proceſſionibus funerum, quando funus ad illius Eccleſiam ducitur, cùm in illis nullum habeat priuilegium, & ideò ſolùm intelligitur de delatione Crucis in illis proceſſionibus, quæ tempore conceſſionis priuilegij deferebatur, vt ex claris verbis ipſius Bullæ, nimirum: *Nec non tam in eorum Oratorio, quàm in Proceſſionibus per Vrbem faciendis Crucem ligneam, & habitum conſuetum de tela nigra cum capuccijs deferre, prout etiam de præſenti deferuntur.* Quibus etiam ex verbis nullo modo veriſimile videtur, voluiſſe Summum Pontificem Pium IV. vt Clerus Romanus procedat in funeribus ſub Cruce lignea Confraternitatis laicorum, nam politia eccleſiaſtica per huiuſmodi proceſſiones ferè deſtrueretur, cùm in eis laici Clericis præcederent, ac proinde Pontifex in hoc magis vſus fuiſſet ſua poteſtate in deſtructionem Ordinis eccleſiaſtici, quàm in ædificationem. Quare quod hic ſit legitimus ſenſus ſupradicti priuilegij, ex eo luculenter colligitur, quod *ex cap. vt priuilegia de priuil.* reijcienda eſt illa interpretatio priuilegij, tanquam deducens ad abuſum, ex qua ſequitur abſurdum, & relaxatur diſciplina eccleſiaſtica. Quia huiuſmodi interpretatio eſt contra mentem concedentis priuilegium, qui neque abuſus intendit, neque relaxare diſciplinam. Si autem interpretaremur hoc priuilegium de proceſſionibus funerum, ſequeretur abſurdum, quia eſt contra præeminentiam, dignitatem, iuriſdictionem, ac reuerentiam debitam Eccleſijs parochialibus, illarumque Paſtoribus, & relaxat diſciplinam circa Hierarchiam eccleſiaſticam, & ideò reiicienda eſt, cùm non ſit veriſimilis, ſed ſumenda eſt illa interpretatio, quæ veriſimilis eſt, vt notant Crauet. *conſ.* 33. *num.* 32. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 199. *n.* 10. *lib.* 2. & Bald. *conſ.* 343. *lib.* 1. Quia præſumitur ſemper, quod Pontifex in ſua diſpoſitione rationabiliter proceſſerit, atque adeò pro eius mente indaganda debet attendi veriſimilitudo rationis. Quis enim ſcandalo non afficeretur, ſi videret ſub Cruce Eccleſiæ carbonariorum, vel cerdonum procedere in ducendo funere Parochos Vrbis, Clerum regularem, Clerum ſecularem, etiam Collegiatarum inſignium, quæ Eminentiſſimorum Cardinalium Titulares ſunt, & Clerum aliquando Patriarchalium? Ex ijſdem etiam verbis Bullæ deprehenditur præſens abuſus eiuſdem Confraternitatis erigendi Crucem argenteam cum velo, quod eſt ſignum prærogatiuæ, nam ex decore maiori, atque ornatu maioritas apparet dignitatum per *text. in c. vt Apoſtolicæ de priuil. in* 6. *l. ſed & ſi quid,* §. *ſufficienter, ff. de vſufruct.* Boer. *de auth. magn. conſ. n.* 150. ac proinde coercendus ad formam Bullæ.

7 Quinimò etiamſi expreſsè conceſſum fuiſſet per dictam Bullam Confraternitati Mortis ius funerandi, ac faciendi funeris proceſſiones, non propterea conceſſum eſſe cenſetur ius erigendi Crucem in funeribus, vt diſertè ſtatuit Oldrad. *eo conſ.* 82. vbi egregiè probat, quod licèt Regulares habeant priuilegium per allegatam *Clem. dudum de ſepult.* recipiendi cadauera defunctorum, qui in eorum Eccleſia ſepulturam elegerant, non idcircò poſſunt ingredi cum Cruce in alienas Parochias ad leuanda cadauera. Quod etiam docet Cardinalis, & Imola *in d. Clem. Dudum d.* §. *huiuſmodi, & §. liberè.* Multò ergo minùs cum Cruce in illas ingredi poſſunt Confraternitates quæ ius funerandi non habent, quemadmodum illud non habebat Confraternitas Mortis tempore conceſſionis priuilegij erigendi Crucem in funeribus, cùm non potuerit illam deferre, neque funus ad ſuam Eccleſiam ducere abſque iure ſepulturæ, atque adeò non de proceſſionibus funerum, ſed de alijs Bulla Pij IV. intelligenda eſt.

8 Nihil refragante, quod Confraternitates hoc tempore habeant liberam ſepulturam, ſi non ex priuilegio expreſſo ſaltem tacito, ſiue ex conſuetudine. Quoniam hæc facultas conſiſtit, vt poſſint recipere omnes, qui elegerint in earum Eccleſijs ſepulturam, non autem tollitur per eam ius Parochis debitum ex iure communi, Gloſ. *in cit. Clem. Dudum,* §. *Verum, v. integrum,* cùm valdè ſint ex conſuetudine priuilegiatæ, habendo ius funerandi, quo antea carebant, vt optimè Hoſt. *in cap.* 1. *de ſepult.*

Ratio autem præcipua, cur Confraternitas Mortis, aliæque poſſint erigere Crucem in alijs proceſſionibus, non autem in funeribus, illa eſt, quia in alijs proceſſionibus nulla Eccleſia, ſiue Corpus eccleſiaſticum incedit ſub Cruce Confraternitatis, cùm omnes incedant ſeorſim ſub propria Cruce, & ideò non poteſt habere præeminentiam, dignitatem, ac iuriſdictionem in alios, ſed ſolùm in ſeipſam. Secùs autem eſt in funeribus, in quibus omnes incedere debent ſub vna tantùm Cruce ex decretis Sac. Congregationis ſuper Epiſcopis nominatim in *Barenſi* 2. Auguſti 1631. & in *Meſſanenſi* 14. Februarij 1635. ac ſæpè alibi, & ex ipſo Statuto Cleri Romani *cap.* 5. *cit.* §. 7. Quare, ſi Confraternitas laicorum deferret in funeribus ſuam Crucem, ſub qua Clerus ſecularis, ac regularis incederet, vtique haberet ſupra illum præeminentiam, dignitatem, ac iuriſdictionem. Quod eſt monſtrum in Hierarchia eccleſiaſtica. Maior enim ſubiiceretur minori, & vt Nazianzenus ait *orat.* 17. Spiritus carnis faſcibus ſubmitteretur, reclamante Clemente III. *in cap. omnes Principes,* Innocentio item III. *in cap. ſolitæ de maior. & obed.* & Bonifacio VIII. *in Extrauag. nam Sanctam, eod. tit.* 9

Neque vrget, quod conſuetudo, quæ per fidem ſubſcriptam, & à Confraternitate Mortis exhibitam probata, prætenditur, interpretata ſit hoc priuilegium de delatione Crucis, etiam in funerum proceſſionibus. Priuilegium enim recipit interpretationem à conſuetudine per textum *in cap. quod dilecto, de conſanguin. & affin.* & notat Rot. *deciſ.* 29. *num.* 2. *part.* 3. *recent.* Præſertim quia magis attenditur interpretatio ex ſubſecuta obſeruantia, quàm quælibet alia, licèt magis vera, & magis iuri conſona, vt tradit eadem Rot. *dec.* 574. *num.* 3. *part.* 1. *diu. & dec.* 165. *num.* 20. coram Eminentiſſimo Otthobono, ac aliàs ſæpè. 10

Quoniam, vt hæc obſeruantia vim habeat ita interpretandi hoc priuilegium, oportet primò, quod legitimè probetur. Deinde quod ſit vniformis. Quia licèt ad interpretationem ſufficiat, quod ita pluries fuerit obſeruatum, vt tradunt Doctores, ac Rot. *dec.* 80. *num.* 5. coram Cauallerio, attamen ſi ex Parochis aliqui ita obſeruauerunt, aliqui verò obſeruauerunt oppoſitum, vt probatur per fidem plurium Parochorum, obſeruantia non iuuat, quia tanquam difformis non eſt attendenda, vt benè explicat præ cæteris Dec. *conſ.* 225. *num.* 2. Crauet. *conſil.* 313. *num.* 4. Roland. *conſ.* 12. *num.* 2. *lib.* 4. Bartol. *in l.* 2. *vum.* 22. *ff. ſolut. matrim.* alijque, & confirmat Rota *dec.* 19. *part.* 2. *diu. & dec.* 366. *num.* 3. *part.* 4. *& dec.* 365. *num.* 2. *par.* 2. *recent. & dec.* 455. *num.* 9. *in fin. par.* 4. *& dec.* 99. *num.* 6. coram Merlino, atque adeò ſtandum eſt diſpoſitioni communi, ac ſolitæ formæ conceſſionis huiuſmodi priuilegij iuxta ea, quæ docent Bartol. *in d. l.* 2. *num.* 2. *ff. ſol. matrim.* Alex. *conſ.* 5. *num.* 7. *lib.* 3. Crauet. *conſil.* 861. *num.* 5. & Rot. *dec.* 438. *numer.* 2. *par.* 1. *diu.* Vndè quamuis in hac conceſſione non ponatur expreſsè ſupradicta limitatio, illa tamen ineſt ex natura rei per ſuperiùs deducta. 11

Iis etiam accedit, quod cùm plerique teſtes in dicta fide ſubſcripti non teſtentur, niſi de obſeruantia in genere, & obſeruantia erigendi Crucem in funeribus prouenire potuerit ex funere occiſorum, vel ſubmerſorum, vel cadauerum in agris repertorum, quorum funeribus Parochi cum ſuis Crucibus non interſunt, cùm non inuitentur à Confraternitate Mortis, atque adeò cùm ſit ex actibus æquiuocis, qui poſſunt habere pro cauſa, vel priuilegium Confraternitati in huiuſmodi funeribus conceſſum, vel licentiam Parochorum, non releuat, vt aduertunt Aretin. *conſ.* 115. *numer.* 3. coram Durando *dec.* 285. *numer.* 21. *& deciſ.* 120. *numer.* 2. *par.* 2. *rec.* paſſimque alibi. 12

Denique id præcipuè fallit, quando conſuetudo eſt contra ius naturale, & publicum, qualis eſſet in hoc caſu, ſi Clerici incederent ſub Cruce laicorum, vt latè Decian. *conſ.* 21. *num.* 4. 64. & 70. per textum *in cap. eſt ordo quæſt.* 5. Præpoſit. *in cap. conſuetudo d.* 12. & Abb. *conſ.* 21. *num.* 4. *& ſeq. par.* 1. Imò ſufficit, quod ſit contraria iuri canonico, Crauet. *conſ.* 96. *num.* 3. Tunc enim corruptela vocanda eſt, Abb. *eod. conſ. d. num.* 5. & licèt eſſe immemoria- 13

niorlalis, tamen vti irrationabilis, ac proinde impræscriptibilis, non esset attendenda, Gregor. XV. *dec.* 310. *num.* 5. *& 6. & dec.* 124. *num.* 4. Rota in Æsina bonorum 27. Maij 1637. coram Buccabella affirmans, huiusmodi consuetudinem non vacare vehementi suspicione calumniæ, ideòque denegandam esse remissoriam, ad ipsam probandam, Mantic. *dec.* 81. *num.* 5. & *dec.* 343. *num.* 2. *part.* 1. *diu. & dec.* 220. *num.* 3. Quia probata non releuat, vt in hac specie dixit Rota *dec.* 142. *num.* 6. *par.* 4. *rec.*

14 Atque ita, vt, secluso etiam iure, obseruantia deberet præscribi spatio quadraginta annorum, vt requirit Grat. *discept.* 298. *num.* 8. Agitur enim de iure alterius tollendo, Felin. *in cap. statuimus, de maior. & obed. num.* 2. & Rot. *in nou. dec.* 6. *de consuet.* Imò cùm agatur de actibus facultatiuis, quales sunt, quod aliquot Parochi permiserint Confraternitatem Mortis Crucem in funeribus deferre, non incipit præscriptio, nisi à tempore prohibitionis ita, quod saltem semel in contradictorio iudicio fuerit obtentum, Gratian. *loc. cit. num.* 9. Surd. *cons.* 127. *num.* 23. *lib.* 1. Decian. *vbi supra num.* 67. & Gregor. XV. *dec.* 126. *num.* 5. Simplex enim tolerantia, & officiosa quædam modestia, qualis potuit esse in aliquibus Parochis, non sufficit ad inducendam consuetudinem contrariam, Crauet. *d. cons.* 96. *num.* 6. *in fin.* Decian. *eod. cons.* 21. *num.* 78. Et ex actu vnius Parochi non infertur, Dec. *cons.* 215. *num.* 2. Gregor. *dec.* 162. *num.* 12. Eò vel maximè, quia id ius parochiale datum est à iure communi omnibus Parochis Vrbis, & ideò esset necessarium probare, quod omnes passi sint, Confraternitates deferre huiusmodi Crucem spatio tanti temporis ad præscribendum necessario. Quod tradunt Doctores, & Glos. *in l. de quibus ff. de leg. & in l.* 1. *v. Prælatis, & in l.* 2. *C. quæ sit longa consuet.* ac Rot. coram Merlino *dec.* 353. *num.* 54. Probanda itaque foret coactio, quæ durasse debuit per tempus saltem annorum quadraginta, vt supra diximus, cuique restitutum non sit. At restiterunt olim, ac pridem Vrbis Parochi, vt ex fide, quæ datur. Imò neque sufficeret aliquot esse coactos, sed vt omnes coacti sint, requiritur, cùm per vnum non coactum seruetur in causa communi libertatis possessio. Præsertim cùm habeantur actus contrarij, quamuis vnicus actus, non obstantibus mille in contrarium plenè probet, dictam consuetudinem non extare, Surd. *cons.* 393. *num.* 23. *& seqq.* Gregor. *decis.* 162. *num.* 9. *& seq.* Nec potuerint Parochi antecessores præiudicare suis successoribus, nec præsentes etiam volentes renunciare, vt prolixè firmat Gratian. *d. discept.* 298. *num.* 99. *&* 84. *& seq.* quod arguit intolerabilem indecentiam, Rot. coram Eminentissimo Ottobono *decis.* 149. *num.* 18. Gregor. *dec.* 441. *num.* 8. *& dec.* 44. *num.* 1. *par.* 7. *rec.* Cùm igitur hæc consuetudo, quæ obtenditur, sit irrationabilis *ex cap.* 1. *de consuet. in* 6. ibi: *de ambitionis radice processit*, est omninò extirpanda *ex cap. fin. eod. tit.* vbi Canonistæ communiter.

15 Minùs etiam aduersatur Bulla Vrbani VIII. pro eadem Confraternitate Mortis, neque illius statutum 44. Nam solùm loquuntur de sepeliendis in Ecclesia tamen parochiali, cadaueribus occisorum, ac pauperum, quæ à Parochis requisitis post viginti horarum spatium non sepeliuntur. Quod vltrò concedimus; quia cùm in his casibus non deferatur Crux parochialis, æquum est, vt deferatur Crux Confraternitatis.

16 Non obstant denique decreta Sacræ Congregationis super Episcopis, & aliarum, neque Statutum Cleri Romani *d. cap.* 5. §. 7. scilicet quod vna tantùm Crux illius Ecclesiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur, erigi debeat. Nam quoad decreta nullum, quod viderim, loquitur de Ecclesijs Confraternitatum, sed de Ecclesijs cathedralibus, collegiatis, regularibus, parochialibus. Alioquin esset Sacra Congregatio sibi ipsi contraria, cùm in dicta *Andrien si* decreuerit, nullo modo Confraternitates in actu associationis cadaueris Crucem erigere posse. Et ad Statutum quod attinet, illud loquitur de Ecclesijs, quæ ius habent, siue priuilegium erigendi Crucem in funeribus. Confraternitas autem Mortis, ac quæcumque aliæ nullum ius, aut priuilegium habent erigendi huiusmodi Crucem, vt hactenus probatum est, & elicitur ex ipso Statuto, vbi sic disponitur: *Demùm incedant omnes sub vna tantùm Cruce illius Ecclesiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur. Nec alia Crux, siue Crucifixus sub quouis prætextu, vel consuetudine erigatur, siue sit Ecclesiæ parochialis, siue Regularium, siue laicorum Confraternitatum, siue etiam Collegiatarum insignium, siue Patriarchalium.* In quo cùm æquiparentur Ecclesiæ Confraternitatum Ecclesijs patriarchalibus, regularibus, collegiatis, & parochialibus, quæ omnes habent ius, aut priuilegium erigendi Crucem in funeribus, ideò sicut habent hoc ius eiusmodi Ecclesiæ, ita illud habere debent Confraternitates laicorum. Alias derogaretur nedum iuribus parochialibus, sed etiam ipsis Ecclesijs collegiatis, ac patriarchalibus, si in concursu erectionis Crucis in funere essent pares Ecclesijs Confraternitatum laicorum, nullum ius, aut priuilegium habentium Crucem in funeribus erigendi, atque adeò, vt euitentur tot absurda, inte ligendum est præsens Statutum de Ecclesijs habentibus tale ius, vel priuilegium.

Deinde non potest hoc Statutum intelligi, nisi Confra- 17
ternitates fuerint ad funus inuitatæ, cùm non possint ad funus accedere, nisi speciatim, & expressè inuitentur, vt ex declaratione Sacræ Congregationis super Episcopis *in Bononien si* 9. Decembris 1617. & ex Statuto Cleri Romani *d. cap.* 7. § 1. Quando autem inuitantur, nullo modo possunt in actu associationis cadaueris Crucem erigere, vt ex eadem S. Congregatione decretum est *in d. Andrien si*, & ideò licèt funus ad ipsarum Ecclesias ducatur, nequeunt tamen Crucem erigere, quia etiam in hoc casu non possunt ad funus accedere, nisi speciatim, & expressè inuitentur, ac proindè statutum habet locum dumtaxat in Ecclesiis, quibus id ex iure, vel ex priuilegio fuerit concessum.

Et quamuis in dicto Statuto fiat mentio Confraternita- 18
tum, id tamen est per modum negationis, quod scilicet non erig nt Crucem, item per modum auxesis, hoc est per amplificationem, redundantiam, exagerationem, & congeriem, & quatenus aliquo iure poterint in funeribus Crucem erigere, non autem quod de facto erigant. Quod ita eius mens redditur explicatior. Etenim duas partes hoc Statutum complectitur. Prima decernit, quod omnes incedant sub vna tantùm Cruce illius Ecclesiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur. Secunda verò pars statuit, quod nec Confraternitates, nec alij quicumque Crucem in funere erigant. Ex his autem perspicuum est, quod Statutum facit tantùm mentionem Confraternitatum in hac secunda parte, quod scilicet illæ non erigant Crucem, non autem in prima. Feciffet autem in prima, si illas in ea voluisset comprehendere, ac dixisset: Incedant omnes sub vna tantum Cruce illius Ecclesiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur, siue sit parochialis, siue Confraternitatum, siue Collegiatarum, siue Patriarchalium. Cùm igitur id omiserit, noluit illas in ea prima parte comprehendere, atque adeò reliquit Crucem in funeribus deferendam illi Ecclesiæ, cui ex iure, vel ex priuilegio competit eam deferre, ac prohibuit in secunda parte Confraternitatibus, ne in funere illam erigant. Ideòque idem Cleri Romani Statutum in posteriori *cap.* 7. §. 4. vbi in specie de Confraternitatibus laicorum loquitur, apertè disponit, quod nulla ratione Crucem erectam in ipso funere deferre præsumant. Quod Satutum inane quidem redderetur, si illæ Crucem erigere possent. Ne igitur reddatur inane, dicendum omninò est Confraternitatem Mortis, atque adeò quascumque alias Confraternitates seculares Vrbis ex vi etiam Statuti Cleri Romani nullo modo, nullaque ratione in funeribus Crucem erigere posse, etiam quando cadauer ad earum Ecclesias tumulandum defertur, sed erigendam esse Crucem parochialem, quæ deferri tantùm debet in funeribus ex S. Congregatione super Episcop. & Regul. apud Gauant. *in manual. Episcop. v. Exequiæ n.* 14. nisi tamen cadauer efferatur tumulandum ad Ecclesias, quæ ius, aut priuilegium habent erigendi Crucem in funeribus.

Ad *secundum* etiam negatiuè. Ita sæpiùs declarauit Sac. 19
Congregatio Rituum, speciatim *in Barensi* 2. Augusti 1631. & in *Messanensi* 12. Februarij 1635. superiùs allegatis, & Sacra Congregatio super Episcop. & Regular. *in Castellanetensi* 1593. & *in Barensi* 29. Iulij 1616. & in *Pientina* 14. Iunij 1647. in quibus declarationibus habetur, quod vnica tantùm Crux in funeribus deferatur, quod etiam elicitur ex libro Rituali Romano *in rubr. de Exeq.* ac disponitur in Statuto Cleri *cit. cap.* 5. §. 7.

Et quoniam delatio Crucis est signum præeminen- 20
tiæ, ac iurisdictionis, & Confraternitates nullam habent præeminentiam, ac iurisdictionem, nullumque ius pa-

rochiale in alienis Parochiis, vt ſupra probatum eſt, atque adeò multò minùs in Eccleſijs ipſis parochialibus, idcircò illam deferre debent Parochi, ad quorum Eccleſias funus perducitur, & ad quos de iure ſpectat mortuos ſepelire. Quibus accedit inconcuſſa conſuetudo deferendi in hac ſpecie Crucem parochialem tantùm, quæ ſufficienter probatur ex fide ſubſcripta à viris grauibus, formiter recognita, & Sac. Congregationi exhibita, vt per Add. ad Gregor. *dec.* 214. *lit. B.* & per Rot. *dec.* 525. *par.* 2. *rec. ac dec.* 248. *n.* 8. *par.* 6. *recent.*

21 Ad *tertium* pariter negatiuè, ſolùmque illis ſtola conceditur à Statuto Cleri Romani *d. cap.* 7. §. 7. quando interſunt vna cum ſuis Confraternitatibus. Quia vſus ſtolæ præſertim in funeribus eſt ſignum iuriſdictionis parochialis, eiuſque delatio eſt de iuribus parochialibus, ac proindè ſpectat priuatiuè ad Parochos, vt in ſpecie reſoluit Rot. in Romana Iurium funeralium 14. Iulii 1653. §. *quibus conſequens, & §. ſeq.* coram Vallioletano, traditque Lezana *in ſum. quæſt. regul. cap.* 12. *num.* 41. vbi *num.* 3. ſubdit, fuiſſe declaratum à Sacra Congregatione Concilij ſub die 2. Iulii 1620. non poſſe Regulares deferre pluuiale, aut ſtolam extra Eccleſiam, aut clauſtrum per alienas Parochias, ea quidem ratione, quia ſtola eſt ſignum propriè denotans iuriſdictionem, & officium Sacerdotale, per Gloſ. *in l. vnic. v. fibulis, C. nulli licere.* Vt proindè ſi Epiſcopus interſit funeri, non liceat Parocho eam deferre; quia Epiſcopo præſente ceſſat eius iuriſdictio, & non fungitur officio ſacerdotali, vt per Gratian. *d. diſcept.* 298. *num.* 74. Atque ità ſemel, ac iterum cenſuit hæc Sacra Congregatio in *Nucerina* ſub die 24. Octobris 1609. & in *Præneſtina* ſub die 13. Iulii 1619. vbi declarauit, Parochum tantummodò ſtolam deferre debere, ac omnes alios præcedere. Et habetur ex dicto libro Rituali Rom. *loc. alleg.* Cùm enim ſolus Parochus in aſſociandis funeribus fungatur munere proprio, debet etiam ipſe ſolus ſtolam deferre, quatenùs illaeſt proprius habitus ſacerdotalis, *can. cum Eccleſiaſtica diſt.* 23.

22 Ad *quartum* poſſe, abſque tamen ſtola, & aſperſorio. Porrò officium funeris non eſt velut baptiſmatis Sacramentum, quod nequeat reiterari, ſed cum ſtola dicimus, non poſſe, quia cum ſtola eſt munus parochiale, Gloſ. *in cap. Quia ex eo, v. parochialibus, de pæn.* ac ità declarauit hæc Sacra Congregatio tùm aliàs, tùm in vna Cauarum ſub anno 1665. nimirùm, *poſſe Capellanos ſodalitatum reiterare officium defunctorum ſuper cadauere parochiani abſque tamen ſtola, & aſperſorio.*

23 Neque obſtat, quod non repugnet, quin Capellani, vel Sacriſtæ Confraternitatum ſtolam deferant ex deductis à Gratian. *ea diſcept.* 298. *num.* 55. ac ſignate *num.* 66. Primò quia id illis conceſſum eſt ad formam Statuti Cleri Romani *d. cap.* 7. §. 7. ſcilicet: *Capellanus cuiuslibet Confraternitatis cotta, ac ſtola indutus poſt eandem Confraternitatem tanquam illius moderator, & rector immediate ſubſequatur*, atque adeò per viam tantùm, vnde non poteſt extendi ad alios actus. Secundò quia Parochi non denegant illis reiterationem officii, neque delationem ſtolæ in caſu Statuti Romani, ſed tantùm illius vſum cum ſperiorio, qui vſus regulariter ſpectat ad Parochos per ſæpiùs *cit. Clem. Dudum*, §. *huiuſmodi de ſepult.* Stola enim, vt diximus, eſt ſignum ſpiritualis iuriſdictionis, qua intra fines Parochiarum non poſſunt alii, niſi Parochi vti, præſertim in munere parochiali.

24 Ad *quintum*, ſecluſa legitima conſuetudine, vel priuilegio Apoſtolico, de quibus hactenus non conſtat, affirmatiuè reſpondendum eſt. Nam Eccleſia parochialis habet intentionem fundatam ex iure communi ſuper omnibus Eccleſiis, ac Oratoriis ſitis intra fines Parochiæ, vt colligitur ex Concilio Cabilonenſi relato *in Can. Eccleſiæ* 16. *q.* 1. & ex Concilio Vuormacenſi *in can. Quicunque ead. c. & q.* atque *ex cap. ad audientiam* 3. *de Eccleſ. ædif.* traduntque Canoniſtæ ad hos locos, & *in cap. paſtoralis, de ijs, quæ fiunt, & in rubr. de Paroch.* eſtque conſtans huius Sacræ Congregationis ſententia, vt in *Neapolitana* 18. Maii 1602. & in *Cæſarauguſtana* 14. Ianuarij 1612. & in *Mediolanenſi* 29. Nouembris 1632. Idipſum etiam declarauit Sacra Congregatio ſuper Epiſcop. *in Senogallienſi* 5. Iulii 1583. & in *Ferrarienſi* 12. Septembris 1598. ſcilicet, *Parochus ſi velit, poteſt perſoluere officium funeris in Eccleſia Confraternitatis, & Laudenſi* 20. *Auguſti* 1601. *& 2. eiuſdem* 1647. vbi declarauit, *poſſe Parochum interuenire in funeribus, quæ fiunt in Eccleſiis Confraternitatum, licèt defuncti non ſint de ſua Parochia, ac debere huiuſmodi functiones Capellanis Confraternitatum permittere, ſi vocatus nolit accedere*, ac alibi ſæpius, præcipuè in *Bergomenſi* ſub anno 1587. in qua, propoſito dubio: *Se hauendo priuilegio le Compagnie di ſepellire i loro fratelli, il Rettor ſolo della Parochiale, e non altri dee recitare l'Officio ſopra i cadaueri, come ſi vſa nelle Chieſe parochiali*, Sacra Congregatio reſpondit: *obſeruetur de ſepeliendis Sodalibus in Societatis Oratorio priuilegium illi ſuper ſepultura conceſſum. Et quamuis in huiuſmodi ſepulturæ officio Rector parochialis ſolus ſtola indutus debeat peragere officium iuxta ritum Eccleſiæ, & ſepelire mortuos quoſcumque intra limites ſuæ Parochiæ, non arceatur Societatis Capellanus, ſi is quoque velit Rectori aſſiſtere, & ſimul cum eo officium ſepulturæ pro defuncto ſodali ſuæ ſodalitatis in illo tamen Oratorio recitare*, firmatque *Barboſ. de offic. Paroch. par.* 3. *cap.* 26. *num.* 80. *& Lauor. var. tit.* 2. *cap.* 11. *num.* 106.

Vndè Confratres, alijue, qui prætenſo iure, quaſi hoc officium peragere ad ſe pertineat, nolunt Parochum fungi officio ſuo, iuraque ſua parochialia in eiuſmodi Eccleſijs, vel Oratorijs exercere, incurrunt excommunicationem 17. *in Bulla Cœnæ Domini* inflictam contra vſurpantes iuriſdictiones, ſeu fructus, redditus, ac prouentus, ſpectantes ad eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum, vt docent Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 21. Caietan. *in ſum. v. Excommunicatio* 5. *cap.* 27. Bonacin. *de cenſur. diſp.* 1. *quæſt.* 18. *punct.* 2. & Bordon, *deciſ. miſcell.* 42. 25

Neque refragatur, quod aliquando Capellani Sodalitatum hoc defunctorum officium peregerint. Quoniam vel illud peregerint ex negligentia quorundam Parochorum, vel cùm id ſit facultatiuum, ac dependeat ab eorum voluntate, non potuerunt Confratres acquirere quaſi poſſeſſionem negatiuam, niſi præceſſerit ipſorum negatio, & Parochorum acquieſcentia, vt per Caputaq. *deciſ.* 415. *par.* 2. Rot. *deciſ.* 565. *num.* 1. *par.* 1. *recent.* & apud Poſth. *deciſ.* 154. *num.* 3. Atque adeò Confraternitates, quæ id Parochis contra iuris diſpoſitionem denegare contendunt, vel debent exhibere priuilegium clarum, ac indubitatum, vel probare immemorabilem, aut ſaltem præſcriptionem quadragenariam cum titulo, vt requiritur ad præſcribendum contra iuris diſpoſitionem ad tradita per Gloſ. *in cap. peruenit v. cenſus de cenſib.* ibique Abb. *nnm.* 3. Rot. *deciſ.* 79. *num.* 3. *par.* 1. *recent.* & apud Merlin. *deciſ.* 8. *num.* 7. Imò hæc S. Congregatio in *Pientina* 8. Auguſti 1637. requiſiuit probationem immemorabilis temporis ad firmandum contrariam conſuetudinem. 26

Minùſque refragatur Statutum Cleri Romani *cit. c.* 5. §. 10. nempè: *Sacerdos eiuſdem Eccleſiæ, ad quam cadauer delatum eſt, indutus ſuperpelliceo, & ſtola, atque pluuiali nigri coloris proſequatur officium à Rituali Romano præſcriptum.* Nam huic Statuto iam pridem reſpondit Sacra Congregatio ſuper Epiſcopis, ſcilicet habere locum in Eccleſijs Confraternitatum, quando Parochus nolit officium peragere, ſecus autem ſi velit, vt ex eius declaratione ſub die 11. Decembris 1578. ſuperiùs relata apud Nicol. *v. Confraternitas num.* 20. *&* 1658. ibi: *Parochus, ſi velit, officium funeris perſoluat in Eccleſia Confraternitatis.* Prætereà Statutum accipiendum eſt de Eccleſijs Parochialibus, & exemptis, ceu ſunt Eccleſiæ Regularium, pro quibus extant plures declarationes tum huius Sac. Congregationis, tum aliarum, quod ſcilicet officium ſuper cadauere in ſuis Eccleſijs ſpectat ad Regulares, & non ad Parochos, niſi contra probetur conſuetudo immemorabilis. Et, vt ita accipiatur, fiduciam tribuit Lauor. *loc. cit.* ex dicta declaratione in *Laudenſi* 20. Auguſti 1601. videlicet, *Officium ſuper defunctis in Eccleſia, vel Oratorio Confraternitatis non exemptæ ſit à Parocho, non à Capellano Confraternitatis.* Quod etiam perſpicuè comprobatur ex addueta declaratione in *Bergomenſi*, in qua iuſſum, vt obſeruetur de ſepeliendis cadaueribus in Societatum Oratorijs priuilegium illis ſuper ſepultura conceſſum. Et quidem aliter Statutum haud eſt intelligendum, niſi dicatur, voluiſſe decernere, quod eſt contra ius commune, tot decreta Sacrarum Congregationum, ac diſciplinam eccleſiaſticam, id, quod de viris religione, ac doctrina eximijs, qui illud iuſſu Eminentiſſimi D. Cardinalis Millini ediderunt, nefas eſt ſuſpicari. Eòque præcipuè, quia Statutum non tollit Parochis poteſtatem huiuſ- 27

modi

modi officium peragendi, sed solùm decernit, quod Parochus non teneatur ingredi Ecclesias, ad quas funus defertur, non verò quod nequeat ingredi, si velit cum stola, Cruce, & superpelliceo, ibiq; officium peragat. Et tandem, quia Parochi sunt in possessione peragendi huiusmodi officium in Ecclesijs, & Oratorijs Confraternitatum, vt ex fide, quæ exhibetur, cum qua possessione, etiamsi concurreret possessio Confraternitatum, præferenda est illa Parochorum, quia habet assistentiam iuris communis, declarationes huius Sacræ Congregationis, ac Episcop. & Regular. & Statuti Cleri Romani, vt per Rot. *dec.* 81. *num.* 1. *part.* 1. *diuer.* Seraph. *decis.* 1437. *in fin.* & Posth. *de ma-*
28 *nut. obseru.* 71. *num.* 74.

Atque ita respondi his dubijs pro Parochis tum ex munere Camerarij Cleri Romani, quo tunc temporis fungebar, tum ex propria, & communi obligatione tuendi iura parochialia. Et prima quatuor dubia eadem S. Congregatio ad fauorem Parochorum resoluit sub die 27. Ianuarij anno 1679. Verùm, non acquiescentibus Confraternitatibus, fuerunt secundò proposita in eadem S. Congregatio-
29 ne, quibus iterum in hunc modum respondi.

Eminentiss. Domini. Iterum in hac Sac. Congregatione proponuntur quinque dubia in Romana funerum, quorum quatuor ad fauorem Parochorum fuerunt resoluta, & quintum dilatum. Idcircò ijdem Parochi supplicant Eminentissimis Patribus, vt quoad quatuor priora persistant in decretis ex ijs, quæ in hac S. Congregatione sub die 27. Ianuarij præteriti deducta sunt ex summa benignitate ab EE. VV. resumenda, & quoad primum, & quin-
30 tum resoluendum pro Parochis etiam ex sequentibus.

Et quod ad primum scilicet: *An Confraternitas Mortis, atque adeo quæcunque aliæ Confraternitates seculares Vrbis, possint in funeribus erigere suam Crucem, quando defuncti a proprijs illorum Parochis tumulandi efferuntur ad ipsarum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerant:* persistendum est in decretis, hoc est negatiuè respondendum ex iure
31 quidem communi.

Primò. Si enim antiqua spectemus iura, iam olim florente ecclesiastica politia per decreta Summorum Pontificum inuasiones iurium alienæ Parochiæ seuerè sub anima duersione inhibitas fuisse reperiemus. Cùm enim Populus christianus augeretur, Dionysius Papa singulas Ecclesias singulis Sacerdotibus assignauit, ne quis alterius fines ingrederetur, id quod clarè patet ex eius *epist.* 2. *ad Seuerum Episcopum*, relata *in can. Ecclesias* 13. *q.* 1. vbi ita sanciuit: *Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus, parochias, & cœmeteria eis diuisimus, & vnicuique sua proprium habere statuimus ita videlicet, vt nullus alterius Parochiæ terminos, aut ius inuadat, sed sit vnusquisque suis terminis contentus*, licèt Baronius *tom.* 3. *ad ann.* 325. existimet di-
32 uisionem hanc ab ipsis Apostolis factam fuisse.

Hoc modo, & D. Paulus, & Barnabas *Act.* 14. constituebant per ciuitates presbyteros, vt quisque suæ ciuitatis, non alterius curam gereret. Vnde Patres, nominatim Ignatius *epist. ad Antiochenos*, & Concilia nil magis inculcant, quàm presbyteros sua parochia contentos esse debere, neque illis quidquam in aliena parochia, & alienos parochianos agere licere. Ita Concilium Ancyranum *can.* 13. Nicenum 1. *can.* 60. & Nannatense *can.* 8. Quomodò igitur Confraternitates laicæ potestatem habent inuadendi cum sua Cruce alienas parochias ad leuanda cadauera, inuitis Parochis, quando Regulares ipsi eam non habent, nisi ex priuilegio Summorum Pontificum, de quibus in-
33 fra, & nisi ex licentia proprij Parochi?

Hinc Lauorius *var. lucubr. tit.* 2. *c.* 11. *n.* 72. ait clarissimi iuris esse, neminem debere in aliquam parochiam ingredi ad diuina celebranda, vel ad officium aliquod exercendum contra voluntatem Episcopi, seu Rectoris *ex can. Episcopus* 27. *q.* 1. *can.* 1. 6. *q.* 3. *can. nullus* 9 *q.* 2. & per rotam *quæst.* 3. præcipuè *ex can. nullus*, & *can. conqueſtus*. Additque, quod licèt Regulares habeant ius sepeliendi, & defunctus elegerit sepulturam in eorum Ecclesijs, nihilominùs non possunt, irrequisito Parocho, ingredi cum Cruce in alienam parochiam processionaliter, & cadauer efferre, sique hoc præsumant, licitum esse Parochis auferre Cruces, vt probat Oldrad. *cons.* 82. *de sepult.* Fusch. *de visit. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 8. Vgolin. *de offic. Episc. cap.* 17. *num.* 3. & auferendo Cruces non dicuntur inferre iniuriam per *text. in cap. cum ad sedem de rest. spol.*

Secundò idem probatur ex Bonifacio VIII. *Extrauag.* 34
Super Cathedram, §. *huiusmodi de sepult.* & ex Concilio Viennensi *in Clem. dudum eod.* §. *ac tit.* vbi asseritur ius sepeliendi, ac funerandi, atque adeò erigendi Crucem pertinere ad Parochos, non autem ad Confraternitates laicas, à quibus hucusque nullum ius, neque priuilegium ostensum est nedum funerandi, hoc est, ducendi funus cum Cruce ex alienis parochijs ad suas Ecclesias, sed ne recipiendi quidem defunctorum cadauera.

Tertiò quod ex iure communi solis Parochis Crucem 35
deferre in funeribus ducendis permissum sit, clarissimè constat ex subiectis priuilegijs hac in re concessis Regularibus à Summis Pontificibus. Primum est Benedicti XI. *in Extrauag. Inter cunctas* §. *porrò de sepult.* ibi: *Iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eos*, scilicet Patres Prædicatores, *elegerunt, dum viuerent, sepulturam processionaliter cum Cruce cantando, seu legendo officium mortuorum, vel psalmos, & alienas ingrediendo parochias, possint assumere, & ad suas deferre Ecclesias tumulanda.*

Secundum est Xisti IV. in constitutione sua, quæ inci- 36
pit: *Regimini vniuersalis Ecclesiæ* inter priuilegia Ordinis Franciscani sub *fol.* 148.

Tertium est Leonis X. in Concilio 5. Lateranensi *Con-* 37
stit. quæ incipit: *Sacro approbante Concilio*, his verbis; *Parochias autem cum Cruce ad leuanda corpora, seu funera,* (en ius funerandi distinctum à iure sepeliendi) *eorum, qui apud Ecclesias domorum, & locorum eorum dem suam elegerint sepulturam intrare, &c.* & huic constitutioni innixa S. Congregatio super Episcopis, & Regularibus super eadem re suum edidit decretum apud Quarantam *in sum. Bullarum v. Priuilegia Regularium.*

Quartum est B. Pij V. in constitutione, quæ incipit, *Ad* 38
hoc nos Deus, relata à Confectio *in collect. Bullar. de priuil. Mendic. sub fol.* 168. ibi: *Necnon fratres ipsi quæcunque corpora defunctorum, qui se in eorum Ecclesijs sepeliri ordinauerint, &c. si vocati fuerint, ipsorum fratrum Cruce eleuata, &c. ex ipsorum defunctorum domibus leuare.*

Quintum est Gregorij XIII. constitutione incipiente: 39
Et si Mendicantes apud eumdem Confectium *sub fol.* 209. totidem penè verbis, quibus B. Pij V. Constitutio, scilicet: *& quorumcunque Christi fidelium pro tempore defunctorum cadauera, qui se in Ecclesijs dictorum Ordinum sepeliri ordinauerint, &c. si ad id vocati fuerint, Cruce sui Ordinis eleuata ad domum dictorum defunctorum accedere, & illa exinde auferre, ac ad ipsorum Ecclesias, &c. ex ipsorum defunctorum domibus leuare.*

Eluceſcit ergo ad solos Parochos ex iure communi dela- 40
tionem Crucis in funeribus spectare priuatiuè quoad alios, nisi ex priuilegio id eis fuerit concessum, sicut concessum est Regularibus. Certum est, priuilegium ex sua natura derogare iuri communi. Si autem delatio Crucis in funeribus non esset ius parochiale, non tot Summorum Pontificum, & Conciliorum Constitutiones, ac decreta pro Regularibus super eadem sancita, & publicata fuissent. Priuilegium enim semper ita accipi debet, vt non sit otiosum, sed aliquid operetur in fauorem priuilegiati, *cap. in his de priuil. & cap. si Papa eod. tit. in* 6. Quod adeò verum est, vt pro aliquo effectu causando censeatur derogare iuri communi, etiamsi expressè non deroget per citatos textus, & obseruant Bartol. *in l. si finita*, §. *ex hoc edicto ff. de damnis dat.* Abb. *in cap. quod dilecto de consang.* & Menoch. *lib.* 6 *præsumpt* 40. *n.* 11. Sic quoque decimæ debentur Parochis ex iure communi, vt *ex c. Parochianos de decim.* cum alijs, & tamen Regulares illas Parochis non soluunt, quia ex priuilegio exempti, *cap. ex parte*, *cap. pen. de decim. cum similibus.*

Quapropter Zechius *de republ. ecclesiast. c.* 28. *n.* 18. rectè 41
infert, quod vbi aliquis non est sepeliendus in Ecclesijs Regularium, non debent ipsi ingredi alienam Parochiam ex Olderado *d. cons.* 82. quia priuilegia sunt intelligenda, vt minus lædant ius commune, quàm fieri possit, & iure communi nemo possit immittere manum in alienam Parochiam, *cap. scriptum est* 6. *quæst.* 3. *Clem. Dudum* §. *huiusmodi de sepult.* & sic tenet Federic. *cons.* 154. Rebuff. *lib.* 1. *const. Franc. de sent. excom. ar.* 3. *glos.* 1. *n.* 3. Hæc Zechius.

Id ipsum constat quartò ex declarationibus S. Congre- 42
gationis Concilij, ac S. Rituum, præcipuè in *Andriensi* sub die 22. Nouembris 1631. quæ datur authenticè *in summ. num.* 1. per hæc verba: *Confraternitates laicorum in*

actu associationis cadaueris nullo modo Crucem erigere possunt. Cuius declarationis meminerunt Barbos. *de offic. Paroch cap 36. n. 61.* Samuel. *de sepult. tr. 1. disp. 3. contr. 3. n. 8.* & alij benè multi, relati in præterita informatione iuris §. 1. & declarauit in hac causa sub die 27. Ianuarij anni præsentis. Declarationes autem Sacrarum Congregationum faciunt ius ex communi Doctorum sententia, quos sequitur Fagnan. *in cap. quoniam de constit. n. 9.* quia editæ authoritate Apostolica.

43 Quintò idem etiam constat ex Statuto Cleri Romani *cap. 7. §. 4.* in quo ita legitur: *Nullaratione Confraternitates Crucem erectam in ipso funere portare præsumant*. Quod statutum in Vrbe tanquam ius seruari debet *ex cap. 2. de constit. in 6.* & Rota coram Mantic. *dec. 229.*

44 Sextò hoc ipsum constat ex Rituali Romano iussu Pauli V. edito pro Parochis, vt habetur in eius Bulla dicto Rituali præmissa *in rubr. de exeq. de ordin proced.* vbi ita disponitur: *Parochus indutus, &c. Clerico deferente Crucem, &c. mox ordinatur processio, præcedentibus laicorum Confraternitatibus, si adsint, tum sequitur clerus regularis, & secularis per Ordinem*. Quam dispositionem luculenter declarat Eminentissimus Cardinalis S. Seuerinæ, cui ab ipso Paulo V. demandatum fuit, vt ipsum Rituale conficeret, vir, vt in citata Bulla dicitur, singulari pietatis zelo, & doctrina; qui in opere; quod inscripsit *Rituale* siue *Sacerdotale* longo studio, multaque industria, & labore plenissimum, vt illud laudat idem Paulus in ea Bulla, testatur hunc ritum, atque ordinem ex vsu, ac praxi antiquissima præscripta, & immemorabili *in cap. de delat. corpor. ad Eccles.* qui ritus, ac ordo, quia cognitu dignus est, eum ad verbum ex responso Theodosij de Rubeis, *de præcedentijs in funeral. part. 4.* suorum singul. *num. 87.* & ex Gratiano *tom. 2. discept. 298.* huc traducam: *Parochus indutus, &c. cum suo Clero, præcedente Cruce illius Ecclesiæ, ad quam corpus portandum est, quæ Crux sola defertur, ordinatur processio. Præcedant Confraternitates laicales, tum deferens Crucem, & sequitur clerus regularis, & secularis per ordinem, & vltimo loco Parochus*. Ex his enim apertè constat nedum Confraternitates non posse in funeribus suam deferre Crucem, sed incedere debere absque Cruce, quæ non ante, sed post illas deferri debet è Clero Ecclesiæ Parochialis, vel illius Ecclesiæ, ad quam funus effertur, si ex iure, vel ex priuilegio illi competit eam erigere, vt confirmatum fuit in dicta prima dissertatione §. *non obstant denique* cum binis seqq. ea quidem ratione, quia Confraternitates laicæ non constituunt Clerum, neque sunt de Clero, quia non sunt Deo consecratæ, neque in partem Domini assumptæ in aliquo ordinis ministerio iuxta *text. in can. Cleros 21. d. can. duo sunt genera 12. quæst. 1.* Crux autem deferri debeat à Clero, cuius illa est caput. Vndè si Crucem Confraternitates deferrent, caput diuideretur à suo corpore, quod constituitur à Clero, atque adeò Clerus incederet sine Cruce, ac funus esset monstrosum, quia in ipso incederet corpus Cleri sine suo capite. Quod concinit declarationi S. Congregationis in citata *Andrienſi*, & prædicto Cleri Romani statuto.

45 Certum etiam est, Rituale Romanum constituere ius, quia editum à Summo Pontifice, qui mandat omnibus obseruari. Et licèt Pontifex in sua Bulla vtatur verbo *Hortamur*, hoc tamen verbum æquipollet verbo *mandamus*, sicut æquipollet verbum *Rogo*, quod aliquid minus videtur importare, vt *l. si serui mei, ff. de neg. gest. & in eo Rogo 11. quæst. 3.* vbi id notat Glos. *v. Rogo*. Quod magis locum habet in præsenti, quia Pontifex dicit, *Horteamur in Domino*, per quod interponitur authoritas Dei, & exprimitur enixa voluntas, vt fiat, quod ipse hortatur. Eòque præcipuè, quia præmisit Pontifex suam dispositionem directiuam sacrorum rituum, tanquam de materia omninò necessaria, vt constat ex proœmio, & ad manutenendam hanc suam dispositionem inducit dictam exhortationem, ac proinde oportet, quod eodem modo seruari velit, quod ponit sub exhortatione, ac seruari vult, quod disponit. Certum autem est, quod obligat ad seruandum, quod disponit, atque adeò id etiam, quod hortatur, cùm hoc sit necessarium ad manutenendam eius dispositionem.

46 Denique delatio Crucis in funeribus, vel est signum præeminentiæ, vel iurisdictionis; neutrum autem competit Confraternitatibus laicis, vt satis abunde probatum fuit in dicta prima dissertatione, in qua respondetur obiectionibus ex Bulla Pij IV. & Vrbani VIII. pro Confraternitate Mortis, ex illius Statuto 44. ex Statuto Cleri Romani, & ex huius Sac. Congregationis aliquot declarationibus, atque ex prætensa consuetudine petitis, iterum ex eadem summa benignitate legenda.

Neque obstat illa ratio, quæ adducitur pro Confraternitatibus, quod scilicet earum Ecclesiæ habent ex consuetudine ius sepeliendi, atque adeò ius erigendi Crucem: Nam concesso liberè iure sepeliendi, conceditur etiam ius erigendi Crucem, & leuandi cadauera ex alienis Parochijs, vt in Ecclesijs Confraternitatum, in quibus defuncti sepulturam elegerant, tumulentur. 47

Quoniam hæc ratio laborat æquiuocatione. Confundit enim ius sepeliendi cum iure funerandi, & in diuersis infert ab vno ad aliud. Porrò & Regulares quoque non solùm habebant ius sepeliendi, siue recipiendi cadauera defunctorum in suis Ecclesijs, vt *ex cap. in nostra, de sepult. ex cap. fraternitatem, & ex dicta Extrauag. super cathedram, & ex d. Clem. eod. tit.* sed etiam erigendi Crucem in processionibus, præcipuè ex Leonis X. *Constit. 27.* & tamen non erat illis permissum, neque licebat erigere suam Crucem in funeribus, & ingredi alienas parochias ad leuanda cadauera, quia non habebant ius funerandi, vt proinde ad illud acquirendum indiguerint speciali priuilegio à tot Summis Pontificibus concesso, id quod diserte docet Oldrad. *d. cons. 82.* Cardinal & Imol. *in Clem. dudum, d. §. huiusmodi, & §. liberè*, quos sequitur Francis. Marc. *decis. delph. 1050. par. 1.* & fuit dictum in allegata dissertatione §. *quoniam*. Multòque magis huiusmodi priuilegio indigent Confraternitates laicæ, quia nullum ius habent sepeliendi, cùm non habeant populum, neque cæmeterium ex priuilegio aliquo, cùm adhuc nullum ostenderint, vt propterea ijdem Parochi supplicant Eminentissimis Patribus etiam declarare, nullum ius sepeliendi earum Ecclesijs competere, atque adeò neque recipiendi portionem aliquam canonicam, quæ funeralium dicitur, nisi prius ostenderint authenticè super hoc sua priuilegia, cùm illa sola, Ecclesia præter parochialem, habeat ius sepeliendi, cui sit concessum cæmeterium expressè, ita quod, licèt fuerit Ecclesia ædificata authoritate Episcopi, non tamen habeat ius sepeliendi, eòque minùs funerandi, nisi fuerit ei cæmeterium concessum ex communi doctrina Canonistarum, vt per Hostien. *in sum. tit. de sepult. §. 2. & seqq.* & Archid. *in cap. 1. de pact. in 6. & in can. nemo 1. de consec. d. 1. & in d. cap. fraternitatem*, traditque Innoc. *in cap. 1. de sepult.*

Ex quibus omnibus satis perspicuum videtur, delationem Crucis in funeribus esse ius parochiale solis Parochis permissam, ac ijs, qui ex priuilegio, vel ex iure licet eam deferre, ac ingredi in alienas parochias, ac proinde supplicamus Eminentiss. Patribus, vt persistant in decretis. 49

Quod verò ad quintum, *an* scilicet *quando quis elegit sepulturam in aliquo Oratorio, siue Ecclesia Confraternitatum, debeat Parochus, intra cuius Parochiæ fines situm est dictum Oratorium, siue Ecclesia, super illius cadauere officium funeris peragere*? secluſa legitima consuetudine, vel priuilegio Apostolico, de quibus hactenus non constat, iterum affirmatiuè respondendum est: quia est ius parochiale, quod deducitur nedum ex iure canonico, sed etiam ex iure diuino saltem in genere. 50

Etenim Parochi iure diuino ad huiusmodi munia obeunda constituti sunt. Vndè D. Paulus, vbi Titum Cretensem Episcopum creauit, mox illi præcepit, vt presbyteros per singulas Vrbes Parochos instittueret *epist. 1. ad Tit.* vt nimirùm potestatem exerceant. Et *ad Thimoth. 1. 5. Qui benè præsunt Presbyteri, duplici honore digni habentur*. Ac de diuina Parochorum institutione mentionem fecit Apostolus sub nomine Pastorum ad *Ephes. 4.* cum ecclesiastica munia à Deo instituta distinguens, inter ea munus Pastorum annumerauit. Idem prorsus habetur *Act. 14. & 1. Petr. 1.* Sicut enim Summus Pontifex iure diuino totum Orbem, Episcopus totam suam diœcesim, ita presbyteri Parochi iure similiter diuino totam presbyteralem accipiunt potestatem pro tota sua paræcia, in qua sunt presbyteri canonicè ordinati. Si igitur presbyteri Parochi ex præcepto Apostolico per singulas parochias, siue ciuitates, & oppida constituuntur, quomodò Confraternitates laicæ nulla adhuc potestate, nec diuino, nec humano iure præditæ illos ab eorum iure exercendo in tota ipsorum parochia exturbant? 51

Se-

52 Secundò deducitur ex iure canonico, à quo in specie iurisdictio Parochorum pendet, ex Concilio scilicet Ancyrano *eo can.* 13. *Chorepiscopis*, inquit, *non licet presbyteros, vel diaconos ordinare, sed nec presbyteris Ciuitatis, nisi cum litteris ab Episcopo permissum fuerit in aliena parochia aliquid agere*. Qui ergo permissum erit Confraternitatibus laicis non solùm in alienis Parochijs, verùm etiam in alienos Parochianos officium funeris peragere? Apertè etiam, id ius elicitur ex ipsa Parochiarum institutione *cit. can. Ecclesias* 13. 1. qui est Dionysij Papæ, vbi Pontifex ita illas instituit, vt nullus alterius Parochiæ ius inuadat. Hinc Parochi propriam, ac ordinariam in tota sua parochia potestatem habent, quæ scilicet ex officio ordinario illis competit, ac proindè habent potestatem ministerialem suo muneri competentem in totam suam parochiam ex Lauor. *var. tit. 2. cap. 11. num.* 82. atque adeo in Ecclesias non exemptas.

53 Tertiò id deducitur ex huius Sacr. Congregationis declarationibus, quæ etiam dantur authenticè *summ. num.* 2. in quibus declaratur, officium funeris in Ecclesijs Confraternitatum secularium spectare ad Parochos, intra quorum Parochias illæ positæ sunt, præcipuè in *Auersana funeralium*, in qua declaratum, Parochos fouere bonum ius, etiam in petitorio, & in *Mediolanen.* 29. Nouembris 1632. ac in alijs apud Lauor. *loc. cit. dict. tit. 2. cap. 3. num.* 119. *& 120. & cap. 11. num.* 107. & apud Samuel. *de sepultur. controuers. 5. conclus. 8. num.* 16. & ex S. Congregatione super Episcop. apud Nicolium *v. Confraternitas num.* 20. & apud Gauant. *in Manual. Episcop. eod. verb. num.* 41. ac decernitur in Concilio Prouinciali Mediolanensi *7. tit. de Sodalit.* ibi: *Anniuersaria, & quæ septimo, vel trigesimo die fiunt officia, in parochialibus fiant, nisi habeant ius sepulturæ, & tum Parocho præsente, qui officium peragat, & quando scilicet ibi cadauer sit sepultum*. Quod Concilium, licèt sit prouinciale, ob confirmationem tamen Summorum Pontificum, & ob sanctitatem Authoris, qui sacrorum rituum, ac iuris Ecclesiastici religiosissimus custos fuit, ac vindex, magnæ est authoritatis in Ecclesia. Illud certò verum est nedum Sacras Congregationes ius constituere, sed etiam declarare, quid in ipso iure ineat adeò, vt essentialiter earum declarationes non differant à iure declarato, vt docent Doctores, quos refert, ac sequitur idem D. Fagnan. in *cit. cap. Quoniam, de constit. num.* 14. *ac seqq.* ac proindè declarationes istæ circa officium funeris à Parochis peragendum ostendunt, quid in iure communi sancitum sit, & ideò si ius commune obligat, obligant etiam istæ declarationes, siquidem ostendunt ad quid ius commune obligat, obligat enim ex vi sua prima, secundùm quod authoritatiuè declaratur. Vnde obseruandæ sunt tam quam declarationes authenticæ, vt per Suarez *de legib. lib. 6. cap. 1. num.* 2. & iuxta illas, tanquam Apostolicas, iudicandum, *cap. in causis de re iud.* Sunt enim veræ literæ Apostolicæ saltem mediatè declarationes huius Sac. Congregationis, vt in specie resoluit Rota *decis.* 558. *num.* 8. *part. 2. recent.*

54 Deducitur quintò idem ius ex ipso iure funerandi, quod suprà probatum est, esse ius Parochiale. Eo enim ipso, quod quis sit constitutus Parochus, debet non solùm suo populo administrare Sacramenta, sed ea etiam, quæ ex suo munere ipsis Saramentis sunt annexa ratione exercitij curæ animarum. Officium autem funeris, & administratio Sacramentorum sunt inuicem annexa, tanquam ordinata ad ea, quæ debentur morituro, ac defuncto ex officio pastorali. Constat autem quod ius ministrandi Sacramenta in articulo mortis pertinet ad Parochum quoad omnes, qui sunt in ipsius parochia, ita vt nequeant ministrari à ministris Ecclesiarum Confraternitatum, aut alterius Ecclesiæ, vnde etiam ad ipsum spectat ius peragendi officium; in annexis enim est idem iudicium, *cap. translato de constit.*

55 Præcipuè quia officium funeris largo modo est Sacramentum, vt *ex cap. Cum in Ecclesiæ de simon.* notat Vitalin. *in Clem. eos, qui de sepult. num.* 41. vel saltem Sacramentale, vt clarè colligitur *ex can. dictum est* 1. *quæst.* 1. vbi verbum *Sepultura* pro ipso officio funeris accipiunt Doctores, vt per Hostien. *in summ. lib. 3. tit. de sepul. num.* 1. *in fine*. Atqui nemo potest intra fines parochiæ Sacramentalia ministrare absque priuilegio, nisi solus Parochus, nam ad eum pertinet Sacramentalia ministrare, ad quem & Sacramenta, Suarez *in 3. par. D. Thom. disp. 15. sect. 3. in fine*. Sunt enim veluti pars Sacramentorum. Sacramenta autem ministrare ad solos Parochos spectat ex Sac. Conc. Trid. *sess. 24. cap. 13. de refor.* & ex *d. Clem. Dudum*, §. *Verum de sepult.* Quia sicut huiusmodi officia per Ecclesiam sunt instituta, ita ministri eorum illi sunt, qui iuxta eandem Ecclesiæ institutionem sunt ad hoc ministerium designati. Non potest autem dici, quod ad hoc ministerium sint designatæ Confraternitates laicæ, quia incapaces, neque earum Capellani, vt mox probabitur, sed soli Parochi, præcipuè quia solemniter, ac publicè peraguntur cum superpelliceo, stola, & aspersorio, quæ sunt iurisdictionis, atque adeò non sunt peragenda intra limites parochiæ, nisi à Parochis. Nam licèt quilibet Sacerdos habeat ad id potestatem ordinis, non tamen habet potestatem iurisdictionis, nisi eam accipiat ab Episcopo, vel à Parocho. Rectus enim ordo requirit, vt omnia regulentur ab vno capite ex D. Hieronymo *in can. In apibus 7. qu. 1.* Neque immeritò Fusch. *lib. 2. de visit. cap. 2. num.* 8. docet huiusmodi functiones præcipuè pertinere ad ius parochiale. Quod etiam idem Concilium Prouinciale Mediolanense, tanquam certum supponit *in dict. tit. de Sodal.* licèt Gauantus *in rubr. Missal. p. 4. tit. 19. num.* 1. *&* 20. ea, quæ habentur in Missali, à quocumque Sacerdote absque præiudicio iurium parochialium fieri posse autumet; quæ verò in Rituali, vt est officium funeris, ad Parochos tantùm propriè pertinere, non absque ratione, cùm Rituale editum sit per Parochis, eiusque obseruatio illis commissa à Paulo V. in suo Diplomate, in quo illud confirmat.

Atque hinc Parochis prohibitum est pro officio funeris 56
stipendium petere, non autem alijs Clericis, quia illi ex officio, non autem isti sunt ad hoc munus ab Ecclesia designati, vt per Suarez. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de simon. cap. 15. §. prioribus*. Vnde non potest hoc ius in alia personam fundari. Cùm enim ille, ad quem spectat aliquid facere, possit etiam inuitus cogi ad id faciendum, nemo nisi Parochus potest cogi ad hoc officium peragendum, vtpotè qui tenetur adimplere munus suum, non autem presbyteri manuales Confraternitatum, qui nullo iure ad curam animarum, ac funus, funerisque officium sunt adstricti.

Quidquid igitur sit, an Ecclesia Parochialis habeat in- 57
tentionem fundatam super plenaria subiectione Ecclesiæ minoris, sitæ intra suos fines ad tradita per Abb. *in cap. dilectus num.* 11. *de capel. monach.* illud verò certum est, quoad huiusmodi ius funeris, Parochum habere super illo assistentiam, quemadmodum habet Episcopus super iuribus episcopalibus, vt ait Calder. *cons. 5. ante fin. de relig. domib.* ac Sebast. Medic. *in tr. de sepult. quæst. 6. per tot.* Et in his terminis quando Ecclesia non est vnita Monasterio Regularium, & agitur de exercendis his functionibus præsupposuit Rota ex mente huius Sac. Congregationis in Veronensi iurium parochialium 23. Martij 1629. coram Cardinali Virili apud Postium *de manut. decis.* 260. ex benignitate legenda.

Quintò id deducitur ex priuilegijs, quibus gaudent 58
Ecclesiæ Regularium, ne in illis huiusmodi officia peragantur à Parochis, vt ex priuilegio Sixti IV. concesso Religioni Prædicatorum in Bulla, quæ dicitur *Mare magnum*, quæ est prima eiusdem Pontificis apud Confec. *in collect. priuil.* ibi: *Volentes, &c. ne quispiam domos, & loca huiusmodi aliquam præeminentiam, superioritatem, & iurisdictionem quomodolibet exercere præsumat*. Magis autem dilucidè ex priuilegio Casinatibus concesso ab Eugenio IV. *Constit. eius 9.* ibi: *Vt autem huiusmodi Congregationis Monachi, &c. omnes, & singulos Episcopos, vel locorum quorumlibet Ordinarios, aut alias quascumque personas ad monasteria, siue loca dictæ Congregationis causa ordines celebrandi, &c. & processiones conuocandi, Missas, & alia officia celebrandi, &c. sub excommunicationis pœna. &c. accedere, vel immorari, ipsis inuitis, tenore præsentium prohibemus*. Item ex alijs, quæ adducunt Casarub. *in comp. priuil. Mendic. verb. sepelitio, & sepultura num.* 1. 3. 4. & 8. Rodriq. *tom. 3. qu. regul. 85. num.* 10. Peyrin. *in addit. to. 3. de priuil. Minim. in fin. decr. 6.* Lezan. *tom. 4. v. sepultura num.* 12.

Quæ priuilegia, & ij etiam habent, qui habent commu- 59
nicationem priuilegiorum, hoc est Regulares propè omnes.

nes. Pro quibus extant, præter alias sparsim hincinde in libros plurium Auctorum coniecturas, variæ de hac re declarationes Sacrarum Congregationum, inter quas primò occcurrunt, quæ ab hac S. Congregatione emanatæ sunt, scilicet sub die 1. Octobris 1591. Cardinali Morosino, & in Licien si apud Peregrin. *in comp. priuil. Regul. pag.* 106. confirmata in *Bituntina 26. Iunij* 1602. & apud Pasqualig. *in obseruat. ad Laurent. de Franch. num.* 1591. & Lezan. *in sum. v. defunctus num.*4. & Barbos. *de offic. Paroch. cap.*26. *num.*24. *& de iur. Eccles. lib.*2. *cap.*10. *num.*82. *ac seqq. & in comp. Bull. v. officium*, ac relatis plurium Summorum Pontificum Constitutionibus, alijsque decretis Aldan. *in comp. resol. lib.*4. *tit.*17. *num.*4. & supponit S. Rota Romana in dicta decisiosie coram Cardinali Virili. Quæ omnes declarationes fundantur in exemptione Ecclesiarum Regularium, ac proindè cùm Ecclesiæ Confraternitatum nullam habeant exemptionem, debent in eis officium funeris Parochi peragere, quorum iuri per priuilegia tantùm derogari supra non obscurè probatum est. Ideò nanque non possunt Parochi hoc officium persoluere in Ecclesijs Regularium, quia exemptæ. Ecclesiæ autem Confraternitatum non sunt exemptæ, atque adeò possunt Parochi in illis officium funeris peragere.

60 Sextò idipsum deducitur ex eo, quod Capellani Ecclesiarum Confraternitatum sunt manuales, & ad nutum amouibiles, ac proindè non potest in eis radicari aliquod ius considerabile, cùm non iure proprio, sed alieno deseruiant, Lap. *alleg.*5. *num.*8. Ægyd. *cons.*38. *num.*1. & Mantic. *decis.*294. *in fin.* Confraternitatibus verò laicis easdem Ecclesias administrantibus non potest hoc ius competere, quia officium funeris est quid spirituale, ac spiritualitati annexum, vt per Suarez *loc cit. de Relig.* ideòque illius incapaces, *can. si quis deinceps* 16. *qu.*7. *cap. causam, quæ de præscript. cap. quamuis de decim.* vbi Doctores communiter. Atque ita reconciliari debent Doctores, qui videntur in hac re contrarij. Nam quando Capella, siue Ecclesia sita intra fines Parochiæ non habet Rectorem, tunc Ecclesia parochialis in illas ius habet, & in hoc casu non procedunt tradita per Abb. *in d. cap. dilectus de Capel. Monach.* sed potiùs doctrina Archidiaconi *in can. pluries num.*3. 16. *quæst.*1. & Hostiensis *in d. cap. Dilectus num.*4.

61 Denique Parochis, præter assistentiam iuris, suffragatur quoque obseruatio, de qua datur *in summ. num.*3. fides à viris probis, & grauibus subscripta, atque recognita, quæ sufficienter probat ex ijs, quæ in dicta prima dissertatione §. *quoniam* adducta sunt.

62 Ac primum opponunt Aduersarij huic resolutioni decisionem Coccini 2089. *in Auersana funeralium* 23. *Iunij* 1634. Et quidem hic murus aheneus ille, sed qui iacta spicula retorquet. Principio autem sciendum est, causam illam *Auersanam* quintò in hac Sac. Congregatione fuisse propositam. Semel ac iterum non citatis, neque auditis Parochis, sed solùm Oeconomis laicis, qui duo decreta obtinuerunt, nec ex iure sibi debito, sed ex consuetudine, qua se tuebantur. Auditis deinde Parochis, ac proposita causa diù multumque, tertiò, & quartò discussa, eadem Sacra Congregatio declarauit, *Parochos fouere bonum ius*, cui declaratione Oeconomi non acquiescentes instituerunt quintò proponi. Et quia pro se allegabant consuetudinem immemorabilem, Sacr. Congregatio rem ad Rotam remisit, vt scilicèt solùm discuteret, an constet de immemorabili, quam allegabant, non autem, an id ius Parochis competeret, quod iam ipsis Sacr. Congregatio assistere declarauerat. Et ideò tam decisio, quàm decreta, quæ in ea allegantur pro Confraternitatibus, non merentur allegari, cùm censeantur, tanquam si non emanassent.

63 Hoc præmonito, id quod primo loco dicta decisio asserit de iuribus Parochialibus §. *& pro resolutione*, minus æquo illa restringit ad quinque ibi enarrata. Multò enim plura recenset Hostien. *in sum. tit. de Paroch.* & Azor. *p.*2. *lib.*3. *cap.*12. *q.*4. Sed hoc leue. Illud autem, quod subdit in casu, quo Parochianus elegerit sibi sepulturam extra Ecclesiam Parochialem, Parochum habere fundatam intentionem in quarta funeralium tantùm, verùm est, si accipiatur de Ecclesia exempta, secus autem de non exempta. Hoc enim casu non solùm Parochus habet fundatam intentionem in sola quarta funeralium, sed etiam in officio funeris, quæ duo iura non sunt confundenda, vt est superiùs probatum.

Quod deinde secundò loco dicit *in* §. *Secundò est præmittendum*, non officit; quia tam textus *in cap. fin. de offic. Archid.* quàm ea, quæ adducit pro Ecclesia Cathedrali, loquuntur de subiectione quoad iura Archidiaconalia, & Cathedralia, nimirùm in ijs, quæ pertinent ad iurisdictionem, correctionem, & visitationem, vt expressè habetur *in d. cap. fin.* vbi etiam sermo est de Monasterijs Regularium; quæ sanè Parochi non contendunt habere ab Ecclesijs Confraternitatum, neque à Monasterijs Regularium, sed solum ius ministeriale quoad munia, quæ ex officio ipsi obire tenentur, sicut est officium funeris intra limites suarum Parochiarum. 64

Nihil insuper deferendum est allegatis *in dict.* §. auctoritatibus illorum, qui hoc ius negare visi sunt. Nam Abbas, & alij, qui referuntur, ad rem nostram non faciunt. Tum quia loquitur Abbas de presbyteris existentibus in capellis Monachorum iuxta textum, quem ipse adducit *in dict. cap. dilectus de capel. Monach.* & quem ipse interpretatur, atque adeò Regularium exemptorum iuxta *decis.* Rotæ in Piscien. siue nullius iurisdictionis 7. Maij 1582. coram Gypsio, & coram Puteo *decis.*115. *lib.* 3. Tum etiam quia loquitur de iuribus subiectionis, & de institutione, ac detestatione, in quibus perspicuum est tam huiusmodi presbyteros, quàm huiusmodi Ecclesias existentes intra fines Parochiæ non subijci Parocho. At quoad ea, quæ non concernunt subiectionem, sed Ecclesiæ Parochialis honorem iuxta *cap. ad audientiam* 1. *de Eccles. ædif.* vbi Glos. *verb. honor*, & quæ concernunt ius Parochiale, ceù sunt ius funerandi, illique annexa, non negauit Abbas, quin pertineant ad Parochos. Neque alij Doctores *in dict.* §. citati negant, sed præseruant Parochis ipsorum iura, inter quæ connumerari officium funeris est comprobatum. Neque D. Fagnanus dicit aliud, sed aliter *in dict. cap. ad audientiam* 1. *num.*10. Atque ita intellexit eadem S. Rota doctrinam Abbatis, & Calderini in allegata *Veronensi* Iurium Parochialium coram Virili, adeòque vt mirum nunc videatur, eosdem textus, ac eosdem Doctores, quos adducit Coccinus pro derogatione huiusmodi iuris, adduxisse antea pro illo adstruendo Cardinalem Virilem. 65

Hæc autem in præmissis, neque meliora sunt, quæ in consequentijs afferuntur. In §. *enim his tribus* totus est in probando, quod peragere officium funeris in huiusmodi Ecclesijs non sit ius Parochiale. Quod probat non quidem ex authoritate Canonum, aut Doctorum, sed quia non numeratur inter illa quinque iura, quæ sub initio recensuerat. Sed quam sit infirma probatio ab argumento negatiuo, nemo est, qui ignorat ex topicis. At vero spectare hoc ius ad Parochos, illudque esse annexum eorum officio tum ex iure, tum ex declarationibus huius S. Congregationis, tum ex priuilegijs Regularium ostensum est supra. Textus verò *in can. placuit* 7. *qu.*1. non autem *qu.*2. *can. Episcopus in diœcesi ad. cauf. & qu. cap. nullus de Paroch.* quos refert, loquuntur de Episcopo, ne vsurpet alienas plebes, neue alienos Clericos ordinet iuxta Concil. Carthag. 3. *cap.*21. & Trid. *sess.*14. *cap.*2. *& sess.*23. *cap.*8. *de reform.* Quæ nihil ad Parochos, cùm non vsurpent aliena, sed sua vindicent in suis parochijs. 66

Præterea nihil etiam ad amoliendum hoc ius Parochiale conferunt declarationes *in* §. *Hinc meritò* adductæ. Quia vt dictum est, fuerunt Parochis non auditis extortæ vigoræ consuetudinis, quam allegabant, & postea reuocatæ, vt ostenditur *in dict. summ. num.*2. Quod verò addit in comprobationem, eundem modum seruandum esse in Ecclesijs Confraternitatum, ac in Ecclesijs Regularium, destruit omninò Regularium priuilegia, & huius Sacræ Congregationis declarationes, quæ ex solis priuilegijs exemptionis id Parochis in Ecclesijs Regularium non competere, sæpissimè declarauit, ac firmauit Rota in dicta Veronen. coram Virili. Vnde non oportet amplius inuestigare sensum, sed sententiam tum huius Sacr. Congregationis, tum aliarum, quam in suis declarationibus, ac decretis planè ostendunt. 67

Tandem *in* §. *vltimo* agnoscens idem Coccinus tam mentem huius Sacr. Congregationis, quàm eius declarationes stare pro iure Parochorum, vt hoc euaderet, confinxit distinctionem illam inter Ecclesias Confraternitatum, 68 69 70 71 72 73 74

tum, & Oratoria. In istis ius hoc Parochis concedit, in illis negat. Sed hæc euasio facilè præcluditur. Tum quia *d. cap. dilectus de capel. monach.* loquitur de Ecclesia, non de Oratorio, & tamen non ex eo quod non erat Ecclesia, sed quod erat regularis non subijciebatur Ecclesiæ S. Ceciliæ. Tum quia abusiuè Oratoria Confraternitatum appellantur Ecclesiæ, *cap. ad hæc de relig. domib.* Tum quia quando Oratorium est publicum, & saltem ex consuetudine acquisiuit ius sepeliendi, non differt quoad hunc effectum peragendi officium funeris ab Ecclesia, quia in illo ex Tridentino *in decret. de seru. & vit. in celebrat. missar. sess. 22.* permittitur publicè celebrari missæ sacrificium, est Ecclesiasticum, est omnium vsui destinatum, habetque cultum publicum, ac vsum sepulturæ, & gaudet immunitate, quæ omnia habent Ecclesiæ confraternitatum, vt proindè idem fuerit apud antiquos Oratorium publicum, ac ædes sacra, siue Ecclesia, quæ non differt ab Oratorio publico, nisi magnitudine, ac dote, vt per Stephan. Durant. *de ritib. Eccles. lib. 1. cap. 1. num. 13.* & D. Fagnan. *in cap. auctoritate de censib. num. 27.* Tum etiam quia maior videtur ratio, vt Parochus hoc officium in Ecclesia magis, quam in Oratorio peragere debeat. Quia in Ecclesia est magis publicum, atque adeò magis spectat ad eius munus, qui tanquam minister publicus ab Ecclesia designatus est ad illud obeundum. Et tum denique quia priuilegia Regularium, & declarationes tam huius Sacr. Congregationis relatæ à Lauorio superiùs citato, & *in dict. Auersana*, ac pluries alibi, quam Sac. Congregationis super Episcop. & Regul. apud Gauantum vbi supra, & decisio Rotæ coram Virili speciatim, ac expressè loquuntur etiam de Ecclesijs, vt in illis videre est *Summario d num. 2.* Quare si ex Coccino id licet Parochis in Oratorio, licebit etiam eis, & in Ecclesia. Itaque decisioni Coccini opponimus declarationes, & Sacrosancta decreta huius S. Congregationis, quæ solùm in hisce rebus attendi debent, vt testatur idem Coccinus in dicta decisione propè finem; sed ne videamur operam ludere, supplicamus Eminentissimis Patribus, vt legant integram *responsionem 21. part. 4.* Caroli Marantæ, omninò videndam, in qua omnes rationes, & argumenta Coccini excutiuntur, illisque doctè, ac solidè respondetur ita vt siue illius rationum pondus æstimetur, siue authoritas, propè dixerim, omnium Doctorum, quos magno studio, parique fide collegit, sufficiat ad causæ victoriam hunc locum ostendisse, quem quidem ægrè repellunt, qui pro Confraternitatibus scribunt, ac qui opinionem præiudicatam Coccini mordicus tenent.

69 Secundò opponunt Statutum Cleri Romani *cap. 5. §. 10.* & aliquot fortasse declarationes huius S. Congregationis, in quibus videtur declaratum huiusmodi officium peragi debere à Sacedote illius Ecclesiæ, in qua cadauer tumulari debet. Sed quod ad statutum iam illi fuit responsum in d. prima dissertatione *ad 5. dubium*, §. *minusque*. Et quoad declarationes huius Sac. Congregationis, ne inter se pugnent, accipi debent de Ecclesijs vel exemptis, vel habentibus ius funerandi, vel consuetudinem immemorabilem peragendi huiusmodi officium, vt in dicta prima dissertatione probatum. Præcipuè quia in nulla declaratione expressè habetur, hoc officium spectare ex iure ad Capellanos Confraternitatum.

70 Ad alia, quæ forsitan obstare videntur, responsum est in prima dissertatione ad V. dubium ex benignitate Eminentissimorum Patrum etiam videnda.

71 Atque hæc ad officium funeris peragendum in Ecclesijs Confraternitatum Parochis satis, superque esse speramus, secluſa tamen, vt diximus, legitima consuetudine discutienda, vel priuilegio Apostolico exhibendo.

72 Eadem Sacr. Congregatio vtraque parte informante dubia præfata pro Parochis declarauit. Sed habita à Confraternitatibus noua audientia, fuerunt tertiò in eadem Sacr. Congregatione proposita, & ego tertiò ita italicè respondi.

73 Eminentissimo Signore. Certa cosa è, che prima, che fussero instituiti gli Ordini regolari, niun'altro poteua sepellire nella sua Chiesa i fedeli defonti, se non il Paroco; perche egli solo hà popolo, e territorio à se soggetto, *Clem. Dudum de sepult.* e per conseguenza egli solo portaua la Croce ne' funerali.

74 Furono poi instituiti gli Ordini regolari, i quali non poteron riceuere alla sepoltura delle lor Chiese i defonti infino al tempo del Concilio Viennense, nel quale si concesse loro priuilegio nella detta *Clem. Dudum, recipiendi liberè* alla sepultura i cadaueri di quei fedeli, che nelle Chiese di essi la eleggessero, con dare però essi Regolari alle Chiese Parochiali la portion canonica de' legati, e de' funerali.

Col pretesto di tal priuilegio pretendeuano i Regolari di 75
prendere i cadaueri dalle Parocchie altrui, di entrarui rocessionalmente con la lor Croce, e di non chiamarui nè anche il Parocho del defonto; alle quali cose resistendo i Parochi, si pose inquisitione, se ciò era lecito di fare a' Regolari.

Scrissero à fauore de' Parochi molti huomini dotti, fra' 76
quali fù l'Oldrado *nel cons. 82.* con le ragioni iui da esso apportate, seguito dal Cardinale *nella detta Clement. §. huiusmodi q. 2.* e da molti altri, anche da' medesimi Regolari, come dal Samuelio, dal Donati, dal Passari i, addotti nell' altre nostre scritture. E à fauore de' Regolari fra gli altri Bonifatio Vitalini, come si può vedere da quel che obiter ne lasciò scritto nella *Clem. Archiepiscopo num. 5. de priuil.* la di cui opinione, e le di cui parole han voluto seguire, e trascriuere ne' loro libri il Peirini, e'l Pax Iordano. Mà ciò che si sia dell'opinione del Vitalini, della quale più innanzi, certo è, ch'egli parla con molta bile contro alla Chiesa Catedrale, à fauore della quale hà sempre dichiarato questa Sacra Congregatione, oltreche egli proferisce molte altre sue opinioni, non solo temerarie, mà anche sospette di eresia, come quella *nella Clement. inter solicitudines num. 30. de magistr.* oue dice, che *Eccclesia Latina fuit causa subtractionis Græcorum, quæ iudicauit eos schismaticos, ne amplius eligantur in Papam.*

I Sommi Pontefici per togliere affatto ogni occasione di 77
risse, vedendo essi quanto sopra di ciò era ben fondato il ius Parochiale, concessero a' Regolari priuilegio di poter essi inalzar la lor Croce ne' funerali, entrar processionalmente con essa nell'altrui Parocchie, e leuare i cadaueri sudetti, si come si legge nell'Estrauagante *Inter cunctas, de priuil.* di Benedetto XI. e nelle Constitutioni di Sisto IV. di Pio V. e di Gregorio XIII. altroue distesamente apportate, *vocato etiam Parocho*, si come ordinò il Concilio Lateranense sotto à Leone X. e la Sagra Congregatione sopra a' Vescoui, e Regolari appresso il Quaranta *in Summ. Bullar. v. priuilegia Regularium*. E benche in quanto alla portion canonica alcuni di essi otteneſſero poscia priuilegio di esentione, egli poi fù riuocato dal Concilio Tridentino *nella sess. 25. cap. 13. de ref.* e da Gregorio XIII. *nella Constit. 9. §. 6.* rimanendo illeso il priuilegio di poter portar la Croce ne' funerali, e di entrare nelle Parocchie altrui processionalmente à leuare i cadaueri. E con questa Religiosa osseruanza han proceduto frà se infino al presente i Parochi, e i Regolari.

Vltimamente si sono erette molte Compagnie secolari, 78
le quali pretendono anch'esse di erigere la lor Croce nelle dette processioni, e con esse entrar processionalmente nelle Parocchie altrui à leuare i cadaueri de' fedeli, e sepellirgli nelle lor Chiese, oue si eleſſero la sepoltura. Il che da Parochi si niega loro oltre alle ragioni altroue da essi arrecate, anche per le seguenti.

E primo perche non hanno priuilegio alcuno *recipiendi* 79
liberè alla sepultura delle loro Chiese i sudetti cadaueri, si come l'hanno i Regolari.

E secondo perche non hanno tenitorio, nè popolo a se 80
soggetti, secondo *il cap. 1. vt lite pendente*, e quiui i Canonisti, e perciò non ponno inalzar la Croce, mà si richiede in esse priuilegio espresso, si come l'hanno essi Regolari.

E terzo perche è ciò loro espressamente proibito da que- 81
sta S. Congregatione nell'Andrienſe a' 22. di Nouembre del 1631. altroue allegata, nello statuto del Clero Romano *nel §. 5. del cap. 7.* che è particolare delle Compagnie, ne' quai luoghi si hà, che esse *nullo modo, & nulla ratione in funeribus Crucem erigere possint*.

Non osta la Bolla di Pio IV. per la Compagnia della Mor- 82
te di poter portare la Croce nelle processioni per Roma. Si perche tal Compagnia nel tempo, nel quale Pio IV. le concesse tal priuilegio, non haueua ancora Chiesa, mà se ne staua precario nomine ora nella Capella della Concettione di S. Lorenzo in Damaso, e ora nella Chiesa Parochiale di S. Giouanni in Aino, come si legge nel libro degli statuti di essa Compagnia *nel cap. 1.* e nell'istessa Bolla di Pio in sul principio. E perciò non si può intendere delle processioni

de'

de' morti alla sua Chiesa, la quale non vi era. Sì perche non si concede nella detta Bolla priuilegio alcuno di riceuere alla sepoltura della Chiesa di essa Compagnia quelli, che iui si eleggono la sepoltura, mà solo i cadaueri di quei poueri, che a lei da' Parochi si vorranno concedere, si come anche si legge nel libro de' medesimi statuti *nel cap.*44. il che si dee auuertire per non equiuocare con gli Auuersarij, e per conseguente non si può intender la Bolla di Pio di altre processioni, perche non poteua la Compagnia sepellire altri morti per suo instituto. E sì perche Pio parla di quelle processioni, che la Compagnia era solita di fare in quel tempo per suo instituto medesimo, le quali sono del Venerdì Santo, dentro all' Ottaua del Corpo di Cristo, quelle delle Quarantore, & altre straordinarie da ordinarsi dal Pontefice, come similmente si legge nel sudetto libro degli statuti *nel cap.*32. laonde confermando esso Pio i sudetti statuti, solo concede, che si porti la Croce in quelle processioni, che in essi sono espresse, e non essendoui espresse le processioni funebri, non si può la Bolla intendere della Croce da portarsi in esse. E sì ancora perche se Pio IV. hauesse voluto comprendere, non dico la Croce, ma le simplici processioni funebri, lo hauerebbe specialmente espresso, sì come l' espresse il Beato Pio V. nella sua Bolla 86. che comincia *Inter desiderabilia* per la Compagnia del Rosario *nel* §.4. iui: *Ac singuli confratres ad quascumque processiones accedere*, nè bastaua questo, mà soggiunse il Pontefice, *& in quibus corpora defunctorum ad sepeliendum deferuntur*, nè disse *cum Cruce*, mà *cum eorum insignijs*, cioè col sacco, col capuccio, e col vessillo, ò col segno dell' imagine del Rosario. E finalmente perche ancora essi Regolari portauan la Croce nelle processioni communi, mà non quelle funebri, e perciò fù loro necessario il priuilegio.

83 Ne osta la pretesa osseruanza interpretatiua; imperciocheancora l' altre Compagnie allegano la medesima osseruanza, e pur nondimeno esse non hanno Bolla alcuna di poter portare nè anche nelle processioni communi la Croce, e per conseguente l' osseruanza, che essa Compagnia della Morte allega, non è interpretatiua della Bolla di Pio IV. ma independente da quella, e commune con la pretesa osseruanza dell' altre. E perche essa osseruanza è difforme. E perche ancora quando essa vi fusse, è stato atto facoltatiuo de' Parochi. E perche essi han sempre resistito. E perche non costa, che non l' habbiano mai portato i Parochi. E perche più tosto ella è prescrittiune, e perciò si richiede la patienza, e l' acquiescenza di essi Parochi. E perche vn Paroco non può pregiudicare all' altro, e l' altro al suo successore. E perche è necessario, che tutti i Parochi di Roma habbiano à ciò consentito per tanto tempo, che basti alla prescrittione, imperciochevn solo, che non habbia ciò conceduto, riserba à nome di tutti la ragione di tutti. E alla fine perche è irragioneuole, imperciochele Compagnie secolari hauerebbono la preminenza sopra il Clero. Laonde il Cardinal di S. Seuerina, che visse infino al tempo di Paolo V. nel suo Rituale attesta, che le Compagnie per consuetudine immemorabile non hanno mai portato auanti di se ne' funerali la Croce, mà solamente doppo di esse il Chierico della Parochiale; e perciò non innanzi, mà doppo il feretro è solito altroue di portarsi da alcune di esse non la Croce, ma vn semplice loro vessillo, come in vna Hispalense dichiarò questa Sacra Congregatione a' 16. di Decembre del 1613.

84 Nè meno osta lo statuto del Clero Romano *nel cap.*5.§.7. nè alcuni decreti di questa S. Congregatione: Imperciochenon parlano espressamente delle Chiese delle Compagnie, e perciò si debbono intendere di quelle Chiese, che ò per ragion commune, ò per priuilegio ponno innalzar la Croce ne' funerali, & entrar processionalmente nelle Parocchie altrui, e non delle Chiese delle Compagnie, alle quali espressamente è proibito d' innalzar la Croce del medesimo statuto *nel* §.5. *del cap* 7. e da questa S. Congregatione nell' Andriense citata. Nè si ritruoua decreto, ò risolutione alcuna di questa S. Congregatione, nè di altra, che parli specialmente delle Chiese delle Compagnie secolari.

85 Nè gioua il dire, che tanto esso statuto *nel cap.*7. quanto l' Andriense si debbono intendere, quando le Compagnie sono inuitate ad accompagnare i cadaueri alle Chiese altrui, e non alle loro. Imperciochè ò esse accompagnino alle lor Chiese, ò alle altrui, sempre debbono essere specialmente inuitate, come ordina esso statuto *nel* §.1. *del detto cap.*7. e questa S. Congregatione nella Bononien. à 9. di Decembre del 1617. e quando sono inuitate *nulla ratione*, *& nullo modo* ponno innalzar la Croce, proibendosi ciò loro dallo statuto, e da questa S. Congregatione. E imperciochel' vna, e l' altro il proibiscon loro generalmente, e perciò anche quando accompagnano alle lor Chiese. Si veggano oltre acciò l' altre risposte, date al medesimo statuto nella prima scrittura, doue appieno si spiega.

Nè perche non si annouera ciò dall'Abbate *inter iura Parochialia*, egli non è *ius Parochiale*. Imperciochè, che 86
egli sia *ius Parochiale*, si è prouato con sette dimostrationi nella seconda dissertatione, e con l' auttorità dell' Oldrado, del Cardinale, del Lauorio, e degli altri. E in quanto all' Abbate, nè anche esso vi si annouera la benedittione delle case nel Sabbato Santo, nè quella dell' voua nella Pasqua, le quali la Ruota coram Coccino in Romana funeralium à 14. di Decembre del 1620. decide, che sono *iura Parochialia*. Laonde non si dee ciò dagli Auuersarij allegare come fondamento della lor causa.

Ancora non osta, che 'l portar la Croce ne' funerali non 87
è atto di preminenza, nè di giuriditione, mà solo segno, che 'l defonto sia morto cristianamente, come visse. Imperciochè, che egli si fij atto di preminenza, e di giuriditione si è prouato altroue, e si conuince da' sudetti priuilegi de' Regolari, e da molti decreti di questa Sagra Congregatione, la quale hà più volte dichiarato, particolarmente nell' allegata Andriense, che interuenendo ne' funerali la Croce della Chiesa Catedrale, ò quella della Collegiata, come fù risoluto a' 14. di Maggio del 1644. benche il cadaue e si portasse a sepellire alle Chiese de' Regolari, ò altroue, si debba portar la Croce di esa Catedrale, ò della Collegiata, non per altro, se non per segno di preminenza, e di dignità. Laonde se la Croce ne' funerali fusse solo segno di diuotione, e non ancora di preminenza, e di dignità, questa Sagra Congregatione non hauerebbe dichiarato, come sopra.

E quando, senza però pregiudicio della verità, fusse solo 88
segno, che 'l cadauere fij d' huom christiano, à chi più si conuiene, e chi più di ragione la dee portare, che 'l Paroco, al quale è commessa la cura dell' anime, e 'l quale sà chi si viue, e chi si muore nella communione della Chiesa, e chi degno della sepoltura Ecclesiastica, e chi nò? Laonde per la medesima ragione non altri, che 'l proprio Paroco del defonto dee portar la Croce nel di lui funerale per attestare a' fedeli, ch' egli è morto nella fede Cattolica, e perciò degno di sepoltura Ecclesiastica. E così se i Parochi con vgual Carità di quella che si esercita talora dalla Compagnia della Morte interuenissero con la propria Croce alla sepoltura de' morti, non si sepellirebbono nella Chiesa, come si dice di esersi talora sepelliti per ignoranza, ò per inauuertenza da detta Compagnia, peccatori publici, scommunicati, eretici, e pagani.

Laonde il Vitalini medesimo, il Peirini, e gli altri, con- 89
fessano, che la Croce si debba portare *da' Sacerdoti*, e non dalle Compagnie secolari, le quali, ò si consideri il portar della Croce ne' funerali, come segno di preminenza, e di giuriditione, ò come di diuotione, e di Christianità, perche non si porta, se non da Cristiani, e non da Giudei, a' quali è scandalo, nè da' Gentili, a' quali è stoltezza, come dice l' Apostolo *nel cap.*1. *a' Corinthi num.*23. ò per altre pie meditationi fatte dagli Auuersarij, non debbono perciò esser preferite a' Parochi, nè al Clero, perche *nullo modo*, *& nulla ratione* la ponno innalzare ne' funerali, e perciò nè anche per cagion di diuotione, nè per qualsiuoglia altro imaginabil fine, e pretesto.

E oltre à ciò esso Vitalini dice, che si portaua attualmen- 90
te in segno di preminenza, sì come si porta ora, e si è sempre portata, ma che *non debeat deferri causa præeminentiæ*, *sed in signum deuotionis per Sacerdotes*. Ilche era quello, che allora si questionaua frà Parochi, e Regolari, ora in ciò priuilegiati.

E notisi, che gli Auuersarij han tralasciato à bello studio 91
la parola *per Sacerdotes*, che 'l Vitalini, il Peirini, e 'l Pax Iordano adducono, con la quale si dimostra, che la Croce per qualunque cagion, che si porti, anche di diuotione, si dee portare dal Clero secolare, ò regolare. Laonde non segue, la Croce è segno ne' funerali di diuotione, adunque si può, e si dee portare dalle Compagnie secolari, perche

che niuno Autore dice questo, mà *per Sacerdotes*, perche le Compagnie secolari *non sunt de Clero*, e quest' attione si dee al Clero, come dicono i medesimi Autori allegati, ma con poca integrità da gli Auuersari. Nè si proibisce solamente alle Compagnie di portar la Croce nelle Parocchie altrui, ma anche di entrarui processionalmente senza Croce, e di farui funtione, e vfficio alcuno, chiamandosi ciò inuasione da Dionisio Papa nel *can. Ecclesias* 13. *q.* 1. Nè si ritruoua Autore, che dica espressamente, che si debba portare dalle Compagnie.

92 E in vero hauendo i Parochi a lor fauore *il cap.* 1. *vt lite pendente*, il *cap. Antiqua de priuil.* e la *Clem. Archiepiscopo eod. tit.* doue generalmente si hà, che *deferre ante se Crucem* nel tenitorio, e nel popolo à se soggetto, è segno di preminenza, di dignità, e di giuridittione, non si dee stare alla distintione desiderata dal Vitalini, che ne' funerali non debba esser segno di preminenza, tanto più che la ragione, ch' egli apporta non sussiste, perche, dice egli, nella via publica, e nelle case della sua Parocchia il Paroco non vi hà potestà alcuna.

93 Imperciochè è vero, che non vi hà potestà alcuna contentiosa, ma in quanto *ad iura Parochialia* consistenti nell' esercitio della cura dell' anime, e negli atti à quella pertinenti, egli vi hà potestà, e giuridittione di foro penitentiale, che è il primo requisito costitutiuo della Parocchia, cioè, come conchiuse la Ruota in Rauennatensi Parochialis coram Cantuccio 20. Maij 1577. *Potestas ligandi, & soluendi, quæ non cadit, nisi in Sacerdotem, can. In nouo* 71. *d. cap. Omnis de pœnit. & remiss. Non tamen omnis Sacerdos hanc curam habere dicitur, sed is tantùm, qui necessitate adstringitur Ecclesiastica ministrare Sacramenta, & fideles, quibus administrat, ad eum accedere coguntur*, vt per Glos. *in Clem. Dudum, v. Impendant de sepult.* Et il secondo requisito si è *certa Parochia*, cioè, come segue la medesima Ruota: *locus certis finibus constitutus, in quo populus alicui Ecclesiæ deputatus degit, dicitur eius Parochia, quasi partitio curæ, can. Ecclesias* 13. *q.* 1. Laonde i Parochi nelle case delle loro Parocchie amministrano i Sagramenti della penitenza, del Sagro Viatico, e dell' Estrema vntione, e le benedicono, le quali funtioni sono *iura Parochialia*, e atti di giuridittione in guisa, che in esse case ne anche i Regolari con tutti i loro priuilegi gli ponno esercitare, mà solamente i Parochi, e per conseguenza essi solamente nelle loro Parocchie, ﻉ nelle vie, e nelle case hanno giuridittione, e potestà Parocchiale.

94 E perciò esso Dionisio Papa chiama le Parocchie *ius proprium parochorum, ita videlicet*, sono parole sue, *vt nullus alterius Parochiæ terminos, aut ius inuadat*, confirmato dal Tridentino *nel cap.* 5. *de ref. della Sess.* 14. E concioßa cosa che il luogo, dal quale si debbano prendere i cadaueri, e tenitorio Parocchiale, soggetto a' Parochi rispetto al loro vficio, e non alle Compagnie, non vi si può da esse entrare, nè portar la Croce, mà da' Parochi per ragion del popolo ad essi soggetto, e per conseguente per cagione di preminenza per lo citato *cap.* 1. *vt lite pendente*.

95 E l' hauer tenitorio non importa dominio di terreno, ò di vie, ò di case, come dice il Vitalini, perche questo è altresì appresso de' sudditi, ma importa giuridittione, e superiorità in quanto agli atti del suo officio secondo la Ruota in Burgensi iurisdictionis a' 4. di Decembre del 1595. coram Merlino *decis.* 665. *num.* 15. la qual giuridittione è la forma, che costituisce il tenitorio, la quale è solamente de' Parochi nelle loro Parocchie per lo sudetto *can. Ecclesias* 13. *q.* 1. Laonde, concorrendo ne' Parochi il tenitorio circoscritto da' certi confini, e la giuridittione sopra di esso, vi dee concorrere la disposition del sudetto *cap.* 1. *vt lite pendente*, cioè, che 'l portare in esso tenitorio la Croce non solo è segno di diuotione, e di Christianità, ma anche di preminenza, e di dignità.

96 E quindi è, che non la ponno essi Parochi inalzare dentro alle Chiese de' Regolari, perche non è luogo ad essi soggetto, mà esente, *arg. l. in agris, de acquir. rer. dom.* E quindi ancora si è, che i medesimi Regolari fuori del loro Chiostro, e della loro giuridittione, e dell' altrui Parocchie non ponno far processione alcuna, sì come hà più volte ﻉ decretato la Sagra Congregatione de' Riti, particolarmente nell' Aretina Montis S. Sauini a' 19. di Maggio del 1614. e in vn' altra Aretina del 1613. e in Gaballicensi Insultæ a' 28. di Agosto del 1615. e a' 18. di Febraio del 1617. nè meno funebre, se non in virtù de' loro priuilegi in maniera, che il far le processioni per la Parocchia pertiene solamente a' Parochi, e niun' altro, eziandio Regolare, ò Compagnia secolare può farle, se non con la licenza, col consenso, ﻉ con la Croce del Paroco, come in vna Hispalensi a' 28. di Febraio del 1628. e in Limana a' 16. di Decembre del 1632. appresso il Barbosa *in collect. Bullar. v. processio*, e facendo essi altrimente, si può loro toglier la Croce, come ﻉ pruoua l' Oldrado nel sudetto suo consiglio, il Lauorio, e gli altri. Nè i preti stessi di Chiesa alcuna ponno inalzare in qualunque processione la Croce dentro a' limiti dell' altrui Parocchie per decreto dell' istessa Sagra Congregatione in Romana a' 12. di Marzo del 1616. appresso il detto Barbosa nel luogo citato *v. Crux* con altri somiglianti.

97 E l' hà dichiarato ancora la Sagra Congregatione del Sagro Concilio a' 27. di Luglio, e a' 27. di Agosto, e a' 19. di Settembre del 1628. con le seguenti parole: *S. Congregatio censuit, Regularibus, & Confraternitatibus permissum esse processiones facere intra eorum Ecclesias, & claustra tantùm, & non extra, nisi de licentia, & consensu, aut cum Cruce Parochi, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, vel præscriptionibus immemorabilibus, Priuilegijs Apostolicis, Sacro Concilio Tridentino posterioribus in suo robore permanentibus, quibus per hoc decretum minimè censetur derogatum*, il qual decreto fù confermato dalla S. M. di Vrbano VIII. come si pruoua nel 1. *tom. delle mie consul. nella consult.* 221. *num.* 1. *e* 2. Per lo che fù cenceduto il priuilegio di far processione con la Croce ne' funerali doppo il Tridentino dal B. Pio V. e da Gregorio XIII. e veggasi il medesimo Peirini *tom.* 2. *priuil. const.* 7. *Pij V.* §. 10. *num.* 1. in Nouar. *in Lucern. v. processiones num.* 25. e doppo il Diana, il Lezana, e gli altri il Donati *in prax. rer. regul. tom.* 1. *p.* 2. *tr.* 13. *q.* 81. *num.* 1. *& seqq.* Laonde dato, ma non conceduto mai, che la Compagnia della Morte haueße tal priuilegio da Pio IV. egli non giouerebbe, perche non è posteriore al Concilio Tridentino.

98 E quindi ancora non osta la pretesa consuetudine, eziandio immemorabile. Imperciochè, ò le Compagnie per prouarla intendon di seruirsi degli atti seguiti doppo il decreto della Sagra Congregatione del Concilio, e a questa intentione resiste l'istesso decreto, il quale spezialmente deroga alla consuetudine, eziandio immemorabile, e perciò impedisce anche l' introduttione di nuoua consuetudine, come parlando generalmente di detti decreti, scriue il Donati nella citata *q.* 71. *n.* 9. O intendon prouarla dagli atti prima del 1628. nel qual tempo vscì il decreto sudetto, e basta dire, che questa pruoua si rende impossibile per ragion ﻉ dell' età de' testimoni; imperciochè si debbon ritrouar testimoni, che in quel tempo haueßero 54. anni, e di presente 106. come appunto per eschiuder l' immemorabile fù detto dalla Ruota *part.* 6. *recent. decis.* 142. *num.* 5. *& decis.* 266. *num.* 16. e l' approuò nella Calaguritana decimarum a' 26. di Giugno del 1654. coram Zarata, §. *Præterea*

99 E perciò *il cap. fin. de consuet.* che ammette somiglianti consuetudini, richiede due qualità, cioè, che sia ragioneuole, e legitimamente prescritta. L' vno, e l' altro si desidera nel caso nostro. Imperciochè non si può dir ragioneuole, mentre si fa la processione fra' confini delle Parocchie altrui, perche si perturba la giuridittione di esse, e si proibisce dalle leggi, come ferma il Ricci nella *p.* 1. *decis.* 9. *num.* 2. e conchiude il Donati nella detta *q.* 81. *num.* 1. *& seqq.* e 'l Tamburino *de iur. Abb. disp.* 15. *num.* 49. *tom.* 2. Nè legitimamente prescritta, perche non si mostra, che tali processioni sijno state fatte senza licenza de' Parochi; anzi, benche ciò si prouasse, non giouerebbe, perche hauendo i Parochi *iuris assistentiam*, contro di essi non gioua l' immemorabile, se non è approuata per tre sentenze conformi, come vuol la Ruota nella Beneuentana iurisdictionis a' 27. di Luglio 1659. §. *Præterea* coram Zarata.

100 E tanto più perche i testimoni, che si adducono a prouarla, sono tutti fratelli delle Compagnie, e perciò per ragion d' affetto non meritano fede bastante, ò piena per la *decis.* 631. della Ruota *n.* 2. *p.* 4. *to.* 1. *e dec.* 220. *n.* 14. *p.* 17. *rec.* Nè conchiudono la proibitione, e l' acquiescenza de' Parochi, la quale sopra del tutto in queste materie facoltatiue si dee prouare, come fermò la Ruota nella detta *Calaguritana a' 17. di Aprile* dell' anno medesimo, e fù detto da noi di sopra, e altroue souente.

Dalle

101 Dalle quali cose si rende manifesto, che non si può trattar di manutentione, sì perche il petitorio chiaro assorbisce la manutentione, come per Postio *de manut. obseruat. 42. à num. 146.* e sì perche la possessione auanti i sudetti decreti non si proua, e quella, che si pretende prouata doppo i decreti non gioua, perche hà contro di se gl'istessi decreti, che derogano alla consuetudine, eziandio immemorabile.

102 Nè gioua l'asilo dell'equità. Imperciochè la causa de'Parochi non solo ha l'equità, ma anche la ragione, la giustitia, e la certezza. E a quello, che si oppone, che i Parochi accompagnando il cadauere per l'altrui Parocchie non esercitano atto di preminenza nel passarui, e che le meretrici si sepelliscano senza Croce, e perciò è segno di religione, e non di preminenza, si risponde, che fra' Parochi vi è vno scambieuol consenso di passar per l'altrui Parocchie con la Croce, sì come vi è nell'vdir le confessioni, quantunque in Milano vi sia necessario il consenso espresso di ciascun Paroco per passarui ogni volta con la Croce. E alle meretrici, perche da' Parochi non si esercita atto alcuno di potestà Parocchiale con amministrar loro in su la Morte i Sagramenti, perche muoion nel peccato publico, perciò non si porta da' Parochi ne' funerali di esse la Croce, dipendendo questa dalla potestà penitentiale, che hà il Paroco, il quale concede i Sagramenti à chi n'è capace, e per conseguente anche la sepoltura Ecclesiastica, e perciò anche la Croce in segno della sua potestà, ò fiasi della Religione, ò della vita, e della morte Cristiana del defonto.

103 Il dire, che i priuilegi de' Regolari non furon necessarij per portar la Croce, ma solo per entrar processionalmente nelle Parocchie, e prendere i cadaueri, è contro alla letteral dispositione di essi priuilegi, ne' quali letteralmente si concede d'inalzar la Croce, d'entrar processionalmente nell'altrui Parocchie, e di prendere i cadaueri. E quando fussero solo conceduti per entrar processionalmente nelle Parocchie altrui; e per leuare i cadaueri, non hauendo le Compagnie questo priuilegio, non vi ponno entrare processionalmente, nè leuargli secondo la sentenza degli Auuersarij medesimi. Mà che veramente la contesa principale si fusse d'inalzar la Croce, si dimostra dall'Oldrado, e perciò i priuilegi furono principalmente conceduti per essa, e conseguentemente per entrar processionalmente nelle Parocchie, e leuare i cadaueri, i quali senza Croce leuar non si ponno. E certo è, che tali priuilegi debbono operar qualche cosa, ò fiasi il poter portar la Croce, ò entrar processionalmente nelle Parocchie per leuare i cadaueri. Nè l'vno, nè l'altro ponno far le Compagnie senza priuilegio, il quale, se si debba, e se si possa loro concedere senza turbare la Gerarchia Ecclesiastica, si lascia al sauissimo giudicio dell'Eminenze vostre.

104 E ciò in quanto al primo dubbio, nel quale à fauore delle Compagnie non si apporta alcun' idoneo fondamento, decreto alcuno specifico, nè autorità specifica di alcun'Autore, che dica espressamente, che la Croce, la quale ne'funerali dee esser vna, si debba portare dalle Compagnie, ma bensì all'incontro vi è decreto espresso nell'Andriense, e nello statuto del Clero Romano, che *nullo modo*, *& nulla ratione* la inalzino, ciò che si sij nell'altre processioni communi, nelle quali ogni Compagnia, e ogni Chiesa porta la sua Croce, e in questi termini parla, e s'intende la decision del Coccino nella Cesaragustana, altrimente ella sarebbe contraria a' decreti di questa S. Congregatione, la quale hà dichiarato, che ne' funerali si dee portare vna sola Croce, e quella dee essere della Catedrale, ò della Collegiata interuenendoui. E dal non osseruarsi questa distintione di processioni communi, e funebri è nato l'equiuoco degli Auuersarij, e dall'equiuoco l'errore.

105 In quanto poi al quinto dubbio oltre similmente all'altre risposte altroue apportate, non osta quell'vnico fondamento tante volte decantato dagli Auuersarij, cioè à dire, che l'Abbate non annouera *inter iura Parochialia* il far l'vfficio sopra il defonto. Imperciochè altroue esso Abbate *nel cap. 1. num. 4. de sepult.* nel fine lo annouera fra essi, e lo chiama *ius Parochiale*, come anche si può leggere appresso à Carlo Maranta nella *risposta 22. del suo 4. tomo*. E l'istesso Coccino *inter ipsa iura Parochialia* annouera le sudette benedittioni non annouerateui dall'Abbate. Laonde *iura Parochialia* non sono cinque solamente, come vuole il Coccino nell'Auersana a se stesso contrario, ma sei con l'Abbate medesimo, e otto con esso Coccino nella Romana sudetta, e con più altri Dottori.

E douerianno almeno gli Auuersarij dar qualche risposta 106
alle ragioni apportate contro alla decision del Coccino nella detta Auersana. Imperciochè quantunque l'autorità della Ruota sij grande, non è però maggiore in questa materia dell'autorità di questa S. Congregatione, e di quella sopra a' Vescoui, e a' Regolari, le quali han più volte decretato a fauore de' Parochi, e che solamente nelle Chiese de' Regolari per la loro esentione non ponno essi far quest'vfficio, come si è prouato nella seconda dissertatione, massimamente quando ancora vi è l'autorità di vn'altra decisione di Ruota à quella del Coccino contraria, cioè del Signor Cardinal Virile parimente iui allegata, e quando le ragioni, e i fondamenti dal Coccino apportati sono poco applicabili alla materia, della quale si tratta, e quando ancora vi è l'opinion commune a fauore de' Parochi, come si può vedere appresso il sudetto Maranta. Laonde non è opinion moderna, ma antichissima da che furono istituiti i Parochi, cioè infin dal tempo degli Apostoli, seguita dall'Abbate stesso, da' Sagri Concilij, da questa S. Congregatione, e dall'altre, dal Lauorio, e da quasi tutti i Dottori, e particolarmente da S. Carlo, la di cui testimonianza, e autorità dee esser grauissima, sì per la sua Santità, come anche per l'osseruanza de' Sagri Canoni, non istatuendo egli ne' suoi Concilij, approuati da' Sommi Pontefici, cosa alcuna, che non sij presa da' Sagri Concilij generali, e conforme ò à quelli, ò alla dottrina de' Padri, ò al commun senso della Chiesa.

Nè meno si è data risposta veruna, che le Compagnie 107
non ponno acquistar ragione alcuna nelle funtioni spirituali, perche sono secolari, nè i loro Cappellani, perche sono amouibili. Nè vale l'esempio de' Parochi regolari col dire, che anch'essi sono amouibili ad nutum de'loro Superiori, e pur tuttauia nelle lor Chiese non fanno l'vfficio i Parochi. Imperciochè questo auuien loro non per cagione de' Parochi regolari, perche sono amouibili, mà per cagion delle Chiese, perche sono esenti.

Nè osta il dire, che le Chiese delle Compagnie di Roma 108
sono esenti dalla giuriditione dell'Eminentissimo Signor Cardinal Vicario, come ardisce di dire la Compagnia del Confalone, e l'adduce per suo vnico fondamento, e che perciò anche dalla giuriditione de' Parochi. Imperciochè è necessario di prouarlo con la esibitione de' priuilegi di tali esentioni concedute doppo il Sagro Concilio Tridentino, in quanto all'Eminentissimo Signor Cardinal Vicario *nel cap. 8. e 9. diriform. della sess. 22.* E in quanto a' Parochi nel *cap. 13. in fine diriform. della sess. 24.* ne' qua' luoghi si toglie qualunque consuetudine, e priuilegio in contrario. E se elle sono esenti, perche adunque i Parochi vi amministrano a' loro Cappellani il Sagro Viatico, l'estrema Vntione, gli sforzano al precetto Pasquale della communione, e quando vi si sepelliscono ne hanno la quarta funerale?

A gli altri dubbi non fa mestiere di altra risposta di quel- 109
la, che si è data nell'altre scritture, le quali supplicano i Parochi, che dall'Eminenze Vostre si rileggano, e si persista ne' decreti, che in questa causa furono fatti a' 27. di Gennaio del presente anno, e di risoluere l'vltimo dubbio à fauore di essi per le ragioni iui anche apportate, accioche le Compagnie con l'autorità de' Sagrosanti decreti di cotesta S. Congregatione rendano a' loro Pastori la douuta riuerenza, e con pace esercitino insieme gli vltimi vffici di pietà, douuti a' fedeli defonti secondo che si prescriue dalla Chiesa.

Auditis partibus S. Rituum Congregatio tertiò præfata 110
dubia, excepto dubio quinto, cuius resolutionem distulit, pro Parochis resoluit. Sed quia Confraternitates recursum habuerunt ad Sanctissimum D. N. qui causam remisit ad S. Congregationem Concilij, ego quartò eisdem dubijs respondi per hæc verba.

Eminentissime Domine. Quinque dubia, de quibus 111
agitur, fuerunt remissa per Sac. Congregationem Rituum ad hanc Sac. Congregationem examinanda, & decidenda, quorum quatuor, excepto vltimo, fuerunt disputata, & resoluta in eadem Sac. Congregatione Rituum sub die 27. Ianuarij 1679. fauore Parochorum, qui humillimè supplicant pro eorumdem confirmatione.

Primum ergo dubium, *An Confraternitas Mortis*, at- 112
que

que adeò quæcumque aliæ Confraternitates seculares possint in funeribus erigere suam Crucem, quando defuncti à propriis Parochis tumulandi deferuntur ad ipsarum Confraternitatum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerint.

113 Negatiuè resoluendum, quemadmodum resoluit S. Congregatio Rituum sub dicto die 27. Ianuarij 1679. Etenim ad Parochum spectat funus, illudque dirigere, & determinare, cum Ius habeat in qualibet parte suæ Parochiæ, & super cadauer vsque ad Ecclesiam, in qua sepeliendum sit, Oldrad. *cons.* 82. *sub num.* 2. Barbos. *de Iur. Ecclesiastico vniuers. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 74. *cum seq.* Nouar. *in Lucerna Regul. verb. Defunctus num.* 4. Zecch. *de Republ. Ecclesiast. cap.* 28. *num.* 18. Cesped. *de exempt. Regular. dubit.* 219. *num.* 29. Bordon. *oper. mor. tom.* 3. *resol.* 51. *de sepult. num.* 60. Lauor. *var. Elucubr. tit.* 2, *cap.* 9. *num.* 119. Lezana *in summa verbo Defunctus num.* 4. Passarin. *de stat. hominum tom.* 2. *qu.* 187. *art.* 4. *sub num.* 191.

114 Ac proinde in funeribus, dum cadauer ad tumulandum defertur, sola Crux Parochi erigitur, S. Congregatio apud Gauantum *in manual. verb. exequiæ num.* 14. & nemo alius præter Parochum, & illo inuito potest deferre Crucem, etiam si sint Regulares mendicantes, non habentes priuilegium Apostolicum, Oldrad. *d. cons.* 82. *sub num.* 2. Lauor. *dict. tit.* 2. *cap.* 3. *num.* 206. *& cap.* 11. *num.* 73. *& seq.* Fusc. *de visit. lib.* 1. *cap.* 25. *sub num.* 8. Vgolin. *de Episcop. cap.* 18. *sub num.* 3. vbi idem seruari, quando Parochianus Clerici secularis elegit sepulturam in Ecclesia alterius Clerici secularis, Bonacin. *de contract. disput.* 3. *qu.* 21. *punct.* 5. *vers. dixi dum Parochus*, Molphes. *in summa par.* 2. *tract.* 13. *cap.* 8. *num.* 54. Barbos. *de Iur. Ecclesiast. vniuers. lib.* 2. *cap.* 10. *sub num.* 78. Lauren. de Franch. *de controuers. int. Episc. & Regular. quæst.* 67. Sess. *decis.* 143. *num.* 18. *& seqq.*

115 Et in specie Confraternitates, quando accedunt ad funera, ad quæ non possunt accedere, nisi vocatæ ab hæredibus defuncti, non possunt erigere propriam Crucem, Ricciul. *elucubr. Ecclesiast. lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 3. Barbos. *de Paroch. cap.* 26. *num.* 61. *in fine, & in summ. decis. Apost. collectan.* 207. *num.* 2. Lezan. *quæst. Regular. tom.* 1. *par.* 2. *cap.* 15. *num.* 27. Samuel. *de sepult. tract.* 1. *disput.* 2. *contr.* 10. *concluf.* 5. Murgas *eodem tract. tom.* 1. *tract.* 8. *disquisit.* 3. *sect.* 2. *dub.* 27. *num.* 7. Passarin. *d. tom.* 2. *disp.* 187. *art.* 4. *sub num.* 184. *in fine*, Donat. *in prax. regular. tom.* 3. *tract.* 8. *de Confraternit. quæst.* 30. Franc. *de Eccl. Cathedral. cap.* 25. *num.* 357. qui omnes referunt, ita pluries declarasse Sacr. Congregationem.

116 Ratio autem est, quia delatio Crucis est signum Iurisdictionis, seu auctoritatiuæ potestatis, quam nullus potest in alieno Territorio exercere, inuito illius Domino, vt inquit Bonac. *de contract. disp.* 3. *d. qu.* 21. *punct.* 5. *sub num.* 2. propè finem, & quod delatio Crucis sit signum Iurisdictionis, maioritatis, præeminentiæ, & superioritatis, tradit Abb. *in cap.* 1. *sub num.* 7. ibique Butr. *num.* 6. *vt lite pendente*, Card. *in Clem. Archiepiscopo sub num.* 5. Decian. *cons.* 67. *num.* 7. *lib.* 2. Passarin. *tom.* 2. *quæst.* 187. *d. art.* 4. *sub nu.* 186. *in fin.* Ventrigl. *de Archiepisc. cap.* 17. *num.* 8. *& cap.* 18. *num.* 6. Donat. *in prax. Reg. tom.* 1. *tract.* 13. *q.* 81. *num.* 3. Et in hac specie funerum declarauit S. Rituum Congregatio in Andrien. ad 4. sub die 22. Nouembris 1631. vbi quod interueniendo in funeribus Crux Ecclesiæ Cathedralis, quamuis cadauer deferatur sepeliendum ad Ecclesias Regularium, deferri debeat sola Crux Cathedralis, vt apud Barbos. *de Paroch. cap.* 26. *num.* 78. vel Collegiatæ, vt in Bononien. 14. Maij 1644. in signum quidem præeminentiæ, ac dignitatis.

117 Et propterea ex hac ratione, quia erigere, & deferre Crucem est actus iurisdictionis, prohibitum est Regularibus, & Confraternitatibus facere processiones cum eleuatione, seu delatione Crucis extra proprias Ecclesias, & claustra Monasteriorum, nisi de licentia, & consensu, aut cum Cruce Parochi, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, vel præscriptionibus immemorabilibus ex declaratione, & decreto huius Sac. Congregationis confirmato ab Vrbano VIII. in quo decreto præseruantur tantùm Priuilegia Apostolica concessa post dict. Concil. Trident. vt refero *tom.* 1. *consult.* 221. *num.* 1. *& seq.* ac tradit Donat. *d. tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 13. *quæst.* 81. *num.* 1. *& seqq. per tot.* Nouar. *in Lucerna Regular. v. Processiones num.* 25. Et in specie funerum extant priuilegia Regularibus concessa erigendi suam Crucem, vt *in extrauag. inter cunctas*, §. *porrò de priuil.* & plurium Pontificum in 2. dissertatione adducta.

Vnde etiam prædicta comprobantur, quia in funeribus 118
vnica tantùm Crux est deferenda, vt disponitur in ipso statuto Cleri Rom. *cap.* 7. §. 4. vel illa Capituli Cathedralis, siue Parochi, vt tradit Io. Baptista Paroletus *in Palæstra Clericali par.* 3. *cap.* 5. *litt. D.* quem refert, & sequitur Dian. *oper. moral. tom.* 7. *tract.* 1. *resolut.* 239. iuxta vltimam impressionem coordinatam, Moron. *respons.* 51. *num.* 1. Passarin. *de stat. hom. d. qu.* 187. *art.* 4. *sub num.* 186. vbi recensent plures declarationes Sac. Congregat. vel illius Ecclesiæ, ad quam corpus defuncti defertur, Barbos. *de Iur. Ecclesiast. vniuers. d. lib.* 2. *d. cap.* 10. *num.* 78. *& de Paroch. d. cap.* 26. *num.* 7. Moron. *d. respons.* 51. *num.* 21. & Lezan. *in Summ. v. Crux.*

Et consequenter non potest deferri Crux Confraterni- 119
tatis, quia Confratres sunt laici, & per delationem Crucis deputarentur maiores, & superiores ipso Parocho, incedente cum pluuiali, & stola, & sub vexillo Crucis ipsius Confraternitatis, Decian. *dict. cons.* 67. *sub num.* 6. *cum seqq. lib.* 2. Emin. de Luca *disc.* 19. *num.* 23. *de Regular.* Rot. *decis.* 320. *num.* 27. *part.* 11. quod est absurdum, vt maior procedat sub vexillo minoris, vt per Decianum vbi proximè.

Et hinc Card. S. Seuerinæ nuncupatus scriptum reliquit, 120
quod in processionibus pro associandis cadaueribus ad sepulturam præcedunt Confraternitates laicales, & post ipsas deferens Crucem, & deindè sequitur Clerus Regularis, & Secularis, & vltimo loco Parochus indutus superpelliceo, & stola, prout refert Theodos. Rub. apud Gratian. *discept.* 298. *num.* 87. & ex eodem Rubeo Barbos. *de Iur. Ecclesiast. vniuers. lib.* 2. *d. cap.* 10. *sub num.* 56. *& de Paroch. d. cap.* 26. *sub num.* 56. Et ita etiam disponitur, & ordinatur in Rituali Romano *in rubr. de exeq.* quod facit Ius, & est pro lege tenendum, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, vt plenè firmauit Rota *decis.* 647. *per tot. part.* 4. *tom.* 3. *rec.* & coram Dunoz. Sen. *decis.* 198. *per tot.* Et istud Rituale fuit ordinatum, & confectum longo studio per dictum Card. S. Seuerinæ, vt dicitur in Bulla S. M. Pauli V. confirmatoria Ritualis in principio illius impressa.

Non obstat, quod Confratres habent Ecclesiam, quod 121
in funeribus deferri debeat vna Crux, & illius Ecclesiæ, ad quam cadauer defertur tumulandum ex ipso statuto Cleri Romani *in cap.* 5. §. 7. & ex pluribus declarationibus Sac. Congregationis Rituum, & Sacr. Concilij Tridentini. Quia habent Ecclesiam quoad gubernium temporale, & œconomicum tantùm, non autem in titulum, & quoad exercitium spiritualium, quorum sunt incapaces, quia laici, & ideò quoad spiritualia est subdita Ecclesiæ Parochiali, nec statutum, nec declarationes loquuntur de Ecclesijs Confraternitatum, imò illas excludunt, & signanter in illa Andrien. 22. Nouembris 1631. quæ datur authentica *in Summ. num.* 2. nam in illa postquam Sac. Congregatio ad primum dixerat, quod Crux deferri debeat illius Ecclesiæ, ad quam funus defertur, respondens ad secundum limitando declarauit, quod Confraternitates nullo modo in actu associationis cadaueris Crucem erigere possunt, & hoc idem habetur ex statuto Cleri Romani, *d. cap.* 7. §. 4. vbi licèt in d. antecedenti *cap.* 5. §. 7. decernat, quod vna tantùm Crux deferatur, in d. tamen *cap.* 7. *d.* §. 4. statuit, quod nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in funere portare possint. Et clariùs in dict. Rituali Romano, quod in omnem casum semper esset præferendum cuicumque statuto, cùm sit confirmatum à Papa cum clausula sublata, & Decreto irritanti, *vt in d. decis.* 647. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.* & coram Dunoz. Sen. *d. decis.* 198. *num.* 1. *cum seq.*

Minus obstat Bulla fel. record. Pij IV. pro Confraterni- 122
tate Mortis. Illa enim, præterquamquod non est edita post Concil. Trident. est tantùm confirmatio statutorum eiusdem Confraternitatis, in quibus nulla fit mentio de erigenda Cruce in funeribus à Parocho præsente ductis. Solùm enim *in cap.* 32. statuitur de Processionibus à Confraternitate fieri solitis, inter quas non est, nec ibi recensetur Processio funeralis, *& in cap.* 44. solùm datur facultas deferendi Crucem, quando Parochus non comitatur funus cum Cruce sua, vt in ipso legitur, ac proinde non po-

potest dici Bulla prædicta hunc casum comprehendere, nec ad illum dd. Statuta extendere. Confirmatio enim non ampliat confirmatum, sed tantummodò illi maioris roboris firmitatem adijcit, Rota coram S. M. Innocen. X. *decis.* 680. *num.* 17. *& in rec. decis.* 85. *num.* 2. *& decis.* 377. *num.* 18. *& 25. part.* 17.

123 Et quæcumque priuilegia concessa Confraternitati Mortis, aut alijs intelligi debent in alijs processionibus, in quibus, vel solæ Confraternitates interueniunt, vel possunt deferri plures Cruces, non autem in Processionibus funerum, in quibus vna Crux tantùm eleuari, & deferri potest, & est prohibitum Confraternitatibus illam deferre, ne sequatur supradictum absurdum, vt Parochus maior, & superior incederet sub Cruce Confraternitatis inferioris, & regulariter omnia Priuilegia semper inielliguntur sine præiudicio Parochi, Medic. *de sepult. part.* 1. *qu.* 7. *num.* 41. Sess. *d. decis.* 413. *sub num.* 2. *cum seq.*

124 Et hoc ipsum manifestè supponunt omnes declarationes Congregationum, & Doctores, dum dicunt, Confraternitates inuitatas ad funera non posse rigere Crucem; supponunt enim habere ius deferendi Crucem, dum illam prohibent deferri, & erigi in funeribus, quia talis prohibitio non fuisset necessaria in Confraternitatibus non habentibus facultatem, seu priuilegium deferendi Crucem, Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quæst.* 32. *num.* 86.

125 Neque subsistit prætensa obseruantia, consuetudo, & quasi possessio Confraternitatis erigendi, & deferendi Crucem in funeribus, præsente Parocho; quia non probatur pacifica, & est difformis ex actibus contrarijs gestis per eosdem Parochos, vt ex pluribus attestationibus iuratis, & depositionibus ad perpetuam rei memoriam, quæ dantur *in hoc Summario num.* 3. Ideòque nullius momenti, Caren. *resolut.* 102. *num.* 13. Rot. coram Buratt. *decis.* 464. *num.* 6. & obseruantia interrumpitur per vnicum actum contrarium, Rot. *decis.* 319. *num.* 37. vbi etiamsi darentur mille actus pro obseruantia *par.* 11. *recent.*

126 Eòque magis, quia non solùm agitur de præiudicio vnius, vel alterius Parochi, sed totius Vniuersitatis, & Collegij Parochorum, ac proinde probari debet scientia omnium Parochorum, de quorum præiudicio agebatur, Rota coram Coccin. *decis.* 436. *num.* 6. & coram Buratt. *decis.* 129. *num.* 7. *& in recent. decis.* 697. *num.* 16. *& seq. part.* 4. *tom.* 3.

127 Maximè, quia materia est facultatiua, *Summ. d. num.* 3. nam Parochi possunt permittere, quemadmodum permiserunt, eleuationem Crucis Confraternitatibus, *d. sum. n.* 3. vel non accedere ad Processiones; In facultatiuis autem non acquiritur quasi possessio manutenibilis, Rip. *in cap. cum Ecclesia Sutrina num.* 42. *& seqq. de cauf. possession. & propriet.* cum alijs per Posth. *de manut. obseruat.* 53. *num.* 2. *& seqq.* Idque procedit non obstante quocumque lapsu temporis etiam immemorabilis, Adden. ad Gregor. *decis.* 162. *sub n.* 15. Et tollitur omnis difficultas ex d. Rituali Romano; nam in Bulla confirmatoria derogatur quibuscumque consuetudinibus contrarijs, & decernitur, neminem posse aliter cæremonijs satisfacere, nisi forma in d. Rituali præscripta seruata, & solùm præseruatur immemorabilis, & propterea cùm immemorabilis non probetur, nec probari possit, nulla alia consuetudo, quamuis longissima, potest suffragari, Rot. *d. decis.* 647. *num.* 9. *& seqq. par.* 4. *tom.* 3. *rec.* & coram Dunoz. sen. *d. decis.* 198. *num.* 2. *& seq.*

128 Et proinde neque etiam agi potest de manutentione, præsertim in hac Sacra Congregatione, vbi discutiuntur causæ in Petitorio, & quia ius confraternitatibus resistit, vt patet ex d. Rituali Romano, confirmato cum decreto irritanti, & ex tot declarationibus Sac. Congregationis supra recensitis, & signanter ex illis factis ab hac Sac. Congregatione, & confirmatis ab Vrbano, relatis *dict. Summ. num.* 1. in quibus prohibetur Confraternitatibus facere Processiones cum Cruce extra propriam Ecclesiam sine licentia, & Cruce Parochi, non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorabilibus, & solùm præseruatur priuilegium Apostolicum concessum post Concilium Tridentinum, quale non habet Confraternitas Mortis, aut quæcumque alia. In his enim, quibus ius resistit, non conceditur manutentio, non obstante possessione, vel quasi, quæ tunc potiùs dicitur occupatio, & vsurpatio, & abusus, Tamburin. *de iur. Abbat. tom.* 1. *disput.* 15. *quæst.* 8. *num.* 10. *& seqq.* Posth. *de manutent. obseruat.* 44. *num.* 12. *& seqq.* Rota *post eundem decis.* 215. *num.* 2. *& decis.* 422. *n.* 6. *cum seq.*

Secundum dubium, *An Confraternitas possit Crucem* 129
erigere tam in via, quàm in Ecclesia Parochiali, quando in ea cadauer est tumulandum: negatiuè pariter est resoluendum, vt etiam videtur admittere Pars aduersa, & adsunt tot declarationes Sacræ Congregationis, prohibentes in hoc casu Crucem eleuari, & deferri per Confraternitates, & disponit etiam statutum Cleri Romani, vt supra dictum fuit.

Ad tertium dubium respondendum, posse Capellanum 130
post absolutum à Parocho officium funeris, iterùm facere officium, sine tamen Cruce, stola, & aspersorio, vt resoluit S. Congregatio Rituum in hac causa 27. Ianuarij 1679. & prius in vna Causarum 1665. Stola enim, Crux, & aspersorium conceduntur Parocho in signum Parochialis officij, & iurisdictionis, vt tradit Passarin. *d. quæst.* 187. *art.* 4. *num.* 190. Ideòque dum sepeliendus est defunctus in Ecclesia exempta Regularium, non potest Parochus in ea recitare orationes cum Stola, & Cruce, sed illa deponere debet, idem Passarin. *d. art.* 4. *num.* 192. *cum seq.* Barbos. *de Iur. Eccles. vniuers. lib.* 2. *d. cap.* 10. *num.* 80. *cum seqq.* Lauren. de Franc. *de controuers. inter. Episcop. & Regular. quæst.* 68. Et hoc etiam probatur ex Rituali Romano *in rubrica de Exequijs* vbi statuitur stolam deferri per Parochum; vndè cùm Capellanus Confraternitatis nullam habeat iurisdictionem, non potest officium cum Cruce, stola, & aspersorio celebrare in Ecclesia Parochiali. Et ita etiam fuit obseruatum, vt ex attestationibus iuratis, quæ dantur *Summar. num.* 3.

Ad quartum dubium, *An possit Parochus super cadaue-* 131
re, præsertim sui Parochiani, qui in Ecclesia, seu Oratorio Confraternitatum intra fines suæ Parochiæ positis, sepulturam elegit, officium funeris peragere, affirmatiuè est respondendum ex multis Sacr. Congregationis Rituum declarationibus authenticis, datis *in dict. Summ. num.* 4. & refert etiam Nicol. *in flosc. v. Confraternitas sub num.* 20. Lauor. *var. Elucubrat. tit.* 2. *cap.* 3. *num.* 119. *& seq. & cap.* 11. *num.* 207. Samuel. *de sepultur. contr.* 5. *concl.* 8. *num.* 16. Bonacin. *de contract. dict. disput.* 3 *quæst.* 21. *num.* 2. Passarin. *dict. quæst.* 187. *art.* 4. *num.* 194. *in fine*. Et statuitur etiam in Concilio Mediolanensi 7. *tit. de Sodalit.* Item ex priuilegijs exemptionis, quibus gaudent Regulares apud Peyrinum, & alios. Pro quibus extant variæ declarationes apud Pasqualigum, & supponit Rota in Veronensi iurium Parochialium coram Virili apud Posth. *dec.* 260. videnda.

Neque obstat decisio in Auersana funeralium coram 132
Coccino inter eius impressas *decis.* 2089. in qua firmatur, quod ius faciendi officium super cadaueribus non sit ius Parochiale, & Ecclesiam Parochialem non fundare intentionem suam super subiectione alterius Ecclesiæ, vel alicuius Confraternitatis, quamuis intra fines suæ Parochiæ sitæ; quia, quidquid sit quoad omnimodam iurisdictionem, quoad iura tamen Parochialia, & in specie super ius faciendi officium super cadaueribus, habet Parochus intentionem fundatam, & ad ipsum spectat, etiam in alia Ecclesia intra limites suæ Parochiæ, non autem ad Sacerdotes, seu Capellanos illius Ecclesiæ hoc officium peragere, Barbos. *de Paroch. dict. cap.* 26. *sub num.* 8. vbi refert, ita fuisse resolutum per Sacram Congregationem in Mediolanensi, & idem tradit *de Canonic. & Dignitatib. cap.* 18. *num.* 62. & in Summa decisionum Apostolicarum *verb. Officium Defunctorum num.* 1. *& seqq.* Passarin. *de stat. homin. dict. quæst.* 157. *art* 4. *sub num.* 194. & in terminis quando defunctus sepelitur in Ecclesia alicuius Confraternitatis, quod officium facere pertineat ad Parochum, non autem ad Cappellanum, seu Sacristam illius Confraternitatis, tradunt Lauor. *Lucubrat. Ecclesiastic. tit.* 2. *dict. cap.* 9. *num.* 120. *& cap.* 11. *num.* 107. Samuel. *de sepultur. tractat.* 1. *disput.* 5. *controuers.* 10. *in* 4. *Conclus.* vbi refert, & declarasse Sacram Congregationem in Laudensi, referente Cardinali Taberna, & resolutionem extare in illius Synodo, Gauant. *in Manual. verb. Confraternitates num.* 41. Bonacin. *de contract. dict. disput.* 3. *d. quæst.* 21. *punct.* 5. *sub num.* 1. *in fine*, vbi refert tres resolutiones Sac. Congregationis, Passarin. *dict. artic.* 4. *sub num.* 194. *in fine*, Lezan. *oper. moral. tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 15.

sub

sub num. 22. vbi dicit, ita fuisse resolutum per S. Congregationem Episcoporum, & Regularium, Donat. *in prax. Regular. tom.* 3. *tract.* 8. *q.* 38. Murg. *de Sepultur. tom.* 1. *tract.* 8. *disquisit.* 2. *dub.* 25. *num.* 5. *& seqq.* Nicol. *in Floscul. v. Confraternitas n.* 20.

133 Et dicta decisio Rotæ coram Coccino potest ad summum procedere in illis Ecclesijs, in quibus adest perpetuus Rector ad tradita per Archid. in *c. pluries num.* 3. 16. *quæst.* 1. & Host. in *c. dilectus num.* 4. *de Capell. Monach.* & quoties Ecclesiæ Confraternitatum ex priuilegio Apostolico sunt exemptæ à Parochia, vt aduertit Nicol. *in Flosc. v. Confraternitas num.* 19. & d. decisioni Rotali præferendæ sunt resolutiones Congregationum, quibus ipsa Rota solet, & tenetur deferre, vt coram Cels. *decis.* 5. *num.* 12. & coram Bich. *decis.* 459. *num.* 1. & si quæ dantur declarationes Sac. Congregationis in contrarium, procedunt in casu, quo Parochus nolit ipse officium celebrare, vt per Nicol. *dict. v. Confraternitas sub num.* 19. *&* 20. Et in his terminis quando Ecclesia non est exempta, dixit Rota ex mente S. Congregationis, id licere Parochis, *vt in cit. Veronensi* coram Virili. Ac demum quia Abbas in *cap.* 1. *num.* 4. *de sepult. in fine*, hoc officium recenset inter officia Parochialia, illudque appellat ius Parochiale. Qua de re videndus omninò Carol. Maranta *resp.* 22. *n.* 4. Et si vacat, secunda dissertatio tradita in vltima Congregatione.

134 Et ita se habet consuetudo, & obseruantia, vt ex dictis attestationibus, *Summar. num.* 3. *& decr. Sac. Congregationis summ. n.* 4.

135 Deinde his addidi aliam responsionem in compendium redactam.

136 Ad dubia proposita in præterita Congregatione, & non resoluta, ad 1. scilicet, & ad 2. negatiuè respondendum est, ad 3. posse sine stola, aspersorio, & Cruce, vt ad illa respondit S. Rituum Congregatio 27. Ianuarij 1679. Quartum verò affirmatiuè resoluendum.

137 Etenim vna tantùm Crux erigenda est in funeribus, quod non controuertitur, & in concursu Ecclesiæ superioris cum inferiori, non huius, sed illius erigenda est Crux, licèt funus ad inferiorem ducatur, vt notat Passarin. *de stat. homin. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 4. *num.* 186. *cum seqq.* Estque ratio naturalis, canonica, & ciuilis, ne caput ponatur sub pedibus, quod indecorum, & inhonestum aduertitur à Rota *decis.* 4. *num. vlt.* coram Eminentissimo Orthobono.

138 Cùm igitur Confraternitates laicales sint inferiores, quia non sunt de Clero, imò subiectæ Clero, quia puri laici, cumque ipsæ non possint de iure in funeribus eleuare Crucem, neque incedere sub Cruce, sed ante illam, vt refert Barbos. *de iur. Eccles. lib.* 2. *c.* 10. *nu.* 56. *& de Paroch. cap.* 26. *num.* 56. vrget quidem regula, quod in concursu simultaneo Cleri cum laicis, incedant isti sub illo, non autem contra.

139 Non obstat, quod eleuatio Crucis non sit actus iurisdictionis; quia saltem est signum præeminentiæ, præcedentiæ, ac directionis, non concedendæ laicis supra Clerum, neque inferioribus supra Superiorem, præsertim in functionibus Ecclesiasticis, & pertinentibus ad curam animarum.

140 Minùs obstat, quod Ecclesia Confraternitatis sit publica, ipsaque Confraternitas habeat priuilegium eleuandi Crucem, ac sepeliendi, sitque à iurisdictione Parochi exempta, id quod gratis concedimus. Nam cùm laici non sint, neque possint esse Rectores Ecclesiæ, quia incapaces coniugij spiritualis, & Parochus intra limites suæ Parochiæ sit verus Rector omnium Ecclesiarum particularium, non erectarum in titulum Collegij, vel Rectoriæ clericalis, ne aliàs Ecclesiæ remaneant viduæ, vel acephalæ, vtique Confraternitates laicales non habent, nisi solùm vsum Ecclesiæ cum rerum temporalium œconomia, quam possunt absque vlla resignatione ad suum libitum dimittere, atque adeò etiam in sua Ecclesia de iure sunt subiectæ Parocho quoad functiones Parochiales, vt optimè firmauit Rota *dec.* 124. §. *Etenim p.* 12. *& dec.* 231. *n.* 2. *cum seqq. p.* 13. *rec.* & declarauit S. Congregatio super Episcopis in Foroliuiensi 22. Septembris 1679. & hæc Sac. Congregatio respondendo ad quæsita huius causæ Romanæ iurium Parochialium 16. Martij 1680.

141 Idque præcipuè de Iure Parochorum quoad funera in Ecclesijs Confraternitatum, & missam in eis solemniter celebrandam iuxta S. Congregationis decreta, quæ referunt Bonacin. *tom.* 2. *disp.* 3. *de contract. q.* 21. *punct.* 5. *ad §. obserua secundo*, Samuel *de sepult. tr.* 1. *disp.* 5. *contr.* 10. *concluf.* 4. Lezan. *tom.* 1. *quæst. reg. p.* 2. *cap.* 15. *n.* 22. Murgas *de sepult. tom.* 1. *tr.* 8. *disq.* 2. *dub.* 25. *num.* 5. *& seqq.* Donat. *rer. regul. tom.* 3. *tr.* 8. *q.* 38. & Passarin. *de stat. homin. q.* 187. *art.* 4. *num.* 194. *ad finem.*

Porrò eleuatio Crucis, & ius sepeliendi sine Parocho 142
subsidiariè tantùm conceditur Archiconfraternitati Mortis, Parocho scilicet absente, vel negligente, non autem illo præsente. Neque prætensa exemptio extendi debet ad functiones Ecclesiasticas, literaliter non expressas in ipsa exemptione, quando nimirùm Parochus adest, & vult eas peragere; quia quodcumque priuilegium intelligendum est præcisè in suis terminis, non contra Parochum præsentem, ac volentem fungi officio suo, præsertim in concursu cum laicis, vt est regula relata in *dec.* 165. §. *quoniam visum p.* 16. *rec.*

Hinc patet, non adaptari statutum Cleri Romani; quia 143
loquitur de Ecclesijs in peculiarem titulum erectis cum Collegio, vel Rectore Ordinis Clericalis ad terminos iuris naturalis, Canonici, & ciuilis.

Et decisio 2089. Coccini pariter loquitur de seculari Ec- 144
clesia in particularem titulum erecta, & quatenus aliter loqueretur, esset sanè iuri contraria. Decisio autem 36. *n.* 7. coram Roias, & 45. coram Zarata *num.* 10. *cum seqq.* loquuntur de hospitalibus erectis collegialiter cum iuribus Parochi per priuilegia expressa.

Quod verò ad prætensam consuetudinem, vel illi obstat 145
varietas probata per Parochos, vel abusus impræscriptibilis ponendo caput sub pedibus, vt pleniſſimè apud Eminentissimum Otthobonum *d. dec.* 4. *n.* 37. *cum tribus seqq. ac dec.* 212. *n.* 11. *& seq. p.* 15. *rec.*

Quatenus verò Ecclesia Confraternitatis habeat priui- 146
legium territorij separati à Parochia, quod nondum ostensum est, ac etiam habeat Clerum mercenarium pro functionibus Ecclesiasticis, Rectoria esset reseruata Summo Pontifici, & Clerus fungeretur officio Vicarij, aut Vicerectoris, atque ita posset Ecclesia erigere Crucem in forma Cleri, Parocho etiam præsente, quando funus ad illam duceretur, præcedentibus tamen Confraternitatibus laicis ante Crucem, & incedente Clero sub Cruce ad formam Ritualis Romani *sub tit. Exequiarum ordo, versic. mox ordinatur processio*, & Ritualis maioris Eminentissimi viri D. Cardinalis S. Seuerinæ in *rubr. de exeq. & ord. proced.* quorum verba in 2. dissertatione hac de re integrè protulimus.

Et hæc quidem summatim nobis suggessit D. Vincentius 147
Russophylus, Patritius Altamuræ, Vir generis nobilitate, doctrina, prudentia numeris omnibus integer, vtque vt omnia vno verbo complectar, Eminentissimi Cardinalis Hieronymi Casanatæ, hoc est, oraculi Themidis consultricis Auditor. Quæ sanè sufficere possent ad hæc dubia in fauorem Parochorum decidenda. Poterunt tamen Eminentissimi Patres, si lubet, pro maiori causæ instructione resumere scripturas omnes in duabus præteritis Congregationibus datas, & insistere decretis in hac causa emanatis à S. Rituum Congregatione, prout ijdem Parochi humillimè petunt, ac supplicant.

Sacra Congregatio Concilij distulit resolutionem, & 148
Cardinalis de Luca edidit super primo dubio sequentem discursum.

Erecta in Vrbe secularium Confraternitate ad pleraque 149
pietatis opera exercenda, & præsertim pro oratione 40. horarum, & pro charitatiua, & gratuita sepultura pauperum, & miserabilium defunctorum, ideòque Mortis, & 40. horarum nuncupatà, S. M. Pius IV. de anno 1560. dictam erectionem approbauit, eidemque Confraternitati quamplura concessit priuilegia, & præsertim vt in processionibus per Vrbem Crucem deferre posset, atque ad aliam Ecclesiam se transferre, vel nouam erigere, in qua Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum retineri possit, quodque eius Officiales, Confratres, & Capellani quorumcumque pauperum decedentium corpora in forma Ecclesiæ consueta; & solemniter sepelire, vel sepeliri facere liberè, & licitè valeant.

Cùm autem eadem Confraternitas, quæ circa illa ini- 150
tia in varijs Ecclesijs euagata fuit eo modo, quo de recenti experti sumus in Confraternitate Agonizantium, tra-

ctu temporis propriam contraxerit Ecclesiam Mortis nuncupatam, habentem sine dubio omnia veræ, & publicæ Ecclesiæ requisita, adeòvt ab anno 1606. citra vsque ad præsens per Summos Pontifices tanquam talis nuncupata, & tractata fuerit, pluraque defunctorum cadauera ad illam pro sepultura deferri soleant. Hinc oritur primum dubium, à quo alia pendere in magna parte videntur, quænam Crux in huiusmodi sepeliendorum funere debeat erigi, an scilicet illa Confraternitatis, vel illa Parochiæ defuncti?

151 Quamuis autem cum magno quidem studio, & labore multa hinc inde in iure deducta fuerunt, præsertim ex parte Parochorum, multaque etiam hinc inde deducta sint in facto super inclusione, & respectiuè exclusione consuetudinis, in qua ex parte Confraternitatis magnum constitui videtur fundamentum; nihilominùs mihi videtur, quod adeò magnus labor in notabili parte fuerit superfluus, assumendo in abstracto quæstiones cessantes ex solo facto, quodque distinguendo facilis esse possit resolutio.

152 Tres itaque ad rem distinguendo videntur casus. Vnus nempè, in quo Parocho nolente, vel negligente intra tempus à S.M. Vrbano VIII. statutum, facere funus, quia nempè defunctus pauper, & miserabilis esset, quod præsertim in defunctis ex morte violenta sequi frequenter solet, adeò vt sola Confraternitas cum proprijs Confratribus, Capellanis, & Clericis funus peragat, atque defunctum ad propriam Ecclesiam pro sepultura traducat sine Parocho, alijsque Clericis secularibus, vel regularibus. Alter est casus, in quo Confraternitas interueniat cum Parocho, fortèque cum alijs Clericis secularibus, vel Regularibus in funere defuncti sepeliendi in alia Ecclesia. Et tertius est casus præcisus quæstionis; quod scilicet eadem Confraternitas cum Parocho, alijsque Clericis secularibus, vel Regularibus interueniat in funere defuncti sepeliendi in propria ipsius Confraternitatis Ecclesia.

153 In primo, & secundo casu planæ videntur resolutiones. In primo, scilicet affirmatiuè tum ex clara, & literali dispositione prædicti Indulti Apostolici Pij IV. quod propriè, & principaliter istum casum percutere videtur. Tum etiam quia nulla alia interueniente Cruce perneceſſe ista venit adhibenda, ne aliàs contra ritum vniuersalem Ecclesiæ fiat funus, & sepeliatur Christianus absque Cruce. Et è conuerso in secunda plana sit negatiua, vt Confraternitas propriam Crucem erigere non valeat ob expressam, & literalem dispositionem statuti Cleri Romani, adeò vt isti duo casus videantur disputationis incapaces. Non tamen inutile censendum est eos distinxisse, & prænotasse ad effectum regulandi obseruantiam hinc inde deduci solitam, & conciliandi, vel interpretandi testes hinc inde deductos, qui aliàs nimirum varij, vel contrarij videntur, quoniam plerique actus, de quibus ipsi pro vna, vel respectiuè altera parte loquuntur, in istis casibus verificabiles esse possunt.

154 Quatenus itaque pertinet ad tertium casum qui est proprius, & præcisus quæstionis, pernotandum, vel præsupponendum venit certum, receptum, & irrefragabile principium, vel axioma, quod nunquam euagandum est in generalibus, vel similibus, quando habentur specialia, & indiuidualia. Ideòque inanis videtur magnus labor hinc inde adhibitus in perquirendo authoritates antiquorum, & modernorum Canonistarum, & Moralium citra, & vltramontanorum, siue in perquirendo multas Sacrarum Congregationum declarationes, quæ pro regionum, & Casuum diuersis moribus, & respectiuè circumstantijs prodierunt, dum in Vrbe habemus specialem, & indiuidualem determinationem statuti Cleri Romani; quod prudenter, & studiosè ordinatum fuit ad dirimendas quæstiones, quas inuolutas reddidit varietas tot authoritatum, & decisionum, ac declarationum, quæ hinc inde habentur, & cum magno labore, & diligentia collectæ sunt per vtramque partem, vt ita scilicet per statutum istæ controuersiæ, quæ frequentes, & scandalosæ esse solebant, dirimantur, istudque statutum est illa irrefragabilis lex, in qua situm est Cleri, & Parochorum fundamentum, ideòque ab eis nullo pacto impugnabilis.

155 Statutum itaque in verbis disponit, quod in funere vna tantùm Crux adhiberi debeat illius Ecclesiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur, nec alia Crux, siue Crucifixus erigatur, siue sit propriæ Parochiæ, siue Regularium, siue laicarum Confraternitatum, & per consequens, cùm ista sit vera Ecclesia, atque ad illam funus ducatur, hinc de plano excluſa remanet prætensio Parochorum, dum in verbis superiùs registratis expresè dicitur, quod erigatur Crux Ecclesiæ, ad quam cadauer defertur, non autem illa Parochiæ, adeò vt intret vulgaris regula textus in *l. ille, aut ille ff. de leg.* 3. quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta.

Neque his aduersari videtur altera statuti pars, quæ prohibet erigi Cruces Confraternitatum, quoniam quando Confraternitas considerata de per se absque propria Ecclesia haberet hanc prætensionem, tunc vtique reijcienda esset, dum regulariter, & pro frequentiori contingentia huiusmodi Confraternitates soleant habere solùm priuata Oratoria, vel Capellas in alienis Ecclesijs, vt praxis docet in Ecclesijs Mineruæ, S. Laurentij in Damaso, S. Augustini, SS. Apostolorum, & similibus, atque antiquiori tempore verificabatur etiam in istamet Confraternitate, antequam ista Ecclesia erigeretur; quoniam in aliena Ecclesia sedem habebat cum priuato Oratorio, illoque statu, vel tempore attento, non poterat erigere propriam Crucem, nisi in primo casu, de quo supra; de quo intelligendum est Indultum Pij IV. atque ad hanc distinctionem inter Ecclesiam, & Confraternitatem omninò reflectendum venit, quoniam ea mediante, omnia contraria conciliantur, atque tolluntur æquiuoca. 156

Alia siquidem est Crux Ecclesiæ consideratæ de per se independenter à Confraternitate, & alia est Crux Confraternitatis consideratæ de per se independenter ab Ecclesia. Existentia verò Confraternitatis in Ecclesia non tollit substantiam Ecclesiæ, neque illi adimit illas præeminentias, quas Ecclesia suo iure haberet, quamuis Confraternitas ibi non adesset, dum ita esset dare casum, quod accidens prævaleret substantiæ, illamque destrueret, atque in hac distinctione totus est præsentis controuersiæ punctus. 156

Et quamuis ex parte Parochorum replicari soleat, quod statutum intelligendum est de illis tantùm Ecclesijs, quæ habent ius erigendi Crucem; nihilominùs ista est responsio diuinatoria, & de proprio capite, nullum habens fundamentum, atque contraria literæ statuti, quod loquitur generaliter de omni Ecclesia, quæ sit capax recipiendi cadauera pro illis sepeliendis discretiuè ad Parochiam, & ad Ecclesias Regularium, dum statutum in verbis præsupponit, quod illa Ecclesia non sit Parochialis, neque sit Ecclesia Regularium, ideòque non videtur in quibusnam Ecclesijs illud verificetur, & in quibus non, ac propterea dicendum venit, quod pro verificatione statuti sufficit, quod sit Ecclesia, quæ habeat sepulturam, & facultatem recipiendi illos defunctos, qui in ea velint sepeliri, quamuis nullum adesset Indultum; multò magis, & clariùs dum Indultum Pianum expresè considerat casum erectionis Ecclesiæ pro tumulandis cadaueribus, & tamen concedit erectionem Crucis, quæ ad istum finem principaliter concessa videtur, dum istud est principale Institutum. 157

Considerando potissimè rationem, cui dicta statutaria disposito innixa est. Ratio siquidem erigendi vnicam Crucem, quæ esse debeat Ecclesiæ funeris, vel sepulturæ priuatiuè ad Parochiam, & ad omnes alias Ecclesias, quantumuis maiores, & priuilegiatas, non est illa, quæ consideratur per aliquos Doctores, vt scilicet ita dignoscatur, quod defunctus esset Christianus; ista namque ratio inepta videtur, & contemptibilis, tum quia in Orbe Catholico, & præsertim in Vrbe non fiunt funera publica, & solemnia Iudæorum, & Maumettanorum, aliorumque Infidelium, adeòvt ad contradistinguendum istos à Christianis oporteat dare istud signum. Tum etiam quia attenta ista ratione oporteret potius, quod Crux esset Parochiæ, quoniam Parochus magis informatus est, an ille esset Christianus nec ne, sed vnica, & vera ratio, ob quam Crux debet esse Ecclesiæ sepulturæ est illa, vt ita populus de illa certificetur, atque ad ibi orandum pro defuncto inuitetur. 159

Prout insubsistens, nullique fundamento innixa est altera ratio, quod sit signum iurisdictionis, & potestaris, dum 160

161 162 163 164 165 166 167

dum id expresè excluditur per ipsum statutum, atque ad euidentiam, cum multis argumentis, imò claris demonstrationibus de facili probari posset, nisi cohiberet motiuum abstinendi à superfluis in re clara.

161 Vnica itaque non improbabilis dubitandi ratio contra Confraternitatem videtur illa, quæ in Congregatione per Eminentissimum D. meum Vicarium iudiciosè fuit excitata, quod scilicet vbi etiam erigenda esset Crux istius Ecclesiæ, adhuc tamen ipsa Confraternitas non deberet sub illa incedere, sed deberet sine Cruce præcedere; deindeque Crux per Ecclesiæ Clericum deferri, & post eam subsequi eiusdem Ecclesiæ Capellani, alijque de Clero seculari, vel Regulari cum Parocho vltimum, & digniorem locum occupare. Verùm ista difficultas non videtur obesse dupliciter. Primò, nempè quoniam illa districta iuris censura percutit illas Confraternitates, quæ non habent propriam Ecclesiam, sed solùm priuatum Oratorium in aliena Ecclesia. Vnde propterea sint Confraternitates inuitatæ ad funus in diuersa Ecclesia peragendum, atque de istis Confraternitatibus verè, & propriè statutum loqui videtur; secus autem in Confraternitate eiusdem Ecclesiæ; quoniam ista consideratur tanquam eius pars, & membrum, atque Confratres considerantur tanquam eius seruientes, ita efformando vnum, & idem Corpus Ecclesiæ repræsentatiuum, ideòque non scindendum. Et secundò, quoniam ista esset species æmulationis Parochorum, dum quoties erigenda non est eorum Crux, sed illa Ecclesiæ funeris, vel sepulturæ nil eorum interest, an dicta Crux in vno, vel in altero loco asportetur, & è conuerso ista nouitas magnum pareret in populo scandalum, & auersionem tot operariorum ab isto tam pio, charitatiuo, & exemplari instituto, & opere. Atque ad hunc effectum nimiùm attendenda est retroacta obseruantia talis, qualis illa sit, neglectis subtilibus, & rigorosis criticationibus contra illam deductis, quæ considerabiles quidem essent, quando talis obseruantia deberet attendi tanquam præscriptiua noui iuris aliàs non competentis, & cum clara resistentia iuris; secus autem vbi consideratur tanquam interpretatiua distinctionis superius traditæ inter Confraternitatem eiusdem Ecclesiæ, & illas aliarum Ecclesiarum, vt supra, siue tanquam obseruantia de facto, cuius innouatio posset in populo producere scandalum, & in Confratribus auersionem, siue refrigerationem solitæ charitatis. Ideòque concludendo punctus consistere videtur in eo, quod in casu, de quo agitur Crux non est consideranda tanquam Crux Confraternitatis, sed tanquam Crux Ecclesiæ, de qua statutum disponit.

162 Huic discursui hanc breuem dedi responsionem.

163 Eminentissime Domine. Placeat Eminentiæ Vestræ resumere scripturas saltem in vltima Congregatione datas, & insistere decretis in hac causa emanatis à Sac. Rituum Congregatione sub die 27. Ianuarij 1679. prout Parochi humillimè petunt, ac supplicant.

164 Quoniam verò editus est pro Confraternitatibus discursus ab vno ex Eminentissimis Cardinalibus, acerrimi viro ingenij, in quo probationum claritate, definiendo, diuidendo, ordinando, earum aduersarios conuincere videtur, ideò ne videamur causa cadere, non abs re esse censuimus, quanta potuimus perspicuitate breuiter ei respondere.

165 Totum controuersiæ cardinem, & rectè quidem in eo constituit, quod statutum Cleri Romani *c.* 5. §. 7. decernit in funeribus vnam deferendam esse Crucem illius Ecclesiæ, ad quam cadauer defertur. Atque adeò cùm Ecclesiæ Confraternitatum sint veræ Ecclesiæ, illarum Crux in funeribus deferri debet.

166 At huic §. opponimus idem statutum *cap.* 7. §. 4. vbi in specie de Confraternitatibus laicorum ita disponit. *Nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in ipso funere portare præsumant*: hoc est in nullo casu, ac proinde etiam quando funus defertur ad ipsarum Ecclesias, & cùm loquatur indistinctè, comprehendit etiam Confraternitates, quæ habent Ecclesias, prout illas habebant tempore conditi statuti.

167 Oportet igitur statutum Cleri idoneè conciliare. Concedamus itaque, quod sint veræ Ecclesiæ, & quod statutum etiam illas comprehendat; nihilominùs quia statutum emanauit post Rituale Romanum, fuitque antea recognitum à Cardinali S. Seuerinæ, qui ipsum Rituale confecit, ideò intelligendum est iuxta Ritualis dispositionem à Paulo V. Bulla sua illi præfixa confirmati, in qua iubet ab omnibus obseruari. In illo autem *tit. exequiarum Ordo vers. Mox ordinatur Processio*, ita decernitur: *Parochus indutus superpelliceo, &c. Clerico præferente Crucem ad domum defuncti vnà cum alijs, &c.* Id quod clarius expressit dictus D. Cardinalis S. Seuerinæ in suo Rituali maiori, *in rubr. de exeq. & ord. proced.* his verbis: *Parochus indutus, &c.* vt supra relatis.

Ex collatione igitur statuti, & Ritualis debet deferri 168
Crux Ecclesiæ, ad quam funus defertur, quatenus sit Confraternitatum, non quidem à Confratribus, sed à Clerico ipsius Ecclesiæ, præcedentibus tamen Confraternitatibus, si adsint, ante Crucem, & incedente Clero sub Cruce dictæ Ecclesiæ, ad quam ducitur funus.

Et hoc modo facillimè statutum conciliatur, quatenus 169
decernit, quod vna Crux deferatur illius Ecclesiæ, ad quam funus defertur, & quatenus præcipit Confraternitatibus, ne vlla vnquam ratione Crucem erectam in ipso funere portare præsumant. Idque siue Crux sit signum iurisdictionis, siue præeminentiæ, siue directionis, nullo pacto concedendæ laicis supra Clerum.

Ratio autem est, quia Confraternitates laicorum quo- 170
cumque modo considerentur, non possunt eleuari in ordinem Clericalem, neque repræsentare Ecclesiam, quia sunt laici, sed solùm illam repræsentant Clerici, cuius sunt ministri, & delatio Crucis in funeribus ex statuto Cleri est tantùm permissa Ecclesiæ, atque adeò illam repræsentantibus, non autem Confraternitatibus, quæ vti laicæ non possunt sub Cruce Cleri incedere, quia non sunt de Clero, sed debent distingui, ac secerni à Clero, vt proinde habeant separata ab Ecclesijs Oratoria, quorum tantùm illæ sunt seruientes.

Deinde quia licèt habeant Ecclesiam, non tamen illam 171
habent in titulum, neque quoad exercitium spiritualium, quorum sunt incapaces, quia laici, sed solùm quoad gubernium temporale, & œconomicum. Et postremò, quia Confraternitates incederent cum Cruce, & Clerus sine Cruce, si illam deferrent Confratres, qui non constituunt Clerum. Quod non decet, quia inferior præferretur superiori, contra ius naturale, Canonicum, & ciuile, vt per Eminentissimum Otthobonum *dec.* 4 *ferè per totam*. At verò nullam oportet reddere rationem vbi legem præscriptam à Rituali Romano, hoc est ab Ecclesia, habemus.

Atque hinc est, quod electa sepultura in Ecclesia Con- 172
fraternitatis, si ad funus non inuitetur ipsa Confraternitas, cùm non possit ad funus accedere, nisi speciatim, & expresè inuitetur, vt declarauit S. Rituum Congregatio 9. Decembris 1617. apud Barbosam *de Paroch. c.* 26. *num.* 61. Crux aliquando delata fuit à Clericis Ecclesiæ Confraternitatis in forma Cleri, ac ferè semper à Clericis Ecclesiæ Parochialis, vnum Clerum constituentibus, numquam verò à Confratribus; Vndè si Confraternitas repræsentaret Ecclesiam, deferret Crucem in funeribus, in quibus non inuitaretur, & aliqua profectò ratione illam posset deferre, obstante statuto Cleri loco allegato.

Non obstat, quod ex obseruatione huiusmodi Rituа- 173
lium sequeretur scandalum, & Confraternitates retraherentur ab operibus pijs, ideòque obseruanda sit consuetudo hucusque seruata. Nam ex obseruatione legis Ecclesiasticæ nemini sanæ mentis scandalum oriri potest, sed potiùs ex illius inobseruatione, habetque hìc locum illud D. Gregorij in Ezechiam: *Si de veritate sumitur scandalum, vtilius permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur*.

Quare Confraternitates nullam habere possunt causam 174
iustam conquerendi, dum ita legibus sancitum est, illisque est obtemperandum, nullaque rationabili, ac firma consuetudine, sed tantùm varia tueri se possunt contra honestatem Cleri, ac Rituale Romanum, quod obligat sub peccato, vt aliàs probatum, præsertim cum malo magis exemplo, quàm concesso iure id aliquando factum sit, ex tolerantia scilicet, permissione, ac negligentia Parochorum, quæ nullo vnquam modo præiudicare debent obseruationi Ritualis, accedente potissimùm obseruatione deferendi Crucem Parochialem, etiam in hoc casu, pro qua sanè, vel pro obseruatione ritus Ecclesiastici, & decore

vtriusque Cleri, non autem pro æmulatione aliqua instant Parochi apud Eminentissimos Patres, vt insistant decretis in hac causa editis à Sac. Rituum Congregatione, vtque tandem Cleri, atque Ecclesiæ honestas, & decus conseruetur, quod magni interest ad dignitatem Ecclesiasticorum. Nec mirum, si Cardinalis de Luca aliter dixerit. Nam non est scriptor Ecclesiasticus, sed profanus, in causis nempe ac foro profano apprimè versatus imo & versatus; non autem in sacris Concilijs, sacris Canonibus, sanctis Patribus, ac ritibus Ecclesiasticis.

175 Die 10. Ianuarij 1682. Sac. Congregatio Concilij declarauit Crucem deferendam in funeribus esse debere illius Ecclesiæ, ad quam funus ducitur, illamque deferendam esse à Clerico eiusdem Ecclesiæ post Confratres ante Clerum, & ita seruari mandauit, &c. Vnica igitur Crux in funeribus deferenda, ac etiam in translationibus cadauerum, vt obseruatum religiosissimè fuit in translatione corporis Pij V. quinto Idus Ianuarij 1588. in qua puerorum orphanorum familia, Confratrum pia Collegia, & quatuor Mendicantium, ac Seruitarum item, & Minimorum prætereà, aliorumque Ordinum Regulares frequentissimi, suo quique loco, atque ordine procedere inceperunt perlata vna Cruce Basilicæ S. Mariæ Maioris, ad quam corpus è Basilica Vaticana efferebatur, vt constat ex ordine translationis auctoritate, ac iussu Sixti V. factæ apud Bzouium in Pio V. propè finem. Idem obseruatum in funere Cardinalis Farnesij ad Ecclesiam, Iesu dictam, & ab ipso constructam, elato.

Afferamus integram restitutionem dubiorum verbis ipsius S. Congregationis, quæ sunt huiusmodi.

Romana funerum. Præter multiplices controuersias iam pridem pendentes inter Parochias, & Archiconfraternitatem Mortis de Vrbe, recens quæstio suborta fuit inter istam, & Parochum Ecclesiæ S. Ioannis Nationis Florentinæ, prætendentem exhumari cadauer Ioannis Francisci Petrochij in Vrbe occisi, & inter limites dictæ Parochiæ, dum viueret habitantis, quod ab Archiconfraternitate præfata in propria Ecclesia, ipso Parocho irrequisito, sepulturæ traditum fuit.

Sed proposita in Sacr. Congregatione Rituum huiusmodi causa sub die 20. Septembris proximè præteritis decretum fuit: Vniantur causæ Confraternitatum contra Parochos tam prætensæ exhumationis cadaueris, quàm funerum, & remittantur ad Sac. Congregationem Concilij pro decisione.

Vnde delato ad aliam Congregationem dubio exhumationis dicti cadaueris, super qua Parochus S. Ioannis Florentinorum protestatus est se informando paratum non esse, Confraternitas citato Collegij Parochorum Camerario, & exaratis hinc inde informationibus per manus Eminentissimorum Patrum circumferendis, supplicant declarari.

Primò. An Archiconfraternitas Mortis, aliæque confraternitates Vrbis possint in funerum processionibus, erigere suam Crucem, quando defuncti tumulandi deferuntur ad ipsarum Ecclesiam, in qua sepulturam eligerunt?

Secundò. An eædem Confraternitates possint suam Crucem erigere, tam per viam, quàm in Ecclesijs parochialibus, quando sunt inuitatæ ad associandum cadauer sepeliendum in ipsa Ecclesia parochiali.

Tertiò. An Capellanus eiusdem Archiconfraternitatis, aliarumque Confraternitatum indutus cotta, & stola possint post absolutum à Parocho officium funeris in Ecclesia parochiali, in qua cadauer delatum sepeliendum est, super eodem cadauere vnà cum confratribus canere psalmos Miserere, ac De profundis cum aspersorio aquæ benedictæ?

Quartò. An Parochus officium funeris possit peragere in Ecclesia Archiconfraternitatis super cadauere defuncti in eadem Ecclesia tumulandi, etiamsi sit Parochus, intra limites cuius parochiæ Ecclesia Archiconfraternitatis sita est?

Die 10. Ianuarij 1682. Sacra &c. ita declarauit: Præcedat Confraternitas; deinde Crux eiusdem Ecclesiæ, deferenda per clericum ipsius; postea sequatur Clerus regularis, & tandem sæcularis.

Ad secundum, negatiuè, tam in Ecclesijs parochialibus, quàm in processionibus funebribus, præsente Parocho.

Ad tertium, & quartum, negatiuè.

CONSVLTATIO LXXIV.

An Inquisitores Apostolici possint absoluere suos familiares, seu Officiales ab excommunicatione incursa vigore Can. Si quis suadente, vel potius huiusmodi facultas spectet priuatiuè ad Episcopum? Quando nimirùm percussio est leuis, vel mediocris, & quid si enormis?

An absolutio data ab Inquisitoribus Apostolicis, vt supra, sit valida?

AD primum respondeo, secluso priuilegio, vel consue- 1
tudine, non posse, atque adeò spectare priuatiuè ad Episcopos. Ratio autem est, quia huiusmodi manus iniectio secundùm se nec continet hæresim, neque suspicionem hæresis, quia est solùm circa præceptum, quod non concernit fidem. Facultas autem Inquisitorum de iure est tantùm ad inquirendum contra hæresim, *cap. Accusatus, §. Sanè de hæret. in 6.* Vnde neque possunt de iure communi procedere contra sacrilegos, nisi sacrilegia sapiant hæresim manifestam, vt statuitur in *d. §. Sanè*. Et quamuis postea iniunctum sit Inquisitoribus, vt procedant contra alia delicta, id tamen est de iure speciali, quod ius speciale non est conditum pro delicto iniectionis manus in Clericum. Et ideò cùm ex natura sua neque contineat hæresim, neque inducat suspicionem hæresis, non pertinet ad Inquisitores.

Confirmatur. Nam S. M. Vrbanus VIII. ex voto Emi- 2
nentissimorum, &c. sub anno 1631. mandauit scribi omnibus Inquisitoribus, vt in causis familiarium, & officialium S. Officij, ad illud tamen non spectantibus, tam ciuilibus, quàm criminalibus actiuè, & passiuè non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Iudicibus competentibus, & ordinarijs relinquant, solùmque incumbant causis spectantibus ad S. Fidem, aut ab ea dependentibus iuxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, excepta tamen cognitione causarum officialium, & familiarium, qui aliquo modo delinquunt in officio sibi commisso. Et casu, quo habeant aliquid releuans in contrarium, reddant certiorem S. Sedem vnà cum rationibus, vt considerari possint.

Ad secundum consentaneè ad primum respondeo nega- 3
tiuè, idque ex defectu iurisdictionis, quæ solùm de iure communi, quando percussio est leuis, competit Episcopo, *cap. pervenit 17. de sent. excomm.* Vbi Glos. & Abb. traditque Sayr. *lib. 3. c. 28. num. 35.* sicuti etiam quando est mediocris, & enormis, in quibusdam tamen casibus, vt de mediocri, *c. quoniam 9. de vit. & honest. Cler. & c. Monachi 2. & c. Si verò de sent. excomm.* & de enormi *cap. de cætero, c. Quamuis, & c. Mulieres, eod. tit.* De quo nos alibi prolixè in peculiari Consultatione.

CONSVLTATIO LXXV.

Constitutio Alexandri VII. fauorabilis Immaculatæ Conceptioni B. Mariæ Virginis, incipiens, *Solicitudo*, data 8. Decembris 1661. habet præ cæteris hæc verba: *Omnes, & singulos, qui præfatas Constitutiones, seu decreta ita pergent interpretari, vt fauorem per illas dictæ sententiæ & festo, seu cultui secundùm illam exhibito frustrentur, vel qui hanc eandem sententiam, festum, seu cultum in disputationem reuocare, aut contra ea quoquo modo directè, vel indirectè, aut sub quouis prætextu etiam definibilitatis eius examinandæ, siue Sacram Scripturam, aut Sanctos Patres, siue Doctores glossandi, vel interpretandi, denique alio quouis prætextu, seu occasione scripto, vel voce loqui, concionari, tractare, disputare contra ea quidquam determinando, aut asserendo, vel argumenta contra ea afferendo, & insoluta relinquendo, aut alio quouis excogitabili modo differendo ausi fuerint, præter pœnas, & censuras in Constitutione Sixti IV. contentas, quibus illos subiacere volumus, &*

per præsentes subijcimus, etiam concionandi, & interpretandi facultate, ac voce activa, & passiua in quibuscunque electionibus eo ipso absque alia declaratione priuatos esse volumus, necnon ad concionandum, publicè legendum, docendum, & interpretandum perpetuæ inhabilitatis pœnas ipso facto incurrere absque alia declaratione.

1 His positis quæritur, *an Doctor, qui assignans regulam eorum, quæ sunt de fide dicit: ad demonstrandum aliquid esse, vel non esse de fide, requiritur, & sufficit probare, quod contineatur, vel non contineatur in scriptura, vel traditione;* & per modum Corollarij, dicit hoc modo demonstratur non esse de fide, aut fide diuina credendas reuelationes Brigittæ, Hildegardis, &c. Item ea, quæ permittuntur per Ecclesiam à fidelibus piè credi, probari tamen non possunt contineri in scriptura, vel traditione, v. g. mysterium Immaculatæ Conceptionis B. V. quod quidem per multas rationes sustinetur, vt verum, sed defectu scripturæ, & traditionis de fide esse non potest, an inquam Doctor, qui hoc docuit, & impressit, incurrerit pœnas à præfata Constitutione taxatas?

2 Item, *an Episcopus Ordinarius illius Doctoris potuit sine citatione ipsius declarare eum incurrisse, & pro tali habendum?*

3 Et, *an hoc appellante potuerit idem Episcopus decretum facere, quod non obstante appellatione sustinenda est sententia, & tanquam priuatum facultatibus esse habendum?*

1 Ad 1. puto affirmatiuè respondendum esse, idque ex enixa voluntate Summi Pontificis coercendi effrenatam libidinem eludentium Constitutiones Pontificias hac in re editas, clausulis illis amplissimis expressas: *quoquo modo, directè, vel indirectè, aut sub quouis prætextu, etiam definibilitatis eius examinandæ, siue Sacram Scripturam, &c. glossandi, vel interpretandi, &c. aut alio quouis excogitabili modo differendo, &c.* Quæ clausulæ ita sunt generales, vt complectantur, quæ aliàs in concessione non venirent *per l. 1. vers. quoquomodo, ff. de testam. milit. l. 1. §. quidam, iuncta Glos. v. Quoquomodo, ff. de fideicom. libert.* ac denotent vniuersaliter omnem modum, qui excogitari potest, etiam improprium, Mandos. *de priuil. ad instar, gloss. 14. num. 1.* comprehendantque omnes alios casus requirentes specialem expressionem, *cap. qui ad agendum, de procur. in 6. Clem. non potest,* vbi Vital. & alij *eod. tit.* ac Rot. *in nouis. dec. 106. num. 1. p. 1.* Ac proinde possint intelligi de similibus, aut maioribus expressis, cùm plurimùm augeant, Alex. *cons. 30. col. 2. num. 16.* & sint aptæ non solùm comprehendere ea, quæ aliàs ex natura sermonis non comprehenderentur, Roland. *cons. 5. nu. 48.* Gabr. *cons. 20. n. 18. lib. 3.* Rot. Auenion. *dec. 110. n. 1.* sed etiam quod dispositio non restringatur ad habilitatem, & eo maximè quando fuerunt pluries repetitæ, vt in hoc casu, per ea, quæ tradit Crauet. *cons. 294. n. 3.* Id quod adeò verum est, vt non possit fieri restrictio ex defectu rationis, Bartol. in *l. prospexit, in princ. ff. qui, & à quibus.*

2 Ad 2. Etiam affirmatiuè. Quia hæc Constitutio afficit ex ipso iure, seu ipsa disponente, idest ex sola ipsius præcepti potestate, seu ipso facto absque ministerio Iudicis, ibi: *eo ipso absque alia declaratione*, & iterum: *ipso facto absque alia declaratione*. Ita Abb. *in cap. 1. de re iudic.* Bartol. *in l. 1. in fin. ff. de compens.* Felin. *in cap. Rodulphus n. 24. de rescript.* Tiraquel. *in l. si vnquam, v. Reuertamur n. 5. C. de reuoc. donat.* Sayr. *in clau. reg. lib. 3. c. 8. numer. 24. & de censur. lib. 1. cap. 11. num. 4.* Salas *de legib. disp. 15. sect. 3. n. 41.* Suar. *lib. 5. cap. 7. num. 1. de legib.* Vnde non requiritur citatio per *text. in cap. peruenit, & in cap. pastoralis, §. Verum, in fin. de appel.* cum alijs, ac tenet Felin. *in c. 3. n. 3. de re iudic.* & latè cum rationibus firmat Roman. *cons. 482. n. 5.* Quod absque vlla difficultate videtur procedere in re notoria, Genuen. *in prax. c. 23. n. 16.*

3 Ad 3. Itidem affirmatiuè. Nam à pœna latæ sententiæ ex ipso iure, in quam dicitur quis incurrisse, non datur appellatio, *l. Si qua pœna, ff. de verb. signif. cap. Quia nos de appel.* Glos. in *cap. Cupientes, §. quod si, v. priuatos, de elect. in 6.* Felin. in *cap. Rodulphus num. 43. de rescript.* & Canonistæ communiter *ad d. cap. quia nos*, & alij, quos ibi allegat Barbos. Tametsi à declaratoria censuræ, & alterius pœnæ latæ sententiæ ex ipso iure commissæ admittatur appellatio, dummodò verè non sit notorium pœnam commissam. Ita Gloss. in *d. c. Cupientes*, Felin. *loc. cit.* cum alijs per eum allegatis, & de communi testatur Genuen. *cap. 22. n. 2.* Et per talem appellationem suspenditur non ipsa pœna, sed declaratoria, vt interim habeatur pro non declarato, vt Genuen. *ibid.* & Sanchez *opusc. lib. 3. cap. vn. dub. 32. n. 243.* alijque apud ipsum, ac P. Delben. in *tract. moral. tr. 3. dub. 12. num. 22. & seqq.*

CONSVLTATIO LXXVI.

Titius sponte comparens in S. Officio Inquisitionis confitetur, se in carceribus per vim, & metum duxisse in matrimonium Bertam coram Parocho, & testibus, facta priùs secretò coram alio Notario protestatione de huiusmodi violentia, eaque stante, non intendere matrimonium verè contrahere. Deinde relicta Berta, & contra eandem introducto iudicio, sed non terminato per sententiam super nullitate primi matrimonij, contraxisse aliud matrimonium coram Parocho, & testibus cum Fausta. Postmodum redeundo ad Bertam, illam proditoriè occidisse, vt libentiùs frueretur secundo matrimonio cum Fausta contracto.

1 Quæritur, *an absoluendus sit à sola polygamiâ, tanquam à delicto spectante ad S. Officium, vel etiam ab homicidio occasione dictæ polygamiæ commisso?* Et

2 *An denuò contrahere debeat validè matrimonium cum Fausta, & interim debeant dicti coniuges separari?*

1 Ad primum respondeo, absoluendum esse etiam ab homicidio. Nam S. Officium cognoscere potest non solùm de causa hæresis, sed etiam de omnibus connexis, dependentibus, & incidentibus illius, vt per Eymer. *p. 3. direct. num. 37.* ibique Pegn. *com. 10. vers. In prædictis omnibus*, Decian. *tr. crim. lib. 5. cap. 22. num. 12.* & alij passim, quos sequitur Farinac. *de hæres. q. 186. num. 26.* Quia concessa iurisdictione, & cognitione causæ principalis, conceduntur emergentia, seu incidentia, connexa, accessoria, & dependentia ab illa per text. in *l. Nulli & l. quoties C. de iudic. l. 1. C. de ordin. cognit. & in Clem. dispendiosam eod. tit.* & docent communiter Doctores, præsertim Aretin. *cons. 83.* Dec. in *cap. Pastoralis, de appellat. num. 4.* Menoch. *arbitr. lib. 1. q. 45. num. 9.* Graff. *de effect. Cler. eff. 1. num. 400.* Tusch. *litt. C. concl. 625. n. 10.* & Decian. vbi supra, & *cap. 23. n. 13.* Vbi sequens Decium *cons. 165. n. 5. 6. & 15.* aduertit, quod, cùm Inquisitor habeat iurisdictionem limitatam, non possit cognoscere de emergentibus, dependentibus, &c. si non attingant hæresim immediatè. Concesso enim vno intelliguntur concessa ea omnia, sine quibus illud commodè expleri non potest, *c. præterea, cap. prudentiam, de offic. deleg.* Atqui connexorum idem est iudicium, Gloss. *in cit. cap. præterea, v. ex eo.* Igitur ab eodem Iudice tractandum, *cap. 3. de Iudic.* vbi Glos. *v. Connexa*, quod etiam docent Dian. *p. 4. tr. 8. resol. 70.* & Caren. *p. 2. tit. 5.* Vbi *à num. 83.* probat Inquisitores esse Iudices competentes in causa legitimitatis prolis, loquendo de polygamis. Hinc cùm N. carceratus expeditus in S. Officio Anconæ, sub bona fide vocatus accessisset ad Gubernatorem, qui illum carcerari mandauit, Sanctissimus dixit, quod si eius causa haberet aliquam etiam leuem, & minimam dependentiam à S. Officio, liberè dimittatur à Gubernatore, vt sub die 22. Februarij 1618. & fuit excarceratus die 1. Martij eiusdem anni. 1

Ad 2. solet in huiusmodi casibus dispensari, vt denuò, seruata forma Concilij Tridentini matrimonium contrahere valeant, & interim separentur, cum clausula dummodò neuter defunctæ necem machinatus fuerit, vt dispensatum fuit à Sanctissimo sub die 25. Iulij 1624. & sub 9. Martij 1623. ac alibi sæpiùs. In hoc autem casu Bertæ necem vir machinatus est. Et ideò non est ita facilè cum ipso dispensandum. 2

CONSVLTATIO LXXVII.

QVidam Iudæus coniugatus annorum 58. ante annos 40. fuit captiuus Tartarorum, & Turcis venditus, & ab his transfuga, in Insula Corcyræ à Deo illuminatus, ad baptismum, & fidem Christianam accessit, & græco ritu baptismum accepit in Cathedrali Ciuitatis Corcyræ, vbi grauiter ægrotans votum fecit de profitendo in Religione S. N. quod executus est, & nomen Marci Matthæi assumpsit, & professionem emisit, inscia vxore Iudæa, & per sex annos in ea Religione, & Ciuitate permansit. Transeuntibus autem Polonis, ac Ruthenis, eis se coniunxit, ipsosque, vt interpres associauit vsque in Poloniam, & Chiouiam appulit, vbi ab Archiepiscopo Pangagnei pro interprete assumptus, ipsumque sequutus, ab hoc ordinatus est Subdiaconus, & Diaconus, & pluribus vicibus eidem Archiepiscopo in his Ordinibus solemniter inseruiuit semper ritu græco.

Post sex annos se contulit in Ciuitatem suam Colomiæ, repertaque sua vxore vidua, cum illa cohabitauit, & hæbraicè vixit per quinque menses in suo priori officio Rabini prædicante. At conscientiæ stimulo agitatus ad Sacerdotem græcum se præsentauit, & ab hoc iterùm ritu græco baptizatus est. Quod factum resciente vxore ad eum cum suis quatuor filiis accessit, & paucis interpositis ipsa quoque cum filiis baptismum accepit, & post aliquot dies coram eodem presbytero, qui eos baptizauerat, iterùm cum eadem vxore iam conuersa matrimonium contraxit.

Horum ergo delictorum synderesi maximè agitatus statuit peregrinationem facere ad D. Iacobum Galliciæ, sed in via per vim captus, & militiæ adscriptus, reperitur nunc in Neapolitano Nauali.

Ex hoc facto oriri videntur hæc dubia.

Primum, an ex conuersione istius Iudæi, inscia vxore, matrimonium intelligatur solutum quoad vinculum?

Secundum, An professio emißa sit validâ, & saltem ad quid obliget, si matrimonium subsistat?

Tertium, An possit deinceps cohabitare cum vxore, si matrimonium subsistat?

Quartum, Quas censuras incurrerit, præter irregularitates ex multiplici capite?

1 AD 1. Negatiuè. Certissimum namque est, non eo ipso quod alter ex coniugibus infidelibus ad fidem conuertitur, altero manente in infidelitate, dissolui coniugium. Ita constat ex illis verbis D. Pauli 1. *Cor. 7. num. 12. Ego dico, non Dominus, siquis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam; & si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.* Per Sacramentum enim baptismatis, non soluuntur coniugia, sed crimina dimittuntur, vt ait Innocentius III. *in cap. gaudemus, de diuort.* Ratio autem est, quia matrimonium iure naturæ consistit inter infideles, & ipsa fidei professio nec naturam, nec eius iura è medio tollit. Habeturque ex Concilio Maldensi *cap. 1. relato in c. siquis* 28. *q.* 2. ex Innocentio Primo *epist.* 23. *relata in c. Nunquid* 28. *q.* 1. ex Triburiense Concilio *c.* 39. ex quadam Synodo Romana, & ex eodem Innocentio III. in *cap. Quarto de diuort.* & tradunt Basil. Poncius *de matr. lib. 7. c.* 48. *n.* 4. Perez *eodem tract. disp.* 36. *sect.* 3. *n.* 3. *& alij*.

2 Ad 2. Prima sententia tenet, professionem huiusmodi esse validam. Quia sicut matrimonium ratum fidelium dissoluitur per professionem alterius coniugis, ita etiam dissoluitur matrimonium consumatum tempore infidelitatis, quod est minus insolubile, cùm non sit Sacramentum. Dissoluto enim matrimonio validè quis profitetur. Ita Sanchez *de matr. lib. 7. disp. 76. n. 9.* Henriquez *lib. 11. c.* 8. *n.* 4. Ledesm. *disp. 59. art.* 5. aliique.

3 At tenendum est, matrimonium conuersi cum infideli contractum, & consumatum ante baptismum non dissolui per solemnem, ad Religiosam professionem. Quia professione status Religiosi tantùm dirimitur matrimonium ratum fidelium, vel ex Christi priuilegio, vt probat Pontius *loc. cit. lib. 9.* vel ex iure Ecclesiastico iuxta aliorum sententiam. Hic autem nihil eorum ostendi potest. Non ergo est fundamentum, quo dicatur Religionis professione dissolui matrimonium ratum, & consumatum infidelium, etiamsi contumelia adsit Creatoris. Ita docent Abulensis 1. *Reg. c. 8. q. 68. & 78.* Coninch. *disp. 26. dub. 5. n. 65.* Hurtad. *disp. 8. diff. 14. n. 51.* Perez *loc. allegg. sect. 8. n. 3.* & Poncius *d. lib. 7. cap. 48. n. 19.*

4 Non dissoluto igitur huiusmodi matrimonio certum est, illi, qui iam matrimonium consumauit, non licere ad Religionem transire inuita coniuge, dum non adest causa perpetui diuortij, *can. sunt qui dicant, c. Agathosa cum seq.* 27. *q.* 2. Habet enim coniux potestatem in corpus alterius. Quare sine eius consensu alterius iuris fieri non potest, *c. si dicat, c. notificasti, c. mulier* 33. *q.* 5. & constat ex D. Hieronymo *ep.* 14. *ad Celantiam*, & ex D. Augustino *ep.* 49. *ad Armentanum, & epist.* 199. *ad Editiam, can. quod Deo, can. secundum* 33. *q.* 3. Vnde peccat profitendo, neque valida professio est *d. c. notificasti* 33. *q.* 5. *cap. venient, de conuers. coniug. & cap. quidam eod.* redire cogitur ad vxorem, nec petit, licèt reddat debitum, *cap. placet, & d. cap. quidam, de conuers. coniug.*

5 Ex qua communi, receptaque doctrina colligitur primò, votum illud castitatis, quod hic coniux, qui sua vxore inscia, siue inuita, ad Religionem transijt, emisit in professione, esse omninò nullum, nullamque obligationem parere, si ille intendebat tantùm ea vota emittere in illa professione, & ea obseruatione, & statu regulari. Quia cùm in Religionis professione fiat Deo promissio, cuius fundamentum, & traditio, qua seipsum Religioni tradidit, si traditio illa nulla est, nulla etiam sunt vota Deo facta, quæ illam supponunt. Vel ad summum cum tutiori sententia dicendum est ex *d. cap. quidam, & d. cap. placet de conuers. coniug.* hunc coniugem teneri ad id, quod potuit promittere, scilicet, ad non petendum debitum.

6 Secundò colligitur, eiusmodi professum inuita coniuge, si reuocatus vel sponte exiuit, non teneri defuncta sua coniuge ad Religionem redire, *d. cap. quidam*, & *cap. placet de conuers. coniug.* In quorum primo dicitur, non teneri, in secundo verò dicitur tantùm adhortationibus cum illo agendum, vt redeat, non tamen cogendum; quia cùm huiusmodi votum fuerit omninò irritum, & nulla ex ea professione orta fuerit obligatio, non est, cur obligetur ad Religionem mortua sua vxore redire.

7 Et in casu planè simili S. Congregatio Concilii apud Farinac. *ad sess. 25. de Regul. cap.* 16. inclinabat, quod mulier cogeretur repetere virum, aut præstare ei consensum, vt in Religione maneret, aut ipsa quoque Religionem ingrederetur iuxta notata *in d. c. Agathosa* 27. *quæst.* 2.

8 Ad 3. posse. Constat ex dictis, dummodò reddat, non autem petat debitum. Sed quoniam vltra professionem Religiosam hic Coniux promotus etiam fuit ad Ordines Sacros, inuita, vel inscia sua vxore in casibus non permissis. Ideò potest ex hoc etiam capite ab vxore reuocari, si illa non ratum habuit, vt *per extrau. vn. de vot.* nisi ipse matrimonio non consumato, velit Religionem approbatam ingredi, & in ea solemniter per tria vota essentialia profiteri, & ad talem ingressum debet Episcopus promotum ad Sacros, matrimonio nondum consumato, admonere, quod si ingredi nollit, cogi potest ab vxore ad consumandum matrimonium, sed ea vxore præmoriente ipse in Sacris ordinatus non potest aliam ducere vxorem. Hæc omnia *in d. Extrau.* habentur, & tradit Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 83. per tot.* Quod etiam procedit in hoc coniuge ordinato ritu græco. Quia licèt in Ecclesia græca ligamen matrimoniale non reddat irregularem hominem, vt durante eo vinculo promoueri ad ordines non possit, idque ex consuetudine, in quam Romani Pontifices consensere *can. Alter* 31. *d. c. Syracusanæ* 28. *d. cap. Cùm olim de Cler. coniug.* Sanch. *d. lib. 7. c. 28. n. 4. & seqq.* Laym. *de Sacr. Ordin. cap. 11. n. 9.* post susceptos tamen Ordines Sacros licitum Græcis non est contrahere matrimonium, neque permissum esse, vt ostendit præ aliis Bellarm. *lib. 1. de Cler. cap. 19.* ex Concilio Romano *cap.* 8. & ex aliis. Quare si Græcus aliquis Sacerdos contraheret matrimonium, inualidè contraheret, non quidem ratione voti solemnis, quod est annexum Sacris Ordinibus ex decreto Ecclesiæ; quod decretum à Græcis non est acceptum, vt inquit Innocentius III. *in cap. Cùm olim de Cler.*

Cler.coniug. sed ratione ipsorum Ordinum, vt per Bonac. *de matrim. q.3. punct.9. num.13.* & alios. Cohabitans verò sic promotus cum vxore amittit ius petendi debitum, sed tenetur reddere, Sanch. *d.cap.28. & lib.9. disp.35. num.2.* Guttier. *de matr. cap.96. per d.cap. Quidam, & cap.placet, de conuers.coniug.* vbi Canonistæ. Verùm id aliqui putant non procedere in ordinato ritu græco, vt supra dictum est, quare ex hoc solùm capite poterit petere, ac reddere debitum.

9 Ad 4. Primò certum est incurrisse in censuras, & pœnas contra Apostatas à fide latas, nempè excommunicationem, infamiam, irregularitatem, priuationem omnium bonorum, & alias pœnas contra hæreticos statutas, vt de communi testatur Sanch. *lib.2. in decal. cap.7. n.18.* & tradunt Canonistæ *in cap.1. de Apost.*

10 Secundò certum est, incurisse in pœnas contra baptisma reiterantes, nempè irregularitatis *cap. Confirmandum 50. d. cap. Quibus, de cons.d.4 cap.qui in qualibet 1.q.7. c. Afros 98. d. cap.2. de Apost.* Vbi deponendi sunt Clerici rebaptizantes, & rebaptizati, & laici sunt excommunicandi, Cardin. *n.3.* Anchar. *num.2.* Anan. *n.2.* & Glos. *in d. c.qui in qualibet 1. q.7.* Quare damnati de hoc crimine sunt infames, & iterum irregulares. Item sunt suspecti vehementer de hæresi Anabaptistarum, & Nouationorum, de qua Baron. anno Christi 218. damnata in Concilio Arelatensi sub Syluestro Papa anno Christi 314. & ita tenent Anan. *in d.cap.2. de Apost.n.2.* & Glos. *in rubr. C.ne san.baptism.reit.*

11 Tertiò videtur incurisse in censuras ab Ordines Sacros susceptos post contractum, & consummatum matrimonium. Sed videndum, an id procedat in hoc casu, in quo promotus fuit ritu græco, vt antea diximus.

12 Quartò videtur etiam incurrisse censuras ex eo, quod inualidè professus non poterat ad Ordines absque titulo promoueri per Const.75. Pij V. *incip. Romanus Pontifex.* Sed videndum quoque est, an dicta Constitutio locum habeat inter Græcos extra Italiam commorantes.

13 Cæterùm Ecclesia græca vigore vnionis obligatur recipere leges Apostolicas, etiam in his, quæ spectant ad ius humanum. Imò in professione fidei Græcorum iussu Gregorij XIII. edita iuramento, & subscriptione firmarunt recipere Concilij Tridentini decreta, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & Constitutiones.

14 Atque ex his omnibus censeo, huiusmodi spontè comparentem, præuia abiuratione de formali, posse absolui à censuris, & cum eo ab irregularitatibus dispensari, ac suæ vxori restitui, cum qua cohabitare poterit reddendo, non autem petendo debitum, post mortem verò suæ vxoris posse ad ingressum d. Religionis moneri, non cogi, nullo autem modo aliam ducere propter Sacrorum Ordinum susceptionem.

CONSVLTATIO LXXVIII.

SOlent Orientales cum ipso Sacramento baptismatis conferre simul Sacramentum Confirmationis per hæc, vel similia verba. *Post orationes Sacerdos vngit baptizatum cum chrismate in forma crucis super membra dicens: Signum doni Spiritus Sancti primò super frontem, deinde super oculos, ad nares, ad os, ad aures, ad pectus, ad manus, & ad pedes.* Quæritur

1 *An huiusmodi formula in Orientalibus Ecclesijs consueta suppleat Sacramentum Confirmationis, & toleranda sit ab Ecclesia latina?* Et

2 *An à quolibet Sacerdote baptizante possit conferri huiusmodi Sacramentum, cuius in Ecclesia latina solus Episcopus est minister?*

1 QVoad primum dubium tria sunt discutienda. Alterum circa formam. Alterum circa tempus. Tertium circa partes subiecti, quod vngitur. Et ad formam quod attinet, difficultas est, quia nihil omninò de illa legitur in Scriptura Sacra. Si autem ad traditionem confugimus, magnam in antiquis Patribus reperimus varietatem.

2 Primò enim in Edicto Constantini legimus Syluestrum hac forma confirmasse Constantinum: *Signet te Deus sigillo fidei suæ in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti in consignatione fidei.* Secundò D. Ambrosius *lib.2. de Sacram. cap.vlt.* hanc ponit formam: *Deus, qui te regenerauit Omnipotens, remisitque tibi peccata tua, ipse te vngat in vitam æternam.* Tertiò Alcuinus *lib. de diuin. offic. cap. de Sabat. Sanct.* dicit, Romanum Pontificem confirmaturum baptizatos solitum esse orationem præmittere, per quam eis inuocat septiformem Spiritus Sancti gratiam, eaque finita, facere Crucem de chrismate cum pollice in singulorum frontibus, ita dicendo: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti pax tibi.* Eodem modo refert huius Sacramenti administrationem Durand. *in ration. diuin. offic. l.6. cap.84.* Quartò alij Patres scribentes de hoc Sacramento, vel nullam faciunt mentionem formæ, vel solius vnctionis, vt Cyrillus Hierosolymitanus *Cathec.4. Mystag.* & Dionys. *cap.2. de Eccles. Hierarch.* vel ad summum adiungunt Pontificis, vel Episcopi orationem, vt videtur etiam facere Dionys. *c.4. de Eccles. Hierarch.* & clariùs Augustinus 15. *de Trinit. cap.26.* qui id colligit ex verbis *Act. 8. Orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum Sanctum, quem morem,* inquit, *in suis Præpositis etiam nunc seruat Ecclesia.* Vndè Amalarius *lib. de Ecclesiast. offic. cap.27.* sentit formam huius Sacramenti esse deprecatiuam, neque aliam ponit præter orationem, per quam Episcopus Spiritum Sanctum postulat infantibus, cùm eos signat, quia illi non dant Spiritum Sanctum, sed dari petunt. Quintò tandem legitur in Concilio Florentino sub Eugenio IV. forma huius Sacramenti, qua vtitur Ecclesia Catholica Romana, nimirùm: *signo te signo Crucis, & confirmo te, &c. chrismate salutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

Ex quibus constare videtur eiusmodi formam tolerari 3
posse, si absque scandalo forma in dicto Concilio Florentino præscripta obseruari non poterit, cùm illi æquiualere videatur, saltem in sensu, & significatione substantiali, tametsi formam istam Græcorum non videri sufficientem obseruarunt aliqui, eo quod multa non exprimit, quæ continentur in forma latinorum, quæque necessariò, vt valeat Sacramentum exprimenda esse dicunt. Verùm quia Arcudius latè oppositum defendit: vide illius argumenta, eorumque solutionem *in tract. de Sacram. p.2. disp.3. sect.6.* Quibus addo, quod inter ea, quæ apud Græcos non tolerantur, nusquam reperitur hæc forma, vndè euidens signum, quod Ecclesia latina illam tolerauit.

Quo autem attinet ad tempus, licèt Concilium Aure- 4
lianense relatum *de consecr. dist.5. can. Vt ieiunij*, sancire videatur, ne ante vsum rationis pueri chrismentur. Sic enim ait: *vt ieiuni ad Confirmationem veniant, perfectæ ætatis, vt moneantur confessionem facere prius.*

Nec immeritò, hac enim de causa, dum quis confir- 5
matur, alapa cæditur, vt admoneatur quemadmodum iuxta verbum Euangelicum ante Reges, & Præsides flagella pro fide æquanimiter ferre debeat, & mortem; pueri autem ante vsum rationis tam ad pugnam, quàm ad huiusmodi cæremonias inepti sunt; quoniam tamen id solo Ecclesiæ vsu tenetur, non malè sentit Dominicus Sotus *in 4. d.7. q.vn. art.8.* si aliquibus nationibus vsus esset confirmare infantes, retineri posse, cùm id etiam facitarit Ecclesia primitiua, quæ solita fuit infantibus statim post baptismum ministrare Sacramentum Confirmationis, vt ex Dionys. *cap.2. Eccles. Hierarch.* colligitur, atque ex Tertulliano *de baptism. cap.7. & 8.* Rabano *lib.1. instit. Cler. cap.30* Alcuino *de Eccles. offic. cap. de Sabat. Sanct.* D. Augustino *lib. de Eccles. dogmat. cap.52.* & ex libro, cui titulus: *Ordo Romanus tit. de Sab. Sanct.* tradit Vicecomes *de antiq. baptism. ritib. lib.5. cap.30.* & desumitur ex *can.1. & ex can. de his verò de consecr. ead. d.5.* Vndè constat non esse contra naturam huius Sacramenti, quod ministretur infantibus, neque adesse aliquod præceptum diuinum, siue Ecclesiasticum de non ministrando. Quod autem modò non soleat apud plures Ecclesias ministrari, non prouenit, quia de hoc sit aliquod præceptum, sed quia magis censetur expedire, ne ministretur ante vsum rationis, vt habetur ex Catechismo Romano sub Pio V. *p.2. cap.3. num.14.* Vndè posse pueris constitutis in

periculo mortis hoc Sacramentum miniſtrari, etiamſi non habeant vſum rationis, docent D. Thom. 3. *part. q. 72. num. 8. ad 4.* ibique Nugnus, Alenſis *p. 4. quæſt. 28. membr. 2. art. 1.* D. Bonau. *in 4. d. 7. art. 3. q. 1.* Granad. 3. *p. contr. 5. tract. 2. diſp. 2. num. 10.* Mærat. *tom. 3. ſum. diſp. 7.* Tanner. *tom. 4. diſp. 4. q. 4. dub. 2. num. 37.* alijque. Quia hoc Sacramentum eſt ordinatum ad perficiendam animam ſpeciali modo; nam vt ait D. Thomas *loc. cit.* ſicut baptiſmus tribuit animæ vitam ſpiritualem, ita confirmatio tribuit incrementum in hac vita ſpirituali, & ſpeciale robur, ex quo fortis fiat contra hoſtes fidei. Et ideò eſt Sacramentum neceſſarium pro acquirenda huiuſmodi perfectione vitæ ſpiritualis, ac proinde non eſt conueniens, ſi fieri poſſit, quòd morituri careant huiuſmodi ſpirituali perfectione, cùm ſit complementum vitæ ſpiritualis, vt anima, quæ immortalis eſt, obtineat ſuam completam perfectionem. Non obſtante Valentia *tom. 4. diſp. 5. q. 2. punct. 2.* & Pontificale Romano *tit. de Confirmatione*. Quia quoad Valentiam non eſt conſuetudo obligans, ſed conſuetudo conuenientiæ, vt ex Catechiſmo citato. Et quoad Pontificale, illud loquitur de adultis confirmandis, quos vult non eſſe confirmandos, niſi ſint inſtructi in fide.

6 Et quoad tertium. Licèt etiam de neceſſitate huius Sacramenti, vel ſaltem præcepti ſit, vt hæc vnctio fiat in fronte eius, qui confirmatur, vt docet D. Thom. in 3. *p. quæſt. 72. art. 9.* & cum pluribus Suar. ad dictum locum D. Thomæ *diſp. 33. ſect. 4.* nihilominùs ſi aliæ quoque partes vngantur, id non tollit ſubſtantiam Sacramenti; nam Cyrillus Hieroſolymitan. *cath. 3. Myſtagogica* æquè dicit frontem, & alios ſenſus corporis chriſmate iniungi. *Et primum quidem*, inquit, *fronte illinitur, vt eum abſtergat à vobis pudorem, quem primus homo tranſgreſſor perpetuò circumferebat, ſimulque efficiat, vt poſſitis vultu non velato gloriam Domini intueri*. Et addit: *deinde verò aures vnguntur, poſtea nares, &c.* Quam cæremoniam obſeruari olim in illa Eccleſia ex ijs non obſcurè colligitur, quæ tamen neque in alijs, præſertim in Romana fuiſſe legitur, neque nunc ſeruatur, patetque illas alias vnctiones non eſſe, nec fuiſſe vnquam de eſſentia, ſed accidentarias, neque ipſe Cyrillus eas ponit, vt omninò æquales, ſed vnctionem in fronte ponit vt primariam, & ſubſtantialem, alias vt acceſſorias; eodem modo intelligenda eſt Synodus Trullenſis *can. 96.* ibi: *Arianos, Macedonianos, & Nouatianos recipimus, dantes libellos, & omnem hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit, vt Sancta Dei vniuerſalis, & Apoſtolica Eccleſia Sancto primum chriſmate, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures imprimentes dicimus: Signaculum doni Spiritus Sancti*. Quare Seuerus Alexandrinus in ordine baptiſmi non fecit mentionem, niſi de vnctione ſolius frontis.

7 Quod verò ad ſecundum dubium de miniſtro Confirmationis apud Orientales maior difficultas eſt. Petrus Arcudius *de concord. Eccleſ. Orient. & Occid. lib. 2.* eumdem ſequutus Lucas Olſtenius in *diſſert. 1. de miniſtro confirmationis*, paucique alij, qui volunt eſſe ſimplicem Sacerdotem, his rationibus vtuntur. Primò vſus, & perpetua conſuetudo, quæ aliquando in Occidentalibus etiam viguit. Secundò authoritas Sacræ Scripturæ, ac Patrum. Nam 1. *ad Thimot. 4.* ſic habetur: *Noli contemnere gratiam, quæ eſt in te per impoſitionem manus presbyteri*, & *Act. 9.* Ananias impoſuit manus Paulo, vt impleretur Spiritu Sancto, cùm tamen non eſſet Epiſcopus. Clariùs ex Concilio Toletano primo *can. 20.* vbi dicitur: Statutum eſt, Diaconum non chriſmare, ſed presbyterum, abſente Epiſcopo præſente verò non, niſi ab ipſo fuerit præceptum. Vnde in Concilio Arauſic. 1. *can. 2.* dicitur, hæreticos in mortis diſcrimine poſitos, ſi Catholici eſſe deſiderent, ſi deſit Epiſcopus, à presbyteris cum chriſmate, & benedictione conſignari placet. Et Innocent. I. *epiſt. 1. cap. 6.* idem planè docet de energumenis, ſcilicet ſi non poſſint ad Epiſcopum referri, poſſe Epiſcopum authoritatem dare presbytero ad conſignandos illos, ſeu ad imponendas eis manus. Idem habetur in *can. Omni tempore de conſecr. d. 4. & in c. præsbyter 95. diſt.* quæ iura ſupponunt presbyterum habere poteſtatem Ordinis, aliàs neque abſente Epiſcopo, neque eo præſente ex præcepto eius quidquam poſſet efficere. Hoc ipſum habet Ambroſius *lib. 3. de Sacram. cap. 2.* dicens, *ſpirituale ſignaculum, & ſeptiformem Spiritum Sanctum dari ad inuocationem Sacerdotis*. Vndè Ignatius *epiſt. 13.* in munera Sacerdotis ponit manus impoſitionem.

Nihilominùs tenendum omninò eſt de fide Miniſtrum 8
Ordinarium Confirmationis etiam apud Græcos eſſe ſolùm Epiſcopum. Probatur primò ex decreto Innocentij primi *epiſt. 1. ad Epiſcopum Eugubinum cap. 3. tom. 1. Concil.* his verbis: *De conſignandis verò infantibus, manifeſtum eſt non ab alio, quàm ab Epiſcopo fieri licere. Nam presbyteri, licèt ſint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus ſolis deberi, vt vel conſignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non ſolùm conſuetudo Eccleſiaſtica demonſtrat, verùm & illa lectio Actuum Apoſtolorum, quæ aſſerit Petrum, & Ioannem eſſe directos, qui iam baptizatis traderent Spiritum Sanctum. Nam presbyteris, qui extra Epiſcopum, ſeu præſente Epiſcopo baptizant, chriſmate baptizatos vngere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum, non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cùm tradunt Spiritum Paracletum*. Quod decretum refertur à S. Iſidoro *de Eccleſ. offic. cap. 27. & vlt.* Albino Alcuino *lib. de diu. offic. cap. de Sabb. Sanct.* Beda in *acta Apoſtol. cap. 7. tom. 5.* & ab alijs, cuius etiam pars habetur apud Gratian. *de conſecr. diſt. 4. can. presbyteri*. Idem decernit Euſebius Papa *epiſt. 3.* dicens: *manus impoſitionis Sacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab alijs perfici non poteſt, niſi à Summis Sacerdotibus*. Et infra: *Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum, nec inter Eccleſiaſtico vnquam reputabitur Sacramentum*. Idem etiam habet Melchiades Papa, eodemque ferè modo ſcribunt Clemens Papa, Damaſus, & Leo, ac Innocentius III. *in cap. Quanto de conſuetud.* ſcribens ad Vicarium ſuum apud Conſtantinopolim, & habetur *lib. 2. tom. 1.* eius regeſti.

Et licèt hæc decreta nominatim de Græcis non loquan- 9
tur, de ipſis tamen expreſsè traditur in literis Innocentij IV. §. 4. datis ad Epiſcopum Tuſculanum, Apoſtolicæ Sedis Legatum in Regno Cypri, quæ extant in eius regeſto Pontificatus ſui anno 11. apud Bibliothecam Vaticanam ſuper ritibus Græcorum, qui tolerari, vel non tolerari poſſunt his verbis: *Soli autem Epiſcopi confirment Chriſmate in frontibus baptizatos, quia huius vnctio non debet, niſi per Epiſcopos adhiberi, quoniam ſoli Apoſtoli, quorum vices gerunt Epiſcopi per manus impoſitionem, quam confirmatio, vel frontis chriſmatio repræſentat, Spiritum Sanctum tribuiſſe leguntur*.

Probatur ſecundò auctoritate, & definitione Eccleſiæ. 10
Nam in Concilio Florentino habetur decretum Eugenij Papæ IV. in Bulla inſtructionis Armenorum §. *ſecundum Sacramentum eſt*, in quo ſic traditur: *Secundum Sacramentum eſt Confirmatio, cuius materia eſt chriſma, confectum ex oleo, &c. forma autem & ſigno te ſigno Crucis, &c. Ordinarius Miniſter eſt Epiſcopus, & cùm cæteras vnctiones ſimplex Sacerdos valeat exhibere, hanc non niſi Epiſcopus debet conferre, quia de ſolis Apoſtolis legitur quorum vicem tenent Epiſcopi, quod per manus impoſitionem Spiritum Sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apoſtolorum lectio manifeſtat. Cùm enim audiſſent, inquit, Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis quia recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Ioannem, qui cùm veniſſent, orauerunt pro eis, vt acciperent Spiritum Sanctum, &c. legitur tamen aliquando per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem ex rationabili, & vrgente admodum cauſa, ſimplicem Sacerdotem chriſmate per Epiſcopum confecto hoc adminiſtraſſe Confirmationis Sacramentum, &c.* Pariter in Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. de Sacram. confirmat. can. 3.* ita definitur: *Siquis dixerit Sanctæ Confirmationis Ordinarium Miniſtrum non eſſe ſolùm Epiſcopum, ſed quemuis ſimplicem Sacerdotem, anathema ſit*. Vndè cùm hæc Concilia doceant ſolùm Epiſcopum eſſe Ordinarium miniſtrum Confirmationis, ſanè loquuntur de miniſtro ſimpliciter neceſſario ad ſubſtantiam Sacramenti.

Denique hoc ſentiunt omnes antiqui Patres tum Græ- 11
ci, vt colligitur ex Clemente Primo *lib. 3. conſtitut. cap. 16. & epiſt. 4.* Dionyſio *part. 2. cap. 2. de Eccleſ. hierarch.* Clemente Alexandrino apud Euſebium *lib. 3. cap. 37.* Euſebio Cæſarienſe *lib. 6. Eccleſ. hiſt. cap. 35.* Synodo Nicæna prima, Amphilochio in vita S. Baſilij, Epiphanio

*hær.*21. Chrysostomo *ad cap.*8. *Act. Apost.* vbi luculenter id probat, Isidoro Pelusiota *lib.*1. *epist.*450. eadem habetur ex Chrysostomo, & ex Oecumenio *ad d. cap.*8. *Act.* Eadem quoque ex Simone Thessalonicensi *lib.*2. *de Sacram.* ex Niceta *lib.*4. *orthod. fid. in refut.* Messalianorum. Tum Latini vt desumitur ex Vrbano Primo *ep. ad Vniuersos*, Cornelio Papa *ep. ad Fabium Antiochenum*, Cypriano *ep.* 73. *ad Iubaianum*, clarè ex Eusebio Papa *ep.*3. & ex Melchiade ad Episcopos Hispaniæ, Concilio Elibernitano *can.*38. ex Paciano *ser. de baptism. & ep.*1. ad Sypronianum, ex Damaso *ep.*4. *de Chorepiscopis*, Hieronymo *dial. adu. lucifer. cap.*4. Innocentio Primo *ep. ad Deuotium Eugubinum c.*3. Leone Primo *ep.*88. Synodo Aurelianensi apud Gratianum *de consecr. d.*5. Primasio *in cap.*13. *ad Hebr.* Ioanne Tertio *ad Episcop. Germaniæ*, & Galliæ, Fortunato vitæ S. Mauritij *cap.*15. Gregorio *lib.*3. *ep.*9. *& ad Cap.* 1. *Cantic. & lib. Sacram. de batism. infant.* Isidoro Hispalensi *de offic. Eccles. lib.*2. *c.*26. *& lib.*6. *etymol. c. de offic. & lib.*7. *c.*12. Beda *in psal.*26. *& in cap.*8. *Act.* Ordine Romano *fol.*76. Oratio post confirmationem, Gregorio Tertio *ep.*4. *ad Bonifacium*, Synodo Francica, Vuilibaldo Eistetensi *in vit. S. Bonifacij*, *c.*20. Alcuino *de diu. offic. cap.*19. *de Sab. Sanct. Pasch.* Carolo Magno *lib.*6. *legum c.*83. *& c.*174. Concilio Cabilonensi secundo *c.*27. Haymone *homil. in fer.*2. Pasch. *& ad c. ad Hebr. & ad* 13. Concilio Parisiense *lib.*1. *c.*33. Vualfrido *de reb. Eccles.* Concilio Meldense *cap.*6. Rabano Mauro *de instit. Cler. lib.*1. *c.*30. Nicolao Primo ad Ridolphum Bituricensem Episcopum, Smaragdo *de diadem. monach. c.*63. Abbone Floriacensi Vitæ S. Eadmundi *cap.*8. Bernone Augiensi *ser.*1. *de Pentecoste*, Petro Damiano *ser.*1. *in dedic. Eccles.* Edinero *in vit. S. Anselmi lib.*2. Ruperto Tuitensi *lib.*5. *de diu. offic. cap.*16. Hugone Victorino *de Sacram. fidei lib.*2. *p.*7. *cap.*2. Petro Lombardo *lib.*4. *d.*7. Innocentio Tertio ad Vicarium apud Constantinopolim, & ad Patriarcham Constantinopolitanum, Edmundo Cantuariensi *in specul. Eccles. cap.*14. *de septem Sacram.* Thoma Aquinate *in tom. de artic. fid. c.*14. & contra Gentil. *lib.*4. *c.*60. Gulielmo Durando *in rational. diu. offic. lib.*1. *c.*9. Durando à S. Portiano *lib.* 14. *sent. d.*7. *q.*3. Nicolao Lyrano *in cap.*8. *Act.* Ludolpho Carthusiano *vitæ Christi p.*2. *c.*10. Thoma Vualdensi *tom.* 2. *de Sacram. Confirm. c.*111. Concilio Ferrariense in doctrina *de Sacram.* Concilio Senonense *de Sacram. Confirm.* Concilio Tridentino *sess.*7. *de confirmat. can.*3. Augustino 15. *de Trinit. cap.*26. *& lib. quæst. nou. testam. q.*42. Beda *in cap.*8. *Act. & inter Theologos* D. Thoma 3. *p. q.*72. *art.*11. vbi eius expositores, præsertim Suarez *disp.*36. *sect.*1. Et oppositum fuit error Vuiclephi, damnatus in Concilio Constantiensi *sess.*8. Item error Armachani *lib.*11. *de quæstionibus Armenorum cap.*4.

12 Ex quibus apertum fit, Sacramentum Confirmationis à presbytero collatum irritum esse. Quare, vt alias dixi, Gregorius XIII. Pontifex Maximus in quadam Synodo suo tempore anno 1578. apud Maronitas celebrata, ei, qui Synodo præsidebat, iniunxit, vt qui in illis Regionibus à simplici Sacerdote erant confirmati, si vellent, possent iterum ab Episcopo chrismari, si tamen scandalum timeretur, non oportere confirmationem reiterari, & si nullum esset Sacramentum, tamen cùm non sit de necessitate salutis ob scandalum securè prætermittendum. Eamque huius rei Summus Pontifex reddit rationem, quia etsi Florentinum Concilium in vnione Armenorum doceat, posse præsbyterum ex Papæ dispensatione confirmare, quod Ecclesiæ Calaritanæ concessit D. Gregorius *lib.*3. *regesti epist.*26. hanc tamen Apostolicam dispensationem non legimus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cui Maronitæ subsunt, collatam esse, idcircò à presbytero chrisma collatum irritum est.

13 Neque difficile est rationibus contrariæ opinionis respondere. Quod enim spectat consuetudinem, dicendum est, illam vel fuisse ex dispensatione Apostolica, vel si secus damnandam esse, quemadmodum in specie eam damnat Augustinus *lib.*9. *qq. nou. & vet. testam. q.*42. vbi grauiter queritur de corrupta Ægyptiorum, & Alexandrinorum consuetudine, quorum Sacerdotes audebant confirmationis Sacramentum administrare, ac idem Innocentius III. *in d. cap. quanto*, *de consuet.* vbi addit, tutius esse hoc Sacramentum sine periculo ex necessitate, quæ legem non habet, omittere, quàm ab his, quibus illud conferre non licet ex temeritate, quæ lege damnatur, non sine graui periculo inaniter conferatur, cùm vmbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subest in effectu.

Ad testimonia Scripturæ quod attinet. In priori non 14
est legendum *presbyteri*, sed *presbyterij*, vnde illa particula non designat ministrum, sed modum, seu speciem illius manus impositionis, quæ non fuit Sacramentum Confirmationis, sed Ordinis. In posteriori non est etiam sermo de Confirmatione, sed de manus impositione curatiua, vt patet ex contextu iuxta illud, *super ægros manus imponent, & bene habebunt*. Ad Concilium Toletanum dicendum est, ibi non esse sermonem de vnctione chrismatis in frontibus, sed de cæremoniali vnctione, quæ in vertice fit in baptismo solemni; nam vt ibi dicitur, & confirmat optimè Leo Papa *ep.*86. & Damasus Papa *ep.*1. olim nihil presbytero agere licebat absque licentia Episcopi, atque eam fuisse vnctionem cæremonialem, tradit etiam Damasus *in vit. Sylueştri*, Hugo Victorinus *lib.*2. *de Sacram. p.*7. *cap.*2. & Innocentius I. *Epist.*1. *cap.*3. Vnde ad decretum Concilij Arausicani dicendum est, non posse intelligi de hoc Sacramento, sed de reconciliatione solemni, qua olim ad Ecclesiæ gremium recipiebantur hæretici. Ad eundem modum intelligi potest decretum Innocentij I. quanquam in eo nulla fit mentio chrismatis, neque vnctionis, sed tantùm consignationis, & manus impositionis, quæ sine dubio non erat Sacramentum confirmationis; hoc enim nunquam applicatum fuit energumenis in remedium, sed cæremonia aliqua, qua soli Episcopi vtebantur ad expellendos dæmones, presbyteri autem solùm ex licentia Episcopi. Denique *ad c. omni tempore*, *& c. Presbyter*, non quidem ex Martino I. desumptos, sed à Martino Bracharensi Episcopo, rectè idem Sotus respondet, illos non esse intelligendos de Sacramento Confirmationis, sed de cæremoniali vnctione in vertice, quæ olim etiam erat prohibita presbyteris, præsente Antistite, vt ostensum, præsertim ex Leone Papa *ep.*86. ad Ambrosium, & Ignatium respondetur. Hic apertè loquitur de Episcopo. Sic enim ait: *Nihil sine Episcopis facito, Sacerdotes enim sunt*. Ille quasi per Antonomasiam Episcopum Sacerdotem vocat, est enim reuera Sacerdos, & Sacerdotum Princeps, nec ait Spiritum Sanctum dari ad inuocationem cuiusliber Sacerdotis, sed simpliciter, ac indefinitè ad inuocationem Sacerdotis, scilicet principalis, ac præcipui, qualis est Episcopus, &c. Itaque obseruandum in hoc Concilium Tridentinum loco citato, quod Græci suscipere tenentur, vt alibi dictum à nobis est. Vnde satis esse censeo respondere huic dubio simpliciter, *obstare S. Concilium Tridentinum*.

CONSVLTATIO LXXIX.

An expediat ad declarationem Instructionis super celebratione matrimonium decernere, quod Episcopi, qui habent amplas diœceses, teneantur deputare Parochum, seu Vicarium foraneum pro diœcesanis habitantibus vltra duas dietas à Curia Episcopali, & matrimonium contrahere volentibus ad hoc, vt ij coram suo Parocho, aut Vicario foraneo suum statum liberum probare valeant absque maiori dispendio accedendi ad Curiam Episcopalem pro eodem effectu?

AFfirmandum videtur. Sic enim prospiceretur ne- 1
dum incommoditatibus matrimonium contrahere volentium, cùm hoc modo prouidebitur, ne per longum iter testes ad probandum eorum statum liberum euocentur prohibente *l.*3. §. *testes*, *ff. de testibus*, sed etiam sumptibus, cùm eorum productio sumptibus producentis fieri debeat per *text. in l. Quoniam liberi*, *C. de testib. & in l. eos* 1. §. *Si quid autem*, *in fin. C. de appel. & in cap. Statutum*, §. *proferendo*, *&* §. *Insuper*, *de rescript. in* 6. vtrobique Glossa. Est enim regula, eum sumptus præstare teneri, cuius gratia actus celebratur, *l. sed etsi* §. 1. *ff. ad exhib.* Præsertim quod extra locum habitationis peregrè euocantur, vnde via cum necessarium, nulla habita ratione,

vel

vel deductione ſumptuum, quos aliàs domi feciſſent, producens ſuppeditare tenetur per *text. in d. §. pro ferendo,* & §. *Inſuper*, & alios ibidem. Quod niſi fecerit, teſtes etiam citati comparere non tenentur, *d. §. pro ferendo*, vbi Gloſſa notabilis, dicens producentem ſumptus, & expenſas abitionis, moræ, ſtationis, & reditus apud Iudicem deponere debere. Id quod Anchar. *ibid. n.3. & in d. §. Inſuper n.5.* quoque annotauit. Ac præſertim, quia non ſolùm contrahentes, ſed etiam ipſi teſtes ſæpiſſimè mercenarij ſunt, qui ex operis diurnis ſe, vxorem, & liberos alentes peregrè euocantur, quo in caſu præter expenſas etiam harum operarum, & diurnæ mercedis ratio haberi debet. Nam etſi teſtimonium teſti non debeat eſſe lucro, & emolumento, attamen operarum intermiſſio ob vtilitatem alterius, non debet etiam ei eſſe fraudi, & nocumento per *text. in l. Iulianus*, §. *Idem Iulianus*, *& in l. præterea*, *ff. de rei vend.* ne ex officio ſuo damnum iniquè patiatur, quod fieri non debet, *l. ſi ſeruus communis*, §. *quod verò*, *ff. de fur.* cum vulgò alijs. Habetque ſummam rationem, quia huiuſmodi operæ diurnæ, quaſi in fructu ſunt, ergo meritò conſiderari debent per *l. venationem*, *ff. de vſur. l. In hominis*, *ff. de oper. ſeruor.* vbi dicitur, in hominis vſufructu operæ ſunt, & ob operas mercedes, *l. fructus*, *ff. eodem tit.*

2 Quare Concilium Trid. *ſeſſ. 24. c. 7. de refor. matr.* id integrum Parochis reliquit, ſolùmque præcipit, ne vagorum matrimonijs interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. Cumque Vicarius Hydruntinus mandauerit per totam diœceſim Parochis, ne ſolemnizarent matrimonia ſine eius licentia, S. Congregatio Concilij reſcripſit ſub die 26. Iunij 1590. reuocandum eſſe tale præceptum & reſtringendum ad caſum, quando contrahentes ſunt exteri, vel detegitur impedimentum. Id, quod etiam ſæpiùs declarauit S. Congregatio ſuper Epiſcopis, & Regularibus, nuncupatim in Teleſina 7. Auguſti 1606. & 20. Decembris 1629. Vt proinde ſæpè ex iuſta cauſa Sedes Apoſtolica committit cauſas ipſas matrimoniales inferioribus Epiſcopis, vt habetur *ex cap. propoſuiſti de probat. & cap. ex literis de integr. reſt. & cap. 1. vt lit. non conteſt.* & aduertunt Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 2. §. 11. n. 1.* ac intra quidem eamdem diœceſim, niſi Pontificis aliter viſum fuerit.

3 Quibus ex cauſis diſtinctis locis olim factum eſt, vt ſinguli ferè cuiuſque loci incolæ, ſuos habuerint pacis conſeruatores, & Iudices, & non opus fuerit alio ad iuſtitiæ remedium recurrere, quod maximo eſt in Republica beneficio tribuendum, dandaque eſt opera his, qui gubernacula tenent, ne leges bonæ tantùm conſtituantur, ſed & vt ſecundùm leges viuatur, quod facilè conſequentur, conſtitutis per ſingulas Ciuitates, & Oppida domeſticis Iudicibus. Sicut Ioſaphat Rex Iuda laudatur ex bonis operibus 2. *Paralip. c. 19.* & quod conſtituerit Iudices Terræ in cunctis Ciuitatibus Iuda munitis, per ſingula loca, & in Hieruſalem conſtituit Leuitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Iſrael, vt iudicium, & cauſam Domini iudicarent habitatoribus eius. Et ne confuſio eſſet in concurſu iuriſdictionum, diſtinxit ſingulis Iudicibus cauſas proprias, de quibus cognoſcerent. Sic & Iuriſperiti per Regum, Imperatorumque conſtitutiones reſponderunt, territoria ſingulis Iudicibus commiſſa, nec extra ius dicere poſſint, *l. fin. ff. de iuriſd. omn. Iud. l. pupillus*, §. *territorium*, *ff. de verb. ſignif.* & Dionyſius Papa ſingulis presbyteris certos fines parochiarum, & terminos præſcripſit *in can. Eccleſias 13. q. 1.* Effecerunt autem Principes, & Legislatores, ne alicubi eſſet penuria lites diſcutiendi, & pluribus ideo modis quemlibet aliquod forum, ſeu iudicium ſortiri voluerunt, vel ratione domicilij, vel ratione contractus, vel delicti, vel rei controuerſæ, ne iniuſtitia, aut calumniæ, aut impunitatis daretur occaſio, & omnibus paratiſſimis, & oblatis remedijs quies ſocietatis humanæ, & Reipublicæ retineretur, præſertim pauperum hominum, qui minutis etiam expenſis exhauriuntur ſuperbia, & auaritia eorum, qui Curijs Epiſcopalibus præſunt. Vnde cùm Epiſcopus de iure habeat pro loco procedendi, & tribunali totam diœceſim *cap. cum Epiſcopus*, *de offic. Ordin. in 6.* debet pro commoditate ſui populi deputare Parochos, vel Vicarios foraneos quoad ſtatum liberum probandum eorum, qui matrimonia contrahere voluerint, per textum *in l. Si locus*, *ff. de Iudic. & in l. cum poſt ſententiam*, *C. de appel.* cùm ibi & contrahentes ipſi, ac teſtes ſint magis cogniti, quàm in Curia Epiſcopali vltra duas dietas diſtante. Quo caſu Epiſcopus non poteſt trahere, ne ſuos quidem Capitulares ad Curiam ſuam, ſed debere illis deputare Iudicem ex tutiori tenet Abb. *in cap. Sanè in fin. de for. comp.* Anchar. Felin. & alij, quos adduxit Rota in Calciaten. iuriſdictionis coram Remboldo.

At verò contrariam partem de iure videtur amplectendam. Nam Epiſcopus poteſt exercere iuriſdictionem ſuam in quacumque parte ſuæ diœceſis per text. *in cap. Cùm Epiſcopus*, *de offic. Ord. in 6.* Gloſ. *in cap. fin. v. diœceſim*, *de conſt. eod. lib. cum alijs* per Gonzal. *ad Reg. 8. §. 2. præm. num. 35.* Ac proinde non tenetur deputare in diuerſis locis ſuos Officiales; præſertim quando agitur de cauſa graui, & ardua, in quo caſu etiam de ſtylo Rotæ non datur remiſſoria, ſed teſtes debent accedere ad Curiam, vt teſtatur eadem Rot. in Tullenſi nullitatis matrimonij 18. Martij 1647. coram Ghiſlerio. Hìc autem agitur de re graui, quoniam agitur de euitandis polygamijs, ac impedimentis matrimoniorum, ex quibus fidei Catholicæ, & Reipublicæ chriſtianæ grauiſſima damna inferuntur. Et hanc partem abſolutè ſequuta eſt S. Congregatio S. Officij, quæ ſemper denegauit facultatem committendi examen teſtium examinandorum in cauſis matrimonialibus Vicarijs foraneis, & iniunxit, quod obſeruetur ab Ordinarijs Inſtructio pro iiſdem teſtibus examinandis, vt videre eſt in decretis eiuſdem S. Congregationis. Cùm enim experientia demonſtrauerit difficultatem, quæ reperitur in inueniendis peritis Parochis, vel Vicarijs foraneis, præſertim Villarum, & Caſtellorum, ac detexerit tot polygamias, atque impedimenta, tutiùs iudicauit eiuſmodi examen nonniſi ab ipſis locorum Ordinariis, vel eorum Vicariis generalibus, vel alio idoneo Deputato faciendum eſſe. 4

Non obſtat, quod teſtes euocandi non ſunt per longum iter per *d. l. 3. ff. de teſtib.* nam id intelligitur, ſi temerè, & abſque neceſſitate euocarentur, vt *in d. l. §. teſtes in fine* habetur. 5

Minùs obſtat, quod Epiſcopus debet ius dicere ſine incommodo partium more maiorum per *text. in l. pen. ff. de iuſt. & iur.* & *in l. ſi locus*, *ff. de iudic.* Quia id quoque intelligi debet, vt non iudicet extra territorium ſuum, vt per Butrig. Bald. & alios *in d. l. ſi locus*, & meliùs Hoſt. *in ſum. tit. de feud.* §. *apud quem num. 13.* 6

Neque obſtat amplitudo diœceſis, vt idcircò non poſſit Epiſcopus cogere ſuos ſubditos ad ſuam Curiam accedendum è loco longinquo, ſed debet vel ipſe accedere, vel alium delegare per Anchar. *in cap. Nonnulli num. 5. de reſcript. & in cap. Cùm te in princ. de offic. deleg.* Butr. *in cap. Sanè in fin. de foro comp.* & ibi Io: Andr. *num. 5.* & alios. Quia dicta concluſio communiter reprobatur à Doctoribus, vt per Abb. *in d. cap. Sanè num. 3.* Rot. *deciſ. 297. nu. 8. p. 2. diu.* Et reſtringitur, vt procedat tantummodò, quando locus valdè diſtat, & cauſa eſt modica, Barbat. *in d. cap. Nonnulli num. 6.* & Felin. *de reſcript.* Rot. *d. deciſ. num. 8.* Atque etiam de æquitate tantùm, vt per Imol. *in d. cap. Sanè*, & Additionator ad Abb. *in cap. dilectus 2. lit. ff. de reſcript.* 7

Denique non obſtat incommoditas, & ſumptus contrahentium. Quia cùm dicta Inſtructio prouideat communi bono Reipublicæ, & remedium adhibeat incommodis Religionis Catholicæ, non eſt cenſenda præiudicialis tertio. Quia quod dirigitur in bonum commune, non cenſetur alicui præiudicare, etiamſi aliquid iuris ipſi detrahat, quia communis vtilitas priuatæ vtilitati præferenda eſt, *l. fin. §. communia*, *de legat. & l. vtilitas C. de priuil. lib. 12. & l. actione*, §. *labeo ff. pro ſocio*, *& can. Scias 17. q. 2.* ibi: *Plurimorum vtilitas vnius vtilitati*, *vel voluntati præferenda eſt.* De quo Doctores communiter. Quod adeò verum eſt, vt publica vtilitas ſit ratio ſufficiens auferendi ius ſuum priuatis hominibus, vt notant Doctores *in cap. Quæ in Eccleſiarum*, *de conſt.* vbi Felin. *num. 27.* & Dec. *num. 20.* Cuius rei ea ratio eſt, quod in publica vtilitate omnes communicant, & ideò continet maius bonum, cùm contineat illud bonum, quod omnes tangit. 8

Et hæc quidem de iure, & iuxta mentem Sac. Congre- 9

gregationis S. Officij. Sed quid de æquitate ? Et expedire æquissimum puto, cùm his tamen limitationibus. Primò, quod non deputentur, nisi Vicarij Foranei, dummodò sint idonei, alioquin alij Officiales, nec nisi in Oppidis, siue Terris numerosis commodioribus, non autem Curati Villarum, qui, vt plurimùm, sunt imperitissimi. Secundò, quod non recipiant examen, nisi pro matrimonijs diœcesanorum, non autem vagorum, neque exterorum. Tertiò, quod examen huiusmodi pro ijs, qui vel Romæ, vel alibi commorantur, transmittant ad Curiam Episcopalem, vt fiat attestatio sigillo, & subscriptione Episcopali munita, pro faciliori postcà recognitione eiusdem sigilli, & subscriptionis in casu, quo extrà diœcesim producatur.

CONSVLTATIO LXXX.

1 *Armenis, quibus est Indultum celebrare Officia diuina ritu Armeno, licèt commorentur in Oppido latino, an sit permittendum, vt etiam celebrent Pascha, & alia festa mobilia iuxta ritum Armenum, hoc est secundùm antiquam calculationem, seruari solitam ante correctionem Kalendarij?*

Episcopus ad sedandum tumultum permisit Armenis, vt Dominica in Albis, in qua cadebat Pascha iuxta ritum antiquum celebrarent Missam solemnem de Resurrectione publicè, reliqua verò signa lætitiæ priuatim.

2 *An Sacerdos Armenus in Diœcesi latina possit in Missa dicere orationem pro Patriarcha Armeno, licèt dictus Patriarcha sit Schismaticus?*

3 *An Armeni degentes in Diœcesi latina possint ieiunare iuxta ritum Armenum.*

4 *An Armeni Catholici, reuersi in patriam, non valentes habere Sacerdotes Catholicos, & abstinere à communione absque scandalo, possint confiteri Sacerdotibus Armenis Schismaticis, qui non sint nominatim excommunicati?*

1 AD 1. Licèt aliquando tolerandi sint ritus aliquarum nationum, etiamsi ab Ecclesia Romana dissentiant, dummodò in alijs catholicè sapiant, vt docent Patres, quos alibi adduximus. Vt proinde Sac. Congregatio Inquisitionis 23. Septembris 1595. censuerit, Kalendarium Gregorianum, vbi non est vsu receptum, possunt Religiosi Ordinis Minorum obseruantiæ recitare officium iuxta formam Kalendarij antiqui, & 24. Ianuarij 1602. ac 26. Septembris 1619. censuit, quod Kalendario veteri vtantur de licentia Sanctissimi latini diœcesis Tini, & Miconis ad euitandam confusionem cum ijs, qui sunt ritus græci. Item cùm Christianis partium Hungariæ in Episcopatu Quinque Ecclesiarum, subditis Turcæ conniuetur, vt veteri Kalendario vtantur, vt sub 18. Iulij 1613. & 14. Decembris 1616. ac dictum, quod Kalendarium Gregorianum debeat etiam seruari Constantinopoli, si potest, sin minùs vtantur antiquo, vt 27. Septembris 1607. & 14. Ianuarij 1610. & alibi Kalendarium vetus fuerit permissum per modum conniuentiæ mulieribus latinis degentibus Constantinopoli, & nuptis Græcis, sicut etiam paucis aliis degentibus in quadam Ciuitate, vbi reliqui Christiani sunt Græci, vt se conforment cum aliis in celebratione festorum, vt 20. Iulii 1616.

2 Nihilominùs in hoc casu permitti non potest, neque sine scandalo dissimulari, quod Armeni, siue alii Orientales in locis latinis vtantur Kalendario veteri, quia necesse est eos in celebratione Paschatis plurimùm à Catholica Ecclesia discrepare, nisi noui Kalendarii ratio suscipiatur. Quam obcausam Græci Insulæ Melitæ coacti fuerunt ad obseruationem Kalendarii Gregoriani, ac scriptum Inquisitori, vt quoad abusus Græcorum prædictorum relinquat cognitionem Ordinario, nec contra ipsos pro iis procedat, sed tantùm si aliquid contra fidem faciant, vt 25. Augusti 1595.

Ad 2. Negatiuè. Quia Schismatici sunt excommuni- 3
cati excommunicatione maiori *cap.* 1. *&* 2. *de hæret.* & ipsorum excommunicatio quotannis innouatur in Bulla Cœnæ *can.* 1. *&* 2. & proinde vrget prohibitio de non orando publicè pro Schismaticis, cùm neque per charitatem, neque per fidem, quæ est radicale vinculum, coniunguntur in corpore mystico Ecclesiæ, sed sunt membra omninò separata, & ideò non possunt cum cæteris communicare in influxibus capitis, nec participare in thesauro Ecclesiæ, ac eius sacrificiis, cùm non pertineant ad communionem Sanctorum. Et ideò Sac. Congregatio Inquisitionis sub 19. Decembris 1613. censuit, Græcos non esse permittendos orare pro Archiepiscopo schismatico eorundem ordinatore, sed debent orare pro Summo Pontifice, & eorum legitimo Episcopo. Pro schismaticis autem tantum est orandum, vt conuertantur.

Ad 3. Posse, dummodò etiam obseruent ieiunia Lati- 4
norum. Non enim illis inter Latinos habitantibus permitti debet vsus carnium diebus, quibus Latinis vetatur, & ita pro Græcis degentibus inter Latinos scriptum fuit Inquisitori Melitæ 25. Augusti 1595. Tenetur quippè vnusquisque se conformare consuetudini Ecclesiæ, in qua actu existit, *c. illa*, *d.* 12. vbi in specie de ieiuniis, estque D. Augustini ex consultatione D. Ambrosii dicentis: *cùm Romam venio, ieiuno Sabbato, cùm Mediolani sum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam fortè Ecclesiam veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.*

Ad 4. Affirmatiuè videtur respondendum ex Constitu- 5
tione edita à Martino V. in Concilio Costantiensi, & in Lateranensi recepta, vt fatentur Authores mox citandi, & quos alibi adduxi. Ex qua colligitur apertè, non esse vitandos omnes excommunicatos, sed tantùm illos, qui sunt nominatim excommunicati, vel manifesti Clerici percussores. Ita tenent doctissimi viri, Nauar. variis in locis, signatè *cons.* 15. *de hæret.* vbi affirmat per dictam Constitutionem limitari omnia iura antiqua tam decreti, quàm decretalium Sexti, & Clementinarum, & omnium Extrauagantium, & ita obseruari in praxi in Curia Romana apud Prætorium Rotæ, vbi etiam retractauit sententiam, quam priùs in *Manual. cap.* 27. *numer.* 34. & 35. tenuit. Idemque tradit Sot. *in* 4. *d.* 22. *q.* 1. *art.* 1. Caiet. *in sum. v. Absolutionis impedimenta, & v. Excommunicatio maior*, Victor. *in sum. de Sacram. tr. de excommunic.* Tolet. pariter *in sum. lib.* 1. *cap.* 65. Suar. *in* 3. *p. quæst.* 104. *disp.* 44. *sect.* 3. Valent. ad eundem locum, D. Thom. *disp.* 3. *qu.* 5. *punct.* 3. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 8. *c.* 11. qui pro hac sententia quamplurimos adducit Authores alios, & dicunt in vsu, & praxi esse receptam.

Ac proinde licet ab ijs Sacramenta recipere, Angel. 6
v. Irregularitas num. 30. Syluest. *eod. v. quæst.* 7. Sot. *etiam in* 4. *d.* 25. *q.* 1. *art.* 1. *concl.* 3. Valent. *loc. alleg.* Suar. *vbi supra, & de censur. disp.* 31. *num.* 64. *& disp.* 9. *sect.* 4. *num.* 9. *& seqq.* Maiol. *lib.* 4. *cap.* 22. Nauar. *d. cons.* 15. *de hæret.* Tolet. *in summ. cap.* 13. ac alii, qui omnes vnum iudicium ferunt de Sacerdote hæretico, siue schismatico nominatim non excommunicato, ac de aliis iniquis ministris Catholicis; in casibus inquam illis, in quibus licet sine peccato mortali Sacramentum ab huiusmodi improbis ministris accipere. Hi autem casus sunt, quos ex doctrina magis recepta recenset Caietan. *in* 3. *p. q.* 104. *art.* 6. nempè, si minister sit per se paratus, & habeat alioqui potestatem. Secundus, si est proprius Pastor. Tertius, si accipiens Sacramentum sit constitutus in necessitate. Hanc autem necessitatem Sotus *dist.* 1. *qu.* 5. *art.* 6. non existimat sufficientem ad adimplendum præceptum Ecclesiæ, sed requirit extremam, scilicet, vt sit qui in periculo mortis, licèt Suarez existimet sufficere necessitatem adimplendi præceptum audiendi Missam, aut communicandi, aut vtilitatem non differendi vsum Sacramenti confessionis, vel communionis. Imò etiam affirmat in his casibus licere accipere Sacramenta à quolibet Sacerdote, etiam non parato. Omnes tamen fatentur, requiri sequentes conditiones. Prima, ne vlla inde oriatur Catholicorum offensio. Secunda, vt in Sacramentis administrandis, & recipiendis legitima Ecclesiæ forma.

ma ſeruetur, vt miniſtri verè ſint Sacerdotes, verè Epiſcopi. Tertia, ne vlla ſit communicatio ritus, cæremoniæ, ſchiſmaticæ, vel hæreticæ prauitatis. Quarta, ne vllum immineat Sacramenta percipienti periculum erroris in fide.

7 At verò negatiuè reſoluendum eſt. Et contraria ſententia aliquibus dubia, aliquibus verò minùs probabilis viderur, ex quorum numero eſt Cardinalis Bellarm. *lib.2. de Rom. Pontif. cap.30.* Azor. & alij. Quia, vt ipſi affirmant, ſchiſma, & hæreſis ex natura ſua ante vllam excommunicationem præſcindit, ac diuidit ſchiſmaticos, & hæreticos ab Eccleſia, priuans eos omni iuriſdictione. Vnde non tam quia excommunicati, quàm quod ſchiſmatici, & hæretici omni iuriſdictione carent, vt optimè docuit D. Thom. *3.p. q.82. art.7. ad 2.* & ita conferre nequeunt Sacramenta. Vnde, tametſi ſchiſmatici in quantum excommunicati non nominatim, non ſint vitandi, in quantum tamen ſchiſmatici ſunt ſeparati à communione per ius canonicum, & priuati iuriſdictione, vt conſtat ex *cap.1. & 2. de ſchiſm. & c. ordinati nationes 9.q.1. can. audiuimus 24. eod. & can.ord. didicimus ibid.* his verbis: *didicimus omnes omninò hæreticos, & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis, & iuris.*

8 Et confirmatur, quia apertè Clemens Papa VIII. in Bulla de communicatione Latinorum cum Græcis 31. Auguſti 1593. hanc docet ſententiam. *Ordinati*, inquit, *ab Epiſcopis ſchiſmaticis., aliàs ritè ordinatis, ſeruata debita forma, recipiunt quidem ordinem, ſed non executionem, & inſuper prohibentur in prædictis Ordinibus miniſtrare ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ.* Nec erit ſufficiens ſolutio, ſi quis dicat, loqui hìc de ordinato, qui non ſit ſubditus Epiſcopo. Nam illa verba, *aliàs ritè ordinatis*, hoc etiam includunt. Quod comprobatur, quia in eadem Bulla de Sacramento Pœnitentiæ dicitur, in caſu neceſſitatis preſbyteros græcos catholicos poſſe Latinos abſoluere. Vbi per particulam illam *Catholici* videntur ſchiſmatici excludi etiam in caſu neceſſitatis, quia eo ipſo, quod ſchiſmatici ſunt carent iuriſdictione.

CONSVLTATIO LXXXI.

An Matrimonia Græcorum, ſi contrahantur poſt ſuſceptos Sacros Ordines, ſiue prima ſint, ſiue ſecunda, ſint valida?

1 PErſitendum puto in ſententia illa, quæ vult, eiuſmodi matrimonia eſſe irrita. Ratio huius rei pendet ex iuris diſpoſitione. Nunquam enim fuit permiſſum in Eccleſia, ordinatos in Sacris tranſire ad matrimonium, ne græca quidem in Eccleſia, vt proinde apud Græcos coniugium contractum poſt receptum aliquem Ordinem Sacrum ſit irritum, & inane iure Eccleſiaſtico, ſicut eſt apud Latinos. Ita docent Palud. *in 4. diſt.3. quæſt.1. art.1. concl.4.* Sylueſt. olim S. Palatij Apoſtolici Magiſter, & in practicis quæſtionibus vir ſanè peritiſſimus, *v. Matrimonium 8. q.12. verſ. ſexto eſſe irritum*, Azor. *inſtit. moral. tom.1. cap.12. quæſt.5.* Sanch. *lib.7. de matrim. diſp.28. num.4.* Filiuc. *p.2. tr.10. c.4. num.121.* Archid. Gemin. & Turrecrem. *in c. Diaconi, d.28.* & inter Græcos Caryophilus apud Arcud. *de concord. lib.7. cap.40.* Ita vt cùm Eraſmus ſcripſiſſet, hodiernis temporibus Sacerdotes, & Epiſcopos poſt ſuſceptos Ordines vxores ducere poſſe, ſicuti cùm Venetijs commoraretur id à Græcis accepiſſe, qui ibi degebant, faſſus fuit, eam ſententiam vti temerariam, cenſuit Pariſienſis Academia, vt legitur apud Azor. *loc. cit. q.3.* Et inter errores Neſtorianorum nationis apud Thomam à Ieſu *de procur. ſalut. omn. gent. lib.2. cap.2. fol. mihi 354.* hic quoque recenſetur, nimirùm, quod Sacerdotes mortua prima vxore ſecundas, & vlteriores faciunt nuptias.

2 Id probant ex *c. Siquis eorum d.32. ex c. Nicena d.31. ex c. Cum in præterito d.84. & ex c.17. Apoſtolorum.* Sed certè hi Canones ſolùm prohibent, ne clerici poſt Sacros Ordines nuptias contrahant; expreſsè autem non ſtatuunt matrimonium contractum à Clerico poſt Sacrum Ordinem irritum eſſe. Quidquid ſit, prædictos Canones vſus, & conſuetudo, etiam apud Græcos ſeruata, ſic interpretatur, nempè Clericos poſt Sacros Ordines à contrahendis nuptijs prohiberi, quod ſi contraxerint, eſſe eos ab vxoribus, quas duxerint, penitùs ſeparandos. Matrimonium igitur poſt Sacros Ordines initum etiam apud Græcos non valet Eccleſiaſtica conſtitutione, vt ait Gloſ. *in c. Si cuiquam ad fin. d.28.* & Roſel. *v. impedimentum 11.* vbi citat Director. & Gloſ. *in d. Can. Diaconi d.28.* cuius hæc ſunt verba: *Ad intelligentiam horum capitulorum notabis, quod in Orientali Eccleſia, & Occidentali licitè contrahitur in minoribus Ordinibus, vt 23. diſt. c. Si quis eorum, & c. lectores, & c. placuit; ſed conſtituti in ſuperiori ordine, nec apud nos, nec apud Græcos poſſunt contrahere, nec poterant tempore Apoſtolorum, & ſi contrahant non eſt matrimonium, & hoc patet ex ſexta Synodo, quæ in Oriente fuit celebrata, & regulam ſtatuit eis, vt 32. d. c. Si quis eorum, 31. d. c. Nicena, & 84. d. c. cum in præterito. In hoc autem eſt differentia inter eos, & nos; Ipſi enim ſiue ſint coniugati, ſiue non, promouentur ad Sacros Ordines, non promiſſa continentia, vt 31. d. c. quoniam; ſed occidentales nunquam promouentur, niſi continentia promiſſa, vt ſupra eod. c. nullum, & c. aſſumi d.28. A tempore autem Syricij, & Innocentij non licuit Occidentalibus ad Diaconatum, vel ſupra promoueri, niſi promiſſa continentia, vt 82. d. c. propoſuiſti, & c. plurimos, ſed Subdiaconis vſque ad tempus Gregorij licuit, vt 31. d. c. ante triennium. Orientales ergo licitè vtuntur matrimonio contracto ante Sacros Ordines, poſtea in Sacris Ordinibus contrahere non licet, vt 31. d. c. quoniam, & cap. aliter, & extr. de Cler. coniug. cap. cum olim; ſed poſt receptum Sacrum Ordinem non poſſunt contrahere, vt ibi dicitur.* Hactenus Gloſſa. Vnde, licèt in his canonibus id non exprimatur, tamen videtur ſeruatum à tempore Apoſtolorum, quod indicat Chriſti ordinationem ex regula D. Auguſtini *lib.4. de baptiſm. cap.24.* Siquidem ea ſolùm eſt differentia inter Græcos, & Latinos in Sacris Ordinibus conſtitutos, quod illi poſſint poſt coniugium ad Sacros Ordines aſcendere, & vti matrimonio antea contracto, quod Latinis eſt interdictum, vt conſtat ex *cap. olim, de Cler. coniug. & c. De Syracuſana 28. d.* Ergo non poſſunt poſt Ordines Sacros matrimonium inire.

Neque refragatur Arcudius, & ex eo Pontius *de matrim. lib.7. cap.27. num.2.* dicens in nullo canone expreſſum eſſe, quod eiuſmodi coniugia ſint irrita. Tum quia ſcopus, quem habuit Arcudius ſcribendi librum de concordia Occidentalis, & Orientalis Eccleſiæ in ſeptem Sacramentorum adminiſtratione, declaratur in proœmio totius operis, qui eſt ad remouendas, quantum fieri poſſit, nouas occaſiones ſchiſmaticis; proinde non eſt reſtringendus ad hoc tantùm, vt inſtruantur Græci, quos certè ſi ſolos inſtruere voluiſſet, non latinè, ſed græcè ſcripſiſſet. Tum quia id pugnat cum antiquiſſima Eccleſiæ Orientalis conſuetudine, atque vſu. Tum etiam quia licèt per verba legis ſimpliciter prohibentis non irritetur contractus, quamuis ſit abſoluta, & ex cauſa perpetua, & directè feratur in perſonam; attamen ſecus eſt, quando ex effectibus, vel ex vſu, & traditione ſic interpretante legem, vt in hoc caſu, irritatio colligatur. Quod conſtat exemplo de impedimento conſanguinitatis. Nam in *cap. Tua nos, de conſang. & affin.* apertè ſupponitur, matrimonium habens tale impedimentum eſſe dirimendum, & in *c. Contradicimus 35. q.3.* cum ſimilibus dicitur, ſic contrahentes eſſe ſeparandos; quod eſt ſignum nullitatis. At nihilominùs reperiri, canones, qui id exprimunt, inferiùs oſtenditur. 3

Minùs refragantur, quæ tradit Verricel. *de Apoſtol. miſſion. tit.4. q.98. dub.13. §.29. n.166.* cum binis *ſeqq.* Non primum de priuilegio diſpenſationis. Tum quia id non conſtat. Tum quia id arguit nullitatem matrimoniorum. Ad quid enim diſpenſatio, niſi matrimonium eſſet irritum? Vnde non mirum, ſi idem Auctor *tit.17. q.300.* id reuocatum eſſe tandem faſſus ſit. Neque in Conſtit. Innocentij IV. §.7. id conceſſum legitur. Porrò in illo opere multa coaceruata eſſe, quæ minimè ſunt authentica, viri docti adnotarunt. Neque ſecundum ex Pontio *loc. cit.* Nam fuiſſe quoque irrita hæc matrimonia ante Innocentium Secundum conſtat *ex c. Vt lex 27. q.1.* vbi ſic ſtatuitur: *Vt lex continentiæ, & Deo placens munditia in Eccleſiaſticis perſonis, & ſacris ordinibus dilatetur, ſtatuimus quatenus Epiſcopi, presbyteri, diaconi,* 4

ni, subdiaconi, &c. qui sanctum transgredientes propositum vxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Huiusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractum, matrimonium non esse censemus. Duas enim hic Canon habet partes. In prima præcipit, vt tales vxores sibi copulantes omninò separentur. Quod sanè fuisset nimis graue, & improportionatum, si talia matrimonia valida essent. Deinde in alia parte iam expresè declarat, matrimonia illa fuisse irrita. Vbi obseruandum est, hoc secundum non statuere, nec decernere, nec definire, sicut dixerat in prima parte canonis; sed censemus, quasi declarando talem esse regulam Ecclesiasticam, iam ante ipsum Innocentium circa hoc statutam, vt matrimonium contra illam nullum censendum fuerit. Igitur constare videtur, hoc ius fuisse antiquius Innocentio, cui iuri conforme est aliud Callisti Secundi *in c. presbyteris d.* 27. vbi simili modo loquens, profert hæc verba: *matrimonia à presbyteris, diaconis, subdiaconis, & monachis disiungi, & eiusmodi personas ad pœnitentiam redigi debere iuxta Sacrorum Canonum diffinitiones iudicamus.* Præcipit itaque eiusmodi matrimonia disiungi, vbi etiam Glossa notat, disiungi quoad carnis copulam; quia quod non est, non potest dissolui; patetque id amplius ex Vrbano pariter Secundo, qui viuebat longè ante Innocentium. Nam dictus *canon presbyteris* inuentus est in Codice Bibliothecæ Vaticanæ in fragmento cuiusdam Concilii ab Vrbano habiti *c.* 2. in quo Vrbanus declarat, non se hoc primum constituisse, sed iuxta antiquos Canones id iudicare. Erat ergo hæc antiquior institutio, ac ius antiquius Innocentio.

5 Pariter non obstat, quod adijcit Verricellus, scilicet Ecclesiam Orientalem non acceptasse post suum schisma leges Ecclesiæ Occidentalis. Primò quia probatum est hanc legem irritantem eiusmodi coniugia esse antiquiorem Innocentio, & schismate, ac penè dixerim Apostolicam. Secundò quia, vt alibi dixi, Ecclesia græca vigore vnionis obligatur recipere leges Apostolicas etiam in his, quæ spectant ad ius humanum, vt constat ex professione fidei Græcorum iussu Gregorij XIII. edita apud eundem Thomam à Iesu *lib.* 6. *pag.* 319. vbi inter cætera & hoc habetur: *Insuper profiteor, ac recipio alia omnia, quæ ex decretis sanæ ceremoniæ generalis Synodi Tridentinæ Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia, etiam vltra contenta in supradicto fidei symbolo profitenda, ac recipienda proposuit, atque præscripsit, ac sequitur, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector.* Ex Concilio autem Tridentino *sess.* 24. *can.* 9. eiusmodi matrimonia esse irrita definitur. Quare satis esset respondere, quod obstat S. Concilium Tridentinum, quod Græci recipere tenentur.

6 Denique non refragatur *c. aliter, d.* 31. vbi habetur, in Orientali Ecclesia Clericos solere matrimonio copulari; quem canonem sequuntur Caietanus, Sotus, & quidam alij. Nam per matrimonium copulari intelligitur, vti iam matrimonio contracto, vt notant Couar. 4. *decret. p.* 2. *c.* 6. §. 3. *n.* 1. Azor. *loc. cit. q.* 3. Bellarm. *de Cleric. cap.* 21. ac prosequitur Sanch. *vbi supra n.* 7. per Glossam communiter ibi receptam. Ea enim carnis copula appellatur matrimonij coniunctio *in c. quoniam, & in c. nosse, ead. d. & in c. Agathosa, & in c. priusquam* 27. *quæst.* 2.

7 Quod autem ex canonibus sextæ Synodi, quam Trullanam appellant, pro opposita sententia stabilienda fortè adducitur, nullius est ponderis. Quia non sunt authentici, neque Ecclesiasticam habent authoritatem, neque editi sunt à Concilio, sed post illud dissolutum à quibusdam Episcopis, nullusque Romanus Pontifex eos approbauit, imò apertè improbauit Sergius illius temporis Pontifex summus, vt scribunt Beda, Paulus Diaconus, Anastasius, Theophanes, & Vmbertus apud Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 40. *n.* 38. Canus, Sotus, Torrensis, Bagnes, Valentia, Surius *tom.* 3. *Concil. in* 6. *Synodo*, admonens quosdam ex his Canonibus esse ab hæreticis corruptos, & falsò tribui sextæ Synodo, & omnium instar Bellarm. *lib.* 1. *de Concil. cap.* 7. *& de Pontif. cap.* 18. *ac de Cleric. d. cap.* 21. *col.* 3. *vers. ad* 3.

8 Ex ijs igitur, quæ recitauimus, in omni ferè Oriente id factitatum esse constat. Vbi, quod continentia ista non sit tam accuratè seruata, contra primæ Ecclesiæ consuetudinem, & contra Canones id factum, Epiphanius vnus ex illustribus Græcorum Patribus in hunc modum ostendit *lib.* 2. *tom.* 1. *hæres.* 59. *Reuera*, inquit, *non suscipit Sancta Dei prædicatio post Christi aduentum eos, qui à nuptijs, mortua ipsorum vxore, secundis nuptijs coniuncti sunt, propter excellentem Sacerdotij honorem, ac dignitatem: & hæc certò Sancta Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat. Sed & adhuc viuentem, & liberos gignentem, vnius vxoris virum non suscipit; sed eum, qui se ab vna continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum, & Episcopum, & Hypodiaconum, maximè vbi sinceri sunt canones Ecclesiastici. At dices mihi, omninò in quibusdam locis adhuc liberos gignere, & Presbyteros, & Diaconos, & Hypodiaconos. At hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, cùm non inueniretur ministerium. Nam quod decentius est, id semper Ecclesia per Spiritum sanctum benè disposita videns, statuit apparere, vt cultus diuini indistracti perficerentur, & spirituales necessitates cum omni beneuola conscientia peragerentur.* Hæc & alia in hunc sensum Epiphanius, qui & videndus *lib.* 3. *in compend. doctor. fid. Gath.* Iano Cornaro Interprete. A quo non dissentiunt Africani Patres, qui tradunt & Apostolos docuisse, & antiquitatem id seruasse.

Quod igitur ad Subdiaconos attinet ex D. Gregorij epi- 9
stolis non patet, quod præter Romanam Ecclesiam, & alias quasdam reliquæ Ecclesiæ etiam occidentales vsum vxorum Subdiaconis permitterent. D. Gregorius enim *lib.* 3. *ep.* 34. testatur duntaxat in Sicilia hanc consuetudinem viguisse. Cùm verò eam consuetudinem in alijs Ecclesijs fuisse non meminerit, potius ex Gregorio constat, omnes alias Ecclesias cum Romana vxorum vsum Subdiaconis interdixisse. Eam verò consuetudinem Pelagius Gregorij Decessor decreto in Siciliam misso abstulerat, quo Subdiaconis vxoratis indicebatur, vt vnum ex duobus eligerent, videlicet aut à suis vxoribus abstinerent, aut certè nulla ratione ministrare præsumerent.

Cur autem Gregorius post triennium Pelagij decre- 10
tum renouauerit, ea causa fuit, quod æquum minimè videretur, vt qui legitimas coniuges adepti fuerant, antequam ad Subdiaconatum accederent, nec in Ordinis susceptione continentiam ab vxore promiserant, ad eam vllo iure compellerentur, quam Gregorius ipse his verbis explicat, quæ habentur in *dict. cap. Ante triennium d.* 31. *Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis vxoribus miscerentur, quod mihi durum, atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem antè promisit, compellatur à sua vxore separari, atque per hoc, quod absit deterius cadat.* Sed quamuis Gregorius hoc Pelagij decretum sustulerit, non tamen Subdiaconis vsum coniugum permisit; sed quid in futurum obseruandum esset, posterioribus verbis sanciuit ita subdens: *Vnde videtur mihi, vt à præsenti die Episcopis omnibus dicatur, vt nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit.* Cuius rei rationem reddit in fine eiusdem canonis his verbis: *quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.*

Ex his planè constat, in sola Sicilia ante hæc Gregorij, & 11
Pelagij decreta Subdiaconos coniugatos suis vxoribus licitè frui potuisse.

Neque obstat testimonium Gratiani *d.* 31. ita asserentis. 12
Nondum erat institutum, vt Sacerdotes (in Subdiaconis, vt interpretatur Gregoriana annotatio) *continentiam seruarent.* Id enim, vt ibidem eadem Glosa Gregoriana explicat, de Subdiaconis Siciliæ loquitur, de quibus statim Gregorianum decretum profert. Minus obstat Concilium Carthag. 2. cum *cap.* 2. ita statuit, vt habetur *cap. Episcopus dist.* 31. *Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos ita placuit, vt decet Sacros Antistites, ac Dei Sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus.* Nam, vt notat Glossa, per illa verba, *vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt*, Subdiaconi indicantur, qui diuinis Sacramentis ministrant, *can. cum in præterito d* 84. vbi clariùs idem Concilium non modò Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos ad castitatem

tatem colendam præcepto compellit, sed etiam subdiaconos his verbis: *Ab omnibus Episcopis dictum est, omnibus placet, vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab vxoribus abstineant.* Quapropter minimè credendum est Concilium Carthag. 5. relatum *d.* 32. *in cap. placuit*, & *d.* 84. *in c. Cum de quorundam*, à priori discrepare, quamuis de Subdiaconis nullam mentionem faciat. Atque inde cum Zacharias Papa in *cap.* 11. *responsionum ad Pipinum*, quod ad Clericorum continentiam spectat, Carthaginensis Concilij decreta seruanda statuit, Subdiaconorum continentiam, quæ ex 2. Concilio Carthag. ipsis indicta est, procul dubio approbat. Idem sentit & Siricius *ep.* 1. *cap.* 7. & præclarissimè ante Gregorium duobus integris seculis Concilium Eliberitanum *cap.* 32. statutumque habemus à Leone I. *ep.* 82. ad Anastasium *cap.* 3. & 4. & habetur *d.* 32. *can. omnium*, ibi: *Ad exhibendam perfectè continentiæ puritatem, ne Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, vt & qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares.* Idem confirmatur ex Concilio Toletano 2. *cap.* 1. & 3. *dist.* 28. *can. de ijs d.* 31. *c. lex continentiæ d.* 32. *can. Eos, qui* ex Vrbano II. & *d.* 27. *can. presbyteris*, ex Calisto II. ex Concilio Aurelianensi 3. *cap.* 2. Gerundensi *cap.* 6. Hæc autem omnia Concilia, & Patres Gregorium præcesserunt, qui viuebat anno 606. atque adeò ante schisma Græcorum, quod contigit anno salutis 858. Quibus addere lubet Iustinianum, qui iuxta Sacrorum Conciliorum decreta idem quoque Subdiaconis obseruandum præcipit *lib.* 1. *C. tit.* 3. *de Episcop. & Cler. numer.* 45. *in Nomocan. tit.* 9. *cap.* 29. *Authent. col.* 1. *Quom. oport. Episcop. tit.* 6. *cap.* 1. *nouel.* 123. *de Episc. & Cler. cap.* 14. cuius verba inferiùs dabo.

13 Quamobrem nihil aut prioribus Pontificum, & Conciliorum decretis, aut antiquissimo vsui in tota Ecclesia recepto officere potuit, quod Alexander III. in Concilio Later. *p.* 18. *c.* 4. 13. & 14. tolerandum censuit, quosdam Subdiaconos matrimonia contraxisse. Id enim tunc ad maiora scandala euitanda erga quosdam tantummodò tolerari iussit, quorum incontinentia ex continentiæ lege potius in peiora ruere, quàm à malis refrænari potuisset. Non tamen Scriptori Aduersario ita colligendum fuit, tolleraſſe Ecclesiam in noua lege non solùm apud Græcos, sed etiam apud Latinos vsque ad tempora Alexandri III. quod Sacerdotes matrimonium contrahant. Quod apertè cum antiquissimis canonibus pugnat, vt prospectum est ex Concilio Carthag. ex Concilio Tolet. 2. ex Leonis epistola, & ex Gregorij decreto, quod non soli Romanæ Ecclesiæ, aut Prouinciæ, sed etiam Siciliæ, ac vicinarum Prouinciarum, in quibus ritu græco antiquitus viuebatur, vt idem Scriptor asserit ex laudatis à se Authoribus, necnon vniuersali Ecclesiæ præscriptum fuit. Neque Alexander de Sacerdotibus ibi loquitur, vt perperam idem Scriptor ait, sed de Subdiaconis tantùm. Prætereà quæ hæc consequentia est? Toleratum est, non permissum quibusdam Subdiaconis nuptias contrahere. Ergo Subdiaconi omnes, vel Sacerdotes post susceptum Subdiaconatum, vel Sacerdotium matrimonia iungere consueuerunt. Illud enim perinde, est ac si diceres, quidam Episcopi schismatici, ac hæretici fuere. Igitur omnes Episcopi schismatici, ac hæretici esse soliti fuerunt.

14 Ex quo id quoque falsum euincimus, quod idem asserit cœlibatum Subdiaconis nulla esse lege Ecclesiastica præceptum extra Romanam Ecclesiam, aut Prouinciam, cùm oppositum omninò probatum fuit. Pontificum enim decreta, nisi aliter in ijs significetur, vniuersalem Ecclesiam alligant.

15 Veniamus ad Diaconatum. Diaconus ex Ancyrana Synodo, quæ fuit Orientalis, *cap.* 10. *aliàs* 9. olim vxoratos fuisse, & suis vxoribus vti potuisse, aliqui dicunt, dummodò in sua ipsorum ordinatione se continere nolle protestati fuissent. Canon hic ita legitur *d.* 28. *cap. Diaconi: Diaconi quicumque cùm ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt dicentes velle se habere vxores, nec posse se continere, hi si postea ad nuptias venerint, maneant in ministerio, propterea quod his Episcopus licentiam dederit. Quicumque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem, professi continentiam, si posteà ad nuptias venerint, à ministerio cessare debebunt.* At hi magnoperè ab huius Concilij sensu aberrant. Nam in primis Martinus Bracarensis *in sua collect. cap.* 39. alio modo canonem hunc legit, nimirùm vt habetur *d.* 27. *can. Diaconus: Diaconus qui eligitur, si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & posteà matrimonium desiderauerit, alienus sit à ministerio, & vacet à Clero.*

Quo fit, vt diuersa illius Canonis lectio diuersum quo- 16
que sensum ferat. Quod si priorem lectionem velut legitimam accipiamus, quo tamen sensu canon ille intelligendus sit, explicat Glossa ibidem, nimirùm si aliqui in Diaconos ordinentur, & dicant se nolle, vel non posse continere, Episcopus nihilominùs tales ordinat, si posteà contraxerint, ab vxore separabuntur, sed in ministerio remanebunt; quia videtur, quod Episcopus eis licentiam dederit. Si verò in ordinatione sua tacuerunt, quoniam videntur continentiam professi, si posteà contradixerint, officio, & beneficio priuabuntur. Quæ explicatio quandoquidem cum reliquis Canonibus, ac præsertim cum Gregoriana Constitutione conspirat, idcircò vniuersa, quæ pro Diaconorum coniugijs ex hoc Canone Scriptor aduersarius, atque alij deducunt, facilè prosternit. Neque enim Canon hic Diaconis aut vxores ducere, aut ductis vxoribus vti permittit, vt ex ipsius verbis perspicuum est, sed potius illos ab vxoribus separat, ac separatis ministerium, ac officium relinquit, ex quo Eliberitanum Concilium, quod ipsum proximè sequutum est, decretum illud desumpsisse creditur, quo cunctos Sacros ordines ab vxorum contubernio expellit.

Neque placet, quod dicitur, Concilium Ancyranum 17
Orientali Græcorum præsertim Ecclesiæ fauisse, quanquam posteà Græcana Ecclesia à Latina in eo dissenserit, vt testatur Stephanus Papa *in c. fin. d.* 31. quod in Orientali Ecclesia Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi matrimonio copulantur. Id enim ipsis antiquissimis Ecclesiæ temporibus neque inter Græcos vsitatum legitur, vt ex plerisque Concilijs apud Orientales celebratis, ac græcis Patribus non obscurè constat, ac præsertim ex Concilio Neocæsarienſi *c.* 1. qui de non ducenda vxore post Sacros Ordines loquitur. Nicæno I. *c.* 3. Sexta Synodo *c.* 6. Epiphanio *hæresi* 59. Chrysostomo *hom.* 2. *in Iob.* Ioanne Cyprio *vit. S. Epiph. c.* 38. *& alijs.* 20

Tandem ad Presbyteros conuolemus. Et hos quidem 18
antiquis Ecclesiæ statutis ad continentiam in primis adigi inuenitur, sublata ei facultate, ne possint in presbyteratu iam constituti vxores ducere. Ac presbyteri si vxorem duxerint ex Concilii Neocæsarienſis decreto *c.* 1. à presbyteratu deponendi sunt. Et quod præter Lucium Papam 21
apud Gratianum *d.* 81. *c. ministri*, siue Clementem *ep.* 2. vt & apud Iuonem, alij quoque Pontifices, ac Concilia ante Syricium continentiam presbyteris indixerint, facilè ostenditur. Nam in Concilio Nicæno I. quod Syricium præcessit, *c.* 3. ita decernitur: *Omnibus modis interdixit S. Synodus neque Episcopo, neque presbytero, neque diacono neque vlli Clericorum omninò licere habere secum mulierem extraneam, nisi fortè mater, aut soror, aut auia, aut amita, vel matertera sit*, an non clarissimè presbyteris vxoris contubernium prohibetur, cùm præterquam matris, sororis, auiæ, amitæ, materteræ omnis illis mulierum conuersatio interdicitur? Concilium quoque Eliberitanum Syricium antecessit, quod tamen *can.* 33. ita statuit: *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, positis in ministerio abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios, quod quicumque fecerit, ab honore Clericatus exterminetur.* Ante Syricium Concilium Arelatense 2. ita cauet: *Assumi ad Sacerdotium aliquis non potest in vinculo coniugij constitutus, nisi fuerit permissa conuersio.* Conuersionem autem appellat ipsum continentiæ votum. 22

Idem habet *can.* 3. Quod Ambrosius quoque Syricio 19
prior *lib.* 1. *offic. c.* 50. velut communi lege in Ecclesia statutum, ac obseruatum confirmat. Idipsum, & Epiphanius velut inuiolabile prædicat ante Syricium *hæres.* 59. his verbis: *Hæc certè S. Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat; sed & adhuc viuentem, & liberos gignentem vnius vxoris virum*

virum non suscipit, sed eum, qui se ab vna continuit, aut in viduitate vixit Diaconum, & Presbyterum, & Hypodiaconum, maximè vbi sinceri Canones Ecclesiastici. At dices mihi, omninò in quibusdam locis adhuc libros gignere, presbyteros, & diaconos, & Hypodiaconos. At hoc non est iuxta Canonem, sed iuxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit. Vides, quàm luculenter Epiphanius inter Partes Græcos Sanctitate, & doctrina præcipuus, perpetuo Ecclesiæ Canone sancitum fuisse testatur, vt Presbyteri, ac alij Sacris Ordinibus initiati, non solùm à nouis nuptijs, verùm & ab vxoribus, quas ante ordinationem duxerant, sese abstineant. Post Syricium Concilium Carthag. II. *c.2. & habetur d.84. c. cum in præterito*, ita decreuit: *Cùm in præterito Concilio de continentiæ, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres constrictione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt, Episcopos, inquam, Presbyteros, & Diaconos, ita placuit, vt condecet sacrosanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt continentes esse in omnibus.* Vnde nunquam ab ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesia visum fuit, vt qui maioribus Ordinibus initiati essent, vxores post susceptum ordinem ducerent. Placuit, inquit, continentes esse in omnibus, non vt vxores tantummodò post Sacrum Ordinem non ducant, neque vt continentiam coniugalem seruent, neque tandem, vt continentiam tunc solummodò seruent, dum in ministerio versantur, sed in omnibus temporibus, ac vitæ curriculis, & omnibus modis continentes sit. Quod apertè colligitur ex Agathensi Concilio *c.9.* vbi absoluta, & perpetua continentia Presbyteris, & Diaconis coniugatis indicta fuit, quæ deinde à Concilio Turonensi I. *c.1. & 2.* & Turonensi II. *c.20.* à Toletano II. *c.1.* Aurelianensi III. *c.7.* Toletano IV. *c.5.* Antisiodorensi *c.21.* Aquisgranensi *c.6.* Vuormatiensi *c.9.* Melfitano *c.3.* necnon à Hieronymo aduersus Iouin. *lib.1.* & aduersus Vigilantium *sub init.* his verbis: *Quid facient Orientis Ecclesiæ? Quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ? Quæ aut Virgines Clericos, aut continentes, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt.* A Leone *Ep.88.* ad Anastasium, & ad Rusticum Narbon. *Ep.95.* ab Ambrosio *offic. lib. 1. cap. vlt. & Ep.82.* & *in l. Timoth.3.* ab Augustino *de adult. coniug. c.20.* confirmata est.

20 Hinc citra controuersiam esse, nemini in Sacris Ordinibus iam constituto, licere vxorem ducere; siquis cœlebs tales susceperit Ordines, etiam incluso Subdiaconatu, neque in hoc dogmate Græcam Ecclesiam à Latina discrepare hæretici ipsi fatentur, præ cæteris verò M. Ant. de Dominicis, cælibatus alioquin insecutor *lib.2. de republ. cap.10. n.29.* quod nonnullis Synodorum, & Patrum testimonijs ostendit.

21 Quare non obstat, quod in Ecclesia nostra occidentali expressæ leges, & sanè toties multiplicatæ habentur continentiam hanc plenam, & absolutam, vt necessarium iam præcepto factam asserentes. In orientali verò Ecclesia nullum prorsus in genere, quod quærimus decretum habetur, nulla lex, nullum edictum, nulla constitutio Ecclesiastica, siue vniuersalis, siue prouincialis, siue particularis, sed potius contraria, & penè vniuersalis. Quod falsum ostenditur ex Ancyrani, Neocæsarienſis, ac Nicæni Concilij canonibus, & ex Patrum testimonijs paulò ante allatis, quamuis post Trullanum Canonem continentiæ vsus illibatus paulatim defluxerit.

22 Nec alicuius momenti sunt quæ obijciuntur ex Synodo Trullana. Nam Synodus illa non fuit legitima. Primò quod nec tempus Concilij, nec Episcoporum nomina, qui hanc Synodum celebrarunt, in ea Synodo notantur, cùm tamen id in omnibus legitimis Concilijs fieri soleat. Secundò, quod ea Synodus à nullo Romano Pontifice hactenus confirmata, neque ab vllo generali Concilio approbata fuit. Nam Innocentius III. *in cap. à multis de æt. & qual. & ord. præf.* & Adrianus *d.16. c. Sextam* non hanc, sed sextam Synodum generalem commendant, vt ibi perspicuum est, hæc verò post sextam Synodum annis plusquam 24. celebrata fuit, vt scribunt Theophanus, Cedrenus, & Anastasius, quo fit, vt hi Canones sextæ Synodi esse nō potuerint; qua de re Turrianus *lib. de 6.7. & 8. Synodo.* Tertiò quod Sergius Papa, vt testes sunt Beda *in lib. de sex ætat.* in Iustiniano, hanc Synodum erraticam appellat, & Paulus Diaconus *lib.8. cap.9. de reb. Roman.* eandem apertè improbauit, cùm id certum sit ex Concilio Nicæno, nullam Synodum legitimam esse, nisi quæ à Romani Pontificis authoritate collecta, ac confirmata fuerit. Quartò, quia Humbertus Leonis IX. Legatus apertè testatur, Canones huius Synodi, quam vocant Quinisextæ, saltem omnes à Romana Ecclesia receptos non fuisse; cuius verba sunt hæc, quæ habentur *in annot. Gregoriana d.16. c. Habet.*: *Non autem miror*, inquit Humbertus, *si Agathoni Papæ, & Sanctis Patribus Sextæ Synodi vestra imputetis deliramenta, & quæ aut corrupistis, aut finxistis capitula ipsi Domino Iesu, & Apostolis eius imputetis figmenta.* Id propterea dicit, quod in eo 4. *can.* Synodus coniugium Clericorum ex Euangelica, & Apostolica perfectione proficisci autumat. Tum pergit: *Vnde nos scientes sextam Synodum ad destruendam hæresim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis nouas constitutiones congregatam, capitula, quæ nobis sub eius auctoritate apponitis, omninò refutamus, quia prima, & Apostolica Sedes nec aliquando ea accepit, nec obseruat hactenus.* Idem confirmat etiam Anastas. Bibliothecarius in *præfat. in 7. Synod. ad Ioan.8.* Denique quicquid de alijs huius Synodi canonibus sentiendum sit, id certum est, Canonem illum ab Aduersario citatum à tota Ecclesia reprobatum esse.

Id quidem non negamus, tunc primùm orientis Eccle- 23
sias quamplurimas Romanis legibus refractarias Clericorum coniugia colere cæpisse, & paulatim schismate in aliis quoque fidei dogmatibus ingraueſcente, Græcos à Romana Ecclesia recessisse. Id tamen quàm prosperè illis cesserit, iampridem agnoscunt, cùm totius fermè orientis Ecclesias, vel extinctas, vel misera seruitute depressas nobiscum gemant. At neque illud inficior, Græcos Sacerdotes nunc quoque licitè suis vxoribus ante ordines susceptos posse frui, quandoquidem paterna Romanorum Pontificum pietas, ac benignitas id illis propter suam ipsorum duritiam priuilegij contulit, quod prioribus omnibus Concilijs, ac perpetuo Ecclesiæ vsu illis interdictum fuerat. Et hoc tantùm conuincunt ea, quæ ab Aduersario adducuntur. Quare nec legitimum, neque tolerandum ibi in sacris viris matrimonium vllo modo censendum est, vbi Romanus Pontifex reclamat, & ecclesiastica cælibatus lex nulla temporis, aut consuetudinis præscriptione collapsa imperium obtinet. Quod sanè à Græcis Ecclesiæ Romanæ vnitis omninò obseruari debet; quia cùm sint Romano Pontifici subiecti, legem cælibatus absque illius consensu abrogare nequeunt.

Haud maiorem fidem in eo Canone Trullano, expo- 24
nendo meretur Balsamon, qui licèt vir certè doctus, eum tamen non moror, vel quia odio magis, quàm veritate contra Romanam Ecclesiam pugnat, vel quia pro augenda sua dignitate Canones figere, at refigere solitus sit; qua tamen in re Isaurius Angelus, Græcus Imperator egregiè coruum delusit, hiantem apud Nicetam *in Isaacio pag.201.* Socrates verò, & Sozomenus suspectæ admodum fidei auctores habentur à Baronio *tom.4. an.391. num.19.* Vnde tota hæc res ab ijs pendere non debet; quandoquidem Socrates Nouatianus videtur ex Nicephoro *lib. 6. cap.37. & lib.9. cap.13.* Sozomenus Theodorum Mopnustienſem, à quinta Synodo damnatum magnis laudibus extulit, in multis verum non scripsisse arguitur ex Gregorio I. *lib.6. ep.31.* Vnde Patres tum Græcos, tum Latinos à nobis adductos potius audire debemus, quàm commentitium istum Græcorum Canonem, eiusque interpretes, qui non est editus, quo tempore reliqui, quos dicimus sextæ in Trullo Synodi Canones, sed ab impuris hominibus longè post adiectus, & interpretatione donatus. Constantissimum itaque cunctis est, ait Sotus *de iust. & iur. lib.7. q.6. art.2.* statim ab Ecclesiæ incunabilis coniugatos quidem ad Sacerdotium admittit, Sacerdotes verò à ducendis vxoribus fuisse cohibitos.

Pariter neque verum est, quod dicitur votum non 25
esse ordinibus Sacris annexum, & sanè votum irritans matrimonium; quia pœnæ, quas Ecclesia iis statuit, qui in Clero cælibatum non tenuerint, sed post Ordines vxores duxerint, sunt pœnæ duntaxat aut depositionis à mini-

miniſterio, aut ad ſummum excommunicationis, neque in tota antiquitate eſt reperire vllum ante Conciliorum, aut Patrum dictum, quo matrimonia hæc irrita, & nulla declarentur. Peccatum quidem agnoſcunt, ſed matrimonium relinquunt. Quod eſt fundamentum totius machinæ Aduerſariorum.

26 Quoniam etſi vel ſolum œcumenicum Trid. Concilium, quod recipere Græci vniti tenentur, vt aliàs diximus, ad ampliſſimam huius rei confirmationem ſufficere deberet, quod ita ſtatuit *ſeſſ.24. can.9. Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, &c. anathema ſit*'; attamen vt nos Conciliorum, & Canonum antiquorum penuria minimè laborare dignoſcatur, audiamus quid de Clericorum connubijs decernat Concilium Toletanum 8. *c.5. Peruenit*, inquit, *ad totius Concilij Sacrum auditum, quoſdam Sacerdotes, ac miniſtros obliuiſcentes maiorum, ac veterum conſtitutorum, aut vxorum, aut quarumcumque fœminarum immunda ſocietate, & execrabili contagione turpari. Et cùm hoc veriſſimè reperire potuerint, omnes placita cautione taliter diſtringunt, vt nunquam vlterius tam abominanda immittant. Mulieres verò, ſeu liberæ ſint, ſeu ancillæ hanc illis turpitudine ſociatæ, ita omnimodè ſeparantur, aut vendantur, vt vlterius ad conſocios ſui criminis reuertendi omnem habeant aditum denegatum.* Quis Clericorum matrimonia valida, ac ſancta pronunciare audeat, quæ huius Concilij auctoritas immundam ſocietatem, & execrabilem contagionem appellat? Num quis vllas Patrum regulas, aut Canones huiuſmodi coniugia irritantes minimè reperiri effutiet, cùm ea à Patrum regulis damnari, ac irritari audiat? Denique cùm huius Concilij Patres vxores huiuſmodi, velut turpi ſocietate Sacerdotibus coniunctas, ab ipſis ſeparari iubent, apertè declarant ea matrimonia, velut forcinaria, nulla, ac inualida eſſe.

27 Eodem planè modo & Concilium Toletanum 9. *c.*10. de his Clericorum coniugijs loquitur, quæ deteſtanda connubia appellat, ac filios ex eo concubitu natos, velut ſpurios ab omni parentum hæreditate excluſos declarat. Prætereo recentiores Calliſtum 2. *d. 27. can. Presbyteris*, qui non modò Clericis in Sacro Ordine conſtitutis matrimonia interdicit, ſed etiam contracta dirimit, Clementem V. *in Clem. vn. de conſang. & affin.* & Alex. III. *c.*1.2. & 3. *qui Cler. vel vouent. matr. contr. poſ. & cap. 1. de Cler. conjug.* & alios, qui poſt ſchiſma Græcorum ſua ediderunt decreta.

28 At neque Iuo Carnotenſis, neque Romani Pontifices vnquam Clericorum coniugia, tanquam valida approbarunt. Iuo enim *ep.*220. idcircò Canonici illius matrimonium integrum manere ſenſit, quia Canonicus ille ſacris nondum initiatus fuerat. Vniuerſos verò Romanos Pontifices huiuſmodi coniugia, velut turpia damnaſſe ex his, quæ diximus, perſpicuum eſt. Separatio enim, quam ſacris hominibus ab vxoribus indicebant, non eò tantùm ſpectabat, vt illi ad proprium miniſterium redire poſſent, aut ea ipſis loco pœnitentiæ cederet, cum priùs ſeparatio, deinde pœnitentia illis iniungeretur, ac plurimi etiam poſt ſeparationem nunquam ad miniſterium reuerterentur, vt conſtat ex Concilio Aurel. II. *c.*8. & Aurel. V. *c.*4. vbi Clericis poſt Sacrum ordinem coniugatis vſque in diem mortis miniſterium interdicitur, ſed potiùs, vt huiuſmodi coniugia vana prorſus, ac turpia oſtenderent. Notanda etiam eſt deciſio eiuſdem Calliſti II. *in can.* 8. *can. Presbyteris* 27. *d.* vbi diſtinctio, an matrimonia talia de facto contracta nulla ſint. In quo articulo licèt variare videantur leges Græcorum Imperatorum; ſiquidem Iuſtinianus aliquando ſanciuit in §. *neque autem cap.*5. *nouel.6. quomodo oporteat*, Epiſcopos ducentes vxores in huiuſmodi Ordinibus maioribus conſtitutos ordine quidem priuari, & idiotas, ſeu laicos effici, attamen non videtur ibi matrimonium irritum facere, vt quidam arbitrantur, ſed falsò. Non enim ratum ait §. *ille*, neque etiam §. *ſed & ſi quia cap.*42. *de nupt. nouel.*22. cum priuat Sacerdotem ſacerdotio ob ductam vxorem jiuxta Sacros Canones. Quin contra *in* §. *Sancimus* eius *cap.*42. *nouell.*22. omnem ſpem matrimonij adimi Sacerdoti, vel in maioribus ordinibus conſtituto, idem videtur ſtatuere, *in* §. *Si autem cap.*14. *de Sanctis Epiſcop. nouel.* 123. Extat & nuper inuenta eius græca Conſtitutio, in qua matrimonium in his gradibus ordinatis prohibuit expreſsè, declaratque filios ex tali concubitu genitos peiores nefarijs, ac inceſtuoſis, inhabileſque ad quidpiam accipiendum. Extat nunc illa Conſtitutio inter leges Codicis Iuſtiniani *tit. de Epiſc. & Cler.* quam integram mox dabimus, *auth. multò magis eod. tit.* Videnduſque Balſamon *ad cap.9. ſextæ Synodi in Trullo.*

Vt igitur omnis huius rei dubitatio tollatur, & conſtet præclariſſimè vniuerſa Pontificum, & Conciliorum decreta ſimul cum Imperatorum edictis in hanc catholicam ſententiam conſpirare, vt quæcumque Sacrorum hominum coniugia ipſo iure nulla, ac meretricia cenſenda ſint, lubet Iuſtinianum proferre de his coniugijs, ita ex Eccleſiaſtica, & ciuili lege ſtatuentem *lib.*1. *C. tit.* 3. *de Epiſc. & Cler. num.*45. *Sacris Canonibus, neque Deo amantiſſimis presbyteris neque reuerendiſſimis diaconis, aut ſubdiaconis nuptias contrahere poſt huiuſmodi ordinationes permittentibus, ſed ſolis reuerendiſſimis Pſaltis, & lectoribus id concedentibus, animaduertimus, quoſdam deſpicientes quidem Sacros Canones, pueros autem generantes ex quibuſdam mulieribus, quibus coniugi ſecundum Sacerdotalem cenſuram non poſſunt, &c. Sancimus obtinere in illis, quæ & ſacris viſa ſunt Canonibus, perinde ac ſi ciuilibus inſcriptum eſſet legibus, & omnes iſtiuſmodi homines tam Sacerdotio, quàm diuino miniſterio, atque etiam dignitate ipſa, quam habent, nundari. Quemadmodum enim Sacris Canonibus prohibita ſunt talia, ſic & ſecundum noſtras leges rem ipſam prohibere. Et præter ſupradictam excidendi à miniſterio pœnam, ne legitimos quidem, & proprios eos eſſe, qui ex huiuſmodi inordinata conſtupratione naſcuntur, aut nati ſunt, ſed eam, quæ ex talibus ſeminibus oritur, participare turpitudinem. Tales enim eos eſſe diſponimus, quales, quos leges ex inceſtis, aut nefarijs nuptijs definiunt, ita vt neque naturales, aut nothi, ſeu ſpurij intelligantur, ſed prorſus, & vndique prohibiti, & ſucceſſionis genitorum indigni, ac ne donationem ab illis capere poſſint.* Idem edictum refricat in Nomocan. *tit.9. c.*29. Ex quibus palam fit ex Eccleſiaſticis, ac imperialibus legibus pendere, vt coniugia à Clericis inita nullum veri coniugii nomen, ac rationem habeant, ſed potiùs conſtuprationes, inceſtus, nefarii concubitus, ac turpes copulæ cenſeri debeant. Quod ſi illi contrahendo tantùm peccarent, matrimonium tamen integrum maneret, cùm filii ita illegitimi eſſe decernerentur, vt nedum inter naturales, neque inter nothos, aut ſpurios, quibus aliqua bonorum ſucceſſio Principum interdum benignitate indulgetur, ſed inter eos, qui ex inceſtibus, aut alio turpiſſimo coitu natos, quibus non modò ſucceſſionis, verùm & donationis ſpes omnis ſublata ſit, tantùm deputentur. 29

Et quamuis, quæ pro irritatione huiuſmodi matrimoniorum hìc afferuntur ex Imperialibus Conſtitutionibus, optimè ſciam in rebus Eccleſiaſticis nullum pondus habere, ad vſum tamen Eccleſiæ græcæ probandum maximè conducunt, eoque præcipuè, quod apud Græcos legibus Imperialibus ea auctoritas tributa ſit, vt vbi deficiunt Canones, ipſæ Canonum locum habeant. Quod etiam idem Balſamon affirmat *in Nomocan. Photij tit.*1. *cap.*28. his verbis: *Vbi nihil definitur à Canonibus, debemus ſequi leges, & ex ſimilibus ſimilia decidere.* 30

Votum itaque, & Eccleſiaſticam legem in Sacro ordine contineri, quibus Sacri Eccleſiæ miniſtri ab ineundis nuptiis abſtineantur ex his, quæ hactenus dicta ſunt perſpicuũ eſt, & probat Sanchez *lib.7. de matr. diſp.27. n.*3. ex his Canonibus. *Ex c.*1. *d.*28. *Niſi qui ſe caſtum victurum promiſerit, & c. Diaconi ead. d.* ibi: *profeſſi continentiam & c.*1. *d.* 31. ibi: *Niſi qui ſe victurum caſtè promiſerit, & c. placuit ead. d.* ibi: *continentes eſſe in omnibus*, ex *c. de ijs d.*28. quod eſt ex Concilio Tol.2. vbi de promotis ad Ordines Sacros dicitur: *Cauendum tamen eſt ijs, ne quando ſuæ ſponſionis immemores, aut ad terrenas nuptias, aut ad furtiuos concubitus vltro concurrant*, &c. *& c.*1. *d.*27. *Si dixerit non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur*, & ex Concilio Carth. 2. 12. quod refertur *c. cum in præterito d.*84. *Gradus iſti tres conſtrictione quadam caſtitati per conſecrationes annexi ſunt. Epiſcopos, inquam, presbyteros, & diaconos, &c.* Vnde falſiſſimum eſt, quod aſſerit Scriptor Aduerſarius antiquis temporibus Orientales non conſueuiſſe emittere votum continentiæ 31

nentiæ, quod proinde non fuit ab Ecclesia solemniter acceptum, suaque lege firmatum, neque postremis temporibus emitti, vel pro implicitè in ordinatione emisso reputari, vt per Sanchez *loc. alleg. & disp. seqq.* Ex quibus concidit eius fundamentum, quo firmabat, quod secluso voto continentiæ solemniter ab Ecclesia accepto, sacer ordo per se non dirimit matrimonium subsequutum, cùm certum sit, votum huiusmodi continentiæ secludi non posse ex lege Ecclesiastica, vt decernit Trid. *d. can. 9.*

32 Ex quibus notandum, quod ex vouentibus alij sunt simpliciter vouentes, de quibus Augustinus relatus, *in c. quidam d. 27.* & Theodorus *in c. Si vir. eod. d.* loquuti sunt; alij sunt quibus post votum benedictio accedit consecrationis, vel propositum religionis, de quibus Hieronymus relatus *in c. Virgines eod. d.* Nicol. Papa relatus *in c. quod interrogasti eod.* & Calistus II. *in c. Presbyteris pariter eod.* Et de hoc voto cum benedictione consecrationis scilicet de solemni, vt explicauit Bonifac. VIII. *in c. vn. de vot. in 6.* intelliguntur Canones superiùs relati. Vnde Doctores, qui referuntur ab Aduersario, præsertim D. Basilius illis verbis: *Virorum professionem non nouimus*, intelliguntur de voto ante susceptos ordines. Quo etiam modo intelligitur Innoc. III. *in cap. cum olim de Cler. coniug.* ab Aduersario inutile adductus, ibi: *Nos igitur attendentes, quod Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit, quoniam Orientales in minoribus ordinibus contrahunt, & in superioribus vtuntur matrimonio iam contracto.* Vnde patet, quod inter Sacerdotes Latinos, & Græcos illa tantùm intercedit differentia, quod in nullo tempore possunt accipere, & habere vxores, isti verò ante susceptos Sacros Ordines duntaxat.

33 Incluso igitur in ordinatione ministrorum voto solemni continentię ex lege Ecclesiastica, matrimonium subsequens est irritum ex Concilio Tolet. I *c.* 16. Triburiens. *c.* 23. Tolet. VIII. *c.* 6. Tolet. IV. *c.* 11. Turonic. II. *c.* 16. Tribur. *c.* 23. ex Syricio Pap. *in ep.* 1. *c.* 6. Innoc. I. *ep.* 2. *c.* 12. & 13. Gelasio I. *ep.* 1. *c.* 22. & 23. Gregorio I. *lib.* 1. *ep.* 40. ex recentioribus Alex. III. Cæles. III. & Innoc. III. *in tit. qui Clerici, vel vouentes*, ex Patribus Cyprian. *lib.* 1. *ep.* 11. Basil. *in lib. de Virginit. ad med.* Ambros. *in lib. ad Virgin. lapsa. c.* 5. Io. Chrysost. *ep.* 6. *ad Theodor.* Hieronym. *lib.* 1. *in Iouin.* Idque siue iure diuino, ac naturali, vt ex D. Thom. D. Bonau. Alberto, Richardo, Durand. & Sot. apud Bellarm. *de Sacrament. matr. lib.* 1. *c.* 21. *v. Siue ex Ecclesiæ decreto*, vt idem Bellarm. *loc. alleg.* & Sanchez locis supra deductis. Atque ita censuit etiam S. Congregatio S. Officij, nimirum huiusmodi matrimonia esse irrita, & nulla sub anno 1631. & 1637. & 1673. & 1677. ac ita, vt pœnas contra Latinos, qui ordinati in sacris Ordinibus matrimonium contrahunt, locum etiam habere contra Græcos in sacris Ordinibus constitutos, si vxorem ducant post susceptos sacros Ordines, vel tentent ducere, nempè puniendos esse ab officio S. Inquisitionis, tradit Trasmiera *lib.* 3. *qu.* 12. *num.* 14. sicque seruatum fuisse in S. Officio Melitensi, testatur Salelles *lib.* 6. *de mater. Tribunal. fid. c.* 8. *num.* 223. Cùmque Metropolita Chiouiæ prætenderet matrimonia contracta à Græcis post susceptos ordines Sacros non esse inualida, attenta consuetudine, quæ viget in illis partibus, Sanctissimus de 27. Iunij 1619. mandauit, scribi Nuntio Apostolico, vt dictum Metropolitam moneat, doceatque huiusmodi matrimonia esse irrita.

34 Cæterùm posse Summum Pontificem in hac re dispensare ex causa, certum est, cùm id sit ex iure Ecclesiastico. An autem vnquam dispensauerit, & quæ causa sufficiat ad dispensandum, diligenter inquirendum est, atque examinandum.

CONSVLTATIO LXXXII.

An Constitutio B. Pii V. de non audiendis condemnatis in contumaciam, elapso anno à die condemnationis, locum habeat etiam in Tribunali S. Officii? Maximè verò in iis causis, quæ ad fidem non pertinent?

1 NOn puto. Nam Pius V. in ea Constitutione, quæ incipit, *Dudum*, data Idib. Septem. Pontificatus sui anno 6. solùm declarans litteras Pij IV. eadem super re datas, ait in ijs comprehendi contumaces, tam spontè comparentes, quàm etiam intra tempus sex mensium definitum à Pio IV. & à se prorogatum ad annum. Pius autem IV. in suis literis incip. *licet Dudum* 12. Kal Iunij anno sui Pontificatus etiam 6. vt patet ex earum proemio, ex quo habetur causa finalis, & mens disponentis, *l.* 1. *ff. ad Macedon.* cum vulgò alijs per Rot. coram Ludouis. *dec.* 531. *n.* 5. declarat, se ea, quæ ad salubrem temporalis ditionis Apostolicæ Sedis directionem, & pro Cameræ Apostolicæ indemnitate prudenter ordinata comperijt, vt illibata, firmaque perpetuò subsistant, &c. roborare. Et in alijs etiam de eadem re, quæ incipiunt, *Et si cuncta* 10. Aprilis 1562. etiam in proemio dictus Pius IV. narrat, se prouidere velle causis criminalibus, seu mixtis, Fiscum, & Cameram Apostolicam quomodolibet concernentibus, in quibus rei condemnari contigerit, &c. & deinde *sub* §. 9. Contumaces, vt infra sex menses se constituant, disponit. Vnde cùm constet, Pium IV. fuisse contemplatum regimen duntaxat temporale Sedis Apostolicæ, illiusque Cameræ indemnitatem, non autem S. Inquisitionis, præfatæ constitutiones non se extendunt ad Officium S. Inquisitionis.

Confirmatur ex §. 3. d. Constitutionis Pij V. in quo man- 2
datur Almæ Vrbis Gubernatori, cæterisque Iudicibus in temporalibus tamen, eandem constitutionem seruare in causis criminalibus, seu mixtis, ac alijs Fiscum, & Cameram Apostolicam, illiusque interesse quomodolibet concernentes. Solùm itaque Pontifex considerat commodum temporale, quod in ijs causis ad Cameram Apostolicam spectat, non autem in causis fidei, vel ex illis aliquo modo prouenientibus, quæ ad S. Inquisitionis Officium pertinere possunt.

Et cùm Constitutio Pij V. sit declaratoria literarum Pij 3
IV. qui duntaxat respicit gubernium temporale, non se extendit ad S. Officium. Quia declaratio non facit aliquid de nouo, sed quod est à lege statutum ostendit. Et proinde declarationem non alterare subiectum, sed addere solùm qualitatem demonstratiuam, dixerunt Bald. *in l. hæredes palam, §. sed & si notam, ff. qui testam. fac. pos.* Imol. *ibid. §. si quis*, & Aretin. *not.* 4. & ideò non potest alterare substantiam Constitutionis Pij IV. aliquid addendo, aut detrahendo, aut quouis alio modo immutando, sed debet ipsam relinquere in sua natura, & in proprijs terminis, *l. esse toto, ff. de hæred. instit. & l. vanum ex familia, §. Si falcidia, ff. de leg.* 2. & notant Bart. *in l.* 1. *vers. quæro quot testes, C. de codicil.* Rot. *dec.* 454. *n.* 2. *p.* 1. *rec.* apud Farinacium.

Hinc iuxta veriorem sententiam, explicantem *cap. Cum* 5
contumacia de hæret. in 6. reus in S. Officio non auditur expleto anno quoad hoc, vt bona recuperet, nisi vel de eius innocentia, vel de iusto impedimento constiterit. Auditur verò quoad excusandum crimen, & probandam innocentiam quocumque tempore, etiamsi terminus illi assignatus fuerit elapsus, vt verè docet Glossa communiter recepta *in cap. Excommunicamus, §. qui autem, v. condemnentur, de hæret.* per textum *in l. annus, ff. de requir. reis*, ibi: *In summa sciendum est, nullam temporis præscriptionem à causæ defensione summoueri eum, qui requirendus adnotatus est*, eamque tradunt Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 2. *n.* 20. *& tit.* 14. *n.* 10. Sanchez *in decal. lib.* 2. *cap.* 20. *n.* 28. Flamin. Chartar. *de execut. sentent. contumac. cap.* 1. *num.* 278. Farinac. *de hæres. qu.* 185. §. 7. *num.* 103. 106. *& seqq.* Eymer. *p.* 3. *direct. rubr. de* 13. *modo term. proces. n.* 215. vbi Pegna qui viuebat tempore Pij V. *cons.* 49. *num.* 214. subdens, iniqua esse, & valdè iniusta earum ciuitatum statuta, quibus cauetur, vt certo tempore expleto post latam sententiam in absentia ob contumaciam reus nullatenus audiatur, etiam quoad crimen. Hæc enim omnia statuta velut contra naturalem rationem condita, quæ defensionem cuique permittit, delenda penitus essent.

Quare ne id de d. Constitutione B. Pij V. asseratur, di- 5
cendum, eam strictè esse accipiendam, & ita, vt vel non procedat in Tribunali S. Officij, quod videtur sentire Scaccia *de iudic. lib.* 1. *cap.* 98. *n.* 34. vel ad summum, quod tantùm procedat quoad bona, non autem quoad pœnam corporalem, idque non in pœnam hæresis, vel alterius delicti, sed in pœnam contumaciæ; Nihilo tamen minus si causæ huiusmodi fidem non respiciunt, remittendæ sunt ad suos Iudices.

CONSVLTATIO LXXXIII.

An ministri Cameræ Apostolicæ exequi possint manu regia contra debitores Cameræ conductores bonorum Cameralium, si dicti debitores sint Officiales S. Officii ex illis, qui gaudent priuilegio fori absque exequatur Inquisitoris.

1 NEgatiuè videtur respondendum. Nam huiusmodi conductio non ponit subiectionem in exempto, atque adeò non dat alteri iurisdictionem. Quia qui accipit talem conductionem, censetur illam accipere citra præiudicium exemptionis. Hinc Ecclesiastici non possunt trahi ad forum secularem, neque à laico Iudice puniri, si exerceant officium seculare, etiam quoad ea, quæ concernunt officium, vt docent Doctores communiter, Carol. de Graff. *de effect. Cleric. effect. 1. num. 82.* Zanard. *p. 3. director. cap. 10.* Cochier. *de iurisd. Ordin. in exempt. tom. 2. p. 3. qu. vlt. num. 1. & 2.* Alexand. *cons. 98. vol. 2. & facit. l. siquis ad declinandum, C. de Episc. & Cler.*

2 Non obstat, quod conductor, censeatur consentire in iurisdictionem Ministrorum Cameralium. Quia exemptus non potest in aliquo exemptionis priuilegio renunciare, cùm hoc sit præiudicium Superioris, cuius ius inuoluit, vt notant Abb. *in cap. Cum tempore de arbitr. in fin.* Archidiacon. *in cap. Conquestus num. 49. quæst. 3. de for. comp.* Bald. *in l. si quis ex consensu num. 8. C. de Episcopal. aud.* Surd. *cons. 47. num. 24.* Rot. in Gandauensi Monasterij 19. Aprilis 1641. coram Panzirolo. Hinc quando ius proprium ita est implicatum cum alieno, vt renunciatio ipsius cedat in præiudicium tertij, non tenet, vt tradunt Felin. *in cap. Cum dilecta de rescript.* Rot. *decis. 32. num. 8. p. 2. diuers.* ac alibi, & ideò deficit in renunciante potestas, quæ requiritur, vt teneat renunciatio priuilegij, iuxta *cap. cum super de offic. deleg.* ac proinde requiritur superioris consensus, siue *Exequatur*.

3 Hanc sententiam videtur approbasse S. Congregatio S. Officij. Nam sub anno 1630. fol. 3. fuit dictum, quod contra Notarium S. Officij R. P. D. Assessor ponat Exequatur, non obstante inhibitione S. Officij. Idem contra alium sub eodem anno fol. 30.

4 At nihilominus censeo respondendum affirmatiuè. Ita declaratum inuenio in simili ferè casu ab eadem Sac. Congregatione sub eodem anno 1630. fol. 170. quæ scripsit inquisitori Perusiæ, quod in exequendis mandatis Auditoris Camerę contra familiares S. Officij non impediat iustitiam. Quod confirmatur ex decreto Vrbani VIII. qui de voto Eminentissimorum mandauit, scribi omnibus Inquisitoribus, vt in causis familiarium, & Officialium S. Officij ad illud tamen non spectantibus, tam ciuilibus, quàm criminalibus actiuè, & passiuè non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Iudicibus competentibus, & Ordinarijs relinquant, sed solùm incumbant causis competentibus ad Sanctam fidem, aut ab ea dependentibus iuxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, excepta tamen cognitione causarum Officialium, & familiarium, qui aliquo modo delinquunt in Officio sibi commisso. Et casu, quo habeant aliquid releuans in contrarium, certiorent vnà cum rationibus, vt considerari possint. Ita sub anno 1631. folio 40. sed hoc non fuit obseruatum, neque tunc obseruatur; quare tenendum est cum prima sententia superiùs adducta, cùm agatur de officialibus, qui gaudent priuilegio fori.

CONSVLTATIO LXXXIV.

1 SCiendum est, Maronitas esse optimos Catholicos, & Calendarium reformatum sequi, ita vt festa immobilia nostra decem dies præcedant festa Græcorum, & aliarum Sectarum Christianorum, qui in his regionibus simul commixti sunt. Idem de festo Paschali, & alijs festis mobilibus dicendum est. Accidit autem sæpiùs, vt aliqui Maronitæ iter agant cum alijs Christianis siue terra, siue mari, & aliquando erit vnus tantùm Maronita inter decem, aut viginti alios. Quæritur, *vtrum Missionarij permittere possint prædictis Maronitis, vt ieiunent, & abstineant, & dies festos agant cum Græcis?* Ratio autem difficultatis est, quia plerique hi Christiani fidem suam in hac differentia festorum, & ieiuniorum collocant.

Sæpè sæpiùs accidit, vt Sacerdos Maronita, qui celebrat diebus festis, & dominicis, illis diebus absit, aut æger fiat, aut absconditus sit propter aliquarum pecuniarum petitionem, & et am contingat, vt Ecclesia Maronitarum clausa sit, & sigillo Turcæ obsignata. In prædictis autem casibus nonnulli Maronitæ deuoti, & conditioni Missæ assuefacti, ad Ecclesiam Græcorum aduolant, vt Sacro interfint. Quæritur, *vtrum eis liceat illis consulere, vt sine Missa quo ius permaneant, quàm Ecclesiam Schismaticorum adeant?* Græci porrò nunquam Missæ, aut precibus Maronitarum interesse volunt, & propriam Ecclesiam habent, quia Maronitas pro hæreticis, & excommunicatis habent. 2

Sciendum etiam est, omnes Nationes Christianorum Orientis in tota Quadragesima, quæ Pascha præcedit, Missam tribus horis post meridiem celebrare, & statim post Missam comedere, ita vt si Missam circa meridiem audiant, circa meridiem comesturi sint. Contingit, vt Missionarij Capucini tempore Quadragesimæ per villas inter Maronitas discurrant, & etiam contingit in aliquibus Ciuitatibus, vt Sacerdotes Maronitæ aliquibus diebus in Quadragesima non adsint, quibus nihilominus Missam omnes, vt moris est, audire peroptant, & ad Capucinos confugiunt, summoperè exorantes, vt Missam illis statuta illorum hora, scilicet tertia post meridiem celebrent. Quidam autem ex illis Missam ægrè prædicta hora tertia celebrant, quia priuilegia ad vnam duntaxat horam post meridiam se extendunt. Quæritur, *vtrum propter animarum salutem, & deuotionem populi Missam tertia hora post meridiem celebrare possint? Vbi de consuetudine Ecclesiarum, ac de forma Sacramenti vnctionis inter Græcos.* 3

Ad 1. Possunt permittere per modum conniuentiæ, modò instruant præfatos Maronitas, Catholicam fidem non esse collocatam in his ritibus. Ita quoque S. Congregatio S. Officij censuit 20. Iulij 1626. permittendum esse per modum conniuentiæ Calendarium vetus mulieribus Latinis, degentibus Constantinopoli, ac nuptis Græcis; sicut etiam paucis alijs famulis degentibus in quadam Ciuitate, vbi reliqui Christiani sunt Græci, vt se conformarent cum alijs in celebratione festorum. 4

Ad 2. Affirmatiuè. Quia cùm Sacerdotes Schismatici de facto sint priuati legitimo vsu potestatis Ordinis, non licet ipsis eam exercere, dum manent in Schismate, vt docet D. Thom. 2. 2. *qu. 39. ar. 3.* Turrecr. *lib. 4. sum. p. 1. c. 7.* & Farinac. *de hæres. q. 184. n. 43.* Probaturque ex *c. 1. de schism. cap. Nouatianus cap. audiuimus, & cap. didicimus eod.* & diximus *alibi*. Item cùm sint excommunicati ex *can. 1. Bullæ Cœnæ*, non solùm licet, sed debent consulere, id quod sine peccato præstari non potest. Non potest autem præstari sine peccato mortali communio in diuinis cum excommunicatis, Tolet. *lib. 1. c. 11. §. tertius effectus*, Suar. *disp. 15. de censur. sect. 2. n. 8.* Sayr. *lib. 2. c. 11. n. 4.* Imò sine excommunicatione minori *c. placuit cum pluribus seqq. 11. q. 3. c. nuper de sent. exc. c. statuimus, eod. tit. in 6.* Hinc præceptum audiendi Missam non obligat. Quia est causa grauis, & necessaria pro custodienda disciplina Ecclesiastica vitatio excommunicati schismatici, cùm sit in medicinam ad salutem animæ ordinatam, & ideò facit cessare obligationem præcepti, vt ex pluribus probat Gesuald. *de Sacram. tr. 17. c. 2. n. 28.* & Leander. *in præc. Eccles. tr. 2. disp. 2. qu. 9.* 5

Neque obstat, quod inter alias causas, ex quibus communicare possumus cum excommunicato etiam denunciato, reperiatur non solùm necessitas, sed etiam vtilitas. Hic autem concurrit non solùm vtilitas, sed etiam necessitas. Nam id verum est, quando vtilitas, & necessitas sunt tales, quæ præponderare possint præcepto vitandi excommunicatum Schismaticum, qualis non est necessitas audiendi Missam; quia est tantùm necessitas, proueniens ex præcepto Ecclesiæ, quod facilè relaxari potest. Imò neque adest talis necessitas; quia cùm Schismaticus excommunicatus non possit celebrare, se habet, ac si non adesset, & consequenter præceptum non obligat, nec aliquam inijcit necessitatem. Vnde inter Constitutiones datas in Synodo Prouinciali Patriarchæ Maronitarum apud Thomam à Iesu *cap. 7. §. 9. fol. mihi 496.* hoc recensetur: *efficite insuper quàm possint maximè subditi vestri Schismaticorum, hæreticorum, excommunicatorum, & infidelium conuersationem execrentur, &c.* 6

Mi-

7 Minus obstat, quod Sacerdotes eiusmodi non sint excommunicati, nominatim denunciati iuxta Constitutionem Martini V. in Concilio Constantiensi edita, & in Lateranensi approbata; quia non versamur in simplici excommunicatione, sed etiam in Schismate, quod natura sua sine aliqua alia excommunicatione id operatur.

8 Ad 3. etiam affirmatiuè, nempè in diebus ieiunij Missarum celebratio protrahi potest vsque ad horam nonam. Hora autem nona est tertia post meridiem. Ita in hac specie D. Thom. 3. *p. q.* 83. *ar.* 2. *ad* 3. Alens. 3. *p. q.* 10. *membr.* 5. *ar.* 2. Durand. *in* 4. *d.* 13. *q.* 7. Richard. *ar.* 2. *q.* 13. Palud. *qu.* 2. *art.* 2. *concluf.* 2. D. Antonin. 3. *p. tit.* 13. *cap.* 6. §. 4. Sylueft. *v. Missa* 1. *quæst.* 6. *dicto* 2. & ex Scriptoribus rerum Ecclesiasticarum Ammalar. Fortunat. *lib.* 4. *de Eccles. offic. cap.* 40. Durand. *lib.* 4. *Ration. diuin. offic. cap.* 1. *num.* 20. Valfrid. Strabo *de reb. Eccles. cap* 23. fundaturque in Concilio Carbilonensi relato in *can. Solent de consecr. d.* 1. vbi non censebantur legitimè ieiunare, qui statim audita hora nona comedebant, eo quod priùs absoluenda erat Missa, & cantandum vespertinum officium. Ex quo constat, quod vsque ad horam nonam protrahebatur celebratio missæ ex illa congruentia, quòd scilicet Christus hora diei nona in Cruce expirauerit. Ex quibus sequitur, quod si quis celebraret Missam longè post meridiem, dummodò non excederet horam nonam, præsertim si ex rationabili aliqua causa tantùm differret, prout in præsenti, non esset damnandus peccati mortalis. Nam hæc sententia habet pro se plures, & graues Doctores, ac proindè saltem ex hoc capite est probabilis, nec contra ipsam affertur aliquid, quod conuincat, imò quod facilè dissolui non possit.

9 Vnde non obstant primò Rubricæ Missalis, quæ assignant Auroram, & Meridiem pro terminis, intra quos Missa celebrari potest. Rubricæ autem habent approbationem à Summo Pontifice. Secundò, neque consuetudo, quod non differatur Missa vltra meridiem, quæ consuetudo est vniuersalis. Tertiò, nec priuilegia, quæ concedunturpro celebratione Missæ vltra meridiem, quæ superflua essent, si possent absque ipsis celebrari. Quartò, neque communis sensus; nam omnes putant terminum meridiei esse ita præfixum, vt non liceat vltra ipsum celebrare. Denique nec Constitutio 4. Pij V. in qua prohibentur Missæ vespertinæ.

10 Nam ad primum respondetur, Rubricas assignare Auroram, & Meridiem tanquam terminos, intra quos Missæ celebrari possint, procedendo directiuo modo, & respiciendo ad id quod frequentiùs obseruatur, non autem tanquam terminos inducentes præcisam obligationem, præsertim in diebus ieiunij, & in Regionibus, in quibus id, non obseruatur. Ad 2. Consuetudo non celebrandi vltra meridiem non est inducta, vt obligatiua, sed ob commoditatem tam Sacerdotum, qui nolunt remanere impransi vsque ad horam nonam, quàm etiam fidelium, qui non solent audire Missam, nisi ante prandium, & volunt prandere circa meridiem. In locis autem, vbi Sacerdotes non prandunt in diebus ieiunij, nisi post horam nonam, & fideles solent audire Missam eadem hora nona, & post eandem etiam prandere, non habet locum hæc consuetudo. Ac proindè cùm diuersimodè obseruetur, non est obligatio saltem in diebus ieiunij. Ad 3. priuilegia concedi iuxta petitionem instantium, & proinde fuerunt petita, suppositaopinione, quod non posset differri celebratio vltra meridiem in diebus saltem non ieiunij. Et ita non habent vim inferendi obligationem iuxta doctrinam Cassadori *decis.* 8. & Rotæ *decis.* 280. *num.* 4. *p.* 3. *rec.* Ad 4. non adesse communem sensum, cùm plures Doctores tam ex antiquis, quàm ex recentioribus sentiant, quod Missa celebrari possit hora diei nona, etiam absolutè singulis diebus, etiam non ieiunij, inter quos Scotus, Rosella, Nauarrus, Sà, Vualdus, Pitigianus, Lamas, Salzedo, Rodriquez apud Dicastillum *de Sacram. tr.* 5. *disp.* 4. *dub.* 5. *num.* 18. Ad 5. Illam Constitutionem Pij V. non habere locum in hoc casu, vt etiam aduertunt Villalob. *p.* 1. *sum. tr.* 8. *diff.* 22. *num.* 7. Pax Iord. *tom.* 1. *lucubr. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 93. *in fin.* Nam ibi Pontifex prohibet tantùm Missas vespertinas, seu quæ celebrabantur tempore vespertino. Tempus autem vespertinum, non incipit, nisi post vesperas. Vndè antiquitus manè durabat celebratio Missarum saltem in diebus ieiunij vsque ad horam nonam, & totum hoc tempus habebatur pro matutino. Secundò, quia intentio Pontificis est tollere Missas, quæ celebrabantur post vesperas, atque adeò per tempus vespertinum intelligit tempus post vesperas.

11 Et nihilominus ad maiorem cautelam potest concedi facultas protrahendi celebrationem Missarum in illis Regionibus, diebus tantùm ieiuniorum quadragesimæ vsque ad horam diei nonam, hoc est, tertiam post meridiem. Quæ facultas fundatur in ritu antiquo, in auctoritate Doctorum, in congruentia Christi, qui hora nona in Cruce expirauit, & in deuota obseruatione quarundam Nationum Orientalium.

12 Et sanè non solùm Canonum, ac decretorum perpetuam executionem polliciti sunt Summi Pontifices, sed etiam benigno in subiectas Ecclesias animo vsi, consuetudines antiquas in Prouincijs inuiolatas seruari voluerunt. Ius enim Canonicum perinde, ac ciuile scripto, & non scripto constat. Vndè Iudices Cognitores in Concilio Chalcedonensi *act.* 13. rectè petunt ab Anastasio Episcopo Niceno, qua ratione probare vellet Ecclesiam Basilinopoleos subiectam esse Nicenæ, an secundùm Canones, an ex consuetudine aliqua. Et annis aliquot superioribus Faustinus Legatus Romanæ Ecclesiæ dixerat in Concilio Africano aliqua teneri Canone, aliqua verò consuetudine. Quare Photius *in Nomocan. tit.* 1. *cap.* 3. rectè adnotauit, Ecclesiasticam Consuetudinem non scripta perinde, ac legem seruari; quod probat è Synodo sexta, & è Basilij locis aliquot. Eandem consuetudinis antiquæ auctoritatem probant Iuo 4. *p. decr.* & Gratianus in collectionibus suis ex Augustino, & Isidoro, alijsque testimonijs relatis *d.* 1. 8. 11. 12. & alibi. Planè dubitari non potest, quin magna debeat esse vis consuetudinis in disciplinæ Ecclesiasticæ administratione, cùm ex ea Prouinciarum priuilegia metienda esse Synodus Nicena velut edicto perpetuo definiuerit *cap.* 6. *Antiqui mores obtineant*, inquit, idemque postea Synodus Ephesina generalibus verbis *cap.* 7. constituerit, vt omnibus Prouincijs iura intemerata seruentur, quæ illis ex antiqua consuetudine competunt.

13 Cùm autem disciplina Ecclesiastica duo summa capita complectatur, ritus scilicet, & iurisdictionem, consuetudinis in vtramque partem, par omninò est auctoritas, etsi religiosus tractanda sunt, quæ ritus sacros respiciunt, cùm pietatem, atque externum diuini Numinis cultum contingant. Sed, vt eleganter monuit D. Augustinus *ep.* 117. de consuetudine dupliciter disputare possumus, vel vt est vniuersalis Ecclesiæ traditio, vel vt est propria, & particularis quarundam Ecclesiarum institutio Vniuersalis illa traditio, quæ per vniuersam seruabatur Ecclesiam, nec à Concilijs decreta erat, quin ab Apostolis profecta esset, non dubitabat Augustinus. Sed traditionem illam missam facimus, quæ ad propositum nostrum non pertinet.

14 De particularibus Prouinciarum moribus est agendum, in quibus hæc regula tenenda est, vt si fidei non officiant, vsurpari possint, prout à maioribus sunt traditi, nec aliorum consuetudo aliorum contrarium more subuerti debeat, vt docet Gratianus ex Augustino, Hieronymo, & alijs *d.* 11. & 12. Augustini autem verba *ep. ad Casulanum* hæc sunt: *In his rebus, in quibus nihil certi statuitur Scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta maiorum pro lege tenenda sunt, de quibus si disputare voluerimus, & ex aliorum consuetudine alios improbare, orietur interminata luctatio.* Quare Gregorius Magnus diuini, & humani iuris cõsulentissimus Pontifex inueteratas consuetudines, quas in administranda Ecclesia sequebantur, Africanis integras reliquit. Concilium Numidiæ à Gregorio, Pelagij Decessore, petierat, vt vetusti mores, qui per Numidiam ab ipsius B. Petri temporibus inualuerant, inuiolati seruarentur. Gregorius post obitum Pelagij rescripsit *lib.* 2. *ep.* 75. se omnia antiqua Capitula illis permittere, quæ fidei contraria non essent. Prudens sanè responsum, quo pax Ecclesiarum continetur, & contentionibus, quæ de disciplina sæpissimè emergunt, via penitus occluditur. *Petijstis*, inquit, *per Hilarium Chartularium nostrum à beatæ memoriæ prædecessore nostro, vt omnes vobis retrò temporum consuetudines seruarentur, quas a B. Petri Principis ordinationum initijs hactenus vetustas longa seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis vestræ, consuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vsurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus, siue de Primatibus constituendis, siue de cæteris capitulis.* Eodem sensu rescripsit ad Dominicum Carthaginen-

sem Episcopum *lib.2. epist.39.* apud Gratian.25. *qu.2. can. de Ecclesiasticis. De Ecclesiasticis priuilegijs, quod vestra Fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat; quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua iura seruamus.*

15 Quidquid ab Africanis vsurpabatur, dummodò fidei regulam non violarent, Gregorius diserte confirmat. Eadem regula vsus est Theophylactus, Bulgariæ Archiepiscopus in Epistola ad Nicolaum Diaconum, & Castrinsium, relatus à Demetrio Chomateno *lib.5. iuris Græco Rom.* qui ab eo petierant, an Græcis liberum esset Ecclesiæ occidentalis communionem amplecti ob discrimen, quod in ieiunijs, in Sacerdotum cœlibatu, in Azymis, & plerisque alijs mysticæ disciplinæ articulis intercedebat. Respondet grauiter his verbis inter cætera: *Non omnis consuetudo ad dissociandas Ecclesias valet, sed quæ dogmatis differentiam inducit*, vbi alludit ad contentionem de Processione S. Spiritus. Eadem fuit sententia Leonis Papæ IX. qui circa annum 1050. *Epist. ad Michael. cap.5.* Michaelem Constantinopolitanum Episcopum, & Leonem Acridanum acriter obiurgat, quod Romanam Ecclesiam ob ritus suos, & azymum panem in sacrificijs adhibitum damnarent, & vnumquemque cogerent ad græca instituta amplectenda, quamuis alio iure vterentur Romani, qui liberam in Vrbe, Græcorum rituum obseruationem relinquebant, nequa dissidij occasio inter Ecclesias oriretur. Hæc sunt verba Leonis: *Vt enim fertur omnes Latinorum Basilicas penè clausistis, Monachis Monasteria, & Abbatibus tituliſtis, donec vestris vluerent institutis. Ecce in hac parte Romana Ecclesia quanto discretior, moderatior, & clementior vobis est. Siquidem cum intra, & extra Romam plurima Græcorum reperiantur Monasteria, siue Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, siue sua consuetudine, quin potius suadetur, & admonetur eam obseruare. Nec enim animositatem impiæ hæreseos habet, quæ semper diuisione gaudet, dicens per parricidam meretricem: Nec mihi, nec tibi sit, sed incidatur; sed pietate veræ matris sic Salomonem deprecatur: Obsecro Domine, date huic infantem viuum, & nolite interficere eum. Scit namque quia nihil obsunt saluti credentium diuersæ pro loco, & tempore consuetudines, quando vna fides per dilectionem operatur bona, quæ potest, vni Deo, commendans omnes.* Aliquot annis ante Leonem Fulbertus Carnotensis de varijs obseruationibus Ecclesiarum Orientis, & Occidentis eadem regula vsus iudicium tulit *Ep.2. ad Finardum: Sed nec parua, nec rara sunt, quæ ab alijs necessariò seruanda, ab alijs non adeò curanda affirmantur. Nec tamen nos ostendit obseruantiæ diuersitas, vbi fidei non scinditur vnitas. Porrò in multis Græcia ab Hispania, ab illis Romana, & Gallicana discrepat Ecclesia. Sed neque in hoc scandalizamur, si audimus diuersam obseruationem, sed non diuersam fidem in Christi semper Ecclesiis extitisse. Stet enim Regina Ecclesia à dextris Regis sui in vestitu deaurato circumdata varietate.*

16 Adde Petrum Abbatem Cluniacensem *lib.1. Ep.2. Sunt*, ait, *innumerabiles, & diuersissimæ diuersarum Ecclesiarum ad vnam Catholicam pertinentium consuetudines, vt penè tanta sit varietas vsuum, quanta multiplicitas Ecclesiarum; sed non damnat aliquem diuersa institutio, quæ & veræ fidei inseruit, & charitatis compaginem non dissoluit. Vbi verò aut fides læditur, aut charitatis vnitas periclitatur, si occulte fit, damnabile est, si publicè, damnabile simul, & hæreticum.*

17 Sanè varias iam olim inualuisse consuetudines in quadragesimæ, cæterisque statutorum dierum ieiunijs adnotauit Irenæus apud Euseb. *lib.5. cap.16.* græcæ editionis, eamque obseruationum discrepantiam, nullum in Ecclesiam dissidium intulisse, sed æquo animo pacem inter Sacerdotes retentam. Quo argumento, & aliquot Pontificum Romanorum exemplis adductis persuasit Victori Papæ anno 198. vt pacem Polycrati, cæterisque Asiaticis Episcopis restitueret, quos Ecclesiæ communione priuarat, quod à reliquis Orbis Christiani Episcopi dissentientes, decimaquarta Luna, non autem die Dominica Pascha celebrarent. Censuit enim Irenæus, æquum non esse, vt Victor tot Ecclesias à communi vnitate recideret ob morem antiquum, cuius se retinentes præstabant. Exoratus Victor, vt præcipuè auctoritatis, quæ in Romana Sede viget, specimen edidit, excommunicatione in Asianos lata, vniuersalis Ecclesiæ traditionem comprobatam à quamplurimis Synodis nutus eius indictis, constantissimè vindicando, ita quoque humanitatis, remissioniſque in toleranda consuetudine particulari singulare exemplum præbuit. In gratiam enim statim rediuisse Polycratem, & Asiaticos cum Victore, retento Ecclesiarum suarum vsu, testatur Sozomenus *lib.7. cap.19. Decreto communi singuli, vt consueuerant festum agentes, à mutua communione non recesserunt. Friuolum enim & merito iudicarunt consuetudinis gratia, à se mutuò separari eos, qui in præcipuis religionis capitibus consentirent.* Dissimulandum tamen non est, errorem irrepsisse in textum Sozomeni in Polycratis nomine, cùm lectio integra remanserit in nomine Victoris. *Sapientissimè autem arbitror*, inquit, *soluisse subhortam olim de eo controuersiam Victorem tunc temporis Romæ Episcopum, & Polycarpum Smirnensem.* Legendum est *Polycratem*, qui error procliuis est.

Ex sola rei gestæ narratione non solùm probatur assertio nostra de retinenda communione cum diuersis ritibus, sed etiam Nouatorum calumniæ refelluntur, qui Victoris excommunicationem à cæteris Ecclesijs spretam, & Ecclesiarum Asiaticarum consortium ab omnibus retentum, prædicant adeò, vt quæ aduersus illos directa erat machina, in nostros contorqueant, nec vano quidem ictu, nisi exceptione à nobis proposita repellantur. Probent enim, quod facillimum est, non reiectos Asiaticos à communione Orientalium post Victoris censuram, hoc de dignitate Sedis Apostolicæ nihil demit, cùm ad Irenæi suggestionem pacem redditam à Victore docuerimus. Ex Eusebio enim, & Socrate constat de excommunicatione à Victore inflicta, & de Irenæi Epistola. Et Sozomeno autem de communione Victoris, & Polycratis non interrupta. Quod aliter contingere non potuit, nisi suspenso à Victore excommunicationis effectu post monita Irenæi. Cæterum Sozomenus, & Socrates *lib.5. cap.22.* græcæ editionis varios Ecclesiarum ritus obseruant, qui earum concordiæ non officiebant. *Qui in eadem fide consentiunt*, inquit Socrates, *ijdem in ritibus, & cæremonijs inter ipsos discrepant.* Alia vide alibi. 18

Ex his colligitur non esse redarguendam formam Græcorum ex eo, quod in ipsa non explicent actionem vnctionis, nec proximam materiam. Siquidem hoc non est de necessitate Sacramenti, vt tradunt Arcud. *lib.5. de Sacram. cap.5.* Iacob. Goar. *ad Euchолog. Græcor. in not. in offic. Sancti Olei n.29.* defendentes formam, quam adhibent Græci, in qua nonexprimunt vnctionem, atque adeò neque actionem ministri. 19

Neque dici potest, Græcos non habere veram formam huius Sacramenti, vt tenent Suar. 3. *p. tom.4. disp.40. sect. 3. num.12.* Palaus *p.4. oper. mor. tr.26. disp. vn.pun.4. num.4.* Isambert. 3.*p. disp.3. de extrem. Vnct. qu. vn. art.2. prop.1.* Syluius *qu.29. supplem. ar.9.* Mærat. *tom.3. sum. disp.4. de extr. Vnct. sect.2. & aly*, qui id potiùs videntur supponere, quàm disputare. Quia, inquit, in sacramentis, quæ consistunt in actione, debet exprimi ipsa actio ministri, aliàs non esset Sacramentum. Sacramentum autem Extremæ Vnctionis consistit in actione transeunte. Nam facta vnctione, & prolatis verbis, nihil remanet de Sacramento, sed solùm relinquitur effectus. 20

At contra Clemens quippè VIII. *in instruct. pro ritib. Græcor.* edita die 31. Augusti 1595. ac Romæ excussa anno 1597. corrigit ritus Græcorum circa Sacramenta præcipuè, & non corrigit formam huius Sacramenti. Innocentius IV. in Bulla ad Episcopum Tusculanum Legatum Sedis Apostolicæ in Regno Cypri nonis Martij anno II. sui Pontificatus super ritibus Græcorum, qui tolerari, vel non tolerari possunt, non corrigit formam huius Sacramenti. Hoc autem signum est, quod hi Pontifices illam habuerunt pro legitima, & sufficienti; alioquin illam correxissent, sicut correxerunt cætera. Neophitus quoque Rhodinus *in sua synopsi* Romæ edita, & approbata ex mandato S. Congregationis de propaganda fide, tradens materiam, & formam huius Sacramenti, refert illam orationem, qua Græci vtuntur, & in qua non exprimitur vnctio, seu actio ministri. 21

Idque confirmatur. Nam antiquitus in Ecclesia Romana in forma Confirmationis non applicabatur vnctio, seu actio ministri, neque materia proxima, sicuti modò explicatur, sed solùm Episcopus dicebat: *Confirmo te in nomine Patris, &c.* vt habet Ordo Romanus *in officio Sabbati* 22

bati Sancti post benedictionem fontis, & Orationem Omnipotens, vbi his verbis traditur modus confirmandi: *Pontifex tincto pollice in chrismate faciat Crucem in frontibus singulorum ita dicendo: Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Resp. *Amen.* Ex quo patet, eos, qui aiunt non poni integram formam, non vidisse textum; siquidem tanquam rituale ponit omnia, quæ dicenda sunt in ministrando tali Sacramento, ac etiam quod respondendum est, completa forma. Quod seruat etiam in omnibus alijs Sacramentis, ac ritibus, quorum modum tradit. Non est igitur de necessitate Sacramentis consistentis in actione transeunte, quod in forma explicetur actio, seu materia proxima.

23 Etenim determinatio, quam forma debet tribuere materiæ, debet esse in ordine ad effectum Sacramenti, nam tanquam indeterminata ad ipsum significandum debet à forma determinari. Expressio autem actionis ministri, seu materiæ proximæ non tribuit hanc determinationem. Quia talis expressio solùm significat, Oleum Sacrum applicari ad vngendum tanquam signum sensibile significatiuum gratiæ. Hoc autem totum habet vnctio ex se, vt proinde S. Concilium Tridentinum *sess.14. cap.1. de Sacram. Vnct.* dicat: *Quod vnctio significat Spiritu Sancti gratiam, qua inuisibiliter anima ægrotantis inungitur.* Ergo neque talis significatio, quæ habetur ex hac expressione, erit significatio propria, & substantialis formæ.

24 Tunc autem in forma Sacramenti, quæ consistit in actione transeunte exprimenda est actio ministri, seu materia proxima, quando de se est indifferens ad significandum effectum Sacramenti, vel aliquid aliud, vt contingit in Baptismo, in quo ablutio, vt ait D. Thomas *3. p. qu.60. art. 6. in corp.* est indifferens ad effectum mundandi, & refrigerandi. Et ideò quia significat ablutionem internam, quæ est effectus Sacramenti, vt ablutiua, debet à forma determinari, vt applicetur tanquam ablutiua. Quod, fit dum explicando actionem ministri dicitur: *Ego te baptizo*, hoc est, abluo. In Sacramento autem Extremæ Vnctionis materia non indiget hac determinatione; nam vnctio, vt vnctio est, significat interiorem vnctionem, vt dictum est. Atque ideò Græci habent sufficientem formam pro Sacramento Extremæ Vnctionis, dum in ipsa precantur Deum, vt tanquam medicus animorum sanet à morbo corporis, & animæ. Nam sanare animam est indulgere peccata, ideòque eorum forma æquialet Latinæ quoad essentialem significationem.

25 Hinc quoque ritus Græcorum adhibentium septem Sacerdotes ministros pro Extrema Vnctione damnandus non videtur, cùm non contineat errorem, sed omnes illi septem Sacerdotes conficiunt vnicum Sacramentum. Probatur eadem ratione, quia plures Summi Pontifices, nominatim Innocentius, & Clemens VIII. locis superiùs allegatis correxerunt errores Græcorum, præcipuè circa administrationem Sacramentorum, & tamen non correxerunt huiusmodi ritum circa Extremam Vnctionem. Vndè videntur approbasse; cùm enim fuerint examinati, habentur pro concessis iuxta regulam *l. cùm Prætor, ff. de iud. & l. nec non, §. quid eis, ff. ex quibus caus. maior. & l. 1. §. adhiberi, ff. de testib.* Atque ex eo, quod Sacramentum Extremæ Vnctionis hoc habet peculiare præ cæteris Sacramentis, quod sit applicandum deprecatiuo modo, & ideò forma ipsius debet continere deprecationem iuxta verba D. Iacobi Apostoli: *Orent super eum, vngentes eum Oleo, & oratio fidei saluabit infirmum.*

26 Et quidem potest Ecclesia instituere plures materias per se singulas sufficientes pro Sacramento, & inter se distinctas, & applicatas eidem parti, quod se habeant per modum vnius. Id constat in Sacramentum Baptismi. Nam sufficit vnica immersio, & tamen Ecclesia instituit, quòd adhiberetur trina in eadem parte corporis. Poterit ergo id etiam instituere in Sacramento Vnctionis nedum quoad materiam, sed etiam quoad formam. Quia etiam vnctio est materia Extremæ Vnctionis, & ideò ex Ecclesiæ institutione adhiberi poterit multiplex vnctio per modum vnius. Nec refert, quod diuersa vnctio sit à diuerso Sacerdote; quia hoc est quid extrinsecum materiæ, & ideò non variat ipsam in substantia. Et in tantùm trina immersio debet esse ab eodem, quia materia debet applicari ab eodem, à quo profertur forma, non autem quia requiratur vnitas ministri, vt plures immersiones se habent per modum vnius.

Et quod pertinet ad formam probatur. Forma Extremæ 27
Vnctionis est per modum deprecationis, ac proindè sequitur naturam orationis. Natura autem orationis est talis, vt eædem preces effusæ à pluribus non solùm simul, sed etiam successiuè coniungantur in vnam orationem, & habeantur pro vna, & eadem deprecatione, vt constat, quando in Sabbato Sancto cantantur Litaniæ. Nam totum, quod cantant Cantores, repetit postea chorus. In Missa quando recitatur Kyrie eleison, quod pluries successiuè repetunt Sacerdos, & Minister. In Missa solemni, in qua plura cantantur à choro, quæ Sacerdos recitat. Ratio autem est, quia societas orantium dat vnitatem orationi. Cùm enim conueniant veluti collegialiter ad orandum, seu tanquam consocij, preces, quas fundunt, siue eodem modo se habeant, siue diuerso, habentur pro vna, & eadem oratione. Cùm ergo forma Extremæ Vnctionis sit per modum orationis, potuit Ecclesia instituere, quod repetita à pluribus consocijs, & collegialiter conuenientibus, se habeat per modum vnius orationis, atque adeò vnius formæ. Septem autem Sacerdotes, qui ministrant Extremam Vnctionem apud Græcos, conueniunt collegialiter, & tanquam consocij repræsentantes Ecclesiam. Ex eoque etiam constat, quod Ecclesia habet à Christo potestatem variandi ministrationem Sacramentorum, prout ipsorum dignitati, vel vtilitati fidelium expedierit, salua tamen eorum substantia, vt statuit Concilum Tridentinum *sess.21. c.2.* Ergo potuit etiam instituere, quod Extrema Vnctio ministretur eo modo, quo Græci ministrant. Quia in hoc non variatur substantia, cùm remaneat vnctio, quæ significat interiorem Vnctionem, & eadem forma. Nec repetitio Vnctionis, & formæ variat substantiam, quia tantùm addit, non autem detrahit, & facit, quod partes substantiales sint magis extensę, & constent pluribus partibus integralibus coeuntibus moraliter in vnum modo explicato. Et ideò tota variatio est solùm materialis, non autem formalis, atque essentialis.

Id autem certum est, quod cùm singulis ministris Ex- 28
tremæ Vnctionis apud Græcos sit concessum benedicere Oleum pro Sacramento ministrando, tenentur tamen sub mortali vti consueta benedictione præscripta in ipsorum Euchologijs. Nam ipsi quoque tenentur sub eadem obligatione seruare ritum propriæ Ecclesiæ. Non potest tamen Ecclesiam ita certam formam, seu ritum pro Olei infirmorum benedictione præscribere, vt ea non seruata Sacramentum non teneat. Quia cùm non sit de necessitate Sacramenti hæc, vel illa forma benedicendi, vt dictum est, non poterit vnquam ipsius omissio, dummodò alia adhibeatur, reddere irritum Sacramentum. Neque Ecclesia potest facere, quod Sacramenta irrita sint, si adhibeantur pro ipsis conficiendis ea, quæ sunt de ipsorum substantia iuxta institutionem Christi, cùm validitas Sacramenti non dependeat ex voluntate Ecclesiæ, sed ex institutione Christi. Ita Mærat. *tom.3. sum. disp 2. de Extrem. Vnct. sect.2. vers. Secundò quia.*

Hinc etiam ritus Græcorùm conferendi sanis Sacramen- 29
tum Extremæ Vnctionis tolerandus est, idque faciunt præsertim post susceptum Sacramentum pœnitentiæ, vt desumitur ex Simeone Thessalonicensi *lib. de sept. Sacram.* vbi habetur: *Sanctum Oleum traditum est, veluti Sacrum mysterium, diuinæque misericordiæ typus, quod in redemptionem, & sanctificationem præbetur his, qui se à peccatis conuertunt.* Hoc idem habet Iob Monachus apud Archud. *lib.5. de sacram. c.4.* cuius verba refert, quæ sunt: *Tempus autem, quo oporteat suscipere Euchalæon, tota est mortalium vita post peccatum ad extremum vsque spiritum. Cùmque opus sit statim post errata illud sumere, plerumque tamen ob humanam obliuionem, & ignorantiam, verecundiam item, & negligentiam, atque omninò propter quascunque alias humanas passiones, etiam post vltimas horas exhibetur.* Hieremias item Patriarcha Constantinopolitanus *cap.7. suæ censuræ*, hæc habet: *Illis verò, qui post baptisma peccauerunt, pœnitentia, consecratique oleo vnctio conducunt, quæ sacramenta, aut remissionem præteritorum peccatorum largiuntur, aut sordes animæ inhærentes expurgant.*

Hic autem Ritus fundatur in auctoritate Innocentij I. 30
ep.1. ad Decent. cap.8. vbi sic ait: *Oleo Sancto, ab Episcopo benedicto, posse vti non solùm Sacerdotes, sed etiam omnes Christianos in suis, ac suorum necessitatibus.* Nec valet expositio Iansenij *in c.6. Marci*, quod Pontifex intelligat de vsu passiuo. Quia constat, quod oleum benedictum sole-

ret distribui etiam medicinam corporalem, quod cùm in abusum tenderet, fuit prohibitum in Concilio Moguntino sub Carolo Magno *can.* 24. his verbis: *Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficij donare inde præsument. Quod si fecerint, honore priuenter.* Imò plures Sancti ipsum adhibuerunt ad sanandos infirmos, quorum plura exempla recenset Arcudius *d. lib. 5. de Sacram. eodem cap. 4. vers. In Vita S. Genouefæ.* Et celebre est illud S. Gotardi Episcopi apud Surium *tom. 7. die 4. Maij*, ibi: *Iussit etiam presbytero, vt sacro oleo, quod infirmorum dicitur, eius vngeret oculos, quæ quidem vnctio, & Sancti viri preces ab illo dolore vsque ad vitæ finem eam immunem conseruarunt.*

31 Atque hic mos vngendi sanos oleo infirmorum etiam hodie Venetijs apud Græcos ibi commorantes seruatur. Nam in ipsorum Ecclesia S. Georgij in Maiori Hebdomada, quando consecratur oleum, Episcopus consecrans vngitur septies à Sacerdotibus adstantibus, & Sacerdotes ab Episcopo, & etiam totus populus assistens, nempè septies in fronte, & quinquies in sensibus. Et quod magis vrget Innocentius IV. in citata Bulla circa ritus Græcorum tacitè approbat ritum vngendi pœnitentes post susceptum Sacramentum pœnitentiæ. Nam *num. 6.* sic inquit: *Nullis autem per Sacerdotes, vel Confessores pro satisfactione pœnitentiæ vnctio aliqua solummodò iniungatur*, vbi notanda est dictio *solummodò*. Nam operatur, quod Pontifex non prohibeat iniunctionem vnctionis, sed solùm quod prohibeat, ne sola iniungatur, ac proindè iniungi poterit simul cum alijs operibus satisfactorijs.

32 Pro defensione autem huius ritus aduertendum est, quod eadem materia inseruire potest & pro materia alicuius Sacramenti, & etiam pro Sacramentali. Constat hoc in chrismate etiam apud Latinos; nam inseruit pro materia confirmationis Sacramenialis, ac etiam pro diuersis Sacramentabus, ad vngendum scilicet verticem baptizati, pro consecratione altaris, Ecclesiæ, calicis, & huiusmodi alijs. Antiquitus etiam inseruiebat pro reconciliandis hæreticis, vt desumitur ex Concilio Arausicano 1. *can.* 2. & ex secunda Synodo œcumenica *can.* 7. Eodem modo poterit oleum infirmorum inseruire pro materia in Extrema Vnctione, & pro Sacramentali in alijs occasionibus.

32 Quare dicendum videtur, Græcos non conferre sanis Scramentum Extremę Vnctionis, sed tunc adhibere oleum infirmorum tanquam Sacramentale in ordine ad diuersos fines iuxta subiectam materiam. Ita Arcud. *eo l. 5. & cap. 4.* Colligiturque ex eo, quod imponunt Sacerdotes vnctionem pro satisfactione sacramentali, vt constat ex dicta Bulla Innocentij VIII. Dum autem imponitur in ordine ad satisfactionem, oportet, vt habeat rationem Sacramentalis; quia Sacramenta non ordinantur ad satisfaciendum Deo pro peccatis, sed ad sanctificandum homines. Et quia Innocentius VIII. non tolerat talem vnctionem, nisi cognouisset adhiberi tanquam Sacramentale. Nam apud Ecclesiam Latinam certum est, quod non potest Sacramentum Extremæ Vnctionis ministrari sano. Oratio verò, quæ adhibetur in Extrema Vnctione, adhibetur in his vnctionibus non tamquam Sacramentum, sed tanquam Sacramentale. Quia cùm forma Sacramenti Extremæ Vnctionis deprecatiuo modo proferatur, ac proindè, quantum est de se, possit esse nuda deprecatio ordinata ad orandum Deum, & possit etiam esse deprecatiuo modo significatiua effectus Sacramenti ex institutione Christi, vtroque etiam modo adhiberi potest, & ideò dependet ab intentione, ac institutione Ecclesiæ, vt hoc, vel illo modo se habeat, atque adeò vt sit pars Sacramenti, vel pars sacramentalis. Vndè cùm Sacerdotes Græci conforment suam intentionem intentioni Ecclesiæ Græcæ, poterunt vtroque modo illam adhibere, & modò conficere Sacramentum, & modò aliquod Sacramentale. Vt autem hoc, vel illo modo adhibeant, non est necesse, quod explicitè determinent suam intentionem ad Sacramentum, vel ad Sacramentale, sed sufficit, quod operentur iuxta institutionem Ecclesiæ, & iuxta capacitatem subiecti. Nam tunc determinatur operatio, vt sit vel Sacramentum, vel Sacramentale, & consequenter intentio quoque ministri est virtualiter determinata.

CONSVLTATIO LXXXV.

1 *An Regulari Ministro S. Officii, decedenti extra claustrã, dum iter agebat ex vno ad alium Conuentum obedientia sui Superioris, faciendum sit spolium, & quatenus?*
2 *Et an Superiore suæ Religionis, vel ab Inquisitore, cuius erat Minister.*

REspondeo ad vtrunque. Certum est, quod si Regularis degeret extra Monasterium cum licentia sui Superioris, vel sine ea, siue vt Apostata, siue vt fugitiuus, siue vt eiectus, & extra illud moraretur, & in eius bonis ab ipso vndecunque, & quomodocunque acquisitis hodie succederet per spolium Camera Apostolica ex Constitutione 43. Gregorij XIII. quæ incipit *Officij nostri*, in quam à die mortis non solùm dominium, sed & possessio transfertur: quidquid dicendum sit de iure communi, de quo alij nominatim Campan. *in diuers. iur. rubr. 11. cap. 15. num. 9.* Rodriq. *tom. 1. quæst. reg. 30. ar. 29.* Nald. *in sum. v. Religiosus num. 35.* Sanch. *l. 7. mor. cap. 33. num. 22.* Ricc. *decis. 245. p. 4.* Bonac. *de clauss. qu. 2. punct. 12. §. 7. num. 14.* Alphons. de Leon. *de censur. recollect. 6. num. 332.* Nouar. *in prax. de bon. Regul. concl. 1. & in Lucern. Relig. v. eiecti num. 11.* Donat. *in prax. rer. regul. p. 2. tract. 8. de esect. qu. 46. num. 5.* Nauar. *l. 3. cons. tit. de Regul. cons. 80. edit. 1. & tit. de stat. Monach. cons. 17. edit. 2.* ac Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. l. 3. cap. 2. num. 30.* sed hic non est casus noster. 1

Ideò tenendum est non esse faciendum spolium. Vndè Regulari decedenti intra Monasterium, vel extra, sed casu fortuitò, vt in præsenti, nemo propriè loquendo succedit; quia nihil habenti non succeditur. Regularis autem nihil habet; quia quod habet, est monasterij, ac proindè non potest Monasterium id de nouo acquirere per successionem, quia res semel mea, amplius mea fieri non potest. Et ita censuit S. Congregatio super Episcopis, ac Regularibus in Vercellensi 11. Aprilis 1600. & 30. Iunij 1604. 2

Non obstat, quod erat Minister S. Officij. Quia cùm non fuerit omninò exemptus à Religione, erat ei subditus non secus, ac cæteri. Hinc resoluit S. Congregatio S. Officij 30. Nouembris 1596. quod Inquisitores, eorumque Vicarij sunt subiecti Custodibus Conuentuum in ijs, quæ spectant ad disciplinam regularem, eosque venerari tenentur, ideò bona, quæ ad ipsum pertinent, debent pertinere ad Monasterium; quia in tantum pertinent, in quantum pertinet ius Regularis, & efficitur ius ipsius Monasterij. In tantum autem efficitur ius Monasterij, in quantum Regularis subijcitur Monasterio, & est membrum illius. Vndè cùm per officium eiusmodi non fuerit absolutus à iugo regularis obseruantiæ; sed communicabat cum Religione, erat adhuc membrum illius, & ideò ad illud pertinent eius bona. Atque ita declarauit S. Congregatio S. Officij sub die 6. Februarij, ac 29. Martij 1608. his verbis: *Inquisitorum bona non spectantia ad S. Officium post eorum obitum diuiduntur iuxta Constitutiones Religionis.* Et clariùs sub die 18. Iannarij 1616. pro Inquisitore Ariminensi, qui extra Monasterium decessit, hunc in modum: *Inquisitores, licèt decedant extra claustra non subiacent spolio, quod fit a Camera Apostolica, ideòque ordinatur Thesaurario, ne fratres molestet.* Et meritò quidem esset enim hoc ministerium odiosum Religionibus. 3

CONSVLTATIO LXXXVI.

1 *An Inquisitores S. Officii procedere possint, ac debeant ad censuras contra Iudices, ac ministros laicos, qui furantem pyxidem cum particulis consecratis non confessum, neque conuictum in termino octo horarum suspendere fecerunt altis furcis in platea eiusdem Ecclesiæ, in qua sacrilegium commissum fuit, turbantes iurisdictionem S. Tribunalis, prætendentis huiusmodi causas ad se spectare priuatiuè quoad omnes alios?*

ET quamuis videatur nimis durum procedere ad censuras, quid aliud expediat S. Tribunali pro repellenda huiusmodi iniuria iam cognita, & ne transeat in exemplum, tantò magis quod propè dictam Ecclesiam appende- 1

re

re fecerunt capur, & manum dicti Sacrilegi, & in loco, vbi ceciderunt pyxis, & particulæ, construxerunt memoriam lapideam præfati sacrilegi sceleris, in qua sculpserunt pyxidem, conopæo coopertam cum expressione particularum Sacramentalium in ea existentium.

3 *An hoc crimen spectet ad S. Officium, cum S. Congregatio modo negauit, modo affirmauit?* Negauit in eo, qui particulas sumendo consumpsit, & pyxidem furatus fuit, illumque remisit Ordinario, vt seuerè puniat, & mittat ad triremes per decennium 1. Iulij 1604. Alium pariter remisit Ordinario, vt si quid spectans ad S. Officium repererit, certiorem reddat 5. Augusti eiusdem anni. Affirmauit verò, reumque damnauit ad carceres, & ad reficiendum ornatum Tabernaculi, ac pyxidem Sanctissimi Sacramenti 29. Decembris 1605. In alium, qui pyxidem pariter cum particulis furatus fuit, scripsit Archiepiscopo Consentino, vt faciat sibi consignari carceratum à Curia seculari, illumque examinet pro spectantibus ad S. Officium, ac faciat abiurare 29. Septembris eiusdem anni 1605. Aliàs ordinauit Inquisitori Florentiæ, vt in carceres quemdam conijciat, qui Tabernaculum furatus fuit, vbi asseruabatur Eucharistia 8. Aprilis 1588. Aliàs dixit, quod eiusmodi furtum puniatur in S. Officio, & rei abiurent iuxta qualitatem responsionum, vt in literis 17. Maij 1607. & 31. Iulij eiusdem anni. Vnde qui furatus fuit pyxidem cum particulis, abiurauit de vehementi, & punitus fuit à S. Officio 4. Augusti 1611. Alius interrogatus, quid fecerit de particulis, super intentione damnatus est ad triremes per septennium 20. Februarij 1620. iterùmque dixit 20. Martij 1618. furtum pyxidis spectare ad S. Officium. Quidam Parmensis ob furtum pyxidis vnà cum particulis consacratis, quas in puteum proiecit, ductus fuit ad S. Officium Vrbis. Tandem Inquisitor Mutinæ consulit, an causa furti pyxidis Sanctissimi Sacramenti cum ostensorio, & hostia Sacra spectet ad S. Officium, fuit responsum spectare. Verùm si Curia Episcopalis, præuenit illius cognitionem, ei relinquat, cùm Ordinarius sua auctoritate ordinaria potest procedere in huiusmodi causis, vt 1640. *folio* 132.

4 Ex quibus clarè colligitur furtum pyxidis cum particulis Eucharisticis spectare priuatiuè ad Iudicem Ecclesiasticum, siue ad S. Officium, non quidem priuatiuè quoad Ordinarium, sed cumulatiuè, vel præuentiuè, nullo autem modo ad Iudices seculares. Ratio autem est, quia ex eiusmodi furto, siue ex facto ipso oritur suspicio, quod fur malè sentiat de Sacramento Eucharistiæ. Siue enim dicatur cum Martino Delrio *disquis. magic. lib. 5. sect. 15. §. Axioma primum*, factum hæreticale esse illud, quod quamuis non sit hæresis, quia pertinet ad enunciationem intellectus, attamen quasi materialiter enunciat hæresim, seu est materia, circa quam intellectus errat. Siue dicatur cum Soto *in tract. de hæres.* factum hæreticale esse illud, quod aliqui hæretici laudarunt, vel non esse peccatum affirmarunt, semper quidem hoc factum furandi pyxidem cum Sacratissimis particulis erit factum hæreticale. In vtroque enim casu certum est de fide, non licere Christianis furari pyxidem, & Sacras hostias proijcere, & qui contrarium assereret, esset hæreticus reputandus. Hinc licèt à sacrilegio, & à blasphemia hæreticali possit abesse praua intentio, attenditur nihilominus illud factum, vel dictum, quod sapit hæresim. Nec Iudices seculares in hisce criminibus difficultatem faciunt, quia pertinent ad Inquisitores priuatiuè, vt per Sanfelic. *dec. 233. per tot.* & Prorex ipse Neapolis sub die 6. Iulij 1606. instituit apud Sanctissimum, vt declararet huiusmodi crimen spectare ad S. Officium.

5 Non obstat, quod eiusmodi furtum sit sacrilegium, atque adeò mixti fori, *can. Sacrilegium 17. q. 4. cap. quod proposuisti, cap. cum sit generale*, & ibi Glos. Abb. & alij *de for. comp. l. si quis in hoc genus, C. de Episc. & Cler. l. Diuus, ff. ad leg. Iul. pecul. & l. aut facta, §. locus, ff. de pœn.* Nam id concedimus, nisi illi esset annexa illa qualitas, quæ sapit hæresim, vel nisi concurreret suspicio, quòd malè fur iste sentiret de Sacramento Eucharistiæ. Vndè licèt esse mixti fori, laicus tamen non potest in eo procedere ob dictam suspicionem hæresis, donec non fuerit declaratum, id quod ad finem pertinet, ideòque Iudex competens est Ecclesiasticus. Minus obstat, quod in hoc crimine procedi possit ex abrupto. Nam affirmo, de iure procedi posse ex abrupto, denegatis defensionibus in causis hæresis, & contra insignes latrones, grassatores, incendiarios, violentos raptores, & alios committentes grauia, & atrocia delicta ex textu *in l. per omnes, C. de defens. Ciuit. l. fin. C. de sic. l. in adulteris, C. de adult.* ibi: *Quærendum est sine cuiusquam defensione*, & in regula vniuersali, quod ex causa licitum est leges transgredi, estque doctrina Innocentij *cap. 1. de constit.* illamque firmarunt Farinac. *cons.* 103. *num.* 5. Guaz. *def.* 21. *n.* 6. Hucque tendit dispositio Constit. Pauli III. *constit.* 44. §. *cæptum*, vbi statuit dandam esse copiam iudiciorum reo, vt se possit defendere ante torturam, præterquam in crimine hæresis, & alijs criminibus à iure exceptis, iuxta tamen iuris dispositionem. Quam Constitutionem confirmauit B. Pius V. *constit.* 85. §. *& quod expeditiones*; sed à Iudice in sua causa, & foro competenti, ne confundantur iurisdictiones, præcipuè in causa hæresis, cuius Iudex secularis est omninò incompetens per ea, quæ alibi adduxi.

6 Atque hinc eiusmodi Iudices seculares, eorumque Ministri, qui Episcopi, vel Inquisitoris Iudicis sententiam, seu processum super intentione huiusmodi rei directè, vel indirectè impedire præsumpserunt, vel se eis opposuerunt, excommunicationis mucrone sunt percussi in *cap. vt Inquisitionis 18. de hæret. in 6.* quæ est latæ sententiæ, vt notant ibi Barbosa, & Tiraquel. *in l. si vnquam num. 72. v. reuertatur, C. de reuoc. donat.* Etsi per annum eam excommunicationem animo sustinuerint indurato ex tunc velut hæretici condemnantur. Et *cap. 14. Bullæ Cœnæ* excommunicantur Iudices laici se interponentes in causarum spiritualium, aut illis annexarum cognitione. Quodque ex eo vel manifestè patet, quia reo, ne Inquisitori, vel Ordinario tradatur, defensiones, exceptiones legitimas, ac tempus ad illas probandas aptum, & sufficiens omninò denegarunt contra ius naturæ, vt colligitur ex *Clem. Pastoralis, §. cæterum de sent. & re iud.* ex *Clem. sæpè de verb. signif. & ex l. vt vim, ff. de iust. & iur.* & tradunt Doctores communiter apud Calder. *in tract. de hæret. rubr. de mater. proces. num.* 3. Simanch. *de Cathol. instit. tit. 17. num.* 50. Pegn. *in direct. com. 28. vers. ac defensione iuris*, & Farinac. *qu.* 185. *num.* 210. Idque, etiamsi reus defensiones non peteret, ex officio tamen Iudicis dari debent ad textum *in l. etsi non defendantur, ff. de pœn. & in auth. qui semel, C. quomodo, & quando Iudex.* Ex quo videtur indirectè impediuisse processum Inquisitoris, ac proinde incidisse in censuras allegatas.

7 Ad repellendum igitur, quoad fieri potest, à S. Tribunali hanc iniuriam, licèt opus esset grauissimis remedijs, satis tamen hisce difficillimis temporibus esse puto, vt deleto monumento illo marmoreo, vnà cum actis Causæ, vel saltem facta declaratione hæc omnia nomine, ac iussu S. Officij facta fuisse, ac præuia absolutione, saltem ad cautelam, item & monitione expediantur. Siquidem impedientes Inquisitores, vel Episcopos in negotio S. Inquisitionis per censuras monendi sunt, vt desistant, inuocato etiam brachio seculari, *cap. Vt officium, §. compescendi de hæret. in 6.* & notant ibi Glossa, quam sequuntur Canonistæ communiter.

8 Extat tandem Constitutio Innocentij XI. *Ad nostri Apostolatus auditum* 4. Idus Martij 1676. in qua sub motu proprio decernit, *vt deinceps omnes, & singuli vtriusque sexus, qui de furto hostiæ consecratæ, siue vnius, vel plurium particularum consecratarum cum sacra pyxide, vel sine illa per legitima indicia iudicialiter iuxta S. Officij Inquisitionis contra hæreticam prauitatem auctoritate Apostolica instituti regulas, & praxim confessi, aut conuicti fuerint, quiue propria malitia, vel de alterius ordine, seu mandato hostiam, siue vnam, vel plures particulas consecratas prædictas apud se retinuerint, vel alio transferre, seu asportare præsumpserint, condignis pœnis, & animaduersionibus pro facinoris atrocitate puniantur, & nisi constiterit non fuisse ad malum finem, etiam pro prima vice Curiæ seculari tradantur, non obstante minori ætate, dummodo vigesimum attingant annum, quibus pœnis, etiam mandantes subiaceant; porrò omnimodam cognitionem causarum furti hostiæ consecratæ, siue vnius, vel plurium particularum consecratarum huiusmodi cum pyxide, vel sine illa, tamquam delicti hæresim, vel vehementem hæresis suspicionum continentis ad Iudices Ecclesiasticos, & ad S. Inquisitionis Officium prædictum priuatiuè spectare eadem auctoritate harum serie, ac motu simili declaramus, decernentes præsentes nostras litteras, &c.*

CONSVLTATIO LXXXVII.

1 *An Princeps ſecularis poſſit edicto ſuo prohibere, ne quis faciat incantationes ſuperſtitioſas cum inuocatione dæmonum tacita, vel expreſſa, vulgò Inciarmaturas, ad hoc vt arma inimicorum non noceat, ſub pœna mortis vltra pœnas Eccleſiaſticorum in ijs, quæ ad ipſos Iudices Eccleſiaſticos pertinent?*

2 *Quid faciendum de huiuſmodi edicto iam publicato? Et*

3 *An Epiſcopus potuerit publicare ſimile edictum ſub pœnis arbitrarijs tam contra delinquentes, quàm non reuelantes, vel ipſi Epiſcopo, vel S. Inquiſitioni, & vlterius concedere Indulgentias quadraginta dierum tam denunciantibus, quàm cooperantibus ad extirpationem huiuſmodi delinquentium?*

1 AD 1. negatiuè videtur reſpondendum. Quia licèt olim Iudex ſecularis cauſam hæreſis cognoſcere poterat de iure ciuili, ſicuti patet *ex §. ſi vero crimen, auth. de Sanctiſſ. Epiſcop. ex l. 1. §. fin. C. de Summ. Trin. & ex l. Quicumque, §. vlt. C. de hæretic.* hodie tamen prohibetur de iure canonico ſub pœna excommunicationis ipſo iure incurrenda, vt patet *ex cap. Vt Inquiſitionis officium*, §. *Prohibemus de hæret. in 6.* ibi: *Prohibemus quoque diſtrictius Poteſtatibus, Dominis temporalibus, & Doctoribus, eorumque Officialibus ſupradictis, ne ipſi de hoc crimine, cùm verè ſit Eccleſiaſticum, quoquomodo cognoſcant, vel iudicent*; Et ex Conſtitutione Iulij III. incip. *licèt à diuerſis* apud Pegnam, vbi excommunicatio reſeruatur Summo Pontifici. Et notat Clar. *in pr. crim. §. hæreſis num. 4.* Caſtr. *lib. 1. de iuſt. hæret. punct. cap. 23.* Simanch. *de Cathol. Inſtit. 36. num. 1.* Scacc. *de Iudic. cap. 15. num. 2.* Pariſ. *lib. 4. conſ. 3. num. 107.* & Farinac. *quæſt. 186. num. 154.* Atqui incantationes ſuperſtitioſæ cum inuocatione dæmonum ſapiunt hæreſim manifeſtè. Imò etiamſi non ſaperent hæreſim manifeſtè, earum cognitio ſpectat ad ſolos Inquiſitores, & Epiſcopos, priuatiuè quoad Iudices ſeculares ex Conſt. Syſti V. contra Sortilegos, & ex textu *in cap. Accuſatus de hæret. in 6.* qui non intelligitur de ſolis hæreticis formaliter, ſed etiam de quibuſcumque dictis, vel factis de hæreſi ſuſpectis, vt per Mouram *opuſc. de incant. & enſalm. ſect. 3. cap. 1.* vbi etiam teſtatur de praxi:

2 Quare non poſſunt Principes condere ſtatuta, vel decreta, quibus præſcribatur modus procedendi, vel puniendi crimen hæreſis, ſi diuerſus ſit ab illo, quem Eccleſia tradit, & obſeruat. Quia id eſſet de crimine hæreſis cognoſcere contra textum *in cap. Statutum Ciuitatis, & in d. cap. accuſatus*, §. *Sacerdotes, & in d. cap. vt Inquiſitionis officium de hæret. in 6.* & tradit Pariſ. *vbi ſupra num. 104.* ac Boſſ. *tit. de hæret. num. 13. & 14.* Quia præſcribere modum procedendi in crimine hæreſis, cùm ſit crimen merè Eccleſiaſticum, ſpectat ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam. Ideòque ſubditi non debent obedire huiuſmodi ſtatutis, atque edictis, vtpotè contra Eccleſiæ leges promulgatis, & Inquiſitores poſſunt contra ſic ſtatuentes, ac edicentes procedere pœna excommunicationis, & alijs pœnis contra fautores hæreticorum impoſitis, vt per Eymer. *in direct. p. 3. q. 34.* & Pegnam *ibi com. 83.* Zanchin. *de hæret. cap. 31. num. 6.* Locat. *in prax. Inquiſ. v. Domini temporales num. 5. & v. Ordinati num. 1.* Zanard. *in direct. Theolog. p. 1. præcept. 2. cap. 6. qu. 28.* atque alios.

3 Ac proinde huiuſmodi edictum eſt nullum defectu poteſtatis, *cap. Eccleſia S. Mariæ, & cap. Quæ in Eccleſiarum*, vbi Doctores communiter, *de conſtit.* & ideò poterunt Inquiſitores ſic edicentem cogere, vt hoc edictum abroget ex Bullis Alexandri IV. Innocentij IV. & Vrbani IV. apud Pegnam, Locatum, & alios, quod ſi ille facere renuerit, debent ipſi propria authoritate illud tollere, ac declarare irritum, atque nullum, Felin. *in d. cap. Eccleſia S. Mariæ num. 145.* Sayr. *de cenſur. lib. 3. cap. 34. num. 17.* Ex quo reſponſum eſt ad ſecundum.

4 At nihilominus cenſeo, poſſe Principem huiuſmodi edictum condere. Quia ſolùm auget, ac promouet procedendi, ac puniendi modum, quem obſeruat Eccleſia, & non cedit in Eccleſiaſticæ iuriſdictionis diminutionem, ſed potius in illius augumentum. Quapropter laicorum ſtatuta, vel decreta pœnas per ius canonicum, & hæreticis impoſitas augentia, vel ab Eccleſiaſticis iudicibus impoſitas obſeruari mandantia, firma, & valida eſſe diſertè, probat Decian. *tr. crim. lib. 5. cap. 25. num. 2.* & alij communiter, quos ſ quitur Farinac. *de hæreſ. qu. 186. num. 157.* nuncupatim Pe na *p. 3. direct. qu. 86. com. 135. verſ. de Principibus ſecularibus, ac verſ. ſeq.* docens, id non eſſe intromittere ſe de crimine, ſed fauere potius Eccleſiæ, & incrementum fidei procurare. Nam per huiuſmodi ſtatuta, & edicta non auferunt proprijs iudicibus, videlicet Epiſcopis, & Inquiſitoribus iuriſdictionem, ſed eam potiùs amplificant, iuuant, & amplius promouent; id quod eſſe debet Principum ſecularium proprium, & peculiare munus, vt grauiter docuit Conrad. Brun. *lib. 3. de hæret. cap. 9. & 10.* Et *verſ. Poſtremo*, ſubdit, quod Romani Pontifices Principum ſecularium leges, & decreta aduerſus hæreticos, & ſuſpectos varijs temporibus edita, non modo non ſuſtulerunt, aut abrogarunt, imò confirmarunt, & inuiolabiliter cuſtodiri iuſſerunt, vt conſtat ex multis Pontificum reſcriptis apud ipſum, omninò videndum.

Duo tamen animaduertenda ſunt. Primum eſt grauitas 5
pœnæ, nimirùm pœna capitalis, quæ in edicto pro hoc crimine eſt impoſita. Quod etiam obſeruauit Pegna *loc. cit. §. Illud tamen*, monens; ne dum huiuſmodi pœnæ augentur contra hæreticos, aliquid committatur iniuſtum, incautum, aut contra ius, & rationem. Nam fauor fidei non tribuit hanc facultatem, ſtatimque ſubdit. Itaque cauendum eſt, ne dum ex vna parte fidei propagationem nituntur afferre, ex alia eius detrimentum inducant. Hinc cùm Senatus Mediolanenſis publicaſſet edictum contra exercentes, vel exerceri curantes maleficia, ſcriptum fuit Inquiſitori, vt videat vnà cum Archiepiſcopo, ne aliquid ponatur in edicto præiudiciale S. Officio, & curet reddere capacem Senatum, non eſſe locum pœnæ vltimi ſupplicij, ac prouideret, ne ſequatur effectus, vt ex Epiſtola data ſub 14. Maij 1620.

Alterum, quod fortè in hoc edicto deſideratur eſt, decla- 6
ratio perquam neceſſaria, nempè quod Princeps tunc demum ad pœnam comminatam aduerſus huiuſmodi ſuperſtitioſo Incantatores deuenire poſſit, poſtquam vti tales ab Epiſcopis, vel Inquiſitoribus fuerint declarati; alioquin enim cognoſceret, ac iudicaret de crimine hæreſis contra textum *d. cap. Vt Inquiſitionis officium* ſuperius deductum; ideoque poterit Princeps cogi ad id declarandum.

Ad 3. Affirmatiuè cenſeo reſpondendum. Etenim Epi- 7
ſcopus poteſt procedere in crimine ſuperſtitionum, vt ex citata Bulla Syxti V. potuit, ac debuit vti alternatiua illa de reuelandis reis ſibi, vel Inquiſitori, vt ex pluribus declarationibus S. Congregationis S. Officij, præſertim quia huius criminis cognitio ſpectat ad Epiſcopum, cumulatiuè ad Inquiſitores, vt ex dicta Bulla Siſti. Ac tandem quoad Indulgentiam non deeſſet Epiſcopo poteſtas ordinaria, vt ex *cap. Quod autem, cap. Cum ex eo, & cap. noſtro de pœnit. & remiſſ.* Neque cauſa, quæ eſt grauis, publica, & Eccleſiæ Catholicæ vtilis, atque adeò ſufficiens per dictum *cap. Cum ex eo in fin.* Vbi permittitur Epiſcopis conceſſio Indulgentiæ quadraginta dierum in quocumque caſu, in quo eis cauſa ſufficiens occurrit.

CONSVLTATIO LXXXVIII.

1 *An aſſertiones iſtæ poſſint licitè ſuſtineri, nimirum, quod liceat mutuanti, etiam pignoribus aſſicurato de credito, aliquid vltra ſortem exigere, dummodò non repeteret ſortem vſque ad certum tempus.*

2 *Item quod poſſit vendi res carius, quàm valet ob dilationem temporis datam ad ſoluendum pretium credito, ſiue vt dicitur à credenza, & in exorbitanti ſumma, nempè vltra dimidium iuſti pretii, & cum ſpeciali obligatione rei venditæ, ſiue translatione dominii vſque ad integram ſatisfactionem.*

3 *Et quod poſſit fundari cenſus annuus ſuper bonis ſtabilibus, & fructiferis ad rationem decem pro centenario, & haberi vltra hanc aſſicurationem pignus rerum mobilium eiuſdem valoris Capitalis?*

QVod attinet ad primam aſſertionem, licèt quidam, vt 1
refert Molina *de iuſt. & iur. diſput. 308.* putauerint

ra-

ratione cărentiæ pecuniæ, seu obligationis non repetendi ante certum tempus posse aliquid exigi, in qua sententia videtur esse Ioannes Medina *Cod. de restitut. quæst.* 32. §. *Inde infertur*. Quæ sententia pluribus argumentis probatur apud Lessium *de iust. & iur. lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 4. *à num.* 119.

2 Nihilominùs sentit idem Lessius *num.* 127. non esse concedendum, vt quidquam supra sortem exigatur, si ex carentia pecuniæ nullum lucrum cessat, nullum periculum impendet, nullum incommodum timetur. Primò, quia sententia hæc videtur noua, nec apud auctores reperitur, ac proindè in re morali tanti momenti non facilè admit enda. Deindè, quia carentia pecuniæ, & obligatio non repetendi ante aliquod tempus est quid intrinsecum rationi mutui, alioquin mutuum non differret à precario. Vndè si mutuum debet gratis fieri, nihil pro hac carentia, vel obligatione petendum est.

3 Quinimò idem Molina citata *q.* 308. ait, opinionem hanc non solùm esse nouam, & inauditam, sed etiam periculosam satis, & quæ viam aperit vsuris. Quid enim, inquit, id aliud est, quàm pro omni mutuo, quod precario non conceditur, vt scilicet ad concedentis libitum, possit quocumque tempore reuocari, docere posse licitè aliquid accipi vltra sortem, atque adeò posse licitè accipi vsuram, siue tale mutuum formale sit, siue virtute? Quid item id aliud est, quàm pro extensione maiori, vel minori temporis, quo eiusmodi mutuum conceditur, etiamsi inde nullum lucrum mutuanti cesset, nullumque damnum emergat, docere, posse licitè accipi plus, vel minus vltra sortem, prout fuerit maius, vel minus tempus, ad quod conceditur? Id verò quid aliud est, quam docere, licitam esse vsuram pro quocumque mutuo, quod non conceditur precario? Quod tamen Scripturæ, Concilia, definitiones Pontificum, & communis Doctorum sententia damnant. Est igitur eiusmodi assertio periculosa valdè in fide, vt proinde relata fuerit inter damnatas à S. Officio Inquisitionis sub Alexandro VII. atque adeò cogendus est, qui illam asserit ad se retractandum, & quoad restitutionem ad consulendum suæ conscientiæ.

4 Secunda assertio est decisa ab Vrbano III. *in cap. Consuluit, de vsur.* vbi cum Consultationi Pontificis proponeretur, an negotiator quasi vsurarius debeat condemnari, qui merces suas longè maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis delatio prorogetur, quàm si ei incontinenti pretium persoluatur, respondit Pontifex, quod huiusmodi homines pro intentione lucri, quam habent, cum omnis vsura, & superabundantia prohibeatur in lege, iudicandi sunt malè agere, & ad ea, quæ taliter sunt accepta restituenda in animarum iudicio efficaciter inducendi. Quare Doctores communiter apud Lessium *d. lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 6. docent, quod supra pretium rigorosum, quo res poterat vendi pecunia numerata, non licèt eam vendere ob solam dilationem solutionis. Quia dilatio solutionis est implicitum quoddam mutuum. Dum enim creditor differt solutionem, proinde facit, ac si acceptam à debitore pecuniam eidem mutuet. Atqui pro mutuo nihil licet accipere supra sortem, ergo nec pro dilatione solutionis vltra iustum pretium.

5 Tertia. Quod ad iustum pretium censuum spectanda est consuetudo locorum. Vndè in Regno vtriusque Siciliæ concessum est primum à Nicolao V. deinde à Gregorio XIII. vt census non excedat decimam partem sortis, seu pretij. Calixtus quoque III. & Martinus V. idem approbarunt in censibus realibus pro Polonia, & Germania, quando pro varia temporum conditione talis est consuetudo, vel æstimatio, vt patet ex illorum Extrauagante. Et quoad pignus, licèt ijdem Calixtus, & Martinus inter alias conditiones census posuerint, vt certa res immobilis, & fructifera solùm maneat obligata solutioni census, non autem persona venditoris, aut alia eius bona; quia tamen Pontifices non dicunt, has esse necessarias, ideò non potest hinc ad propositam dubitationem responderi, ac proinde obseruat Molina *disp.* 387. *num.* 8. etiam hodie in locis, in quibus Bulla Pij V. est recepta, constituto censu reali in aliquo prædio, aut prædijs determinatis, posse adhiberi hypothecam aliorum bonorum ad hunc saltem effectum, quod scilicet si prædium, in quo census est collocatus, euincatur, vel dum est in potestate venditoris census, vel postquam transierit ad alium possessorem, venditor soluat interesse, hoc est, valorem census, & interesse lucri cessantis, ac damna sequuta, vt per Nauar. *in com. cap.* 1. 14. *q.* 3. *num.* 77. Quo stante resoluendum censeo, quod loco talis hypothecæ accipi potest fideiussio, arque adeò pignus. Siquidem fideiussores, & pignora æquiparantur, *l.* 4. §. *quid est idoneè ff. de fideiuss. lib. & l. Promissor ff. de const. pec. &* §. *venditor instit. de rer. diu.* & obseruat Io. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de dot. post. diuort. restit.* §. 1. *n.* 8. Tam enim fideiussio, quam pignus ordinantur ad sustinendam principalem obligationem, & ideò si licitè acceptatur fideiussio, licitè etiam acceptatur pignus.

Accedit etiam, quod obligatus ad dandum fideiussores, 6
potest dare pignora, etiam inuito creditore, & tunc creditor tenetur ea acceptare, si sibi de cautione prospicere vult, quemadmodum tradunt Glos. *in l.* 1. *ff. qui satisd. cog.* ibique Bartol. ac cæteri Doctores, idem Bartol. *in l. Prætoria* 3. *ff. de Prætor. stipul.* Bald. *in l.* 1. *C. de Procur.* Cyn. & alij *ibi*, Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de pignor. in rubr.* Alex. *in d. l.* 1. *num.* 6. *ff. qui satisd. cog.* Ias. *num.* 17. Negusant. *de pignor. par.* 5. *princ. num.* 4. Vndè, cùm pignus subrogetur fideiussioni, licebit accipere pignus, sicut licet accipere fideiussionem.

CONSVLTATIO LXXXIX.

An deturpantes, violantes, vel percutientes sacras Imagines puniri debeant priuatiuè quoad Iudices laicos in S. Officio Inquisitionis? Vbi quid de Iudæis hoc ipsum committentibus.

NEgatiuè respondendum videtur. Nam facta contu- 1
meliosa erga Deum, vel Sacras Imagines sunt reipsa blasphemiæ, ita vt illa faciens dicatur verè blasphemus, licèt grauius delinquens, quàm blasphemans ore nomen Christi, vel illius Sancti, cuius Imaginem deturpat. Ita Tigr in. *in l. non contrahit, ff. ad leg. Iul. Maiest.* Angel. *in l. ex Senatusconf. ff. ad l. Cornel. de fic. & in disp.* quæ incipit *in refulgenti*, Marsil. *in prax. crim.* §. *& quia, numer.* 25. Io. de Anan. *in c.* 2. *num.* 14. *de maled.* Afflict. *in Constit. Regn. tit. de blasphem. v. Octaua*, Iodoch. *in prac.* 61. *numer.* 25. Chassan. *in consuet. Burgund. rubr.* 1. *num.* 59. Lancellot. Conrad. *tit. de offic. Præt. in cauf. crim.* Plot. *de blasphem. n.* 16. 28 & 30. Graff. *de casib. reser. lib.* 1. *c.* 10. *num.* 19. & 42. Alph. de Castro *de iust. hæret. punit. c.* 12. Montal. *de sententia Pilati num.* 6. Decian. *tr. crim. lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 16. Alex. *conf.* 233. *num.* 6. *lib.* 6. Soccin. *conf.* 102. *num.* 5. *lib.* 1. Ghirlandus *de sortileg. q.* 10. *num.* 12. Cordub. *in quæst. lib.* 1. *quæst.* 17. §. 15. *not.* 3. Menoch. *ae arb. cas.* 376. *in princ.* & Iul. Chartar. *dec.* 2. *n.* 23. ac Torreblanca *in epit. delict. lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 17. Probaturque ex Esdr. *c.* 9. vbi factum ignominiosum erga Deum vocatur blasphemia magna, ibi: *Cum feciſſent ſibi vitulum conflatilem, & dixiſſent, iſti ſunt Dij tui, feceruntque blaſphemias magnas.*

Blasphemia autem, quæ profertur à laico, est mixti fori, 2
cap. 2. *de maled.* Concil. Lateran. sub Leone X. *sess.* 9. §. *ad abolendam*. Atque adeò est locus præuentioni inter Iudicem Ecclesiasticum, & Laicum, *d. cap.* 2. vbi Abb. *num.* 4. & 9. & Anan. *col.* 3. ac tradunt Calder. *conf.* 2. *de Iudæ. & conf.* 11. *de for. comp.* Anchar. *conf.* 196. *n.* 6. Alex. *conf.* 72. *lib.* 1. Boer. *dec.* 301. *n.* 9. & *seq.* Boss. *tit. de Inquis. n.* 133. Afflict. *loc. cit. n.* 14. Alex. Roman. *in pragm. Regni de blasph. num.* 66. Couar. *pract. quæst. c.* 10. *num.* 2. Decian. *tr. crim. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *num.* 1. Clar. *in* §. *blasphem.* ibique Baiard. *num.* 49. & *seq.* Mar. Anton. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 1. Azor. *instit. moral. lib.* 9. *cap.* 28. *quæst.* 5. Sot. *de iust. et iur. lib.* 2. *quæst.* 2. *ar.* 3. Albertin. *de agnosc. cath. assert. quæst.* 6. *num.* 24. *et quæst.* 27. *per tot.* Franch. *dec.* 504. Farinac. *de delict. et pœn. quæst.* 20. *num.* 39. Symanch *de cath. instit. tit.* 33. *num.* 17. Menoch. *de arb. cas.* 376. Cabal. *resol. crimin. centur.* 1. *cas* 919. & Mart. *de iur. iſdict. par.* 2. *cap.* 13. *numer.* 13. ac declarauit S. Congregatio S. Officij, dicens huiusmodi violantes, vel deturpantes posse etiam puniri in foro seculari, cùm hæ causæ sint mixti fori, & quando erunt examinandi Ecclesiastici, Episcopus illo examinet, & det copiam laicis, vt sub die 9. Nouembris 1617. & alibi dixit, quod in hac materia habet locum præuentio, vt sub die 18. Octobris eiusdem anni, ac 22. Nouembris eiusdem etiam anni, in quo actum de casu, qui euenit Mutinæ, & 26. Ianuarij 1611. ac 9. Februarij eiusdem anni.

3 At nihilominùs tenendum est, eiusmodi reos puniendos esse in S. Officio priuatiuè quoad Iudices seculares. Ita decreuit Sanctissimus Vrbanus VIII. sub die 12. Nouembris 1625. Ratio autem est, quia sunt vehementer suspecti de hæresi. Præsumuntur enim malè sentire de cultu sacrarum Imaginum, & de Canonizatione Sanctorum cum Caluinistis, ac Luteranis damnatis à Sac. Concilio Trid. *sess.* 25. ac censentur agere contra definitionem Concilij Niceni *act.* 7. quod definiuit Imagines colendas esse. Et contrarium asserere, aut sentire, hæreticum est, vt probant Repert. Inquisit. *v. Hæreticus*, Symanch. *de cath. instit. tit.* 33. *rubr. de Imag. num.* 1. *& seq.* Pesant. *in* 3. *p. D. Thom. q.* 25. *n.* 3. *disp.* 1. *&* 2. Suar. *in Reg. Angl. lib.* 2. *c.* 11. Valent. 2. 2. *q.* 94. *punct.* 6. *disp.* 6. Farinac. *de hær. q.* 178. *n.* 53. dicunturque hæretici præsumpti. Hæresis autem crimen est merè Ecclesiasticum per textum *in cap. Vt Inquisitionis*, §. *Prohibemus, de hæret. in* 6. & post alios scribit Farinac. *q.* 181. *n.* 43. *& seq.* atque ideò iudicium spectat ad Inquisitores, Farinac. *loc. cit.* Regens Tapia *in Constit. de blasphem. sub n.* 20. Et ita obseruari in Supremo Hispaniarum Consilio testatur Azeued. *lib.* 10. *Regiar. Constit. tit.* 1. *lib.* 3. & comprobat Genuen. *in prax. cap.* 18. *n.* 17. Bordon. *de Sacr. Tribun. cap.* 26. *n.* 22. Caren. *de offic. S. Inquisit. p.* 2. *tit.* 7. *num.* 41. Ricciul. *de person. quæ in stat. reprob. vers. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 3. Lezan. *consult.* 38. *num.* 36. *& seqq.* ac Soul. *in aphor. lib.* 2. *c.* 42. *n.* 14. *& seqq.* ac Raphael della Torre *in* 2. 2. *D. Thom. q.* 96. *ar.* 4. *disp.* 2. Belloch. *in pr. Theol. moral. par.* 2. *quæst.* 1. *num.* 7. Ricc. *in pr. tom.* 1. *resol.* 423. Ioseph Sesse *tom.* 4. *dec.* 448. *num.* 19. Zech. *in sum. tom.* 1. *cap.* 11. *num.* 5. Carer. *tr. de hæret. n.* 49. Delrius *in disq. mag. lib.* 5. *sect.* 16. §. *Sacerdotes*, alijque.

4 Confirmatur Si quis enim verbo diceret, Imagines Sanctorum non esse venerandas, certè quod proferret blasphemiam hæreticalem, atque adeò puniendam in S. Officio priuatiuè quoad Iudices laicos. Atqui actus contumelioſus in Sacras Imagines est grauius delictum, quàm blasphemia ore prolata. Nam contemnens statuam Principis punitur tanquam reus læsæ Maiestatis, *l. qui statuas, & l. famosi, ff. ad leg. Maiest.* At illum contemnens verbis, vel non punitur, vel arbitrio Iudicis punitur, *l.* 1. *C. Si quis Imperatori maledix.* quandoquidem facta maiorem vim habent, quàm verba, *l. Paulus, ff. rem ratam haberi.* Et facere facto plus est, quàm verbo, *cap. dilecti* 52. *de appell.* vbi Glossa & alij.

5 Comprobatur ex rebus iudicatis. Cùm enim quidam nouiter conuersus Imaginem B. Mariæ Virginis fregisset, is prima sententia condemnatus fuit ad amputationem manus, & ad suspensionem in furca, cùmque ab illa appellasset ad Regiam Pincianam Cancellariam, iussu Dominorum causa hæc fuit remissa ad Inquisitores, testibus Carena *loc. alleg. num.* 42. Azeued *d. l.* 1. *tit.* 1. *l.* 3. *n.* 7. *& seqq.* addente, hanc remissionem iustissimè fuisse factam, cùm de hoc crimine soli Inquisitores possint cognoscere, ac Lezan. vbi supra *num.* 39. Bononiæ tres rei, qui plures sacras Imagines conspurcarunt, fuerunt brachio seculari traditi sub anno 1623. Lezan. *num.* 41. apud quem alij, ac Romæ 14. Ianuarij 1557. blasphemus, qui imaginem euaginato gladio, Crucifixi, & B. Virginis percussit, mansit quinque diebus festis, lingua prius præforata, præ foribus Ecclesiarum S. Mariæ super Mineruam, S. Laurentij in Damaso, S. Mariæ de Pace, Sanctorum Apostolorum, & S. Augustini, & postea fuit missus ad triremes perpetuas. Ac N. N. carcerati à Curia seculari Neapolitana ob prætensam deturpationem Imaginum, fuerunt consignati S. Officio 1635.

6 Non obstant, quæ in contrarium adduximus. Nam facta contumelioſa in Deum, ac in Sanctos non possunt dici vera blasphemia, sed vel pertinent ad infidelitatem, vel remanent sub generico nomine contumeliæ, vt apertè docet D. Thom. 2. 2. *q.* 1. *ar.* 1. dum blasphemiam ponit inter peccata oris, & loquutionis, probatque clariùs Alex. de Ales. *p.* 4. *q.* 23. *membr.* 3. Nauar. *in man. cap.* 12. *n.* 81. Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 4. Comitol. *resp. mor. lib.* 4. *q.* 9. *c.* 1. *in fin.* Lazar. *de blasphem. q.* 3. *num.* 39. Ex recepto enim vsu loquendi blasphemia propriè in linguæ vitio consistit ex D. August. *lib.* 2. *de morib. Manich. c.* 11. Et sicuti laus consistit in solis verbis *Psal.* 33. ac honor in signis, & factis, D. Thom. 2. 2. *q.* 155. *ar.* 1. *ad* 3. ita blasphemia consistit in solis verbis, in factis verò idololatria, & contumelia. Hinc *in cap.* 2. §. *cæterum, de offic. Ordin. in* 6. proiectio Sacrarum Imaginum, ac Crucis non dicitur blasphemia, sed actus horrendæ, ac detestabilis indeuotionis. Hincque pœna imposita contra blasphemos, licèt non habeat locum contra deturpantes Sacras Imagines, aut facientes alios actus infidelitatis, contra ipsos tamen est grauior pœna instituta, nempè mortis naturalis, nisi alia concurrant, ex quibus Iudex moueri possit ad pœnam minuendam, Menoch. *de arbitr. cas.* 396. Cabal. *resol. crim.* 91. ac fusè Chartar. *dec.* 102. *n.* 18. *cum seq.*

Minùs obstat, quod blasphemia sit crimen mixti fori. 7
Nam id verum est de blasphemia simplici, de qua loquuntur Doctores ibi relati. Et hoc casu edicta Magistratuum, siue Ecclesiasticorum, siue secularium præcipientia, blasphemos simplices sibi denunciari, non prohibent, quin possint denunciari alteri Iudici habenti potestatem procedendi contra blasphemos; quia non intendunt mi uere alterius iurisdictionem, sed prouidere ne blasphemiæ remaneant impunitæ, vt rectè censuit Sanchez *in decal. lib.* 2. *c.* 3. *num.* 47. Non autem de blasphemia hæreticali, cuius iudicium est Iudicis Ecclesiastici priuatiuè quoad Iudicem secularem propter præsumptam hæresis suspicionem, siue blasphemus sit Clericus, siue laicus per textum *in d. cap. Vt Inquisitionis* §. *Prohibemus, de hæret. in* 6. & tradunt Aflict. *in d. Constit. Regni num.* 48. Albert. *de agnosc. cath. assert. q.* 6. *num.* 24. *& q.* 22. *num.* 63. Simanch. *de cath. instit. cap.* 8. *n.* 8. & in Enchirid. *cap.* 9. Brun. *de hæret. lib.* 5. *cap.* 20. Couar. *in cap. Quamuis, de pact. p.* 1. §. 7. *n.* 8. *& seq.* Roias *de hæret. p.* 2. *num.* 168. Decian. *in tr. crimin. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *num.* 4. *& c.* 6. *n.* 22.

Denique non obstat, quod aliquando in hoc crimine 8
processerit Iudex secularis. Quia tale iudicium fuit de facto, non de iure, vt per Bordon. *de Sacram. Tribun. d. cap.* 26. *num.* 23. & Lezan. *eo consul.* 38. *num.* 40. atque ante decretum Vrbani VIII. superiùs relatum, quod hodie religiosè obseruatur. Quomodò autem huiusmodi delinquentes tractandi sint quoad abiurationem, & quoad pœnas vide Dianam *p.* 6. *tr.* 7. *resol.* 9. & Pestachium *de superst. cap.* 25. *num.* 56. *par.* 2.

Quod autem spectat ad Iudæos deturpantes, vel percu- 9
tientes, vel corrumpentes Sacras Imagines, puniendos esse à Iudice seculari desumitur *ex l. Iudæos, C. de Iud. ex cap. postulasti, eod. tit. & ex cap. post miserabilem, de vsur.* & firmant Glos. *in Clem.* 1. *v. Principis*, ibique Cardinal. *num.* 3. *de Iud.* Anchar. *cons.* 15. Alex. *cons.* 7. *num.* 5. *& cons.* 99. *n.* 12. *lib.* 6. Abb. *in cap. Gaudemus, num.* 12. *de diu.* Socin. *cons.* 119. *num.* 26. *& seq. lib.* 4. vbi testatur de communi, de qua etiam Clar. *in* §. *blasphemia n* 5. Martha *de iurisd. p.* 2. *c.* 13. *num.* 14. *& seq.* Et hanc eandem opinionem communiter à Theologis recipi testantur Almain. *in* 4. *d.* 18. *q.* 1. & Tostat. 1. *Reg. c.* 8. *q.* 37. ex duplici quidem ratione. Primùm, quia infideles non sunt de corpore Ecclesiæ, sed Ciuitatis, *l. Christianis C. de pagan. auth. de quæst. in princ.* Glos. *in d. cap. post miserabilem, de vsur.* cum alijs per Becc. *cons.* 84. *n.* 6. ac proinde vti merè laici sunt de iurisdictione Iudicis secularis, *l. Iudæi, C. de Iud. & cap. Si Clericus, de for. comp.* Deinde quia Ecclesia in legibus, quas fert, vti Ecclesia, non intelligit comprehendere personas extra suum gremium existentes, *d. c. Gaudemus, de diuort.* ibique Abbas, & cæteri, atque adeò siue pœnam irroget, siue aliud præcipiat, non afficit infideles ex præsumpta eius voluntate.

Verùm, hisce minimè obstantibus, tenendum est, vbi cri- 10
men est merè Ecclesiasticum, eius cognitio spectat ad Iudicem Ecclesiasticum. Vbi est mixtum, est locus præuentioni. Ita censuerunt Calder. *cons.* 2. *de Iud.* Bald. *cons.* 315. *lib.* 1. Io. de Lign. Laur. de Presbyt. & Io. de Fantut. apud eundem Bald. *cons.* 316. eiusdem *lib.* 1. Alex. de Næu. *cons.* 100. *n.* 7. *& cons.* 101. *n.* 4. Felin. *in d. cap. postulasti sub n.* 5. Zanchin. *de hæret. cap.* 36. ibique Campeg. Paris. *cons.* 79. *n.* 24. *lib.* 2. Othob. Nicol. inter *cons. crimin.* 79. *n.* 24. *& per tot. & cons.* 81. *lib.* 2. Bursatt. *cons.* 90. *n.* 1. Estque sententia communis, testante Pegna *in direct. Inquis. com.* 71. Vbi verò crimen est de comprehensis in Constitutione 70. Gregorij XIII. quæ incipit, *Antiqua Iudæorum*, in qua includuntur casus, qui sunt contra fidem, vel possunt in eius contemptum committi, illius cognitio spectat ad Inquisitores hæreticæ prauitatis. Iudæi autem deturpantes, vel percutientes, aut corrumpentes sacras Imagines delinquunt contra fidem Catholicam, & in eius contemptum committunt, atque adeò puniendi sunt in S. Officio.

11 Et licèt videatur dicendum, quod eiusmodi crimen spectet ad Inquisitores cumulatiuè, atque adeò quod fit locus præuentioni. Quia cùm non sit casus comprehensus in dicta Constitutione Gregoriana, cognitio causæ relinquitur Curiæ seculari, quæ præuenit. Nihilominùs spectare priuatiuè ad Inquisitores tenendum omninò est, tum ex citata Constitutione §. 5. ibi: *Si Saluatorem, &c. & alias huiusmodi blasphemias, quæ per se hæretici dici solent, in Christianæ fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impie protulerint.* Percussio autem, laceratio, deturpatio, vel contemptus Sacrarum Imaginum, est peior blasphemia ore prolata, vt supra diximus, quia committitur facto ipso, quod verbis præualet, *l. de pupillo, §. meminisse, ff. de non. oper. nunc.* Idem ex casu 9. dictæ Constitutionis deducit Bordon. *de Sacr. Trib. c.* 25. Tum etiam quia ita decreuit Sac. Congregatio Inquisitionis 7. Septembris 1610. & 30. Iunij 1611. & 14. Iulij 1615. quibus in casibus Iudæi ob id facinus fuerunt seuerè in S. Officio puniti, licèt Gubernator Vrbis præueniisset in captura. Idem obseruatum Mutinæ. Cùm enim Dux contra Iudæos, qui sacras Imagines deturparunt, vellet procedere, fuit post discussum, & agitatum dubium, resolutum, ac scriptum Inquisitori sub dicta die 18. Octobris 1617. & 22. Nouembris eiusdem anni, vt ipse causam cognoscat. Decreuitque demum Vrbanus VIII. sub die 12. Nouembris 1625. decreto suo generali, decernens causas quorumuis percutientium, deturpantium, corrumpentium, lacerantium, &c. Sacras Imagines, spectare ad S. Officium. Et hanc sententiam tuentur multi, quos sequitur Caren. *loc. cit. p. 2. tit. 14. n. 35.* & Bordon. *de Sacr. Trib. c. 25. n. 25.*

12 Non obstant superiùs obiecta. Nam procedunt in re merè seculari, nempè in furto, homicidio, & alijs huiusmodi, non autem in re merè Ecclesiastica, & ad fidem spectante, vt per Felin. *in d. cap. Postulasti sub n. 5. de Iudæ.* & Add. ad Guidum Papæum *dec.* 63.

13 Quomodò autem Ecclesia in criminibus merè Ecclesiasticis habeat potestatem procedendi contra infideles, ac quomodò Principes procedant in crimine respiciente fidei contemptum per *d. l. Iudæos, C. de Iudæis*, alibi fusè docuimus.

CONSVLTATIO XC.

1 *An Notarius, vel alius Minister S. Officij ex ijs, qui gaudent priuilegio fori, ex dicto priuilegio superueniente possit declinare iurisdictionem Episcopi, coram quo introductum erat iudicium Ciuile, & per multos annos discussum ante priuilegium S. Officij?*

2 *Et an mandatum Episcopi executum contra dictum Notarium realiter, vel etiam personaliter post susceptum officium, nulla facta protestatione in actis superuentæ exemptionis, sit nullum, & reuocandum à S. Tribunali.*

1 AD primum affirmatiuè. Quia cùm fiat mutatio status, fit etiam mutatio Tribunalis, ad quod pertinent causæ omnes emergentes post mutationem status per ea, quæ tradunt Doctores *in cap. 1. de oblig. ad ratioc.* Io. Andr. Butr. & alij, Bartol. *in l. 1. in fin. ff. de pœn.* Bald. *in l. 1. n. 4. C. an ser. ex suo fact.* Aponte *de potest. Proreg. tit. 7. §. 7. n. 14. & seq.* Quia per mutationem status ponitur obstaculum; ne Episcopus, aliusue Iudex tueri possit suam sententiam.

2 Ad secundum etiam affirmatiuè. Quia est implicatum ius S. Officij; vndè licèt quisque possit renunciare proprio iuri, & priuilegio iuxta *cap. de terra de priuil.* Quando tamen implicat ius Ecclesiæ, aut Superioris, non potest ipsi renunciari iuxta *cap. Cum tempore, de arbitr.* & docent communiter Innoc. *in cap. accedentibus de priuil.* Felin. *in cap. Cum dilecta de rescript.* Abb. *in cap. significasti n. 11. de for. comp.* ac Rot. *dec. 273. num. 3. par. 4. rec.* Et proinde non valent ea, quæ facta sunt contra priuilegium, quod concernit vtilitatem publicam. Quia ea, quæ constituta sunt in fauorem Ecclesiæ, Communitatis, & publicæ vtilitatis, non sunt sub dispositione priuatorum. Et ideò deficit in ipsis potestas, quæ requiritur, vt teneat renunciatio priuilegij iuxta *cap. Cum super, de offic. deleg.* Priuilegium autem fori concessum Ministris S. Officij est ob publicam vtilitatem, & in fauorem Ecclesiæ. Hinc quidam Eugubinus, qui exequutus fuit mandatum ciuile contra familiarem S. Officij absque licentia Inquisitoris, fuit monitus, vt in posterum abstineat, 1641. licèt huiusmodi Notarius nullam fecerit protestationem in actis suæ superuenientis exemptionis, sicque videatur renunciasse suo priuilegio, cùm tamen non potuerit renunciare, tanquam habens implicatum ius S. Officij, fecerit que contra prohibitionem; ideò non solùm mandatum contra ipsum executum est nullum, sed etiam ipse Notarius meretur puniri, vel priuatione priuilegij, vel alijs pœnis arbitrarijs.

CONSVLTATIO XCI.

1 *An damnati ad triremes in Tribunali S. Officij siue in perpetuum, siue ad tempus, sint degradandi?*

2 *Et an degradatio debeat esse actualis, siue verbalis, siue nullo modo facienda sit? Vbi cursim recensentur casus, in quibus infertur pœna degradationis, & alia scitu minimè indigna?*

AD primum affirmatiuè, si condemnantur propter crimen hæresis. Sic Doctores loquentes de damnatis ad perpetuos carceres, præsertim Pegna *in direct. p. 3. com. 46. num. 202. lit. F. §. & consequenter*, vbi subdit, sic decisum fuisse ab Vrbano IV. in quodam rescripto, quod ibi refert. Probatur *ex cap. 1. de hæret. in 6.* & docent *ibi* Glos. *sub init.* Archid. *n. 2.* Gemin. *n. 3.* & Franch. *num. item 2.* ac etiam ex Constitutione Alexandri IV. apud Pegnam *loc. alleg.* & in specie de damnatis ad perpetuas triremes affirmant Pegna *d. n. 202.* Campeg. ad Zanchin. *de hæret. cap. 20. litt. G. verbo Pœnas*, & alij. 1

Si verò damnantur ob aliud crimen, quàm ob crimen hæresis, licèt nonnulli cum Albertino *in d. cap. 1. de hæret. in 6. n. 27. & 28.* affirment, probabiliùs tamen alij cum Francho in eo *cap. num. 2.* negant ita, vt Clericus debeat tantùm degradari, quando condemnatur ad perpetuos carceres, vel ad perpetuas triremes ob crimen hæresis, non autem ob alia crimina. 2

Ad secundum quoad damnatos in perpetuum ad triremes esse de iure actualiter degradandos, respondendum videtur. Quoniam talis pœna morti æquiparatur per ea, quæ habet Innocentius *in cap. Qualiter, & quando 2. de accus.* quem sequitur Auctor Repertorij Inquisitorum, *v. Carcer, §. quotuplex sit carcer*, Franch. *in rubr. de testam. lib. 6. n. 27.* citans Bartolum *in l. 2. ff. de publ. iudic.* & in hac specie tradit Pegna *in 3. par. Director. Comm. 46. litt. B. §. de eo*, quam sententiam sequutus antea est Campegius apud Zanchin. *c. 20. circ. fin. vers. Obserua denique*, eamque verissimam appellat Pegna *loc. cit.* 3

At nihilominùs tenendum est, eos, qui ad perpetuum carcerem, vel in perpetuum ad triremes condemnantur, non esse solitum actualiter degradari, sed regulariter cum illis dispensari solet, vt verbaliter tantùm degradentur. Ita testatur idem Pegna non solùm de praxi, sed etiam de benignitate Sanctissimi Tribunalis laudabiliter introducta. Quod multò magis asserendum est in damnatis ad tempus. 4

Fauent huic sententiæ declarationes S. Congregationis eiusdem S. Officij, quæ sic se habent. Degradatio actualis aliquando imponitur ijs, qui ad triremes perpetuas damnantur 25. Maij 1552. & 13. Aprilis 1595. Interdum tamen damnati ad tempus fuerunt etiam actualiter degradati, 20. Nouembris 1553. & 31. Augusti 1600. & 15. Aprilis 1595. De stylo tamen solent magis verbaliter, quàm actualiter degradari, etiam qui damnantur in perpetuum, vt 14. Februarij 1613. Vndè Sanctissimus dixit, non esse in vsu, quod rei actualiter degradentur, etiam si ageretur de damnato ad triremes in perpetuum, nisi puniantur vltimo supplicio, vt 25. Iunij 1613. Quandoque verò tales fuerunt condemnati simpliciter absque alia degradatione, vt patet luculenter pluribus exemplis sub 5. Iunij 1625. Hinc ad exequendam pœnam triremium ad tempus non esse necessariam degradationem ne verbalem quidem, & si non in materijs S. Tribunalis, censuit S. Congregatio Episcoporum in Agrigentina 12. Ianuarij 1604. Ad perpetuam 5

verò

verò requiritur degradatio solùm verbalis à Pio V. *constitut. 5. Cum primum Apostolatus* §. 10. quæ est contra blasphemos tam simplices, quàm hæreticales; quia generaliter loquitur. Ratio autem illa esse videtur, quia dum in iure imponitur pœna depositionis, siue degradationis, & nil aliud exprimitur, intelligi debet de verbali, Henriq. *lib. 13. de excomm. cap. 55. num. 5.* Diaz *in pr. cap. 148. num. 4.* passimque alij. In pœnalibus namque, & odiosis mitiorem, & benigniorem partem amplecti debemus. In hoc autem casu non exprimitur; atque adeò intelligendum est de verbali.

6 Clericum autem hæreticum esse degradandum, quando traditur Curiæ seculari, firmant Clar. *in* §. *fin. q. 36. n. 35.* Couar. *in pr. q. 32. n. 2.* Scac. *de iudic. lib. 1. c. 11. num. 76. & cap. 98. num. 4.* Scapp. *de iur. non script. lib. 5. c. 140. num. 10.* Diaz *cap. 97. num. 4.* & ibi Salzed. Bobadil. *lib. 2. c. 18. n. 52. & 76.* Farinac. *lib. 1. q. 8. num. 78.* & alij communiter. Probatur ex *cap. Ad abolendam,* §. *Præterea de hæret.* ibi: *Totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur,* docentque ibi Host. *num. 6.* Zabarel. *in princ.* Abb. *num. 1. & 5.* Anchar. *n. 4.* Anan. *num. 6.* Ioan. Andr. *sub init.* Et Butr. *num. 1.* item ex *cap. Excommunicamus 1.* §. *damnati de hæret.* ibi: *Clericis prius à suis Ordinibus degradatis,* ac tandem ex Constit. Innocentij IV. & Nicolai III. *incip. Nouerit Vniuersitas,* §. *damnati,* & ex Constit. Martini V. *Inter cunctas,* §. *similiter Clerici.*

7 Porrò degradationem realem meretur crimen hæresis, læsæ Maiestatis, vexationis in S. Officium latæ per modos expressos à Pio V. *Constit. 83. Si de protegendis,* falsificationis litteratum Apostolicarum, ac sigilli Regij, conspirationis in proprium Episcopum, homicidij, præsertim qualificati per insidias, industriam, seu proditionem, parricidium, fratricidium, combustionis Ecclesiarum, assassinij, sodomiæ sæpiùs exercitæ, præcipuè quando quis est incorrigibilis. Verùm Clericus, qui falsificauit sigillum Regium, licèt degradetur, non tamen traditur Curiæ seculari, sed ei character imprimitur, quo inter alios cognoscatur, ac mittitur in exilium extra prouinciam *cap. Ad audientiam 3. de crim. falsi.* Item Monetarij, qui aureas, vel argenteas monetas tondere, vel fabricare, colorare, vel aliàs adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas scienter erogare, aut exponere præsumunt, Vrbanus VIII. *constit. 75. In suprema,* §. 3. Sacerdos siue secularis, siue regularis propter carnale sacrilegium cum Moniali perpetratum, maximè frequentatum actualiter degradandus est, & ad perpetuas triremes transmitti, ita mandante Gregorio XIII. ex declaratione S. Congregationis Episcoporum in Salernitana 12. Decembris 1583. & in vna Aquileiæ 31. Martij 1618. Sic quoque non ordinatus celebrans, vel sacram Confessionem audiens, realiter ab Ordinibus, si quos habet, est degradandus, dummodò sit maior viginti annis, Vrbanus VIII. *constitut. 79. Apostolatus officium.* Si tamen absolutionem non est impertitus, quidam arbitrantur mitiùs puniendum, vt per Dian. *par. 4. tr. 7. resol. 11. & 12.* Idem dicendum de abortu fœtus animati, & solicitantium in confessione, si delicti qualitas id exegerit. Astrologi etiam Iudiciarij, qui de statu Reipublicæ christianæ, vel super vita, aut morte Romani Pontificis, aut consanguineorum eius vsque ad tertium gradum iudicia facere audent, & eos de huiusmodi rebus consulentes actualiter degradandi, Vrbanus VIII. *const. 112. Inscrutabilis.*

8 Verbalem verò degradationem meretur adulterium, concubinatus post monitionem perseuerans, stuprum, incestum, furtum, periurium, homicidium dolosè perpetratum siue mediatè, siue immediatè, reuelatio confessionis, delictum, quo Parochus permittit proprium parochianum decedere sine baptismo, aliaque maxima, & atrocia, quæ inferunt irregularitatem. Qui celebrat, aut celebrari mandat, aut consulit Missas Defunctorum pro viuentibus, vt moriantur. Videndi Couar. *pr. q. 32.* Farinac. *lib. 1. q. 8. num. 47. 57. & 58.* Diaz *in pr. crim. can. cap. 97. num. 4.* & ibi Salzed. *& in addit. cap. 139.* Garz. *de nobilit. glos. 9. num. 29.*

9 Depositio autem, seu degradatio verbalis triplex est. Prima qua quis priuatur in perpetuum officio, & beneficio Ecclesiastico, non tamen priuilegio clericali scilicet fori, canonis, & bonorum. Huius forma habetur *in cap. veritatis in fin. de dol. & contum.* & docent communiter Canonistæ *in cap. At si Clerici, de iudic.* Diaz *in pr. cap. 138. n. 1.* Menoch. *de arbitr. cas. 415. à num. 6.* Sayr. *lib. 5. de censur. cap. 20. num. 10.* Layman. *lib. 1. tr. 5. par. 3. tit. de suspens. cap. 6. num. 3.* Quæ pœna aliquando in iure canonico est latæ sententiæ, vt de Clerico celebrante in censura est textus *in cap. Clerici, de Cler. excom. minist.* Sed in hoc casu ex æquitate hæc pœna non est exequutioni demandanda, nisi præuia monitione canonica, vt per Sayr. *lib. 2. cap. 5. num. 7.* & Diaz *cap. 33.* Etenim olim hæc pœna depositionis Clerici sic celebrantis erat quidem latæ sententiæ, nunc verò id ius est moderatum, vt per Sayr. *ibid.* Hinc sequitur, quod celebrans in excommunicatione publicè in contemptum clauium, seu malitiosè, fit infamis infamia iuris, & consequenter ex alio capite est irregularis; quia omne crimen depositione dignum, si fuerit notorium, reddit infamem infamia iuris, & irregularem, Sayr. *lib. 7. cap. 12. num. 12.* Maiol. *lib. 5. cap. 12. num. 2.* vbi de celebrante in contemptu clauium. Qua in re aduertendum, aliquem celebrasse in contemptum clauium, aliter accipi in formula dispensationis S. Pœnitentiariæ. Ibi enim intelligitur de contemptu formali potestatis Ecclesiæ. Vndè quando conceditur dispensatio ei, qui celebrauit in censura, semper excipitur, *non tamen in contemptum clauium.* De iure autem communi intelligitur etiam de contemptu materiali, & interpretatiuo. Vide Rotam *dec. 438. num. vltim. par. 2.* Posth. Farinac. ac Diaz, ibique Salzed. *d. cap. 33.* Vbi plures limitationes.

Sic quoque Clerici, qui fuerint deprehensi falsarij, omnibus officijs, & beneficijs ecclesiasticis perpetuò sunt priuati ipso iure, vt *in cap. Ad falsariorum de crim. falsi.* & de communi testatur Azor. *par. 2. lib. 7. cap. 17.* §. *Quintum crimen,* & docet Garz. *de benef. p. 1. cap. 10. num. 170.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. glos. 15. num. 73.* & sic sunt ipso iure depositi. 10

Item Clerici scienter præsumentes receptare, vel defendere, vel fauere personæ, vel credere, vel dogmatizare dogmata alicuius hæretici deprehensi, vel confessi, vel conuicti, si hæreticus iste sit Episcopus, vel Cardinalis, vel Legatus, aut Comes, vel Baro, vel Dux, vel Imperator, incurrunt eo ipso priuationem Ecclesiarum, beneficiorum, dignitatum, & officiorum, & si sint laici, incurrunt excommunicationem latæ sententiæ, & iuris infamiam, ac fiunt intestabiles, & tam ipsi, quàm Clerici incurrunt priuationem dominiorum suorum, & bonorum omnium, & bona ista primo occupanti Catholico conceduntur ex Constitutione 19. Pauli IV. §. 5. quæ licèt non reperiatur publicata, tamen fuit publicata ex Bulla Pij V. 22. §. 3. in qua fuit confirmata, vt notat Cherubin. *in apostil. ad d. Constit. Pauli IV.* 11

Ad hanc depositionem infligendam non requiritur illa solemnitas, seu numerus, & consensus Prælatorum, prout requiritur ad degradationem verbalem, sed sufficit ipsa lex, vel sententia Episcopi, etiam sine consensu Capituli, vt colligitur ex *d. cap. Veritatis,* & expressè habet Pontificale Romanum *tit. ordo suspensionis,* §. *circa depositionem,* vbi sic ait esse consuetum. Idemque testatur Clar. §. *fin. q. 74. vers. sed quæro,* & docent Ioan. Andr. Gemin. Franch. & Anchar. *in cap. 2. de pœn. in 6.* Sayr. *lib. 5. de censur. cap. 22. num. 7.* Menoch. *vbi supra num. 13.* ac Suar. *de cens. disp. 30. sect. 1. num. 18.* Et potest ferri hæc sententia etiam à Vicario generali ex commissione Episcopi, Sbroz. *de offic. Vicar. lib. 2. q. 157. num. 8.* Layman. *lib. 1. tr. 5. par. 3. tit. de suspens. cap. 6. num. 5.* Sed nullus Ordinarius potest infligere pœnam depositionis, nisi in casibus à iure expressis, Sayr. *loc. cit. cap. 21. num. 5.* qui recenset casus istos, & aduertit *num. 1.* neque in omnibus casibus per antiquos Canones expressis hodie hanc sententiam posse proferri, cùm ob humanam fragilitatem multum sit de antiquo rigore laxatum, *can. fraternitatis tuæ 34. d.* Regulariter autem loquendo degradationis nomen in iure prolatum intelligendum est de hac pœna depositionis simplicis, nisi aliud appareat, vt per Abb. *in cap. Tuæ, de pœn.* ac Menoch. *loc. cit. num. 5. & 18.* 12

Secunda species depositionis verbalis est illa, quæ propriè dicitur degradatio verbalis præparatoria ad degradationem actualem, & deponit Clericum ab omni ordine, & beneficio, & ab omni priuilegio Clericali, & requirit certum consensum Prælatorum, seu Ecclesiasticarum personarum, de qua in *cap. Nouissimus, de verb. signif. d. c. 2.* 13

de pœn.

de pœn. in 6. & Trident. *sessione.* 13. *cap.* 4. *de reform.* Et hæc pœna semper requirit sententiam specialem ferendam.

14 Tertia species depositionis verbalis est absoluta, & totalis. Participat enim de vtraque supradicta; siquidem priuat omni quocumque priuilegio Clericali, & non exigit vlterius depositionem actualem, sed ipsa est actualis depositio, seu delegatio virtualiter, & æquiualenter, seu fictione iuris, vt ait Menoch. *d. cas. num.* 415. *num.* 27. Carrer. *in prax. tit. de degrad. num.* 13. Et hæc pœna frequenter in iure etiam reperitur latæ sententiæ, vt de Clerico procurante abortum fœtus animati, effectu subsecuto, est Constit. Sixti V. & Gregorij XIII. & tradit Farinac. *quæst. crim.* 122. & 151. De Clerico assassino est *cap.* 1. *de homic. in* 6. ac de communi testatur Farinac. *q.* 123. *n.* 13. De Clerico spoliante eligendum in Papam est Decretum Concilij Constantiensis celebrati anno 1415. sess. 41. De Clerico, qui Aduersarium suum in causa siue Ecclesiastica, siue laicali, siue mixta vertente in Romana Curia, vel Aduersarij Procuratorem, Aduocatum, vel causæ Auditorem, Iudicem, testem, Notarium præsumpserit minis afficere, inuadere, verberare, mutilare, vel occidere per se, vel per alium quomodolibet eiusdem causæ occasione, aut si quis taliter delinquentem receptauerit, defenderit, occultauerit, eique consilium, auxilium, vel fauorem dederit per se, vel per alium incurrit eo ipso primò excommunicationem latam in Bulla Cœnæ Domini, reseruatam Papæ, & in pœnam amissionis omnis iuris, & actionis in ea causa. Quod si mors, aut membri mutilatio à prædictis causata fuerit, incurrit tam principalis, quàm cooperans, vt supra, eo ipso pœnam depositionis ab omni dignitate, officio, ordine, & beneficio, ac læsæ Maiestatis pœnas, eorumque officiorum, & beneficiorum dispositio Sedi Apostolicæ reseruatur, & sunt eo ipso in suis bonis omnibus à cunctis perpetuò diffidati, banniti, & infames, atque inhabiles ex Bulla Alexandri Sexti, quæ incipit *Ineminenti* in Bullario Cherubini. De Clerico ordinato falsis dimissorijs est Bulla 33. Vrbani VIII. incipiens, *Secretis*, §. 4. Ac denique ex Bulla 72. Pij V. *Horrendum*, omnes Sacerdotes, & alij Clerici seculares, vel Regulares cuiuscunque gradus, & dignitatis sodomiam, hoc est, dirum nefas exercentes ipso facto sunt priuati omni priuilegio clericali, omnique officio, & dignitate, ac beneficio ecclesiastico, & per Iudicem Ecclesiasticum degradati tradendi sunt Curiæ seculari puniendi.

15 Prædictas autem pœnas depositionis verbalis latæ sententiæ ex ipso iure incursas non ligare in foro conscientiæ ante declaratoriam cum communi, ac probabiliori sententia docent Henriq. *lib.* 14. *cap.* 5. *num.* 1. *in comm. lit. F. & lib.* 13. *cap.* 56. *num.* 2. Auil. *p.* 7. *disp.* 4. *dub.* 7. §. *Circa quam*, Suar. *de censur. disp.* 31. *sect.* 4. *num.* 22. Graffius, Rodericus, Vgolinus, Toletus, & Ledesma apud Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 197. quamuis idem Garzias ibi contrarium teneat cum Nauarro. Adde, quod neque pro foro externo degradatio illa ipso iure lata, & incursa vim habet ante declaratoriam Iudicis Ecclesiastici. Vndè non poterit Iudex secularis interim procedere contra Clericum ipso iure degradatum, seu priuatum omni priuilegio Clericali secundùm veriorem sententiam, & in praxi receptam, quam tradit etiam Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 20. *num.* 16. *in fin.* Neque huiusmodi degradatio incursa in casu occulto per se reddit degradatum irregularem, nisi vlterius à iure illi sit imposita talis pœna, Henriq. *lib.* 13. *cap.* 36. *litt. M.* Nauar. *cap.* 27. *n.* 248. Auil. *de censur. loc. cit.* & alij apud Garz. *vbi supra*; quamuis contra, quod reus in tali casu fiat irregularis in foro conscientiæ, teneant Garz. *ibid.* & Sanchez *in decalog. lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 7.

16 Notandumque, quod Episcopus super pœna depositionis, & degradationis latæ sententiæ à solo officio, & beneficio ex ipso iure canonico incursa, quando scilicet non est peruentum ad actualem degradationem, si hæc pœna sit lata ob delictum grauius adulterio, non potest dispensare. Si autem sit lata ob delictum non grauius adulterio, poterit ex causa rationabili dispensare per textum *in cap. At si Clerici*, §. *de adulterijs*, ibique Canonistas communiter *de iudic.* Alter. *tr.* 2. *de suspens. disp.* 2. *cap.* 9. *col.* 7. Bellet. *tit. de fauor. cler. person.* §. 10. *num.* 9. Ricc. *resol.* 221. Super pœna verò degradationis, scilicet priuationis omnis priuilegij clericalis, non potest dispensare, quia æquiualet degradationi actuali, super qua Episcopus non potest dispensare, seu restituere degradatum, *cap. si lapsis, c. si semel* 50. *d.* Syluest. *v. degradatio num.* 10. ac Barbos. *alleg.* 110. *in fine* cum ibi allegatis. Et quia ex ipsa pœnæ huius grauitate illud delictum grauius adulterio à iure æstimatur. Vndè poterit dispensare in ijs casibus super pœna infamiæ, vel irregularitatis, vel inhabilitatis, vel depositionis verbalis, non autem super priuatione beneficij, vel officij, vel bonorum priuatione post executionem factam Iudicis ministerio ex *d.* §. *de adulterijs*, & ita tenet Abb. *ibi n.* 6. Dec. *num.* 48. Anchar. *num.* 11. Hyppol. *n.* 65. 68. Rodriq. *q. regul.* 24. *ar.* 17. *tom.* 1. qui plures alios adducit, & sequitur Suar. *de censur. disp.* 29. *sect.* 1. *n.* 21. vbi ait communem, Bonac. *de cla. sur. q.* 1. *pun.* 5. *n.* 5. Henriq. *lib.* 14. *c.* 19. *n.* 2. Sanch. *in decal. lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 77. vbi appellat communem, & rationem assignat Rodriquez eo loco, quia cùm sint ea minora crimina frequentiora, consulendum fuit, ne tam frequenter necessarius esset recursus ad Sedem Apostolicam. Quam sententiam veriorem puto, quamuis Archid. *in cap. licet Canon. de elect. in* 6. & Felin. *in d.* §. *de adulterijs, num.* 4. contrarium teneant, nempè facultatem concessam Prælatis dispensandi super minoribus criminibus. non intelligitur quoad pœnas latæ sententiæ, seu ipso iure incursas. Hinc sequitur, quod Episcopus potest dispensare super adulterio, furto, sacrilegio, periurio, falso testimonio, non autem super hæresi, simonia, homicidio, & similibus. Quia illa sunt minora crimina, hæc autem maiora, Abb. *in cap. Cum te, de sent. & re iudic.* Gemin. & Præpos. *in cap. Euphemium* 2. *q.* 3. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 62. §. *vlt.* Sayr. *lib.* 7. *de censur. c.* 11. *num.* 15. *& c.* 12. *n.* 3. *in fin.* Iudicantur autem hìc crimina grauia, non leuia, non theologicè, id est à virtute, cui opponuntur, sed à pœnæ grauitate, qua puniuntur, Butr. *in d.* §. *de adulterijs*, ibique Abb. *num.* 7. Anan. *num.* 13. alijque Doctores communiter. Aliàs enim sacrilegium est grauius adulterio secundùm speciem, non tamen secundùm pœnam, idcò Episcopus in illo dispensat, *cap. fin. de furt.*

Dignumque obseruatione est, quod pœna depositionis 17
à beneficio est fortior, quàm simplex priuatio. Quia depositio inuoluit perpetuam incapacitatem, seu inhabilitatem ad illud per nouam prouisionem obtinendum, nisi super ea dispensetur. Simplex autem priuatio etiam pœnalis non facit inhabilem ad recuperandum per nouam collationem, Suar. *de censur. disp.* 30. *sect.* 1. *num.* 6. Item quod depositus ab officio, si celebret, non fit ex hoc irregularis. Vndè apparet, depositionem differre à perpetua suspensione, Sayr. *lib.* 4. *c.* 1. *num.* 26. *& lib.* 7. *c.* 9. *num.* 20.

CONSVLTATIO XCII.

Quot, quasue pœnas incurrat Religiosus laicus professus Latinus, qui dimittens habitum regularem ab Episcopo græco schismatico se facit græco ritu ordinari? Et reuersus ad Religionem, quomodo sit tractandus?

PRincipio tenendum est tanquam certum, schismati- 1
cum Sacramenta Ecclesiæ verè, atque integrè conferre, dummodò ea conferat in forma Ecclesiæ. Ita ex *cap. ostenditur, de consecr. d.* 4. *cap. præter*, §. *verum*, & §. *ad hoc* 22. *d.* ibique Glos. *in v. formam*, *cap.* 1. *de schism.* in quo licèt dicatur ordinationes factas ab Episcopos chismatico esse irritas, id tamen intelligendum est, non quoad substantiam, sed quoad vsum ordinum, vt notant ibi Doctores communiter cum Glossa, præsertim Innoc. Host. Butr. Abb. & Boich. tradit que Suarez *de censur. disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 61. clarissimè ex *cap.* 2. *eodem tit.* ac docet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 39. *ar.* 3. Augustin. Triumph. *de potest. Pap. quæst.* 25. *art.* 3. Turrecrem. *de Eccles. lib.* 4. *par.* 1. *cap.* 7. Sot. *lib.* 4. *sent. dist.* 13. *ar.* 7. ac Theologi omnes.

Et quidem duplex est potestas. Altera sacramentalis. 2
Altera iurisdictionalis. Sacramentalis est, quæ per aliquam consecrationem acquiritur, vt puta potestas characteris, quæ consistit in conficiendo corpore Christi, in Sacros Ordines, ac cætera Sacramenta conferendo, Glossa, Abbas, & alij *in d. cap.* 1. *de schism.* Iurisdictionalis est, quæ confertur per simplicem hominis iniunctionem, vt puta potestas excommunicandi, absoluendi, & indulgentias concedendi. Inter has duas potestates illa est differentia,

quod

quod poteſtas Sacramentalis confertur per characterem indelebiliter à Deo, *cap. 1. qui Cler. vel vou.* Hoſt. Butr. Abb. Anan. & reliqui *in d. cap. 1. de ſchiſm.* ille cohæret, velut nota quædam, & ſignum corporale, *cap. quod quidem 1. quæſt. 1.* ideòque remanet ſemper immobilis ſiue homo labatur in ſchiſma, ſiue in hæreſim, D. Thom. *loc. citat.* & Triumph. *d. q. 25. ar. 3.* ſubdens, quod Eccleſia non poteſt hanc poteſtatem ab homine auferre, id quod etiam affirmant Archid. *in cap. 2. num. 3. de pœn. in 6.* Franch. *ibidem num. 4.* & Doctores *in cap. 2.* præcipuè Anchar. *n. 4. de Cler. excommun.* Poteſtas verò iuriſdictionis poteſt aliquando reuocari.

3 Hinc ſchiſmaticus in Sacramentis miniſtrandis non conſideratur, vt inſtrumentum Eccleſiæ, ſed tanquam inſtrumentum Dei, vt inquit D. Thomas loco allegato, nec poteſt ab Eccleſia impediri. Tum quia hic eſt effectus characteris impreſſi per ipſum Deum. Tum etiam quia talis effectus non poteſt impediri per quamcunque culpam conferentis, *cap. veſtra de cohab. Cler. & mul.* D. Thom. *ibid.* Butr. *in d. cap. 1. ſub num. 8. de ſchiſm.* & Abb. etiam ibi *col. 2. circa fin.* Vndè quando Sacramenta adminiſtrantur à ſchiſmatico ſecundùm formam Eccleſiæ, eo quia intendit facere, quod facit Eccleſia, tunc Sacramenta, quæ vltra gratiam non expectant aliam executionem, cuiuſmodi ſunt confectio corporis Chriſti, Baptiſmus, & Vnctio Sacra, valida ſunt, quamuis recipientes ab eis peccent mortaliter, niſi in caſibus à iure permiſſis, de quibus 34. *d.* §. *Verum*, Abb. *in d. cap. 1. col. fin. verſ. ſecundo caſu*, Soccin. *num. 6. de ſchiſm.* Sacramenta verò, quæ vltra gratiam deſiderant executionem, prout eſt Sacramentum Ordinis, licèt reſpectu characteris valeat, quia cùm ille ſit impreſſus in animam, etiam à Schiſmaticis confertur, Gloſ. *in d. c. 1. v. irritas*, ibique Abb. *col. fin. in princ.* reſpectu tamen executionis non confertur, niſi Sacramentum fuerit receptum ex ignorantia probabili, Innoc. Butr. Anan. & Abb. in ſæpè alleg. *cap. 1. de Schiſm.* Hæc tamen ignorantia tandiù ſuffragatur, tandiù durat probabilitas, poſtquam autem res patefiet, requiritur diſpenſatio, Hoſt. Butr. Abb. & Soccin. *in d. cap. 1.*

4 Non obſtat, quod verè Sacramenta non niſi in Eccleſia reperiantur. Schiſmatici autem omninò extra Eccleſiam ſunt, vt probant vnanimiter Patres relati à Bellarmino *lib. 3. de Eccleſ. cap. 5.* quibus adde Iacobac. *de Concil. lib. 7. ar. 1. ad 3. dub.* Port. Imol. *conſ. 164. n. 17.* Decian. *tr. crim. lib 5. cap. 67. num. 20.* & Farinac. *de hæreſ. q. 174. §. 2. n. 45.* Nam id multipliciter poteſt intelligi. Primò, vt extra Eccleſiam non ſint Sacramenta, nempè extra formam Eccleſiæ, ſicuti interpretatur Gloſſa *in cap. Extra Eccleſiam 1. q. 1.* Quæ enim extra formam Eccleſiæ conficiuntur, nullatenus ſunt Sacramenta adeò, vt per ea ne character quidem imprimatur, *cap. 1.* cum ibi notatis, *de baptiſm. c. detrahi 1. q. 1.* Gloſ. *in d. c. 1. v. irritas de ſchiſm.* paſſimque omnes ſupracitati. Secundò extra Eccleſiam non dantur Sacramenta quoad hoc, vt propitia ſint Deo, quia Schiſmatici, & cæteri ſimiles quanquam verè conficiant Sacramenta, illa tamen & Deo diſplicent, & non afferunt propitiationem, & ſic non ſunt Sacramenta quoad virtutis effectum, *d. cap. præter*, §. *cæterum* 32. *d. cap. quod quidam* §. *quamuis poſſit*, & §. *Sciendum 1. quæſt. 1.* Triumphus *loc. cit.* & Sot. *in 4. diſt. 13. ar. 8.* Tertiò extra Eccleſiam non dantur Sacramenta vera, intellige de veracitate reſpectu vſus legitimi, quem neque hæretici, neque Schiſmatici habent, non autem reſpectu ipſorum Sacramentorum, D. Thom. 2. 2. *quæſt. 39. art. 3. in fin.* Sicque intelligenda ſunt iura, quæ dicunt extra vnitatem Eccleſiæ non accipi Spiritum Sanctum, vt *cap. loquitur* 18. 24. *quæſt. 1.* Illos carere poteſtate ligandi, atque ſoluendi, qui vnitatem Eccleſiæ catholicæ non tenent, *cap. omnibus* 20. 24. *quæſt. 1.* Non conſecrare, nec conſecrari in ſchiſmate conſtitutum, *cap. pudenda* 33. *q. 1.*

5 Epiſcopus igitur Schiſmaticus etiam denunciatus, licèt validè non abſoluat, neque alia præſtet, quæ à poteſtate iuriſdictionis pendent; nihilominùs validè agit ea, quæ pendent tantùm à poteſtate Ordinis, vnde validè conficit Sacramentum Euchariſtiæ, & Ordinis Sacramentum confert. Quia hæc duo requirunt tantùm poteſtatem Ordinis, quæ inamiſſibilis eſt fundata in charactere impreſſo indelebiliter in anima.

6 His prænotatis, ſuſpenſionem primò incurrit à diuinis Religioſus, qui in ſtatu Apoſtaſiæ à Religione ordines ſuſcipit Sacros. Nam ex *c. fin. de apoſt.* eſt perpetuò ſuſpenſus, etiam reuerſus ab exercitio Ordinum taliter ſuſceptorum, niſi à Papa diſpenſetur, ibi Gloſſa notat *v. diſpenſatione*, Sanchez *lib. 6. in Decal. c. 8. n. 24.* & Suar. *tom. 4. de relig. lib. 3. c. 1. num. 29* Qua in re notandum, quod iſta non eſt propriè ſuſpenſio, ſed quoddam Canonicum impedimentum, & ſpecies irregularitatis; vndè in ea celebrans, habitu retento, non fiet irregularis, Bonac. *de Clauſur. q. 2. pun. 11. §. 4. num. 10. & ſeq.* & eſt irregularitas partialis, ideſt quoad ordinum ſic malè ſuſceptorum exercitium, non autem quoad alios benè ſuſceptos, Sanch. *n. 24.*

Secundò ſuſpenſionem aliam incurrit, etiam hodie Apoſtata, ſi ordines recipiat in Apoſtaſia, quatenus ordinatur ſine commendatitijs ſui Prælati, & abſolutio reſeruatur arbitrio Ordinarij ipſius ex Trid. *ſeſſ. 23. c. 8.* 7

Tertiò irregularis efficitur Apoſtata, ſi celebret in Ordinibus Sacris, habitu dimiſſo, ſcilicet in excommunicatione, vel in ſuſpenſione incurſa ob ordines ſuſceptos ſine commendatitijs ſui Prælati, aliàs non erit irregularis, vt per Suar. *d. tom. 4. de relig. lib. 3. c. 1. num. 28. & de cenſur. diſp. 31. ſect. 5. num. 5.* Filliucius autem *tr. 20. num. 250.* & Maiol. *lib. 2. cap. 1. num. 15. §. Apoſtaſia*, inquiunt eſſe irregularem, quandiù manet in eo ſtatu, & probatur *c. fin. 50. d. & cap. Cum illorum, de ſent. excommun.* Sed non eſt propriè irregularitas, cùm tollatur ſine diſpenſatione, vt per Garz. *de benef. p. 7. c. 8. n. 65.* Eſt tamen Canonicum impedimentum inhabilitans, ſicut irregularitas, quandiù durat, & impediens ordinum omnium exercitium, vt per Maiol. & Filiuc. *locis citatis*. 8

Quartò cùm ſit ordinatus ab Epiſcopo græco ritu græco, non recipit Ordinis executionem, vt colligitur ex *c. Quod translationem de temp. ordinat.* videlicet eſt ipſo facto ſuſpenſus, vt alibi dixi. 9

Quintò cùm recipiat Ordines ab Epiſcopo ſchiſmatico vitando, ſeu non tolerato ab Eccleſia, eſt eo ipſo ſuſpenſus ab executione Ordinis ſic ſuſcepti *per c. Daibertum 1. quæſt. 6. cap. 2. de ordinat. ab Epiſc. qui renunc. d. cap. 1. & 2. de ſchiſm.* Suar. *d. diſp. 31. ſect. 1. num. 61. & 64.* cum *ſeq.* Coninch. *diſp. 35. dub. 6.* Filiuc. *tr. 17. num. 80.* Sayr. *lib. 4. de cenſur. c. 14. num. 1.* qui plurimos allegat. Quod ſi promotus ignorauerit totaliter vitium ordinantis, tunc non eſt propriè ſuſpenſus, neque irregularis, ſed impropriè, quatenus ante diſpenſationem peccat miniſtrando in ſuſceptis, Suar. *num. 62.* Coninch. *num. 34.* Si autem mala fide ſcienter, poteſt cum eo diſpenſare Prælatus regularis. Si non ſit Religioſus profeſſus, ſolus Papa cum eo diſpenſare poteſt. Si verò ex ignorantia craſſa, vel ſupina, poterit eius Epiſcopus diſpenſare ex *d. cap. 2. de ordin. ab Epiſc. & cap. 2. de ſchiſm.* Tolet. *lib. 1. cap. 68. num. 5.* Sayr. *num. 2.* Diaz. *in pr. cap. 28. in fin.* Sanch. *opuſc. lib. 2. c. 3. dub. 104. n. 44. & 45.* & declarauit S. Congregatio Inquiſitionis 16. Nouembris 1607. inquiens ordinatos ab Epiſcopo ſchiſmatico non poſſe in ordinibus ſuſceptis miniſtrare, niſi obtenta diſpenſatione Apoſtolica, & 3. Aprilis 1614. declarauit cum Græcis ordinatis ad Ordines Sacros ab Epiſcopo Schiſmatico poſſe diſpenſari ſuper irregularitate, præuia fidei profeſſione. Et 29. Auguſti 1624. declarauit, Græcos ordinatos ab Epiſcopo ſchiſmatico celebrantes eſſe ſuſpenſos, & irregulares, & diſpenſationem eſſe Sedi Apoſtolicæ reſeruatam. Et 7. Februarij 1613. Græcus ordinatus ab Epiſcopo ſchiſmatico fuit habilitatus ad executionem ſuorum ordinum in ritu græco tantùm. Et 7. Decembris 1622. Græci catholici, qui ſuſceperunt Ordines ab Epiſcopis Schiſmaticis, ignorantes eſſe ſchiſmaticos, fuerunt expediti cum profeſſione fidei. 10

Sextò ex Bulla Clementis VIII. 63. *Cùm ad regularem* §. 34. confirmata decreto Vrbani VIII. de quo in Bullario *Conſtit. 26.* eiuſdem, qui ab initio admittuntur ad habitum, & Nouitiatum pro laicis, non poſſunt poſtea, etiam durante Nouitiatu, ad ſtatum Clericorum transferri, ſed ſolùm ad laicorum profeſſionem admitti poſſunt. Vndè apparet, eos eſſe irregulares ratione obligationis ad ſtatum laicorum, ſeu ratione aſſumptionis ſtatus incompoſſibilis cum ſtatu, & ordine clericali, & facit *c. infames 6. q. 1.* vbi qui Curiæ ſeruiunt, tali ſcilicet ſeruituti addicti non poſſunt promoueri, *c. 1. & 2. d. 54.* & ſicut miles ratione iuramenti præſtiti, & aſſumpti muneris non poteſt promoueri, ita neque laicus Religioſus ratione ſtatus illius aſſumpti. Neque po- 11

teſt

test Superior, seu Prælatus dispensare, sed solus Summus Pontifex. Vndè laici sine licentia Papæ promoti, sunt deiciendi à statu clericali, & in ordinem laicorum redigendi, vt patet ex Bulla Leonis X. de qua Sorbus in *comp. v. laici fratres* §. 4. Roderic. *q. regul.* 42. *ar.* 19. *tom.* 1. Promoti autem, etiam vsque ad Sacerdotium absque tali licentia, omni honore clericali priuandi sunt, nec permittendi Canonicum officium Clericorum persoluere, sed ad merum statum laicalem omninò reducendi sunt, preces laicorum religiosorum ex eorum Regula recitantes, Roderic. *d. ar.* 19. *& in addit. sum. cap.* 194. *v.* 13. Suar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 7. Villalob. *tr.* 24. *diff.* 9. *num.* 11. alter Roder. *in comp. resol.* 24. *num.* 21. ac Portel. *in dubio Regular. v. Horæ Canonicæ num.* 4.

CONSVLTATIO XCIII.

IVdæus supponens dedisse libellum repudij in Iudaismo vxori hebrææ, cum qua matrimonium non consumauerat, Christianus factus, & continere non valens vult contrahere matrimonium cum Christiana, viuente adhuc vxore hebræa. Quæritur

Primò. An ex dicto libello repudii fuerit dißolutum dictum matrimonium non consummatum?

Secundò. Quid requiratur ad effectum dißoluendi dictum matrimonium, ex quo dictus hebræus christianam fidem amplexus est, & transire cupit ad secunda vota cum muliere christiana.

Tertiò. Maximè verò degente in remotißimis partibus eius vxore hebræa? Vbi multa de libello repudii.

1 AD primum. Multi putant, non fuisse licitum Iudæis dimittere, seu repudiare suas vxores, sed solùm permissum, vt impunè id facerent ad maius malum euitandum. Ita Magister *in* 4. *d.* 33. D. Bonauentura, & Richardus *ibidem*, ac nonnulli alij. Et iuxta hanc sententiam peccabant Iudæi dimittendo suas vxores, nec matrimonij vinculum dissoluebatur, ac proindè, si vxores acciperent nouos maritos, non erat nouum matrimonium, sed adulterium.

2 Probatur primò, quia *Deuteron.* 24. dicitur mulierem repudiatam, si alteri nupserit, fieri *pollutam, & abominabilem coram Deo;* quia scilicet nubendo alteri, committit adulterium. Quod etiam repetitur *Ierem.* 3. *v.* 1. his verbis: *vulgo dicitur: Si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum, nunquid reuertetur ad eam vltra? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.*

3 Secundò quia repudium fuit Iudæis permissum propter duritiam cordis eorum, *Matth.* 19. *v.* 8. Ergo fuit permissum tanquam minus malum ad euitandum maius malum, ne scilicet Iudæi suas vxores occiderent, si non permitterentur eas dimittere. Nam minus malum erat dimittere illas, quàm occidere.

4 Alij rectiùs docent, permissum fuisse Iudæis dimittere vxores non solùm impunè, sed etiam licitè, ita vt non peccarent dimittendo. Sic docent D. Thomas, Scotus, Durandus, & Paludanus *in* 4. *d.* 33. Bellarm. *de matrim. cap.* 17. *ad obiect.* 14. Maldonat. *in cap.* 19. *Matth.* Abulensis *ibid.* 49. *&* 50. Ioan. Andr. *in cap. de infidelibus n.* 5. *de consangu. & affin.* ibique Card. *num.* 4. Anchar. *num.* 4. Butr. *numer.* 9. Abb. *num.* 6. Alexand. de Neu. *num.* 10. Præpos. *num.* 5. Bald. *cons.* 428. *per tot. lib.* 5. Alexand. *cons.* 71. *num.* 2. *lib.* 2. Sot. *in* 4. *d.* 33. *q.* 2. *ar.* 2. *concl.* 2. Sanchez *de matrim. lib.* 5. *disp.* 14. *num.* 1. *&* 2. Tiraquel. *de primogen. q.* 66. *sub num.* 25. Adeò quod valeat matrimonium contractum inter Iudæos pacto expresso, vt liceat dare libellum repudij, nec tale pactum inter eos vitiat matrimonium, vt contra Glossam tenet Abbas *in d. cap. de infidelibus, n.* 6. Et iuxta hanc sententiam, quando quis dato libello repudij dimittebat vxorem, verè dissoluebatur matrimonium, & vterque tam vir, quàm fœmina poterat cum altero contrahere, vt per Baldum *loc. cit.* Marquard. *de Iudæis p.* 2. *cap.* 4. *num.* 10. Natta *cons.* 621. *num.* 8. Tiraquel. *d. q.* 66. *n.* 25.

5 Probatur primò ex *d. cap.* 24. *Deuteron. v.* 1. *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in vxorem quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino.*

Secundò. Quia si matrimonium non fuisset solutum per 6
libellum repudij, deteriori conditione fuissent fœminæ, quàm viri. Nam viri poterant alias vxores ducere, cùm eo tempore licita esset polygamia, vt *Deuteron.* 21. *v.* 15. *Si habuerit homo vxores duas, vnam dilectam, & alteram odiosam, & fuerit filius odiosæ primogenitus, voluerit que substantiam inter filios suos diuidere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ, sed filiam odiosæ agnoscet primogenitum.* Vbi sermo est de veris vxoribus; nam in textu vocantur vxores, & filij illarum poterant esse hæredes patris, ac diuidere substantiam illius, quod non licuisset, si altera fuisset vxor, & altera tantùm concubina; nam filij concubinæ non potuissent esse hæredes. Fœminæ verò non potuissent alios viros accipere, quia nunquam licuit vni fœminæ habere plures simul viros. Itaque vel debuissent fieri adulteræ, vel perpetuam continentiam seruare. Non est autem verisimile, coactas fuisse ad perpetuam continentiam, cùm id in veteri testamento esset planè inusitatum.

Tertiò, quando mulier à suo viro repudiata nubebat al- 7
teri viro, poterat impunè cum altero manere vsque ad mortem illius, *Deuteron.* 24. Ergo manens cum illo non erat adultera, sed legitima vxor. Si enim fuisset adultera, debuisset secundùm legem Mosaicam lapidari, Ioan. 8. *n.* 4. & Leuit. 20. *v.* 10.

Quartò. Quando nupserat alteri viro, poterat etiam 8
ipse dare illi libellum repudij, sicut prior maritus, *Deuteron.* 24. *v.* 4. Ergo non erat ipsius vxor, quàm antea fuerat prioris mariti. Nam libellus repudij non fuit concessus viro, nisi ratione suæ vxoris.

Quintò. Lex prohibebat, ne repudiata post mortem se- 9
cundi mariti, rediret ad priorem maritum, *Deuteron.* 24. *v.* 4. At si per repudium non fuisset solutum vinculum matrimonij, non erat prohibendum, sed potius optandum, vt vxor rediret ad suum legitimum maritum.

Sextò. Neque Moyses, neque alij Prophetæ vnquam 10
reprehenderunt matrimonia cum repudiatis. At si eiusmodi matrimonia fuissent adulterina, sine dubio debuissent illa palam reprehendere, sicut reprehendebant alia vitia.

Septimò. Lex vetabat Sacerdotibus, ne ducerent viduam, 11
aut repudiatam, aut meretricem, sed tantùm virginem, *Leuit.* 21. *v.* 13. Ergo alijs, qui non erant Sacerdotes, licebat ducere repudiatas, sicut licebat viduas, & meretrices.

Ad contraria argumenta respondetur. Ad primum mu- 12
lier repudiata vocabatur polluta, & abominabilis coram Deo, non ideò, quod alteri viro nupsisset, sed quia à priori viro publica infamia erat notata hoc ipso, quod publicè esset repudiata. Ac proinde non decebat, vt ab illo iterum reciperetur, vt per Bellarminum loco citato. Nec aliud colligi potest ex loco Ieremiæ, vbi Deus sic argumentatur: Si vir non recipit repudiatam, quæ nupsit alteri, multò minus ego deberem recipere, quæ non nupsisti alteri, sed cum multis amatoribus fornicata es.

Ad secundum. Verum est, Deum permisisse Iudæis re- 13
pudium propter duritiam cordis eorum, ne scilicet suas vxores, quas repudiare non possent, occiderent. Sed inde non sequitur, eos peccasse, repudiando suas vxores ex diuina permissione. Potuit enim Deus hoc illis permittere, vt non peccarent, quia potuit dissoluere matrimonium inter ipsos contractum, & dare potestatem, vt viri acciperent alias vxores, & repudiatæ nuberent alijs viris. Nec illa permissio carebat mysterio; nam Deus per illam volebat significare, se repudiaturum Synagogam Iudæorum, & in locum illius desponsaturum sibi Ecclesiam ex gentibus colligendam.

Qua in re notandum, quod cum ista repudiatio sit de 14
concernentibus ritus, meritò fieri debet coram Sacerdote Iudæorum, non autem coram Episcopo, vt probat Bald. *d. cons.* 428. *n.* 4. *lib.* 5. vbi ita explicat dicta per Innoc. *in cap. Gaudemus in Glos. de diuort.*

Si interroges, an sicuti viri poterant repudiare vxores, 15
ita

ita viciſſim vxores potuerint repudiare viros? Reſpondeo, non poterant. Nam ſolis maritis conceſſum fuit ius repudij; nuſquam in lege Moſayca inuenies vxoribus conceſſum eſſe. Quod etiam fatetur Ioſephus *lib.15. cap.* 11. vbi refert, Salome ſororem Herodis præter legem Moſaycam feciſſe, quod maritum ſuum Coſtobarum repudiauerit. Lex enim noſtra, inquit, ſolis maritis ius repudij permittit, mulieribus autem, ne dimiſſis quidem, fas eſt nubere, niſi prioris viri permiſſu. Quæ poſterior pars non habetur expreſsè ex lege Moſayca. Videtur tamen colligi ex formula libelli repudij, in qua vir dimittens vxorem ſic ait: *Abeat, quocunque velit*. Quibus verbis concedit illi poteſtatem nubendi alteri marito. Et clariùs ex decima cæremonia inferiùs recenſenda.

16 An ergo mulieres nullo modo poterant dimittere ſuos viros? Reſpondeo. Aliud eſt repudium, aliud diuortium. Non poterant illos dimittere per repudium, poterant tamen eos deſerere per diuortium, vel propter adulterium, vel propter alias legitimas cauſas. Hoc enim & Chriſtianis, & gentilibus mulieribus iure naturali permiſſum eſt. Et nota. In diuortio fit tantùm ſeparatio cohabitationis, & thori, manente vinculo matrimonij. In repudio etiam hoc vinculum diſſoluitur, vt patet ex Auctoribus allegatis.

17 Quibus autem de cauſis licuerit vxores dimittere, ſeu repudiare, non ſatis conſtat. Tametſi enim Scriptura dicat, licuiſſe eas dimittere propter aliquam fœditatem, diſputant tamen Interpretes, quid per illam fœditatem intelligendum ſit. Tertullianus *lib.* 4. *contra Marcionem cap.* 34. intelligit ſolùm adulterium, ſeu fornicationem; quod alij Authores refellunt. Primò, quia mulier adultera ſecundùm legem Moſaycam non dimittebatur, ſed vel lapidabatur, ſi conſtaret adulteram eſſe, vel per aquas zelotypiæ examinabatur, ſi ſuſpecta eſſet de adulterio. Secundò, quia Phariſæi interrogabant Chriſtum, an quacunque ex cauſa liceret vxorem dimittere? *Matth.19. n.*3. Ergo ſupponebant, varias eſſe cauſas, ſed cupiebant intelligere, an Chriſtus omnes approbaret.

18 Quæ autem fuerint iſtæ cauſæ in particulari, non omnes eodem modo explicant. Lyranus putat fuiſſe quamcunque rem turpem, matrimonio ſuperuenientem, quæ poſſit bonum prolis impedire, ſiue in corpore, vt eſt ſterilitas, lepra, morbus caducus; ſiue in anima, vt ſi vxor eſſet prauis moribus prædita. Conſentit Cornelius à Lapide, qui aſſignat has cauſas, lepram, & ſterilitatem, veneficium, rixas perpetuas, ebrioſitatem, & alios prauos mores incorrigibiles. Adulterium autem videntur excludere.

19 Pro quo notandum eſt, dimiſſionem vxoris potuiſſe fieri dupliciter, vel palam, vel occultè. Prior dimiſſio fiebat per libellum repudij. De poſteriori intelligendum eſt illud *Matth.* 19. *Ioſeph autem vir eius, cùm eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam*, nempè Mariam, *ſibi deſponſatam, eo quod videret illam antequam conuenirent, grauidam eſſe*. Quomodò occultè id facere voluerit, variæ ſunt ſententiæ apud Maldonatum, quæ non faciunt ad noſtrum propoſitum. Itaque prior dimiſſio per libellum repudij, vel nunquam, vel rarò fiebat propter adulterium. Nam tribus modis poſſumus loqui de muliere adultera. Primò, ſi in adulterio eſſet deprehenſa: ſic iubebatur lapidari. Secundò, ſi ſolùm eſſet ſuſpecta de adulterio: ſic debebat examinari per aquas zelotypiæ. Tertiò, ſi quidem conſtaret adulteram eſſe, ſed nec publicè conſtaret, nec in adulterio eſſet deprehenſa, ſed maritus aliundè id ſciret: ſic fortaſsè poterat occultè dimitti. Si tamen maritus voluiſſet illam publicè accuſare, & dato libello repudij ſolemniter dimittere, non video, cur id fieri non potuerit.

20 Quæ verò cæremoniæ, & cautiones, quibus libellus repudij ſolebat dari, recitantur decem ab Hebræis, vt notat Maldonatus. Primò, vt vxor non diſcederet, niſi volente marito. Secundò, vt libellus in manu vxoris traderetur. Tertiò, vt ſcriberentur, vt minimum, nomina duorum teſtium. Quartò, vt exprimerentur tres generationes viri, & tres mulieris, vt ex libelli formula intelligetur. Quintò, vt ſcriberetur libellus literis rotundis, diſtinctis, atque perſpicuis ita vt vna aliam non attingeret, ne aliquod ſcripturæ vitium irreperet. Sextò, vt ſi inter ſcribendum aliqua atramenti guttula in chartam decideret, libellus auctoritatem non haberet, ſed alius de nouo ſcriberetur. Septimò, vt in libello nullum raſuræ veſtigium appareret, ne poſſet eſſe ſuſpectus de vitio. Octauò, vt charta longior eſſet, quàm latior. Nonò, vt omnes teſtes, qui aderant, ſuum quiſque ſigillum adhiberet. Decimò, vt maritus diceret: *Accipe libellum repudij, & eſto à me abiecta, & cuicunque viro permiſſa*.

Formula libelli repudij ſecundum Hebræos erat hæc; 21
Ego Rabbi Simeon, filius Rabbi Abraham, filij Rabbi Dauid, filij Rabbi Salomonis die prima menſi ſecundi anno 5296. *à creatione mundi, hic & in hac ciuitate ex animi mei conſenſu, & ſine vlla coactione repudiaui Rachel, filiam Rabbi Moſis, filij Rabbi Ioſeph, filij Rabbi Iacob, & dedi illi libellum repudij in manu, ſchedam abſciſſionis, & ſignaculum diuiſionis, vt ſit à me abiecta, & abeat quocunque velit, & nemo poſſit illi prohibere iuxta Conſtitutiones Moyſis, & Iſrael.* Ita referunt Vatablus, Oleaſter, Cornelius *in d. c.*24. *Deuteron.* & Maldonatus *in cap.* 19. *Matthæi*.

Quæres, an libellus repudij datus fuerit publicè coram 22
Iudice, & in forma iudiciaria? Reſpondeo. Id veriſimile eſt. Primò, quia datus fuit coram teſtibus, vt ex dictis patet. Secundò, quia repudium apud Romanos fiebat coram Iudice, vt patet ex iure ciuili *tit. de diuort.* Vbi etiam deſcribitur hæc formula apud Romanos vſitata: *Res tuas curato, res tuas tibi habeto*. An etiam alij præter Iudæos, & Romanos vſi fuerint repudio? Reſpondeo: etiam Medi, & Perſæ vſi ſunt, vt patet exemplo Aſſueri Regis, qui vxorem ſuam Vaſthi repudiauit, *Eſth. 1. v. 19.*

At nihilominùs tenendum eſt. Apud Hebræos ante Euã- 23
gelium repudium, quoad vinculum, vel licuit ex diſpenſatione Dei, *Deuteron. c.*24. vel certè permiſſum fuit tanquam minus malum ad vitanda maiora ex *Matth.* 19. Apud Gentiles autem permiſſum fuit quidem legibus ipſorum, non tamen fuit licitum, quia pro ijs Deus non legitur vnquam diſpenſaſſe. Poſt legem verò Euangelicam nulli licet, nec etiam Iudæis, quia Chriſtus *Matth.* 19. illud reprobauit, & *Matth.* 5. illis verbis: *Ego autem dico vobis, &c.* Cùm autem ſit contra ius naturale, omnes obligat, niſi Dei diſpenſatio intercedat, ideòque Iudæi, & Gentiles repudiantes vxores peccant mortaliter, vt qui ex infidelibus conuertuntur, tenentur ad illas vxores redire, quibus dediſſent libellum repudij. Atque adeò matrimonium huiuſmodi non fuiſſe diſſolutum certa res eſt apud omnes, præſertim Sanchez *de matrim lib.* 10. *c.* 1. *n.*9. & 10. Poncium *eod. tr. lib.*7. *c.*50. *n.* 3. & declarauit Innocentius III. *in cap. Gaudemus* §. *Qui autem, de diuort.*

Ad 2. & 3. Requiritur id, quod diſponit d. Innocentius 24
in cit. cap. Gaudemus, ibi: *Qui autem ſecundùm ritum ſuum legitimam repudiauit vxorem, cùm tale repudium Veritas in Euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente licitè poterit aliam, etiam ad fidem Chriſti conuerſus, habere, niſi poſt conuerſionem ipſius, illa renuat cohabitare cum ipſo, aut etiam ſi conſentiat, non tamen abſque contumelia Creatoris, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum. In quo caſu reſtitutionem petenti quamuis de iniuſta ſpoliatione conſtaret, reſtitutio negaretur, quia ſecundùm Apoſtolum frater, aut ſoror non eſt huiuſmodi ſubiectus ſeruituti.* Quibus in verbis comprehendi etiam matrimonium non conſumatum, certum eſt. Sed quia Doctores, qui ex communi ſententia volunt apud Poncium *loc. cit. lib.9. c.2. num.*8. matrimonium infidelium conſumatum non poſſe diſſolui auctoritate Pontificis, conſequenter admittunt poſſe diſſolui non conſumatum, præſertim in fauore fidei chriſtianæ. Si autem fuerit conſumatum requirenda eſt vxor conuerſi, an illa conuerti velit, vel ſaltem cohabitare ſine iniuria Creatoris, vt alibi diximus. Quis enim ſcit, an conuertatur, & viuat? De quo videndus Sanchez *de matrim. lib.* 7. *tot. diſp.* 74. & Pontius *eod. tr. lib.*7. *tot. cap.*48. referens *num.*23. diploma diſpenſationis Gregorij XIII. tenoris ſequentis: *Gregorius &c. Quoniam ſæpè contingit multos vtriuſque ſexus infideles poſt contracta gentili ritu matrimonia ex Angola, Æthyopia, Braſilia, & aliis Indicis Regionibus ab hoſtibus captos à propriis finibus, & propriis coniugibus remotiſſimas regiones exterminari adeò, vt ipſi captiui, qui in patria remanent, ſi poſteà ad fidem conuertantur, coniuges infideles tam longo interuallo diſiunctos, an ſine contumelia Creatoris ſecùm habitare velint, vt par eſt, monere nequeant, vel quia interdum ad hoſtiles, & barbaras prouincias, ne nuncijs quidem acceſſus pateat, vel quia ignorant prorſus, in quas regiones fuerint tranſacti, vel quia itineris longitudo magnã afferat difficultatem.*

tem. Idcircò nos attendentes huiusmodi connubia inter infideles contracta vera quidem, non tamen adeò rata censeri, vt necessitate suadente dissolui non possint, singulis dictorum locorum Ordinarijs, & Parochis, & Presbyteris Societatis Iesu ad confessiones audiendas ab eiusdem Societatis Superioribus approbatis, & ad dictas regiones pro tempore missis, vel in illis admissis, concedimus facultatem dispensandi cum quibuscumque vtriusque sexus Christi fidelibus incolis dictarum regionum, & seriùs ad fidem conuersis, qui ante baptismum matrimonia contraxerant, vt eorum quilibet, etiam superstite coniuge infideli, & eius consensu minimè requisito, responso non expectato, matrimonium cum quouis fideli, aliàs tamen ritè contrahere, & in eis posteà carnali copula consumatis, quoad vixerint, remanere licitè valeant, dummodò constet etiam summariè, & extraiudicialiter coniugem absentem moneri legitimè non posse, aut monitum intra tempus eadem monitione præfixum, suam voluntatem non significasse. Quæ quidem matrimonia, etiamsi posteà innotuerit, coniuges priores infideles suam voluntatem iustè impeditos declarare non potuisse, & ad fidem etiam tempore transacti secundi matrimonij conuersos fuisse, nihilominus rescindi nunquam debere, sed valida, & firma esse, &c.

25 Ex quibus euincuntur Doctores, præsertim Sanchez *loc. cit.* qui aliter hac in re censueuerunt.

CONSVLTATIO XCIV.

An Patentati exempti, siue Priuilegiati S. Officii, hoc est Officiales, qui gaudent priuilegio fori actiue, & passiuè, quales sunt Vicarius, Notarius, Fiscalis, Baroncellus, Custos Carcerum, & similes Ministri necessarii S. Officio, gaudeant, quoad onera communitatiua exemptione Ecclesiasticorum, vel eorum Colonorum, vel militum, vel familiæ armatæ Episcoporum?

1 VIdetur huiusmodi Officiales gaudere exemptione militum, vel famillæ armatæ Episcoporum, scilicet quoad munia, siue onera personalia. Ita quoad milites *in l. Et qui* 3. §. 1. *ff. de muneribus, & l.* 12. *C. de re milit.* his, qui in castris operam per militiam dant, nullum municipale munus iniungi potest, nisi forsan in fraudem munerum quis militiæ nomen dederit *l.* 4. §. *fin. ff. de muner.* Item & angariarum præstatio, & recipiendi hospitis necessitas, & militi inter cætera remissa sunt, *l. ab his* 10. §. *angariarum, ff. de vac. muner.* Veteranis quoque onerum, & munerum personalium vacatio conceditur post vigesimum annum militiæ, quam in legione, vel vexillatione, non si in cohorte militauerint, vel si honestam, vel causariam, non etiam si ignominiosam missionem consecuti esse ostenduntur, *l. veteranis* 13. *C. de his qui non implet. stipend. l. veteranis* 9. *C. quando prouoc. non est necesse. l. à muneribus* 7. *ff. de vac. muner. & in l.* 1. *C. de veter.* explicantur, quæ sunt illa munera, à quibus immunes sunt. Patrimoniorum tamen munera omnes subire coguntur, *l. à muneribus* 7. *ff. de vac. mun. l.* 2. *&* 4. *ff. de veter.* Et quoad Colonos bonorum Ecclesiasticorum, eos gaudere omni immunitate Clericis, & Ecclesiæ concessa, docui *tom.* 2. *consul.* 50. per totam, vbi *n.* 18. dixi ex S. Congregatione Immunitatis, quod isti eximuntur ab oneribus, & contractibus Communitatis, *n.* 23. ex S. Congregatione super Episcop. quod sunt immunes à collectis tam ordinarijs, quàm extraordinarijs. Et quoad familiam armatam Episcopi, quod scilicèt gaudeat præter priuilegium fori immunitate ab oneribus personalibus, est declaratio S. Congregationis Immunitatis 11. Decembris 1624. Id, quod videtur ex mente Alexandri IV. & Innocentij IV. qui suis Constitutionibus apud Pegnam ad Eymericum iubent Magistratibus secularibus, ne ad nullum aliud vllo modo officium, vel exercitium Officiales S. Inquisitionis compellant, ex quo eorum officium impediatur, vel impedi possit.

2 Nihilominùs puto, gaudere posse instar exemptione Ecclesiasticorum. Nam licèt regulariter personæ Ecclesiasticæ sint illæ, quæ ordinibus Ecclesiasticis initiatæ sunt, vel Dei obsequio specialiter mancipatæ in Religione, vt per Alter. *tom.* 1. *de censur. lib.* 5. *disp.* 16. *cap.* 1. impropriè tamen isti Officiales dici possunt personæ Ecclesiasticæ; quia sunt addicti seruitio S. Romanæ Ecclesiæ, sic quoque famulos Ecclesiasticorum dici posse personas Ecclesiasticas, probat Io. Andreas apud Sperell. *decis.* 129. *n.* 41. Et tamen certum est, maius seruitium præstari ab hisce Officialibus, qui inseruiunt Sedi Apostolicæ, quàm à Clericorum famulis, qui solis Clericis inseruiunt, vt propterea non abs re dici etiam possit, quod gaudeant tanquam familiares Summi Pontificis, nisi in rebus ad Sedem Apostolicam spectantibus inseruiunt.

Nec mirum videri debet, quod cùm non sint personæ Ecclesiasticæ gaudere possint priuilegijs Ecclesiasticorum. 3
Nam licèt idem non sit, gaudere quempiam priuilegijs Ecclesiasticis, & esse personam Ecclesiasticam, potest tamen esse, quod priuilegium exemptionis fori, atque etiam Canonis, Ecclesiasticis de iure competens, speciali priuilegio, vel alia de causa alicui communicetur, qui tamen ob id non sit propriè dicendus persona Ecclesiastica.

Præsertim cùm hi Officiales gaudeant priuilegio fori 4
tam actiuè, quàm passiuè. Regulariter enim sub priuilegio fori comprehenditur etiam priuilegium Immunitatis ab omnibus oneribus instar Ecclesiasticorum, ita vt qui dicitur gaudere, vel non, priuilegio fori, ille etiam censendus sit gaudere, vel non, priuilegio Immunitatis, nisi aliter specialiter disponatur.

Et hoc videtur conformius declarationibus S. Congre- 5
gationis S. Officij. Nam de Notario S. Officij sub die 12. Iulij 1600. declarauit, illum esse exemptum à collectis etiam extraordinarijs. Et 29. Augusti eiusdem anni esse exemptum à solutione onerum etiam extraordinariorum. Et sub die 10. Ianuarii 1591. fuit scriptum Inquisitori Melitæ, Officiales, & Ministros S. Officii esse exemptos ab oneribus, & impositionibus, ac 16. Ianuarii 1631. fuit ex ordine Summi Pontificis notificatum per Eminentissimos, Commissario Cameræ Apostolicæ, & Gabellariis, quod non solùm S. Officium, sed etiam eius Officiales, ac ministri sunt exempti à solutione datiorum, & gabellarum.

Cæterùm considerandum est, an expediat declarare 6
speciatim, quod gaudeant instar Ecclesiasticorum, vel militum, vel familiæ armatæ Episcoporum. Satis enim esset generaliter respondere, quod gaudeant exemptione ab oneribus personalibus, & gabellarum, durante seruitio, vel officio; aut quod standum sit communi consuetudini, ne Principes conquerantur.

CONSVLTATIO XCV.

1 *An edictum Inquisitionis, publicatum in eius ingressu ad Inquisitionem sub nomine proprio, & dignitatis, obliget post deputationem noui inquisitoris, qui huiusmodi edictum non renouauit præter consuetudinem Inquisitorum anteces sorum, qui dictum edictum in officii ingressu renouare solent?*

2 *An necessarium sit nouum Edictum publicare, vel magis expediat illud differre ad opportuniorem commoditatem, ne ex intempestiua publicatione Edicti scandalum oriatur in populo, vel etiam impedimentum à Principe laico, è quo verisimiliter timeri potest?*

3 *An potiùs expediat nouum edictum publicare hìc Romæ à generali Inquisitione, quod afficiat omnes Inquisitores præfatum edictum, vel ex aliqua causa, vel etiam ex obliuione, aut negligentia publicare omittentes?*

AD primum affirmatiuè. Quoniam edicta Inquisito- 1
rum, cùm ferantur authoritate Apostolica, non habent minorem vim, quàm leges Canonicæ. At qui leges sunt perpetuæ, nisi expressè reuocentur, *l. cum eorum, C. de sent. & interloc. l. Ariani, C. de hæret.* Felin. *in cap. Licèt n.* 1. *de offic. deleg.* Et quamuis videantur esse præcepta ab homine; tamen quia Tribunal, à quo procedunt, est perpetuum, ideò per modum legis perpetuò durant, scilicet vsque ad promulgationem aliorum edictorum, sicuti de Bulla Cœnæ Domini dici solet, Suarez *de fid. disp.* 20. *sect.* 4. *n.* 11. Fagundez *de præcept. Eccles. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 31. Auil. *de censur. p.* 2. *cap.* 5. *disp.* 5. *dub.* 5. *concl.* 3. Ioan. Sancius *in select. disp.* 11. *n.* 62. passimque alii. Vnde casu, quo Inquisitores aliquando forent negligentes in edictis promulgandis, adhuc fieri debere denunciationem ex vi priorum edictorum, tradunt Doctores communiter, quos

sequitur Diana *p.4. tract.5. resol.27.* Tum quia cùm huiusmodi edictum non sit actus hominis, & priuatæ voluntatis, sed prouisio publica ordinata ad publicam vtilitatem animarum, & commodum Ecclesiæ, sitque finis publicus, actus quoque prouenit ab auctoritate, & potestate publica, & ideò de sui natura est perpetuus, sicut est perpetua publica potestas per textum *in cap. Sigratiosè, de rescript. in 6.* Tum quia causa edicti, nimirùm vt fides catholica conseruetur pura ab hæresibus, est perpetua, ergo & remedium edicti. Tum quia huiusmodi edictum formaliter solet esse collectio Ecclesiasticarum Constitutionum contra hæreticam prauitatem. Sed istæ sunt perpetuæ. Ergo & edicta Inquisitorum. Tandem quia edicta, & Constitutiones in re, & perpetuitate non differunt, sed solùm in materia, & personis. Nam Constitutio vniuersalis est, & supremi legislatoris; edictum verò est inferioris, & materiæ particularis, vt per scribentes *in tit. de constit. sub init. & in C. de edict. D. Adrian. toll.* Nec vis facienda est in verbo *edictum*, quia confunditur cum constitutionibus, & statutis, *arg. cap. Ne aliqui de hæret. in 6.* Caren. *p.2. tit.9. num.*34. vbi alij.

2 Neque obstat contraria consuetudo; quia est irrationabilis, cùm tendat contra publicam vtilitatem animarum, & fidei Catholicæ. Et ideò non potest præualere, *cap. fin. de consuet.* vbi Doctores.

3 Ad 2. Non esse necessarium nouum Edictum publicare; Tum ex dictis. Tum quia licèt Inquisitores particulares ex negligentia, vel alio capite non publicarent edictum, adhuc adesset obligatio de hæreticis, seu de hæresi suspectis S.Officio propalandis vigore generalis præcepti à Sac.Congregatione Supremę Inquisitionis emanati sub die 3.Ianuarii 1623. quod refert Peyrinus *tom.2. ad Constit.9. Pauli V. n.*27. & ex eo Trimar. *disp.4. de solicit. n.*23. ac Diana *loc. cit. resol.*41. docentes, illud esse perpetuum. Sed quia Bordonus *de S. Tribunal. cap.*30. *n.*2. contendit fuisse præceptum transitorium ex vrgenti occasione, tunc illis Patribus nota promulgatum, tanquam quoddam monitorium, cui censetur satisfactum pro eo tempore, ideò an sit in hac specie nouum edictum publicandum, pendet ex circumstantiis loci, temporis, ac personarum, prudenti iudicio pensitandis.

4 Ad 3. Videtur expedire. Tum ex superiùs relato præcepto generali Supremæ Inquisitionis. Tum ab exemplo. Nam Vrbanus VIII. ad præseruanda iura Sedis Apostolicę, & inferiorum Ecclesiarum, personarumque Ecclesiasticarum à quibuscumque præiudicialibus, edidit grauissimam Constitutioues, quæ incipit *Romanus Pontifex* sub 5. Iunii 1641. Atque ita occurreretur Inquisitorum negligentiis, Principum expostulationibus, animarum periculis, & Sacris Tribunalis præiudiciis.

CONSVLTATIO XCVI.

An prœuentus à solo dicto Socij criminis, in quo obiit, absque tamen purgatione maculę, gaudeat priuilegio sponte comparentium in causa spectante ad S. Officium, non tamen in materia fidei?

1 Videtur respondendum cum distinctione. Vel enim iste sciuit, vel suspicatus est, se prœuentum, & sic metu probationum in S. Officio comparuit, & confessus est, & in hoc casu pro sponte comparente non habetur, licèt mitiùs sit tractandus, *cap. Estote misericordes, de regul. iur.* Locat. post *iudicial. Inquis. inter casus decisos cas.7.* Farinac. *de hæres. q.*193. *n.*28. 36. *&* 37. & Sousa *lib.4. aphorism. cap.9. n.*4. Vel constet indiciorum eum conscium non fuisse, & in tali casu gaudet beneficio sponte comparentium, Farinac. *loc. cit.* Sous. *d. cap.9. n.*2. & Caren. *tit.* 17. §.1. *n.*2. quia sponte, non coactum comparuisse, ac confessum esse videtur. An autem conscius fuerit, vel ignorauerit se prœuentum arbitrio Inquisitorum, perpensis omnibus circumstantiis iudicandum relinquitur.

2 At nihilominùs censeo non gaudere; quia priuilegium sponte comparentium conceditur tantùm in materia fidei, vt ex Constitutione Iulii Tertii de reuocatione hæreticorum ad Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ gremium, edita sub anno 1550. apud Pegnam, & ex Concilio Bitterense *cap.2.* his verbis: *Ac deinde mandetis, vt omnes, qui se vel alios sciuerint in crimine labis hæreticæ deliquisse, compareant coram vobis, veritatem dicturi, &c. habeantque impunitatem, &c.* Hic autem non agitur de materia fidei, atque adeò non potest ad eam extendi priuilegium sponte comparentium. Præsertim, quia is dicitur sponte confiteri, qui venit non vocatus, aut qui vocatus nulla præcedente interrogatione confitetur, vt per Farinac. *q.*81. *c.*5. *vsque ad n.*180.

Quare cùm hic comparens fuerit prœuentus ex socii cri- 3
minis depositione, quæ in exceptis sufficit ad inquirendum, vt per Clar. *q.*21. *n.*5. & Farinac. *q.*43. *nu.*130. Et inquisitus, atque interrogatus, confessus fuerit delictum, debet puniri pœna de iure illi debita; quia tamen agitur de delicto proueniente ex causa fidei licèt prœuentus, nondumque forsan vocatus sponte comparuerit, & fassus est, ideò poterit mitiùs haberi, & condemnari ad pœnam extraordinariam arbitrio Inquisitorum. Mitiùs enim agendum est cum sponte confessis, quàm cum conuictis, *cap. Presbyterum* 50. *dist.* Glossa communiter recepta *in cap. De hoc verbo, extr. de simon.* vbi Host. & ibi Panorm. *num.6.*

CONSVLTATIO XCVII.

An carceratis in S. Officio ob crimen hæresis concedi debeat Confessarius?

Distinguo. Aut sunt sani, aut infirmi. Si sunt sani. 1
Prima sententia est affirmatiua, idque etiamsi antea confessi non fuerint in iudicio, dummodò tamen priùs absoluantur ab excommunicatione ob hæresim contracta, & Ecclesiæ reconcilientur, estque valdè probabilis; quia reorum saluti expedit, vt Deo reconcilientur, quæ reconciliatio præterea erit medium ad reconciliationem cum Ecclesia. Et quia poterit interim Confessarius exhortari reos, vt fateantur iudicialiter suos errores, ac integram veritatem tam de se, quàm de alijs, vtque tædio carceris, vel spei celerioris liberationis, vel metu tormentorum sibi, vel alijs falsum crimen non imponant. Hanc sequuntur Zanardus *in director. theolog. p.3. cap.86.* Pegna, qui id benignius vocat *in direct. Inquis. p.2. com.25. litt. C.* §. *Ac primum*, vbi ex Thoma Zobbio, olim S. Inquisitionis Romanæ generalis Commissario, & *litt. item C.* §. *Diximus hucusque*, Sous. *in aphorism. lib.2. cap.26. num.*25. & Diana *p.4. tr.5. resol.6.*

Secunda sententia est negatiua, eaque tenenda, scilicet 2
non esse ijs concedendum Confessarium, nisi post eorum confessionem iudicialem. Hanc tradunt Simanch. *de cathol. Instit. tit.16. num.*30. ac Doctores, quos sequitur Piasec. *in prax. Episcop. p.2. cap.4. art.6. num.7.* & Instructio Toletana sub anno 1561. *cap.*71. quia, cùm pendente inquisitione reputentur hæretici, videntur indigni tanta benignitate, & consolatione. Et hanc iuxta stylum amplexa est S. Congregatio S.Officij, quæ sæpè censuit, carceratos in S. Officio, pendente eorum causa, non posse percipere Sacramenta, vt sub die 23. Decembris 1619. & sub die 12. Martij 1556. censuit, carceratos, quando sunt in confessis, posse confiteri, & absolui in foro conscientiæ, ac sumere Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Concessit nihilominùs aliquando Sanctissimus, vt Confessarij possint huiusmodi carceratos absoluere in foro conscientiæ, vt sub 21. Decembris 1601. Fuit tamen denegata hæc facultas absoluendi eos ab hæresi 23. Nouembris 1616.

Si verò ita sint infirmi, vt versentur in mortis periculo 3
debet eis concedi Confessarius etiam ante eorum iudicialem confessionem; quia cùm per tempus non liceat eos iudicialiter examinare, & reconciliare, si verè contriti, ac parati sunt obedire mandatis Ecclesiæ, erunt sacramentaliter absoluendi, vt per Concil. Arausican. *1. cap.2.* his verbis: *Hæreticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari placet.* In tali enim casu nullam esse reseruationem, omnesque Sacerdotes posse quoscumque pœnitentes absoluere à quibusuis peccatis, & censuris, decernit Concilium Trid. *sess.14. cap.7. de cas. reseru.* docentque Doctores communiter, ac resoluit S. Congregatio S. Officij, vt ex subiectis resolutionibus.

Carceratis S. Officii, qui facta suorum criminum con- 4
fessione, nondum tamen publicata sententia in mortis periculum incidunt, potest administrari Eucharistia, si

illam

illam petant per modum viatici, & ostendant signa pœnitentiæ 14. Decembris 1617.

5 Carcerati in S. Officio, stante eorum aduersa valetudine, conceditur Confessarius, qui eos absoluat in foro conscientiæ 23. Februarii 1627.

CONSVLTATIO XCVIII.

1 *An Bulla B. Pij V. si de protegendis habeat locum in ijs, qui sine fractura carceris S. Officij, sed clauibus adulterinis, non odio fidei, sed pretio eduxerunt è carcere de hæresi vehementer suspectum, non tamen confessum, neque conuictum.*

2 *Sin minùs, qua pœna sint puniendi tam extrahentes, vt supra, quàm mandantes, claues adulterinas conficientes scienter, earumque confectioni scienter cooperantes, contra quos proceditur in contumacia?*

3 *Qua pœna sit puniendus supradictus hæreticus iudaizans, qui vt suprà fugit è carcere, & adhuc est contumax, & fugitiuus?*

4 *Qua pœna sit puniendus, qui nedum mandauit dictam extractionem, sed etiam occidi proditoriè dictum extrahentem, contra quem proceditur in contumacia?*

5 *Qua pœna sint puniendi mandatarij prædicti homicidij, qui illud perpetrarunt, nedum proditoriè, sed etiam mediante pecunia, & sunt in fortijs S. Officii?*

1 AD primum. Negatiuè videtur respondendum. Tum quia dicta Bulla requirit, quod id fiat in contemptum, & odium S. Officii. Tum quia non constat de hæresi, & ideò non possunt dici fautores ad tradita per Anchar. *in c. Quicumque de hær. in 6.* vbi docet, quod quando proceditur contra aliquem, ex eo quod præstitit opem, vel aliquod auxilium ad aliquod maleficium, oportet, quod priùs constet in processu, qui fit, contra auxiliantem mihi. Licèt enim principalis sit contumax, vel alio modo de maleficio constet contra eum, tamen hoc non nocet auxiliantI, *l. denunciasse*, §. *qui in iure*, *ff. de adult.* Bartol. *in l. is*, *qui*, *ff. de furt.* quare in processu faciendo contra fautores, auxiliatores &c. oportet facere fidem, quod ille, cui fauisse dicuntur, sit hæreticus, vt concludat inquisitio, vel processus contra tales; quia auxilium non dicitur præstitum, quando non est, vel deficit maleficium, Bald. *in l. 1. col. 2. C. de ser. fug.*

2 At nihilominùs censeo habere locum. Tum quia hi frangunt carcerem S. Officii, sub quibus etiam intelligitur aperiens clauibus adulterinis, aut subreptis Custodi, vel alteri, vt per Bordon. *de S. Tribun. cap. 29. num. 21.* Tum quia ex d. Bulla satis est, quod id fiat in causa fidei; quod respicit non solùm crimen hæresis formalis, sed etiam inducens suspicionem hæresis, vel quodcumque aliud spectans ad alterutrum, cùm non solùm hæresis, sed suspicio, & quodcumque aliud contrarium opponatur sanctæ fidei, ex quo dicitur tractari causa fidei, vt ex Zanardo tradit Caren. *p. 2. tit. 13. n. 67.* Tum denique quia sic in simili declarauit Sac. Congregatio S. Officii, in qua proposito dubio, an incidat in pœnas Bullæ *si de protegendis*, qui è manibus birruariorum arripuit carceratum ob pecuniam, die 10. Nouembris 1644. decreuit coram Sanctissimo, quod inciderit, sed tamen ex benignitate Sanctissimi fuit damnatus ad triremes. Eo enim ipso, quod id fit ex pecunia, inducitur contemptus, ac dolus. Præsertim quia cùm eadem Bulla lata fuerit ob publicam vtilitatem, latè interpretanda sit, vt per Doctores, quos sequitur Ricc. *to. 1. dec. 74. n. 4.* quoniam verò verba d. Bullæ videntur esse conspicua, ibi: *Nemo autem expurgationem habere, aut causam vllam proponere, vel prætendere possit, quin tantùm nefas in contemptum, & odium S. Inquisitionis Officij admiserit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse*, ideò pœnas in ea contentas non possunt Inquisitores inferre in quoscumque, sed solùm in eos, qui, quæ continentur in illa, commiserint ex odio, & contemptu S. Inquisitionis, secùs si ex alia causa, verbi gratia ex precibus, precio, consanguinitate, amicitia, &c. & ex ea causa se id feciisse per claras probationes demonstrent, vt per Farinac. *de hæres. qu.* 182. *n.* 80. Sous. *in aphor. lib. 1. cap. 28. n. 9.* & Scort. *in Bull. Pontif. Epit. 106. theor. 278.* Ideò puniri possunt pœnis extraordinarijs, nimirùm pecuniarijs, carceris, triremium, exilio, ac similibus iuxta grauitatem delicti, & conditionem personarum.

Ad 2. Si id commiserint in contemptum, & odium S. Inquisitionis, puniendi sunt pœnis contentis in d. Bulla, aliàs pœna arbitraria. 3

Ad 3. Videtur puniendus pœna apostatæ à fide, scilicet excommunicatione, infamia, irregularitate, priuatione omnium bonorum, & iurium, & alijs pœnis contra hæreticos statutis, vt de communi testatur Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 7. num. 18.* & tradunt Canonistæ *in cap. 1. de Apost.* Et facit decretum Pauli IV. sub die vltima Aprilis 1556. Et quæ circa hanc materiam discussa fuere 26. Augusti 1627. Sed quia carceres ipse non fregerat, & in eis detinebatur propter solam suspicionem hæresis, ideò non habetur pro conuicto, sed excommunicatur, si in termino sibi assignato ad ipsos carceres non redierit, & si per annum excommunicationem sustinuerit, tanquam hæreticus punietur, *cap. Contumacia de hær. in 6.* Si autem erat conuictus, dato quod fugerit, ostio aperto, citari debet ad sententiam audiendam, & si non comparuerit, condemnabitur, vt pertinax, & impœnitens. 4

Ad 4. & 5. Si hoc fecerit in offensam S. Officij, sunt puniendi, si secùs tradendi simpliciter brachio seculari, vel damnandi ad triremes in perpetuum. 5

CONSVLTATIO XCIX.

An, & quatenus Græci schismatici possint fieri captiui, ac suis bonis expoliari à Christianis, præsertim à triremibus Religionis Hierosolymitanæ.

RESpondeo negatiuè. Ratio autem est, quia sunt Christiani, atque adeò proteguntur à Concilio Lateranensi sub Alexandro III. relato *in cap. Excommunicationi, de raptoribus*, quo solis Christianis expresè prospicitur; quod etiam in antiquioribus Bullis Cœnæ Domini *cap. 3.* seruabatur. Quare nisi fuerint hostes nominis Christiani, non possunt fieri captiui, neque suis bonis expoliari. Et ita declarasse videtur S. Congreg. S. Officij tum aliàs, tum præcipuè sub die 12. Aprilis 1612. & 10. ac 17. Nouemb. 1611. pro inquisitore Melitensi his verbis: *Inquisitor curet dimitti descendentes à Christianis nouis, captos à triremibus Religionis Hierosolymitanæ, quia si christianè viuunt, & non fuerunt capti pugnantes contra Christianos, vel pyraticam exercentes, non possunt retineri tanquam serui.* 1

CONSVLTATIO C.

An dos, eiusque augmentum restitui debeat à viro Iudæo ad fidem Christianam conuerso vxori in Iudaismo permanenti.

SVpposito tanquam certum, quod inter conuersum, & non conuersam adhuc perseueret vinculum matrimonij antea consumati, vt præter Doctores alibi adductos, ait D. Paulus 1. *ad Corinth. cap. 7. Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Item supposito, quod restitutio dotis, ac donatio, siue augmentum dotale non debeantur, constante matrimonio, sed eo soluto nedum ex dispositione iuris communis, sed etiam ex pacto, quo conceditur mulieri restitutio dotis, deficiente viro, quod importat solutionem matrimonij, sequi planè videtur, quod cùm non sit solutum vinculum matrimonij, neque sit purificata conditio pacti in instrumento dotali interpositi, non debeat conuersus ad fidem constringi ad restitutionem dotis, eiusque augmenti. 1

Verùm quoniam dos data est ad supportandum onera matrimonij, & illius fructus sunt vxori loco alimentorum, iustum sanè videtur, quod, ne mulier alimentorum priuatione cogatur contra ius diuinum, & humanum ad suscipiendam fidem Christianam, dos illi restituenda sit, non autem augmentum dotis; quia in isto non militat ratio alimentorum, quemadmodum in dote, & quia in isto mulier agit de lucro captando, non de damno vitando, ac

permitteretur, quod mulier perſiſtendo in Iudaiſmo perciperet ex ſua perfidia præmium, & vir pateretur pœnam immeritam pro præmio ex eo, quod conuerſus ſit ad fidem.

2 Quod etiam dicendum puto etiam in caſu, quoad fidem conuerſus tranſiret ad ſecunda vota, ſicut tranſire poterit ex D. Paulo *in cit. loc. Si infidelis diſcedit, diſcedat, non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater in huiuſmodi.* Neque obſtaret pactum in inſtrumento dotali fortè appoſitum, quod ſcilicèt ſi vir præuaricaretur, & vxorem duceret, ſit obligatus, antequam eam ducat, reſtituere *chedubà*, ideſt, dotem, & eius augmentum. Nam vel non intelligitur de caſu conuerſionis ad fidem, quia id non eſt præuaricari, vel ſi de illo intelligeretur, non obligat in præiudicium animæ, ac Religionis. Prætereà mulier Iudæa ſibi imputare debet, ac ſuæ perfidiæ, dum nolit ſine contumelia Creatoris perſeuerare in matrimonio cum ſuo viro ad fidem conuerſo, vel ipſam fidem ſuſcipere.

CONSVLTATIO CI.

An familiaris conuerſatio, ac litium extinctio ſint cauſę ſufficientes ad diſpenſandum in primo, & ſecundo affinitatis gradu etiam in non Magnatibus?

1 VIdentur proculdubiò ſufficientes; quia ſicèt Concilium Tridentinum *ſeſſ.24. cap.5. de matr.* ſtatuat in ſecundo gradu non eſſe diſpenſandum, niſi inter Magnos Principes, & ob publicam cauſam, attamen praxis obtinuit, vt temperetur rigor huius iuris, & diſpenſari ſoleat in fauorem quorumcumque nobilium, & ob publicum commodum, vt obſeruat Sanchez *lib.8. de matr. diſp. 19. n.14.* & frequentibus exemplis oſtendit Praxis Datarię.

2 Præſertim quia non agitur de impedimento conſanguinitatis, ſed affinitatis, pro cuius diſpenſatione minùs vrgens cauſa deſideratur, vt notat Galleg. *de cognat. ſpirit. c.23. n.1.* Rodrig. *tit.1. Sum. cap.238. n.4.* Vega *tit.2. Sum. cap.34. caſ.167.*

3 Familiaris igitur conuerſatio etiam in itinere, quæ occaſionem præbuit ſuſpicandi de copula, ſufficiens videtur, vt obſeruat Sanch. *d. diſp.19. n.10.* & admittitur de conſuetudine Datariæ. Hæc enim cauſa operatur, vt lex ponens hoc impedimentum non ſit conueniens his perſonis, & proindè ponit iſtam cauſam diſpenſandi in lege, vt tradit D. Thom. *2.2. q.97. art.4. in corp.*

4 Altera quoque cauſa, quod matrimonium conducet ad ſedandas lites, ſufficere etiam videtur, præſertim ſi Oratores morentur in loco, vbi ciuiles lites facilè vertuntur in diſcordias perſonales, & proindè diſpenſatio conducet ad pacem, quæ eſt ſufficiens cauſa pro diſpenſationibus matrimonialibus, vt tradit D. Thom. *2.2. q.67. art.2. ad 2.* & eſſe iuſtam cauſam diſpenſandi conueniunt communiter Doctores, præcipuè Palud. *in 4. diſt.40. q. vn. art.3. dub.3.* D. Antonin. *3. p. tit.1. cap.14. §. vlt. in fin.* Rodrig. *tit.1. Sum. cap.237. n.2.* Graff. *p.1. dec. lib.2. cap.81. in fin.* Abb. *in cap. Quia circa n.2. de conſanguin.* Præpoſit. *n.1.* Mandoſ. *de ſignat. grat. tit. diſpenſationes matrimoniales, v. iuſta cauſa diſpenſandi*, quos ſequitur Sanchez *cit. diſp.19. n.8.* & Praxis huiſmodi cauſam admittit.

CONSVLTATIO CII.

In quadam diœceſi plerique ruſtici, & mechanici ſunt tenuioris fortunæ, & tamen ad grauium onerum ſolutionem compelluntur. Hinc eſt, vt media inquirant oneribus iſtis, & victui opportuna, multa millia vtriuſque ſexus quotannis in partes hæreticorum proficiſcuntur, & operam ſuam elocant talibus etiam dominis, qui diebus ieiunij, Veneris, & Sabbati ſolummodò vetitos cibos apponi ſinunt, ijſque operarij Catholici in defectu aliorum paſſim veſcuntur.

1 Quæritur, *an liceat*? Ijdem Catholici Dominum ſubinde non reperiunt, niſi ſe obligent ad exercitium operum ſeruilium pro diebus etiam feſtis.

2 Quæritur, *án propter ſuam paupertatem ſe ad illud obligare poſſint*?

AD primum reſpondeo, affirmatiuè. Et ita docent Azor. *p.1. lib.7. cap.18. q.7. in fin.* & Trullench. *lib.3. in decal. cap.2. dub.7. n.22.* Nam, vt plurimùm eſt impoſſibile, quod ſeruent talia præcepta, aut ſaltem non poſſunt ſeruare abſque graui incommodo; quia ſeruando ſaltem incurrerent in odium dominorum, quod ipſis notabile damnum cauſaret, quod ſubire non tenentur, vt ſeruent eiuſmodi præcepta. Nec poteſt interuenire ſcandalum, ſi non ſeruent, niſi ſit ſcandalum paſſiuum. Nam cùm ſint in aliena poteſtate, tenetur quiſque ſibi perſuadere, quod neceſſitate compulſi non ſeruent præcepta, & ideò excuſari, ac proinde non tribuere occaſionem peccati proximo. Neceſſitatis enim, vt dixit quidam, amariſſimæ ſunt leges, & truculenta imperia. 1

Eſt tamen primò aduertendum, quod teneantur hæc præcepta obſeruare, quando commodè poſſunt, nec vllum periculum adeſt; quia tunc non adeſt cauſa, à qua poſſint excuſari, & ideò vrgent præcepta Eccleſiæ, quæ vbique obligant. 2

Secundò eſt etiam aduertendum, quod ſi cogerentur in contemptum fidei comedere cibos vetitos, aut non ieiunare, tenerentur potiùs mortem ſubire, quàm violare præcepta. Nam violatio eſſet tacita quædam abiuratio fidei, & non negare Chriſtum, eſt præceptum negatiuum, quod ſemper & vbique obligat. 3

Ad ſecundum reſpondeo, non poſſe obligari, ſi cogantur exercere opera ſeruilia in diebus feſtis in contemptum fidei, & Religionis, docent communiter Doctores, nominatim citandi; quia potiùs deberent mortem ſubire, quàm facere aliquid in contemptum Religionis. 4

At poſſe obligari, quando, ſi non obligarentur, incurrerent in aliquod damnum, docent Nauar. *in ſum. cap.13. n.7.* Azor. *p.2. cap.27. qu.4.* Sayr. *in clau. reg. lib.7. c.2. n.8.* Tabien. *v. Feriæ n.28.* Angel. *eod. v. n.9.* Caiet. *v. Feſtum verſ. Tertiò ex neceſſitate*, Philiarch. *p.2. de offic. Sacerd. lib.3. c.23.* Archid. *in c. Sacris, de his, quæ vi. met. cauſ.* Io. Benedict. *in Sum. de peccat. lib.1. c.10. num.3.* Lopez *lib.1. inſtr. c.52.* Margar. *præc.3.* D. Anton. *2. p. tit.9. c.7. §. vlt.* Filiuc. *tr.27. c.11. n.211.* Tolet. *in Sum. lib.4. c.25. num.3.* Sanch. *lib.5. opuſc. c.2. dub.18. n.16. & 17.* Suár. *to.1. de relig. lib.2. c.33. n.4.* Fagund. *lib.1. in præcept. Eccleſ. c.14. num.7.* Caſtropal. *p.2. tr. de feſt. obſer. diſp. vn. pun.10. n.3. in 7. c. Neceſſitatis*, Bonac. *diſp.5. de 3. præcept. decal. 9. vn. pun.3. n.17.* Sà *v. Feſtum*, Fernandez *p.1. exam. theol. c.7. §.1. n.7.* Quia generalis ratio vitandi damnum excuſat etiam in hoc caſu. In præſenti autem incurrerent graue damnum, quale eſſet, ſi non inuenirent alios dominos in alia ciuitate, vel fame premerentur. 5

Hinc Catholicus inter hæreticos verſans debet cibus vetitos reſpuere, ſi poteſt ſine periculo, prætexendo aliam cauſam à Religione. Non tamen ad id tenetur, ſi nequeat reſpuere, quin generet ſuſpicionem ſe Religionis cauſa reſpuere, indeque ſibi graue periculum in vita, vel in bonis immineat. Siquidem eſus talis cibi non eſt ſignum inſtitutum ad profeſſionem falſæ fidei, adeòque eo vtens non cenſetur, per ſe loquendo, falſam fidem profiteri, ſed tantùm fidem ſuam occultare, quod interdum licet. Dixi, per ſe loquendo. Nam ſi ad eiuſmodi eſum ſiue ab auctoritate publica, ſiue à priuata prouoceris in proteſtationem falſæ Religionis, vel in contemptum Eccleſiæ, aut ex ea comeſtione ſcandalum generetur in catholicis, eo quod videntes illum ſine cauſa rationabili cibis vetitis vti, ſuſpicantur illum fidem abieciſſe, ipſi ad eandem defectionem eius exemplo prouocantur, peccat mortaliter non abſtinendo à cibis prohibitis. 6

Quinimò interdum eſt peccatum inter hæreticos abſtinere à carnibus, quando ſcilicèt non occurrunt circumſtantiæ obligantes ad confitendam fidem, & alioqui ſi Catholicus abſtineat, periculum eſt concitandi animos hæreticorum in ipſum, alioſque Catholicos, neque alius inde fructus ſperatur. 7

CON-

CONSVLTATIO CIII.

1 *Ministri hæretici prolem fasciis inuolutam baptizaturi, aquam è suggestu ita communiter effundunt, vt illa fascias tantùm, rarò autem vllum infantis membrum contingat, quo casu baptismus est nullus. Quæritur proindè, an sint monendi ministri Catholici, vt sub conditione semper baptizent ab hæreticis baptizatos?*

Item, qui plerisque in locis militant pro hæreticis, quiue officio aliquo funguntur, sæpe nequeunt sua obtinere stipendia, nisi probent à se subinde frequentatas conciones hæreticas, & ideò eis aliquando interfunt sine scandalo, vt aiunt, cùm satis, superque constet tam orthodoxis, quàm heterodoxis se esse Catholicos, & solummodò pro forma sese in concionibus ostendant, ac insuper sine erroris, aut hæresis periculo, cùm vel non attendant ad verba concionantis, vel aures gossypio obturent.

2 *Quæritur, an tales dum ad Sacramentum pœnitentiæ accedunt, & conciones vitare non proponunt, valeant absolui?*

1 AD primum respondeo, huiusmodi pueros esse baptizandos à Catholicis sub conditione. Quando enim dubitatur, an baptismus sit malè collatus, reiteratur sub conditione, vt declarauit S. Congregatio S. Officij 25. Ianuarij 1607. Hinc *in cap. De quibus, de baptism.* præcipitur baptizari eos sub conditione, de quibus dubium est, an sint baptizati; quia conditio tollit, quod non iteretur Sacramentum, atque adeò excluditur irreuerentia, quæ committeretur ex reiteratione. Id, quod Ecclesia approbare visa est in Rituali Romano, & Theologi communiter amplexi sunt. In hoc autem casu valdè dubitatur de vera ablutione, quæ formaliter consistit, quod aqua tangat corpus, & fluat per ipsum.

2 Ad secundum. Non licet ingredi templa hæreticorum, Principe talem ingressum præcipiente, ex contemptu fidei Catholicæ, vel animo peruertendi Catholicos, aut hæreticos in falsa religione confirmandi, vt in Anglia fieri solet. Tunc enim viget præceptum confitendæ fidei ad defensionem honoris diuini, etiam cum periculo vitæ.

3 Neque etiam licet adire templa hæreticorum ex intentione in cultu falsæ religionis cum illis communicandi, cùm talis cultus sit illicitus, vt patet ex dictis. Vnde ille peccaret mortaliter, qui in templo Caluinistarum cœnam sumeret, aut cum ijs preces funderet. Quia tamen Caluinistæ verum habent baptismum, non esset peccatum in extrema necessitate baptismum ab ijs accipere, saltem cessante scandalo, & subuersionis periculo. Excusantur tamen famuli, qui dominum hæreticum in Templum comitantur, vt patet exemplo Naaman, qui Domino suo ministrabat in Templo Remmon. Non tamen debent se immiscere ritibus hæreticorum, ne videantur eos approbare.

4 Et quamquam ingressus in templum hæreticorum non sit per se loquendo illicitus, si fiat animo audiendi eorum concionem, vt ipsorum doctrina melius percepta, fundamenta, quibus innititur, accurratius conuellantur; secùs tamen si ille ingressus coniunctus est cum scandalo, vt plerumque contingit, aut cum periculo propriæ subuersionis. Ideò in hac specie respondeo negatiuè; quia versantur in statu reprobo, nimirum peccati mortalis. Idque etiamsi protestentur, se id facere, vt suo Principi obediant, & non vt falsam hæreticorum sectam profiteantur, Suarez *in defens. fid. cathol. lib. 6. cap. 9. num. 16.* Azor. *tom. 3. lib. 1. cap. 7. quæst. 2.* dum inquit, Catholicis non licere hæreticorum Ecclesias adire, preces, conciones, &c. subdens iam esse vsu receptum, quod hæreticorum rituum frequentatio propè ab omnibus habeatur pro signo distinctiuo, quo hæretici à Catholicis discernuntur, ac Sanchez *lib. 2. moral. cap. 4. num. 27.* vbi asserit, id nullatenus licere, sed potiùs mortem subeundam; quod communi consensu multi viri doctissimi à Catholicis consulti subscripserunt, & Paulus V. in quodam suo diplomate declarauit, non licere Catholicis hæreticorum Templa adire, monens, atque obtestans Catholicos, ne vllo modo eorum conciones audiant, aut cum eis in ritibus communicent, ne Dei iram incurrant, neque licere id facere sine detrimento diuini cultus, & salutis æternæ. Quibus verbis satis apertè Summus Pontifex declarat, quod tales actus sunt mali, deformes, & illiciti, ideòque prohibeantur, & Catholici si aliter fecerint, mortaliter peccabunt. At ita tandem declarauit etiam S. Congregatio S. Officij, & Catholico Scoto officiali petenti, concedi facultatem, vt à suo Confessario absoluatur, quatenus ratione Officij sibi contingeret hæreticorum conciones, & Ecclesias adire, nihil concessit 22. Ianuarij 1609. Quinimmò aliàs scripsit Nuncijs Apostolicis Galliæ, Germaniæ, ac Poloniæ, quod facultate concedendi licentiam Missionarijs, vt intersint concionibus hæreticorum, parcissimè vtantur, & plenè obseruatis conditionibus in literis scriptis 27. Ianuarij 1624. præsertim illa, quod in continenti confutare debeant hæreses, qui hæreticorum conciones audiunt intelligi debeat in latitudine eiusdem diei tantùm, vt sub die 15. Maij 1625.

Ratio autem est. Tum quia exponerent se graui, ac probabili periculo recedendi à fide catholica; quod in compluribus experientia sæpè docuit. Tum etiam quia in huiusmodi regionibus Catholici ab hæreticis discernuntur in hoc, quod Catholici hæreticorum Templa, & conciones non adeunt. 5

CONSVLTATIO CIV.

MVlti hæretici conuertuntur ad fidem, inter quos non pauci sunt coniugati, altero coniuge perseuerante in hæresi, coniugati, inquam, ritu tantùm hæretico, ideòque inualido, cùm in illis partibus publicatum sit decretum S. Concilii Tridentini. Pars conuersa cupit matrimonium renouare secundùm formam eiusdem decreti Tridentini, at compartem hæreticam, à qua separari moraliter impossibile est, nullatenus potest inducere, vt coram Parocho compareat.

Quæritur quid Pastores catholici cum tali agere debeant; & speciatim, an coniugem bonæ voluntatis ad vsum Sacramentorum possint admittere?

RESpondeo, si in dictis locis non fuerit publicatum decretum Concilii Tridentini *de reform. matrim. cap. 1* matrimonium, & si ritu hæretico celebratum, validum est, vt declarauit S. Congregatio Concilii in Bisuntina 26. Iunii 1598. ac proinde Pastores Catholici poterint admittere ad Sacramenta alterum coniugem conuersum ad fidem, dummodò viuat in matrimonio sine contumelia Creatoris. 1

Si verò in iis locis fuerit publicatum, & eius forma non fuerit in eiusmodi matrimoniis obseruata, matrimonia sunt nulla. Nam hæretici quoque, vbi decretum dicti *cap. 1.* est publicatum, tenentur talem formam obseruare, & propterea etiam ipsorum matrimonia absque forma Concilii, quamuis coram ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita sunt iuxta declarationem Sac. Congregationis Concilii transmissam Episcopo Tricaricensi, Nuncio Apostolico apud inferiorem Germaniam, quam refert præter alios Zypæus *in annalit. iur. Pontif. lib. 4. tit. de sponsa. n. 16.* & nos alibi. Quare in hoc casu coniux conuersus non potest admitti ad Sacramenta, nisi priùs separetur, cùm viuat in assiduo concubinatu. 2

CONSVLTATIO CV.

An concedenda sit facultas dispensandi in matrimonio rato, & non consumato ad hoc, vt primi coniuges possint ad secunda transire vota, si periculosa, & impacata præuideatur cohabitatio futura, seu lapsus in hæresim?

RESpondeo. Potest eiusmodi facultas concedi; quia in matrimoniis ratis, & nõ consumatis potest Pontifex 1

ex causa authoritate ordinaria dispensare, vt cum Canonistis, ac Theologis ostendi *tom.* 1. Hìc autem videtur adesse causa concernens bonum publicum, nempè pax catholicorum, & sinceritas fidei catholicæ in illis partibus.

2 At nihilominus S. Congregatio S. Officij 1635. respondit, matrimonium ratum non consumatum cum hæretico, & hæretica esse validum, & idcircò non esse concedendam mulieri dispensationem alteri nubendi. Ergo multò minus concedenda est in matrimonijs ratis, non consumatis Catholicorum. Quare consulendam esse censeo Sedem Apostolicam in casibus particularibus, quæ examinando causas dispensationis eiusmodi, ac illas approbando, non nisi raro in ijs dispensabit, cùm non expediat, vt Ecclesia in hac materia relaxet habenas, vt monet Boich. *in cap. fin. de sponsa duor.* & Io. Andr. *in cap. Ex publico de conu. coniug.*

CONSVLTATIO CVI.

An concedi possit, ac debeat dispensatio coniunctis in primo gradu affinitatis, in secundo consanguinitatis, & in tertio pariter consanguinitatis cum compaternitate?

CAusæ sunt copula inter eos sequuta, & scandalum imminens honoris, & periculum vitæ, nisi vtrumque reparetur matrimonio, nobilitas, & paupertas mulieris, quæ nullum alium inueniet maritum, periculum incontinentiæ, & fornicationis, cùm ambo sint iuuenes, & maximo amore inter se coniuncti. Et exinde timor, quod transeant ad partes hæreticorum, qui sunt contermini eorum patriæ, vt ibidem cum honore, & quiete contrahant matrimonium. Prætereà vir, qui est vir insignis, & militat contra hæreticos, offert eleemosynam scutorum pro obtinenda dispensatione præfata.

1 Censeo respondendum affirmatiuè, scilicet causas præfatas esse sufficientes, atque adeò committendum Nuncio, siue Ordinario, vt veris existentibus narratis, præsertim quod mulier virum sibi parem reperire non possit, cùm huiusmodi coniunctis super præfatis impedimentis dispenset. Ratio autem est, quia licèt, vt alibi dixi, Concilium Trid. *sess. 24. c. 5. de ref. matr.* decernat in secundo gradu non esse dispensandum, nisi inter Magnos Principes, & ob publicam causam, attamen praxis obtinuit, vt temperetur rigor huius iuris, & dispensari soleat in fauorem quorumcumque nobilium, & ob priuatum commodum, vt obseruat Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 19. num. 4.* & frequentibus exemplis ostendit praxis Datariæ. Præsertim quia non agitur de impedimento primi gradus consanguinitatis, sed affinitatis, pro cuius dispensatione minus vrgens causa desideratur, vt notant Galleg. *de cognat. spirit. cap. 23. num. 1.* alij apud Sanchez *loc. alleg. num. 7.*

2 Euitationem igitur scandalorum ex copula sequuta esse sufficientem causam dispensationis, docet cum Nauarro, & alijs Sanchez *vbi sup. num. 4. & 9.* vbi esse hanc iustam dispensandi causam, etiam ante matrimonij contractum. Ad quam causam reducit cum D. Thoma euitationem alicuius magni delicti, vt in hoc casu, in quo timetur transitus ad partes hæreticorum. Item esse nobilitatem *ibid. num. 6.* ac paupertatem mulieris eo loco *à num. 16. ibid.*

3 Quod quidem confirmatur à S. Congregatione S. Officij, quæ licèt aliquando huiusmodi dispensationes denegauerit, sæpius tamen eas concessit, vt ex subiectis exemplis. Quidam in Germania dispensatur, vt matrimonium cum sorore vterina primæ eius vxoris defunctæ contrahere possit 8. Augusti 1607.

4 Nobilis Cameracensis petens dispensari ad matrimonium contrahendum cum sorore germana vxoris suæ prædefunctæ, adducens copulam carnalem, & prolem ex ea susceptam, periculum inimicitiarum inter consanguineos vtriusque partis, læsionem existimationis ipsius fœminæ, periculum, ne ipsa ad hæreticos diuerteret, hæreticoque nuberet. Quo casu, si fratres ipsius in bello contra Regem Daniæ obierit, diuersa feuda ad hæreticos deuoluerentur. His omnibus coram Nuncio Poloniæ probatis, Sanctissimus mandauit, committi Nunpio Coloniæ, qui cum Oratoribus dispenset, vt matrimonium inter se contrahere possint, non obstante impedimento primi gradus affinitatis, prolemque susceptam, & suscipiendam legitimam declaret, mandauitque expediri Breue, in quo dictæ causæ exprimantur 20. Iunij 1628.

Quod si præfatis causis adderetur alia, nempè pro indotata, ob quam in Dataria in primo & secundo gradu cum absolutione concedi solet dispensatio, ita tamen, vt integrè mulier competenter dotetur, faciliùs poterit cum eiusmodi coniunctis dispensari, vt constat ex praxi Datariæ. 5

CONSVLTATIO CVII.

Supposito priuilegio, quod pro maleficiis non confiscentur bona deliquentium, nisi pro delictis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ. Quæritur,

1 *An fautoribus, qui ex Constitutione B. Pii V. Si de protegendis, declarantur rei læsæ maiestatis in primo capite, possint confiscari bona?* Difficultas exinde est, quod huiusmodi pœna non prouenit ex iure communi, sed ex Constitutione speciali. Et in huiusmodi difficultate Vermigl. *cons. 1.* consuluit pro negatiua.

2 *An dicti fautores declarati excommunicati, si per annum insorduerint in excommunicationem, efficiantur hæretici, itaut eorum bona confiscari valeant?*

3 *Et, an, pendente anno excommunicationis, possit Fiscus describere bona dictorum fautorum, vt, elapso termino insordescentiæ, eorum bona confiscare valeat?*

AD primum. Negatiuam tuentur plures, quos sequitur Farinac. *de hæres. q. 190. n. 26.* & Sousa *in aphor. lib. 3. cap. 9. n. 10.* Mouentur ex eo quod nullo iure huiusmodi pœna contra prædictos reperitur expressa. Et proinde non sunt illa afficiendi, maxime cum locum non habeat, nisi in casibus à iure expressis vt per Clar. *q. 78. n. 5.* & Farinac. *q. 193. n. 120.* 1

Contrarium deferunt Glos. *in cap. si aduersus, v. auxilium, de hæret.* ibique Hostiensis *n. 1.* & alii, quos sequitur Decianus *tr. cr. lib. 5. c. 51. n. 79.* Et habetur ex Constitutione Friderici Imperatoris, quæ incipit, *Patarenorum*, apud Pegnam *ad Eymeric.* inter literas Apostolicas pagina *mihi* 15. ibi: *Patarenorum receptatores, & complices, & quocunque modo fautores, qui, vt à pœna alios possint eximere, de se velut improuidi, non formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuum esse censemus.* Hinc aliqui, quos sequitur Cantera *in quæst. crim. rubr. de hæres. cap. 1. num. 55.* aiunt, quod non sint ipso iure publicata, sed sint solùm publicanda. Quod nouissimè tenet Delben. *de offic. S. Inquisitionis p. 1. dub. 26. corol. 2. num. 13.* 2

An nihilominùs in terminis Constitutionis Pij V. *Si de protegendis* affirmatiuè respondendum censeo. Ita enim ibi luculenter habetur: *siue aliàs auxilium, consilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit &c. Sit læsæ maiestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, aut quocunque alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipso priuatus, secularis Iudicis arbitrio, relinquatur, qui de eo illas pœnas exigit, quæ damnatis primo capite dictæ legis per Constitutiones legitimas irrogantur. Bonis, rebusque omnibus Fisci iuribus applicatis, vti etiam est de damnatis hæreticis per Sanctiones Canonicas constitutum.* Quæ verba ita sunt perspicua, vt nullam dubitationem admittant. 3

Oportet tamen, quod hæc Constitutio fuerit publicata; nam vbi non est publicata, non ita afficit, quoad omnes pœnas in ea contentas, vt declarauit S. Congregatio S. Officij sub diebus 8. & 12. Aprilis 1604. & 12. Maij eiusdem anni. Quandoquidem certum est, & de fide, Summum Pontificem habere potestatem immediatè à Christo condendi leges obligantes omnes, vt est definitum in pluribus Concilijs, præcipuè *in Trid. sess. 6. c. 20. & sess. 14. cap. 7.* In Lugdunensi relato in *cap. Vbi periculum de elect.* & in Florentino in literis vnionis. Aliàs non posset Ecclesia dirigi in suum finem per congrua media. Vnde Bordon. *de sacr. Trib. cap. 29. num. 1. in fin.* aduertit, hanc Pij Constitutionem semper fuisse, ac modò esse in viridi obseruantia quoad censuras & pœnæ læsæ Maiestatis, quando excessus sunt graues, & magni momenti, in alijs verò pœnę 4

mitigantur, attentis circumstantijs delicti, ac personarum. Et quidam fautores cuiusdam hæretici pertinacis fuerunt puniti pœna triremium per decennium, quia in loco commissi delicti non erat publicata Constitutio *Si de protegendis*, vt ex declaratione 8. Aprilis 1604. Quinque finita causa fuerunt remissi Curiæ seculari, à qua fuerunt habiti 12. Aprilis eiusdem anni.

5 Ad 2. Etiam affirmatiuè. Debent enim ipso iure haberi tanquam hæretici per textum *in cap. Vt Inquisitionis*, §. *prohibemus*, *de hæret. in 6.* Et per *auth. Gazaros*, *C. de hæret.* Glos. *in cap. Excommunicamus* 1. *eod. tit. v. Condemnetur*, vbi Hostiensis *num.7. &* 8. Abb. *num.*11. Soc. *num.*14. Butr. *num.*14. Io. Andr. *num.*4. Anchar. *numer. item* 4. & Anan. *num.6.* idem Host. *in sum. de hæret.* §. *qualiter deprehendantur num.*1. Directorium Inquisit. *p.*2. *q.*47. *num.*3. *& quæst.* 53. *num.*1. & Repertor. *v. Excommunicare v. Item fautores*, ac disponitur in citata Constitutione Pij V. verbis illis: *Bonis, rebusque omnibus Fisci iuribus applicatis, vti etiam est de damnatis hæreticis per Sanctiones canonicas constitutum.* Requiritur tamen ad hunc effectum sententia declaratoria, præuia citatione ad se purgandum de vehementi, Pegn. *in Direct. p.*3. *tit. de* 13. *modo termin. proces.* & Gongal. *glos.* 15. *num.*101.

6 Ad 3. Pariter affirmatiuè. Fit enim hæc descriptio, vt notitia rerum habeatur, atque adeò fieri potest, lite pendente, vt inquit Angel. *in l. si quis*, *C. de bonor. præscript.* Chassan. *super Consuet. Burgund. rubr.*2. *de confiscat. n.*12. & Guazzin. *de confiscat. concl.*5. *n.*2. *& seq.* Item ne in detrimentum fisci bona aliqua occultentur, aut surripiantur, vt per Gomez *ad l.*76. *Tauri n.*7. *& de delict. cap.*9. *n.*2. ac per Clar. §. *fin. q.*44. *n.*2. *& seqq.* & ideò fieri potest in omnibus ijs casibus, in quibus confiscatio locum habitura est vt per Sousam *in aphor. lib.*3. *c.*9. *n.*2.

CONSVLTATIO CVIII.

An casus sententiæ, quæ tantùm declarat, Inquisitionem S. Officii non esse Iudicem competentem, comprehendantur in Constitutione 22. *S. M. Pii V. quæ incipit, Inter multiplices?*

1 PRo recto sensu huius Constitutionis assequendo, sciendum est, quod in causis criminalibus reus potest absolui vel cum sententia diffinitiua tanquam innocens, vel cum sententia interlocutoria tanquam non repertus culpabilis ex hactenus deductis, vt per Ias. *in l. ne quidquam*, §. *vbi decretum ff. de offic. Proconsul.*

2 In priori casu. Si fiscus non appellat, sententia transit in iudicatum, adeò vt superuenientibus nouis indicijs, ac nouis probationibus, nequit iterùm causa cognosci, etiamsi prima sententia modis illicitis, ac falsis testibus fuisset obtenta, sicuti videre est apud Farinac. *tot. quæst.*4. *de inquisit.*

3 In posteriori autem casu, causa iterùm cognosci non potest, nisi superuenerint nouæ probationes. Ideòque, ne auferatur Iudici potestas procedendi, superuenientibus nouis probationibus, in more nunc positum est, vt Rei non amplius absoluantur tanquam innocentes, sed solùm ex hactenus deductis, testante Farinacio *loco citato*.

4 Verùm quia dubitari poterat, vtrum in causis hæresis hæc locum haberent; cumque hac super re variæ Doctorum essent opiniones, vt constat ex Farinac. *quæst.*185. §.13. *num.*197. ideò B. Pius V. vt dirimeret controuersias, omnemue Iurisperitorum dubietatem, & altercationem tolleret, hanc publicauit Constitutionem, in qua primùm decreuit, sententias prolatas in causa hæresis non transire in iudicatum. Deinde sanciuit, easdem sententias posse recognosci tum antiquarum tum nouarum probationum vigore, quæ adducentur, vti si dictæ sententiæ non emanassent; præcipuè si noua superuenerint indicia in eadem specie, vel alterius hæresis, aut si constiterit, sententias malis artibus extortas fuisse.

5 Itaque plures, ac varij casus considerandi sunt. Primus, an vigore huius Constitutionis possit cum solis antiquis probationibus iterum sententia cognosci, absque nouis indicijs, & probationibus. Quo in casu omnes ferè Doctores, qui in hanc rem scripserunt etiam post præfatam Constitutionem, tenent requiri necessariò noua indicia. Ita Pegna *in direct. p.*3. *Comm.*37. cuius hæc sunt verba: *Atque ex his penitùs refellitur opinio Corradi Bruni lib.*4. *de hæret. c.*8. *in fin. asserentis, hæretico prodesse exceptionem rei iudicatæ. Nullis ergo diffinitiuarum absolutoriarum sententiarum exceptionibus obstantibus, quoties nouæ probationes, aut indicia accesserint, de eodem crimine inquisitio, & condemnatio fieri potest.* Farinac. *d. q.*185. *n.*197. inquiens: *Verius tamen videtur in eodem hæresis crimine sententiam absolutoriam ad fauorem rei inquisiti, etiam vt innocentis latam, & sic diffinitiuam, nunquam transire in iudicatum, & propterea sic absolutum posse iterùm de eadem hæresi inquiri, & molestari nouis superuenientibus indicijs.* Eadem planè habet Simancha, Sousa, Masinus, Zanardus, Scaccia, Castropalaus, relati à Carena *p.*3. *tit.*11. §.5. qui rectè notant, quod omnes concludunt, absolutum in hoc crimine, superueniente plena probatione, non posse se tueri exceptione rei iudicatæ. Quibus subscribit Bordon. *de Sacr. Trib. cap.*37. *n.*13. esseque praxim Inquisitionis Hispanicæ, testatur Diana *p.*4. *tr.*8. *resol.*10. referens verba Instructionum Hispalensis, & Toletanæ.

Secundus casus est, an accedentibus nouis probationibus possint cum ipsis cumulari antiquæ, ex quibus reus fuit absolutus. Et sanè Doctores in hoc conueniunt, dicuntque ablato priuilegio rei iudicatæ remanere integras probationes antiquas, & cum nouis cumulari, vt Pegna *d. p. comm.*92. *vers. Quod si fortassis*, Farinac. *cit. q.*185. §.12. *num.*200. Sous. *in aphor. lib.*2. *cap.*36. *n.*31. Castropal. *disp.* 8. *punct.*11. *num.*10. Diana *ea resol.*10. Caren. *alleg.* §.5. qui tamen id limitat, quando priores probationes fuissent purgatæ per torturam. 6

Tertius casus est, de quo agimus. Et non comprehendi in prædicta Constitutione asserendum videtur. Quia non sumus in sententia absolutoria, siue condemnatoria Rei, sed in sententia, quæ declarat Inquisitionem non esse Iudicem competentem in causa. Tum etiam quia Constitutio loquitur tantùm de sententijs absolutorijs, etiam ex capite innocentiæ, nec non de declaratoriis ad fauorem Rei, quibus præcessit canonica purgatio. Atque adeò decidendus est hic casus iuxta dispositionem iuris communis. Ius autem commune disponit, quod, quando Iudex declaratus est incompetens, non potest amplius reassumere suam iurisdictionem in eadem causa, si Iudex est delegatus, sicuti tradunt Doctores *in l. quod inuit. ff. de re indic. & in cap. Cum cessante de appellat.* 7

Neque obstat, quod si exigerentur nouæ probationes ad iterùm recognoscendum causas hæresis, nullo ipsę fruerentur priuilegio, & Constitutio Pij esset inanis. Nam primò Constitutio nimis profectò operatur, cùm abstulerit è medio priuilegium rei iudicatæ, cuius virtute, quando quis absoluitur, tanquam innocens, nequit amplius molestari, etiam nouis superuenientibus indicijs, *l. res*, *ff. de reg. iur.* Quia facit ius irretractabile inter partes, *l. eleganter*, §. *si quis ff. de condit. indeb.* Crauet. *cons.*10. *num.*7. Paris. *cons.* 23. *num.*218. Secundò operatur, quia tribuit facultatem coaceruandi antiquas nouis probationibus. Quod videtur ratione planè contrarium; quando enim Constitutio aliquem sortitur effectum, dici non potest inanis. 8

CONSVLTATIO CIX.

An iuramentum præstari solitum ab Alumnis Collegii de propaganda fide, scilicet non assumendi statum religiosum, donec in ipso Collegio maneant, nec postquam ab eo exierint ante elapsum triennium sine Sedis Apostolicæ licentia, sit licitum, validumque? Vbi de munere Clericorum & Regularium haud pauca.

ESse illicitum, ac inualidum suaderi potest. Primò, quia videtur, quod iuramentum istud sit melioris boni impeditiuum. Secundò, quia finis huiusmodi iuramenti, nimirùm propagatio fidei per Alumnos facienda facilè haberi potest per eosdem, si religionem ingrediantur, atque adeò neque licitum, neque rationabili censendum est. Non enim licitè, & rationabiliter absque necessaria causa aliquis impediendus est à consecutione maioris profectus spiritualis, cuiusmodi est cooperatio ad conuersionem animarum vnà cum obseruatione consiliorum Euangelicorũ. 1

Institutum enim religiosum non opponitur instituto Sacrarum missionum.

2 Vt verò perfectiùs difficultas enodetur, supponendum est, non esse præstandum aliquod iuramentum, præsertim solemne, cuiusmodi est præsens, absque rationabili, & discreta causa, vt cum D. Thoma 2. 2. q. 89. *art.* 3. docent Theologi ex illo Hieremiæ 4. *Iurabis, viuit Dominus in iudicio discretionis.* Hæc autem causa desumenda est à fine, ob quem institutum fuit Collegium, qui non potest esse alius, quàm propagatio fidei in vniuerso Orbe terrarum per eius Alumnos facienda. Quare aduertimus, hìc non dubitari præcisè, num Alumni iuramentum hoc præstantes teneantur ad executionem eorum, quæ promittunt, præsertim cùm videatur intercedere pactum inter ipsos, & Sacram Congregationem de propaganda fide, sed num ipsa S. Congregatio iustè, ac rationabiliter possit illos adstringere ad hoc iuramentum præstandum.

3 Hoc itaque sic constituto, resoluendum est iuramentum huiusmodi licitum esse, ac validum ex mente Nauari, Azorii, Fagundez, Laymani, & aliorum, quos sequitur Lezan. *consulto* 19. quod edidit de hac re, quibus suffragatur *cap. Commissum, de sponsal.* Nam si accipiatur in vim voti facti Deo, est de meliori bono. Melius enim est toti Ecclesiæ seruire, prædicando Euangelium infidelibus, & in eo munere exponendo vitam periculo martyrij, quàm profiteri quamcumque Religionem. Si verò accipiatur in vim iuramenti præstiti, est de opere honesto, & per modum contractus, seu pacti onerosi de alendis dictis Alumnis in suis studijs. Tale enim iuramentum semper obligat, nec potest arbitrio iurantis in aliud opus, quamquam meliùs, commutari iuxta *cap. Quamuis pactum, de pact. in 6. & cap. Cum contingat, de iureiur.* ac communem Doctorum sententiam.

4 Ex his principijs euincitur, falsum esse, quod hoc iuramentum sit meliori boni impeditiuum. Exploratum enim est, quod promissio facta Deo pro conuersione infidelium, ac hæreticorum ad fidem catholicam, multò præstantior sit, quàm votum Religionis, quodque opus hoc cum discrimine vitæ, ac probabili sanguinis effusione pro Christo, bonoque multorum perfectius sit, quàm tota austeritas religiosa pro merito particularis personæ, contineatque actum perfectæ charitatis, ac si operum diuinorum diuinissimum ex D. Dionysi *de diuin. nomin.* Quis enim alius fuit finis omnium laborum Christi? Quis alius profusi pretiosissimis sanguinis scopus? Quis Crucis, ac mortis eius fructus, nisi salus animarum? Quam præclara verò res est adimplere ea, quæ desunt passionibus Christi in carne sua pro corpore eius, quod est Ecclesia, & in tam præcellenti opere Dei cooperatores existere, quo nihil in terris nobilius cogitari potest, neque gratius Deo Sacrificium offerre.

5 Quo item modo eliditur, quod addebatur de æquali consecutione finis ab ingressuris Religionem. Non enim inficior, aliquando expedire, vt Missus sit alicuius Ordinis; sed neque etiam negandum est, quin possit etiam esse valdè necessarium, quod idem aliquoties debeat esse secularis ita, vt iuxta disparitatem locorum requiratur diuersitas personarum. In hoc enim euentu cum discretione pro maiori vtilitate Missionis, & ipsiusmet Missi dabitur, vel negabitur licentia apposita. Quare licèt verum sit, quod cæteris paribus, simpliciter loquendo, status Religionis est melior statu seculari, in hoc tamen casu secùs censendum est, cùm non semper expediat, Missum esse Religiosum; nec finis à S. Congregatione intentus possit ita facilè haberi per Alumnos, si Religiosi fiant. Nam non adeò expediti essent sub eius immediato dominio, & potestate, nec ita facilè possent ad aliqua loca hæreticorum mitti, in quibus necessaria maximè videtur Euangelij prædicatio ab ipsis facienda absque impedimento, quod emergere posset ex assumptione status regularis. Etenim nemo sanæ mentis dubitat, Regularem ob varias Ordinis distractiones sæpè inermem, ac imparatum esse ad exequendum, quod in iuramento promisit, eo vel maximè, quia potestati sui Superioris sit perpetuò subiectus per obedientiæ votum. Quam ob rem non erit in voluntate subditi pergere ad Missionem, nec in Sacrę Congregationis facultate illum ad eandem destinare, cùm prompta id requireret occasio: quo tempore forsitan artibus sui Superioris mora, ac impedimentum prætexeretur, vt cuilibet opportunitati exeundi obex ponatur, quod experientia fortè comprobatum est.

Atque idcircò præstatur id iuramentum cum limitatione non ingrediendi Religionem absque licentia Sedis Apostolicæ, cuius arbitrio discutiendum, ac resoluendum relinquitur, cui, & quando expediat eam concedere; quando verò non expediat, aut oporteat eam denegare, dependet prorsus ex inspectione cuiuslibet casus particularis, attenta qualitate, & habilitate Alumni, qui eam petit; conditione, & commoditate Regionis, ad quam mittitur; vtilitate, & vbertate fructus, qui speratur ex tali Alumno in statu seculari, vel regulari, & indigentia, aut opportunitate ipsius Sanctæ Sedis, siue S. Congregationis in eo destinando ad vnum, vel alium locum, & prout istiusmodi alię circumstantiæ requirunt. 6

Et sanè quamuis nullus omninò, qui talentum aliquod à Domino accepit, à procuranda salute proximi excludatur; vnicuique enim Deus mandauit de proximo suo non solùm in corporali necessitate, sed vel maximè in spirituali iuuando; attamen nemini dubium esse potest, quin cura adducendi oues ad ouile Christi, easque pascendi, & dirigendi in primis ex officio conueniat Summo Pontifici, qui vtpotè Vicarius Christi, & Successor D. Petri, Vniuersalis omnium Pastor est. Huic namque in Petro dictum à Christo: *Si diligis me, pasce oues meas, pasce agnos meos.* Id est non solùm ouium, hoc est Pastorum, & Episcoporum, qui alios mihi gignunt, & lucrantur, sed etiam agnorum, idest quorumcumque aliorum fidelium, qui nec dum alios lucrifacere norunt, curam habe. In eis colligendis, adducendis ad ouile, reuocandis, sanandis, pascendis, curandis, & dirigendis, quod me verè ames, declarabis. Similiter Petro ostenso linteo quatuor initijs cœlitùs demisso, in quo erant omnia quadrupeda, & serpentia Terræ, & volatilia Cœli *Act.* 10. dictum est: *Surge, occide, & manduca.* Spiritualiter interfice in his immundis gentilibus per quatuor Orbis partes dispersis vitam præteritam, & fac, vt transeant in corpus Ecclesiæ, in quo nouam vitam sortiantur. Tu tanquam caput Ecclesiæ infideles conuerte, ex non ouibus oues fac, & Ecclesiæ membra effice; quod in Concilio, eiusque familia statim fieri, cœptum est. Soli quoque Petro, & eius Successoribus competit ducere in altum, mittere Prædicatores per Vniuersum Mundum, alijsque cooperatoribus simul cum Petro mandatur, vt laxent retia in capturam. Quibus & ante dictum fuerat: *venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* Hoc Petri officium omnes Sancti Patres agnouerunt. Hoc sibi propriè competere Petri successores quouis tempore declararunt, cùm Episcopos, & Pastores quaquauersum miserunt, & de gentium conuersione soliciti per omnes Orbis partes prædicatores destinarunt, qui in difficultatibus ad Successorem Petri recursum habuerunt, adeòut etiam legamus D. Paulum, qui à Deo non per hominem vocatus erat Apostolus, voluisse ascendere Hierosolymam, vt videret Petrum, & conferret cum eo Euangelium, quod prædicabat in Gentibus, ne forte in vanum curreret, aut cucurrisset, *ad Galat.* 1. *&* 2. 7

Ad Episcopus quoque, à Petri successore legitimè constitutos, vel missos, curam conuertendi animas, & propagandæ fidei ex officio spectare manifestum est. Sunt enim Successores Apostolorum, quos Christus Dominus piscatores hominum constituit, & sunt à Principe Pastorum in partem solicitudinis vocati, mandatumque habent attendere sibi, *& vniuerso gregi, in quo Spiritus Sanctus ipsos constituit Episcopos regere Ecclesiam Dei, ad Tit.* 1. Ipsorum est ordinare, & constituere per Ciuitates Presbyteros, & animarum Curatores, qui secundùm gratiam sibi per impositionem manuum datam collaborent Sancto Euangelio, errantes adducant, vel reducant, stantes conseruent, gregem sibi commissum curent. 8

His subseruiunt in suo Ordine Diaconi, Subdiaconi, alijque inferioris Ordinis ministri, in quibus apparet Ordo Ecclesiæ hierarchicus, & pulcherrima politia, ratione cuius Ecclesia dici potest, vt Castrorum acies ordinata. Hunc Ordinem clarè commendat D. Paulus ad *Ephes.* 4. dicens: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus Ministerij, ad ædificationem Corporis Christi.* 9

Hierarchicum hunc Ordinem in Ecclesia à Christo 10

&

& Apostolis institutum ostendit, & commendat S. Ignatius, Antiochenus Episcopus, scribens Philadelphis, Magnesijs, Smirnensibus, Philippensibus, ac præcipuè Ephesijs, ac Trallianis, ad quos ita ait: *Enitimini, charissimi, subiecti esse Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis. Qui enim his obedit, obedit Christo qui hos constituit. Qui his reluctatur, reluctatur Christo Iesu. Episcopo enim subiecti estis, velut Domino, sed & Presbyteris subiecti estis, vt Christi Apostolis &c.* Et infrà in Parochorum dignitatem hæc habet: *Quid verò Sacerdotium est aliud, quàm sacer cœtus, consiliarij, & assessores Episcoporum? Qui his igitur non obedit, atheus & impurus est, & Christum contemnit, & Constitutionem eius imminuit.* Et ad Smirnenses: *Non licet*, inquit, *sine Episcopo baptizare, vel offerre, neque sacrificium immolare. Laici Diaconis subijciantur, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, vt ipse Patri.* Similia legere est apud S. Dionysium Areopagitam *de Eccles. hierarc.* & alios Sanctos Patres.

11 Neque vlli veterum in Ordine hoc hierarchico alias agnouerunt, quam Clericos, per quos à tempore Apostolorum, & multò post Ecclesia Dei aucta, conseruata, & directa est, itaut etiam Monachi sub directione Episcoporum, & Presbyterorum fuerint. Assumpti tamen sunt posteà aliqui ex Monachis ad Clericalem Ordinem, quorum vita, & excellens doctrina id merebatur. Vnde Hieronymus ad Rusticum *Ep.* 4. sic inquit: *Viue in Monasterio, vt Clericus esse merearis.* Et infrà: *Multò tempore disce, quæ postmodum doceas; quod si populus, vel Episcopus te in Clericum elegerit, age ea, quæ Clerici sunt.* Ex quibus constat, Monachis ex primæuo instituto, & vt Monachi sunt, onus curæ animarum, vel propagandæ fidei ex officio non conuenire. Quamuis teneantur communi omnibus Christianis obligatione pro suo modulo promouere negotium salutis animarum, orando, pietatis exempla præbendo, &, cùm occasio se offert, monita salutis proximis dando. Sicut etiam in suo Ordine Reges, & Principes Domino seruire tenentur ad propagationem fidei authoritate sua, potentia, & medijs temporalibus Ecclesiæ cooperando, & impedire volentes compescendo. Ex officio nihilominùs id incumbit Episcopis, Pastoribus, alijsque Clericis, qui ab ijs ad hoc munus ordinantur, & destinantur. Hi enim sunt successores Apostolorum, & septuaginta duo Discipulorum, quibus Dominus dixit: *Euntes in Mundum vniuersum prædicate Euangelium omni Creaturæ.* Et: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Hi sunt, de quibus Dominus apud Prophetam *Ierem* 6. ait: *Ecce ego mittam piscatores multos, & piscabuntur eos. Et post hoc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis petrarum.*

12 Et quidem trecentis plus, minusue annis à Christo nato fides propagata est, & animarum cura habita per solos Clericos vsque dum in Oriente S. Basilius, in Occidente Eusebius Vercellensis Episcopus, S. Martinus in Gallia, & B. Ambrosius Mediolani, S. Augustinus in Africa quosdam ex Clericis suis monasticis exercitijs simul imbuerent, ijsque probè excitatis, ac ad Diaconatum, vel Sacerdotium, aut etiam Episcopatum promotis, curam animarum committerent. Idque collabescente iam in Clericis Apostolicæ vitæ rigore; nam primis temporibus vix vlla fuit inter modum viuendi regularium Sacerdotum, & secularium differentia, vt patet ex Concilio Aquisgranensi sub Stephano Papa V. & 12. *q.* 1. *ca. Clericus cum cc. seqq.* Sed crescente numero fidelium, cum Clerici minus oneribus sufficerent, Monachi quidam ad Clericalem Ordinem, & Sacerdotium promoti, & tanquam coadiutores sunt assumpti, cùm nimirùm laborantibus Clericis in remigrando, & piscando rumpebatur rete propter exorientes hæreses, & schismata circa tempora Constantini Magni, & propter multitudinem piscium copiosam, tunc enim annuerunt Clerici Religiosis socijs, qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos, compatiendo animarum periculis.

13 Multò magis verò aucta tempestate nouissimis temporibus ex multiplicatione peccatorum, numerositate rudium populorum, hæreticorum seductione, raritate bonorum, difficultate regendi, insufficientia Prælatorum, perplexitate casuum emergentium, ac aliorum periculorum, Ecclesiæ imminentium ex varijs euentibus Sedes Apostolica, ad obuiandum præfatis periculis remedium animabus administrando, Religiosos quosdam Ordines approbauit, qui officio prædicationis, & confessionis sibi commisso, subueniant indigentiæ populorum, ac Clericorum insufficientiæ, obsistantque versutijs hæreticorum, & hoc in solatium, & subleuamen oneris, non in præiudicium Parochorum, vt rectè scribit D. Bonauentura in *tract. Quare Fratres Minores prædicent*, monens Rectores Ecclesiæ, vt imitentur Deum, qui, etsi omnia per se possit, dignatur tamen in quibusdam operibus suis habere coadiutores, & Vicarios. Verissimè etiam docet D. Thomas *opusc.* 19. *cap.* 4. & 2. 2. *qu.* 187. *art.* 1. stultam esse opinionem dicentium, quod Status Religionis impedimentum adferat prædicandi, ac confessiones audiendi. Quinimò fatendum est, quod quò sanctiores, & magis mortificati Religiosi fuerint, eò erunt ad prædicta munia aptiores, si nimirùm sufficienti doctrina sint instructi, & nihil nisi Dei gloriam, & animarum salutem quærant, sintque castitatis, humilitatis, & obedientiæ tenacissimi. Ad munia dico prædicandi, & confessiones audiendi, catechizandi, ægros visitandi, & similia. Nam ab ijs, quæ propriè pastoralia sunt, vt baptizare, extremam vnctionem dare, matrimonia solemnizare iure ipso sub strictis pœnis prohibentur in locis, vbi sunt Parochi, vel alij Sacerdotes ad hoc deputati.

Nec mirum, quia non est illa propria eorum functio, 14
sed Parochorum. Quamuis gratiosè aliquando ad pastoralia exercenda Religiosi admittantur, modò agnoscant, se assumptos, vt Coadiutores Episcoporum, & Parochorum, & vbi necessitas non est, se non ingerant, iurisdictionem Ordinariam non perturbent, & imò & priuilegijs suis modestè, & discretè vtantur, imitando S. Franciscum Xauerium, qui cùm potestate Legati Apostolici ad Indias missus, nihil tamen in locis, Episcopis subiectis, sine consensu illorum facere voluit, vt constat ex eius vita apud Tursellinum.

Porrò absolutè asserere, quod post Episcopos Religio- 15
sis maximè ex officio conueniat cura animas iuuandi, vel trahendi ad fidem, non videtur veritati consentaneum. Certùm est enim principalibus magis illud onus incumbere, quàm in adiutorium assumptis. Maximè cùm etiam Religiosi, non tam vt Religiosi, quàm vt Clerici, & Sacerdotes in subsidium assumantur in concionando, & confessiones audiendo. Vnde in Concilio Trident. *sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.* decernitur, vt nullus presbyter, etiam regularis, possit confessiones secularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad hoc idoneus reputari, nisi aut parochiale Beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, si illis videatur necessarium, aut aliàs idoneus iudicetur, approbationem obtineat; & qui ex illis curam animarum exerceant, subsint immediatè in ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi diœcesani. Imò statuit idem Concilium *sess.* 5. *c.* 10. & *sess.* 24. *cap.* 4. *de refor.* vt Regulares in Ecclesijs suorum Ordinum prædicare volentes, se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur. In Ecclesijs verò, quæ suorum Ordinum non sunt, nullo modò prædicare possint sine Episcopi licentia. Contradicente autem Episcopo, nulli etiam in suorum Ordinum Ecclesijs prædicare præsumant. Quam S. Concilij constitutionem Gregorius Papa XV. fel. record. speciali constitutione stabiliuit, & auxit Episcoporum in Religiosos in prædictis delinquentes auctoritatem. Vndè satis constat curam animarum non propriè ad Religiosos, sed ad Seculares, vt vocant, Sacerdotes pertinere; quamuis aliquando Religiosis ex priuilegio eam exercere permittatur, vel etiam, premente necessitate, aut vtilitate Ecclesiæ ad Episcopatus, & Pastoratus officium ijdem assumantur.

Hæc autem assumptio Regularium ad concionandum 16
præcipuè, vel confessiones audiendas facta est, vt diximus, Prælatis, & Parochis, vel sub onere deficientibus, vel prædicationis munus Episcoporum proprium, & populo summè necessarium negligenter exercentibus, quam negligentiam in eis emendatam voluit Concilium Tridentinum *sess.* 15. *c.* 2. mandans Episcopis, vt quandoquidem proprium eorum officium sit populo prædicare verbum Dei, vt si fieri possit per se; alioqui, si legitimè impediantur,

tur, per alios idoneos verbum Dei prædicent. Et similiter mandat Parochis, vt plebem sibi commissam pro sua, & eorum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo ea, quæ scire omnibus ad salutem necessarium est, saltem diebus dominicis, & festis solemnibus concionando. Ad infideles autem conuertendos missi sunt Religiosi, vt prædicatione verbi Dei eos ad Ecclesiam adducere niterentur, adductos autem Episcopis, & Parochis Ecclesiarum Rectoribus relinquerent vlterius dirigendos, nisi fortè aliqui ex ipsis ad ordinem Episcoporum, vel Parochorum sint assumpti. Quo casu à multis Religioni suæ proprijs officijs eximuntur, vt vtiliùs Ecclesiæ deseruiant.

17 Nec diffitendum est, quin per Religiosos plurimæ gentes, & Prouinciæ olim sint conuersæ, & multa animarum millia ad Christum adducta. Sic in Anglia egregiè laborauit Augustinus cum sex Monachis à S. Gregorio Papa eò missus. De Vuillibrordo etiam, ac duodecim socijs, item de Bonifacio, Ludgero, alijsque de familia S. Benedicti clarum est, quod Germaniam, Belgium, Frisiam, Vuestphaliam Euangelio repleuerint. Item de pluribus ex eodem Ordine, & ex Ordine Mendicantium, ac Societatis Iesu, quod ad Indos, Iapones, Chinenses, Americos, Persas, & alia loca missi sint. Sed mirum non est, crescente messe, & spe messis, plures operarios assumptos in subsidium Cleri, qui non sufficiebat deseruire tot Episcopatibus, & Parochijs, & simul infidelium conuersioni vacare. Quamquam non defuerint etiam quouis tempore Clerici seculares, qui se istis missionibus strenuè impenderunt. Et præcipui quique Monachorum, qui fructum in conuersione animarum fecerunt, vt vtiliùs id facerent, ad Episcopatus sunt promoti, vt de S. Vuillibrordo, Bonifacio, Ludgero, Plechelmo, alijsque certum est, qui cùm socijs suis Presbyteris, & Diaconis viram regularem quidem, sed non multum dissimilem illi, quæ in primitiuo Clero in vsu erat, duxerunt.

18 Iam semel ordine hierarchico in locis per prædicationem ad Ecclesiam adductis constituto, semper penes Episcopos, Parochos, alioque seculares presbyteros fuit directio, & cura animarum, & regimen Ecclesiæ, adeòut etiam in locis, vbi nullæ sunt Ecclesiæ Cathedrales, sed tantùm Collegiatæ, aut Parochiales, semper dignior in conuentibus publicis, & processionibus seculari Clero fuerit attributus, nec licuerit etiam Religiosis, qui Episcopi, vel Parochi non erant, baptizare, Eucharistiam moribundis, vel in Paschate administrare, extremam vnctionem infirmis dare, vel matrimonio fideles iungere, nisi de licentia Episcopi, vel proprij Parochi; quod autem ex priuilegio multa præstent, præsertim in missionibus ad infideles; non est mirum, quia Princeps Pastorum Summus Pontifex, & Ordinariorum Ordinarius, attenta personarum, & locorum necessitate, meritò sic disponere potuit, ac debuit, vt optimè propagandæ fidei, & saluti animarum esset prouisum. Illis tamen priuilegijs non perindè vti possunt Religiosi in locis Episcopos, vel Parochos habentibus, sed eatenus tantùm, in quantum non contrariantur decretis Concilij Tridentini, adeòut Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 23. concl. 5.* rectè dicat, & probet, Religiosos non habere facultatem administrandi pastoralia in locis, vbi Pastor aliquis designatus est, licèt absit, excepto tamen casu necessitatis.

19 Verùm pro habendis breui tempore multis idoneis operarijs, primùm delectus esse faciendus circa Clericos tam seculares, quàm regulares (nec enim omnes Missionibus conueniunt) singulorum conditio, corporis habitudo, vires, desideria, accuratè à Superioribus essent inuestiganda, doctrina examinanda, mores perspiciendi, vt qui in Scriptura Sacra, & Patrum doctrina optimè essent versati, Zelo Dei, & animarum præ cæteris feruentes, benè mortificati, obedientes, humiles, contemptores honorum, diuitiarum, & voluptatum, non sua, sed quæ Iesu Christi sunt quærentes, parati, & apti ad labores, molestias, inedias, contemptus, & contumelias, & durissima quæque pro Christo toleranda, illi Missionibus destinentur. Diligentissimè quoque vocatio consideranda, an cœlestis sit, an verò ex apprehensione fortuita, vel desiderio excutiendi iugum Superiorum, aut religiosæ disciplinæ, an amore liberratis, aut vt opes accumulent, aut libidini liberiùs vacent. Hinc Clerum secularem ad normam primitiui Cleri reformatum maximè idoneum prudentiores iudicant ad Missiones pro propaganda fide; Tum quia plus deferret Episcopis, nec exemptiones ab ijs nouisset, vel expeteret. Tum etiam quia conuenientior esset ipsorum conuersatio, & modus viuendi non solùm lucrandis animabus, sed etiam ijsdem iam ad fidem adductis cura pastorali fouendis, ac dirigendis.

In terminis itaque huius iuramenti licitè id exigi potest 20
ab Alumnis ad tempus, quando Clerici omnes, aut aliqui sint, vel reddi possint in seculo aptiores, quàm in Religione ad exercitium Missionum, aut quando timeri possit, quod eo tempore humanis rationibus, aut modis importunis inducendi sint ad Religionem, pro quorum omnium exploratione addita hac particula, *sine licentia Sedis Apostolicæ*, planè iuramentum honestatur, non quidem si addatur, tanquam sit apta reseruari ius Sedi Apostolicæ, vt ijs omnibus exploratis, & constito Religionem esse reformatam, & ingressum in ea non opponi fini Missionum, Alumnum verò debitis modis, & præuia sufficienti deliberatione determinasse Religionem ingredi, possit ob finem Missionum licentiam denegare. Sicque huiusmodi Alumni non possunt recipi in aliqua Religione sine licentia Sedis Apostolicæ, cuius seruitio pro missionibus sunt addicti, possuntque dici ad ratiocinia obligati iuxta sequens decretum: *Præterea de mandato similiter speciali Sanctiss. D.N. Sacra Congregatio statuit, & decreuit, neminem deinceps prædictorum Alumnorum contra infrascriptam iuramenti formam in aliqua Religione, Societate, vel Congregatione regulari à Superioribus recipi, nec ad professionem admitti posse, vel debere; alioquin receptio, & professio nullæ sint, ac nullius roboris, & firmitatis, & qui ex antedictis Superioribus Alumnos huiusmodi contra subiectam iuramenti formam receperit, vel ad professionem admiserit, actiua, & passiua voce præsentis decreti auctoritate careat. Non obstantibus Collegiorum fundationibus &c. 24. Nouembris* 1625. Eadem die pro Alumnis Collegij Græci fuit excepta Religio S. Basilij, non quidem Congregationis Italicæ, seu Occidentis, sed Græciæ, siue Orientis, vt declarauit S. Congregatio 1642. Solet tamen aliquando dicta S. Congregatio dispensare, facto verbo cum Sanctissimo; sed regulariter cum iuramento eundi ad missionem in patriam, seu Regnum, vnde est oriundus, si Alumnus sit ex locis Missionum, vt patet ex formula ab Alexandro VII. approbata eius Constitutione edita 20. Iulij 1660. quæ incipit, *Cum circa iuramenti vinculum*, & multa dubia, quæ ex illa emerserunt, declarauit S. Congregatio de propaganda fide sub die 8. Aprilis 1661.

CONSVLTATIO CX.

1 *An testes singulares in tempore, & loco tantùm, concordantes tamen in specie, & secta hæresis, sufficienter probent? Siue an sufficiant testes, si non sint singulares quoad substantiam hæresis, sed solùm singulares in ijs, quæ per se non faciunt ad substantiam hæresis?* Quod est quærere.

2 *An Christiani noui possint condemnari de Iudaismo in pœnam ordinariam ex solis depositionibus testium singularium de loco, & tempore, qui deponant de diuersis actibus tendentibus ad eumdem finem Iudaismi, veluti si vnus testis singularis deponat de confessione extraiudiciali, quod Christianus nouus fassus fuerit se profiteri legem Moysis. Alius dicat de esu carnium, quibus vtuntur Iudæi. Alius de nobiliori vestitu in Sabbato, vel cessatione à labore. Alius de accessu ad Synagogam in diuersis festis Iudæorum. Alius de ieiunio magno solito seruari à Iudæis. Quæritur inquam, an ex huiusmodi testibus singularibus possit damnari ad pœnam ordinariam Christianus nouus, qui sit negatiuus, nec alijs grauetur indicijs? Vbi quid de testibus singularibus quoad ipsam hæresis substantiam?*

Illu-

1 ILlustris est hæc controuersia inter Doctores ; quod autem non sufficiant testes singulares , etiamsi concordent in specie hæresis, tradunt Flores de Mena *lib.* 3. *var. qu.* 22. *num.* 45. Acugna *de confes. sollic. qu.* 22. *num.* 25. qui etiam alios citat, Freyta *in addit. ad tract. de confes. sollic. ibid.* Scacc. *de iudic. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 10. *num.* 527. Layman. *lib.* 3. *theol. moral. sect.* 5. *tr.* 6. *cap.* 4. *num.* 5. Castropal. *tr.* 4. *disp.* 10. *punct.* 15. §. 4. *n.* 16. Farinac. *q.* 46. *de testib. nu.* 217. Dian. *p.* 4. *resol. mor. tr.* 7. *resol.* 31. *& tr.* 8. *resol.* 57. alijque plures.

2 Probant primò authoritate textus in *cap. De parentela* 2. 35. *qu.* 6. *& in cap. Nihilominus* 3. *q.* 9. ibi: *Ne eorum voces tanquam plurium admittantur, quos temporum quidem diuersitas simul interfuisse prohibuit*, & notant ibi cum Glossa communiter Canonistæ, & alij, quos sequitur Farinac. *d. q.* 64. *num.* 72. Secundò ex rationibus, præcipuè verò ex ista; quia hæresis non pertinet ad forum externum, nisi vt manifestata per actus exteriores, & ideò, vt talis ad ipsum deducitur, & processum debet solùm articulari de ipsa, vt manifestata. Vnde testes non possunt esse contestes, nisi etiam concordent in manifestatione externa hæresis, & in eo, sub quo hæresis deducitur ad forum externum.

3 Dissentiunt alij, qui docent, quod quando plures testes deponunt de eadem specie Apostasiæ à fide, siue Iudaismi, aut hæresis contra aliquem, quamuis sint singulares in loco, tempore, & etiam in facto, seu propositione hæretica, dummodò tamen facta, & propositiones pertineant ad eandem speciem hæresis, non esse singulare, sed omninò contestes, & ideò sufficienter probare in ordine ad condemnationem pœnæ ordinariæ.

4 Ratio autem est. Primò quia testes, quamuis singulares in loco, tempore, facto, & propositione hæreticali deponunt de vna, & eadem hæresi omninò, quia deponunt de eodem sensu interno, & opinione falsa circa fidem. Atque adeò sunt omninò contestes circa id, super quo articulatur processus, quia articulatur super ipsa hæresi, non autem super manifestatione; quia articulatur processus super eo, de quo est puniendus reus. Punitur autem ratione falsæ opinionis circa fidem.

5 Secundò, quia, quod tempus, locus, & etiam factum, & propositio sint diuersa, non tollit, quin sit eadem hæresis, quia habet esse habituale permanens; vnde per diuersos actus exteriores potest manifestari; atque adeò neque etiam tollit, quin testes sint contestes, cùm permaneat vnum & idem id, de quo deponunt. Sic si articularetur processus, an Petrus sit mortuus? Si quis deponeret esse mortuum, quia vidit illum expirare. Rursus alius, quia vidit illum è domo in feretro deferri. Ac denique alius deponeret, quia post aliquod tempus vidit sepeliri, essent omninò contestes, quia omninò conuenirent in id, quod Petrus esset mortuus, quod est id, de quo articulatur processus.

6 Ex quibus constat, quod certitudo huius probationis, si sit per plures testes, quàm duos, non solùm non exceditur à certitudine probationis per duos testes contestes, sed etiam ipsa excedit; quia adest concordia inter plures, & proindè valet, quod probabilius sit, posse duos conspirare contra aliquem, & concordare circa circumstantias quoque temporis, & loci, quàm plures concordando in solo delicto habituali, & permanenti, vt est hæresis. Et ideò dum multiplicantur testes circa eandem speciem hæresis, quamuis singulares in loco, & tempore, & etiam manifestatione hæresis, crescit certitudo probationis, quæ longè excedere potest certitudinem ex duobus testibus contestibus.

7 Item fit, quod singularitas huiusmodi in hoc casu non tollat fidem testibus, vt docent Præpos. post Archid. in *cap. Nihilominus num.* 4. *v. Quod intellige, & num.* 12. *v. Aut principaliter* 2. *quæst.* 9. Lanfr. *de testib. num.* 90. Caccialup. *in l. admonendi num.* 66. *ff. de iureiurand.* Petra *de fideicomm. q.* 12. *num.* 499. *& seqq.* ac Farinac. *de testib. q.* 64. *num.* 96. quia tempus, & locus, & alia huiusmodi non sunt de substantia illius, de quo articulatur processus, atque adeò non tollit, aut minuit contestationem per se requisitam.

8 Denique diuersitas in loco, & tempore tunc solùm facit, quod testes censeantur singulares, quando tempus, & locus sunt de substantia illius, super quo testes deponunt, vt docent Doctores apud Farinac. *d. q.* 64. *num.* 321. Tempus autem, & locus non sunt de substantia hæresis; quia consistit præcisè in opinione interna, & solùm requiruntur externæ manifestationes, quæ inseruiant testibus, vt rationes sui dicti. Etenim vbi ad vnum totum concludendum partes, seu actus specifici exiguntur, non est necesse, testes esse contestes in ipso toto, sed sufficit, eos esse contestes in partibus, ex quibus totum concluditur, sicut per textum in *c. Qualiter, & quando* 2. *de accus.* inquiunt Innocent. *num.* 2. Butr. *in cap. Licèt in quadam* 47. *num.* 10. *de testib.* & Felin. *num.* 2. inquiens, quod vbi probandum est aliquid, quod habet multiplicationem actuum, siue sit totum vnum, siue habeat actus, & partes distinctas, & separatas, singularitas testium non nocet, adeòut si respectu eiusdem finis concordent, licèt in tempore, & in actibus discordent, sufficit; quia veritas temporis, & actuum non diuersificat id, de quo substantialiter quæritur.

9 Atque hanc sententiam docent Salyc. in *l. Titium num.* 16. *Cod. de testib.* Albertin. *in cap.* 1. *q.* 16. *num.* 81. *& seqq. de hæret. in* 6. Brun. *tract. de haretic. lib.* 4. *cap.* 9. propè finem, Simanch. *de cath. Instit. tit.* 64. *num.* 75. *& seq.* Petr. *de fideicomm. q.* 12. *num.* 700. Less. *lib.* 2. *de iust. & iur. cap.* 30. *dub.* 4. *num.* 33. Alderet. *de relig. discipl. lib.* 2. *cap.* 3. *numer.* 29. Sanctarel. *de hæres. cap.* 39. *dub.* 1. *num.* 6. Villalob. *in Summ. tom.* 2. *tract.* 17. *diff.* 3. *numer.* 6. Mirand. *de ordin. iudic. tom.* 1. *quæst.* 17. *art.* 8. *concl.* 5. Sous. *in aphorism. Inquis. quæst. vnic. append. sect.* 1. *num.* 11. Anton. Gomez *lib.* 3. *var. cap.* 22. *numer.* 12. Comens. *in lucern. Inquis. v. Testes, & num.* 19. *v. dic, quod si generaliter*, & fauet huic opinioni doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 70. *art.* 2. *ad* 2.

10 Neque obstat ratio contrariæ opinioni; nam aliud est id, quod deducitur in iudicium, & aliud conditio, sine qua non deduceretur. Id, quòd deducitur, est sola hæresis, quæ non consistit in actu aliquo externo, sed tantùm in interna opinione. Manifestatio autem est conditio, sine qua non. Hinc non requiritur, vt probetur conditio, sed hæresis, & ideò sufficit, quod testes concordent in ipsa hæresi, nec est necesse, quod concordent in manifestatione; quia sine hac possunt concordare in hæresi. Et sicut ad crimen hæresis parum refert, quod per hæc, vel illa signa manifestetur, ita etiam parum refert ad ipsam probandam, quod probetur cum his, vel illis signis, sed sufficit, quod secundùm se probetur, supposita manifestatione per hæc, vel illa signa. Minus obstant iura allegata; quia procedunt in casu, quo testes sunt singulares quoad substantiam hæresis, qui non est casus noster, ac de quo inferiùs.

11 Hanc secundam sententiam in hac specie veram iudico, vbi illa est praxi recepta. Vndè reperio, Lusitaniæ in S. Officio receptam esse opinionem affirmatiuam, quod per testes singulares probetur, aliquem esse hæreticum, & possit imponi pœna ordinaria, & ita obseruatur, quando reus habet contra se multos testes, qui concordant in substantia Iudaismi, quamuis deponant de differentibus actibus, & in tempore, & in loco, & quando testes sint fide digni, de qua praxi testatur etiam Sousa *loc. cit.* Vndè Paulus III. reiecit Iudæorum querelas contra Inquisitores Lusitaniæ admittentes huiusmodi testes singulares ad probandam hæresim. Hæc enim consuetudo operatur, ac si esset lex. Lex autem non solùm firmatur superiorum decreto, sed etiam consuetudine, vt docent Doctores communiter *in cap. Cùm dilecti de consuet. & l. minimè, & l. Si de interpretatione, ff. de legib.* cum alijs apud Maschard. *de prob. tom.* 3. *concl.* 1415. *num.* 1. At, seclusa consuetudine, si quæ alibi existat, non potest huiusmodi reus condemnari in pœnam ordinariam, nisi cum testibus singularibus concurrant præsumptiones, indicia, & alia adminicula, ex quibus delictum probetur arbitrio Inquisitorum. Quòd comprobo ex Constitut. Gregorij XV. contra solicitantes, in qua Pontifex non intendit, quod sufficiant in eo crimine præcisè testes singulares, sed vult, quod in ipso procedatur sicut in ijs, quæ sunt difficilis probationis, vti est hæresis, ac proinde quod possit infligi pœna, concurrentibus cum testibus singularibus indicijs, præsumptionibus, & adminiculis. Eius verba sunt: *Dantes etiam facultatem Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardina-*

nalibus generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam pernicioſum remaneat ob probationum defectum impunitum, cùm difficilis ſit probationis, teſtibus etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis, delictum probatum eſſe arbitrio ſuo iudicandi. Ex quibus patet, velle tantùm, vt arbitrio ſuo, rationabili tamen, poſſint iudicare, crimen probatum eſſe. Quod ſanè non poſſunt, rationabiliter præſtare, niſi ea concurrant, quibus moueantur ad credendum, ita eſſe. His igitur non concurrentibus, imponendam puto pœnam extraordinariam, ad quam omnes ferè conueniunt, ceu teſtatur Bordon. *de Sacr. Tribun. cap.33. num. 47. in fine, & reſolut.101. quæſt.32.* cum huiuſmodi teſtes nonniſi pluſquam ſemiplenam probationem faciant, ſeu pluſquam ſemiplenè probent, vt ait Delben. *de offic. Inquiſ. part.1. dubit.184. petit.6. num.31.* adeò, vt reus ſubijci poſſit quæſtionibus, & condemnari ad pœnam extraordinariam, ac ipſi indici purgatio, vt per Calder. *de hæret. rubr. de ſentent. Inquiſit. num.1.* Pariſ. *lib.4. conſ.2. num.93.* Menoch. *lib.1. conſ.82. num.166.* Maſcard. *de probat. lib.2. concluſ.856. num.12. & ſeqq.* Pegnam *comm. 121. circa finem*, & alios, quos ſequitur Farinac. *d. quæſt. 64. num.218. & hæreſ. quæſt.188. num.163.* Delbene *loc. cit. p.2. dub.198. ſect.14. num.10. & ſect.16. num.2. cum pluribus ſeqq.*

12 Hinc in Inquiſitione Hiſpana hæreticus nunquam condemnatur ad pœnam ordinariam ex eiuſmodi teſtibus ſingularibus; ſecus autem in Inquiſitione Luſitana, teſte Fernand. *in exam. Theol. par.1. cap.19. §.10. num.19.* quatenus ait, quod crimen hæreſis, iudaiſmi, lutheraniſmi, &c. ſufficienter probetur per plures actus ſingulares, tendentes ad eumdem finem, ideòque teſtes de his criminibus ſingulariter teſtificati verè habeantur concordes, ſicque probet praxis Inquiſitionis Luſitanæ, eo quod aliter non ſatis eſſet prouiſum bono communi. Poſſet enim vnus hæreticus cum ſingulis ſucceſſiuè inficere totam Vrbem, & Iudæus cum ſingulis ſucceſſiuè iudaizare modo, quo non poſſet conuinci; quamuis contrarium ſeruet Inquiſitio Hiſpana ex eo, quod iuxta ea, quæ in prima ſententia dicebantur, nulla ſpecies perfectè probatur, niſi in aliquo ſingulari indiuiduo. Ac idem, quod ſeruat Inquiſitio Hiſpana, ſeruat etiam Inquiſitio Sicula, & Inquiſitio Romana, vt per Farinac. *dict. quæſt.64. num.218.* & Freit. *in tract. de confeſ. ſolic. quæſt.22. num.24. & 64.* ſubdens, quod omnis alia Inquiſitio ſequi debeat ſtylum, ſeu praxim Inquiſitionis Romanæ, non condemnando ſcilicet reum ad pœnam ordinariam ex teſtibus ſingularibus.

13 Secus autem dicendum eſt, ſi teſtes ſint ſingulares quoad ſubſtantiam hæreſis, ſiue non concordent in ſpecie, ac ſecta hæreſis. Quo in caſu, licèt per teſtes ſingulares ſufficienter hæreſim probari dixerint Butrig. *in l. Arriani, C. de hæret.* Salicet. *in l. Quicunque, C. eod.* Caccialup. *in l. admonendi num.48. ff. de iureiur.* Bald. *in l. Actor. num. 3. C. de probat. & in cap. Cum omnes num.28. de conſtitut.* Berous *in cap. Licèt cauſam num.40. de probat.* Anan. *in cap.1. num.7. de hæret.* Alexand. *conſ.141. num.2. lib.1. & conſ.92. num.29. lib.5. & conſ.147. num.20. lib. etiam 5.* Pariſ. *conſ.2. num.89. lib.4.* Riminald. *conſ.7. num.27. & ſeq. lib.1. & conſ.28. crimin. diuerſ. num.7. & 8. ac 27. lib. 1.* Calcan. *conſ.19.* Viuius *in comm. opin. v. Teſtes ſingulares*, Gomez *de delict. tom.3. rubr. de probat. delict. num. 12.* Clar. *in pr. q.53.* Gigas *de crimin. læſ. maieſt. lib.2. tit. quomodo, & per quos quæſt.18. num.3.* Petra *de fideicomm. quæſt.12. num. 543. 592. 598. ac ſeqq.* Locat. *in oper. iudic. v. Teſtis num. 19.* Zanchin. *de hæret. cap.16. num.6.* ac alij benè multi apud ipſos, qui præſertim his rationibus fundantur.

14 Primò, quia perfecta probatio in eo conſiſtit, quod animus Iudicis ducatur ad perfectè credendum, verum eſſe, quod proponitur, vt per *l. quingenta, ff. de probat.* Farinac. *de teſtib. quæſt.64. num.87.* Quando autem concurrunt plures teſtes qualificati, teſtificantes de hæreſi alicuius, non poteſt Iudex prudenter dubitare de veritate.

5 Secundò. Indubitata indicia in criminibus occultis, ac difficilis probationis plenè probant per *l. fin. C. de probat.* Vbi Bart. *in 2. oppoſ.* ac Bald. *num.2.* Maſcardus, & alij apud eum *lib.3. de probat. concl.1221. num.34.* Illa autem ſunt indicia indubitata, quæ faciunt Iudicem non dubitare, licet credat, potuiſſe aliter contingere. Quia hæc credulitas eſt dubitatio non practica, ſed ſpeculatiua. Atqui crimen hæreſis eſt occultum, ac difficilis probationis, & magnus numerus teſtium deponentium de hæreſi, licèt ſingulares, faciunt indicium vehementiſſimum, atque indubitatum.

Tertiò, quia hæc ſententia eſt in fauorem fidei. 16

Quartò, quia teſtes ſingulares plenè probant in crimine læſæ Maieſtatis, vt docet Farinac. *q.64. de teſtib. numer. 220. & ſeqq.* ac alij penes ipſum. Item crimen ſolicitationis ad actus inhoneſtos in Sacramentali confeſſione, vt ſanciuit Gregor.XV. Conſtitutione ſua, quæ incipit *Vniuerſi*. Ergo etiam in crimine hæreſis, cùm ſit perniciosius quocunque alio. 17

Quam ſententiam cum hac tamen limitatione, quod ſcilicet duo teſtes ſingulares non probent hæreſim, tres tamen, aut plures, qui non ſint ſingulares ſingularitate obſtatiua, illam probent, ſequuti ſunt Albertin. in *cap. 1. q.16. n. 53. & 62. & ſeqq. de hæret. in 6.* Simanch. *de hæret. tit.64. n.77.* ac Pegna *in direct. p.3. com.121. verſ. Et quæ hactenus*, ac nonnulli alij, quos adducit Maſcard. *lib.2. de prob. concl.856. n.15.* 18

Nihilominus tamen tenendum eſt tanquam certum, teſtes ſingulares non ſufficere ad probandum crimen hæreſis, eamque in nullo vnquam caſu ſufficienter probare, nec poſſe aliquem ex vi teſtificationis ipſorum iuſtè condemnari ad pœnam ordinariam. Hanc ſententiam docent Iaſ. *in l. admonendi num.256. ff. de iureiur.* Iacob *in l. ob carmen §. fin. num.18. ff. de teſtib.* Ioan. Andr. *in cap. officium §. 1. de hæret. in 6.* Marſil. *conſ.960. numer. 7.* Nellus *de teſtib. num.213.* Alex. *conſ.19. num.22. lib.4.* Bertaz. *conſ.93. num. 5.* Moncad. *in addit. ad Crot. de teſtib. num.319. lit. T.* Palat. *rubr. in allegat. hæreſ. §.12.* Brun. *de hæret. lib.4. cap.19.* Royas *de hæret. p.2. alleg.6. num.135. vſque ad 139. & num. 148.* Eymer. *in direct. p.3. qu.72. num. 1.* ibique Pegna *com. 121. verſ. Primum eſt, & verſ. his ita conſtitutis, ac verſ. eandem ſententiam, & verſ. Cæterum omiſſa, & verſ. Poſtremò, ac ſeqq.* Maſcard. *lib.2. de prob. concl. 286. num. 10.* Syar. *lib.12. Clauis reg. cap.21. num. 16.* Cantera *in quæſt. crim. cap.2. de ver. confeſ. num.17.* Morla *in empor. iur. p.1. tit.11. in prælud. num.51.* Arragon. *2.2. quæſt.70. art.2.* Zanard. *in direct. confeſ. p.3. cap.111. num.11.* Azor. *tom.3. lib. 13. cap.27. q.7.* Menoch. *volum.2. conſ.149. num.17. & 44.* Mirand. *de ordin. iud. q.23. art.4. concl. vnic. in fin.* Sanctarell. *de hæreſ. c.39. dub.1. num.4.* Scacc. *de iudic. lib.2. cap.9. dub.10. num.527.* Acugna *de confeſ. ſolic. quæſt.22. num. 25.* Freyt. *in addit. ad tract. de confeſ. ſolic.* Flores de Mena *lib.3. var. q.22.* Farinac. *q.64. de teſtib. nu. 217.* & alij communiter.

Probatur primò ex regula generali iuris communis, à quo teſtes ſingulares repelluntur, vt in *cap. licet cauſam, de probat. in cap. Cùm Eccleſia Sutrina, §. nos igitur, de cauſ. poſ. in ca. Nihilominus 3. q.9. in c. de parentela 25. quæſt.6. in cap. cum dilectus, de elect. in cap. licet vniuerſis de teſtib.* vbi decernitur, quod nulla eſt cauſa, quæ vnius teſtimonio legitimè terminatur. Quare ſupponit conteſtationem requiri vniuerſaliter, nam hanc propoſitionem deducit ex illo, *Matth.18. In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*, vbi nota verbum illud *omne*. Ergo etiam crimen hæreſis. Quod etiam habetur in *c. Tam litteris eod. tit. & in Deuter. 17. & 19. & 35.* Ex quibus conſtat, quod damnare aliquem ex vi teſtium ſingularium, nedum ſit contra ius humanum, ſed etiam diuinum. Vnde immeritò Souſa *in diſp. append. ad aphor. inquiſ. ſect. 3. ad 1.* hos textus interpretari conatur contra eorum mentem, ac communem ſenſum Doctorum, dicens, ex ijs non fundari regulam vniuerſalem. Quia quod in alijs caſibus non faciant ſufficientem probationem, non prouenit ex eo, quod agatur de tali, vel tali crimine, ſed quia ratione ſingularitatis non ſufficienter mouent animum Iudicis ad ſibi potiùs credendum, quàm reo neganti, quod ipſi opponitur, & in ordine ad modum probationis, quod ſit tale, vel tale crimen, materialiter ſe habet, nec auget, vel minuit certitudinem probationis, & idcircò eadem ratio militare debet in crimine hæreſis. Imò potiori iure, quia in eo cum magna cautela procedendum eſt, ne innocens damnetur per textum in *c. Vt officium, §. Verum, de hæret. in 6. & in cap. Vbi periculum, de elect. in 6.* Præſertim, quod in hoc crimine conceduntur reo defenſiones valdè diminutæ, vnde adeſt 20

pe-

periculum, ne innocens damnetur. Et ideò licèt ratione difficilis probationis admittantur aliqua, quæ non ita certò probant, non potest tamen admitti probatio ex gẽnere suo insufficiens, quia hæc nunquam fit sufficiens, cum nunquam sit in illo genere certitudinis, quæ possibilis est circa huiusmodi crimina, præsertim quod hæresis non subiacet foro externo, nisi vt manifestata per signa externa, & vt talis non est delictum difficilioris probationis magis quàm furtum, ac simonia, pro quibus non sufficiunt testes singulares.

21 Deinde probatur, quia testes singulares se habent ac si omninò essent vnus tantùm, vt docent Doctores communiter, quos sequitur Farinac. *d. quæst. 64. de testib. num.* 34. Quia cùm non conueniant in eo, quod deponunt, reuera vnus est tantùm, qui deponit. Testis autem vnicus non computatur, sed se habet ac si non esset in ordine ad sententiam, quia illi contraponitur negatio rei, *cap. In omni negotio, & cap. veniens ad nos, de testib. & l. iurisiurandi, C. de iureiur.* ac Doctores apud Farinac. *quæst. 63. de testib. num. 1. & 7.* Id, quod potiori iure locum habere debet in crimine hæresis, in quo debent probationes esse luce meridiana clariores, *ca. Sciant cuncti 2. quæst. vlt.* Simanch. *de cath. institut. tit. 50. num. 21. & tit. 51. num. 2.* Farinac. *in pr. q. 86. de reo confes. num. 6.* vbi alij. Quoniam agitur de maximo præiudicio rei, & ideò non debet condemnari, nisi certò constet de crimine. Probatio autem per testes singulares non est talis generis, quia non est plena probatio; idque etiamsi dictum vnius adiuuet dictum alterius. Quia vel vnus adiuuat alterum, vt contestis, & tunc non sunt amplius testes singulares; vel adiuuat tantùm, vt adminiculans, & tunc cùm remaneant singulares singularitate adminiculatiua, quamuis probatio crescat, non tamen fit plena, & sufficiens, vt notat Farinac. cum communi *d. q. 64. num.* 113.

22 Postremò probatur, quia vnus testis non sufficit ad condemnandum aliquem de hæresi, sicut nec de quolibet alio crimine, quia non facit plenam probationem. Ergo nec multi testes singulares, quia singuli faciunt imperfectam probationem. Ex probationibus autem pluribus imperfectis non fit vna perfecta, quando non possunt coniungi in contestationem iuxta regulam iuris, quæ non prosunt singula, nec multa iuuant, *l. Sancimus, §. Si quis autem, C. de donat. & l. vsuræ C. de Vsur. & l. si tres tutelas, C. qui numero & l. si idem, ff. de iurisd. omn. Iud.* ac notat Farinac. cum alijs *in pr. q. 86. num. 72. & seqq. & q. 187. de hæres. §. 1. num. 7.* Siquidem plena coniunctio testium in vnam probationem habetur ratione contestationis, & ideò sunt contestes, atque adeò plenè coniunguntur, quia vnum, & idem testificantur; vnde conuenientia in re testificata facit testes coniungi. Ergo, quando non conueniunt in re testificata, non possunt coniungi in vnam probationem. Testes autem singulares non conueniunt in re testificata, alioquin non essent singulares.

23 Atque ex his non obstant rationes contrariæ. Ad primam enim respondetur, nunquam animum Iudicis inducì ad perfectè credendum, aliquem esse hæreticum, si testes sint singulares quoad ipsam hæresim. Quia cùm sciat, vnicum testem quantumuis qualificatum non conuincere de aliquo delicto, prudenter infert, quod neque plures singulares conuincant de pluribus delictis; quia semper vnus est tantùm de vno. Et ideò cùm ex parte criminis, & attestationis desit credibilitas, non potest perfectè credere. Solùm potest induci ad credendum, aliquem esse in fide perfidum; quia manifestauerit plures falsas opiniones circa fidem, aut esse seminatorem falsæ doctrinæ ex eo, quod plures testes singulares deponunt de pluribus hæresibus disseminatis. Et in hoc casu si articuletur processus, tunc testes non erunt singulares, sed contestes, quia de vno, & eodem deponunt, concordantes in eo, quod sit corruptor fidei, & vtentur hæresibus disseminatis, tanquam rationibus sui dicti.

24 Ad secundam. Falsum est, quod magnus numerus testium singularium faciat Iudicem non dubitare, atque adeò iudicium indubitatum, si sint omninò singulares. Quia sicuti hoc non præstat vnicus testis, ita nec plures singulares; quia, cùm de singulis rebus deponant, se habent, vt vnicus testis. Si autem in aliquo fuit contestes, & super ipso articuletur processus, faciunt plenam probationem quoad ipsum.

Ad tertiam. Non possunt esse in fauorem fidei, quæ iniusta sunt. Est autem iniustum, quod acceptetur tanquam conuincens probatio, quæ reuera non est conuincens. Sic neque etiam esset in fauorem fidei, quod statim damnarentur, qui denunciantur, vt hæretici absque vlla probatione. Deinde ratione fauoris in fidem eæ tantùm probationes ampliandæ sunt, quæ ex genere suo sunt probationes sufficientes, ita vt probatio sufficiens in fauorem fidei complectatur eas, quæ patiuntur aliquos defectus, non autem quod illa, quæ ex genere suo non est sufficiens, euadat sufficiens. 25

Ad quartam. Testes illi, qui dicuntur probare sufficienter in crimine læsæ maiestatis, sunt contestes circa id, super quo deponunt. Quia quando admittuntur in hoc crimine testes singulares in loco, tempore, & actu, supponitur, quod fuerint exerciti plures actus, de quibus singulis singuli testes deponant, atque adeò supponitur etiam crimen habituale, & permanens, quod per plures actus manifestetur. Vnde est eadem ratio, ac de eadem specie hæresis manifestata per diuersos actus, & proinde testes deponunt de ipso crimine permanente, & vtuntur illis actibus particularibus, tanquam ratione sui dicti. Hinc si agatur de probando hoc crimine ex vnico actu, tunc singularitas in testibus tollit fidem, vt notant Foller. in *prax. crim. v. Item quod commisit crimen læsæ maiestatis numer.* 3. Osasch. *dec. 79. num.* 39. Petr. *de fideicomm. q.* 12. *num.* 722. & Farinac. *d. q.* 64. *de testib. num.* 222. Et quoad crimen solicitationis in sacramentali confessione respondetur, quod Pontifex in illa constitutione non intendit, quod sufficiant in eo crimine præcisè testes singulares, sed vult, quod in ipso procedatur sicut in ijs, quæ sunt difficilis probationis, & proinde quod possit infligi pœna, concurrentibus cum testibus singularibus indicijs, præsumptionibus, & adminiculis, delictumque sit probatum arbitrio Inquisitorum, rationabili quidem, quod sanè non possunt rationabiliter præstare, nisi ea concurrant, quibus moueantur ad credendum perfectè, ita esse. In hoc autem casu interuenit perfecta probatio per *l. quingenta, ff. de probat.* vbi Doctores. 26

Itaque statuere, quod sufficiant pro pœna ordinaria testes singulares quoad substantiam hæresis, vel alterius delicti, est contra leges Ciuiles, Canonicas, & Diuinas. Statuere verò, quod pro pœna ordinaria, vbi praxi receptum est, sufficiant testes singulares, in tempore, & loco dumtaxat, concordantes tamen, siue contestes in speciale hæresis, est iuxta praxim, ac consuetudinem Lusitanam approbatam à Paulo III. & à Sacr. Congregatione S. Officij. Vbi verò non extat talis consuetudo, est procedendum ad pœnam extraordinariam arbitrio Inquisitorum. 27

CONSVLTATIO CXI.

Cuius sit in matrimonij impedimentis dispensare?

1 IN omnibus impedimentis matrimonij, Ecclesiastico iure, vel Christiani populi more constitutis, solus Romanus Pontifex dispensare potest, ad cuius tribunal, & iudicium matrimoniales causæ pertinent, puta de Sacramenti partibus, de sacerdotali benedictione, de cognationis gradibus, de diuortijs, de impedimentis contractus. Nam hæc omnia ad res conscientiæ, ac spirituales spectant; non enim apud Christianos contractus legitimus matrimonij à Sacramento matrimonij separatur.

2 De Sacramentis autem, rebusque conscientiæ, quæ ex legibus diuinis pendent, iudicare Pastorum Ecclesiæ est, quorum Summus est Romanus Pontifex, Vicarius Christi, qui diuortij, & repudij causam non ad politicum Magistratum remisit, sed ipse iudicauit *Matth.* 15. *& 19.* Similiter & Apostolus *1. Corinth.* 7. de coniugijs leges tulit, semperque vsu in Ecclesia recepto de causis matrimonialibus non Reges, non Principes, sed Pontifices consulti sunt, vt meritò Concilio Tridentino anathema dictum sit eis, qui asseruerint, causas matrimoniales ad Iudices Ecclesiasticos minimè pertinere *sess.* 24. *can.* 12.

At-

3 Attamen causæ matrimoniales merè politicæ, quales sunt de dotibus, de successione, de hæreditatibus, politico Magistratui subsunt; mixtæ verò eidem quoque subsunt, cum subordinatione tamen ad Ecclesiasticum Iudicem ita, vt si lex ciuilis Ecclesiasticæ aduersetur, eidem cedere debeat, prout in Iustiniani lege consobrinorum permittente coniugia euenisse conspicimus, quam D. Gregorius *in epist. ad Augustinum* Anglorum Episcopum, relata in *c. quædam lex 24. quæst.* 3. reiecit, vniuersa comprobante Ecclesia.

CONSVLTATIO CXII.

An officiales, qui gaudent priuilegio fori S. Officii, sint exempti à Tribunali R. Fabricæ S. Petri pro executione legatorum piorum; vel saltem recurrendum sit ad Inquisitorem, vt subscribat primam citationem dumtaxat, quemadmodum in Tribunali d. S. Officii cum aliis exemptis obseruatur?

1 ADducitur pro Fabrica, eiusque facultatis Breue Leonis X. sub 1. Octobris 1527. confirmatum à Paulo III. *constit.* 31. §. 15. & Constitutio 3. Clementis VII. Breue Iulij III. in quo confirmatur aliud Breue Pauli III. sub 20. Iulij 1552. quod est facultatiuum auocandi omnes causas piorum legatorum à quocunque Iudice.

2 Asserit Maranta *tom.* 1. *resp.* 20. *num.* 78. *& tom.* 3. *resp.* 68. *num.* 10. *&* 11. Vbi in specie loquitur de authoritate, quam in dictis casibus habet R. Fabrica contra Inquisitores, & allegatur decretum S. Congregationis S. Officij sub Vrbano VIII. 28. Augusti 1639. pro Melitensibus, quod est huiusmodi. *Commissarius Fabricæ S. Petri prætendit cognoscere causas familiarium illius S. Officij ad fabricam spectantium, Sanctissimus decreuit, Officiales, Ministros, & familiares S. Officij non gaudere priuilegio fori in causis dictæ Fabricæ, sed eos obligatos esse respondere coram eodem Commissario Fabricæ, à quo si senserint se grauatos, recurrant ad Inquisitorem vti Iudicem delegatum appellationum.* Quippè Inquisitor Melitæ est delegatus Iudex appellationum ab ipsa Fabrica. Tandem adduci potest aliud decretum eiusdem S. Congregationis in Neapolitana pro Consultore S. Officij, qui erat obligatus pro legato pio, antequam esset Consultor. *Die 22. Augusti 1674. pro D. Iosepho Spera Consultore S. Officij Neapolis; proposita instantia, an causa ciuilis contra ipsum agitanda in Tribunali R. Fabricæ sit cognoscenda in S. Officio, vel in dicto Tribunali. Eminentissimi auditis votis decreuerunt, Iosephum Speram in casu, de quo agitur, non gaudere, & Episcopus Grauinæ non impediat.*

3 Censeo nihilominùs, huiusmodi officiales esse exemptos à Tribunali R. Fabricæ S. Petri. Ratio autem est, quia licèt Pontifices præcipuè Clemens VII. concedant dicto Tribunali amplissimas facultates, ipsum tamen non potest illas extendere vltra concessa præsertim quoad exemptos; id enim non solùm vergeret in præiudicium Romanæ Sedis, cuius interest, quod nemo manus apponat in sibi immediatè subiectos, *cap. Cùm tempore, de arbitr. & c. Cum olim*, §. *nos igitur de priuileg.* verùm etiam in præiudicium fidei catholicæ; quia quodammodo saltem indirectè officiales retardari possent per alienos Iudices ab officij exercitio contra intentionem Summorum Pontificum. Quare, nisi Summus Pontifex declaret, se velle, quod etiam officiales S. Officij subijciantur quoad legata pia Tribunali R. Fabricæ, ij censendi sunt exempti. Et ita declaratum fuit à S. Congregatione S. Officij sub anno 1639. scilicet. *Inquisitor Bononiæ reddat computa Commissario Fabricæ hæreditatis N. cùm non possit ipse vti priuilegio S. Officij, dum simpliciter, vti administrator, & non vti Inquisitor cogitur à dicto Commissario.* Quo in loco notanda est distinctio illa, vti simplicis administratoris, & vti Inquisitoris, vel Officialis. Qua distinctione respondetur decreto Melitensi, quod in contrarium adducitur, cùm ex eo non constet, an vti Officiales, an verò vti simplices administratores requirebantur ad reddendum rationes Commissario R. Fabricæ. In omnem tamen euentum manuteneri debet S. Officium in possessione subscribendi per Inquisitorem primam citationem, de qua possessione constat ex sequenti decreto S. Tribunalis die 2. Septembris 1672. *In causis ciuilibus introducendis contra patentatos S. Officij Inquisitor subscribat primam citationem tantùm, vel Tribunal Fabricæ petat licentiam à Sacr. Congregatione S. Officij citandi eius Officiales, & obtenta registretur in actis causæ.*

Neque obstant facultates R. Fabricæ; quia non sufficiunt 4
ad procedendum contra exemptos, multòque minus contra S. Officium. Decretum verò Vrbani vltra iam dicta est particulare pro Insula Melitensi. Et aliud emanauit in casu, quo Consultor erat debitor legati pij, antequam esset Consultor S. Officij. Qua de re dubium est inter Doctores exemplo Clerici debitoris, vel delinquentis, antequam assumeretur ad Clericatum, an scilicet gaudeat priuilegio fori, de quo nos suo loco.

CONSVLTATIO CXIII.

An in Breui Gregorii XIII. pro S. Officio Inquisitionis Taurinensis, in quo omnia, & singula spolia per regulares quascumque personas extra monasteria degentes in toto dominio tam Sabaudiæ, quàm Pedemontium ad Cameram Apostolicam pertinentia, in necessitates perpetuas eiusdem S. Officii donantur, & applicantur, sint comprehensi Regulares, qui degunt, vti Parochi in Ecclesiis vnitis suis monasteriis, extra tamen claustra positis, ibique, vel alibi præuia licentia suorum Superiorum è dicta Ecclesia parochiali causa infirmitatis discedentes occumbunt?

PRo affirmatiua, adduco Constitutionem 44. eiusdem 1
Gregorij XIII. incipiente *Officij nostri partes*, vbi expressis verbis comprehenduntur Regulares professi intra claustra suorum regularium locorum, etiam de licentia suorum Superiorum degentes, vt in illius proœmio, quod denotat causam finalem, *l. fin. ff. de hæred. instit.* & Ias. in *l. si pacto quo pœnam n.* 14. *C. de pact.*

Pro negatiua verò profero *cap.* 3. *sess.* 6. S. Concilij Trid. 2
quod loquitur de Regulari degente extra claustra, idest, vt notant Doctores, viuente, seu habitante, seu commorante extra Monasterium, nempè quando non viuit conuentualiter sub suo Superiore cum regulari obseruantia; sufficit tamen, vt dicatur degens intra monasterium, seu claustrum, si viuat in aliqua Grangia, seu membro, seu residentia Monasterij, vt per Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 105. *num.* 14. Ricc. *dec.* 81. *num.* 4. *p.* 4. Vt proinde S. Congregat. Concilij sub die 6. Nouembris 1621. censuerit Priorem iussu suorum Superiorum in prioratu suæ Religionis residentem, licet solum, & vnicum minimè censeri degere extra claustra, atque adeò non posse ab Episcopo puniri in vim *d. cap.* 3. *sess.* 6. Et in hac specie Parochum regularem degentem extra claustra in parochiali vnita suæ Religioni, si deliquerit, non puniri ab Episcopo ex *d. c.* 3. *sess.* 6. declarauit eadem S. Congregat. 10. Februarij 1601. Quia non dicitur degere extra claustra, qui viuit sub obedientia sui Superioris, & de eius licentia incumbit curæ animarum, sed reputandus est, tanquam religiosus viuens intra claustra, atque adeò non videtur comprehendi in dicto Breui Gregorij XIII. pro S. Officio Inquisitionis Taurinensis, cui non obstat supradicta Constitutio eiusdem Gregorij, quia loquitur de apostatis, & fugitiuis.

At nihilominùs esse comprehensos iam declarauit ob- 3
seruatio. Nam spolia Regularium decedentium Taurini extra claustra per Breue Gregorij XIII. S. Officio dictæ Ciuitatis fuerunt sæpiùs applicata, & licèt quandoque dictum fuerit debere applicari pro expensis missionum Capucinorum Sabaudiæ, & Vallis Tunonis, tamen perceptis necessitatibus S. Officij, denuò fuerunt illi applicata. Vnde spolium Curati Ordinis Cistercienſis fuit applicatum eidem S. Officio. Ex quibus apparet obseruatio dictæ Constitutionis 5. Gregorij XIII. quæ videtur loqui de Regularibus extra claustra degentibus, etiam de licentia suorum Superiorum, & obseruatio Breuis eiusdem Pontificis pro S. Officio Taurinensi, in quo comprehenduntur quæcunque personæ extra monasteria degentes, ac decedentes extra ipsa monasteria, atque adeò huiusmodi Parochi, qui verè degunt extra claustra, & extra illa moriuntur, idque fauore S. Officij, hoc est fidei, & vt superiorum

Re-

Regularium fraudes euitentur, qui possent confingere licentias permanendi suos subditos regulares extra claustra, atque eludere præfatas constitutiones.

CONSVLTATIO CXIV.

1 *An præseferat cultum aliquem, atque adeò sit contra decreta Vrbani VIII. de cultu non exhibendo non beatificatis, neque canonizatis, foramen sepulchrorum, in quibus conduntur corpora Seruorum Dei, coopertum tabula, vt terra sepulchralis sumi posset à fidelibus, eam deuotionis ergo perquirentibus?*

2 *Anue etiam preseferat cultum aliquem sepulchrum circundatum crate lignea, vel ferrea balaustriorum? Vbi exhibetur forma ritè, ac rectè construendi processum super non cultu ad prescriptum decretorum Vrbani VIII.*

1 REspondeo. Vtrumque videtur aduersus decreta Vrbani VIII. quatenus specificationem tabellarum, Imaginum, lampadum, luminum, aliarumque rerum testificantium beneficia accepta generaliter prohibuit apud sepulchra defunctorum cum opinione sanctitatis ante beatificationem, vel canonizationem apponi, vel retineri quodcunque aliud venerationem, & cultum præseferens, atque indicans, vt legitur eorundem libello *pag.*33. *in princip. & pag.*8. *vers.quodcunque*, & apud Contilor. *de canon. Sanctor. cap.*22. *num.*19. Trullench. *in decalog. lib.*1. *cap.*9. *dub.*6. *num.*26. *cum seqq.* Lauret. de Franch. *de controu. inter Episcop. & Regul. pag.*242. Peyrin. *ad constitut.*3. *Leonis X.* Ioan.Anton. in *summ. Bullar. p.* 2. *tit. de Sanctor. non canoniz. pag.*530. *col.*1. Lezan. *consult.*1. *numer.*22. Bordon. *in tribun. Iudic. in cauf. fideicom. cap.*15. *numer.*5. vbi alios refert.

2 Illa enim dictio vniuersalis *quodcunque* magis lata, quam dictio generalis *omne*, vt Tiraquellus ait *de retract. lignag.* §.1. *glos.*7. *num.*26. vi sua etiam prædicta comprehendit, cum omnia includat, & nihil prorsus excludat, ex latè congestis à Barbosa *d. vsu frequent.*317. *num.*1. etiam improprijssima, Rota coram Coccino *dec.*56. *num.*4. *&* 5. *p.*5. *recent.* Et quæ aliàs non comprehenderentur, Seraph. *dec.* 325. *num.*7. quæue ex propria significatione non venirent, & specialem mentionem requirerent, Intriglioł. *dec.*3. *n.* 131. cum alijs per Barbos. *supra num.*5. *&* 9. adeòut comprehendat omnia omissa in enumeratione, qualiacunque sint secundùm Gloss. *in auth. ex testamento, v.quodcunque*, ibique scribentes, *C. de collat.* Corn. *conf.*63. *num.*8. *vol.*1. Rota *d.dec.*36. *num.*11. *p.*5. *rec.* quamuis iuncta sit dictioni *aliud*, importanti similitudinem. Quia nec tunc propter effrænem suam vim comprehensiuam vniuersorum restrictionem pati dixerant Gozad. *consil.*1. *num.*19. & Rot. *d.decis.*36. *num.*10. Quare Socin.sen. *consil.*32. *numer.*11. *volum.*1. respondit clausulam, *vel alio quocunque modo* comprehendere omnem vacandi modum, præter expressum.

3 Præsertim quia subsequentia participia *præseferens*, & *indicans* docent non solum vetitum fuisse id, quod præ se, nempe suaptè natura cultum, & venerationem fert, sed quidquid etiam illum simpliciter demonstrat cum Rebuffus in *princ. l.iudicasse* 97. *ff. de verb. signif.* dixerit *ex l. solent, ff. de præscript. verb.* idem esse iudicare, quod demonstrare, idemque ait Budæus in *l. testium ff. de testib.* iudicare esse simpliciter enunciare.

4 Non enim ambigi potest, quin foramen consulto dimissum sit in Ecclesia prope sepulchrum defuncti cum opinione Sanctitatis, vt fideles inde deuotionis causa sumere possent terram sepulchralem, & crates balaustriorum ipsum sepulchrum circundans, sint indicia, nempè demonstrationes cultus, ac venerationis exhibendæ eo loco ob personam ibi sepultam. Qua ratione Contilor. *d. cap.* 22. *num.*2. inter prohibita recensuit extruere sepulchra cum aliquo signo, & visitantibus tradere quædam signa plumbea.

5 Nec prohibitio cultus, quem Scacch. *de not. & signific. Sanct. sect.*10. *cap.*1. *litt.B.* sumit pro religiosa veneratione tendente in aliquam creaturam respectiuè tamen ad Deum, qui est Religionis obiectum restringi debet ad publicum, qui nomine Ecclesiæ præstatur à persona publica, puta Sacerdote, vel alio eius ministro, sed intelligenda est de cultu quomodolibet præstito per quemcunque de populo in loco publico, qualis est Ecclesia, vt rectè probant Contilor. *d.cap.*22. *num.*7. *&* 9. & Scacch. *sub litt. B.*

Nec tale commissum excusandum est prætextu ignorantiæ supradicti decreti, cum in fine Breuis *pag.*16. adsit clausula: *vt autem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis de his ignorantiam prætendere possit, volumus pariter, & mandamus, quod eædem præsentes &c. ad Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ valuas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur &c. quæ sic publicatæ & affixæ post duos menses à die publicationis computandos omnes & singulos, quos concernunt perinde afficiant, & arctent, ac si vnicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.* Cuius clausulæ virtus, stante affixione, & publicatione facta in singulis locis superiùs expressis, vt legitur *d.pag.*16. in fine super notitia inducit præsumptionem iuris, ac de iure adeò, vt nullam probationem in contrarium admittat, sicut post Gulielm. docet Imol. in *Clement.*1. *numer.*15. *post med. de iudic.* Quare etiam Cardinal. Zabarel. *ibi num.*18. in fine dixit ex mente Pauli de Eleazar, quod dum Papa vult citationem per edictum habere vim citationis personalis, non auditur volens probare, ad se non peruenisse. 6

At præmissis nihil obstantibus, censeo neutrum ex his, quæ olim penes sepulchrum conspicicbantur, importare signum publicæ venerationis, & cultus. In primis enim foramen, ex quo terra sumebatur, non legitur prohibitum in decretis Vrbani, literaliter solùm prohibentibus *pag.*2. *& seqq.* propè sepulturas defunctorum cum fama sanctitatis retineri tabellas votiuas, imagines, lampades, aliaue lumina, resque alias ad beneficia accepta testificanda, & imagines non apponi in altaribus, nec pingi cum diademate, laureolis aut radijs, seu splendoribus, vel alio quocumque modo cultum indicante, quorum nullum reperiri debet, nec penes sepulchrum, nec penes imagines adamussim est ostendendum. 7

Nec pariter alienum est à dispositis in Constitut. B. Pij V. solummodò iubentis in §.6. corpora defunctorum in tumbis profundis intra terram collocari; nec in Concilio Triburiensi mandante, quòd corpora sepulta in Ecclesia condantur sub pauimento, nullo tumulorum vestigio apparente, quod ex visitatione sepulchri, & dictis testium exactissimè legi debet esse obseruatum, cùm sepulturæ dictorum Seruorum Dei esse debeant in tumba profunda sub pauimento coæquali, nullo tumuli vestigio eminente. 8

Ac multò minus crates, seu balaustria aliàs sepulchro superimposita; quia neque id legitur retineri veritum in supradictis decretis, & sanctionibus. Eòque magis, si similes crates decentiæ causa consueuisse passim apponi ad sepulturas particulares priuatorum, & virorum illustrium, licèt non defunctorum cum fama Sanctitatis, vt vnanimiter adstruere debent testes, tanquam periti super sepulchri recognitione examinandi. Nec propterea cultui Sanctis dumtaxat debito videtur adscribendum id, quod particularibus virorum illustrium, ac in dignitate constitutorum sepulturis decentiæ causa solet adhiberi. At hæc speculatiuè duntaxat dicta intelligantur, in praxi standum est ordinationibus, ac decretis S. Congr. Rituum ad quam iure spectat Vrbani decreta interpretari. 9

Esto igitur sine veritatis præiudicio, quod prædicta aliquam speciem cultus redolere potuissent, tamen pro sufficienti decretorum paritione satis foret, quod statim habita illorum notitia, vtrumque fuerit remotum, vt apparere debet ex visitatione sepulchri, sicut aliàs Sac. Rituum Congregatio censuit, non obesse progressui ad vlteriora non paritionem ab initio, & nouissimè in causis Gebennensis Serui Dei Francisci de Sales, & Serui Dei Ioannes de Cruce, non admissa interpretatione dictionum *statim*, *omninò*, *ac nullatenus*, quæ in dictis decretis leguntur, vt ex subiecta materia intelligendarum, habita nempè notitia ipsorum decretorum. 10

Quin

10 Quin amplius, quatenus diceretur *ſtatim* poſt editionem decretorum paritum non fuiſſe, adhuc tamen locus eſſet progreſſui ad vlteriora, docui *tom.1.conſul.55.* vbi obiectionibus reſpondetur.

11 Et quoniam in condendo proceſſu ſuper non cultu Seruorum Dei ſummè aliquando laborant Ordinarij in partibus, operæ pretium eſſe duxi, ſi illis hanc formam exhiberem, quæ fuit obſeruata in beatificatione, & canonizatione Serui Dei Franciſci Saleſij, Epiſcopi Gebennenſis, quæque eſt huiuſmodi.

12 Federicus Epiſcopus Albanenſis S.R.E. Card. Cornelius S. Rit. Congregationis Præfectus, Tibi Reuerendiſs. D. Epiſcopo Bellicen. ad introſcripta peragenda ſpecialiter deputato, ſalutem in Domino & in Commiſſis obedientiam, & noſtris huiuſmodi, imò veriùs Sanctæ Sedis Apoſtolicæ firmiter obedire mandatis. Nouerit Amplitudo tua, quod aliàs Sanctiſſimus D.N. ſub die 9. Ianuarij 1648. per ſpecialem commiſſionem, huic S. Congregationi directam, cauſam proſequutionis beatificationis, & canonizationis Serui Dei Franciſci de Sales, dum vixit Epiſcopi Gebennenſis, commiſit tenoris infraſcripti videlicet: Beatiſſime Pater, adeò hactenus aucta eſt in dies, magiſque augetur fama Serui Dei Franciſci de Sales, dum vixit Epiſcopi Gebennenſis, qui natus die 21. Auguſti 1567. in Caſtro Saleſiano in Sabaudia, obijt Lugduni in Gallia die 28. Decembris 1622. delato poſtmodum illius corpore Anneſium vnà cum miraculis, quæ Omnipotens Deus eius meritis, & interceſſione concedere dignatur, vt concepta in diuerſis Mundi partibus, maximè verò in Regnis Galliarum, & Ducatu Sabaudiæ erga illum deuotione, à pleriſque in eorum neceſſitatibus inuocetur, & plurimorum etiam grauium Virorum exiſtimatione, beatificationis, & canonizationis honore dignus, ſi accedat infallibile Sanctitatis Veſtræ iudicium, reputetur; ex quibus moti, piaque intentione, ac particulari deuotione erga dictum Seruum Dei Franciſcum de Sales ducta Sereniſſima Franciæ, & Nauarræ Regina Chriſtianiſſima, ac Duciſſa Sabaudiæ, totus Clerus Franciæ in Aſſemblea generali congregatus, & ſinguli ferè Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & alij eiuſdem Cleri particulares; Necnon Archiepiſcopi, & Epiſcopi Ducatus, ac tota Sereniſſima Domus Sabaudiæ Principum Pedemontium, ac totus Clerus d. Gibennenſis Ciuitatis Anniſſienſis vnà cum pluſquam centum Monaſterijs Monialium, à præfato Seruo Dei fundatis, inſtanter petierunt à Sede Apoſtolica, & S. V. vt ad eamdem Serui Dei beatificationem, & canonizationem procedere dignaretur; propterea exhibitis in Congregatione S. Rit. proceſſibus auctoritate ordinaria confectis in pluribus locis ſuper Sanctitate vitæ, & miraculis dicti Serui Dei, eiſdemque ab illa viſis, & diſcuſſis ad relationem Sereniſſimi Principis Mauritij, tunc vnius ex d. Congregationis Cardinalibus, vigore commiſſionis fel.record. Vrbani VIII. S.V. Prædeceſſoris, habentis clauſulam abſque alia proceſſuum in genere confectione, decretæ, & expeditæ fuerunt literæ remiſſoriales, & compulſoriales die 21. Iunij 1626. In quorum exequutionem Apoſtolica auctoritate confecti ſunt proceſſus iam tranſmiſſi ad S. Congregationem, nondum aperti, ſed quia ſuperuenerunt noua decreta, huiuſmodi cauſa ſiluit. Creſcente autem in dies magis fama Sanctitatis, & populorum deuotione erga dictum Seruum Dei; ideò repetitis inſtantijs penes S.V. ab Imperatrice, Duce Lotharingiæ, & Duciſſa, & Principibus Sabaudiæ, & nonnullis Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs totius Cleri Galliarum, Pedemontium Præſulibus, & Gebennen. & Anneſſien. Capitulis, atque Monialibus prædictis pro parte deuotorum S.V. Oratorum Chriſtophori Giardiæ Congregationis S. Pauli Barnabitarum Sacerdotis, Gabrielis de Reſanſon Sacr. Theologiæ Doctoris, ac Ioannis de Montherou Monteron à Capitulis Gebennen. & Anniſſien. ac Monialibus prædictis capitulariter congregatis inſolidum Procuratorum in hac cauſa ſpecialiter conſtitutorum, humiliter S.V. ſupplicatur, quatenus dignetur cauſam, & cauſas beatificationis & canonizationis, necnon cognitionem virtutum, morumque ac miraculorum, & publicæ famæ Sanctitatis dicti Serui Dei Franciſci, populorumque erga ipſum deuotionis cum ſuis, & illarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis eidem Congregationi Sacrorum Rituum in Statu, & terminis, in quibus reperitur, citra tamen probationem hactenus geſtorum, & quauis auctoritate, ſeu facultate peractorum, committere, & mandare cum facultate. In primis & ante omnia aliquem ex RR. DD. Cardinalibus eiuſdem S. Congregationis in cauſæ Relatorem deputandi, & proceſſus ſuper obſeruatione decretorum editorum ſuper non cultu à fel.rec. Vrbano VIII. S.V. Prædeceſſore in Congregatione Sanctiſſimæ Inquiſitionis, ſi aderunt probationes, confectionem in Curia, R. D. Cardinali S.V. Vicario, ſi verò extra curiam alicui Epiſcopo iuxta eorundem decretorum tenorem committendi, factaque per eamdem S. Congregationem declaratione, ſupradictis decretis ſufficienter paritum eſſe, eaque poſt relationem S.V. faciendam ab eadem S.V. approbata, dictos proceſſus remiſſoriales auctoritate Apoſtolica confectos, ſeruatis ſeruandis aperiendi, & videndi, an per æquipollens ſint ſufficienter inſtructi, & ad huiuſmodi effectum formandi, & diſcutiendi coram S.V. dubium, an procedendum ſit ad vlteriora, & quatenus S.V. videatur poſſe vlteriùs procedi, diſcutiendi de ſola validitate dictorum proceſſuum Apoſtolica auctoritate, vt ſupra, confectorum; quia à die obitus prædicti Serui Dei nondum lapſi ſunt anni quinquaginta, & huiuſmodi articulo validitatis definito, illi per Secretarium Congregationis claudantur, & obſignentur ſigillo S. Congregationis, non aperiendi, donec veniat plenitudo temporis dictorum annorum quinquaginta iuxta formam nouorum decretorum cum facultate etiam, ſi opus fuerit, alias literas remiſſoriales ſuper præmiſſis, citato fidei Promotore, ad quaſcunque Mundi partes decernendi, & relaxandi, ac etiam in Curia, iura, & monumenta recipiendi, & ſi opus fuerit, teſtes per Reuerendiſſimum D. Cardinalem Vicarium, ſeu Epiſcopum ab eo deputandum, examinari faciendum, præuia citatione, & cum interuentu dicti Promotoris, vel eius Subpromotoris ſuper articulis, & interrogatorijs aliàs in actis datis, vel additionaliter, & alijs nouis in actis exhibendis ſub cenſuris, & pœnis &c. & alijs facultatibus opportunis, & diſcutiendis de illarum validitate duntaxat poſtea claudendis, & ſigillo Congregationis obſignandis, vt ſupra, aliaque omnia, & ſingula in præmiſſis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, & opportuna faciendi, dicendi, gerendi, & exequendi, ſeruata tamen in omnibus, & ſingulis forma, & tenore nouorum decretorum, non obſtantibus Conſtitutionibus etiam vniuerſalibus, Synodalibus Concilijs editis, & alijs ordinationibus Apoſtolicis, regulis Cancellariæ, cæteriſque contrarijs quibuſcunque, ſtatutis &c. pro plenè, & ſufficienter expreſſis habendis &c. quodque poſt ſupradictæ commiſſionis præſentationem in vim eiuſdem fuit aliàs per eandem Sac. Congregationem deputatus in Relatorem huius cauſæ Eminentiſs. & Reuerendiſs. D. Cardinalis Franciottus cum omnibus facultatibus in eadem commiſſione contentis, & poſtea in huiuſmodi cauſa fuerunt decretæ, & relaxatæ literæ remiſſoriales, etiam compulſoriales, directæ Reuerendiſſimo Epiſcopo Gebennenſi ad effectum, vt coram eo conſtrueretur proceſſus ſuper paritione decretis ab Vrbano VIII. in Congregatione Sanctiſſimæ Inquiſitionis ſuper non cultu editis, etiam coram eo facto dicto proceſſu, illoque S. Rit. Congregationi præſentato, & deinde aperto, & diſcuſſo, Procurator cauſæ, viſis oppoſitionibus R.P.D. Promotoris fidei ſuper illius inualiditate, huiuſmodi deputationi renunciauit, & in Congregatione habita coram Sanctiſſimo inſtitit pro noua remiſſoria, & Sanctiſſimus eam concedi mandauit, prout in decreto ſub his verbis, videlicet: Compilato auctoritate Apoſtolica particulari proceſſu ſuper non cultu, non adhibito Seruo Dei Franciſco de Sales, Epiſcopo Gebennenſi in vim decretorum à fel. rec. Vrbano VIII. in Sanctiſſima Inquiſitione editorum cum pronunciatione Epiſcopi Gebennenſis, eoque die 21. Nouembris 1648. in Congregatione Sacr. Rit. propoſito, præſentato, & aperto proceſſu, procurator cauſæ, viſis oppoſitionibus R.P.D. fidei Promotoris ſuper illius inualiditate, renunciando huiuſmodi deputationi, ſupplex inſtitit in Congregatione coram Sanctiſſimo D. N. pro noua Remiſſoria ad effectum conſtruendi nouum proceſſum ſuper cultu eidem Seruo Dei non adhibito, & Sanctiſſimus D.N. de conſilio Eminentiſſimorum Patrum petitam Remiſſoriam concedi mandauit alteri Ordinario dirigendam die 6. Februarij 1652. A. Cardinalis Capponius loco ✠ ſigilli, Hieronymus Archiepiſcopus Bononien. Secretarius, ac inſuper in executione ſupra inſerti decreti à S. Congregatione Ordinaria emanauit decretum ſuper deputa-

tatione Amplitudinis tuæ sub tenore infrascripto videlicet. Concessa in Congregatione coram Sanctissimo D. N. habita die 6. Februarij proximi præteriti, noua remissoria pro constuendo processu super cultu non adhibito Seruo Dei Francisco de Sales Episcopo Gebennensi ad formam decretorum fel. rec. Vrbani VIII. in Sanctissima Inquisitione editorum, procurator eiusdem causæ supplex institit in Congregatione Sac. Rit. præposita pro declaratione Iudicis, cui huiusmodi remissoria dirigi possit, & Eminentissimis Patribus, citato R. P. D. fidei Promotore, ad relationem Eminentissimi D. Cardinalis Franciotti, visum fuit, prædictam remissoriam posse dirigi Episcopo Bellicensi cum facultatibus necessariis, & opportunis, si Sanctissimo D. placuerit die 2. Martij 1652. de qua Sac. Congregationis sententia habita per Eminentissimum Cardinalem Capponium Præfectum relatione, Sanctitas sua annuit die 4. eiusdem. Federicus Episcopus Albanensis Cardinalis Cornelius loco ✠ sigilli. Roccius Sac. Rit. Congregationis Secretarius, ac demum citato prius coram eodem Eminentissimo D. Cardinali Franciotto R. P. D. Petro Francisco de Rubeis, Sanctæ fidei Promotore, per Camillum Sanctissimi D. N. Papæ Cursorem, ad dicendum, & excipiendum contra articulos facto in actis infrascripti Notarii datos, videndum, & audiendum illos, ad probandum admitti in Curia, & extra, ac decerni literas remissoriales ad partes dirigendas. Amplitudini tuæ Iudici ab eadem Sac. Congregatione deputato, cum facultatibus, vt coram te fieri, & construi possit processus super paritione decretis Sanctissimæ Inquisitionis ab Vrbano VIII. super non cultu editis, & aliis necessariis, & opportunis concordandi de re, loco, loco loci, & portitore, nec non constituendi, & deputandi aliquem Subpromotorem fidei apud acta infrascripti Notarii, qui huiusmodi processui interfit, & commodè citari possit, aliàs videndum mandari fieri processum per affixionem ad valuas maioris Ecclesiæ loci; seu locorum deputandum, necnon ad dandum Interrogatoria in dictis literis includenda aliàs videndum illas mandari, expediri, claudi, & examinari sine illis, & quodcunque decretum necessarium, & opportunum in præmissis, & circa præmissa videndum fieri, & interponi ad diem infrascriptum: qua adueniente comparuit legitimè coram Eminentissimo D. Cardinali Franciotto D. Honoratus Ginus huius causæ procurator, & facto produxit articulos, & institit, ac obtinuit dictos articulos ad probandum admitti, ac dictas litteras remissoriales, & compulsoriales decerni, & relaxari, ac Amplitudini tuæ dirigi ad effectum, vt coram te fieri, & construi possit dictus processus, vt infra, & post dictum decretum eadem die dictus D. Honoratus Procurator dictas literas cum facultatibus, vt supra decretas, & relaxatas, per nos expediri petiit, & institit. Et ideò Nos Federicus Cardinalis Cornelius dictæ Sac. Congregationis Præfectus volentes ea, quæ à Sanctissimo D. N. Papa committuntur, & quæ in ipsa Sac. Congregatione statuta sunt, debitæ executioni, vt par est demandare, & considerantes etiam æquum, & iustum esse, Dei gloriam, quæ in seruis suis resplendet, manifestam fieri, easdem literas nos etiam relaxamus, & expedimus, necnon amplitudinem tuam, de cuius fide, integritate, & religionis zelo, & perpetua, ac debita erga hanc Sanctam Sedem Apostolicam obedientia plurimùm in Domino Sac. Congregatio confidit, & nos confidimus, in illarum executorem nominamus, & constituimus, tibique authoritate ordinaria huius Sac. Congregationis, & respectiuè Apostolica, qua fungimur in hac parte, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus vice nostra in singulis actibus procedendo omnes & singulos testes, literas, scripturas, instrumenta, monumenta, & alia quæuis probationum genera, qui, seu quæ coram te Iudice produci, & compulsari contigerit, à personis legitima mandata procuræ habentibus recipias, & testes primò iuxta interrogatoria à R. P. D. Promotore fidei hìc in Curia data, ac in præsentibus literis conuoluta, & sigillata tam in Ciuitatibus Annesij, ac Bellicensis, quàm in alijs locis, vbi opus fuerit in Ecclesijs, Oratorijs, pijsque locis exprimendo semper locum loci; respectu verò infirmorum, quibus cum alijs locis per te eligendis, & deputandis pro Tribunali sedente admittas, receptoque priùs in manibus tuis ab ipsis testibus cuiuscumque gradus, status, sexus, seu conditionis, etiam Sacerdotibus, existant (exceptis Episcopis) iuramento tactis Sacrosanctis Euangelijs coram Amplitudine tua positis, & non aliàs, aliter, nec alio modo de veritate dicenda super ijs, super quibus examinabuntur. Primò, iuxta dicta interrogatoria, & deinde super articulis in fine præsentium literarum registratis per extensum coram te, & coram fide digno Notario publico Apostolico, siue Ecclesiastico ab Amplitudine tua similiter deputando, & in tuis manibus tactis Sacrosanctis Euangelijs de fideliter exercendo officium suum iurato diligenter iuxta formam superius expressam, examines, hoc expresse seruato, quod Testes in Ecclesijs, Oratorijs, pijsque locis, & in locis locorum in ijsdem deputatis omninò interrogentur, eorumque dicta excipiantur: animaduertendo, vt ijdem Testes quæcumque habent explanatè, & per extensum deponant, nec se referant ad attestationes aliàs redditas, neque eis reèitentur, quæ aliàs ipsi deposuerunt. Et vlterius eidem Amplitudini tuæ prædicta auctoritate committimus, & mandamus, quatenus ex dictis depositionibus testium coram te receptis, & alijs iuribus, rationibus, & monumentis quibuscumque productis, & compulsatis, debeas, & possis, si tamen de iure tibi hoc visum fuerit, fieri posse per decretum, seu sententiam diffinitiuam pronunciare, nullum cultum prædicto Seruo Dei Francisco, neque illius sepulchro, reliquijs, & imaginibus adhiberi, & propterea decretis ab Vrbano VIII. in Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis editis, sufficienter, paritum esse. Vt autem prædicta omnia liberiùs exequi valeas, eadem authoritate tibi committimus, & mandamus, vt Nuncium, seu Nuncios, præuio iuramento ab eis recepto de fideliter exercendo officium suum, deputare possis pro citationibus faciendis, & alijs mandatis, & decretis suis exequendis, & vt testes prædictos se se examini subijcere nolentes, vel recusantes exhibere Scripturas ad causam facientes sub censuris, & pœnis Canonicis, omni, & quacumque appellatione postposita omnibus iuris, & facti remedijs opportunis cogere, & compellere valeas, & completo dicto processu, & pronunciato, prout supra, ac facta illius extractione, & auscultatione cum alio Notario per te nominando, & in tuis manibus de fidelitate iurato, illum clausum, & sigillatum fideli nuncio, seu portitori, præuio iuramento, ad nos deferendum eadem Amplitudo tua consignet, citato tamen in omnibus actis Subpromotore fidei per R. P. D. Promotorem hìc in Curia nominato, vel alio in partibus per te nominando in vim literarum eiusdem R. P. D. Promotoris ad partem relaxatarum, & omnia acta huius processus in loco solitæ audientiæ conficiantur, & non alias, aliter, nec alio modo decernentes irritum, & inane quicquid contra formam præsentium literarum scienter, vel ignoranter fuerit exequutum, pro quibus omnibus exequendis tuam diligentiam, & curam, & qualem speramus, fidem adhibere, in præmissis, ita Amplitudo tua se gerere studeat, vt & gratiam ab hac Sacr. Congregatione, & retributionem laboris ab Altissimo pro seruis suis consequi possis; absolutionem verò omnium, qui in prædictas pœnas, & censuras quomodolibet incurrerint, eidem Sac. Congregationi, vel Summo Pontifici tantummodò reseruamus. In quorum omnium, & singulorum præmissorum testimonium præsentes manu nostra, nec non infrascripti R. P. D. Protonotarij Apostolici de numero participantium ad acta Sac. Congregationis pro tempore deputati, & eiusdem Sac. Congregationis R. P. D. Secretarij, nostroque sigillo munitas fieri expediri, & relaxari mandauimus per acta infrascripti Notarii eiusdem Sacr. Congregationis. Datum Romæ in Palatio nostræ solitæ residentiæ anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1652. Indictione 5. die verò 6. Septembris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Innocentii Diuina prouidentia Papæ Decimi, anno eius Octauo.

Christi nomine inuocato pro Tribunali sedentes per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam de peritorum consilio ferimus in his scriptis in causa, & causis Bearificationis, & Canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, olim dum vixit Episcopi Gebennensis coram nobis à Sede Apostolica, & Sac. Rit. Congregatione, deputatis inter R. D. Gabrielem de Bezanson Sacræ Theologiæ Doctorem, Priorem SS. Petri, & Vrsi, Canonicum Theo-

logalem Augustensem, & deuotarum Monialium primi Monasterii Visitationis B. Mariæ Annessiensis Principalium, Procuratorem specialiter constitutum ex vna, & R. D. Franciscum Durand Presbyterum, Promotorem fiscalem nostrum, & ab Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Petro Francisco de Rubeis Sanctæ fidei Promotore, seu à nobis in vim literarum ipsius Subpromotorem deputatum, de, & super non cultu, & obseruantia decretorum Vrbani VIII. in Sanctissima Inquisitione editorum, partibus ex altera, visis literis nostræ deputationis ab Eminentissimo, & Reuerendissimo D. Cardinali Cornelio Sac. Congregationis Præfecto sub die 6. Septembris anni 1652. vnà cum commissione manu Sanctissimi signata, & decretis eiusdem Sac. Congregationis, ac Eminentissimi D. Cardinalis Franciotti, causæ Ponentis, in eisdem literis insertis, visis depositionibus Testium coram nobis legitimè inductorum, iuratorum, & examinatorum, visis scripturis, & iuribus productis, ac præsentatis, visis constitutione, & deputatione Procuratoris, & respectiuè Subpromotoris, visis literis prorogationis, & Eminentissimo D. Cardinali Episcopo Medices, Sac. Collegii Decano, Sac. Rit. Congregationis Præfecto sub die 8. Augusti anni 1653. Viso toto processu, & visis videndis, & examinatis examinandis, Christi nomine repetito, dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, ac diffinitiuè sententiamus circa sepulchrum, imaginem, & reliquias dicti Serui Dei Francisci de Sales maximè ab annis 1643. & 1648. & 1652. respectiuè nihil reperiri, quod cultum, & venerationem præseferat, aut sit quoquomodo contra formam dictorum decretorum, sed ab illis annis omnia respectiuè cultum, & venerationem præseferentia fuisse amota, & sublata, ac proinde à dicto tempore vsque ad præsens dicta decreta, tam in præsenti Ciuitate Annessiensi, quàm in Ciuitate Lugdunensi, & vbique locorum obseruata fuisse, & obseruari, & illis nequaquam contrauentum fuisse, nec contraueniri, illisque sufficienter paritum esse, & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, ac diffinitiuè sententiamus, non solùm prædicto, sed omni alio meliori modo. Ita pronunciaui sic signatum. Ego Ioannes Episcopus Bellicensis Iudex Apostolicus Deputatus.

Lata, & lecta fuit præsens sententia per Illustrissimum, & Reuerendissimum D. Ioannem Episcopum Bellicensem, Iudicem Apostolicum, supradictum deputatum, sedentem pro Tribunali in Ecclesia Monialium B. Mariæ Annuntiatæ, istius Ciuitatis Annessiensis Diœcesis Gebennensis, & per me infrascriptum Notarium Apostolicum, & Scribam huius causæ deputatum promulgata, præsente, ac intelligente R. D. Francisco Durand, fidei Subpromotore, constituto anno à Natiuitate D. Nostri Iesu Christi 1653. Indictione 6. Pontificatus autem Sanctissimi D.N.D. Innocentii Diuina prouidenza Papæ X. anno eius 10. die verò 11. præsentis mensis Octobris, qui non erat feriatus, nec aliquo festo impeditus, sed iuridicus, & vnus ex deputatis, præsentibus Venerabilibus, & RR. DD. Nicolao Baytaz, Presbytero Decano Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ istius Ciuitatis Annessiensis, Iacobo Gentili Presbytero, Sac. Theologiæ Doctore, & Canonico Ecclesiæ Gebennensis, Ioanne Baptista Gard, Presbytero Canonico, & Sacristiæ Præfecto, necnon Archiepiscopo Machabæorum dictæ Ecclesiæ Collegiatæ, Claudio Charuet, nobili Petro Roland Presbyteris, & Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ prædictæ, Petro Brunier, Presbytero Honorario dictæ Ecclesiæ, & multis alijs grauibus viris tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, qui signauerunt cum DD. Subpromotoribus: Et Ego Guillelmus Patra Notarius Apostolicus, in hac causa deputatus, me subscripsi, & pro fide meum consuetum signum propria manu apposui, sic signatum Franciscus Durand, Subpromotor Constitutus. Ego Claudius de Macher Consubpromotor Notarius. Ego Nicolaus Bayfaz præsens, Gentil testis præsens. Ioannes Baptista Gard testis præsens. Ego Petrus præsens. Ego Petrus Brunier præsens, Patra Notarius Apostolicus deputatus. 12

N. 3. Tabella Testium	Nomen & Ætas	Inductio	Citatio	Iuramentum	Examen
Primus Testis	R. D. Franciscus de Lalè Annorum 48.	Die 15. Maij 1653. fol. 74. à ter.	15. Maij 1653. fol. 85. à ter.	16. Maij 1653. fol. 128. à ter.	20. Maij 1653. fol. 140.
Secundus Testis	R. D. Petrus Fráciscus Annorum 47.	15. Maij 1653. fol. 74. à ter.	15. Maij 1653. fol. 129.	16. Maij 1653. fol. 129.	20. Maij 1653. fol. 160.
Tertius Testis	D. Ioannes Paulus Truitat Annorum 47.	15. Maij 1653. fol. 75.	15. Maij 1653. fol. 91.	16. Maij 1653. fol. 129.	21. Maij 1653. fol. 180.
Quartus Testis	D. Ioannes Faber Annorum 52.	15. Maij 1653. fol. 79. à ter.	15. Maij 1653. fol. 94.	16. Maij 1653. fol. 129.	21. Maij 1653. fol. 201. à ter. & seqq.
Quintus Testis	D. Ioannes Orsat Annorum 41.	15. Maij 1653. fol. 75.	15. Maij 1653. fol. 97.	16. Maij 1653. fol. 129. à ter.	23. Maij 1653. fol. 217. à ter. & seqq.
Sextus Testis	D. Franciscus Allegret Annorum 34.	15. Maij 1653. fol. 75.	15. Maij 1653. fol. 99. à ter.	16. Maij 1653. fol. 130.	24. Maij 1653. fol. 233.
Septimus Testis	D. Paulus Berard annorum 58.	15. Maij 1653. fol. 75.	15. Maij 1653. fol. 102.	16. Maij 1653. fol. 130. à ter.	24. Maij 1653. fol. 251.
Octauus Testis	D. Iacobus Philippus Triuitat annorum 56.	15. Maij 1653. fol. 75.	15. Maij 1653. fol. 105.	16. Maij 1653. fol 130. à ter.	24. Maij 1653. fol. 267. à ter.
Nonus Testis	D. Ioannes Baptista Tripies annorum 45.	15. Maij 1653. fol. 73.	15. Maij 1653. fol. 107.	16. Maij 1653. fol. 131.	26. Maij 1653. fol. 298.
Decimus Testis	D. Petrus Girolet annorum 30.	15. Maij 1653. fol. 75.	15. Maij 1653. fol. 110.	16. Maij 1653. fol. 131.	26. Maij 1653. fol. 298.
Vndecimus Testis	D. Franciscus Fautè annorum 80.	15. Maij 1653. fol. 75.	15. Maij 1653. fol. 112.	16. Maij 1653. fol. 129. à ter.	27. Maij 1653. fol. 314.
Duodecimus Testis	Soror Francisca Magdal. de Chaugij annorum 43.	15. Maij 1653. fol. 75.	15. Maij 1653. fol. 115.	16. Maij 1653. fol. 133.	27. Maij 1653. fol. 333.

Nos

15 Nos Carolus, Episcopus Ostiensis, Cardinalis Medices, Sac. Collegij Decanus, Sac. Rituum Congregationis Præfectus, Tibi Reuerendissimo D. Episcopo Bellicensi, Iudici ab eadem S. Congreg. in literis remissorialibus, aliàs in causa beatificationis, & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennensis sub die 6. Septembris anno 1652. decretis, & relaxatis, & hìc in Curia Romana sub die 9. eiusdem, seu &c. consignatis, deputato salutem in Domino, & in commissis obedientiam, & nostros huiusmodi, imò Sanctæ Sedis Apostolicæ firmiter obedire mandatis. Noueris, quod vltimo loco, instante & petente Procuratore huius causæ, in eadem Sac. Congregatione emanauit decretum prorogationis, seu concessionis noui termini earundem literarum tenoris subsequentis videlicet, Gebennen. beatificationis & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales Episcopi Gebennen. concessa remissoria ad conficiendum processum particularem in Ciuitate Annessien. super paritione decretorum ab Vrbano VIII. editorum, eaque directa Episcopo Bellicen. nondum tamen debitæ executioni demandata, procurator causæ ad cautelam humiliter institit pro prorogatione, seù concessione noui termini, & Sac. Rituum Congregatio, citato & audito R. D. fidei Promotore, terminum prorogauit, seu nouum concessit ad sex menses, si Sanctissimo D. N. placuerit die 10. Maij 1653. Et facta relatione per Eminentissimum & Reuerendissimum D. Cardinalem Sacchettum, Sanctitas sua annuit die 21. Iulij eiusdem anni, C. Episcopus Hostiensis Cardinalis Medices loco ✠ sigilli, B. Roccius Sac. Rituum Congregationis Secretarius. Post cuius quidem decreti in actis productionem fuit legitimè citatus coram Eminentissimo, & Reuerendissimo D. Cardinali Franciotto Relatore, aliàs in huiusmodi causa per eandem Sac. Congregationem deputato per Camillum S. D. N. Papæ Cursorem R. P. D. Petrus Franciscus Promotor fidei, à Sanctissimo D. N. Papa specialiter deputatus, ad videndum, & audiendum prorogari, seu nouum terminum concedi ad alios sex menses dictarum literarum remissorialium in huiusmodi causa, aliàs ad partes relaxatarum iuxta formam supra inserti decreti Sac. Congregationis cum omnibus facultatibus in eisdem literis concessis, & decretum necessarium, & opportunum fieri, & interponi ad diem infrascriptam, qua adueniente, comparuit in iudicio legitimè coram eodem Eminentissimo D. Cardinali Franciotto D. Honoratus Ginus Commendatarius SS. Mauritij, & Lazari, huius causæ Procurator, & petijt, ac per eundem Eminentissimum D. Cardinalem obtinuit, dictum terminum prorogari, seu nouum concedi ad alios sex menses earundem literarum ab infrascripta die incipien. cum omnibus facultatibus in eisdem literis concessis, & posteà idem D. Procurator prædictus eadem die infrascripta Instrumentum huiusmodi decreti per dictum Eminentissimum D. Cardinalem Franciottum facti per nos expediri petijt, & institit, & ideò nos Carolus Cardinalis Medices, dictæ Sac. Congregationis Præfectus, volentes ea, quæ in ipsa Sac. Congregatione statuta sunt, debitæ exequutioni (vt par est) demandare, supradictum Instrumentum decreti expedimus, ac exequi volumus, & mandamus per præsentes, ac illud Amplitudini tuæ insinuamus, intimamus, & notificamus, ac ad tui notitiam deducimus, ac deduci volumus, & mandamus per easdem præsentes, in quorum omnium, & singulorum testimonium præsentes manu nostra, nec non infrascriptis R. P. D. Protonotarij Apostolici de numero participantium ad acta Sac. Congregationis pro tempore deputati, & eiusdem Sac. Congregationis R. P. D. Secretarij subscriptas, nostroque sigillo munitas, fidei, expediri, & relaxari mandauimus per acta infrascripti Notarij eiusdem Sac. Congregationis. Datum Romæ in Palatio nostræ solitæ residentiæ anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1653. Indictione 6. die verò 8. Augusti, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. N. D. Innocentij Diuina prouidentia Papæ X. anno nono sic signatum, Carolus Episcopus Hostiensis, Cardinalis Medices. L. Anguissola Protonotarius Apostolicus. B. Roccius Sac. Rituum Congregationis Secretarius. Clearcus Buscus Sac. Congregationis Notarius loco ✠ sigilli.

16 Primus Testis iuxta 13. Interrogatorium fol. 146. à tergo, Respondit in dicta Ecclesia Monialium Visitationis ad partem Meridionalem, scilicet à dexteris intrando, & in principali Capella cancellis ligneis clausa à cornu Epistolæ Maioris Altaris, Choro, & Sacrario contigua, iuxta murum prædicti Serui Dei adest tumulus sub pauimento, Terræ æquali, lateritio rubro à cornu Altaris illius Capellæ in honorem Sanctorum Innocentium fundatæ, vbi desuper Pileus Pontificius ex fornice pensilis imminet, & in eodem loco credentia lignea extat pro commoditate eorum, qui missis inseruiunt, super nempè imponunt vrceolos, & alia ad altare necessaria, nec corpus Serui Dei potest esse ibi, quàm sub pauimento, quia ego proprijs oculis vidi, circumspexi, & attentè consideraui dictam Capellam, & Sepulchrum iuxta, & supra, nec aliter esse potest. Eam Annessij, quando paucis diebus interfluxis post obitum dicti Serui Dei corpus eius Annessium Lugduno delatum est, vidique dum portaretur ad Ecclesiam Monialium Visitationis, illud comitante toto Clero, maximaque Ciuium, & populorum turba; ibi enim in medio eiusdem Ecclesiæ per testamentum suum statuerat velle sepeliri sub pauimento, vt ab omnibus pedibus conculcaretur, sed fossa facta ob nimiam aquam, quæ illam repleuerat, non decuit corpus ibi inhumari. Vnde in presbyterio à parte Epistolæ magni Altaris per modum depositi repositum est, donec commodius inhumari posset, prout ordinauerat, & ibi iacuit, donec de ordine S. Sedis Apostolicæ per Illustrissimos, & Reuerendissimos D. Archiepiscopum Butiricen. & D. Episcopum Bellicien. Iudices Apostolicos delegatos, releuatum fuit, & semper in depositio remansit, donec constructa Ecclesia noua de anno 1648. sub initio eius in prædicta principali Capella, vbi olim erat locus medius prioris Ecclesiæ ab Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Episcopo Gebennen. inhumatum fuit sub pauimento terræ, & sepultum in præsentia totius populi istius Ciuitatis, vbi adhuc iacet; Capellam verò, & locum Sepulchri ego hodie de nouo vidi, & circumspexi, sed nullum præter dictam credentiam, ex tabulis ligneis factam, tumulum erectum vidi, nullum ornamentum, nulla epitaphia, nullas tabellas, nihil denique, quod vel minimum cultus, aut venerationis signum præseferat; nam Capella est prorsus omnibus quibuscumque ornamentis denudata, Sepulchrum pariter denudatum; verùm dum per aliquod tempus abfuerim à Ciuitate post constructam nouam Ecclesiam audiui, dictum sepulchrum aliquibus columnis ligneis, depictis tabellis, & epitaphijs fuisse instructum, quæ omnia ornamenta à tempore, quo Illustrissimus, ac Reuerendissimus D. Episcopus Gebennen. tanquam Iudex Apostolicus de anno 1648. processum super non cultu in hac causa fecit, & ab eo decreta Apostolica dictis Monialibus Visitationis fuerunt intimata, illa omnia ornamenta sepulchri fuerunt destructa, & denudata, ac per Moniales in loco secreto Monasterij recondita, & custodita ad obediendum dictis decretis Apostolicis, nec quicquam cultum indicans hodie reperitur in tota hac Ecclesia.

17 Secundus Testis iuxta idem fol. 166. à tergo respondit, Sepulchrum dicti Serui Dei est in eadem Ecclesia à parte dextera intrando in præcipua Capella in honorem SS. Innocentum fundata, quæ clausa est cancellis ligneis, & contigua exteriori Sacrario à parte Orientali, iuxta murum versus Sacrarium à cornu Euangelij altaris eiusdem Capellæ, & ibi iacet corpus dicti Serui Dei sub pauimento terræ lateritio rubro, vbi nihil extat, nisi quædam credentia lignea pro commoditate inseruientium missæ, supra qua reponunt vrceolos & paramenta, & ibi extat; quia non tam aptè ex alia parte potest existere, desuper ex fornice videtur pendere Pileus Pontificius cordulis, & floccis sericis ornatus, nec iuxta dictum sepulchrum, & Capellam aliud quodcumque ornamentum, seu cultus, & venerationis signum reperitur: quia prædictum sepulchrum fuit penitus destructum, & Capella omninò denudata omnibus quibuscunque ornamentis, quæ ibidem aderant à tempore, quo factus fuit processus per Illustrissimum Episcopum Gebennen. super non cultu in hac causa de anno 1648. & omnia epitaphia, quæ aderant fuerunt etiam remota, & per Moniales in loco secreto, & separato recluſa: quod vidi proprijs oculis adhuc hodie scilicet sepulchrum destructum, amotionem ornamentorum, & Capellæ denudationem; locum verò secretum, vbi reponuntur, non

vidi, quia non patet aditus ad Monasterium, sed hæc omnia facta, & exequuta fuerunt ad obediendum decretis Apostolicis, & de his est vox publica, fama communis, & notoria palam.

18 Tertius Testis iuxta idem fol. 187. respondit, sepulchrum Serui Dei Francisci de Sales extat in eadem Ecclesia in præcipua Capella illius, contigua Sacrario à parte Epistolæ magni Altaris, & à cornu Euangelij altaris illius Capellæ in honorem SS. Innocentium fundatæ iuxta murum sub pauimento, terræ æquali, lateritio rubro ab anno 1648. ibi enim vidi, quando post fabricatam nouam Ecclesiam Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. præsente ibidem ferè omni Populo istius Ciuitatis, inhumauit corpus dicti Serui Dei, vbi iacet sub eodem pauimento æquali, vt iam dixi, nihilque hodie reperitur præter quandam credentiam ligneam nudam, nulla adest peculiaris tumba, nullumque prorsus ornamentum; verùm aliàs fuit locus dicti Sepulchri instructus, & ornatus quibusdam epitaphijs, ac etiam imagine dicti Serui Dei inter duas columnas ligneas violaceo colore depictas; in illa imagine repræsentabatur Seruus Dei ad viuum, & longum in habitu Episcopali ordinario cum Rocchetto, & Mozzetta, capite discooperto, & quasi concionabundus Constitutiones Ordinis Visitationis aliquot Monialibus ante ipsum genuflexis porrigens, sed omnia ista ornamenta prædicta sepulchri fuerunt destructa ex ordine Illustrissimi, ac Reuerendissimi Episcopi Gebennen. per Ministros Ecclesiæ Monialium, & in loco secreto, scilicet in Sacrario interiori à parte Monialium ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ post intimationem decretorum per dictas Moniales amota, & recondita fuerunt, quem locum ego ipse vidi, & fui præsens, quando hæc omnia ibidem repositа fuerunt. Vidi quoque prædictum locum, quando iudicialiter Illustrissimus D. Iudex visitauit, & descripsit donaria votiua, quæ ibi recluduntur, & asseruantur in secreto, & hoc est publicum, & notorium palam.

19 Quartus Testis iuxta idem fol. 205. à tergo respondit, Sepulchrum Serui Dei Francisci de Sales extat in dicta Ecclesia Visitationis à parte dextera intrando in principali Capella, quæ est iuxta Sacrarium, & à cornu Epistolæ Magni Altaris cancellis ligneis clausa iuxta murum ad partem Euangelij altaris Capellæ SS. Innocentium, & ibi iacet sub pauimento terræ, & desuper quædam credentia extat lignea; olim verò in loco, in quo dicta credentia extat, videbatur esse velut quidam tumulus muralis, ac desuper duæ columnæ erant cum epistelio violaceo colore depictæ, inter quas etiam erat imago dicti Serui Dei ad longum, & viuum in habitu Episcopali ordinario, porrigentis constitutionum librum aliquem Monialibus Visitationis ad illius pedes genuflexis, & circumcirca apposita erant varia epitaphia Virorum grauissimorum, ac etiam desuper ex fornice pendebat, & adhuc pendet Pileus Pontificius, sed illa omnia post decreta Apostolica intimata Monialibus fuerunt penitùs destructa, & amota, & hodie, sicut vidi Capella illa est omninò denudata, & sepulchrum pariter omnino denudatum, quod factum est per Moniales, seù per Ministros earum ad obediendum dictis decretis.

20 Et sic reliqui Testes iuxta dictum 13. Interrogatorium.

21 In nomine Domini Amen. Anno à natiuitate Domini 1653. die verò 15. mensis Maij, qui non erat feriatus, vel festiuus, sed iuridicus, hora ante meridiem septima Indictione 6. Pontificatus autem Sanctissimi D. N. Innocentij Papæ X. anno nono, per hoc præsens publicum Instrumentum notum sit vniuersis, & cunctis pateat euidenter, qualiter Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Ioannes de Passelaigue, Episcopus, & D. Bellicen. Sacri Romani Imperij Princeps, Iudex Apostolicus à Sac. Rituum Congregatione deputatus pro formando processu super non cultu in causa beatificationis, & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. vnà cum R. D. Francisco Durando Sac. Theologiæ Baccalaureo, Promotore fiscali Curiæ Episcopalis Bellicen. & Subpromotore deputato in hac causa, meque Notario Apostolico, & Testibus infrascriptis, & subsignatis in executionem sui decreti de die 12. huius mensis pro visitatione, inspectione, & descriptione Sepulchri Reliquiarum, imaginum, votorum, donariorum, anathematum, Epitaphiorum, & aliorum quorumcunque ad dictum Seruum Dei, & eius Sepulchrum pertinentium, & spectantium de domo pro habitatione sua electa in hac Ciuitate Annessien. diœcesis Gebennen. se transtulit ad Ecclesiam Monialium Visitationis B. Mariæ in prædicta Ciuitate Annessien. fundatam, vbi Sanctæ Missæ sacrificio peracto vocari mandauit discretum Petrum Girollet, Clericum Parochiæ de Pernay, huius diœcesis Gebennen. Custodem Sacrarij, seu Sacristiæ exterioris Ecclesiæ dicti Monasterij, nec non Testes infrascriptos, à quibus statim comparentibus petijt, an scirent, vbi nam esset Sepulchrum Venerabilis Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. ac illud ostendere deberent, qui dictus Petrus Girollet, & DD. Testes respondentes, se optimè scire vbi esset, duxerunt prædictum Illustrissimum, & Reuerendissimum D. Iudicem Apostolicum ad murum lateralem Chori, seu Sanctuarij ipsius Ecclesiæ ad meridiem, & ad cornu Epistolæ Magni altaris, & contiguum ipsi muro Sanctuarij, & sacrario prope aliud altare minus in honorem SS. Innocentium dicatum, vbi est velut Tabella, seu credentia ad paramenta, vrceolos, & alia necessaria pro commoditate inseruientium Missæ sacrificijs reponenda, ex tabulis ligneis compacta, & ibi tam dictus Petrus Girollet, quàm DD. Testes asseruerunt esse Sepulchrum dicti Venerabilis Serui Dei, vt etiam patere dixerunt ex imaginibus, votis, donarijs, & epitaphijs olim ibi appensis. Successiuè igitur, & incontinenti dictus Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Iudex, vnà cum D. Francisco Durando Subpromotore per Illustrissimum D. Promotorem fidei constituto, meque Notario Apostolico infrascripto, ac testibus infra nominatis, & signatis diligenter inspexit ante, desuper, intus, à dexteris, & à sinistris ipsius Capellæ, & credentiæ, ac manifestè deprehendit corpus Serui Dei super terram non posse ibi existere, cum vndequaque inspexisset, circumspexisset, & introspexisset, sed verissimè sub pauimento Terræ esse deprehendit. Vndè pro veritate sepulchrum dicti Serui Dei descripsit prout sequitur, videlicet. In Ciuitate Annessiensi, vbi semper fuit, & est Sedes Episcopalis à tempore, quo Ciuitas Gebennen. à vera fide recessit, adest templum, seù Ecclesia Monialium Visitationis Beatæ Mariæ primi Monasterij in honorem Sancti Iosephi dicata, & fundata à parte Septentrionali, dicto Monasterio contigua, ab Orientali & Meridionali aquis lacus Annessien. & fluminis Titij circumcincta paucis intermedijs spatijs exceptis, ab Occidentali verò satis ampla existit platea; in ipsa autem Ecclesia præter Altare maius ex alia extant hinc, & inde minora altaria, seu Capellæ, inter quæ adest locus Capellæ principalis in honorem SS. Innocentium erecta, cancellis ligneis nuceis tornatilibus circumcluſa, vbi desuper Pileus Pontificius niger, bombicino viridi circum textus pensilis ex fornice imminet, qui chordulis, & floccis sericis pariter viridibus suffultus est, ibi nullæ Imagines Serui Dei, nullæ Tabellæ, nulla omninò vota, nulla anathemata, non Cerei, non Candelabra, nulla lampas, aliudue lumen, nulla prorsus donaria extant, nec quicquam aliud, quod Beatitudinis, aut Sanctitatis cultum præseferat, aut Venerationem inducat appositum reperitur, sed Capella omnibus quibuscunque ornamentis denudata, asserente D. Petro Girollet, quod omnia, quæ anteà prædictum Sepulchrum ornabant, & decorabant ad obediendum decretis Apostolicis, & Sanctæ Sedi Apostolicæ destructa fuerunt, & per dictas Moniales in loco secreto repositа in Monasterio, seu postquam intimata sunt illis huiusmodi decreta Apostolica per Illustrissimum, & Reuerendissimum D. Episcopum Gebennen. Tandem tam ipse Petrus, quàm R. D. Ioannes Orsat asseruerunt, corpus Serui Dei ibi esse sub pauimento, Terræ æquali, lateritio rubro eiusdem Capellæ, quia non tantùm audiuerunt, sed & ipsi viderunt, imò adiutorium præbuerunt, quando de principio anni 1648. collapsa prima eiusdem Monasterij Ecclesia, nouum istud templum ædificatum est, ac illa prima ædicula magnificè, vt constat, per hanc nouam structuram ampliata fuit; tunc enim propter murorum dictæ nouæ fabricæ fundamenta capsa, vbi requieſcit corpus dicti Serui Dei, fuit amota, & iterùm ibidem de nouo inhumata, quod ipsi sciunt, quia viderunt, & ipsi audiuerunt; alij verò duo DD. Testes subsignati cum plurima populi Turba, quæ confluxerat, dixerunt etiam, se hoc scire, quia semper sic viderunt, & audiuerunt, & quia à multis annis semper stabiles in hac Ciuitate Annessien. habitauerunt,

uerunt, & sæpè sæpiùs ad dictam Ecclesiam Sanctum Missæ Sacrificium veniunt celebratum: & quia de hoc est publica vox, & fama, & quod aliter esse non potest; quia non dicitur, quod sit alibi, & si aliter esset, ipsi probè scirent propter ipsorum practicam, tam in Ciuitate, quàm in Ecclesia: Prædictis inspectis igitur per Illustriss. D. Iudicem, & R. D. Subpromotorem prædicti Serui Dei Sepulchro, & Sacello circumquaque, & nihil prorsus inuento, quod vel minimam cultus, aut venerationis notam præferat, successiuè & incontinenti Illustrissimus, & Reuerendissimus Iudex vnà cum R. D. Subpromotore fidei, meque Notario Apostolico, & testibus infra subsignatis per totam Ecclesiam deambulans circuitum fecit attentè, ac diligenter hinc & inde vidit, & circumspexit, nec non omni parte obseruauit Altare maius, sed nullas reliquias Serui Dei expositas, nulla donaria, nullas imagines ipsius vidit, nec quicquam in eo, quod venerationem, & cultum inducat; inde successiuè, & incontinenti vna semper cum dicto D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus ad Sacrarium, seu exteriorem illius Ecclesiam Monialium Sacristiam se transtulit, vocariquè mandauit deuotam Sororem Franciscam Emanuelem de Nouans, Sacrarij Præfectam, à quibus statim comparentibus petijt, vbinam reposuissent vota, donaria, anathemata, epitaphia, imagines, & alia ad dictum Seruum Dei spectantia, & ad eius sepulchrum hactenus oblata, & olim ibi appensa, quæ responderunt illa omnia per Ministros suæ Ecclesiæ amota, & per ipsas recluſa, & recondita fuisse in loco separato, & secreto in Monasterio suo ad obediendum plenè, & integrè satisfaciendum decretis Apostolicis, postquam intimata illis fuerunt, & de eis plenam habuerunt notitiam. Tunc Illustrissimus D. Iudex in virtute Sanctæ obedientiæ præcepit illis, vt prædictum locum secretum, & separatum ostenderent, & aperirent fenestram ad angulum Sacrarij à parte orientali in muro existentem, Sacrarium solummodò respicientem, non autem Ecclesiam à parte exteriori ferrea crate munitam, & ita clausam, & nulli etiam Sacrarium ingredienti pateat introspectio earum rerum, quæ intus sunt, nisi clauibus per Moniales aperiatur, iussitque ab illis sigillatim sibi ostendi donaria illa, & anathemata, vt vnà cum D. Subpromotore inspiciat, & describat, viditque in illo Sacrario secreto à parte Monialium sito, & intra clausuram, vbi omnia huiusmodi donaria custodiuntur, & asseruantur prout sequitur, &c.

22 Tertius Testis iuxta 18. Interrogatorium fol. 190. à tergo respondit. Ego vidi circumcirca Sepulchrum dicti Serui Dei varia epitaphia appensa à varijs personis dignis, varijsque linguis compositа, varia quoque dona, & anathemata in maxima copia, alia ex auro, alia ex argento, alia ex ære, marmore, cera, tela, charta, quæ omnia ad obediendum decretis fuerunt amota, & in loco secreto reposita per Moniales, quod est publicum, & notorium palam.

23 Idem iuxta 19. fol. 191. respondit. Ego vidi, & propè Sepulchrum Serui Dei delata, oblata, affixa, & apposita fuisse multa vota donaria, tabellas votiuas, & anathemata in maximo numero, & ex varijs materijs, vti dixi superiùs, quæ fuerunt oblata à Christi fidelibus ob gratias à Deo acceptas per intercessionem dicti Serui Dei, nescio qua auctoritate, licentia, vel permissione, nisi quod ex deuotione eorum id factum est, sed vidi etiam illa omnia fuisse, & esse oblata omninò, & in supradicto secreto Sacrario, quod ego vidi reposita, & abscondita per Moniales fuisse ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ; scio quoque quia video ferè quotidie huiusmodi donaria, & anathemata ad dictum Sepulchrum deferri, & offerri, sed statim per Ministros Ecclesiæ ad Moniales deferuntur, vt in eodem loco secreto reponantur, maxima pars illorum donariorum iam fuit ablata, & recondita ab anno 1643. nec ab eo tempore fuerunt reposita; alia verò pars scilicet imago Serui Dei, & Epitaphia aliqua, quæ ornabant Sepulchrum, omninò amota fuit post intimationem dictorum decretorum Apostolicorum, quod est publicum, & notorium palam.

24 Et iuxta 20. dictum fol. 191. à tergo respondit. Ego vidi appensas fuisse olim 12. magnas lampades argenteas magni ponderis, & valoris à varijs Principibus, & Magnatibus ad dictum sepulchrum oblatas, sed nunquam vidi accensas: vidi etiam circa dictum Sepulchrum multos Cereos, multasque faces, & candelas pariter non accensas, quæ omnia fuerunt oblata ex deuotione fidelium, & ob gratias acceptas, sed iam de anno 1643. fuerunt ablata per Moniales, & in loco secreto reposita, nec amplius indè visa sunt; quæ verò ab illo anno singulis diebus oblata fuerunt etiam ablata, & remota per Ministros Ecclesiæ, & ad Moniales delata, nec non in loco secreto reposita ad obediendum decretis Apostolicis, quod ego vidi oculariter, quia vt dixi, quotidie hanc Ecclesiam frequenter, & de hoc est vox publica, & fama communis, & notoria palam, &c.

Quartus Testis iuxta 18. fol. 207. à tergo respondit. Nulla inscriptio, nulla epitaphia extant iuxta Sepulchrum dicti Serui Dei, quia quicquid huiusmodi ibi post intimationem decretorum Apostolicorum fuit oblatum, per Moniales in loco secreto fuit repositum ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ, nec amplius indè fuerunt reposita. 25

Idem iuxta 19. fol. 208. respondit. Vidi quamplurima anathemata, & donaria votiua ad dictum Sepulchrum, & circumcirca Capellam oblata, affixa, & appensa, veluti chorda aurea, & argentea, Cruces varij generis, Statuas argenteas, puerorum icones, & laminas argenteas virorum; & mulierum, diuersas tabellas diuersimodè pictas, in quibus repræsentabantur multi fideles, qui gratias acceperunt per intercessionem dicti Serui Dei: vidi multa membra humana, facta ex auro, & argento, & cera, multos baculos, & fulcra claudorum, & paralyticorum in tanto numero, vt ferè totam Ecclesiam circumdarent, si per lineas extensionis remansissent, sed fuerunt amota, & in loco secreto reposita per Moniales ad obediendum Sedi Apostolicæ iam de anno 1643. nec indè fuerunt reposita. 26

Et iuxta 20. fol. 208. respondit. Ante annum prædictum 1643. vidi multas pulchras lampades argenteas, quas audiui datas à fidelibus in gratiarum actionem pro gratijs acceptis à Deo; inter alia vna fuit data à Potentissima D. Anna Lotharingia Ducissa Nemurtij magni ponderis, & pretij; nunquam tamen vidi accensas, vidi etiam multos cereos, faces, & candelas pariter non accensas, quæ omnia fuerunt amota ab illo anno, nec amplius appensa vidi. 27

Quintus Testis iuxta 18. fol. 226. respondit. Hodie circa Sepulchrum dicti Serui Dei nullæ prorsus reperiuntur inscriptiones, anathemata, aut epitaphia, seu imagines, Seruum Dei repræsentantes, quia, vt dixi, maior pars illorum iam fuit ablata ab anno 1643. & residuum statim post intimationem decretorum Apostolicorum, & in secreto asseruantur. 28

Et iuxta 20. fol. 226. respondit. Iam dixi, me vidisse offerre, & appendere circa dictum Sepulchrum multa, & varia dona votiua, anathemata, seu lampades, cereos, inscriptiones, & epitaphia, illaque anathemata ficta, ex varijs materijs, & metallis, sed vt etiam ablata, & in secreto loco recondita per Moniales, prout iam latiùs descripsi, & hoc est publicum, commune, & notorium palam. 29

Sextus Testis iuxta 18. fol. 242. respondit. Vidi olim circa Sepulchrum dicti Serui Dei varias inscriptiones, anathemata, & epitaphia, quæ posuerant potissimùm multi viri graues, tam Ecclesiastici, quàm seculares, quos noui, illaque legi, erantque scripta varijs characteribus, & vario idiomate, sed ad obediendum decretis Apostolicis post intimationem illorum fuerunt omninò ablata, & recondita, vt supra. 30

Idem iuxta 19. fol. 242. respondit. Vidi quoque olim ad dictum Sepulchrum delata, oblata, affixa, & appensa fuisse varia donaria, tabellas votiuas, & anathemata ex auro, argento, ære, ligneo, marmore, ebore, & cera ficta, & composita, multosque Cereos, & candelas, sed iam de anno 1643. fuerunt ablata, & in secreto loco reposita quoad maximam partem; reliqua verò à tempore, quo Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. fecit processum super non cultu anno 1648. & signanter adhuc post notitiam decretorum Apostolicorum habitam, quæ ego scio, quia vidi iuxta sepulchrum, & etiam vidi in loco separato, in Sacrario scilicet interiori, à parte Monialium optimè clauso, & adhuc nuperrimè, quando Illustrissimus D. Iudex dictum locum visitauit, descripsit, & per fenestram illi apertam crate ferrea munitam inspexit, præsentibus ibidem multis istius Ciuitatis Anneſſienſis. 31

32 Et iuxta 20. fol. 243. respondit. Vidi etiam olim multas lampades argenteas magnas, & magni pretij ad sepulchrum dicti Serui Dei per varios Principes, & Magnates oblatas, & appensas, nunquam tamen accensas: vidi multas candelas, faces, cereos non accensos, quæ omnia per Moniales ablata ab anno 1643. etiam vidi recondita in dicto loco secreto, nec à tempore amotionis fuerunt reposita ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ, quod publicum est, commune, & notorium, palam.

33 Et sic alij iuxta eadem interrogatoria, & super tertio, & sequentibus articulis.

34 Primus Testis iuxta 17. Interrogatorium fol. 150. à tergo respondit. Olim vidi vnam imaginem dicti venerabilis Serui Dei iuxta Sepulchrum appensam pigmento oleario super tela cannabina expressam, quæ repræsentabat Seruum Dei Franciscum de Sales ad viuum, stantem in habitu Episcopali ordinario, scilicet Rocchetto, & Mozzetta, porrigente aliquot Monialibus sui Ordinis Visitationis ad pedes illius genuflexis Constitutiones eiusdem ordinis, sed in illa nulli radij, aut splendores, nullæ laureolæ, aut diadema aderant, quam imaginem posuerant Moniales, & ad obediendum decretis Apostolicis eam remouerunt, & in loco secreto, & separato recluserunt, quem locum describere non possum, cùm non pateat aditus ad Monasterium, sed hoc est publicum, commune, & notorium, palam.

35 Secundus Testis iuxta idem fol. 170. à tergo respondit. Olim vidi ad Sepulchrum dicti Serui Dei imaginem inter duas columnas murales, positam super tumulum, quæ oleario pigmento super tela cannabina Seruum Dei ad viuum, & longum repræsentabat, velut prædicantem sex, vel octo Monialibus Visitationis genuflexis, eisque Constitutiones sui ordinis porrigentem, sed in ea nulli radij erant, nulli splendores, diadema nullum, quam Moniales posuerant, & post intimationem decretorum Apostolicorum ipsi factam amouerunt, & intra Monasterium suum in loco secreto recondiderunt, quod publicum fuit, & est commune, & notorium palam.

36 Quartus Testis iuxta idem fol. 207. respondit. Ad Sepulchrum dicti Serui Dei vidi appositam illam imaginem illius, quam superiùs descripsi, sed sine radijs, splendoribus, laureola, aut diademate, quæ post intimationem decretorum Apostolicorum ablata fuit per Moniales, & in loco secreto reposita.

37 Quintus iuxta idem fol. 226. respondit. Vidi ad Sepulchrum Serui Dei ante intimationem decretorum Apostolicorum imaginem Serui Dei ad longum, & viuum dipicti, prout superius descripsi, sed nullam aliam, nisi aliquas repræsentationes illius in Tabellis votiuis, quæ fuerunt oblatæ à fidelibus pro gratijs acceptis, sed nunquam fuerunt depicti in illis radij, splendores, aut diademata, nec quicquam, quod cultum, aut venerationem præseferat; illæ verò, quæ antea existebant, per Moniales ablatæ fuerunt, & in loco secreto repositæ ad obediendum decretis Apostolicis, nec indè fuerunt repositæ: quod scio, quia vidi, & hoc est publicum, commune, & notorium palam, & sic reliqui iuxta dictum Interrogatorium.

38 Successiuè, & in continenti hora quinta Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Iudex vnà cum R. D. Subpromotore, & testibus infrascripris, meque Notario Apostolico, se transtulit, & redijt ad Ecclesiam Monialium primi Monasterij Visitationis B. Mariæ, & vocata ad Sacrarij cratem deuota Sorore Francisca Magdalena de Chaugy, eiusdem Monasterij Præfecta, petijt ab ea sibi ostendi aliquam imaginem, & effigiem dicti Serui Dei, prout communiter depingi solet, cum nullam potuerit inuenire in alijs Ecclesijs, & locis visitatis, & inspectis ad hunc finem, quæ quidem Præfecta ex interiori Sacrario per crates attulit, & ostendit vnam tabellam, seu effigiem oleario pigmento in tela cannabina duos pedes latam, & duos & semicirciter altam, in qua repræsentatur ad viuum vsque ad pectus dictus Seruus Dei Franciscus de Sales in habitu Episcopali cum Rocchetto, & Mozzetta violacea.

39 Successiuè, & incontinenti hora circiter nona ante meridiem eodem die absolutis omnibus, quæ ad Ecclesiam ipsarum Monialium, & Sepulchrum dicti Serui Dei videnda, & describenda pertinebant, volens Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Iudex ad visionem aliarum Ecclesiarum huius Ciuitatis Annessiensis procedere ad videndum, an sint in ijs aliquæ Reliquiæ, seù imagines dicti Serui Dei expositæ, vnà cum D. R. D. Subpromotore, & testibus infra subsignatis, de prædicta Ecclesia Visitationis B. Mariæ primi Monasterij se transtulit ad Ecclesiam B. Mariæ Annuntiatæ pro audientijs deputatam, & vocata Sorore Ludouica Stephana Antoinegerre, Præfecta Monasterij, ac Sorore Maria Agatha Iolin, Subpriorissa Monasterij eiusdem ad crates in Ecclesia ab ipsis petijt, an in dicta Ecclesia adessent Reliquiæ aliquæ, vel imagines dicti Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. quæ responderunt, nullas adesse expositas Reliquias, nullasque eas habere, nisi forsan penès se, & priuatim, nullasque adesse dicti Serui Dei imagines. Vndè Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Iudex vnà cum D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus perambulauit per totam illam Ecclesiam, & illius Sacristiam exteriorem, nullumque prorsus vidit, aut deprehendit, quod venerationem, aut cultum Serui Dei inducat. Successiuè, & incontinenti eadem die, & hora vnà cum R. D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & Testibus de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam secundi Monasterij Visitationis B. Mariæ, vbi vocata ad crates deuota Sorore Maria Francisca Humbert, Præfecta, & Sorore Maria Magdalena Tibert, Sacrarij Præfecta, petijt ab eis, an in ipsarum Ecclesia, seu Monasterio aliquæ Reliquiæ, seu imagines ipsius Serui Dei essent: quæ dixerunt, quod sic, sed priuatim, non tamen in Ecclesia, nec tali modo, quod cultus, aut veneratio inducatur, vndè vidit Illustrissimus D. Iudex cum dicto D. Subpromotore per totam Ecclesiam, & Capellam ei annexam, ac Sacristiam exteriorem, & nullæ repertæ sunt imagines dicti Serui Dei, nec Reliquiæ, viditque ex ipsis cratibus Chorum, vbi cantant officium, nullumque vidit signum venerationis, aut cultus; quia dixerunt prædictæ Moniales, omnes imagines Serui Dei recondisse, postquam instructæ fuerunt de obseruantia decretorum Apostolicorum post vltimum processum auctoritate Apostolica per Illustrissimum, ac Reuerendissimum D. Episcopum Gebennen. factum. Successiuè, & incontinenti hora circiter decima dictus Illustrissimus, ac Reuerendissimus D. Iudex vnà semper cum D. Subpromotore, meque Notario, & testibus infrascriptis se transtulit ad Ecclesiam Fratrum Minorum Cappucinorum, vbi vocatis Patre Vincentio à Camberio Guardiano, & Patre Bonifacio Deburant, petijt ab eodem Guardiano, an essent in ipso Conuentu, aut Ecclesia aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Serui Dei Francisci de Sales, qui respondit, quod non; & dictus Guardianus conduxit Illustrissimum D. Iudicem cum D. Subpromotore, meque Notario, & testibus per totam Ecclesiam, & Capellam ei annexam, vbi nullæ prorsus inuentæ sunt Reliquiæ, nec imagines dicti Serui Dei, neque in Sacrario, aut claustris visis, & circumspectis diligenter. *Successiuè*, & incontinenti eadem die, hora sesquisecunda post meridiem vnà cum D. Subpromotore meque Notario, & Testibus infra nominatis Illustrissimus D. Iudex visionem Ecclesiarum continuando de loco suæ habitationis se transtulit ad Ecclesiam Parochialem Sancti Mauritij, & vocato Iacobo Violet, illius Ecclesiæ Clerico, petijt ab eo, an in dicta Ecclesia essent Reliquiæ, aut imagines Serui Dei Francisci de Sales, dixit, quod non, & D. Iudex vidit, & inspexit per totam Ecclesiam, Capellas ei annexas, & Sacristiam cum D. Subpromotore, nullasque vidit imagines, aut Reliquias, nec aliud signum venerationis, aut cultus erga dictum Seruum Dei. *Successiuè, & incontinenti*, hora post meridiem tertia dictus Illustrissimus, ac Reuerendissimus D. Iudex vnà cum D. Subpromotore, meque Notario, & testibus infrascriptis, se transtulit de dicta Ecclesia Sancti Mauritij ad Ecclesiam Sancti Sepulchri Canonicorum Regularium S. Augustini, vbi, vocato R. D. Stephano Carden Subpriore eiusdem Ecclesiæ, petijt ab eo, an in dicta Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, aut imagines Serui Dei Francisci de Sales, qui dixit, non esse, ad obediendum Apostolicis mandatis, vidit Illustrissimus D. Iudex per totam Ecclesiam, Capellas, & Sacrarium, nec vllæ Reliquiæ, aut imagines huiusmodi repertæ sunt, aut vllum venerationis, aut cultus signum. *Successiuè, & in continenti* hora quasi sesquitertia Illustrissimus D. Iudex prædictus cum R. D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus infra nominatis se transtulit de dicta Ecclesia ad Ecclesiam Monialium Sanctæ Claræ,

vbi

vbi vocata Reuerenda Matre Georgia des Clefz, Abbatissa ad crates Chori illius Ecclesiæ, petijt ab ea, an in Monasterio, vel Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, vel imagines Serui Dei Francisci de Sales, quæ dixit, nullas prorsus adesse, nisi priuatim, sed non in Ecclesia, seu loco, vndè possit veneratio, aut cultus induci, viditque per totam Ecclesiam, & Sacrarium, & nullas inuenit imagines, aut Reliquias, vel aliquod aliud cultus, aut venerationis signum. *Successiuè, & incontinenti*, eadem hora Illustriss. ac Reuerendissimus D. Iudex cum R. D. Subpromotore, meque Notario, &c. de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam Sancti Francisci, quæ est RR. PP. Minorum de Obseruantia, in qua residet Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Gebennen. à quo tempore Geneua à vera fide aberauit, & vocato R. P. Francisco Daquin, Guardiano eiusdem Conuentus, petijt ab eo, an in dicta Ecclesia, Conuentu, & Sacrario essent aliquæ Reliquiæ, & imagines Serui Dei, qui respondit, quod non; vndè dictus Illustriss. D. Iudex diligenter inspexit per totam Ecclesiam, & omnes Capellas ibi existentes, ac etiam per duplex Sacrarium, & nulla huiusmodi imago, aut Reliquia reperta est. *Successiuè, & incontinenti* hora quarta, vnà semper cum R. D. Subpromotore, meque Notario, &c. dictus Illustrissimus D. de dicta Ecclesia S. Francisci in Ecclesiam Collegiatam B. Mariæ latæ se transtulit, vbi, vocato R. D. Ioanne Faber, Canonico, & Præcentore dictæ Ecclesiæ, petijt ab eo, an in dicta Ecclesia adessent aliquæ Reliquiæ, & imagines dicti Serui Dei, qui dixit, quod non, propter obseruantiam, & reuerentiam decretorum Apostolicorum; deinde vidit Illustriss. D. Iudex per totam Ecclesiam, & Capellas ei annexas, & nullum prorsus venerationis, aut cultus signum inuenit. *Successiuè, & incontinenti* vnà cum R. D. Subpromotore testibus infrascriptis, meque Notario Apostolico de prædicta Ecclesia Collegiata Illustriss. D. Iudex prædictus se transtulit ad Ecclesiam, seù Oratorium S. Ioannis, vbi, vocato R. D. Petro Antonio de Four, Sacræ Theologiæ Doctore, eiusdem Ecclesiæ curam habente, petijt ab eo sibi ostendi totam Ecclesiam prædictam, quam diligenter inspexit, & nullas inuenit Reliquias, aut imagines, seu aliquid aliud venerationis signum. *Successiuè, & incontinenti* de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam Monialium Abbatiæ de Bolieù Ordinis Cistercienſis, & vocata Reuerenda Sorore Theresia de Masette, Abbatissa, petijt ab ea, an in prædicto Conuentu, aut Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Serui Dei, quæ dixit, quod non; deinde inspexit per totam Ecclesiam, & Sacrarium, & nullum venerationis signum inuenit. *Successiuè, & incontinenti* hora sesquiquarta dictus Illustrissimus D. Iudex de dicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam Monialium Bernardinarum, vbi ad crates vocata deuota Sorore Maria Baptista Tasserando, Monasterij Præfecta, petijt ab ea, an essent in illa Ecclesia, seù Conuentu aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Serui Dei, quæ respondit, non, & diligenter inspecta Ecclesia, & Sacrario per dictum D. Iudicem, & Subpromotorem nulla inuenta est Reliquia, aut imago dicti Serui Dei. *Successiuè, & incontinenti*, hora quinta dictus Illustrissimus, ac Reuerendissimus D. Episcopus, ac Iudex vnà cum R. D. Subpromotore, & testibus infrascriptis de dicta Ecclesia Bernardinarum ad Ecclesiam RR. PP. Clericorum S. Pauli, seu Barnabitarum, vbi, vocato R. P. Dominico Coindet Vicario, petijt, ostendi sibi ipsorum Ecclesiam ad videndum, an ibi essent Reliquiæ, & imagines Serui Dei Francisci de Sales, qui quidem R. P. conduxit Illustrissimum, ac Reuerendissimum D. Iudicem per totam Ecclesiam, nec vllæ repertæ sunt imagines, aut Reliquiæ ipsius Serui Dei. *Successiuè, & incontinenti*, dictus Illustrissimus D. Iudex cum R. D. Subpromotore, & testibus de dicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam RR. PP. Prædicatorum Ordinis S. Dominici, vbi, vocato R. P. Michaele Maruin Subpriore, petijt ab eo ostendi sibi Ecclesiam, & Capellas in ea existen. qui statim conduxit illum per totam Ecclesiam, Chorum, & Capellas, vidit, & inspexit vndèquaque, & nullas inuenit Reliquias, aut imagines Serui Dei.

40 Primus Testis iuxta 27. fol. 153. à tergo respondit. Nullam aliam vidi imaginem ad Sepulchrum dicti Serui Dei appositam præter illam, quam antea descripsi, per Moniales amotam, vidi tamen in multis locis priuatis imagines, & effigies Serui Dei ordinarias super tela cannabina oleario pigmento expressas vsque ad pectus, sed in illis nunquam vidi radios, splendores, laureolas aut diadema, nec vidi iuxta illas lampades, aut candelas accensas, vel aliquod aliud signum cultus, aut venerationis, quod est publicum commune, & notorium palam, &c.

Secundus Testis iuxta idem fol. 173. respondit. Nullam 41
vidi imaginem ad Sepulchrum Serui Dei præter illam, quam iam descripsi superiùs, quæ fuit amota per Moniales, & recondita; vidi tamen in locis priuatis quàm plurimas effigies ordinarias dicti Serui Dei oleareo pigmento vsque ad pectus, sed in illis nunquam fuerunt appositi radij, splendores, laureolæ, aut diadema, tamen nulla hodie extant in Ecclesia Visitationis Primi Monasterij, nec in illis Ecclesijs, seù Oratorijs publicis in hac Ciuitate Anneſſiensi, & toto statu Sabaudiæ, vbi sum practicus, & non vidi illas, nec alibi esse possunt cum huiusmodi signis venerationis; quia hoc scirem, & iuxta illas, quas dixi in locis priuatis existere, nulla vnquam fuerunt appensa donaria, aut lumina accensa, sed tantùm priuatim asseruatæ fuerunt ob deuotionem, & memoriam tanti Serui Dei, quod publicum est, commune, & notorium palam.

Tertius iuxta idem fol. 194. respondit. Quamplurimas 42
imagines vidi ordinarias, dictum Seruum Dei repræsentantes vsque ad pectus, quia ob magnam famam sanctitatis eius, & existimationem omnium omnes ferè nobiles, & alicuius notæ homines in Sabaudia, & in Gallia, etiam apud Heluetios, curant habere dictam imaginem ob memoriam tanti viri, & in domibus, & cubiculis priuatim asseruant, tamen nulli vnquam fuerunt appositi radij, splendores, laureolæ, aut diadema, nec circa illas imagines fuerunt oblata, & appensa aliqua vota, donaria, anathemata, inscriptiones, & epitaphia, nullæque accensæ fuerunt lampades, cerei, candelæ, & faces, aut aliud lumen, quod scio certissimè, quia ego vidi in pluribus locis iam prædictis, & hoc est publicum commune, & notorium palam.

Sextus iuxta idem fol. 245. respondit. Præter imaginem, 43
quam dixi vidisse appositam ad Sepulchrum dicti Serui Dei, & inde remotam vidi quoque aliquando in alijs Ecclesijs, seu earum Sacristijs aliquas imagines, & effigies dicti Serui, illum repræsentantes ad viuum vsque ad pectus oleario pigmento sine radijs, splendoribus, aut diademate, sed illæ omnes fuerunt amotæ à tempore, quo Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. anno 1648. fecit processum super non cultu; multas etiam eiusmodi vidi in domibus priuatis, quia ferè omnes volunt illam habere ob memoriam tanti Viri, & existimationis, sed semper sine radijs, splendoribus, diademate, aut laureolis; nullæ etiam ad illas fuerunt appensæ tabellæ, donaria, anathemata, inscriptiones, epitaphia, aut lampades, cerei, faces, seu aliud lumen, quod publicum commune, & notorium fuit, & est palam. Et sic reliqui iuxta idem interrogatorium, & super quarto articulo.

Primus iuxta 29. Interrogatorium fol. 154. respondit. 44
Prædicta sina cultus, & venerationis non possunt omninò esse in Ecclesia, & Capella, vbi est Sepulchrum Serui Dei; quia ego vidissem, nec in alijs Ecclesijs huius Ciuitatis, siue alijs locis huius status, aut alibi, quia vidissem, aut ab aliquibus audiuissem; nihil tamen de eo dicitur, licèt reputatio dicti Serui Dei talis sit, vt vbique ferè de eo fiat mentio, ac de his ad ipsum pertinentibus, maximè his temporibus, in quibus speratur ab omnibus quàm breuissimè eius canonizatio. Præterea Moniales Visitationis cùm sint valdè obseruantes, & Sanctæ Sedi Apostolicæ obedientes, ac ardentissimè istam canonizationem desiderantes, & prosequentes, scientes, cultum esse ad hoc reale impedimentum, non permitterent huiusmodi cultum, aut venerationem publicam illi adhiberi, & ita concludo non posse esse aliter, quàm dixi.

Et super 4. articulo fol. 157. respondit. Nullæ omninò 45
sunt in dicta Ecclesia, & Capellis, & iuxta Sepulchrum imagines, tabellæ, lampades, cerei, faces, aut candelæ accensæ, aliudue lumen, Reliquiæ non sunt omninò expositæ venerationi, aut cultui tam Anneſſij, quàm alibi, nullumque signum venerationis, aut cultus reperitur circa corpus, sepulchrum, vel imagines dicti Serui Dei, quod ego scio; quia vidi, & de his, quæ non vidi, audiui à viris probis, grauibus, & eruditis, & prudentibus, nec non fide dignissimis, & aliter esse non potest; quia est vox com-

munis, fama publica, & notoria, palam, & secus esset, vel vidissem, vel audiuissem.

46 Secundus iuxta 29. fol. 174. respondit. Circa imagines cum radijs ad Sepulchrum, vel alibi, donaria, anathemata, lampades, cereos, faces, inscriptiones, epitaphia, omniaque, cultum, & venerationem indicantia, dico, non posse esse, vel extare tam circa sepulchrum, quod vidi adhuc hodie, quàm in alijs Ecclesijs, & locis huius Ciuitatis Annessiensis, vel alibi; quia nihil vnquam de eo visum, dictum, vel auditum fuit. Ideò hoc non potest esse, quia esset contra famam publicam, communem, & notoriam palam.

47 Et super 4 Articulo fol. 177. à tergo, respondit. Ad Sepulchrum Serui Dei nullæ imagines reperiuntur, nulla lampas accensa, nulli cerei, nullæ candelæ, nullumque aliud lumen ad imagines eius priuatim asseruatas, nulli sunt appositi radij, nulli splendores, aut diadema illius, Reliquiæ non sunt cultui, aut veneration vllo modo expositæ, circa eius Sepulchrum, Corpus, Reliquias, & imagines tam Annessij, quàm alibi nihil quidquam reperitur, quod cultum aliquem, aut venerationem sapiat, quod ego scio; quia vidi in multis locis, & de his, quæ non vidi, sum optimè informatus, nec potest esse aliter; quia si secus esset, vel vidissem, vel audiuissem, & pro confirmatione veritatis eorum, quæ dixi, accedit vox publica, quæ fuit, & est communis, & notoria palam.

48 Tertius iuxta 29. fol. 195. respondit. Nulli vnquam radij ad imagines Serui Dei fuerunt appositi, nulli splendores, nullæ laureolæ, diademata nulla, nullumque signum venerationis, & cultus quoad donaria votiua, anathemata, tabellas, & epitaphia potest extare circa prædictum Sepulchrum Serui Dei, nec alibi; quia si hoc esset tam propter practicam meam hìc Annessij, per totum ftarum Sabaudiæ, per varias Galliæ Prouincias, per Burgundiam, & Heluetiam, in quibus locis varia extant Monasteria Visitationis, & maxima viget Sanctitatis opinio, & fama prædicti Serui Dei, hoc probè scirem; quia vel vidissem, vel ab aliquibus audiuissem; ideò dico, hoc non potuisse esse, vel adesse tam Annessij, quàm alibi aliter quàm dixi.

49 Et super 4. fol. 199. respondit. Nullæ vnquam lampades, aut candelæ accensæ fuerunt appositæ ad Sepulchrum dicti Serui Dei, aut alia lumina, neque ad illius imagines, & Reliquias, nec ad ipsas imagines vnquam appositi radij, aut diadema, neque illius Reliquiæ fuerunt veneration expositæ, nec aliud quidquam reperitur circa Sepulchrum, Corpus, Reliquias, & imagines ibi, aut alibi, quod cultum aliquem, aut venerationem præseferat; quod scio, vidi, & audiui, & non potest esse aliter; quia, si secus esset, ego scirem, & vidissem, & de his, quæ dixit, fuit, & est vox publica, & fama, publicum & notorium palam.

50 Quartus iuxta 29. fol. 210. respondit. Illa omnia signa venerationis, & cultus, de quibus interrogatus hactenus fui, non sunt, nec possunt esse in Ecclesia Monialium Visitationis, nec in alijs Ecclesijs istius Ciuitatis Annessien. nec iuxta Sepulchrum Serui Dei, quia ego ipse vidi adhuc hodie, nec etiam alibi esse possunt, quia cùm sit maximum impedimentum ad canonizationem Serui Dei, & plusquam centum, & viginti Monasteria Ordinis Visitationis in varijs Prouincijs, Regnis, & Ciuitatibus iam fundata sint, illæ Moniales, quæ tam ardenti desiderio flagrant, vt illam canonizationem à Sancta Sede obtineant, non vbique permitterent huiusmodi cultum, & venerationem, & si esset ita, vel aliquis vidisset, vel audiuisset, sed cùm nemo hoc sciat, aut dicat, dico, non posse extitisse, vel extare.

51 Et super 4. fol. 214. à tergo respondit. Ego adhuc hodie oculariter vidi Sepulchrum dicti Serui Dei, sed nihil ibidem reperitur, quod cultum, & venerationem præseferat, nulla lampas, aut candelæ, aut alia Lumina, seu tabellæ, aut anathemata, quia quidquid olim appositum fuerat, ad obediendum decretis Apostolicis, remotum penitùs, & reconditum fuit in loco secreto; ad imagines eius nulli vnquam depicti fuerunt radij, splendores, & diadema, nec aliter esse potest, quàm dixi; quia si aliter esset impossibile est, me nescire propter practicam, & visionem meam, non solùm dico, non posse esse iuxta Sepulchrum, & in hac Ciuitate Annessiensi, sed nec etiam alibi, quod sciam, licèt omnes prædictum Seruum Dei existiment Beatum, & Sanctum, & de hoc est, & fuit vox publica, fama communis, & notoria palam.

Et sic reliqui Testes iuxta idem Interrogatorium & super 4. articulo. 52

Primus super 7. Articulo fol. 158. respondit. De omnibus, super quibus respondi, testificatus sum, & deposui, tam est, ac fuit publica vox, & fama, communis opinio, & reputatio apud omnes, vt nihil sit magis publicum, & notorium, neque modò apud partem aliquam Populi, sed apud totum populum, & apud viros grauissimos Illustriss. & Sapientissimos, quod satis est euidens ex inscriptionibus, epitaphijs, & elogijs, quæ in infinitis libris editis continentur, fuitque, & est huiusmodi fama constans, perpetua, & perseuerans, contra quam nihil vnquam fuit dictum, vel auditum in contrarium, nec modò viget in hac Ciuitate, sed vbique locorum, quod verè scio, & ignorare non possum propter rationes adductas. 53

Secundus super eodem fol. 178. à tergo respondit. Illa omnia præfata, quæ deposui, & iustificatus sum, sunt verissima, & luce clariora, & adeò publica, & notoria, vt de illis omnibus, & singulis fuit, & est publica vox, & fama, cõmunis opinio, & reputatio apud omnes, non tantùm apud maiorem partem, sed apud totum populum, & apud Viros probos, graues, doctos, peritos, & fide dignissimos, nec aliter esse possunt ob rationes à me deductas in responsionibus meis, & si secus esset, ego scirem, tam ob practicam meam in pluribus, & diuersis locis, quàm ex deuotione, quæ me impellit ad exquirendum de his, quæ pertinent ad d. Seruum Dei, cuius canonizationem omnes fideles ardentissimè exoptant, & de quo satis loquutum fuisse nunquam existimant. 54

Tertius super eodem fol. 200. respondit. Omnia prædicta, quæ deposui, & testificatus sum, sunt tam vera, publica, & notoria, vt ipso Sole sint clariora, & de illis fuit, & est publica vox, & fama, ac communis opinio, & reputatio apud omnes, & maiorem partem populi, & apud Viros grauissimos, & hæc omnia aliter esse non possunt propter rationes, quas superiùs adduxi. 55

Quartus super eodem fol. 216. respondit. Illa omnia quæcumque deposui, & testificatus sum, tam vera sunt, & publica, seù notoria palam, vt de illis sit, ac fuerit semper opinio, fama, reputatio, & vox communis, & vniuersalis apud totum populum, necnon apud Magnates, & Viros prudentissimos, & doctissimos, qui omnes publicè existimant, & profitentur præfatum Seruum Dei omninò dignum beatificationis, & canonizationis honore, quod patet Sole clarius ex historijs vitæ eius à grauissimis viris scriptis, ac etiam ex varijs elogijs, & libris in lucem editis, & ea vox, & fama tam constans est, & fuit perpetua, ac perseuerans, vt nihil vnquam fuit dictum, vel auditum in contrarium, vigetque verò non tantùm in hac Ciuitate Annessij, sed vbique locorum, atque de nouo affirmo, meam depositionem esse verissimam, nec aliter esse posse propter rationes superiùs adductas. 56

In nomine Domini Amen, Per hoc præsens publicum instrumentum notum sit omnibus, & cunctis pateat euidenter, qualiter anno eiusdem D. N. I. Christi 1653. Indictione 6. Pontificatus autem Sanctissimi D. N. D. Innocentij Diuina Prouidentia Papæ X. anno nono die verò 4. Mensis Septembris, qui non erat feriatus, nec festo impeditus, sed iuridicus, & vnus ex deputatis in Ciuitate Lugdunensi Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Ioannes de Passelaigue Episcopus Bellicensis, & Iudex Apostolicus à Sac. Rit. Congregatione delegatus pro formando processu super non cultu in causa beatificationis, & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. vnà cum R. D. Francisco Durand, Subpromotore fidei constituto, debitè citato, meque Notario Apostolico in hac causa deputato, & testibus infrasignatis hora prima post meridiem ad executionem sui decreti de die 29. Mensis Augusti procedendo, se transtulit de hospitio vulgò le Chasse Maree nuncupato ad Ecclesiam primi Monasterij Visitationis B. Mariæ eiusdem Ciuitatis Lugdunen. quæ fundata est iuxta Monasterium prædictum à parte Septentrionali eiusdem, vbi adorato Sanctissimo Sacramento vocari mandauit discretum Christophorum Isolin, Diœcesis Lugdunensis Clericum, eiusdem Ecclesiæ Monialium Custodem, è quo petijt, an in eadem Ecclesia Monialium 57

adessent

adessent aliquæ Reliquæ, & imagines dicti Serui Dei Francisci de Sales, qui respondit, nullas adesse imagines, aut Reliquias, saltem publicè expositas, & de facto circumduxit prædictum Illustrissimum D. Iudicem per eamdem Ecclesiam, & illius Sacristiam, qui vndequaque cum dicto D. Subpromotore diligenter inspexit, nullamque vidit imaginem, aut Reliquiam dicti Serui Dei, vel aliud venerationis cultus publici signum erga dictum Seruum Dei: peruentus ad Sacristiam retrò Altare maius dictæ Ecclesiæ vocari iussit dictus Illustrissimus D. Iudex deuotam Sororem Martham Seraphicam de Ponsein, Superioriſſam, & Mariam Angelicam Delestan, Sacrarij Præfectam, à quibus petijt, num in dicto Monasterio, seu Ecclesia haberent Cor Serui Dei Francisci de Sales, & in quo loco illud asseruarent; quæ responderunt, illud se habere, & asseruare priuatim, & in secreto loco, scilicet in Sacrario interiori è parte Monialium, & dictus Illustrissimus D. Iudex iussit, prædictum Cor dicti Serui Dei sibi afferri per dictas Moniales, quæ statim illud attulerunt, & aperta fenestra, quæ erat optimæ clausa, & ferrea crate munita, illud ostenderunt, quod vt melius videret D. Iudex, præcepit sibi transmitti, quod statim dictæ Moniales per turnum transmiserunt, eratque prædictum Cor inclusum intra magnum cor ex auro, vnum pedem in diametrum latum, & altum super basi aurea, quasi pedem vnum, & semialta, suffultum à parte anteriori, porta crystalina clausum, & circumcirca vario opere emblematico sculptum, & dictus D. Iudex prædictum Cor vidit, ac inspexit, præsente semper, & vidente D. Subpromotore prædicto, videbaturque esse integrum, & molle, ac si recenter à paucis diebus ex corpore extractum fuisset, atque quemdam liquorem veluti balsamum desudare; vnde fragantissimum odorem spargebat, illoque viso, & inspecto dictus D. Iudex iussit, vt per Moniales in secreto loco, vbi antea erat, reponeretur, & asseruaretur, donec per Sanctam Sedem Apostolicam aliter ordinetur, perijsque ab ipsis Illustrissimus D. Iudex, num aliquando prædictum Cor venerationi, & cultui fuerit expositum, & dictæ Moniales, præstito iuramento in manibus dicti Illustrissimi D. Iudicis, tactis Sacrosanctis Euangelijs ante ipsum positis, dixerunt, & affirmauerunt prædictum Cor Serui Dei nunquam expositum fuisse venerationi, aut cultui, sed semper ab obitu dicti Serui Dei reclusum, & asseruatum fuisse priuatim, & in secreto absque vllo lumine, aut alio, vel minimo venerationis signo.

58 Alphonsus Ludouicus Du Ressis de Richeleu S. R. E. Presbyter Cardinalis Archiepiscopus, & Comes Lugdunen. Galliarum Primus. Magnus Franciæ Eleemosynarius omnibus, & singulis vbilibet, vel in ipsa Curia Romana, si quibus interierit, notum sit, ac certum in Monasterio Monialium Visitationis B. Mariæ Virginis huius Lugdunen. Ciuitatis Cor venerabilis Viri Francisci de Sales, Gebennen. quondam Episcopi, à die obitus eius, qui propè dictum Monasterium contigit, integrum veneranter asseruari, nullum ei cultum exterius adhiberi, nec in Ecclesia vnquam exponi, licèt id quàm cupidè, studiosèque à populo expectetur, eoque vehementius, quod plurimi adhuc sunt superstites, qui eius vitæ integritatem, & sanctitatem, dum viueret, admirati eius pium è vita decessum conspicantur, cui accedit constans fama plurium, quæ eo intercedente à Deo obtineri narrantur, gratiarum, mirabilem Deum in Sanctis suis prædicantes, de eius Apotheosi minimè dubitandum autumant; in quorum fidem, & testimonium præsentes manu nostra propria signatas, per Secretarium nostrum fieri, & subsignari, sigilloque nostro Archiepiscopali muniri iussimus. Datum Lugduni in Palatio nostro Archiepiscopali die 13. Mensis Decembris anno Domini 1652. sic signatum Alphonsus Ludouicus S. R. E. Cardinalis Lugduni per Eminentissimum D.meum D. Cardinalem Archiepiscopum Basset Secretarius. Loco ✠ sigilli.

59 Secundus iuxta 28.Interrogatorium fol.174. respondit. Cùm studebam Lugduni, sæpè frequentaui Ecclesiam Monialium, primi Monasterij Visitationis illius Ciuitatis deuotionis causa; quia sciebam Cor Serui Dei præfati ibi asseruari, & aliquoties vidi cum ingenti consolatione meæ spirituali ob suauissimum odorem ex eo proficiscentem, vidi tamen illud in loco secreto, scilicet in Sacrario superiori, & inferiori à parte Monialium asseruatum esse, nec vllum venerationis, & cultus signum ibi extare, quod publicum, commune, & notorium fuit, & est palàm.

Tertius iuxta idem fol.194. à tergo respondit. Mea ne- 60
gotia priuata, & aliquando ab amicis commissa, sæpissimè iui Lugdunum, & quotiescumque iui, visitaui Ecclesiam primi Monasterij Visitationis eiusdem Ciuitatis, quæ est constructa ex lapidibus quadris, satis ampla dicto Monasterio contigua à parte occidentali, & in qua vnicum tantùm extat altare, iuique deuotionis ergo; quia scio ibi asseruari Cor prædicti Serui Dei, quod pluries vidi maxima cum spirituali consolatione, & vltima vice mihi contingit die Cinerum istius anni; prædictum Cor est intus in magno corde aureo à Christianissimo Rege Ludouico XIII. oblato, & asseruatur in loco secreto in Sacrario superiori, & interiori à parte Monialium, nec vllum vnquam obtulerunt illi cultum publicum, aut venerationem in prædicta Ecclesia, nulla extant votiua donaria, seu anathemata, nullæ tabulæ votiuæ, nullæ imagines Serui Dei, nullæ lampades accensæ, candelæ, cerei, faces, seu aliud lumen præter lampadem, quæ extat ante Sanctissimum Sacramentum Altaris, & candelas super dicto Altari positas, dum celebrantur Missæ, & Officium; quod scio, quia vidi pluries, & quia publicum, commune fuit, & est notorium palàm.

Quartus iuxta idem fol.210. respondit. Ego commora- 61
tus sum Lugduni quinquennium, vbi studebam, & quia sciebam Cor dicti Serui Dei asseruari in Ecclesia Monialium Visitationis primi Monasterij eiusdem Ciuitatis, ideò illam Ecclesiam persæpè visitabam deuotionis ergo, sed nunquam vidi illud Cor publicè expositum venerationi, sed asseruatum in Sacrario interiori à parte Monialium, nec vidi in illa Ecclesia inscriptiones, epitaphia, seu donaria votiua, ibi appensa, nec lampades, seu alia lumina accensa præter illa, quæ sunt ante, & iuxta Sanctissimum Sacramentum, & hoc verissimum esse dico, quia egomet vidi Cor Serui Dei, & Ecclesiam.

Septimus iuxta idem fol.261. à tergo respondit. Io so- 62
no stato spesso dentro la Chiesa del primo Monasterio della Visitatione di Leone, e sò per voce publica, che il Cuore del detto Seruo di Dio è in quella conseruato, è nascosto dentro la Sacristia interiore del Monasterio, e mai non l'hò visto in publico, nè vdito dire, che sia stato esposto, &c.

CONSVLTATIO CXV.

An, & quatenus in quacumque Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia sacris Ordinibus nondum initiati, vocem in Capitulo habere nequeant: quid præstare teneantur ad eas promoti? Quinæ deinceps promouendi?

PRæter alibi dicta in *tom.1.* extat hac de re decretum 1
S. Concilij Trid. *sess.22. cap.4. de reform.* in quo innouatur, & ampliatur constitutio Concilij Viennensis in Clem. *vt ij de æt. & qual.* vt non modò decernat de dignitatibus, sed etiam de quibusuis beneficiatis. Ratio autem huius dispositionis est, vt propensiùs inducantur beneficiati ad suscipiendos sacros Ordines. Sed causa finalis, de qua Glos. *in d. Clem.* ne mancipati, hoc est deputati diuinis Officijs retrocedant, cùm is, qui mittit manum suam ad aratrum, non debeat retrò respicere. Tum etiam quia illicitum est, eos, qui non sunt in sacris Ordinibus, Ecclesiasticis immiscere tractatibus, *c. satis euidenter d.96. cap. cum ex eo de elect. in 6.*

Idque etiam si dignitatibus, Canonicatibus, aliisque 2
Officijs diuinis Ordo sacer annexus non esset, cùm aliàs ob vtilitatem, ac necessitatem Ecclesiæ possunt compelli Clerici sacros Ordines susçipere suis beneficijs non annexos, *cap. quæris, de æt. & qual.* Ex quibus infertur, Canonicatum de iure communi non habere sacrum Ordinem annexum, sed Canonicos debere promoueri ad Ordines sacros secundùm vtilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ indigentis sub pœna priuationis, quando non ex legitima causa renuerint, Glos. *in d.Clem. v. in posterum*, & Glos. *antepen. in cap. licet Canon. de elect. in 6. & in d.cap. quæris de æt. & qual.*

Vnde ex S. Congregatione ne quidem vocem consulti- 3
uam,

uam, neque assistentiam, neque sedem in Capitulo habere possunt. Quod habet locum non modò in omnibus actibus expediendis, & communibus contractibus, qui capitulariter expediuntur, sed etiam in electionibus. Quia talis amittens vocem in capitulo, amittere censetur omnia alia, quæ proueniunt ex voce. Quæ verò ex voce non dependent, sicuti quilibet alius Canonicus censetur, vt notat Glos. *in d.Clem.*

4 Sed an Archidiaconus, ad quem ex consuetudine Ecclesiæ, absente Decano, pertinet conuocare Capitulum, & in eo proponere, ac resolutiones accipere, id exequi possit, si non sit in sacris constitutus? S. Congregatio Concilij censuit, posse. Item hoc decreto Concilij Tridentini non esse sublatam immemorabilem consuetudinem, neque fundationem, stante eodem decreto in fine, vbi disponitur, quod non fiat prouisio de benefitijs, nisi ijs, qui habent ætatem ad Ordinem, quem beneficium requirit.

5 In secunda parte dicti decreti præcipitur, vt intra annum quis tales Ordines suscipiat, quibus susceptis per seipsum valeat obire onera beneficio iuncta, seu annexa. Censuitque S.Congregatio omnia alia beneficia, quæ Ordinem requirunt in dicto Decreto comprehendi, non modò Dignitates, personatus, & officia, de quibus *in d. Clem. vt ij.* Vnde tollitur difficultas, an Prelatura in Ecclesijs inferioribus, quæ de iure communi Ordinem requirit, vt *in cap.* 1. *de æt. & qual.* veluti Archipresbyter, comprehendatur in dispositione dicti decreti, vt notat Glos. *in d.Clem. vt ij*, quæ tenet non excludi, cùm non dicatur propriè dignitas. Idemque dicendum, si essent annexi huiusmodi, vel alijs beneficijs alij Ordines non sacri, sicut tenet Glos. *in d.Clem.* ponderans verbum *certi*.

6 Iusto tamen impedimento cessante, scilicet non ipse dedit causam, vel per ipsum non stetit, ne pacificam possessionem haberet. An autem is, cui dignitas fuit collata, & illius nunquam pacificam possessionem habuit, diù super eam litigans dicatur legitimè impeditus; adeò vt non in sacris constitutus distributiones quotidianas, & vocem in capitulo habere possit? Respondit S. Congregatio, non teneri ad sacros Ordines promoueri, nisi post adeptam pacificam possessionem iuxta notata per Doctores in *d.Clem.* sed non posse habere vocem in Capitulo.

7 Super quibus Sac.Concilium in d.Decreto innouat Constitutionem Concilij Viennensis in *d. Clem. Vt ij*. Quare primò Episcopum contra dispositionem *d. Clem.* non posse dispensare, notat Glos. *ibi*: Deinde pœna, quæ est elapso anno dimidia pars distributionum, quæ datur interessentibus certis horis, & voce in capitulo. Quod ita intelligendum est, vt Glossa ibidem declarat, videlicet si esset Subdiaconus, post annum si non euaderet Diaconus, non habeat vocem in Capitulo. Nam, vt vnusquisque habeat vocem in Capitulo primo anno elapso, vt diximus, si non est Diaconus, non habebit vocem, & sic dicendum de Presbyteratu.

8 Nec non alijs grauioribus pœnis cogi ad id possunt, videlicet *cap. licet canon. de æt. & qual.* monitione tamen præmissa, quæ est priuationis, *cap. Cum in cunctis de elect. & d. cap. quæris de æt. & qual.*

9 Nec alijs in posterum fiat prouisio, nisi ijs, qui iam ætatem, & cæteras habilitates integrè habere dignoscantur. Aliter irrita sit prouisio. Id tamen limitatur iuxta dispositionem *Clem. ne in agro*, §. *Ceterum de stat. Regul. & d.cap. licet canon. de elect. in 6.* Et cùm hoc decretum locum habeat in beneficijs iurispatronatus laicorum, Capellania de iurepatronatus laicorum non poterit ei conferri, qui non est eius ætatis, vt intra annum ad Ordines promoueri possit, si ei iniunctum sit onus dicendi Missas personaliter, vel Euangelium, vel Epistolam decantandi, vel in fundatione dictum fuit, vt obtinens esset Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus. Capellania verò habens onus duarum Missarum qualibet hebdomada non expressè, quod Capellanus per se ipsum celebret, non erit Sacerdotalis. Obtinens tamen beneficia quæcumque Ordinem habentia annexum, intra annum tales Ordines tenetur suscipere. Vide alia in *tom.9.*

CONSVLTATIO CXVI.

An reus, qui secum per vim ad Ecclesiam trahit Ministros Curia secularis, gaudeat Ecclesiæ immunitate?

REspondeo negatiuè. Fundatur in illa inconcussa ratione, quod nemo sibi potest retinere rem alienam, sed tenetur restituere Domino. Quod præsertim verum est, si Dominus contradicat tali retentioni. Nec vlla lex siue diuina, siue naturalis, siue humana potest oppositum statuere, alioquin non esset lex, sed iniquitas, quia statueret iniustum. 1

In hoc autem casu Curia secularis iniustè spoliatur reo, quia priuatur suo iure, ac dominio, quod ex captura ac retentione actuali in eum acquisiuerat. Vnde, non obstante, quod per vim se receperat ad Ecclesiam, retinet ius, & dominium supra reum per actualem, ac continuam retentionem in ipsa Ecclesia, & proindè potest ipsum repetere, apud quemcunque sit. 2

Nec suffragatur priuilegium Ecclesiæ de immunitate; quia hoc consistit tantùm in eo, quod possit protegere reos, non autem, quod possit protegere iniustitiam. Vnde tunc Ecclesia potest protegere reum, quando non est sub iure, & dominio Curiæ laicalis, & confugit liber ad ipsius protectionem. 3

Hinc valet argumentum Nouarij *in sum. Bullar. tit. de Immun. num.* 14. Ecclesia iniustè spoliata reo est restituenda. Ergo etiam Curia secularis; quia militat ex parte vtriusque eadem ratio, & stante iniusta spoliatione non cessat ius ipsius supra reum. 4

Pariter nec obstat, quod opponunt Diana, & alij relati à Delbene *de Immun. cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 7. nimirùm, quod reus confugiens ad Ecclesiam gaudeat immunitate; quia hoc verum est, quando est in statu, quo possit protegi ab Ecclesia; vt autem sit in tali statu, debet esse liber, & sui iuris, non alieni, alioquin non potest protegi; nam protectio non esset actio pietatis, sed actio iniustitiæ; quando autem reus trahit se ad Ecclesiam Ministros Curiæ secularis, non est liber, & ideò remanet adhuc sub iure, & dominio ipsius, quo Ecclesia non potest priuare Curiam inuitam. 5

Vnde hoc locum habet, quando reus se eripit à manibus Curiæ. Nam qui se eripit, vtitur iure suo, quod habet ad fugiendum, & proinde, si fugit, cessat actuale dominium, & ius Curiæ supra ipsum; secus autem in hoc casu, in quo reus non eripitur, sed adhuc est sub dominio, & iure Curiæ secularis. 6

Neque etiam obstat, quod ijdem dicunt loco allegato, quod vbi lex nempè Constitutio Gregoriana de Immunitate non distinguit, nec nos distinguere debemus. Nam ex hoc solùm deducitur, quod talis reus, si non commisit delictum ex exceptis, non esset tradendus Curiæ seculari ratione delicti, non autem quod non sit tradendus ratione iuris, & dominij, quod Curia secularis retinet supra ipsum, tanquam iniustè spoliata. Non enim Constitutio Pontificia prohibet, nec prohibere potest, ne alicui ius suum reddatur, solùmque agit de reis, qui possunt confugere ad Ecclesiam, & quos potest Ecclesia protegere, si confugiant liberi, ne fiat actio ab Ecclesia iniusta. Atque ita docent Peguera, Gama, Ambrosinus, Nouarius, & quamplures alij citati à Delbene loco superiùs adducto, & *dub.* 19. *sect.* 2. *& dub.* 33. ac alibi. Vnde ipse Diana, & Fagundex de præceptis Ecclesiæ *præcept.* 2. *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 57. hanc opinionem dicunt esse in rigore iuris probabiliorem. 7

Atque ita etiam declarauit S. Congregatio Immunitatis, si rectè memini in Neocastrensi anno 1663. in casu, in quo ministri Curiæ secularis ducebant reum ligatum, ac vi se recipientem ad Ecclesiam; quia tamen erat adhuc ligatus, & funibus retinebatur à dictis Ministris, Sac. Congregatio censuit, non gaudere. Quibus hæc subijcio. Capto à Curia seculari, si dum ducitur ad carceres ponat alterum pedem super gradu ostij Ecclesiæ, absque eo, quod vnquam à lictoribus relinquatur, non suffragatur immunitas in Sarzanensi 1. Septembris 1671. 8

Qui manibus, & corpore adhæret muro Campanilis Ecclesiæ gaudet immunitate in Montis Falisci 24. Maij 1672. 9

Ca-

10 Captas super sedili marmoreo coniuncto muro Ecclesiæ, gaudet immunitate, in Montisalti 8. Februarij 1662. Il Vescouo di Girau rappresentò, che conducendosi dalla Corte secolare carcerata Elisabetta, andando libera, vicino ad vna Chiesa si pose in fuga, ma prima d'arriuare fù ripigliata da' ministri della medesima Corte, restando meza dentro, e meza fuori. S. Congregatio die 17. Septembris 1651. respondit, *non gaudere*.

CONSVLTATIO CXVII.

An Monialis possit facere renunciationem legati sibi relicti reseruata sibi parte illius, sua vita durante, & sub conditione, quod nihil Monasterio acquiratur.

1 REspondeo negatiuè. Primò, quia cùm huiusmodi conditiones repugnent paupertati religiosæ tanquam turpes, habentur pro non appositis, atque adeò huiusmodi reseruationes, & legata acquiruntur Monasterio; quia conditiones turpes adiectæ reseruationibus, ac legatis non vitiant reseruationes, & legata, sed ipsæ vitiantur, *l. 1. l. siquis ita, l. quæ sub conditione, l. conditiones* cum alijs, *ff. de condit. instit.* & tradunt Imola *in l. si alienum num. 3. ff. de hæred. instit.* Angel. *in l. quidam*, §. *illo num. 2. C. de neces. seru. hæred. instit.* & Ias. *in auth. Ingressi n. 37. & 39. C. de Sacros. Eccles. aliique*.

2 Secundò, quia continent impossibilitatem, & repugnantiam ex Bartol. *in auth. excipitur, C. de bon. quæ lib.* Nam Monialis non potest habere aliquid, sed totum est Monasterij *can. nolo, & can. non dicatis 12. qu. 1. & d. auth. ingressi, C. de Sacros. Eccles.* Vndè pugnat cum solemni paupertatis voto, si Monialis peculium habeat, cùm per professionem se omni rerum dominio, & proprietate abdicauerit.

3 Tertiò, quia renunciatio legatorum est renunciatio iurium, quæ sibi competunt, vel competere possunt tanquam tali personæ, existenti de tali familia, & quæ sunt propria, & personalia, & quorum tunc habet dominium, vel habere potest, non autem iurium sibi competentium, tanquam Moniali, siue quæ de nouo acquirit, tanquam Monialis. Quia cùm hæc non sint sub dominio ipsius, sed transeant ad Monasterium, non potest ipsis renunciare, cùm non possit defectu dominij de ijs disponere. Tale autem est ius ad legatum sibi relictum, quia est relictum tanquam Moniali, & ius omninò de nouo superuenit, & omninò ex voluntate alterius. Vnde, non obstante quacumque conditione, hæc monialis est incapax legati, ac donationis; nam ius ad rem donatam non incipit, neque in potentia quidem, donec fiat donatio; quando autem fit, & acceptatur, statim ius transit in Monasterium, cui monialis acquirit, quicquid acquirit; tali autem iuri non renunciatur à Nouitia, cùm non possit ipsi renunciari.

4 Quartò tandem, quia huiusmodi conditiones sunt contra sacros canones *in cap. Monachi, & in cap. cum ad Monasterium de stat. Monach.* contra decreta Apostolica, præsertim Clementis VIII. *pro reformat. Regul.* ac præcipuè contra S Concilium Trident. *sess. 25. de Regul. cap. 1.* vbi præcipitur obseruantia voti paupertatis, necnon communis vita, victus, & vestitus; item *cap. 2.* vbi proprietas regularibus vtriusque sexus prohibetur, ita quidem, vt nec liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad vsumfructum, vel vsum, administrationem, aut commendam. Redditus autem, ac census annui inter bona stabilia numerantur, vt colligitur ex *Clem. Exiui*, §. *Cumque annui reddit. de verb. signif.* Vnde cùm dictæ conditiones sint directè contra Sacros Canones, bonum renunciantis, & contra ea, quæ concernunt commodum animæ ipsius, vt irrationabiles reijciuntur, tanquam impeditiuæ maioris boni, & eorum, quæ concernunt salutem animæ.

5 Neque huic resolutioni aduersantur decisiones S. Rotæ Romanæ 405. *num. 5. & 410. num. 11. & seqq. par. 10. recent.* Nam solùm admittunt cum eodem Bartolo verba illa, quod nihil Monasterio acquiratur, esse intelligenda quoad vsum, non quoad dominium, siue, vt ait Bartolus, respectu vtilitatis, non autem respectu iuris, quem sequutus est Abb. *cons. 44. num. 1. lib. 2. & cons. 63. num. 7. in fin. eod. lib.* quam tamen opinionem etiam quoad vsum post Concilium Tridentinum, & decreta Clementis VIII. non posse sustineri, probat Fagnan. *in d. cap. Monachi num. 47.* vbi etiam adducit declarationes S. Congregationis Concilij. Quia Tridentinum nedum prohibuit Regularibus rerum dominium, sed etiam vsum, & præcepit, quod omnia consignentur Superioribus, & confundantur pro communibus necessitatibus. Quod etiam annotauit ante Fagnanum Azorius *lib. 12. instit. moral. cap. 9. qu. 2.* Vbi docet huiusmodi vsum iure antiquo nequaquam esse prohibitum; at verò iure nouo Concilij Trid. id esse interdictum, & propterea annui census, vel redditus, & alia bona immobilia tradi Superiori debent, vt is Religiosis singulis necessaria prouideat. Et hoc idem post Trident. scribens sensit contra Nauarrum, quem alij postea recentiores secuti sunt Corduba *in sum. quæst. 54.*

Quare huiusmodi conditiones, vel abolendæ sunt, tanquam scandalosæ, vel declarandum, quod habeantur pro non adiectis iuxta ea, quæ notant Glos. & Doctores *in cap. de condit. appos.* Quod vltimum tenet idem Bartol. *in l. Lucius*, §. *tres hæredes, ff. ad Trebel.* 6

Ac etiam prouidendum decreto aliquo Apostolico, vt deinceps renunciationes huiusmodi fiant cum licentia, nedum Episcopi, siue eius Vicarij, vt præcipit Trid. *d. sess. 25. cap. 16.* sed etiam cum illius præsentia; hoc enim modo non solùm occurreretur huic malo, sed etiam prospiceretur indemnitati Monasteriorum, & libertati puellarum, quæ sæpè ad renunciandum vi, metuve coguntur. 7

CONSVLTATIO CXVIII.

1 *An Sacerdotibus, qui Latinam, & Illyricam linguam callent, permittendum sit, vt Missam vtraque lingua, prout ipsis placuerit, celebrare possint?*

2 *An ijs Sacerdotibus, qui ad Presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Latina, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, vt lingua etiam Illyrica celebrare possint.*

3 *An ijs Sacerdotibus, qui ad Presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Illyrica, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, vt lingua etiam Latina, nempè nobiliori, Missam celebrare possint, si cæteroquin in ea periti reperiantur?*

REspondeo generatim, quod licèt Missa non possit recitari vulgari lingua, vt decernit S. Concilium Trid. *sess. 22. cap. 8.* vbi & *can. 9.* damnat anathemate dicentes, vulgari tantùm lingua esse celebrandam, & notant Bellar. *lib. 1. de Miss. cap. 2.* Petr. Sot. *lect. 15. de Carem. Miss.* Azor. *p. 1. lib. 8. cap. 26. q. 6.* & alij. Quia Sacrificium Missæ non peragitur ad instructionem populi, vt hoc nomine necesse sit, omnia vulgari lingua dici, vt ab eo intelligi possent, sed tendit ad colendum Deum, vt probat Bellarm. *lib. 2. de Miss. cap. 16.* tamen apud Sclauos celebratur etiam hodie Missa idiomate Illyrico, ex concessione Ioannis VIII. in gratiam Sfetumpulchri Sclaui, Morauiæ Principis, cùm onere tamen, quod Euangelium latinè reciteretur, vt refert Baronius *tom. 10. annal. sub an. 880.* Neque desunt, qui dicant id ab ipsis introductum esse; quia ij, qui apud ipsos Christi Euangelium promulgarunt, videlicet Cyrillus, & Methodius ante sepries centenos annos à Romano Pontifice impetrarunt, vt eis rem diuinam facientibus lingua, & sermone Sclauorum vti liceret, quod ea gens, ipsis auctoribus in Christum Dominum credere cœpisset, vt refert Æneas Syluius *in hist. Bohem. cap. 13.* & Cromerus *lib. 3. de reb. Polonor.* Imò, vt ait idem Syluius, ferunt Cyrillum, cùm Romæ ageret, Romano Pontifici supplicasse, vt Sclauorum lingua, eius gentis hominibus, quam baptizauerat, rem diuinam faciens, vti posset; de qua re dum in Sacro Senatu disputaretur, esentque non pauci contradictores, auditam vocem, tanquam de Cœlo in hac verba missam: *Omnis Spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei*, indeque datum Cyrillo indultum. Et Ioannes Auentinus *annal. Boior. lib. 4.* Sacerdotes Liburniæ, quæ Archiduci Noritorum nostro æuo parer, 1

ad-

adhuc ignari Romanæ linguæ, Sacrificia patrio more, nempè Sclauorum procurant. Et Io. Baptista Palat. *de rat. scrib.* de Illyricis, siue Selauis ait: *Sciendum est quod vulgaris ipsorum sermo idem ille est, quo continuè vtuntur in officijs diuinis, & vniuersus populus intelligit, haud secus atque nos intelligimus vulgarem sermonem nostrum, & ex commentarijs rerum Moscouit.* Sigismundi liberi Baronis; Cæterùm totum sacrum, seu Missa gentili, ac vernacula lingua apud illos peragi solet.

2 An autem hi possint celebrare Latino idiomate. Respondeo, posse quidem illorum Ecclesias recipere Latinum ritum iuxta concessionem Pij V. in Bulla præfixa Missali Romano; priuatas tamen personas non posse celebrare ritu Latino, dum sunt in propria Ecclesia, quia tenentur se conformare ritui proprio. Verùm idem Ioannes VIII. concessit in eisdem literis eidem Principi Morauiæ, vt si vellet, posset facere coram se celebrare Missam Latinam, quàm concessionem extendit etiam ad ipsius Iudices. Ex qua concessione deducitur, quod ita indulsit Missam in idiomate Illyrico, vt sine speciali licentia non possint in alio idiomate celebrare; modò tamen, vt dictum est, possunt ex concessione Pij V. in dicta Bulla illæ Ecclesiæ complecti ritum Latinum.

3 Ex quibus ad primum respondetur negatiuè; quia tanquam priuatæ personæ debent se conformare ritui proprio, dum sunt in propria Ecclesia.

4 Ad 2. Affirmatiuè; quia hoc modo se conformarent proprio ritui.

5 Ad 3. Negatiuè; quia, vt dixi, id permittitur illorum Ecclesijs, vt recipiant Latinum ritum ex Pio V. *loc. alleg.* non autem priuatis personis, quæ non possunt celebrare ritu Latino, dum sunt in propria Ecclesia, quia tenentur se conformare ritui proprio, vt superiùs præmisi.

CONSVLTATIO CXIX.

1 *An testes, qui admittuntur ex cap. In fidei fauorem, de hæret. in 6. probent pro pœna ordinaria contra reos negatiuos?*

2 *Et quatenus negatiuè, quem gradum probationis faciant? Et*

3 *An in dicto cap. comprehendantur etiam suspecti de hæresi?*

1 DE primo, ac secundo tractant Doctores passim, præ cæteris verò Io. Royas *tot. singul.* 188. *incip. Testis criminosus*, Farinac. *de hæret. qu.* 188. *n.* 83. Dian. *p.* 4. *tr.* 8. *resol.* 123. & Carena *de offic. S. Inquis. p.* 3. *tit.* 5. §. 12. *præcipuè nu.* 77. vbi id totum relinquit arbitrio Iudicis, considerando numerum testium, & personarum qualitatem. Quod ex textu *in d. cap. In fidei fauorem* manifestè colligitur.

2 Tota igitur difficultas versatur circa tertium dubium, de quo Auctores allegati, ac alij ne verbum quidem faciunt. Ego autem puto, comprehendi *in d. cap.* etiam suspectos de hæresi ex ratione expressa *in d. textu* scilicet in fidei fauorem. Ratio enim in lege expressa est causa finalis, & non impulsiua ipsius legis per Glos. *singul. in l. cum tale*, §. *falsam, ff. de cond. & demonstr.* quam ibi notabilem ait Baldus. In fidei autem fauorem non solùm inquiritur contra hæreticos, sed etiam contra suspectos de hæresi, cùm eorum delictum ob suspicionem hæresis, quam generat, contrariatur fidei, ac perinde spectat ad iurisdictionem concessam Inquisitoribus *ex cap. accusatus*, §. *sanè de hæret. in 6.* atque adeò subintrat textus, in quo conceditur, vt in negotio Inquisitionis hæreticæ prauitatis testes alioquin inhabiles admittantur. Cùm enim dicat *in negotio Inquisitionis* aliquid commune dicit siue contra hæreticos, siue contra suspectos de hæresi proceditur; quia contra suspectos de hæresi Inquisitor procedens hæreticam prauitatem inquirit, & in negotio inquisitionis versatur.

3 Quod sic confirmo. In citato textu Pontifex concedit, vt testes inhabiles admittantur, præsertim in defectum aliarum probationum contra hæreticos, &c. dictio autem *Præsertim* est ampliatiua, & denotat huiusmodi testes in omni negotio Inquisitionis hæreticæ esse admittendos, atque adeò etiam contra suspectos de hæresi, sed *præsertim*, & maximè contra hæreticos.

4 Neque obstat, quod hic textus est exorbitans, & iuri communi contrarius. Nam quando lex, vel Constitutio ex vna parte continet fauorem, & ex altera odium, attenditur id, propter quod præcipuè facta fuit. Constitutio autem *in d. cap. in fidei fauorem*, facta fuit in fauorem fidei, & in odium hæresis, ac proindè potiùs consideratur fauor, quàm odium per Glos. *in l. 2. C. de in ius voc.* vbi Bald. & Ias. *num.* 3. & 4. & per Abb. *in cap. non dubium num.* 3. *de sent. excom.*

CONSVLTATIO CXX.

1 *An in electionibus Abbatissarum in Monasterijs Regularibus subiectis, vnà cum Vicario generali intereße possit etiam Notarius Episcopalis?*

2 *An electio facta absque intereßentia Vicarij, & Notarij sit contra Constitutionem Gregorij XV. ac propterea nulla?*

AD 1. censeo negatiuè. Quia ex Constitutione 18. S.M. Gregorij XV. §. 6. solùm permittitur Episcopo vt vnà cum superioribus regularibus huiusmodi electionibus per se, vel per alium intereße, ac præsidere possit, atque adeò nulla iurisdictio Episcopo tribuitur, sed solùm nuda præsidentia, vt per Pasqualig. ad Laur. de Franch. *de controuers. inter Episcop. & Regular. p.* 1. *num.* 652. vt scilicet solùm attendat, ne in electione aliquid, vel contra Canones, vel contra vtilitatem monasterij fiat: velle autem vti proprio Notario est actus iurisdictionis; quia perceptio, & scriptio votorum est pars electionis, atque adeò iurisdictionis, quæ solùm competit superioribus Regularibus in Monasterijs Monialium sibi subiectis, tanquam illorum Ordinarijs, vt per Passarin. *de elect. Abbatissar. cap.* 40. *num.* 13. ad quos solos, non autem ad Episcopum spectat electionem confirmare, vt ex *declaratione* 5. super d. Constitutione Gregorij. 1

Id quod confirmatur ex declaratione S. Congregationis Concilij in vna Vrbaniæ 10. Septembris 1639. relata à Peyrino *tom.* 3. *de priuileg. Regular. decret.* 16. quæ censuit, Episcopum in electione Abbatissarum monasterij Monialium Regularibus subiectarum, non posse exquirere, seu recipere vota Monialium, sed illa exquiri, ac recipi debere à Superiori Regulari, sciente tamen, & audiente eodem Episcopo. Ergo neque vti poterit opera sui proprij Notarij. Alioquin ipse exquireret, seu reciperet vota Monialium contra formam huius decreti. 2

Non obstat consuetudo. Tum quia Regulares tanquam exempti à iurisdictione Ordinariorum non possunt inducere consuetudinem præiudicialem iuribus Sedis Apostolicæ, cui sunt immediatè subiecti iuxta *c. Cum tempore de arbitr.* & Canonistas *in c. cum accessisset de const.* ac Rot. in Ianuen. Priuilegiorum 28. Iunij 1649. §. *Tertiò quia.* Vnde non possunt absque Summi Pontificis licentia in alterius iurisdictionem consentire, Rot. in Gandauensi Monasterij 29. Aprilis 1641. coram Panzirolo. Tum etiam quia illa est sublata à Constitutione S.M. Vrbani VIII. super præseruatione iurium Sedis Apostolicæ cum decreto irritante. 3

Ad 2. In casu, de quo agitur, censeo pariter negatiuè. Tum quia sibi imputare debet Episcopus, siue eius Vicarius, si noluerit vocatus, atque monitus de electione, illi præesse absque præiudicio iurisdictionis Superiorum Regularium, ac Sedis Apostolicæ; alioquin electio penderet omninò ab eius voluntate. Tum etiam quia cùm in dicta Constitutione Gregorij non adsit decretum irritans, electio etiam in casu veræ contrauentionis non est nulla, vt per Pasqualig. *loc. cit n.* 33. Et licèt Nicolius *in flosculis, v. Abbatissa n.* 4. referat, quod electio Abbatissæ est nulla, si facta fuerit sine consensu Ordinarij ex S. Congregatione super Episcopis, & Regular. in Baren. 2. Maij 1600. Etiam in Monasterijs Regularium gubernio subiectis, ex S. Congregatione Concilij. Id tamen procedere debet, quando Episcopus declarauit se velle vti facultate sibi in hac parte attributa per d. Constitutionem Gregorij, vt ex eadem declaratione Concilij, non autem si vellet ea abuti, vt in hoc casu. Item quando Episcopus esset omninò contemptus, & non monitus de electione, vt per eundem Pasqualigum, vbi supra. Atque ita quoad vtrumque dubium censuit S. Congregatio Concilij sub die 4. Maij 1675. 4

CON-

CONSVLTATIO CXXI.

An Legati Sedis Apostolicæ possint in prima instantia in præiudicium Ordinariorum cognoscere causas, in quibus intrat obligatio Cameralis?

1 REspondeo negatiuè iuxta formam declarationum Sac. Congregationis Concilij, præsertim 3. Maij 1642. 4. Maij 1675. vbi declaratum, non posse vigore obligationis Cameralis, dissentiente Ordinario, causam in prima instantia cognòsci coram Iudice superiore, & in Pisaurensi 14. Martij 1674. his verbis: *Sacra &c. censuit Legatum de latere non posse in præiudicium Curiæ Episcopalis cognoscere causas in prima instantia, nisi habeat specialem, & expressam facultatem à Sede Apostolica.*

2 Declaratio autem hæc continet limitationem, dum in authographo regesto sequentibus verbis concepta reperitur. *An dispositio Sac. Concilij Tridentini c. 20. incipiente causæ omnes sess. 24. de reform. locum habeat in causis executiuis. Sacra &c. respondit, locum habere, etiam in causis executiuis, exceptis tamen causis obligationis Cameralis, & in quibus datur certus executor, & in alijs iuxta præscriptum S. Concilij Tridentini d. cap. 20.*

3 Hac potissimum ratione. Quia *dict. cap. 20. sess. 24. de reform.* non solùm inductum fuit in fauorem partium, nec scilicet extra diœcesim traherentur ad litigandum, sed præcipuè in fauorem Ordinariorum, ita vt ijs tantùm requisitis, ac negligentibus, tunc Legati procedere possit, vt habetur ex eodem Concilij decreto, quod est desumptum ex *cap. 1. de for. comp.* vbi habetur, quod Clericus coram suo Episcopo conueniri debeat, vel certè consensu eiusdem apud alios, quos vtraque pars voluerit, iudicium obtinebit, & *ex cap. Significasti eodem tit.* in quo decernitur, quod licèt priuatorum consensus eum, qui iurisdictioni præesse dignoscitur, suum possit Iudicem constituere, Clerici tamen in Iudicem non suum, nisi fortè sit persona ecclesiastica, & Episcopi diœcesani voluntas accedat, consentire non possunt. Requiritur igitur consensus Ordinarij, atque adeò non possunt partes in præiudicium Ordinarij consentire in alium Iudicem. Vndè, licèt partes possint vigore obligationis Cameralis renunciare iuri suo, adeundo quemcunque Iudicem per *tex. in cap. de terra de priuileg.* Quia tamen huic iuri est immixtum, atque implicatum ius proprij Ordinarij, non potest ipsi renunciari iuxta *cap. Cum tempore de arbitris*, & tradunt Abb. *in dict. cap. 1. num. 4. de for. comp. & in cap. Cum accessissent num. 8. de Const.* Innoc. *in cap. Accedentibus de priuil.* Felin. *in cap. cum dilecta, de rescript.* & alij cum Rota *dec. 273. num. 3. p. 4. recent.* alijque communiter.

4 Præsertim cùm hoc ius Ordinariorum, & partium sit ius publicum, cui pactis priuatorum derogari non potest per *cap. si diligenti de for. comp.* Et proindè non valet renunciatio priuilegij, quod concernit vtilitatem publicam; quia, quamuis contineat priuatum commodum alicuius, interest tamen omnium, quod in priuatis quoque seruetur. Sic non potest Clericus renunciare priuilegio fori, etiam in causa, quæ solùm concernat priuatum commodum ipsius; quia ea, quæ constituta sunt in fauorem publicæ vtilitatis, non sunt sub dispositione personarum, & ideò deficit in ipsis potestas, quæ requiritur, vt teneat renunciatio priuilegij iuxta *cap. Cum super de Offic. delegat.*

5 Quare cùm priuilegium adeundi in omnibus causis proprium Ordinarium sit ob publicam vtilitatem, & in fauorem illius, ne scilicet Episcopus vnus in suis iuribus ab alio præiudicium patiatur, non poterit ei validè à partibus renunciari, tanquam habenti implicitum ius tertij, & publicam vtilitatem.

6 Non obstat, quod id non habet locum in Legatis per textum *in cap. 1. de offic. legat.* Quia dictum *cap. 1.* fuit reuocatum à decreto Trident. *d. cap. 20.* ac proindè post Tridentinum ius Ordinariorum militat etiam contra Legatos.

7 Minùs obstat, quod sicuti potest procedere Auditor Cameræ, ita etiam Legatus. Nam Auditor Cameræ est per Sedem Apostolicam datus specialis executor in obligationibus Cameralibus, non autem Legatus, & proinde in Auditore Cameræ non habet locum dispositio Concilij quoad obligationes Camerales. Quandoquidem si non adesset obligatio Cameralis, causa spectaret ad Ordinarium, non autem ad Auditorem Cameræ, qui etiam *in d. cap. 20.* est comprehensus, vt per Ricc. *in prax. resol. 126. p. 2.* & Diaz de Mena *var. quæst. lib. 1. quæst. 12. num. 8.* ac censuit sæpiùs eadem S. Congregatio Concilij.

Pariter non obstat limitatio in citata declaratione Sacr. 8
Congregationis contenta, quod scilicet dispositio *d. cap. 20.* locum habeat in causis executiuis, exceptis tamen causis obligationis Cameralis, etiam in quibus datur certus executor, & in alijs iuxta præscriptum Sacri Concilij *d. cap. 20.*

Primò, quia dicta limitatio non videtur emanata in ter- 9
minis Legati, de quibus nunc agitur, sed in alijs terminis, vt apparet ex dubio proposito; nam quærebatur, an dispositio S. Concilij Trident. *cap. 20.* locum habeat in executiuis, Sacra, &c. respondit locum habere, exceptis tamen causis obligationis Cameralis, &c. Et ideò est id intelligendum quoad Auditorem Cameræ, qui pro eiusmodi obligationibus datus est certus executor, non autem quoad Legatos, de quibus nulla mentio facta est in proposito dubio.

Secundò, quia si aliàs diceretur, declaratio esset sibi ip- 10
si contraria, & inuolueret contradictionem; quia si illa respondit, decretum Tridentini locum habere quoad Legatos, etiam in causis executiuis, dum excipit causas obligationis Cameralis, sibi contradiceret; quia causæ obligationis Cameralis sunt causæ executiuæ. Et ideò dicendum est solùm esse exceptas causas obligationis Cameralis quoad Auditorem Cameræ tantùm, quibus datus est certus executor, non autem quoad Legatos.

Denique non obstat, quod Legatus est Iudex Ordi- 11
narius, concurritque cum Ordinarijs, vt per Doctores *in cap. Legatos 2. de Offic. legat. in 6.* atque adeò sicuti potest Ordinarius cognoscere in prima instantia causas obligationis Cameralis, ita etiam poterit ipse cognoscere, quia si hoc admitteretur, dicendum esset, quod etiam posset Legatus cognoscere omnes alias causas in prima instantia, quas Ordinarij cognoscunt. Quod est expressè contra dispositionem Tridentini *dict. cap. 20. verf. Legati quoque*. Et propterea dicendum est, Legatos esse quidem Ordinarios, & cum Ordinarijs concurrere in ijs tantùm, quæ sunt ipsis permissa; non est autem ipsis amplius permissum, quod cognoscant causas quascumque in prima instantia, etiamsi essent executiuæ; atque adeò etiamsi haberent obligationem Cameralem, sed tantùm veris, ac solis Ordinarijs, & quoad obligationem Cameralem permissum Auditori Cameræ duntaxat per eius speciales facultates. Excipe Legatos, qui hoc habent speciale in suis facultatibus, vt ex declaratione Sac. Congregationis Concilij 19. Maij 1675.

CONSVLTATIO CXXII.

Quidam Tarentius, vbi domicilium cum suo Patre, qui etiam cum sua vxore Bituntina, & alijs filiis domum propriam, aliaque bona stabilia possidet, adhuc retinet, ab Archiepiscopo Tarentino prima tonsura, & minoribus ordinibus mitiatus, atque seruitio Ecclesiæ Tarentinæ adscriptus, mox ad Ciuitatem Neapolitanam patris sui patriam se contulit, ibique ab illius Ciuitatis Archiepiscopo ad Subdiaconatus Ordinem se promouerifecit.

Quæritur an sit licitè ordinatus in hoc casu ab Archiepiscopo originis sui patris?

VT hoc dubium absque æquiuocationibus resoluatur, 1
aduertendum duxi, quod in ipso non agitur de variatione permissa, dummodò non in fraudem, in suscipiendis Ordinibus ab Episcopo originis, domicilij, & beneficij iuxta declarationes S. Congregationis Concilij, ac decretalem Bonifacij VIII. *in cap. Cum nullus de temp. ordin. in 6.* cuius dispositionem non fuisse à Tridentino abrogatam, sæpiùs declarauit eadem S. Congregatio apud me *tom. 1. consult. 38. num. 1. & 7.* Neque de variatione Episcopi originis paternæ cum Episcopo domicilij, vel bene-

neficij, vel versa vice, quo in casu dubium est inter Doctores, vt apud Passarin. *ad d.cap. Cum nullus sub num.*18. licèt affirmatiua prævalere videatur ex declarationibus in Abruptina 5. Februarij 1627. in Florentina 6. Augusti 1610. & in Regien. 14. Septembris 1621. apud Nicol. *tom. 2. lucubr. 1. tit. 11. limit.* 3. sed agitur de variatione Episcopi originis propriæ ordinati cum Episcopo originis sui patris, & sic de variatione ab vna origine ad aliam originem, de quo in terminis nec Doctores, neque dictæ declarationes loquuntur.

2 Tenendum itaque censeo, non esse licitè ordinatum. Etenim absolutè, ac per se formaliter dicendum est, quod filius dicitur originarius, vel à loco, in quo ipse natus est, vel à loco, in quo natus est eius pater, præcipuè quantum ad hoc, quod est subijci Episcopo diœcesis. Origo enim, atque natiuitas res naturalis est, nec potest haberi in pluribus locis, vndè nec plurium locorum potest quis esse originarius. Igitur cùm semel hic ordinatus ratione suæ originis factus fuerit subditus Archiepiscopo Tarentino, non potuit eligere Archiepiscopum Originis paternæ in præiudicium electi per propriam ordinationem.

3 Non obstat, quod sicuti quis potest in diuersis diœcesibus habere diuersa domicilia, & beneficia, ita etiam possit esse originarius duorum locorum, patriæ scilicet, in qua ipse natus est, & patriæ, in qua natus est suus pater.

4 Quoniam non est eadem ratio. Domicilia enim, & beneficia multa haberi possunt, quia possunt multiplicari; sed origo est de se indiuisibilis, quia natiuitas vna est omnino, nec multiplicari potest, cùm homo semel tantùm nascatur, & sic non possunt esse originis suæ plura loca; ideòque nec plures Episcopi, atque adeò semel electo Episcopo propriæ, vel paternæ originis, non poterit variare modò in vnum, modò in alium alterius originis, vt factum est à prædicto ordinato.

5 Minus obstat ius ciuile *in l. assumptio*, §. 1. *ff. ad municip. & l. vt si proponis, C. de incolis*, in quibus videtur ostendi locum originis filij eum esse, in quo natus est pater, idque etiam quoad Spiritualia, vt per Boer. *decis.* 13. *num.* 13. & 15. Nam ius ciuile supponit domicilium filij in loco originis patris, quo supposito sufficit origo illa impropria, quæ ex origine patris deducitur, & sic ciuilis origo sumpta ex origine patris debet habere adiunctum domicilium filij in eodem loco, vt per Passar. *loco alleg. num.* 76. firmat Boer. *vbi supra num.* 13. vbi nedum requirit domicilium filij in loco originis paternæ, sed etiam quod ibi possideat aliqua bona per *l. fin.* §. *idem rescripserunt*, iuncta Glos. *ff. ad municip. & l. in filijs, C. de decur.* Vndè cùm in casu nostro contrarium omninò euincatur, scilicet patrem habere domicilium, ac bona in loco originis filij, in quo & ipse filius habet illa, vtique dicendum est, non solùm ratione originis propriæ, sed etiam domicilij esse subiectum Archiepiscopo Tarentino, atque adeò non potuisse licitè variando originem ab alieno Episcopo ad alios ordines promoueri.

6 At nihilominus respondendum est, licitè fuisse ordinatum. Probatur ex vnica quidem, sed vrgentissima ratione; quia scilicet duplex est origo, naturalis altera, altera ex priuilegio patris, & ideò potest quisque variare ab vna ad aliam originem. Vndè licèt origo naturalis sit vna, & nemo haberi possit duas origines naturales, non repugnat tamen, quod quis habeat duas origines, vnam naturalem, & alteram ex priuilegio. Et in hanc sententiam visa est inclinasse Sac. Congregationem Concilij in Bituntina 17. Septembris 1675. licèt dictum fuerit *dilata*. Debet tamen sic ordinatus consulere conscientiæ suæ, an id sine fraude fecerit. Hanc tamen sententiam de ordinando, & ante factum non ita facilè ausim amplecti, sed prævalere dicerem originem naturalem origini ex priuilegio patris.

CONSVLTATIO CXXIII.

1 *An mandatarius delicti, non spectantis ad fidem, incursus in pœnas Bullæ: Si de protegendis, & ideò tradendus Curiæ seculari, mortuus, sit etiam igne comburendus?*

2 *An idem, antequam consignetur Curiæ seculari, debeat abiurare?*

3 *An mandatario eiusdem delicti, & cum supradicto socius, qui ob aliquas circumstantias damnatur ad triremes perpetuas, abiurare debeat.*

AD 1. Censeo, non esse mortuum igne comburendum. Desumitur ex verbis dictæ Bullæ, *Si de protegendis*, vbi habetur. Quod delinquens in eam secularis Iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pœnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per constitutiones legitimas irrogantur. Damnatis autem primo capite dictæ legis quoad genus mortis non irrogatur post mortem combustio, sed tantùm mors ipsa naturalis per textum expressum *in l. quisquis, C. ad l. Iul. Maiest.* ibi: *gladio feriatur*, à qua lege dicta Bulla est desumpta. Vndè cùm in dicta Bulla non caueatur, quod pro delictis in ea contentis sit reus igne comburendus, quo in casu vsus obtinuit, vt prius capite plectatur, quàm comburatur, vt testatur Clar. *in pr. §. fin. qu. 99. num.* 7. cum Couarruuia. Et obseruari etiam in relapsis verè pœnitentibus testis est Simanch. *de hæret. cap.* 55. *num.* 13. Idque vt euitetur periculum, ne propter lentum, & atrox genus mortis condemnatus fortè in desperationem inducatur; quicquid sit de hæreticis impœnitentibus puniendis viuocomburio, ideò non videtur in hoc casu, quod delinquens in dictam Bullam, post mortem naturalem, qua plectendus est, sit etiam igne comburendus ex Constitutione Friderici Imperatoris, quæ incipit *Inconsutilem*, estque apud Pegnam, & tradunt Host. *in summ. de hæret. §. qua pœna feriatur num.* 9. Abb. *in cap. Excommunicamus* 1. *de hæret. in princ.* Socin. *ibid. num.* 7. Decian. *in tr. crim. lib.* 5. *cap.* 42. *num.* 4. Clar. *in pr. §. hæresis num.* 7. Martin. del Rio *lib.* 5. *disq. mag. sect.* 1. Præsertim, quia cùm dicta Bulla, licèt sit in fauorem fidei, nihilominus est odiosa, vt per Bordon. *de S. Trib. c.* 29. *num.* 2. & ideò est propriè, ac strictè intelligenda, itaut sicuti in ea non est facienda extensio de persona ad personam, de delicto ad delictum, quæ in illa non exprimuntur, ita etiam neque de pœna ad pœnam. 1

Ad 2. negatiuè. Quia cùm in abiuratione debeat interuenire iuramentum, cuius forma habetur *in c. quoties* 1. *qu.* 7. *& in c. Ego Berengarius de consecr. d.* 2. itaut pœnitens iureiurando promittere debeat se semper fidem Catholicam professurum, & nunquam etiam ad hæresim redieturum, vt per Doctores, quos sequitur Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 1. *num.* 4. non habet locum in eo, qui traditur Curiæ seculari, cùm post mortem, mox executioni demandandam, nequeat ad hæresim redire, ac proindè esset iuramentum inane. Hinc abiurationem non imponi ijs, qui traduntur Curiæ seculari, declarauit S. Congregatio S. Officij 5. Iunij 1603. & 5. Martij 1609. & 24. Februarij 1611. 2

Ad 3. censeo affirmatiuè. Tum quia in eo habet locum iuramentum superiùs relatum. Tum quia rei supradictæ Bullæ sunt suspecti vehementer de hæresi, vt per Dianam *p.* 4. *tr.* 7. *resol.* 13. & Bordon. *de S. Trib. cap.* 29. *num.* 34. qui notat cum Pegna, & ex eo Farinacio, pro qualitate huius suspicionis considerandas esse circumstantias personæ offendentis; quo fine, in odium ne S. Officij, an amore consanguineorum, & odio speciali in personam offensam ex alio motiuo, quàm quod est minister, vel officialis S. Inquisitionis. Iuxta ergo qualitatem suspicionis cogendus est abiurare. Et de damnato ad perpetuas triremes iusso abiurare, extat exemplum in eo, qui filiam propriam cognouit, ei dicendo non esse peccatum, sed teneri exequi voluntatem patris. Quo in casu abiurauit de formali, & damnatus fuit ad triremes in perpetuum absque spe gratiæ 10. Ianuarij 1619. 3

CON-

CONSVLTATIO CXXIV.

An Rectoribus nauium magnarum nauigantium ad Indias, vel alias longinquas Regiones concedenda sit facultas celebrandi Sacrum in eisdem nauibus, saltem in festiuitatibus de præcepto?

1 AFfirmant, existente mari tranquillo, Durandus *lib. 4. rat. diu. offic. c. 1. num. 41.* Sà, Maior, Granadus, Scortia, Layman, Facundez *præcept. 1. Eccles. lib. 1. c. 10. num. 15.* testans de praxi quoad eos, qui nauigant ad Indos, Gaspar Hurtadus, Marchinus, Palaus, Caspensis, Auersa, Machada, Cardinalis de Lugo, Francisco de Lugo *lib. 5. de Sacram. c. 6. quæst. 1. num. 9. & 14.* qui testatur, se in nauigatione ad Indias in naui celebrasse, Leander, & alij. Et quod sit præparatus locus, in quo possit cum debita decentia, & reuerentia sacrificium offerri concessisse Clementem VIII. & Paulum V. re diù, multumque perpensa testatur Facundez *loco citato*. Atque hoc fuisse antiquitus in vsu testatur Baronius *tom. 4. annal. ann. 700. num. 3.* Idem etiam de Vultrano, Archiepiscopo Senonensi, vt referunt Ionas Abbas, & Surius in eius vita. Diuus etiam Gregorius *lib. 3. dialog. cap. 36.* refert, omnes qui cum Maximiano erant in naui iam quassata, Corpus, & Sanguinem Christi accepisse, quod fieri non potuit, nisi ipse, aut alius celebrasset. Et quamuis hæc facta potius sint admiranda, attamen satis ostendunt, quod non est nouum celebrare in mari, & quod sine periculo exerceri potest, vt constat, eos fecisse, ac proindè quod ratione talis circumstantiæ loci non est excludendum.

2 Ex quibus colligitur, quod in quacumque longa nauigatione celebrari poterit in nauigijs magnis, in quibus adesse potest securitas, & locus opportunus celebrandi cum debita decentia. Nam militat eadem ratio necessitatis, quæ locum habet etiam stando in licentijs Clementis VIII. & Pauli V. nam litèt prodierint pro nauigantibus ad Indos, habent tamen locum pro omnibus nauigantibus. Siquidem cum petitæ fuerint ratione difficultatis, quod non liceret, stante periculo effusionis sanguinis, dum concessæ sunt, fuerunt potiùs quædam declarationes, quod liceat in mari celebrare, atque adeò quod non adsit periculum sanguinis effundendi. Nam si non adest periculum, fit licitum omnibus, quia aliàs adest necessitas sufficiens. Si verò adesset periculum, non potuissent Pontifices has licentias concedere. Et ideò semel concessæ habent vim declarationis, quæ se extendit ad nauigantes ad quemcunque locum.

3 Præsertim in diebus festis, quando vrget præceptum audiendi Missam. Nam tunc adesset causa necessitatis, imò vltra prædictos dies posse etiam cæteris diebus in mari celebrare, quando licuerit, tradit Francisc. de Lugo *d. num. 14.* testans de praxi in nauigationibus ad Indias, & asserens se celebrasse in dicta nauigatione etiam diebus profestis, & consueuisse in eo nauigio tres, aut quatuor Missas singulis diebus celebrari.

4 Negant tamen Paludanus, Sotus, Turrecremata *in c. Sicut de consecr. d. 1.* Ioannes de Fribur. Tabiena, Syluester, Armilla, D. Antoninus, Nauarrus, Henriquez, Maiolus, Toletus, Azorius, Vasquez, Suarez, Reginaldus, Bonacina, Coninch, Bartholomæus ab Angelo, Faustus, Zezara, Ledesma, Zanardus, Chamerota, Astensis, Ioannes à Cruce, Pitigianus, Homobonus, Filiucius, Molfesius, Villalobus, Chelliſonius, Præpositus, Graffius, Pax Iordanes, Tannerus, & alij. Quia licèt in necessitate celebrari possit extra locum consuetum, non licet tamen cum aliquo periculo. In mari autem semper adest periculum effusionis sanguinis; quia licèt sit tranquillum, potest de repentè ventis commoueri. Hanc sententiam sequuta est S. Congregatio S. Officij, quæ sæpè censuit, quod Missa non permittatur celebrari super nauigijs in nauigationibus Indiarum, vt 31. Iulij 1607. & 2. Augusti eiusdem anni. Et negata fuit licentia Principi Philiberto, vt celebrari possit super triremibus 2. Septembris 1621.

5 Si tamen extent concessiones Clementis VIII. & Pauli V. eæ sunt exhibendæ, atque examinandæ, & iuxta illarum tenorem, pensatis rerum circumstantijs, petita facultas concedenda erit.

CONSVLTATIO CXXV.

EXtat in quadam Ciuitate Ecclesia, in cuius fundatione ex diplomate Pontificio leguntur hæc verba: *Ipseque Præpositus, caput, & gubernator Capituli, & curam animarum personarum ipsius Ecclesiæ gerat, necnon excessus, & crimina, quæ per huiusmodi personas dictæ Ecclesiæ committentur, pro tempore possit, & debeat corrigere, & alias Episcopalem iurisdictionem in eadem personas exercere. Necnon quaslibet excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, & quoscumque processus, quas, vel quos contra Ecclesiam sic fundandam, & eius personas prædictas contra tenorem, & formam huiusmodi exemptionis nostræ promulgari, & haberi contigerit, irritos decernimus, & inanes.* Nihilominus modernus Episcopus declarauit excommunicatum Canonicum d. Collegiatæ ob vulnus inflictum in publica platea Subdiacono, & vlterius excommunicauit etiam Vicarium Præpositi, quia procedebat contra dictum Canonicum, tanquam si Episcopalem iurisdictionem turbaret. Ideò quæritur.

1 *An substineantur censuræ latæ contra dictum Canonicum percussorem?*
2 *An latæ contra dictum Vicarium?*
3 *An Præpositus procedere possit ad vlteriora in causa?*

AD 1. quod attinet, affirmatiuè. Primò quia excommunicatio non est lata ab Episcopo, sed ab Innocentio II. in Concilio Lateranensi *c. 15.* relata *in can. Si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.* Episcopus autem declarat duntaxat percussorem Clerici esse excommunicatum, vt ab alijs euitetur per textum *in Clem. 1. de priuil.* ibi: *Quos etiam locorum Ordinarij excommunicatos denunciare faciant*, firmatque Ioan. Andr. *in cap. 1. in fin. de priuil. in 6.* ibique Gemin. & Canonistæ communiter, ac declarauit sæpiùs Sacra Congregatio Concilij etiam contra Regulares, qui sunt omninò exempti, præsertim in Limana die 22. Ianuarij 1633. in hæc verba: *Sacra, &c. respondit, Regulares quoquomodo exemptos, qui ob delictum in excommunicationem inciderunt posse ab Ordinarijs denunciari excommunicatos adhoc, vt ab alijs euitentur.* Quod maximè locum habet in offensione commissa in Clericum publicè ad textum *in cap. peruenit de appell.* & Genuens. *in prax. cap. 23. sub num. 16.* 1

Neque obstat, quod pro huiusmodi denunciatione requiratur aliqua citatio. Nam expresè contrarium disponitur *in cap. Pastoralis, §. Verum in fin. de appell. & in cap. Pia de except. in 6.* ac tenet Felin. *in cap. 3. num. item 3. de rescript.* ac censuit eadem Sacra Congregatio in supradicta Limana. Quod absque vlla difficultate videtur procedere in delicto publicè perpetrato, Sanch. *cons. moral. lib. 6. cap. 9. dub. 1. num. 29.* rationem afferens; quia vbi pœna à iure infligitur, & delictum est notorium, non dicitur Episcopus cognoscere de delicto exempti, cùm in notorijs iudicialis cognitio non requiratur, & iudicauit Rota *dec. 324. num. 15. & 16. p. 1. rec.* 2

Secundò. Quia, vel huiusmodi Canonicus est exemptus ratione loci, & hoc casu habet locum disposition *cap. Volentes 1. de priuil. in 6.* Vbi Innocentius III. eiusmodi exemptos ratione delicti extra locum exemptum commissi subijcit iurisdictioni Ordinarij. Quam dispositionem innouauit Trid. *c. 14. de ref. sess. 7.* priuilegijs, ac exemptionibus aduersus id nequaquam valituris, tametsi Abbas *in cap. vlt. de for. comp. num. 11.* ibique Felin. *num. 5.* probare conentur, responsum Pontificis *in dict. cap. Volentes in princ.* esse generatim accipiendum, etiam vbi priuilegium indefinitè, ac simpliciter aliquem eximeret à iurisdictione ordinaria. Nam ratione delicti hic exemptus puniri posset à Iudice illius loci, vbi deliquit. Quamquam non placet Couarruuiæ *pract. quæst. 11. num. 5.* dicentis, id esse, contra dictum *cap. Volentes.* 3

Vel eiusmodi exemptio concessa est iuxta textum *in cap. Cum Capella de priuil.* quod est eiusdem Innocentij III. vbi Capella Ducis Burgundiæ censetur exempta cum eius ministris, qua ex parte ministerio Capellæ operam dederint, & eius officij ministerio fuerint vsi, non autem in vniuersum Capellani erant exempti. Et sic restrictio facienda est 4

se-

ſecundùm ſubiectam materiam, & ipſius pronunciantis mentem, quæmadmodum deducitur *ex d.c. Cum Capella*, in quo priuilegij reſtrictio fit ad Capellam, & eius miniſtros in his caſibus, in quibus eo fungantur miniſterio, quod ad Capellam pertineat, vt expendit Couarruuias loco allegato.

5 Vel denique eſt exemptio perſonalis, & hoc caſu etiam puniri, ac corrigi valet ab Ordinario loci, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato, vt per Trid. *cap.3. ſeſſ.6. de ref.* vbi quoad Clericos ſeculares reuocat quodcumque priuilegium perſonale exemptionis.

6 Ad 2. Videtur etiam affirmatiuè reſoluendum. Ita in ſtrictioribus terminis, nimirùm de Regularibus perturbantibus iuriſdictionem Epiſcopi notant Innoc. *in cap. Dilectus in fin. de pœn.* Salzed. ad Diaz *cap.3. litt.A. §. punire*, Aufrer. *de poteſt. ſecul. in Eccleſiaſt. perſon.num.*23. Royas *de hæret. p.*1. *num.*15. Sanch. *lib.7. de matrim. diſp.*33. *num.*21. Themud. *p.*1. *deciſ.*62. *num.*32. ac alij *in cap.* 1. *de pœn. in 6.* Et colligitur *ex cap. Cum & plantare de priuileg.* Quia conceſſa iuriſdictione conceduntur omnia, ſine quibus non poteſt exerceri iuriſdictio, *l.*2. *ff. de iuriſd. omn. Iud.* Qui autem ſibi vſurpat iura Epiſcopalia, perturbat iuriſdictionem Epiſcopi. In hoc autem caſu dictus Vicarius vſurpat iuriſdictionem Epiſcopi, quia correctio, atque punitio dicti Canonici percuſſoris ſpectat ad Epiſcopum.

7 Et licèt dici poſſit, quod vſurpatio iurium Epiſcopalium non ſit perturbatio iuriſdictionis Epiſcopi; quia tunc ſolùm perturbatur iuriſdictio alicuius, quando impeditur, ne exerceatur. Quando autem quis exercet iura Epiſcopalia, & ſibi vſurpat, non impedit, quin Epiſcopus quoque exerceat. Vndè vſurpatio iurium Epiſcopalium ſolùm tunc perturbat iuriſdictionem, quando ex hoc ſequitur, quod non poſſit ipſe Epiſcopus ea exercere. Id tamen immeritò dicitur. Nam quid aliud facit vſurpator iurium Epiſcopalium, quàm turbare iura Epiſcopalia? hoc eſt confundere, & permiſcere ſic, vt agnoſci iam non poſſint, an ad ſolùm Epiſcopum ſpectent *ad l.*22. §. *ſi ſigna, ff. qui teſt. fac.* Turbat profectò Epiſcopi iuriſdictionem, qui ſibi eius iura vſurpat. Prætereà textus *in dict.cap. Cum & plantare*, §.1. *& in c. Peruenit* 16. *qu.*1. non aiunt, qui vſurpant, ſed qui contra Epiſcopalem auctoritatem multa præſumunt: qui contra Sanctorum Patrum decreta Epiſcopalia, iura, & officia arroganter vindicant, hoc eſt turbant. Semper namque dicitur quiſpiam turbare, quando de iure non agit, vt alibi etiam diximus.

8 Verùm quia adhoc, vt quis incurrat cenſuras comminatas in Bulla Cœnæ contra vſurpantes iura Epiſcopalia requiritur, quod prætenſus vſurpator ſit deſtitutus omni probabili credulitate, quod ius ad ſe non pertineat, & certò ſciat ius eſſe proprium Epiſcopi, & nihilominus illud ſibi appropriare velit, vt per Suarez, & alios, quos ſequitur Paſqualig. ad Lauret. *p.*2. *quæſt.*24. Quod in hac ſpecie non contingit, cùm dictus Vicarius, nedum habebat probabilem credulitatem ſuper crimine iam commiſſo à præfato Canonico, ſed etiam penè ius certum ex priuilegio, ac proindè dici nequeat, quod vſurpauerit, ac vſurpare præſumpſerit Epiſcopi iuriſdictionem, ſed potius ex bona fide, aut ex imprudentia ſe geſſit, procedendo contra dictum Canonicum, ideò dicendum puto, cenſuras latas ab Epiſcopo contra d. Vicarium in hoc caſu non ſuſtineri; quia defuit dolus malus, præſumptio, ac temeritas.

9 Ad 3. Negatiuè. Sequitur enim ex dictis; quia cùm in hoc caſu dictus Canonicus percuſſor ſubiaceat iuriſdictioni Ordinarij, non poteſt eius Præpoſitus in illum procedere ex defectu iuriſdictionis.

10 Atque ita cenſuit Sac. Congregatio Concilij in vna Iuuenacen. pro Eccleſia S. Spiritus ſub die 8. Iunij 1675. ſcilicet ad primum ſuſtineri. Ad ſecundùm non ſuſtineri. Ad tertium non poſſe.

CONSVLTATIO CXXVI.

Poſito decreto Sacræ Congregationis ſuper ſtatu Regularium de Tertiarjs, & hoſpitibus, atque alijs non recipiendis, nec retinendis ad habitandum in Monaſterijs, ſeu domibus Regularium ante ætatem præfinitam.

DVbitatur primò, *an decretum huiuſmodi vendicet ſibi locum extra Italiam, & Inſulas adiacentes.* 1

Cùm in Religione B. Ioannis Dei non recipiantur nouitij Clerici, ſed Conuerſi tantùm, & ex decreto eiuſdem S. Congregationis ſtatutum ſit, vt in ea Religione nullus approbetur, nec ad habitum admittatur, qui ſaltem decimum octauum ætatis annum non attigerit, *an ex nouo decreto ſit huic Religioni ablata facultas recipiendi nouitios in decimo octauo ætatis anno inchoato?* 2

Et quatenus non ſit oblata, an in reliquis Superiores dictæ Religionis teneantur ad obſeruantiam decreti? 3

Cùm in Religione Clericorum miniſtrantium infirmis, & in aliquibus alijs Religionibus fiant duo anni nouitiatus, *an indutus habitu nouitiorum ante completam ætatem annorum quindecim vigore decreti ſit è monaſterio eijciendus?* 4

Et quatenus ei ex gratia Sedis Apoſtolicæ permittatur, vt remanere poſſit, *an ſic nulliter receptus ab initio, teneatur poſt completam ætatem annorum quindecim iterum inchoare, & complere biennium ſuæ probationis, antequam profiteatur?* 5

Cùm in decretis ab eadem Sacra Congregatione editis pro recipiendis Nouitijs in Religione fratrum Carmelitarum Diſcalceatorum nulla certa ætas explicitè ſit præfinita, ſed tantummodò ſit cautum, vt quoad ætatem obſeruentur Sacri Concilij Tridentini decreta, & Religionis Conſtitutiones, cùmque in ijſdem Conſtitutionibus diſponatur, vt nouitij poſſint recipi ad habitum, etiam ante ætatem quindecim annorum, dummodò receptio fiat à Prouinciali cum Diffinitorio, *an ſic receptus ad habitum ante huiuſmodi ætatem annorum quindecim vigore vltimi decreti ſit remittendus ad ſæculum?* 6

Et quatenus debeat in Monaſterio retineri, veluti legitimè receptus, *an de cætero in dicta Religione nouum decretum ſit obſeruandum tam quoad ætatem recipiendorum ad habitum probationis, quàm quoad alia in decreto contenta?* 7

An in Religione Clericorum Societatis Ieſu obſeruandum ſit nouum decretum tam quoad ætatem Nouitiorum, quàm quoad alia contenta in eodem decreto? 8

An in Grangijs Monaſteriorum, in quibus deſunt Conuerſi pro agrorum cultura, detineri poſſint ad habitandum cum eis famuli, & ſeruientes, non habentes ætatem in decreto præſcriptam? 9

An receptus pro nouitio Clerico ante completum annum ætatis decimumquintum ſit expellendus à monaſterio, ſi modo ſit in legitima ætate conſtitutus? 10

Et quid ſi illi deficiant pauci tantùm aliquot dies ad complendum annum decimumquintum? 11

Et quatenus ſic recepto à Sede Apoſtolica indulgeatur, vt remanere poſſit in Monaſterio vſque ad complementum ætatis, *an talis, vti nulliter receptus, ab initio teneatur inchoare, & complere nouum annum probationis antequam ad profeſſionem admittatur?* 12

An admiſſus ante annum ætatis vigeſimum ad habitandum intra clauſtra non vt Nouitius, ſed vt Tertiarius, vel Commiſſus, aut famulus, expelli debeat, ſi modò annum vigeſimum compleuerit? 13

An receptus in Conuentu pro hoſpite ante ætatem quindecim annorum poſt ætatem completam ſit expellendus, ſi nondum ſuſceperit habitum Nouitiorum? 14

Et quid ſi ſeruatis aliàs ſeruandis huiuſmodi habitum iam ſuſceperit? 15

An comprehendatur in decreto adoleſcentes, qui morantur in Conuentu, edentes ac bibentes in prandio, & cœna quotidie cum fratribus, aut ſeorſim in eorum cellis, ſi intra clauſtra non pernoctent? 16

Et quid ſi tantùm in prandio, vel cœna. 17

Et quid dicendum de illis, qui ex aliqua rationabili cauſa paucos tantùm dies morantur, & pernoctant in Conuentu? 18

An itidem comprehendantur in decreto adoleſcentes nepo- 19

tes, & consanguinei fratrum, qui proprijs sumptibus, ac sine vlla impensa Conuentus habitant intra illorum claustra?

20 *Et an in eo comprehendantur adolescentes famuli, qui inseruiunt Missis, vel in habitu laicali humiliora officia in Conuentu exercent?*

Vbi obiter de aperitione hospitij pro Regularibus.

1 AD 1. Negatiuè. Constat tum ex proœmio dicti decreti, ibi: *Nihilominus in pluribus Religionibus Italiæ, & Insularum adiacentium &c.* Ergo extra Italiam, & Insulas Italiæ adiacentes non vindicant sibi locum. Ex narratiua enim proœmij exprimitur causa finalis, *l. fin. ff. de hæred. institut.* Illud tamen certum est, quod hìc nomine Italiæ continentur etiam Insulæ adiacentes, vt Corsica, Sardinia, Sicilia, de Melita nos alibi, ex *l. Insulæ, ff. de Iudic.* & tradit Gemin. in *cap. 1. num. 6. de temp. Ordin. in 6.* Tum quia si nomine Italiæ non continentur Regiones, quæ in medijs limitibus continentur inter Italiam, & Vltromontanas Regiones, vt per Barbos. in dictum *cap. 1. n. 4.* cum multis allegatis, multò minùs continentur ipsæ Vltromontanæ Regiones.

2 Ad 2. Non esse ablatam. Cùm sit specialiter approbatum ab ipsamet S. Congregatione, cuius decreta non censentur ab ipsa reuocata, nisi speciatim exprimatur.

3 Ad 3. Teneri, cùm non sit aliud per supradictum speciale decretum S. Congregationis illis concessum.

4 Ad 4. Affirmatiuè. Quia tempore receptionis non habet ætatem requisitam à decreto. Et duo anni Nouitiatus fieri debent in ætate sufficienti ad Nouitiatum. Qui enim non habet ætatem ad Nouitiatum requisitam, non dicitur, neque potest esse Nouitius, quia non habet ætatem sufficientem, atque adeò subintrat decretum S. Congregationis.

5 Ad 5. Teneri. Quia primus annus Nouitiatus non fuit peractus in ætate completa quindecim annorum requisita pro Nouitiatu. Cùmque alter annus sit superadditus fauore Nouitiatus, non esset in illius fauorem, si primus annus perageretur ante ætatem legitimam ad Nouitiatum prærequisitam, cùm ad illum annum nulliter fuerit receptus.

6 Ad 6. Affirmatiuè. Quia non sunt recepti ad habitum legitima ætate à decreto præscripta. Et quia dictum decretum derogat quibuscumque Constitutionibus, & sic licèt ex præscripta Constitutione Religionis fuit legitimè receptus, non potest tamen legitimè retineri.

7 Ad 7. Quatenus verò retineri possit in Monasterio, de cætero tamen obseruandum est in omnibus decretum Sac. Congregationis, quod derogat dictis Constitutionibus, vt dictum est.

8 Ad 8. Affirmatiuè. Quia in ea militat eadem ratio, quæ in alijs Religionibus, licèt in decreto non sit comprehensa, cùm non sit nominatim expressa, vt requiritur ex Constitutionibus Apostolicis, & ideò exprimenda, & licèt Trid. *sess. 25. de regul. c. 16.* eorum institutum præseruauerit.

9 Ad 9. Affirmatiuè. Tum quia isti non recipiuntur ad habitum probationis, quod prohibet decretum. Tum quia in his Grangijs non viget disciplina regularis, ob cuius finem emanauit hoc decretum, vt proindè subiaceant Ordinarij iurisdictioni, ac visitationi, vt ex declarationibus eiusdem Sacræ Congregationis sub 27. Iulij 1655. Tum etiam quia sicuti in eijsdem Grangijs permittitur habitatio regularium Laicorum, seu Conuersorum pro fructibus colligendis, non autem Religiosorum, ita etiam permitti debent cum eis isti seruientes, non habentes ætatem in decreto præscriptam.

10 Ad 10. Non esse expellendum. Nam excipiuntur ab eodem decreto, ibi: *ijs tamen exceptis, qui in legitima ætate constituti in habitu Nouitiorum annum probationis agunt.* Cùm enim sit constitutus in legitima ætate, iam agit annum probationis.

11 Ad 11. Pariter non esse expellendum, si non deficiant amplius quàm 15. dies, vel ad summum vnus mensis. Nam tempus 15. dierum, vel vnius mensis in hac re potest dici parua materia.

12 Ad 12. Non teneri, si cùm ipso dispensetur, vt remanere possit in Monasterio. Nam eo ipso, quod cum eò dispensatur, vt in illo permaneat, censetur dispensatum etiam huic decreto, atque non tenetur inchoare, & complere nouum annum probationis, antequam ad professionem admittatur.

Ad 13. Affirmatiuè. Vt ex verbis dicti decreti ibi: *Vt de cætero neminem pro Tertiarijs, vel oblatis, seu donatis, aut Commissis &c. quouis habitu indutis, vel inducendis &c. recipiant, seu admittant ad habitandum intra claustra, nisi vigesimum ætatis suæ annum expleuerit &c.* 13

Ad 14. Affirmatiuè. Nam solùm excipiuntur, qui in habitu Nouitiorum annum probationis agunt. Hi autem sic recepti, licèt habeant ætatem legitimam ad peragendum Nouitiatum, non agunt Nouitiatum in habitu Nouitiorum, atque adeò expellendi. 14

Ad 15. eo casu non esse expellendum tum ex dicto decreto, tum ex decreto Tridentini *sess. 25. de regul. c. 19.* 15

Ad 16. Ex verbis decreti videtur respondendum negatiuè; quia non dicuntur habitare intra claustra, vt requirit decretum. Ex mente tamen eiusdem decreti, quæ est, vt euitentur omninò scandala, videtur respondendum affirmatiuè. 16

Ad 17. Prout ad proximum. 17

Ad 18. Negatiuè, vt v. gr. confuge ad Ecclesiam, & Conuentus. 18

Ad 19. Affirmatiuè vt ad 17. 19

Ad 20. Non comprehendi, si non recipiantur, & admittantur ad habitandum intra claustra. Itaut videatur constitui regula in dicto decreto præscripta, quod scilicet ij tantùm excipiantur, qui in legitima ætate constituti in habitu Nouitiorum annum probationis agunt. Cæteri verò, quicunque ij sint, comprehendantur in decreto &c. 20

De aperitione Hospitij pro Regularibus, præter alia suo loco dicta, hæc ijs subijcio. Cùm apud Sac. Congregationem super Episcopis, & Regularibus Carmelitæ Discalceati institerint, vt sibi concederetur facultas aperiendi hospitium in Ciuitate Veliterna, S. Congregatio sub die 5. Decembris 1692. ita rescripsit: *Petita facultas Oratori benignè impertita est, ita tamen, vt in dicto hospitio nulla seruetur forma regularis, non erigatur Ecclesia, seu Oratorium formale cum ianua in publica via, sed tantùm Oratorium internum ad effectum inibi Missas, & Orationes priuatas pro eorum spirituali vsu dumtaxat; quòd in illo Sacramenta non administrentur, nec fiant publicæ conciones, nec præter missas priuatas, diuina officia, aliæque functiones peragantur, nec tumulentur cadauera, nec retineatur campana, nec aliquod signum extrinsecum, quod verò Conuentui adaptetur, & transcendat naturam, & conditionem meri, ac simplicis hospitij secularis, sublata Religiosis inibi degentibus facultate quæstuandi. Addendo insuper, quod Regulares ad illud se transferrentes, non assumant titulum Præsidentis, vel alterius Officialitatis, subijciendo eos in casu contrauentionis ipso facto pœnis contra Religiosos degentes extra claustra, & quod super obseruantia præmissorum Prouincialis, & Definitorium prouinciale valide se obliget coram Eminentissimo Episcopo, qui instrumentum dictæ obligationis ad præfatam S. Congregationem transmittere, ac præsens decretum executioni demandare &c.* 21

Et in hunc modum concedi solet hospitium Regularibus. Quo in decreto voto aliquam improprietatem ne dicam contradictionem verborum. Nam postquam dixerat; *vt non transcendat naturam, & conditionem meri, & simplicis hospitij secularis*, quæ verba non important, nisi hospitium, quò ex itinere aliquantisper commorandi causa diuertimus, non habitandi, aut degendi. Vnde illud Ciceronis ad Caton. *Ex ista vita sic discedo, tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diuersorium nobis, non habitandi dedit*, subdit: *sublata Religiosis inibi degentibus facultate quæstuandi.* Verbum autem *degentibus* nequit adaptari obiter, siue per transitum, siue ad breue tempus inibi hospitantibus. Nam degere significat habitare, vt §. *penult. Instit. de vs. & habit.* ibique Doctores communiter. Quod est omninò contrarium naturæ, ac conditioni meri, ac simplicis hospitij secularis intenti à decreto.

Debebit autem Executor curare, vt huiusmodi decretum exactè obseruetur, ac speciatim aduertere, ne in hospitio aliqua seruetur forma regularis, neue transcendat naturam meri ac simplicis hospitij secularis. Quare poterit, ac debebit in illo deputare vnum dumtaxat religiosum laicum ad custodiendum hospitium, & ad excipiendum

hoſpites, & ad ſummum vnum laicum, & vnum Sacerdotem, & non plures. Nam alioquin ſeruaretur aliqua forma regularis, & tranſcenderet naturam hoſpitij, ac degeneraret in Conuentum, vel ſaltem in Collegium.

CONSVLTATIO CXXVII.

An credendum ſit Confeſſario Cardinalis, ac ſcriptori Codicilli ab ipſo Cardinali facti, teſtanti, quod per dictum Codicillum, in quo expreſsè reuocantur legata in pecunia, non intenderit Cardinalis reuocare legata in pecuniam ſuæ familiæ relicta in teſtamento?

1 AFfirmatiuè reſpondendum videtur ex regula, quod in teſtamentis priuatorum, quæ iuris ciuilis ſolemnitatibus ſubiacent, nimium deferendum ſit atteſtationi, ac declarationi ſcriptoris, potiſſimùm verò vbi idem ſit etiam Sacerdos, Religioſus, & Confeſſarius ex relatis à Io. Baptiſt. de Luca *lib 9. de teſtam. diſcur. 46. n. 4. & diſcur. 47. n. 7.* cùm ibi allegatis auctoritatibus, ac deciſionibus.

2 Et quamuis in contrarium adduci poſſet vera, & recepta diſtinctio, de qua *eodem diſcurſ. 47. num. 8.* inter declarationem, quæ fit ſuper re dubia, & inter illam, quæ fit ſuper re, quæ in verbis eſt clara, & ſic quod dicta concluſio procedat in primo caſu, non autem in poſteriori, in quo non eſt declarare, ſed corrigere, vel de nouo diſponere; ideòque requirantur ſeptem, vel quinque teſtes, tanquam in noua diſpoſitione.

3 Dupliciter tamen id obſtare non videtur. Primò, quia verba dici poſſunt aliquo modo capacia interpretationis, vtpotè referibilia ad alia legata, & ſi hæc reſponſio non videatur omninò tuta, cùm verba nimis vrgeant. Secundò quoniam iſta difficultas locum habere poſſet, quando ageretur de teſtamento viri priuati ſubiecto ſolemnitatibus iuris ciuilis; ſecus autem cùm agatur de teſtamento Cardinalis, qui Apoſtolico indulto non ſubiacet huiuſmodi ſolemnitatibus, vt in puncto ſimilis declarationis voluntatis Cardinalis per atteſtationem ſui Secretarij, tradit Iacob. Gall. *conſ. 60.* & aduertitur *d. tit. de teſtam. diſcurſ. 6. n. 5. & diſcur. 8. n. 8.*

4 Fortiùs verò ob multa in diem concurrentia, ex quibus videtur, quod huic vnico teſti deferendum ſit. Primò nempè, quod eſſet ſcriptor teſtamenti. Secundò, quia Sacerdos, & Confeſſarius. Tertiò, quia eſt perſona valdè qualificata, tam in qualitate naturali nobilium natalium, quàm etiam in accidentali muneris, ac virtutis. Quartò, quia nullum penitus habet commodum, ſed agitur de commodo plurium perſonarum penè ignotarum; ideòque prorſus inueriſimile eſt, quod cùm damnatione animæ propriæ hanc atteſtationem facere voluerit in præiudicium cauſæ adeò piæ per teſtatorem inſtitutæ. Quintò ob communem conſuetudinem Cardinalium, & Magnatum faciendi huiuſmodi legatum familiæ. Et ſextò ob qualitatem ipſius Cardinalis teſtatoris, Magnatum quoque habentis qualitatem, cum nimium generoſa natura.

5 At nihilominùs tenendum eſt, vnicum teſtem, quamuis natalibus, ac dignitate conſpicuum, & omni perſonali exceptione maiorem, non probare ſufficienter voluntatem reuocandi, ſeu redintegrationem legati. Inſpecto enim rigore iudiciorum teſtis vnicus, etiamſi eſſet Cardinalis, non facit ſufficientem probationem, Farinac. *de teſtib. q. 63. num. 4. & ſeqq. & num. 65.* Rot. *dec. 33. de probat. in antiqu.* Coccin. *dec. 4. num. 3.* Rot. *dec. 171. num. 3. p. 4. recent.* cum alijs in Aſculana emphyteuſis 27. Maij 1672. §. *non obſtat coram Priolo.*

6 Nec obſtat, quod interdum credendum ſit vnico teſti ob qualitatem circumſtantiarum; quia vera eſt diſtinctio ſuperiùs etiam admiſſa, quod vbi agitur de declaratione rei dubiæ, & ambiguæ, creditur teſtibus ſingularibus, vel etiam vnico, ſecus verò quando agitur de noua diſpoſitione, quæ conſiſtat in additione, vel diminutione, vel aliquo modo alteret diſpoſitionem iam apparentem, vt in caſu noſtro, in quo clara reuocatio codicillaris prætenditur extingui per depoſitionem teſtis. Tunc enim tot teſtes requiruntur, quot ſunt neceſſarij in principali diſpoſitione, & ſic ſaltem duo teſtes requirebantur iuxta formam indulti Cardinalibus conceſſi, Surd. *conſ. 129. num. 29. & num. 43.* Magdalen. *de num. teſt. par. 1. cap. 30. n. 11. & ſeqq.* Caſtil. *contr. par. 4. cap. 19. num. 25. & ſeqq. & num. 29.* Rota in Romana, ſeu Vercellen. fideicommiſſi 5. Martij 1659. §. *penult.* coram Veroſpio, & in eadem 19. Iunij 1669. §. *Ex quibus* coram R.P.D. Taia, & ſub hac diſtinctione loquuntur, & intelligendi ſunt Doctores omnes in contrarium adducti, & ſignanter Iacob. Gall. *d. conſ. 60.* & Bim. *conſ. 204.* loquentes de teſtamento Cardinali Cuſani.

Atque hinc non refragatur, quod dicta diſtinctio procedat in teſtamento viri priuati ſubiecto ſolemnitatibus iuris ciuilis, ſecus in teſtamento Cardinalis gaudentis indulto. Quia hoc operatur, vt in noua diſpoſitione non requirantur ſeptem, vel quinque teſtes, ſed ſufficiant duo iuxta indultum, non vnicus, vt etiam in ſpecie firmat ipſe Iacob. Gall. *d. conſ. 60. n. 32.* 7

Neque aliud ſuadent prætenſa adminicula, quia ea, quæ adducuntur ex qualitate perſonæ, quod nempè fuerit ſcriptor teſtamenti, & codicilli, confeſſarius Cardinalis, item nobilis, & nullum habens commodum, non plus operantur, quàm ſi ageretur de depoſitione alterius perſonæ qualificatæ, imò etiam Cardinalis, quæ depoſitio, vt præfertur, non ſufficit. Alia verò adminicula concernentia inueriſimilitudinem ceſſant; quia ad id, quod ſit inueriſimile voluiſſe teſtem cum damnatione animæ propriæ in præiudicium cauſæ piæ hanc facere atteſtationem, reſpondetur, quod ſi hoc eſſet adminiculum depoſitionis, militaret in omnibus teſtibus, nec dico, quod depoſitio teſtis non poſſit eſſe vera, ſed quod non ſufficit ad probationem. 8

Ad id verò, quod dicitur de communi conſuetudine Cardinalium, & Magnatum, & de generoſa natura Cardinalis, reſpondetur ex eiſdem verbis claris Codicilli, in quo exprimitur ratio reuocationis deducta ex tenuitate hæreditatis. 9

Videatur deciſio Manticæ de fide præſtanda vnico teſti, quæ eſt deciſio 211. *n. 7. & 285. n. 6. & dec. 280. num. 7. & dec. 372. n. 9.* 10

CONSVLTATIO CXXVIII.

An contraueniens edicto Epiſcopi in materia clauſuræ Monialium, poſſit ab excommunicatione inflicta, & Epiſcopo edicenti reſeruata, abſolui à Metropolitano, vel à quocunque alio Epiſcopo?

QVod ad vtrunque negatiuè reſpondendum cenſeo. Et quidem quoad Metropolitanum, non poteſt ille ad ſuum arbitrium ab Epiſcopis ſuis ſuffraganeis, aut eorum Vicarijs excommunicatos abſoluere, niſi in caſu, quo per appellationem cauſa excommunicationis ad eum delata fuerit. Tunc enim poteſt, vocatis tamen partibus, & cognito de appellatione, aliàs non valet abſolutio per textum in *c. Romana, & in c. Venerabilibus de ſentent. excommun. in 6.* Quia non eſt Iudex, aut Ordinarius ſuorum Suffraganeorum, ac proindè nec eos excommunicare, nec ab excommunicatione abſoluere valet extra caſum appellationis, vt in *d. c. Romana, & d. c. Venerabilibus*, §. *excommunicatos verò, & in c. ad reprimendam, de offic. Ordin. & cap. per tuas de ſent. excommunicat.* traditque Hoſt. *in ſum. lib. 5. tit. de ſent. excomm. n. 12.* Aſtenſis, Paludanus, & alij, quos ſequitur Sayr. *de cenſur. lib. 2. cap. 20. n. 17.* quicquid dicat Sanchez *lib. 3. conſil. mor. cap. vn. dub. 35. per tot.* 1

Et quod ad alios Epiſcopos id probatur ex regula generali, quam tradunt Doctores, quod ſcilicet qui excommunicationis, aut alterius cenſuræ ſententiam tulit, ſolus ipſe abſoluat. Quod habetur *ex cap. prudentium*, §. *Sexta de offic. deleg. & ex c. paſtoralis*, §. *præterea, de offic. ordin.* Gloſſ. *in c. cùm inferior, v. ligare*, ibique Felin. *num. 5. de maior. & obed.* Alioquin deſtrueretur diſciplina Eccleſiaſtica, præſertim in materia clauſuræ Monialium, peculiari curæ Ordinariorum à Tridentino *ſeſſ. 25. de regul. cap. 5.* ſummoperè commiſſæ. Atque ita declarauit quoad vtrunque S. Congregatio Concilij in Bituntina die 13. Septembris 1675. 2

CON-

CONSVLTATIO CXXIX.

1 *An priuilegium, quod Inquisitores, & eorum Notarij habent ab Vrbano IV. quod non possint excommunicari à quibusuis delegatis, & inferioribus Summo Pontifice, cuius priuilegij meminit Eymer. in direct. p. 3. q. 21. ibique Pegn. comm. 70. extendi possit ad alios ministros, & officiales S. Officij, & præcipuè ad Consultores, nominatim Portugalliæ, qui habent officium perpetuum cum voto decisiuo, & subscribunt sententijs, vt refert Sous. in aphor. lib. 1. cap. 1. n. 14.*

2 *An sibi præiudicauerit d. Consultor consentiendo in iurisdictionem alicuius Tribunalis, siuè Rotæ, siuè Auditoris Cameræ?*

3 *An Inquisitor potuerit sibi ius dicere, & reuocare censuras promulgatas à Delegato Apostolico?*

4 *An Nuncius Apostolicus in gradu appellationis, seu recursus possit procedere in eius causis?*

1 AD 1. Negatiuè respondendum videtur. Priuilegium enim Vrbani IV. non respicit, nisi Inquisitores, & Notarios S. Officij, & cùm videatur contrarium iuri communi, extendi non debet de vnà persona ad aliam, *l. quod verò contra, ff. de leg. l. si verò, §. de viro, ff. solut. matrimon.* & faciunt notata per Bart. in *l. omnes populi* in materia interpretationis extensiuè, *ff. de iust. & iur.* Soc. *cons.* 39. *col.* 2. *num.* 6. *vol.* 4.

2 Verùm affirmatiuè resoluendum aliqui censent authoritate Pegn. *d. com.* 70. & vt ipse notat, durante eorum officio, quod constanter etiam tenet Caren. *de offic. S. Inquis. p.* 1. *tit.* 5. §. 13. *n.* 91.

3 Mouentur. Tum quia fauores ampliari debent, præcipuè fauore fidei. Tum quoniam eadem etiam in his ministris ratio reperiri videtur, atque adeò idem statui oportet, *l. illud, ff. ad leg. Aquil.*

4 Non obstat in contrarium adductum. Quia eadem est ratio in dictis ministris, siue Consultoribus, præsertim habentibus votum decisiuum, quæ in Inquisitoribus, ac in Notarijs, scilicet ne Inquisitionis negotium contra damnatam hæresim prudentiæ vestræ commissam, impediri, quod absit, propter aliquorum astutiam, vel etiam retardari contingat. Quæ ratio, cùm respiciat publicam vtilitatem, extenditur ad alios ministros, & officiales, præsertim necessarios per ea, quæ latè scribit Hyppol. in §. *aggredior. num.* 59. *& pluribus seqq.* Quod maximè locum habet, vbi vnica ratio est scripta, vel vnica tantùm assignari potest, prout est in hoc casu, ea scilicet, vt inquit Pegna, ne causæ Religionis propter excommunicationem Inquisitorum, aut aliorum S. Officij Ministrorum deserantur, aut impediantur, & interim, impeditis Iudicibus, hæretici impunè grassentur. Hisque adstipulatur textus in *l.* 2. §. *Si Mater, ff. ad Senat. Consult. Tert.* vbi constitutio, quæ tantùm de Prætore Romano loquebatur, ad Magistratus Prouinciarum se extendit ex identitate rationis, ex quo textu dicit ibi Bartolus, quod licèt statutum loquatur in Potestate, tamen locum etiam habet in Capitaneo, si Capitaneus eandem habeat iurisdictionem circa idem, quem refert, ac sequitur Alex. *cons.* 106. *num.* 24. *vol.* 3. *& consil.* 20. *num.* 12. *vol.* 4. Rom. *singul.* 609. Soc. *cons.* 39. *col.* 2. *vol.* 4. & ad hoc alludit textus in *l. moris sub init. ff. de pœn.* Inficiari autem nemo potest, Consultores præsertim habentes votum decisiuum, & in sententijs se subscribentes, vt in Portugallia, teste Sousa *in aphor. cap.* 1. *num.* 14. *lib.* 1. in causis S. Inquisitionis eandem, imò maiorem habere iurisdictionem, quàm simplices Notarij, & ideò priuilegium loquens de prædictis Notarijs, locum etiam habet in alijs Ministris, & officialibus necessarijs.

5 Deinde respondetur, quod huiusmodi priuilegium non est contra ius commune, sed potiùs ius ipsum commune distinguit, seu limitat, quo casu licita est extensio, præcipuè in causa fauorabili, Bart. in *l. si constante q.* 9. *ff. sol. matr.* vbi Ripa *num.* 79. ponens regulam, quod in limitatorijs, siue exorbitantibus ex identitate rationis fit extensio, Rom. *cons.* 281. *in fine*.

At nihilominùs S. Congregatio S. Officij tam die 3. Februarij 1609. & 11. eiusdem censuit excommunicari posse inseruientes S. Officio ob non solutionem pensionum non obstante dicta Bulla Vrbani IV. incipien. *ne Inquisitionis negotium*, & ita significatum fuit Auditori Cameræ Apostolicæ. Idemque censuit sub die 13. Ianuarij 1676. vbi negatiuè respondit iuxta primam opinionem, ea præsertim mota ratione, quia Consultores non sunt ministri necessarij adeò, vt sine ipsis officium S. Inquisitionis exerceri non possit; secus autem dicendum de Inquisitoribus, & Notarijs, sine quibus dictum officium exerceri nequit, & ideò istorum tantùm, & non aliorum Ministrorum, qui non sunt adeò necessarij, consideratio habita fuit à Summis Pontificibus in dicto priuilegio, quod proinde non est ad alios extendendum. 6

Ad 2. Negatiuè videtur respondendum per ea, quæ alibi dicebam, & per ea, quæ in hac specie docet Pegna *loc. cit. lit. D.* inquiens, quod cùm aliquod priuilegium concessum est toti potiùs alicui ordini, quàm priuatis personis eius ordinis, tunc tali priuilegio renunciari non potest, *cap. si diligenti extr. de for. comp.* Quare cùm priuilegium prædictum sit concessum toti Ordini, & Collegio Ministrorum, ac Officialium S. Inquisitionis, item propter publicam vtilitatem, nempè ob fidei fauorem, & vt hæreses extirpentur, consequitur planè, vt ei renunciari non possit, atque adeò nec renunciantem sibi præiudicare. At negatiuè respondit eadem S. Congregatio S. Officij d. die 3. Ianuarij 1676. idque consequenter ad primum dubium. 7

Ad 3. Affirmatiuè. Quia Inquisitores tantùm iurisdictionem habent in ordine ad causas tum criminales, tum ciuiles suorum Officialium priuatiuè, & alij Iudices non possunt se intromittere in illis iudicandis, vt per Roy. *sing.* 181. Param. *de orig. S. Inquis. lib.* 3. *q.* 6. *num.* 26. Simanch. *de cath. Instit. tit.* 41. *rubr. de minist. n.* 19. *& seqq.* Farinac. *q.* 186. *n.* 38. Io. de Heuia *in Cur. Philip. p.* 3. §. 1. *n.* 19. Narbon. *in recopil. lib.* 4. *tit.* 1. *leg.* 20. *glos.* 1. *& seqq.* ac alijs communiter. Et ita etiam declarauit eadem S. Congregatio S. Officij d. die 13. Ianuarij 1676. 8

Ad 4. etiam negatiuè. Cùm non appareat inter priuilegia Nuncij Apostolici, vt etiam contra Ministros, & Officiales S. Inquisitionis possit procedere. Quare fauore fidei, ne in officio impediantur absque expressa Romani Pontificis facultate, faciente de hoc priuilegio mentionem, ac illud reuocante, nullus cuiusuis auctoritatis, aut potestatis existat, potest in huiusmodi Ministros, & Officiales procedere, vt per Pegnam *d. comm.* 70. *litt. C.* In his tamen casibus causæ vertentes inter Inquisitores, siue Ministros, siue Officiales S. Officij, & alios auocantur per Sanctissimum ab alijs Tribunalibus, & committuntur alicui ex Eminentissimis Cardinalibus generalibus Inquisitoribus, quemadmodum fuit auocata causa, vertens inter Inquisitores Portugalliæ, & Antonium Rodriquez per Sanctissimum à Rota, & commissa Eminentissimo Cardinali Verospio, vni ex Cardinalibus generalibus Inquisitoribus 31. Martij 1630. Videatur tamen quid declarauerit de hoc dubio eadem Sac. Congregatio dicta die 13. Ianuarij 1676. 9

CONSVLTATIO CXXX.

Quomodo sit expediendus, qui se accusat non præuentus ab aliquo indicio, vsum fuisse fortilegijs qualificatis ad amorem, si interrogatus super intentione nolit respondere?

CArena *p.* 2. *tit.* 18. §. 3. videtur asserere, quod expediri debeat tortura. Inquit enim *numer.* 16. solummodò circa hos est aduertendum, quod si confiteantur, se verbi causa hæreticali fortilegio vsos esse absque tamen hæretica intentione, nullo modo super hac intentione sunt torquendi, sed standum omninò est spontaneæ depositioni eorum, & cogendi sunt ad abiurandum pro modo suspicionis. Ergo si interrogati super intentione non confiteantur, sunt torquendi. 1

Poterit hoc probari ex eo, quod reus in tali casu potest torqueri, & compelli, quod respondeat affirmatiuè, vel negatiuè ad interrogata, vt ex Baldo in *l. accusationem* 2

*post n.*11. *C. qui accusar. non poss.* vbi ait, quod reo tàlis tortura non datur ad eruendam veritatem; quia ad hoc requireretur, quod præcederent indicia ad torturam sufficientia, sed datur ad eruendam responsionem, vt docent Clar. *lib.*5. §. *fin. q.*45. *n.*6. Mascard. *de prob. lib.*3. *concl.* 1385. *nu.* 15. Locat. *in prax. Inquis. v. Tortura* §. *& scias etiam*, Capycius *dec.*145. Carauit. *rit.*259. *num.*14. Sousa *in aphor. Inquis. lib.*2, *c.*39. *n.*48. Peguera *in prax. c.*12. §.5. *n.*26. Chartar. *de interrog. reor. lib.*3. *c.*2. *num.*3. & alij.

3 Verùm hæc ratio, licèt aliàs sit vera, in hoc tamen casu non videtur habere locum. Nam procedit in reo ab aliquo indicio præuento, non autem in sponte comparente, & à nullo indicio præuento.

4 Mitiùs agit Thomas Delbene *de offic. S. Inquis. p.*1. *dub.* 193, *sect.*3. *n.*4. vbi respondit, quod si sponte priusquam denunciatus sit, compareat, non vt hæreticus, sed solum vt de hæresi suspectus vehementer, & sic in pœnam extraordinariam, scilicet abiurationis de vehementi, & aliam pecuniariam condemnari debeat, si huiusmodi interrogatorio responderi noluerit.

5 Itaque censeo, vel esse torquendum, vel esse condemnandum ad aliquam pœnam extraordinariam, ex hac quidem ratione; quia tales comparentes, vt sponte comparentium beneficio gaudeant, debent plenè tam de se, quàm de alijs confiteri, aliàs habendi sunt tanquam diminuti confitentes, vt habetur ex Concilio Bitterense *cap.*2. ibi: *Intra quem terminum venientes pœnitentes, & dicentes plenam de se, & de alijs veritatem, habeant impunitatem.* Quia autem nolit interrogatus respondere super intentione, plenam de se veritatem non dicit, atque adeò impunitatem habere non debet, cùm confessio sit dimidiata, non integra.

CONSVLTATIO CXXXI.

1 QVidam ita confessus est: Quanquam ego essem in tali fide, quod Deus non esset; nihilominùs propter alios meos fines decreui presbyteratus ordinem suscipere, cùm mihi videretur sub hoc prætextu id excusationi mihi esse quoad homines, ne vindictam sumerem de occisione mei patris. Et constans in supradicta atheismi credulitate, minores, ac maiores omnes Ordines suscepi. Et quamuis interdum crederem, esse Deum, attamen cogitans res mundanas, earumque gubernationem, non satisfactus secundùm meam intelligentiam, perseuerabam in mea solita credulitate, quod non esset Deus, quodque Ordines à me suscepti non essent Sacramentum, sed res fictitiæ, vel casu factæ, in nullo pretio illos habens. Et postquam Sacerdotium suscepi, celebraui, non credens conficere sacrificium, neque Sacramentum. Quæritur,

An in hoc casu fuerit impressus character, & sit iste validè ordinatus? cùm videatur non habuisse intentionem sacros Ordines suscipiendi?

2 REspondeo, huiusmodi Sacerdotem fuisse validè ordinatum, atque adeò characterem fuisse impressum. Primò, quia constat de eius intentione ex illis verbis: *Nihilominus propter aliquos meos fines decreui presbyteratus ordinem suscipere.* Quæ intentio sufficit, si fuerit virtualis, non reuocata iuxta Theologos in 4. *sent. & cap. maiores de baptism.* Et super hoc, cùm fuerit actus eius merè internus, poterit interrogari, & ipsi soli fides adhibenda est quoad hoc, & maximè, quia iurare potest, suam intentionem, & voluntatem ita fuisse, vt suis verbis superiùs allatis se explicat. Quod, si adhuc remaneret aliquod dubium, poterit Sacramentum Ordinis huiusmodi reiterari sub conditione, vt in casu simili censuit Sac. Congregatio Concilij sub die 26. Septembris 1665. apud me *tom.* 1. *consult.* 120. *n.*9.

3 Secundò, quia certum est, ad valorem Sacramenti, nec fidem, nec bonam aliquam dispositionem in suscipiente requiri, vt ex communi Theologorum docet Suarez *ad* 3. *part. D. Thom. disput.*24. *q.*68. *sect.*2. *& disp.* 14. *sect.*2. Et colligitur ex *c. Maiores de baptism. & c. de Iudæis* 45. *dist.* Nam vt ait Suarez, non est necesse, quod voluntas suscipiendi baptismum, vel Sacros Ordines sit in se supernaturalis; potest enim ex aliquo motiuo humano, vel naturali procedere, & ideò non est necesse, vt fundetur in fide supernaturali, sed in quadam humana credulitate, quam potest habere hæreticus. Vnde interdum potest esse voluntas, quæ ad valorem baptismi, vel Ordinis sufficiat absque vlla credulitate baptismi, vel ordinis, solùm sub quadam ratione confusa faciendi, vel suscipiendi id, quod Christiani faciunt, vel suscipiunt, quicquid illud sit; quam voluntatem potest quis habere, etiamsi priuata opinione credat, totum id nullius valoris, vel momenti esse; quia hæc veritas non pendet ex sola rei natura, sed ex institutione, à qua est totum esse Sacramenti. Constat autem ex vsu, & traditione Ecclesiæ, hanc fuisse Christi institutionem. Sicque recta fides baptizati, vel ordinati non requiritur ex necessitate ad baptismum, vel ordinem, dummodò adsint cætera, quæ sunt de necessitate Sacramenti. Non enim Sacramentum perficitur per iustitiam hominis dantis, vel suscipientis baptismum, vel ordinem, sed per virtutem Dei, vt docet expresè D. Thom. *d.*3. *p. q.*68. *art.* 8. Estque sententia Sanctorum Patrum apud Suar. *d. disp.* 14. *sect.*2. nominatim D. Gregorij *lib.*9. *regist. ep.* 62. vbi scribens Quirino Episcopo inquit: *ab antiqua Patrum institutione didicimus, vt qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cùm ad S. Ecclesiam redeunt, aut vnctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei ad sinum matris Ecclesiæ reuocantur.* Hoc autem non esset, ait D. Thomas *loc. allegat.* si recta fides esset de necessitate baptismi, vel ordinis. Non ergo recta fides ex necessitate requiritur ad susceptionem ordinis, ac proindè validè hic Sacerdos fuit ordinatus.

CONSVLTATIO CXXXII.

Sacerdos Latinus factus Monachus ritus græci vniti petit dispensationem celebrandi, & recitandi Diuinum Officium ritu græco, adducens pro causa, quod alias non poterit ministrare officia Religionis, & propterea ab illa recedere tenebitur. Quæritur, quid consulendum?

CEnseo consulendum, obstare Constitutionem B. Pij V. incipientem *Prouidentia*, & causam adductam non videtur sufficere. In Constitutione enim non solùm reuocatæ fuerunt licentiæ Græcis Latino more, & Latinis græco ritu Missas, & alia Diuina Officia celebrandi, sed illas appellat peruersionem Diuinorum Officiorum ab antiquo Catholicę Ecclesiæ instituto, Sanctorumque Patrum decretis alienas, & abusum ab Ecclesia Dei extirpandum, & submouendum. Quam Constitutionem religiosissimè semper curat obseruandam S. Congregatio S. Officij, præsertim sub die 4. Iulij 1624. in qua certiores facti fuerunt Ordinarij, vt in hoc inuigilent. 1

Et quoad causam non videtur illa sufficere, quia concernit dumtaxat bonum priuatum, non publicum, sibique imputet, quod elegerit Religionem, in qua Sacerdotes ritus Latini nequeant officia ministrare; neque id tanti est, vt propterea teneatur ab illa recedere, cùm possit permanere absque officijs exercendis, sicuti permanent alij Religiosi, qui propter incapacitatem, vel priuationem vocis actiuæ, & passiuæ officia, & dignitates in sua Religione ministrare, & obtinere non possunt. 2

Vnde cùm non existat causa legitima dispensandi in re tam graui, non poterit cum hoc Monacho dispensari iuxta Tridentinum *sess.*25. *cap.* 5. vbi grauiter prohibet dispensationes absque iusta causa, quia inquit, dispensari sine iusta causa est aperire aditum ad transgrediendas leges. Quinimò, vt dispensatio hæc sit valida requiritur ex parte Summi Pontificis aliquod motiuum, quod sufficiat, vt rationabiliter procedat; quia dispensatio non solùm dependet à voluntate Pontificis, sed etiam à potestate, & sic non est valida, nisi sit ex motiuo rationabili. Nisi enim rationabiliter procedat non concurrit potestas ad actum; quia potestas est tantùm ad actus rationabiles, cum non se extendat ad operandum extra regulas rationis *cap. Sunt quædam* 25. *q.*1. *& l. penult. de furt.* 3

CON-

CONSVLTATIO CXXXIII.

Suppoſita notorietate adulterij vxoris, quod tamen vir ob potentiam, & qualitatem adulteri non poteſt in iudicium deducere, ſed dedit litteras ad vxorem, ad adulterum, & cæteros Primates, in quibus, & palam quoque declarauit, ſe velle ad Sacros ordines promoueri, atque vitam cœlibem ad mortem vſque ducere, & in regione non habet ordinarium pro dimiſſorijs habendis. Quæritur,

1 *An vir propria auctoritate in caſu poſito poſſit, etiam nolente vxore, diuortium celebrare? & quatenus affirmatiuè.*

2 *An diſpenſandus, vt poſſit Sacros ordines ſuſcipere?*

3 *An Eminentiſſimus Protector poſſit ei ad hunc effectum dimiſſoriales concedere?*

4 AD 1. Licèt ſententiam negatiuam docuerit Innocent. in *cap. Veniens in fin. de conuerſ. coniug.* ibique Hoſtienſis, & per rationes ab ijs adductas apud Sanchez *lib.* 10. *de matrim. diſp.* 11. *numer.* 15. Affirmatiua tamen præualuit, quam Doctores communiter tradunt, tum Iuriſperiti, tum Theologi, quos ſequitur idem Sanchez *loc. allegat. num.* 16. reſpondens rationibus contrariæ ſententiæ *num.* 17. Poncius *de matrimon. lib.* 9. *cap.* 19. *num.* 5. ac Perez *eodem tract. diſp.* 56. *ſect.* 6. *num.* 6. alijque. Ratio autem eſt, quia ius coniugale æquè obſtat ingreſſui religionis, ac ſuſceptioni Ordinum, cùmque adultera omne ius coniugale amittat, æquè licebit viro, etiam ipſa inuita, tranſire ad Ordines, ac ad Religionem. Adulterium enim perpetuum diuortium efficit, omnique iure maritali priuat, vt per D. Auguſtin. *lib.* 1. *de ſerm. Domin. in mont. cap.* 26. *& ſeqq. ac lib.* 1. *retract. cap.* 19. Et quamuis non ſit textus id expreſsè diſponens circa Sacros Ordines, ſatis tamen eſt, id diſpoſitum extare circa tranſitum ad Religionem in *c. Conſtitutus*, *& d.c. Veniens de conuerſ. coniug. & in can. Agathoſa* 27. *q.* 2. Vtrumque enim æqualiter impeditur propter ius coniugale, & ideò vbi tranſitus ad Religionem permittitur, cenſetur quoque conceſſus tranſitus ad Ordines, niſi aliunde obſtaculum adeſſet, vel quia vir eſſet bigamus, aut aliàs irregularis.

Ad 2. Poſita notorietate adulterij, niſi aliundè impedimentum adeſſet, vel quia vir eſſet bigamus, aut aliàs irregularis, non eſt neceſſarium Eccleſiæ iudicium expectare, aut aliam diſpenſationem. Eſt expreſsè deciſum ab Alexandro III. *in cap. Significaſti, de diuort.* iudicante, eum, qui ob notorium adulterium vxorem dimiſerat, Eccleſiæ iudicio non expectato, ad eam recipiendam non debere compelli, niſi fortè conſtaret, virum cum adultera adulterium commiſiſſe. Quam decretalem Innocentius, Hoſtienſis, Ioannes Andreas, & alij explicantes admonent notorium adulterium dici, quando Iudici, & alijs notum eſt, vel ſunt probationes in promptu, vt in hoc caſu, vel, vt addit etiam Panormitanus, quando adulter crimen confeſſus eſt in iudicio, cui Pontius addit, verum eſſe, etiamſi in alio iudicio ſcilicet ciuili confiteatur; ea enim confeſſio nocebit in iudicio criminali, vt conſtat ex deciſione Rotæ 250. *numer.* 2. apud Farinac. *volum.* 2. *conſ.* Et hanc ſententiam apertiſſimè docet Panormitan. in *dict. cap. Significaſti, & cap. fin. de adulter. num.* 6. affertque in ſui fauorem textum in *d. cap. Agathoſa* 27. *quæſt.* 2. vbi qui propter adulterium mulieris ingreſſus eſt monaſterium, licitè feciſſe dicitur, ſi poteſt de adulterio conſtare. Eandem etiam ſententiam docent Theologi, ac Summiſtæ communiter cum D. Thoma in 4. *diſt.* 35. *quæſt.* 1. Richard. *art.* 1. *quæſt.* 3. Durand. *q.* 1. Carthuſian. *ead. diſt. quæſt.* 1. qui docent, non eſſe neceſſarium Eccleſiæ iudicium, ſi adſint probationes in promptu aduerſus nocentem, Turrecremata in *can. Sicut, d. q.* 2. & alij.

Vnde in hoc caſu poteſt innocens propria authoritate abſque aliqua diſpenſatione diuertere, vel Religionem ingrediendo, vel ſuſcipiendo Ordines abſque metu reſtitutionis, & ſic, ſtante ſignanter notorietate adulterij vxoris, Sacr. Congregatio Concilij die 17 Iunij 1645. declarauit, profeſſionem religioſam emiſſam à viro innocente propria authoritate in Religionem ingreſſo, fuiſſe, & eſſe validam, licèt aliquando eadem S. Congregatio, vt cautiùs in hac re grauiſſima agatur, in adulterio etiam notorio ſoleat requirere ſententiam Iudicis, vt in Romana diuortij 26. Aprilis 1653. in qua non obſtante, quod mulier per quadriennium publicè ſe proſtituerit, S. Congregatio requiſiuit ſententiam ſuper diuortio, poſtque ſententiam ſequutam concedit licentiam, & facultatem Sacros Ordines ſuſcipiendi. 5

Duo tamen præ cæteris huic doctrinæ obſtare videntur. Primum eſt textus in *cap. Coniugatos, de conuerſ. coniug.* in quo decernitur, quod non poſſit vir ad Ordines promoueri, niſi vxore in ſæculo relicta, promittente continentiam. Secundum eſt periculum incontinentiæ viri; cùm enim maneat in ſæculo, facilè poteſt vxori commiſceri, ac plura ſacrilegia committere. Quod periculum ipſe quoque Sanchez *d. num.* 17. *in fine* faſſus eſt. Vnde ſaltem ex hoc capite videtur indigere aliqua diſpenſatione, vel licentia. 6

Verùm ad primum facilè reſpondetur, illum textum, & alios eiuſmodi intelligendos eſſe, ſi res ſit integra, & mulier adultera non extiterit, & cùm de licentia vtriuſque fit tranſitus, non verò in caſu præſenti; quia cùm vir innocens libet ſit à iugo debiti coniugalis, poteſt independenter ab vlla mutatione ſtatus adulteræ ad Religionem, vel ad Ordines tranſire, vt per Sanchez *d. num.* 17. 7

Ad ſecundum difficiliùs eſt reſpondere. Putat Sanchez, ſubeſſe quidem periculum, at cùm poſſit Dei gratia tentationibus reſiſti, licitus eſt tranſitus ad Ordines. Pontius autem loco ſuperiùs citato *num.* 4. *in fine*, ait, non eſſe id neceſſarium, aliàs enim graue iugum imponeretur innocenti. Ego tamen cenſuerim, ſi in viro non adeſt periculum incontinentiæ, nulla indigere diſpenſatione, vel licentia, ſi autem adeſt periculum, eo caſu cogenda eſt adultera ad perpetuam clauſuram iuxta diſpoſitionem *Authent. ſed hodie, Cod. ad leg. Iul. de adult.* quam diſpoſitionem iure canonico reuocatam non eſſe, cenſet Pontius vbi ſupra *num.* 3. 8

Ad tertium negatiuè. Solus enim Epiſcopus literas dimiſſorias concedere poteſt per textum expreſſum in *cap. cùm nullus, de tempor. ordinat. in* 6. vbi Franch. & Gemin. *numer.* 3. Gloſſ. communiter recepta in *cap.* 1. *de offic. ordin. in* 6. Felin. in *cap. Paſtoralis de offic. ordin.* alijque communiter, ac Tridentinum *ſeſſ.* 23. *cap.* 10. *de reformat.* Et ratio eſt, quia in eo, qui petit promoueri eſt neceſſaria ſubiectio ad ordinantem. Vir autem iſte non eſt ſubiectus Cardinali Protectori, atque adeò non poteſt ab ipſo accipere dimiſſorias, niſi id habuerit in ſuis facultatibus. Quare vel committendum eſt Epiſcopo viciniori, vt huiuſmodi dimiſſorias concedat, vel eſt promouendus ex commiſſione, vel licentia Pontificis, vt aduertit Gloſſ. in *d. cap. Cùm nullus v. In eadem.* Quia Summus Pontifex eſt totius Eccleſiæ Epiſcopus, ac ſingulorum Ordinarius, *can. Cuncta per mundum* 9. *q.* 3. & ideò de eius licentia poteſt quicunque à quocunque Epiſcopo ordinari. 9

CONSVLTATIO CXXXIV.

1 *An damnatus in contumacia ad pœnas Constitutionis : Si de protegendis, & in specie excommunicationis, si per annum insorduerit in excommunicatione, sit declarandus hæreticus, vel damnandus, velut hæreticus ad terminos c. Excommunicamus* 1. *de hæret.*

2 *An pœna damnati velut hæretici extendatur ad pœnas omnes hæreticorum, & præcipuè combustionis eius statuæ, vel figuræ.*

3 *An in citatione nouæ sententiæ condemnatoriæ ad pœnas hæreticorum offerendus sit Saluus conductus pro pœnis in priori sententia contentis?*

1 AD 1. Respondeo esse damnandum, velut hæreticum. Probatur ex *auth. Gazaros, Cod. de hæret.* ibi: *Ita quod, si sic per annum permanserint ex tunc omnes tanquam hæreticos condemnamus*, traditque Gloss. *in cap. Excommunicamus* 1. *de hæret. v. Condemnentur in 6.* vbi ait; ex eo, quod quis in excommunicatione propter crimen hæresis permanserit per annum, inducitur vehementissima suspicio, quod is sit hæreticus, quod sequitur Hostiens. ibi *num.* 2. *& seqq. & in summ. de hæret.* §. *qualiter num.* 4. Anchar. *num.* 4. Ioan. Andr. *num.* 3. Anan. *numer.* 6. Henric. *num.* 3. Butr. *num.* 7. *&* 12. alijque Canonistæ communiter in *d. cap. Excommunicamus*, Soccin. *in cap. per tuas de sentent. excommunic. num.* 30. Isern. *de feud. tit. stat. & consuet. contra libert. eccles. num.* 10. Couar. *in cap. Alma part.* 1. §. 7. *num.* 111. Clar. *in* §. *hæresis num.* 21. *versic. hæc autem conclusio*, Pegn. 3. *part. direct. comm.* 49. §. *quod si is, & in* §. *Sententiam diffinitiuam*, Royas *sing.* 60. *num.* 3. Vgolin. *de censur. tab.* 1. *cap.* 14. §. 3. *numer.* 2. Menoch. *de arbitr. cas.* 216. *num.* 6. Villadiego *de hæret. quæst.* 9. sub initio, Scacc. *lib.* 1. *de iudic. cap.* 98. *num.* 36. Salzed. ad Diaz *cap.* 116. *num.* 12. Simanch. *de Cath. instit. tit.* 2. *num.* 9. *& tit.* 24. *num.* 2. Graff. *lib.* 4. *decis. cap.* 14. *num.* 4. Sayr. *de censur. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 11. Caren. *part.* 2. *tit.* 8. §. 5. *num.* 20. extatque singularis decisio Capellæ Tolosanæ 365. Qui omnes vno calamo scribunt, post exactum annum non requiri sententiam Iudicis condemnatoriam, sed ipso iure in eum iam intelligi latam, itaut ipso iure habendus sit vt hæreticus, cùm lex ipsum condemnet in *d. auth. Gazaros, C. de hæret.* Quam sententiam appellat veram Pegna *loc. allegat.* §. *sententiam diffinitiuam*. Ratio autem esse potest, quia sufficiens est præsumptio, & probatio, eum esse hæreticum, tum ex ipsa suspicione hæresis, cuius causa expressim ab Inquisitoribus ad iudicium vocatus est. Tum ex declaratione iudicij, *arg. cap. nullus de præsumpt.* Tum ex animo rebelli persistendi in excommunicatione per annum, in quo casu satis est, quod expressim fuerit vocatus, vt de suspicione hæresis, seu de rebus fidei responderet.

2 Nec obstare videtur *dict. cap. Excommunicamus*, §. *qui autem, & cap. Cum contumacia de hæret. in 6.* vbi non lata ipso iure sententia, sed potiùs ferenda iudicatur, dum dicitur: *Ex tunc velut hæretici condemnentur*. Quoniam, vt præcitati Doctores, ac Pegna *cit. loco* asserunt, præfatam *auth. Gazaros* fuit in hoc crimine approbata ab Ecclesia in *dict. cap. Vt inquisitionis in princ. de hæret. in 6.* ac proindè vim habet, ac si à potestate ecclesiastica lata fuisset, Abb. in *d. cap. Excommunicamus num.* 11. Anchar. *ibidem num.* 4. *&* 5. Hostiens. *num.* 7. *&* 8. Soccin. *num.* 14. Butrius *num.* 17. alijque passim, præcipuè Sanctarellus *de hæres. cap.* 4. *num.* 2. Prærequiritur tamen sententia declaratoria, præuia citatione ad se purgandum de vehementi, vt per Scacciam *dict. cap.* 98. *numer.* 10. & Pegnam *dict. part.* 3. *in* 13. *modo terminandi processum*, quos sequitur Carena *vbi supra*; Farinac. *de hæres. quæst.* 192. *num.* 17.

3 Ad 2. Affirmatiuè per ea, quæ tradit Pegna *d. comm.* 49. §. *verum*, ac Simanchas apud ipsum, omninò videndus. Idque ne sententia frustra lata esse videatur, & vt timor alijs incutiatur. Quod etiam supponunt Chartar. *de execut. sent. cap.* 1. *num.* 278. *&* 280. Sanctarellus alios adducens *loc. alleg. num.* 3. *in fin.* Caren. superiùs *cit. nu.* 24. Dec. *lib.* 5. *cap.* 33. *n.* 13. & Glos. in *d. cap. Excommunicamus*, §. *qui autem, de hæret. in 6.*

Ad 3. etiam affirmatiuè. Nam qui in causa fidei fuit ex- 4
communicatus, & elapso anno, postea se præsentat coram Inquisitore, non solùm debet, si nondum fuerit declaratus hæreticus, admitti ad respondendum in ea causa, ob quam citatus, & excommunicatus fuit, vt per Salzed. *cit. cap.* 116. *num.* 12. Pegnam *d. part.* 3. *com.* 174. Scacciam *d. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 95. Sanctarell. *vbi sup. numer.* 3. Alter. *de cens. tom.* 1. *lib.* 2. *disp.* 8. *cap.* 3. *vers. Quod si etiam*, Carenam *alleg.* § 5. *num.* 23. Verùm etiam debet admitti, si compareat, postquam fuit declaratus hæreticus, vel eius statua, seu imago combusta, Chartar. Salzed. Pegna, Simanchas, & Decianus locis supra citatis. Et ideò poterit offerri Saluus conductus, cum illa tamen clausula communi: *Iustitia semper salua*.

CONSVLTATIO CXXXV.

An Græci in susceptione Sacrorum Ordinum teneantur obseruare tempora, & interstitia Ecclesiæ Latinæ?

VIdetur negatiuè respondendum; quia Græci, post- 1
quam diuisa sunt Imperia, & à Latinis separati, licèt adhuc Ecclesiæ Romanæ subiecti remanserint, quia subesse Summo Pontifici est de necessitate salutis, non tamen tenentur legibus Pontificijs, & Conciliorum generalium, nisi nominatim exprimantur; quia eorum mens, stante huiusmodi separatione, non est illos comprehendere, vt apud Dianam *part.* 5. *tract.* 1. *resol.* 25. Et Congregatio particularis super hoc Romæ deputata post latè discussum articulum 4. Iunij 1631. conuenit in negatiuam, excepta materia dogmatum fidei, & quando Papa meminit expresè, & explicitè de eis, vel saltem tacitè, & expresè, vt in casu schismaticorum, appellationis ad futurum Concilium, delationis armorum ad infideles, & alijs similibus. Hinc Græci non seruant interstitia, sed conferunt omnes Ordines sacros eodem die, vt per Congregationem Euchologij 10. Aprilis 1639. & Episcoporum in Panormitana 6. Octobris 1645. Ac promouentur sine patrimonio, siue quod Concilium intelligatur de Latinis, siue quod apud ipsos non sit in vsu receptum, vt per eandem S. Congregationem Episcop. in eadem Panormitana 17. Nouembris eiusdem anni 1645.

Accedit, quod traditur à Patribus, præcipuè Augusti- 2
no ad Ianuar. *ep.* 118. *&* 119. Gregorio *lib.* 1. *ep.* 4. scilicet neque vel in minimo læditur fides varijs Ecclesiarum consuetudinibus, dummodò non peccent in substantia Sacramentorum, nempè materia, forma, & ministro, neque sint contrariæ præceptis diuinis à d. Scriptura, vel à traditionibus Ecclesiæ emanatis circa eorum administrationem; tum enim similes ritus, ac consuetudines omninò erunt extirpandæ; tolerandæ verò, si tantùm præceptis, ac sanctionibus iuris positiui, & Canonici prohibeantur.

At nihilominùs partem affirmatiuam, saltem quoad 3
Græcos degentes in Italia, censeo tenendam esse. Nam, vt alias dixi, Ecclesia græca vigore vnionis tenetur recipere leges apostolicas etiam in his, quæ spectant ad ius humanum, vt proindè in professione fidei Græcorum iussu Gregorij XIII. edita apud Thomam à Iesu in *tract. de procur. sal. omn. gent. lib.* 6. *pag.* 319. leguntur hæc verba: *Insuper profiteor, ac recipio alia omnia, quæ ex decretis sacræ œcumenicæ generalis Synodi Tridentinæ Sacrosanctæ Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ etiam vltra contenta in supradicto fidei Symbolo profitenda, ac recipienda proposuit, atque præscripsit, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & Constitutiones firmissimè admitto, & amplector &c.*

Et quia nullam Græci habebant rationem ætatis in 4
Sacris Ordinibus tradendis, cùm ipsi pueros quadrimos, vel quinquimos promouerent ad Sacros Ordines, ideò sapienter Ecclesia *dist.* 77. *&* 78. in ordinandis non solùm

lùm vsum rationis requirit, sed perfectam magis, minusue ætatem pro ordinum varietate, idque tum ratione characteris, qui cùm sit potestas exercendi, conferendique, quæ ad Dei cultum pertinent, tradi non debet, nisi in ea ætate, quæ huius potestatis exercendæ sit capax, tum ratione annexi voti castitatis, quo nullus nisi sciens, & volens debet obstringi. Itaque in 6. Synodo Constantinopolitana *cap.* 14. *&* 15. statuitur, ne diaconus ante 25. annum creetur, nec subdiaconus ante 20. nec presbyter ante 30. Quæ tempora licèt variè mutata sint, inducendi tamen sunt Græci, vt Tridentini Concilij tempora obseruent *sess.* 23. *cap.* 12. dummodò intelligatur, ordines ante vsum rationis valere ex communi sententia Theologorum in 4. *sent. d.* 25.

5 Quare, licèt hodie Græci in ordinibus conferendis non seruent tempora, neque interstitia, hæc tamen consuetudo magis corruptela, & abusus recentiorum schismaticorum esse videtur, cùm sit contra canones Synodi Nicænæ, & Sardicensis, & sextæ, ac octauæ, vt latè probat Leo Allatius in *tr. de ætat. & interstit.* Et hinc est, quod Clerici ritus græci in Italia commorantes, non obstante contraria consuetudine, non debent admitti ad ordines absque sufficienti titulo beneficij, seu patrimonij iuxta dispositionem S. Concilij Tridentini, vt respondit eius S. Congregatio in vna Siciliæ die 17. Nouembris 1650. ad *cap.* 2. *sess.* 21. *de ref.* reuocando declarationem S. Congregationis Episcoporum.

CONSVLTATIO CXXXVI.

6 TEstes coram Episcopo, & Notario deposuerunt contra Titium, asserentes illum esse pluribus hæresibus infectum. In repetitiuo tamen processu vnus solus dictorum testium, qui est fiscalis Episcopi, permansit in dicto; reliqui verò vel negauerunt, vel qualificauerunt sua dicta ita, vt hæreses prædictæ euanuerint omninò, & Titius fuerit absolutus. Carcerati prædicti testes perstiterunt in secundo dicto processus repetitiui, dicentes ipsos oretenus dixisse Episcopo, prout dixerunt in repetitiuo. Episcopum verò dictasse Notario, prout ei visum fuerit, quod legitur in processu informatiuo, ipsos autem bona fide, & in reuerentiam Superioris attestantis eorum depositiones esse easdem ab ipsis oretenus factas, & propterea sub eius conscientia posse subscribere, prout ita seducti subscripserunt. Quæritur.

7 *Primò, an ad inquirendum specialiter contra Episcopum, ipsumque constituendum inter reos, requirantur testes omni exceptione maiores, prout ad condemnandum Episcopum requiruntur?*

8 *Secundò, an testes dicantur omni exceptione maiores, cùm nec fateantur delictum, ex quo socij criminis, nec periuri videantur?*

9 *Tertiò, an prædicti testes examinati coram Episcopo tanquam Inquisitore, purgari debeant à maculis mediante tortura?*

10 *Quartò, an potiùs procedendum sit ad vlteriora contra eosdem testes, eosque torquendos ad eruendam veritatem, à quo fuerint subornati, cùm præsumendum sit pro eo, quod scripsit Notarius coram Iudice Episcopo, maximè, quia vnus testis concurrit cum eis?*

11 LIcèt his dubijs generaliter rèsponderi poterit, quod quando testes coram Iudice deposuerint, vel saltem depositionem suam subscripserint, non possit probabiliter dubitari, quin Scripturæ Notarij standum sit, etiam ad effectum illos puniendi criminaliter, vt docent Auila, Bobadilla, Sesse, Giurba, Neuizanus, Guazzinus, & Laurentius, quos refert, ac sequitur Carena *de offic. S. Inquis. p.* 2. *tit.* 5. §. 3. *num.* 68. Quia tunc scriptura Notarij coadiuuatur testimonio alterius, quàm Notarij, nempè Iudicis iuxta textum in *l. Si quis ex argentarijs* §. 1. *ff. de edendo*, Salyc. in *l. Si quis decurio, C. de fals.* & Sanfelic. *decis.* 231. *num.* 6. vbi dicit, quod testis, deponens coram Iudice, & Notario, punitur de falso, si postea dixerit, se non deposuisse, prout Notarius scripsit, Farinac. *q.* 139. *num.* 2. cum allegatis. Vndè Iudex, qui adest receptioni depositionis testium, nihil aliud operatur, quàm corroborare fidem eiusdem Notarij, Bos. *tit. de fals. num.* 16. & notat Cyn. *in d. l. Si quis decurio, C. de fals.* ac refert Alex. *cons.* 65. *num.* 1. *lib.* 2. ac proinde testibus aliter posteà dicentibus non creditur in præiudicium Fisci, seu partis adhærentis; quia testes non possunt mutare consilium in illorum præiudicium, qubus auctoritate Iudicis fuit ius acquisitum per *l.* 3. §. *causæ cognitio, vers. finge ff. de carbon. edict.* Salyc. *in d. l. Si quis decurio num.* 4. *&* 5. *C. de fals.* Quod sanè intelligendum est, quando auctoritate Iudicis fuerit de testificatis facta solemnis publicatio, vt vult Gloss. *in l. solam C. de testibus* per rationes deductas à Zuffio *de crim. proces. legitim. lib.* 3. *c.* 9. *num.* 22.

Nihilominùs tamen, deueniendo ad specialem ipsorum 12
responsionem, quoad primum respondendum puto, non requiri ad inquirendum contra Episcopum testes omni exceptione maiores per textum in *cap. In fidei fauorem, de hæret. in* 6. in quo conceditur, quod admitti possint testes, aliàs inhabiles à testimonio ferendo, cùm Iudex procedit via inquisitionis, vti constat ex illis verbis textus. *In negotio Inquisitionis*, ea quidem ratione, quia inquisitio est fauorabilis ex textu *in cap. Si quis Episcopus* 2. *q.* 7.

Ad 2. Negatiuè, cùm videantur falsi, ac periuri, præsu- 13
maturque fuisse corruptos, & subornatos, cùm potuerint alloqui cum parte, vt per Bald. *in l. S. vnus* §. *illud num.* 1. *ff. de pact.* Bertaz. *cons.* 156. *num.* 13. Roland. *cons.* 33. *n.* 33. *lib.* 1. Farinac. *cons.* 130. *num.* 9. Locatel. *in spect.* 5. *num.* 271. Et huiusmodi variatio cùm sit materia criminis, & sic odiosa, debet probari concludenter per alios testes, quàm per eos, qui dicunt fuisse ab Episcopo seductores, *cap. Sicut à nobis, de testib.* Felin. *in cap. Cum in tua num.* 7. *de test.* latè Cæphal. *cons.* 233. *lib.* 2. & Farinac. *cons.* 82. *num.* 10. *&* *q.* 45. *num.* 1. *& seqq.*

Ad 3. & 4. Etsi aliquando arbitrio Iudicis, spectata te- 14
stium infamium improbitate, ac varietate torqueri possint, ac debeant, vt per Pegnam *in direct. Inquis. p.* 3. *q.* 46. *com.* 113. Roy. *de hæret. p.* 2. *n.* 153. Simanch. *de Cath. instit. tit.* 64. *n.* 37. Gomez. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 16. Scacc. *de iudic. tem.* 1. *lib.* 1. *cap.* 81. *num.* 2. Sous. *in aphor. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 15. quamuis ordinariè non torquerentur, vt seruatur in Tribunali Inquisitionis Hispanicæ, & teste Riccio *p.* 2. *dec.* 208. seruatur in Curia Archiepiscopali Neapolitana per rationes adductas à Delbene *de offic. S. Inquis. p.* 2. *dub.* 198. *sect.* 5. *per tot.* Attamen censeo, procedendum potiùs esse ad vlteriora contra eosdem testes, eosque torquendum ad eruendam veritatem. Sumus enim extra casum textus *in cap. Accusatus* §. *licèt de hæret. in* 6. vt obseruat Carena *loc. cit. p.* 3. *tit.* 6. §. 7. *à num.* 60. vbi contrariam opinionem nititur conciliare; nimirùm in causa hæresis, in qua testis in prima depositione dixit vnum contra reum, in secunda dixit alterum pro reo, in quo casu, tanquam speciale in materia hæresis, standum est illi dicto, quod est contra reum *per cit. c. Accusatus*, §. *licèt*, quem locum ita exponit præ cæteris Couar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 19. vbi firmat, quod si prima testificatio esset in agnitionem, & reuelationem hæresis, ac demum secunda ei contraria culpam, & crimen negaret, omninò priori stabitur per Gloss. *in d.* §. *licèt*, Felin. *in d. cap. Cum in tua de test.* Albericum, & alios, dum asserunt esse speciale in causa hæresis; sentiunt enim, id permitti, ne crimen illud occultum omninò sit in perniciem Christianæ Religionis, & expressim id adnotauit Repertorij Inquisitorum Author. Et cùm id procedat fauore fidei, pro qua etiam ex informatiuo procedi potest, vt per Rotam *dec.* 6. *num.* 1. apud Farinac. *lib.* 2. *consil.* Atque adeò esse locum torturæ ad eruendam veritatem, & illi dicto standum, quod tortura confirmatum apparebit, arbitror cum Carena, vbi supra *d. p.* 3. *tit.* 7. §. 5. *n.* 46. cum Pegna, Zanchino, & Sousa, alijsque.

CONSVLTATIO CXXXVII.

An milites Catholici, qui deficiunt in Regiones hæreticas ad exercitum hæreticorum, & posteà à militibus Principis Catholici intercepti reducuntur ad Regiones Catholicas, & tunc quandoque confugiunt ad loca Sacra gaudeant immunitate Ecclesiastica?

1 DE hac re extat decretum S. Congregationis S. Officij sub 6. Maij 1593. tenoris sequentis: Militantes pro hæreticis contra Catholicos absoluuntur à censuris, & pœnis incursis, & iuxta facti qualitatem abiurant, recepta obligatione de non militando vlterius pro hæreticis. Si igitur debent abiurare, sunt saltem suspecti de hæresi; nam censentur hæreticorum fautores. Præcipuè si faueant, vel auxilientur in bello hæreticis, contra quos ob hæresim indictum est bellum. Et, quamuis in talibus non possit esse error in intellectu, tamen vt plurimùm solent esse eiusdem religionis, ac propterea sunt de hæresi vehementer suspecti, *cap. Excommunicamus, §. Credentes de hæret.* ibique Gloss. & Doctor Campeg. ad Zanchin. *de hæret. cap. 20. in 3. casu*, Simanch. *de Cathol. instit. tit. 15. num. 11.* & Menoch. *præsumpt. 6. n. 19.* Suspicio autem in hæresi ex speciali criminis enormitate, ac periculo aliorum semper est vehemens iuxta communiorem opinionem, ac æquiualet præsumptioni, vt per Pegnam ad Eymer. *p. 2. com. 80. col. 2.* Simanch. *tit. 50. num. 22.* Menoch. *loc. cit. num. 15. & lib. 1. q. 100.* ac Ricciul. *de iur. pers. c. 11. sub init. lib. 5.* Atqui suspecti de hæresi non gaudent immunitate Ecclesiastica, vt per Farinac. *de immun. c. 13. num. 175.* Peregrin. *eodem tit. cap. 8. num. 8.* Mar. Ital. *eodem argum. lib. 1. c. 6. §. 6. num. 59. in fin. & num. 140.* & declarauit S. Congregatio S. Officij 31. Augusti 1627. his verbis: *Hæresi suspecti, vt & ipsi hæretici possunt in Ecclesia capi, quia huiusmodi delinquentes non gaudent immunitate Ecclesiastica.* Et ita fuit scriptum Episcopo Rhegiensi, qui consuluit, an id facere potuerit Inquisitor dictæ Ciuitatis, extrahendo ab Ecclesia quendam blasphemum.

2 Itaque censeo, non gaudere, non quidem per se, sed ratione hæresis, cuius suspicionem incurrunt; quia cùm hæresis crimen exceptum sit per Constitutionem Gregorianam, & in animo consistat, & sic examen requirat, fit, quotiescunque delinquentes illius suspicionem incurrunt ob bonum publicum, & ob fauorem fidei ab Ecclesia extrahi possint, vt examini subijciantur, si non de iure, saltem de consuetudine, etiam post dictam Constitutionem Gregorianam, rationabiliter inductam, iuxtaque intentionis declarationem ad abiurationis gradum, suspicioni ex propositionibus prolatis, vel aliàs quomodolibet per eos contractæ congruentem, admittuntur. Et ita contra Gambacurtam *lib. 5. cap. 38. num. 4.* qui cùm quadam limitatione id negat, sumpta paritate ex alijs delictis exceptis, in quibus suspicio non sufficit, vt reus Ecclesiæ immunitate non gaudeat, ex communi docent Pegna ad *2. p. Direct. Inquis. schol. 9. §. qui autem*, Marius Italia *d. lib. 1. c. 5. §. 6. n. 59. & 104.* Ambros. *cap. 8. num. 10.* & Farinac. *loc. cit. eod. n. 175.* qui de inconcussa praxi S. Tribunalis testatur.

CONSVLTATIO CXXXVIII.

1 *An Clericus mandatarius S. Officii, qui gaudet priuilegio fori S. Tribunalis actiuè, & passiuè, possit in causis criminalibus non spectantibus ad S. Officium absolui à proprio Episcopo inscio dictum Clericum esse officialem S. Tribunalis?*

2 *Quatenus verè fuerit absolutus, an carcerari possit ab Inquisitore ad effectum procedendi contra ipsum pro eodem delicto, de quo tam fuit ab Episcopo absolutus?*

3 *Tandem an Episcopus procedere poterit ad censuras contra birruarios S. Officii, qui dictum Clericum carceri manciparunt, & contra Custodem carcerum, qui eum detinet, nisi dictum Clericum, vt supra, absolutum, dimittant è carceribus?*

AD 1. Posito decreto S. M. Vrbani VIII. tenoris sequentis: *Sanctissimus de voto Eminentissimorum &c. mandauit scribi omnibus Inquisitoribus, vt in causis familiarium, & Officialium S. Officij, ad illud tamen non spectantibus, tam ciuilibus, quàm criminalibus, actiuè, & passiuè, non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Iudicibus competentibus, & ordinarijs relinquant, sed solùm incumbant causis competentibus ad S. Fidem, aut ab ea dependentibus iuxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, excepta tamen cognitione causarum Officialium, & familiarium, qui aliquo modo delinquunt in officio sibi commisso. Et casu quo habeant aliquid releuans in contrarium, certiorent vnà cum rationibus, vt considerari possint*, 1631. posito, inquam, hoc decreto à nobis pluries relato, videtur affirmatiuè respondendum. Quia crimina ab hoc mandatario commissa secundum se non continent hæresim, nec suspicionem hæresis, neque vllo modo concernunt fidem; facultas autem Inquisitorum de iure est tantùm ad inquirendum contra hæresim, *cap. Accusatus, §. Sanè, de hæret. in 6.* Vnde non possunt de iure communi procedere, nisi in delictis, quæ sapiunt hæresim, vt statuitur in eodem *§. Sanè*. 1

Quoniam verò supradictum decretum ex varijs, ac vrgentissimis rationibus non fuit executioni demandatum, ideò attendendam alij censent cuiuslibet loci consuetudinem, vt per Carenam *de Offic. S. Inquis. p. 1. tit. 14. §. 5. n. 21.* At ego puto negatiuè respondendum. Tum ex generali ferè consuetudine. Tum quia Inquisitores, & Episcopi quoad priuilegia æquiparantur, nec minora priuilegia reperiuntur Inquisitoribus concessa, quàm Episcopis, vt per Gratian. *discept. 340. num. 35. & discept. 341. numer. 11. tom. 2.* Royas *de hæret. p. 2. num. 409.* Carleual. *de for. compet. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 6. sect. 6. num. 508. & seqq.* Episcopi autem cognoscunt causas suorum familiarium, etiam in delictis communibus, commissis extra eorum officium, vt probaui *tom. 1. consult. 81. n. 7.* Neque suffragatur ignorantia; quia illa non tribuit iurisdictionem, sed tantùm excusat à pœnis, quas quisque incurrit, vsurpando aliquam iurisdictionem. 2

Ad 2. Consentaneè ad dicta respondeo affirmatiuè; quia subijcitur iurisdictioni Inquisitoris, qui est Iudex competens suorum familiarium etiam quoad delicta ab hæresi diuersa, non quidem vt sentit Pontius *de matrim. lib. 5. c. 12. n. 15. & seqq.* per iurisdictionem, quæ in sui origine, & conseruatione sit secularis, sed vti censet Narbona *tom. 2. in 3. p. recopil. lib. 4. tit. 1. leg. 20. glos. 22.* per iurisdictionem Ecclesiasticam, quia sicut aduertunt Farinac. *de hæres. q. 128. num. 9.* Zanard. *in direct. confess. p. 2. precept. 1. c. 6. q. 31.* Gras. *de effect. Cler. eff. 1. num. 130.* Macerat. *lib. 3. resol. 14. num. 1.* ex priuilegio Ioannis XXII. Inquisitores habere possunt familiam armatam, appellatione cuius veniunt Notarij, Actuarij, Scribæ, Commissarij, Procuratores, Custodes carcerum, Mandatarij, Satellites, & alij huiusmodi, vt subdunt ijdem Doctores, & consequenter dicendum, quod Inquisitorum iurisdictio in ipsorum familiam sit Ecclesiastica, qualis est iurisdictio Episcoporum in ipsorum familiares, qui fori priuilegio gaudent. Sicque Inquisitores iurisdictionem habent, respectu suorum familiarium, & officialium priuatiuè, non solùm in causis fidei, in quo conueniunt Doctores, sed etiam in causis criminalibus, ita vt alij Iudices non possint se ingerere in illis iudicandis; solùm verò poterunt capere delinquentes, at illos captos tenentur remittere Inquisitoribus, vt per Simanch. *de cathol. instit. tit. 41. rubr. de ministr. n. 19. & seqq.* Paramum *de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 6. n. 27.* Royas *singul. 101.* & Farin. *q. 186.* tametsi quædam crimina Doctores citati excipiant apud Delbene de *Imm. c. 4 dub. 14. n. 13.* sed an rectè, alibi dicetur.

Ad 3. Etiam negatiuè. Sequitur ex dictis; quia cùm censuræ sint actus iurisdictionis, non possunt valere, nisi habeant fundamentum in iurisdictione, *c. 1. §. neque, de for. comp.* Episcopus autem nullam habet iurisdictionem circa exemptos familiares S. Officij, atque adeò non potest circa ipsos exercere actus iurisdictionis, & si exerceat, nulli sunt defectu iurisdictionis, qui est defectus omnium maximus quoad annullationem actus, vt tradunt Curt. Pariſ. Menoch. & alij, quos sequitur Vant. *de nullit. tit. de nullit. defect. iurisd. n. 2. & seqq.* 3 4

CON-

CONSVLTATIO CXXXIX.

An, & quatenus Iudæi sint, vel esse possint Christianorum serui.

1 IVdæorum appellatione hìc intelligimus, non populum Dei peculiarem, qui eadem nobiscum fide salutem æternam quæsiuit, & adeptus est *Act.* 15. *n.* 11. *Roman.* 4. sed Iudæos recentiores, qui Iesum Christum promissum Mundo Messiam sua malitia crucifixerunt, etiamnum reiiciunt, & contra fidem catholicam detestabilia in dies committunt.

2 De his in præsentiarum, & in *tit. C. de Iudæis, & Cœlicol.* agitur, & quæritur, an ne Christianorum serui sint, aut esse possint?

3 Et quod non sint, & consequenter antiqua seruitutis iura in eis non procedant, pro ratione dubitandi facit primò, quia sibi, non christianis acquirunt, rerum dominia possident, & de bonis suis testari possunt, Danth. *de testam. sub rubr. qui testam. fac. poss.* Res Christianorum præscribunt, Glos. *in cap. Porrò* 16. *q.* 3. Natt. *tom.* 2. *cons.* 434. *num.* 4. *& tom.* 3. *cons.* 620. *num.* 7. In actibus humanis cum Christianis participant, Bald. *in l. Spadonem* §. *iam autem ff. de excus. tut.* Cum Christianis commercia liberè exercent, *arg. cap. miserabilem, cap. quanto magis de vsur.* Pro Christianis fideiubendo obligantur, docente Heringo *in tr. de fideiussor. cap.* 8. *à num.* 16. Societatem licitè ineunt, Nicol. Mozz. *de societ. sub rubr. de person. quæ societ. nu.* 21. Neque aliquis Christianorum, excepto Præside Prouinciæ, rerum suarum pretia eis constituere potest, *l. nemo* 9. *C. de Iudæis, & Cœlic.* Quinimò, nè Christiani religionis authoritate abusi, Iudæis quiete degentibus bona sua mobilia diripiant, sub pœna dupli est prohibitum *in l. Christianis C. de pagan. & sacrif.* Qui verò immobilia Iudæorum bona occupant, constitutione *l. Si quis in tantum, C. vndè vi*, tenentur. Ita declarat Menoch. *de recup. poss. remed.* 9. *num.* 335.

4 Secundò, quod Iudæi non sint Christianorum serui, vrget, quia solemni more in iudiciis agunt, & actiones excipiunt, *l. Iudæi* §. *C. de Iudæ.* Roland. à Val. *cons.* 25. *num.* 25. *vol.* 3. Arbitratores, seu amicabiles compositores, etiam inter Christianos esse possunt, *d. l. Iudæi*, Bartol. *vol.* 2. *cons.* 17. *per tot.* Et in quibus casibus pater christianus pro filio suo christiano, in illis etiam pater Iudæus pro filio suo Iudæo in iudicio comparere, & eum contra christianum in causa capitali defendere potest, Cæpol. *cons. crim.* 75. *per tot.*

5 Tertiò Iudæi Christianorum serui non sunt, quia iustas inuicem contrahunt nuptias, vndè liberos in sua patria potestate habent, *cap. fin.* vbi Panorm. *num.* 3. *de conuers. in fid.* ceu multis docet Vrsill. ad Afflict. *dec.* 131. Ascan. Clement. *in tr. de patr. potest. in* 7. *eff. num.* 6. & nos alibi, & constante matrimonio sibi inuicem donare non possunt, Lup. de Palac. Rubr. *ad rubr. tit. de donat. inter vir. & vx.* §. 35.

6 Quartò serui non sunt, quia Iudæi tanquam ciues Romani sunt iuris Romani participes. Vuener. in suis *obseruat. verb. Iudæus*, & de corpore, & populo ciuitatis esse intelliguntur, & statutis Ciuitatis, vbi degunt, ligantur, *d. l. Iudæi* 8. *d. l. Christianis*, Bald. *in cap.* 1. *de form. fidel.* Alex. *cons.* 13. *numer.* 10. *& seqq. vol.* 7. latè Blanc. *de compromis. q.* 3. *num.* 47. & concessum, aut prohibitum populo, vel vniuersitati, etiam Iudæis, ibi habitantibus, tanquam parti populi concessum, aut prohibitum censetur, Alex. *vol.* 5. *cons.* 75. Surd. & alii ab ipso citati *in tr. de alim. tit.* 2. *q.* 15. *à num.* 71. Quia, vt dictum, Iudæi populi pars sunt, *arg. Nouel.* 80. *in princ.* ibi: *Ciuitas nostra populosa est turbis diuersorum hominum.* Quæ ergo circa alios populares, eadem etiam, ne iudicium claudicet contra text. *in l. fin. C. de fruct. & lit. expens.* circa Iudæos debet seruari æquitas, infert Natt. *tom.* 3. *cons.* 620. *num.* 17. & 18.

7 Hinc est, vt saluo conductu ciuibus concesso, idem etiam Iudæis ibidem habitantibus datus esse censeatur, Menoch. *loc. cit. num.* 291. Mascard. *de probat. concl.* 495. Roland. à Vall. *vol.* 2. *cons.* 35. *num.* 33. Nec merces Iudæorum, qui per mare negotiantur, occupari possint. Nam quatenus Iudæi sunt pacifici, & Christianis Principibus subditi, hostes Imperii propriè; eoque modo, vt sunt Turcæ, & Saraceni, qui Christianos persequuntur, & ex vrbibus, & propriis pellunt sedibus, dici non possunt, sed vt textus ait in *can. dispar.* 23. *q.* 8. *dispar. est. Iudæorum, & Saracenorum causa*, & non illi, sed hi sub exceptione dispositionis *l. naugia in v. nisi talia sint naugia, quæ piraticam exerceant prauitatem, aut sint nobis, siue Christiano nomini inimica & c. C. de furt. & c. si de rebus* 23. *q.* 7. continentur, Petr. Santerna *in tr. de assecur. & sponsion. mercat. p.* 5. *à numer.* 15. Alex. *vol.* 7. *cons.* 130. *per tot.* Hæc, & si quæ sunt alia Iudæos ciues Romanos, non verò seruos esse, satis euincunt, idque ex stylo, & de consuetudine Germaniæ non habet dubium, si credimus Mynsing. *lib.* 5. *obs.* 6.

Sed contra, & quod Iudæi in Imperio Romano, & alibi viuentes, Cæsaris, & Principum, in quorum territoriis habitant, serui sint, tenent Abb. & Butr. *in cap. Iudæi num.* 2. *de testib.* Felin. *in cap. Iudæi* 2. *num.* 6. *de Iudæ.* Cagnol. *ad l. quod attinet* 32. *num.* 3. *& ad l. qui inseruit* 161. *num.* 3. *ff. de reg. iur.* Afflict. *d. decis.* 151. *num.* 4. Zasius ad *l. iuris nulla num.* 21. *ff. de legib. & in tr. de Iudæis q.* 1. *in* 6. *rat. decid.* Alberic. *ad rubr. C. de Iudæ.* quorum sententiam eò libentiùs sequimur; quia *in cap. Et si Iudæos, de Iudæ.* expressè dicitur, quod propria culpa Iudæos perpetuæ Christianorum seruituti submiserit, & mors Christi eos seruos fecit. Vnde etiam, ac quia vbique seruire sunt parati pro sola humanitate, & ex mera pietate, gratia, & commiseratione, à Christianis dicunt foueri *in d. cap. Iudæi* 21. *de testib. & in d. cap. & si Iudæos, de Iud. & d. can. dispar.* 8

Quòd verò in quibusdam priuilegiis Imperatorum appellentur Cæsareæ Maiestatis cubicularii, fit, non quasi honorabili cubiculariorum munus in aula Imperatoris sustineant, sed quia Imperatori, & statibus Imperii Iudæos tanquam publicos vsurarios, & seruos in bellica expeditione, aliisque necessitatibus pecuniam vbiuis colligere, & Cameræ Imperatoris, & Statuum Imperii inferre oporteat, vt per Chitzel. *in discurs. de regal. habend. Iudæor. in resp. ad* 6. *dubit. ration.* 9

Verùm quod Iudæi Christianorum serui dicuntur, declaratur ex præmissis procedere, vt sint serui Principum, & aliorum, sub quibus habitant, Magistratuum, non etiam omnium aliorum. Et illorum Principum serui sunt, non quod propriè sint tales, & seruitutis vocabulum strictè, eoque modo, vt in iure ciuili per omnia in eos quadret. Sed quod in quibusdam cum seruis conueniant, & haud secus à Christianis, ac olim serui à dominis supprimantur, & deterioris, & humilioris conditionis, quàm Christiani, esse, nec in *d. q.* 1. *de Iudæ.* per textum, quem tanquam singularem ad hoc ponderat in *l. fin.* §. *fin.* vbi de Iudæo, qui ad honores, & dignitates irrepserit, disponitur, vt ceu antea extremæ conditionis habeatur, & si honorariam illicitè promeruerit dignitatem, *C. de Iudæ.* iuncta *l. In seruorum* 10. *ff. de pœn.* ex qua lege seruos extremæ conditionis esse, liquet, Vrsill. *in annotat. ad decis.* 151. *numer.* 1. Natt. *cons.* 434. *numer.* 3. & 4. Propriè autem Iudæos Principum Christianorum seruos non esse, innuit Pontifex in *cap. Etsi Iudæos*, in verbo *Tanquam* extra *de Iudæ.* & probat Felin. *cons.* 30. *num.* 14. qui si veri essent serui, sequeretur, quod non sibi, sed Dominis contrahendo acquirerent contra notata supra. 10

Quod si quæratur in quibus prædicta suppressio consistat? Respondeo primò, quod huius suppressionis intuitu Iudæi habitus diuersitate, quæ eos à Christianis distinguat, vti *cap. In nonnullis extr. de Iudæ.* & flauum annulum vestibus impressum in ciuitatibus, & locis aliis, vbi habitant, portare cogantur. Quod ita non ad recolendam memoriam, & obseruationem legum Mosaicarum, quæ causa, quare Deus flaui coloris habitum Iudæis iniunxerit, exprimitur *Num.* 15. *v.* 37. Deuteron. 33. *v.* 12. sed in subiectionis vilitatis, & à qua vnà cum meretricibus, & carnificibus laborant infamiæ notam Christianis Principibus circa Iudæos placuit. Idem de meretricibus, nempè quod habitus diuersitate, qua à personis honestis discernantur, vti debeant, iniungitur in *l. Mimæ* 4. *C. de Episcop. aud.* & Carnificibus per Schoreiduuin. sub. *tit. de hæredit. ab intest. in princ. num.* 12. Sunt namque Iudæi 11

vsura-

vsurarij publici, quos ipso iure infames existere, docet textus *in cap. porro* 3. *qu.*7. & in *l. improbum fœnus*, vbi Glos. & Bald. *C. de his, qui not. infam.* & in Iudæis, quod sint infames, sentiunt Mascardus *concl.*945. *num.*21. & Vantius *de nullit. ex def. iurisd. deleg. n.*48. Hæc infamiæ causa in Iudæis operatur, vt ad aliquas dignitates, præterquam ad eas, quas ipsi inter se habent, veluti est Decurionatus, siue vt vocant, Factoratus, ad quem alios ex se eligere, & promouere possunt, quod quoad ipsos est dignitas secundùm textum, quem in hoc sensu accipio *in l. generaliter* 3. §. *fin.* vbi Gothofr. *ff. de Decur.* non admittantur.

12 Cuius consectarium est, quandoquidem Doctoratus est dignitas, *cap. Quanto extr. de magistr.* vbi Felin. *in rubr.* Chassan. *Catal. glor. mund. par.*8. *consid.*10. 11. *&* 12. Iudæos nec Doctores in aliqua facultate creari, Bartol. *in l. fin. C. de Iudæ. & in l. omnes C. de Decur. lib.*10. *& in l. vn. num.*10. *&* 12. *C. de nou. Cod. fac.* Zabarel. *in cap. Iudæi num.*3. *extr. de testib.* Sebast. Medic. *de legib. & statut. p.*4. *q.*17. *num.*7. Ferret. *de iust. & iniust. bel. num.*104. dicens, hanc communem omnium esse Doctorum sententiam, & nos alibi, nec Aduocatos, *argum. l. fin. C. de postul.* nec in Principis seruitio esse posse, aut debere; quia omnes, qui in Principis seruitio existunt, dignitatem habent adeò, vt & Principis æquam dignitatem habere asserat Zasius *in pr. num.*11. *ff. de iust. & iur.* Bonacos. *de seru. & famul. q.*29. Barbat. *in tract. de præstant. Cardinal. q.*1. *col.*2. Cassan. *loc. cit. p.*6. *consid.*28. *& p.*8. *consid.*19. & facit *l. vn.* vbi immunitate dignos esse dicitur, quos Imperatoris comitatus illustrat, *C. Præpos. labor.* & Rip. *lib.*2. *resp. cap.*26. *num.*5. ad barbitonsorem Delphini infert, quærens, an cùm eius adhæreat lateri, nobilis efficiatur, de quo vide Menoch. *de arbitr. quæst. cas.*68. *nu.* 37. *& seqq.*

13 Secundò. Prædictæ suppressionis intuitu Iudæi non tam quod sint infames, quàm etiam ne Christianos incommodandi, & iniurias inferendi ansam habeant, ad instar seruorum publicis officijs sub sacrilegij pœna præfici non possunt, aut debent, *cap. Cum sit, cap. & speciali extr. de Iudæ.* iuncto *can. Constituit* 17. *q.*4. qua de re nos etiam alibi plenè. Hinc Iudæi inter Christianos nec officiales, *l. Manichæi, C. de hæret.* Ferret. *d. tr. num.*103. Martha *de iurisdict. p.*1. *cap.*24. *num.*20. Bartol. & Doctores *in rubr. de iustit. & iur.* Vantius *d. loc. num.*49. *& seqq.* per textum *in cap. Venerabilem*, ibi, *hæreticum, vel paganum eligere*, extra de *elect.* Nec arbitri esse, Borrel. *de compromis. §.*2. *glos.*4. *num.*105. *& seqq.* & Blanch. *eod. tract. qu.*2. *num.*20. *argum. l. Pedius* §.1. *ff. de arbitr.* & nec gabellarum à Christianis exigendarum munere fungi, *cap. pen. extr. de Iudæ.* Ferret. *de gabel. & publican. num.*268. Nec Notarij esse possunt. Non quasi Notarius sit dignitas, cuius tamen contrarium contra Glos. *in l. Vniuersos C. de decur. lib.*10. deducit ibidem Lucas de Penna, & cur Decurio in lege, modò citata, prohibeatur esse tabellio, rationem esse docet, non vtilitatem officij, sed ne Notariatus negotijs priuatis implicitus à publicis abstrahatur per *l. Curiales, qui C. de extract. tribut.* sed quia Notariatus est officium publicum, à cuius administratione Iudæi exemplo seruorum *l. generali* 3. *C. de tabular. lib.*10. procul arcendi sunt, Iason. *in rubric. ad tit. ff. de iust. & iur. num.*5.

14 Insuper ne Iudæi pupillos Christianos ferali sua secta, vbi ab Imperatore Constantino vocatur *in l.* 3. *C. de Iudæ.* imbuant, tutores eorum esse non possunt, & si inter se possint, Zasius *d. loc. num.*8. Hartman. *miscel. iur. ciuil. cap.* 1. *obser.*15. & latiùs alijs Hunnius *vol. poster. disput.* Treutler 8. *q.*26. vbi iuris rationibus hac sententia stabilita, *l. Spadonem* §. *neque librarios vers. iam autem ff. de excus. tut.* per posteriores leges Codicis, & Pontificias Sanctiones, nempè *l. fin. & tot. tit. C. de Iudæ. c. nullus* 28. *qu.*1. *c. Iudæi* 10. *cum seqq.* 28. *q.*2. in quibus locis Iudæis omnis couuersatio cum Christianis interdicitur, correctam esse, sentit post Paulum Montanum, qui, aliquot ad *d.* §. *neque librarios*, datis solutionibus in eandem tandem declinat sententiam in *tr. de iur. tutor. & curat. cap.*4. *à num.*32. *vsque ad fin.* Dissentit Paris. *ad rubr. ff. de oper. nou. nunc. à num.*23.

15 Tantò minùs autem Iudæi inter se Regem habere debent, Zasius *d. loc. num.*5. Siquidem Sceptrum, & omne dominium de Iudæis per Vespasianum, & Titum Imperatores, tanquam diuinæ voluntatis executores, quadraginta annis post passionem Domini est sublatum, Ioseph. *lib.*20. *antiquit. cap.*5. Mart. *de iurisd. p.*1. *cap.*4. *num.*34. *& seqq. & ead. p.*1. *cap.*24. *num.*19. Adeòque rectè quidam Iudæus, nomine Iodocus, qui se Regem de germine Iudæ scripserat, fiscali in duas marcas puri auri à Camera Imperiali damnatus est, referente Thoma Michaele *de iurisd. concl.*48. Ratio sententiæ latæ hæc esse potuit, quod titulus illæ sit inusitatus, elatum, & seditiosum animum arguens, & nomen Regis requirat publicum officium, cuius cùm Iudæi sint incapaces, reus à dolo excusari non potuerit; pœna igitur extraordinaria puniendus fuerit iuxta *l.*1. *ff. de extraord. crim. l. falsi nomine, ff. de falsar.* non attento, quod probauerit etiam alios Iudæos sic scripsisse, quia non spectandum quid fiat, sed quid fieri debeat, *l. sed licèt* 12. *ff. de offic. Præsid.*

Tertiò huius suppressionis ratione Iudæis, tum vt per 16
operis effectum recognoscant se ab eo, in cuius mortem nequiter coniurarunt, reprobatos, atque seruos illorum esse, quos mors Christi liberos fecit *d. cap. Etsi Iudæos*; tum etiam ne per assiduam familiaritatem simplicium animos ad suam superstitionem perducant, *cap. ad hæc de Iudæ.* Christianæ ancillæ in Sabbatho suo, nulla obstante consuetudine in contrarium, vt per Mindan. *de interdict. tit.* 1. *numer.* 32. *cum trib. seqq.* seruire prohibentur *in cap. Iudæi, eod.* Et Iudæi seruos Christianos, sibi seruiendi causa nec separatim *l.*1. *C. ne Christiani mancip. cap. multarum, & cap. fin. extr. de Iudæ.* de quo Menoch. *d. loc. numer.*284. *& seqq.* Bonacos. *in tr. de seru. & famul. quæst.*134. nec vna cum fundo, cui sunt adscripti, sibi comparare, Surd. *de alim. tit.*9. *priuil.*89. *in princ.* & nec cibum cum Christianis capere, nec cum illis habitare, nec medicamenta illis suppeditare debent, *cap. nullus eorum cum cap. seqq.* 28. *quæst.*1. Royzius *decis. Lituan.* 5. *numer.* 32. dicens, prudenter, & sanctè hoc institutum esse, sed malè seruari, de quo & nos alibi in edicto contra Iudæos.

Quartò huius suppressionis intuitu Iudæis aliqua certa 17
sedes nusquam terrarum relinquitur, sed iuxta vaticinium Psalmi 109. *num.*10. & Psalmi 59. *num.*12. ibi: *disperge eos in virtute tua*, ex mera gratia, & indulgentia tetras Principum Christianorum incolunt, Cæphal. *cons.*549. *num.*63. *lib.*4. Vnde etiam quoties Christianis ex Iudæorum cohabitatione imminet scandalum, aut periculum, omninò expelli, bonis spoliari, alijsque pœnis pro qualitate delicti plecti possunt, *l.*11. *in fin. l.*14. *in fin. l.*6. *&* 18. *C. de Iudæ.* vt præ aliis egregiè docuit Iacob. de S. Georgio *in v. Carolus Dux vers. vltimo quæro in tract. de feud.* Iason *in l. Cum seruus* 39. §. *constat numer.*29. *ff. de legat.*1. & consultiùs respondit Bald. *lib.*2. *cons.*266. per textum ad hoc notabilem *in l. quicunque*, ibi: *Procul ab ea vrbe, quam conturbauerit, centum millibus vitam agat, C. de Episcop. & Cler. & d. cap. In nonnullis in fin. extr. de Iudæ.* ibi: *Præcipimus præsumptores huiusmodi per Principes seculares condignæ animaduersionis adiectione compesci, ne Crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare præsumant.*

Quintò, ac denique Iudæis in suppressionis suæ si- 18
gnum nullibi locorum prædia possidere licet, Zasius *ad d. q.*1. *in* 6. *decid. rat.* & in *respons. ad* 1. *contr.* vbi ita scribit: *Iudæos non esse seruos, habere enim possessiones, præscribere contra nos &c. nihil obstat. Talia enim ex pietate eis permittuntur, vt quasi in modum peculij potius, quàm iure proprietatis possideant.* Nec aliquid eis legari potest, *l.*1. *C. de Iudæis*, de quo vide Ricciul. *de iur. person.*

Quibus ita positis, quæ ab initio in contrarium sunt 19
adducta, non obstant. Quatenus enim Iudæi iuris Romani sint particeps, & quatenus legitimas personas standi in iudiciis Christianorum habeant, vide Ricciullum *loc. cit.* Quod autem de bonis suis moribundis testari valeant, nemini hoc mirum videri debet, quia & periurum, Ioan. Andr. *in cap. Quod semel num.*9. *de reg. iur. in* 6. & infames alios testari posse inter omnes conuenit, dicit Duaren. *sub rubr. Qui testamentum fac. pos. vers. nunc videndum prope fin.*

Quod verò Iudæi templa, & Synagogas, *l.*3. *l. pennl. &* 20
vlt.

vlt. C. de Iudæ. Bald. *p.3. conſ.266.* vbi caſus, in quibus Iudæi tolerantur, enarrat, & quid ſit Synagoga, explicat, nimirùm locum publicum, in quo Iudæi ad ſuas cæremonias celebrandas congregantur, commercia, *l. nemo, C. eod.* Collegia *l.3. §. ff. de Decur.* & pleraque alia cum ciuibus Romanis habent commercia, & ſub pace publica cum bonis ſuis actiuè, & paſſiuè continentur, *l. nullus, C. de Iudæ.* quam pacem Iudæis Ioſephum à Veſpaſiano, quod Titum filium illius à paralyſi curauerit, acquiſiuiſſe aliqui narrant. Hæc, & ſimilia alia Iudæos à nota ſeruili, qua laborant, ſimiliter non eximunt. Siquidem quoties Chriſtianus Magiſtratus Iudæos tolerat, etiam prædicta, & omnia iura alia, ſine quibus Iudæi viuere non poſſunt, ex gratia ſimul eis concedat, habet neceſſe, *arg. leg.2. de iuriſd.* ita tamen, & ſub hac ſemper ſubintellecta conditione, vt Iudæi immunitate ſibi conceſſa vtantur, quo vſque eadem non abutuntur, *l. Iudæos, C. de Iud.* ſecus ſi ſit propter abuſum, priuilegijs conceſſis in pœnam priuari debent, ſicut & hic ipſe abuſus in cauſa eſt, vt priuilegia, quæ circa commercia iuris ciuilis, & canonici indulta habuerunt, inueterata quadam omnium gentium conſuetudine amiſerint, vt per Vueſembec. *in C.d. tit. n.3.* id, quod præter *quanto amplius extr. de vſur.* ordinationes locorum paſſim oſtendunt.

21 Nullibi enim Iudæis cum Chriſtianis eſt libera contrahendi poteſtas; & nullibi ferè immobilia poſſidendi facultas, certaque ſedes iuxta prophetiam Moyſis Deuter. 28. *num.64. & ſeqq.* eis competit. Sed ad præcauendas Iudæorum fraudes modus aliquis certus, certæque leges peculiares, cum quibus ſcilicet perſonis, ſuper quibus rebus, & qualiter eis contrahere liceat, vel non liceat, de ſtatutis locorum præſcribitur, quas leges etiam Iudæi ſtrictè, & ad vnguem in contrahendo obſeruare tenentur.

22 Poſſunt quidem Iudæi arbitratores eſſe, quia nec deportati, *l. cum pater 77. §. hæreditatem 4. ff. de leg.2. l. ex facto 17. §. Si quis 6. ff. ad S.C. Trebel.* nec quiuis alii infames arbitratores eſſe vetantur, *l. Pedius ff. de recept. arbitr.*

23 Denique quatenus Iudæi ſub ſtatutis Chriſtianorum comprehendantur, hoc Rolandus à Valle *d. conſ.35. à num.* 37. procedere declarat, ſaltem in ſtatutis illis, quæ loquuntur in materia proportionabili, ac tali, quæ ita congruit Iudæis, ſicut & Chriſtianis. Hoc ſolo caſu diſpoſitum in Chriſtiano loco habet in Iudæo, hocque reſpectu Iudæi, qui ex ſingulari ſtatuto vnà cum Bononienſibus, quos Menochius à Pontifice Maximo anno Chriſti 1464. Ciuitatis priuilegio donatos eſſe, refert *arb. quæſt. caſ.* 290. ciues facti non ſunt, de populo ciuitatis eſſe cenſentur, & nonniſi commerciorum, publicæ tutelæ, ſalui conductus, & aliorum, ſiquæ cum ciuibus communia habent intuitu, abuſiuè ciues dicuntur. Cùm enim Iudæi ſubditi ſint, non peregrini, vtique in loco domicilij aliquis eis in Republica ordo dandus eſt ad exemplum ſeruorum, quibus apud Romanos infimum in Ciuitate ordinem euitandæ confuſionis cauſa datum fuiſſe referunt hiſtorici. Regulariter igitur Iudæi ciues non ſunt, nec quicquam iuris habent, quod ad ciues pertineat, Zaſius *ad d. loc. n.21.*

24 Sed obijcies. Si Iudæi eſſent in Chriſtianorum poteſtate, tum vtique liberos ſuos ſub patria ſua poteſtate habere non poſſent. Siquidem notum, vt qui ſub aliena eſt poteſtate, alium ſub ſua poteſtate habere non poſſet, *l. ibi. ff. de reg. iur. l. ſi euenier ff. de adult.*

25 Reſpondetur, axioma illud, quod qui ſub aliena eſt poteſtate, alium ſub ſua poteſtate habere non poſſit, procedere in poteſtate, quæ eſt eiuſdem qualitatis, aliud in ea, quæ eſt ſupra ſe, & ſic ſeparata à poteſtate ea, in qua eſt ipſe, qui poſſidetur. Hinc enim, verbi cauſa, filius familias poteſt eſſe tutor, & qui parens efficitur monachus, licèt ſit ſub poteſtate Abbatis, liberos ſub ſua poteſtate retinet, *cap. Si religioſus de elect. in 6. c. non dicatis 12. quæſt.1.* Felin. *d. conſ.30. num.13.* Pari modo Iudæus, quamuis ſit ſub poteſtate Chriſtianorum, liberos ſub patria ſua poteſtate habere poteſt, Cagnol. *ead. d. leg.161. num.2. & 3.* prout ſane habet ex ſententia Gloſſ. *in cap. Iudæorum 28. quæſt.1.* Panormit. *in cap.2.* per illum textum *extr. de conuerſ. infid.* Imol. *in l. multum intereſt, ff. de verb. oblig. & vol.6. conſil.99. numer.6.* Felin. *in d. cap. Iudæi 2. numer.6. extr. de Iud.* Hippol. de Marſil. *ſingul.540.* Aſcan. Clem. *de patr. poteſt. cap.6. eff.7. num.6.* aliique, qui reiecta Archidiaconi *in c. qui ſincera d.45.* diſſentientis opinione, concludunt, Iudæos quantum ad patriam poteſtatem iure Romanorum vti per textum *in cap. vlt.* ibi: *Cum autem filius in patris poteſtate conſiſtat &c. extr. de conuerſ. infid. & c. Ius Quiritum d.1.*

Vnde Baldus, quod eſt de filijs familias ciuium Romanorum *in l. filius famil. ff. de his, qui teſtam. fac. poſ. & in pr. inſtit. quib. non eſt permiſ. teſt. fac.* diſpoſitum, eos ſcilicet teſtari non poſſe, hoc ipſum ad filios familias Iudæorum extendendum eſſe, infert in *l. item in poteſtate, ff. de his, qui ſunt ſui, vel al. iur.* & Alex. *vol.3. conſ.3.* vult, quod vt Romanorum, ita & Iudæorum filij ſint ſui parentibus ſuis. Quod tamen, vt notanter declarat Aſcan. Clem. *d. loc.* verum, quatenus & pater, & filius ſunt Iudæi, non etiam cum filius eſt effectus Chriſtianus. Is enim per conuerſionem ad Chriſtianiſmum in his, quæ in ipſius patris commodum tendunt, in patria poteſtate eſſe deſinit, *arg. cap.2. in fin. de hæret. in 6.* Atque hinc eſt, vt pater Iudæus filio baptizato pupillariter ſubſtituere non poſſit, tametſi liberos orthodoxos hæredes inſtituere, & ſeparatos à ſe alimentare, & dotare cogatur, *arg. l. cognouimus 19.* vbi Salicet. *C. de hæret. Nouel.115. cap.3. §.14. iuncto cap. plerique de conſecrat. d.4.* Aſcan. Clem. *d. loc. num.6. & 7.* vbi an è conuerſo filij Iudæi è patris ad Chriſtianiſmum conuerſi patria poteſtate liberentur, quærit, & liberari negat. Quod adde notata per Vrſill. ad Afflict. *deciſ.151. num.8.* & Ricciullum *de iur. perſon. lib. de Iudæis.* 26

Quid verò cenſendum ſit de deſcendentibus à Chriſtianis nouis, captis à triremibus Religionis Hieroſolymitanæ? Cenſeo eſſe dimittendos; quia ſi chriſtianè viuunt, & non ſunt capti pugnantes contra Chriſtianos, vel pyraticam exercentes, non poſſunt retineri, tanquam ſerui. 27

Quid etiam cenſendum ſit de Apoſtatis captis à triremibus Religionis Hieroſolymitanæ, vel ab alijs Chriſtianis ſuper nauibus Infidelium pyraticam exercentium, & pugnantium contra Chriſtianos, an ſcilicet remaneant captiui eorum, qui illos capiunt? Cenſeo remanere mancipia. Debet tamen conſici proceſſus ſuper apoſtaſia, & apoſtatas, vel reconciliare Eccleſiæ, ſi ad pœnitentiam reducantur, iniunctis de iure iniungendis, vel tradere Curiæ ſeculari, ſi pertinaces exiſtant, nec eos conſignare ſuis Dominis, niſi habita cautione de illos non manumittendo, ſaltem inconſulta Sede Apoſtolica. 28

CONSVLTATIO CXLI.

An plures teſtes ſingulares ſingularitate adminiculatiua, non habentes, ſeu habentes exceptiones correitatis, vel alias legales, probent? Vel quem gradum probationis faciant in materia hæreſis, vel apoſtaſiæ, ſi prædicti teſtes non fuerint repetiti, vel repetiti, reo non citato, vel ſi citato, denegata eidem facultate dandi interrogatoria, etiamſi in eo Tribunali extet conſuetudo non repetendi teſtes?

REſpondeo, teſtes huiuſmodi probare, non tamen plenè, ſed tantùm ſemiplenè, aut aliquid ampliùs ſemiplenè, vt notant Caual. *in l. admonendi n.86. n.92. ff. de iureiur.* Gabriel. *tit. de teſtib. lib.1. concl.1. numer.5.* qui alios citat, Monticel. *in repert. teſt. rubrica ſingulares teſtes*, Conrad. *in pract. §.2. de offic. Præt. in cauſ. ciuil. tit. de teſtib.* Petra *de fideic. q.12. n.507. & ſeqq.* Emman. Suar. *in theſ. recept. litt. T. n.156.* & Doctores, quos refert, ac ſebi adduximus. 1

Præcipuè, quia ſunt participes criminis, qui licèt admittantur in crimine hæreſis per textum *in cap. In fidei fauorem, de hæret. in 6.* non tamen ſunt integri, & propterea ad condemnandum non ſufficiunt, Aretin. *in cap. fin. de teſtib. ad fin.* Palac. *in rubr. de hæreſ. §. vlt.* Locat. in *Iudic. Inquiſ.* 2

Inquiſ. verb. complices num. 1. Genuen. *in pr. Arch. cap.* 84. *num.* 11. Pegna 3. *p. dir. quæſt.* 64. *com.* 113. *verſ. Cæteris tamen*, Royas *ſingul.* 191. *num.* 3. & Farinac. *de hæreſ. q.* 188. *num.* 83. aliique communiter. Quia licèt fauore fidei teſtes aliàs inhabiles ad teſtificandum admittantur, admittuntur tamen vt ſemper ſubiecti falſitatis dicendæ periculo, quod cùm ſit intrinſecum, per admiſſionem purgari non poteſt. Ac præcipuè quia non ſunt repetiti, nec reus citatus, nec ipſi data facultas dandi interrogatoria, quibus veritas amplius inueſtiganda ſit, vt Pegn. *p.* 2. *direct. com.* 19. *ad text. in cap. Veritatis de dol. & contum.* Simancha, Royas, Genuenſis, Bobadilla, & Doctores communiter, quos etiam ſequitur Farinac. *d. q.* 188. *num.* 22. Quia ſi oppoſitionibus, & interrogationibus inquiſiti non ſatisfaciant teſtes, ipſorum depoſitio prius facta multum infirmatur; atque adeò depoſitiones factæ probent in iudicio, ac firmæ permaneant, debent repeti. Quod etiam annotauit Genuenſ. *d. cap.* 84. *num.* 3. referens literas S. Congregationis S. Officij, vbi non ſolùm admittit interrogatoria danda pro parte inquiſiti, ſed etiam vult ipſum citari debere ad dandum interrogatoria in repetitione teſtium, & quod ſuper dictis interrogatorijs primò ſunt interrogandi teſtes, & poſteà examinandi ſuper capitibus datis à fiſco abſque eo, quod ipſis legatur prima depoſitio. Idemque tradit Farinac. *d. qu.* 188. *numer.* 14. & affirmauit Pegna in *pract. ad Inquiſitor. lib.* 2. *cap.* 28. & meliùs *cap.* 31. Vbi amplius ponit formam interrogatoriorum pro parte inquiſiti dandorum. Quæ ſententia, teſtante ipſo Farinacio loco citato, indiſtinctè ſeruatur in Supremo Vrbis, totiuſque Chriſtianæ Reipublicæ generalis S. Inquiſitionis Tribunali, & omnes Doctores vbique locorum ſupponunt apud Caren. *de offic. S. Inquiſit. p.* 3. *tit.* 7. §. 5. *n.* 33. Vnde ſtylus contrarius reprobatur.

3 Itaque eiuſmodi teſtium probatio, ſolùm ſufficiens erit ad pœnam extraordinariam, ſecundùm quod Iudici videbitur iuxta qualitatem perſonarum, & adminiculorum concurſum.

CONSVLTATIO CXLII.

1 *An regulares proponentes in ſuis Eccleſiis populo lucrandas Indulgentias, quæ iam à Sede Apoſtolica fuerunt declaratę falſę, vel apocriphę, vel indiſcretę, poſſint ab Epiſcopo loci, in quo fuerunt propoſitę, puniri?*

2 *Et quatenus affirmatiuè, qua pœna? Cùm in dicta prohibitione nulla fuerit appoſita pœna.*

1 AD primum affirmatiuè. Deſumitur ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. §. *Si verò*, vbi contra Regulares, errores, aut ſcandala diſſeminantes in populum, etiamſi in monaſterio ſui, vel alterius ordinis prędicent, Epiſcopus procedit. Cui decreto concinit *Clem.* 1. *de priuil. & exceſ. Prælat.* & *Clem. Cupientes de pœn. cap. ad abolendam*, vbi Gloſſ. *fin. de hæret.* Neque illi per priuilegia Regularibus conceſſa derogatum eſſe, niſi in ipſis priuilegiis appareat expreſſa diſpoſitio contraria, cenſuit S. Congregatio eiuſdem Concilij. Proponens autem populo Indulgentias falſas, vel apocriphas, errores, aut ſcandala diſſeminat. Quia populus Indulgentiarum falſitate à Concionatore inductus pœnitentias ſuis peccatis debitas, vel negligit, vel tepidior redditur ad illas adimplendum, quod ſi ſcit, eſſe tanquam falſas à Sede Apoſtolica declaratas, ſcandalo illi eſt, audire Concionatorem contra declarationem Sedis Apoſtolicæ illarum falſitatem aſſerere, ac ſi ipſa Sedes in ſuis declarationibus erraret. Quare in terminis mitioribus S. Congregatio S. Officij ſub 10. Maij 1616. & ſub 24. Auguſti eiuſdem anni declarauit, Regulares, publicantes Indulgentias ſine participatione Ordinariorum, vel excedentes modum in illis publicandis, puniri ab Ordinarijs.

Quinimò puniri poſſe ab Inquiſitoribus, tanquam proferentes propoſitiones ſcandaloſas, & temerarias ex Conſtitutione Pauli Tertij apud Pegnam, tradunt Carena *p.* 2. *tit.* 16. §. 4. *n.* 15. itaut inter ipſos, ac Epiſcopos dari præuentionem, firmat Zanard. *in ſum. diuin. præcept. p.* 1. *rubr. de Inquiſ. q.* 54. Caren. *loc. cit. n.* 16. *& ſeq.* Epiſcopi quidem, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati à S. Concilio Trid. *d. c.* 2. *ſeſſ.* 5. Inquiſitores verò tanquam delegati à Paulo III. citata eius conſtitutione.

Ad 2. Ex Tridentino loco allegato poterit eis Epiſcopus 3
prædicationem interdicere. Ex prohibitione à Sede Apoſtolica emanata, cùm nulla impoſita fuerit pœna, remanet Epiſcopis arbitraria, atque adeò pro modo culpæ poterunt puniri, etiam cenſuris eccleſiaſticis. Ac tandem ex citata Conſtitutione Pauli III. poſſunt cogi ad ſe retractandum in loco, vbi id propoſuerunt pro tollendo ſcandalo, expediri in S. Officio cum correctione, ac pœnitentijs ſalutaribus, ac pœnis alijs arbitrariis pro modo ſcandali, ac temeritatis. Cuius rei extant exempla relata à Carena vbi ſupra *numer.* 22. quorundam Concionatorum, qui cùm temerè populo prædicaſſent, virtute Bullæ Cruciatæ poſſe abſoluī etiam ab hæreſi, iuſſu Inquiſitorum id publicè retractarunt, teſte Henriquez *in ſumm. lib.* 6. *cap.* 16. *numer.* 3. *in addit.*

CONSVLTATIO CXLII.

Cuinam cedant oblationes, quæ offerunt in Miſſa presbytero celebranti? Et quid de illis, quæ offeruntur nouis Sacerdotibus, dum celebrant primam Miſſam? Vbi quid in iſtis aduertendum?

REſpondeo. Non cedunt ipſi presbytero, ſed Rectori 1
Eccleſiæ, vt per Abb. *in cap. paſtoralis, de his, quæ fiunt num.* 2. vbi adducit textum *in cap. Requiſiſtis de teſt.* in quo relictum Epiſcopo ab extraneo, videtur relictum contemplatione Eccleſiæ. Ergo ſimiliter, oblationes factæ celebranti, videntur factæ intuitu Eccleſiæ. Nam oblationes faciunt Parochiani propter adminiſtrationem Sacramentorum, vt in *can. omnis Chriſtianus* cum Gloſ. *de conſecr. d.* 1. & tradit Felin *in cap. dilectus n.* 1. *de offic. ordin.* vbi etiam *n.* 2. dicit oblationes factas Capellano, ſeu Vicario deberi Rectori; Si tamen ſit Epiſcopus, qui Miſſam celebrat, tunc oblationes ſunt ipſius Epiſcopi, etiamſi celebret in Eccleſia parochiali, & ei offerantur à parochiano, vt tenet Hoſt. *in ſum. tit. de paroch.* §. *in quibus*, & Archid. *in d. can. Omnis de conſecr. d.* 1. ac ſequitur Socin. *d. libel.* 18. *nu.* 10. & Sylueſt. *v. decima n.* 3.

Oblationes verò, quæ fiunt nouis Sacerdotibus, dum 2
celebrant primam Miſſam, non quæruntur Parocho, ſed ipſiſmet Sacerdotibus ex generali vbique gentium conſuetudine iuxta ea, quæ tradit Calder. *conſ.* 15. *tit. de paroch.* & Socin. *d. libel.* 18. *n.* 10. ſtante enim conſuetudine ex veriſimili mente offerentium res cenſentur oblatæ cõtemplatione ipſius presbyteri. Vnde ſicut potuiſſent offerre ea intentione declarata, vt cederent ipſi presbytero, ita illorum intentio videtur declarari per hanc conſuetudinem, vt notat Bartol. *in l. hæredes mei* §. *cum ita ff. ad Trebel.* & *in l. iuriſiurandi*, §. *ſi liberi ff. de oper. libert.* Præpoſ. *in can. Sacroſancta num.* 3. 2. *d.* & in hac ſpecie obſeruat idem Socin. *d. libel.* 18. *n.* 3.

Circa autem huiuſmodi oblationes, quo fiunt pro Miſ- 3
ſis nouis, aduertendum eſt, quod licèt Concilium Trident. *ſeſſ.* 22. in decreto de *obſer.* & *euit. in celebr. miſſar. in* §. *atque præcipiat, vt quicquid Miſſis nouis celebrandis datur, necnon importunas, atque illiberales eleemoſynarum exactiones potiùs, quàm poſtulationes, aliaque huiuſmodi, quæ à ſimoniaca labe, vel certè à turpi quæſtu non longè abſunt, omninò locorum Ordinarij prohibeant*, non tamen prohibentur presbyteri ex S. Congregationis ſententia, à Sanctiſſimo approbata, quo minùs ſuas primas Miſſas decantent, & in illis poſt offertorium in medio altaris ad populum ſe conuertant accipiendo oblationes à ſponte offerentibus, & eleemoſynas, vt ſolent Parochi diebus feſtis. Perambulationes verò per Eccleſiam, ſimileſque extorſiones prohibentur. Sed & S. Congregatio Epiſcoporum declarauit, Sacerdoti Miſſam nouam celebranti licere oblationes accipere, modò non diſcedat ab altari, vt in Ianuen. 11. Octobris 1601. Rurſus in illis verbis, *illiberales eleemoſynarum exactiones*, S. Congregatio Concilij dixit, hoc nomine non venire conſuetudinem, quæ inoleuit, vt Parochus diebus feſtis ſolemnibus, vel non ſolemnibus poſt offertorium in medio altaris vertat ſe ad populum, & inuitando

tando ad oblationes, manipulum, vel aliud offerentibus præbeat osculandum, aliis verò Sacerdotibus simplicibus id non esse concedendum. Et iterum quærenti, an liceat parochis, extante consuetudine, in diebus festis in medio Missæ inuitare populum ad oblationes, dando singulis pacem, & ad recipiendum mulierum oblationes recedere ab altari, & ad infimum locum Ecclesiæ, vbi mulieres manent seiunctæ à maribus, accedere, stante dicta Constitutione Concilij *cap. vn. de obser. & euit. sess.22.* vbi: *quascunque importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones*, respondit consuetudinem hanc restringendam ad exemplum decreti iam facti Nonis Octobris 1573. Sed facta postmodum relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua dixit, non esse eandem rationem, seu bonam conuersionem de Missis nouis ad Missas parochorum, quibus debentur istæ oblationes, ideò permittendam huiusmodi consuetudinem, prout inoleuit. Ita testatur D. Fagnan. *in d. cap. pastoralis, de his, quæ fiunt n.41.*

Et in vna Feretrana eadem S. Congregatio Concilii declarauit, in loco, in quo extat consuetudo diebus Dominicis, & maioribus festis in medio Missæ inuitare populum ad oblationes, & illas per se ipsos Sacerdotes recipere, dando singulis offerentibus pacem, permittendum esse, quod seruetur, quod hactenus consueuit; & idem circa confessiones generales populo vulgari sermone faciendas seruandum erit. Et in Ciuitatis Castellanæ, licèt Sacerdotibus celebrantibus nouas Missas se in medio altaris vertere ad populum, & accipere oblationes, & eleemosynas ab offerentibus. Non licebit tamen hac de causa perambulare, vel circuire Ecclesiam die vltima Septembris 1574.

CONSVLTATIO CXLIII.

An Iudæus, qui blasphemias hæreticales profert in Christum, vel Beatissimam Virginem eius matrem, confugiens ad Ecclesiam gaudeat illius immunitate? Vbi effata de blasphemis, & blasphemijs.

1 NEgatiuè respondendum censeo. Moueor ex Constitutione Pontificia Gregorii XIII. quæ incipit, *Antiqua Iudæorum improbitas*, edita ad compescendum Iudæorum blasphemias, & scelera, *quibus Dominum nostrum Iesum Christum*, sunt eius verba, *in cœlo triumphantem adhuc in synagogis suis, & vbique persequuntur, &c.* In ea enim statuitur, quod Inquisitores hæreticæ prauitatis liberè procedant in omnibus causis, & casibus in ipsa contentis, inter quos est hic, qui sequitur: *Si Saluatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum, purum hominem, vel etiam peccatorem fuisse, Matremue Dei non esse Virginem, & alias huiusmodi blasphemias, quæ per se hæreticæ dici solent in Christianæ fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impiè protulerit, &c.* In quibus casibus delegat Iudices Inquisitores hæreticæ prauitatis, vt super his contra Iudæos, atque infideles quoscunque simul, vel separatim, *prout in causis fidei iuxta sacrorum canonum formam, &c.* inquirant, & procedant. Certum autem est, proferentem blasphemias hæreticas esse vel hæreticum, vel suspectum de hæresi, atque adeò non gaudere immunitate Ecclesiastica, vt per Constitutionem Gregorii XIV. *de Eccles. immun.* & per Farinac. *in append. de immun. Eccles. cap.13. num.175.*

2 Neque obstat, quod Iudæi, etsi contra fidem Christianam sentiant, in iis, quæ non sunt sibi communia cum Christianis, hæretici non dicuntur, nec pœnæ contra hæreticos statutæ locum habent contra eos; quia, vt quis hæreticus dicatur, & puniatur, requiritur, quod sit baptizatus, vt per Canter. *in quæst. crim. rubr. de hæret. c.1. n.5.* & alios apud Farinac. *de hæres. q.178. §.6. n.128.*

3 Nam huic obiectioni respondetur primò, Iudæos, & alios Infideles non dici hæreticos propriè, ac strictè, sed impropriè, ac largè, vt per Doctores, quos sequitur idem Farinac. *d. q.178. n.130.* Vnde *n.143.* loquens de Iudæis, & Infidelibus receptatoribus, fautoribus, & defensoribus Christianorum ad Iudaismum, vel ethnicismum transeuntium, vel redeuntium, docet eos puniri ad instar receptatorum, fautorum, & defensorum hæreticorum per textum *in cap. contra Christianos in fin. de hæret. in 6.* vbi expressè dicitur: *Sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est procedendum*, vt ibi adnotauit Ioan. Andr. post *n.1.* vbi dixit, quod, licèt videretur contrarium dicendum in Iudæis, sic receptantibus, fauentibus, & defendentibus, cùm & ipsi non propriè, sed largè dicantur hæretici; quia tamen sic statutum est, ita propterea seruari debet. Quod etiam sequuti sunt Gemin. *n.6.* & Franch. *num.2.*

Secundò respondetur, Iudæos ita blasphemantes, non dicimus esse quidem, aut dici hæreticos, neque de hæresi suspectos, sed tantùm in eos procedi posse, prout in causis fidei ex citata Constitutione Gregorii. In causis autem fidei Inquisitores procedunt contra reos, extrahendo illos ab Ecclesia, vt per Farinac. *in append. de immun. d. n.175.* ac proinde puniuntur, ac iudicantur iisdem pœnis, ac legibus, quibus puniuntur, ac iudicantur hæretici per textum *in l. cælicolarum C. de Iudæis*, vbi sic sancitur: *Iudæi, nisi ad Dei cultum, venerationemque Christianam conuersi fuerint ijsdem legibus, quibus præcipimus hæreticos constringi, vel adstringi, se quoque nouerint adstringendos.* Constat autem, quod non adstringuntur iisdem legibus, quibus hæretici, nisi faciant, vel dicant ea, quæ faciunt, vel dicunt hæretici; tunc enim eodem iudicio astringuntur, *vt per l. quicumque §. eos verò, C. de hæretic.* Eymer. in *Direct. p.2.q.46. §. dicendum est*, vbi Pegna *com.71.* Locat. *in Iudic. v. Inuocare n.14.* Atque adeò non debent gaudere immunitate Ecclesiæ, quemadmodum ea non gaudent hæretici ex d. Constitutione Gregorii XIV. & ex communi DD. sententia, quam prosequitur Farin. *de carcer. & carcerat. quæst.28. num.68. & in append. de immun. Eccles. d.cap.13. num.167.* ac Suar. *de relig. tom.1. tr.2. lib.3. c.10. n.12.* Facitque generalis conclusio apud Farinac. *in fragment. crimin. p.2. n. 657.* quod Iudæi, & alii Infideles delinquentes in contemptum Religionis, tanquam hæretici, & pœna hæreticorum puniri possunt ex Baldo, & Calderino, & relatis à Tuscho *pract. concl. verb. Iudæus concl.372. n.1. 7. & 8.* Ac proinde priuari immunitate Ecclesiæ, sicuti priuatur hæreticus. 4

Contra blasphemos extat grauis Constitutio B. Pii V. quam lege. 5

Blasphemus hæreticalis non potest à Confessariis absolui, &, qui eum audit, tenetur illum denunciare S. Officio. 6

Est denunciandus S. Officio ab Auditoribus. 7

Proferens *malanaggia Dio* potest puniri in S. Officio. 8

Contra proferentes *Puttana di Dio*, *ò Puttanazza di Dio*, *al dispetto di Dio* procedit S. Officium. 9

Proferens blasphemiam in B. Virginem, vel alium actum irreligiosum in eam committens, dummodò illi corde non consenserit, pœnitens, aut confitens, potest à Confessariis absolui, nec est cogendus ad denunciandum, nisi habeat complices. 10

Blasphemus hæreticalis magis exemplariter punitur in S. Officio pœna permanendi diebus festis præ foribus Ecclesiæ cum candela accensa, & inscriptione, quàm pœna publicæ torturæ inferendæ. 11

Audientes blasphemum, & non denunciantes, tunc incurrunt excommunicationem, quando per illius blasphemias credunt, vel dubitant illum esse hæreticum, vel suspectum de hæresi. 12

Qui fugiens à carceribus, moritur, potest sepeliri in Ecclesia, & contra eius bona non proceditur, nec minus contra illius fideiussorem ob contrauentionem præcepti eidem facti de seruando locum ipsi assignatum pro tuto carcere. 13

Recidiuus hæreticalis pro prima vice, dum apparet, de illius pertinacia, & incorrigibilitate damnatur ad triremes per quinquennium, præuia tortura super intentione, & abiuratione de vehementi. 14

Si quis, vt à carceribus Curiæ laicalis se liberet, protulerit blasphemias hæreticales, de quibus inquiri debet, & ad carceres S. Officii transmitti, si fateatur se dictas blasphemias protuliſſe non malo animo, sed vt effugiat mortem, poterit absque vlla abiuratione, præmissis tribus 15

icti-

ictibus torturæ, ob malam, & temerariam loquutionem, & ad exemplum aliorum, remitti ad eosdem carceres laicales cum præcepto, quod abstineat à similibus sub pœna triremium.

16 Qui, euaginato gladio imaginem Crucifixi, vel B. Virginis, aut Sanctorum percusserit, manere debet, lingua prius perforata, præ foribus Ecclesiarum insignium pluribus diebus festis, & posteà transmittendus ad triremes perpetuas.

17 Blasphemia hæreticalis punitur in S. Officio, cæteræ verò non hæreticales à Curia seculari, si præuenerit, cuius Iudices tenentur mittere denunciationes ad S. Officium.

18 Illæ: *Al corpo di Dio*, *Può far Dio*, *Puttananzza d'Anticristo*, non sunt hæreticales.

19 Istæ. *Puttana di Dio*, *Potta di Dio*, *Puttanazza di Dio*, *al dispetto di Dio*, sunt hæreticales, & vti tales puniuntur à S. Officio cum abiuratione de vehementi; siquidem prima verba sunt contra puritatem Dei, secunda verò continent sensum, quod omninò debeat fieri, quod blasphemus imprecatur, etiamsi Deus sua omnipotentia id nolit.

20 Negantes Sanctissimam Trinitatem, Virginitatem B. Virginis, & Diuinitatem Christi traduntur Curiæ seculari, etiam pro prima vice.

21 Qui blasphemias hæreticales protulit, & abiurauit de vehementi, quam abiurationem neglexit, & denuò protulit blasphemias, si petierit absolui in foro conscientiæ, poterit Pontifex annuere, vt absoluatur.

23 Bis sententiatus ob blasphemias hæreticales, tertiò deprehensus, & confessus, se protulisse alias blasphemias hæreticales, poterit præuia abiuratione de vehementi damnari ad triremes per decennium absque spe gratiæ.

23 Blasphemia hæreticalis est: renego Deum Christum; quia denegatur Dei existentia.

24 Blasphemia item hæreticalis est: denego Crucem, Sacramenta, Crisma, Euangelia, vel aliam fidei veritatem; quia denegat Deo veritatem infallibilem, quæ in his, prout ab Ecclesia proposita sunt, relucet.

25 Blasphemia quoque hæreticalis est dicere: nec Deus ipse, si descenderet de Cœlo, amoueret pecuniam, frumentum, &c. de arca ista.

26 Blasphemia hæreticalis est, quæ profertur sub conditione, nimirum: Non credo in Deum, nisi te percutiam, te occidam, &c. aut nisi veritatem dico; quia sub hac forma non allegat Deum in testem, sed potius eius nomen blasphematur. Vel quia hæc blasphemia conditionalis continet in se puram implicitatem affirmatiuam, scilicet quod, si ad occidendum illum opus fuerit, in Deum non credere, paratus est, id libenter facere.

27 Blasphemiam hæreticalem non esse quando de Sanctis renegatur, vt renego Diuum Petrum, ait Sanchez *lib.2. oper. moral. cap.32. n.36.* Quia non negatur de illis aliqua veritas pertinens ad fidem, sed tantùm esse verbum contumelioſum in Sanctos. At esse blasphemiam hæreticalem, asserit Castropalaus *tom.3. oper. moral. tr.17. disp.2.punct.2. §.3. n.5.* Quia hoc denegans, denegat eos existere, esseque beatos, quod est negare quandam fidei veritatem, cùm de fide sit Petrum, exempli gratia, existere, esseque beatum; quod puto probabilius.

28 Blasphemia hæreticalis est, ex se Sanctum appellare Diabolum. In Regnis tamen vtriusque Siciliæ hæc verba: *Sancto Diauolo* propter communem vsum, & cùm proferantur ex iracundia non habentur pro blasphemia hæreticali, sed habent tantùm rationem simplicis blasphemiæ. In maleficijs verò, quando à maleficis dæmon Sanctus appellatur, habetur pro blasphemia hæreticali; quia verè malefici sanctitatem Dæmoni tribuere intendunt.

29 Blasphemia hæreticalis est efferere ex feruore iracundiæ, etiam absque errore intellectus. Non est Deus, quod si Deus esset, talia non pateretur.

30 Proferens iocosa hæreticalia, & contra fidem Catholicam puniri potest in S. Officio. Non est tamen, vt hæreticus puniendus, nisi in suo dicto persistat; sed mulctari potest pœna pecuniaria.

Blasphemans pluries, & ex consuetudine, tam in ludo, & ira, quàm extra, ad omnemque animi motum est de hæresi vehementer suspectus, deberque abiurare vehementer hæresis suspicionem, attenta vita, & conditione personæ: Si verò blasphemus non peieret ex habitu, sed rarò, & in ludo tantùm, vel in ira solùm, tunc redditur tantummodò de leui suspectus de hæresi. Vt quis autem dicatur blasphemus ex consuetudine, requiruntur plures, quàm tres reiterationes. 31

CONSVLTATIO CXLIV.

An Iudæus consequi possit gradum Doctoratus, saltem in Medicina?

NEgant Bartol. *in l. fin. C. de Iudæis*, vbi testatur sic in facti contingentia suo tempore respondisse, & *in l. fin. C. de post. & in l. 1. C. de nou. Cod. fac. numer.12.* Host. *in sum. tit. de Iud. num.5.* Anchar. *in Clem.2. de Magistr.* Abb. *in cap. Cum sit in princ. de Iud. & in cap. proposuisti de prob.* Anan. *in d. cap. Cum sit numer.5.* Ias. *in rubr. ff. de iust. & iur. num.4.* Felin. *in cap.1. num.4. de Iudæis*, Dec. qui testatur de communi *cons.161. num.2.* Guidopap. *decis.388. incip. Quod verò ad Doctores numer.9.* Maquerd. *de Iudæ. p.2. c.7. num.1.* Roman. *singul. 105. num.1.* Foller. *in constit. Regni tit. de Iudæis num.25. & seqq.* Ratio autem est, quia, vt alibi diximus, Doctoratus est dignitas, cuius Iudæi sunt incapaces per textum *in d. l. fin. C. de Iud.* 1

Et hoc quidem locum habet primò, etiamsi Iudæus polliceretur, sed non exerciturum munus Doctoris; quia ad effectum, vt repellatur, sufficit, quod consequatur potestatem Doctoratus, vt per Abb. *in d. cap. proposuisti in fin. de prob.* quem sequitur Marquard. *loc. cit.* 2

Secundò locum habet, etiam in Doctoratu in medicina, vt per Ananiam *in rubr. extr. de Iudæis num.5.* Et licèt apud Christianos non desint Iudæi, & alij infideles, qui medicinam exerceant inter seipsos, hoc tamen fit, quia vt quis dicatur medicus, non requiritur doctoratus, cùm etiam serui possint esse medici, *l.1. §. nec autem, C. de com. seru. manum.* Bald. *in l. Sciendum, ff. de edil. edict.* Marquard. *loc. cit. n.9.* 3

Et quanquam Ricciullus *de iur. person. lib.2. cap.25. num.4.* subdat, quod quia Reipublicæ interest, ne quilibet imperitus medicinam exerceat, & sub medicinæ velamine plurimos perimat impunè, *l.2. C. de profes. & medic. lib.10.* ibique Bartol. Oltrad. *cons.18. in princ.* ideò praxis inoleuit, vt si quando Iudæus in arte medica valeat, soleat Princeps ex gratia relaxare iuris habenas, illique concedere licentiam, vt possit in medicina doctorari, vt testantur Staphil. *de signat. grat. tit. de prorog. expect.* Mandos. *de signat. lit. grat. sub rubr. licentia doctorandi, vers. Iudæis concedi*, subdens, Iudæis non concedi licentiam, vt possint promoueri ad legum doctoratum, & tantòminùs, vt doctorari valeant in iure Pontificio, quia leges ad Dei obedientiam præsertim diriguntur, ideòque sacratissimæ vocantur, *l. leges sacratissimæ, C. de legib. l.1. §. perinde C. ne filius pro patre.* 4

Nihilominùs cùm à S. Officio Inquisitionis Iudæi petijssent, sibi concedi licentiam vtendi opera alicuius Christiani in addiscenda grammatica, & alijs scientijs, & adduxissent exempla, quod ipsorum aliqui didicerint scientias à Christianis, & quod alij gradum doctoratus in medicina sumpserint, tàm in Vniuersitate Vrbis, quàm aliarum Ciuitatum, Sanctissimus dixit, præfata fuisse facta per abusum, & nihil voluit eis concedere, mandauitque fieri verbum cum Rectore Vniuersitatis Vrbis, ne ipse, aut ipsius Collegæ huiusmodi licentias concedant 8. Nouembris 1618. Et cùm quidam Iudæus lauream doctoratus suscepisset in Vniuersitate Pisarum, scriptum fuit propterea Nuncio Apostolico, vt ageret cum Magno Duce, qui prouideret, ne deinceps gradus doctoratus conferatur alicui Iudæo in dicta Vniuersitate 16. Septembris 1621. Qui Dux id ægrè tulit 4. Nouembris 1621. 5

Ex

6 Ex quibus reprobatur praxis, quam testatur Ricciullus; quare executioni demandanda est citata *lex vltima C. de Iudæis*, quæ postquam Iudæis interdixerit omnes administrationes, & dignitates, ita sanciuit: *Quisquis igitur vel insulas acceperit, quæsitis dignitatibus non potiatur*. Et mox: *Et qui ad honores, & dignitates irrepserit, habeatur, vt antea conditionis extremæ, etsi honorariam illicitè promeruerit dignitatem.*

CONSVLTATIO CXLV.

An, & quatenus Monasteria Regularium concedenda sint in Commendam Clericis secularibus?

1 ET quidem negandum videtur. Quare iustam causam habent Monachorum Ordines grauiter ferendi hæreditates patrum suorum Cardinalibus, Episcopis, & Clericis commendari, siue administranda committi monasteria, qua de re iudicium habemus in Lateranensi Concilio sub Leone X. his verbis declaratum: *Quoniam ex Commendis monasteriorum monasteria ipsa, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus grauiter læduntur, quippe quorum ædificia partim Commendatariorum negligentia, partim auaritia, vel iniuria collabuntur, & in dies diuinus cultus in eis magis diminuitur, volumus, & sancimus, vt cùm illa per obitum Abbatum vacauerint, nullo modo possint commendari, sed de persona idonea eis ita prouideatur, vt illis idonei Abbates, prout decet, profuturi sint.*

2 Id ipsum à Tridentina Synodo sancitum legimus; & Clemens Quintus in quadam Constitutione, quæ in Canonum Codice nunc extat, sibi, velut oculato testi credere omnes postulat, istas monasteriorum commendationes non modò nihil vtilitatis illis afferre, sed etiam cùm ipsis, tum multorum animabus, & corporibus, tum denique Romanæ Ecclesiæ ad noxam redundare, ac propterea bonæ conscientiæ Pontificem non modò nullum monasterium sub commendæ, curæ, custodiæ, aut administrationis titulo, siue perpetuo, siue ad certi temporis spatium cuiquam posse committere, sed etiam debere omnes talium Commendarum prouisiones cassare, annullare, ac decernere, ne dè cœtero non habeant aliquam roboris firmitatem.

3 Contraria verò sententia quantum impietatis habeat, quantunque omnibus eam sectantibus, ac regnis, & populis detrimentum, vel dicam exitium, & interitum importatura meritò timeatur ex Dei tum verbo, tum opere à nobis iudicari potest. Verbum eius est, Principes à societate hominum S. Benedicti hæreditatem inhiantium hoc modo deterrentis Prouerb. 1. *Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint, veni nobiscum, insidiemur sanguini,* (insidiosa, & mendaci narratione Pontificem circumueniamus, vt cum eius venia monasteriorum opes, quæ sunt panes egentium, sanguis, & vita pauperum, nostri iuris faciamus) *abscondamus tenticulas contra insontem frustra: deglutiamus eum sicut infernus viuentem, & integrum, quasi descendentem in lacum. Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spolijs. Sortem mitte nobiscum, marsupium vnum sit omnium nostrum. Fili mi, ne ambules cum eis; pedes enim illorum non calceati in præparationem Euangelij pacis*, sed per scruposam, & spinosam auaritiæ viam, *ad malum currunt, vt festinent, vt effundant sanguinem*, quod faciunt monasteriorum vectigalia pauperibus alendis consacrata, & monachorum fidei credita aduersis conditorum voluntatibus domos suas euertendo; nam *panis egentium est vita pauperum. Qui defraudat illum, homo sanguinis est*, siue homicida, Eccles. 34. *Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, & moliuntur fraudes contra animas suas, quia semitæ omnis auari animas possidentium rapiunt*, siue in gehennam abducunt, Prouerb. 20. *Ruina est homini deuorare sanctos, & post vota retractare*, idest illi ruinam, & excidium domibus suis parant, qui bona sanctis cœlitibus consacrata deuorant, quæque Deo pij homines ex voto obtulerunt, ea in alios vsus conuertunt, Psal. 82. *Super populum tuum malignauerunt consilium*, hoc est in populi fraudem, cui sacrilega crudelitate surripitur quidquid monasterijs demitur, *& cogitauerunt aduersus Sanctos tuos*, quorum honori monasteria fuerunt consecrata. Dixerunt, *Venite, & disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel vltra*, vt scilicet irritum fiat, ipsoque exitu vanitatis arguatur oraculum Isaac de S. Benedicto, monachorum Patriarcha, cuius Israel, siue Iacob figura fuit Genes. 27. *Benedixi ei, & erit Benedictus. Omnes patres eius seruituti illius subingaui. Qui maledixerit ei, sit ille maledictus, & qui benedixerit ei, benedictionibus repleatur*. Omnes Principes eorum, qui in huius sacrilegij consortium illecti, dixerint: *Hæreditate possideamus sanctuarium Dei, fient vt stercus terræ, implebuntur facies eorum ignominia, confundentur, & peribunt*, Hierem. cap. 30. Electam te vocauerunt Sion, (qua voce visionem, seu contemplationem significari, Augustinus testatur in psal. 64. vt Dei familiam rerum diuinarum contemplationi vacantem compellari intelligamus) *omnes, qui comedunt te, deuorabuntur, & vniuersi hostes tui in captiuitatem ducentur: & qui te vastant, vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabo in prædam.*

4 Opus autem Dei fuit sacrilegi Achan supplicium, Ios. 6. & 7. Cum enim Deus ex spolijs vrbis Iericho *omne aurum, argentum, & anathema fieri*, idest sibi consecrari, *inique thesauris suis reponi* iussisset, sicque populum monuisset: *Cauete, ne de his quippiam contingatis, & sitis prævaricationis rei, & sub peccato sint, atque turbentur omnia Castra Israel*, siue vniuersus populus, Achan concupiscentia tentatus inde auri, & argenti pauxillum abstulit, & abscondit, quo eius sacrilegio Deus irritatus, vt populus suus ab hostibus in fugam ageretur, nec pauci corruerent, permisit. Cuius rei causam exquirenti Iosue respondit: *Pollutus est populus anathemate, nec poterit stare ante hostes suos, eosque fugiet. Anathema est in medio tui Israel. Non ergo ero vltra vobiscum, donec deleatur ex vobis, qui hoc contaminatus est scelere*. Quid ergo iam habent catholici, quod opis diuinæ spem eis afferat, tum manifeste multiplici anathemate sint polluti.

5 Opus etiam Dei futura erat vrbis Hierosolymæ, & regni Iudaici euersio, ipsiusque Templi excidium, nisi Rex Ezechias, & Principes eius Micheæ monitu cum aliorum peccatorum suorum, tum nominatim huius pœnitentiam egissent, quod eis à Deo sic exprobratum fuit: *Sacerdotes in mercede docebant, & prophetæ in pecunia diuinabant, & seducebant populum meum pacem Regni, & regno prædicantes, si dedissent in ore eorum quippiam* (prægrandes alienarum hæreditatum bolos) *mulieres populi mei* (familias religiosas) *eiecistis de domo deliciarum suarum, à paruulis* (seu nouitijs) *earum tulistis laudem meam in perpetuum* (pro psalmodia hinnitus, & balatus pecudum in monasteria inducentes) *surgite, & ite, quia non habetis hic requiem*, cùm monachos, sacrasque virgines inquietaueritis.

6 Dei similiter opus fuit Hispanorum ex ciuitatibus, domibusque suis exterminatio, grauissimumque Saracenicæ seruitutis iugum eorum ceruicibus impositum, velut locuples testis est Carolus Magnus Imperator, qui ætati, qua id contigit, suppar, ac prope æqualis fuit, cuius capitul. lib. 7. verba sunt: *Nouimus multa regna, & Reges eorum propterea cecidisse, quia Ecclesias spoliauerunt, resque earum alienauerunt, & militibus loco stipendij dederunt. Quapropter nec fortes in bello, nec in fide stabiles fuerunt, nec victores extiterunt, sed terga multi vulnerati, & plures interfecti verterunt, regnaque, & regiones, & quod peius est, regna cœlestia perdiderunt, atque proprijs hæreditatibus caruerunt, & hactenus carent. Qualiter Dominus talium criminum vltrices pœnas per Saracenos, & alios populos venire permiserit, cunctis earum gesta legentibus liquet, & nisi nos ab his caueamus, similia nobis superuenire non dubitamus.*

7 Simile Dei opus fuit ingens Caroli Crassi Imperatoris, ac vniuersæ Germaniæ, ac Galliæ calamitas, ipsiusque Imperij diuisio, & à Carolinga domo ad Vuitikindæam tran-

translatio, qua de re Helmoldi verba sunt Chronici Sclauorum lib. 1. cap. 7. *Carolus Roma rediens cum grandi exercitu Nordmannos iuxta Mosam fluuium apprehendit, quos obsidione coarctans, quintodecimo demum die ad deditionem compulit. Captos ergo tyrannos Danorum non ea, qua decuit seueritate hostes Dei vltus est, sed ad sui deiectionem, & grauem Ecclesiæ ruinam parcens impijs, accepto ab eis iureiurando, ac fœderis conditione amplissime donatos, abire permisit. At illi Regis inertiam irridentes, vbi noxia libertate potiti sunt, rursus in vnum conglobati tantas strages in Imperio dederunt, vt crudelitas modum excesserit. Quid multa? Vrbes cum ciuibus, Episcopi cum toto grege simul obruti sunt. Ecclesiæ illustres cum fidelium caterua simul incensæ sunt. Quamobrem Carolus accusatus in Curia* (ideſt in Comitijs Imperij) *& ob stultitiam regno fuit depositus.* Qua de re in annalibus ita scribit: *Regni Optimates cernentes à Carolo Imperatore non modò vires corporis, verum etiam animi sensus diffugere, Arnolfum vltro in regnum attrahunt, & subito facta conspiratione ab Imperatore deficientes ad Arnolfum certatim transeunt, ita vt in triduo vix aliquis remaneret, qui ei saltem officia humanitatis impenderet, cibus tamen, & potus ex Moguntini Episcopi sumptibus administrabatur. Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humanæ mirabilis. Mittit ergo Carolus ad Arnolphum ex Imperatore effectus egenus ex desperatis rebus, non de Imperij dignitate, sed de victu quotidiano cogitans, tantum alimentorum copiam ad subsidium vitæ præsentis supplex exposcit. Miseranda rerum facies, videre Imperatorem opulentissimum non solum fortunæ ornamentis destitutum, verum etiam humanæ opis egentem. Concessit autem Arnolfus nonnullos fiscos in Alemania, vnde ei alimenta præberentur.*

8 Quantum porrò detrimenti mox ipso defuncto Imperij Romani respublica ceperit, in annalibus Fuldensibus hunc in modum exponitur. *Anno* 888. *mortuo Carolo, Reguli in Europa, & regno Caroli, sui patruelis* (id est in Gallia) *excreuere. Nam Berengarius, filius Ebernardi in Italia se Regem fecit. Rudolfus autem filius Conradi superiorem Burgundiam apud se statuit regaliter obtinere. Inde itaque Ludouicus, filius Bosonij, & Vuito, filius Lamberti Galliam Belgicam, necnon Prouinciam prout Reges habere proposuerunt. Odo, filius Rodberti vsque ad Ligerim fluuium, & Aquitanicam prouinciam sibi in vsum vsurpauit.*

9 Iam tantarum non ipsius modo Caroli, sed etiam Germaniæ, & Galliæ miseriarum, præcipue verò corruptorum Caroli consiliorum, & imminutarum mentis virium non alia fuit causa, quàm vnum solum S. Emmorami monasterium, Embriconi Ratisbonensi Episcopo commendatum, siue in Commendam datum, cuius rei testem habemus ipsum Imperatorem Arnolfum, cuius diploma Ratisponæ extat, in quo sic legitur: *Omnium successorum nostrorum magnitudo cognoscat, quod postquam patruus meus Carolus Imperator propetitione Embriconis S. Emmorami Ecclesiam præstauit, nunquam posteà habuit victoriam, nec corporis, & animæ sanitatem vsque ad finem vitæ suæ.*

10 Apud Papirium Massonium in annalibus Francorum in Ludouico XI. hæc leguntur: Ludouicus initio Regni pragmaticam sanctionem sustulit. Extant eius de ea re ad Pium Pontificem literæ inter Pij ipsius epistolas, quibus testatur legem illam latam seditionis, & schismatis temporibus, meritò ab se euersam, quod eius, à quo sanctæ leges oriuntur, authoritatem minueret. Pij quoque ad Regem literæ tollendæ pragmaticæ consilium laudant. *Inter cætera*, inquit, *commendamus quod absque conuentu, & consultatione multorum pragmaticam auferre constituisti. Sapis certè, & Regem te magnum ostendis, qui non regaris, sed regas. Optimus enim Princeps est, qui per se recta cognoscit.* Hæc Pius scribebat metu, vt ipse ait, idque verum erat, ne, si conuentus publici haberentur, Episcopi, & Clerus Galliæ pro pragmatica sententiam dicerent. Quantum verò illius sublatæ nuncius Romano Pontifici, & Cardinalium Collegio lætitiæ attulerit, epistola ostendit mandato eorum ad Ludouicum scripta à Iacobo Papiensi, quam lectores inter eius opera reperient.

At enim euentus docuit disciplinam Ecclesiasticam, 11
quæ pragmaticæ beneficio in Gallia stare poterat, cum ea concidisse. Scripsit Papiensis ad Franciscum Spinulam literas, quæ extant, postridie eius diei, quo Paulus Secundus Pontificiam coronam primum tulit, vnde hæc verba accepimus. *Referebat Vuilelmus Cardinalis Ostiensis ex consuetudine nostra de Cœnobio Gallicano insigni opibus, & religione. Relationis summa erat, Abbatem grandæuum, & effætum viribus administrationem cedere propter conscientiam, eo quod inutilis iam esset. Episcopum porrò nescio quem, cuius Ecclesia longe ab illo esset, petere, vt commendaretur sibi. Cœnobium, vt dixi, insigne erat, & multi in Gallia nominis, nihil habens mali, propter quod commendari haberetur opus. Apparebat non propter desiderium boni operis, sed propter auaritiam peti. In dicenda ergo sententia Portuensis, qui proximus Ostiensi erat: Vereor, inquit, Beatissimæ Pater, ne propediem audiamus omnia Galliarum Cœnobia commendata esse, & nullum reliquum, quod Abbatem suum habeat. Ita quicquid ibi à nobis decernitur, commendatio est. Surget nobis non expectantibus aliquando dignum illud in nos, ferre non valens inutile ministerium nostrum, & grande aliquod negocium Sedi tuæ exhibebit. Approbauit iudicium Pontifex, & adiecit, credere se à Pontificatu Calisti in eam diem amplius quam quingenta monasteria esse iam commendata.* Hactenus Papiensis.

His tamen minime obstantibus, affirmatiuè respondemus. 12
Etenim receptum est in praxi, quod ad tollendam incapacitatem Clerici secularis ad capiendum beneficium regulare, ei prouideatur per viam Commendæ, vt post alios testantur Rebuf. *in prax. benef. p. 1. tit. de Com. & p. 2. tit. de disp. cum Regular.* vtrobique *num.* 7. Hoied. *de incompat. benef. p. 1. c. 14. num. 15. in fin.* Paris. *de resign. lib. 2. quæst. 17. num.* 8. Garz. *de benef. p. 4. c. 4. num. 24. & seqq.* vbi quod ad hunc effectum modus commẽdandi fuit inuentus à Summis Pontificibus, Fagnan. *in cap. Cum ad nostram nu.* 3. & pluribus sequentibus *de elect.* vbi propterea infert, quod Commenda nihil aliud est, quàm collatio Papæ, dispensatoria ad obtinendum beneficium, quod est obtineri prohibitum, & sub *n.* 9. cum *seqq.* quod in Concilio Trid. huiusmodi praxis reprobata non fuit, & ponit declarationem S. Congregationis dicti Concilij, Barbos. *de iur. Eccles. lib. 3. c. 9. n. 23. & 24.* Corrad. *in prax. disp. lib. 6. c. 3. in princ. & n. 8.*

Neque obstat, quod hodie in Concilio Lateranensi sub 13
Leone X. celebrato in Monasteriis regularibus non commendatis id facere non liceat, nisi pro conseruatione authoritatis Sedis Apostolicæ, & ad occurrendum malitijs illam oppugnantium pro temporum qualitate; aliter Summo Pontifici de S. R. E. Cardinalium consilio visum fuerit expedire, vt sunt verba eiusdem Concilij, quæ habentur regesta in *const. 6.* d. Pontificis §. 9. *tom. 1. Bullar.* & apud Fagnan. *in d. cap. Cum ad nostram num. 14. & seqq. de elect.* Istaque dispositio fuerit consultiuè saltem confirmata in Concilio Tridentino *cap. 21. sess. 25. de regul.*

Quia reflectendum est, huiusmodi prouisiones de Mo- 14
nasterijs per viam Commendæ petuntur fieri, non quidem in gratiam, & commodum recipientis, nempè Commendatarij, prout communiter fieri solet, vt is de fructibus se valeat sustentare iuxta formulam, quam ponit Corrad. *d. lib. 6. c. 3. n. 19.* sed in commodum, & vtilitatem ipsorum Monasteriorum. Et idcircò iste casus non est comprehensus in dictis dispositionibus, quæ literaliter prohibent fieri Commendas Monasteriorum ratione detrimenti, quod plerumque resultat Ecclesijs, & illorum bonis iuxta theoricam Gloss. in *l. quæcumque v. interdicta, C. de bon. quæ liber.* quam mirabilem, & menti tenendam dicit Bald. *ibid. n. 1.* Benedict. Camphil. *in extrauag. Ambitiosæ n. 77. de reb. Eccles. non alien.* inter *repet. canon. vol. 6.* Vtilitas igitur euidens resultare debet ex facto, vt si ex hac Commenda cessaret, seu extingueretur pensio aliqua super fructibus Monasterij, quæ continget ex assumptione Commendatarij, qui illa obtinet ad similitudinem vsusfructus, qui perit per consolidationem proprietatis, vt *in l. si seruus 27. ff. quib. mod. vsufruct. amit.* optimè

Ton-

Tondut. *de pension. cap.7. num.9. & seqq.* Quæ quidem extinctio, si regulariter magni æstimatur propter libertatem, quam beneficium acquirit, cùm pensio sit seruitus iuxta deducta passim à Doctoribus, præcipuè verò à Rot. *dec. 454. per tot.* præsertim *num.7. p.1. diuers.* multò magis æstimari debet in casu, in quo concurrunt duæ maximi ponderis circumstantiæ, nempè calamitosus, ac ferè deplorabilis status Monasterij, & ingens summa pensionum decursarum fauore petentis Commendam, quibus propterea præstò esse non potest Successor regularis, vt tamen de iure teneretur in defectum suorum Antecessorum, vt communiter firmant Gig. *de pens. quæst.39. num.5. & seqq.* Garz. *de benef. par.1. cap.5. num.199.* Lotter. *de re benef. lib.1. quæst. 39. num.10. & seq.* Maresc ott. *var. resolut. lib.2. cap.18. num.54.* & Rot. coram Gregor. XV. *decis.507. per tot.* cum ibi Add.

15 Prætereà si etiam constaret de necessitate concedendi in Commendam huiusmodi Monasteria alicui Clerico seculari, in quo casu non est curandum de contrarijs dispositionibus Conciliorum, quæ proculdubiò non comprehendunt casum necessitatis ad *text. in l. tutor, qui repertor. ff. de administr. & peric. tutor. & in l. quæ propter necess. ff. de regul. iur. cap. Sicut, de censur. dist. 1. cap. Quando in fin. de consuet.* in puncto loquens de Commenda Episcopatus facienda, Fagnan. *in cap. Dudum 2. num.4. & seq. de elect.*

16 Necessitas verò desumenda est primò ex defectu Religiosorum, habilium ad sumendum gubernium, & administrationem reddituum Monasterij in eo statu, in quo reperitur iuxta singulare responsum Innocentij III. *in cap. Inter quatuor de relig. domib.* cuius verba sunt hæc: *Quandiù Monasteria, per Regulares remanere potuerint ordinata, non sunt ad seculares Clericos transferenda, sed si Regulares defuerint propter eorum defectum, in eis seculares Clerici poterunt ordinari.* Quod sequuntur Abb. *in cap. Relatum num. 5. ne Cler. vel Monach.* Gonzal. *super reg.8. glos.8. num.43.* Garz. *de benef. p.7. cap.10. num.16.*

17 Item ex maxima deterioratione bonorum, ac diminutione reddituum Monasterij, sequutis ob malam administrationem Abbatum Regularium, prout latè probandum est. Quæ vtique præbent necessariam causam recedendi à quacumque iuris prohibitione, sicuti in proximis terminis habetur expressum *in can. hoc ius, §. perpetua, v. aut si ob cladem diminuta fuerit* 10. *q.2.* vbi Archid. Benedict. Camphil. *vbi sup. num.71. & seqq.*

18 Nec non ex alienatione non exiguæ partis bonorum stabilium Monasterij, quam illegitimè fecerunt Abbates Regulares. Ex hoc enim oritur ratio recuperandi bona prædicta, quæ in concursu aliarum præbere potest iustam causam commendandi monasterium, quæ ad hunc effectum est magni momenti, cùm anteactis temporibus sola reputaretur sufficiens iuxta praxim veterum Summorum Pontificum, de qua testatur Cardin. Papiensis, allegatus in libello, qui inscribitur *l'Abbè Commendataire cap.3. §. les causes disumendes num.4.*

19 Ex quibus omnibus cùm euidentissimè constabit de iustis, ac rationabilibus causis commendandi, eæ præferendæ sunt incommodis, quæ regulariter subesse solent, & quibus occurrere visum est in præfatis dispositionibus Conciliorum, vt optimè docet Hoied. *de incompatib. benef. p. 2. cap.4. num.73.* Gambar. *de offic. & auth. legat. à lat. lib.4. num.159.* & ita seruat stylus Sacrę Congregationis Concistorialis.

CONSVLTATIO CXLVI.

An pharmacopola laicus sit irregularis adeò, vt ne possit quidem ad primam tonsuram promoueri? Et an irregularitas impediat susceptionem etiam primæ tonsuræ?

LAicum exercentem artem pharmacopolæ, siue Aro- 1
matarij, si non est in culpa, ex qua moriatur ægrotus, sed eam exerceat secundùm illius regulas ad primam Tonsuram, & ad maiores Ordines promoueri posse, nisi ei aliud obstet canonicum impedimentum, certnm existimo.

Etenim nemo, nisi in casibus à iure expressis irregularis 2
iudicandus est per textum *in cap. is, qui de sent. excom. in 6.* & tradunt Archid. *in cap. Apostolica d.56.* sub initio, & *can. Excommunicatos 11. q.3.* Felin. *in cap. Ad audientiam in fin. de homic.* Vndè qui dicit, aliquem esse irregularem, casum legis adducere debet, vt per Sayr. *de censur. lib.4. cap.3. num.11.* & Canonistas communiter. In iure autem Canonico nullibi reperitur, pharmacopolam laicum peritum in arte sua, qui omnem adhibet diligentiam, quam debet incurrere irregularitatem. Quare, si mors infirmi sequatur, præsumitur euenisse potius culpa ægroti, aut aliàs, quàm ex pharmacopolæ negligentia, vel imperitia, vt de medico, de chirurgo, de barbitonsore, seu phlebotomante, ac similibus personis laicis docent Specul. *in tit. de despens. §. iuxta, v. Facto in fine*, Socin. *in d.c. Ad audientiam de homic. num. 149. & seq.* Sylu. *v. homicidium 2. num.9* & Fagnan. *in d. c. Ad audientiam num.38. & can. de occidendis 23. quæst.5. & ex cap. Ad aures de æt. & qual.* vbi propterea consulitur medico, quem remordet conscientia, ne ad maiores Ordines ascendat.

Quare si id conceditur medico, qui est tanquam causa 3
formalis, & vt supponitur *in d. cap. Ad aures*, erat Clericus, multò magis concessum esse censetur Aromatario laico, qui est tantùm causa materialis in ordine ad medendum ægrotos. Cùm enim laico physicæ, vel chirurgiæ, aut pharmacopolion ars permissa sit, casus fortuitus non est illi imputandus, si est peritus, & omnem adhibet diligentiam; quia dat operam rei licitæ, *c. Dilectus* cum binis *seqq. & cap. Continebatur de homic.* nisi probabiliter dubitet ex sua negligentia, vel imperitia aliquem perijsse; quia tunc propter dubium prohibetur à promotione iuxta textum *in d. cap. Ad aures de æt. & qual.* traditque idem Fagnan. *loc. cit. num. 40.* & Maiolus ipse, qui in suo tractatu de irregularitate, sicut Dantes in suo Inferno posuit eos damnatos, quos voluit, ita contra, præter, supra, infra ius, penè dixerim omnes ad suam libidinem irregulares fecit, & in eo labyrintho, vbi innumero errore viæ, inclusit.

Hinc non denegantur Ordines ex eo, quod quis fuit Iu- 4
dex, si nullam incurrerit irregularitatem, vt declarauit S. Congregatio super Episc. & Regul. in Squillacensi 15. Nouembris 1606.

Itaque, cùm pharmacopolæ laico non sit iure Canonico 5
imposita irregularitas, nisi sit in culpa, & ex eius culpa moriatur ægrotus, nihil ei obstat, quominus ad primam Tonsuram, & ad alios Ordines etiam maiores, ritè promoueri possit. Atque ita etiam declarauit sub die 5. Iunij 1688. S. Congr. Concilij in vna S. Marci nempè pharmacopolam præfatum non indigere dispensatione.

Neque dicatur, quod ars Aromatarij sit indecens, atque 6
adeò ratione indecentiæ prohibeatur Aromatarius ad Ordines promoueri. Nam contrarium asserit Tiraquel. *de nobilit. cap.34. num.44.* & Cassan. *in cat al. glor. mund. p.11. consid.40.* vbi prolixè probat, eam artem esse non solùm vtilem Reipublicæ, sed etiam honestam, & Aromatarios esse honorandos per ea, quæ tradit D. Anton. *in sum. p.3. tit.8. cap.4. §.6.* & Bern. de Bust. *p.2. Rosar. ser.32. litt.Y.*

Ad secundum. Irregularitatem impedire susceptionem, 7
etiam primæ Tonsurę, certum omninò est, vt docent Auila, Nauarrus, Filiucius, Reginaldus, Suarez, Præpositus, Gaspar Hurtadus, Sayrus, Baucius, Bonacina, & præ cæteris Rota Romana in Romana pensionis 3. Iunij 1583. coram Seraphino. Quia, licèt prima Tonsura non sit propriè Ordo, sed tantùm via, & præparatio quædam ad Ordinem, vt dixi *tom.2.* quoniam tamen constituit in statu Clericali,

& est character clericalis, vt ait Sixtus V. in motu proprio contra malè promotos anno 1588. ideò apud Sacros Canones obtinet nomen Ordinis, & præcipuè *in cap. Cum contingat de æt. & qualit. Ordin.* Cùm ergo irregularitas sit inhabilitas statura à Sacris Canonicus ad Ordines suscipiendos, nomine Ordinum debent venire ea omnia, quæ apud Sacros Canones Ordines dicuntur, atque adeò prima tonsura.

8 Eòque præsertim quia apud Sacros Canones explicatur irregularitas, tanquam inhabilitas ad ipsum statum clericalem, & Ecclesiasticum ministerium, *in can. Si quis de laicis*, vbi de irregularitate ex bigamia *d.* 34. ibi: *In Clericum nullatenus admittatur*, & *can. Si laici ead. d.* vbi de eadem irregularitate, ibi: *Hic talis administerium Ecclesiasticum nullo modo adducatur*, & *can. Si quis viduam d.* 50. vbi etiam de eadem irregularitate, ibi: *Non admittatur ad Clericatum*. Cùm igitur irregularitas sit inhabilitas ad statum Clericalem, erit etiam inhabilitas ad primam Tonsuram; quia per ipsam constituitur status Clericalis ex Tridentino Concilio *sess.* 23. *cap.* 4. *de ref.*

9 Et ita praxis, & communis sensus interpretatur legem, *l. Si de interpretatione, ff. de legib. & cap. Cum dilectus de consuet.* Communis autem sensus tenet, quod irregularitas inducat inhabilitatem etiam ad primam Tonsuram. Et fundatur in eo, quod quando prohibetur aliquid, prohibeantur etiam omnia, per quæ tanquam per media ex natura sua ad ipsum ordinata, peruenitur ad illud, *l. pupillus*, §. *Sed si per interpositam, ff. de auth. tut. cap. Cum quid prohibetur de reg. iur. in* 6.

CONSVLTATIO CXLVII.

FActo quoad thorum diuortio ob vxoris adulterium, eoque per decretum Vicarij generalis de vtriusque coniugis consensu confirmato, mulier pœnitentium Conseruatorium ingressa, simplex, vt asserit, castitatis votum emisit, & adhuc in bono huiusmodi proposito perseuerat. Vir autem ad Ecclesiasticos Ordines, vti spoponderat adipiscendos ob inscitiam inhabilis, de vxore sibi reddenda sub prætextu incontinentiæ, propter quam pellicem domi retinere consueuit, instat. Cùm igitur vxoris adulterium pari viri delicto sit mutua compensatione sublatum, & mulier ad virum redire pertinaciter, etiam data fideiussione, recusat, ideò quæritur.

An vxor, consentiente viro, Conseruatorium nullis clausuræ legibus obnoxium ingressa, asserto, vt præfertur, simplici Castitatis voto, post consumatum matrimonium, priuatim ab ea, vt dicitur, emisso, ac diuortio de vtriusque consensu ex decreto Ordinarij sequuto, nullatenus obstantibus, viro suo id enixè ob incontinentiam flagitanti, & de animæ iactura vsque ad lacrymas conquerenti, sit restituenda, saltem ex Iudicis officio, vel potiùs in Conseruatorio retinenda?

1 REspondeo, esse restituendam, & cogendam ad reconciliationem. Nam tenentur coniuges sibi reconciliare, nec eis sententia diuortij suffragatur; quia cùm delicta compensantur, nullum diuortij ius illis competit, ac proindè reddit matrimonium ad pristinum statum, in quo neutri coniugi diuertere, gratia transeundi ad alium statum permittitur. Quare etiam si vxor emiserit simplex votum castitatis tempore diuortij de consensu viri, adhuc potest vir illud irritare; quia actus ille emittendi votum semper manet sub dominio mariti. Ita Sotus, & Palacius cum alijs apud Sanch. *de matr. disp.* 4. *num.* 17. *& disp.* 10. *n.* 7. *lib.* 10. Hinc iusta causa subsistente, nempè periculum incontinentiæ, poterit priuata voluntate contrahentium votum dissolui sine aliqua voti violatione, Pont. *de matr. lib.* 9. *cap.* 17. §. 1. *num.* 13. qui etiam *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 13. ait de viro, qui tenetur castitatis parato plurima committere peccata contra votum pro fragilitate sua, prout in hoc casu, si alia via citò illi succurri non possit, potest consuli, vt impetret dispensationem voti in ordine ad petendum debitum, quæ facilis est.

Dicendum igitur, quod etsi alter coniux minimè petat, 2
debet Iudex ex officio suo coniuges reconciliare, quia Prælatus, vt pastor animarum, tenetur periculis incontinentiæ occurrere, D. Thomas, & alij apud Sanchez vbi supra, stante præsertim consensu viri conditionali exhibito, huiusmodi coniugem esse suo viro restituendam officio Iudicis.

CONSVLTATIO CXLVIII.

PIus quidam testator ita disposuit: Volo, prædictos presbyteros beneficiatos, Capellanos, & Clericos, vt supra, permorari in residentia prædictæ Ecclesiæ, vt supra, interessendo officio omnium horarum Canonicarum, videlicet Matutino, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperi, & Completorio. Quas horas canonicas, & Missam teneantur, & debeant dicti presbyteri beneficiati, Capellani, & Clerici, vt supra omni die vsque in perpetuum, tempore debito, & congruo, & secundùm consuetudinem aliarum bonarum Ecclesiarum Cathedralium, in quibus horæ Canonicæ, & Missæ quotidie celebrantur, & decantantur, celebrare, & decantare in dicta Ecclesia Sanctorum Firmi, & Rustici. His positis quæritur.

1 *An prædictum Capitulum teneatur perpetuum Ecclesiæ suæ seruitium absque vlla vacatione præstare? Et quatenus teneatur.*

2 *An saltem subsint rationabiles causæ indulgendi, vt quotannis trimestri vacatione gaudeat?*

REspondeo ad 1. Videtur non teneri, sed ei licere per 1
tres menses vacare quolibet anno iuxta Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. *de refor.* quia quamuis ex institutione videatur colligi contrarium, quando tamen fundator obligat Clericos ad inseruiendum quotidiè, obligatio admittit aliquas vacationes iuxta *c. Significatum de præb.* & Tridentinum supra, mensque testatoris præsumitur disponere secundùm mensuram iuris communis, & illi se accommodare, vt rationabilis sit, iuxta ea, quæ tradunt Iason, & alij *in l. causas num.* 6. *Cod. de transact.*

Ad secundùm videtur etiam posse vti iure, quod ei tri- 2
buit Tridentinum *d. cap.* 12. *& d. c. Significatum de præb.*

At nihilominus S. Congregatio Concilij in Cremonensi 3
Seruitij 16. Septembris 1662. censuit, ex gratia esse duos menses indulgendos. Seruanda etenim est mens, ac voluntas testatorum, quoad fieri potest.

CONSVLTATIO CXLIX.

An expediat plures Sanctos iam Canonizatos in Romano Breuiario inscribi, deque eis Officium vnà cum Missa in toto Orbe Christiano celebrari?

REspondeo affirmatiuè; Quemadmodum enim vete- 1
res, ita etiam recentiores hæresiarchæ, Lutherus, Caluinus, eorumdemque nonnulli assecla in hoc contra auitam, & orthodoxam fidem errore versantur, nullos excepto Christo Domino nostro Seruatore adhuc Sanctorum spiritus Cœlos incolere, Deique beatissimo frui intuitu. Et licèt etiam Sancti æterna potirentur gloria, præfati hæresiarchæ simul cum Melanchtone, ac Brentio, alijsque palam docent ad Sanctos, Cœlorum inquilinos recurrere esse superfluum, vbi diuinum Numen ipsum per se audire, promptissimum. Primò quia ex diuinis literis non habent, mortuos orare pro viuis, ac proindè non esse certum. Secundò si orant eos, non nisi in genere pro tota electorum Ecclesia, non autem pro isto, aut illo in speciali orare. Tertiò frustraneum esse inuocare Cœlites, non enim habent tam longas aures; ita Caluinus loquitur, vt nostras exaudiant præces. Illicitum autem, quia hinc Christi gloria obscuratur, qui est vnicus Mediator, & noster intercessor.

Eapropter nihil est, quod exhorreant, aut execren- 2
tur magis, quàm Cœlitum inuocationem, Reliquiarum cultum, Sanctorum Imaginum venerationem. His enim tribus manifestam impietatem, & idolatriam con-

contineri graui, diurnaque apud eos vniuersalis Ecclesia laboret infamia.

3 Vnum è selectioribus medijs resistendi, & expugnandi huiusmodi hæresi, & nationum hæresi infectarum prædecessores Sanctos publicis Ecclesiæ precibus inuocare, ac in Sacrificium Eucharistiæ in eorum honorem Deo offerre, eorumque exempla virtutum, & normam rectæ vitæ populo sæpè, & passim proponere.

4 Isque honor præcipuè Religionum Fundatoribus exhibendus est; quandoquidem septem recensentur in Calendario Religionum Institutores sub titulo Abbatis, quod idem sonat ac Pater, & Institutor Monachorum, quamquam alij multi recenseantur sub alio nomine digniori Pontificum, & ob alia quoque merita hoc honore sunt dignati Sanctus Basilius, Sanctus Augustinus, & alij. Plerique tamen eorum vixerunt ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. vbi veritum fuit recipi in Ecclesia noua religiosæ vitæ instituta circa Pontificis Romani approbationem, & authoritatem.

5 Post Concilium Lateranense aliæ institutæ sunt Religiones, & eorum Fundatores adscripti quoque fuerunt in Calendario, in quo numerantur item septem, & hanc illos prærogatiuam ex hoc meritò præcipuè fuisse consecutos, illud argumento est, quod in lectionibus secundi Nocturni de eorum actis hoc præcipuè recensetur. Et quod maiorem vim habere videtur eorum meritorum fit mentio in collecta, siue oratione Missæ, quæ est pars principaliter Officij Diuini, & ad quam referri videntur aliæ Cæremoniæ. Sic in collecta Sancti Francisci legitur: *Fœtu nouæ prolis amplificas*. In Collecta S. Norberti: *Et per eum Ecclesiam tuam noua prole fœcundas*. In Collecta S. Petri Nolasco, cui nuper fuit hic honor decretus: *Ecclesiam tuam noua prole fœcundare docuisti*. In Collecta S. Ignatij: *Nouo subsidio militantem Ecclesiam roborasti*.

6 Sanctus quoque Philippus Nerius, quamuis non instituerit Ordinem religiosum, laudatur tamen in lectione prima Secundi Nocturni, *quod Oratorij Congregationem instituerit*. Et S. Franciscus Salesius in lectione tertia secundi Nocturni in magni meriti argumentum laudatur, *quod ad diuini cultus augmentum nouum Ordinem Sanctimonialium instituerit*.

7 Neque fuerunt expertes huius honoris etiam fœminæ. Sanctæ Birgittæ in lectione tertia secundi Nocturni laudi, ac magno merito vertitur, quod *Monasterium Vastense sub Regula S. Saluatoris, ab ipso Domino accepta, instituerit*. Et Sanctæ Franciscæ Romanæ in lectione prima secundi Nocturni, quod *domum Oblatarum sub Regula S. Benedicti Congregationis Montis Oliuetis in Vrbe instituerit*. Et quod maioris admirationis, & consequenter laudis est argumentum, S. Theresia maximè commendatur in lectione secunda secundi Nocturni, quod *feueriorem veterum Carmelitarum Regulam, Deo afflante, primum mulieribus, deinde viris obseruandam proposuerit*.

8 Et iure quidem hic honor Institutoribus Religionum impenditur, vt quo latiùs eorum meritum in totam Ecclesiam, & in omnem posteritatem propagatur, multis alijs ad suarum virtutum imitationem institutis, ac post se relictis, eo etiam ampliùs eorum nomen in tota Ecclesia celebretur, & in omni posteritate. Vt propterea congruenter ijs accommodatur illud Ecclesiastici elogium. *Laudemus viros gloriosos, Patres nostros*, quod legitur in primo Nocturno Officij de S. Benedicto, qui fuit præcipuus Legislator Monachorum in Italia.

9 Se demum S. Petrus de Morrone, quia fundauit, & instituit Ordinem, qui ab ipsius nomine in Pontificatu dictus est Cœlestinus sub regula S. Benedicti, hunc meruit honorem. Ita quoque Sanctus Caietanus, & alij.

CONSVLTATIO CL.

In quâ respondetur ad septem criminationes in Parochos Vrbis, ab Anonymo quodam fumiuendulo impactas.

1 PRodijt nuperrimè quodam scriptum Anonymi, quo Parochos omnes Vrbis publicè proscindit, ac criminatur. Ne verò ipse temere, ac immeritò tam acerbam iniuriam Parochis intulisse videatur, profert varia contra eos accusationis capita.

Primum est de mercede deferentis Crucem, licèt Parochi eam in funere non deferant. 2

Secundum. Duplicata merces viatici, quando cadauer defertur ad Ecclesiam extra parochiam. 3

Tertium. Alia duplicatio viatici, quando funus transit per pontes, vel montes. 4

Quartum. Regulares prætendunt, quando intersunt funeri, tanquam vnum corpus, habere vltra candelas, quæ singulis dantur in ipso funere, etiam fasciculum candelarum vnius libræ. 5

Quintum. Quando funeri interueniunt Regulares, Curatus regularis eo quia vel defunctus est eius parochiæ, vel ad eius Ecclesiam defertur, petit mercedem pro suo socio, tanquam alterius Sacerdotis secularis, & sic eadem persona, quæ interuenit funeri, tanquam vnus ex sua Religione, assumit deinde aliam personam, & duplicatam mercedem prætendit. 6

Sextum. Regulares ad funus vocati semper, ac indistinctè volunt Iulios decem contra formam Statuti. 7

Septimum est merces sepulturæ, quando cadauera in Ecclesijs parochialibus non sepeliuntur. Et vlteriùs si dicta cadauera in alienis Ecclesijs sepeliuntur cum capsa, prætendunt duplicatam mercedem. 8

Hæc sunt septem capita hydræ Anonymianæ. Hoc porrò scriptum cùm à præfato Anonymo per totam ferè Vrbem euulgaretur, nobisque Parochis communicatum esset, quibus priuatum quidem solummodò commodum, & affectum spectantibus, optabilius nihil erat, quàm defensione omni prætermissa, acquiescere, atque ita proposita ob oculos professione pastorali potiùs, quam illata iniuria, iucundissimo conscientiæ illibatæ testimonio contentos viuere, impactasque nobis falsò criminationes spernere. Adest enim, & eiusmodi affectum nostris animis insinuat Apostolica institutio nostri Præsulis, ac Magistri D. Petri *Ep. 1. cap. 4. v. 14. Si exprobramini*, ait, *in nomine Christi, beati eritis, quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius Spiritus, super vos requiescet. Nemo autem vestrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine*. 9

An verò quoniam simul nobis cordi est peculiaris ratio vocationis nostræ, quæ nos non nobis tantùm, sed etiam proximis nostris viuere, eorumque saluti, ac nostri administratione officij impensæ vacare iubet, quod præter priuatum conscientiæ, mentisque innocentiam, publicè etiam bonam famam, existimationemque deposcit, ideò in eam necessarijs rationibus inducti sumus sententiam, vt huiusmodi accusationibus publicam responsionem statueremus. Fecerunt id passim olim pro se, suisque institutis Sanctissimi quique Ecclesiæ Præsules, ac Doctores, Apostoli ipsi, ac Christus Dominus, Deusque noster, qui & calumniam dæmonij à se constanter depulit, & ab execrabili percussore illatæ iniuriæ rationem popposcit Ioan. 18. *v.* 23. Nos igitur, quod constituimus, prosequemur, singulaque accusationis capita, quæ contra nos suo scripto edidit, paucis verbis refutabimus. 10

Ad primum. Prætermissa responsione ad rationes, quas Anonymus perperam prætexit, ratio cur Parochis debeatur merces deferentis Crucem, etsi eam in funere non deferant, ea est, quia est ius annexum iuri sepulturæ, siue parochiali. Quemadmodum enim debetur Parochis ius sepulturæ, licèt eorum parochiani non sepeliantur in proprijs parochialibus Ecclesijs, ita etiam debetur merces deferenti Crucem, tametsi eum in funere non deferant. Hinc S. Congregatio super Episcopis die 29. Iulij 1616. apud Gauantum *in man. Episcop. v. Exequiæ* declarauit, Crucem Parochialem regulariter deferri tantùm debere. 11

Neque obstat, quod in Statuto Cleri Romani decernatur, vnicam tantùm Crucem in funeribus deferendam esse illius Ecclesiæ, ad quam funus ducitur, nullamque mercedem deferenti taxatam esse. Nam id sanè decernit quoad illius delationem materialem, vt scilicet fideles sciant, ad quam Ecclesiam funus ducatur, illudque prosequantur, & in eam conueniant, ac preces pro defuncti anima Deo effundant; non autem derogat iuri parochiali, sed illud 12

relinquit in ſuo vſu, ipſi iuri funerandi coæuo; antiquiſſimus enim eſt. Quis enim Parochus hanc mercedem primus inuexit? Quo tempore? Cur ex tot, tantiſque Em. Cardinalibus Vicarij, Reuerendiſſimis Viceſgerentibus; qui & doctrina ac vitæ integritate præſtabant, nemo his tantis nouitatibus, atque abuſibus, vt Anonymus loquitur, ſeſe obiecit? Cur nemo in primos authores inuectus eſt, aut inſurrexit? Imò non ſolùm nemo inſurrexit, ſed in ſtatuto Cleri Romani, recens ab Em.D. Cardinali Vicario, eiuſque Congregatione ad id deputata, recognito, ac propediem euulgando, hanc Crucis mercedem, etiam quod illa à Parochis non deferatur, eis deberi expreſſis verbis decernitur.

13 Idque non ex errore populari, vt ait Anonymus. Impoſſibile namque eſt in tot annorum centurijs totum populum erraſſe, ac etiam Magiſtratum Eccleſiaſticum, cui hæc cura, qui non admonere ſolùm poſſit, ſed compellere, & cui parere nos non volumus tantùm, ſed debemus, vnumque Anonymum cenſuram hìc nobis ſine ſuffragio gerere, ac improbare, quod probant Superiores; ſed ex voluntaria conſuetudine, vt probat Innoc. *cap. Ad Apoſtolicam de ſim.* aut ex conſcientia erronea, vt hanc obligationem explicat Maior *in* 4. *d.*15. *quæſt.*5. aut ex præſcriptione Eccleſiarum parochialium, in qua non interuenit abrogatio, vel inductio legis, ſed acquiſitio dominij, vel iuris in re, vel ad rem, quod acquiri ſolet per diuturnum vſum cum bona fide, vt per textum *in cap. Cum Eccleſia Sutrina de cauſ poſſeſſ. & propr.* Quæ præſcriptio non requirit ex parte eius, ſuper quem cadit, conſenſum ſpecialem in voluntariam obligationem continuum tanto tempore, aut voluntatem dandi tale ius alteri, aut obligandi ſe illi, vel ipſo vſu, ipſoque facto acquiritur adminiculo iuris, eaque conſummata, ille, contra quem præſcriptum eſt, obligatus remanet ex iuſtitia ad ſeruandum alteri ius per præſcriptionem acquiſitum, non quidem virtute alicuius legis poſitiuæ inductæ per conſuetudinem, ſed ex vi naturalis iuſtitiæ, quæ obligat ad ſeruandum vnicuique ius ſuum.

14 Itaque per diuturnum vſum exhibendi hanc mercedem acquiſitum eſt Eccleſijs parochialibus ius ad illam per modum cuiuſdam præſcriptionis, accedente præſertim adminiculo iuris, quod præſtatur in *d. cap. Ad Apoſtolicam de ſim.* in quo hæc, atque aliæ obligationes fundantur; quod maximè locum habet in actionibus, quæ referuntur ad alium ſub aliquo reſpectu ad recompenſationem; vt per Panorm.in *ap. Suam nobis*, & in *d. cap. Ad Apoſtolicam de ſim.* quæmadmodum in præſenti offertur hæc merces Eccleſijs parochialibus in recompenſationem beneficij, & in Parochorum ſuſtentationem, ſimulque in Dei honorem, ac defunctorum ſalutem. Ita planè ſentiunt Panormitanus, Ancharanus, & alij *in rubr. de Paroch.* ac Summiſtæ omnes, alijque Doctores, quos refert, ac ſequitur Couar. *lib.*1. *var. cap.*17. *num.*3. Gutier. *can. quæſt. cap.*21. *num.*139. Lopez *in l.*9. *tit.*1. *p.*1. Sot. *lib.*9. *de iuſt. q.*3. *ar.*1. Tempus enim tam prolixum obtinet vim legis, ac ſpecialis conceſſionis *l.*6. §.4. *ff. de acqu. quot. l.*1. §. *fin & l.*2. *ff. de aqu. pluu. arc.* Quare inuictum veritatis, ac innocentiæ argumentum penes Parochos eſt præſcriptio, de qua S. Chryſoſtomus *hom.*4. *in c.* 2. *Theſſal.* ait: *Præſcriptio eſt, nihil quæras amplius.*

15 Quod ad ſecundum, ac tertium accuſationis caput attinet, certum nobis eſt, ita atteſtante non ſolùm conſcientia noſtra, ſed ipſis etiam pro tempore Cleri Romani Camerarij, ad quos rem hanc vel mathematicè, vel moraliter pertinet definire, nobis ea re iniuriam fieri. Id enim nobis Statuta noſtra inhibent, quorum verba prolixiùs recitabo, vt aduerſarius ſuo gladio iuguletur. Ita enim decernunt *cap.*6. §. 11. *Merces autem ordinaria presbyterorum funus aſſociantium, ſit vnius Iulij. Quod ſi contingat progredi cum funere ad Eccleſias mediocriter diſtantes, veluti exempli gratia ab Eccleſia S. Laurentij in Damaſo ad S. Mariæ de Ara Cœli, vel ad S. Laurentij in Lucina, ſit duorum Iuliorum. Si verò ad Eccleſias remotiores notabiliter, vt ad S. Ioannis Laterani, S. Gregorij, S. Petri in Vaticano, & ſimiles ab Vrbis centro, vel circiter diſtantes, ſit quatuor Iuliorum, & plus, minuſue iuxta longitudinem itineris, ac temporis qualitatem. Siquidem tempore nocturno, vel pluuiæ aliquid plus non immeritò taxari poſſe cenſemus.*

16 En quanta id circumſpectione, & accurata conſideratione ſtatuatur; quod ſi tamen ab aliquo ex noſtris huius decreti oblito quid quam fuerit attentatum, quod non credimus, nunquid ideò totus Sacer ordo Parochorum, atque alij innocentes, quid ne quid ſimile fieret pro viribus obſtant, rei agentur, & quaſi ob vnius Iudæ proditoris crimen, totum Apoſtolorum Collegium erit plectendum? Siquidem vnum, vel alterum exemplum non probat quidquam de toto genere. Quare in cauſa dubia prouocatio erit ad Camerarium Cleri, cuius ſententiæ Parochos ſtare oportet, eiuſque placito, & arbitrio, tanquam in hac re principio primo, ac vltimo conformari debet populi voluntas ex Statuto Cleri Romani, cuius religioſam obſeruationem Parochi expoſcunt.

Ad quartum, & quintum. Non eſt noſtrum defendere 17
alienos, ſi qui ſunt, abuſus; quatenus autem comprobentur, ſunt coercendi ſeueritate Statutorum Cleri Romani.

Ad ſextum. Id quoque definitum eſt *in Stat. Cler. Rom. d. cap.*6. §.14. in hæc verba: *Singulis Monaſterijs, ſiue domibus Regularium ad funus inuitatis decem Caroleni ſoluantur, niſi ad Eccleſias diſtantes progredi contingat. Tunc enim augeri poſſe decernimus, prout ſuprà de presbyterorum mercede cautum exiſtit.* Quare id quoque commiſſum eſt arbitrio Camerarij, ad quem in caſu controuerſiæ quiſque adire poterit.

Ad ſeptimum. Vt tenebras, quibus Aduerſarius iura 18
parochialia obſcurare nititur, diſijciamns, afferimus nitidiſſimam doctrinæ noſtræ lucem, ne quis ignoratione rei noſtræ à ſcopo aberret. Ea quippè erat veterum Patrum religio, cauere diligenter, ne intra Eccleſiam defunctorum corpora ſepelirentur. Extantque in eam ſententiam Triburienſis, Nannetenſis, Vaſenſis Synodi decreta *can. quibus, can. nullus, can. præcipiendum*, vbi plenè Turrecrem. 13. *qu.* 2. Extat & Synodi Bracharenſis Conſtitutio apud Burchardum *lib.*3. *c.*157. & Guliel.Duran. *lib. de mod. celebr. Concil. gener. p.*3. *tit.*1. Hæc pia maiorum inſtitutio à Carolo Magno renouata, & inſtaurata fuit, Anſegiſ. Abb. *cap.*153. Huiuſque conſuetudinis meminerunt Optatus *lib.* 5. *de ſchiſm. Donatiſt.* Chryſoſtomus *hom. quod Chriſtus Deus eſt aduerſus Gentes, & hom.*66. *ad popul. Antioch.* Niceph. *lib.*4. *cap.*30. paſſique alij.

At poſtea recepta conſuetudine præter maiorum leges, 19
ac inſtituta Chriſtiani nedum Imperatores, ac Sacerdotes, quibus id indultum fuit Euagr. *lib.*4. *cap.*30. ſed etiam laici vbique intra Eccleſias parochiales ſepulti fuerunt, quibus exceptis, nulla Eccleſia habebat ius ſepulturæ, *can. vbicumque 6. & can. placuit* 7. §. *Sed aliud eadem* 13. *qu.*2. nempè vbi decimæ ſoluebantur *cap.*1. *& cap. Ex parte de ſepult.* Eratque ſolitum, vt quiſque pro ſepultura erogaret Parochis aliquid ſponte pro eleemoſyna, *can. in Eccleſiaſtico, & d. can. præcipiendum ead. cauſ.* 13. *quæſt.*2. non autem pro pretio, quod ſimoniacum eſt, *can. quæſta, can. poſtquam, & can. ſeq.*13. *q.*1.

Denique conceſſum id fuit alijs Eccleſijs ex priuilegio 20
in cap. Nimis iniqua de exceſ. Præl. cap. vt priuilegia de priuil. Clem. Dudum de ſepult. Salua tamen iuſtitia parochialium Eccleſiarum, à quibus mortuorum corpora aſſumuntur, *cap. Certificari* 9. *& cap. In noſtra* 10. *de ſepult.* & Concilium Trid. *ſeſſ.*25. *cap.*13. *de reform.* vbi ait integrè hoc ius parochialibus Eccleſijs perſoluendum eſſe. Et licèt in his locis ſermo ſit de quarta, quæ funeralium dicitur, hanc tamen inuoluere ius ſepulturæ, docent Gabriel, & Gratianus mox citandi, alijque apud ipſos. Et generatim non ſolùm de quarta funerali, ſed etiam de ſepultura, alijſque oblationibus eſt textus *in cap. Ad Apoſtolicam de Simon.*

Inducta hac laudabili conſuetudine ex ſpontanea fide- 21
lium oblatione ius acquiſitum fuit Parochis, vt aliquid perciperent pro iure ſepulturæ in Eccleſia parochiali præter quartam Canonicam, ſiue funeralem. Verùm quia ex eo, quod quiſque poſſit ſibi eligere ſepulturam extra Eccleſiam parochialem, atque adeò ceſſet illa eleemoſyna ſolui ſolita pro ſepultura Eccleſiæ parochialis, ideò inductum fuit, vt aliquid ſolueretur Parochis pro illo iure, ex quo defunctus ſepelitur extra Eccleſiam parochialem; quod ius etiam in Conſtitutione 41. §.13. B. Pij V. Parochis præſeruatur, quodque diuerſum eſſe à quarta probat Gabriel. *conſ.* 190. *à num.*1. *lib.*2. vbi etiam docet potuiſſe conſuetudine induci, ac taxari, ſequiturque Gratian. *diſcept.*210. *num.* 10. *cum ſeqq. ac dec. March.*26. *num.*14. *&*15.

Qua-

22 Quare hæc eleemosyna non datur ratione loci tumulationis, neque pro expurgatione sepulturæ, vt asserit Anonymus, sed ratione iuris parochialis, aut funerandi, siue idem sint, siue diuersa, vt per Lap. *alleg.69. num.*3. Feder. de Sen. *cons.*253. *num.*5. Petr. de Vbald. *de can. port. cap.*8. *num.*33. ac alios. Eleemosyna autem consueta pro sepultura sine capsa ex Statuto Cleri Romani *d. cap.*6. §.8. est Iuliorum septem cum dimidio, cùm capsa verò est Iuliorum quindecim §.18. quam consuetudinem obseruari, ac eos, qui malitiosè nituntur laudabilem hanc consuetudinem immutare, compesci mandat Innoc.III. *in d. cap. Ad Apostolicam de simon.*

23 Non obstat, quod hæc eleemosyna, siue ius parochiale ponatur à Statuto Cleri *in cap. De mercede associantibus funera præstanda*. Ineptum enim esset conuellere hoc solius vocalæ cauillo iura parochialia à pia consuetudine, à Sacris Canonibus stabilita. Positum est fortasse *in cap. De mercede*, vel quia ex pecunia solui solet; vel quia merces propriè laboris præmium est. Parochi autem laborant in exercitio curæ animarum, & in administrando Sacramenta. Ius autem sepulturæ est consecutiuum ad ius administrandi Sacramenta, vt tradunt Archid. *in cap.*1. *num.*3. *de sepult. in* 6. Abb. *in cap.*1. *num.*4. *eod.tit.* Rota coram Mantica *decis.* 366. *num.*4. & in Romana iurium funeralium coram Zarata, & nos alibi. Hæc enim duo iura, nimirùm admnistratio Sacramentorum, & ius sepulturæ sunt inuicem connexa, tanquam ordinata ad ea, quæ debentur defuncto ex officio pastorali. Vndè dici poterit merces eximij laboris, quam Iurisconsultus eleganter interpretatur esse illam, quæ pro salute alicuius datur, *l. Si pater*, §. *Si quis de donat.* Datur autem hæc merces pro salute animæ defuncti. Vel denique est merces soli, hoc est, sepulturæ, quæ pro solo, vel ex superficiario prædio penditur *l.*17. *ff. de pignorat. act.* Sed istæ, huiusmodique interpretationes nugatoriæ sunt. Hoc planè certum est, huiusmodi ius parochiale putidissimorum glossematum nebulis ita inuolui non posse, vt lateat, quod in eo micat. Quare cauillationis plena est hæc Aduersarij argumentatio.

24 Atque hæc habuimus breuiter, quæ ad ea, quæ nobis Aduersarius obiecit accusationum capita pro veritate ac nenocentia nostra publici boni causa tuenda, respondenda necessariò duximus; depulimus enim solùm criminationes, non intulimus. Deo interim toto mentis affectu supplicamus, vt Aduersarijs nostris cum bona mente, & vbere gratia omnem in hac vita prosperitatem, ac demum etiam æternam felicitatem benignus concedat. *Absit enim*, Augustini dictum est *lib.*3. *contra litteras Petil. cap.*13. *vt propter hæc Aduersarios nostros oderimus. Dum enim dixit Christus pendens in Cruce: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, nos de talibus inimicis dicere docuit: Domine ignosce illis, quia nesciunt, quid loquuntur.*

25 Atque ita nomine omnium Parochorum Vrbis, quorum ego minimus, respondi anno 1687. dum comitia pro eligendo Cleri Romani Camerario haberentur.

26 Cæterùm hoc tibi, mi Lector, notum, Parochis faustum esse velim. Sub die 28. Maij 1688. per acta Octauiani emanauit ab Em. Cardinali Vicario decretum pro D. Francisco Topino, Parocho S. Saluatoris de Cupellis, iurium parochialium assertore, ac vindice, contra Fratres S. Augustini Vrbis, in quo decernitur, nullum ius, nullamque actionem ad ipsos Fratres pertinere in funerale non factum in obitu R.P.D. Hectoris Ritæ ex Parochia dicti S. Saluatoris, apud quos sepulturam sibi elegerat, sed illud, illamque spectare, ac pertinere ad dictum Parochum, eique consignandam esse integram pecuniarum summam, in S. Monte Pietatis depositam, ob dictum funerale non factum. Atque ita iuxta Consultationem nostram, quæ in tomo sexto, vel septimo extat, res hæc iudicata fuit post tot rabularum tumultus, & vociferationes. Hoc annotare volui, vt scirent posteri, quid hac in re actum est, quidue sint acturi, in qua demum emanauit S. Rotæ decisio coram R.P.D. Caprara, quam integram alibi adduximus.

CONSVLTATIO CLI.

De Ecstasi, & raptu mystico. Quot sint. De eorum causa. Quomodo distinguantur. Eorum diuisio, subiectum, duratio, effectus. Quomodo dignoscantur esse naturales, dæmoniaci, diuini. De eorum probatione, & examine, ac censura, vbi id genus alia pro Seruorum Dei solemni canonizatione perspicuè disquiruntur, ac veræ, germanæque Theologiæ mysticè solida, & expressa effigies retinetur.

ECstasis à D. Thoma, scholasticæ, ac mysticæ Theologiæ Summus Dictator, ita definitur 1. 2. *quæst.* 28. *art.*8. Est excessus mentis, quo fit alienatio à sensibus in aliquod intelligibile, vel supra sensum, & rationem, vel extra cognitionem sibi propriam. Solet autem ecstasis non solùm vocari excessus nomine, sed etiam soporis ex Tostato *ad cap.*10. *Act.* & *in Genesim*. Sed interdum differunt. Nam sopor ex Aristotele 2. *de somn. & vigil.* idem est, ac quies virtutum animalium, somnium verò nocturna apparitio, & imaginatio. Magis autem abstrahitur anima à corpore in ipsa veritate, & raptu, vel ecstasi, quàm in sopore. In somno cessat operatio sensitiua, & intellectiua, simulque intenduntur operationes virium naturalium. In ecstasi verò, vel raptu minuuntur operationes sensitiuæ, & intenduntur rationales. Quia eleuatur intellectus; sicque dicitur, Paulum fuisse raptum, Adam soporatum; quod disertè tradidi in mea disceptatione Italica de Theologia mystica in hæc verba. 1

Quindi nell'estasi più che nel sonno gli spiriti si ritraggon dentro, e lasciano i sensi senza sentimento, e senza moto le membra. Imperoche la mente si raccoglie in se stessa a contemplare vn'oggetto sì intimo, e sì disiderato, che tutta l'occupa, e aliena. E perche essa mente gouerna i sentimenti, e ordina i moti volontarij dell'huomo, perciò le bisogna, ch'esca dell'interiore del corpo alle patti esteriori à ritrouar gli strumenti per far tali opere, e per auuicinarsi agli oggetti de'sensi, che stanno di fuori, e allora pensando si può vedere, vdire, e parlare senza impedimento. Ma quando la mente si raccoglie dentro, e in se stessa per contemplare con somma efficacia, e vnione l'oggetto amato, fugge dalle parti esteriori, e abbandonando ella i sensi, e i mouimenti, si ritira con la maggior parte delle virtù, e degli spiriti nella contemplatione, non lasciando ella nel corpo altra virtù, che quella, senza quale non potrebbe sostenersi la vita, cioè la vitale del continuo mouimento del cuore, e'l respiro degli spiriti per l'arterie per attrar di fuori l'aere fresco, e per cacciare l'infocato di dentro, e qualche poco della virtù nutritiua. Impercioche la maggior parte di essa è impedita nella profonda contemplazione, e perciò poco cibo nudrisce lungamente i contemplatiui. Ac ita prosequor. 2

Quando adunque la mente spirituale, ch'è cuore di nostro cuore, e anima di nostra anima per la forza del disiderio si ritira in se stessa a contemplare vn'intimo, e disiderato oggetto, raccoglie in se tutta l'anima, ristringendosi tutta nella sua indiuisibile vnità, e con essa si ritirano gli spiriti, benche non gli adoperi, e si raccogliono nel mezo del capo, ou'è la contemplazione, ò nel centro del cuore, ou'è il disiderio, lasciando ella gli occhi senza vista, l'orecchie senza vdito, e gli altri sensi senza sentimento, e senza moto. E così pungente può essere il desiderio, e tanto intima la contemplazione, che affatto può trar l'anima di corpo, risoluendosi gli spiriti per la forte, e ristretta loro vnione in modo, che congiungendosi l'anima affettuosamete al desiderato, e contemplato oggetto, può tosto lasciare in tutto senza se il corpo. E in questa guisa alcuni beati huomini, contemplando essi con sommo desiderio la bellezza diuina, si muoiono. Onde la Sagra Scrittura parlando essa della morte di Mosè, e di Aron, dice, che si morirono per bocca di Dio *Deut.*10. *&* 34. Il che dichiarano i saui metaforicamente, che si morirono baciando la diuinità, cioè rapiti dall'amorosa contemplazione, e vnione diuina. 3

4 Ex eodem D. Thoma *in Psalm.* 30. *vers.* 1. Ecstasis est, quando homo ponitur extra se; quod dupliciter contingit. Vel quia à superioribus alligitur; vel quia ab inferioribus depellitur. Animus ergo hominis si feratur extra se, dicitur esse intellectus à supernis per contemplationem, & amorem; quia, vt ait Dionysius *cap.* 4. *de Diuin. Nomin.* ibique D. Thom. diuinus amor ecstasim facit; quia facit eum viuere, non sua, sed Dei vita. Vel impugnatus, vel territus ab inferiori. Vndè quando timet, fit extra se, *Act.* 3. *Replet sunt stupore, & ecstasi.*

5 Contingit autem aliquando ex causa interiori, quando animus videt stupenda, ex quibus fit extra se. Interdùm à causa superiori, quando quis contemplatur diuina, & rapitur extra se supra se. Vndè D. Thom. 1. 2. *quæst.* 28. *art.* 3. ait, ecstasim aliquis pati dicitur, cùm extra se ponitur, id est extra cognitionem sibi connaturalem, ac propriam, in quantum tendit vel ad ea, quæ sunt supra sensum, & rationem, vel cùm ad inferiora deprimitur, vt cùm quis in furiam, vel amentiam cadit. Et hæc ecstasis est infra se potiùs, quàm supra se.

6 Concurrunt verò ad ecstasim tam vis appetitiua, quàm cognitiua. In cognitiua est formaliter; quia ex intenta meditatione vnius abstrahitur intellectus ab alijs. In appetitiua est causaliter, vel dispositiuè; ex amore enim nascitur, vt quis cogitet de amato. Non enim contentus de proprio bono, quærit frui aliquo extra se, & vult bonum amico propter ipsum, vt in seipso. Secundum quid verò rapi dicitur, dum illud extrinsecum bonum quærit, vt bonum sibi.

7 Porrò ecstasis, si est contemplatio perfecta, potest vi sua causare alienationem à sensibus externis, eos absorbendo, ac ligando, ne ab eorum obiectis excitentur. Tunc, ait D. Thomas *dict. quæst.* 28. *art.* 3. fieri ecstasim, quando ponitur homo extra cognitionem sibi propriam, vel quia ad superiorem sublimatur, sicut homo dum eleuatur ad comprehendendum aliqua, quæ sunt supra sensum, & rationem, dicitur ecstasim pati, & loquitur de ecstasi secundùm vim apprehensiuam. Quibus verbis duplex ecstasis assignari videtur. Vna, cùm ponitur homo extra cognitionem sibi propriam, non amplius sensibus vtendo, & id referri potest ad vim apprehensiuam naturalem. Altera, cùm apprehensiua fertur supra sensum, & hominem; quod non contingit, nisi cùm versatur apprehensio circa obiecta supernaturalia, quæ sensum, & rationem exuperant. Et hæc est ecstasis supernaturalis. Et *p.* 1. *quæst.* 12. *artic.* 11. ait, quod anima nostra quantò magis à corporalibus abstrahitur, tantò intelligibilium abstractorum fit capacior. Vndè in somnijs, & alienationibus à sensibus corporeis magis diuinæ reuelationes percipiuntur, & præuisiones futurorum non solùm D. Thomas ad supernaturales reuelationes, ac prophetias alludit, sed ad prædictiones futurorum naturales, quæ fieri possunt absque dono prophetiæ, prout à Sanctis Angelis reuelantur multa, ac etiam ex coniunctione cum influxu substantiarum separatarum, quæ fit interdum, quandò anima abstractior fit per elongationem à sensibus, vt ait idem D. Thomas *de verit. quæst.* 12. *art.* 3. *ad* 5. *& ad* 1. Tunc enim habilior fit ad recipiendum ordinem gratiæ, sed etiam secundùm ordinem naturæ, prout inferiores intellectus secundùm ordinem naturæ nati sunt perfici à superioribus, & prout corpora humana subduntur impressionibus cœlestium corporum, in quibus fit præparatio ad aliquos futuros euentus, quos anima ex sua subtilitate præuidet per aliquas similitudines ex impressione corporum cœlestium, in imaginationes relictas. Et 2. 2. *q.* 175. *ar.* 2. *ad* 2. ait, vehementiam affectus, causare ecstasim, quatenus causat excessum cognitionis, quo mens ad intelligibilia rapitur, alienata à sensibus.

8 Quando autem contemplatio est vehementissima, fieri potest, vt ligetur imaginatio, ne aliquid cum phantasmate operetur. Ita D. Thomas *quæst.* 13. *de verit. art.* 3. *ad* 10. vbi ait, tantam esse posse in actu speculationis vehementiam, vt omninò à sensibili operatione abstractionem à sensibus per vehementissimam contemplationem efficiat, quæ fit ab his, quæ vehementiam actus intellectus nata sunt impedire. Hæc autem sunt omnes sensitiuæ operationes, vbi nulla excipitur, dum solùm excipit operationes vegetatiuas. Et 2. 2. *dict. quæst.* 175. *art.* 3. *ad* 1. ponit secundùm gradum prophetiæ per abstractiones etiam ab externis, quia per pura intelligibilia fit. Dixi ligari imaginationem in ea vehementissima contemplatione; quod bifariam intelligi potest. Vno modo vt phantasia non operetur, formando de nouo idola, vel phantasmata. Altero modo, vt ex præhabitis phantasmatibus, quæ imaginatio conseruat, ad ea se conuertendo, & illustrante intellectu agente, phantasmata exinde speculetur. In primò sensu non est necessarium, vt phantasia formando de nouo phantasmata operetur; quia virtus animæ vehementissimo actu absorta influxum suspendere potest, ne illum communicet potentijs sensitiuis; & maximè quia tota, vel quasi tota in operatione intellectus occupatur. Potentia enim superior exhaurire potest, & absorbere, quod est inferioris facultatis, & non deseruiat superiori, & posset esse potiùs impedimento, ne tota vis animæ feratur in intelligibilia occupata in receptione nouorum phantasmatum, quæ subministraret phantasia, nisi ligaretur. In secundo sensu concurrit imaginatiua, velut materia, ex qua antiqua phantasmata eruantur.

Quamnis autem contemplatio sit vehemens, non potest 9
tamen impedire per se, ac sua efficacitate vires potentiæ vegetatiuæ, ac nutritiuæ. Ita etiam D. Thomas *dict. quæst.* 175. *art.* 2. *ac de verit. d. quæst.* 13. *art.* 4. quia, & si sensitiuæ operentur ex intentione animæ, vegetatiuæ autem per modum naturæ, id tamen fit mediantibus primis qualitatibus, & earum alterationibus, quæ non subduntur intentioni animæ, ac proindè non habet anima super eas actiones dominium, sicut super sensitiuas potentias. Quare, licèt possit abstrahere à sensitiuis, non tamen abstrahit à vegetatiuis. Dixi autem per se; quia per actiones spirituum vitalium, ac per vitales operationes attrahendi, expellendi, distrahendi, possunt impediri ex nimia contemplatione, vel studio.

Atque hactenus ex mente D. Thomæ, cuius libros lege- 10
re non possum, quin eos amplectar, foueam, osculer, ac venerer sanctum illud pectus, afflatum cœlesti numine. Contra cùm quosdam libros recentiores lego, Deum immortalem! quàm frigent præ illis, imò quàm non videntur sentire, quod scribunt, non quod illos in totum damnem, sed quod ex his sentiam me reddi, & doctiorem, & meliorem, cùm ex illorum lectione surgam nescio quomodo frigidus affectus erga veram veritatem. Salue igitur, ò Thoma, primus in vtraque Theologia triumphum, & lauream merite, dono quodam prouidentiæ genite, in quo totas vires suas Sacra Sapientia experiretur. Iam in omnibus, quæ doces tanta authoritas est, vt dissentire pudeat. Tum interim omnia tua fluunt illaborata, & illa, qua nihil pulchrius auditu est, perspicax oratio, præsefert tamen felicissimam facilitatem adeò, quod apud posteros id consecutus es, vt iam non hominis, sed Theologiæ non cuiuscumque, sed Angelicæ nomen habearis. Hunc ergo, mi lector, spectemus, hoc propositum nobis sit exemplum. Ille se profeciſſe sciat, cui Thomas valdè placebit.

Sapienter igitur admodum duxisse videtur Magnus ille 11
Gregorius *lib.* 5. moralis expositionis in Iob *cap.* 22. Sanctos viros, qui non corpore, sed virtute sopiuntur, laboriosiùs dormire quàm vigilare. Quoniam ab huiusmodi inquieta concupiscentia penitus subtrahuntur, ac dum terrenarum actionum strepitum deserunt per quietis studium, eorum mens virtutibus intenta, vigilans dormit. Significauit verè S. Doctor, quid esset per se ecstasis, nimirùm dormitio quædam vigilans, seu vigilia dormiens, qua videlicèt anima à sensibus abstracta, diuinaque sentiens, & dormire videatur mundo, & vigilare Deo, rapta videlicet ad amandum, vel ad auscultandum. Priùs illud expressit ad literam Sponsa *Cant.* 5. *v.* 2. *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Vera planè amoris ecstasis, in qua mens ita dulciter quiescit, vt dormire, ita certò, ac prudenter diuina agitat, vt planè vigilare videatur. Ita & sensus in amoris excessu noctem quietissimam, & mens diem agit sereniſſimum.

Causa autem huius prioris excessus amor ipse est; quia 12
quo ex diuina gratia maior est erga Deum amor, eò magis alienat animam ab omnibus, quæ non sunt ipse Deus, fitque Deo ipsi præsentior, quàm sibi. Neque enim, ait Bernardus *de præcept. & dispens.* præsentior spiritus noster est, vbi animat, quàm vbi amat; nisi fortè putetur esse magis vbi inuitus, ac necessitate tenetur, quàm quo spontè, & alacri fertur voluntate. Denique vbi est

the-

thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Item si Deum amans anima, & ipso viuit, vti corpus ex ipsa, quo pacto, quæso, præsentior esse censetur vbi dat, quàm vbi accipit vitam? Fons siquidem vitæ charitas est, nec viuere animam dixerim, quæ de illo non hauserit. Haurire verò quomodo potest, nisi fuerit præsens ipsi fonti, qui charitas est, qui Deus est? Præsens igitur est, qui Deum amat, in quantum amat; in quo enim minus amat, absens profectò est. Ita Bernardus, sentiens videlicet amorem perfectissimum perfectissimam ecstasim facere, eò magis alienando à sensibus, quò diuinis magis vnit. Cui rectè concinit Bonauentura *tom.2. opusc. tract. de gradib. contempl.* cùm ait: *Ecstasis est, deserto exteriori homine sui ipsius supra se voluptuosa quædam eleuatio ad superintellectualem diuini amoris fontem.* Ita Bonauentura intelligit animam tunc perfectissima raptam ecstasi, cùm ipsi omnium rerum fonti Deo adest, indicio planè manifesto, quod omnium mundanarum rerum transilierit riuos.

13 Sed enim modo supernaturali rapitur anima ad diuinas reuelationes, quod in Prophetis vsu venit. Idcircò Ezechiel *cap.3. vers.3.* raptum se memorat in cincinno capitis ad incipiendas visiones magnas. *Et emissa*, inquit, *similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, & eleuauit me spiritus inter terram, & cœlum, & adduxit me in Ierusalem in visione Dei.* Cùm Propheta esset tunc in captiuitate Babylonica, corpore non est translatus in Ierusalem, sed solo spiritu, quasi vno cincinno capitis, ad significandum perfectam intensionem Spiritus in vnum Deum. Iuxta literam non vnus capillus, sed pars capillorum comprehensa significatur. Pars comprehenditur capillorum, quia, totius comprehensionem capitis humana natura non sustinet. Ita Hieronymus planè significans in qualibet contemplatione quantumuis perfecta, & in qualibet ecstasi partem aliquam cognitionum rapi, ac sopiri posse, omnes omninò non posse. Semper enim mens, quantumuis rapta, pedissequas habet saltem cogitationes phantasiæ.

14 His consentaneus est commentarius eorum verborum, traditus à D. Gregorio Magno *lib.31. moral. cap.7. Quid est*, inquit, *cincinnus capitis, nisi collectæ cogitationes mentis, vt non sparsæ diffluant, sed per disciplinam constrictæ subsistant? Manus ergo desuper mittitur, & Propheta per cincinnum capitis eleuatur, quia cùm nostra mens sese per custodiam colligit, vis superna seorsum nos ab infimis trahit.* Declarat Gregorius optimè quomodo anima eleuanda colligat, rapiatque secum partem illam cogitationum internarum, quas habet annexas à natura, alteram autem partem externorum sensum opus est omninò in perfecta ecstasi destitui, & feriari. Loquimur enim de communi lege; nam ex priuilegio Dei poterit mens per species de se infusas sic eleuari, vt sola ipsa operetur, nihil interim cooperante sensitiua parte. Verùm hoc, excepto vno Christo Domino, nulli alij à Deo datum certè constat, licèt probabilius sit, Deiparam Virginem eo priuilegio gauisam etiam permanenter, quin & Ioannem Baptistam, & Beatum Paulum eodem donatos aliquando credi par est. De cæteris siue Prophetis, siue Apostolis, siue alijs quibusuis id affirmari cum fundamento non potest.

15 Non oportet plures Prophetarum locos percurrere. Vnus Ezechiel esse potest hac in re speculum cæterorum; omnes enim similiter aliquam in se patiuntur ecstasim, cùm assumuntur ad diuinas reuelationes. Vndè illa definitio ecstasis apud Augustinum *in quæst. ad Simplic. quæst.1.* est alienatio à sensibus corporis, vt Spiritus hominis diuino Spiritu assumptus, capiendis, atque intuendis imaginibus vacet. Quòd non eodem modo contingit, vt ibi ostendit Augustinus. *Spiritus enim*, ait, *vbi vult spirat. Et in Scriptura dicitur sæpè. Insiluit in eum Spiritus Domini, quo tanquam ex abdito diuinitatis secretò repentinus significatur afflatus, & Spiritum prophetiæ nullarum animarum potest maculare contactus. Attingit enim vbique propter suam munditiam.* Afficit ergo omnes non eodem modo, sed alios per informationem spiritus eorumdem hominum, vbi rerum demonstrantur imagines. Alios per fructum mentis ad intelligentiam. Alios vtraque inspiratione. Alios etiam nescientes per informationem Spiritus duobus modis, aut per somnium sicut non solùm plerique Sancti, sed & Pharao, & Nabuchodonosor. Vterque enim vidit, quod intelligere non valebat, sed tamen vterque videre poterat, aut per demonstrationem in ecstasi, sicut Danieli demonstratum est, quod non intelligebat, & Petro illud vas submissum de Cœlo quatuor linteis. Nam & ipse quid illa demonstratio figuraret, posteà cognouit. Per fructum autem mentis ad intelligentiam vno modo, cùm hæc ipsa, quæ demonstrantur imaginibus quid significent, & quò pertineant, reuelantur, quæ certior prophetia est; nam magis ipsam vocat Apostolus prophetiam. Ita Ioseph meruit intelligere, quod Pharao nonnisi videre, & Daniel exponit Regi, quod ille cernit, & nescit. Nescientes autem afficit prophetiæ Spiritus, sicut Caiphas cùm esset Pontifex prophetauit de Domino, nesciens quid diceret. Hæc ex Augustino.

Quibus concinunt quæ idem Augustinus affert ex *lib.* 16
de Genes. ad litter. eam esse minus prophetiam, quæ solas videt imagines rerum, eum magis Prophetam, qui easdem, etsi non videt, interpretatur, eum maximè Prophetam, qui & videt, & interpretatur. Quare iuxta Augustinum, & Pharao, qui solùm vidit vaccas, & spicas, Propheta fuit, sed minus Propheta. Ioseph interpretans, magis Propheta. Daniel videns, & interpretans, maximè Propheta.

Ex quibus efficitur id, omnes Prophetas secundùm 17
Augustinum genere ipso communi ecstases subire, raptusque diuino plus, minusve iuxta gradum prophetiæ, ad quem assumuntur; omnes enim diuinus spiritus, quatenus vult, agit. Ita Caiphas impius, vt prophetaret Dominum Iesum moriturum pro populo, assumptus à Spiritu Sancto est, non quod dignus esset, vt per eum loqueretur; sed quod Pontifex anni illius esset. Itaque non eius meritis, sed sacerdotali officio datum est, vt prophetaret. Vndè à Chrysostomo egregiè dictum ad illa verba: *A semetipso non dixit, vide*, inquit, *quanta Spiritus potentia à mala mente verba prophetica, & admirationis plena elicere potuit.* Quatenus ergo, ait Maldonatus, alienatus est à populo, ac humano Spiritu, vt illa loqueretur, eatenus excessum propheticum habuit. Idem de similibus asserendum, Pharaone scilicet, Nabuchodonosor, Balaam, & alijs censent Patres. Quantò id verò magis de consummatis, perfectisque Prophetis, quorum mentes rapiebantur per actus, ac species supernaturales, aut supernaturaliter quasi motas? De quo est illud ab Augustino dictum 12. *de Genes. ad liter. cap.26. Cùm rapitur*, inquit, *anima* ad ea visa, quæ spiritu cernuntur, similia corporalibus, omninò à sensibus corporis auertitur ampliùs, quàm si somno solet, sed minus quàm in morte, Quia videlicet in somno communi auertitur quidem anima à sensibus externis, sed non ita potenter, vt applicato sensibili forti non illicò aduertat. At in ecstasi ita sopitur altè, vt vel applicato vehementissimo obiecto sentire non soleat. Præterea in morte abstrahitur anima ab internis pariter, externisque sensibus, in ecstasi solùm ab externis.

Progreditur autem Augustinus. In ecstasi videntur 18
futura, ita vt omninò futura noscantur, quorum imagines præsentes videntur, siue per ipsam hominis mentem diuinitus adiutam, siue aliquo inter ipsa visa exponente, sicut in Apocalypsi Ioannis, magna reuelatio est, etiam is, qui videt, ignoret à corpore exierit, an sit in corpore, videlicèt est eiusmodi ecstasis quædam veluti mors, qualem in ecstasi Petri *Act.10. vers.* 10. agnoscit D. Chrysostomus ad illa verba: *Irruit, super eum mentis excessus. Quid est*, inquit, *ecstasis? Spiritualis nimirum contemplatio facta est in illo, quasi diceret quis; anima excesserit è corpore.* Et D. Bernardus de illa sponsæ quietæ Cant.52. *vers.7. Ego*, inquit, *non absurdè sponsa ecstasim vocauerim mortem, quæ tamen non vita, sed vitæ eripiet laqueis, vt possit dicere. Anima nostra sicut passer erecta est de laqueo venantium. Inter medios namque laqueos in hac vita inceditur, qui vtique toties non timentur, quoties sancta aliqua, & vehementi cogitatione anima à semetipsa abripitur, si tamen eò vsque mente secedat, & auolet, vt & hunc communem transcendat vsum, & consuetudinem cogitandi. Etenim frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Quid enim formidetur luxuria, vbi*

nec visa sentitur? Excedente quippè anima, & si non vita, certè vitæ sensu, necesse est etiam, vt nec vita tentatio sentiatur. Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Vtinam hac morte ego frequenter cadam, vt euadam laqueos mortis? Hæc Bernardus. Ex quibus perfecta ecstasis ratio non potuit melius, quàm per similitudinem mortis explicari.

19 Addit vltimò Augustinus euentum illum, in quo per Angelos administratur ecstasis, & circa modum dubitabundus hæret. Sic enim *c.*30. sicut in ista luce corporea est cœlum, quod super terram suspicimus, vndè luminaria clarent, & sydera, quæ corpora longè sunt meliora terrestribus; sic in genere spirituali, in quo videntur corporum similitudines luce quadam incorporali, ac sua, sunt quædam excellentia, & meritò diuina, quæ demonstrant Angeli miris modis. Verùm visa sua facili quadam, & præpotenti coniunctione, vel commistione, etiam nostra esse facientes, an scientes, nescio quomodò nostram in spiritu nostro informare visionem, difficilis perceptu, & difficilior dictu res est. Sic Augustinus. Modum verò, quo sciunt Angeli nostras informare visiones, explicat D. Thomas 1. *par. quæst.* 111. *art.*3. *in corpor.* videlicèt mouendo spiritus sensitiuos, in quibus conseruantur species sensibilium obiectorum. Nam sicut, inquit, per naturalem commotionem humorum, aut etiam per voluntatem hominis, qui voluntariè imaginatur, quod priùs senserat, ita etiam hoc potest fieri virtute Angeli boni, imò & mali, quandoque quidem cum alienatione à corporis sensibus, quandoque quidem absque tali alienatione. Ex quibus patet, posse quoque Angelos efficere in nobis aliqualem ecstasim.

20 Quod verò ad raptum cùm duplex sit, corporis vnus, mentis alter, vt primus, qui propriè dicitur raptus, nihil est aliud, quàm translatio personæ de loco in locum, cuius plura sunt in Scriptura exempla *Genes.* 5. vbi de Henoch dicitur: *Ambulauit cum Deo, & non apparuit, quia tulit, idem rapuit illum Deus, Act.*8. quod Spiritus Domini rapuit Philippum; ita secundus metaphoricè tantùm talis, est translatio animæ non quidem à corpore, sed ab operationibus corporeis, ac sensibilibus. Quæ translatio, vel excessus, vel abstractio, aut alienatio; illi enim termini ac similes in præsenti coincidunt, ijsque Doctores indifferenter vtuntur ad explicandum naturam raptus, sicut pro diuersitate causarum sunt diuersa, ita & raptus in illis consistens, ideòque pro diuersitate eiusmodi causarum potest in bonam, vel malam accipi partem, diuiditurque in naturalem, dœmoniacum, & diuinum, vt explicat D. Thomas 2.2. *quæst.*75. *art.*1.

21 Notandum autem est, raptum, & ecstasim substantialiter eadem esse, distinguique tantùm penes diuersum excessus modum, quatenus ecstasis, vt ait D. Thomas ea *quæst.* 175. *art.*2. *ad* 1. importat simpliciter excessum à seipso, secundùm quem scilicèt aliquis extra suam ordinationem ponitur; sed raptus super hoc addit violentiam quandam. Vndè quod de vnius, de alterius quoque causis, effectibus, alijsque circumstantijs eadem proportione plus, vel minùs violenti excessus dicendum est, nec non etiam definienda sunt.

22 Sic igitur cùm ex D. Augustino *lib.*2. *ad Simplic. quæst.*1. *& in Psalm.*67. ecstasis sit mentis alienatio à sensibus corporis, vt spiritu, quod demonstrandum est, demonstretur, ita raptus mysticus, est etiam mentis excessus, vel alienatio ab ijsdem sensibus, non qualiscumque, seu qua mens suauiter ad secessum tendit, & intra se colligitur, sed qua per violentiam maiorem à sensibilibus, sensuumque officijs auellitur, & ad diuinorum inspectionem, amoremque subleuatur celerrimè, ac potentissimè, sicut si homo, qui per gradus scalæ cœpisset in altissimam turrim conscendere, subitò per aera raperetur, & celeriùs quàm si volaret in summitate turris collocaretur. Hac autem proportione tam ad ecstasim, quàm ad raptum mysticum, vel supernaturalem requiri alienationem, aut cessationem ab actibus potentiarum inferiorum conueniunt omnes Theologi, nihilque aliud per ecstasim, & raptum mysticum intelligunt. Cùm enim sensus pro præsenti statu impediant mentem, ne diuina percipiat, seu ex hoc, quod anima sit virtutis finitæ, quantò intentiùs, & efficaciùs actui vnius potentiæ attendit, tantò magis in actibus aliarum remittitur, inde est, quod Deus, vt occulta sapientiæ suæ manifestet homini, & mirabilia sua in eo operetur, interdum abstrahat eius sensus à suis actibus, vel officijs.

Hinc, vt diximus in ecstasi, ita etiam in raptu, quam- 23
uis cessent potentiæ sensitiuæ à suis officijs, secus tamen vegetatiuæ, vt proindè concludat D. Thomas *loco citato art.*4. *ad* 3. *& de verit. quæst.*13. *art.*4. per hæc verba. Et sic patet, quod ad videndum Deum per essentiam nullo modo requiritur abstractio ab actibus animæ vegetabilis, nec aliqua eorum debilitatio, sed solùm ab actibus sensitiuarum potentiarum. Itaque si ad ipsam claram Dei visionem, quale per modum transitus habuisse D. Paulum in suo raptu existimat D. Thomas locis citatis, necessaria non fuit abstractio ab actibus animæ vegetabilis, multòque minus separatio animæ à corpore, vt ibidem docet. Neque etiam talis abstractio, & separatio requiritur in quocumque alio raptu, vel ecstasi supernaturali ad quamlibet aliam cognitionem infusam, sed tantùm ne ad phantasmata, & ad obiecta sensibilia anima conuertatur, vt possit ad diuina eleuari, quæ omnia phantasmata, omnemque speciem intelligibilem creatam excedunt. Vndè quod aliqui philosophi ecstasim fieri putarunt, anima è corpore reipsa separata, & ad ipsum post raptum redeunte, reijciendum est, vt dicam infrà.

An verò contigerit aliquando animam supernaturaliter, 24
seu per diuinam potentiam in altiori, ac vehementiori raptu à corpore abijsse, firmant nonnulli, talemque fuisse raptum D. Pauli 2.*Corinth.*12. & D. Catharina Senensis *epist.*12. ad P. Raymundum pro certo asserit, animam suam aliquando è corpore discessisse, ac bona immortalia degustasse. Verùm alij id negant; etsi enim dubium non sit, quin animæ à corpore separatio ad tempus fieri possit, non viribus naturæ, sed diuinæ virtutis omnipotentia, vtrùm tamen aliquando acciderit, omninò incertum est. Nam ipse Apostolus raptus ad tertium cœlum se nescire professus est, an in corpore, vel extra corpus id contigerit. Quod autem tantus vir ignorauit, nostrum non est definire. *Quis enim*, inquit Augustinus *lib.*12. *de Genes. ad littera cap.*1. de Pauli raptu ageus, *audeat dicere se scire, quod se nescire Apostolus dixit?* Eandem profitetur ignorantiam S. Theresia, raptus effectus describens *in castr. anim. manf.*5. 6. *cap.*5. an in corpore, vel extra corpus hæc gerantur, dicere nequeo. Certè iureiurando asseuerare non ausim animam in corpore tunc esse, vti nec corpus interea sine anima viuere. Vndè, quod ait S. Catharina Senensis, debet intelligi mysticè, ac figuratè, seu sensus eius est, animam quoad functionum sensitiuarum orbitatem corpus deseruisse.

Quod autem attinet ad raptus, & ecstasis diuisionem 25
triplex assignari potest. Imaginaria, intellectualis, & superintellectualis iuxta triplicem, quæ fit in illis, abstractionem scilicet ab actibus sensuum externorum, ab actibus sensuum internorum, siue imaginationis, & à modo intelligendi per species intelligibiles creatas. Sic igitur raptus, vel ecstasis imaginaria est, quando Deo in imaginatione operante per luminis proportionati, necnon specierum infusionem, indeque intellectum phantasmata adhuc speculantem rapiente ad se cognoscendum; interim silent sensus exteriores duntaxat, seu cessant à suis operationibus.

Raptus, vel ecstasis intellectualis est, quando eodem 26
Deo in intellectu operante per luminis superioris infusionem, necnon specierum purè intellectualium ita rapitur anima ad cognoscendum, & amandum ipsum, vt nedum cessent operationes sensuum externorum, verùm etiam internorum, seu phantasiæ, & imaginationis, tunc intellectu non intelligente per conuersionem ad phantasmata iuxta suum modum operandi connaturalem, sed sine illa.

Raptus denique, vel ecstasis supernaturalis est, quando 27
intellectus intelligit quidem, sed cùm abstractione non solùm à sensibus externis, non solùm ab imaginatione, seu à modo connarurali intelligendi per conuersionem ad phantasmata, sed insuper à modo intelligendi per species creatas. Quod contingit quando in raptu clarè videtur Deus, sicut in suo vidit illum Paulus. Aliterque fieri non potest, vt rectè docet D. Thomas 2. 2. *q.*175. *ar.*4. de quo etiam infra.

Cir-

28 Circa verò subiectum raptus, aut ecstasis, siue vtrum magis pertineat ad vim cognoscitiuam, quàm ad vim appetitiuam, sic discurrit D. Thomas loco allegato *ar.* 2. scilicet, quod de raptu dupliciter loqui possumus. Vno modo quantum ad id, in quod aliquis rapitur. Et sic propriè loquendo raptus non potest pertinere ad vim appetitiuam, sed solùm ad cognoscitiuam. Dictum est enim, quod raptus est præter propriam inclinationem eius, quod rapitur. Ipse autem motus appetitiuæ virtutis est quædam inclinatio ad bonum appetibile; vndè propriè loquendo ex hoc quod homo appetit aliquid, non rapitur, sed per se mouetur. Alio modo potest considerari raptus quantum ad suam causam. Et sic potest habere causam ex parte appetitiuæ virtutis; ex hoc enim ipso, quod appetitus ad aliquid vehementer afficitur, potest contingere, quod ex violentia affectus homo ab omnibus alijs alienetur. Habet etiam effectum in appetitiua virtute, cùm scilicet aliquis delectatur in ijs, ad quæ rapitur. Vndè & Apostolus se dixit raptum non solùm ad tertium cœlum, quod pertinet ad contemplationem intellectus, sed etiam in Paradisum, quod pertinet ad affectum.

29 Ex qua D. Thomæ doctrina habetur, ecstasim, seu raptum mysticum esse formaliter in virtute cognoscitiua, siue in facultate, quæ cogni ioni deseruit. Siquidem ex intenta vnius meditatione abstrahitur intellectus ab alijs, siue reuelationis vehementia extra se rapitur. Et tunc raptus dicitur effici à luce, quando nimirùm fulgor lucis diuinæ cœlitus emissus, ita animám illustrat, & irradiat, vt sensuum functiones deserat, quò magis diuinorum contemplationi vacet. Quocirca ad illud *Psalm.* 115. *Ego dixi in excessu meo omnis homo mendax*, Glossa ex Augustino ait, dicitur hic ecstasis, cùm mens non pauore alienatur, sed aliqua inspiratione reuelationis sursum adsumitur. *Sed reuelatio*, inquit D. Thomas citans eundem locum *ar.* 2. *in argum. Sed contra, pertinet ad vim intellectiuam. Ergo ecstasis, siue raptus.* Causaliter autem spectare potest ad vim appetitiuam, siue, vt ait idem D. Thomas, potest habere causam ex parte appetitiuæ virtutis. Ex hoc enim ipso, quod appetitus ad aliquid vehementer afficitur, potest contingere, quod ex violentia affectus homo ab omnibus alienetur, & vt ait *ad* 2. quod mens ad quædam intelligibilia rapiatur alienata à sensibus, vel quod rapiatur ad aliquam imaginariam visionem, seu phantasticam apparitionem. Tandem ita causal ter est à virtute appetitiua, vt rursus in ea sit effectiuè, cùm scilicet aliquis delectatur in ijs, ad quæ rapitur.

30 Loquendo autem de duratione raptus, aut ecstasis mystica, seu diuinæ, certum est, eam neque in suo principio, neque in sua continuatione pendere à voluntate illam patientis, sed solùm Deum esse vtriusque causam efficientem principalem. Nam huiusmodi raptus, vel ecstasis non est quæcumque abstractio, sed talis à sensibus externis, vbi est imaginaria tantùm, & ab internis, vbi est merè intellectualis, & sine conuersione ad phantasmata, vt in illa intellectus nouo quodam modo illuminetur, ac subleuetur, simulque voluntas inflammetur. Qui effectus cùm sint supernaturales, non potest raptus, vel ecstasis mystica illos includens, non pendere tam in principio, quàm in continuatione à Deo, tanquam à causa principali efficienti, non solùm vniuersali, verùm etiam particulari, aut speciali.

31 Negari tamen non potest, quin etiam ad huiusmodi raptus, vel ecstases se aliqui disponere, ac præparare possint, licèt vt plurimum absque vlla præparatione fiant, vt gratuitum Dei donum agnoscatur. At quia in hoc dispositionum, vel præparationum genere dari potest desiderium voluntatis hoc actu contentum, volo cum tanta vehementia, & animi intentione Deum contemplari, & amare, vt nihil aliud cogitare, vel sentire valeam. Quod perindè est, ac si diceretur: Volo in ecstasim rapi, tale desiderium non solùm vanum, ac præsumptuosum est, sed etiam impossibile quoad executionem, siue vt sequatur effectus. Quia non ita subijcitur attentio animæ applicationi voluntatis, vt sua possit efficacitate totam illam colligere ad vnum actum vnius potentiæ, vel facultatis, & à cæteris ita illam abstrahere, vt moueri non possit, quamuis obiecta proponantur sufficienter ad mouendum illam, sicut in raptu, aut ecstasi contingit. Quocirca desiderium excessuum, raptuum, & reuelationum cohibendum est personis' spiritualibus, maximè in eo, quod ipsius commune esse potest cum iniquis, & peccatoribus, tantumque admitti potest, & adhuc veluti conditionatè, in eo, quo meliores Deoque gratiores effici possunt.

Quod autem docent aliqui, omnem raptum, vel ecstasim diuinam debere esse successiuam, sine fundamento asseritur, minimèque probandum est. Deum enim momento animam ad se eleuare posse, & in ecstasim rapere nulla prorsus est repugnantia, vt satis per se patet. Posteà tamen sæpè continuari solere raptum, & ita successionem in duratione habere, dubitandum non est. 32

Antequam verò clementissimus Deus mystico tactu ad supremam vnionem animam rapiat, multiplici raptu non ita excelso ad vnionem multiplicem solet illam efferre. Quapropter vt ad præmonstratum Spiritus diuini tactum veneratione dignum ascendamus, & illius sublimitatem quadantenus contemplari possimus, raptus alios inferiores recensere, ac explorare opportunum existimamus. 33

Et primum quidem statuendum est, interni huius cum Deo commercij partes ita esse mutuò consertas, vt in vniuscuiuslibet habenda doctrina necesse sit, omnium ferè aliarum doctrinam admiscere. Cùm enim Deus ad se rapit animam, ad eum certè finem illum trahit, vt arcana vnione illi societur. Ex vnione verò diuina voluptas exoritur, & castissimo sensu percipitur, ac denique in ea Dei consuetudine, occulta diuinæ sapientiæ contemplanti animæ reuelantur. 34

Cùm autem raptus violentiam significet, vt dictum est, nequit in voluntate consistere, cui vis nequit inferri. Nam cùm ipsa sit quædam propensio ad bonum, quò fortius in id vocatur, aut trahitur, eò propensio fit maior, & à violentia remotior, tametsi intensa propensio causa frequens raptuum esse soleat. Ex vehementi quippè affectu fit, vt homo ab alijs omnibus alienetur, voluntate vires alias, seu potentias cognitioni seruientes, in quibus raptus celebratur, in id, quod affectat, impellente. Nec verò vires illæ vim pati dicuntur, quia trahuntur in Deum. Ex hoc enim capite non eis infertur vis, cùm finis earum Deus sit, quem expetunt, sed quia celeriùs, seu velociùs impelluntur, quàm ordo naturæ ferat, cuius est per sensibilia sensim ad Deum assurgere. Atque ideò violentia in modo inest tantùm, in modo scilicet rapido, ac violenti, quemadmodum cùm lapis in terram proijcitur illato violenter impulsu. Non enim infertur vis lapidi, quia proijcitur in terram, quam expetit, & in qua vna requiescit, sed quia proijcitur violentiori motu, quàm natura reposcat. Raptui igitur violentia inest in ea abstractione, siue alienatione rapida à sensibus, non verò in eo, vt ad Deum anima feratur. Quin etiam illi vis irrogatur, si diuertatur à Deo, sicut & lapidi, si à centro depellatur. Ex quo efficitur, vt anima, quandiù ad Deum mente non aspirat, vim pati dicatur. 35

Ecstasis verò non significat violentiam, sed simplicem excessum animæ à seipsa, ac ob id ipsa etiam voluntas ecstasim pati dicitur. Vbi animaduertendum est, hunc excessum tam voluntatis, quàm appetitus sensitiui causam esse raptus vtriusque potentiæ cognoscentis. Vel quia mens ad intelligibilia rapitur à sensibus alienata, vel ad aliquam imaginariam visionem arrepta, vt dictum est. 36

Primus certè raptus, si perfectionis ordinem, nimirùm à minùs perfectis ad perfectiores expendamus, est internorum sensuum super externos, quando ex desiderio feruido rei imaginatione repræsentatæ, externi sensus introuertuntur, ac proprijs actibus defunguntur, Deo animam commouente. Quod in hunc modum fieri dicitur. Gratia diuina instar riuuli influit in vires sensitiuas, mouens, ac stimulans animam, vt se in Deum erigat ad ineundam cum eo amatoriam vnionem. Quam certè excitationem corde, ac præsertim vi concupiscibili percipit, qua refici solet interdum, postquam multa industria cor in Deum erigere studuit, accurrente suauissimo Domino, & fesso cordi blandiente adeò, vt mira illud voluptate permulceat, & supremo lumine illustret. Quod planè cœleste donum mox vt homo adipiscitur, imperiosè despicit, quæ antea cupiebat, & amore Dei amplectitur, quæ prius oderat. Gradus autem hic non vsque adeò defæcatus est, quin voluntas 37

hæ-

hæreat voluptati, ex quo labes contrahitur, quæ puro reluctatur amori. Peruenire tamen valet ad vnionem virium inferiorum, vbi diuina blandimenta percipiuntur, prout assertum est.

38 Huic autem descripto raptui congruit quidam orationis gradus, qui iuxta S. Theresiam est receptus, vel collectio sensuum ad interiora, vbi anima cùm præsente Deo agens defungitur sensibus. Quem certè gradum censet, non esse vsque adeò excelsum. Licèt enim supernaturale quiddam ibi recipiatur, admiscetur tamen quidam conatus animæ ante doni receptionem satagentis, & potentias inter seipsas ope diuina includentis, quem postmodum perficit Dominus, qui est in opportunitatibus adiutor, & in eo animæ labore ab alijs orationis gradibus illo non adeò indigentibus secernitur.

39 Ac proindè gaudium, quod inde generatur, quasi torculo laboris expressum, à gustu, qui in alijs percipitur gradibus, tanquam cœlitus immissus longè seiungitur. Quapropter subtili discrimine huius gradus voluptates, non gustus, qui iuxta illam spontè fluunt, sed gaudia, quæ sedulitatis etiam nostræ opera parantur, & velut exprimuntur, S. Theresia nuncupauit, & mentis eleuationem, vbi eiusmodi gaudia proueniunt, receptus, vel collectionis orationem appellauit. In hac perspicaciter notat, non omninò opus intellectus deficere, tametsi cesset discursus, qui si fortè interim eruperit, enitendum est, vt suauiter, sine illata scilicet vi intercidatur. Sed nec intellectus, neque cogitatio suspendi debent ita scilicet, vt nihil mens agens otio torpeat, velut instillandam à Deo contemplationem expectans. Hoc enim suspensionis genus & vanum semper, ac stultum est. Vanum quidem, quia non assequitur finem, sed operam perdit, qua se anima poterat exercere. Stultum verò, quia dementia est, suspensione ea, quam solus Deus, cùm ei placet, immittere potest, arte nostra moliri.

40 Raptus deinde potest appellari quædam exuberantia, & quasi ebrietas spiritualis, quando videlicet repentè cor, & omnes vires sensitiuæ tanto voluptatis torrente perfunduntur, illabente Deo, vt se continere nequeant, & motibus, ac gestibus insolitis ingentem eius voluptatis vim prodere quasi cogantur. Cor quippè in vnione, quam ibi cum Deo init, tam acri stimulo diuini amoris, ac desiderio diuinæ fruitionis inflammatur, & apertis poris, velut ad capiendum Deum, adeò distenditur, vt pectus ei nimis arctum videatur, ex quo amoris flamma, quæ ibi voluptate, tanquam oleo nutritur, & inualescit, foras violenter erumpit, musti ebullientis more, quo nouæ lagunculæ dirumpuntur. Quod olim Apostolis die Pentecostes accidisse videtur, cùm plebs musto madere putabat, quos Spiritus repleuerat.

41 Signa verò supernæ huius ebrietatis sunt cantica iubilus, qui est ipsa eruptio ebrietatis, gemitus, soni informes, quales edebat frater Massæus è familia S. Francisci, qui hac ebrietate correptus, nihil nisi VVV personabat; quo certè sono ingentem diuinæ voluptatis vim prodebat. Contingunt etiam tremores membrorum, saltus, plausus, impulsus vehementes, & cursus, qualis contigit fratri Bernardo, primo S. Francisci filio, qui solebat interdum à Spiritu actus per montes cursitare.

42 Vocatur autem hæc affectio ebrietas per metaphoram. Sicut enim in ebrietate vinum haustum digeri nequit, ac euomitur, ita spiritualis voluptas intus concepta, & efferuescens, cùm ei modus addi nequit, ardenter efflatur. Est autem singulare Dei donum, & recenter in Deum conuersis quandoque solet indulgeri.

43 Dictum verò est, posse raptum appellari; quia licèt non prorsus mens à sensibus alienetur, quod in raptu necessarium esse aliquis censere posset, nonnulla tamen alienatio videtur accedere, & ipse sensuum vsus non tam videtur proprius, quàm alienus, diuini scilicet Spiritus, qui membra suis motibus impellit.

44 Verùm, tametsi ebrietas hæc præ magnitudine lætitiæ quietem ferre nequeat, altera etiam ebrietas menti in contemplatione solet accidere, quæ præ dulcedinis magnitudine quietem conciliat, quam S. Theresia orationem quietis appellasse videtur. Ait quippè omnes in ea potentias requiescere, animamque miro quodam modo intelligere Deum iam sibi propinquum, & quasi contiguum esse ita, vt leui conatu ad vnionem diuinam pertingere possit. Similem, inquit, esse statum eum exteriori, interioriquè virium omnium deliquio, vbi corpus loco se mouere nollet. Nec mirum, quia eximia voluptate corpus, & satietate anima ita reficitur, vt ad progressum virtutum vires duplo augeantur.

Potentias verò, ait, non adeò extra se abductas, vt animaduertere nequeant, apud quem versentur. Voluntas, inquit, captiua, aliæ verò duæ liberæ manent. At intellectus vnum duntaxat intelligere, & memoria nonnisi vnum meminisse vellet. Nollet anima, vt corpus tantillum moueretur, verita illius quietis interpellationem euenturam ac ita, vt vel sermo ipse displiceat. Orat cunctanter ita, vt vni orationi dominicæ horam vnam impendeat, Deo autem adeò propinqua sibi esse videtur, vt nutibus se ab illo intelligi, seque mutuò illum intelligere animaduertat. Erumpunt interdum lachrymæ suauissimæ, acciditque nonnunquam, vt diem integrum, voluntas Deo sociata, & vnita, aliæque duæ potentiæ liberæ, atquæ solutæ ad communes actus obeundum remaneant, licèt anima non prorsus ea, quæ tunc operatur, consideret, potior enim eius pars Deo adiuncta persistit. 45

Adnotat valdè prudenter, non esse opus, vt anima huiusmodi supernaturali pace fruens anxia sit adeò, vt nec halitum efflare audeat. Metus enim puerilis est, supernaturalisque quies ea anxietate nec augetur, neque imminuitur. 46

Adnotat etiam, animam interdum pacatissima quiete frui, & cogitationem velut amentem vagari. Vbi docet, eam vagationem impunè ferendam, & pro nihilo ducendam. Si enim anima velit anniti ad eam coercendam, incassum angitur, & ipsa bonum, quo fruebatur, amittit. Voluntas enim tunc erga Deum se habet ac infantulus, in cuius os mater è papillis lac instillat, quod ille leui palati, linguæque motu glutit; vndè si aliò vertatur, suctus lactis proculdubiò cessat. Gustus quietis huius in certo ineſt voluntatis, & vniuersi mundi Principatus non ita cor expleret, quin potius cutaneus esset planè gustus, si cum intima quietis huius voluptate conferretur. 47

Raptus autem alius in hunc modum animæ solet euenire. Suauissimus Deus videtur cor allicere, trahereque mulcendo ad altiorem quendam, & puriorem, quàm in duobus recensitis raptibus, amoris amplexum in cordis vnione iucundissima. Et sicut ibi cognitio subtilior, ita & affectio nobilior viget, quæ non hæret voluptati, sed optat omnia Dei dona præterire, ac in nudis Dei brachijs requiescere. Vbi præ magnitudine voluptatis cor dilatatur, & poris patefactis quasi dehiscit. Et licèt amor boni non sit passio læsionem inferens, ex intensione tamen corpus lædit, & sauciat. Vndè cor in expansione illa læsionem patitur, sed non mœstitiam. Est enim dulcissima passio, qua cor affici concupiscit. Adeò tamen læsio hæc solet ingraueſcere, vt mortem felicissimam inferat. Inualescit enim amoris impetus, & cor præ Dei desiderio adeò angitur, vt passioni succumbat. Quod faustæ mortis genus Beatissima Virgo, vt nonnulli censent, tulisse videtur. Quin & S. Theresia id nacta videtur, quemadmodum ipsa post obitum ostendit. Similis certè obitus ei, quo interijt quidam miles, qui postquam Terræ sanctæ loca multa perlustrauerat, in locum denique insignem ob Iesu Christi memoriam ascendens, tanto amoris igne conflagrauit, & tam subtili cordis læsione sauciatus fuit, vt animam efflauerit. 48

Clementissimus autem Dominus cùm sic animam amore satagentem conspicatur, crebrò eam reuisit, atque ad amatoriam excitat vnionem, ad quam sitiens anima, seipsam cupidissimè erigit. Etsi quando eam non adipiscitur, existit defectio, siue languor, vndè gignitur amoris impatientia, quæ absque alio externo labore totum hominem extenuat, & conficit, nec vnquam cogitatio inde diuellitur. Erumpunt crebra suspiria, fluuntque lachrymæ, quæ tantillum conferunt, ne sanitas adeò grauiter lædatur. 49

Vt verò huius languoris sensus percipiatur, quem aliqui pœnis inferni comparare solent, oportet, vt amoris effectus cursim recenseamus. Inter primos igitur amoris effectus vnus & facilè notissimus ecstasis est. Anima quippè amoris raptu acta, extra se fertur in id, quod amat semper 50

per

per exæstuans. Qui amoris excessus, vel exitus ad id, quod affectat, ecstasis appellatur. Cùm verò anima extra se sic agitur, arcani quasi pori dehiscunt, vt per eos dilectum bonum, velut inspirando trahat, & alte recondat. Et hic est alius amoris effectus, qui vocatur liquefactio. Anima deinde sic patens, tota fertur in Deum, illo explenda, & diuina illi vnione socianda. Quod si pro voto contingat, dum Deus animam inuisit, celebratur castissima spiritus creati cum increato coniunctio, qui est alius amoris effectus, & appellatur vnio.

51 Quia verò vnio solùm videtur significare contactum, mysticumque duorum spirituum amplexum, sequitur inhæsio mutua, qua spiritus alter alterum sibi apprimit, & adstringit, seque illi velut agglutinat: qui amoris effectus mutua inhæsio nuncupatur. Verùm quia & ipsa inhæsio mutua, obseruata corporum metaphora, cuti duntaxat affigi, nec ad intima penetrare videtur, subsequitur haustus quidam, & quasi potus alterius spiritus, alterum velut poris deductis attrahentis, & ebibentis more spongiæ, recentisue panis aquam sugentis. Et hic effectus vocatur fruitio.

52 Frases hæ amatoriæ amplectendi, tenendi, adstringendi, aliæque huiusmodi familiares sunt Theologis mysticis, vt patet ex Richar. *lib. 4. de contempl. cap.* 15. & D. Bonauentura *lib. de sept. don. Spiritus sancti*, vbi agit de dono Sapientiæ *cap.* 5. & ex alijs recentioribus, qui de theologia mystica posteà scripserunt, vt ex Gersone *in consid. 2. mystic. Theolog. specul.*

53 In hunc igitur modum recensuimus omnes amoris effectus, qui vigent, dum quod amatur bonum præsens est, præter ecstasim, & liquefactionem, quæ absente etiam bono inualescunt, licèt præsente perficiantur. Perficitur sanè anima amore liquefacta, dum illam Deus præsentissimus explet, & illas velut intercapedines implet. Quæ fiunt, dum anima amoris igne rarescit, vndè laxatur, & hiat amplius Deum præsentem bibitura. Esuries enim Dei vescendo, sitis bibendo perficitur.

54 Quapropter, si Deus absit, exardescit intensum illius desiderium, qui est alius amoris effectus, & quædam progressio animæ affectuum pedibus incedentis, & ad Deum properantis, qui quidem effectus amoris appellatur feruor. At, si dum sic anima feruet, ac properat, Deum minimè inuenit, contabescit, ac tristitia obtenebratur ob illius absentiam, qui est alius amoris effectus, qui nuncupatur languor. Grauissima certè passio, quæ non mirum si corpus interimat, quemadmodum paulò superiùs asseruimus.

55 Sed & zelus effectus amoris vulgatissimus est, siue absit, siue adsit bonum, vel pulchrum, quod amatur. Et est quædam igniti amoris excandescentia, quæ consortes ferre nequit, à qua Deus ipse, qui cordis nostri consortes sustinere non valet, zelotes, vel æmulus appellatur. Zelus autem noster erga Deum aduersa via videtur incedere; nam qui zelo Dei flagrat, diuini cordis consortes vniuersos vellet homines habere. Cuius certè discriminis ea ratio est, quod nullum timeatur alienationis periculum, si Deus omnes amet creaturas, cùm nihil inde vnicuique depereat, sed totum quisque Dei cor possideat, ac si solus amaretur. Quod non ita fit in creaturis. Quoniam autem de pulchro mentionem hìc fecimus, scire iuuat, quomodò ad cognitionem pulchritudinis Dei peruenitur. Quod ita exposui in citata disceptatione Italica.

56 La bellezza del corpo consiste nella composizione di molte parti. Si restringe nel luogo, è labile col tempo. La bellezza dell'animo patisce le vicende del tempo, e contiene moltitudine di parti, ma è franca da' termini del luogo. La bellezza dell'Angiolo hà solamente il numero, ed è libera dal tempo, e dal luogo. Ma la bellezza di Dio niuna di queste cose patisce. La bellezza del corpo già si vede. Vedrassi la bellezza dell'animo, se si toglie alla bellezza del corpo, e alla natura di esso il peso, i termini de' luoghi, e le si lasciano l'altre cose. Vedrassi ancora la bellezza dell'Angiolo, se non solo se le togliono gli spazij del luogo, ma ancora il progresso del tempo, e se le lascia la moltiplicata composizione. E vedrassi altresì la bellezza di Dio, se le si toglie quella multiplicata composizione di forme, e se lascia vna forma affatto semplice, onde vi rimarrà la sola luce. Nè altro è il lume del Sole, che bellezza di tutti corpi, composto di bellezza di forme, di spazio, di luogo, di mutazione temporale. Or tolgasi la di lui sede nella materia in guisa, che del luogo in fuori egli ritenga l'altre due cose, e questa è la bellezza dell'animo. Tolgasi da questo la mutazione del tempo, lascinsi l'altre cose, rimarrà il lume senza luogo, chiarissimo senza moto, ma scolpito di ragioni di tutte le cose, e questo è l'Angiolo, e la bellezza dell'Angiolo. Tolgasi finalmente quel numero di diuerse idee, e lascisi vna semplice, e mera luce simigliante alla luce, ch'è nel globo stesso del Sole, e che non si sparge per l'aere, e comprenderassi in vn qualche modo la bellezza di Dio, la quale tanto almeno eccede tutte l'altre bellezze, quanto la stessa luce del Sole in se stessa pura, vna, inuiolata, supera lo splendore del Sole dissipato, diuiso, e oscurato per l'aere nuuoloso. Fonte adunque d'ogni bellezza è Iddio, al di cui amore con questi gradi si sale. E questa salita dell'huomo à Dio per questi gradi chiamasi deificazione. Imperoche dall'oggetto presente per lo suo mezo il senso esteriore passa al senso interiore, e questo all'imaginazione, l'imaginazione all'estimazione, l'estimazione alla ragione, la ragione all'intelletto, l'intelletto alla mente, la mente alla luce, che illumina ogn'huomo. E notisi, che in questi gradi sopra il Bello si dee constituire il Buono. Imperoche applicandosi l'huomo all'azzione, e alla contemplazione, quella si riferisce al Buono, questa al Bello, la quale si eccita col desiderio del Buono, ed esso Buono è superiore ad esso Bello; imperciocche non bramerebbe l'huomo di contemplare la cognizione del vero, nella quale stima di auanzare il Bello, se ella non haueste à se congiunta vna certa ragione di Buono. E notisi ancora, che Iddio non è bellezza, ma prima origine di sua bellezza è la sua bellezza, cioè quella, che da lui prima diriua, e la sua somma sapienza, ouero intelletto, in modo che quantunque sia questa diriuante da Dio, e dipendente da lui, pur nondimeno è la prima, e vera bellezza diuina. Imperciocche esso Iddio non è bellezza, ma origine della prima, e vera sua bellezza, ch'è la somma sua Sapienza, e intelletto. La onde, posto che Iddio sapiente, e intelligente precede alla sua somma sapienza, e intelletto, non perciò si dee concedere, che la bellezza sua preceda alla bellezza della sua somma Sapienza. Imperoche la sua Sapienza è la sua medesima bellezza, e la precedenza, che ha Iddio alla sua Sapienza, ha alla sua bellezza, ch'è la prima, e vera bellezza, ed egli come autore della Sapienza, non è bellezza, nè Sapienza, ma fonte, onde diriua la prima bellezza, e la somma Sapienza. E la bellezza, che egli ha, è essa somma Sapienza sua, la quale communicata fà bello tutto l'Vniuerso con tutte le di lui parti. E così nel mondo sono tre gradi nella bellezza. L'amore di essa, essa bellezza, il participante di essa, cioè il Bello bellificante, la bellezza, e 'l bello bellificato. Il Bello bellificante, il Padre della bellezza è Iddio. La bellezza e la somma Sapienza è 'l primo intelletto. Il Bello bellificato, figliuolo di essa bellezza è l'Vniuerso prodotto. E questa diuina bellezza ha generato in tutte le cose l'amore, cioè il desiderio di se stessa, nella di cui possessione tutte cose truouano la quiete. Imperoche se Iddio tira à se il Mondo, e'l Mondo è tirato, non vi è, se non vn continuo ratto, che comincia da Dio, passa al Mondo, e finisce in Dio, e quasi cerchio ritorna di nuouo al principio. Cerchio, il quale, in quanto comincia da Dio, e alletta, è bellezza; inquanto passa al Mondo, e 'l rapisce, è amore; inquanto ritorna al suo Facitore, e gli congiunge la di lui opera, è diletto. E così l'amore della bellezza termina nel diletto.

57 Quibus hæc quoque ibi subiungo: l'huomo adunque dee prima hauer conoscimento di Dio secondo che da esso si può hauere di cosa tanto immensa, e tanto alta. E perche egli non è atto à conoscere interiamente la perfettione di Dio, perciò l'ama, disiderando egli di goderlo con vnione di conoscenza più perfetta, che gli sia possibile. E questo tanto amore, e disiderio fà, che s'astragga in sì gran contemplazione, che l'intelletto si solleui in modo, che illuminato da vna singolar grazia diuina giunge à conoscer più altamente dell'humano potere, e dell'humana speculazione, e con vna tal'vnione si congiun-

ge

ge à Dio, che più tosto sembra parte diuina, che humana, e allora si sazia il disiderio, e l'amore con molto maggior sodisfazzione di quella, c'haueua nel primo conoscimento, e nel precedente amore. Onde la felicità non consiste nell'amore, che à tal cognizione succede, ma nell'atto congiuntiuo dell'intima, e vnita cognizione diuina, ch'è la somma perfezzione dell'intelletto creato, e l'vltimo atto, e beato fine.

58 E perciò la sagra Scrittura, doppo che ci ammonisce, che dobiamo conoscere la perfetta, e la pura vnità di Dio, e che dobbiamo amarlo più che l'vtile della cupidità, più che 'l dilettеuole dell'appetito, più che ogn'altra cosa onesta dell'anima, e della volontà ragioneuole, dice alla fine: Per tanto congiungeteui à Dio, *Ios.* 23. *v.* 8. E in vn'altro luogo promettendo l'vltima felicità dice solamente: E ad esso Dio vi congiungerete, *Deuteron.* 4. *v.* 4. 10. *v.* 20. 11. *v.* 22. 14. *v.* 14. senza promettere altra cosa, come vita, eterna gloria, somma dilettazione, allegrezza, luce infinita, e cose simiglianti. Peroche questa congiunzione è la più propria, e precisa parola, onde significar si possa la beatitudine, la quale contiene tutto il bene, e tutta la perfezzione dell'anima intellettiua, come quella, ch'è sua vera felicità.

59 E ben vero, che in questa vita, non è ageuole à conseguire tal beatitudine, e quando si potesse conseguire, non è così facile à continuare in quella sempre. Imperoche mentre l'huomo viue, l'intelletto ha qualche legame con la materia del corpo, e perciò qualcuno, che peruiene à tal congiunzione in questa vita, non può continuar sempre in essa, ma torna à riconoscer le cose corporee, come prima, eccetto che nel fine della vita, essendo l'anima congiunta à Dio, lascia il corpo, e rimane con Dio congiungente in somma felicità, e senza impedimento alcuno gode in eterno della sua felice congiunzione nella maniera, come la godono gli Angioli, e i Beati secondo il grado della sua dignità, e della sua perfezzione. Laonde quando la volontà è così tocca, allora è agitata con modo diuino, imperoche da questo tatto par, che se le imprima vn certo empito, acciocche si porti à Dio, come à suo centro, quale dal tatto della calamita s'imprime al ferro, col quale si gira al polo del Mondo.

60 Raptus profectò hic vltimus, quem descripsimus, vbi cor tantoperè sauciatur, atque dehiscit, videtur esse quædam proxima ad perfectam vnionem dispositio. Ad vnionem quippè ineundam hiat anima, quando sic aperitur, & quasi Deum haustura laxatur, & impos voti patitur mala, quæ diximus, compos verò fruitur perfectæ vnionis bonis, quæ subiciemus.

61 Perfecta verò vnio est, quando tres intellectuales potentiæ diuino amplexu Deo sociantur. Quod, vt planiùs intelligatur, more Theologorum mysticorum præ oculis habenda est sectio animæ in partem infimam, cuius raptus hucusque depinximus, & partem mediam tribus potentijs memoria, intellectu, ac voluntate constantem, & partem supremam, quæ est ipsa essentia animæ, à qua illæ originem ducunt, quam Deus per diuinam gratiam ibi repositam inhabitat, & cœlesti dignitate nobilitat.

62 Postquam ergo infimæ partis raptus percurrimus, ad mediam propinquamus. Et primùm animaduertendum est, hanc partem à Theologis spiritum appellari. Vndè, qui ea rectè funguntur, spirituales nuncupantur. Quod sic accipiendum est, vt sint spirituales, si memoria, intellectu, ac voluntate iuxa diuinas regulas vtantur. Anima enim ad eum modum tribus eis potentijs vtens, Spiritus appellatur. Spiritus verò nomen essentiam, potentiasque complectitur. Verùm si anima neglectis eis regulis diuinis, quibus partes suas omnes moderari deberet, degeneret, nec eas tres potentias comprimat, sed inferiori appetitui seruire cogat, non Spiritus, sed anima duntaxat appellatur, ac si anima belluarum modo nil aliud boni agat, quàm corpus vegetare, atque nutrire. Et qui anima sic abutuntur, animales iure vocantur, qui, vt Apostolus ait, ea, quæ sunt Spiritus Dei minimè percipiunt. At sermo Dei viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingit vsque ad diuisionem miram animæ, ac Spiritus. Sæpè enim anima, quæ ante corpori tantùm animando, atque fouendo tota incumbebat, diuinorum verborum ense, interfecta, ab ea animali cura diuertitur, & diuinis rebus vehementer addicitur. Et cùm sic neglecto corpore, & ijs, quæ appetitus affectat, in Deum perseuerantes aspirat, eò solet attolli, vt vnus Spiritus cum Deo fiat ob excelsam, & intimam trium potentiarum vnionem, tantò certè ijs, quas huiusque descripsimus nobiliorem, quanto Sol stellis est clarior, vel aurum terra nobilius. Quare de raptu, quo spiritus noster Deo perfectè vnitur, tanquam de bono ineffabili Auctores pauca tradidere, & nos propterea parciùs loqui consentaneum erit, cùm nec illorum doctrinam cœlitus infusam, neque cordis puritatem æquemus.

63 Raptus igitur ille sublimis, quo anima ad fœliciſſimam vnionem effertur, ita vt adhæreat Deo, ac vnus spiritus cum eo fiat, planè diuinus est, ac omnem superat eloquentiam, sed picto, vel rectiùs adumbrato potentiarum bono, ad quod eo raptu euehuntur, eius nobilitas ex parte dignoscetur.

64 Memoria ergo per influxum diuinum, & conuersionem ad Deum fit tranquilla, clara, & serena. Tollitur enim supra omnia sensibilia, & imaginaria, quemadmodum si quis vltra nubes elatus, sudum semper cœlum intueretur. Et in eo fœlici statu memoria fit adeò constans, & stabilis, vt nihil eius serenitatem interturbet; vndè fit, vt rerum creatarum vix possit meminisse. Intellectus naturæ diuinæ, attributorum, personarum, ac proprietatum diuinarum in imaginibus intellectualibus clariſſimum acquirit lumen, quo mirificè suspenditur. Sed obstupescit potiſſimùm ob liberaliſſimam communicationem diuinitatis, seipsam dono suo effundentis; vndè ingenua, & sanè grandis fiducia generatur, qua cor erigitur, vt cum Deo familiariter agat. Gignitur etiam lumine diuinitùs infuso insignis perspicuitas ad peritiſſima Scripturæ sacræ sensa, & diuinæ sapientiæ arcana penetranda. Voluntas autem amore ardentiſſimo flagrat, & quasi consumitur, & amore tranquillo, puro, & more puriſſimi olei excocto, Deo perfruitur. Viget quippè ibi duplex amor, fruens scilicet, qui tranquillè Deo hæret, & practicus, quo voluntas, vt Deo arctiùs adhæreat, à Spiritus sancto motibus multis tantoperè excitatur, vt inter vtrumque amorem duellum suauiſſimum geratur, dum practicus vrget ad fruendum, & fruens producit impulsum. Quapropter amor hic appellatur superferuidus, quia more olei ebullientis propellit, ac proijcit se super se.

65 Vnionem hanc satis à nobis leuiter adumbratam, sed in se certè ineffabilem S. Theresia orationem vnionis appellasse videtur. Tres enim eæ potentiæ vniri debent, nec mirror vnio satis erit, vt iuxta eius doctrinam oratio vnionis nuncupetur, tametsi in alijs orationis gradibus non ita nobiliùs vnio ex parte fiat. Et quia oratio quietis, quam descripsimus, ob excelsam contemplationem huic orationi vnionis finitima esse videtur, subtili discrimine alteram ab altera secernit. Ait enim in oratione quietis animam tanquam motu palati, ac linguæ, quasi Dei lac exugere, petita videlicet translatione ab externo suctu lactis. At in orationis vnionis animam ne motu illo tam leui ad lac sugendum, & glutiendum indigere. Omnia enim ea bona, quibus fruitur, sine conatu suo in se condita fuisse conspicit, & ignorat, quo pacto in ea sic ignara Deus illa bona reposuerit. Qua opportuniſſima distinctione apertè demonstrat, altiorem esse Dei actionem in animam, cùm in vnionis oratione, quàm cùm in quiete illi coniungitur, vtpotè cui nihil propemodum humanæ operationis admisceatur. Hoc enim sibi vult, cùm ait, ne motu quidem illo palati ad glutiendum lac indigere.

66 Sed supremus omnium raptuum is esse videtur quoad essentiam animæ, in quam ineffabili modo per gratiam Deus illabitur. Tres potentiæ diuinitùs quàm in proximo raptu iam descripto, affectæ conuocantur, & reflectuntur, vt intellectus agnoscat, voluntasque tangat suauiſſimum Deum, tanquam verum Salomonem in eburneo solio residentem; & cùm desponsa sibi anima pacis constantiſſimæ fœdera pangentem.

Fit

67 Fit autem hic raptus, quemadmodum qui feliciter experti creduntur, tradidere, Deo animam tangente, & efficacissimo tractu ad se arripiente. Quem profecto tractum mox vt anima recipit, vires omnes inferiores introrsum impelluntur, & sensus ab operatione desistunt. Intellectuales verò potentiæ in sua nobilissima operatione collocantur. Memoria ditatur influxu cœlesti. Intellectus clarescit sublimibus illustrationibus. Voluntas eliquatur ardentissimis desiderijs. Quin & anima tam diuina vi stabilitur eo Dei tactu, vt voluptates diuinas sine defectione valeat sustinere.

68 Verùm altiùs euehitur anima tactu illo. Nam, postquam manum porrigente Deo, & potentias ad perfectissimos actus suos permouente, anima excitata est, tam celeri motu potentiæ superiores actus suos exercent, vt ipsa incitata operatione deficere videantur. Trahuntur enim introrsum in ipsam essentiam animæ, in quam conuertuntur, à phantasmate minimè præpeditæ. Nec enim intellectus in eo statu, quo potitur, à phantasmate retardatur, sed omnia corporea prætergressus, reflectitur in essentiam more cœlesti. Cùm verò Deus ibi, tanquam in pacatissima sua statione præsideat, fit quidam siue amplexus, siue contractus animæ cum eo, quo videtur anima liquescere, ac in Deum tota prorsus influere. In illam nempè diuinissimam stationem conuocatæ potentiæ auidissimè feruntur, & post incitatum cursum silentio miro quiescunt. Gradiuntur pariter intellectus & voluntas, sed intellectus nimio splendore à Deo, qui sedet in essentia emicante, perstringitur, & velut excæcatur, ac pro foribus illius thalami subsistit. Apex tamen affectus, vel summitas voluntatis amoris impetum prosequi cupiens, progreditur, & arctissimè Deo sociatur, ac denique quiescit; illucusque enim inuitata operatio procurrerat. Est satis aperta similitudo cùm quis in mortis agone incitatis motibus trahit halitum, donec halitu postremo animam efflat. Sic quippè post multos motus anagogicos in Dei ibi existentis amplexu anima videtur quasi mori, vt in Deum transformata fæliciùs viuat. Quod ita expressi in citata disceptatione Italica.

69 E per certo essendo l'amore vna morte volontaria, come morte è amara, come volontaria è dolce. E muore chiunque ama. Imperoche il suo pensiero, dimenticando egli se stesso, è sempre nell'oggetto amato. E se non pensa di se stesso, non pensa in se stesso, e perciò nè in se stessa opera l'anima, essendo la principale operazione dell'anima, il pensiero. E chi in se non opera, nè meno è in se stesso. Imperoche queste due cose vanno del pari, l'essere, e l'operare. L'essere non è senza operazione, nè l'operazione senza essere. Nè opera alcuno, doue non è, mà opera ou'egli è. Adunque non è in se l'anima dell'amante, perche non opera in se stessa. E se non è in se stessa, nè meno viue in se stessa. Chi non viue, è morto, e perciò muore chiunque ama. Mà doue egli viue? Egli viue doue ardentissimamente desidera di viuere, cioè à dire nell'amato, che corrisponde nell'amore. Imperciochè qualunque volta con iscambieuole beniuoglienza l'vno ama l'altro, e l'altro l'vno, questi viue in quello, e quegli in questo. Questi possiede se stesso, mà in quello. Quegli possiede se medesimo, mà in questo. E così amando l'anima Dio, ama se stessa amante, e in esso, che riama, e pensa dell'anima, essa anima si ritruoua, e se muore in se, viue, e si trasforma in Dio. Quindi l'amor diuino è estatico, imperoche non lascia esser suoi coloro, che sono amanti, mà degli amati, onde il diuin Paolo preso da questo amor diuino, e fatto partecipe di questa forza estatica, dice con lingua diuina: *Viuo ego, non iam ego, sed viuit in me Christus. ad Galat. cap. 2.* Donde scuopresi frà l'altre proprietà dell'amor diuino, e della carità, com'egli vnisce l'amante con l'amato, e quanto più eccellente è l'amore, tanto più eccellentemente vnisce. Ed essendo eccellente l'amore in Dio, eccellentemente vnisce con Dio, e fà che l'amante si dirizzi all'amato. Il contrario fà la cognizione, la qual tira la cosa conosciuta al conoscente, mà l'amore tira l'amante all'amato.

70 Quamuis tamen hæc introductio nobilissima sit, oportet tamen, dum frequenter accidit, quandoque illam intermittere, si fortè per aliquem animæ conatum fieri possit, ne anima in ea suauissima comtemplationis quiete deses fiat, & virtutum actus multiplices negligat exercere. Quin verò vniuersim animaduertendum est, plures animas, postquam ad contemplationem euectæ sunt, nolle semper in ea requiescere, cùm intellectus iners fieri videatur, ad meditationem repetendam.

Atq; verò ad felicem illam animæ quasi mortem regredientes, annotemus oportet, potentias illas duas sic euectas coram diuina claritate, quæ à Deo in animæ centro, vel, vt Theologi mystici aiunt, fundo quiescente 71
dissultat, miro modo affici, quemadmodum & ipsa afficitur anima, quæ more ferri candentis propria forma non amissa, sed à præsente Deo traiecta, & incensa, se Dei genus esse facilè demonstrat, sicut & ferrum, dum candet, mirificè ignem repræsentat, & illius proprietatibus pollet. Proportione verò seruata in eum etiam modum intellectus, & voluntas afficiuntur. Quæ certè potentiæ in centrum, vel fundum animæ vocatæ, licèt voluntas propiùs accedat, introducuntur in quandam vastissimam quasi diuinitatis solitudinem, vbi voluntas Deum ineffabili sensu percipit, & intellectus, amissa omni rerum distinctione, ac varietate, vniuersisque etiam nobilissimis imaginibus superatis, Deum sapientissimè ignorans, nec enim illum intuetur, vt in patria, diuinitùs agnoscit; excelsum sanè ignorationis genus, illa videlicet irrationalis, & amens sapientia à S. Dionysio Areopagita tantoperè celebrata, non sanè quod rationi, vel menti renitatur, sed quod eam longè supergrediatur, & arcano valdè modo comparetur.

Intellectus quippè nec Deum in propria diuina natura 72
cernit, nec verò in imaginibus, quæ in alijs contemplationis gradibus non adeò nobilibus concipiuntur, speculatur, sed in quandam velut caliginem immersus, ac Deo circumfusus, sereniſſima, & tranquillissima quadam notitia, nesciens quid sit Deus, agnoscit proculdubiò illum tunc sibi in nebula præsentissimum diuiniore quodam modo, qui omnibus modis alijs, notitijsue, quæ de illo vel scribuntur, vel concipiuntur, immenso certè spatio, ac magnitudine antecellit. In hac certè caligine, vel nebula, vel tenebris, vt olim Moysis in montis vertice contigit, clariùs à purgatissimo iam intellectu cognoscitur, quàm vel exprimi, vel sine experimento cogitari possit.

Verùm hìc magnoperè expendendus est ille transforma- 73
tionis modus, siue ille modus adeò arcanus silendi, ac defungendi, quem potentijs ad animæ centrum introductis euenire asseruimus. Si enim silentium illud est quoddam quasi deliquium ita, vt nec intellectus, neque voluntas operentur, sed dulcissimam tantummodò sustineant Dei operationem, quomodò fieri potest, vt intellectus siue actu cognoscat, & voluntas siue actu pariter amet? Erunt, qui asseuerent, intellectum, ac voluntatem sine actibus, quos in scholis elicitos appellamus, in sublimissimo Theologiæ mysticæ fastigio benè affici, sicut nonnullis visum est sentire, esse quoddam pati. Nos tamen hunc nodum veriori sententia soluemus, asserendo non prorsus deficere potentiarum actus in ea caligine diuina, sed esse actus adeò tranquillos, & suaues, vt cum alijs incitatis actibus, quos paulò ante eæ potentiæ proferebant, comparati, eandem proportionem habere videantur, quam elatus sermo habet cum voce valdè summissa, qua si quis vtatur iuxta cœnobiticam disciplinam silentium dicitur obseruare.

Quæ sanè responsio captu facilis est. Præsens quippè 74
tunc Deus, & animæ amantissimè blandiens tam cœlesti suauitate eam ad intelligendum, & amandum permouet, vt ipsa non se agere, & suauissimè duci, & quasi erumpentes vltrò à potentijs actus non tam producere, quàm pati videatur. Et hæc fortasse est illa insignium Heroum passio, quam Hierotheus sustinebat, qui doctus fuisse asseritur, non solùm discens, siue sciens, verùm & patiens diuina. Et iuxta hunc dicendi modum responderi debet, eas potentias diuinam caliginem ingressas non ita silere, vt nihil omninò agant, sed intellectum altissima, & tranquillissima contemplatione, voluntatem suauissima fruitione pasci. At hæc in vnione mystica tam

seda-

ſedatè, tranquillèque fieri, vt potentiæ ſilere, hoc eſt, tàm ſuaui Deus intus agentis actione cieri videantur, ac ſi prorſus nihil agerent, ſed ab alio productos actus tantummodò reciperent.

75 Raptum ergo ſupremum ſic adumbraſſe ſufficiat, nec enim tanta ſublimitas ſatis exprimi vllo verborum excurſu valebit. Et raptus hic raptum præcedentem, quem orationem vnionis à S. Thereſia appellari cenſuimus, dignitate non modica ſuperat, vt ex dictis patere poteſt. Ac ob id ſignificanter eadem Sancta raptum ab vnione diremit, aiens, in vnione mutuam fidem verbis promitti, in raptu verò coniugium ſpirituale celebrari. Et præter alios vnum deſcribit raptum, quem volatum ſpiritus appellat, quando videlicet motu repentino, ac vehementiſſimè celeri ſpiritus arripitur, & interdum etiam corpus, vt magnum principio timorem incutiat. Tremendum quippè portentum videtur, hominem vigilantem, & ſanum, ac neſcientem quò, nec à quo feratur celerrimo quodam modo abripi. Sub initio enim non vſqueadeò ei certum videtur, ſe à Deo agi, ac proindè opus eſt, vt generosè in Dei beneplacitum ſeipſum dedat, & ob amorem Dei cuiuis periculo conſtanter exponat. Atque hæc de multiplici raptu diuino.

76 Licèt autem ecſtaſis, & raptus myſticus, ſeu quo aliquis eleuatur ad diuina cum abſtractione à ſenſibus, de quibus fuit hucuſque ſermo, à ſolo Deo prouenire, ſeu eius operatione fieri poſſint; quia tamen raptus, vel ecſtaſis, vt ſic, aliquando contingere poteſt ex cauſa naturali, vel virtute dœmonis, breuiter de vtraque agemus, vt clariùs appareat ſoli diuinæ competere veram rationem ecſtaſis. Igitur aliqui inter cauſas naturales raptus, ſiue ecſtaſis reponunt nonnullos morbos, vt deliquium, quod diffusè tractat, & refellit S. Thereſia *lib. fundat. cap. 6.* Item lethargum, necnon morbum, quem cathochen, ſeu catalepſin appellant medici, de quo inter illos præſertim agunt Fernell. *lib. 5. patol. cap. 2.* & nouiſſimè Sennert. *lib. 2. inſtit. medic. p. 3. ſect. 1. cap. 9.* Verùm cùm his, ac ſimilibus morbis correpti reuera profundo ſomno mergantur, vt in lethargo, rerum omnium ignari; in alijs verò ob alia accidentia, ſatis patet propriè ad ecſtaſim ſpectare, ſeu illam cauſare non poſſe. Vera igitur, & propria ecſtaſis naturalis, ſiue à ſenſibus alienatio maximè fieri ſolet ex vehementi imaginatione, aut alicuius rei ſpeculatione. Tunc enim confluentibus ſpiritibus animalibus in cerebrum ſenſuum exteriorum functiones impediuntur, & ſic remanet homo abſtractus, & ſine motu, eoſque ſibi præſentes fingit, & cum illis miſcet colloquia, quibus hæret imaginatio, quemadmodum contingere ſolet in ſomnio, à quo propterea non differt ecſtaſis iſta, niſi quod illi dormienti, hæc vigilanti accidit.

77 Huiuſmodi autem imaginationis, vel ſpeculationis naturalis tam vehementis, vt vires internæ omnes occupentur, & ſenſuum exteriorum impediatur omnis functio aliò deriuata omni mentis attentione, plura ſolent afferri exempla: Platonis philoſophicis ſpeculationibus ita quandoque intenti, vt ſenſuum vſu careret: Socratis, qui, ipſo Platone teſte, integro die immobilis ſtetit cogitabundus, & abſtractus. Eundem exceſſum contigiſſe Carneadi refert Valerius Maximus, Plotino Porphyrius, Iamblico Eunapius. Archimedes denique, ſummus mathematicus, captis Syracuſis, cùm animo, & oculis in terram defixis, formas geometricas in glarea deſcriberet, aliorum omnium incurioſus, à milite interfectus fuit. In his, ac ſimilibus caſibus quò intenſior eſt imaginatio, cùm maior quoque ſpirituum animalium copia cerebrum obſideat, propterea etiam fortior, & longior abſtractio fieri poteſt, præſertim cùm ſpiritus craſſiores ſunt, & melancholici, qui difficiliùs reſoluuntur. Aduertendum tamen animam virtute naturali ſola poſſe ita applicare intentionem, attentionemque omnem internam, vt ſequatur ecſtaſis, vt tamen falſum ſit communi lege quemlibet, quantumuis intenſiſſimæ ſpeculationis, vel imaginationis hominem poſſe, quotieſcumque collibuerit, tali vniuerſali ſua vi, & arbitrio voluntatis cauſare in ſe ecſtaſim, vt ſatis experientia conſtat. Sique ita accideret alicui aut dœmoni tribuendum, aut inter alia naturæ portenta numerandum eſſet, de quibus agit D. Auguſtinus *lib. 14. de ciuit. cap. 24.*

Dæmones quoque, ſeu malos genios poſſe in homine raptum, ſiue ecſtaſim efficere, omnes admittunt ex D. Thoma locis ſupra citatis, idque duobus modis. Prior eſt, quando illos tramites obſtruit, quibus à cerebro ſpiritus animales, ſiue ſenſitiui ad exteriores ſenſus deferunrur, veluti contingit ſomniantibus. Poſterior, quando eoſdem ſpiritus ab exterioribus ſenſibus ad interni ſenſus organa attrahit, ibique ligat, & retinet, ac rurſus ad externorum ſenſuum organa queant deſcendere. Vndè primus per obſtructionem, ſecundus per ligationem fieri dicitur. Ita enim contingit, vt proſequitur Delrius *diſquiſ. magic. lib. 2. quæſt. 25.* vt in raptu ob nimiam internorum virium ſenſitiuarum applicationem, & ſpirituum ſenſibilium ad externi ſenſus organa confluxum adeò impediantur ſenſuum externorum munia, vt corpus viuum cadaueris mortui, & immobilis ſpeciem præſeferat. Hæc raptus naturalis cauſa vera diaboli vires non excedit, taleſque ſunt Sagarum, & magorum ecſtaſes, quibus cùm vno in loco maneant ſoporati, varijs tamen in locis ſe fuiſſe, & varia peragiſſe decepti ſæpè arbitrantur. 78

Porrò naturalis huius raptus, ſiue ecſtaſis diaboli vires non excedentis diſcernendi ab illo ſupernaturali, de quo ratiocinatur Apoſtolus ad Corinthios, nullum ferè eſt efficacius indicium, quàm ſi huiuſmodi raptus ſint voluntarij, & pro libito illius, qui rapitur. Facit enim hoc proculdubiò dæmon ex fœdere. Vndè errant, qui cum Cardano, quotieſcumque collibuerit, naturali ſua vi, & arbitrio voluntatis rapi ſe iactitant, vt annotauit Delrius loco citato, ſubdens erraſſe etiam grauiter Bodinum, qui cenſuit in huiuſmodi ecſtaſi animam re vera migrare, ac deſerere ipſum corpus, & alijs in locis interea verſari ſeparatam. Qui Cabaliſtarum error fuit, à quo ſuſpicatur idem Delrius, Platonicos alienos non fuiſſe propter narrationem illam ipſius Platonis: *Fren ſiue Herum Armenium, genere Pamphilium, cùm inter cadauera cæſorum in prælio decem diebus iacuiſſet mortuus, demum relatum, ſecundo poſt die cùm eſſet imponendus rogo, reuixiſſe, ac prodigioſa quædam narraſſe, quæ illo tempore apud inferos vidiſſet.* Similemque fabulam eſſe ait de quodam Hermotimo Clazomenio apud Origenem *lib. 3. contra Celſum*, & illam de Ariſtæa Proconnenſi, quem narrant Plinius *lib. 7. cap. 52.* & Plutarchus *in vita Romuli* ex Herodoto multoties defunctum reuixiſſe, & animam, quoties voluit, reſumere potuiſſe ita, vt aſſiſtentes animam cerui effigie ex ore euolantem viderent. Nam iſte non mortuus erat, ſed in raptu magico, & non anima ex ore euolabat, ſed diabolicum præſtigium. Idem etiam de Philappis, & Finnis, alijſque apud eundem Delrium dicendum eſt, quòd ſcilicet ecſtaſis dæmoniaca interceſſit, ſed anima à corpore non receſſit. *Omnia*, inquit Tertullianus, hac ipſa de re agens, *magis conſectanda, quàm hanc licentiam animæ ſine morte fugitiuæ.* Et alibi idem rectiſſimè pro axiomate tradit, *nuſquam animam ſine carne eſſe, quandiu in carne eſt;* & in ecſtaſi animam extra corpus peregrinari, negat apertè Auctor breuium quæſtionum, quæ operibus D. Athanaſij adiunguntur. Videndus ipſe Delrius loco allegato, vbi alia. 79

Quod verò pertinet ad raptus, vel ecſtaſis myſticæ effectus, ſunt in multiplici differentia, viderique de ipſis poſſunt D. Auguſtinus *epiſt. 102.* Ioannes Caſſianus *collat. 19. cap. 4.* D. Bernardus *ſerm. 52. in Cantic.* Richard. Victorin. *lib. 5. de contemplat. à cap. 5.* Dionyſius Carthuſianus *opuſc. de fonte lucis art. 18.* & S. Thereſia in caſtro animæ *manſ. 6. cap. 4.* & Vitæ ſuæ *cap. 20. ac 21.* vbi diuinitus edocta, nec non ex propria experientia ſic de diuinis ecſtatibus loquitur. 80

Anima, inquit, cùm ſibi poſt raptum reddita eſt, nihil eorum, quæ vidit, poteſt alijs referre, neque eorum recordari, niſi confuſa & generali quadam cognitione, vt ſiquis intimum Regis cubiculum vaſis, tabellis, ſtatuis, alijſque pretioſiſſimis, ac mira arte diſpoſitis ornamentis refertum, ingreſſus fuerit, eaque omnia ſimul in oculos incurrant, fieri non poteſt, vt de ſingulis poſtmodum in tanta rerum copia, & varietate recordetur, eaque enarret, ita anima ad Dei conſpectum extra ſenſus admiſſa tot 81

mira-

mirabilia in eo cognoscit, vt ipsorum singillatim meminisse non valeat.

82 Hominis verò in ecstasim rapti pathemata describens, ait, videri animam in raptu corpus non habere, nec animare, deficere calorem, intercipi respirationem adeo, vt vix minimus halitus, siue motus percipiatur, accedere quendam membrorum omnium rigorem, & frigus, pallorem in vultu, ferèque omnia vel morientis, vel mortui symptomata. Item quod resistere raptui, aut reluctari non potest quacumque adhibita diligentia, aut contentione. Nam impetus quidam vehementissimus ita repentè animam abripit, vt sustolli se sentiat, nesciens quò feratur. Videtur sibi in alia regione esse, ab hac multum dissimili, in qua alia lux fulgere, aliusque est modus viuendi & intelligendi. Nec solum anima, sed corpus quoque aliquando sursum fertur, & à terra eleuatur.

83 Sic ergo cùm effectus ecstasis mysticæ alij ad animam, alij ad corpus pertineant, qui causantur in anima, suntque præcipua ecstasis mysticæ causa finalis, sunt maior, ac intimior eius cum Deo vnio per intellectum, & voluntatem. Non enim idcircò rapitur homo, & alienatur à sensibus, vt trunci instar operatione omni destituatur, vt contingit in arreptitijs, aut corporaliter dormiat, vt in lethargicis, sed vt liber ab omni alia occupatione, præterquam spirituali intelligendi, & amandi, in Dei amplexus suauissimè feratur, ibique conquiescat. Quia autem quantò quis altiùs eleuatur, tantò fit humilior, idcircò inter effectus mystici raptus numerari speciatim debet humilitas, vt docet D. Bonauentura *lib. de quinque vision. serm.* 3.

84 Secundus effectus est accensum Deo inseruiendi desiderium. Vellet enim anima mille vitas habere, vt eas in obsequium Domini sui posset exponere. Vellet, quod omnia, quæ siue in terra, siue in cœlo sunt, verterentur in linguas, vt secum diuinæ Maiestati laudes æternas concinerent, & immensam eius bonitatem, ac suauissimam misericordiam coram omnibus viuentibus propalarent, semperque extollerent. Neque in solo sistit desiderio, sed ipso Deo plurimum adiuuante, desiderium reducit ad executionem, nihilque quantumcunque difficile & arduum respicit, fœlicem se iudicans, si Deo in aliquo placere possit. Cętera quippè nihil esse ducit in comparatione illius.

85 Tertius effectus est contemptus mundi. Cùm enim in hoc gradu orationis anima multò maiorem rerum cœlestium, ac diuinarum notitiam acquirat, omnia temporalia arbitratur quasi stercora. Vndè viuit in hac patria cum labore, & fastidio, nec vllo modo mouetur ab ijs, quæ prius pulchra, & bona videbantur. Quod si aliquid æstimet ex his, quæ videt, hoc ideò fit, quia possunt ad diuinum cultum, & obsequium conducere.

86 Quartus effectus est notitia tum diuinæ Maiestatis, tum propriæ infirmitatis. Vndè consequitur anima quod tanto tempore desiderabat Augustinus, dicens Domino: *Nouerim te, nouerim me.* Multa namque de diuinis perfectionibus, & arcanis animæ in ecstasi constituræ manifestantur, ex quibus plus Deum cognoscit, ac simul seipsum magis cognoscens, miratur, ac tremit horrore, quod, cùm sit tam vilis creatura, Creatorem tantæ Maiestatis ausa fuerit tam sæpè, tamque grauiter offendere. Et tunc Deum se ipsi manifestantem, quamuis benignum, ac familiarem intueri non audet.

87 Quintus effectus est ardentissima sitis Dei viuentis. Cùm enim in ecstasi, siue raptu tam sæpè aquæ fontis viui ad animam diffluant, quæ suauissimas delicias æternæ vitæ sapiunt, ad ipsum fontem, imò ad fluuium, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei, peruenire desiderat. Vndè anxiè mori appetit, & cum lachrymis ab hoc exilio postulat liberari.

88 Sextus effectus est pœna maxima, sed delicioſissima, siue pœna simul cum gaudio, & iubilo, quam S. Theresia volens exprimere, vix se posse fatetur, & comparans cum illa pœna etiam delicioſa, quam in oratione impulsiua per vehementes impetus patitur anima, inquit, illam nihil esse in comparatione istius, ponitque multa discrimina inter vtramque pœnam. Illa est communis animæ & corpori, nec est tam vehemens. Ista solùm tangit animam, estque multò vehementior. Illa est instar ignis vrentis, sed tolerabilis. Ista est tanquam ignis penitus inflammantis, seu flammæ succendentis, & intolerabilis; siquidem anima ardens in seipsa, vel occasione alicuius cogitationis, vel prolati verbi de gloria beatorum, de mortis dilatione, deque alio huiusmodi, sentit se velut immissa sagitta fortiter vulnerari, nesciens vndè, vel quomodò vibretur, illam tamen sentit ignitam in intimis suis præcordijs, vbi omnia quasi consumit, quæ transeundo reperit, statimque suspendit, & ligat potentias adeò, quod nulli alteri possunt attendere, nisi ei, quod hanc pœnam augere potest. Intellectus namque clarè percipit causam huius pœnæ, ac doloris, scilicet absentiam Dei, cuius incremento ipse Deus cooperatur, viuam sui notitiam sic imprimens animæ, quod præ doloris inde causati sensu gemebundæ voces exprimantur, corpus maximè debiliteur, ac veluti immobile maneat. Vix nisi expertus capere potest, quomodò in anima tam intensa pœna, simulque tam delicioſa reperiatur, quæ vix remedium habere potest. Vndè anima potest Deo dicere cum Iob: *mirabiliter me crucias.* Solùm aliquod inde solamen caperet, si reperiret expertum, cùm quo de suo vehementi tormento tractaret. Videre enim, quod nullus ipsi de illo conquerenti credit, ipsam auget pœnam. Quare societas aliorum tunc displicet, solitudo grauis est. Hæc autem pœna magno raptu, vel aliqua cœlesti visione solet terminari, qua Deus consolatur, & corroborat animam.

89 Septimus effectus est quidam mentis iubilus, & quidam gradus orationis extraordinarius, quem anima capere non potest, & multò minùs exprimere; nouit tamen in confuso esse magnam potentiarum vnionem, quæ tamen à Domino liberæ relinquuntur, vt communicatis fruantur delicijs, quæ etiam ad sensum quodammodò redundant, vix aduertentes vndè procedant. Credit se tunc securam, & meritò; non enim possibile videtur, quod tantus iubilus mentis in intimo ipsius centro resonans cum tam profunda pace, cum tam ineffabili lætitia, quæ ad laudandum Deum omnes inuitat, possit ab alio, quàm à Deo procedere. Vellet D. Franciscum imitari, qui per campos discurrens, se Dei præconem dicebat, & diuinas laudes incessanter decantabat.

90 Effectus autem corporei sunt interdùm lachrymarum profusio, *si tamen*, inquit D. Bernardus, in scala, *istæ dicendæ sunt lachrymæ, & non potius interioris desuper infusi superfluens abundantia, & ad interioris ablutionis indicium exterioris hominis purgamentum. Vt sicut in Baptismo puerorum per exteriorem ablutionem significatur, & figuratur interior animæ ablutio, ita hìc è contra exteriorem ablutionem interior præcedat purgatio.*

91 Item ex tanto contemplationis excessu, amorisque impetu, qualis in ecstasi mystica, mysticoque raptu reperitur, generantur per redundantiam quandam in parte sensitiua, ac corpore languor, debilitas, mæror, & macies, detestatio corporei alimenti, impotentia vsus, ac motus membrorum, ac sensuum, & totius corporis rigor.

92 Amplius. Quoniam amor ingreditur vbi scientia permanet foris, dum mens contemplationi mysticæ est intenta, inflammato, & velut commoto, ac irritato amore, incipit amor ipse quodammodo ebullire, ac superferuere, suaque sacra violentia totum corpus concutere. Quod autem feruet, quadam caloris, ac desiderij sui violentia extra se ipsum proijcitur, ac supra se tollitur, quasi ibi esse dedignetur. Vndè in raptis eleuatur corpus, deprimitur, in terra extenditur, immotum hæret, expallescit subitò, rubere suffunditur. Et stupor quidam mysticus, loquendo de anima ad hos raptus eleuata, siue melius de corpore talis animæ, sic ait: *Ideò in raptu aut sedet, aut in loco, vbi erat ceu columna quædam immota perstat. Interdum cadens in faciem prosternitur. Interdum vi spiritus in aera leuatur. Interdum manus, & brachia in altum leuat, aut alijs modis insuetis vehementiam interioris motionis ostentat*, alijsque similibus motibus afficitur, valdè tamen distinctis ab illis, qui interdum in fanaticis, & arreptitijs videri solent. Cùm enim hi gestibus, ac moribus indecoris sæpè rapiantur, & in ipso raptu verba proferant inutilia, confusa, inepta, & indiscreta, qui in mysticis à diuino proueniunt

Spiri-

Spiritu, nonnisi summam spirant grauitatem, decentiam, ac sanctitatem.

93 Prouenit hæc raptuum diuersitas primùm ex eorum causa, quæ est ipse Deus, qui spirat, quomodò vult. Deinde ex feruore amoris, ideòque quò maior, vel minor est amor, eò sunt differentes raptus, qui ex eo ducunt originem. Idem dicendum est, si cum Richardo *lib. 5. de contempl.* censeamus, hos raptus oriri ex altera ex his causis, vel præ magnitudine deuotionis, vel præ magnitudine admirationis, vel præ magnitudine exultationis. Sic S. Dominicus, S. Franciscus, S. Ignatius, & alij subleuati in aera, & de S. Birgitta refertur in eius releuationibus inter extrauagantes *cap.* 55. Daniel cecidit prostratus *cap.* 10. dicens: *Iacebam consternatus super faciem meam*. S. Ioannes Euangelista *Apocal.* 1. in visione, quam habuit de illo Angelo dixit: *Cecidi ad pedes eius, tanquam mortuus*. S. Amon, pater Monachorum montis Nitriæ raptus in ecstasi pertransijt sine rate flumen Lycum ex Palladio *de vit. Patr. lib.* 8. *cap.* 8. Et in Concilio Constantinopolitano 5. in epistola Felicis Papæ legitur, quod dum terræmotu Constantinopolitana Ciuitas quateretur, infantulus, toto populo spectante cum Proclo Ciuitatis Episcopo, vnius horæ spatio in cœlum raptus esset, ibique Sacrum Trisagium audiuisset, est ei iniunctum, vt laudationem illam populo indicaret. Quo facto Ciuitas liberata est. Has similesque ecstasum, & raptuum differentiæ legi possunt in illis, quos habuit S. Birgitta, vt annotatur in epistola Episcopi Giennensis ad Reges, quæ habetur in prologo libri octaui reuelationum eiusdem Sanctæ *cap.* 4.

94 Modus verò obseruandus in describendo, & annotando, quæ proferuntur in ecstasi, & raptu, ille prudentior, ac certior videtur, quod scilicet Confessores, alijue viri pietate, ac doctrina insignes scribant, & annotent ea omnia, quæ in ecstasi, & raptu proferuntur, ac fiunt cum omnibus circumstantijs tam vocis, quàm gestuum, vt deinde legantur, examinentur, & approbentur à viris spiritualibus, ac doctis. Quod semper Religiosissimè obseruatum est in Ecclesia, vt videre est in reuelationibus, visionibus, ac huiusmodi intelligentijs S. Geltrudis, approbatis, & publicatis à viris grauissimis, nominatim à Ioanne Lamspergio Carthusiano, & à Leandro Granatensi, qui scripserunt eius vitam. S. Catharinæ Senensis visis, & approbatis à Raymundo Capuano, Generali Magistro Ordinis S. Dominici, à Stephano Senensi, Priore Carthusiæ Ticinensis, & à Laurentio Surio, alijsque. S. Hildegardis à Theodorico Abbate Benedictino, & ab Eugenio III. & à D. Bernardo, qui eam cultu præcipuo venerabatur. S. Birgittæ à Bonifacio IX. in Bulla eius canonizationis, à Cardinali Turrecremata, viro doctissimo in Epistola, quam hac de re scripsit, & speciatim in earum propugnatione, à venerabili viro Matthia Suueco, & à Concilio Constantiensi, & Basilieusi, vt affirmat Blosius *in monili cap.* 14. Corduba *lib.* 10. *q.* 44. Sanderus *lib. 6. visib. Monarch. num.* 1046. Mendoza *in quolib. quæst.* 5. & alij. Idem obseruatum in S. Teresia, cuius ecstases, & raptus approbarunt doctissimi, ac probatissimi viri, nempè S. Ludouicus Beltramus, S. Petrus de Alcantara, S. Franciscus Borgia, Dominicus Bagnes, Bartholomæus de Medina, Cathedratici Salmanticenses, Luisius de Leone, Franciscus de Ribera, Henricus Henriquez, alijque plures.

95 Quò igitur dæmones se in Angelos lucis sæpè transformantes, diuinasque operationes æmulantes fraudolentiùs homines etiam pios, & Sanctos decipere conantur innumeris imaginationis figmentis, sensuumque externorum illusionibus, tantò diligentiùs, ac solicitiùs magistri spirituales semper nos varias edocere studuerunt regulas, aut signa ex diuinarum Scripturarum, & Sanctorum Patrum præscripto, quibus nos contra omnes diaboli insidias præmunirent, falsasque eius impressiones à Diuinis, & supernaturalibus discernere possemus.

96 Quoniam autem huiusmodi discretio dupliciter fieri potest. Primò ex lumine diuinitùs infuso, quod pertinet ad gratiam gratis datam, cui si accedat Diuina reuelatio, omninò certum, & ineffabile est absque alia regula eius iudicium. Secundò theologicè, seu per modum artis, & doctrinæ, examinatis scilicet supradictis regulis, aut signis, ideò de hac discretione agemus in præsenti, quæ, licèt directè, ac immediatè ad gratiam gratis datam non pertineat, ad eam tamen reducitur, quatenus præceptis vtitur, ac regulis Diuinæ Scripturæ innixis, quæue viri sapientissimi præter scientiam, & naturale iudicium, spiritu etiam veritatis cœlitus imbuti in suis lucubrationibus reliquerunt. Quamuis autem ex his certum omninò, & irrefragabile iudicium ferri semper non possit, moralis tamen, ac prudentialis certitudo illi non deest, si ritè iuxta rei propositæ naturam diligenter examinentur, imploratoque humiliter Diuino auxilio. Respicit enim Deus animam humilem, & si impressio ab ipso est, nunquam permittet, vt eius veritas elidatur. Si verò falsa, & à malo spiritu, quod præualeat. Præcipuas igitor ex his regulis colligemus, claritatisque gratias ad certas classes reducemus.

Prima erit earum, quæ se tenent ex parte subiecti, siue 97
illorum, qui tales ecstases, raptus, & huiusmodi impressiones patiuntur. Nam attendendum est primò, num sint fœminæ, quæ in hac re capaciores sunt deceptionis, tum ex naturali earum complexione, quæ cùm sit humidior, ac vehementiæ passionum, & affectuum magis obnoxia, & ipsæ ratione minùs polleant, vndè plerumque putant se videre, quæ cupiunt, oriique à veritate, quod ab animi passionibus prouenit, non est difficile dæmoni, eas primùm decipere, & per easdem alios etiam doctissimos viros in errorem inducere. Quocirca D. Hieronymus *in Epist. ad Ctesiphontem* ait, omnes hæreses mulierularum ope aut inuentas, aut disseminatas fuisse. Tum ex nimia, quæ sibi persuadent credulitate, se diuina pati ob quemcumque deuotionis motum, vel affectum. Tum denique ex affectata sanctitate, quæ est vna ex præcipuis fœminarum tentationibus, cui plures varijs temporibus miserabiliter succubuisse plusquam satis patet ex varijs historijs. Quamobrem in diuinis impressionibus ab alijs discernendis accuratè in fœminis consideranda est tum naturalis, tum moralis earum dispositio, an sint vagæ, garrulæ, impatientes, superbæ, auaræ, an aliquam vel minimam impudicitiæ notam, aut suspicionem præbeant, seque contra præceptum Apostoli in officium docendi, & prædicandi vltrò se ingerant, & non iussæ, & sic de similibus.

Secundò licèt in fœminis diligentiùs, in viris tamen 98
non omittenda est constitutionis corporalis exploratio. Etenim facilè decipi possunt qui melancholici sunt, vel atra bili abundant, quæ deprauare phantasiam solet, variasque imagines turbatis sensibus immittere adeò, vt vigilantes sibi somnia fingant, atque ea se videre, & audire putent, quæ tamen revera nec visa, neque audita percipiunt. Idem nonnunquam contingit parum firma valetudine vtentibus, nec non ijs, qui turbidæ, ac vehementis sunt imaginationis. Ex longa pariter inedia, crebrisque ieiunijs, ac immoderatis vigilijs exiccato cerebro, dissipatisque spiritibus inania phantasmata plerumque repræsentantur, quibus illusam mentem, tanquam diuinis reuelationibus pertinaciter adhærere satis frequens testatur experientia.

Verùm multò magis adhuc tam in viris, quàm in fœ- 99
minis diuinas passiones patientibus, refert examinare dispositionem eorum moralem, vtrum scilicet studio virtutum, & orationis sedulò iucumbant, carnem suam macerent, gaudeant in tribulationibus, infirmitatibus, & oblocutionibus, vel murmurationibus de seipsis, solitudinem ament, abhorrentes ab hominum conuersatione, & ab omni prorsus rerum terrenarum affectu. Item vtrum viuant proprio arbitrio, vel sub obedientia magistri spiritualis. Vtrùm dociles, diuinæ siquidem impressiones, vel instinctus animam docilem reddant, aliorumque sententiæ, & consilijs, seniorum præsertim, ac Superiorum acquiescentem iuxta illud *Isaiæ* 50. *Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abij*. Nec refert, quod qui docent, & dirigunt aliquando minùs docti, ac prudentes sint, quàm par est. Nam sicut ait Ioannes Climacus *gradu* 26. Deus non est iniquus, vt animas, quæ per fidem, ac simplicitatem alterius se consilio, & iudicio similiter subijciunt, decipi patiatur; quare dicentes se alieno iudicio non credere; quia de suo certi sunt per occultam Dei reuela-

uelationem, facilè decipi possunt, valdèque suspectæ esse debent, quas patiuntur, impressiones. Ne enim decipiamur ordinariè omnis nostra motio ad Superiorem, ac peritorum examen, & iudicium referri debet. Propterea que Christus admonuit nos *Luc.*11. vt caueamus, ne lumen, quod in nobis est, tenebræ fiant, hoc est, ne mens, quæ docilitate, & obedientia comitantibus pro lumine nobis est, proprij iudicij tenebris, veluti caligine offundatur. Monitum quippè Sapientis est *Prouerb.*3. *v.*5. *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* Vnde rectè Cassianus *collat.*2. *cap.*11. ait: *nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quàm cum neglectis consilijs seniorum in suo iudicio persuaserit, ac definitione, doctrinaue confidere.* Et meritò, vt scribit D. Bernardus ad Ogerium *Ep.*87. *quia, qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit.*

97 100 Demum in persona, cui facta ecstasis, raptus, visio, reuelatio dicitur, attendendum est, an solida, & profunda humilitate prædita sit. Vera enim reuelatio veruſque in nobis regnans Dei Spiritus humanæ miseriæ, & imbecillitatis agnitionem, atque adeò perfectam humilitatem parit, &, vt S. Macharius Ægyptius ait *homil.*10. *anima, quæ verè Deum, ac Christum diligit, licet mille iustitiæ opera ediderit, licèt dona Spiritus varia, aut etiam reuelationes cœlestes consequi digna habeatur, ita se gerit, ac si nihil fecerit, & nihil haberet propter immensam, & insatiabilem dilectionem.* Quia autem aliud est superbiam humilitati oppositam ex reuelatione in eo illam habente oriri, aliud post reuelationem ad eam diabolica fraude moueri, aduertendum est, primum quidem falsæ reuelationis argumentum esse; alterum nequaquam, cùm ille præsertim, qui ad elationem excitatur, fortiter hosti resistit. Satis enim experientia patet aliquando sanctis, & diuinis impressionibus vel vitio naturæ, vel fraude dæmonis errores, ac vitia immisceri, sicut ratio nonnunquam sub veris principijs falsas efformat assumptiones.

98 101 Tertiò licèt manus diuina non sit alligata, spiretque vbi vult diuinus Spiritus, quia tamen paulatim ab imo ad summum, & ab imperfecto ad perfectum perducit, solet etiam ætatis, ac personarum rationem habere. Aliam enim sapientiam seni, aliam adolescenti, aliam incipientibus, aliam perfectis, aliam ei, qui alijs præest, aliam ei, qui paret, & ab alterius imperio pendet, impertit. Dæmon autem exaduerso nullum ordinem seruat, statim suggerendo mentis excessus, miracula, prophetias, vt hac ratione illaqueatas, rerumque nouarum studio illectas animas in superbiæ barathrum secum præcipitet. Item feruores intempestiuos suadendo, quibus nimia abstinentia, ac immoderatis vigilijs, alijsque cruciatibus corpus penè conficiant, vnde posteà viribus fractis, mentisque vigore eneruato in summam relaxationem labuntur. Propterea hæc omnia diligenter obseruanda sunt pro dignoscendis veris ac diuinis à falsis impressionibus. Tum quia primæ ordinariè concedi non solent, nisi iam perfectis, & in omni genere virtutum heroicè exercitatis. Tum quia incipientes cùm spiritu adhuc sint debiles, rerum diuinarum meditationi, cui assueti non erant, studiosiùs incumbentes ita plerumque illarum nouitate, ac suauitate afficiuntur, vt reliquorum omnium obliti extra sensus sustolli videantur, arcanaque Dei audire, quamuis ita non sit.

99 102 Quartò non desunt, qui velint etiam attendi, an qui extraordinarias habet impressiones sit pauper, vel diues, quatenus in pauperibus fictio, in diuitibus ambitio timenda est. Item sitne senex, an puer, quatenus senes exhaustis viribus sæpiùs delirant; pueri verò, qui cerebro humidiori sunt, facilè commouentur, & falsa pro veris apprehendere solent.

103 Quintò denique non omittenda est aliarum impressionum, siquæ in aliquo præcesserunt, consideratio, vtrum nimirùm verè à Deo fuerint, an à peritis approbatæ, an vnquam diabolus eum deceperit, vel decepere tentarit. Cùmque securiores cæteris sint illæ impressiones, vel instinctus, quibus voluntas mouetur, nulla præcedente imaginationis, vel intellectus operatione naturali, & consuetò fieri solita. Quod contingit, quando intellectus eo ipso puncto vel momento illuminatur, quo voluntas impellitur, id etiam obseruandum est. Siquidem ex D. Thoma 1.*p.q.*111. *art.*2. & ex communi Theologorum sensu, mouere, ac immutare voluntatem solius Dei est, qui potest eam efficaciter inclinare quocumque voluerit. Ab exteriori enim, & inefficaciter moueri tantùm potest ab Angelo siue bono, siue malo, vel proportionando obiectum, vel concitando passiones.

104 Secunda classis continet eas regulas, quæ se tenent ex parte obiecti, quarum prima est consensus rerum reuelatarum cum Sacris literis, cum diuinis, & Apostolicis traditionibus, cum moribus, ac definitionibus Ecclesiæ, dicente Apostolo ad *Galat.*1.*v.*8. quod si Angelus de Cœlo euangelizet nobis præter id, quod accepimus, anathema sit. Quapropter si aliquid vel minimum in reuelationibus reperiatur, quod his aduersetur, tanquam mendacium, & illusio reijciendum est. Sicque D. Epiphanius *hær.*48. Maximillæ reuelationibus credendum non esse affirmabat, quia Sacris literis non consonabant. Deinde cùm sapientia à Deo reuelata, siue, vt ait D. Iacobus *cap.*3. quæ desursum est, sapientia primùm pudica sit, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione, vt quæ habet has conditiones, & has virtutes excitat reuelatio, non potest non esse à Deo; ita per oppositum à maligno oritur Spiritu, quæ ad lites, & contentiones, ad curas seculi, ad vanitatem, ad pertinaciam, aliaque similia impellit. Vide D. Bernardum *serm.* 23. *de diuers.*

105 Secunda. Internas cogitationes, & cordis secreta nullo exteriori signo manifestata intelligere, & pandere, argumentum est diuinæ reuelationis, cùm solus Deus penetret corda hominum, & quæ in ipsis latent, seruis suis reuelet. Quia autem quæ à nobis remota sunt, & longiùs dissita, plura item occulta, & arcana possunt etiam dæmones cognoscere, tunc aliquale erit argumentum diuini Spiritus, & impressionis, siue ea diuinitùs sciri, si certum habeatur experimentum de illius, cui reuelantur, perfecta charitate, & humilitate. Nam si tali cognitione foueretur inanis gloria, & curiositas, dubium non esset, quin à diabolo proueniret.

106 Tertia. Impressio, vel instinctus ad bonum, in quo nihil mali appareat, nec quod maius bonum impediat, aut agenti, eiusque statui conueniat, non leue est indicium diuini Spiritus impellentis. Quia tamen bonum est ex integra causa, nec ita facilè comprehenditur quæ sit exacta, & perfecta operis rectitudo; deinde sæpè motus ab initio boni in ipso progressu, vel naturæ corruptæ vi, vel dæmonis impulsu, in malum degenerant, in hoc diligentissimum adhibendum est examen, an scilicet omnes circumstantiæ in ipsum bonum consentiant, an principium, medium, & finis eodem tenore procedant. Qua ratione dicitur in lectionibus Officij S. Theresiæ, eam Christo consiliante maximè arduum votum emisisse efficiendi semper, quicquid perfectius esse intelligeret.

107 Quarta. Diuo Benedicto *cap.*7. *regulæ* octauum humilitatis gradum in hoc constituente: *Si nihil agat monachus, nisi quod communis Monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla.* Et antiquis propterea monachis apud Cassianum *lib.*1. *instit. cap.*3. vnanimiter sentientibus, vitam singularem noxiam esse, magisque vanitatis speciem, quàm virtutis præseferre. Quod patet tum ex suauitate diuinæ Prouidentiæ, quæ viam communem instituit in vnoquoque statu pro salute omnium. Tum ex malitia diaboli, qui ad res nouas, curiosas, & inusitatas instigat, quæ admirationem afferant, & sanctitatis opinionem concilient, vt à solidarum virtutum exercitio remoueat, & inducat in vanitatem. Tum ex prauitate nostræ naturæ, quæ peculiaribus exercitijs supra reliquos cupimus apparere, & non esse sicut cæteri homines. Tum denique ex conditione ipsarum naturarum singularium, quæ cùm raræ sint, minùs cognoscuntur, ideòque illusionibus, ac deceptionibus subiectæ sunt. Vt stare super stationem suam, operarique indefessè ad exempla maiorum, conuenientia statui, & ordini, in quo quis à Deo positus est, clarum est indicium diuinæ impressionis, seu spiritus boni deducentis eum in terram rectam. Ita per oppositum redolentia singularitatem plerumque diabolici instinctus sunt effectus, indubitatè autem si aliquam superstitionem inuoluant.

108 Quia tamen ex Sacris literis, & ex historijs Ecclesiasticis constat, etiam Spiritum Dei mouere ad aliquas res mirabiles, & singulares, quæ communem operandi modum excedunt, siue transgrediuntur terminos, quos posuerunt Patres nostri, sicut præceptum fuit Abrahæ, vt filium immolaret: Isaiæ vt nudus per vicos, & plateas Ciuitatis ambularet: Eliæ inspiratum, vt ignem è Cœlo peteret, quo quinquaginta viri consumpti sunt, duobus verò Stylitis Danieli, & Simoni ad vitam in columna degendam, & sic de alijs; non idcircò huiusmodi instinctus nullum aliàs inuoluentes malum, statim damnandi sunt, sed pro diuinitùs inspiratis, ac reuelatis habendi, si vocati ad similia excellenti sanctitate emineant, semperque in ea magis proficiant heroico virtutum internarum exercitio.

109 Quinta. Qui se per visum roseo serto redimitos à Christo, vel à Beatissima Virgine, vel etiam Angelis asserunt, aut annulo, vel torque insignitos, nisi sanctissimæ vitæ sint, quæ solùm præditis leguntur concessæ similes gratiæ, reijci debent, tanquam propriæ imaginationis figmento, aut diabolica fraude decepti. Idemque sentiendum est de stigmatibus, quæ arte dœmonis fingi posse aliquot exemplis manifestum est apud Raynaudum libello *de stigmatibus*.

110 Sexta. Quamuis somnia diuersas habeant causas intrinsecas, & extrinsecas, maxima autem illorum pars ex varia, & incomposita Spirituum animalium, specierumque sensibilium per cerebri anfractus vagantium agitatione, temerariaque, & fortuita occurrentia eueniant, atque adeò nihil significent, nec vllam cum futuris connexionem habeant, vnde Scripturæ Sacræ nullam eorum rationem haberi volunt *Leuit.19.* & *Deuter.18.* Quia tamen ex eisdem Scripturis multas diuinas impressiones, seu reuelationes in somnijs contigisse habemus, vt quæ inutilia, superstitiosa, vana suggerunt, quæ tetra, horribilia, obscœna, ridicula, & monstruosa repræsentant, vel ad malum quocumque modo prouocant, aut etiam quibus futura prædicuntur, quæ posteà ex euentu falsa dignoscuntur, vel à natura, vel à dæmone esse euidens est. Ita è contra si quæ per somnium innotescunt, eius generis sint, vt nonnisi à Deo reuelari possint, cuiusmodi sunt arcana cordium, intimæ cogitationes, futura contingentia, quæ pendent à libero arbitrio, & quæcumque hominum cognitionem excedunt, nisi fortè talia fuerint, quæ diabolus ex coniecturis, vel aliundè scire possit, huiusmodi somnia diuina esse, certum est.

111 Aduertendum est tamen, somnia diuina, eaque præsertim, quæ futura præsagiunt, rarissima esse, & nonnisi ob aliquam insignem causam, quæ ad publicam vtilitatem spectet, immitti solere. Cùm autem in modo, quo contingunt somnia etiam diuina, magna sit diuersitas; nam aliquando placidissimè, aliquando cum ingenti corporis, & animi commotione, atque horrore efficiuntur. Aliquando datum est alicui somnium, sed non eius intelligentia, sicut Pharaoni, & Nabuchodonosor. Aliquando vtrumque, sicut Prophetis, vt docet D. Thomas 2.2.q.173. inde est, quod tutiora, & certiora diuinorum somniorum indicia desumenda sunt ex ipsis rebus in somnio ostensis, ac reuelatis.

112 Septima. Quia veritas prophetiæ in reipsa à Deo reuelata consistit, non in eius intelligentia, semper enim verum est, quod summa, & incommutabilis veritas dicit, quamuis ab homine non intelligatur, neque repugnat, quod reuelatio sit vera, & à Deo; eius autem intelligentia, & explicatio falsa, & ab homine, qui eam aliter, quàm Deus intelligat, interpretetur. Huius rei celeberrimum habetur exemplum in vita D. Bernardi *lib.3. cap.4.* circa indictum ab eo bellum sacrum, cuius expeditio licèt tot miraculis confirmata, infelicem tamen sortita est exitum. Nam tanta hominum multitudo, quæ certam sibi pollicebatur victoriam, dissipata est, & vincentibus infidelibus iusto Dei iudicio Christiani milites interierunt, vnde constat, aliud hominum, aliud Dei consilium fuisse. Nam Deo iubente, & voluntatem suam miraculis significante, exercitus Christianorum congregatus est, sed homines, qui terrena sapiunt, gloriam, diuitias, & Regni Hierosolymitani recuperationem præstituerant, Deus verò æternam eorum salutem, qui in illa expeditione pro fide, & pro Ecclesia perempti sunt, prout Ioannes Casemarij Abbas scripsit ad D. Bernardum *Ep.133.* de qua re etiam Baronius. Ita, inquam, re se habente, quod prophetia, aut reuelatio vera sit, & diuina, certique etiam simus de illa, sed vera eius significatio, reique euentus lateat, sicut accidit in prædicta expeditione, cui annumerari possunt quorundam Sanctorum prophetiæ, ac reuelationes de futura Ecclesiæ reformatione, quæ hactenus nullum effectum habuerunt, vel quia tempus à Deo statutum nondum aduenit, vel quia malitia hominum illius obicem posuit, vel nondum est completa. Id quoque diligenter aduertendum est in discernendis diuinis reuelationibus, nec propterea tales dici non debere, quod veram earum significationem homines ignorantes falsò illas explicent, vel aliter, quàm Deus intelligat, aliquando interpretentur.

Octaua. In visionibus corporeis, si forma corporis indecens, & gestus parum modesti exhibentur, si animus turbatus ostenditur, vultus tetricus, deformis, & iratus, si vox stridula, confusa, obscura, ignota auditur, aliaque similia percipiuntur, manifestum est dæmonum spectra esse. Cùm autem humana forma omnibus spectris communis sit, si atra, deformis, mutilia, & inusitata, sit malum sub ea Spiritum latere demonstrat. Suspecta etiam habenda est quælibet visio, aut apparitio sub specie mulieris, nisi B. Virginis, & Sanctarum sit, quæ adhuc examinanda est, transfigurante se quoque dæmone aliquando in illas. Tandem forma bruti, vel monstri, nonnisi diabolo conuenit, quemadmodum & rugitus, grunnitus, stridores, clamores, tumultus, voces inarticulatæ, blasphemiæ, imprecationes, conuicia, aliaque similia, de quibus Petrus Thyreus *de spectris*. 113

Nona. Valde suspectæ esse debent omnes impressiones, ac reuelationes, quibus illa reuelari frequenter maximè dicuntur, quæ nonnisi rarò manifestari solent, & quæ scire non expedit. Huiusmodi sunt certitudo salutis, vel æternæ damnationis, confirmatio in gratia, gradus Sanctitatis, ad quem aliquis peruenerit, & alia eiusdem generis. Sic D. Gregorius *lib.6. Ep.22.* cuiusdam nobilis mulieris scire cupientis, an peccata sua essent dimissa, curiositatem reprehendit. At ordinariè falsæ sunt, quando in illis manifestantur occulta aliorum peccata, quæ scire nihil prodest, si præsertim ad ea euulganda absque vlla vtilitate publica, vel priuata quis impellatur. Quod si alicui detegantur, vt peccatorem arguat, aut inde quid resultet ad gloriam Dei, bonumque spirituale aliorum, subsistere nihilominùs debet, & correctionem facere, & peccata manifestare, donec præmisso diligenti examine, adhibitoque peritorum consilio, & iudicio certò cognoscat, à quo Spiritu sit illa reuelatio, & motio. 114

Tertia classis eas complectitur regulas, quæ se tenent ex parte operum, vel effectuum, dicente enim Domino *Matth.7. à fructibus eorum cognoscetis eos*, cuius dicti rationem reddens, ait: *non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus*, latentes hominum motiones, vel impressiones melius à quonam sint principio bono, vel malo dignosci non possunt, quàm ab effectibus, aut inde secutis operibus. 115

Prima igitur regula sit, sedulò vniuersum respicere num actiones, ad quas homo se impelli sentit, non solùm sint in se bonæ, & conformes præceptis Dei & Ecclesiæ, verùm etiam an sint conformes gratiæ, & lumini, alijsque diuinis perceptionibus, quibus ille à Spiritu Sancto agitur, & pertrahitur, sicque in illis stabilis, & immobilis; talia enim ordinariè boni Spiritus sunt indicium. Peruersi autem cùm mens perpetuò fluctuans est, infirmaque adhuc, & inualida ad ardua, & excelsa conscendere nititur, cùm vix in imò sit. 116

Secunda. Aliquid mirabile, & præter consuetum ordinem experiri, & tamen id non pro certo habere, sed potiùs timere; ideòque libentiùs cum illis agere, qui minùs creduli, & magis timidi sunt. Talia non solùm non petere, aut desiderare, vel complacentiam in illis non habere, sed magis se indignum illis existimare, precarique Deum, vt ad perfectionem via consueta conducat, illa humiliter Superiori, aut viris doctis aperire, aliaque similia, quæ à S. Theresia præstita fuisse legimus in eius vita, 117

sunt

sunt effectus, quasi certi, atque adeò indicia, & argumenta boni Spiritus, diuinarumque impressionum, mali autem, ac peruersi omnia illis aduersa.

118 Tertia. Ita heroicum virtutum omnium exercitium est certum diuinarum in his, qui illas patiuntur, impressionum signum, vt tamen Sancti principaliter id charitati, humilitati, misericordiæ, & pietati erga proximum eo etiam tempore, quo iustitia in illum exercenda est, attribuant. De quo videri potest D. Augustinus *tr.8. in Ep.1. Ioan.* D. Gregorius *homil.34. in Euangel.* necnon D. Bernardus *ser.49. in Cantic.* docens tamen, quod vbi feruidior, & vehementior est Spiritus, profusiorque charitas, eò vigilantiori opus scientia est, quæ Spiritum temperet, ordinet charitatem. Vnde quædam pia mulier apud Gersonem *de simplic. cord. not.19.* dicebat: *Nihil mihi magis suspectum, quàm amor etiam erga Deum.* Quatenus quò amor vehementior est, eò faciliùs præcipiat, & difficiliùs regitur.

119 Quarta. Vt ad res tantùm externas impelli, quæ videantur ab hominibus, interna reformatione relicta, est signum certum diabolicæ suggestionis, valdè autem dubium ad regimen animarum incitari. Ita ex aduerso istud fugere, omnesque dignitates, nisi obedientia, cui resisti non potest, aliud suadeat, nec opera grandia, & mirabilia aggredi, nisi prius posito propriæ perfectionis, solidæque humilitatis fundamento, diuinam arguit impressionem. Siquidem Deus, cùm opera grandia, & mirabilia alicui inspirat, & ad ea mouet, à Spiritu interno incipere solet, replendo animam præclaris donis.

120 Quinta. Licèt interdum contingat in diuinis impressionibus, quod gratiæ, & consolationes spirituales ad corpus, & sensus redundent iuxta illud *Psal.83. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* Quemadmodum enim tabescere solet corpus, cùm tristatur anima; ita etiam interiori dulcedine per redundantiam sensus afficiuntur. Huiusmodi tamen suauitas, aut dulcedo non sunt certum semper diuinarum impressionum argumentum, quin potiùs sunt subiectæ illusionibus, ac seductionibus malignorum Spirituum, indeque forsan Illuminatorum, ac Begardorum sordes, ac turpitudines originem habuerunt. Vnde D. Bonauentura *de proces. Religios. tr.7. cap.18.* sic ait: *Quidam decepti à seductoriis spiritibus, vel propriis falsis opinionibus putant sibi apparere Christum, vel eius gloriosam Genitricem, & non solùm amplexibus, & osculis, sed etiam aliis indecentibus gestibus, & actibus ab eis demulceri, vt sicut Spiritus ipsorum interiùs ab ipsis consolatur spiritualiter, ita & caro exteriùs sibi congruo oblectationis sensu consoletur. Quod non solùm est falsum, sed etiam blasphemia grauis esse comprobatur.* Tum addit: *De his verò, qui cùm aliquando dulcedinem spiritualem sentiunt, continuò etiam carnalis delectationis pruritu illecti fœdantur, nescio quid iudicem, nisi quod potiùs eligo illis carere floribus, quos de luti sordibus legere deberem. Et sicut illos damnare non audeo, qui inuiti quandoque in huiusmodi spiritualibus affectionibus carnalis fluxus liquore maculantur, ita excusare eos nescio, qui tali fluxu ex consensu delectantur, cum qualiscumque eorum intentio videatur.*

121 Potiùs igitur cùm ex peccato originali ad sensuum delectationem proni simus, illa bona censenda est impressio, quæ à voluptatibus retrahit, & ad laborem, ac crucem trahit. Sic D. Paulus *2. Corinth.12.* ait: *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in neeessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo.* Et D. Bernardus *ser. 25. in Cantic. Grata ignominia Crucis ei, qui Crucifixo ingratus non est.* Vnde si quando permisit Deus aliquos Sanctos, & Sanctas carnaliter tentari, vt in eorum actis legitur, id non fuit, vt vel minimam inde perciperent sensus oblectationem, verùm ad agonem, ad maiorem eorum desolationem, & afflictionem, indeque animæ purgationem.

122 Sexta. Quæ in impressionibus excitantur lachrymæ, non arguunt semper eas esse à Spiritu Sancto, cùm alijs sint fontes, vndè promuntur. Primò enim ex tenera, & molli natura, quæ facilè mouetur ad commiserationem, profluere possunt, talesque vt plurimum steriles sunt, & citò arescunt. Secundò astu dæmonis commouentis humores nasci quoque possunt, eòque tendunt, vt ad hypocrisim, & superbiam, ac tandem ad extremam perniciem inducant. Sicque sæpè dæmones peccatoribus facilitate flendi illudunt, vt inde falsam concipiant fiduciam non defuturæ sibi in extremo vitæ contritionis; quæ autem sunt à Spiritu Sancto, qui, vt ait Apostolus, postulat, hoc est pustulare nos facit gemitibus inenarrabilibus, quod est donum lachrymarum à Sanctis Patribus tantoperè commendatum, in hoc ab alijs distinguuntur ex D. Gregorio *lib.5. dial. cap.34.* quod ex timore, & amore procedunt, vel ex D. Bernardo *ser.3. de Epiph.* ex deuotione, pœnitentia, & fraterna compassione; quare ad discernendas veras à falsis lachrymas, seù num à Deo, an ab alijs sint causis, earum præcipuè motiuum attendi debet, & ijs, qui diuinitùs illis donantur cum gratiarum actione tale suscipientibus donum, duo vitanda sunt extrema. Vnum complacentiæ, & arrogantiæ, ne scilicet in illo nimis sibi complaceant, & extollantur, suamue inde Sanctitatem, & profectum spiritualem nutriant. Alterum pusillanimitatis, diffidentiæ, ne fortè putent actum esse de perfectione, & salute sua, si illud desit, siue à Deo illis subtrahatur. Vbertas namque lachrymarum neminem Sanctum facit, nec inopia peccatorem.

Septima. Vbi in visionibus, & apparitionibus, aliisque impressionibus consolatio in anima relinquitur, nulla 123
præcedente eius causa, certum est argumentum, illas à Deo esse. Proprium est enim illius suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam conuertere. Tunc autem nulla causa præcedere dicitur, quando nec sensibus, neque intellectui, neque voluntati quidpiam obiectum est, quod huiusmodi consolationem causare possit.

Octaua. Si post timorem successerit gaudium, à Domino 124
veniisse auxilium docuit S. Antonius, vt habetur in eius vita; quia securitas animæ præsentis Maiestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est, qui videtur. Hanc regulam pro discernendis veris à falsis impressionibus, cui subscribitur D. Bernardus *ser. de vtil. verb. Dei, sonans*, inquiens, *in auribus animæ vox diuina conturbat, terret, diudicatque, sed continuò, si benè aduerteris, viuificat, liquefacit, callefacit, illuminat, mundat*, refert, & laudat D. Thomas *3. p. q.30. art.3. ad 3.* rationemque affert; quia ex hoc ipso, quod homo supra seipsum eleuatur, pars eius inferior debilitatur, ex quo prouenit perturbatio. Sicut etiam calore naturali ad interiora reducto, exteriora tremunt. Sic Daniel consternatus est initio visionis. Sic B. Virgo ad Angeli salutationem turbata est. Sic commotus est Zacharias viso Angelo, & timor irruit super eum. Sic Apostoli transfiguratione Domini ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valdè. Sic denique Ioannes initio reuelationum cecidit, tanquam mortuus ex ingenti pauore veluti exanimatus.

Nona. Non exiguum est diuinæ impressionis argumen- 124
tum, si ea reuelentur, & ad ea exercitia, & opera communiter amplectenda impellamur, quæ ætati, in qua degimus, sunt peculiariter accommodata, maximè ex vsu vniuersalis Ecclesiæ. Sicut nullum temporum delectum habere quoad plura accidentalia, & indifferentia, etiam in rebus Sacris, & Ecclesiasticis, sed potiùs contra communem Ecclesiæ vsum, cuius in his rebus eadem semper auctoritas fuit, propriæ sententiæ adhærere, velleque posteriora semper tempora ad priora reuocare, non videtur bonum sapere Spiritum, affectata maximè in hoc quadam singularitate, necnon aliorum contemptu.

Decima. In impressionibus locutiones aliquas inuol- 126
uentibus signum est, illas à Deo esse, si quæ audiuntur verba suum statim bonum consequantur effectum. Loquutio enim Dei efficacissima est, statimque effectum suum operatur. Viuus est enim sermo Dei, inquit Apostolus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ, & Spiritus, compagum quoque, & medullarum. Quapropter eodem momento, & loquitur Deus, & operatur, statimque efficit in anima, quod enunciat, vt si afflictæ, & anxiæ dicat: *Noli timere*, omnis protinùs mæstitia, omnis perturbatio sedatur. Et sic de alijs, quorum plura habentur exempla in actis Sanctorum.

Vndecima. Indicium quoque est diuinæ locutionis, 127
cùm in ea clariùs verba intelligantur, quàm si auribus exciperentur, & siquis ea audire recuset, & obluctetur, non potest tamen impedire, quin ipsa mente percipiat, &

animam impellant, quò Dens vult. Item si quę dicuntur, procul ab humana intelligentia remota sunt, breuissimoque temporis spatio adeò multa audiuntur, vt nullo modo potuerint ab humano ingenio tam citò excogitari, ac intelligi. Et tandem si verba audita memoria nunquam excidant.

128 Duodecima. Cùm impressiones diuinæ post se consolationem, summamque animæ quietem, & tranquillitatem relinquant, diabolicæ exaduerso vanam initio securitatem afferunt, in fine ariditatem, diffidentiam diuini auxilij, & desperationem inducunt. Quia autem duo sunt genera hominum, bonorum & malorum, bonis ea suggerit, quæ molestiam, & scrupulos causent, malis ea, quæ desinant in sensuum delectationem. Ad illos asperè, & turbulenter ingreditur. Ad hos placidè, suauiter, ac benignè, quia iam sui sunt.

129 Decima tertia. Satis frequens, & ordinarium diabolicæ impressionis argumentum est ardens, & indiscretum desiderium omnes ad Deum conuertendi, quàm tentationem communem esse, multisque causam irreparabilis ruinæ experientia constat. Nam cùm par esset, vt inquit S. Theresia *lib. vitæ suæ cap.*23. quod posthabita aliorum cura, sibi duntaxat incumberent, seduloque attenderent, quomodo oporteat ambulare, & placere Deo, ipsi potiùs aliorum saluti procurandæ dant operam, cùmque vix possint in via virtutis gressus figere, per difficiles semitas alios ducere audent. Certum est igitur semper bonum esse errantium conuersionem desiderare, at cùm illi incumbere possit esse malum, magna in hoc cautio adhibenda est, vbi quis se ad illud munus impelli deprehendit, ne cum alijs prædicauerit, ipse reprobus efficiatur. De quo vide D. Bernardum *ser.*18. *in Cant.*13.

130 Decimaquarta. Quia dæmones, permittente Deo, nedum imaginarijs, ac sensibilibus impressionibus illudere hominibus possunt, verùm insuper corpus eorum obsidere, & ingredi, qui propterea energumeni, arreptitij, dæmoniaci, siue possessi appellantur. Cùm enim energema, seu operatio dæmonis in homine fiat dupliciter, nimirùm spiritualiter, quando cor hominis possidet, & in illo operatur, sicut in Euangelio dicitur intrasse in cor Iudæ, suggerens illi, vt Christum traderet; & corporaliter, idque vel extrinsecus per vexationes, & molestias homini forinsecus illatas, quæ operatio dicitur simplex obsessio; vel intrinsecus, quando hominem inuadit, intusque vexat, & exagitat, quæ operatio dicitur simpliciter possessio. Vt enim aliquis verè sit energumenus, siue arreptitius, non sufficit vexatio extrinseca, sicut S. Iob, S. Antonium, atque alios Sanctos à dæmonibus molestatos fuisse legimus, sed requiritur, vt diabolus sit in illo intimè præsens, sicut motor in mobili, & in eo aliquid operetur.

131 Signa autem veræ possessionis dæmoniacæ, quam dari præter Sacras literas, & Ecclesiasticam historiam, omnium Doctorum consensus, ipsaque testatur experientia, desumuntur ex quibusdam operationibus. Substantiæ enim spirituales, vt Theologi communiter docent cum D. Thoma, dicuntur esse in loco per suam operationem. Huiusmodi operationes sunt agrestes, & feri mores, vultus truculentus, clamores, & vlulatus, stupor membrorum, inquietudo, vitalium operationum priuatio, aliaque huiusmodi. Sed cùm hæc signa sint æquiuoca inhabitantis dæmonis, & ad alias causas referri possint, atque adeò leuem tantùm generare suspicionem, vehementior oritur ex quibusdam alijs insolitis actionibus, vt cùm quis in ignem deijcitur, vel in aquam, cùm laqueo, vel præcipitio vitam sibi adimere tentat, cùm catenas præduras frangit, vel onera vires superantia portat, cùm blasphemias profert, sacrarumque rerum præsentiam, & contactum horret.

132 Signa autem vniuoca, ac ferè certa sunt, cùm quis lingua peregrina loquitur, quam nunquam penitùs didicit; cùm literarum, atque artium ignarus legit, scribit, & ex arte siue musice cantat, aut de rebus altissimis differit, qui nunquam studuit; cùm occulta reuelat adeò ignota, vt nulla industria, vel humano ingenio sciri possunt, siue præterita sint, siue præsentia, siue futura; cùm eodem temporis momento, quo fiunt, enarrat, quæ facta sunt in remotissimis regionibus; cùm iussus recitare symbolum Apostolorum, vel petere veniam peccatorum omninò renuit; cùm cessante vexatione eorum, quæ dixit non recordatur, aut de his interrogatus nescit respondere. De quibus, atque alijs nos satis *tom.*4.

Vtrùm autem Angeli Sancti possint ita possidere homines interiùs, sicut arreptitios, negant absolutè aliqui id fieri posse, non solùm per illapsum in animam, solius Dei proprium, quod omnes admittunt, verùm etiam in corpus. Licèt enim dubium non sit, quin Angeli Sancti operando in corpore hominis, sint intra terminos quantitatis illius, hoc tamen aiunt, non est illum obsidere aliàs dum in Sanctis operantur, essent obsessi. Alij tamen affirmant, dummodò non sit cum priuatione vsus rationis, quod malis Angelis competit. Quia potentior non est dæmon ad nocendum bono Angelo ad custodiendum, & hominem dirigendum. Quod igitur præstat dæmon in arreptitijs nocendo, multò magis hoc exhibere poterit bonus Angelus in his, quos regit adiuuando. 133

Decimaquinta. Consolationes spirituales, quæ in sola mente percipiuntur, etiam adultæ virtutis comites sunt, atque charitati dant incrementum, certum quidem sunt diuinarum impressionum argumentum; secus autem sensibiles, quas etsi Deus aliquando suis largiatur, à dæmonibus tamen esse possunt, vel à natura, & malis communes. *Dulcis in Deum affectus*, inquit Richardus Victorinus de illis loquens *in Cantic. cap.6. quodammodò carnalis est, & fallax, & humanitatis interdum potiùs, quàm gratiæ, cordis, quàm Spiritus, sensualitatis, quàm rationis.* Cuius satis clarum est signum, quando aliqui hac vbertate sensibilis consolationis repleti adeò indiscretè se gerunt, vt nimiùm indulgentes affectui, vel seipsos vltra vires externis pœnitentiæ operibus excrucient cum notabili salutis corporalis damno, vndè posteà vitæ spiritualis nausea vel multa temerè statuant, & ad ea vota se obligent, quibus posteà natura succumbit, & illo impetu sedato seruari non possunt. Quando enim talia, & similia à Deo inspirantur, dat consequenter vires, vt posteà executioni fideliter mandentur. 134

Decimasexta. In impressionibus cum ecstasi, vel raptu coniunctis, cùm rapta mens multitudine cogitationum, & speciebus creaturarum occupatur, aut distortis phantasmatibus perturbatur, signum est, eas à Deo non procedere. Nam in vero raptu in vnum Deum defixa mens, & in ipso mirabiliter subsistens, omnium obliuiscitur, quæ extra ipsam sunt, nec potest aliquid velle, nisi quod ipse vult. Tametsi in diuinis impressionibus ecstaticis aliqui per plures dies sine potu, & cibo permaneant, hoc tamen non probat, eas esse tales, nisi aliundè constet. Multas siquidem multorum historias referunt medici, qui citra miraculum absque cibo, & potu diù vixerunt, & incolumes fuerunt, de quo nos etiam *tom.*4. & 7. plura diximus. 135

Decimaseptima. Si quod reuelatur eò tendat, vt opus aliquod grande, & inusitatum statuat, non statim ei reuelationi tanquam diuinę credendum, sed ad iudicium Superiorum referenda est. Cùm sæpè etiam dæmones bonum aliquod suggerant, quod maius, & perfectius videtur, vt falsa eius species mens decepta ab eo, quod verè bonum est, recedat, & malo sensim adhæreat, vel quæ propriæ vocationis, & professionis sunt, derelinquat. Vt dum vxori alligato suadetur vita eremitica, solitudini addicto gentium conuersio, & huiusmodi alia. 136

Decimaoctaua, & vltima regula. Quia in veris, ac diuinis impressionibus semper anima proficit in veritatis cognitione, & in doctrina, & scientia Sanctorum, propterea quando sermo hominis post illas cœlestem sapientiam redolet, non leue est veritatis earum argumentum; falsitatis autem quando quis per multa phantasmata, multasque ambages in sermone vagatur, verba grandia magnifica, inusitata profert, quibus non veritatem suadeat, sed admirationem audientibus, sibique laudem conciliet. 137

A quartam denique classem pertinent illæ regulæ, quæ desumuntur ex varijs circumstantijs, falsitatem, aut veritatem impressionum procedentibus. Quarum prima debet attendi penes quendam internum loquendi modum. Qui enim in illis cœlestes susurros interna cordis aure excipere videntur, signum est, illas à Deo esse; à maligno verò Spiritu, quando vox quasi de foris veniens, & Spiritus quidam auditur. Proprium est enim Dei in animam intimè illabi, diaboli extrinsecus aduenire. 138

Se-

135 Secunda desumitur ex parte modi mouendi. Deus enim in suis impressionibus bonos suauiter, malos asperè mouet. Dæmon autem in suis malos fouet, bonos terret. Vnde valde obseruanda est dæmonis, & Spiritus similitudo, vel dissimilitudo; agunt enim contrario modo cum his, qui sibi contrarij sunt. Dæmon peccatoribus sæculi illecebras proponit, & sensuum delectationes, inanem spem diuinæ misericordiæ ingerit, vt defferatur pœnitentia, & peccatorum cumulus augeatur. Iustos verò tanquam dissimiles scrupulis diuexat, vanoque metu, & varijs angoribus torquet, vt cum tædio, quæ Dei sunt, operentur, illaue deserant. At Deus malos vtpotè dissimiles duriùs pulsare solet, conscientiæ stimulis pungendo, mortis, ac inferni timore concutiendo, nullamque sinendo in rebus seculi habere quietem; bonos autem mulcet, adiuuat, exhilarat. Sic D. Augustinus *lib.* 11. *Confes. cap.* 9. dicebat Deo: *Quid est illud, quod interlucet mihi, & percutit cor meum sine læsione, & inhorresco, & inardesco? Inhorresco, in quantum dissimilis ei sum. Inardesco in quantum similis ei sum.*

136 Tertia est ex parte durationis. Impressiones enim diuinæ in anima, internaque iucunditas ex illis procedens, diuturnæ non sunt; quia mens diuini luminis claritate reuerberata ad seipsam statim reuocatur, & ad infirmitatis suæ tenebras fracta relabitur. Quare quod *Apocal.* 8. dicitur, factum esse silentium in cœlo quasi media hora, per hoc multi Patres mysticè significari volunt breuitatem quietis in rerum cœlestium contemplatione, aut reuelationibus, quas Deus Sanctis in hac vita concedit. Sicque D. Gregorius *lib.* 5. *moral. cap.* 23. explicat illud *Iob* 4. *Et cum Spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ. Non stat*, inquit, *sed transit Spiritus, quia supernam lucem nostra nobis contemplatio, & inhiantibus aperit, & mox infirmantibus abscondit: In hac siquidem vita quantalibet virtute quis profecerit, adhuc tamen corruptionis suæ stimulum sentit.* Vnde durum est, parumque Sanctorum doctrinæ consentaneum, nempè S. Augustini *lib.* 10. *Confes. cap.* 45. D. Bernardi, qui docent breuem esse mentis subleuationem, ac vnionem cum Deo, quia statim decidit anima ab illa quietis sublimitate pondere corporis. Quo circa suspectæ esse debent illorum impressiones, quas semper se habere, actualemque in illis cum Deo vnionem gloriantur. Etsi enim legamus, fuisse nonnullos eximiæ, & heroicæ perfectionis Sanctos, qui per plures horas, aut etiam dies ex speciali Dei gratia intimam cum ipso vnionem habuerunt, hoc tamen rarissimum est, pauciscque concessum. Ista enim non interrupta deliciarum, vel gaudiorum fruitio patriæ est, non exilij. Notandumque est diuersum esse: vnio actualis, & inuentio Dei semper ac anima intra se recolligitur. Hoc autem est credibilibus, quod habeant aliquæ animæ excellentis Sanctitatis ad certa tempora. Sed hoc differt à primo, quemadmodum si alicui occasio semper esset colloquendi Summum Pontificem, quando libuerit, non idcircò semper cum Pontifice sermonem conferre dicetur.

137 Quarta petitur ex libertate habendi huiusmodi impressiones. Qui enim iactant se illas habere, vel rapi quandocumque voluerint, non sunt credendi, sed potiùs signum est, illas à Deo non esse. Nemini enim datur raptus, vel ecstasis per modum habitus, sed diuina gratia ad se animam trahit, quando vult. Idem cùm pro arbitrio suo cessant ab illis, vel ad certam vocem reuocantur ad sensus, quia virtus diuina non est verbis alligata, nisi sit vox Superioris ex obedientia vocantis. Quod tamen signum non est infallibile, nisi cætera concurrant.

138 Quinta ex claritate, & efficacia verborum, quæ in impressionibus aliquando audiuntur. Quando enim à Deo sunt, clariùs intelliguntur, quàm si auribus exciperentur. Et siquis ea audire recuset, & obluctetur, non tamen potest impedire, quin ipsa mente percipiat, & animam impellant quò Deus vult.

139 Sexta ex parte loci. Quæ enim impressiones tam ecstaticæ, quàm aliæ, in quibus verba externè proferuntur, contingunt in locis publicis, & vbi maior hominum frequentia est, valdè suspectum esse debet, eas diuinas esse. Deus enim ducit in solitudinem, & loquitur ad cor nostrum; fugitque omne illud, quod vanam gloriam in nobis excitare potest, aut ad captandum auram popularem.

140 Septima ex parte memoriæ. Quæ enim à Deo reuelantur, aut in raptu videntur, & audiuntur, menti firmiter hærent etiam post longum tempus. Vnde si omnium obliuiscitur, morbus potiùs, aut illusio diabolica, quàm vera ecstasis, vel raptus censeri debet.

141 Octaua ex modo loquendi, vbi in impressione aliqua interuenit locutio. Quando enim Deus verè loquitur, id humano non præstat modo, vnum verbum post aliud proferens, sed plures simul sententias breui momento promit. Quomodò S. Brigitta regulæ *cap.* 29. eam sibi à Christo reuelatam fuisse testatur, quam posteà scripsit.

142 Nona potissimùm ex certitudine desumenda est. Quando enim aliqua impressio verè à Deo est ex lumine infuso, quo anima eius imbuitur, certitudo Dei reuelatis, & rerum reuelatarum colligitur, sicut lumine naturali primæ scientiarum principia cognoscimus, & ex iis conclusiones inferimus. Aut sicut vox ex se & loquentem, & rem, cuius est signum manifestat, ita supernum hoc lumen non solùm Deum reuelantem, & ea, quæ reuelantur, verùm etiam seipsum palam facit. Quia tamen hoc lumen non semper adest in diuinis reuelationibus, aut si adest, vt certi simus de illis, non tamen vt earum intelligentiam semper habeamus, sanum consilium est eas superiori, aut magistro spirituali referre, qui ex regulis traditis iudicet, *vtrum diuina iussio vllo nutet incerto*, vt monet D. Augustinus *lib.* 1. *de Ciuit. cap.* 2.

143 Denique, ac summatim examinandæ huiusmodi impressiones. Primò diligenter considerando naturalem constitutionem eas patientis, an sit melancholicus, vehemens, inquietus, curiosus, durus, & id genus alia. Secundò considerando mores præteritos, ac præsentes, an sit humilis, obediens, castus, modestus, voluptates suas temperantia frænans, tacitus, spiritualia extraordinariè non amans. Tertiò considerando ea, quæ sentit, vel audit, an sint vera, pia, casta, necessaria, vel vtilia ad fines supernaturales. Quartò considerando, an visiones, reuelationes, aliæque impressiones, ac motus sint conformes sacræ Scripturæ, ac doctrinæ, & exemplis Sanctorum. Quintò considerando, an earum effectus sint boni, sint maioris humilitatis, maioris virtutis, ac desiderii vnionis cum Deo. Hæc sunt præcipua capita, quæ si cum accurata diligentia examinentur, & reperientur bona constitutio naturalis, ac moralis, inspirationes, aut visiones piæ, veræ, puræ, vtiles, ac conformes S. Scripturæ, doctrinæ, & exemplis Sanctorum cum effectibus maioris bonitatis, ac perfectionis vitæ, possunt, ac debent bonæ iudicari, è contra verò malæ. Aduertendum tamen circa primum caput, in quo loquuti sumus de imperfectionibus naturalibus melancholicis, de inquietudinibus, &c. quod Spiritus Dei corrigere soleat sua gratia illas imperfectiones, vt docent Theologi, & experientia plurium Sanctorum.

144 Hactenus de præcipuis regulis, vel signis, quibus dignosci debent veræ, ac diuinæ impressiones à falsis, & dæmoniacis. Quarum singulæ, licèt ad id non sufficiant, omnes tamen simul, vel collectiuè sumptæ, tantam certitudinem moralem efficiunt, vt vix in hac re possit errari, si diligenter perpendantur. Illud verò aduertendum est, quod licèt discretio in ferendo iudicio de his impressionibus, quæ in alio fiunt, minùs certa videatur, quàm de his, qua iudicans in seipso experitur; quia tamen effectus ad res proprias mentem à recto facilè abducit, tutius est illas ab alio potiùs, quàm à seipso probari, & ad prudentem directorem confugere. Quo etiam munere vt rectè fungantur, quia omne bonum desursum est, & sine diuina gratia omnes conatus nostri inutiles sunt, ipsius auxilium humili prece ante omnia seduli, pii, ac docti illarum examinatores implorare debent, vt mittat desuper Spiritum sapientiæ, & intellectus, qui depulsa caligine mentem illustret, æternæque veritati faciat semper adhærere, quæ nec falli, nec fallere potest.

145 Alia plura, mi lector, vide apud Theologos mysticos, & præ cæteris apud Cardinalem Bonam in peculiari tractatu de discretione Spirituum, ac nostram disceptationem, siue sermocinationem Italicam, vulgò *Discorso di Teologia mistica*.

CONSVLTATIO CLII.

Quãs pœnas incurrãt Christiãnus negãns animã rationalis immortalitatem, vel de illa dubitans?

1 PRæter Philosophos illos, qui animam rationalem mortalem esse, & cum corpore interire senserunt, non defuerunt hæretici immortalitatem eius negantes, quos referunt D. Augustinus *de hæres.*83. D.Isidorus *lib.*8. *etym. c.* 5. Castro *lib.*2. *aduersus hæreses v. anima hæres.*7. quorum mentio quoque fit *in can. quidem* 24. *q.*3. quibus fauere in primis videntur Scripturæ testimonia, quæ sequuntur, & si quæ sunt eiusdem tenoris alia. Primum habetur Ecclesiastici 3. hisce verbis: *Dixi in corde meo de filijs hominum, vt probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestijs, idcirco vnus interitus est hominis, & iumentorum, & æqua vtriusque conditio. Sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius.* Et Sapientiæ 2. *ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus.* Et Iob 14. *Omnis spes homini præciditur resurgendi.* Facit secundò, quod de Angelis videntur sentire plures ex Sanctis Patribus, natura quidem mortales, atque corruptibiles esse, sola autem gratia, ac voluntate Dei duraturos in perpetuum. Ita enim loquuntur Hieronymus *lib.*2. *contra Pelag.* Bernard. *lib.*5. *de consid.* & Damascen. *lib.*2. *orthodoxæ fidei cap.*3. quod etiam scribitur in Epistola Sophronij recitata *in 6. Synodo act.*11. & recepta ab eadem Synodo *act.*3. ex quibus tale argumentum desumitur: Perfectiores longè sunt Angeli anima rationali. Sed illi sunt natura mortales, atque corruptibiles ex mente horum Patrum. Ergo multò magis erit corruptibilis, atque mortalis anima. Probatur consequentia. Quia incorruptibilitas, atque immortalitas ad perfectionem spectat.

2 At nihilominùs certissima fide tenendum est, animam rationalem immortalem esse, & tanquam fidei proximum id habere non ex gratia, aut sola Dei voluntate, sed ex natura. Id probare possemus innumeris penè testimoniis Sacræ Scripturæ, ex quibus pauca hæc, vt expressiora sufficiant. Ecclesiastes 12. *Ibit homo in domum æternitatis suæ*, & post pauca: *Reuertatur puluis in terram suam, vndè erat, & Spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum,* & in lib. Sapientiæ à *cap.*2. vsque ad 5. clarissimè dicitur, animas cum corporibus non interire, siue piorum, vel impiorum hominum sint. Secundò etiam Machabæorum libro *cap.*12. in sacrificium mittuntur pecuniæ Hierosolymam pro animabus defunctorum à pœnis exoluendis. Idem probant ea, quæ de diuite illo dicuntur, qui horrea amplificanda decernebat *Luc.*52. cui dictum est: *Stulte, hac nocte repetent animam tuam.* Atque etiam quæ latroni in Cruce pendenti, statimque morituro promisit Christus dicens: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Et in Sacrosancto Euangelio reprehenduntur Saducæi. Et tandem quod Matthæi 10. protulit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed eum timete, qui potest animam, & corpus in gehennam perdere.* Ex quibus, ac præsertim ex hoc vltimo statuit Ecclesia in Concilio Lateranensi tertio sub Leone X. *sess.*8. immortalitatem animæ firma fide tenendam esse, & omnes, qui eam negarunt, tanquam hæreticos damnando his verbis: *Damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectiuam mortalem esse, & hoc in dubium vertentes, cùm illa non solùm verè per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis, quod manifestè constat ex Euangelio.* Quibus etiam id ex natura sua habere expressè ferè decernit, quia continuis verbis vtrumque docet sua natura habere, nempè quod sit forma corporis, & quod sit immortalis, quamuis à quibusdam sic exponatur, vt primum tantùm ex natura habere decernat, immortalitatem verò absolutè, & sine hoc addito. Sed minùs bona expositio est, vt verba ipsa consideranti facilè constabit. Propterea diximus immortalitatem animæ ad diuinam fidem pertinere. Quod verò eam habeat ex propria natura, fidei proximum esse, & consequenter id negare periculosum in fide. Eandem veritatem decernit Ecclesia in Concilio Viennensi, & refertur *in Clem.*2. *de sum. Trinit. & fid. Cath.* §. *porrò*, quam efficaciter confirmat communis consensus Sanctorum Patrum. Ex quibus nullus vnquam de immortalitate animæ dubitauit, quamuis de eius origine, aut productionis modò diuersa ratione sint locuti, vt de D. Augustino adnotatur, qui tamen immortalitatem eius omnibus esse notissimam his verbis docuit *Ep.*3. ad Volusianum. *Quis nunc est extremus idiota, vel quæ muliercula, quæ immortalitatem animæ non credat? Vitamque post mortem futuram?* Et quidem scriptum est: *Credo carnis resurrectionem.* Quomodò resurget corpus sine anima? Quoue modo erit anima, si non erit? Est enim Deus viuorum, non mortuorum. Christianus igitur non credens, vel negans animæ immortalitatem, vel de illa dubitans incurrit pœnas in hæreticos inflictas; quia definitum est ab Ecclesia animam esse immortalem, & humani corporis formam. Definita autem ab Ecclesia non sunt in dubium reuocanda, *can. maiores* 24. *q.*5. D.Thomas 1.*p.q.*32. *art.*4. & dubius in fide infidelis est, *cap.*1. *de hæret.*

Primum verò testimonium in contrarium adductum ex 3
persona impij prolatum esse docent omnes ferè eius interpretes, præsertim D. Gregorius 4. *dial. cap.*4. & D.Thom. 1.*p.q.*75. *art.*6. *ad primum.* Et pariter verba secundi testimonij, vt insinuat sacer ipse textus in eiusdem capitis initio illis verbis, *Dixerunt impij, cogitantes apud se non rectè.* Quod ibidem adnotauit D. Thomas, addens posse etiam hæc testimonia intelligi de homine, quantum ad corpus pertineat. Quod sequentibus verbis significatur: *De terra facta sunt, & in terram pariter reuertuntur.*

Testimonium verò ex Iob naturali modo, & ordine in- 4
telligi debet, aut per naturales vires eiusdem hominis, naturaliumue causarum. Hoc enim modo impossibilis reputatur resurrectio hominis, & consequenter omnis spes hoc modo resurgendi sublata. In hoc sensu intelligi debere asserо, quia resurrectionem hominis futuram per diuinam virtutem clarissimis verbis confitetur *cap.*19. de qua nos *tom.*4.

Ad illud verò de Angelis respondetur, perfectiores qui- 5
dem esse animabus, & sua natura incorruptibiles, atque immortales; eorum verò immortalitatem nec adeò clarè constat in S.Scriptura, nec esse hucusque ab Ecclesia definitum, sicut constat esse definitum de anima. Et propterea ad idem non pertinet, sicut pertinet immortalitas animæ. Cuius ea est ratio; quia omninò necessarium fuit, vt nobis certò constaret immortalitas animæ nostræ ad vitam nostram, moresque componendos. Et propterea quia huic veritati innituntur plura nostræ fidei mysteria, ea præsertim, quæ ad Christi humanitatem pertinent. Quod verò Angeli sint immortales, atque incorruptibiles, vel nõ minus est nobis necessarium, minusque proinde refert idcertò cognoscere. Quare nec fuit necessariũ id expressè reuelari in Scriptura.

Quod verò sententiam illam Sophronij non receperit 6
Concilium, quantum ad modum corruptibilitatis Angelorum, quia nihil ad intentum eius imaginum venerandarum referebat, alibi ostendimus. Quare nec probari ex ea potest aliquid statuisse Concilium de Angelorum immortalitate, aut incorruptibilitate, nec aliquid etiam potest deduci aduersus immortalitatem animæ rationalis.

Et quoniam reus aliquando se excusat, dicendo, secun- 7
dùm fidem esse immortalem, secundùm verò Philosophos, præsertim Aristotelem, & secundùm naturã esse mortalem, vt Pomponatius, qui non absolutè, ac simpliciter mortalem animam censuisse videtur, sed duntaxat, si ratio nuda consuleretur, vt liquet ex opere Contareni Cardinalis *de immortalitate* conscripto aduersus Pomponatium, ipsius quondam Contareni in philosophicis magistrum. Nec aliud censuerim voluisse illos eiusdem æui philosophastros, damnatos à Lateranensi Concilio sub Leone X. & alios longe ante à Stephano Parisiensi Episcopo anno 1277. vel potius anno 1217. in rescripto, quod extat *tom.*5. *Biblot. Margarini pag.*1319. æque damnatos, quod assererent, animam rationalem secundum fidem esse immortalem, at secundum philosophiam esse mortalem. Næ hi non philosophi, sed vt alia occasione dixit Valdensis *fruophili* habendi fuissent, si animam simul mortalem ex philosophia, & immortalem ex fide pronunciassent. Quomodo enim esse, & non esse de eodem subiecto affirmari possit, absolute & simpliciter, etiamsi penes diuersa capita? Animam ergo absolute videntur agnouisse immortalem, quod ita aperte ferant fidei scita, quamuis nisi de animæ rationalis

per-

perpetuatione fide doceremur, solaque naturali ratione consulta, negaturi fuissent immortalitatem; ideò contrarium probandum est. Siquidem longè plures Philosophi, & maioris momenti expressè tenuerunt immortalitatem animæ rationalis, quos referunt Nicolaus Fauentinus *lib. 1. de immort. animar. ad Clementem VIII. cap.* 11. & Eugubinus *lib.* 9. *de peren. philosoph.* Verùm est, quosdam ex his philosophis, præsertim Stoicos, putasse non semper durare animam, sed corpore solutam longo post tempore debilitari, & tandem perire; sapientum verò animas vsque ad mundi finem perseuerare. Alios verò paruo tempore durare censuerunt. Sed maior, & melior pars eorum absolutam immortalitatem concessit, & perpetuam durationem.

8 Et de Aristotele quoque plures prioribus asseueranter docuerunt immortalem fecisse animam, quos refert Mirandul. *lib.* 4. *de exam. vanit. cap.* 9. D.Tho. 2. *contra Gent. cap.* 79. ibidem Ferrar. *lib.* 8. *phisic. lect.* 12. *& lib.* 12. *metaph. lect.* 3. & sæpè alibi, Alb. Magnus *tr.* 2. *dist.* 18. *q.* 3. Eugubin. *loc. cit. cap.* 18. & sequentibus, & est iam communis sententia recentiorum; quia illustrioribus longè testimonijs, & multò maiorem fidem facientibus probatur, & potissimùm habetur 2. *lib. de gener. animal. cap.* 3. vbi postquam probauit de ceteris animabus in virtute seminis contineri & ab ea in actum deduci ab agente naturali, de anima rationali expressè id negat, ac simul asserit de foris aduenire. Ex quo efficaciter sequitur, ex mente eius esse immortalem; quia forma, quæ non continetur in potentia materiæ, neque ab ea deducitur ab agente naturali, non potest, nisi à Deo creata ex nihilo in materiam infundi. Verba Aristotelis hæc sunt: *Restat igitur, vt mens sola extrinsecus accedat, eaque sola diuina sit, nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis.* Cuius verba non solùm clara, sed etiam præclara sunt, in quibus animam adeò diuinam agnoscit rem, vt nefas putarit sine medio coniungi posse corpori corruptibili, cui illud illam conciliaret. Quod medium corpus, cùm cœleste dicat esse, quid de ipsa senserit anima, satis manifestum est. Similia verba protulit 1. *lib. de anima cap.* 4. *text.* 65. *& 66.* vocans intellectum nostrum diuinum, & passionis expertem. *Et lib.* 2. *cap.* 1. *text.* 11. nihil obstare ait, quo minùs aliquæ partes animæ separabiles sint, per eas significans intellectiuam, quia nullius corporis sunt actus. *Et lib.* 2. *text.* 21. Intellectum, qui speculatur, asserit esse aliud quoddam genus animæ à sentiente, & vegetante distinctum, tanquam perpetuum à corruptibili, separarique posse. Libro etiam 12. *metaph. cap.* 3. *text.* 17. docet, dissoluto corpore, posse permanere formam eius, quod de sola anima rationali constat verum esse posse.

9 Demonstrationum autem hæc sunt principia tam ab Aristotele sumpta, quam ab ipsa condita Natura. Nullum simplex resoluitur in sua principia; nullis enim componitur principijs. Nulla natura cœlestis corruptibilis est. Simplicem esse animam, haud laret eum, qui scit, eam actum esse, & entelechiam apud Aristotelem. Nullus autem actus est potentia. Non igitur composita est. Quid compositum est potentia, partes verò actus; tametsi aliter vulgus sentit. Prætereà non est principium, si est composita. Dico principium essendi, & agendi; si enim esset composita, eius partes essent principia; nullum enim principium essendi habet sui principium, nisi Deum. Hæc est prima demonstratio. Simplex ergo, non resolubilis in partes.

10 Altera est, quam tetigit Aristoteles diuersis locis superiùs citatis ex operatione intellectus, sic formanda. Modus operandi rei sequitur modum essendi eius. Ergo id, quod habet operationem independentem omninò ab aliquo, habebit etiam esse independens omninò ab eo, poteritque proinde sine illo esse, aut ab eo separari, sicut potest sine illo operari. Sed anima rationalis habet operationem intelligendi independentem omninò à corpore. Quia euidens est, intellectum non esse potentiam organicam, neque intellectionem exerceri per organum corporeum, sicut visum censemus, potentiam esse organicam, & visionem exerceri per oculos. Nam si intellectus foret potentia organica, in aliqua parte corporis resideret, per quam exerceretur eius operatio, sicut residet visus, & omnes alij sensus. Atqui euidenter constat, nullam talem dari partem in corpore, in qua resideat intellectus, & per quem operetur potiùs, quàm per alias. Non est igitur in aliqua tanquam in organo, neque operatur per aliquam, sed in anima ipsa, tanquam in proximo subiecto, in quo recipitur eius operatio. Ergo euidens est, non dependere à corpore vel parte eius in operatione intelligendi, sed hanc esse propriam operationem animæ, & non coniuncti, vel non communem corpori, sicut est visio. Quod est esse immortalem, & perpetuam ex propria natura.

Tertia est ex hoc principio, *ex nihilo nihil fit*, ostenditur 11
esse animam immortalem, & omninò debellatur horum pertinacia. Anima aut interit, aut immortalis est. Si interit, cùm sit simplex, neque in principia, nullum enim habet, resoluatur, ad nihilum necessariò redigetur. Ergo ex aliquo nihil fiet. Quare conuerso naturæ opere, fiet aliquid ex nihilo. Quod est contra omnium decreta Peripateticorum.

Quarta sumitur ex intellectu ipso hoc modo. Intelle- 12
ctus est potentia purè spiritualis. Ergo anima rationalis, à qua emanat, purè etiam spiritualis est. Sed entitas purè spiritualis non dependet à corpore. Ergo anima rationalis habet esse spirituale independens omninò à corpore. Quare sine corpore esse potest, & consequenter eo corrupto per mortem, non corrumpetur.

Hinc placet sententia Chrysostomi Iauelli in libello de 13
animæ humanæ indeficientia *p.* 3. *c.* 1. *& seqq.* affirmantis nobis esse naturaliter ingenitam credulitatem de animæ immortalitate, & eos, qui animæ mortalitatem inuexerunt fuisse vel impios, vel voluptuosos, flagitiosos, insanos, vel melancholicos, vel iuuenili furore agitatos, sanari tamen accedente senectute. Vnde idem Pomponatius mutata mente, opus suum de eo argumento improbasse dicitur, variantibus sententijs, an id amicorum precibus dederit, an famæ suæ, ac nomini cauerit, an ex animo audierit Ecclesiam, & palinodiam cecinerit, vt conscientiæ faueret satis. Venetos illud opus addixisse ignibus, nec de immortalitate, sed de mortalitate animæ fuisse inscribendum, tradit Syluester, *lib.* 5. *de strigimagis cap.* 5. expostulans quod à se approbatum eum librum, dixisset Pomponatius, quod negat, se vnquam cogitasse. Legatur Niphus in Pomponatium de eodem argumento, & Augustinus tam diserte, ac solidè pro immortalitate ex ipsis naturæ principijs disputantem, cuius extat adhuc adolescentis in hanc sententiam opus integrum, & maturæ ætatis vox illa cygnea in libris de Trinitate idipsum probans. Vnde qui dubitauit, ac dixit in via Aristotelis animam esse mortalem, abiurauit de vehementi, & fuit dictum, quod nulla ipsi irrogaretur iniuria, si etiam abiuraret de formali die 8. Augusti 1607. Apage igitur hos animæ carnifices.

CONSVLTATIO CLIII.

De fœditate comœdiarum nostri temporis, deque earum actoribus, & inspectoribus, ac in hoc malum remedijs, idque quasi per saturam, deque potestate Episcoporum illas, obscœnosque ludos prohibendi.

PRobatur id primò authoritate Sacrarum Scripturarum. 1
Ecclesiasticus *cap.* 9. *Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius. Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam; propter speciem mulieris multi perierunt. Species mulieris multi admirati reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit.*

Ecclesiastes 7. *Lustraui vniuersa animo meo, vt cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium, & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor eius: vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.* 2

Matth. 14. *Saltauit filia Herodis in medio, & placuit Herodi*, Marc. 6. *Et cùm saltasset, & placuisset Herodi, &c.* 3

Iudit. 16. *Sandalia eius rapuerunt oculos eius: pulchritudo eius captiuam fecit animam eius.* 4

Secundò authoritate ex Sacris Sanctionibus Summo- 5
rum Pontificum, Conciliorum, & legum Ciuilium.

S. Clemens Pontifex Maximus, & secundus post S. Pe- 6
trum *lib.* 8. *Constitutionum cap.* 32. *Si quis scenicus ad Eccle-*

fiam aggregatus sit, vir, mulierue fruat, aut ludo præfectus, aut athleta, aut choraules, aut Cythariſtes, aut lyriſtes, aut ſaltare doctus, deſinant artem ſuam, aut cœtu piorum pellantur.

7 *Can. pro dilect. de Conſecratione diſt.2. de Hiſtrione quodam, An talis debeat communicare nobiſcum? quod ego puto nec Maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, vt pudor, & honor Eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur* ex D. Cypriano *ad Eucratium lib.1.*

8 Et *lib.2. canonic. inſtitut. de Euch. §. item quamuis. Item quamuis regulariter nullus, etiam ſi quem Sacerdoti peccatorem, & impœnitentem eſſe liqueat, ab Altari ſit arcendus, Scenicis tamen, atque hiſtrionibus, cæteriſque perſonis huiuſmodi quamdiu tam deteſtandas artes exercuerint, ſacra communio deneganda erit; nec enim Euangelicæ diſciplinæ congruit, vt pudor, & honor Eccleſiæ tam turpi & infami contagione fœdetur.* Gloſſa *in verbo Hiſtrionibus, Intelligo de his, qui turpibus, & illicitis ludunt.*

9 Concil. Carthag. III. *cap.*35. quod refertur in *can. ſcenicis d.2. de conſecr. Scenicis, atque hiſtrionibus, cæteriſque huiuſmodi perſonis, vel Apoſtaticis conuerſis, vel reuerſis ad dominum gratia, vel reconciliatio non negetur.*

10 *Can. Donare diſt.86. Donare res ſuas Hiſtrionibus vitium eſt immane*, Gloſſ. ibi ex D. Hieron. *Donare Hiſtrionibus eſt Dæmonibus immolare.* Idem habet D. Auguſt.

11 Concil. Nannetenſe, vt refertur *in cap. Nullus d.44. Clerici laruas ante ſe fieri non permittant; hoc enim diabolicum eſt.*

12 *L. Conſenſu, C. de repud. Vir dimittere vxorem poteſt, ſi præter voluntatem ſuam Circenſes, & Theatricas voluptates captet, vbi ſcenici ludi ſunt, aut vbi feræ cum hominibus pugnant.*

13 *L. 2. §. ait Prætor ff. de his, qui notantur infamia, Ait prætor, qui in Scenam prodierit, infamis eſt.* In eam legem Baldus, ſolùm ioculatores, qui ludunt in ſcena, ſunt infames. Ioculatores verò, qui ludunt honeſto modo cauſa recreationis, vel ſolatij, & nihil contra bonos mores faciunt, ideò iſti non ſunt infames. In hanc eamdem rem Chryſoſtom. *hom.12. in 1. ad Corinthios, de Hiſtrionibus, ſi ſunt infames, oportuit, eos Vrbe eiici, non de publico ali.*

14 *Authent. vt cum de appell. cognoſcitur §. cauſas verſ. Si præter voluntatem parentum, Collat.8. cauſa iuſtæ exheredationis ſi præter voluntatem parentum inter arenarios, vel mimos ſe ſe filius ſociauerit, & in hac profeſſione permanſerit.*

15 Iuſtin. Imperator *in proœmio ff. quis enim ludos appellet eos, ex quibus crimina oriuntur?*

16 Concilium Aquiſgranenſe ſub Ludouico Pio Imperatore Primo *cap.*83. *Non oportet Sacerdotes, aut Clericos quibuſcumque ſpectaculis in Scenis, aut in nuptijs intereſſe, ſed antequam Thymelici ingrediantur, exurgere eos conuenit, aut inde diſcedere.* Idem habent Græcæ Synodi *c.*59.

17 Concilium Agathenſe *cap.*89 *in cap. Presbyteri diſtinct.* 34. *Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendæ vxoris licentia non eſt, etiam alienarum nuptiarum vitent conuiuium, nec his cœtibus miſceantur, vbi amatoria cantantur, & turpia, aut obſcæni motus corporum choreis, & ſaltationibus efferuntur, ne auditus, aut obtutus ſacris myſterijs deputati, turpium ſpectaculorum, atque verborum contagione polluantur.*

18 Concilium Carthag. 4. *c.*88. & habetur *de conſecratione diſt.1. in c. qui die. Qui die ſolemni prætermiſſo ſolemni Eccleſiæ conuentu ad ſpectacula vadit, excommunicetur.*

19 *L. Dominico de Spectaculis in C. Theod.* quam nec reperi, ſed illam his verbis tranſcribit Barnabas Briſſonius, & egregio commentario illuſtrauit. Verùm idem ferè habetur *l. omnes dies C. de feriis.*

20 *Dominico, qui ſeptimanæ totius primus eſt dies, & Natale, atque Epiphaniorum Chriſti, Paſchæ etiam, & quinquageſimæ diebus, quo tempore, & commemoratio Apoſtolicæ paſſionis totius Chriſtianitatis magiſtræ, à cunctis iure celebratur; omni theatrorum voluptate per vniuerſas Vrbes earundem populis denegata, totæ Chriſtianorum, ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur. Si quietiam nunc vel Iudæi impietatis amentia, vel ſtolidæ paganitatis errore atque inſania detinentur, aliud eſſe ſupplicationum nouerint tempus, aliud voluptatum.*

Concilium Arelat. primum tempore Sylueſtri Papæ I. 21
num.7. Qui in theatris conueniunt, excommunicentur, & iterum *c.7.* de theatricis, *Et ipſos placuit quamdiu agunt, à communione ſeparari.*

Acta Mediolanenſis Eccleſiæ ſub Sanctiſſimo Antiſtite 22
Diuo Carolo Borromæo 1. *p.* vbi de Hiſtrionibus, & Comicis: *De his etiam Principes, & Magiſtratus commonendos eſſe duximus, vt hiſtriones, & mimos, & eius generis perditos homines è ſuis finibus eijciant, & in caupones, & alios quicumque eos receperint, acriter animaduertant.*

Tertiò authoritate ex Sacris Doctoribus, & antiquiſſi- 23
mis Eccleſiæ Patribus petita, qui Chriſtianam Religionem, ac pietatem acerrimè tutati ſunt.

Tertullianus inter Latinos vetuſtiſſimus iuxta ac gra- 24
uiſſimus author *lib. de ſpectaculis; quid facis in illo ſuffragiorum impiorum æſtuario? Recogita quid de te fiat in cœlo. Dubitas enim illo momento, quo in Diaboli Eccleſia fueris, omnes Angelos proſpicere de cœlo, & ſingulos denotare, quis blaſphemiam dixerit, quis audierit, quis linguam, quis aures Diabolo aduerſus Deum adminiſtrauerit?* Non ergo fugies *ſedilia hoſtium Chriſti, illam Cathedram peſtilentiariam, ipſumque aerem, qui deſuper incubat, ſceleſtis vocibus conſtupratum?* Et ſtatim; *ſint dulcia licèt, & grata, & ſimplicia, etiam honeſta quædam; nemo venenum temperat felle, & elleboro, ſed conditis pulmentis, & benè ſaporatis, & plurimùm dulcibus, id mali inijcit: Ita & Diabolus lethale, quo conficit rebus Deigratiſſimis, & acceptiſſimis imbuit: omnia illic ſeu fortia, ſeu honeſta, ſeu ſonora, ſeu canora, ſeu ſubtilia proindè habe, ac ſtillicidia mellis de libacunculo venenato.*

D. Hieron. *in* 20. *caput Ezechiel*, in illud, *Et dixit ad* 25
eos, vnuſquiſque offenſiones oculorum ſuorum abijciat, & in Idolis Ægypti nolite pollui, ab Idolis, *hoc eſt à ſpectaculis, imò offenſionibus Ægypti, quæ rectè Idola nominantur, remoueamus oculos arenæ, circi, ac Theatrorum, & omnibus, quæ animæ contaminant puritatem, & per ſenſus ingrediuntur ad mentem, impleturque, quod ſcriptum eſt, mors intrauit per feneſtras veſtras.*

D. Cypr. *Epiſt.2. lib.2. Conuerte hinc vultus ad diuerſi ſpe-* 26
ctaculi non minus pœnitenda contagia, in theatris quoque conſpicies quid tibi, & dolori ſit, & pudori. De parricidis, & incæſtis: Horror antiquus ad imaginem veritatis expreſſa actione replicatur, ne ſeculis tranſeuntibus exoleſcat, quod aliquando commiſſum eſt. Admonetur ætas omnis auditu, fieri poſſe quod factum eſt: Nunquam æui ſenio delicta moriuntur, nunquam temporibus crimen obruitur, nunquam ſcelus obliuione ſepelitur; exempla fiunt, quæ iam eſſe facinora deſiterunt. Adulterium diſcitur, dum videtur, & lenocinante ad vitia publicæ authoritatis malo, quæ pudica fortaſſe ad ſpectaculum matrona proceſſerat, de ſpectaculo reuertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labes? quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum hiſtrionicis geſtibus inquinari? Pluſque *illic placet quiſquis virum in fœminam magis fregerit, in laudem creſcit ex crimine, & eò peritior, quò turpior iudicatur, ſpectatur hic proh nefas, & libenter.*

Lactantius *lib.6. diuinarum inſtitutionum cap.*20. *Quid* 27
de mimis loquar corruptelarum præferentibus diſciplinam? qui docent adulteria, dum fingunt, & ſimulatis erudiunt ad vera; quid Iuuenes, aut Virgines faciant, cum & fieri ſine pudore, & ſpectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur vtique, quid facere poſſint, & inflammantur libidine, quæ aſpectu maximè concitatur; ac ſe quiſque pro ſexu in illis imaginibus præfigurat; probantque illa, dum rident, & adhærentibus vitijs corruptiores ad cubicula reuertuntur; nec pueri modò, quos præmaturis vitijs imbui non oportet, ſed etiam ſenes, quos peccare iam non decet, in talem vitiorum ſemitam dilabuntur. Et cap.6. Epit. Hiſtrionici etiam impudici, geſtus, quibus infames fœminas imitantur, libidines, quas ſaltando exprimunt, docent. Spectant hæc adoleſcentes, quorum lubrica ætas, quæ frænari, aut regi debet ad vitia, & peccata, his imaginibus eruditur. Fugienda igitur omnia ſpectacula, vt tranquillum mentis ſtatum tenere poſſimus, renuntiandum noxijs voluptatibus, ne deliniti ſuauitate in pæſtiferæ mortis laqueos incidamus.

D. Cyrillus Hieroſolymorum Epiſcopus *Cathecheſi pri-* 28
ma; Non ergo ſtudioſus eſto furoris theatrici, vbi conſpicias mimorum impudicitias contumelia patratas, & omni fœditate, & hominum mollium, & effœminatorum ſaltationes.

D. Ba-

29 D. Basilius Magnus *hom.4. in Exameron: Orchestra, quæ abundat spectaculis impudicis, publica est, & communis schola impudicitiæ ijs, qui assident, & tibiarum cantus, & cantica meretritia insidentia audientium animis nihil aliud persuadent, quàm vt omnes fœditati studeant, & imitentur cytharistarum, & tibicinum pulsus.*

30 D. Augustinus *lib.2. de Symbolo cap.7. In theatris labes morum discere turpia, audire inhonesta, videre perniciosa.* Et mox: *Chorus illic, ac cantio Pantomimi elicit auditum, sed expugnat Sanctum aspectum.* Et de se ipso *lib.3. Confess. Rapiebant me spectacula theatrica plena imaginibus miseriarum mearum, & fomitibus ignis mei.*

31 Minutius Felix *in Octauio; nam in ludis curulibus quis non horreat populi in se rixantis insaniam? In gladiatorijs homicidij disciplinam? In scenicis etiam non minor furor, turpitudo prolixior; nunc enim mimus vel exponit adulteria, vel monstrat; nunc eneruis histrio amorem, dum fingit, infligit.*

32 Theoph. ad Autholycum *lib.3. nec cætera spectacula spectare audemus, ne oculi nostri inquinentur, & aures nostræ hauriant aut profana, quæ ibi decantantur carmina, nempè dum Thyeste tragica facinora commemorant, & Therei liberos deuoratos recitant, nec fas nobis est audire adulteria Deorum, quæ suaui cantu modulantur.*

33 Isaacus Presbyter *de mundi contemptu cap.2. Quis diligens turpiloquia potest habere mundam mentem?*

34 Saluianus *lib.6. nihil enim fermè flagitiosum est, quod in spectaculis non sit, illas rerum turpium imitationes, illas vocum ac verborum obscœnitates, illas motuum turpitudines, illas gestuum fœditates.*

35 D. Gregorius Nazianzenus de histrionibus,

—— vitamque scelestam
In medio ludunt, quæ didicere docentes.
Ista quidem faciunt, illi quæque arte pararunt
Infanda; post abijciunt sceleratius, idque
Iudicio certè supremi numinis æquo.

36 Beda, quem refert D. Anton. *2.p. tit.3. §.5. Non solum in addiscendis artibus magicis, sed etiam in contemplandis spectaculis consistit Concupiscentia oculorum.*

37 D. Bernardus, quem refert Bellouacensis *lib.3. spec. mor. distinct.6.* vbi de Iocis, & Comœdijs. *Vt quid Christiane habes resumere, quod renuntiasti? vt quid claudicas ambobus genibus? quid tibi cum pompis diaboli, quibus resignasti? amator Christi noli falli; odit enim Deus tales, nec inter suos cognoscit professores, quos viæ suæ conspicit desertores.*

38 D. Io: Chrysostomus *Hom.62.* ad populum Antiochenum; *In Theatro omnia contraria, risus, ineptitudo, diabolicus fastus, effusio, temporis impendium, & superflua dierum consumptio, malæ cupiditatis inductio, adulterij meditatio, fornicationis, & intemperantiæ schola, turpitudinis exhortatio, risus materia, inhonestatis exempla,* ac plura, ibidem, vbi etiam Theatra Pestilentiæ Cathedram vocat, incontinentiæ gymnasium, luxuriæ officinam, impudicitiæ orchestram, Babylonicam fornacem.

39 Idem *homil.39. in cap.11. Matth. Non enim ignoramus, quot ibi fornicationes peragantur, quot adulterijs matrimonia maculentur, quot viri muliebria patiantur, quot iuuenes effœminentur; cuncta iniquitatis summæ; cuncta prodigiorum; cuncta impudentiæ plena sunt.*

40 Idem *hom.43. in cap.20. Actuum Apostolorum: Magna mala theatra efficiunt ciuitatibus, magna, & neque hoc scimus quàm magna,* & alibi: *Malefici autem nonne à theatralibus ludis constituuntur?*

41 Denique *hom. de Dauid, & Saule; Et quidem arbitror multos ex his, qui hieri nos destituerant, & ad iniquitates spectacula discesserant, hodiè præsentes esse: optarim autem istos, qui sunt, palam nosse, vt eos sacris vestibulis arceam.* Et statim de ijsdem; *Neque enim tam graue est delinquere, quàm post delictum de remedio erubescere, nec parere Sacerdotibus talia iubentibus. Et quid hic adeò magni sceleris commissum est, vt ab istis Sacris cancellis arcendi sint? Imò quod delictum his grauius quæris? cùm se ipsos planè adulterio contaminarint; quod si auetis adulterij modum cognoscere, non mea verba vobis referam, sed illius, qui de tota hominis vita iudicaturus est: Qui viderit,* inquit, *mulierem ad concupiscendam illam, iam mœchatus est eam in corde suo; quod si mulier sponte, ac fortè in foro obuia, & negle-*

ctius culta sæpè numero curiosius intuentem cœpit ipso vultus aspectu: isti, qui non simpliciter, neque fortuito, sed studio, & tanto studio, vt Ecclesiam quoque contemnant, & hac gratia pergunt illuc, ac totum ibi desidentes diem in facies fœminarum illarum nobilium defixos habent oculos, qua fronte poterint dicere, quod eas non viderint ad concupiscendum? vbi verba quoque accedunt fracta lasciuaque, vbi cantiones meretriciæ, vbi voces vehementer ad voluptatem incitantes, vbi stibio picti oculi, vbi coloribus tinctæ genæ, vbi totius corporis habitus fucorum impostura plenus est, aliaque insuper multa lenocinia ad fallendos, inescandosque intuente instructa: vbi socordia spectantium, multaque confusio, & hinc nascens ad lasciuiam exhortatio, tum ab ijs, qui spectaculis interfuerunt, tum ab illis, qui quæ viderunt in spectaculis, post alijs enarrant. Accedunt huc irritamenta per fistulas, ac tibias, aliaque huius generis modulatio, in fraudem illiciens, mentisque robur emolliens, ac meretricum insidijs delectatione præparans illic deridentium animos, efficiensque, vt facilius capiantur. Etenim si hic, vbi Psalmi, vbi diuinorum verborum enarratio, vbi Dei metus, multaque reuerentia, frequenter, ceu latro quispiam versutus clam obrepit Concupiscentia, quomodò qui desident in theatro, qui nihil sani, neque audiunt, neque vident, qui vndique obsidionem patiuntur per aures, per oculos, possint illam superare concupiscentiam? Rursus si non possunt, quomodo poterunt vnquam ab adulterij crimine absolui? Tum qui non liberi sunt ab adulterij crimine, quomodò poterunt absque pœnitentia ad hæc Sacra vestibula accedere, huiusque præclari conuentus esse participes? Quapropter equidem hortor, rogoque, vt prius confessione, ac pœnitentia, alijsque remedijs omnibus se se à peccato ex theatricis spectaculis contracto, perpurgent, atque ita diuino audiant sermones. Et hom.39. ad pop. Theatralibus ludis euersis non leges, sed iniquitatem euertetis, ac omnem ciuitatis pestem extinguetis; hinc enim seditione excitantur, hinc tumultus oriuntur.

B. Laurentius Iustinianus, Primus Venetorum Patriarcha *de casto Connubio Verbi, & Animæ cap.4. Ex appetitu verò boni quanta studia, quot labores? Hinc ioca, verba scurrilia, theatrici luxus, commessationes, ebrietates, læta conuiuia, varia epularum fercula, & omne, quod ad explendam spectat corporis voluptatem, exortum est. Talia autem sectantes gehennalibus flammis cruciabuntur.* 42

Quintò authoritate Principum Theologorum, qui docent mortali peccato esse obnoxios, & qui cõmœdias, ludosque exhibent, tum qui spectant. 43

D. Thomas Aquinas *in 2. 2. quæst.167. art.2. ad secundum: Inspectio spectaculorum vitiosa redditur, in quantum per hoc modo fit pronus ad vitia, vel lasciuiæ, vel crudelitatis, per ea, quæ ibi repræsentantur. Vnde Chrysost. hom.6. in Matth. quod tales inspectiones constituunt adulteros inuerecundos.* Idem *quæst.168.art.3. Superfluum in ludo accipitur, quod excedit regulam rationis, quando scilicet vtitur aliquis causa ludi turpibus verbis, vel factis, quæ de se sunt peccata mortalia: & sic patet, quod excessus in ludo est peccatum mortale.* Et in responsione *ad tertium. Si qui sustentant illos histriones, qui illicitis ludis vtuntur, peccant quasi eos in peccato fouentes.* 44

Card. Caietanus *ibidem: Si indecentia sunt, quæ repræsentantur, non excusant à peccato videntes. Præterhoc grauius peccant viri graues ratione scandali, & mali exempli. Grauissimè autem Clerici, Religiosi, Sacerdotes, aut Pontifices in hoc delinquerent. Si futuræ indecentiæ nescius, se ibi inuenerit, nec exire potest, imitetur Alipium, claudendo oculos, vt sic etiam se ipsum seruet, & quantum in se est, alios hoc facto moneat.* 45

S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus *2.p. tit.3. cap.7. §.5. Si autem spectacula non sunt expressè prohibita, tunc si repræsentant multùm turpia, & lasciua, ea exercentes mortaliter peccant: & inspectio voluntaria talium mortale est; quia nil aliud est, quàm delectari de turpibus, & de sæuis; tum etiam quia periculo tentationis sponte se exponunt.* Quod etiam verbis iisdem docet Syluester *verbo ludus q.8.* 46

Paludanus *in 4. sentent. dist. 16. quæst. 3. art.3. concluſ.1. Spectacula turpia ad malum incitantia impediunt, quia ad mortale alliciunt: vnde ad pœnitentiam agendam* 47

ſecundùm iura aliqui in Monaſteria, vel in religioſa loca tendebant.

48 Durandus *in 4.d.17.q.1. Ludi aliquando ex ſe habent turpitudinem, & culpam mortalem; ſic ludi, qui à viris, & mulieribus agebantur in theatris ad luxuriam prouocantes, & hi ſunt à pœnitente neceſſariò vitandi*: & infra *nu.6. Quædam ſpectacula ſunt rerum turpium, & ad peccatum prouocantium; ſicut inſpectio ludorum theatralium, & ſtudioſa inſpectio talium peccatum eſt, & quandoque mortale.*

40 Sylueſter *verbo ludus quæſt.2. Ludus eſt prohibitus ratione probabilis periculi animæ ſuæ, vel alterius, & hoc etiam eſt mortale, vt crebrò accidit in choreis, & generaliter quoties continet in ſe turpitudinem*: & *quæſt.8.* contra gloſſam, quæ volebat, inſpectores ludorum, qui exercentur cum mortali peccato, ſi ſint Clerici, mortaliter peccare, ſecus ſi ſint laici, Addit, *hoc non benè dicitur, quia hoc peccatum conſiſtens in videndo, non prouenit ex aliqua prohibitione legis poſitiuæ, quæ Clericos pluſquam laicos in hoc coerceat; ſed prouenit ſolùm ex prohibitione legis naturalis, ex hoc ſcilicet quòd aſpiciendo faciunt aliquod ſecundùm ſe malum. Lex enim naturalis non diſtinguit inter Clericos, & laicos, ſed omnes indiſtinctè obligat.*

50 Armilla *verbo ludus. Ludos inſpicere ratione periculi cadendi in aliquod mortale, tunc eſſet mortale, quando ſcienter, vel dubitanter ſe exponeret, vt cùm in ludis repræſentantur turpia, & laſciua.*

50 Viguerus *de virtute temperantiæ verſ.12. Cauenda ſunt in ludis tria, primum & principale quod delectatio non quæratur in turpibus factis, vel verbis ad laſciuiam prouocantibus; quia tales ludi dicuntnr theatrales & diabolici, quos D. Chryſoſt. diſtrictè prohibuit non ſolùm exercere, ſed etiam inſpicere*, & infra; *Quod aliquis in turpibus, aut illicitis rebus lætetur, vitium ex ſuo genere mortale eſt; ſi illa, de quibus lætatur, ſunt mortalia; vt in theatris contingit*, & infra oſtenditur.

51 Tabiena *verbo chorea* refert D. Hieronymi verba huiuſcemodi: *Se nullo credere viro, ſi dicat, ſe illæſum euaſiſſe à ſpectaculis talium*, & verbo *hiſtrio*: *ſi qui autem ſuperfluè ſua in tales conſumunt, vel etiam ſuſtentant illos hiſtriones, qui illicitis vtuntur, peccant, quaſi eos in peccato fouentes*, ex D.Th. quem iterum attulimus.

52 Hactenus omnes ex Illuſtriſſimo PP. Prædicatorum Ordine.

52 Alexander Aleſis *2.p.q.149. membro tertio*, hæc refert ex Chryſoſtomo: *Peccatum hoc tantam imponit ſordem, vt neque decem millibus fontibus expurgare poſſis, ſed ſolùm lachrymis, & confeſſionibus*, & ſtatim: *Studioſa ergo inſpectio, per quam præſtatur fomentum ioculationis hiſtrionicæ, vel ioculationis chorealis, poteſt agere in peccatum mortale.*

53 Angelus de Clauaſio in ſua *ſumma ver. Ludus num.3. Eſt & tertius ludus, qui dicitur diabolicus, qui operatione diabolica eſt inuentus ad inducendos homines ad peccatum, vt ſunt rerum inhoneſtarum demonſtrationes: & tales ludi omnibus prohibiti ſunt tam exercere, quàm videre; vndè quando tales demonſtrationes habent prouocare ad laſciuiam, peccant mortaliter tam exercentes, quàm videntes.*

55 Gabriel Biel. *in 4. diſt.15. quæſt.13. art.3. dubitat.3.* illo axiomate vtitur: *Quiſquis delectatur in peccato mortali peccat mortaliter, præſertim in illis, quæ ſunt mala, non quia prohibita, ſed quia eſſentialiter includunt turpitudinem, quales omninò ſunt comœdiæ noſtri temporis, ex Apoſt. ad Roman.1. non ſolùm facientes, ſed & facientibus conſentientes digni ſunt morte*, & hi ex ſacro Minorum Ordine.

56 Thom. Sanchez *lib.9. diſp.46. num.42. Componentes, aut repræſentantes comœdias, quæ res valdè turpes, ac ad venerem excitantes continent, peccant mortaliter, quia ſunt multis cauſa ruinæ*, Additque ex Mendoza *quæſt.9. Scholaſtica* §.11. *Id verum eſſe, licèt componens, vel repræſentans id non intendat, quia ex ſe præbet ſufficientem ruinæ cauſam*, citat pro hac ſententia D. Ant. *2.p.t.3. cap.7.§.5.* Angelum *verbo ludus num.3.* Sylueſtrumque 3. Alcozer. *lib. de Ludo cap.54.* ſequitur hos Bonacina *quæſt.4. punct.9.*

Reginaldus *lib.22. cap.1. ſect.4. Peccatum mortale eſt Comœdijs intereſſe, in quibus res turpes repræſentantur, aut modus repræſentandi eſt turpis. Si audiantur ob carnalem delectationem inde prouenientem, aut ob curioſitatem quidem ſolam, ſed coniunctam cum periculo notabili conſentiendi in eiuſmodi delectatione, aut certè cum ſcandalo, vt contingere poteſt maximè Eccleſiaſticis, qui eo præſertim nomine prohibentur talibus nugis intereſſe: multò verò magis peccare cenſendi ſunt, qui tales comœdias aut componunt, aut exhibent, cùm ſint cauſa ruinæ multorum: nec refert, quod eam non intendant, quia dant ei ſufficientem cauſam.* 57

Paulus Comitolus *lib.5. qu.11. de obſcœnis comœdijs*, his verbis diſputationem ſuam concludit: *ſed homines egentes, ſordidos, ſine honore, ſine exiſtimatione, ſine ſenſu, ore, lingua, manu; mente inquinatos, vita turpes, probris, & obſcœnitate verborum infames Eccleſiæ decretis, Imperatorum legibus notatos, atque conciſos dimittamus*, hactenus Patres è Societate Ieſu. 58

Marcellus Megalius Cler. Reg. Theatinus in Epitome ſuæ Inſtitutionis, *num.16. pag.166.* editionis Mutinenſis: *Mortaliter peccat, qui in comœdijs, aut alibi verba dixerit ad laſciuiam, & fornicationem incitantia, licet ludicrè, & tantùm ob animi relaxationem; mortalis etiam criminis rei ſunt, qui voluntariè ea audiunt; quamuis ea audiant abſque ſenſuali delectatione, & tantùm animi gratia.* 59

Lælius Zecchius tractatu de Pœnitentia *cap.1. propoſit.7. de Comœdijs, & ideò cum hodierna die paſſim hac arte abutantur, & obſcœna vbique miſceant, Deum timenti huiuſmodi ſpectacula fugienda ſunt, & ij ab ijs Principibus eſſent à Ciuitatibus pellendi, vel præficiendi viri graues, qui priùs iuxta Platonis ſententiam eorum dicta, & facta ſpectarent, & approbarent.* 60

Quintò, authoritate Pontificij, Cæſareique Iuriſconſultorum. 61

Abbas Panormit. *cap. Epiſcopum de Cleric. venat. Quædam eſt venatio adulatoria, ſicut faciunt hiſtriones, qui verbis adulatorijs capiunt homines, ſicut in venatione capiunt beſtias; & illa eſt illicita omnibus.* 62

Didacus Couar. *de reſtit.2. part. §.2. num.5. Non inficior paraſitum ita conuenientem & paciſcentem malefacere, & peccare quandoque mortaliter: nam hæc ludicra, & paraſitorum ars licita quidem eſt ad hominum delectationem, modò ea exerceatur abſque proximi præiudicio, & læſione honeſtatis.* 63

Alexander *in l. affectionis de donat. Hiſtrioni non poteſt donari, imò donatio facta reuocatur.* 64

Archidiaconus in illud, quod hiſtrio non poteſt accuſare, inquit: *Verum dicit in eo tantùm, qui geſtus præſentat cum ludibrio ſui corporis.* 65

Sextò authoritate Gentilium, & à fide alienorum, qui ante Chriſtum naturali lumine Theatrorum laſciuiam horruerunt. 66

Plato *Dial.7. de legibus. Tragœdi verò Poetæ, qui res (vt aiunt) ſerias narrant, ſi nos ſic interrogent, licet ne ò amici in regionem, ciuitatemque veſtram nobis venire? ad hæc rectè nos reſpondebimus: Nolite credere facilè à nobis admitti, vt ſcenas in foro conſtituatis, & clamoſos conducatis Hiſtriones, qui altiùs quàm nos exclament, atque ita ad liberos noſtros, ad vxores, ad turbam de eiſdem rebus non eadem, quæ nos, ſed contraria ſæpè concionemini. Inſaniremus enim & nos omninò, & ciuitas omnis, ſi antequam magiſtratus viderint, quæ compoſuiſtis, & dicenda ad populum iudicauerint, admitteremini.* 67

Dialogo ſecundo *de Repub. Neque dicendum Iuueni audienti, quod quis iniquiſſima facinora perpetrat, aut qui peccantem patrem ſupplicio afficit, neque omninò quod cum Dijs Dij bellum gerant, inſidientur, & pugnent. Quare nec vllo pacto narrandum illis Gigantum bellum, præliaue permulta Deorum, & Heroum cognatis ſuis, proximiſque indicta. Sed ſi quo pacto perſuaſuri ſumus nullum vnquam potiùs pueris, & adoleſcentibus à ſenioribus, aniculiſque narranda ſunt.* 68

Ariſt. *lib.7. Polit. cap.17. Ad ſummam vt cætera mala ſic debet legum lator ſermonis turpitudinem è ciuitate pellere; nam facilè turpia loquendo efficitur, vt homines his proxima faciant: quod maximè prouidendum eſt in adoleſcentibus, ne quod tale vel dicant, vel audiant. Cùm autem, ne talia* 69

loqua-

loquatur, prohibetur, satis intelligitur vetari, ne turpes picturas aut fabulas spectet. Ad officium igitur magistratuum pertinet curare, vt nihil nec fictum, nec pictum sit, quod tales actiones imitetur. Iuniores autem, ne Iamborum, vel Comœdiæ spectatores fiant, lege prohibendi sunt, &

70 In Problem. *sect.30. n.9. Cur Histriones improbis mentibus magnæ ex parte sint? quia non se dedunt studio sapientiæ, & incontinentiæ operam dant.*

71 Varro *lib.6. de lingua Latina. Obscænum dictum ab scena, quod non nisi in scena palam dici non habet.*

72 Tullius *in lib.de Repub. cùm artem ludicram, scenamque totam in probro ducerent, genus id hominum non modò honore ciuium carere, sed etiam tribu moueri notatione censoria voluerunt*, loquitur de Romanis.

73 Seneca *Epist. septima. Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit. Vtique quò maior est populus, cui commiscemur, hoc periculi plus est. Nihil verò est tam damnosum bonis moribus, quàm in aliquo spectaculo desidere: tunc enim per voluptatem facilius vitia surrepunt. Quid me existimas dicere? Auarior redeo, ambitiosior, luxuriosior.*

74 Iulianus *in Mysapogone, Non potest domi temperans esse, & castus, qui publicè incontinens, & impudicus esse vult, è Theatris voluptatem captans.*

75 Aelianus *lib.9. c.12. Romani Alcæum, & Philiscum Epicuræos ex Vrbe eiecerunt, eò quod multarum, flagitiosarumque libidinum authores essent adolescentibus. Etiam Messenij Epicuræos expulerunt.*

76 Valerius Maximus *lib.2. cap.6. Massilia seueritatis custos acerrima est, nullum aditum in scenam mimis dando, quorum argumenta maiore ex parte stuprorum continent actus, ne talia spectandi consuetudo, etiam imitandi licentiam sumat.*

77 Fortunat. *lib. 2. Artis Rhetor.* ait, Catonem librum scripsisse de re Floria concisa oratione, vt indignationem Magistratuum in Floralia excitaret, *cap. De narratione.*

78 Pompeius Magnus, &, vt Tertullianus habet solo Theatro suo minor. Eidem Theatro Veneris ædem superposuit, quod Venus in Theatris coleretur; quòd ars esset omnium turpitudinum; quòd Veneris sacrarium; quod censoriam animaduersionem verebatur. Vnde sic in sua tempora inuehitur idem Tertullianus *in Apolog. Quoniam illæ leges abierunt, quæ Theatra stuprandis moribus orientia statim destruebant?*

79 Statius *lib.1. Syluarum.*

Huc intrant faciles emi Puellæ.

80 Sueton. in Augusto *cap. 45. Coercitionem in Histriones magistratibus omni loco, & tempore lege veteri permissam ademit; præterquàm ludis, & scena, hoc est, vt saltem per tempus ludorum, & in loco, vbi peccarent, punirentur.*

81 Cornelius Tacitus *lib.4. Pulsi tum Histriones Italia, quòd ab iis multa in publicum seditiosè, fœda per domos tentata, & lib.13. In vincula ducti fautores Histrionum.*

82 Demetrius Phalaraeus, *Tibicines, Scorta, Cantores, Saltatores, Histriones, dira nomina.*

83 Septimò ex prodigijs, diuinisque animaduersionibus, quibus meritò à spectaculis deterreri debemus.

84 Tertullianus, auctor grauissimus, & Apostolorum tempori vicinus *lib.citato de spectaculis*, eius omninò verba. *Cur etiam non eiusmodi* (qui Theatra frequentant) *etiam dæmonijs penetrabiles fiant? Nam exemplum accidit, Domino teste, eius mulieris, quæ Theatrum adijt, & inde cum dæmonio redijt. Itaque in Exorcismo eius cùm onerarentur immundus spiritus, quod ausus esset fidelem aggredi; constanter, & iustissimè quidem* (*inquit*) *feci, in meo eam inueni.* Et mox.

85 *Constat, & alij linteum in somnis ostensum eius diei nocte, qua Tragœdum audierat, cum exprobratione nominato Tragœdo, nec vltra quintum diem eam mulierem in sæculo fuisse.*

86 D.Gregor. Magnus *lib.1. Dialogorum cap.9. Cùm ad Fortunati, Viri nobilis mensam vir Dei Bonifacius Episcopus accerseretur, vir ante ianuam astitit ex iis, qui ludendi arte cibum solent quærere. Venit hic cum simia, & cymbala percussit, quem Sanctus vir dedignatus, audiens sonitum dixit: heu, heu mortuus est miser iste. Ego ad mensam refectionis veni, os adhuc ad laudem Dei non aperui, & ille cum simia veniens percussit cymbala. Subiunxit quoque, & ait: Ite, & pro charitate cibum, potumque tribuite, scitote tamen, quia mortuus est. Qui infœlix vir, dum panem, ac vinum ex eadem domo percepisset, egredi ianuam voluit, sed saxum ingens subitò de tecto cecidit, eique in verticem venit, ex qua percussione prostratus, in manibus iam semiuiuus leuatus est; die verò altera secundùm viri Dei sententiam funditùs finiuit vitam.*

Historia Tripartita *lib. 7. in Vitis Patrum. Cùm Ab-* 87
bas Pambo venisset apud Alexandriam, & videret ibi mulierem in Theatro psallentem, incœpit flere. Requisitus, quare fleret, ait: Duæ causæ mouent me. Vna est, quod toto tempore vitæ meæ non sic studui, nec tantùm laboraui placere Deo meo, vt ista studet placere Mundo. Secunda causa est perditio ipsius.

Vinc.Bellouacensis *lib.3. dist.6. speculi moralis; Quidam* 88
Sanctus inter alia supplicia Inferni vidit, & audiuit mulieres flentes, & quasi choreas ducentes, & clamantes: Veh, veh, veh, quantæ sunt istæ tenebræ.

Florent.Hartemius Carthusian. *lib.2. instit.Christ. c.25.* 89
Legitur de sorore S. Damiani, quod ob delectationem nimiam, quam habuit in cantilena ex cubiculo in choreis audita, octodecim diebus punita sit pœnis Purgatorij, vt ipsa postea cuidam Sancto reuelauit.

Thom.Cantiprat. *lib.2. c. 15. Vidi ego adhuc puer in cho-* 90
reis procacissimam saltatricem, quæ, me præsente, post choreas insolenter cum adultero luctabatur, & cum cessasset subitanea morte percussa, miserabiliter expirauit.

Idem *cap.49. par.21. Per generosum, & verè Sanctum vi-* 91
rum Gosouinum, Dominum de Velpia militem in Ducatu Brabantiæ veraciter accepi. Habebat ille famulum quemdam, qui obscænus nimis, & lubricus, & tibia, & fistulis canens, congregationes puellarum, ac iuuenum faciebat. Hic cum semel vespere tibia caneret, & gesticulationibus, & cantibus concreparet, vidit dictus miles manifestissimè Dæmonem cornutum, villosum vibrantibus, & igneis oculis ante tibicinem saltare, & secundùm motum illius serui motibus diuersis congaudere. Hoc igitur cùm seruo Dominus intimasset, & ille nollet desistere à damnabili ludò, & maximè in prouocatione puellarum carminibus obscænis, dimisit eum, ac repulit. Ille verò post paucos dies reproba morte percussus vitam miserè terminauit.

Henricus Gran, Germanus *distinct.9. exempl.51. Puella* 92
quædam in die festiuo tota die in ludis, & choreis se exercuit, serò domum reuersa resedit in limine quiescens. Sed cùm ad dormiendum vix oculos clausisset, à duobus dæmonibus ad infernum delata est; & sic combusta est, vt nec capillus in corpore ipsius maneret, & totum corpus eius magnis vesicis vlceratum fœtorem intolerabilem exhalabat. Vnus vero Dæmon titionem ardentem in os eius trudens dixit: hoc habe pro cantilenis, quas impudicè sæpius cantasti. Vestes eius nullum habuerunt adustionis signum. Quæ clamore, & eiulato è somno vigilans matri, & multis alijs rem narrauit. Post hoc sic vstulata fertur ad hospitale, vocatus Sacerdos, qui nullum peccatum mortale in ea inuenit, nisi quod libenter interfuit choreis, & ludis.

Iacobus Menochius, olim in Patauino Gymnasio Iuris 93
Cæsarei Interpres Primarius *lib. 2. de arbitrarijs Iudicum quæst. Centuria 1. casu 69. numer.56.* vbi de comœdijs, & choreis, eius planè verba: *Patauij Anno 1567. Quò illuc accesseram Iuris Pontificij interpres in domuncula illa sita in foro lignario, vbi extat & Monasterium Monialium S. Marci, Patauini quidam tota nocte Carnipriuij choreas duxeci, Patauini quidam tota nocte Carnipriuij choreas duxerant. Cùm verò de recessu in Aurora cogitarent, ingenti, improuisoque fragore corruit domus ipsa, qua obruti fuerunt permulti, & inter alios Puella 15. annorum, quæ veluti altera Herodiadis tota ferè nocte saltauerat, & qui vidit, testimonium perhibet, & verum est testimonium eius.*

Bellouacensis, quem suprà iterum laudaui, aduer- 94
tit, fatuos cantus, & consortia respuentes ab Angelis visitari; qui sic B. Cæciliæ, & sponso eius non cantantibus, sed orantibus attulit Angelus coronas de rosis, & lilijs Paradisi; ad quorum odorem Tiburtius Valeriani Frater ad Dominum est conuersus, & ambo Martyrium susceperunt. Beata Agnes, quòd Christum amasset, & vanissimas choreas spreuisset, ac sæpè diceret: Amo Christum, cuius mihi organa modulatis

vo-

vocibus cantant, apparuit parentibus suis octauo post passionem suam die, in choro Virginum cœlestium mirabili ornatu, & decore fulgentium, dicens: Mecum congratulamini, & congaudete, quòd cùm his omnibus lucidas sedes accepi: Non accipient, qui Theatrorum spectacula consectantur.

95 Rem ludicram referam, & cothurno dignam, & quam non noueris Lector, nisi mutata animi scena quodam fasce affectuum, & polymita varietate percurrere. Ridebis, dolebis, obstupescès. Accipe. Ad annum christianum milleſimum duodecimum, Augustis SS. Henrico Secundo, & Gunegunde in Saxonia apud Ecclesiam magni Martyris Parochus natalis Dominici celebritatem statis sacrificijs definiens primum pro more meridie noctis occupat, maturè ille, sed seriùs plerisque, qui ad Bacchanal suum eadem nocte vigiles, in cœmeterio Ecclesiæ choreas ducere properarunt. Strepebat tripudium, resonabat celeuma, puluis in nimbum coactus. Octodecim viri, fœminæ quindecim erant, numero impares, insolentia pares, quæ sistris, & cymbalis, ac cornu tam raucum, tam varium murmurabant, vt mystes sacro insistere non posset, imò desistere cogeretur. Misit ergo, qui suo nomine, ac officio quietem illis imperaret, aut certè abscessum, dum ipse sacris operaretur. Sed illi ita dicto eius paruerunt, vt proindè strepitum, & Bacchanal omne augentes, ipsum imperantem adhuc ludificantes, verterent in comœdiæ argumentum. Hic verò illi stomachum Sacerdoti mouerunt, qui tam palmari contumacia irritatus, vt erat sacris paramentis reuerendus: quia vos, inquit, christiano nomine indigni, & sacrificio iniurij locum, & tempus eius eripitis, sacrilegio impendenda, oro Deum, cuius causa, & ortus agitur, vt in hac insania pergere non velitis modò, sed porrò etiam cogamini ad annum ex nunc computandum. Res septies stupenda, quamquam ridicula quoque, vt diræ illæ sententiæ Sacerdotis, tanquam fulmen è nubibus vibratæ comprehenderunt insultantes. Nempè illæ Mænades, & Luperci choreas suas ita in gyrum egerunt, vt perpetuò saltu non nocte, non interdiù respirarent vsque dum sequentis Natalis reditum, ideſt, annum absoluissent. Cuius lien hìc non liquesceret? Quis risum, nisi mappa coerceret? Sed ne historiam truncare, & miraculo detraxisse traducar, isti tot saltibus inquieti, & sudantes toto anno, interim nec pasti, nec poti sunt, non respirarunt somno, nec maduerunt pluuia, non vestes, aut calceamenta triuerunt. Nihil sciscitantibus respondebant, primo genuum tenus, tum etiam fœmorum visi sunt terræ immergi. Ita ex Gabriele Flamma lib. 3. Vincentio Belluacensi &c.

96 Octauò ex rationum præcipuarum momentis, quibus ostenditur, mortalis criminis esse reos Comœdiarum nostri temporis Actores, & Inspectores.

97 Ex his, quæ hactenus enumerauimus Summorum Pontificum, Patrum, Scholasticorum, Sanctionibus, vnum tanquam certissimum restat, nec à quoquam in controuersiam reuocatur. Honestis nempè repræsentationibus, & iocis non esse illicitum interdum interesse; & qui sic interdum ludunt, etiam licitè sustentari posse; illosque aliquando audire, ad Eutrepeliam, quæ est modestię species, pertinere. Tria tantùm rationibus expendenda, ne aliquid huic nostræ Parænetice Consultationi deesse videatur. Primum, quæ dici debeant honestæ, quæ turpes, & an nostri temporis Comœdiæ, quæ à venalibus hisce histrionibus dantur, honestæ dicendæ sint. Secundum, an turpium comœdiarum Actores mortaliter peccent. Tertium, an etiam spectatores.

98 Primum. Turpes Comœdiæ eæ sunt, qua fœdissimas hominum, mulierumue coram exhibent actiones; puta oscula, amplexus, saltationesque illas, lasciuasque cantilenas, quibus Venus aut saltatur, aut cantatur, aut exprimitur. Turpes Comœdiæ eæ sunt, in quibus de amantium furtis, de Coniugum adulterijs, de Meretricum, Lenonum, Puellarum, Adolescentum clandestinis artibus, Veneficijs, amoribus. Vtque distinctiùs loquar, turpes, fœdæque eæ sunt, in quibus viri, & fœminæ de amoribus ludunt, agunt, colloquuntur. Cùm ergo in nostri temporis comœdijs quæ à venalibus hisce meretriculis, & histrionibus exhibentur, & viri, & mulieres in scenam prodeunt de amoribus huiuscemodi agant, & pro scena colloquantur, saltent, ludant, id etiam certissimum, atque euidens remanet, omnes nostri temporis Comœdias obscenas esse, atque inhonestas, & turpes. Quis namque has fabulas, quas hi in scena agunt, non turpes vocet? Quandoquidem eædem extra scenam non essent sine ingenti turpitudine, non essent sine crimine, non sine scelere? Quam quæso maiorem honestatem in scena acquirunt stupra, incæstus, adulteria, quæ illic verbis, gestibus, fabulis, saltationibus, scurrilitatibus adornantur, si forent extra scenam tam inhonesta? an minùs peccaminosa, quia publica? An minùs fœda, quia coram omnium oculis? quia in Theatro?

Dices. Ideò non turpia, non inhonesta, quia ficta. Verùm, an non turpes dicuntur Imagines, si commistas cum maribus fœminas repræsentent? Quis turpes illas non appellet? Quis si sanus, quisque sit (cum Christiano loquor) qui protinùs oculos non auertat? Et tamen eæ etiam fictæ, imò & pictæ longè à vero remotiores, quàm Comica. Rursus falleris quisquis es, honesta ea appellans, quæ de turpibus agunt. Falleris qui bona, ac minimè reprehendenda ea dicis, quæ innumeris malis viam faciunt, aut qua ratione bona honestaue, quæ (vt ille ait) simulatis criminibus instruunt ad vera; fictis alliciunt, imò impellunt ad peiora? Si ab scenis obscena, si à comœdijs impudicissima, quis honestas eas vocitet? Impurissimi riui non nisi sordidissimum fontem arguunt; qui eò pernicioſior, quò pluribus obuius, quò communior, quò nocentior; & audebis dicere, adulteria, quia in Theatro, qui ficta, ideò honesta? Planè fœlix meretricula, quæ in Theatris reperis honestatem, quam in penetralibus amisisti. Sanctissima scena, quæ honestos, sanctosque efficis scurras, histriones: vnde hæc tibi proscenio sanctitas, quod turpissimos actus in angulis, honestos facis in publico? Audeo dicere peius hoc fingere, quàm peccare; longè quippè criminosius mala docere, quàm agere. Vtinam mæchus, vtinam adulter, qui pulpita proteris; Solem fugeres mæchus; qui diem inficis Histrio, tenebras optares Adulter, qui populos facis adulteros; solus decipereris cum sola, non millenos deciperes. Sis leno Histrio. Prostitue te ò puella, ne finge: sis ipsum lupanar, quod simulas ò Theatre, fugerent te Matronæ, verebuntur Pueri, horrebunt Senes, nulli addiscent, quæ mox facient. 99

Ego disputationem hanc sic definio. Nostri temporis comœdias neminem honestas appellantem audiui; nisi authores turpitudinum, vel fautores. Eos duntaxat, qui vt fœdissima crimina maiori immunitate exequantur, & iterent, ficto honestatis velo obtegunt, prauæ licentiæ nomine implicant, aut sæculorum consuetudine inuoluunt, aiuntque licere id, neque inhonestum; quia tot sæculis factum, receptum à populis, permissum à Magistratibus. At permittuntur lupanaria, eaque adire: ergo ea honesta? Ad honesta iubemur, hortamur; ad mala permittitur: fateris permissa spectacula? fateris mala. Facta tot sæculis? Ita; verùm in malis nulla præscriptio. Mala adulteria, periuria, & tamen plurima sub sole; repete sæculorum myriades, & peierantes reperies, & adulteros; recepta à populis, imò erecta Theatra; sed corruperat quoque vniuersa caro viam suam Noemi diebus, communeque peccatum communibus aquis omnium naufragio expiatum est, minimè condonatum. Denique, vt semel finiam, cur, inquis, perpetuò receptum, quod perpetuò summi viri insectati sunt? Has omninò fabulas, quas in theatris saltant, aut loquuntur nostri temporis Comici, has, inquam, prohibent, in has inuehuntur tot sacrarum scripturarum, tot Summorum Pontificum, & Conciliorum, & legum, & Patrum, & Scholasticorum, & Gentilium responsa, oracula, monita, Sanctiones; vt intimè insipienti perspicuum fit. Planè si ficta adulteria insectatur Chrysostomus, nulla arguit, si non hæc, quæ tu aure ebibis, animo hauris, incaurus discis, tandem dolebis. Si fœdata coniugia, quæ scenis exhibent; execrantur Minutius, Lactantius, Cyrillus, Basilius, Tertullianus, verbis aerem verberant, si probant, quæ tu probas. Si Theatrico luxui gehennales flammas minatur Venetorum Patriarcha Iustinianus, cui luxui has minas intentat? si sui ignis fomites appellat scenicos Amores D. Augustinus, da luxum alium, da alios amores, & vicisti. 100

Ho-

101 Honesti ludi ij sunt, in quibus nulla omninò mulier, nulla lasciuies, amor nullus; nulla, inquam, mulier, quia vbique ea sit, præsertim si venustate, & gratia polleat, (quales vt plurimùm eæ sunt, quæ in Theatris inducuntur) semper libidinis incitamentum, & ad mores corrumpendos potentissima. Quodque ita sit, liquet, quando non nisi has inter reliquas deligunt histriones, vt multitudinem alliciant; quippè sciunt earum verbis, pulchritudine potissimùm viros capi. *Vir*, ait D.Basilius *lib. de Virginitate; quoniam fœminam de suo latere formatam diligit, vt proprium membrum ad eam toto impetu rapitur*; sic fœmina in se quamdam virtutem habet, miramque potestatem trahendi ad se virum, non secùs ac magnes, cùm ipse non moueatur, ferrum ad se rapit. Lege Cardinalem Caiet. in 2.2. q. superiùs citata, qui longè rigidior. Lege Io.Marianam *de Rege, & Regis instit.* vndè postrema hæc verba ferè transcripsimus; sed pergo.

102 Alterum est, an mortaliter peccent Histriones nostri temporis, lasciuarum rerum, & Amorum ludos exhibentes: Ego sanè nullum reperi inter innumeros ferè authores, quos legi, quid id negaret, aut oppositum sentiret; aiuntque, turpium Comœdiarum Actores, imò Authores, qui eas componunt, mortalis piaculi esse reos. Rationum præcipuarum collectionem, & Syllogen accipe. Primò, quia causa ludi vtuntur (vt suprà ostendimus) turpibus verbis, vel factis; quia mulieres in Theatrum inducunt, nempè libidinum fomites; quia de amoribus, stupris, adulterijs agunt, quæ lasciua omnia, & Christiano nomini indigna, & (vt Theologi aiunt) intrinsecè, & ex se lethalia, nec ideò mala, quia prohibita. Nefas enim ludi causa, qui ad animi remissionem conceditur, turpia aduocare. Vide expresè D.Thom. 2.2. *quæst.* 168. *art.* 3. id asserentem. Ratio à priori est; quia turpibus, lasciuisque non remittitur animus, sed illigatur, sed opprimitur, sed vulneratur, sæpè occiditur, atque, vt quidam ait, obscœni hi ludi ciuitatem vitiorum, ac turpitudinum seruam faciunt, stuprorum, adulteriorum, incæstuum, sacrilegiorum ancillam. Vide D.Basil. *de legendis lib. gentilium*.

103 Rursus peccant mortaliter Histriones, quia turpibus verbis, vel factis se, & alios Christiana cordis munditia priuant, sine qua nemo Deum videbit vnquam, vt habetur *Matth.* 5. ita quem mox citauimus, Paul.Comitolus, & rectè; quæ enim cordis munditia ijs, quibus immundæ aures, plena fabulis pectora, artibus, veneficijs, adagijs, scurrilitatibus, lasciuisque carminibus capita? Qui dies totos in id insumunt, noctes totas siue se præparent, siue prodeant, siue domi, siue in proscenio? An hæc cœlorum regno apta mundities, puritas, quò nil ingreditur coinquinatum? Dicent fortasse; Rigidiores, qui hæc doces; neque enim tam minuta mundities à secularibus extorquenda. Verùm ego non id à secularibus requiro, sed à fidelibus, qui in cœlum contendunt, qui violenter cœlum rapere iubentur. Iubentur autem omnes. Ab ijs id requiro, qui ius in æternas sedes se habere gloriantur. His id pronuncio, non Ethnicis, non infidelibus.

104 Tertiò sceleratè agunt Histriones; quia bonos mores in Ciuitatibus, & Rebus publicis euertunt, Christianam in Deum charitatem his nugis exterminant; quia pueros virtutibus exuunt, ad inhonestos amores alliciunt, & erudiunt, vt amoribus dent operam, vt mulieres adament, vt parentibus haud obediant, vt senes irrideant, & minimè reuereantur, omnes contemnant. Peccant ergo mortaliter; quia aptissima Dæmonum instrumenta; quia egregij vitiorum artifices; quia homicidiorum, rixarum, turpitudinum fomites; quia Matronarum, Virginum, Adolescentulorum cogitationum omnium peruersarum origines, & flabella: Illis ad lasciuarum rerum plausus, voces, risus; illis denique quotquot à spectatoribus illic crimina committuntur; ipsorum quippè opera nulla in theatro modestia, nulla temperantia, nulla pudicitia, morum omnis effusio, nulla Christiani hominis vestigia, sed lasciuientium, sed furentium, sed bestiarum, sed ferarum. Spectatorum namque voces considera, facies intuere, oculos obserua, verba expende, suspiria intellige, nutus inspice, & mecum fatebere, quot facinora? Manent binis, aut ternis mensibus hi in vrbibus singulis, interim quanta in vrbibus perturbatio? Quot rixæ, plerumque ob eos conuentus? Quot vulnera, quot cædes, quæ saltem pericula? Summa in rei familiaris negligentia, si patres inspicias. Ludorum auiditas, etiam in opificibus, in agrestibus, qui opere relicto quotidiano accurrunt, concurrunt famuli, relinquunt matronæ domus, filias, puellasque tum pubescentes adducunt, vt discant, quæ audiuere nunquam; vt citiùs eas, quam ferret ætas, libidinum flamma corripiat.

Denique peccatum lethale illud est, quod vel insignem 105
Dei contemptum, vel graue alteriùs damnum, vel magnam sui labem, aut corruptionem habet. Ita Ricchardus de S.Victore, quem Theologi omnes in scholis recipiunt. Verùm tria hæc ex condicto recurrunt nostri temporis Histrionibus, vt rectè Doctores nostri temporis expendunt. Sui, proximorumque damnum iam ostendimus. Dei verò contemptum aspice. Histriones namque cùm omnia per lucrum faciant, & omnia lucro metiantur, nil ob Dei timorem prætereunt, dummodò lucrum accedat. Inde pulchiores mulieres conquirunt, inde eædem vestibus adornantur, inde stibio, & purpurisso pinguntur, verba in molliciem, gestus ad lasciuiam, nutus ad procacitatem, saltationes, choreæ ad mutam luxuriem componuntur; idque quia sciunt his incautam multitudinem allici. Omnes enim pecuniæ vias norunt, nullas omittunt, vt adolescentes pelliciant, alliciant viros, matronas oblectent, iuuenes emolliant, senes reddant insanos; ac sic pecunias à singulis suffurentur, & extorqueant. At qui sic lucrum quærunt, qui his artibus pecunias parant, cum ingenti Dei contemptu id non facient?

Rursus Summorum Pontificum, & Conciliorum con- 106
temptus quàm ingens? Scenicos extra Ecclesiam pellit S. Clemens Primus, Ecclesiæ vniuersalis Episcopus. Scenicis Sacram Eucharistiam denegant S. Cyprianus, & Canonicæ institutiones, quas initio citauimus. Scenicos cum Apostaticis enumerat Carthaginense Tertium. Scenicis infamiæ titulus infligitur à legibus, per leges filius exhæredari, mulier repudiari potest, si spectacula hæc frequentet, ille agat. Scenæ Clericis, imò fidelibus omnibus, modò diebus festis, modò etiam cæteris diebus interdicuntur in Concilio Arelatensi primo, & Carthaginensi quarto. Scenici perditi homines à Sanctissimo Carolo appellantur. Tu honestos hos dices? Tu innocentes pronuntiabis? Tu ab omni crimine absolues? Tu Dei, tu hominum non fateberis contemptores, qui ab Ecclesia arcentur, ni artem suam desinant? Qui à communione Christi corporis segregantur? Qui infames, perditi homines dicuntur? Qui cum apostaticis numerantur? Excommunicationi nemo obnoxius, nisi priùs lethali peccato irretitus. Illa neminem ligat, nisi mortali crimine illigatum. Verùm Excommunicationis pœna plectuntur Comici à Pontificibus, planè quia mortaliter peccare Histriones existimarunt.

Dicunt, non eos esse Histriones, qui à Pontificibus ex- 107
communicantur. At dicant ipsi, qui sint? Scio, Canones nullos excipere; scio Histriones damnari; scio Comicos, ac Scenicos ab Ecclesia pelli, eos, inquam (vt ait Glossa *verbo Histrionibus*) qui turpibus, & illicitis ludunt. Scio, ipsos nunc turpibus, & illicitis ludere.

Simplex, & absoluta hæc propositio: Inspectores Co- 108
mœdiarum, quæ à venalibus hisce histrionibus fiunt, in quibus tum viri, tum mulieres in scenam prodeunt, & de amoribus, & lasciuis rebus colloquuntur, &c. non peccare mortaliter, est propositio Christiano homini indigna, nedum Theologo, Reipublicæ maximè pernicioſa, Patrum doctrinæ directè oppoſita, Theologorum omnium, & Scholasticorum placitis minimè consentanea. Contra verò hæc: Comœdiarum nostri temporis inspectores mortali peccato illigari, tum ratione scandali, tum ratione periculi, tum vi cooperationis, est propositio tutissima, Summorum Pontificum responsis, Conciliorum, & Canonum Oraculis egregiè consona; Patrum sententijs, Scholasticorum doctrinis omninò conueniens, & vera.

Peccant ergo Comœdiarum nostri temporis inspecto- 109
res vi cooperationis, quia nimirùm adstant voluntariè, & absque necessitate Histrionibus mortaliter peccantibus, ijsque arrident, plaudunt, fauent; & vt plurimum fouent authoritate, pecunia, vel saltem præsentia. Quod

ipsis

ipsis est cooperari ; mortaliter verò operantibus cooperari, & in crimen quoquo pacto influere, lethale est ; quòd dum adstant Histrionibus , ijsque fauent, arrident, ijsdem cooperentur , & in eorumdem crimen influant , manifestum fit; nihil enim magis loquenti cooperatur , quàm audiens: Quique coram populo agit, à nemine magis adiuuatur, & quodammodò vires in dicendo accipit, quàm ab auditoribus , si ijs præsertim plaudant, arrideant, nutibus faueant, aut saltem oculos intendant . Accipit, qui dicit ab auditoribus quodammodo verba, sales , sententias, quodque mirabilius est, etiam vires, & latera; atque (vt ita dicam) ingenium , ex solo adstantium obtutu: at Histriones in theatro habent ne dum verborum exceptores , sed etiam pecuniarum datores , atque adeò non tantùm ab auditorum aura , sed etiam auro vires accipiunt, dum loquuntur, qui sine auro nec prodirent.

110 Confirmatur à pari: Summi Pontifices, ne dum in Duelliones, & Monomachos excommunicationis tela ipso facto minantur, sed etiam in eos, qui ex industria spectant ob eam rem; quia illis inspicientibus duelliones vix desinerent . Quod manifestum sit duellorum inspectores tantùm, quia inspectores, mortaliter contra charitatem peccare; neque enim excommunicatio in eos iaceretur; Histriones verò nec inciperent , nec in scenam prodirent, si eosdem non spectator adires. Pari ergo ratione conuinceris , siue duelli spectator sis, siue Histrionum; licèt enim inspectio vtrobique non intrinsecè mala, tamen quia vtrique, tum Monomachi , tum Histriones rem agunt intrinsecè malam, hi præsertim ob excessum in ludo, ob Dei contemptum, ob turpes gestus, & verba ad libidinem incitantia, quæ in ipsis nullo fine honestari possunt, cùm dent alijs euidentem ruinæ causam; ideò vtrisque inspectione quodammodo cooperaris, ac vtrobique lethaliter peccas.

111 Dices; adhuc agerent in scena, licèt singularis ego non adeam; non ergo, me adeunt, in scenam prodeunt, qui etiam, me absente, prodirent. Verùm id omninò respondere possent singuli duellorum inspectores , singuli tamen peccant. Præterea cur Histriones etiam à singulis pecuniam extorquent, si non à singulis fouentur? Cur neminem ingredi sinunt, ni soluat, si à quolibet non sustentantur? Rursus quis scit, si exemplo tuo, teque præeunte , crimen quis agnoscat, Deum timeat , consopita syndæresis reuiuiscat, diuinaque iudicia vereatur? Denique omnes admonemur, vt id omnes detestentur; non omnes id faciant, nisi ea, & tu execraberis. Peccas, licèt singularis adeas; hoc namque est cum currente fure concurrere, vt ait Psaltes, & cum adulteris portionem ponere (& quod dixeram) cooperari; dum adulteriorum magistros sustentas; dum meretriculas pascis; dum eorum peccatis , ac sceleribus indiuiduus ades, & adis; cum fure concurris , dum comœdos; imò animarum comedones, ac voratores tuo enutris argento, cibas sanguine, ruina fulcis, sustentas periculo. Indè dictum ab Augustino, Histrionibus donare immane vitium. Idolatriæ à D. Hieronymo comparatur, vt refertur *lib.3. tract.7. cap.7. quæst.3.* solùm quia aptissima Dœmonum instrumenta nutriuntur. Laudaturque ab Ethnicis Seuerus Imperator, vt refert Lampridius, quòd non aurum, nec argentum Scenicis donarit . Atque hac ratione ij illigantur, qui publicè interfunt, pecuniam soluunt, præsentia, & authoritate ijs fauere conuincuntur .

112 Peccant præterea mortaliter spectatores ratione scandali. Scandalum enim est dictum, vel factum minùs rectum, præbens occasionem ruinæ, estque mortale peccatum, etiamsi grauis ruinæ alterius sit causa per accidens ; tunc videlicèt, cùm contemnit quis salutem proximi, & pro ea conseruanda non prætermittit, quod sibi libuerit , ita omninò, & expressis verbis D. Thomas 2. 2. *quæst.* 43. *art.1. & 4.* Non ergo licèt alicui aliquid agere, quod alij illo procliuiores , si suo exemplo facerent , peccarent . Peccant ergo mortaliter, qui Comœdias adeunt, & ij , quibus nulla est periculi ratio, quando ipsorum authoritate, vel exemplo alij illas frequentant. Totius huius rationis neruos intendentem audi gemmeum Chrysostomi os ; *Sed Ego* (inquiens) *ostendam nihil multis huiusmodi ludos obfuisse ; imò vero id maximè nocet, quod frustra tempus consumis, & scandalum alijs affers. Nam, & si tu excelso quodam animi robore nihil inde tibi mali contraxisti; attamen quoniam alios imbecilliores exemplo tuo spectaculorum studiosos feci sti, quomodò non ipse malum tibi contraxisti, qui causam mali committendi alijs præbuisti? Qui enim ibi corrumpuntur tam viri, quàm mulieres, omnes corruptionis crimina, & causam in caput tuum transferunt. Quare quamuis animi tui modestiam feci sti, vt nihil tibi mali obfuerit (quod ego fieri posse non arbitror) quoniam tamen alij causa ludorum multa peccarunt, graues propter hoc pœnas luet, quamuis multo modestior, & temperantior esses, si nullo modo eò pergeres.*

Petes , qui potissimùm sint , qui alijs scandalum fa- 113
ciunt? Expediam breuiter, omnes atque, vt Senecæ verbis vtar : *Nulla tam detestabilis pestis est, quæ non homini ab homine nascatur , nec tam sincerus vllus, qui non queat inficì :* addo nec tam humilis ,qui parem non habeat,quem non possit inficere. Incendium aspice in denso nemore , ne dum densa quercus, aut foliorum diues , sublimisque populus flammas concipit, ac proximis impartitur, sed arbustum arbusto, & miricis mirica, sociam quælibet afficit, ita in populo nemo spectacula adit, vt comites non optet; nemo comites optat, vt etiam non habeat; nemo habet , vt non lætetur.

Verùm habet discrimen crimen . Grauiter peccant 114
singuli , qui concursu suo etiam alios auocant . Grauiùs præcipui viri , ac Senes , Patrefamilias , quique authoritate in Republica pollent , qui si non adirent , plerique illas erubescerent , minusque decorum putarent; quod contrà accidit ob solam nobilium virorum , ac senum præsentiam . Grauissimè verò omnium peccarent Religiosi, ac Clerici . Ita præsertim Caietan. in 2.2. *quæst.*167. *art.*2. Iacob. Menochius *lib. 2. centur.1. de Arbitr. Iud. casu 69.* superiùs citato, ex Concilio Agathensi, relato in *can. Presbyteri distinct.*34. Vnde miror, Neotericum quemdam , alioquin doctum , oppositum docuisse, dum ait, neque id erubescendum Clericis, neque scandalum parere secularibus; at quàm parum verè , pete id non à Summis Pontificibus , non à Conciliorum decretis, non à Patrum sententijs, non à Scholasticorum doctrinis, sed ab ipsamet insanienti in spectaculis multitudine, an Clericis id liceat , an id religiosis viris honestum ? Clamabunt protinùs, quod ipsis Clericis displicebit ; surgent qui de sæculo sunt in Iudicio ; ferent in Clericos , Religiososque viros sententiam , à quibus Christianam dedicere modestiam , verecundiam , honestatem . *Quale est enim* (inquit Tertullianns) *de Ecclesia Dei in Diaboli Ecclesiam tendere, de cœlo, quod aiunt, in cœnum? Illas manus, quas ad Dominum extuleris, postmodum laudando Histrionem fatigare ; ex ore , quo Amen in sanctum protuleris, Actori testimonium reddere?*

Tertiò peccant spectatores ratione periculi, & proximæ 115
occasionis, cui se ingerunt. Proxima verò occasio omninò est spectaculum, scena, orchestra, vbi amores, & choreæ celebrantur?

Quod si quæras . Quibus nam scena, & venales hæ 116
Comœdiæ proxima occasio censenda est , & à quibus sub mortalis peccati pœna ratione periculi vitari debeant ? Etiam respondeo: vitanda omnibus hæc occasio . Ratio præcipua; quia vbi plurimi, & vt plurimùm corruunt , ea asserenda proxima cuique occasio , in qua potior multitudinis pars pluries offendit ; nec refert , quod is non offendat . Peccat ergo mortaliter quilibet : qui ei multitudini se admiscet , quæ vt plurimùm peccat , licet ipse in illud idem crimen interdum non incidat ; diciturque illi occasio proxima , dum ex ijs , quibus se immiscet , plurimi , & plurimùm corruunt . Nunquam enim tam securus adstabit quis , vt minimè timere debeat , quando plures , & potior pars omninò labitur . Egregiè id innuit Psaltes , cùm primò Beatum enunciat, qui non abijt in Concilio impiorum , & in via peccatorum non stetit , & in Cathedra pestilentiæ non sedit , ac si è contrario diceret : infelix omninò, & miser , qui in quodcunque Concilium impiorum abierit, & in quacunque Cathedra pestium sederit ; (dicam planiùs cum Tertulliano,) qui theatra frequentarit ; miser verò & infelix , hoc est lethali crimine adstrictus ob solum impiorum consortium ; peccantium enim societas,

tas, proxima peccandi occasio est. Tertulliani verba ad Theatra id referentis omninò illustria accipe. *Planè nusquam inuenimus, quemadmodum apertè positum est, non occides, non idolum coles, non adulterium, non fraudem admittes, ita exertè definitum, non in circum ibis, non in Theatrum, agonem, munus non spectabis; sed inuenimus ad hanc quoque speciem pertinere illam primam vocem Dauid: Fœlix qui non abijt in Concilio Impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestium non sedit.*

117 Verùm si durior videbitur hæc sententia, peccant saltem ratione periculi ij, qui ætate, incontinentia, voluptatis sensu, praua suetudine, ac fomite infestantur; peccant ij, quos passim inflammant, aut etiam, vt plurimum deliniunt impudici motus, fractæ fœminarum, aut iuuenum voces, gestus, quibus inter se in Scæna colloquuntur, agunt, ludunt, saltant, à quo nec aliquem facilè exciperem, non adolescentem, non virum, non puellam, non matronam, non senem. Difficilè enim eiusmodi illecebræ, sensusque delinimenta, & animæ pericula euaduntur, etiam post spectata spectacula. Rectè recentissimus, ac nostrorum temporum author Io. Mariana *lib. 3. de Rege & Regis institutione cap. de spectaculis*. An maior corruptela morum excogitari potest? Quæ enim in scæna per imaginem aguntur, peracta fabula cum risu commemorantur, sine pudore deinde fiunt, voluptatis cupiditate animum titillante, qui sunt veluti gradus ad suscipiendum prauitatem; cùm sit facilis à iocis ad seria transitus. Quasi per risum stultus operatur scelus, ait Salomon; turpia enim atque inhonesta factu, dictuque dum ridemus, approbamus, suoque pondere prauitas identidem in peius trahit. Censeo ergo moribus Christianis certissimam pestem afferre Theatri licentiam. Hactenus Mariana, & *Dialogo Tertio* Franciscus Petrarcha, quem etiam sæpiùs hic à me laudatus Menochius refert. *Eò quisquis malus ierit, redibit pessimus; & boni, quibus illud iter ignotum est, si casu aliquo ignorari adeant, contagio non carebunt.*

118 Quartò, ita cùm Caietano *in 2. 2. quæst. 167.* Iacobo Menochio loco superiùs citato argumentatur Comitol. *lib. 5. Responsionum moralium, quæst. 11.* Culpa lethali voluptatem capere, aut ex ea re, quæ non est sine culpa lethali, lethale est crimen. Qui verò obscœnis comedijs intersunt, lætantur, & voluptatem capiunt ex actione Histrionum, quæ illis non est sine culpa lethali (vt supra ostensum est.) Peccant ergo spectatores lethaliter.

119 Fateor, tantisper discedere ab hac sententia Recentiores nonnullos, vt minùs vniuersalem eam velint, ac docere, secluso proximorum scandalo, & propriæ lasciuiæ periculo, non esse lethale peccatum comœdijs etiam turpibus interesse, licèt mortaliter peccent Histriones, ita Sanchez *lib. 9. disp. 49. num. 41.* Emmanuel Sà verbo *ludus num. 4.* Regin. *lib. 22. num. 8.* & horum postremus Bonacina. Putant enim neque omnes scandalum omnibus facere, nec cuique ruinæ periculum timendum. Certè hi à modo loquendi Sanctorum Patrum, & Veterum Scholasticorum multùm discedunt, vt allata superiùs testimonia intimè consideranti patet. Hos ego non audeo reprehendere, neque omninò impossibile existimo, vt quis spectator tantum animi sui relaxationem velit, non Histrionum peccata: vt præscindat à rebus lasciuis, & turpibus sales, & acumina: vt ad ea tantùm plaudat, & rideat, ijsque oblectetur, turpia verò, vt turpia non consideret: vt stipem Histrionibus porrigat cum ea mente, vt nil obscœnum, & honestati contrarium agant, licèt de facto id minimè sequatur. Verùm quàm duriusculæ hæ præcisiones, & difficiles, & in praxi quàm vicinæ delicto, suam quisque conscientiam conueniat. Diuinum Tertulliani Oraculum expende, qui de spectaculorum inspectoribus omninò sic. *Tanta est enim vis voluptatum, vt & ignorantiam protelet in occasionem, & conscientiam corrumpat in dissimulationem, aut vtrumque.* Et iterùm: *Quam sapiens argumentatrix Ignorantia humana, præsertim cum aliquid eiusmodi de gaudijs, & de fructibus sæculi metuit amittere.*

120 Idcircò id vnum hoc loco consulerem, vt Confessarij, quique animarum curam gerunt, ne huiusmodi abstractiones, aut præcisiones subindicent pœnitentibus, nec eiusmodi viam lasciuijs, & obscœnitatibus aperiant. Facilè enim in tam breui interuallo ab acuminum, & verborum ad rerum transitur oblectationem; citò nos ipsos fallimus, cùm lenocinantur verba, prurit voluptas, ardet concupiscentia, furit lasciuia. Citò quod exceptionibus pluribus docemus, absolutè pronuntiatur, & verba in oracula transeunt, præsertim cùm voluptati, & sensui fauemus. Christiano populo Confessarij nomen pro Numine est; eius est sepem, aggeremque ædificare, non suffodere. *Et vocaberis Ædificator Sepium, Is. 49.* At quomodò sepem ædificat, qui frequentare theatra, stupra ridere, adulteria discere, lasciuijs oblectari, minimè crimen esse dicit? Quo sanè pacto sepem ædificat, qui docet, minimè inhonestum ea adire tantùm, si scandalum periculumque caueatur? Qui neque id Clericis erubescendum? Caueant ergo Confessarij, docere id, eamque enuntiare sententiam, quæ vt plurimum, & in pluribus fallit, rarò contingit, ac vix. Cerùm namque est multitudinem capi, rapi popellum ad nugas has, excitari libidines, exardescere fomites inter lasciua, compositaque ad luxuriem colloquia Histrionum, Amantium, Meretricularum. Habent hinc ludentium fœminarum verba, hinc spectantium Matronarum, & Nobilium adolescentularum obtutus. Quid adolescentum, quid iuuenum turba faciet, vt viros, senesque ipsos præteream? Dei ò Administri, in sententijs edisserendis, cum quid omnibus docentes pronuntiamus, non inspicienda vnius, vel alterius hominis natura est, sed plurium, communisque hominum conditio. Humanæ verò conditioni, res est plena periculi. Audire obscœna, & obscœnis nullatenus moueri; turpia, nec coinquinari; lasciua, & contineri; ridere ad inhonesta, & honestatem seruare; intueri in fœminarum vultus, & non conspicere, eo præsertim tempore, cùm plenæ amoribus aures, illecebris pectora; nobilium puellarum, mulierumue simulacris oculi, aut saltem earumdem pro Scæna agentium meretricularum. Tot in theatris honestatis discrimina, & nos absolutè enuntiabimus, nil lethale esse spectaculis interuenire? Mendaceque illas audebimus aperire præcisiones mulieribus, virisque, qui vix bonum à malo norunt? Neque omnibus, neque vni, nec priuatim, nec publicè id dicendum. Fit multorum exemplum vnius licentia. Abstineat à Theatris, qui sine peccato adesse potest, si tamen potest, vt abstineat, qui sine peccato minimè potest. Nemini in publico quid licet, quod multis nocet.

121 Obijciunt primò apud Tertullianum, & à viro Iurisconsulto non semel mihi etiam obiecta. Si mortale peccatum est spectacula frequentari, cur vt mala cætera, etiam hoc in Decalogo, aut Scripturis sacris non prohibitum? Cur non per Pontificum decreta eieratum? Tertulliani verba, si cui placent, placebunt autem, hæc sunt: *Quorundam fides aut simplicior, aut scrupulosior ad hanc abdicationem spectaculorum de scripturis authoritatem exposcit, & se in incertum constituit, quod non significanter, neque nominatim denuntietur Seruis Dei abstinentia eiusmodi, planè nusquam inuenimus, quemadmodum apertè positum est, non occides, non idolum coles, non adulterium, non fraudem admittes, ita exertè definitum, non in circum ibis, non in Theatrum.* Respondetque primò, eiusmodi præceptum innui initio Psalmorum, Conciliumque impiorum etiam Theatrum non ab re docet, posse nos interpretari, vt diximus supra. Secundò Theatris nos abrenunciasse in Baptismate, cùm profitemur aquam ingressi, renunciare nos diabolo, & pompæ, & angelis eius. Diaboli pompam maximè Theatrum intelligens.

122 Tertiò respondet D. Chrysostomus, id in sexto Decalogi præcepto contineri; *Non concupisces:* Ita homilia de Saule, & Dauide, vbi spectaculorum Inspectores adulteros vocat. Eius verba superiùs transcripsimus. Præterea qui hoc argumentum vrges, habes Pontificum, Conciliorumue decreta plura in Histriones, in Inspectores etiam Concilium Arelatense *cap. 7.* à quo vtrique excommunicantur. Quod si non vsu receptum, neque decretum id in Canones relatum, ingentem tamen authoritatem habere, minimè dubitandum est; nec enim vnquam Sanctissimos Patres, Spectatores excommunicationis gladio percellendos decreuisse censendum est, nisi lethali peccato obnoxios existimassent. Habes denique veteres

Pa-

Patres; habes vniuersos ferè Scholasticos, vt non nisi temerè dissentias.

123 Obijciunt secundò. Theatra veteres Patres adeò horruerunt, quia nostris inhonestiora. Mulieres enim in omnium oculis nudari solitas, vt ætatem omnem ad libidinem expugnarent, & in scena ipsa sæpè se prostituisse post decantatas Veneres, post desaltatum, aut Matrem, aut Liberum, docent D. Augustin. *lib. 2. de ciuit. Dei, cap.* 14. 17. Lactant. *lib.* 1. *cap.* 20. Procopius in Anecdotis.

124 Respondetur, planè ea spectacula inhonestiora, at nostra hæc vtinam non inhonesta. Rursus periculum omne in Theatris Veterum ex accurato vestium cultu virorum, & mulierum, ex mutuis inspectionibus nobilium virorum, & matronarum. Quæ omnia vtinam in nostris spectaculis non inuenirentur. Testatur id Tertullianus. *In omni spectaculo nullum magis scandalum, salutisque discrimen occurret, quàm ipse ille mulierum, & virorum accurator cultus. Ipsa consentio, ipsa in fauoribus aut conspiratio, aut dissensio inter se de commercio scintillas libidinum conflabellant. Nemo denique in Theatro ineundo prius cogitat, nisi videri, & videre.* Hactenus ille. Prætereà quid ais antiqua spectacula inhonestiora, eaque tantùm horruisse Patres? At nos non vnius, vel alterius sæculi Patres attulimus, qui in huiuscemodi ludos inueherentur, sed multorum, sed omnium fermè temporum. Scripsere in Theatra Tertullianus, Lactantius, Cyprianus; at dedimus post hos Augustinum, Chrysostomum, Basilium, Nazianzenum, Hieronymum. Sæculis pluribus post Nazianzenum & Hieronymum audis Bedam, Bernardum. Floruit nonnisi ducentis fermè ab hinc annis Sanctissimus Venetorum Patriarcha Iustinianus. Nostri sæculi bono natum, nulli Sanctorum Pontificum postponendum, Borromæum nos fermè audiuimus. Quæ itaque nunc horremus Theatra, nulla sæcula probauere, quæ spectacula odimus, quæ odiris omnibus insectamur, quæ nunc execrabilia scribimus, nulla vnquam tempora sustinuere. Ac licèt quatuor spectaculorum genera, vt Pamelius in Tertullianum aduertit, à Patribus olim improbarentur. Ludi Circenses in Circo, Agones in Stadio, in Amphitheatro gladiatorij ludi, munera, venationes, scenicæ artes in Theatro; nos ea tantùm loca excerpsimus, easque sententias, quæ nostrorum temporum Comœdias reprehenderent, & in ludos, quos hi in scena factitant, conuenirent.

125 Obijciunt tertiò: si legi possunt comœdiæ, nec peccato lethali adstringimur, etiam si turpes, si de amoribus viri, & fœminæ colloquantur. Rursus si fatentur Fidei quæsitores, nullo modo contra bonos mores eas esse, ideòque se, vt in lucem prodeant, permittere; cur easdem in scena audire nefas? Cur exitiale adeò, vt ad crimen obliget in proscenio easdem spectare? Quid addit scena, vt mala vix, statim pessima? Res sunt, quæ mouent, non feriens aerem vox. Res autem vtrobique eædem siue scribantur, siue proferantur.

126 Plerique rationem hanc plurimi faciunt. Audiui doctos, alioqui viros, etiam insolubilem asserere, sed immeritò. Scire aues quid ampliùs scena habeat, vt quæ extra scenam mala vix, in ea statim pessima? Dicam statim, Gestus, Vultus, Voces. At quàm fortia hæc, quàm potentia in humanis actibus, ipse vides. Vidisti hominis cadauer? at vidisti sæpius. Illic & oculos habes, sed vitreos, aures, sed pendulas, nares, genasque, at exangues, porrecta genua, rigentes manus, ora pallentia, immota omnia, totusque ille frigido simillimus Hermæ. At qualis si viuat? Oculos intuere, animæ scintillulas, in quibus anima præsertim emanat, ac floret, in quibus tanquam à geminis orbibus tota in lacrymas defluit, tota in flammas exardet, tota in delitijs lasciuit, tota in tristitia obnubitur, & planè oculos sideribus conferes. Vultus aspice, aut genas natiua purpura diuites, roseasque; & quàm gratæ dices, quàm pulchræ, quàm decentes? Vides in membris, totoque in corpore sensum, motumue, & diuinum, & cœlo dignum pronuntiabis. Planè idem, si lectionem, scripturamque cum scena conferas. In scena etenim voces ad voluptatem effusæ, iucundæ ad lætitiam, ad molestiam demissæ, hæsitantes ad metum, flebiles, molliterque circumflexæ ad miserationem, ad iracundiam acutæ, crebròque incidentes. In scena os, vultusque in ira ardens, in gaudio hilaris, in aduersis adstrictus, in probris petulans, in serijs compositus, remissus in ludicris, in arduis acer. In scena denique manus verborum comites, siue (vt dicam meliùs) verbissequæ, sæpè interpretes; quàm argutæ, quàm sapientes, implentes verba, eorumque impetum, & vim, vt rectè quispiam illas dixerit, orationis telum; lectionem verò nec gestus implent, nec oculi adiuuant, nec voces augent, omninò mutam, omninò mutilam, imò emortuam; ideò actionem, orationis vitam, dixit Cicero. Quintilianus, infinitè magis audita delectari, quàm lecta. *Neque enim* (inquit ille) *tam refert qualia sint, quæ intra nosmetipsos composuimus, quàm quomodo efferantur; nam ita quisque mouetur, vt audit; affectus omnes langueſcant necesse est, nisi voce, vultu, totius propè habitu corporis inardescant. Documento sunt vel Scenici Actores, qui & optimis Poetarum tantùm adijciunt gratiæ, vt nos infinitè magis eadem illa audita, quàm lecta delectent.* Hæc Quintilianus. Quid si ad hæc addas omnium membrorum fractionem ad lasciuiam vsque pedum, cæterarumque partium incessum; denique eiusdem Scenæ pompam, apparatum, vestes, personas, saltationes, chordarum modulationes, choreas? Et inquies, idem esse vtrobique periculum, voluptatisque discrimen, siue legantur comœdiæ, siue audiantur?

Ego scriptam comœdiam æquiuocè comœdiam dico, si 127
cùm ea, quæ in proscenijs agitur, comparetur; nec plus hanc cum ea conuenire, quàm si cum verò homine, hominem pictum conferas.

Obijciunt quartò. Comœdiæ, vt & Tragœdiæ ad hu- 128
manæ vitæ exemplum adinuentæ sunt, vt per eas discerent populi, tanquam per tenebras lucem, testatur omnis antiquitas. Nam volens facultas ciuilis Ciuium animis obedientiam Superiorum inserere, ne ob rerum nouarum cupiditatem rebellionem facerent, & vt semper remanere possint suo statu contenti, instituit comœdiam, in qua manifestatur, vitam humilem esse felicem, ac fortunatam, capacemque multarum consolationum. Contra verò, ne potentiores, ijque omnes, qui ad aliorum dominatum eleuati sunt, nimis confidere possint suæ fortunæ, ac per consequens euadere insolentes, voluit eadem facultas politica instituere Tragœdiam, tanquam moderatricem prosperæ fortunæ. Quod approbat Aristoteles, ostenditque Plutarchus Tragœdiæ vtilitatem in feris, ac sæuis animis exemplo Alexandri, Phæreorum Tyranni, qui commotus ad misericordiam ex tragœdiæ spectaculo, è theatros celerrimè discessit, existimans indecorum, quod is, qui tot ciues occiderat, tunc flere videretur, parumque abfuit, quin Tragicum illum vita priuaret, quod eius ferreum animum commouerat. Non igitur malæ Comœdiæ, sed mali, qui malè eis vtuntur, qui furta, qui raptus addiscunt, vt faciant. Quæ verò illic exhibentur, ideò fiunt, vt quæ mala sunt, horreas, fecteris, quæ bona.

Huic obiectioni respondet Plato, asserens Comœdiam, 129
& Tragœdiam irritare potiùs, quàm purgare passiones humanas, ideòque concludit, Comœdiam nimis concitare delectationem, & efferre ad quasdam purgationes indecoras, Tragœdiam verò exerceri in doloribus, & trahere ad timidas lamentationes, & hoc pacto nutrire reliquas humanas passiones. Prætereà satis virtutis docetur in Ecclesijs, satis formantur ad mores pro Sacris rostris iuuenes, satis increpantur senes, terrentur impij, deterrentur sacrilegi. Si verè virtutem assequi velimus, aspiciamus in Christum, in illustrium Martyrum acta, ad Sanctarum puellarum exempla; Inde fortitudinem, prudentiam, pudicitiam, & honestatem desumamus.

Tandem obijciunt. Esto lethale sit crimen theatra in- 130
gredi, comœdias spectare, ludis hisce interesse, dum bona fide id omnes faciunt, minimè ipsis lethale. Quare potiùs peccatorum omnium reus erit, qui eos admonet, quandoquidem admoniti, facient adhuc.

Respondetur. Ea ignorantia à culpa excusat, quæ, 131

vt

vt Theologi aiunt, omninò inuincibilis est, inculpabilis, probabilis, iusta, & omninò inuoluntaria, & qua tota actus malitia ignoratur. Culpabilis verò, si saltem malitiæ pars cognita sit, vt rectè docet Sanchez *lib. 1. cap. 17. sum.* At quis Comœdias ingreditur qui saltem aliqualem malitiam illius actus non nouit? Qui saltem non putat id veniale? Peccant ergo omnes mortaliter, si mortale peccatum est illas adire, cùm ignorent se peccare mortaliter. Namque id inuincibiliter amplius ignorant. Tum quia etiam scenici ipsi argumentum hoc sæpiùs in proscenio tractarunt, docentes, minimè id peccatum esse. Quod non facerent, nisi submussarent plerique & reuera timerent, an id malum. Præterea iam vbique ea de re agitur, nemo de ea non disputat, nemo non iudicat. Confessarij opinionibus pugnant. Si concedunt, laudantur. Improbantur, si negant. Sapientiæ titulus ab ijs hoc vno emitur, si quis minimè scrupulosior videatur. Non igitur iusta erit, neque innocens, neque probabilis ignorantia hæc, qua Comœdiarum inspectores laborant, sed verè, vt scholastici loquuntur, affectata, ad peccandum liberiùs, & absque conscientiæ remorsu, non culpam minuens, sed adaugens.

132 Denique iusta, & inuincibilis ignorantia ea est, quæ neque directè, neque indirectè est volita. At hæc saltem indirectè est volita ab his, qui theatra ingrediuntur. Quandoquidem, possent illam expellere, sed nolunt, dum etiam admoniti non desistent. Inuincibilis, & innocens ignorantia nunquam cum ingenti peccandi affectu reperitur. Peccant ergo Comœdiarum nostri temporis inspectores grauissimè, licèt ignorare se simulent. Quo etiam planum remanet, maximè ad Dei gloriam, & animarum salutem conducere, singulos quosque admonere, neque vllum id admonenti crimen, licet admoniti faciant adhuc, & grauiùs peccent, vt egregiè D. Ambrosius ait serm. 83. quemlibet adscribere: *Ego interdum parcens vobis, tacere vellem, sed malo vos contumaciæ causas reddere, quàm negligentiæ sustinere iudicium.*

133 Et quidem quantam in mores labem, pestemque intulerint, veteres nobis sapientes indicabunt. *Nihil*, inquit Seneca, *est tam damnosum bonis moribus, quàm in aliquo spectaculo desidere.*

134 Causas adducit S. Cyprianus ad Donatum, *Ep. 1. Conuerte hinc vultus ad diuersa spectaculi non minus pœnitenda contagia; in theatris quoque conspicies, quod tibi & dolori sit, & pudori. Cothurnus est tragicus prisca facinora carmine recensere; de parricidis, & incæstis horror antiquus, expressa ad imaginem veritatis actione replicatur, ne sæculis transeuntibus exolescat, quod aliquando commissum est. Admonetur ætas omnis auditu, fieri posse, quod factum est, nunquam æui senio delicta moriuntur, nunquam temporibus crimen obruitur, nunquam scelus oblitione sepelitur: exempla fiunt, quæ esse iam facinora desiterunt. Tum delectat in mimis turpitudinum magisterio, vel quid domi gesserit, recognoscere, vel quid gerere possit, audire. Adulterium discitur, dum videtur; & lenocinante ad vitia publicæ auctoritatis malo, quæ pudica fortassè ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo reuertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labes, quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum, Histrionicis gestibus inquinari? videre contra fœdus, iusque nascendi patientium incæstæ turpitudinis elaboratam? Euirantur mares, honor omnis, & vigor sexus eneruati corporis dedecore mollitur, plusque illuc placet quisquis virum in fœminam magis fregerit, in laudem crescit ex crimine, eò peritior, quò turpior iudicatur. Spectatur hic proh nefas! & libenter. Quid non possit suadere qui talis est? Mouet sensus, mulcet affectus, expugnat boni pectoris conscientiam fortiorem; nec deest probri blandientis auctoritas, vt auditu meliore pernicies hominibus obrepat. Exprimunt impudicam Venerem, adulterum Martem, Iouem illum suum, non magis regno, quàm vitijs principem, in terrenos amores cum ipsis suis fulminibus ardentem, nunc in plumas oloris albescere, nunc aureo imbre defluere, nunc in puerorum pubescentium raptus ministris auibus prosilire. Quære iam nunc, an possit esse, qui spectat, integer, vel pudicus? Deos suos, quos venerantur, imitantur, fiunt miseris & religiosa delicta. O si possis in illa sublimi specula constitutus oculos tuos miscere secretis, recludere cubiculorum, obductas fores, & ad conscientiam luminum penetralia occulta reserare; aspicies ab impudicis geri, quod nec possit aspicere frons pudica. Videas, quod crimen sit & videre; videas quod vitiorum furore dementes gessisse se negant, & gerere festinant: libidinibus insanis in viros viri proruunt. Fiunt, quæ nec illis ipsis possunt placere, qui faciunt. Mentior, nisi alios, qui talis est, increpat; turpes turpis infamat, & euasisse se conscium credit, quasi conscientiam suam non posse effugere, satis non sit. Idem in publico accusatores, in occulto rei, in semetipsos censores pariter, & nocentes; damnant foris, quod intus operantur: admittunt libenter, quod cùm admiserint, criminantur: audacia prorsus cum vitijs faciens, & impudentia congruens impudicis. Nolo mireris, quæ loquuntur huiusmodi ore illo polluto, quidquid iam voce delinquitur, minus est.*

Nihil exagerat. Illa tacet, quæ verecundia dicere prohi- 135
buit. Illa, quæ imitabantur mimi, Heliogabalus ad verum iussit exhiberi. Nemo excusari potest, iam olim illa facere Athenienses, nequitiam toti vrbi exprobrat omnibus nequior Aristophanes; quòd poetam vetulum obscenis dicterijs abstinentem publico pscphismate loco mouerint. Tu constanter crede, tam meretricios animos, quidquid deinde malorum passi sunt, meritos esse.

Theatrum (inquit Tertullianus *cap. 10. de spectaculis*) 136
propriè sacrarium Veneris est. Hoc denique modo id genus operis in sæculo euasit. Nam sæpè censores renascentia cùm maximè theatra destruebant, moribus consulentes, quorum scilicet periculum ingens de lasciuia prouidebant, vt iam hinc Ethnicis in testimonium cedat sententia ipsorum nobiscum faciens, & nobis in exaggerationem disciplinæ, etiam humanæ prærogatiua. Itaque Pompeius Magnus solo theatro suo minor, cùm illam arcem omnium turpitudinum extruxisset, veritus quandoque memoriæ suæ censoriam animaduersionem, Veneris ædem superposuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum, sed Veneris templum nuncupauit, cui subiecimus, inquit, gradus spectaculorum: ita damnatum, & damnandum opus templi titulo prætexuit, & disciplinam superstitione delusit. Sed Veneri, & Libero conuenit, Duo ista dæmonia conspirata, & coniurata inter se sunt, ebrietatis, & libidinis. Itaque theatrum Veneris, Liberi quoque domus est. Nam & alios ludos scenicos Liberalia propriè vocabant, præter quam Libero deuotos, quod sunt Dionysia penes Græcos, etiam à Libero institutos. Et est planè in artibus quoque scenicis Liberi, & Veneris patrocinium, quæ priuata, & propria sunt scenæ, de gestu, & corporis fluxu. Nam mollitiem Veneri, & Libero immolant: illi per sexum, illi per fluxum, dissoluti.

Et *cap. 17. Similiter impudicitiam omnem amoliri iube-* 137
mur. Hoc igitur modo etiam à theatro separamur, quod est priuatum consistorium impudicitiæ, vbi nil probatur, quam quod alibi non probatur. Ita summa gratia eius de spurcitia plurimùm concinnata est, quam Atellanus gesticulator, quam Mimus etiam per mulieres repræsentat sexum pudoris exterminans, vt faciliùs domi, quàm in scena erubescant. Quam denique Pantomimus à pueritia patitur in corpore, vt artifex esse possit? Ipsa etiam prostibula publicæ libidinis hostiæ in scena proferuntur, plus miserè in præsentia fœminarum, quibus solis latebant, perque omnis ætatis, omnis dignitatis ora transducuntur, locus, stipes, elogium, etiam quibus opus non est, prædicatur. Taceo de reliquis ea, quæ in tenebris, & in speluncis suis delitescere decebat, ne diem contaminarent. Erubescat Senatus, erubescant Ordines omnes. Ipsæ illæ pudoris seù interemptrices de gestibus suis ad lucem, & populum expauescentes semel anno erubescunt. Quod si nobis omnis impudicitia execranda est, cur liceat audire, quæ loqui non licet? Cùm etiam scurrilitatem, & omne vanum verbum iudicatum à Deo sciamus, cur æque liceat videre, quæ facere flagitium est? Cur quæ ore prolata communicant hominem, ea per oculos, & aures admissa non videantur hominem communicare, cum spiritui appareant aures, & oculi, nec possit mundus præstari, cuius apparitores inquinantur? Habet igitur, & theatri interdictionem, de interdictione impudicitiæ. Consentiunt Cyprian. *lib. de Spectaculis*, Lact. *lib. 6. cap. 20.* Aug. *lib. 20. de ciuit. cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 13.*

Dices

138 Dices fortaſsè laſciuas comœdias, non graues, non Tragœdias vetari. Sed illa quoque priſca facinora exprimit, vt conſtat fieri poſſe, quod factum eſt; nec niſi magno delectu exhibendæ. Summa igitur hæc eſt, & regula in his ludis ſeruanda eſt.

139 Primò non Reipublicæ, non Principi licere talia ſpectacula inducere, non poſſe permittere. Hiſtrio infamis eſt, ad Eccleſiæ communionem non admittitur; exemplum eſt apud S. Cyprian. *Epiſtol. 61. Pro dilectione tua, & verecundia mutua conſulendum me exiſtimaſti, frater chariſſime, quid mihi videatur de Hiſtrione quodam, qui apud vos conſtitutus in eiuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeuerat, & Magiſter, & Doctor non erudiendorum, ſed perdendorum puerorum, id, quod malè didicit, cæteris quoque inſinuat; an talis debeat communicare vobiſcum. Puto nec Maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, vt pudor, vt honor Eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur. Nam cùm in lege prohibeantur viri induere muliebrem veſtem, & maledicti eiuſmodi iudicentur; quanto maioris eſt criminis, non tantum muliebria indumenta accipere, ſed & geſtus quoque turpes, & molles, & muliebres magiſterio impudicæ artis exprimere? Nec excuſet ſe quiſpiam, ſi à theatro ipſe ceſſauerit, cùm tamen hoc cæteros doceat. Non poteſt enim videri ceſſaſſe, qui Vicarios ſubſtituit, & qui pro ſe vno plures ſuccedaneos ſuggerit. Contra inſtitutionem Dei erudiens, & docens, quemadmodum maſculus frangatur in fœminam, & ſexus arte mutetur, & diabolo diuinum plaſma maculanti, per corrupti, atque eneruati corporis delicta placeatur. Quod ſi penuriam talis, & neceſſitatem paupertatis obtendit, poſt inter cæteros, qui alimentis Eccleſiæ ſuſtinentur, huius quoque neceſſitas adiuuari; ſi tamen contentus ſit frugalioribus, ſed innocentibus cibis. Nec putet ſalario ſe eſſe redimendum, vt à peccatis ceſſet, quando hoc non vobis, ſed ſibi præſtet; cæterum, quantum vult, inde quærat.*

140 Exemplo Romani Imperij permittere, imò quærere populo voluptates, ſe poſſe aiunt. Verùm apud eos primò moderatio ſcenicorum fuit, deinde ſcenæ, & theatra ſæpè ſublata, & hiſtriones in exilium pulſi. Nam ocio, & vitijs intueſcebant, cum, vt Varro 2. *de re ruſt.* exprobat: *Manus mouere maluerunt in theatro, ac circo, quàm in ſegetibus, ac vinetis.* Non poſſe in regno voluptatis conſiſtere virtutem, non poſſe inter tot irritamenta vitiorum, manere innocentiam experimento diſcebant, ideòque ſæpè damnarunt, & quæ benè abdicauerant, peſſimè reſumebant. In tantam inſaniam res illa abijt, vt ducum, & exercituum ſtipendia ludiones caperent, tanto pretio fomenta probrorum, labes morum emebatur. Tanta merces erat morum ſtupratoribus. Ita Tertullian. loquitur: *Theatra ſtuprandis maioribus orta: tot illic immundi ſpiritus conſidunt, quot homines theatrum capit.*

141 Tantum, tam pernicioſum malum vno verbo, vna ſcheda tollere Princeps poteſt, & quia tam facilè obſiſtere poteſt, ſi non facit, ſeruari ipſe non poteſt. Quis enim Chriſtianus tumultum ciebit? Deinde Principum, & Ciuitatum iſtis delicijs, ſubditorum plurimi, atque adeò milites offenduntur. Iam verò in præſidijs, & Caſtris patriæ propugnatores egent, qui operam nullius pretij, operam pernicioſam nauant, in auro, & purpura viuunt, & illis, qui honeſta ſequuntur, inſultant. Quomodò verò conſiſtere poteſt Reſpublica, in qua Hiſtriones Ducibus æquantur? Opes Roſcij, aliorumque cum admiratione legimus, atque ex illis vanitatis publicæ inſaniam diſcimus.

142 Spartani in vniuerſum meliùs hiſtriones ſubmouerunt, quàm illi, qui legibus eos temperare conſtituerunt. Nam, & ſi in publico abſtinere cogerentur interdum Principum mandatis, multa tamen ab illis in publicum ſeditiosè, fœda per domos tentata. Auguſtus quidem in Stephanionem iuſtus, & ſeuerus, in Pyladem remiſſus, ſed tandem conſtanter fortis; ſed in reliqua vita indulgens, & morum corruptor; nam & ipſe flagitioſiſſimè vixit, & vxor, filiæque eius publico probro fuerunt. Itaque omninò ſcenici, ludioneſque è medio tollendi. Multò verò magis externi, quales per Italiam paſſim vagantur; ſunt enim ob artem ludicram infames, & magnas corruptelas inducunt.

Non omnem theatri tamen apparatum, omneque co- 143
mœdiarum ſtudium abrogarim, ſed certis aſtrictum legibus facilè conceſſerim.

Primò quidem ad virtutem excitet tam eos, qui pronun- 144
ciant, quàm eos, qui ſpectant, audiuntque ſeu fabulam, ſeu veram hiſtoriam. Vnicam cæteris modeſtiorem Plauti fabulam habemus, Capteiuos.

Præfecto, inquit, *expediet, huic fabulæ operam dare,*
Non pertractatè facta eſt, neque item vt cæteræ,
Neque ſpurcidici inſunt verſus, immemorabiles.
Hic neque periurus leno eſt, nec meretrix mala,
Neque miles glorioſus.

Sancta igitur ſint, & virtutem inſerant: prudentiam 145
ciuilem doceant: nihil dicatur in theatro Chriſtianorum, quod non dici poſſit & in templo; auditor enim tuus eſt templum Spiritus Sancti, cui nefas eſt nugas, nedum obſcenitates commendare. Nam rectè omnium politicorum caput, & magni Regis inſtitutor *lib. 7. cap. 17.* Ὅλως, inquit, *αἰσχρολογίαν ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ ἄλλοτι τὸν νομοθέτην ὄχοειζειν. Turpiloquium, vt alia mala penitùs ex vrbe exterminanda eſſe.*

Secundò. Geſtuum ſit ea moderatio, quæ non modò 146
grauitate viris ciuiliter, & cultè moratis placeat, ſed quem in omnem reliquam vitam retinere poſſit actor. Vt ſcena ad comiter, ſuauiterque in ſocietate hominum viuendum conferat, adoleſcentumque etiam ruſticorum ruditas, tarditaſque formetur.

Tertiò. Cùm vitioſorum, vt ſuperborum, auarorum, 147
iratorum affectus exprimuntur voce, & geſtu, ea ſit carminis ratio, & actionis, vt odium, & deteſtatio vitiorum concilietur; neque vnquam mali cauſa, tam dextere agatur, vt bonum cauſa cecidiſſe videatur. Ita futurum non eſt, quod quandoque contingit, vt inceſſum, vultum, iactationes brachiorum, quam theatris decenter exhibuerunt, in priuatam conuerſationem deferant. Et qui in theatro ſuperbiam ſimulare videbantur, in vita ad verum præſtent.

Quartò. Affectum amantis nunquam verbis, aut ge- 148
ſtibus exprimant, ne quidem eo fine, vt calamitoſus exitus impudicitiæ oſtendatur. Non igitur Hemorem filium Sichem amore ſaucium producet actor, vt internecione ciuium omnium, ſcortatio vindicata plus timoris incutiat. Neque Dalilæ blanditias, vt Sampſonis fata canantur. Magnum eſt has inter res diſcrimen, cogitare, loqui de ſuperbia, auaritia, ebrietate, eiuſque affectus ſimulare, non deducit à virtute animum: at morbus libidinis contagioſus eſt, minima aura transfunditur. Hoc vitium etiam inconſultiùs, aut inuerecundiùs reprehenſum, ſæpè incitatius ſæuit. Sine ſua iracundia, ſine ebrietate iracundos, & ebrios homines intuentur, & ipſo aſpectu vitia illa damnare didicerunt. Alienas libidines improuidæ mentes ſecurè non audiunt, niſi obiter, & in tranſcurſu, ſi amoribus exprimendis inhæreas, inficitur vitio animus, antequam Cataſtrophem exaudiat.

Quintò. Lepores, & ſales non damno, modò ſint acu- 149
ti, honeſti, & ad vitiorum contemptum pertineant. Salsè enim nihil dici poteſt, niſi in vitium. Si enim iocaris in innocentem, probrum eſt. In ipſo loco aliquid probi ingenij eluceat: nunquam turpitudo inſinuetur. Optimè Nazianzen. εἰπεῖν, ἀκοῦσαι, καὶ δρᾶσαι μικρὸν μέσον. *Dicere, audire, facere breui diſtant interuallo.* Liberalis ſit ergo iocus, non maleuolus, non turpis: quia nec audire talem oportet. Admirandum eſt, quod Antonius Senenſis in hiſtoria Patrum Prædicatorum narrat. Luciæ caſtæ, ſanctæque virgini adoleſcens amorem ſuum indicarat, atque inter blanditias ſcripſerat; *Oculorum eius ſe pulchritudine ſauciatum, captumque.* At illa inſolens lenoniæ adulationis, ſimul de ſalute amatoris ſolicita, erutos oculos adoleſcenti miſit, addito elogio, *habere eum rem viliſſimam, quam præ Deo ſuo deamaſſet*: quàm caſtus ille animus, quia oculos Epiſtola impura violatos eruit, quia amatori placuerint; quomodò illa virgo theatricas obſcenitates deteſtaretur, quæ literas ita vindicauit?

Sextò. Nullam ſcenam mulier ingrediatur, nullus 150
cum ſchemate muliebri. Abſit à theatro etiam habitus illius ſexus, quem domi verecundia, & iura concludunt. Nunquam probaui adoleſcentem, fœmineo habitu ſimulare

lare fœminam, etiam sanctam, pudicam, castam à fœminis comi, ornarique, quasi fœminam in publico videri. Hanc meam sententiam à Societate Iesu probaram gauisus sum; muliberi enim habitu prodire in scenam discipulos suos in posterum vetuit. Et in vniuersum causam castitatis agi in theatro displicet. Verecunda est, & tenera, fugiendo, & latendo tutior, in publico ne pro laude quidem sua apparere desiderat. Fides, fortitudo, prudentia, sobrietas partes suas habeant. Pudicitia domi sola conscientia fruatur. Si publicè laudatur, parcè id fiat, & verecunde.

151 Septimò. Nemo in scenam procedat lucri gratia, nemo qui non alia arte vitam toleret, aut impensis domesticis se, familiamque alat. Scenicos itaque, & Agyrtas, qui iocando, obscena loquendo, fallendo victum parant, quorum laus crescit ex crimine, qui eò peritiores habentur, quò turpiores sunt, ex Republica proscribantur. Solent verò huiusmodi homines esse improbissimi; cùm enim paupertate præmiantur, id agunt, vt turbas colligant, vt populo placeant; hinc illa dicunt, aguntque, quibus stolidissimus quisque delectatur. Hinc nihil pensi habent, quid loquantur, modò pecuniam extorqueant. Itaque malè consultum erat Reipublicæ, cùm fæx illa alebatur ex publico, tantaque cura risum, & turpitudinis doctrinam emebant. Roscius mercedem diuturnam accepit mille denarios, vt Macrobius *lib.* 3. *Saturn.* auctor est. At sanè ista in pessimorum oblectationes insumi, quæ Prouinciæ contulerunt, contra ius, fas est, quietemque Reipublicæ perturbat.

152 Octauò. Quemadmodum igitur oberrare non debet Principis mensam obscena licentia, sed benigna inuitatio, liberalitas ioci, & studiorum amor; ita oculos Christiani populi, comœdia sacra, honesta, politica, erudita, liberalis indolis index, futuræ spei pignus seuera comitate, & facili grauitate oblectent. Idque agatur, vt in eam rem honestissimus quisque, & nobilissimus, exercitationemque veniat.

153 Primum remedium in hoc malum est, vt viri graues præficiantur, qui iuxta Platonis sententiam, histrionum dicta, factaque expendant, an honesta, & Reipublicæ proficua; nec prodeant, donec singula probentur. Vt præsertim Ecclesiasticus Iudex id videat, ac iudicet, an ea, quæ ab ijs habentur, turpia, salutique animarum dissentanea. Ita Menoch. *cas.* 69. *num.* 42. *de arb. cent.* 1. Verùm id minimè necessarium; quandoquidem omnes, quæ à venalibus hisce histrionibus Comœdiæ exhibentur, inhonestæ censeri debeant, cùm in ijs viri, & mulieres de amoribus colloquantur.

154 Secundùm longè tutissimum, in quod omnes ferè conueniunt, qui in histriones scripserunt, nimirum, vt eijciantur, pellanturque. Ita quem modò citauimus, Menochius *num.* 30. eius hæc verba: *Cùm itaque tot mala è spectaculis, ludisque theatralibus impudicis, atque inhonestis exoriantur, necesse habeant ij, quibus populi cura, & custodia demandata est, omnem adhibere diligentiam, ne turpes ijs histriones, & mimi Vrbes, & ciuium domos inficiant; alioqui non minus hi, quàm illi delinquent, cùm facere is videatur, qui non prohibet, cùm prohibere possit, quod ipsi Principes, & populi facilè præstabunt, si eos non recipiant, vel receptos expellant. Si pariter ciuibus suis mandent, ne eorum ædes ingrediantur.* In actis Mediolanensis Ecclesiæ addidit etiam S. Carolus, vt Principes in cauponas etiam acriter animaduertant, si eos receperint.

155 Probatur id ex *l.* 1. *in fin. ff. de seru. corrupt.* vbi Vlpianus histrionum spectacula inter malas artes enumerat. Si ars illorum est mala. Ergo illi eijciendi; quia officium primiarium Principis est Rempublicam malis hominibus expurgare *l. congruit ff. de offic. Præsid.*

156 Ita primus omnium Tiberius eos Roma exturbauit, Dio *lib.* 57. *addit.* Tacit. *lib.* 4. & 13. non solùm Roma, sed ex vniuersa Italia. Nero Panthomimos omnes relegauit, Sueton. *in Nerone cap.* 16. *in fine*. Domitianus etiam histrionibus scenam interdixit, Sueton. *in Domitiano cap.* 7. Massilienses nullum aditum iuuentuti in scenam, vel in theatrum dabant, ne per obscœnos motus iuuenes impudicitia lasciuirent, Alex. ab Alex. *dier. gen. lib.* 5. *cap.* 16. Viennensibus apud Traianum Imperatorem postulantibus, sibi restitui gymnicum agonem, à Ruffino sublatum, Plinius iunior in deliberationem assumptus, adiuncto sibi Maurico viro prudentissimo, censuit non esse restituendum, adijcitque, vellem etiam Romæ tolli posse, idem Plinius *lib.* 4. *epist.* 22. Carolus Quintus Augustus Austriacus in Comitijs, habitis Augustæ Vendilicorum anno 1548. legem tulit, qua histriones omnes expulit, Tritem. *in chron. Monasterij*. Clemens octauus Summus Pontifex & Comicos scena priuauit, & ne in plateis tabulatum ascenderent interdixit anno 1600. Vrbanus Octauus, Summus etiam Pontifex populo, alijsque Magnatibus quamuis flagitantibus, histriones Romæ nunquam recipi passus est.

Et quamuis iuris communis inspecta censura, publica 159
spectacula permissa esse videantur *ex l.* 1. *& tot. tit. C. de spectacul. & scenic. lib.* 11. *& ex l.* 2. §. *si quis ff. ne in loc. publ.* nihilominùs quies popularium, & disciplina spectaculorum semper fuit penes Magistratum *l.* 1. §. *Cura carnis, vers. qui es, ff. de offic. Præf. Vrb.* Qui quidem sicuti alicui interdicere poterit, ne spectaculis interfit *d.* §. *cura carnis, vers. & Vrbe*, ita potest interdicere omnia spectacula, si hoc expedire sibi videbitur, *arg. l. quæ de tota, ff. de acquir. hæred.*

Quare ex communi consuetudine consueuerunt Magi- 160
stratus scenas in publico interdicere adeò, vt nemo, nisi facta sibi facultate, possit in publico in scenam prodire, cuius rei ratio est; quia potest Reipublicæ aliquid suspicionis afferre *l.* 1. *& toto tit. ff. de colleg. illic.* vel quod vsu compertum sit, ex spectaculis plura oriri incommoda, quibus primùm occurri debet, quàm licentia concedatur.

Romæ licentia spectacula in publicum faciendi, nulli 161
datur. Quinimò in diebus carnis priuij vix in domo alicuius Magnatis fieri permittuntur. Quem morem à Clemente Octauo inductum anno Iubilæi 1600. Vrbanus Papa Octauus illibatè custodiuit, hoc etiam adiecto, vt circulatores, siue pharmacopolæ circumforanei tempore Aduentus, Quadragesimæ, ac per totam octauam Natiuitatis, & Resurrectionis D. N. Iesu Christi, item feria sexta, alijsque festiuitatibus in Dei honorem consecratis, nullatenus in publicum ad ludicra faciendum prodeant. Cæteris verò diebus eis miserationis gratia indulgetur, vt inter res vendendas possint ad populi concurrentis solatium aliquid honesti ioci permiscere. Neapolis peculiari pragmatica prohibentur Comœdiæ, & alia quæuis histrionum ludibria in locis publicis repræsentari, vt in *pragm.* 1. *tit. ne quid in loc. publ. fiat*, quam Rouitus commentario suo exornauit.

Porrò histriones regulariter tam in ciuilibus, quàm in 162
criminalibus sunt de iurisdictione Iudicis laici. Tum quia histriones esse nequeunt, nisi Laici, *cap. vnic. de vit. & honest. Cler. in* 6. Tum etiam quia ad Iudices Laicos pertinet cura spectaculorum *d. l.* 1. §. *cura carnis, ff. de offic. Præt. d. l.* 1. *& tot. tit. C. de spectacul. l. quædam, ff. de pœn.* Menoch. *d. cas.* 69. *num.* 34. Quod multipliciter limitatur à Ricciullo *de person. quæ infat. reprob. versant. lib.* 5. *cap.* 16. *à num.* 3. *ad* 10. vbi ad hanc rem multa, præcipuè an in casibus, in quibus Iudex Ecclesiasticus potest procedere contra histriones, aliosque laicos, vel quia casus est mixtus, vel ratione peccati, possit procedere quoad pœnas spirituales tantum, vel etiam quoad temporales *cap.* 17. & alia toto dicto *lib.* 5. Episcopus autem prohibere potest, ac tenetur sub mortali, sibi reseruato, ac etiam sub excommunicatione eiusmodi comœdias, ludosque obscœnos, & qui non sistunt intra terminos honestatis, sed ordinantur ad lasciuiam ex seipsis, quatenus apti sint prouocare ad libidinem, quamuis ex intentione ludentium ad hunc finem non ordinentur.

Quia Episcopi sunt pastores suorum subditorum, atque 163
ad ipsos spectat eos dirigere ad salutem æternam. Ex quo fit, quod teneantur non solùm ex charitate, sed etiam ex officio tollere ea, quæ obstant assecutioni salutis, ac proindè teneantur obuiare peccatis corrigendo, & illa media adhibenda, quibus impediri possunt, vt sunt leges prohibitiuæ, casus reseruati, & censuræ Ecclesiasticæ, vt docent communiter cum D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 3. *ad* 1. Turrian. *disp.* 87. *dub.* 1. Malderus, ac cæteri Interpretes, Valent. *disp.* 3. *quæst.* 19. *punct.* 3. Suar. *disp.* 8. *de charit. sect.* 4.

sect.4. n.4. Coninch. pariter *de charit. disp.28. dub.5.* Zech. *de republ. eccles. tit. de stat. Pralat. nu. 9.* Felin. in *cap.1. n.2. de tregu. & pac.* Abb. *in cap.2. eod. tit.* Alex. *cons. 75. num.2. vol.3.* & alij cum Glos. in *c. Clericos de immun. Eccles. in 6. & in c. irrefragabili, v. ne Sanguis eorum de offic. ordin.*

164 Ac desumitur *ex can. error dist.83.* vbi Innocentius Papa declarat Prælatos, qui negligunt extirpare delicta, cùm possint, in ijsdem communicare, & *ex d. cap. irrefragabili*, vbi Concilium generale iniungit Prælatis, vt corrigant excessus, ac reforment mores, ne sanguis subditorum de suis manibus requiratur. Et communiter Sancti Patres agnoscunt hanc obligationem in superioribus, & præcipuè in Episcopis. Vndè S. Augustinus *lib.1. de Ciuitate Dei cap. 9.* ait: *Ad hoc enim speculatores, hoc est populorum præpositi constituti sunt in Ecclesiis, vt non parcant obiurgando peccata.*

165 Constat autem, quod ludi obscœni sunt vnum ex illis, quæ obstant saluti æternæ consequendæ, quatenus præbere soleant occasionem scandali, cùm ex se, quamuis desit praua intentio in Indendis, possint excitare prauas concupiscentias, & instillare venenum libidinis. Vnde cùm huiusmodi sint fomentum peccatorum, meritò prohibere poterit Episcopus, vt tollat hoc impedimentum ad assequendam vitam æternam.

Imò etiamsi huiusmodi ludi non contineant ex se peccatum mortale, sufficit tamen, quod aliquando trahant secum peccatum mortale. Quod aliquando habet locum etiam, quando huiusmodi ludi proueniunt ex sola leuitate, vt de superfluo ornatu docet D. Thom. *2.2.q. 169.ar.2.* Imò etiamsi nunquam esset peccatum mortale, sufficeret, quod inde oriatur occasio peccandi. Quia etiam indifferentia prohiberi possunt, quando præbent impedimentum fini salutis æternæ, imò etiam quando solùm obstant fini politico Reipublicæ, vt in materia de legibus docent Doctores. 166

Hæc autem cùm ita sint, vereor tamen, ne actoribus eiusmodi Comœdiarum eueniat, quod Tacitus Astrologis sub nomine Mathematicorum eueniisse memorat oraculo suo, vaticinio nostro *lib.1. histor. genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur.* Hactenus actum de actoribus Comœdiarum nostri temporis, earumque fœditate. Vos, Lectores, valete, & plaudite. 167

Finis Octaui Tomi.

INDEX

INDEX RERVM

Quinti, Sexti, Septimi, & Octaui Tomi CONSVLTATIONVM CANONICARVM IACOBI PIGNATELLI.

A

Abbás, V. *Iurisdictio*, *Visitatio*, *Ecclesiá*, *Baldachinum*.

ABbas in præiudicium Ordinarij, an possit exercere iurisdictionem super personas Ecclesiasticas ex eo tantum, quod teneant in emphyteusim bona eius Abbatiæ, tom.5. consult.2. num.36.

Abbates exempti in Concilio prouinciali, & synodali, an possint vti mitra aurifrigiata, tom.5. consult.12. n.25.

Quid de non exemptis, ibid.

In materia iurisdictionis inter Episcopos, & Abbates, siue Commendatores an, & quatenus concedenda sit manutentio Episcopis in quasi possessione exercendi iurisdictionem Episcopalem in territorijs Abbatiarum, tom.5. consult.85. n.1.

Quæ ætas requiratur in Abbate, tom.6. consult.10. n.7.

Sub nomine Episcopi præcisè non veniunt Abbates, neque sub nomine Ordinarij in subiecta materia, tom.7. consult.7. num.22. & 32.

Abbates, alijque Prælati regulares in parochijs, in quibus habent iuspatronatus acquisitum, vel cessum à laicis, tenentur Episcopo diœcesano præsentare Sacerdotes sæculares, vt antea laici tenebantur, nec possunt substituere monachos, eosque pro libitu, non salutato Ordinario, remouere, & Episcopis iurisdictionem, & reliqua iura subtrahere, ibi. n.26. ac 36.

Quatenus dici possint Ordinarij exemptorum, tom.7. cons.8.n.8.

Quatenus pro parochialibus Ecclesijs facere possint concursum, ibid. num.17.

Ex quibus conuincatur Abbates habere in Ecclesijs, sibi vtroque iure subiectis, iurisdictionem quasi Episcopalem, ibid. n.90.

Quatenus possint œconomos in Ecclesijs parochialibus apponere, ac facere concursus, ibid. n.91.

Punire Curatos, & Monachos sæcularizatos, aliosque Clericos, ibid. num.92.

Cogere ad synodum Curatos, ibid. n.94.

Approbare ad confessiones, etiam sæcularium, ibid. n.95.

Concedere dimissorias, ibid. n.96.

Visitare clausuram monialium, & alia exercere, ibid. n.97.

Visitare Ecclesias, & in illis exercere pontificalia, ibid. n.99.

Quid de cognitione causarum validitatis iuspatronatus laicalis, ibid. num.103.

Quatenus possint visitare collegia pia, confraternitates, &c. ibid. num.98.

Prohibetur Abbatibus vsus pontificalium in officijs, ac missis defunctorum, tom.7. consult.44. n.11.

In vsu baldachini quatenus incurrant censuras, ibid. num.16. ac seqq.

Sensus D. Bernardi circa pontificalia, in Abbatibus insignia, ibid. num.48.

An Abbates, qui in parochos, & parochianos iurisdictionem habent quasi Episcopalem priuatiuè ad Episcopum, possint suis subditis sæcularibus litteras dimissorias, ad Ordines suscipiendos concedere, tom.8. consult.59. à n.1. & à n.14.

Quid quoad subditos regulares, ibid. n.1.

In quibus casibus possint de iure communi, vel ex Concilio Tridentino tonsuram, & minores Ordines conferre, ibid. n.15.

Quid de concessione litterarum testimonialium, ibid. n.26.

Abbatißa, V. *Electio*.

In qua ætate eligi possit, tom.6. consult.10. à n.1.

An sufficiat inchoasse annum quadragesimum, ibid. n.4.

Eiusque tempus currat de momento ad momentum, ibid.

Et an in dicta ætate possit Episcopus, vel Nuncius Apostolicus dispensare, ibid. n.8.

Electio monialis in Abbatissam minoris ætatis, an sit eo ipso irrita, ibid. n.9.

De pœnis monialium aliter eligentium, ibid. n.12.

Et à quo tempore ætas sit computanda, an scilicet conceptionis, an natiuitatis, an baptismi, ibid. n.13.

Quomodo eligenda, tom.8. consult.49. à n.1.

Duobus Monasterijs, an vlla præfici possit, ibid. n.7.

Eius ætas, ibid. n.2. & 5.

Quid de Abbatissa Canonicarum regularium, ibid.

Ex quo monasterio sit aliquando eligenda, ibid. ac num. seqq.

Num monialis possit dici ex aliquo facto incurrisse irregularitatem ita, vt dispensatione indigeat, si fortè in Abbatissam eligeretur, ibid. n.6.

In electione Abbatissarum in monasterijs Regularibus subiectis, an vna cùm Vicario generali interesse possit etiam notarius Episcopalis, tom.8. consult.120. n.1. & seqq.

Et an electio facta absque interessentia Vicarij, & Notarij sit contra Constitutionem Gregorij XV. ac propterea irrita, ibid. num.4.

Abbatia.

Quando sit nullius, tom.7. consult.73. à n.1.

Et Ecclesiæ, ac loca per Summos Pontifices dimembrata remaneant in eodem statu, & qualitate, ibid. à n.1.

Abiurans, *Abiuratio*.

An & quatenus Regulares abiurantes de leui in S. Officio Inquisitionis, reddantur inhabiles ad gradus, & dignitates Religionis, tom.8. consult.72. à n.1.

Abiuratio de violenti, an detur, ibid. n.4.

Abiuratio de leui quibus imponatur, ibid. n.5.

Abiuratio minuitur tortura, ibid. n.6.

Non imponitur ijs, qui traduntur curiæ sæculari, ibid. n.7.

Abiurationis de vehementi effectus, ibid. n.8.

Abiurationi publicæ interessentibus indulgentia conceditur, ibid. num.9.

Super tabulato abiurationis, an Iudex sæcularis sedere possit, ibid. num.10.

Publicè abiurans quo habitu inductus esse debeat, ibid. n.11.

Ac tenere candelam accensam, ibid. n.12.

Abiurans, tanquam hæreticus formalis, an admittatur ad officia publica, & honores, ibid. n.13.

Abiurans de formali quatenus debeat gestare habitellum, ibid. num.14.

Quid de abiurante de formali, & postea habilitato, ibid. n.15.

De abiurante de leui, ibid. n.16.

De eo, qui pluries abiurauit, ibid. n.17.

De eo, qui abiurauit de vehementi, ibid. n.18.

In abiuratione interuenit iuramentum, tom.8. consult.123. n.2.

Abiuratio datur iuxta qualitatem suspicionis, ibid. n.3.

De damnato ad perpetuas triremes, iusso abiurare, ibid.

Abortus.

An sit misti fori, tom.5. consult.2. n.46.

Absolutio, V. *Censura*, *Excommunicatio*, *Confessio*, *Dispensatio*, *Iuramentum*.

De facultate Episcoporum in criminum occultorum absolutione, tom.6. consult.99. à num.1. & seqq. Vbi ad hanc rem ferè omnia discutiuntur.

Abstinentia.

Plurium dierum, mensium, annorum quomodo probetur, tom.7. consult.91. à n.44.

Abstinentia Moysis, ibid. n.53.

Eliæ, ibid. n.54.

Christi, num.55.

Aliorum, ibid. à n.56.

Eius vires, ibid. n.75. ac seqq.

Virtus, ibid.

In hanc rem animaduersio, ibid. à n.85.

Index Rerum.

Acta, V. *Immunitas*.

An Regulari danda sit petita copia actorum in causa criminali cum expressione nominum testium, tom. 8. consult. 41. n. 1. ac seqq.
Quid in crimine hæresis, ibid. n. 1.

Actio, *Actus*.

Nemo ad agendum admittitur, nisi sua interfit, tom. 7. consult. 3. num. 1.
Sed neque etiam ad excipiendum, ibid.
Quando aliquid requiritur ad validitatem actus, quando adhiberi debeat, tom. 7. consult. 42. n. 7.
Actus facultatiui quod ius pariant, tom. 7. consult. 49. n. 5.
Actus extraiudicialis quis sit, & quando ita dicatur, tom. 5. consult. 4. n. 5.
Actus facultatiuus non inducit obligationem, nec quasi possessionem, tom. 5. consult. 68. n. 2.

Accusatus.

An idem ac maculatus, tom. 6. consult. 93. n. 1. & 2.

Adiuncti, V. *Iuramentum*.

Adiuncti, siue Coniudices capitulares an teneantur iurare, tom. 7. consult. 6. à n. 1.
Quando, vbi, & in cuius manibus, ibid.
Eorum electio pertinet ad Capitulum, ibid. n. 3.
In iudicando repræsentant Capitulum, ibid.
Eorum deputatio à quo iure profluat, ibid.
Et ad quem pertineat, ibid. n. 5. ac seq.
Adiunctorum iurisdictio an simultanea, ibid. n. 7.
Vbi teneantur præstare iuramentum, ibid. & n. seqq.
A quo accipiant iurisdictionem, tom. 5. consult. 72. n. 6.
De adiunctis duarum diœcesum vnitarum, ibid.

Adhoa.

Pro quibus bonis soluatur, tom. 5. consult. 1. n. 13. & seq.
Successit loco seruitij feudalis, ibid. n. 14.

Administratores, V. *Episcopus*, *hospitale*.

Qui bona Ecclesiastica administrant, etiam Capitula, tenentur de eis rationem reddere suo Episcopo, tom. 6. consult. 50. num. 5.
Siue sint principales administratores, siue subordinati, ac deputati ab alio, ibid.
Cui principales, cui subordinati rationem reddere debeant, ibidem.
Administratores tam Ecclesiastici, quàm sæculares fabricæ cuiusuis Ecclesiæ, & quorumcumque piorum locorum deputati ab Vniuersitate, an teneantur reddere rationem administrationis soli Ordinario, tom. 7. consult. 15. à n. 1.
Ordinarius potest ordinare, quod administratores singulis annis rationem reddere teneantur, ibid. n. 26.
Administratores locorum piorum priuatorum ad redditionem rationis per Ordinarium cogi possunt, ibid.
Quod intelligitur generaliter, etiam in casibus à iure communi non concessis, ibid. n. 30.
Administratores piorum locorum, etiam exemptorum, nullam rationem reddentes, Episcopo posthac eam reddere tenentur, ibid. n. 31. & 37.
Quid si alijs eam reddere consueuerint, ibid. & n. 37.
An administratores operum piorum, à fundatore deputati, possint ab Episcopis, vel eorum Visitatoribus contra ordinata à fundatoribus remoueri, ac mutari, tom. 8. consult. 17. n. 9.
An dicti administratores in fundatione deputati possint absentes compelli ad exhibendum libros administrationis vbi resident Episcopi, ibid. n. 10. ac seq.
Administratores, ac Syndici Monasterij Monialium, Regularibus subiecti, quatenus possint ab Episcopis compelli ad exhibendum libros receptorum, & expensorum dicti Monasterij pro redditione rationis, etiam sine præsentia ministri prouincialis, cui subest dictum Monasterium, tom. 8. consult. 19. n. 1.
An competat Episcopis facultas circa exigendas rationes ab administratoribus, quatenus debitores comperti fuerint, ad reliquatum soluendum iuris remedijs cogendi, ibid.
Necnon etiam ad effectum in ipsos administratores, quatenus fraudulenter administrauerint, criminali iudicio animaduertendi, ibid. num. 2.

Adulterium, *Adulter*.

Cognitio adulterij an sit mixti fori, tom. 5. consult. 2. n. 41.
Eius crimen comparatur maiestatis delicto, tom. 7. cons. 81. n. 1.
Est inter grauissima peccata, ibid.
Pro pœna imponenda in hoc crimine quid considerandum, ibid. num. 2.
Adulterium simplex, ibid.
Cum alio mistum, ibid.
Pœna adulterij simplicis, ibid. n. 3. & seqq.
In foro conscientiæ num liceat occidere adulterum, ibid. n. 6.
Et adulteram, ibid.
Quid de iure ciuili, ibid. n. 7.
Pœna in mulieres, ibid. n. 8. & 9.
In Monasterium inclusio interdum sine verberibus, ibid. n. 10.
Huius pœnæ inuentio ad quem referatur, ibid.
An tolerandum, ibid. n. 11.
Quibus remedijs occurrendum, ibid. n. 12. & seqq.
Adultera portento iucundè punita, ibid. n. 13.
An & quatenus cum adultero dispensari possit, vt ad sacros Ordines valeat promoueri, tom. 8. consult. 133. n. 2.

Aduocatus.

In quo loco possit conuenire forensem pro suo solario, tom. 6. consult. 94. n. 34.
Vndè sic dicatur, tom. 5. consult. 5. n. 52.
Quomodo teneatur defendere, ibid.

Aduena.

Quatenus, & in quibus actibus aduenæ teneantur legibus loci, in quo sunt, tom. 5. consult. 79. n. 32. & seq.

Aedes.

Per ædis vocabulum Christiani primitiuæ Ecclesiæ, quid intellexerint, tom. 6. consult. 98. n. 3.
A quo & quomodo succurri debeat Ecclesiæ, vel ædibus parochialibus, si refectione indigeant, tom. 8. consult. 60. num. 1. & seqq.
Quatenus quisque in suo solo possit ædes altius ponere, ac tollere, tom. 8. consult. 66. à n. 1.
Et cur nunciatio noui operis inducta, ibid. ac seq.

Aemulatio.

Est pernicios, tom. 6. consult. 54. n. 6.
Turbat hierarchiam, ibid.
Quando dicatur intercedere, tom. 8. consult. 66. n. 3.

Aequipollens.

Nihil refert quod aliquid fiat ex æquipollentibus, tom. 7. consult. 2. num. 15.

Affectuarius, V. *Conductor*.

Aggressor.

Nomine aggressoris quis intelligatur, tom. 7. consult. 20. n. 10.
Quomodo licitum præuenire aggressorem, ibid.

Agricultura.

An & quatenus Clericis concedenda sit licentia exercendi agricolturam, tom. 7. consult. 72. à n. 1.
Eius exercitium quomodo Clericis permissum, ibid. n. 4.
Quid in bonis proprijs, ibid. n. 6.

Aleator, V. *Ludus*.

Aleatorum susceptores sunt in statu reprobo, tom. 6. cons. 19. n. 13.
Eorum in conscientia obligatio, ibid.
Eorundem exercitium in foro externo quando reprobetur, ibid.
Puniuntur, ibid.
Quæ illorum domus intelligatur, ibid.
Publicatur, ibid. num. 23.
Pœnæ contra receptantes in domo sua aleatores, ibid. à n. 15. ac seqq. & num. 20.
Eorum extensiones ac limitationes, ibid. n. 16. ac seqq.
Quatenus sint personæ viles, & infames, ibid. n. 25.
Aleatores, eorumque susceptores quatenus repellendi à testimonio, ibid. n. 26.

An

An sint irregulares, ibid. num. 27.
An & quatenus sint inhabiles ad obtinenda beneficia Ecclesiastica ita, vt collatio eis facta sit ipso iure nulla, ibid. num. 28. ac seq.
Pœna alia in Clericum lusorem, ibid. n. 30.
Aleatores regulariter puniuntur arbitrio Iudicis, ibid.
Aleator beneficiarius quatenus possit beneficio priuari, ibid.
Placita Curiarum circa pœnas aleatorum, ibid.
Vt quis, tanquam aleator, eligi non possit, quid requiratur, ibid. num. 31.

Alienatio, V. *Bona*, *Pœna*.

Leges cùm ciuiles, tum Ecclesiasticæ, ne bona Ecclesiastica alienentur, tom. 6. consult. 95. n. 5.
Res Ecclesiæ immobiles, vel quæ inter immobiles computantur, nemini licet alienare, ibid. n. 6. ac seqq.
Pœnæ in laicos alienantes, etiam cum causa, bona Ecclesiastica, ibid.
Quæ in alienatione bonorum Ecclesiasticorum prohibeantur, ibid. num. 7.
Quatenus non prohibeantur alienari res mobiles, ibid.
Quid de eorum emphyteusi, ibid. n. 8. & seq. ac n. 11.
Quæ, quotue causæ in contractu emphyteusis concurrere debeant, ibid.
Quidue de eorum concessione in feudum, ibid. n. 11.
Quando res Ecclesiæ dicatur in emphyteusim, vel in feudum solita dari, ibid. n. 12.
Quid de fructibus ac bonis, quæ seruando seruari non possunt, ibid. num. 13.
Quid etiam in terrulis ac vineolis, ibid. n. 14.
Vbi ad id quot causæ concurrere debeant.
Ad quam vsque quantitatem liceat Episcopo alienare, ibidem & num. 15.
Quid in alienatione necessaria, ibid. n. 16.
Quidue de legatis immobilium fratribus minoribus sub modo licito relictis, ibid.
Aliud est alienare, aliud specialis hypothecæ titulo obligare, ibid. num. 17.
In prohibitione de rebus Regularium non alienandis an comprehendatur generalis hypotheca, ibidem num. 17. & tom. 7. consult. 5. n. 4.
Differt hypotheca à pignore, ibid. n. 18.
Quid sit hypotheca, quid pignus, ibid.
Sub nomine alienationis, quæ, quotue contineantur, ibidem num. 19. & seqq.
Pecunia Ecclesiæ accepta ex redemptione census, non potest sine solemnitate conuerti in extinctionem debitorum eiusdem Ecclesiæ, ibid. n. 21. & 24. & seq.
Non possunt res Ecclesiæ alienari pro extinctione debiti, ibid.
Praxis in licentia alienandi res Ecclesiasticas, ibid.
Quando iura permittunt non seruari solemnitates in alienatione rerum Ecclesiasticarum requisitas, ibid. n. 22.
Quomodo probanda necessitas alienationis, & qualis illa esse debeat, ibid.
Quid de magna pecuniæ summa destinata pro emendis stabilibus, aut mobilibus pretiosis, an scilicet conuerti possit ad emenda mobilia vsualia, ibid. n. 23.
An eiusmodi pecunia conuerti possit in censum vitalitium, ibid. num. 26. ac seqq.
Quid de alienante res Ecclesiæ non obtento, sed reseruato, quatenus opus esset, beneplacito Sedis Apostolicæ, ibid. à n. 28. & seqq.
Quando permissa, ibid. n. 31.
Quid in terminis decreti S. Congregationis Concilij iussu Vrbani VIII. editi, ibid. n. 32.
Quando in alienatione rerum Ecclesiæ transferatur dominium, ibid. num. 33.
Res Ecclesiæ non possunt alienari pro donatione remuneratoria, ibid. n. 34.
In alienatione rerum Ecclesiæ duo copulatiuè requiruntur, ibid. & num. 44.
Cur requiratur solemnitas consensus Apostolici, ibid. n. 35.
Quid de donatione remuneratoria immobilium ad tempus, ibid.
Beneplacitum Apostolicum non est necessarium, vt hæres Ecclesiasticus possit alienare bona prohibita alienari ob soluenda debita defuncti, ibid. n. 36. & seq.
Quid de alienatione ex causa necessaria, ibid. n. 39.
Quot sint causæ necessariæ, ibid.
Qui casus excipiantur ab Extrauagante Ambitiosæ, ibid. n. 40.
Ad formæ solemnitatem pertinet causæ cognitio, ibid. n. 41.
Alienatio rerum Ecclesiæ quatenus irrita, ibid. n. 45.
Defectus solemnitatis à quo sit allegandus, ibid. n. 46. & seqq.
In alienatione rerum Ecclesiæ, facta auctoritate Papæ quando non requirantur aliæ solemnitates, ibid. n. 50. & seq.
Non tamen supplet defectum causæ, ibid. n. 52.
Nec requiritur alia solemnitas in alienatione facta coram Pontifice, ibid. n. 53.
Idem si cum Pontifice contrahatur, ibid. n. 54.
Etiamsi vt persona priuata contraheret, ibid. n. 55.
In alienatione rei Ecclesiæ nondum incorporatæ, sed in ipsa acquisitione facta, non requiruntur solemnitates, ibid. n. 56.
Neque ad effectum alienationis habetur in consideratione momentanea acquisitio, ibid. n. 57.
Quomodo id procedat, ibid. n. 58.
Quando in cessione hæreditatis, delatæ Ecclesiæ, necessariæ non sint solemnitates, ibid. n. 59. & seq.
Quatenus possit Prælatus præiudicare Ecclesiæ in quærendis, ibid. num. 61.
In alienatione rei Ecclesiæ solitæ alienari, quatenus non requirantur solemnitates, ibid. n. 62. & seqq.
Quod res sit solita alienari non statur assertioni partis, ibid. n. 64.
Quid requiratur, quod res Ecclesiæ dicatur solita alienari, ibid. num. 65. & seqq.
Ad effectum vt dicatur valida non præsumitur solemnitas spatio triginta annorum, ibid. n. 68.
Res Ecclesiæ solita locari, si sit incorporata Ecclesiæ, non potest locari sine solemnitatibus, ibid. n. 71.
Res Ecclesiæ solita locari, tunc demum sine solemnitatibus potest locari, si adsit eadem causa concessionis, ibid. n. 69.
Alienatio rei Ecclesiæ alienari solitæ cum hoc, quod non transeat ad hæredes extraneos, non potest sine solemnitatibus alienari cum hoc, quod ad extraneos transeat, ibidem num. 70.
Quando dicatur facta incorporatio, ibid. n. 71.
Alienatio rei Ecclesiæ vltra trieunium fieri non potest absque solemnitatibus, ibid. n. 73.
Quod procedit, etiam in Prælato regulari, ibid. n. 74.
Limitatur in locationibus casalium, quæ singulo anno fructus non afferunt, ibid. n. 75.
Et in locis, in quibus constitutio Paulina non seruatur, ibidem num. 76.
Præsumitur tamen vsu recepta, & ideò non vsus debet probari, ibid. num. 77.
Translatio canonis, siue, vt aiunt, affrancatio, an requirat solemnitates requisitas in alienatione rei Ecclesiæ, ibid. n. 78.
In transactione super bonis Ecclesiæ requiruntur eædem solemnitates, quæ in alienatione, ibid. n. 79.
Declaratur & ampliatur, ibid. n. 80. & 81.
Quid in impositione census super re Ecclesiæ, ibid. n. 82.
In concessione emphyteusis Ecclesiæ fratribus facienda ab vno fratre acquirente, ibid. n. 83.
In alienatione rei Ecclesiæ ex cursu temporis quatenus præsumantur solemnitates, ibid. n. 84.
Quæ ab initio fuit vtilis, quomodo reddatur nulla, ibid. num. 85. & seqq.
Quomodo probetur pretium esse versum in vtilitatem Ecclesiæ, ibid. num. 93. & seqq.
Alienatio rei Ecclesiæ, pro qua fuit obtenta sententia vigore gratiæ, *si in euidentem*, est valida, licet sententia non comprobetur ex eisdem actis, ibid. n. 95. & seq.
Quid si sententia eodem die, quo gratia fuit præsentata, lata fuerit, ibid. n. 97.
Quo tempore attendi debeat valor rei Ecclesiæ, ibid. n. 98.
Declaratur, ibid.
Quid de alienatione tempore belli, pestis, &c. ibid. num. 99. & seqq.
An in inspicienda vtilitate Ecclesiæ attendatur valor rei, vel valor reditus, ibid. n. 104.
In confirmatione alienationis rei Ecclesiæ vigore gratiæ, *si in euidentem*, sufficit extraiudicialis informatio, ibid. num. 105. & seq.
Limitatur, ibid. n. 117. & seq.
An sufficiat sola citatio alienantis, ibid. n. 109.
Sufficit, quod sit præsens, ibid. n. 110.
Quando citatio non requiratur, ibid. n. 111. & seqq.
Quarum rerum habenda est ratio in considerando valore rei Ecclesiæ, ibid. n. 114. & seqq.
Vbi multa de vtilitate Ecclesiæ vsque ad n. 140.
Vt ex cursu temporis præsumatur beneplacitum Apostolicum, quatenus requiratur scientia Summi Pontificis, ibid. num. 140. & seq.
Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesiæ quando sit omnino necessarium, ibid. n. 142.
Quando præsumatur expeditum, ibid. n. 143. & seq.
Vbi alia vsque ad num. 232. quæ ita sunt spissa, vt loco Indicis sint.
Processus in causa alienationis, si in euidentem, ibid. à n. 258.
Summus Pontifex an bona Ecclesiæ, siue Papatus alienare possit, ibid. num. 270.

Extrauagans Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non al, ēſt vſu recepta, tom.7. conſult.1. n.1.
Datariæ praxis ſuper hac re, ibid.
Quando vigore hypothecæ generalis proceditur ad ſubhaſtationem, non poteſt fieri abſque beneplacito Apoſtolico, ibidem num.4. & ſeqq. Vbi alia,
Beneplacitum Apoſtolicum quando non requiratur in alienatione rerum Eccleſiæ, ibid. n.6. & ſeqq.
Quid ſi Eccleſia non adimpleat onera, ibid. n. 9.
Ad rem hanc decreta Conciliorum, Patrum, ac Imperatorum, tom.8. conſult.31. n.12. ac ſeqq.

Allodium,

Quod propriè dicatur, tom.5. conſult.1. n.16.
Eius definitio, ibid.
Opponitur feudo, ibid.

Almutium,

Delatio almutiorum quibus permittatur, & quomodo, tom. 6. conſult.59. n. 9.

Altare, V. *Regulares*,

Priuilegium altaris portatilis an ſublatum Regularibus, tom. 6. conſult.12. à n.1. & 7. & ſeqq.
An etiam Epiſcopis, ibid. & n. 15.
Etiam titularibus, ibid. n.1.
Quid de adminiſtratore Epiſcopatus, ibid.
Quibus Ieſuitis conceſſum, ibid. n.7.
Ratio cur Epiſcopis non ſit ſublatum priuilegium altaris portatilis, ibid. n.15.
Manutentio altarium ad quos pertineat, tom. 6. conſult.15. n. 1. & ſeqq.
Quid ſi Eccleſia non ſit ſufficienter dotata, ibid. n.4.
Et patronus ab initio aſſignauerit dotem ſufficientem pro mercede Sacerdotis, & ornamentorum manutentione, ibid. n. 5.
Quanta debeat eſſe dos altaris, ibid. n.6.

Alternatiua,

In alternatiuis electio eſt debitoris, ſiue obligati, tom.5. conſult. 72. num.16.
Sufficitque alterum adimplere, ibid.

Ambitus,

Vt quis excludatur ab ambitu quænam ſufficiant, tom. 6. conſult.93. à n.1.

Anathema,

Quid, tom.7. conſult.33. n.21.
Eſt grauior pœna, ibid. n.22.
Quomodo differat ab excommunicatione, ibid. & n.24.
Eius etymon, ibid. n.23.

Anima,

Anima rationalis an diuiſibilis, tom.5. conſult.40. n.1. & ſeqq.
Quomodo moueat homines, abſciſſo capite, ibid. à n.5.
Eſt immortalis, ibid. n. 6.
Caret partibus, ibid. n. 7.
Eſt tota in toto obiecto cognito, & tota in qualibet parte illius, ibid. num. 8. & ſeq.
Eſt aptiſſima formarum ad materiam formandam, ibidem num. 10.
Quomodo moueatur non tam motibus contrarijs, quàm vniatur conſtitutiuè diuerſis partibus corporis, quæ recipiunt motus contrarios, ibid. n. 11.
Quid de anima brutorum, ibid. n.12.
Quas pœnas incurrat Chriſtianus negans animæ rationalis immortalitatem, vel de illa dubitans, tom.8. conſult.152. à n.1.
Philoſophi & hæretici, qui animæ immortalitatem negant, ibid. num. 1.
Qui eam aſſerant, ibid. à n.7.
An tenendum ſit de fide eam eſſe immortalem, ibidem & numer. ſeqq.

Animalia, V. *Damna*.

Animus.

Animi iudicium ex quibus appareat, tom.7. conſult.31. n.14.

Apes.

Apum aluearia inter opera quotidiana Monachorum, tom.7. conſult.72. n.8.
Eorum vſus ex quo proueniat, ibid.
Permiſſus Clericis, ibid.

Apoſtata, V. *Mancipia*.

Apoſtata à fide an debeat induci ad proteſtandum publicè fidem chriſtianam, tom.6. conſult.58. n.1.
Quid de ijs, qui ſe non ſentiunt ſufficientes ad ſuſcipiendum martyrium, ibid. n.2.
Et de ijs, qui nullam fugiendi ſpem habent, neque animi fortitudinem profitendi fidem catholicam, ibid. n.3.
Apoſtata à Religione qui ſit, tom.7. conſult.68. n.5.
Apoſtata à Religione an ſit Regularis Romam adiens abſque licentia ſui Superioris, tom.8. conſult. 65. à n.1.
In ipſum pœnæ, ibid. n.2. ac 3.
A quo puniendus, ibid. n.7.
In apoſtatam à fide pœnæ, tom.8. conſult.77. n.9. & ſeqq.
Apoſtata à Religione, ordines ſacros ſuſcipiens, in quas pœnas incurrat, tom.8. conſult.92. n. 6. ac ſeqq.

Appellatio, V. *Cenſuræ*.

An & quatenus à ſententijs, & grauaminibus Epiſcopi, vel Prælati per laicos vaſallos appellandum ſit ad Regem, vel ad Summum Pontificem, tom.5. conſult.1. n.14.
Iudex appellationis dicitur ſuperior, tom.5. conſult.2. n. 4.
Appellatio ſupponit ſuperioritatem, & maius imperium, ibid.
A ſententia ſuffraganei appellatur ad Metropolitanum, tom. 6. conſult 34. n. 10.
Appellatio à cenſuris, tom.7. conſult.44. n.33.
Quando ſuſpendat cenſuras, ibid.
Poteſt excommunicatus, appellatione pendente, ſine alicuius irregularitatis incurſu celebrare, ibid. n.34.
Etiamſi poſtea pronuncietur malè appellaſſe, ibid.
An & quatenus à morum correctione detur appellatio, etiam quoad Regulares, tom.8. conſult. 61. à n.1.
In cauſis correctionis an & quatenus detur, ibid. n. 2. ac ſeqq.
Remedium appellationis cur adinuentum, ibid.
In quibus ſubditis id locum habeat, ibid. n.3.
Præcipuè in Regularibus, & quare, ibid. & n. 5.
An quoad effectum ſuſpenſiuum tantùm, ibid. n.4.
Quid quoad deuolutiuum, ibid.
Quatenus liceat appellatio in cauſis correctionis poſt, vel ante definitiuam ſententiam, ibid.
Quid ſi Epiſcopus procedat tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, ibid.
An ſi Prælatus regularis excederet modum in corrigendo, liceat ſubdito appellare quoad vtrumque effectum, ibid. n. 6.
Quid ſi Epiſcopus iudicialiter procedat, ibid. & n. ſeqq.
In quibus cauſis liceat appellare, ibid. à n.10. & ſeqq.
A pœna latæ ſententiæ an detur appellatio, tom.8. conſult. 75. num. 3.
Impedit electionem, tom.6. conſult.92. n.3. & 4.

Aquauita, V. *Eccleſiaſtici*.

An inebriet, tom.6. conſult.18. n.57.

Archiepiſcopus, V. *Metropolitanus*, *Canonicus*.

De Epiſcopo ſuffraganeo, qui in ſuum Metropolitanum ſententiam excommunicationis protulit, tom.8. conſult.22. n.1.
Qui non paruit mandatis eiuſdem Metropolitani, ibid. n. 2.
Qui cedulones eiuſdem Metropolitani lacerauit, & in illum ſuos cedulones publicauit, ibid. n. 4.
Poteſt Epiſcopum ſuffraganeum ſuſpendere, interdicere, & excommunicare, ibid. n. 2.
An manutentio ſolij Archiepiſcopalis, & eius ornamentum pertineat ad Archiepiſcopum, an potius ad Sacrarium Metropolitanæ, ad quot pertinet omnis impenſa pro confectione, & manutentione Pontificalium, tom.5. conſult.55. n.1. & ſeqq.
Archiepiſcopus ad Eccleſiam cum cappa pontificali acceſſurus, vt ſolemniter celebret, quid curare debeat, tom.5. conſult.83. num. 46.
Quid agendum ipſo ab Eccleſia diſceſſuro, ibidem num. 47. ac ſeqq.
Accedente ad chorum cum cappa pontificali, ibid. n.50. & ſeq.
Quando dicatur priuatim ad Eccleſiam accedere, ibidem num. 52.

Quod

Quod nulla dignitas, nullus canonicus ad eius latus accedere debeat, ibid. n. 53.
De ſupplente vicem primæ dignitatis in porrigendo aſperſorium Archiepiſcopo Eccleſiam ingredienti, ibid. n. 54.
De tenente ac ſubſtinente librum Archiepiſcopo intonanti, vel legenti, ibid. n. 55.
De ſede primæ dignitatis Archiepiſcopo aſſiſtentis, ibidem num. 56.
De Archiepiſcopo ſolam concionem audituro ad Eccleſiam accedente, ibid. n. 57.

Archipresbyter, Archipresbyteratus.

Archipresbyteratus, qui eſt nullius diœceſis à quo viſitari debeat, tom. 7. conſult. 8. n. 65.

Archiuiſta, Archiuum.

Archiuiſta Eccleſiæ cathedralis, vel collegiatæ à quo eligendus, tom. 8. conſult. 16. à n. 1.
Archiui adminiſtratio ad quem pertineat, ibid. n. 1.
Quid ſi exiſtat Eccleſiæ ſtatutum, ibid. n. 2.
Vel Concilium prouinciale, ibid. n. 4.
Et in Archiuo ſint ſcripturæ menſæ Epiſcopalis, ibid. n. 3.

Argumentum.

Quando extat diſpoſitio textus, non eſt arguendum à ſimili, neque à pari, tom. 6. conſult. 96. n. 14.
Argumentum à maiori, tom. 5. conſult. 60. n. 18.
De tempore ad locum & perſonas, tom. 7. conſult. 32. n. 63.

Arma, V. *Clericus*, *Iudex.*

Armorum vſus prohibitus Clericis, & Laicis, tam in Eccleſia, quàm extra illam, tom. 5. conſult. 5. n. 6. ac 7.
Delictum delationis armorum, etiam prohibitorum in Eccleſia, an ſit exceptum in Conſtitutione Gregoriana, ibid. num. 8. & 42.
Arma, etiam prohibita, in Eccleſia deferens an committat graue delictum, ibid. n. 42.
Confugientes ad Eccleſiam cum armis an poſſint ijs ſpoliari à Curia ſæculari, ibid. à n. 1.
Delictum delationis armorum prohibitorum in Eccleſia non eſt de exceptis, tom. 5. conſult. 5. n. 29. & 42.
Clerici quando poſſint à Curia ſæculari armis ſpoliari, ibidem num. 3. & 70.
Arma à ſatellitibus laicis Clerico erepta an poſſint ab ipſis retineri, ibid.
Spoliatio armorum in Eccleſia num ſit punitio, ibid. n. 8.
Vel actus iuriſdictionis, ibid. n. 9. ac ſeqq. & n. 66. & ſeq.
An verò protectionis, ibid.
Arma Clericorum quæ ſint, ibid.
Vetita poſſunt à quouis occupari, ibid.
Sæcularis Iudex ſpoliando reum armis in Eccleſia num peccet, & puniri poſſit à Iudice Eccleſiaſtico, ibid. n. 12.
Quid de conſuetudine ſpoliandi Clericos armis prohibitis, ibid. num. 22. & 30. & 75.
Quidue de armis valde extraordinarijs, ac prohibitis ſub pœna capitali, ibid. n. 24. & 82.
Quomodo huiuſmodi confugientes ſint ab Eccleſia extrahendi, & ab eis arma auferenda, ibid.
Abſtrahentes arma à confugientibus ad Eccleſiam quomodo abſoluendi, ibid. n. 29.
Sunt acceſſoria perſonæ, ibid. n. 44.
De Clerico arma deferente, ibid. n. 84.
In caſu neceſſitatis pro defenſione fidei arma Clericis non ſunt interdicta, tom. 5. conſult. 13. n. 15.
Armorum æqualitas in moderamine inculpatæ tutelæ an & quatenus requiratur, tom. 7. conſult. 20. à n. 8.
Quando armatus contra inermem ſe defendere poſſit, ibid.
Armorum appellatione quæ inſtrumenta veniant, ibid.
Paritas armorum nuſquam in iure reperitur ob tutelam corporis, ibidem.
Quatenus requiratur, quod æquo marte, & paribus armis iniuria repellatur, ibid. & n. ſeqq.
Solus timor armorum dicitur offenſa, ibid. n. 12.
An Clerici ex Epiſcopi licentia poſſint deferre, ac retinere arma edicto Principis ſæcularis prohibita, tom. 7. conſ. 32. à num. 1.
Et an Epiſcopi familia, de ipſius Epiſcopi licentia impunè vti poſſit quouis armorum genere perinde, ac familia Principis ſæcularis, ibid. à n. 17.
Vſus armorum qua lege ſit Clericis interdictus, ibid. n. 15.

Armâ, ſiue Inſignia.

Arma gentilitia, an & quatenus in Eccleſijs &c. à ſe fundatis quiſque ponere poſſit, tom. 8. conſult. 25. à n. 1.
Quibus liceat in re ſua arma ſua pingere, & apponere, ibidem num. 2.
Quid per ea denotetur, ibid. n. 4.
Armorum alienorum impreſſio prohibita, ibid.
Inſignia domini deſtruens qua pœna puniatur, ibid.
Poteſt hæres grauari, vt teneatur arma teſtatoris pingi facere in eius rebus, ibid. n. 5.
Et nomen ſuum in Eccleſia à ſe ædificata apponere, ibidem & num. 8. ac 9. & 15.
Mos apponendi inſignia vetuſtiſſimus, ibid. n. 6.
In ſedilibus, & ſcabellis Templorum, ibid. n. 7.
Contrarium firmatur, ibid. à n. 10.
Venditor domus, aut prædij non poteſt in re aliena arma ſua de nouo ponere, ibid. n. 12.
Quatenus ne in libris quidem, ac numiſmatis, ibid. n. 13.
Neque licet homini priuato imaginem ſuam in aula regia ponere, ibid. num. 14.
Periculum, quod incurrunt arma ſua in Eccleſijs affigentes, ibid. n. 16.
Quomodo errat qui ſua inſignia in Eccleſijs ponit, ibid. n. 16.
Abuſus huius rei, ibid. & n. 17. ac 18.
Reſpondetur obiectionibus, ibid. à n. 20.
Moderatio, & ſenſus Autoris, ibid. & n. 29.
Et de hac re conſuetudo, ibid. n. 30.
Epiſcopus non debet amouere arma ſuorum prædeceſſorum, neque aliorum, ibid. n. 31.
An patronus, in quem legitimo titulo iuſpatronatus Eccleſiæ, hoſpitalis, &c. translatum eſt, arma ſeu inſignia primi patroni inde auferre, & ſua apponere, vel appingere poſſit, tom. 8. conſult. 26. à n. 1.
Vbi ampliatio, num. 10. ac 11.
Quid ſi reparatione indiguerint, ibid. n. 4.
Pœnæ in corrumpentes, ac delentes alicuius familiæ inſignia in Eccleſijs, alioue loco ad perpetuam memoriam collocata, ibid. num. 6.
Quid in feudo, ibid. n. 1. ac 7.
In hac re modeſtia Principum, ibid. n. 10.

Armenus.

Armenis, quibus eſt indultum celebrare officia diuina ritu Armeno, quamuis comorentur in oppido latino, an & quatenus ſit permittendum, vt etiam celebrent Paſcha, & alia feſta mobilia iuxta ritum Armenum, hoc eſt ſecundum antiquam calculationem ſeruari ſolitam ante correctionem Kalendarij, tom. 8. conſult. 80. à n. 1.
Sacerdos Armenus in diœceſi latina an poſſit in Miſſa dicere orationem pro Patriarcha Armeno, licet dictus Patriarcha ſit ſchiſmaticus, ibid. n. 3.
Armeni degentes in diœceſi latina quatenus poſsint ieiunare iuxta ritum Armenum, ibid. n. 4.
Armeni catholici reuerſi in patriam non valentes habere Sacerdotes catholicos, & abſtinere à communione abſque ſcandalo, an poſsint confiteri Sacerdotibus Armenis ſchiſmaticis, qui non ſint nominatim excommunicati, ibid. n. 5. ac ſeqq.

Aromatarius. Aromataria. V. *Negotiatio, Mercatura.*

Aromatariorum ſtatuta, tom. 5. conſult. 84. n. 14.
Qua ratione poſsit Epiſcopus animaduertere in aromatarios, ibid.
An Clerici, & Religioſi ligentur ſtatutis aromatariorum, ibid.
Quatenus Regulares tenere poſsint aromatariam, ibid. num. 15. & 29.
Et viſitari à protomedico, ibid. n. 15.
Decretum hac de re S. Congregationis Viſitationis Apoſtolicæ, ibid. num. 16.
Quod militat etiam extra Vrbem, ibid. num. 21.
Ars aromataria an ſit propriè negotiatio, ibid. n. 3.
Quatenus Regularibus, & Monialibus permittatur, ibid. n. 23.

Articulus mortis V. *Excommunicatio. Mors.*

Aſſiſtentia, V. *Canonicus.*

Aſylum V. *Immunitas.*

Qui locus ſit, tom. 6. conſult. 4. n. 1.
Eius origo, & initium, ibid.

Apud Athenienſes, ibid.
Romanos, ibid.
Iſraelitas, ibid. num.3.
Apud Chriſtianos, ibid. & num.4.
Inter aſyla refertur Eccleſia, ibid. num.4.
Aſyla Templa dicta, ibid.
Huius immunitatis inſtitutio cur introducta, ibidem num.5. ac 21.
Et quomodo intelligenda, ibid.
Aſyli priuilegia Iudæis conceſſa, ibid. n.6.
Item & Chriſtianis, ibid. n.7. ac ſeqq.
Numerus Aſylorum auctus, ibid. n.8.
Ad illa confugientes auelli non poſſunt inuiti, ibidem num.10. ac 11.
Pœnæ in extrahentes, ibid. ac ſeqq.
Qui ab illis abſoluere poſſint, ibid.
Extrahens non abſoluitur donec non reſtituat reum loco ſacro, ibid. num.19.
De clericis non defendentibus reum, vel permittentibus eum extrahi, ibid. n.20.
Pœnæ damnati de crimine violatæ immunitatis Eccleſiæ, ibid.
Abuſus Aſylorum, ibid. n.22. ac ſeqq. & n.48.
Qui gaudeant Aſylorum immunitate, ibid. à n.27.
De decoctoribus, ibid. à n.28.
Ius Aſyli cur quibuſdam locis datum, ibid. n.45.
Ius Aſylorum aliquando abolitum, ibid. n.46.
Regula generalis ad vitandos, & caſtigandos abuſus prætextu immunitatis Eccleſiæ commiſſos, ibid. n.51.
Intentio Aſylorum, ibid. n.52. & ſeqq.
Qui excludantur ab immunitate Aſylorum, ibidem num.56. & ſeqq.
Quiue illa gaudeant, ibid. n.62.
Ita ad Aſylum confugientes immunes ſunt, vt non poſſint à Clericis, vel Regularibus expelli ab eorum Eccleſijs, Conuentibus, ac domibus gaudentibus immunitate, aut à Conuentibus reijci ad Eccleſias, ſed debent ab eis defendi, ibid. n.63.
Confuga non habens vllo modo vnde ſuſtentetur, debet ſuſtentari ab Eccleſia, ad quam confugit, ibid. n.64.
Si confugæ non ſeruant debitam reuerentiam Eccleſiæ quid ſit agendum, ibid. n.65. & ſeqq.
De facultate quoad extractionem bonorum ab Eccleſia, ibidem num.69. & ſeqq.
Principum expoſtulationes de immunitate Aſylorum, ibidem num.72.
Eis occurritur, ibid. & num. ſeq.
De confugiente ad Eccleſiam etiam ligato catenis, ibid. n.75.
Cum armis prohibitis, ibid. n.76.
Pro debito ciuili, ibid. n.77.
Dum ducitur ad ſupplicium, ibid. n.78.
De exeunte cum ſaluoconductu, ibid. n.79.
De Eccleſiaſticis confugientibus ad loca immunia, ibid. n.80.
De innixio ſtipiti portæ Eccleſiæ, ibid. n.81.
Adhærente muris Eccleſiæ, ibid. n.82.
De euadente è manibus ſatellitum, & adhærente valuis Eccleſiæ, ibid. num.83.
De eo, qui in actu carcerationis cohærebat valuis Eccleſiæ vnico pede & vnica manu, ibid. n.84.
De tenente annulum valuarum Eccleſiæ, ibid. n.85.
De capto à ſatellitibus in ianua Conuentus, ibid. n.86.
De capto in platea cathedralis Eccleſiæ, ibid. n.87.
De confugiente ad Eccleſiam cum ſatellitibus, ibid. n.88.
De carcerato ſequente ac manu tenente fimbriam veſtis ſacerdotis redeuntis ad Eccleſiam cum Sacramento Euchariſtico, ibid. num.89.
De aſſociante Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, ibidem num.90.
De condemnato ad ſupplicium mortis effringente carceres, non autem compedes, confugente ad Eccleſiam, ibid. n.91.
De furante in Eccleſia, ibid. n.92.
Quod non poſſint confugientes retineri in Eccleſia in compedibus, ibid. n.93.
De condemnato ad triremes confugiente è carcere ad Eccleſiam, ibid. num.94.
De probatione ſufficiente ad gaudendum, ibid. n.95.
De litteris pro eiectione delinquentium à loco immuni, ibidem num.96.
De bonis decoctorum, ibid. n.97. ac ſeqq.
De ipſis decoctoribus, ibid. n.99.
De decoctoribus regiæ Cameræ, ibid. n.100.
De Clericis ad Eccleſias confugientibus, n.101. & 110.
De confugiente pro debito ciuili, ibid. n.102.
De capellis priuatorum, ibid. n.103.
De matre occidente filium infantem, ibid. n.104.
De procurante abortum medicamento exitiali, ibid. n.105.
De vulnerante in Eccleſia, ibid. n.106.
De elapſo è manibus ſatellitum confugiente ad Eccleſiam, vel apprehendentem parietem, aut feras valuarum, ibid. n.107.
De comprehenſo per locum ſacrum ducto, ibid. n.108.
De attentante mutilare, vel occidere in Eccleſia, non ſecuto effectu, ibid. n.109.
De modo procedendi in materia immunitatis, ibid. n.111.
De infidele, ſiue ſeruo, ſiue mancipio ad Eccleſiam confugiente, ibid. num.112.
De graſſatoribus, ibid. num.113.
De monetarijs, ibid. num.114. & ſeqq.
De ſatellitibus cuſtodientibus reos ad Eccleſiam confugientes, ibid. num.117.
De cuſtodia confugientibus non permittenda, ibidem num.118. ac ſeqq.
De capellis, ſiue Eccleſijs in arcibus, ſiue caſtellis exiſtentibus, ibid. num.121.

Auditor Cameræ Apoſtolicæ V. *S. Officium.*

Quatenus quis dicatur conſenſiſſe iuriſdictioni Auditoris Cameræ Apoſtolicæ, tom.5. conſult.11. n.16.
Quid ad hoc requiratur, ibid.
Quomodo cenſeatur, quod quis eum adiuerit tanquam Iudicem Eccleſiaſticum potius, quàm tanquam laicum, ibid.
Eius locus apud Cardinalem Legatum, etiam in proprijs diœceſibus Ordinariorum, tom.5. conſult.12. n.80.
Quas abſolutiones à cenſuris poſſit concedere, tom.6. conſult.19. num.50. ac ſeqq.
Quid de monitorijs, ac inhibitionibus ab eo confeſſis in cauſis violatæ libertatis, vel immunitatis Eccleſiaſticæ, ibid. & n.55. ac ſeq. & n.60.
Quomodo procedere debeat contra inſordeſcentes in ſententia excommunicationis, alijſque cenſuris Eccleſiaſticis, tom.7. conſult.18. n.6.
In Auditore Cameræ Apoſtolicæ an habeat locum diſpoſitio S. Concilij Tridentini quoad obligationes Camerales, tom.8. conſult.121. n.7.

Aurora.

Tempus auroræ, tom.6. conſult.98. n.13.
Eius duratio, ibid.
Hora ante auroram conceſſa ex priuilegio quatenus poſſit anteponi, tom.7. conſult.53. n.10.
Quod tempus pro aurora ſit accipiendum, ibid.
Celebrare ante auroram, ibid.
Quatenus rubricæ aſſignent auroram pro celebratione miſſarum, tom.8. conſult.84. n.9. & ſeqq.

B

Baldachinum V. *Exequie.*

Prohibitum ſæcularibus in Eccleſia, tom.8. conſult.54. n.8.
An Abbates regulares poſſint vti baldachino intra numerum trium vicium die, qua ſolemni ritu in ſuis Eccleſijs celebrant exequias Principum, tom.7. conſult.44. à n.2.
Incurrantque cauſa talis vſus aliquas cenſuras, ibid. num.12. & ſeqq.
Peccentque mortaliter, ibid.
Et cenſuræ poſſint infligi, ſeu declarari ab Epiſcopis, ibid. à num.19.
Qui vſus baldachini pro Abbatibus licitus, ibid. n.1.
Eius vſus cur Abbatibus aliquibus vicibus permiſſus, ibid. n.2.
Simul ac eodem tempore in eadem Eccleſia non poſſunt erigere baldachinum Abbas & Epiſcopus, ibid.
Quibus diebus & quoties Abbatibus conceſſus, ibid. num.3. & ſeq. ac n.9.
Epiſcopis ſolum de iure permittitur erectio baldachini, etiam in Eccleſijs Regularium, ibid. n.9.
Vſus baldachini an propriè ſit ius Epiſcopale, ibid. n.15.

Bannitus V. *Exul.*

Baptiſmus V. *Hæreticus.*

Iudæi, vel infideles ad baptiſmum cogi non debent, tom.5. conſult.13. num.107.
Quibus conferendus, ibid.
Infidelem inuitum baptizare eſt ſacrilegium, ibid.
Ex conceſſione baptiſmi tempore interdicti conceditur etiam chriſma, tom.7. conſult.7. n.5.

Potest ab Episcopo conferri in Ecclesijs parochialibus Regularium, ibid.
An sacerdos interpellatus debeat, stantibus censuris ab hæreticis inflictis, etiam extra periculum mortis baptizare nothos hæreticorum, quibus ministri baptismum denegant, donec solitam parentes impleuerint publicam pœnitentiam, ibid. num. 5.
Quatenus parentes catholici possint permittere, vt eorum liberi baptizentur à ministro hæretico, tom. 7. consult. 55. n. 2.
An liceat conferre cæremonias baptismi filijs catholicorum baptizatis ab hæreticis ministris, ibid. n. 9.
Et hæreticis ad fidem conuersis, ibid.
Et liberis, quorum pater hæreticus est, ibid.
Et baptizare filios spurios hæreticorum, ibid. n. 13.
Episcopus an prohibere possit sub pœna excommunicationis, quod nemo baptizare possit adultum, cuius non percipit idioma, tom. 7. consult. 56. n. 2.
Qui catechismus in baptismo requiratur, ibid. & num. seqq.
Præcipuè in adultis, ibid. n. 5.
An catechesis in baptismo sit de iure diuino, ibid.
Quatenus præmittenda, ibid. n. 6. ac seq.
Cautio, ibid. num. 8.
An baptizari debeant paruuli ex matre catholica, patre verò infideli, quando missionarij parentibus sese opponentibus graui metu concutiantur, tom. 7. consult. 57. n. 5.
An & quatenus admittendi sint Turcæ, vel schismatici ad suscipiendum in baptismate Catholicorum filios, vel an saltem catholicus cum Turca possit admitti, ibid. n. 7.
Sacerdotes catholici supplere possunt ac tenentur baptismi cæremonias quoties hæretici post suam ad fidem catholicam conuersionem illas suppleri postulant, tom. 7. consult. 59. num. 1.
Huiusmodi cæremoniæ pertinent ad publicam fidei professionem, ibid.
Quatenus necessariæ, ibid.
Cæremoniæ in baptismo an & quatenus omitti possint, tom. 8. consult. 69. n. 1.
An de necessitate Sacramenti, an verò præcepti, ibid.
Baptismus extra Ecclesiam quatenus prohibitus, ibid.
Eius cæremoniæ cur institutæ, ibid. n. 2.
Collatus captiuis quatenus eximat illos à seruitute, tom. 8. consult. 71. n. 3.
Pœnæ in baptismum reiterantes, tom. 8. consult. 77. n. 10.
Quatenus administrandus sub conditione, tom. 8. consult. 103. num. 1.

Baptisterium V. *Immunitas*.

Quandoque ab Ecclesia separatum, tom. 6. consult. 27. n. 16.

Baro V. *Regalia*.

Basilica.

Basilicæ appellatio quando frequens esse cœperit, tom. 6. consult. 98. num. 10.
Quæ domus sic dicta, ibid.
Quid, ibid.
Cur ædificatæ, ibid.
Translatum eius nomen ad ædem sacram, ibid. n. 11.
Quis omnium primus basilicas Romæ exornare cœperit, ibidem num. 24.

Beatus, Beatificatio, V. *Veneratio*.

An apponens diadema capiti Beati, vel eum vocans Sanctum transgrediatur limites beatificationis, tom. 5. consult. 25. à num. 1.
Beatificati, & canonizati imago quomodo depingi debeat, ibid. à num. 1.
Beatificato an, & quatenus tribuendum sit nomen Sancti, ibid.
Quinam cultus Beatis adhuc non canonizatis præstari possit, tom. 7. consult. 27. à n. 1. & seqq.
Beatificatio quid, ibid. n. 3.
An & quatenus in publicis litanijs liceat Beatum inuocare, ibid. num. 8. & seq.
De eorum Imaginum ac Reliquiarum delatione, ibid. n. 18.
Deque institutione diei festi, ibid. n. 20.
Ad hæc decreta Apostolica, ibid. à n. 22.

Benedictio.

Benedictio puerperæ ad quem pertineat, tom. 5. consult. 76. à num. 1.
Ac nuptiarum, ibid. n. 16.

Beneficium V. *Iuspatronatus, Clericus, Seminarium*.

Beneficiorum summa, tom. 5. consult. 5. n. 58.
Non confertur inuito, ibid.
Nolentibus an dari possit, ibid.
Quatenus conferri possit ac debeat reluctantibus, ibid. n. 61.
In quas pœnas incurrant laici conferentes beneficia Ecclesiastica, tom. 6. consult. 1. n. 1.
Et in quas recipiens ab illis, ibid. n. 2.
Omnia beneficia regularia, quæ Religiosis conferuntur, sunt ex natura sua manualia, & ad nutum Superioris amouibiles sunt prouisi, ibid. n. 5.
Beneficium manuale est propriè beneficium, ibid.
Et cadit sub pœnis simoniæ beneficialis, ibid.
Beneficia concessa ciuibus competunt etiam illis, qui pro ciuibus habentur, tom. 7. consult. 1. n. 3.
Beneficia etiam simplicia de iure residentiam requirunt, tom. 7. consult. 4. n. 10.
Secus de consuetudine, ibid.
In ijs sicut in altaribus potest quis per alium deseruire promissis, & alijs diuinis officijs, ibid.
Nisi in fundatione electa sit industria personæ, ibid.
Quando quis ex qualitate beneficij teneatur residere, ibid.
Officia etiam in administrationem concessa Regularibus nullatenus dici possunt beneficia Ecclesiastica, tom. 7. consult. 9. num. 9.
De annexione beneficiorum æquè principaliter, accessoriè, ac per viam extinctionis tituli, tom. 8. consult. 13. n. 5.
Quando beneficium vnitum efficiatur prædium Ecclesiæ, cui fit vnio, ibid. n. 6. & seq.
An liceat Episcopo supprimere beneficia, tom. 8. consult. 30. n. 1. & seqq.
Quando propriè quis dicatur obtinere beneficium, tom. 8. consult. 70. n. 3.

Beneficiarius V. *Thus, Habitus, Canonicus*.

Beneficiarij subsunt Canonicis & Capitulo, tom. 6. consult. 49. num. 2.
Eorum ambitio, tom. 6. consult. 54. n. 1.
Nequeunt denominari Canonici, & alienas prærogatiuas sibi assumere, ibid.
Rectè domini, ac serui comparatio instituitur inter Canonicos & beneficiarios, tom. 6. consult. 54. n. 5.
Sunt inferiores Canonicis, ibid.
Cur eis vsus almutiorum aliquando concessus, ibid. n. 6.
An constitutio præcipiens, quod beneficiarij & capellani obedire debeant statutis Ecclesiæ conditis à Canonicis in ijs, quæ pertinent ad seruitium eiusdem Ecclesiæ extendatur ad facienda in futurum, tom. 6. consult. 55. à n. 1.
Debent esse Canonicis morigerati, ibid. n. 1.
Episcopo subiecti, ibid.
An & quatenus beneficiarij deferre possint carbasinam præsularem, vulgo rocchetto, sicuti eam deferunt Canonici, tom. 6. consult. 59. à n. 1.
Quid si habuerint vsum illam antea deferendi, ibid. n. 1.
An requiratur scientia summi Pontificis, ibid. n. 2. ac seqq.
Quid consideretur in eius delatione, ibid. n. 4.
Contrarium adstruitur, ibid. à n. 5.
An & quando beneficiarij Ecclesiarum cathedralium possint Synodo diœcesanæ interesse contradicente capitulo, tom. 7. consult. 3. à n. 1.
Nullam habent iuris resistentiam, quominus possint Synodo interesse, ibid. n. 2.
An & quatenus possint collegium constituere, ac in forma collegij congregari, ibid. n. 2.
Quid si sint in possessione interessendi Synodo, ibid.
Vel si habeant administrationem, cuius ratione tenentur Synodo interesse, ibid. n. 4.
Non possunt iure proprio Synodo diœcesanæ interesse, ibid. n. 5.
Vti simplices beneficiarij debent Ecclesiæ, atque Capitulo inseruire, ac obedire, ibid.
Quamuis participent de anniuersarijs, non dicuntur tamen habere administrationem, ibid. n. 6.
Vti vniuersi non constituunt Vniuersitatem, ibid. n. 7.
Non ipsi, sed Canonici Ecclesiam repræsentant, ibid.
Quomodo ad Synodum diœcesanam inuitari debeant, ibid.
Neque vti singuli possunt iure proprio Synodo interesse, ibidem num. 8.
Quomodo demum Synodo interesse possint, ibid. n. 10.
Decretum Tridentini Concilij, loquens de examinandis, & approbandis omnibus beneficiarijs, habet locum etiam in illis personis, quæ admittuntur in Ecclesijs receptitijs, tom. 7. consult. 8. n. 68.

An & quatenus propter insordescentiam in censuris priuetur beneficijs, tom.7. consult.18. n.11.

Beneplacitum V. *Alienatio*.

In transactionibus super decimis, & emolumentis parochialibus an requiratur beneplacitum Apostolicum, an vero sufficiat decretum Ordinarij, tom. 5. consult. 70. num. 15. & seq.
Reseruatio beneplaciti Apostolici quatenus sit necessaria in alienatione rerum Ecclesiasticarum, tom. 6. consult. 95. num. 28. ac seqq.
Eius effectus, ibid. & tom.7. consult.5. n.4. & 5.
Quando non requiratur, ibid. n. 6.
Vbi agitur de iure quæsito, exigitur beneplacitum Apostolicum, tom.7. consult.12. n.5.
Quatenus requiratur in alienatione, & obligatione bonorum Ecclesiæ, tom.7. consult.12. n.5. & seqq.
Quid si subsistet causa, ibid.
Quomodo præsumatur intercessisse, tom.5. consult.46. n.57.

Blasphemia, Blasphemus.

Est crimen misti fori, tom.5. consult.2. n.50.
Quid de hæreticali, ibid.
Quatenus sit misti fori, tom.8. consult.89. n.2. & 7.
Blasphemia hæreticalis, ibid. n. 4.
Quid de factis contumeliosis in Deum & in Sanctos, ibidem num. 6.
De Iudæo blasphemo, tom.8. consult.143. à n.1.
De blasphemo hæreticali, ibid. & num.6. ac 17.
De proferente Malannaggia Dio, ibid. n. 8.
Puttana di Dio, vel puttanazza di Dio, ibid. n.9. & 19.
Al dispetto di Dio, ibid. & 19.
De proferente blasphemiam in B. Virginem, ibid. n.10.
Blasphemus hæreticalis quomodo puniendus, ibid. n.11.
De audientibus blasphemum & non denunciantibus, ibidem num. 12.
De blasphemo fugiente à carceribus, ibid. n.13.
De blasphemo hæreticali recidiuo, ibid. n.14.
De proferente blasphemias hæreticales, vt se liberet è carceribus Curiæ sæcularis, ibid. num. 15.
De eo, qui euaginato gladio imaginem Crucifixi, vel B. Virginis, aut Sanctorum percutit, ibid. n. 16.
De illis Al corpo di Dio, Può fare Iddio, Puttanazza d'Anticristo, ibid. n.18.
De negante Sanctissimam Trinitatem, Virginitatem B. Virginis, ac diuinitatem Christi, ibid. n. 20.
De proferente blasphemias hæreticales & petente absolui in foro conscientiæ, ibid. n.21.
De iterùm sententiato propter blasphemias hæreticales, ac tertiò deprehenso, & confesso, ibid. n.22.
De proferente renego Deum, Christum, Crucem, Sacramenta, chrisma, Euangelium, vel aliam fidei veritatem, ibidem num.23. & seq.
De proferente, Ne ipse quidem Deum, si descenderet de Cœlo, amoueret me, pecuniam, frumentum &c. ibid. n. 25.
De proferente, Non credo in Deum, nisi te percutiam, te occidam &c. aut nisi veritatem dico, ibid. n. 26.
Quid de proferente renego S. Petrum, S. Paulum, ibidem num. 27.
De appellante diabolum Sanctum, ibid. n.28.
De proferente non est Deus, ibid. n. 29.
De proferente hæreticalia iocosè, ibid. n.30.
De blasphemantibus pluries ex consuetudine, ibid. n.31.

Bona V. *Donatio, Canonicus, Alienatio, Laicus, Iudex*.

Bona Ecclesiæ concessa per Principes sæculares, siue supremos, siue inferiores, etiamsi sint oppida, castra, ciuitates, ac loca iurisdictionalia, num censeantur concessa in allodium, an autem in feudum, tom. 5. consult.1. n.13.
Quid si descripta sint in quaternionibus Regiæ Curiæ, vel Principatus, ibid. n. 14.
Quatenus dicantur effecta Ecclesiastica, & Deo sacra, ibid.
Quid si agatur de aliquo castro, vel loco iurisdictionali, & cum iurisdictione per Regem concessa in laicos, ibid.
Vel in nudis prædijs de sui natura allodialibus, ibid.
Vel si non agatur de gratuita donatione, vel concessione facta à Principe per inuestituram & gratiam, ibid.
Vel si bona fuerint donata sub expressa narratiua, & promissione, quod essent immunia & libera cum omnibus iuribus, nulla re excepta, vel reseruata, ibid.
Cognoscere causam super bonis emphyteuticis Ecclesiasticis an pertineat ad Iudicem Ecclesiasticum, tom. 5. consult. 2. num. 36.
Bona confugientium ad Ecclesiam an possint ab ea extrahi sine Episcopi licentia, tom.5. consult.5. n.35.
In bonis vacantibus Clericorum non habentium beneficium, an succedat Episcopus, an verò fiscus sæcularis, tom.5. consult.6. à n.1. & 13.
Quid si Clerici habeant consanguineos, ibid. n.2. ac 3.
Et an sufficiat quasi possessio Clericatus, ibid. & n.16.
Quidue si Clerici habeant bona patrimonialia, aut bona propria, vel industria & labore acquisita, ibid. n. 4.
Et quid de Clericis beneficiarijs, ibid.
In quod opus huiusmodi bona erogari debeant, ibid. n. 6.
Quid si extaret statutum sæculare, ibid. n.7. & seq.
Vel obseruatio & consuetudo, ibid. n. 9.
Clerico morienti ab intestato in bonis patrimonialibus, vel quasi, qui succedant, ibid. n.14. & seqq.
Bona donata pro erigendo monasterio Monialium, hospitali, Conuentu Regularium, sodalitate Ecclesiastica, & huiusmodi alijs sunt immunia à vectigalibus, alijsque oneribus laicis, tom.6. consult.91. à n.1.
Quomodo reddantur immunia, ibid.
Et quare, ibid. n.2. & 4. ac seq.
Subsunt humano dominio Ecclesiæ siue particularis, siue vniuersalis, ibid. n. 4.
Probatum & laudatum bona Ecclesijs mobilia, & immobilia relinquere, tom.6. consult.95. n.2.
Et quare, ibid. ac n.3. & seq.
Bonis Ecclesiasticis multæ immunitates ac priuilegia data, ibid.
De eorum reditibus quot partes fieri debeant, ibid. n.3.
Et quibus erogandæ, ibid.
Grauissima disputatio D. Chrysostomi de bonis Ecclesiæ, ibid. num. 4.
Cur prohibitæ bonorum Ecclesiasticorum alienationes, ibid.n.5.
Sunt sub iurisdictione Summi Pontificis, ibid. n. 6.
Prælatus non potest disponere de bonis, quæ sunt de proprietate Ecclesiæ, sed solum de fructibus, ibid. n. 25.
Bona diuino cultui dicata, in profanum vsum non sunt transferenda, ibid. n.42.
An, quando dubitatur bona in proprios vsus conuersa, & vsurpata, esse Ecclesiæ habeant locum Concilium Tridentinum & Bulla Cœnæ, tom.7. consult.11. à n.1.
Pœnæ contra vsurpantes bona Ecclesiarum an procedant contra Prælatum, aut rectorem beneficij destruentem earum bona, ibid. n. 5.
Et contra extraneum vi, aut clam arbores beneficij cædentem, & occupantem, ibid.
An & quatenus deueniri possit ad distractionem, & subhastationem bonorum Ecclesiæ sine beneplacito Apostolico, tom. 7. consult.12. n. 8.

Brachium.

Iudex Ecclesiasticus quatenus brachium sæculare inuocat, tom.5. consult.5. n.65.
Illud denegans potest excommunicari, ibid.
Imploratio brachij sæcularis quomodo fieri debeat, ibidem num. 66.
Brachij sæcularis auxilium quatenus Episcopus implorare debeat, tom.7. consult.32. n.19. & seq.
An id ei sit arbitrarium, ibid. num.21.

Breuiarium.

An expediat plures Sanctos iam Canonizatos, in Romano Breuiario inscribi, deque eis officium vna cùm missa in toto orbe Christiano celebrari, tom.8. consult.149. à n.1.

Bulla V. *Oratorium*.

Quæ facultas vigore Bullæ cruciatæ detur confessarijs circa absolutionem à peccatis & censuris, tom. 6. consult.99. n.38.

C

Cabala V. *Iudæus*.

Cadauer V. *Defunctus*.

Calculus V. *Sanatio*.

Quatenus liberatio à suppressione vrinę cum emissione calculi sit miraculo adscribenda, tom.7. consult.26. à n.12.

Quid

Index Rerum.

Quid de calculo, siue lapide per aluum deiecto, ibid. à n. 33.
Calculi è vesica, e virga, e renibus quomodo & quibus artibus extrahi possint, ibid. n. 13.
Qua facilitate eximantur mulieribus, ibid. n. 14. & seqq.
Modi eximendi calculos, ibid. à n. 15.
Tum in viris, tum in fœminis, ibid.
Ad id cautiones, ibid. num. 22.
Calculi & lapides creantur in intestinis, ibid. n. 33.
De calculo ad magnitudinem oui gallinacei, ibid.
De paulo maiori ouo columbæ, ibid.
De maioribus nuce in puero, & prægrandi sicut ouum in cholerico, ibid.
De magno calculo inter intestinum rectum, & colum vesicæ, ibid.
De fluxu lapideo & calculoso ex anu, eorumque magnitudine, ibidem.
Alia de hac re, ibid. & num. seq.

Calumniator V. *Officium S. Inquisitionis.*

Campana.

An ad campanæ pulsum meridianum, & vespertinum sit necessariò orandum ita, vt ad huiusmodi preces iure quisque cogi possit, tom. 7. consult. 79. à n. 6.
Mos salutandi B. Virginem ad pulsum campanæ maioris desinente die, ibid. n. 4.
Huius deuotionis initium, ibid. & n. 5. & 14.
An possit construi noua turris campanaria cum noua & magna campana, tom. 5. consult. 54. n. 7.
Cuinam Ecclesiæ competat ante omnes alias pulsare campanas in Sabbato Sancto, ibid. n. 4. & 5.

Cancellaria.

Apostolicæ Cancellariæ stylus de dispensatione cum expositis, tom. 7. consult. 34. n. 5.
Cancellariæ fructus quatenus ab Episcopis vendi, vel locari possint, tom. 8. consult. 11. à n. 4. 21. & seqq.
Quomodo pertineat ad Episcopos, ibid. à n. 24. & seqq.

Canon.

Nomine canonis quid propriè significetur, tom. 6. consult. 18. num. 38.

Canonicus, V. *Habitus, distributiones.*

Residentia, defunctus, Pœnitentiarius.

A Papa creatus præfertur Canonicis ab alio creatis, tom. 5. consult. 12. num. 35.
Canonicus, qui est Episcopus præcedere debet Archidiaconum, & Vicarium, ibid. n. 82.
Canonici successores ligantur concordia inita per antecessores, quamuis confirmatio Papæ non intercesserit, ibid. n. 83.
Canonico, cuius opera vtitur Episcopus ex priuilegio, sibi per Sacros Canones concesso, an & quomodo debeantur reditus suæ præbendæ ac distributiones quotidianæ, tom. 5. consult. 49. num. 1. ac 2.
An Canonicus cathedralis deputari possit in Vicarium perpetuum Ecclesiæ parochialis, cathedrali vnitæ, tom. 5. consult. 53. num. 2.
Quomodo possit tolerari, quod singuli Canonici retineant in proprium vsum seorsim à cæteris Canonicis, & alijs quibusuis Sacerdotibus Calicem, & indumenta sacerdotalia, quæ sunt propria Ecclesiæ, tom. 5. consult. 55. n. 5.
Canonici an teneantur assistere ac inseruire Episcopo solemniter celebranti, tom. 5. consult. 83. n. 1.
An, quando Episcopus priuatim celebrat, teneantur assistere ac inseruire, ibid. n. 3.
An teneantur assistere ac inseruire Episcopo suffraganeo, quando nomine proprij Archiepiscopi exercet functiones pontificales, ibid. num. 5.
An quando Episcopus solemniter celebrat in aliena Ecclesia, in qua sunt sufficientes presbyteri pro assistentia, pertineat adhuc ad Canonicos illi assistere, ibid. n. 7.
Quinam ex Canonicis teneantur assistere Episcopo solemniter celebranti, ibid. n. 9.
In quibus assistentes Canonici inseruire debeant Episcopo, ibid. num. 11.
An, & qua pœna Episcopus cogere possit dignitates & Canonicos ad sibi assistendum, ac inseruiendum, ibid. n. 24.
Et an possint dignitates, & Canonici per substitutos adimplere munus assistendi Episcopo in Pontificalibus functionibus, ibid. num. 25.
Sunt digniores inter Clericos, ibid. num. 1.
Quid si Episcopus celebret extra cathedralem in alia Ecclesia intra ciuitatem, non autem in diœcesi, ibid. n. 2.
Canonici assistentes Episcopo priuatim celebranti non lucrantur distributiones, ibid. n. 3.
Quid si extaret consuetudo, ibid. n. 4.
An suffraganeus præter assistentiam duorum Canonicorum debeat habere assistentiam aliorum duorum Canonicorum, licet non dignitatum, ibid. n. 6.
Obseruanda in hac re consuetudo, ibid.
Canonici sunt membra, quæ simul cum Episcopo constituunt vnum corpus, ibid. n. 7.
Eadem assistentia debetur à Canonicis, quando Episcopus interest in alienis Ecclesijs missæ solemni, aut vesperis, vel si ipse pontificaliter concionetur intra ciuitatem, ibid. n. 8.
Præter Diaconum, & Subdiaconum, qui cantent Euangelium, & Epistolam debent assistere tres alij, nempè prima dignitas ac duæ aliæ dignitates, siue Canonici, ibid. n. 9.
Canonici assistentes Episcopo celebranti, aut diuinis officijs interessenti, si præbendæ sint distinctæ, assumendi sunt ex numero diaconorum, ibid. n. 10.
Quomodo hi Canonici sint eligendi, ibid.
Et quo habitu vti debeant, ibid.
A quo Episcopus sit thurificandus, ibid. n. 11.
Vbi est consuetudo, quod Canonici ac dignitates ministrent Episcopo mitram, gremiale, thuribulum, & id genus alia, debet seruari, ibid. n. 12.
In missa solemni qui facere debeant circulum ante Episcopum, ibid. num. 13.
Quando Episcopus assistit Diuinis Officijs cum cappa Canonici assistentes non debent ei biretum imponere ac deponere, sed hoc ipse præstare debet, ibid. n. 14.
Canonici accedere debent ad cubiculum Episcopi quoties ipse non priuatim, sed pontificaliter cum cappa diebus festis ac solemnibus voluerit accedere, vt assistat vel horis diuinis, vel missæ sacrificio, ibid. num. 15.
Et quid in reditu, ibid.
Et diebus ferialibus, ibid.
De Episcopo rei diuinæ peragendæ causa ad Ecclesiam veniente cum cappa pontificali, ibid. n. 16. ac seqq.
Quid si priuatim adeat Ecclesiam, ibid. n. 16.
De dignitatibus, portionarijs, & canonicis associantibus Episcopum, ibid. à n. 17.
De deputatione assistentium, ibid. n. 21.
Quod Episcopus debeat certiores reddere Canonicos de suo accessu ad Cathedralem, ac de plerisque alijs, ibid.
Veneratio, quam ratione huius assistentiæ recipiunt Canonici, ibid. num. 23.
Ac honores, ibid.
Possunt Canonici ad huiusmodi assistentiam compelli etiam censuris, alijsque iuris remedijs, ibid. n. 24.
Debentque per se hæc obsequia præstare, ibid. n. 25.
In hac re limitationes, ibid. n. 26.
An quando Archiepiscopus solemniter celebrat, vel alia pontificalia munia exercet, compellere possit dignitates, Canonicos, & vniuersum Capitulum Ecclesiæ Metropolitanæ, vt sibi assistent, & inseruiant, ibid. n. 28. & 38.
Quo ritu, & qui inseruire debeant, ibid. n. 29. & 38.
An quando contigerit, vt missa per eundem Archiepiscopum solemniter celebranda, vel aliæ functiones pontificales sint exercendæ extra Metropolitanam in alia Ecclesia Ciuitatis, vel suburbiorum, possit similiter compellere complures, vt sibi inseruiant, & assistant, etiamsi ipsa Ecclesia esset collegiata, & in ea dignitates, & Canonici existerent, ibid. num. 30. & 39.
An dignitates, Canonici, & Capitulum teneantur Archiepiscopum accedentem ad Ecclesiam diebus festis cappa indutum comitari, & ex quo loco, ibid. n. 31. & 40.
An etiam in reditu debeant eum reducere, & ad quem locum, ibid. num. 32. & 41.
An si priuatim ad Ecclesiam venerit, sit ei obuiam eundum, rediens sit reducendus, & quomodo, ibid. n. 33. & 40.
An decens sit Archiepiscopum cum cappa incedentem, vnam aut duas dignitates ad latus suum admittere, ibidem num. 34. & 41.
An Archiepiscopo Ecclesiam ingredienti prima ex cæteris præstantior dignitas debeat offerre aspersorium, ibid. n. 35. & 42.
An primam, & præstantiorem dignitatem in ordine sacerdotali obtinens teneatur pluuiali indutus assistere, ac seruire de libro Archiepiscopo solemniter celebranti, siue alias functiones exercenti, ibid. n. 36. & 43.
Quinam diaconali habitu induti debeant assistere, eleuare fimbrias, imponere, ac deponere mitram, & qui Euangelium, ac Epistolam cantare teneantur, ibid. n. 37. & 44.
De Canonicorum accessu ad missam pontificalem celebrandum,

corum-

eorumque conſeſſu Epiſcopi latiri proximo, ibid. n.58.
De Epiſcopo cantante miſſam, vel alias ſolemnes functiones peragente extra ſuam Cathedralem, ibid. n.59.
An Canonici ac dignitates teneantur ſuam præſtare aſſiſtentiam quando Epiſcopus vult recedere à conſuetudine inducta pontificaliter celebrandi in aliquo loco particulari extra presbyterium eiuſdem Eccleſiæ, ibid.n.61.& ſeqq.
De Canonico petente ſecum diſpenſari ad recitandum pſalmos tantùm pœnitentiales, & Roſarium, vel huiuſmodi aliud pro diuino officio, & horis canonicis, tom.6. conſ.46.n.1.
Quod promoueri poſſit ſecreto ad primam tonſuram, quæ ipſi collata non fuit, ibid. n.5.
Vt abſolui poſſit à ſimonia, ibid.n.6.
Et quomodo ſit abſoluendus, & cum eo diſpenſandum, ibid.
Canonici nouiter erecti ab Epiſcopo, an perfectè acquirant omnia iura canonicalia, tom.6.conſ.48. à n.1.
An ijdem debeant participare de omnibus diſtributionibus quotidianis, ac rebus alijs, ibid. n.12.ac ſeqq.
Et an Canonici antiqui teneantur ad reſtitutionem fructuum, ac diſtributionum perceptarum ex nouis canonicatibus pro eo tempore, quo noui Canonici habuerunt litem propter diſcordiam, & varietatem præſentantium à compatronis, ibid. num.16.ac ſeqq.
Canonici ſupranumerarij, ibid.n.1.ac ſeq.ac n.9.
Quatenus numerus Canonicarum augeri poſſit, ibid. n.4.
Canonici nouiter erecti quatenus acquirant omnia iura canonicalia, ibid. num.8.
Quid de ſuffragio in Capitulo, ibid. à n.10.
Solùm Canonici habent omnimodam adminiſtrationem in Eccleſia, tom.6.conſ.49. n.2.
Solique faciunt vnum corpus cum ſuo Prælato ſine beneficiatis, ibid.
Soli repræſentant Eccleſiam, ibid.
An bonorum reditus, qui pertinent ad Eccleſiam, non autem ad Capitulum, poſſint Canonici conuertere in vſum proprium, hoc eſt in reparationem ruralium, domorum, ac cœtera huiuſmodi, tom.6 conſ.50.à n.1.
Quomodo dignoſcatur, an bona ſint relicta Capitulo, an Canonicis, an fabricæ, ibid.n.2.
Canonici quod, qualeque habeant commodum in Synodo diœceſana, tom.7. conſ.3.n.1. & ſeqq.
Ad eos pertinet Eccleſiæ, ac eius bonorum defenſio, & adminiſtratio, ibid. n.6.
Quomodo interſint Synodo, ibid. n.7.
Canonici, qui inſeruiunt Epiſcopo quibus diſtributionibus gaudeant, tom.7. conſ.4.n.34.
Canonicus pœnitentiarius an eligi poſſit in Confeſſorem Monialium, tom.7.conſ.13.à n.1.
Quid de alijs Canonicis ad curam animarum deputatis, ibid. num.3.
Quando lucrentur diſtributiones, ibid. n.2.
An & quatenus debeantur diſtributiones Canonico abſenti propter inimicitiam, tom.7.conſ.14. à n.1.
Et quomodo hac in re Canonicus ſe gerere debeat, ibid.n.3.
Quid ſi extet in Eccleſia conſuetudo, quod abſentia ratione inimicitiæ non ſuffragetur, ibid.n.4.
An Canonicus diſpenſatus ſuper ætate, cenſeatur diſpenſatus à promotione ad ſubdiaconatum, & vſque ad quem annum, & in quam pœnam incidat, ſi non promoueatur, tom.7. conſ.29. à n.1.
Canonicus cathedralis cuius parochiæ dicatur parochianus, tom.8. conſ.5.n.1. & ſeqq.
Et in qua Eccleſia ſit ſepeliendus, ibid. à n.4.
Et an pro eius ſepultura debeatur quarta funeralis parocho domicilij, an parocho cathedralis, ibid.à n.5.
In ſua infirmitate à quo teneatur recipere Sacramenta, ibid. num.1.& 2.
Quatenus Canonici habentes indultum non reſidendi per duos menſes gaudeant diſtributionibus quotidianis, tom.8. conſ. 21. num.5.
Canonici ſupranumerarij admiſſi ad honores, & emolumenta, ac præeminentias canonicorum numerariorum, an teneantur ad expenſas Eccleſiæ, tom.8. conſ.21.n.10.
An Canonici poſſint cogi ab Epiſcopo ad ſibi aſſiſtendum vti Conuiſitatores in viſitatione diœceſis, tom.8. conſ.31.à n.1. & n.6. ac ſeqq.
Quam, & vbi, ac quomodo teneantur Epiſcopo præſtare aſſiſtentiam,ibid.n.5.& ſeqq.
De origine Canonicorum Regularium, tom.8.conſ.43.n.57.

Canonicatus.

Canonicatus vacans in Eccleſia titulari per obitum familiaris ſitne conferendus de conſeſu Cardinalis patroni, an verò Cardinalis titularis, tom.7. conſ.67.à n.1.
Vt quis priuetur Canonicatu, vel beneficio an requiratur integrum triennium, an verò neceſſarium ſit præmittere pœnas à Concilio Tridentino ſtatutas antequam deueniatur ad priuationem ob non reſidentiam, tom.7.conſ.75.à n.1.
An & quatenus Canonicatus ac præbendæ diuidi poſſint, tom.7. conſ.76. à num.1.
Epiſcopo an & quatenus liceat ſupprimere Canonicatus, tom.8. conſ.30.à num.1.

Canonizatio, Canonizatus, V. *Beatificatio. Miracula, Veneratio*.

Pro canonizatione Sanctorum quot miracula requirantur,tom.5. conſ.18.à num.1.
Actio canonizationis ardua, tom.5.conſ.19. num.1.
Quantum temporis à beatificatione ad canonizationem elabi debeat, ibid. n.1. & ſeqq.
Maturè diſcutienda, ibid.n.3.
Pro canonizatione Confeſſoris, an ſufficiant duo miracula, ibid. num.4. & 10.
In vita, an poſt mortem, ibid.
Poſt conceſſam beatificationem, & ante ſolemnem canonizationem quid decernatur ſeruandum ab Vrbano VIII. ibid. n.6. & ſeqq.
Canonizatio ſolemnis cur fiat, ibid.
In cauſis canonizationum quoad inquiſitionem, an poſſint Epiſcopi titulares deputari in Iudices, tom.5. conſ.22.à n.1.
Et quibus eiuſmodi inquiſitio committatur, ibid. n.1.& ſeqq.
An Sanctiſſimo fieri debeat relatio deputationis Iudicum in cauſis canonizationum, & quo pacto illam fuiſſe factam probetur, tom.5. conſ.23.à n.1.
Canonizatio & Beatificatio quomodo differant, tom.5. conſ.25. num.1.
Canonizati imago quomodo depingenda, ibid.
Ad effectum canonizationis an neceſſariò exigantur miracula, tom.5. conſ.26. n.1.
Et quæ ſint admittenda, ibid.
De probatione miraculorum ſanationum, deque eorum conditionibus, ibid.à n.1.
In cauſis canonizationum Sanctorum, an ſint admittendi teſtes deſumpti ex proceſſu auctoritate ordinaria confecto, tom.5. conſ.27. per totam.
Et quid ſi teſtes morte præuenti non poſſint examinari, ibid. num.3.& 4.
In cauſis canonizationum Iudices ſubdelegati, an in quolibet actu exprimere debeant, quod ſederint pro Tribunali, tom.5. conſ.36. n.1.& 2.
Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem morientium cum fama Sanctitatis ante eorum canonizationem, vel beatificationem ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, tom.5.conſ.38. à num.1.
In canonizatione Confeſſorum maiorem diligentiam adhibendam conſtituit Romana Eccleſia, quam in canonizatione Martyrum, tom.5. conſ.38.n.4.
Eccleſia antequam deueniat ad canonizationem Confeſſoris multa exigere conſueuit, ibid. num.5.
Non ad Epiſcopos, neque ad Legatos à latere, neque ad Cardinales pertinet canonizatio Sanctorum, ſed ad ſolum Pontificem Summum, ibid. num.6.
Cur Sedes Apoſtolica Sanctorum canonizationem ſibi reſeruauerit, ibid.
Non licet alicui defuncto non canonizato preces ſolemnes, aut publicas fundere, ibid. n.9.
Neque eius reliquias colere ſiue ſolemniter, ſiue publicè, ibid. num.9.
Licet tamen ſecretò, ibid.
Quæ alia non liceat facere circa non canonizatos, ibid. n.11.
Poſt canonizationem quos honores Sancti conſequantur, ibid. num.8.
Inducentes, inconſulto Romano Pontifice, publicas veneraciones defunctorum nondum canonizatorum, grauiter ſunt puniendi, ibid. num.12.
Sancti veteris Teſtamenti, an & quatenus poſſint canonizari à Summo Pontifice, tom.5. conſ.39. n.2. & ſeqq.

Cantus.

Primicerius an debeat cantum addiſcere, tom.8. conſ.21. num.6.

Charta.

Pragmatica chartæ ſigillo Principis ſignatæ quatenus ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam, tom.5. conſ.7.à n.1.
Quibus modis Epiſcopi pro redintegratione violatæ immunitatis

tis ex vectigali chartæ, aliarumque rerum gerere se debeant, ibid.à num.1.

Capella, Capellanus, Capellania, V. Beneficiarius, Confraternitas.

Capellani nullum titulum collatiuum habentes, sunt simplices clerici manuales, tom.6. consi.54.n.5.
Non constituunt collegium, ibid.
An Capellani maiores Regij habeant iurisdictionem spiritualem in arcibus, & castris priuatiuè quoad Episcopos, tom.6. consi. 80. à num.1.
Capella olim idem, ac Oratorium, tom.6.consi.98. n.25.
Cur ita nuncupata, ibid. & n. seqq.
Capellani vnde sic dicti, ibid.
Cur Capellæ concessæ inter Parochias ædificari, ibid. n.27.
Capellæ quid ab initio fuerint, ibid.n.30.
In priuatis ædibus ædificatæ, ibid. n.31.
An & quando Capellanus instituendus debeat esse actu, vel potentia Sacerdos, ac teneatur per se ipsum celebrare, & Capellania dicenda sit Sacerdotalis, tom.7. consi.2.à n.1.
Quid si dispositio esset concepta verbis negatiuis, si nimirum disponeret, quod non præsentetur, nisi Sacerdos, ibid. num.2.
Quando poterit præsentari non Sacerdos, ibid.n.3.
Si in fundatione Capellaniæ non fuerit expressum, quod conferatur Sacerdoti, & quod illam obtinens celebret per seipsum missas, non dicitur Sacerdotalis, potestque conferri maiori quatuordecim annorum, ibid.n.4.
Idque etiamsi in fundatione dicatur, quod Capellanus celebret, interueniat, cantet, ibid. n.5.
Ac etiamsi testator dixisset, quod præsentetur, siue instituatur Sacerdos, qui missas celebret, adhuc posset per alium celebrare, & Capellania non esset Sacerdotalis, ibid.n.6.
Ac etiamsi in fundatione dicatur, quod ad Capellaniam præsentari non possit, qui non est actu Sacerdos, adhuc potest per alium celebrare, ibid.n.7.
Ac etiamsi testator dicat, Volo, quod Capellanus electus celebret quotidie, dirigendo verba in ipsum Capellanum, adhuc non tenebitur ad Sacerdotium promoueri, neque per seipsum celebrare, ibid. n.8.
Ac etiamsi capellania haberet annexa alia onera, nempè adiuuandi Canonicos, vel Parochum in cantando, inseruiendo, & huiusmodi alijs, ibid.n.9.
Similiter etiamsi testator dixisset, vt Capellani deinceps canonicè instituantur, & intra annum à die institutionis in Presbyteros se faciant promoueri, ac personaliter resideant, ibid. num.10.
Et etiamsi extarent hæc verba: Douranno essi Capellani celebrar due Messe nell'Altar priuilegiato, ibid. n.11.
Pariter si testator dispositisset, quod Capellanus celebret quotidie, vel quolibet die Dominico, & horis canonicis interesse debeat, ibid. n.12.
Atque etiamsi testator diceret: detur Capellania vni Sacerdoti, qui maneat in dicta Ecclesia, celebretque pro anima fundatoris, ibid.num.13.
Itidem etiamsi nominationem Capellani his verbis testator ordinaret, Nomino Capellanum meæ Capellæ N. N. canonicum, & curatum Ecclesiæ Cathedralis, qui debeat celebrare in dicta Capella, adhuc huiusmodi capellania non esset Sacerdotalis, ibid. n.14.
Quando Capellanus possit sibi retinere partem stipendij missarum, ibid.
Et quando Capellani contemplentur tamquam ministri ad obtinendum effectum celebrationis, ibid. n.6.
Quando censeatur instituta simplex capellania non Sacerdotalis ita vt conferri possit simplici Clerico, ibid.n.16.
Vbi alia carptim.
Idque præsertim quando residentia, quæ ordinatur à testatore non est continua, sed causatiua, ibid. n.17.
Quid in casu, quo ex fundatione cautum sit, vt Capellanus per seipsum celebret, vel capellaniæ sit annexum onus missarum per proprium Rectorem celebrandarum, ibid.n.18.
Siue si ex verbis testatoris constet, quod quilibet Sacerdos continuam residentiam personalem in Ecclesia facere teneatur, &c. ibid.n.19.
Vel si positis hisce verbis fundationis legauerit Ecclesiæ collegiatæ scuta sex millia pro constituenda, & erigenda vna præbenda Sacerdotali in dicta Ecclesia cum onere, vt præbendarius nominandus, ac eligendus ad dictam præbendam teneatur qualibet hebdomada Missas celebrare in dicta Ecclesia, ibid. num.20.
Aut si in Ecclesia essent plures Capellaniæ perpetuæ, quas obtinentes ex antiqua consuetudine, & constitutionibus Ecclesiæ habent onus pluries in hebdomada celebrandi, ibid.n.21.
Vel si extent hæc verba fundationis, Vsufructuarij teneantur, &c. ibid.n.22.
Qualitas sacerdotalis quando requiratur, ibid.n.23. ac seq.
Capellania an sit verus titulus beneficij, tom.8. consi.3.n.5.
Et ad eius titulum quis possit ad ordines promoueri, ibid.
Capellaniæ institutæ pro sæcularibus nolentibus illas propter fructuum tenuitatem accipere, an consentientibus hæredibus, & Episcopo, possint transferri ad Regulares, qui stante reductione missarum ab eis obtenta, sunt parati eas accipere, ac oneribus satisfacere, tom.8.consi.21.n.3.

Capitulum, V. Crux, Canonici, Dimissoria.

Capitulum, sede vacante, gerit vices Episcopi, tom.5.consi.24. num.2.
Quatenus habeat iurisdictionem Episcopalem, tamquam successor Episcopi, ibid.n.3.
In mandato facto Episcopo, an ei succedat, ibid.n.2.
Et quid de iurisdictione delegata Episcopo, ibid.
Quidue in arduis, ac reuerentialibus, ibid.
Tenetur creare Vicarium. ibid. n.3.
Succedit tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, ibid.
Absoluit ab excommunicatione, condit statuta, confert præbendas, à iuramento absoluit, ibid.n.3.
Episcopus an sit de Capitulo, ibid.n.1.
Capitulum, sede vacante, an possit de nouo conferre beneficia, ibid.
Est instar tutoris Sedis Ecclesiæ, ibid.n.3.
Sequitur forum, ac ius Sedis Ecclesiæ, ibid.
Capitulum potest clericos seminarij facere de choro, tom.6. consi.49.n.2.
Habet potestatem ferendi leges super regimine Ecclesiæ, & omnia concernentia tranquillam eius gubernationem ad diuinum cultum promouendum, ibid.
Legatum factum Capitulo non cedit commodo fabricæ, tom.6. consi.50.n.2.
An quilibet ex tribus fratribus canonicis in sacris ordinibus constitutis debeat habere suffragium in Capitulo, tom.6.consi.53. num.6.
Soli Canonici faciunt Capitulum, ibid. n.4.
Quid si extaret consuetudo immemorabilis in contrarium, ibid.
Capitulum, & Canonici habent omni tempore ius condendi statuta præsertim pro cultu diuino, ac seruitio Ecclesiæ, tom.6. consi.55.
Quod habeat commodum in synodo diœcesana, tom.7. consi.3. num.1.
Quatenus statuta, & constitutiones condere possit, ibid. num.6.
Capitulum non amittit ius eligendi Coniudices, si in principio anni illos non elegerit, tom.7.consi.6.n.2.
Ex iure antiquo Capitulum erat Iudex competens in causis arduis, & criminalibus capitularium, ibid. n.3.
Ad ipsum pertinet deferre iuramentum Adiunctis, ibid.n.3. ac seqq.
Habet in hoc æqualem iurisdictionem cum Episcopo, ibid. num.5.
An & quatenus in quacunque Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia Sacris Ordinibus nondum initiati suffragium in Capitulo habere nequeant, tom.8. consi.115. à num.1.
An & quatenus Capitulum teneatur præstare perpetuum Ecclesiæ suæ seruitium absque vlla vacatione, tom.8. consi.148. num.1.
An saltem subsint rationabiles causæ indulgendi, vt quotannis trimestri vacatione gaudeat, ibid. n.2.

Cappa.

Cappæ vsus cum rochetto quibus, & à quo permittatur, tom.6. consi.59. à num.5.

Captiuus, V. Mancipia.

Caput.

An homo abscisso capite, moueri possit ad magnam distantiam sine miraculo, tom.5. consi.4. à n.1.

Carbunculus, V. Sanatio.

Carcer, V. Sepultura.

An & quatenus Episcopus præcipuè contra Clericum, iustè procedere possit ad conijciendum eum in carceres, & adhibere carceribus custodes, tom.5. consi.66. à n.1.

Vbi de carceratis, & carceribus tam ex iure ciuili, quàm Canonico plura, etiam quoad S. Officium Inquisitionis, à num.23.
Quando reus iustè in carceres conijciatur, ibid.n.14.& seqq.
Qualitas custodiæ carceris remittitur arbitrio Iudicis, ibid.
Quid de carcerato ob delictum pœna mortis condemnando, si in custodia moriatur, ibid. n.7.
In causa criminali carcer de iure ciuili est ad custodiam, ibid. num.8. & 10.
Ab indebita carceratione datur appellatio, ibid. n.9. ac seqq.
Detinens clericum in custodia, vel in vinculis, etiam sine læsione corporali quatenus sit excommunicatus, ibid.n.12.
Quid de sola detrusione in carcerem, vel in vincula, ibid. n.13. & seqq.
Carceratus iniustè an peccet non fugiendo à carcere, ibid. num.15.
Ecclesia non potest clericis grauiorem pœnam imponere, quàm perpetuum carcerem, ibid. n.16.
Reus à Iudice dimissus è carcere sub fideiussione de se repræsentando, adhuc censetur carceratus, ibid.n.18.
Effata de carceribus, & carceratis in praxi quoad forum Ecclesiasticum, ibid. à num.20.
Et quoad carceres, & carceratos pro causis fidei, ibid. à n.23. ad 115.
De loco carceris Episcopalis quoad duas Cathedrales vnitas, tom.5. cons.72. à n.1.
Debet esse locus decens, & vbi commorantur capitulares, ibid. num.7. & n.22.
De loco carceris declarationes, ibid.n.8.& seqq.
Qualitas carceris remittitur arbitrio Episcopi, ibid.n.22.
Hoc arbitrium quomodo regulandum, ibid.
Qui dicatur carceres frangere, tom.6. cons.20. n.1. & seqq.
An pro noua querela quis possit carceribus mancipari, etiamsi habilitatus esset cum cautione, ibid.n.4.
Repræsentare quando quis non teneatur, ibid. n.5.
Quid si carceratio prætendatur iniusta, ibid. n.6.
Et appelletur ab executione, ibid. n.7.
In carcerem mancipatis in S. Officio Inquisitionis, an & quatenus concedatur confessarius, tom.8. cons.97. à n.1.
De educente reum è carceribus S. Officij cum clauibus adulterinis de hæresi vehementer suspectum, tom.8. cons.98. à num.1.
Et qua pœna sit puniendus tam extrahens, quàm mandans, ibid. num.2.
Qua item pœna sit puniendus fugitiuus è carcere, ibid.
Quaue pœna puniendus qui mandauit dictam extractionem, & occidi proditoriè extrahentem, ibid.
Et qua pœna puniendi mandatarij prædicti homicidij, ibid. num.5.

Cardinalis, V. *Famuli, Canonicatus, Præcedentia*.

Cardinales quare sic dicantur, tom.5.cons.12. n.21.
Eorum consilium, ibid.
Amplitudo, ibid.
Opera, ibid.
Quomodo differant ab Episcopis, ibid.
Et à cœteris, ibid.
Etiam Diaconi Regali dignitati æquiparantur, ibid.n.19.
Præferuntur quibuscunque Magistratibus, etiam non recognoscentibus superiorem, ibid.
Archiepiscopis item, ac Patriarchis, Episcopis, &c. ibid.
Eorum nomen vetustissimum, ibid.n.21.
Eorum numerus, ibid.
Cur instituti, ibid.
Collegium Cardinalium, Sede Apostolica vacante, an possit Sanctos canonizare, tom.5. cons.38. n.6.
Eorum Congregationes quam decoræ, tom.5.cons.5.n.49.
Quomodo iudicent, ibid.
Eorum Elogium, ibid.
Quatenus comprehendantur in Constitutionibus pœnalibus Apostolicis, in quibus de illis non fit specialis mentio, tom.6. cons.66. num.2.

Castrum.

Quando inferior Principe transfert castrum, vel territorium, tunc translato castro transire in accipientem, nulla iurisdictione, vel superioritate respectu illius castri reseruata ipsi transferenti, tom.5. cons.1. n.11.

Catechumenus, V. *Baptismus*.

Locus Catechumenorum in Templis vbi fuerit, tom.7. cons.35. num.27.
Quomodo appellatus, ibid.
Catechumini qui, ibid.
Non admissi ad communionem, ibid.

Cathedra, Cathedraticum.

An ius cathedraticum, siue synodaticum præscribi possit, tom.6. cons.8. à num.1.
Quid sit, ibid. & n.15.
An sublatum à Concilio Tridentino, ibid.& n.20. ac seqq.
Quid cathedra Episcopi, eius origo, aliaque ad rem, ibid.
Quoad totum præscribi nequit, ibid. n.1.
Quatenus possit per modernos Episcopos exigi, ibid. n.12.
Et in qua quantitate, ibid.n.13. &
A quibus, ibid.n.14.
Cathedra cuius rei sit signum, ibid. n.15.
Cur quandoque dicatur synodaticum, ibid.
Iuxta quem monetæ valorem soluendum, ibid.
Cathedra quæ sit, ibid.n.16.
Eius nomina varia, ibid.
Ad quem finem erigatur, ibid.
Eius locus, ibid.
A quo instituta, ibid.
Qualis esse debeat, ibid. n.19.
De solidis pro cathedratico soluendis, ibid.n.22.
Quid nomine solidi intelligatur, ibid.
Eius valor, ibid.

Catholici, V. *Matrimonium*.

An dispensari possit cum catholicis, eorumque familijs, vt in partibus hæretic rum possint pecunia sibi acquirere decimas Ecclesiasticas, ab ipsis hæreticis vsurpatas, tom.7. cons.24. à num.1.
An Catholicis in partibus hæreticorum promitti possit citra Religionis iniuriam offerre liberos baptizandos à ministris hæreticorum, tom.7. cons.41.n.1.
Quid faciendum illis Catholicis, qui propter fines humanos, ac motiua temporalia, aut ipsi domi enutriunt filios suos in hæresi, aut sinunt à cognatis, aut alijs eos educari, imò qui interdum eos dehortati fuerint, aut deterruerint ab amplectenda vera fide, cùm tamen ipsi parentes in fide vera sibi videantur perseuerare, ibid. num.2.
Quid illis faciendum, qui ob aliquam causam frequentant, aut frequentauerint hæreticorum templa, & de illis, qui sæpius fuerint in hæresim relapsi, ibid.n.7.& 8.
An & quatenus possint permittere, aut imperare seruis tam hæreticis, quàm catholicis, vt laborent diebus festis, tom.7. cons.55. num.6.
Quos dies festos obseruare teneantur, ibid. n.7.
An & quatenus liceat catholico publicè fidem catholicam prædicare ac defendere, atque adeò se exponere martyrio, tom.7. cons.58.n.4.
An & quatenus concedere possint cibos vetitos, tom.8.cons.102. num.1. & seqq.
Et diebus festis opera seruilia facere, ibid. à n.4.
Reges Hispani cur Catholici appellentur, tom.7. cons.26. n.7.

Cathedralis, V. *Diœcesis*.

Causæ, V. *Crimen*.

Quænam causæ pertineant ad forum Ecclesiasticum, tom.5.cons. 2. à num.1.
Quæ sint causæ mistæ, ibid.
Dum causa principaliter agitur, ipsa trahit secum personam, ibid.num.5.
In quibus causis impediens Ordinarios Ecclesiasticos per recursum ad Iudices laicos incurrat in censuras latas in Bulla Cœnæ, ibid. n.24.
Quid in causis, in quibus clerici, etiam coniugati, sint rei, aut actores, ibid. n.25.
Causa laicorum vnà cum clerico delinquentium, & laicorum in fuga Monialis culpabilium, an spectet ad Episcopum, ibid. num.26.
Causæ matrimoniales, etiam vxorum à suis viris fugientium an spectent ad forum Ecclesiasticum, ibid.n.35.
Et quid inter hebræos, ibid.
Quidue in causa hæresis, censurarum, & vsurarum, ibid.
Super bonis emphyteuticis Ecclesiasticis an spectet ad Iudicem Ecclesiasticum, ibid. n.36.
Quid in causis damnorum datorum per Clericos, & Ecclesiasticos, vel eorum animalia, colonos, famulos, etiam mensæ Episcopalis, quamuis laicos, vel per eorum animalia in bonis quibuscumque, tom.5.cons.2.n.37.

Index Rerum.

Cauſæ miſti fori quæ ſint, ibid. num.38. ad 60.
Et quando Iudex Eccleſiaſticus eas cognoſcere poſſit, ibid.
Quidue in contumacia, ibid. n.38.
In cauſis miſti fori ſi reus fuerit à Iudice ſęculari abſolutus, an poſſit à Iudice Eccleſiaſtico puniri, ibid.
Cauſa concubinatus, an ſit miſti fori, & qui Iudex poſſit eam cognoſcere, ibid.n.43.
Quid in ſtupro, adulterio, ſodomia, raptu, &c. ibid. n.41. & ſeqq.
Decimarum cauſa, an ſit miſti fori, ibid.n.45.
Cauſa mulierum ſęcularium depoſitarum in monaſterio, ſi inde aufugiant an ſit miſti fori, ibid.n.4.
Cauſæ Clericorum minorum ordinum, qui non habent requiſita ad gaudendum priuilegio fori, an ſint miſti fori, ibid. num.54.
Cauſæ orphanorum, viduarum, pupillorum, aliarumque miſerabilium perſonarum, an ſint miſti fori, ibid. n.55.
In cauſis miſti fori an detur locus præuentioni, ibid. n.58.
Cauſæ criminales vbi perfici debeant, tom.6. conſ.94. n.1.
Cauſæ dotales in quo foro agitandæ, ibid. n.28.
Quæ ſit cauſa legitima, tom.7. conſ.14.n.1.
Omnis cauſa illius eſt, ad quem ſpectat damnum, vel commodum, tom.7. conſ.15.n.15.

Cedulones, ſiue Edicta.

Cedulones excommunicationis, vel cenſurarum iam affixos lacerantes, vel deturpantes qua pœna puniantur, tom.5. conſ. 8. à num.1.
Quid de mandante lacerari, ibid.
Contra eos an poſſit procedere Epiſcopus, an verò S. Officium Inquiſitionis, ibid. n.3.
Mandatum lacerandi cedulones non præſumitur, ſed eſt probandum ab allegante, ibid.n.5.
Quid de illorum amotione, ibid.n.6.& ſeqq.

Cella.

De cellarum Monialium vacatione, tom.8. conſ.66. n.10.
De habitatione in cœllis ſeparatis, ibid.
De earum ædificationis conceſſione, ibid.
Venditione, ac ſolutione, ibid.
Permuttaione, ibid.
Optione, ibid.
Ablatione, ibid.
Pluralitate, ibid.
Pro nouitijs, ibid.
Pro puellis educandis, ibid.

Cenſuræ V. Citatio.

Cenſuræ Eccleſiaſticæ ſpernuntur ab hæreticis, tom.5.conſ.8.n.1.
Quid ſit contemptus poſitiuus cenſurarum, ibid.n.2.
Quid negatiuus, ibid.
Cenſuras poſitiuè contemnentes an incurrant cenſuram latam contra impedientes Iudices Eccleſiaſticos in eorum iuriſdictione, ibid. num.3.
Quando contra ipſos procedat S. Officium, ibid.
Quot modis ſoleant cenſuræ poſitiuè contemni, ibid.n.3.& 4.
Quando debeant decerni, ibid. n.7.
Cenſura ſuſpenſionis latæ, ac ferendæ ſententiæ, tom.6.conſ. 1.num.14.
De cenſurarum declaratione in materia litterarum hortationum, ſignificationum, comminationum, præceptorum, etiam pœnalium, Regum, Principum, Magiſtratuum, Iudicum, aliorumque Epiſcopis, eorumque Vicarijs, alijſque Ordinarijs Eccleſiaſticis miſſarum pro illarum reuocatione, amotione, vel ab eis abſolutione, tom.6. conſ.13.à n.1.
An & quatenus ſententia declaratoria cenſurarum ob violationem immunitatis, iuriſdictionis, ac libertatis Eccleſiaſticæ lata ſit nulla defectu citationis, ibid. à n.1.
Conſilia, ſiue conditiones ſuper abſolutione à cenſuris ad componendum diſſidia vtriuſque fori, ibid. à n.33.
Sententia excommunicationis promulgatoria ſine citatione, an ſuſtineatur, ibid. n.2.
Quid in ſententia declaratoria, n.3. & 11.
Praxis in hoc ſeruanda, ibid. n.4.
Quid ſi agatur de facto valdè notorio, ibid. n.5.& ſeqq. & à num.13. ac 19.
Et delictum ſit commiſſum in præſentia Iudicis, ibid. n.10.
Et præſupponatur pro indubitato, ibid.n.12.
Quid ſi agatur contra occupantes bona, vel iura Eccleſiæ, ibid. num.14.
Quid de declaratione excommunicationis à iure inflictæ, ibid. & n. ſeqq.
Quid ſi procedat Epiſcopus in non ſubditos, ibid. n.21.
Monitio quando requiratur, ibid.n.23.
Quid ſi cauſa ſit feudalis, ibid.n.24.& ſeqq.
De validitate, & iuſtitia declaratoriæ cenſurarum ob impeditam Ordinariorum Eccleſiaſticorum iuriſdictionem Eccleſiaſticam, tom.6.conſ.18.à n.1.
Cenſuræ latæ contra impedientes iuriſdictionem Eccleſiaſticam, ibid.à num.2.
Qui in huiuſmodi cenſuris comprehendatur, ibid. n.5.& ſeqq. ac n.29.& ſeqq.
Quibus ſtandum ſit, an impeditio ſit facta authoritate publica, ibid. num.7.
Quomodo comprehendatur etiam impedientes authoritate priuata, ibid. num.8.
Qui Iudices Eccleſiaſtici his cenſuris protegantur, ibid. num.9. ac ſeqq.
An excludantur Iudices delegati, ibid.n.11.
Quid de Epiſcopo antequam ſit conſecratus, ibid. n.12.
Et ante adeptam poſſeſſionem, ibid. n.13.
Iudices ordinarij quatenus protegantur, ibid. n.14.
Quid quoad iuriſdictionem, quæ Epiſcopis, ac locorum Ordinarijs confertur ex ſpeciali conceſſione iuris, aut Conciliorum, ibid.n.15.& ſeqq.
De indirecto impediendi modo, ibid.n.18.
Quid requiratur, vt quis incurrat eiuſmodi cenſuras, ibid. num.19.
Quid ſit impedire, ibid.n.20.
Quid de impediente metu incuſſo, ibid.n.21.
An ſit neceſſarium, quod de facto Iudex deſiſtat, ſi impedimentum de ſe ſufficiens fuerit, ne ſequatur vſus iuriſdictionis, aut non ita facilè ac citò, ibid.n.22.
Ad quot capita impedimenta reduci ſoleant, ibid. n.23.
Quæ impedimenta damnentur, ibid.n.25. ac ſeqq.
Quid ſi cenſuræ ex aliquo capite ſint nullæ, ibid.n.32.
Quid de impediente in iudicio, quod deinde declaratum eſt nullum, ibid. num.33.
Et iniuſtitia contra ius canonicum ſit dubia, ibid.n.34.
Quid de vſu iuriſdictionis Eccleſiaſticæ ex conſuetudine tantùm, ibid. n.35.& ſeqq.
Quid de delictis miſti fori, ibid. n.39.& ſeqq.
Quatenus Iudex laicus poſſit præuenire ſine periculo excommunicationis, ibid.n.41.
Et quid de conſuetudine, ibid.n.42.& ſeqq.
De cauſa miſta in ſolidum, ibid. n.44.
Quid fieri debeat, vt conſtet de validitate cenſurarum contra huiuſmodi impedientes, vtque Iudex ritè, ac rectè in illis ferendis procedere dicatur, ibid. n.45.
Quatenus ad probationem facti circa impedimenta præſtita inſeruire poſſint depoſitiones ſatellitum Curiæ Eccleſiaſticæ, eorumue Ducis, ibid. n.46.
An & quatenus ex depoſitionibus Executorum ferri poſſit declaratoria cenſurarum, ibid. n.47.
Quomodo contra reos procedi debeat, ibid. n.47.
De executione citationis contra ipſos, ibid. & n.48.
Quando requiratur citatio perſonalis, ibid.n.49.
De facti notorietate, ac non tuto acceſſu, ibid. n.50.
Abſolutio à cenſuris ob violatam immunitatem, vel iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſpectat ad Sedem Apoſtolicam, ibid. num.51. & 73.
Quid ſi rei appellauerint etiam ad Cardinales Legatos, ibid. num.52.& ſeqq.
Quid de fidibus Executorum, vel aliorum, qui pro impeditione iuriſdictionis Eccleſiaſticæ antea depoſuerant, contrarium teſtantibus, ibid. n.55.& ſeqq.
Quidue ſi dixerint ſe fuiſſe ebrios, ibid. n.57.
Quibus in caſibus cenſuræ non ſuſtineantur, ibid. n.58.
Defectus cauſæ quando interueniat, ibid.n.59.
Non dicitur turbare iuriſdictionem Iudicis qui aliquem actum turbatiuum facit pro aliquo ſuo iure conſeruando, ibid. num.60.
Sine dolo malo actus turbatiuus non eſt iniurioſus, ibid. n.61. & ſeqq.
Quatenus locus non ſit excommunicationi, ibid. n.63.
Ad effectum reuocationis cenſurarum quæ credulitas ſit ſatis, ibid.
Quid de defectu proceſſus, ibid.n.64.& ſeqq.
Vbi iterum ac tertio de executorum depoſitionibus, & quæ fides ſit eis adhibenda, ibid. & n.65.
Excluſo priuilegio fori Eccleſiaſtici, reſultat iniuſtitia cenſurarum, ibid. n.66.
De defectu citationis quoad cenſuras, ibid.n.67.& ſeqq.
Et quando citatio requiratur, ibid.n.68.
Quid ſi agatur de facto extra locum, & oculum Iudicis, ibid.n.69.
Quomodo procedatur in criminalibus contra huiuſmodi contumaces abſentes, ibid. n.70.

De

De appellatione à cenſuris, ibid. num. 71. & ſeqq.
Praxis quoad citationem, ibid. n.73. & ſeqq.
De inualiditate ac iniuſtitia cenſurarum Eccleſiaſticarum, deque appellatione ab illis, tom.6. conſ.19. à n.1.
Sententia cenſurarum quomodo promulganda, ibid.n.1. & 8. ac 29. & ſeqq.
Quot modis ſententia cenſurarum dicatur iniuſta, ibid.n.2.
Quæ dicatur monitio competens, ibid.n.3.
Quid ſi ferantur pro culpis futuris, ibid.n.4.
Quando ſemper requiratur monitio, & contumacia, ibid. & n. ſeqq. ac n.10.
Quo caſu cenſura reddatur irrita non præmiſſa monitione, ibid. num.6.
Pœnæ contra Iudices ritè non procedentes in promulgatione cenſurarum, ibid. & n.29. ac ſeqq.
An comprehendant Epiſcopos, ibid.
Quid requiratur ex S. Concilio Tridentino, ibid.n.11.
Requiſita, vt quis poſſit iuſtè excommunicari, ibid. n.12. & ſeqq.
Excommunicationes latæ ab Epiſcopo, non ſeruata forma S. Concilij Tridentini an ſint ipſo iure nullæ, vel inualidæ, ibid.n.15. ac ſeqq.
Excommunicationis materia, illiuſque cognitio pertinet ad Iudices Eccleſiaſticos priuatiuè ad Iudices laicos, ibid. n.16. & 20. & ſeqq.
Eius vſus in Eccleſia etiam temporibus Apoſtolorum, ibid.
Probatur ex Patribus græcis, ibid.
Ex Patribus latinis, ibid.n.17.
Eius fulmine percuſſi ſæpius Imperatores, Reges, alij, ibid. num.19.
De excommunicatione in contumacem, ibid. n.22.
In debitorem, ibid.n.23.& ſeqq.
Pro rebus deperditis, ibid.n.25.
Et an Vicarius generalis poſſit concedere huiuſmodi excommunicationes, ibid. n.26.
Quid de executore Apoſtolico, ibid. n.27.
An debeant neceſſariò præcedere aliquæ monitiones ad hoc, vt contra inſordeſcentem per annum in cenſuris, vti ſuſpectum de fide, procedi valeat, ibid.n.28.
De cauſa excommunicationis, ibid. n.36.
De nullitate, ac iniuſtitia excommunicationis, earumque differentiis, ibid.n.37. & ſeqq.
De appellatione ab ipſis, ibid.n.40. & ſeqq. ac n.47. & ſeqq. & num.57. ac ſeqq.
Quando, & quatenus cenſura ſuſpendatur per appellationem, ibid.num.62.
Actio, quæ exemplo eſt Iudicibus Eccleſiaſticis, ibid. num.63. & ſeqq.
Ex quibus conſtare poſſit de nullitate ſententiæ, ibid. à n.86.
De inſordeſcentibus in cenſura, tom.7. conſ.18.à n.1.
Qui dicatur inſordeſcens in cenſuris, ibid. n.1.
Quæ inſordeſcentia, & ex qua cauſa in cenſuris reddat inſordeſcentem ſuſpectum de hæreſi, ibid. n.2.
Permanens in cenſura per annum, etiam extra cauſam hæreſis, an præſumatur malè ſentire de fide, ac de poteſtate Eccleſiæ, ibid. num.3.
Anue poſſit condemnari vt hæreticus, an cogi ad ſe purgandum, ibid. num.4.
Quid ſi purgare ſe noluerit, ibid.
Inſordeſcens in cenſura lata ob cauſam hæreſis, ipſo iure habendus eſt vt hæreticus, ibid. n.5.
An requiratur in ſpecie hæreſis expreſſio, ibid.
De conſuetudine qua procedatur contra excommunicatos inſordeſcentes, ibid.n.6.
Quomodo contra eos Auditor Cameræ Apoſtolicæ procedere debeat, ibid.
Quid requiratur, vt inſordeſcens in cenſuris condemnetur tanquam hæreticus, ibid.n.8.
Ad probandum inſordeſcentiam in cenſuris quid exigatur, ibid. num.9.
Inſordeſcens in cenſura in cauſa criminali prolata, habetur pro conuicto de eo crimine, ibid.n.10.
An priuetur ipſo iure beneficijs, ibid. n.11.
Inſordeſcenti in cenſura ſæpè aggrauatur eadem cenſura, ibid. num.12. vbi ad id caſus.
Inſordeſcenti in ceſura per annum, etiamſi in articulo mortis fuerit abſolutus, poteſt Eccleſiaſtica ſepultura denegari, ibid. num.13.
Generalis abſolutio à cenſuris in litteris Apoſtolicis apponi ſolita in quibus caſibus non ſuffragetur, ibid. n.14.
Contra excommunicatos non curantes abſolutionem, & non obſtante excommunicatione celebrantes procedit Ordinarius, ibid. num.15.
Aliquando tamen S. Officium commiſit informationem, ibid.
Excommunicatus ob violatam libertatem Eccleſiaſticam, & ita declaratus contemnens cenſuras, non poteſt citari vti leuiter ſuſpectus de fide, ibid.
Neque contra obloquentes de excommunicatione ſolet procedi in S. Officio, niſi alia concurrant, ibid.
Regula pro inſordeſcentibus in cenſuris, ibid. n.16.
In dubio an incurratur cenſura, tom.7. conſ.44. n.14. & ſeqq.
Et infligi queat, ibid. n.25.
Quando requiratur præuia monitio cum termino competenti, ibid.num.22.& ſeqq.
Cenſuræ latæ ex defectu iuriſdictionis, ibid.n.24.
Declaratoria cenſurarum in Regulares, ibid. à n.35.
Pœnæ etiam in Regulares ob violationem interdicti, ibid. num.46.
A quibus publicari debeant, tom.8. conſ.53.n.1. & 6. ac ſeqq.
Reſeruatio caſuum, & abſolutio à cenſuris, ac poteſtas ipſa iuriſdictionis eſt de iure poſitiuo, tom.8. conſ.67. n.2.
Quas cenſuras incurrat apoſtata à fide, tom.8. conſ.76. num.9. & ſeqq.
De cenſuris latis contra Canonicum exemptum, tom.8. conſ.125. à num.1.
De cenſuris latis à dicto Canonico contra Vicarium Epiſcopi, ibid. à num.6.
Vt quis incurrat cenſuras comminatas in Bulla Cœnæ contra vſurpantes iura Epiſcopalia quid requiratur, ibid. n.8.
Quis poſſit à cenſuris abſoluere, tom.8.conſ.128. n.2.

Cenſus, V. *Alienatio*, *Regulares*.

Reuocatio, ſeu diſdicta cenſus Eccleſiaſtici an poſſit fieri coram Iudice laico, tom.5. conſ.4. à n.1. & ſeqq.
Iudex laicus, an poſſit abſque incurſu cenſurarum prohibere ſuo actuario, ne exhibeat eiuſmodi diſdictam foro Eccleſiaſtico, illamque ab actis delere, aut tollere, ibid.
Cenſus vitalitius an computetur inter bona immobilia, tom.6. conſ.95. num.26.
Eſt in continuo periculo, ibid.
Eſtque breui duraturus, ibid.
Ac temporaneus, ibid. n.27.
Cenſus redimibilis non computatur inter bona immobilia, ibid.
Fundatio cenſus vitalitij tendit ad alienationem, ibid.
Validitas cenſus vitalitij, tom.7. conſ.12.n.1.
In quibus cenſibus requiratur actualis numeratio pecuniæ, ibid.
Non comprehenditur in Conſtitutione B. Pij V. ibid.
Quid in eo requiratur, ibid.
Poteſt conſtitui habita fide de pretio, ibid.
Quando ſit neceſſaria licentia S. Congregationis in imponendo à Regularibus cenſu vitalitio, ibid. & n.3.
Eius pretium nunquam repeti poteſt, ibid.n.5.
An & quatenus poſſit fundari cenſus ſuper bonis ſtabilibus ac fructiferis ad rationem decem pro centenario, & haberi vltra hanc aſſicurationem pignus rerum mobilium eiuſdem valoris capitalis, tom.8. conſ.88. n.5.& 6.

Chinenſes.

In Regno Chinarum an miſſionarij debeant nouis chriſtianis intimare ius poſitiuum, tamquam obligatorium ſub peccato mortali quantum ad ieiunia, feſtorum obſeruationem, confeſſionem, &c. tom.5. conſ.45. n.4. & 43.
An in prædicto Regno Miniſtri Euangelici ſaltem in Sacramento baptiſmatis poſſint abſtinere ab imponendo mulieribus oleum ſanctum Catechumenorum, ſputum in auribus, ſal in ore, & non adminiſtrare eiſdem mulieribus Sacramentum Extremæ Vnctionis, ibid. n.7. & 46.
An Chinenſibus ſit licitum pecuniarum ſuarum mutuo quantitatem Regni lege taxatam accipere, licet non interueniat lucrum ceſſans, aut damnum emergens, ibid. n.9. & 47.
Quid ſi huiuſmodi vſurarij conuerti velint ad fidem Chriſtianam, poſſintne baptizari, manendo in ſuo ſtatu vſurario, & quid in tali caſu agendum ſit, ibid. n.11. & 48.
Si filij præfatorum vſurariorum ſuccedant in eorum hæreditatibus, & Chriſtiani exiſtant, an teneantur ad reſtitutionem eorum, quæ pater ex vſuris accepit, ibid. n.12. & 49.
Et quid facere debeant miniſtri Euangelij ſi huiuſmodi filij vſurariorum iam Chriſtiani à Republica, vel à Iudice compellantur ad publicas vſurarias domos patrum aperiendas, & ſuſtentandas pro ſanandis eorum conſcientijs, ibid.
An Chriſtianis licitum ſit ſoluere iuxta morem eiuſdem Regni, diſtributiones, quæ à populis vicinis exiguntur, vt in Paſchate noui anni in ſacrificijs idolatricis, &c. ibid. n.13. 14. & 50.
Khim choam eſt idolum, quod Chinenſes fingunt eſſe protectorem, & Cuſtodem Ciuitatis, ac Regni, & Gubernatores Ciuitatum, ac Villarum, quando regiminis poſſeſſionem aſſumunt,

munt, & ānni recūrſu bis in menſe ſub pœna priuationis ab officio ante ipſius idoli altare flexis genibus proſtrati, capiteque ad terram vſque inclinato idolum illud adorant, eique candelas, carnes, flores, ac vinum offerunt, & ante ipſum iurant deuotè adminiſtrare. An poſſit tolerari, quod Gubernatores chriſtiani deferant Crucem, quam occultè inter altaris Idoli flores, vel in manibus proprijs reponant, omnes genuflexiones, reuerentias, adorationes, ac omnem cultum interius ad Crucem dirigendo, non autem ad idolum, ibid. num.16. & 51.

Kam fù chù erat philoſophus apud Chinenſes eximius, quem Magiſtrum appellant, & tamquam Sanctum venerantur & laudant. Gubernatores illarum ciuitatum bis in anno tenentur in eius Templo ſolemne ſacrificium offerre. Item omnes litterati quando accipiunt gradum debent ingredi Templum illius Magiſtri, & facere genuflexiones, ac offerre ante eius altare candelas, & odores. An Gubernatores, qui ſunt, vel fuerint chriſtiani, & litterati, vocati, & coacti poſſint ingredi præfatum Templum, & facere tale ſacrificium, vel genuflexiones ante altare illud? Et ſi portantes Crucem in manibus poſſint licitè hoc facere, ibid. n.20. 23. ac ſeqq. & n.52.

Chriſtiani, qui in Regno Chinarum commorantur, an poſſint fictè ac exterius tantum aſſiſtere ſacrificio, quod Chinenſes in honorem ſuorum defunctorum peragunt, ab illis petendo ſanitatem, longam vitam, abundantiam fructum, &c. vel commiſti cum infidelibus valeant exercere aliquod miniſterium in illo, ſiue in domo, ſiue in Templo, ſiue in ſepulchro, ibid. n.29. & 53.

Et an hoc tolerari poſſit, vt inconuenientia euitentur, ibid. n.30. & 54.

Chinenſes ad memoriam progenitorum ſuorum conſeruandam vtuntur quibuſdam tabellis, in quibus nomina ſuorum defunctorum ſunt deſcripta, & in proprijs altaribus cum roſis, candelis, lampadibus, ornamentis ſunt collocatæ, & coram ipſis tabellis genuflexiones, orationes, ac deprecationes faciunt, expectantque auxilium ab illis, concedendum in ſuis neceſſitatibus & laboribus. An Chriſtianis ſit licitum vti præfatis tabellis, illaſque inter Domini, ſanctorumque imagines, & in eodem altari collocatas habere, vt Gentibus ſatisfaciant, ibid. n.31. & 32. ac n.55.

An licitum ſit Chriſtianis attento mutuo beneuolentiæ, & amoris ſigno quando alicui mori contigerit, ſiue Chriſtianus, ſiue Gentilis, facere ſuperſtitiones, quæ à Gentibus in præfato Regno ſeruantur, maximè quando defuncti ſunt ex nobilioribus populi, ibid. n.33. & ſeqq. ac n.56.

Catechumenis paratis iam ad baptiſmum ſuſcipiendum an debeant miniſtri declarare, & apertè eos docere eſſe illicita ſacrificia illa, quamuis ex hoc ſequantur inconuenientia, ibid. n.35. & 57.

King Chinarum ſermone ſignificat Sanctus, Sancta, Sanctum. An ſit licitum Chriſti miniſtris nominare Reges Chinarum hoc nomine King, ibid.n.36. ac ſeqq. & n.58.

Inter Chinenſes idolatras adeſt mos bis, vel ter in anno ſacrificare, ac genuflexiones facere in Templis idolorum ante altare, in quo adeſt tabella deaurata ornamentis candelarum, roſarum, & odoramentorum munita, in qua eſt ſcriptum Viuat Rex Chinarum ad multa annorum millia. An liceat Chriſtianis ponere in ſuis Eccleſiijs huiuſmodi altare cum tabella, & hoc ante altare, vbi Sacerdotes Dei ſacrificant, ibid. n.38.39. & 59.

An Chriſtiani poſſint in illo Regno orare, ſacrificium offerre Domino Deo noſtro pro ſuis defunctis, qui in infidelitate ab hac vita diſcedunt, ibid.n.40. & 60.

Prædicatores Euangelici in illo Regno an teneantur prædicare Chriſtum crucifixum, eiſque oſtendere Sanctiſſimam imaginem, non obſtante quod Gentiles ſcandalizentur, ibid. num.42. & 61.

Chriſma, V. *Oleum*, *Confirmatio*, *Ritus*, *Orientales*.

Poteſt ab Epiſcopo confici, & conferri in Eccleſijs parochialibus Regularium, tom.7. conſ.7. n.5.

Eſt quodam complementum baptiſmi, ibid.

Hoc accipere tenentur ab Epiſcopo diœceſano parochi Regulares, ibid.n.24. & 34.

An & quatenus liceat vti chriſmate, ac oleo ſancto infirmorum veteri dum non ſuppetat copia habendi recentia, tom.7. conſ. 55. num.3.

Chriſtiani.

De Chriſtianis ſubditis Turcarum, qui non coacti dant nomen militiæ Turcicæ, & ab illis accipiunt ſtipendia ad militandum contra Chriſtianos abſque neceſſitate, tom.5. conſ.65. num.1. ac ſeqq.

De chriſtianis feudatarijs Turcarum, qui ratione feudi tenentur, per ſeipſos militare in caſtris Turcarum, ibid.n.8.

De chriſtianis ſubditis Turcarum, qui non habent vnde ſe alant, vel ſunt ad militandum coacti, ibid.n.10.

De chriſtianis in triremibus Turcarum remigantibus contra chriſtianos, ibid. n.11.

Prohibetur redigi in ſeruitutem, ibid.n.44.

Non poſſunt vendi à quouis mercatore, ibid. n.45.

Qui ſint chriſtiani tom.7.conſ.26.n.7.

Chriſtianiſſimi titulus, ibid.

Regibus Hiſpanis olim datus, ibid.

Chriſtiani catholici, ibid.

Eccleſia chriſtiana, ibid.

Catholica, ibid.

Chorus, V. *Presbyterium*.

Quid, & ad quid, ac vbi, tom.7. conſ.35. à n.1.

Eius denominatio, ibid. n.1.

Quid ſignificet, ibid.

Appellatus exedra, ibid.

Sacrarium, ſiue Sanctuarium, ibid.

Quomodo à reliquo Templo diuiſus, ibid.

In ipſo diſtinctio, ibid.n.10. ac ſeqq.

Mulieribus vetitus, ibid. ac n.23. & ſeqq.

Cibus.

An & quatenus Catholicis liceat edere cibos vetitos, tom.8. conſ.102. à num.1.

Cingari, ſiue Zingari, V. *Pauperes*.

Eorum mores, tom.8. conſ.64. à n.35.

Artes, ibid. & n.39.

Genus, ibid.n.36. ac ſeqq.

Habitatio, ibid.n.38. & ſeqq.

An emens rem furtiuam à cingaris teneatur eam domino abſque pretio reſtituere, ibid. n.40. & ſeqq.

Quid ſi res emeretur à Cingaris, qui irrupiſſent ex aliena prouincia tamquam latrunculi violenti, ibid. n.42.

An & quatenus ſint à ciuitate pellendi, ibid.n.43. & ſeqq.

In eos cautiones, ibid.n.41.

Eorum diuinatio, ibid.

Chiromantia, ibid.

Quatenus liceat eos interrogare de bona, vel mala fortuna, ibid.

Clericus, V. *Cauſæ*, *Bona*, *Arma*, *Fiſcus*, *Tutor*, *Conſtitutio*, *Lis*, *Forus*, *Immunitas*, *Aromatarius*, *Mercatura*, *Negotiatio*, *Percußor*, *Iudex*, *Ludus*, *Matrimonium*, *Degradatus*, *Statutum*, *Hæreditas*, *Eccleſiaſtici*.

Clerici in cauſa feudali an trahi poſſint ad forum ſecularem, ſiue petitorio, ſiue poſſeſſorio iuditio agatur, tom.5. conſ.2. num.2. & ſeqq.

An teneantur Conſtitutionibus Imperatorum, an verò conſuetudinibus, ibid. n.2.

Quo iure fungantur in ijs, quæ tenent in feudum à Principe, ibid. num.3.

Clericus falſum deponens coram Iudice laico an poſſit ab Epiſcopo de falſo puniri, ibid. n.50.

Poteſt in quacunque actione conuenire laicum etiam coram Iudice Eccleſiaſtico, ibid.n.51.

In cauſa feudi an ſubijciatur domino directo ipſius feudi, ibid. num.61.

Clerici reſpondentes coram Iudice ſeculari qua pœna mulctentur, ibid.n.128.

Sunt omnino exempti à iuriſdictione ſeculari, tom.5. conſ.5. num.68.

Et quo iure, ibid.n.69.

Viuus, ac mortuus eſt ſubiectus foro Eccleſiaſtico, ibid.

Quatenus Clericum impetere, & ad carceres ducere abſque aſſenſu Ordinarij Eccleſiaſtici, nemini fas ſit, & aliter faciens incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ibid.

Clerici quomodo ſubijciantur legibus ſecularibus, ibid. & num.70.

Quando à Curia ſeculari poſſint armis ſpoliari, ibid. num.70.

Pro ſua defenſione poſſunt reſiſtere ſatellitibus Curiæ ſecularis, ibid. num.71.

Quid ſi aliquem mutilent, aut occidant, ibid. & n. ſeqq.

In quibus caſibus arma eis permittantur, ibid. n.75.

Index Rerum.

Si noctu reperiantur cum armis, an possint ijs à Curia sæculari spoliari, ibid. n.74.
Satellites Curiæ sæcularis an possint comprehendere Clericum noctu incedentem cum armis, ibid. n.79.
Ipsumque armis spoliare, eaque retinere, ibid. n.78. & seq.
Clericus noctu cum armis comprehensus à satellitibus sæcularibus recto tramite deducendus est ad Iudicem Ecclesiasticum, ibidem.
Quænam conditiones adesse debeant, vt Clericus in flagranti crimine deprehensus, possit à ministris Curiæ sæcularis comprehendi, ibid. n.78. ac seqq.
Clericus exercens prohibitam venationem, aut piscationem, non potest à Iudice laico, vel eius ministris, auibus, canibus, alijsque spoliari, sibique arrogare, ibid. n. 83.
Clericatus est dignitas, tom.5. consult.10. n.17.
Qua pœna puniatur Clericus habitum, ac tonsuram deponens, & arma deferens, militiamque assumens, si ter monitus non resipiscat, ibid. n.84. & seq.
In bonis vacantibus Clericorum non habentium beneficium an succedat fiscus sæcularis, an verò Episcopus, tom.5. consult.6. à n.1.
Et quid si Clerici habeant consanguineos, ibid. n.2. & seqq.
Quidue si Clericus sit beneficiarius, ibid.
Clerico morienti ab intestato qui succedant, ibid. n.14.
An sit credendum Clerico afferenti sponte, & non metu Principis laici habitum Clericalem dimisisse, tom. 5. consult. 9. à num. 1.
Clerici an possint exercere munus tutoris vel curatoris laicorum, tom.5. consult.10. à n. 1. & 8.
Non possunt compelli ad curam, vel tutelam suscipiendam absque violatione immunitatis, ibid. n.10.
Exercentes tutelam legitimam cum licentia Episcopi, vel S.Congregationis non possunt molestari prætextu negotiationis illicitæ, ibid. n.11.
Clerici tutores an gaudeant priuilegio fori, ibid. n.12.
Pro administratione officiorum laicalium an subdantur Iudici sæculari, ibid. n.14. & 15.
Possunt se à tutela excusare, etiamsi illam administrare inceperint antequam essent Clerici, ibid. n.17.
Non admittitur ad Clericatum, qui aut est tutor, vel fuit, nisi deposita tutela, & reddita ratione præteritæ administrationis, ibidem.
Clericus an amittat legatum à testatore relictum cum conditione, vt suscipiat tutelam eius filiorum, ibid.
Clericus succedit pupillo etiamsi noluerit subire onus tutelæ, ibidem.
Priuatur hæreditate ob non petitum tutorem, ibid.
Clericus, qui se immiscet in administratione profana, tenetur se defendere ante Iudicem profanum, ibid. n.19.
Inuentarium bonorum Clerici mortui, qui filios minores reliquit, potest fieri coram Iudice sæculari pupillorum, ibid.
Clericus minor vigintiquinque annorum, si agat pro debito contra laicum, & coram Iudice sæculari, an possit ei dari curator per Iudicem sæcularem, coram quo agitur, ibid. n.2.
Hæreditas Clerici defuncti quando gaudeat priuilegio fori, V. *Hæreditas*.
Clericus, qui obtinuit immissionem à laico, an possit coram eodem Iudice reconueniri, tom.5. consult.11. n.6.
Clerici hæres an teneatur stare iudicio cœpto coram Iudice Ecclesiastico contra suum autorem, ibid. n. 7.
Clericus vti dignior trahit laicum ad forum Ecclesiasticum, tom.5. consult.11. n. 17. 20. ac 23.
Quid in criminalibus, ibid. n.21.
Quidue in vniuersitate, vel collegio, in quo misti sunt Clerici, & laici, ibid. n. 23.
Clericus succedens laico an & quatenus teneatur litem agere coram Iudice Ecclesiastico, ibid. n.24. & seqq.
Quid si petat executionem instrumenti publici, quo se obligauerat laicus defunctus, ibid. n.26.
Clericus hæres laici, si lis incæpta & contestata fuerit in vita testatoris, conueniri non potest coram Iudice laico, ibid. n. 36. & 38.
Cautio pro Clericis, & locis pijs ne trahantur ad forum sæculare, ibid. num.41.
Clerici, ac personæ Ecclesiasticæ sunt laicis digniores, tom. 5. consult.12. n. 25.
Clerici Cardinalibus, vel Episcopis inseruientes possunt se conformare in horis canonicis, & officio diuino per soluendis consuetudini suorum dominorum, & interim percipere fructus suorum beneficiorum, ac si in eis personaliter residerent, ibidem.
Cœtus Clericorum, quam Monachorum dignior, ibid. n.30.
Clericus an & quatenus possit conuenire coram Iudice sæculari super possessione à Iudice laico obtenta, tom. 5. consult.17. num.2. ac seqq.
An sit permittendum, quod Clerici suam immunitatem farinæ, vini, olei, &c. vltra vsum exuberantem, vendant laicis, & pretium vectigalis in propriam vtilitatem conuertant, tom. 5. consult.46. à n.2. & seqq.
Immunitas competit Clericis ratione Ordinis clericalis tam de iure communi, quàm ex particulari conuentione in Regno Neapolitano, ibid. n.38.
Clericus non solum pro suo vsu immunis est à vectigalibus, sed etiam pro sua familia, ibid. n. 37. 39. & 124.
Immunitas à Principe sæculari Clericis concessa, an possit ab eodem reuocari, ibid. n.44.
An saltem ab eius Successore, ibid. n.47. & seq.
Priuilegium immunitatis fuit Clericis concessum ad remuneranda beneficia spiritualia, quæ in dies laici ab eis percipiunt, & ideò per ingratitudinem reuocari non potest, ibidem num. 49.
Immunitas concessa Clericis in Regno Neapolitano, an possit à Regia Camera reuocari, ibidem num. 51. & 99. ac seq.
Clerici absentes gaudent immunitate etiam à vectigali farinæ, etiamsi ea pro alimentis non vtantur, ibid. n. 51. & 118.
Immunitas Ecclesiasticorum à vectigalibus an taxanda sit à laicis, ibid. num. 54.
Clerici sunt immunes à vectigalibus, non obstante consuetudine in contrarium, ibid. n.54.
Controuersiæ super excessiua Ecclesiasticorum immunitate, illiusque reductione non ad superiores sæculares, sed ad Ecclesiasticos pertinent, ibid. n.54.
Taxa immunitatis Ecclesiasticis à Rege concessæ in Regno Neapolitano an possit ab ipso abrogari, vel minui, ibidem num. 67.
Clerici non habentes requisita Concilij Tridentini, an priuentur priuilegio canonis, immunitatis, & fori, ibidem num. 87.
Et an requiratur trina monitio, ibid.
Clerici nolentes ad sacros Ordines promoueri, non priuantur priuilegio exemptionis, ac immunitatis à vectigalibus, dummodo munus suum adimpleant, ibid. n. 88.
Clerici coniugati an & quatenus sint immunes à vectigalibus, & gaudeant priuilegio fori in criminalibus, ibidem num. 89. & 90.
Quid quoad bona, ibid.
Clerici in sacris Ordinibus non initiati an gaudeant priuilegio cap. Odoardus, ibid. n.89. & 90.
Qui illo gaudeant, ibid.
Clericus coniugatus an gaudeat priuilegio cap. Odoardus, ibidem.
Clerici pauperes possunt vendere suas immunitates à vectigalibus, ibid. n.123. & n.127.
Clerici gaudere debent sua integra immunitate, etiam respectu colentium bona Ecclesiæ, ibid. n.123.
Clerici, aliæque personæ Ecclesiasticæ non possunt donare communitatibus laicis totam, vel partem immunitatis sibi competentis absque beneplacito Apostolico, ibidem num. 128.
Clericis etiam in minoribus datur eadem immunitas, quæ datur sacerdotibus, quando habent personas, quæ illis assistant pro eorum seruitio, ibid. n. 131.
Qui ad statum Clericalem ascendere cupiens de licentia Episcopi per annum in habitu clericali incedit, post quem ad primam tonsuram admittitur, an interim gaudere debeat fori priuilegio, tom.5. consult.47.
Quatenus obstringantur legibus Principis sæcularis, tom. 5. consult.5. n.73.
Quid de Clerico arma deferente, ibid. n.84.
De eorum bonis vacantibus, tom.5. consult.6. à n. 1.
Eorum hæreditas post eorum mortem retinet eandem immunitatem, ibid. n.10.
An & quatenus credendum sit Clericis asserentibus sponte dimisisse habitum clericalem, & non metu Principis laici, tom.5. consult.9. a n.1.
Quatenus Clericus in iudicijs trahat laicum, tom.5. consult.11. num. 20.
Quatenus id procedat, ibid. n. 23.
Quid verò si instantia contra laicum iam cœpta fuerit, ibid. n.27. & seqq.
De Clerico citato coram Iudice laico, si sua interesse putauerit, ibid. num.36.
Quid de Clerico possidente rem specialiter hypothecatam, ibidem.
Quid si Clericus compareat non vti principalis, sed vti accessorius, vel necessarius defensor pro laico conuento, ibidem num. 37.
Quid si sit vniuersalis successor ac hæres, ibid. n.38.
Quid agere debeat Clericus, hæres laici, si Iudex laicus nolit desi-

desistere à iudicio coram eo incæpto, ibid. num.41.
An teneantur res suas apud publicanos denunciare, tom.5. consult.46. n.3. & 53.
Et præstare iuramentum, quod res illæ pro vsu suo deseruiant, ibid. & num.6.
Et eorum assertioni publicanus credere debeat, ibid.
Possintque res eorum retineri, ibid.
Pro rebus vsui proprio non necessarijs an teneantur vectigal pendere, ibid. n.4.
An quoad priuilegia & statuta fauorabilia censeantur subditi, ibid. n.16.
Sunt immunes iure diuino à tributis, alijsque oneribus realibus & personalibus, ibid.n.32.
Consuetudo ad eorum fauorem præscripta, ibid. n.33.
Contra eos nullo modo decerni potest directè, ibid.
Transactio immunitatum inter Clericos & Vniuersitates amplius mutari, ac retractari non potest, ibid. n.36.
Iuris diuini est, vt alantur de publico, ibid. n.40.
Quæ debeantur Clericis christianæ legis, ibid.n.41.
Non potest eis aliquid diminui per secularem potestatem de reditibus Ecclesiasticis, applicatis vsui sacro, vel personæ sacræ, ibid. num.42.
Pro omni re, quæ Clericorum vsui est necessaria, sunt immunes à vectigalibus iure diuino, ibid. n.51.
Non indigent concessione Principis, ibid.
Exercentes mercaturam ratione rerum grauari possunt sine censura Ecclesiastica, ibid. n.52.
An Clerici creditores possint tutò vocari ad iudicium concursus vnà cum laicis creditoribus coram magistratu seculari, cui ex statuto laico de modo procedendi in causis decoctorum hoc munus incumbit, tom.6. consult.19. à n.1.
Et quid de edicto laico, vt compareat coram se qui sua putauerit interesse in causa, ibid.
In hoc iudicio Ecclesiastici an sint rei necessarij, ibidem num.2.
Iudex, siue Magistratus secularis prouocans ad hoc iudicium Clericos, Ecclesiasticas personas, loca pia, incurrunt excommunicationem, ibid.n.4.
Omnis actus iudicialis laici in Clericum, etiam in fauorabilibus, cùm fiat per modum superioritatis, est inualidus, ac illicitus, ibid. n.5. & 6.
Quatenus Iudex laicus innodetur, tamquam indirectè trahens generaliter in aliqua causa edicens, vt compareat coram se, qui sua putauerit interesse in causa, ibid.n.7.
Non comparens in hoc iudicio an dicatur contumax, ibid. num.8.
Clericus, vt actor non prohibetur à iudicio laicorum, ibid.
Quid si agatur de spolio, ac de manutentione in possessione, ibid.
Huiusmodi citationes edictales exorbitant à iure canonico, ibid. num.9.
Estque actus iurisdictionis, ibid. & n.16.
Quomodo Clericus in hoc iudicio dicatur cogi, ibid.
An, vt incurratur in censuras, necesse sit, quod Clericus compareat, ibid.n.10.
Vel audiatur, ibid.
Vel iudicetur, ibid.
An citatio eiusmodi inducat censuram, ibid.
Clerici, eorumque bona quomodo exempta & immunia à iurisdictione seculari, tom.6. consult.34. n.9.
An possint in illam tacitè, vel expresè consentire, ibid.
Expresè consentientes debent per Iudicem Ecclesiasticum pœna extraordinaria puniri, ibid.
Pœna in Iudices, notarios, aduocatos, procuratores, ac in partes ipsas, ibid.
An & quatenus liceat Clericis terras patrimoniales, ac beneficiales opera laicorum colere, & pro necessariæ culturæ vsu boues, aliaque animalia emere, illorumque fructus vendere, &c. tom.6. consult.76. n.1.
An eisdem liceat absque negotiationis nota oues, boues, aliaque huiusmodi animalia emere, eaque locationis, aut societatis titulo, conductori, aut socio tradere, ac lucrum ex huiusmodi locatione siue societate percipere, ibidem à num.1.
Omnes Clerici obligantur ad clericalem honestatem, tom.6. consult.93. num.10.
Dispositio loquens de re concernente honestatem clericalem complectitur omnes Clericos, ibid.
Clericus ratione contractus vbi, & quomodo conueniendus, tom.6. consult.94. n.38.
Etiam minoribus ordinibus initiati gaudent priuilegio fori, ibid.
Et quatenus, ibid.
Quatenus etiam consentire possint in Iudicem Ecclesiasticum non suum, ibid. n.39.
Clericus beneficium habens quo in loco conueniri possit, ibid. num.46.
Pœna Clerici litigantis spontè coram Iudice seculari, ibid.n.47. & seqq.
Cur dicantur comedere peccata populi, tom.6. consult.95. num.3.
An Clericus, qui de homicidio inquisitus, indicia tortura diluit, durante nihilo minus communi existimatione populi, illum pro homicida reputantis, censendus sit irregularis ita, vt promoueri nequeat, tom.7. consult.19. à num.1.
Publicè diffamatus de homicidio repellendus est ab assecutione beneficij, ibid. n.5.
Quid si ageretur de priuatione beneficij, ibid. n.6.
An & quatenus Clericus primæ tonsuræ deprehensus à Curia seculari in flagranti crimine in habitu laicali gaudeat priuilegio fori, si non incesserit in habitu & tonsura, nec inseruiuerit Ecclesiæ, tom.7. consult.31. à num.1. & seqq.
Quid de Clerico non beneficiato, solito tamen Ecclesiæ inseruire, & in habitu ac tonsura incedere, si noctu, vel interdiù in habitu laicali deprehendatur cum armis, vel in alio flagranti crimine, ibid. n.13.
Quidue de Clerico non incedente in habitu ac tonsura, vel alias non habente qualitates Concilij Tridentini, ibid.n.27.
An sicut amittitur priuilegium fori, ita etiam amittatur priuilegium Canonis, ibid. & n. seqq.
An & quatenus in his requiratur monitio Episcopi, ibid. n.2.
Et Ecclesiæ seruitium, ibid.n.7. & seqq.ac n.17.
Qualitates requisitæ ad gaudendum priuilegio fori, ibid. & n. seqq.
Quid de Clericis in monoribus, non coniugatis, neque beneficiarijs, neque in habitu incedentibus ante monitionem, ibid. n.10.
Quid ex decreto S. Concilij Tridentini, ac de eius mente, ibid. num.11.
Quatenus pronunciandum in fauorem Clericorum, ibid. num.12.
A Clerico coniugato ad non coniugatum quatenus inferatur, ibid. num.23.
Quid si clericus sine habitu repertus à Iudice seculari ignoranter esset comprehensus, in carcerem coniectus, ibid. n.24. & seqq.
In plerisque casibus Clerici supponuntur foro laicali, ibidem num.31.
Et quinam ij sint, ibid.
An in casu, quo supponuntur foro laicali eximantur omnino à foro Ecclesiastico, ibid. n.32. & seqq.
Qua pœna puniri possit Clericus deferens arma, edicto Principis secularis prohibita, tom.7. consult.32. à num.1.
Et qua vi edicto laicali Clerici teneantur, ibid.n.1. & 2.
An & quatenus possint armis spoliari, ibidem num.3. & seqq.
Quomodo comprehendantur lege ciuili pro bono publico lata, ibid. num.4.
Et quomodo sint ciues, & pars Reipublicæ, ibid. & num. seqq. ac 8.
Non licet alicui priuato Clericum sistere, repellere, dimouere absque incursu censurarum, ibid. n.6.
Multò minus id licet Officialibus & executoribus Curiæ secularis, ibid. n.7.
Quomodo Clerici absolui possint ab edicto Principis secularis, ibid. n.2. & seqq.
An & quatenus liceat laico comprehendere Clericum, tom.7. consult.32. n.27. & seqq.
Regulariter non potest Clericus comprehendi, ac retineri in carceribus pro debito pecuniario, ibid. n.65.
Quid de Clerico fugitiuo, ibid. à n.44.
Etiam in ciuilibus, ibid. n.74.
Et in obside, ibid. n.75.
De statuto, quod villæ teneantur malefactores Iudici consignare, ibid.n.76. & seqq.
An & quibus in casibus Clericus non seruatis gradibus pœnarum, sit degradandus, & tradendus Curiæ seculari, tom.7. tota consult.33.
Praxis procedendi contra Clericum criminosum, ibid. num.11. ac seqq.
Vbi animaduersiones.
Quando demum tradendus Curiæ seculari, ibid. n.18. & seqq. & num.49.
Casus, in quibus Clericus sit degradandus, & tradendus Curiæ seculari, ibid. à n.27.
Eorum exemptio personalis ex priuilegio quatenus suffragetur, tom.7. consult.68. n.31.

An & quatenùs sit eis permissa conductio bonorum patrimonialium, & beneficiorum, eorumque cultura, tom.7. cons. 72. num.7.
Pœna mortis eis comminata num intelligatur de morte naturali, tom.7. consult.83. num.1.
An & quatenus causa Clerici committi possit Iudici seculari, tom.8. consult.61. num.17.
Percussio in Clericum leuis, mediocris, enormis, tom.8. cons. 74. num.3.
Qui ab eis possit absoluere, ibid.
De munere Clericorum in conuersione infidelium, tom.8. cons. 109. à num.1. & seqq.
Clerici coram quo Ordinario conueniendi, tom.8. consult.121. à num.1.
Et an & quatenus coram Legatis Sedis Apostolicæ, ibid.

Clerus.

Clerus secularis præfertur Regulari tam in proprijs, quàm in eorum Ecclesijs, tom.7. consult.49. n.1.
Quomodo dignior, ibid.
Quid si extaret consetudo contraria, ibid.n.2.

Citatio, V. *Censuræ*, *Clericus*, *Excommunicatio.*

Sola citationis executio, non autem litis contestatio sufficit ad præueniendam iurisdictionem, tom.5. consult.11. num.10.
Et debet esse legitima, ibid.
Quid si citatio fuerit valida à principio, & malè executioni demandata, ibid.
Quidue si citatus aliunde habuerit notitiam, & sponte comparuerit, ibid. n.11.
Per alium actum positiuum ante citationem, an perpetuetur iurisdictio, ibid. n.12.
Quid in causis criminalibus, ibid.
In quocunque iudicio requiritur, tom.6. consult.13. n.1.
Quid in materia censurarum, ibid. & n.2.
Citatio personalis requisita in publicatione censurarum, tom.7. consult.17. n.1. & seqq.
Etiam contra Vniuersitates, ibid. n.2.
Citatio personaliter executa contra singulares non afficit vniuersitatem, ibid. n.3.
Etiamsi citati essent eiusdem Vniuersitatis officiales, ibid.
Quando reddat contumaces fictè, ibid.
In quibus non requiratur, tom.7. consult.44. num.43. & tom.8. consult.75. n.2.
In alieno territorio an & quatenus fieri possit, tom.6. cons.94. num.13. 15. & seqq.
Differentia inter citationem, & delegationem, ibidem num.19.
Quot citandi modi, vt decernatur missio in possessione bonorum, quæ in loco contractus constituta sunt, ibidem num.32.

Ciuis.

Appellatione ciuium qui tantum veniant, tom.7. consult.1. num.1.
Ciues effecti ex constitutione an habeant ius ciuium, ibid. n.2. & seqq.
Quid si ciues ex priuilegio sint etiam ciues aliarum ciuitatum, ibid.
Quidue si ciues ex priuilegio non habeant domum, vel vineam in ciuitate, ibid.
Quando præsertim censeatur habilitatus ad omnia, quæ ciuibus originarijs tribuuntur, ibid. n.3.
Ciuis efficitur, qui in ciuitatem recipitur, & assumptus perindè habetur ac si originarius esset, ibid.
Cautio ad excludendum ciues ex priuilegio, ibid.
Quomodo ciues ex priuilegio non distinguantur ab originarijs, ibid. num.5.
Ciues pauperes, ac mendici, an & quatenus præferendi exteris, tom.8. consult.64. à n.1.

Ciuitas, V. *Veneta*, *Ianuensis*, *Florentina.*

Ciuitas potest propria concedere, & habilitare quem vult ad ea, quæ apud ipsam proprijs ciuibus conceduntur, tom.7. consult.1. num.4.
De ciuitatibus Italiæ, tom.5. consult.12. à n.38.
Quæ liberæ, ibid.
Earum potestas, ibidem.
Earum libertatis initium, ibid. n.39.
De ciuitate Venetiarum, eiusque libertate, ibid. n.40.
Eius origo, ibid.
Est Regnum, ibid.
Eius institutа, ibid.
Opes, ibid.
De ciuitate Ianuensi, ibid.n.41.
De ciuitate Florentina, ibid. n.42.
De ciuitate Lucana, ibid. n.45.
De eius libertate, ibid.
De Senarum ciuitate, eiusque libertate, ibid. n.46.
De ciuitate Astensi, ibid. n.47.
De ciuitatibus Lombardiæ, earumque libertate, ibidem num.46.
De ciuitate Parmensi, ibid. n.48.
De ciuitate Mediolana, eiusque ditione, ibid.
De ciuitate Neapolitana, eiusque Regno, ibid.n.49.
Deque eius varia fortuna, ibid.
De Romana Vrbe, ibid.
De eius dignitate, ibid.
Totius orbis epitome, ibid.
Cur Vrbs dicta, ibid.
Eius maiestatem quæ ciuitates sint imitatæ, ibid.
Cur dicta communis patria, ibid.
De eius magnitudine, dignitate, admirandis, ibid.

Clauis, V. *Eucharistia*, *Clausura.*

An & quatenus clauis capsulæ, in qua Sanctissimum Christi corpus feria quinta Cœnæ Domini seruatur, tradenda sit laicis, tom.6. consult.87. à n.1.

Clausulæ explicatæ.

Rebus sic stantibus, tom.5. consult.46. n.64.
Quatenus opus sit, tom.6. consult.95. n.30.
Cum eisdem priuilegijs, & exemptionibus tamen consuetis & non contrarijs sacris canonibus, sacrique Concilij Tridentini decretis, & Apostolicis Constitutionibus, tom.7. cons.8. num.15.
Sicque, &c. sublata, &c. tom.8. consult.8. n.4.
Arbitrio tuo, de facto, manu regia, tom.8. consult.10. num.5.
Nullo pacto, tom.7. consult.64. n.15.
Ac de nouo etiam concedimus, tom.7. consult.87. n.2.
Confirmamus, robur adijcimus, innouamus, ibid.
Quorum tenores, ibid.n.3.
Dummodo sub nullis reuocationibus sint comprehensæ, ibid. num.5.
Ex certa scientia, ibid. n.6.
Non obstantibus Apostolicis, &c. ibid. n.7.
Non obstantibus reuocationibus Apostolicis, ibid. n.8.
Decretis tamen Concilij Tridentini non repugnantia, ibidem num.10.

Clausura, V. *Moniales*, *Confessarij*, *Regulares.*

Ad ingrediendum clausuram monialium quæ licentia requiratur, tom.6. consult.85. n.202.
Confessarij monialium quoad clausuram vbi pernoctare debeant, ibid.num.203.
Eius crates quatenus tollendæ, aut tolerandæ, earumque forma, ibid. n.203.
Decreta de colloquutorijs monialium, etiam Regularibus subiectarum, ibid. n.208. & seqq.
Decretum de loco examinis puellarum, earumque admissione ad professionem, & tempore nouitiatus, ibidem num.211.
De appellatione non admittenda in materia clausuræ, ibidem num.222.
Quoad ingressum secularium virorum in clausuram quid potius sit attendendum, ibid.n.223.
Seruanda consuetudo quoad susceptionem habitus puellarum, ibid.num.224.
Quid in hac re obseruandum, ibid.
Superiores clausuram ingredientes, vt euitent pœnas canonicas, quos, quotue comites assumere debeant, ibid. n.225.
Pro aspergendis cellulis monialium aqua lustrali, an confessarius ingredi possit clausuram monialium, ibid.
An censeatur casus necessarius dandi licentiam ingrediendi clausuram notario, ac testibus, vt scribant testamentum mulieris secularis, ibi grauiter ægrotantis, ibid. n.228.

Decre-

Decretum circa licentiam colloquendi monialibus, & ingrediendi clauſuram etiam in monaſterijs, Regularibus ſubiectis, ibid.n.230.
Confeſſarij monialium nullatenus ingredi debent clauſuram monaſterij prætextu comitandi operarios, medicos, chirurgos, vel alios, ibid.n.231.
Quomodo ſe gerere debeant quoad clauſuram ijdem confeſſarij in adminiſtratione Sacramentum, ibid.
Et quid quoad eas moniales, quæ prerpetuo, aut diurno morbo laborant, ibid.n.232.
An & quatenus concedendus ſit ingreſſus confeſſario ad aſſiſtendum moniali morienti, eiuſque animam ritè Deo commendandam, ibid.n.233. & ſeqq.
An liceat confeſſario, alijſue ingredi monaſterium prætextu ſepulturæ tradendi cadauer monialis, ibid.n.234.
Quomodo officia funebria monialibus peragi debeant, ibid.
Nemo, etiam ſuperior ingredi poteſt monaſterij ſepta prætextu concedendi habitum nouitijs, vel recipiendi profeſſionem, ibid.
Neque prætextu intereſſendi electioni Superiorum, aut officialium monaſterij, ibid.
Neque occaſione benedicendi, vel conſecrandi Abbatiſſas, ac ſolemniter velum concedendi, ibid.
Quatenus induci debeat clauſura non obſtante qualibet contraria conſuetudine, ibid. n.239.
Quid ſi moniales renuerint, ibid.
Non tamen tenentur moniales emittere quartum votum de clauſura, ibid.
Quid in aliquo caſu particulari, ibid.
Quando reſtitui debeat vbi relaxata fuerit, ibid. n.240.
Eius claues à quibus tenendæ, ibid.
A quibus claues Eccleſiæ, ibid. n.246.
Quomodo moniales ſe gerere debeant, cùm exteri, quicumque ij ſint, etiam confeſſarius, clauſuram ingrediantur, ibid. num.241.
Pro quibus ſeruitijs concedenda ſit licentia miniſtris, ac ſeruientibus neceſſarijs, ibid.
Non debent admitti licentiæ ingrediendi, niſi ipſæ moniales capitulariter, ſecretiſque ſuffragijs conſentiant, ibid.
Procurator, vel ſyndicus non debet habere licentiam ingrediendi clauſuram, ibid.n.242.
Ne quidem cum ſacerdote ingrediente adminiſtranda Sacramenta, ibid.
Neque cum alijs ſuperioribus ingredientibus in caſibus neceſſarijs, ibid.
Quid de factore, ibid.
Introducens infantes cuiuſuis ſexus, vel ætatis incurrit in cenſuras violatæ clauſuræ, ibid. n.243.
Pœna in Abbatiſſam id permittentem, ibid.
Intruſæ permittuntur remanere in caſibus præciſæ neceſſitatis, ibid.
Intra ſepta monialium prohibetur comedere, ludere, pernoctare, &c. ibid. n.244.
Quinam libri, aliaue prohibeantur eò inferre, ibid.
Quæ facultatem habent ingrediendi cum vna, vel pluribus matronis, aut ancillis, quibus conditionibus ingredi poſſint, ibid.
Intra clauſuram non poteſt miſſa celebrari, ibid. n.245.
Neque miniſtrari Euchariſtia monialibus, ibid.
Abuſus monialium exeundi ad audiendum miſſam in Eccleſia exteriori, ibid.
Quæ licentiam habent degendi extra clauſuram, quid obſeruare debeant, ibid.
Limen ianuæ an intra clauſuram, ibid. n.246.
Nullo prætextu monialis egredi poteſt in Eccleſiam exteriorem, ibid.
Conuerſarum in loco teneri non poſſunt mulieres ſeculares, ibid. n.247.
Pœnæ contra violantes clauſuram monialium, ibid. num.248. & ſeqq.
Quid de ingredientibus clauſuram cum licentia ſubreptitia, ibid. num.250.
An requiratur licentia in ſcriptis, ibid.
Poteſt eſſe generalis, ibid.
Aliæ pœnæ in violatores clauſuræ, ibid. n.251. & ſeqq. vbi multa in hanc rem adducuntur.
Quid de puella, aut vidua, quæ temerè ingreditur ad ſuſcipiendum habitum, quidue de Abbatiſſa recipiente, ibid.
Facultas ingrediendi in monaſteria monialium quomodo ſit intelligenda, ibid. n.253.
Excepta excommunicatione an aliæ pœnæ obligent in conſcientia ante declaratoriam, ibid. & n. ſeqq.
Quid de pœna priuationis officiorum, ibid.n.262.
Et de ſuſpenſione à munere pontificali, & quænam ea ſit, ibid. num. 263.
Et ad quæ extendatur, quæue comprehendat, ibidem.
Huiuſmodi pœnæ an militent contra Vicarios generales, vel Prælatos ſeculares inferiores Epiſcopis, ibid.n.264.
Non procedunt contra Prælatos ingredientes ex cauſa neceſſaria, ſed aſſociatos à multis vel iunioribus, vel ſecularibus, ibid.
Ex decreto S. Congregationis caſus violationis clauſuræ monialium eſt reſeruatus Summo Pontifici per totam Italiam extra Vrbem cum derogatione ad omnia priuilegia, etiam Regularium, ibid. num.265.
Eiuſdem decreti moderatio ac declaratio, ibid.n.266. & ſeqq.
Quatenus ab hoc caſu poſſint Epiſcopi abſoluere, ibid.n.267.
Ac alij, ibid. n.272. & ſeqq.
Quid veniat appellatione clauſuræ, ibid. n.275.
A qua porta incipiat, ibid.
In quo conſiſtat, ibid.
Quid de limine portæ, ibid.
Quidue de tecto, ibid.
Quatenus Cardinalibus liceat ingredi monaſteria monialium, ibid. n.276.
Quatenus Inquiſitoribus S. Officij, ibid.
Et Regularibus Vicarijs S. Officij, ibid.
Formula viſitationis monialium quoad clauſuram, ibid.
Alia benè ad rem multa, quæ diſpersè tota conſultatione dicuntur.
Clauſura monialium de quo iure ſit, tom.8. conſult.47. num.1.
Committitur Epiſcopis, ibid.n.2.
In quibus monialibus locum habeat, ibid.n.3. & ſeqq.
Quid de egreſſu monialium è monaſterio, ibid.n.7.
Deque monaſterijs ſitis in locis paludoſis, ibid.n.8.
Quid de morbo epidemiæ, ibid. n.9.
In quo loco Eccleſiæ moniales ſint velandæ, ibid. n.10.
De earum paupertate, ibid.n.11. & ſeqq.
De ingreſſu in monaſteria monialium, deque licentia ingrediendi, ibid.num.13.
Parerga, ſiue effata de clauſura monialium, ibid. à n.14. ad 57.
Controueniens edicto Epiſcopi in materia clauſuræ monialium an poſſit ab excommunicatione inflicta, & Epiſcopo edicenti reſeruata, abſolui à Metropolitano, vel à quocumque alio Epiſcopo, tom.8. conſult.128. à num.1.

Cæcitas, *Cæcus*, V. *Sanatio*.

An & quatenus ſanatio cætitatis ſit miraculo adſcribenda, tom. 5. conſult.20. n.1. & ſeqq.
Aliquando naturaliter curatur, ibid. n.2.

Cælibatus, V. *Matrimonium*.

Qui eum negent, qui aſſerant, tom.8. conſult. 63. à num.33.
Quoad Græcos, tom.8. conſult.81. à n.1.
Quoad Subdiaconos, ibid.n.9. & ſeqq.
Quoad diaconos, ibid. n.15. & ſeqq.
Quoad presbyteros, ibid.à n.18.

Cœmeterium.

Origo, & antiquitas cœmeteriorum, tom.5. conſult.59. n.22.
Quis primò inſtituit, ibid.
Sepulchra appellata cœmeteria, ibid. n.23.
Quid cœmeterium ſignificet, ibid.
Apud chriſtianos perſecutionis tempore quid fuerint, ibid. n.24. & ſeqq.
In ijs fabricæ materiales ac ædes aliquæ, ibid.n.26.
Quæ cœmeteria non intra, ſed extra Vrbem fuerint, ibidem nnm.27.
Mortui vbi conditi, ibid. n.28.
Sepulchra benemeritis in Vrbe admiſſa, ibid. n.29.
Inhibita, ibid.
Vbi fuerint gentilitia ſepulchra, ibid.n.30.
Apud Iudæos cœmeteria etiam extra Vrbes, ibid. n.31.
Romæ quoque ab initio chriſtianorum cœmeteria extra Vrbem, ibid. num.32.
Ita & alibi, ibid.
Inſtituti huius cauſa, ibid.num.33.
De initio cœmeteriorum in Vrbibus iuxta Templa, ibid. n.34. & ſeqq.
Quid de exteris, ibid. n.38.
Vigiliæ celebratæ in cœmeterijs, ibid. n.37.
Quatenus gaudeant immunitate, tom.6. conſult.40. n.40.
Quomodo ptobetur locum aliquem eſſe cœmeterium, ibid. num.9.

Index Rerum.

Cœnaculum.

Cœnaculi nomine qui locus intelligatur, tom. 6. consult. 98. num. 1.
Cœnaculum Apostolorum, ibid.

Cæremoniæ.

Cæremoniæ in celebratione missarum, tom. 6. consult. 42. num. 26.
Earum origo, ibid. n. 27.
Earum multiplex vtilitas, ibid. n. 28.

Cognatio, V. *Matrimonium.*

De cognatione spirituali, tom. 7. consult. 93. à n. 1.
Cur vnus, vel vna suscipere possit, ibid. n. 1.
Eius gradus, ibid. n. 2. & 4.
Quid de suscipiente procuratorio nomine, ibid. n. 3.
Officium Parochi in contractu cognationis spiritualis, ibid. num. 5.
Numerus compatrum præfixus, ibid. n. 6.
Quid si duo viri, & vnica mulier in patrinos infantis baptizati admittantur, & vnus eorum in actu catechismi, & baptismi infantem tetigerit, alter verò astiterit sine tactu, ibid. num. 7.
Pœna contra Parochos non obseruantes decretum Tridentinum, ibid. n. 8.
An fieri possit lex generalis, quæ præscribat ætatem tenentibus in baptismo, vel chrismate, ibid. n. 10.
Parerga de cognatione spirituali, ibid. à n. 11.

Collegium, V. *Scholaris.*

Ad constituendum collegium, siue vniuersitatem quid requiratur, tom. 7. consult. 3. n. 7.

Colonus, V. *Damna.*

De inualiditate, & iustitia simplicis præcepti Curiæ Ecclesiasticæ sub pœna excommunicationis super excarceratione coloni partiarij, & declaratoriæ censurarum, tom. 6. consult. 30. à num. 1.
An colonus exiguæ quantitatis terræ mensæ Episcopalis gaudeat priuilegio fori, ibid. n. 12.
Et an coloni partiarij Episcoporum gaudeant immunitate, ac fori priuilegio, ibid.
Et quid si colonia procurata sit in fraudem iurisdictionis laicalis, ibid. n. 13.
Quidue si colonus obtinuerit ab Episcopo inhibitionem super exemptione fori ne alibi, quam coram Ecclesiastico Iudice iudicari possit ad formam Sacrorum Canonum sub pœna excommunicationis, eamque præsentauerit Iudici laico, ibid. n. 14. & seqq.
Quidue in casu, quo sit resistendum executioni de facto cum periculo inflictionis pœnæ corporalis, ibid. n. 17.
Coloni Ecclesiasticorum, an & quatenus grauari possint angarijs & perangarijs, tom. 6. consult. 31. n. 37. ac seq.

Collectores.

Collectores spoliorum, decimarum, aliorumue iurium Cameræ Apostolicæ an, officio suo durante, distributiones quotidianas lucrentur, quamuis choro diuinis officijs persoluendis minimè intersint, tom. 5. consult. 52. à n. 1.
Collectoris, vel subcollectoris officium an excuset Parochum à residentia, ibid. n. 2.

Comœdia.

De fœditate comœdiarum nostri temporis, tom. 8. consult. 153. à num. 11.
Deque earum actoribus, & inspectoribus, ibid. & n. seqq.
In hoc malum remedia, ibid. & n. seqq.
Deque potestate Episcoporum illas, obscœnosque ludos prohibendi, ibid.

Commenda, Commendator.

Quatenus requirat residentiam, tom. 7. consult. 4. n. 10.
Priores Commendarum Ordinis S. Benedicti quatenus non teneantur residere, ibid. n. 13.
Quatenus Commendator dici possit Ordinarius exemptorum, tom. 7. consult. 8. n. 8.
An & quatenus Commendatarij possint ab ijs visitari, quibus eorum Ecclesias visitare concessum est, tom. 7. consult. 65. num. 1. & seqq.
Commendatarij perpetui habentur pro veris titularibus, ibidem.
An & quatenus exempti ab Ordinarijs, ibid. n. 2. & seq.
Monasteria Regularium, an & quatenus concedi possint in commendam Clericis sæcularibus, tom. 8. consult. 145. à num. 1. & seqq.

Commensalis.

Commensales qui sint, tom. 6. consult. 98. n. 93.
Quid requiratur, vt aliquis sit commensalis, ibid.

Communio, V. *Eucharistia.*

Communitas.

Communitates sæculares, an teneantur taxam antiquam vectigalium obseruare, in fauorem Clericorum initam, tom. 5. consult. 46. à n. 1.
Communitas laicorum, an possit vendere pascua communia in præiudicium Ecclesiarum, tom. 6. consult. 71. à num. 1.

Comparens.

Præuentus à solo dicto socij criminis, in quo obijt absque tamen purgatione maculæ, an gaudeat priuilegio spontè comparentis in causa spectante ad S. Officium, non tamen in materia fidei, tom. 8. consult. 96. à n. 1.
Quatenus quis habeatur pro spontè comparente, ibidem num. 1.
Priuilegium spontè comparentium quibus concedatur, ibidem num. 2. & 3.
De reo spontè comparente, & nullo indicio præuento, tom. 8. consult. 130. n. 3. ac seqq.

Conceptio.

Constitutionis Alexandri VII. pro Conceptione Deiparæ obseruatio, tom. 8. consult. 75. à n. 1.

Concessio.

In generali concessione quæ veniant, tom. 6. consult. 98. num. 79.
Quando cesset, ibid. n. 114.

Concilium.

Decreta Concilij prouincialis confirmata à Summo Pontifice non indigent correctione, tom. 6. consult. 89. n. 1.
An eis possit derogare Visitator Apostolicus, ibid. à n. 1.

Concursus, V. *Clericus.*

Coram quo faciendus sit concursus pro Ecclesijs parochialibus Regularium sæcularizatis, tom. 7. consult. 8. n. 17.
Est de iurisdictione ordinaria, ibid.
Quando fieri possit ab inferiori, ibid.
Inter præsentatos patrono ad parochialem quatenus instituendus sit concursus, tom. 8. consult. 32. à n. 1.
Quid si obstaret consuetudo, ibid. n. 1. & 2. ac 9.
Inter duos præsentatos qui præferatur, ibid. n. 7.
Quiue præferendus, ibid. & num. seq.
Iudicium concursus creditorum, an ex sua natura vniuersale, tom. 6. consult. 29. n. 3.
Quid in eo agatur, ibid.
Et an omnes creditores, etiam Ecclesiastici debeant comparere, ibid. & num. seqq.

Concubinatus.

An sit misti fori, & à quo Iudice puniri possit, tom. 5. consult. 2. num. 43.

Conclaue, siue Comitium Pontificium.

De Conclaui Cardinalium, tom. 8. consult. 9. à n. 1.
Tempus ingrediendi conclaue, ibid. n. 1. & 2.
Pœnæ non ingredientis in tempore, ibid. n. 3.
De electione facta ante tempus statutum, ibid. n. 4.
De aditu ad illud, ibid. n. 5.

De locutione, ibid. & n.11.
Missione nuncij, ibid.
Scripturæ, ibid. à n.10.
Pœna in transgressores, ibid. & n.7. ac 8.
Quis possit super hac prohibitione dispensare, ibid. num.6. & seqq.
Quid de colloquentibus palam cum Cardinalibus, ibidem num.9.
Diligentia Prælati ad custodiam conclauis deputati, ibidem, num.12.
In eum pœna, ibid.
Quæ collocutiones & scripta prohibeantur, ibid.n.13. & 16.
An in eis detur paruitas materiæ, ibid.n.14.
Quid si Cardinalis in Rota audiat aliquem cum se loquentem, ipso tamen nihil respondente, vel contra, ibid. n.15.
An summus Pœnitentiarius absoluere possit ab huiusmodi pœnis, ibid. n.16.
Locus conclauis olim clausus, ibid. n.19.
Vbi fieri debeat, ibid.
De hac re oratio Cardinalis Millini, ibid.

Concordia.

Super præeminentijs an liget successores tom.5. consult.12. num.83.
Per quodcumque rescriptum Principis nunquam censetur derogatum concordiæ, nisi de ea fiat specialis mentio, ibid.
Quatenus liceat à concordatis recedere, tom.5. consult.46.n.14. & 19. ac seqq.
Quando non obliget, ibid. n.21.
An & quatenus afficiat successores, ibid. & n.24.

Conditio.

Quæ sit vera conditio, eiusque effectus, tom.6. consult.95. n.233. & 237. & consult.98. n.114.
Vbi plura de conditione.
Conditio, siue forma voluntaria in quo differat à necessaria, tom.5.consult.84. n.4.

Conductio, Conductor.

Conductio bonorum quatenus clericis permissa, tom.7. cons.72. num.7. & 16.
De conductoribus etiam laicis bonorum Ecclesiæ & Ecclesiasticorum, eorumque immunitate, ibid. à n.9.

Confœderatio, V. *Fœdus.*

Confessarius, V. *Clausura, Monialis, Episcopus, Testis.*

Coonfessarij monialium non debent ab eis accipere victum dietim neque vtensilia, vel lineam supellectilem, sed annuam dutaxat prouisionem, tom.6. consult.85.n.206.
Eorum prouisionis taxa, ibid.
Ex quo soluenda, ibid.
Quomodo accipienda, ibid.
Præter ordinarios debent bis, aut ter in anno extraordinarij ab Episcopis monialibus offerri, ibid. n.235.
Confessarius extraordinarius nunquam darur pro moniali particulari, ibid.
Nec perpetuò, neque ad tempus, ibid.
Nisi per S. Pœnitentiariam pro vna vice tantùm, & de licentia S. Congregationis, ibid.
An id procedat in viris regularibus, licet in eorum constitutionibus prohibeantur peccata confiteri alijs, quàm Regularibus ordinis, ibid.
Monialibus subiectis Regularibus deputandi confessarij extraordinarij etiam qui eiusdem ordinis non sunt Regulares, ibid.
Pro monialibus quantumlibet exemptis, etiam Regularibus subiectis, sunt approbandi ab Episcopo, ibid. n.236.
Aliàs confessio est nulla, ibid.
Quid de confessione venialium, ibid.
Quibus in casibus non requiratur huiusmodi approbatio, ibid. num.273.
Constitutio Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs seruanda etiam in Vrbe, ibid.
Monialium post triennium remoueri debent, nulla alia subsistente causa, ibid. n.238.
Triennio elapso non possunt amplius audire confessiones in eodem monasterio per aliud triennium absque licentia S. Congregationis, aliàs declarantur suspensi ab audiendis confessionibus, ibid.
Quod habet locum etiam in confessario conseruatorij puellarum vel aliarum quarumcunque mulierum, ibid.
Quid de confessarijs Dominicanis, vel Casinensibus, ibid.
Generaliter ab Episcopis approbati non possunt vigore illius generalis approbationis confessiones monialium audire, ibid.
Approbatus ad audiendum confessiones monialium vnius monasterij, non potest audire confessiones monialium alterius monasterij, ibid.
Extraordinarius toties approbari debet, quoties deputatur, ibid.
Non sufficit esse semel approbatus, nisi pro eis, quæ obtinuerint indultum à S. Pœnitentiaria eligendi ex approbatis pro monialibus semel tantùm, ibid.
Confessariorum ianua respondere debet in viam publicam, ibid.
A quo eligendi, ibid.
Vicarius Episcopi non potest esse confessarius monialium, ibid.
An & quatenus Curatus, ibid.
Neque Fratres Conuentuales, ibid.
Neque Obseruantes Prouinciæ reformatæ S. Antonij Lusitaniæ, ibid.
Regulares non possunt esse confessarij ordinarij, neque Capellani monialium Ordinario subiectarum, ibid.
An & quatenus cogi possint ad iurandum, tom.8. consult.15. n.1. & seqq.
Possunt sequi opinionem minus probabilem, ibidem n.9. & 10.
Qui teneantur interesse disputationi casuum conscientiæ, tom.8. consult.18. num.1.
Et quibus pœnis, ibid. ac n.2.

Confessio, V. *Sigillum, Regulares.*

An Episcopus possit non admittere ad audiendum confessiones vel seculares, vel regulares Sacerdotes, nisi ij promittant, etiam iuramento, quod à quarundam propositionum probabilium praxi abstineant, tom.8. consult.15. à num.1.
Quando loca sunt in diœcesi, Episcopus habet intentionem fundatam, quod nemo admitti possit ad confessiones secularium audiendas, nisi præuia approbatione à se facienda, tom.7. consult.8. num.29. & seqq.
Quod locum habet etiam in presbyteris secularibus subiectis Prælatis etiam exemptis, dummodo sint in diœcesi, ibid. num.33.
Sacerdotes Ierosolymitanæ Militiæ, si non sunt Parochi, non possunt audire confessiones, neque alia Sacramenta administrare, nisi ab Episcopo sint approbati, ibid.
Commendatarij Abbatiarum in ijs, quæ spectant ad approbandum sacræ confessionis ministros, se interponere non debent, ibid. n.34.
Confessarij Regularium, qui confessiones audiunt Regularium tam mulierium, quàm Fratrum, non possunt ab Episcopis cogi ad examen. Si tamen ad tales confessiones audiendas deputati fuerint à superioribus Regularibus, ibid. n.35.
Mos improbus Regularium audiendi confessiones in cellis conuentuum, ac monasteriorum, etiamsi cellæ haberent crates, quæ in Ecclesias corresponderent, omnino tollendus, ibid. num.36.
Tempore paschali qui confessarij confessiones audire possint, & quid hac in re obseruandum, ibid.n.37.
Regulares pro audiendis confessionibus quomodo approbandi, ibid. n.38.
Quando confessarij possint approbari ad tempus, & absolutè, ibid. n.39.
Confessarij tam Regulares, quàm seculares tenentur intra vnum, aut plures dies, postquam confessiones ægrotorum audierint, facere fidem in scriptis Curato de tali confessione, & sub qua pœna, ibid. n.40.
Pro licentijs exercendi curam animarum, confessiones audiendi, & earum renouatione, nihil prorsus soluendum, ibid. num.41.
Confessio illius est nulla, qui omnia Sacerdoti non approbato ab ordinario confessus est peccata sua, ignorans eum non esse approbatum, ibid. n.42.
Tertiarij quibus confiteri debeant peccata sua, ibidem num.43.
Prælati regulares, seu alij Religiosi confessarij non possunt audire confessiones secularium, qui sunt de familia, aut inseruiunt ipsorum monasterijs absque approbatione, vel licentia Episcopi, ibid. num.44.

Approbatio confessariorum pro locis exemptis pertinet ad Episcopum intra cuius diœcesim loca exempta existunt, ibid. num.46.
Omnia priuilegia confessiones audiendi absque examine & approbatione ordinarij, sunt reuocata, ibid.
Confessarij extraordinarij ab Episcopo approbati ad confessiones audiendas, siue sint regulares, siue seculares nullo pacto eas audire possunt extra diœcesim Episcopi approbantis, quamuis confitentes sint eidem Episcopo subiecti, ibid.
An id procedat etiam in Parochis, ibid.
Quid in casibus reseruatis, ibid.à n.47.
Etiam in Bulla Cœnæ, ibid. n.53.
Confessio facta alieno sacerdoti quatenus inualida, tom.6. consult.1. n.12.
Quæ licentia requiratur, vt licentia sit valida, ibid.
Qui casus excipiantur, in quibus huiusmodi licentia non requiratur, ibid.
Quando iteranda, ibid.
Quid si concurrat communis populi opinio, ibid. n.13.
Nemini licet eam audire sine consensu proprij Sacerdotis pœnitentis, ibid. n.14.
Pœnæ in transgressores, ibid. & n. seqq.
Quid si quis litteris falsis se ingesserit, ibid.

Confessionalia.

Amoueri debent à Sacrario, siue à sacristia, & à locis occultis monialium & collocari in Ecclesijs exterioribus, consult.85. num.240. tom.8.

Confirmatio, V. *Constitutio.*

Confirmatio priuilegiorum quatenus sit necessaria, tom.5. cons. 56. n.78. & seqq.
Non extendit confirmatum extra suos limites, sed solum intra illos dat robur, tom.5. consult.71.n.2.
Intelligitur in terminis, in quibus statuta loquuntur, ibid. n.3.
Confirmatio constitutionis in forma communi, & iuris antiqui tantum præseruatiua, nihil de nouo tribuit, tom.6. cons.34. num.11.
Ex confirmatione Pontificis confertur rei confirmatæ ius perpetuum, ac irreuocabile, tom.6. consult.69. n.2.
Effectus eiusmodi confirmationis, ibid.
Confirmatum à summo Pontifice fit proprium ipsius, ibid. num.3.
Confirmatio in forma specifica quid operetur, ibid.
Eius virtus, ibid.n.4.
Statuta confirmata à Pontifice dicuntur Pontificia, etiamsi vnum tantum statutum confirmetur specificè, ibid.
Confirmatio ex certa scientia, tom.7. consult.87. n.7.

Confirmationis Sacramentum V. *Chrisma, Orientales, Ritus.*

An & quatenus simplici presbytero concedi possit, ac debeat à summo Pontifice facultas ministrandi Sacramentum Confirmationis chrismate ab Episcopo consecrato, tom.6. consult. 11. à num.1.
Quibus perficiatur, ibid.n.1.
Quæ sint de eius substantia, ibid.
Eius ordinarius minister, ibid.ac n. seqq.
Ex speciali commissione potest à simplici presbytero ministrari, ibid. num.3.
Huius rei exempla, ibid.
Eius institutio, ibid.
Et extraordinarius minister, ibid. n.4.
Non est Sacramentum necessarium, ibid.
Quatenus possit iterum alicui conferri, ibid.
Quæ causa requiratur, vt hæc facultas simplici presbytero licitè concedatur, ibid. n.6. & seqq.
Censura vtriusque sententiæ, ibid.n.13.

Confiscatio, V. *Hæreticus.*

De priuilegio non confiscandi pro maleficijs bona delinquentium, tom.8. consult.107. n.1.
Fautoribus hæreticorum, an & quatenus possint confiscari bona, ibid. n.1. & seqq.

Confraternitates, Confratres, V. *Parochus.*

Confraternitates laicorum quatenus gaudeant fori priuilegio, tom.6. consult.18. n.66.
De Capellanis confraternitatum quoad officij funebris reiterationem in earum & alienis Ecclesijs, tom.6. consult.68. a num.2.
Quid eis, earumque capellanis liceat, vel non liceat, ibid. à n.13. vbi prolixè.
An & quatenus qui accepit ad lucrum oues, aliaquè animalia à confraternitate laicali, authoritate ordinarij erecta, cogi possit à communitate, vt dictas oues, & animalia describat in catastro communitatis, tom.6. consult.71. n.1.
An pariter cogi possit ad soluendum omnia onera, quæ à ciuibus ob propria animalia soluuntur, ibid. n.3.
An quoque possit adstringi ad solutionem pascuorum communium, quæ dictis ouibus necessaria sunt, ibid. n.4.
Confraternitates, an habeant fauorem piæ causæ, ibidem num.1.
Coram quo Iudice conueneri debeat, ibid.
Quatenus sint loca sacra, vel religiosa, vel Ecclesiastica, ibid.
A quibus confraternitates laicorum visitandæ, tom.7. consult.8. num.98.
Quatenus teneantur reddere Episcopo rationem administrationis, tom.7. consult.15. n.32.
Quomodo sint merè laicales, tom.6. consult.71.n.2.
Earum res quatenus sint Ecclesiasticæ, ibid.n.3.
Et quatenus conueniri debeant in foro Ecclesiastico, ibid. num.4.
Quid Episcopus eis prohibere possit circa expensas, ibid. n.5.
Et quid circa eleemosynas erogandas, ibid. n.6.
An confraternitates seculares possint prætextu consuetudinis sepelire in suis oratorijs corpora defunctorum, tom.7. cons. 36. num.2.
Posito, quod possint, an possint sepelire suos confratres, qui sibi in illis non elegerint sepulturam, ibid. n.4. & 5.
An filij impuberes & vxores confratrum, possint sepeliri in Ecclesijs Regularium, in quibus habent capellam, & prætendunt habere sepulturam in dicta Ecclesia, ibid.n.6. & 7.
An ab hæredibus defuncti confratris sepulti in Oratorio eius confraternitatis aliquid solui debeat proprio eius Parocho iure sepulturæ, ibid.n.9. & 10.
An ab eisdem hæredibus id ipsum solui debeant quatenus defunctus sepelitur in propria sepultura, vel eam sibi elegit in alijs Ecclesijs, etiam Regularium, ibid.n.11. & 12.
An & quatenus Parocho dari debeant in associatione defunctorum confratrum duplex stipendium, ibid. n.14.
Confraternitates an & quatenus suas processiones facere atque habere possint, tom.8. consult.31. à n.1.
Et in earum bonis alienandis requiratur assensus Apostolicus, ibid. à n.6.
In id decreta Conciliorum, Patrum, Cæsarum, ibidem à num.12.
Quid si Ecclesia Cathedralis, vel collegiata eaſdem processiones habere vellet, ibid. à n.5.
Confraternitates seculares, an & quatenus possint in funeribus suam erigere Crucem, tom.8. consult.73. à n.1. & 31. & 112.
De earum Capellanis stolam deferentibus in funeribus, ibid. num.21.
De officio per eosdem Capellanos super cadauere peragendo, ibid. n.22. & seqq. & à n.62. & n.130.
Nequeunt ad funus accedere, nisi inuitentur, ibidem num.17.
In quas pœnas incurrant impedientes exercere iura parochialia, ibid. num.25.
Earum Capellani sunt manuales, ibid. n.60.
Quod ius eis competat in administratione Ecclesiarum, ibid.
De earum supplicationibus, siue processionibus, ibidem à num.96.

Confuga, Confugiens V. *Arma, Asylum, Immunitas.*

Confugientes ad Ecclesiam an, & quatenus possint armis spoliari à Curia seculari, tom.5. consult.5. à n.1.
Non possunt in eos exerceri actus iurisdictionis, dum manent in Ecclesia, ibid.n.32.
Cur Iudex secularis non possit confugientes ad Ecclesiam, eorumque bona inde extrahere, ibid. n.35.

Congregationes, V. *Declarationes.*

S. Congregatio Concilij habet facultatem declarandi, non autem derogandi constitutionibus Apostolicis, tom.7. cons. 5. num.2.
Eius facultas, ibid.n.11.

Congrua V. *Parochus.*

Coniunctio, Coniugatus, V. *Clericus.*

Coniunctio inter homines quotuplex, tom.8. consult. 64. num.5.

Coniudices V. *Capitulum, Iuramentum, Adiuncti.*

Coniudices capitulares an teneantur iurare, quando, vbi, & in cuius manibus, tom.7. integra consult.6.

Connexa.

Connexorum iudicium, tom.8. consult.76. n.1.

Consanguineus.

Nomine consanguineorum qui veniant, tom.6. consult.98.n.102. & seqq.
An veniant spurij, ibid.n.103.
An fœminæ, ibid.
An coniuges, ibid.
Consanguineorum pietas in pupillos, tom.6. consult. 100. num.13.

Consuetudo V. *Iuspatronatus.*

In materia immunitatis Ecclesiasticæ quatenus attendi debeat, tom.5. consult.5. num.20. & seqq. ac num.76. & 77. ac num.86.
Nullo modo possunt laici inducere consuetudinem contra immunitatem Ecclesiasticam, ibid. n.77. & tom.6. consult.34. num.13.
Eam alleganti quatenus sit credendum, ibid. n.78.
In consuetudine, quando agitur de immunitate Ecclesiæ, debet attendi ius canonicum, d. tom.5. consult.5. n.77.
An inducatur ex actibus facultatiuis, ibid. n.78.
Laici in præiudicium Ecclesiæ & Clericorum non possunt inducere consuetudinem, tom.5. consult.6. n.9.
Rationabilis valet contra quodcumque ius humanum, tom.5. consult.46. n.33.
Ex duobus actibus arguitur, ibid.
Quando non indigeat probatione, ibid. n.51.
Obtinet vim legis, & concessionis, ibid.
Consuetudinis immemorabilis virtus, tom.5. consult. 72. num.2.
Consuetudo quoad carceres, ac tribunal Episcopi, ibid.
Quando consuetudo, etiam legitimè præscripta excludatur, tom.5. consult.73.n.2.
Immemorabilis an sublata per Rubricas, tom.6. consult.64. num.2. ac 6.
Quando est circa id, quod innititur rationi, & æquitati iuris, etiam de iure Canonico sufficit consuetudo decennalis, tom.6. consult.65.n.3. ac seqq.
Consuetudo immemorabilis quando præscribi non possit, tom.6. consult.87. n.1.
Quid de consuetudine generali, ac immemorabili in toto aliquo Regno, ibid.n.9.
Sub derogatione quarumcunque consuetudinum in contrarium quæ consuetudines comprehendantur, ibid. n.10.
Secundum se non facit actum de veniali mortalem, nec mutat materiam actus prohibiti, tom.6. consult.93.n.9.
Quid si in specie prohibeatur ipsa consuetudo, ibid.
Excusat Tribunalia à vitio inconstantiæ & varietatis, tom.6. consult.94. n.43.
Eius vigor in iudicijs, ibid.
Vt interpretetur priuilegia, leges &c. qualis esse debeat, tom.6. consult.98. n.70.
Consuetudo in causis agitandis in foro Ecclesiastico, tom.6. consult.94. n.28.
Est optima legum interpres, tom.7. consult.16. n.6.
Consuetudo eligendi sepulturam, tom.7. consult.21. à n.1.
Quomodo probanda, ibid. à n.8. & 9.
Consuetudo declaratiua iuris debet sequi conditiones iuris, ibid. num.6.
Ex lapsu annorum obseruata in materia Ecclesiastica præsumitur solemnis & confirmata à Sede Apostolica, tom.7. consult.30. num.4.
Tempus necessarium ad præscriptionem consuetudinis, tom.7. consult.46. n.11.
Quatenus probari debeat in indiuiduo, tom.8. consult.32. num.14.
Et quomodo indiuiduè probetur, ibid. num.15.
Contraria immunitati, iurisdictioni, ac libertati Ecclesiasticæ non valet, tom.8. consult.40. n.41.
De consuetudine contra ius naturale & publicum, tom.8. consult.73. n.13.
Vt sit valida quas conditiones habere debeat, tom.8. consult.73. num.98. & seqq.
Quibus testibus probanda, ibid. n.100.
Quæ consuetudines antiquæ obseruandæ, tom.8. consult.84. num.12. & seqq.

Contrahens, Contractus.

Contractus, in quibus interuenit iuramentum, an sint misti fori, tom.5. consult.2. n.48.
Quid de contractu emphyteutico, ibid.
Benemerita sunt pars contractus, ita vt quæ eorum intuitu dantur protinus in contractum transeant, tom.5. consult.46. num.71.
Pendet à voluntate & consensu duorum, ibid. n.79.
Iudicis loci contractus authoritas, tom.6. cons.94. n.14. ac seq.
Contrahens vbi, & quomodo conueniri possit, ibid. num.16. & seqq.
An in contractu sit locus remissioni, ibid.n.21.
Contractus quoad forum rei quomodo accipiendus, ibid. num.32.
Quomodo accipiatur, ibid.
Quando quis conueniatur ratione contractus, ibid. num.33. & seqq.
Et vbi, ibid. n.37. & seqq.
Quid de Clerico, ibid.
Quot perfectiones considerantur in contractu emptionis, ac venditionis, tom.7. consult.11. n.2.
Quando, non soluto pretio, contractus remaneat perfectus quoad obligationem & irreuocabilitatem, ibid.

Contraria.

Contrariorum disciplina, tom.5. consult.5.n.60.

Conseruator.

An superior Regularis Nuncium Apostolicum non Iudicem synodalem, à diœcesi Episcopi vltra duas dietas distantem, possit in Conseruatorem eligere, tom.7. consult. 10. à num.8.
Est Iudex priuatiuè quoad Ordinarium, ibid.n.10.
Quid si dubitetur de conseruatoris iurisdictione, ibid.n.11.
Nec ritè fuerit electus, ibid.n.12.
An Regulares habentes Conseruatorem legitimè electum, debeant coram eodem conueniri in causis ciuilibus, requirentibus discussionem, & iudicialem indaginem quando sunt rei, an verò coram Ordinario, tom.8. consult.33. à num.1.
An nominentur tamquam Iudices, ibid.n.1.
Eorum iurisdictio, ibid. & n.2. ac 17. & seqq.
In quo casu Regulares conuenire nequeant coram conseruatore, ibid. num.3. & 4.
Eorum electionis forma, ibid.n.4. & 10. ac 11.
Pro quibus causis eligantur, ibid.n.6.
Eorum priuilegia an reuocata, ibid.n.8. & seqq. ac n.22.
Quid de obseruatione, ibid.n.13.
De puris Conseruatoribus, ibid. n.14.
Pœna in eos inflicta, ibid.n.19.
Quid si Regulares sint tantum rei, ibid.n.25.

Constitutio, V. *Confirmatio.*

Constitutionis confirmatoriæ virtus, tom.5. consult. 5. num.45.
Quando in constitutione, etiam pœnali, fiat extensio, ibid. num.46.
Constitutio pœnalis an potius dicatur comprehensio, quàm extensio, ibid.
Quid si casus in verbis constitutionis non videatur comprehendi, ibid. n.47.
Quid dicatur committere in constitutionem, ibid. n.47.
Ægydianæ constitutiones non comprehendunt personas, nec bona Ecclesiasticorum, tom.6. consult.34. n.5.
An & quatenus constitutio loquens de præteritis extendenda sit ad futura, tom.6. consult 55. n.4.
Contra constitutiones Pontificias, an & quatenus detur non vsus, inobseruatio, præscriptio, tom.6. consult.58. num.7 ac seqq.
An, & quatenus in constitutionibus Apostolicis pœnalibus com-

comprehendantur Clerici de quibus nulla fit in eis mentio specialis, tom.6. consult.66. à n.1.
Et quid si in eisdem constitutionibus nominentur quæcumque personæ cuiuscumque gradus, dignitatis, ordinis, & instituti, ibid.n.2.

Contumax, Contumacia, V. *Hæreticus*.

Quando cesset, tom.5. consult.4. n.4.
Quando habeat locum, ibid.n.6.
De non audiendis condemnatis in contumacia, tom.8. cons.82. num.1.
Quid in Tribunalis S. Officij, ibid.
Contumax fictus quomodo reddatur, tom.7. consult.17. n.3.
Contumacia ficta non sufficit ad incursum censurarum, ibid.
Quæ contumacia requiratur in insordescente in censuris, vt declaretur hæreticus, vel suspectus de hæresi, tom.7. consult.18. num.3. ac 7.

Conuenticula.

Christianorum Oratoria nominabantur conuenticula, tom.6. consult.98. n.14.

Conuersæ V. *Clausura*.

Coquus V. *Famulus*.

Corpora V. *Sancti*.

Creditor V. *Clericus*.

Credulitas.

An, & quatenus excusetà dolo, tom.5. consult.59. num.17. & seqq.
Et à censuris Ecclesiasticis, tom.6. consult.18. n.63.

Crimen, Criminalis V. *Causa*.

De crimine falsi, eiusque pœnæ, tom.6. consult.1. n.15.
Deque in eo dispensatione, ibid.
Crimina communia quæ sint, tom.6. consult.94. n.28.
In quibus criminibus, non seruatis gradibus pœnarum, Clericus sit degradandus, & tradendus Curiæ seculari, tom.7. consult.33. à n.1.
Quod crimen graue ac damnosum, ibid. à n.2.
Quodue atrocissimum, ibid.
Quæ crimina mereantur degradationem realem, tom.8.cons.91. à num.1.
Quæ verbalem, ibid.
Quæ sint enormia, ibid.
Quæ grauia, ibid.
Quæ leuia, ibid.
In quibus possit Episcopus dispensare, ibid. & n. seqq.

Cruciatæ Bulla V. *Oratorium, Bulla*.

Crus V. *Sanatio*.

Crux, V. *Parochus. Confraternitates*.

Confugiens ad Crucem an gaudeat immunitate, tom.6. cons.27. num.12.
Christianis semper sancta, & venerabilis, ibid.
Vtrum in processionibus vna tantùm Crux deferri debeat, tom.6. consult.58. à n.1.
Et quid in funeribus, ibid.n.13. ac seqq.
In processionibus Cruces, ac vexilla deferri consuetum, ibid. num.1.
Causæ multæ, ibid.n.2.ac seqq.
Quisque Ordo, aut Religio suam propriam Crucem in supplicationibus deferre potest, ibid.n.7.
Quomodo Clerici eam deferre debeant, ibid.n.12.
Canonici Lateranenses cum velo, seu panno appenso, ibid.
Capucini quoque deferre possunt Crucem propriam, ibid.
Regulares incedere non debent sub alio vexillo, ibid.
Cruces deferri debent distinctè, ibid.
In processionibus, in quibus non interuenit, nisi vnica Crux, qui Clerus digniorem locum obtinere debeat, ibid.
In funeribus semper vnica Crux deferenda, & illius Ecclesiæ, ad quam defunctus defertur, ibid. n.13.
Dummodo non interueniat Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, sub cuius Cruce omnes simus comitantes incedere debent, ibid.num.14.
Quid si extaret consuetudo immemorabilis in contrarium obseruata, ibid. & n. seqq.
Et quomodo hæc consuetudo probetur, ibid. n.16.
Cur in funeribus vna tantum Crux deferatur, ibid. n.17.
An in funere, cui capitulum cathedrale interest, possint Regulares suam erigere Crucem, tom.6. consult.74. à n.1.
Quid si fauore Regularium concurrat immemorabilis, ibid. num.2.
Deferre ante se Crucem, an signum iurisdictionis, præsertim in funeribus ducendis, tom.8. consult.73. n.1. 5. 9. ac 116. & seqq.
De iure erigendi Crucem in funeribus, ibid.n.7.
Vnica deferenda in funeribus, & cuius Ecclesiæ, ibid. n.16. & 19. ac 118. & seqq.
Est signum præeminentiæ, ibid. n.20.
Quibus solum concessa in funeribus, ibid.n.35. ac seqq.
Vbi diffusè ac ferè per totam.

Culpa.

Vt quis verè constituatur in culpa, est necessaria monitio, tom.7. consult.15.num.3.
Quatenus quis culpa careat, tom.5. consult.24. n.4.

Cultus V. *Veneratio, Beatus*.

Cultus diuinus est fauorabilis, tom.6.consult.95.n.1.
Sine sacrificio & Sacerdote esse non potest, ibid.
An & quatenus præ se ferat cultum foramen sepulchrorum, in quibus conduntur corpora seruorum Dei, tom.8. consult. 114. à num.1.
Et quid de sepulchro circumdato crate lignea, vel ferrea, ibid. num.7.
Forma processus super non cultu Seruorum Dei, ibid.à n.12.

Curator, Curatus, V. *Parochus, Tutor, Clericus*.

Custos V. *Damna*.

D

Damna.

Causa damni dati per clericos & Ecclesiasticos, vel eorum animalia, famulos, ministros, colonos Episcoporum, & mensæ Episcopalis, etiam laicos, vel per eorum animalia in bonis quibuscumque tam Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum, quàm laicorum à quo Iudice cognosci debeat, tom.5. consult.2. n.37.& 57.
An sit recedendum à declarationibus, quibus firmatur colonos, & custodes Ecclesiasticorum damnum dantes in bonis laicorum cum animalibus eorundem Ecclesiasticorum conuenendos esse coram Iudice Ecclesiastico, tom.6. consult.33. à num.1.
Cognitio huiusmodi causarum spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, ibid.n.1.
Ad quid teneatur dominus animalium, ibid.
Quid si bona Baronum cohæreant bonis Ecclesiasticorum, ibid. num.2.
Et constaret de immemorabili consuetudine contraria, ibid. num.3.
Quid quoad cognitionem personarum damnum dantium, ibid. num.4.

Dataria V. *Matrimonium*.

Datariæ stylus in dispensatione ætatis ad ordines, tom.7.cons.29. num.1. & seqq.

Debitor V. *Laicus*.

Quando agitur contra debitorem promotum ad Clericatum, quod tempus attendatur, tom.5. consult.11. n.35.
Debitor, etiam de fuga non suspectus, an vbique & quatenus fisti, aut retineri, & vt aiunt, arrestari, possit, tom.6. cons.94. num.29.

Decima V. *Catholicus, Hæreticus, Pontifex*.

Decimarum causa, an sit misti fori, tom.5. consult.2. n.45.
Quo iure, & ex quibus debeatur Clericis, tom.5. cons.46.n.40.

Sunt

Sunt persoluendæ ante census & tributa, ibid. n.40.
An & quatenus præscribantur, tom.5. consult.57. n.11.
Quibus Ecclesijs debeantur, tom.6. cons.88. n.5.
Quid sint, tom.6. cons.95. n.3.
An & quatenus Regulares teneantur ad decimas Parochis, alijsue soluendas, tom.8. consult.8. à n. 1. & seqq.
Et qua ratione decimæ parochiarum ad Regulares peruenerint, ibid. num.30.
Donate à Regibus, ibid. n. 15.
Quid de Regularium colonis, ibid. n.19.
A quo tempore petendæ, ibid. n.23. ac seq.

Declaratio, Declaratoria V. *Censuræ.*

Declarationes Sacrarum Congregationum quam vim habeant in vtroque foro, tom.5. cons.5. n. 30.
Et pro quibus personis, ibid.
Declaratio iuris non inducit nouum ius, sed quid statutum sit, ostendit, tom.5. consult.84. n.21.
Declaratio interpretatiua addit qualitatem demonstratiuam, ibidem.
Declarationes S. Congregationis Concilij quatenus obligent, tom.6. consult.47. num.19.
Declaratio iuris veteris, & declaratio iuris noui, tom.8. cons.8. num. 24.
Declaratio generalis recipit interpretationem, tom. 8. cons.33. num. 16.
Non facit aliquid de nouo, tom.8. consult.82. n.3.
Neque alterat subiectum, ibid.
Addit solum qualitatem demonstratiuam, ibid.
Declarationes S. Congregationis Concilij non sunt simpliciter doctrinales, sed necessariè, & habentes legis auctoritatem, tom.6. cons.99. n.16.
Quomodo declarent priuilegia, ibidem & tom.8. consult. 33. num. 16.

Decoctores.

An & quatenus gaudeant Ecclesiarum immunitate, tom.6. consult.4. à n. 28. & 36. ac 70.
Eorum flagitia, ibid.
Vita, actiones, ibid. n.29.
Eorum genera, ibid. ac seqq.
Artes, ibid. n.31.
Malorum sentina, quæ ex ipsis promanat, ibid. à n.32.
Fraudes, periuria, ibid. n. 33.
Furta, ibid. n.34. & seq.
Homicidia, ibid. n.37.
In eos quomodo animaduersum, ibid. n.39.
Quid de immunitate quoad eorum bona, ibidem num. 70. & seqq.

Decreta.

Decretorum compilatio à Gratiano, alijsque facta, quam auctoritatem habeat, tom.5. consult.60. n.5.
De decretis conceptis ex verbis, & ratione iuris, deque eorum valore, tom.5. consult.84. n.22.
Decreta S. Congregationis Concilij quatenus alligent, tom. 6. consult.47. n.19.

Defensio V. *Protectio.*

Defensio an tolli possit per legem, per statutum, aut per Principem, tom.5. consult.5. n.71.
Defendens sua priuilegia, quando aliter defendi non potest, si oppressores in rixa vel pugna mutilet, aut interimat, an de expensis, ac de damno dato hæredibus occisorum teneatur, ibid. n. 71.
Defensio iurium, rerum, ac personarum per seipsum exercenda, iure gentium, ac naturali concessa est, ibidem num. 72.
Defensio armata permittitur Ecclesiasticis personis, ibidem num. 56.
Quilibet ordinarius Magistratus suos subditos per se defendere tenetur, ibid. n.56.
Est beneficium, ibid. num.58.
Quo iure inducta, ibid.
An præstari possit inuitis, ibid. n.59. & seq.
Quid in casu præcisæ necessitatis, ibid. n. 61.
Mutilatio, vel homicidium commissum ob sui defensionem, an & quatenus inducat irregularitatem, tom.7. consult. 20. à num.2.
Vbi ad hanc rem multa non vulgaria.
Defensio quando dicatur, ibid. n.12. & 6.
Quando cuiuis liceat se defendere ab insidiatore, ac etiam eum comprehendere propria auctoritate, tom. 7. consult. 32. num. 40.
Quis declarare debeat, vel possit, num occidens, vel mutilans se defendendo indigeat dispensatione ab irregularitate, tom.7. consult.80. à n.1.
Omnibus danda, tom.8. consult.86. n. 5. & 6.
Quibus denegetur, ibid.

Defunctus V. *Confraternitates, Parochus.*

An & quatenus Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ possint leuare cadauera defunctorum ex alienis parochijs sine proprio Parocho, tom.6. cons.59. à n.1.
Quid de Regularibus, ibid.
Munus Parochi super defunctorum corpora, ibidem & numer. 8.

Degradatio, Degradatus.

Quatenus damnati ad triremes in Tribunali S. Officij, siue in perpetuum, siue ad tempus, sint degradandi, tom.8. consult.91. à num.1. & 4.
Et quæ degradatio esse debeat, ibid. n.3.
Quid si non damnentur ob crimen hæresis, ibid. n.2.
Degradatio actualis quibus imponatur, ibid. n. 5.
Quid de praxi, ibid.
Quidue si puniantur vltimo supplicio, ibid.
De degradatione verbali ad exequendam pœnam triremium ad tempus, ibid.
Quid ad pœnam perpetuam, ibid.
De qua degradatione intelligatur, quando à iure imponitur pœna depositionis, siue degradationis, ibid. n.5.
Clericus hæreticus est degradandus quando traditur Curiæ sæculari, ibid. n.6.
Quæ crimina mereantur degradationem realem, ibidem numer. 7.
Quid de Clerico falsificante sigillum Regium, ibid.
De Clerico monetario, ibid.
De Sacerdote sacrilegium cum moniali per carnalem copulam perpetratum, ibid.
De non ordinato celebrante, vel sacram confessionem audiente, ibidem.
De procurante abortum fœtus animati, ibid.
De astrologis iudiciarijs, ibid.
Quæue crimina verbalem degradationem mereantur, ibidem num.8.
Degradatio verbalis quotuplex, ibid. n. 9.
De forma huius pœnæ in iure, ibid.
An latæ sententiæ, ibid.
De celebrante publicè in contemptum clauium, ibid.
De contemptu formali & materiali censurarum, ibid.
De Clericis falsarijs, ibid.
De Clericis scienter præsumentibus receptare, vel defendere, vel dogmatizare dogmata alicuius hæretici, ibidem num. 11.
Quæ solemnitas requiratur ad huiusmodi degradationem, ibid. num. 12.
An eam possit infligere vllus ordinarius, ibid.
Et quibus in casibus, ibid.
De degradatione verbali præparatoria, ibid. n. 13.
De degradatione verbali absoluta & totali, ibid. n.14.
De Clerico procurante abortum fœtus animati effectu subsecuto, ibid.
De Clerico assassino, ibid.
De Clerico spoliante eligendum in Papam, ibid.
De Clerico, qui aduersarium suum in causa præsumpserit minis afficere, ibid.
De Clerico ordinato falsis dimissorijs, ibid.
De Clericis dirum nefas exercentibus, ibid.
Pœnæ degradationis verbalis latæ sententiæ, an ligent in foro conscientiæ ante declaratoriam, ibid. n. 15.
Quid pro foro externo, ibid.
Et pro casu occulto, ibid.
Quatenus quis pœna depositionis & degradationis latæ sententiæ à solo officio & beneficio ex ipso iure canonico incursa dispensare possit, ibid.
Quis super pœna degradationis, siue priuationis omnis priuilegij clericalis, ibid.
Quis super pœna infamiæ, vel irregularitatis, vel inhabilitatis, vel depositionis verbalis, ibid.
Quis super minoribus criminibus, ibid.
Episcopus super quibus criminibus possit dispensare, ibid.
Alia, ibidem.
Quando sit locus degradationi, & traditioni Curiæ sæculari,

ri, tom.7. consult.33. à num.25. & 37.
Casus, in quibus Clerici sunt degradandi, & Curiæ sæculari tradendi, ibid. n. 27, & seqq.

Delictum, V. *Iudex*.

An leuiter delinquens in Ecclesia priuetur immunitate Ecclesiastica, tom.5. consult.5. n.42.
Delictum delationis armorum, etiam prohibitorum in Ecclesia, non est de exceptis in Constitutione Gregoriana, ibidem num. 42.
Pro vno delicto plures pœnę regulariter imponi nequeunt, tom.5. consult.44. n.4.
Quid in delictis misti fori, ibid. n. 5.
An inspiciatur locus, vbi delictum est inchoatum, an vbi est consumatus, tom.6. consult.94. n.8.
Qui Iudex de eo cognoscere possit, ibid. à n.1.
Quatenus dicatur occultum, vt ab Episcopo absolui ac dispensari possit, tom.6. tota consult. 99.
Vbi plura de manifesto, publico, notorio, & huiusmodi alijs.
Ex regula attenditur tempus delicti, tom.7. consult.31. n.21.
Ad quem forum spectet eius cognitio, ibid. n.22.

Denuncians, Denunciatio, Denunciator.

Denunciatio excommunicationis contra Regulares fieri potest ab Episcopo, tom.7. consult.10. n.2.
Et quatenus, ibid. & num. seqq.
Ex se, circumscripta citatione, non est actus iurisdictionis, ibid. num. 6.
In denunciatione excommunicationis à iure inflictæ non requiritur citatio, ibid. n.7.
An sponte denunciantes in S. Officio tam contra alios, quàm contra complices, per turbam deponentes, aliquo modo afficiant eosdem complices, vel irritent processum, tom.7. consult.84. à n.1.
Et an Fiscus examinando eosdem complices nominatos à supradictis denunciatoribus, procedere valeat contra eos, qui in eodem processu per præuentionem, vel diminutionem se grauauerunt, ibid. à n.4.
Denunciatores in S. Officio habentur in numero testium, ibid. num. 1.

Depositum.

De Clerico, qui coram Iudice laico depositum recepit, tom.5. consult.11. n.36.

Dæmon.

Quam potestatem habeat in actus, & affectiones vitæ vegetantis, tom.5. consult.35. n.13.
Quid quoad generationem, ibid.
Quoad inhibitionem caloris naturalis, ibid. n.14.
Quoad longam inediam, ibid. n.15.
Quoad sanitatem, morbos, mortem, ibid. n.16.
Quoad curationes, ibid. n.17.
Quoad vim morbi inducendi, ibid. n.18.
De verè à dæmone ægris, & sanis factis, ibid. n.22.
Quomodo hæc efficiat, ibid. n.23. & seqq.
Num illi fidendum, ibid. n.25.

Derogatio.

Derogationis generalis virtus, tom.5. consult.72. n.17.
In fine apposita refertur ad omnia præcedentia, ibid.
Quando censeatur esse adiecta singulis in dispositione contentis, ibid.
Derogatio quoad vnam partem non extendenda ad aliam, tom.8. consult.33. n.15.
Materia derogationis strictè accipienda, ibid.

Deuolutio.

Deuolutionis effectus, tom.8. consult.34. n.8.

Diaconia, Diaconi.

Cur sic dicta, tom.6. consult.98. n.21.
Diaconi quid erant, ibid.
Eorum munus, ibid. & num. seq.
Distinctio, ibid.
Negligentia, ibid.
Regionarij, ibid.
Huius instituti auctor, ibid. n.22.

Diadema.

An imponens diadema capiti Beati, transgrediatur limites beatificationis, tom.5. consult.25. à n.1.

Dictiones.

Præter. tom.5. consult.5. n.45.
Aut, vel seu. tom.5. consult.72. num.16. & tom.6. consult.85. num.253. & tom.8. consult.3. n.5.
Alijs. tom.5. consult.22. n.3.
Nullis. d. consult.72. num.20.
Verè. tom.5. consult.77. n.20.
Nullatenus. ibid. num.22.
Alia. tom.5. consult.83. n.3.
Aliud. tom.6. consult.53. n.4.
Ad. tom.6. consult.27. n.3.
In. tom.6. consult.4. n.6.
Hodie. tom.6. consult.55. n.4.
Bis. in licentijs ingrediendi monasteria Monialium quomodo intelligatur, tom.6. consult.85. n.253.
Nulli. tom.6. consult.95. n.6.
Vel. tom.6. consult.98. n.69.
Essi. ibid. num.11.
Omnino. tom.7. consult.16. n.8.
Præsertim. tom.7. consult.18. num.2. & tom.8. consult.119. num.3.
Veluti. ibid. n.8.
Ad summum. tom.7. consult.44. n.3.
Dictio alternatiua. tom.7. consult.64. num.18. & tom.6. consult. 85. num.253.
Vlterius. tom.7. consult.67. n.8.
Idem. tom.8. consult.39. n.10.
Aliorum. tom.8. consult.59. n.23.
Quorumcumque. tom.8. consult.73. n.3.
Quodcumque & omne. tom.8. consult.114.

Diœcesis, V. *Domicilium*.

De duabus diœcesibus vnitis quoad locum carceris, processus & tribunalis Episcopi, tom.5. consult.72. à n.1.
Duæ diœceses vnitæ habentut pro vna Ecclesia, ibid. n.4.
Quando Episcopus habere debeat tribunal in diuersis locis diœcesis, ibid.
Et constituere ibi Vicarios foraneos, ibid.
Quando diœcesis est admodum ampla, num possit Episcopus ad remotiorem partem illius trahere capitulares, ibid. num.5. & 25.
Quid si in vtraque Ecclesia suos habeat Adiunctos & Coniudices, ibid.
Quid sit proprium cathedralium vnitarum, ibid. n.23.
Vnitæ quando dici non debeant duæ cathedrales distinctæ, sed vna tantùm, ibid.
Quid quoad Episcopum, ibid.
De diœcesi dicitur tantum qui est subiectus ratione domicilij, tom.6. consult.90. n.13.
Tota diœcesis parochia Episcopi, tom.7. consult. 89. n.1.
Continetur aliquando nomine parœciæ, ibid. n.15.

Dies.

An ex omni licentia seruiliter laborandi dominicis, ac festis diebus possit exigi aliqua eleemosyna eroganda locis pijs, vel pauperibus, tom.5. consult.69. à n.1.
Quæ necessitas requiratur, vt eiusmodi licentia concedatur. ibidem.
Et quæ opera in eis agi possint, ibid. n.2.
De auaritiæ labe, ac suspicione in hac re vitanda, ibidem num.3.
Cur onus eleemosynæ imponatur, ibid.
Quis in hoc dispensare possit, ibid.
Quomodo sit licita commutatio præcepti seruandi festa in pecuniam, vel aliud onus, ibid. n.4.
Euitandum in his commutationibus scandalum, ibid.
Quatenus in ferijs introductis in honorem Dei, & Sanctorum aliquid seruile, aut operis agi permittatur, ibid. num.5.
Quibus rebus operam dare festis diebus liceat, ibid. n.6.
Iudicium in hoc ordinarij, ibid.
Cuius arbitrio licentia concedenda, ibid.
An & quatenus diebus in honorem Dei & Sanctorum dicatis fieri possit executio bonorum, illaque eisdem diebus vendere, tom.8. consult.10. à n.1. 4. & seqq.
Dies feriati cur indicti, ibid. n.1.

Eorum vetuſtas, ibid.
Dies feſti ex quo præcepto, ibid. num.2.
Tempore feriato in honorem Dei quatenus interdictus actus iudicij, ibid. n.3. & 5.
Mercatus, nundinæ, ibid.
Quid ſi ageretur de viaticis Commiſſariorum, ibid. n.6. ac 7.
Et de alimentis, ibid.
Quid de capturis & executionibus pro debitis, ſi debitores ſint ſuſpecti, ibid. n.8.
Et in cauſis criminalibus, ibid.
Et de ſubhaſtationibus, ibid.
Forma & tempora colendi ferias, ibid. n.9.
Ad quos ſpectat conceſſio licentiæ laborandi diebus feſtis, ibid. num.10.
An poſſit die feriato decerni citatio, ibid. n.11.
Et num teſtes, qui die non feriato iurarunt de veritate dicenda, poſſint in ferijs diuinis examinari, ibid. n.12.
Quid de libelli oblatione, ibid. n.13.
Deque ſententiæ prolatione ac publicatione, ibid. n.14.
Deque appellatione, ibid. num.15.
An feriæ actoris, an rei, an verò Iudicis obſeruandæ, ibidem num.16.
Ad quem pertineat facere edicta circa feſtorum obſeruationem, ibid. num.18.
Inſtituere, vel indicere dies feſtos, ibid. n.19.
Locus præuentioni in puniendo tranſgreſſores feſtorum, ibidem num. 20.
Licentiæ laborandi dari debent in ſcriptis, ibid. n.21.
Non debent exhiberi Iudici laico, ibid. n.22.
Pœna pro tranſgreſſione feſtorum qualis, ibidem num. 23. & ſeqq.
Quid de pœna amiſſionis animalium, ibid. n.26.
Quid liceat facere dominicis, ac feſtis diebus, ibid. n.27.
An Epiſcopus poſſit in diœceſi ſua nouos dies feſtos inſtituere, tom.8. conſult.53. n.3.
Dies feſti, quos Epiſcopus ſeruandos præcipit à quibus obſeruandi, ibid. n.10.
Nouæ feſtiuitates quatenus ab Epiſcopo inſtituendæ, ibidem uum.11.
An & quatenus liceat Catholicis diebus feſtis opera ſeruilia facere, tom.8. conſult.102. à n.4.

Diffamatio, Diffamatus, V. *Infamia.*

Quando ſufficiat ſimplex diffamatio, vt quis promoueri nequeat ad ordines, nec conſequi beneficium, tom.7. conſult.19. num.6.
Quid ſi diffamatus ſententiam abſolutoriam obtinuerit, ibid. num.7.
Impedimenta, quæ ex diffamatione reſultant, ibid.

Dignitas.

Nemo in eadem Eccleſia retinere poteſt duas dignitates, vel duos Canonicatus, vel duo officia, & quare, tom.7. conſult.4. num.6.
Dignitates, quæ habent vnitas Eccleſiæ parochiales, requirunt, quod illas obtinentes reſideant in dignitate, ibid. num.33.
Quatenus in functionibus Eccleſiaſticis vna Dignitas ſuccedat alijs, tom.7. conſult.46. n.10.
Epiſcopo an liceat ſupprimere dignitates, tom.8. conſult.30. num.1. & ſeqq.
Quot modis conſideretur, tom.8. conſult.39. n.9.

Dimißoria, V. *Abbas.*

Dare litteras dimiſſorias ad Ordines Clericis nullius diœceſis, illoſque ordinare ad quem pertineat, tom.7. conſult.8. n.55. & ſeqq.
Ordinans, & ordinatus vigore dimiſſoriarum non ſui Ordinarij in quas pœnas incurrant, ibid. n.58. & ſeqq.
Quid de conferente minores Ordines, ibid.
Capitulum quatenus dimiſſorias concedere poſſit, ibidem num.59.
Qui poſſint illas concedere, tom.8. conſult.59. à num.1. 16. & ſeq.
Pœna in concedentes illegitimè dimiſſorias, ibid. n.18.

Diſdicta, V. *Cenſus.*

Quid de diſdicta oblationis, ac depoſiti, tom.5. conſult.4. num.1.
Quatenus trahat perſonas Eccleſiaſticas ad Iudicem laicum, ibid. num.2.
Ad quid tendat, ibid. num.3.
De re Eccleſiaſtica coram quo Iudice facienda ſit, ibid. n.3.

Diſpenſatio, V. *Epiſcopus, Matrimonium.*

Quid ſit, tom.6. conſult.78. n.5.
Non tollit diſpenſato vſum iuris communis, ibid. & n.8.
An & quatenus diſpenſationes extra Curiam Epiſcopo committendæ, & ab eo examinandæ ſint, tom.6. conſult.97. à num.1.
Et quid de litteris abſolutionum, & diſpenſationum in foro conſcientiæ, ibid.
Quibus committendæ, ibid. num.1.
Pro cognitione huiuſmodi diſpenſationibus, an liceat aliquid accipere Ordinarijs, vel eorum Vicarijs, ibid.
Quid de Notario, ibid.
An Concilium Prouinciale ſtatuere poſſit, vt aliquid accipi poſſit, ibid.
Qui ſint in hac re Ordinarij, ibid. n.2.
Factæ à Vicario Foraneo ſunt irritæ, ibid.
Quæ diſpenſationes cognoſci debeant, ibid. n.3.
Et quare, ibid.
Et quæ poteſtas Ordinarijs data, ibid.
Quid de diſpenſationibus conceſſis motu proprio Pontificis, ibidem.
Cur concedantur, & cur denegentur, tom.6. conſult.99. num.6. & 8.
De diſpenſationibus, quæ conceduntur omnibus, qui per adulterium ſe carnaliter cognouerunt, & vt matrimonium inter ſe contrahere poſſint, ibid. n.11.
De facultate diſpenſandi vigore Tridentini Epiſcopis conceſſa, tota conſult.99.
Quatenus Epiſcopus diſpenſare poſſit in impedimento mattimonij, tom.7. conſult.53. n.4.
Super diſpenſatione in ætate ad Ordines ſtylus Datariæ, tom.7. conſult.29. n.2. & ſeqq.
An & quatenus familiaris conuerſatio, ac litium extinctio ſint cauſæ ſufficientes ad diſpenſandum in primo, ac ſecundo gradu affinitatis, etiam in non Magnatibus, tom.8. conſult. 101. à num.1.
De diſpenſatione in matrimonio rato non conſumato, vt primi coniuges poſſint tranſire ad ſecunda vota, tom.8. conſult.105. à num.1.
An concedenda diſpenſatio coniunctis in primo gradu affinitatis, in ſecundo conſanguinitatis, & in tertio pariter conſanguinitatis cum compaternitate, tom.8. conſult.106. à num.1.
Et quibus de cauſis, ibid.

Diſpoſitio.

Quando mutatis rebus, mutari debeat diſpoſitio, tom.5. conſult.46. num.60. & ſeqq.
In diſpoſitione teſtatoris quatenus recedendum ſit à proprietate ſignificationis, tom.5. conſult.82. n.2.
Diſpoſitio voluntaria teſtatoris debet in forma ſpecifica adimpleri, ibid. n.4.
Cauſa finalis reſtringit diſpoſitionem, ibid. n.5.
Per qualitatem ſuperuenientem rei, vel perſonæ diſpoſitio antiqua ceſſat in illa re, vel perſona, tom.7. conſult.8. n.14.
An & quatenus cum diſpoſitione iuris communis mitius agatur, quam cum diſpoſitione hominis, tom.7. conſult. 2. num.25.
Diſpoſitio hominis quomodo accipienda, ibid.
Omnis diſpoſitio reducitur ad ius commune, niſi aliud obſtiterit, ibid.

Diſtributiones, V. *Collector, Subcollector, Fides.*

Cur inſtitutæ, tom.5. conſult.3. n.1.
Qui eas lucretur, ibid. & tom.6. conſult.77. n.2.
Qui eas reſtituere debeat, ibid.
De diſtributionibus quotidianis, quas infirmus exiens è loco reſidentiæ lucrari poſſit, tom.5. conſult.81. n.1.
Quid ſi in Eccleſia extaret contraria conſuetudo, ibid. à num.2. & 10.
Quid ſi exierit tempore vacationis legitimæ cum intentione non reſidendi, ibid. n.4. & ſeq.
Et quid ſi præuideatur, quod talis diſceſſus à ciuitate mediante morbo impediret reſidentiam, ibid. n.7. & ſeq.
Quid requiratur, vt infirmus lucretur diſtributiones quotidianas, ibid. num.9.
Epiſcopus non poteſt decernere, ne dentur infirmis, ibid.
An ſtante diſpoſitione S. Concilij Tridentini, quod punctaturæ diſtributionum accreſcant ſolis intereſſentibus diuinis officijs,

cijs, seruanda sit consuetudo, quod dictæ punctaturæ distribuantur per æquè inter Canonicos ita, vt de eis æquè participent tam interessentes, quàm non interessentes diuinis, immò etiam ipse punctuatus, tom.6. consult.14. à n.1.
Distributiones quomodo amittantur, ibid. n.1.
Quibus accrescant, ibid.
Vel in cuius vtilitatem conuerti possint, ibid. n.2.
Quando Ecclesiæ applicandæ, ibid.
Quomodo applicandæ, ibid. num.3. & seqq.
Qui statutum condere possint de modo diuidendi distributiones, ibid. num.7.
Quatenus donari possint, ibid. n.8. & seq.
An & quatenus Canonico debeantur distributiones Capellaniæ, quam ex dispensatione Apostolica in prouisione sui Canonicatus obtinet sub eodem tecto, tom.6. consult. 51. à num.1.
Canonici, ac præbendati interessentes matutino, & laudibus an lucrentur distributiones Primæ, licet non interfint, & à tempore fundationis ex indulto Summi Pontificis ante S. Concilium Tridentinum existant in consuetudine immemorabili, quæ continuata est à tempore publicationis Concilij, tom.6. consult.52. à n.1.
Vt Canonici lucrentur distributiones debent recitare omnes horas canonicas in choro, ibid.
Quid si extaret constitutio contraria in limine fundationis, ibid. num.2. & seqq.
Et quid in Canonicatibus non habentibus præbendam distinctam, aliosque fructus præter distributiones, ibid. n.5.
Extaretque consuetudo, præsertim immemorabilis, ibid.
Quid de residente vna Hora, ibid.
De consuetudine supplendi, ac interessendi diuinis pro parte anni, & lucrandi distributiones toto anno, ibid.
Non dicuntur de corpore beneficij, tom.6. consf.77. n.2.
Quando dentur, ibid.
Quid de illis, quæ non soluuntur dietim, ibid. n.3.
Quid de distributionibus, quæ percipiuntur ex interessentia alicuius partis anni, ibid. n.4.
An & quatenus debeantur Canonico absenti causa inimicitiæ, tom.7. consult.14. à n.1.

Diuitiæ.

Pariunt potentiam, potentia dignitatem, dignitas prælationem, tom.5. consf.12. n.27.
Nobilitas sunt diuitiæ antiquatæ, ibid.

Diuortium.

Quatenus fieri possit propria auctoritate, etiam nolente vxore, tom.8. consult.133. n.1.

Dolus.

Quæ causa excusetà dolo, tom.7. consf.32. n.28.
Et in quo foro id procedat, ibid. n.29. & seq.
Quando excusetdelinquentem contra ius diuinum, ibidem num.30.
Qui se ingerit præsumitur in dolo, ibid. n.31.
Et qui facit quod est de genere prohibitorum, ibid. n.32.
Qui facit quod non debet, ibid. n.33.

Domesticus.

Domesticorum nomine qui veniant, tom. 6. consult. 98. num. 104.
Quid necessarium, vt quis sit verè, ac propriè domesticus, ibidem.

Domicilium, V. *Diœcesis.*

Quomodo contrahatur, tom.5. consult.79. n.1.
Quid sufficiat, vt quis dicatur non reliquisse proprium domicilium, tom.7. consult.3. n.10.
An ad acquirendam parochiam requiratur domicilium, tom.7. consult.86. n.9.
Domicilium est præcipuus modus sortiendi forum, tom.6. consult.94. num.12.
Ac verus, & naturalis forus, ibid. & n.13.
Quinam præferatur, Iudex ne domicilij, an commissi delicti, ibid. à n.1.
Appellatione alicuius diœcesis in dubio comprehenditur diœcesis domicilij, ibid.
Et appellatione subiecti in dubio venit subiectus ratione domicilij, ibid.
Iurisdictio Ordinarij domicilij, ibid.
Etiam extra proprium territorium, ibid.
Ac etiam contra absentem, ibid.
Quoad honores, ac munia personalia retinet quis domicilium originis propriæ, ac paternæ, etiamsi aliò sedes suas perpetuò transtulerit, ibid. n.30.
Patrimonialia verò onera non sustinet, nisi ibi possessionem habeat, ibid.
Quid de consuetudine, ibid.
Mulier statim contracto matrimonio perdit domicilium originis, ibid. num.31.
Et efficitur de foro mariti, ibid.
Reus, qui nusquam domicilium constituit, vbi conueniri debeat, ibid. num.29.

Dominium, Dominus, V. *Alienatio.*

Verbum Dominium aliquando impropriè accipitur, tom.5. consult.1. num.12.
Dominus directus nominatus in dominum ab vsufructuario, emphyteuta, & colono, si compareat pro suo interesse, trahit actorem ad forum suum, tom.5. consf.11. n.34.
An domini locorum cogere possint suos subditos, vt ad suum tantùm furnum, molendinum, tabernam accedant, tom.5. consult.68. à n.1.
Quid si adesset consuetudo, ibid. n.3.
Quid si alibi volentes molere, dominus eis prohibuerit, & ipsi prohibitioni per legitimum tempus acquieuerint, ibid.
Quod sit in hac re tempus legitimum, ibid.

Domus, V. *Immunitas, Palatium, Scholaris.*

Dum in aliqua lege, constitutione, statuto fit mentio de domo, intelligitur de domo, siue domicilio solitæ habitationis, tom.5. consf.72. n.15.
Domus parochialis gaudet immunitate Ecclesiastica, tom.6. consult.36. n.6.
Etiam respectu bonorum in ea existentium, ibid.
Etiam pro ciuili, ibid. n.7.
Etiamsi distet ab Ecclesia, dummodo non sit locata laicis, ibid. num.8.
Delinquens in domo parochiali gaudet immunitate, ibid. n.9.
Domus Ecclesiæ contigua gaudet immunitate, ibid. n.10.
Domus contigua Ecclesiæ Confraternitatis gaudet immunitate, ibid. num.11.
Clerici, ac Sacerdotes domum propè Ecclesiam habere debent, ibid. n.13.
Quæ domus intra triginta passus Ecclesiasticos existunt gaudent immunitate, ibid. n.15.
Hi passus quomodo competant Ecclesijs, ibid.
Quæ propriè dicatur domus, tom.6. consf.98. n.2.
Loca, in quæ conuenerant prisci fideles vocata domus Dei, ibid. n.12.
Domus eadem potest diuidi in plures, ibid. n.61.
Discrimen inter fundum, & domum, ibid.
Quatenus domus in plures partes diuisa, erunt diuersæ domus, ibid. num.62.

Donatio, Domum, V. *Bona, Imperator, Alienatio, Iuspatronatus.*

An quando Imperator, Rex, Princeps donat alicui Ecclesiæ ciuitatem, terram, aut pagum, eo casu censeatur à se abdicasse omnem superioritatem adeò, vt nullum pœnitus alti dominij ius illi amplius in re donata competat, tom.5. consult.1. à num.1. & seqq.
Quid in dubio, ibid.
Quidue si ea donatio facta sit siue Ecclesiæ Romanæ, siue inferiori, ibid. n.2.
Distinctio, quod Princeps possit libero modo à se abdicare, & donare Ecclesiæ Romanæ, non autem Ecclesiæ inferiori, ibid. num.3.
Conciliantur hac de re contrariæ opiniones, ibid. n.4.
Loca, & territoria, quæ donantur Ecclesiæ, an possint amplius grauari oneribus à Principe sæculari, qui ea donauit, ibid. num.15.
Donum quid propriè sit, tom.5. consult.59. n.6.
Quomodo differat à munere, ibid.
Donatio quando fiat irreuocabilis, tom.6. consult.96. n.15.

Dos, V. *Monialis.*

An subsidium dotis legatum pro maritandis honestis puellis cum illius restitutione in casu, quo proles non existat, possit dari virginibus ad professionem regularem admittendis, tom.5. consult.82. a n.1. & 3.

Quod

Quod datur monasterio pro puella ingrédiente, censetur datum titulo dotis, ibid. n.1.
Legatum pro maritandis puellis, & pro dote nihil differt, ibidem.
Id continet causam magis piam, ibid.
Causæ dotis in quo foro agitandæ, tom.6. consult.94. n. 28.
De dote, eisque augmento restituenda à viro Iudæo ad fidem Christianam conuerso vxori in iudaismo permanenti, tom. 8. consult.100. à n.1.

E

Ecclesia, V. *Donatio*, *Princeps*, *Bona*, *Electio*, *Immunitas*, *Domus*, *Regularis*, *Aedes*, *Bona*, *Christianus*, *Presbyterium*.

Ecclesia Romana habet omnes Ecclesias sibi subditas, tom. 5. consult.1. n.2.
Vnica inter Christianos in effectu dicitur Ecclesia, ibid.
Bona omnium singularum Ecclesiarum censentur esse bona vniuersalis Ecclesiæ, ibid.
Ecclesiæ Romanæ indecens esset, aliquem recognoscere, vt superiorem, ibid. n. 4.
Donatio bonorum in Terris pontificijs iudicanda est libera, & sine reseruatione superioritatis, ibid.
Quid quando bona donata in Terris Principis sita sint, ibid.
Hæc iurisdictio quatenus sit apud Principem, ibid. n.5.
An & quatenus locus ille, vbi Ecclesia ædificatur, statim à iurisdictione prioris domini eximatur, ibid. n.11.
Cum donatione facta cuicumque Ecclesiæ debet intelligi donata iurisdictio, si non exprimatur esse reseruata, ibidem num. 13.
In causa feudali, an trahi possit, ac debeat ad forum laicalem, siue de proprietate, siue de possessione agatur, tom. 5. consult.2. à n. 2.
In ijs, quæ tenet in feudum à Principe, quo iure fungatur, ibid. num. 3.
In feudo delictum personæ non debet nocere Ecclesiæ, ibid. num. 7.
Quomodo ob delictum Prælati feudum laicale Ecclesiæ restituatur, ibid.
An Ecclesia possit amittere feudum ob delictum Prælati, ibid. num. 8.
Ecclesia grauata in causa feudali, ad quem Iudicem debet appellare, ibid. n.9.
An & quatenus sit sub territorio, seu iurisdictione Principis sæcularis, tom.5. consult.5. n.13. & seq. ac n.36.
Delinquens in Ecclesia per quem Iudicem puniri debeat, ibid. num.14. & 43.
An habeat fiscum, V. *Episcopus*, *Fiscus*.
Ecclesia vniuersalis habet Thesaurarium, tom. 5. consult.6. num. 12.
Res Ecclesiarum pro personarum meritis, & qualitatibus sunt distribuendæ, tom.5. consult.12. n.28.
Est de territorio, ac proindè de iurisdictione, ac foro Iudicis Ecclesiastici, tom.5. consult.5. n.33.
An Ecclesia sit de territorio Principis, ibid. n.36. & seqq.
Et in quibus, ibid.
Quomodo habeat territorium, ibid. n.37.
Ecclesiarum protectio quibus incumbat, tom. 5. consult.5. num.56.
Confugiens ad ambitum, vel ad septa Ecclesiæ gaudet immunitate, tom.6. consult.38. n.1.
Ecclesiæ olim Basilicæ dictæ, tom.6. consult.95. n.2.
Cœtuum locus Ecclesia appellatur, tom.6. consult.98. n.4.
Ecclesiæ nomen figuratè pro Templo vsurpatum, ibid.
Quid eius nomen propriè significet, ibid. n.5.
Translata hæc vox à ciuili vsu ad sacrum, ibid.
Vocata Sedes, ac doctrinæ Sedes, ibid. n.16.
Semneon, Monasterium, Claustrum, Collegium, ibid.
Tituli Paroeciæ, Diaconiæ, ibid. n.17.
Antequam in honorem Sanctorum Templa constructa, & dedicata fuissent, parochiales tantùm Ecclesiæ, & Cathedrales Templa extiterunt, ibid. n.24.
Cur capax sacrilegij, ibid. n.112.
Quæ requirantur, vt Ecclesia sit curata, tom.7. consult.4. num. 10.
Ecclesia curata quomodo mutet statum, & reducatur in beneficium simplex, ibid. n.35.
Ob non adimplementum oneris ad quid cogi possit, tom.7. consult.5. n.9.
Ecclesiarum existentia intra fines diœcesum Episcoporum ex quibus probetur, tom.7. consult.8. n.2.
Quælibet Ecclesia præsumitur esse in aliqua diœcesi, ibidem num. 3.
Quando dicatur nullius, ibid.
Vt efficiatur proprium, ac separatum territorium quid sit probandum, ibid. & n. seq.
Quomodo Ecclesia possit esse ampliſſimè exempta, & populum remanere subiectum Episcopo, ibid. n.9. ac seqq.
Ecclesiarum sæcularizatio, & translatio quid importet, ibid. nnm. 10.
Omnis olim Ecclesia in diœcesi subiecta erat Cathedrali, tom.7. consult.8. n.64.
Ecclesiæ pleno iure spectantes ad aliquam Abbatiam, quæ in nullo Episcopatu consistit sub nullo Episcopo sunt, sed sub speciali prouincia Papæ, ibid. n.88.
Habent territorium, forum, & ius conuocandi Synodum, ibid.
Ex quibus verbis priuilegij eliciatur clara Ecclesiarum exemptio sub territorio proprio, iure Synodi, cæterisque alijs, ibid. num. 89.
Cùm tam emptor, quàm Ecclesia agat de damno euitando, potior debet esse causa Ecclesiæ, quàm emptoris, tom.7. consult.12. num.11.
Quomodo sit interdicta Ecclesiæ gladij temporalis executio, tom.7. consult.32. n.22. & seqq.
Apud Ecclesiam est potestas vtendi officialibus armatis, ibid. num. 23.
An Sacerdos debeat excipere in Ecclesiam illos, quos nouerit subiacere censuris hæreticorum, anue debeat eos differre, donec satisfecerint statutis Ecclesiæ hæreticorum, tom.7. consult.41. n.3.
Ecclesia Cathedralis, an & quatenus sit parochia vniuersalis, tom.7. consult.89. n.1. & 15.
De Ecclesia Lateranensi, ibid. n.2. 16. & seq.
Ecclesia quid sit, tom.8. consult.17. n. 12.
Eius potestas, ibid.
Eo ipso, quod Ecclesiæ construuntur in solo ad Ecclesias deputato, efficiuntur eiusdem, tom.8. consult.25. n.10.
Ecclesia, Imperio vacante, supplet vices illius, tom. 8. consult.78. num.7.
Eius bona sunt pauperum, ibid.
Nunquam moritur, ibid.
Nec possessio rerum illius vnquam dicitur vacare, ibid.
De Ecclesijs parochialibus restaurandis, tom. 8. consult.60. à num.1. & à n.15.
De profanatione Ecclesiarum, ibid. n. 20.
Hierarchicus ordo in Ecclesia, tom. 8. consult. 109. num. 9. & 10. ac seq.

Ecstasis.

De Ecstasi, & raptu mystico, tom.8. consult.151. à n. 1. & seqq.
Quot sint, ibid.
De eorum causa, ibid.
Quomodo distinguantur, ibid.
Eorum diuisio, subiectum, duratio, effectus, ibid.
Quomodo dignoscantur esse naturales, dœmoniaci, diuini, ibid.
De eorum probatione, & examine, ibid.
Vbi id genus alia pro Seruorum Dei solemni vindicatione, siue Canonizatione.

Ecclesiastici, V. *Negotiatio*, *Clericus*, *Immunitas*, *Iurisdictio*, *Furnus*.

Laica potestas nullam habet in Ecclesiasticos iurisdictionem, tom.6. consult.31. n.7.
Ecclesiastici quoad personas habent pleniſſimum fori priuilegium, ibid. n.8.
Et quo iure, ibid. & num. seqq.
Ecclesiastici sunt immunes etiam ab angarijs, & perangarijs, ibid. num.36.
Quid de Ecclesiasticorum colonis, ibid. n. 37.
An & quatenus ligentur legibus, ac statutis laicorum, tom. 6. consult.86. à n.1.
Ratione exemptionis non possunt inuertere ordinem politicum, ibid. num.2.
Quid de legibus ciuilibus, quæ disponunt de actionibus merè personalibus, ibid.
Quomodo subijciantur legibus ciuilibus, ibid. n.3.
Easque seruare teneantur, ibid.
Et quomodo in eos laici habeant potestatem, ibidem num. 4. & seqq.
Quomodo à Principe defendi debeant, ibid. n.5.
Nullo pacto subijciuntur potestati coactiuæ legum ciuilium in ordine ad laicos, ibid. n. 6.

A quo cogendi, ibid. n.7. & 8.
An & quatenus possint licitè conficere vini stillati aquam ex vino, quod è suis vineis percipiunt, illamque ad plenum, siue minutim vendere, tom.8. consult.7. à n.1. & 4. ac seqq.
Vt vendant suum frumentum quid agere possint, ibid. n.2.
Quid de Ecclesiasticis etiam Regularibus apothecas mercium exercentes, ibid.
Quæ forma negociandi eis licita, ibid. n.3. & seqq.
Quæue exercere possint, ibid. n.6.
Quomodo vendere possint res suas minutatim, ibid. n.7.
An in delictis atrocibus priuilegiatis, quæ merentur pœnam inflictiuam, & capitalem, possint Iudices sæculares informare contra Ecclesiasticos priuatiuè ad omnes Iudices inferiores, tom.8. consult.40. n.1. & seqq.
An si Clericus præuentus pro dictis delictis priuilegiatis apud Iudices laicos quærat remitti ad suum Iudicem Ecclesiasticum, eius remissio debeat admitti, nisi cum conditione, quod eius processus fiat à Iudice laico pro casu priuilegiato vna cùm Iudice Ecclesiastico, stante delicto communi, & quod actus processus remanebunt in suo statu, vt considerentur, ibi.n.6.& seq.
An in delictis læsæ maiestatis Iudex laicus minimè teneatur remittere Clericum accusatum apud suum Iudicem Ecclesiasticum, vt vna cùm ipso procedatur, sed Iudex laicus poterit per se solùm procedere ad instructionem, & iudicium, ibid. num.7. & seqq.
Ecclesiasticus, qui reperitur delinquens in habitu purè, ac merè sæculari, an possit comprehendi, ac puniri à Iudice laico pariter in casu delicti communis, & non priuilegiati, ibid. num. 12.
Quando Iudex Ecclesiasticus, & Iudex laicus simul procedunt in delictis atrocibus priuilegiatis contra Ecclesiasticum accusatum, postquam processus est plenè instructus, an quisque ex dictis Iudicibus suam proferre possit sententiam. Ecclesiasticus quidem iuxta pœnas canonicas, sæcularis iuxta pœnas præscriptas à rigore iuris, ibid. n.15.
Antequam procedatur ad executionem sententiæ mortis contrà Clericum, an eius Episcopus diœcesanus requiri debeat cum hortatoria ad illum degradandum cum reseruatione delictorum læsæ maiestatis, & assassinij, in quibus Ecclesiastici poterint condemnari absque præcedenti degradatione, ibid. num. 16.
Postquam Episcopus requisitus fuerit, an si recusauerit degradare Clericum condemnatum à Iudice laico, ipse Clericus haberi possit vt degradatus, & subiectus executioni iudicij, ibid. num.17.
In casu absolutionis à Iudice Ecclesiastico, an Iudices laici procedere queant in suis perquisitionibus, & iudicijs super casu priuilegiato, ne à Iudice Ecclesiastico compellantur, ibid. num.18.
Quando Iudex Ecclesiasticus, & Iudex laicus simul procedunt, an si in continuatione processus casus delicti priuilegiati non habeatur pro stabilito, ac probato, Iudex laicus relinquere debeat Iudici Ecclesiastico iudicium processus, ibid. num.19.
An quando personæ Ecclesiasticæ reperiuntur implicatæ, & complices eiusdem delicti cum personis laicis, si delictum cadat simpliciter in casu delicti communis, Ecclesiasticus iudicari debeat à suo Iudice Ecclesiastico, laicus à Iudice laico, ad quem pertinere debet cognitio, ibid. n. 20.
In casu, quo Iudici laico Princeps, vel Senatus remittit processum complicum laicorum, an poterit ipse exhortari Iudicem Ecclesiasticum, vt conficiat processum contra clericum delinquentem, ibid. n. 21.
An Princeps supremus dumtaxat possit concedere litteras gratiæ Ecclesiasticis, qui commiserunt casus, & delicta priuilegiata, ibid. n.22. & seqq.
An in omnibus supradictis casibus existimari debeant pro clericis omnes illi, qui constituti sunt in Sacris Ordinibus, saltem Subdiaconatus, & clerici actu seruientes officijs, beneficijs, ac ministerijs Ecclesiasticis, & deferentes etiam habitum clericalem, ibid. n.23. ac seq.
De Ecclesiasticis exercentibus officium sæculare, etiam quoad ea, quæ concernunt officium, tom.8. consult.83. n.1.

Edictum, V. *Parochia*, *Inquisitor*.

Educatio.

Quoad liberorum, præsertim impuberum educationem obseruanda parentum dispositio, tom.6. consult.100. n. 1.

Electio, V. *Regularis*.

An Episcopi eijcere possint reos, eorumque bona ex Ecclesijs, tom.6. consult.4. à n. 1.
Et an Nuncijs Apostolicis concedenda sit extensio facultatis eiusmodi eiectionis in toto Regno, vel Prouincia ipsis demandata, ibid.
Vbi de abusu immunitatis Ecclesiæ, ac eius remedijs.
Laici eijcientes è suis ditionibus Ecclesiasticos an, & quatenus incurrant pœnas Ecclesiasticas, tom.6. integra consult. 31.
Et quid de Prælatis eos non defendentibus, ibid. à n. 1.

Electio, V. *Abbatissa*, *Vicarius Capitularis*.

In electionibus, an sit attendenda votorum pars maior, an sanior, tom.5. consult.16. à n.1. & seqq.
Electio per abusum laicæ potestatis quando dicatur ab Ecclesiasticis facta, tom.6. consult.1. n. 2. ac 3.
Pœnæ contra celebrantes electionem per abusum laicæ potestatis, ibid.
Talis prouisio est irrita, ibid. n. 3.
In quo casu pœnæ cessent, ibid. n.4.
Et quid requiratur, vt cessent, ibid.
Quilibet idoneus potest de iure eligi, tom.6. consult.92. n.1.
Reiectio idonei ab electione vim habet voluntariæ coarctationis, ibid.
Coarctatio in electione quando permissa, ibid.
Quando esset irrita, & attentata, ibid. num. 3. & seqq. ac numer. 10. & 11.
An sit actus extraiudicialis, ibid. n.4.
Restrictio electionis ad certum genus personarum, an prohibita, ibid. n.8.
Probitas in eligendo requisita pro regimine præcipuè spirituali, tom.6. consult.93. n. 4.
In electionibus Ecclesiasticis quæ dicatur pars sanior Capituli, tom.7. consult.61. n.1.
An sanior pars minor præferatur maiori non saniori, ibidem num. 2.
Quomodo procedat in praxi, quod requiratur copulatiuè maior, & sanior pars, si maior pars numeri tantum præferatur minori, ibid. n.3.
An regula maioris, & sanioris partis procedat tam in scrutinio aperto, quàm secreto, si non appareat, qui fuerint eligentes, dum secreto suffragium tulerint, ibid. n. 4.
Regula sanioris partis, an procedat etiam in electionibus, in quibus de iure, vel ex constitutionibus requiruntur duæ ex tribus partibus electorum ad canonicam electionem, ibid. num.5.
De ratione eligendi Superiores regulares, tom. 8. consult. 48. à num. 5.
Electio per scrutinium, ibid. n. 2.
Quatenus scrutinium dicatur secretum, ibid.
An professi, qui non sunt subdiaconi suffragium in electione habere possint, ibid. n.2.
Cœcitas, an priuet aliquem in electione eo suffragio, quod alias haberet si cœcus non esset, ibid.
Neque ante, neque post scrutinium licet Electoribus eum, cui suum dederint suffragium publicare, ibid. n.3.
Quatenus electio alteri committi possit, ibid. n.4.
Quid de procuratoribus, ibid.
De electione Abbatissæ, ibid.
Quid vbi sunt tres vocales, quorum vnus non potest eligi in discretum, ibid.
An liceat in electione aliquos nominatim proponere, ibid.
Quomodo liceat in illa procedere, ibid.
De electione Abbatissæ facta per vota non secreta, ibid. num.5.
Quæ intelligantur vota secreta, ibid.
De electione ex familia, ibid.
De perexiguo eligentium numero, ibid.
A quo acccipienda sint suffragia in electione Abbatissæ, ibid. num. 7.
Quid in discordia electionum, ibid. n.8.

Eleemosyna, V. *Quæstores*.

Quo sit ordine facienda, tom.8. consult.64. n. 4. & seqq.

Episcopatus.

Quando Episcopus habet duos Episcopatus vigore vnionis, quomodo iudicetur quoad id, quod concernit vnumquodque Capitulum Cathedralis, tom.5. consult.72. n.12.
Episcopus duorum Episcopatuum, an possit residendo in vno Episcopatu exercere iurisdictionem contentiosam contra personas alterius Episcopatus, ibid.
An & quatenus sit locus partitioni Episcopatuum, tom. 7. consult.71. à n.1.
Quæ, quotue requirantur ad partitionem Episcopatus, ibid. n.1.

Index Rerum.

Quæue cauſæ, ibid. num.2. ac ſeqq.
Quibus in locis erigendus, ibid. n.7. & ſeqq.
A quibus partiri poſſit, ibid. n.12.
Solet eius partitio ad Congregationem Conciſtorialem remitti, ibid. n.13. & 15.
Quibus cauſis concurrentibus ad illam procedatur, ibid.
Et quibus probationibus, ibid.

Epiſcopus, V. Fiſcus, Charta, Præcedentia, Funerale, Clauſura, Palatium, Piſces, Carcer, Ordo, Canonicus, Iuriſdictio, Famulus, Parochia, Eiectio, Excommunicatio, & paſſim.

Epiſcopus, an poſſit prohibere Clericis, ne citent laicos in foro ſæculari, quando cauſa eſt profana, tom.5. conſult.2. n.25.
An poſſit cognoſcere cauſam laicorum in fuga monialis culpabilium, ibid. n.26.
Cauſæ laicorum vna cùm Clerico delinquentium, an ſpectent ad Epiſcopum, ibid.
Non poteſt coniunctim cum Iudice laico procedere, & formare proceſſum contra Clericos ſimul cum laicis delinquentes, ibid. num.31. & 33.
Nec contra ipſos poteſt Iudicem laicum delegare, ibid. n.32.
Quomodo procedere debeat, ſi Iudex laicus deneget communicare proceſſum in cauſa laicorum, & clericorum ſimul delinquentium, & non conſtet de corpore delicti, ibidem num.34.
Cauſæ damni dati per Clericos, & Eccleſiaſticos, vel per eorum animalia, famulos, miniſtros, colonos Epiſcopi, ac menſæ Epiſcopalis, etiam laicos, vel per eorum animalia in bonis tam Eccleſiaſticorum, quàm Eccleſiarum, & laicorum, an ſpectent ad Epiſcopum priuatiuè quoad alios, ibid. num.37.
Quando poſſit cognoſcere cauſam vſurariorum, ibid. n.38.
Quando præuenit in cauſa miſti fori, finita cauſa, an debeat dare copiam proceſſus Iudici laico, vt ſuppleat pœnas ſuæ Curiæ, ibid. n.38.
In cauſis miſti fori, ſi reus fuerit ab Epiſcopo abſolutus, an poſſit pro eodem delicto à Iudice ſæculari puniri, & contra, ibid.
Adulterium, an poſſit puniri ab Epiſcopo, ibid. n.41.
Quid de ſtupro, raptu, concubinatu, ſodomia, & de alijs delictis carnis, ibid. n.42. & n.43.
Poteſt cogere, ac exequi contra non ſoluentes legata pia, licet ſint familiares S. Officij, ibid. n.46.
An poſſit punire laicos, iniuriam Clericis inferentes, ibid. num.51.
Quid de laicis in Eccleſia delinquentibus, vel etiam extra Eccleſiam ſacco alicuius Confraternitatis indutis, ibidem num.52.
Quidue de ſortilegio, & ſacrilegio, & ibid. n.53.
In cauſis miſti fori quomodo poſſit procedere, ibid. n.58.
In cauſis miſti fori, an poſſit facere executiones perſonales abſque requiſitione Iudicis laici, tom.5. conſult.2. n.58.
Debet tueri ius, quod habet, cognoſcendi cauſas miſti fori, ibid. n.59.
Habens feudum, ſiue iuriſdictionem ſæcularem, an poſſit pro ea deputare Vicarium laicum, aut Iudices perpetuos, etiam laicos, ibid. n.60.
Si fuit ſolitos deputare clericos pro adminiſtratione Baroniæ ſuæ Eccleſiæ, debet manuteneri, ibid.
Habet territorium, tom.5. conſult.5. n.33.
Quando poſſit punire Archiepiſcopum, ibid. n.34.
Debet habere familiam armatam, ibid. n.57.
Sub pœna excommunicationis tueri debet immunitatem Eccleſiaſticam, ibid. n.88.
Habet fiſcum, tom.5. conſult.6. n.11. & ſeq.
Imponit mulctam, & pœnas pecuniarias ſibi de conſuetudine tribuere, ibid. n.11.
Vti Princeps in ſua diœceſi liberè pœnas reis indulget, ibid. num.12.
Epiſcopi fiſcus gaudet priuilegio fori, & conſequitur pœnas damnorum datorum in bonis Eccleſiaſticis, ibid.
Admittit compoſitionem, etiam poſt ſententiam, ibid.
Habet omnimodam iuriſdictionem in Clericos, eorumque bona, ibidem.
In bonis vacantibus Clericorum morientium ſine hæredibus quando ſuccedat, tom.5. conſult.6. à n.1. & 13.
Poteſt deputare perſonam Eccleſiaſticam, quæ emat chartam immunem à vectigali pro vſu Eccleſiaſticorum, & procederc contra impedientes, vel cogentes ad ſolutionem vectigalis, tom.5. conſult.7. à n.1.
Deputare poteſt aliquem, qui aperiat, & retineat apothecam, ibique vendat chartam Eccleſiaſticis, & procedere cum cenſuris contra impedientes, vel mandantes impedire, ibid. num.2.
Contra impedientes, ſi non poterit demandare citationes perſonales, an poſſit procedere per edictum, ibid. n.4.
An poſſit procedere contra lacerantes, vel deturpantes Cedulones cenſurarum iam affixos, & quando, tom.5. conſult.8. num.3.
Epiſcopus, qui eſt Canonicus, an præcedat Archidiaconum, & Vicarium, V. *Præcedentia*.
Epiſcopus Titularis eſt verè Epiſcopus, tom.5. conſult.22. num.2.
Habet veram dignitatem Epiſcopalem, & comprehenditur nomine Epiſcopi, ibid.
Poteſt ſibi eligere confeſſorem, ibid.
Epiſcopi Titulares in cauſis Canonizationum quoad inquiſitionem, an poſſint deputari in Iudices, ibid. n.1.
In quibus miraculis adhibere debeant conſilio Theologorum, tom.5. conſult.37. à n.1.
Non poſſunt Sanctos canonizare, tom.5. conſult.27. num.2. & conſult.38. n.6.
Poſſunt tamen informationes capere de ſanctitate vitæ, moribus, & miraculis eius, qui petitur beatificari, vel canonizari, ibid.
Neque poſſunt in ſuis diœceſibus inducere celebrationem feſti alicuius Sancti non canonizati per ſummum Pontificem, tom.5. conſult.38. n.7.
An poſſit vnire præbendis Canonicalibus præbendas minorum clericorum admodum tenues, tom.5. conſult.53. n.1.
De poteſtate Epiſcopi quoad moniales, tom.5. conſult.48. n.2.
Etiam Regularibus ſubiectas, ibid. n.3.
Poteſt ſibi eligere ſepulturam extra Eccleſiam cathedralem, tom.5. conſult.58. n.6.
De loco carceris Epiſcopalis, proceſſus, ac tribunalis quoad duas diœceſes vnitas, tom.5. conſult.72. à n.1.
Vbi teneatur ius dicere, ibid. n.3.
In materia iuriſdictionis inter Epiſcopos, & Abbates, ſiue Commendatores, an & quatenus concedenda ſit manutentio Epiſcopis in quaſi poſſeſſione exercendi iuriſdictionem Epiſcopalem in territoribus Abbatiarum, tom.5. conſult.85. à num.1. & ſeqq.
Quatenus poſſint euocari ad audiendum verbum Regium, tom.6. conſult.13. n.32.
Epiſcopus in ſua diœceſi præcedit omnes, tom.6. conſult.57. num.1.
Etiam maiores ordine, vel dignitate, ibid.
Neque conſideranda eſt diſtinctio inter functiones Epiſcopales, & alias, ibid. n.2.
Quid in functionibus publicis prouincialibus tam Eccleſiaſticis, quàm temporalibus, ibid. n.3. & ſeqq.
Habens dignitatem cum actuali poſſeſſione, & exercitio iuriſdictionis præferendus eſt habenti eandem dignitatem cum ſolo titulo, ibid. n.8.
An & quatenus cogere poſſit ad clauſuram moniales exemptas, & Regularibus ſubiectas, tom.6. integra conſult.85. Vbi plura eò ſpectantia.
An & quatenus remouere poſſit Confeſſarios, & adminiſtratores Monialium, tom.6. conſult.185. n.238.
Nequit ponere puellas ad explorandam voluntatem in Monaſterijs ſubiectis Regularibus, ibid. n.242.
Quomodo vti poſſit facultate ſibi ex officio attributa ingrediendi monaſteria monialium, ibid. n.260.
Pœnæ in tranſgreſſores, ibid.
An reſeruatæ, ibid. n.261.
Quomodo, & à quo abſolui ab illis poterit, ibid.
Epiſcoporum officium circa clauſuram monialium, ibidem num.274.
Non poteſt Epiſcopus repellere concurrentem ad parochialem, tom.6. conſult.92. n.1.
Epiſcopus, in cuius diœceſi Clericus ſæcularis beneficium habet, etiam non requirens reſidentiam, dicitur Iudex competens in materia beneficium concernente adeo, vt Clericus in loco domicilij, quod fortè alibi habet, in materia beneficium concernente conueniri non poſſit, tom.6. conſult.94. num.46.
De poteſtate Epiſcoporum circa irregularitatum, ac ſuſpenſionum diſpenſationes, & criminum abſolutiones, tom.6. conſult.99. à n.1. & per totam.
Quid ſufficiat, vt Epiſcopo liceat diſpenſare, ibid. n.30.
Si occultè excommunicatus publicè celebrauerit, licet Epiſcopo cum eo diſpenſare, ibid. n.31.
Qui Epiſcopi vti poſſint facultate diſpenſandi à Tridentino ſibi conceſſa, ibid. n.32.
An Epiſcopis virtute Tridentini liceat diſpenſare ſuper retentione beneficiorum, ac fructuum perceptorum ab ijs, qui præ-

Index Rerum.

prædicta beneficia in irregularitate, & alias canonicè obtinuerant, ibid. n.34.
An Episcopus possit absoluere à suspensione, ac dispensare ab irregularitate eum, qui ante legitimam ætatem se fecit promoueri, ibid. n.35.
An Episcopus facultate eiusdem Tridentini possit dispensare in irregularitate proueniente ex mutilatione membri in casibus occultis, ibid. n.36.
Quid quoad hæresim occultam, ibid. n.37.
Quos subditos, ac vbi Episcopus absoluere possit vigore Tridentini, ibid. n.37. & seqq.
An possit absoluere extraneos, & quatenus, ibidem num.44. & seq.
Conditiones requisitæ in absolutione, & non in dispensatione, ibid.
An debeat absoluere, ac dispensare per seipsum, anue possit per Vicarios, ibid. n.47. & seq.
Et in quo foro, ibid. n.49. & seqq.
Potestque proprium Confessarium deputare, vt ab eo absoluatur secundum facultatem sibi concessam à Tridentino, ibid. num.51.
Quando debeat Synodum celebrare, tom.7. consult. 3. numer. 2.
Et in ea quid agere, ibid.
Quomodo interesse possit Synodo prouinciali, ibid. n.7.
Episcopus non potest dispensare super residentia parochorum, tom.7. consult.4. n.3.
Nequit in Vicarios Capitulares illos deputare, ibid.
Absque dispensatione Apostolica non potest habere in sui seruitium Parochum, neque illum occupare in seruitio Ecclesiæ Cathedralis, vt nimirum sit Vicarius, Visitator, Fiscalis, ibid. num.4.
An hodie possit Episcopus assumere Canonicos in suum seruitium, ibid.
Eius communio inter Clericos inferiores, & Canonicos, ibidem.
Officium Episcoporum est, ne cura animarum vllatenus negligatur, ibid. n.12.
Vicarij ad curam animarum deputatio, & assignatio congruæ portionis ad Episcopum pertinet, ibid.
Quomodo possit vigore Concilij Tridentini compellere ad residendum parochum, ibid. n.1.
Episcopus, modò in Episcopatu resideat, solutus est à residentia Decanatus, vel Canonicatus, ac cœterorum beneficiorum, illaque retinere potest, & fructus percipere, exceptis distributionibus quotidianis, ibid. n.27.
Episcopus non potest per se solum procedere, si contigerit Adiunctos tempore suæ electionis non iurasse, tom.7. consult.6. num.2.
Episcopi iurisdictio in præstatione iuramenti Adiunctorum, ibid. à n.3.
An Episcopus in Ecclesijs parochialibus exemptis tempore visitationis possint, etiam inuitis Regularibus conferre sacros Ordines, & chrisma, aliaque pontificalia exercere, tom.7. consult.7. à n.1.
Non potest suis subditis in aliena diœcesi ordines, & chrisma conferre, ibid. n.3. & seqq.
Vbi pœnæ contrafacientes.
Qui vsus pontificalium in Ecclesijs Regularium Episcopo prohibeatur, ibid. n.5. & seqq.
Episcopus quam iurisdictionem habeat in locis exemptis, ibid. num.8. & seqq.
An & quatenus in eis pontificalia exercere possit, ibid.
Ac iurisdictionem contentiosam, ibid. n.11.
Se ingerens contra iura in locum exemptum in quas pœnas incidat, ibid. n.12. & seqq.
Tanquam vniuersalis parochus suæ diœcesis potest suo gregi sacramenta ministrare, ac ordines conferre in Ecclesijs parochialibus Regularium, ibid. n.17.
Episcopus, seu Visitator, ab eo deputatus, potest visitare parochos etiam regulares monasteriorum, etiam Ordinis Cisterciensis S. Benedicti, Cathusianorum, &c. ibid. num. 19. & 29.
Quatenus, & in quibus Episcopus, siue eius officialis possit Regulares exemptorum monasteriorum per censuras Ecclesiasticas ad obedientiam compellere, ibidem num. 27. & 37.
An ad ipsum pertineat apponere œconomum in Ecclesijs parochialibus Regularium, tom.7. consult.8. à n.1.
Corrigere ac punire Curatos, ac Monachos sæcularizatos, aliosque Clericos possidentes beneficia in præfatis Ecclesijs, ibid. à num.18.
Concedere dimissorias pro ordinandis clericis dictarum Ecclesiarum, ibid. n.55. & seqq.
Visitare Clausuram monialium existentium in supradictis monasterijs, vel in eis saltem exercere iurisdictionem vti Delegatus Apostolicus, ac etiam Confraternitates laicorum, quæ habent altare in prædictis Ecclesijs, ibid. n.61.
Quatenus visitare dictas Ecclesias, & in eis exercere pontificalia, & præcipuè Sacramentum Confirmationis administrare, ibid. n.62. & seqq.
Cognoscere validitatem iurispatronatus laicalis, & honestatem personarum præsentatarum ad beneficia in dictis Ecclesijs existentia, ibid. n.103.
Omnia, quæ per priuilegia iurisdictionis Episcopo expressè non adimuntur, censentur illi seruata, ibidem num. 6. ac seqq.
Quid possit in Ecclesijs parochialibus Ecclesiarum Regularium, quæ in statum sæcularem sunt redactæ, ibid. à num.1. & 8. ac seqq.
Episcopus vti Sedis Apostolicæ delegatus quando iurisdictionem habeat in Ecclesijs parochialibus Regularium sæcularizatis, ibid. n.12. & seq.
Quatenus possit publicè denunciare excommunicatos Regulares exemptos, etiam Equites Hierosolymitanos, tom.7. consult. 10. num.1. & seqq.
Quando possit simul interesse cum Vniuersitate in reddenda ratione ab administratoribus per eandem Vniuersitatem deputatis, tom.7. consult.15. n.3. & seqq.
Et visitare omnia loca pia quomodocumque nuncupentur, quantumuis exempta, ibid. n.4.
Quid si in limine fundationis essent exempta, ibid. num.5. & seq.
Quando subintret Episcopus, ibid. n.8.
Vnde habeant Episcopi, quod visitare possint vti delegati, ibid. num.9.
In quibus casibus possint visitare hospitalia, & confraternitates, ibid. n.10.
Et administrationis rationem exigere, ibid.
Ac interesse redditionis rationis, ibid. n.11.
Siue loca sint publica, siue priuata, ibid. n.12.
Debet Confraternitatibus visitationem intimare, & exactionem rationum exequi, ibid. n.13.
Quid si allegetur priuilegium exemptionis, ibid. num.14. & seqq. & num.39. & 41.
Quidue de hospitalibus, quæ sunt sub immediata protectione Regum, ibid. n.20. & seqq.
Et ipsi à Superiore inhibitum fuerit, & procederent ad visitationem, ibid. n.24.
Episcopus in exigenda ratione administrationis quod suffragium habeat, ibid. n.38.
Executio aduersus administratores condemnatos siue soli Ordinario reddita fuerit ratio, siue vna cùm alijs deputatis, ad ipsum Ordinarium spectat, ibid. n.40.
Si Episcopo hospitale visitare volenti opponatur exceptio, quod sub immediata Regum protectione existat, non ad sæcularem Iudicem, sed ad ipsum Episcopum talis exceptionis cognitio, ac definitio pertinet, ibid. n.41.
An & quando cogere possit administratores hospitalium diœcesis ad exportandum libros rationum ad Ciuitatem in Episcopatu, vt rationem reddant, ibid. n.43.
Episcopus potest ex officio inquirere super irregularitate cognoscenda, tom.7. consult.19. n.11.
Quando cogi possit ad promouendum aliquem ad Ordines, & ab eius arbitrio appellari liceat, ibid. n.13.
Quatenus possit iurisdictionem suam vindicare in Clericum non habentem qualitates Concilij Tridentini quoad priuilegium fori, tom.7. consult.31. n.33.
An & quatenus possit suis subditis licentiam concedere deferendi arma edicto Principis sæcularis prohibita, tom.7. tota consult.32.
Habet merum imperium in sua diœcesi, ibid. n.10.
Quatenus implorare debeat auxilium brachij sæcularis, ibid. num.19.
Qua pœna Episcopus committens stuprum cum Sanctimoniali puniendus sit, tom.7. consult.38. n.1. & seqq.
Poterit deponi, ibid. n.3. & 4.
Quid si non fuerit conuictus, neque confessus, ibid. n.5.
Et noluerit renunciare Episcopatui, ibid. n.6.
Quid requiritur, vt deponi possit, ibid. n.7. & seq.
Exempla Episcoporum, qui aut renunciarunt Episcopatui, aut fuerunt depositi, ibid. n.9.
Quando Episcopus celebrat pro defunctis, licet pontificaliter, non potest vti omnibus insignibus pontificalibus, tom.7. consult.44. n.10.
Possunt Episcopi Abbates, aliosque Regularès vsurpantes iura Episcopalia non solum declarare incursos in censuras, sed censuris punire, ibid. n.35. ac seqq.
Quando dicantur cognoscere de delictis exemptorum, ibid.n.41. & seqq.

Index Rerum.

An & quatenus possit Episcopus celebrare pontificaliter, vel celebrari facere in Ecclesijs Regularium, alijsue exemptis, siue eo præsente, siue absente, tom. 7. consult. 45. à n. 1. & seqq.
Quatenus possit cathedram collocare in loco exempto, ibid. num. 1.
Et in quibus Ecclesijs baldachinum erigere, ibid. n. 7.
Quomodo celebrari facere possit in omnibus Ecclesijs, etiam exemptis in sua præsentia, ibid. n. 10. & seqq.
Etiam per alium Episcopum, ibid. n. 18.
Quid si adesset assidua consuetudo, ibid. n. 11.
Insignia Episcopalia, ibid. n. 16.
Quatenus dicantur exercere pontificalia, ibid.
In Ecclesijs Regularium, aliorumque exemptorum quomodo celebrare possint, ibid. n. 17. & seq.
Et cum ornamentis pontificalibus, ibid.
Quatenus ipsi, & Canonici, Regularibus inuitis possint in eorum Ecclesijs cantare Missam, ibid. n. 21.
Pœnis, ac censuris illos coercere, ibid.
Episcopus assistens cum cappa vesperis solemnibus, & officium faciens in choro quomodo alijs præcedat, quantumuis dignioribus, tom. 7. consult. 46. n. 5.
In processionibus an & quatenus, & quo in loco sellam gestatoriam deferre possit, tom. 5. consult. 47. à n. 1.
Facultates quibusdam Episcopis concessæ in aliquibus regionibus, tom. 7. consult. 53. à n. 1.
Ad eas dubia, eorumque solutiones, ibid. à n. 1.
Et pro quo foro, ibid. n. 3.
An Episcopus, qui abest à ciuitate, ac residet in diœcesi, debeat in illa constituere, vel relinquere Vicarium generalem, ac tribunal Episcopale, tom. 7. consult. 64. à n. 1.
In quocumque loco suæ diœcesis non exempto potest tribunal erigere, ac ius dicere, ibid. n. 2. & 7. ac 11.
Quid si diœcesis sit ampla, ibid. n. 3.
Vel sint duæ diœceses, ibid. n. 4.
Quatenus teneatur constituere Vicarium, ibid. n. 6.
An possit perpetuo, vel ad longum tempus transferre cathedram è sua Ecclesia principali ad aliam suæ diœcesis, ibid. num. 10.
Non potest, relicta Cathedra, residere in diœcesi, ibid. n. 11.
Quatenus possit tribunal erigere in quocumque loco suæ diœcesis, ibid.
Quibus temporibus teneatur residere in Ecclesia Cathedrali, ibid. n. 12. & seq. & n. 15. ac seqq.
Vbi residere teneatur, ibid. à n. 16. & 20.
Eius iurisdictio in omnibus causis criminalibus contra Regulares degentes extra claustra, tom. 7. consult. 68. n. 1.
Quomodo sit in electione Episcopi, vel immediatè priuare beneficio ob non residentiam, vel præmittere alias pœnas, tom. 7. consult. 75. n. 2. & seqq.
Episcopus est communis parochus suæ diœcesis, tom. 7. consult. 89. num. 1.
Quatenus teneatur prouidere de sufficienti patrimonio ordinatum sine patrimonio, ibid. n. 3.
An & quatenus liceat Episcopo suam Cancellariam vendere, vel locare sub annuo censu, tom. 8. consult. 11. n. 4. & seq.
Non licet Episcopis, neque eorum Vicarijs aliquid accipere nomine viatici, ibid.
An & quatenus habeant iurisdictionem ciuilem, tom. 8. consult. 17. num. 14.
Et disponant circa temporalia, ibid.
Pro inobedientia erga Archiepiscopum suum Metropolitanum quid cum Episcopo agendum, tom. 8. consult. 22. n. 4.
An & quatenus ei, liceat supprimere beneficia, Canonicatus, dignitates, tom. 8. consult. 30. à n. 1.
An possit Episcopus visitans tamquam suspectus recusari, tom. 8. consult. 61. n. 9.
Eius potestas in cellis monialium, tom. 8. consult. 66. n. 10.
Habet pro tribunali totam diœcesim, tom. 8. consult. 79. num. 2. & seq.
Quatenus possit ad suam Curiam trahere capitulares, ibid.
Quatenus possit publicare edictum contra incantatores superstitiosos, tom. 8. consult. 87. n. 7.
De eius indulgentijs, ibid.
Episcoporum munus in procuranda salute infidelium, tom. 8. consult. 109. n. 16.
Potest Episcopus prohibere turpes comœdias, & ludos lasciuos, tom. 8. consult. 153. n. 162. ac seqq.

Equites, V. *Hierosolymitani*, *Milites*.

Eremita.

An & quatenus Eremitæ gaudeant priuilegio fori, tom. 8. consult. 1. n. 1. & seqq.
De pluribus Eremitarum generibus, eorumque imposturis, ibid. à n. 1. & 10.
Quid de ijs, qui subsunt Ordinarijs, ibid. à n. 6.
An gaudeant priuilegio Canonis, ibid. n. 15.
Eremitarum genus Remboth, ibid. n. 17.
Et qui, ibid.
Gyrouagi, ibid. n. 18.
Circumcelliones, ibid. n. 20.
Sarabaitæ, ibid. n. 21.
An Eremitica vita præstantior, ac melior cœnobitica, tom. 8. consult. 43. n. 44. & seq.

Error.

Error concedentis tollit eius consensum, & facit, quod irrita sit errantis voluntas, tom. 5. consult. 58. n. 3.
Excludit scientiam, & patientiam errantis, ibid.
Quatenus error nominis non vitiet contractum, ibidem num. 6.
Error personæ in matrimonio est substantialis, ibid.
Quid in alijs Sacramentis, ibid.
Error communis, etiam sine titulo colorato, an suppleat defectum tituli, & sustineat actum, tom. 6. consult. 1. n. 13.

Eucharistia, V. *Immunitas*, *Oratorium*.

An & quatenus Eucharistia extremo supplicio afficiendis danda sit, tom. 6. consult. 27. à n. 25. & seqq.
Non potest induci consuetudo, quod morte damnatis non ministretur Eucharistia, neque inducta potest subsistere, sed omnino est eis ministranda, ibid. n. 29. 44. & seqq.
Iudex tenetur concedere tempus damnatis ad mortem non solum, vt possint confiteri, sed etiam vt possint sumere Eucharistiam, ibid. n. 34.
Quid si Iudex timeat reum eripiendum, ibid. n. 39.
Tenetur ex officio prouidere indemnitati Reipublicæ, ibid. num. 40.
An in pœnam alicuius delicti denegari possit, ibid. num. 43. & seq.
Potest ministrari damnatis ad mortem, etiamsi non sint ieiunij, ibid. n. 47. & seqq.
Licita olim deferri in itinere pro viatico, tom. 6. consult. 45. num. 1.
Ritus de Sacramento Eucharistiæ, interrogationes, ac responsiones de eadem *V. Ritus*.
Eucharistiæ custodia ad quem pertineat, tom. 6. consult. 87. num. 2.
Et sub qua pœna, ibid.
An & quatenus clauis capsulæ, in qua Eucharistia seruatur feria quinta Cœnæ tradi possit laicis, ibid. à n. 1.
Quid si laici habeant iuspatronatus in Ecclesia, ibid. n. 3.
Quidue de consuetudine generali, ac immemorabili in toto aliquo Regno, ibid. n. 9.
Eius administratio ad quem pertineat, tom. 6. consult. 98. num. 86.
An qui in Paschate non recepit in sua parochiali Ecclesia S. Eucharistiam, sed in Basilica Lateranensi, vel in Ecclesia Cathedrali suæ diœcesis, satisfaciat Ecclesiæ præcepto de annua communione, tom. 7. consult. 89. à n. 1. & seqq.
In ea ministranda requiritur potestas Ordinis, & iurisdictionis, ibid. n. 12.
Ius illam ministrandi non est concessum Ecclesiæ parochiali, sed Parocho, ibid. n. 15.
Eucharistia apud moniales quo loco conseruanda, tom. 8. consult. 52. n. 3.

Eunuchus.

Eunuchi an possint ad sacros Ordines promoueri, tom. 7. consult. 66. à n. 1.
Quatenus ad Ordines admittantur, ibid. n. 1. & seqq.
Causa Canonis Niceni in Eunuchos, ibid. n. 4.
Cur eorum castrationem Canones detestentur, ibid. n. 6.
An id procedat, etiamsi delictum sit occultum, ibid. n. 7.
Quis possit cum eis dispensare, ibid. n. 12.
Quid quoad eorum matrimonium, ibid. n. 13. & seqq.

Exactio, *Exactor*.

De exactionibus, atque exactoribus fiscalibus, tom. 5. consult. 57. à num. 1.
In exactionibus fiscalibus modus exigendi seruatus per solum decennium attenditur, ibid. n. 7.

Index Rerum.

Excommunicatio, Excommunicatus, V. Episcopus, Denunciatio, Censura, Officium Sac. Inquisitionis.

Excommunicatio sine contumacia locum non habet, tom. 5. consult. 4. n. 4. & 6.

Excommunicationis pœna in manus violentas inijcientem in Clericos, an incurri possit absque eo, quod vis aliqua inferatur, tom. 5. consult. 5. n. 44.

Excommunicatus non potest exercere solemniter actum Ordinis, quem habet, alioqui peccaret grauissimè, & contraheret irregularitatem, tom. 5. consult. 77. n. 45.

Quid si sit excommunicatus, vel interdictus, vel suspensus occultus, ibid.

Nec possit abstinere ab exercitio Ordinum sine periculo propriæ famæ, ibid.

De absolutione ab Excommunicatione Can. Si quis suadente diabolo pro vtroque foro, tom. 6. consult. 6. à n. 1.

Est Sedi Apostolicæ reseruata, ibid. n. 1.

Quid de Episcopo quoad percussionem leuem, ibid.

Et quoad mediocrem, ibid.

Et quos absoluere queat, ibid.

Et an hæc facultas competat Vicario, ibid.

Quatenus Episcopus possit absoluere quemcumque etiam ab enormi, ibid. n. 2.

Quid si impeditus possit recurrere per litteras, vel nuncium ad Sedem Apostolicam pro absolutione, ibid.

Potest Episcopus absoluere ab enormi etiam habentem impedimentum temporale, ibid. n. 3.

Quid de absolutione ab omni alia excommunicatione, ibidem num. 4.

A quibus in articulo mortis absolui quis possit ad reincidentiam, ibid. n. 5.

Et quibus hæc facultas competat, ibid. & n. 6.

Quid quoad casus in Bulla Cœnæ expressos, ibid. n. 7.

Et quoad alios reseruatos Papæ in Italia extra Vrbem, ibidem num. 8.

Quando percussio est enormis, ad quem absolutè pertineat eius absolutio, ibid. n. 9.

A qua excommunicatione pro leui percussione absoluere possit Episcopus, ibid.

Quæ causæ excusent percussorem Clerici à personali accessu ad Vrbem pro absolutione obtinenda à Sede Apostolica, ibid. à num. 10.

De excusatione ætatis, ibid.

Sexus, ibid.

Conditionis & qualitatis status percussoris, ibid. & seq.

Paupertatis, ibid. n. 11.

Infirmitatis, ibid. n. 12.

Quid in articulo & periculo mortis, ibid. & n. seqq.

Quid si non constet de articulo, aut periculo mortis, sed res adhuc dubia maneat, ibid. n. 16. & seq.

Qui censendi in articulo mortis constituti, ibid. n. 19. & seqq.

Quotuplex considerari possit periculum mortis, ibid. n. 21.

Qui censendi in periculo mortis, ibid. n. 22. & seqq.

Inimicitia capitalis excusat ab accessu ad Vrbem, ibid. n. 31.

Connumeratur inter pericula mortis, ibid.

Idem importat grauis inimicitia, & capitalis, ibid.

Capitalis ex quibus oriatur, ibid. & n. 33.

Quænam censenda inimicitia capitalis, quoad excusandum accessum ad Vrbem, ibid.

Non potest percussor Clerici absolui, nisi præstita satisfactione, ibid. n. 35.

Quæ satisfactio præcedere debeat, ibid.

Quid si percussus sit Religiosus, ibid. n. 36.

Et percusio facta fuerit in contumeliam, vel odium Episcopi, vel Ecclesiæ, ibid.

Ad hoc, vt quis possit absolui quid satis sit, ibid. n. 37.

Quid requiratur, vt parti censeatur satisfactum, ibid. num. 38. & seqq.

De absolutione in foro conscientiæ non præmissa satisfactione, ibid. n. 40.

De excommunicato impotente ad satisfaciendum, ibid. num. 41. & seqq.

Etiam in foro conscientiæ, ibid.

Quid si adesset publicitas, ibid. n. 44.

Et in hoc praxis S. Pœnitentiariæ, ibid. & n. seqq.

Qui dicatur contemnere censuras, ibid. n. 49.

Deque cessatione impedimenti, ibid.

Publicus percussor Clerici, an absolui possit virtute Iubilæi, ibid. à n. 51. & seqq.

Dispensatio & absolutio pro foro conscientiæ, quomodo danda, ibid. n. 54.

Quomodo intelligatur, quod absolutio à censuris non valet pro foro externo, ibid. n. 55.

Absolutio, secluſa impotentia satisfaciendi, non valet, non præmissa satisfactione, quando adest clausula *Satisfacta parte*, ibid. n. 56.

Quid de absolutione virtute Iubilæi, non satisfacta parte, ibid. num. 57. & seq.

Percussor Clerici potest absolui, stante dubio de obligatione ad satisfaciendum, etiamsi non sit præmissa satisfactio, ibid. num. 59.

An percussor liberetur à satisfactione ex eo, quod Clericus percussus ei remittat iniuriam, ibid. n. 60.

Quid si absolutio fiat extra sacramentalem confessionem, ibid. num. 61.

In hac re diligentiæ, ibid.

Pro foro conscientiæ, quæ forma obseruanda, ibid. n. 62.

Pro foro externo, quæ pœnitentia iniungenda, ibid. n. 63.

De absolutione ad cautelam virtute Iubilæi, ibid. n. 64.

Quid sit absolutio ad cautelam, ibid. n. 65. & seq.

Et quando habeat locum, ibid. n. 67.

Quid requiratur quando impartitur, ibid. n. 68. & seqq.

De pœnis in percutientem, capientem, bannientem, &c. Episcopum, ibid. n. 72. & seqq.

Quid de occidente Episcopum, deque in eum pœnæ, ibidem num. 76.

Excommunicatio notoriè nulla, & iniusta non ligat, neque indiget absolutione, tom. 6. consult. 30. n. 1.

Et Episcopus, qui nulliter, ac iniustè processit, est condemnandus ad omnia damna, ibid. n. 2.

Idque siue nullitas procedat ex ignorantia, siue ex temeritate, siue ex negligentia excommunicantis, ibid.

Nullitas excommunicationis ex præcepto non continente terminum ad allegandum causas, si quas citatus haberet contra illud, ibid. n. 3.

Neque clausulam iustificatiuam, si te senseris grauatum, ibid.

Ex defectu citationis personalis, ibid.

Quid si citatio conualidetur per comparitionem citati, ibid.

Et quid in hoc sit attendendum, ibid. n. 4.

Ex breuitate termini, ibid. & n. seqq.

An, quando citatio non est personalis, possit fieri ab hodie per totam, ibid. n. 7.

Et quid si citatio moneat excommunicandum ad comparendum in termino, ibid.

Præceptum positiuum sub pœna excommunicationis, an sit latæ sententiæ, ibid. n. 8.

Ex interposita appellatione, ibid. n. 9.

Quatenus à sententia excommunicationis non detur appellatio, ibid.

Ex inhibitione præsentata Episcopo, ibid. & seq.

Ex nullitate processus, ibid. n. 11.

Episcopus potest ob violatam iurisdictionem sine monitione ad excommunicationem procedere, ibid. n. 18.

Ad solum Iudicem Ecclesiasticum pertinet cognitio, an quis sit declarandus excommunicatus, ibid. n. 19.

Quid si Iudex laicus appellet sine expressione causæ, ibid.

Appellatio, an detur à declaratoria, ibid. n. 20.

De excommunicatione ferenda ab homine, & à iure contra contemptores inhibitionis Iudicis Ecclesiastici, ibid. num. 21.

Quas excommunicationes incurrat ingrediens clausuram monialium sine legitima licentia, tom. 6. consult. 85. à numer. 248.

Quando priuet iurisdictionis vsu, ibid. n. 261.

Pro qua culpa feratur, tom. 6. consult. 95. n. 6.

Requisita pro sententia excommunicationis promulganda, tom. 7. consult. 17. n. 4. & seqq.

Deque modo ferendi sententiam excommunicationis, ibidem num. 6.

Et pœna in id non obseruantes, ibid. & n. seqq.

Excommunicatus post annum à declaratione citari potest vti suspectus de hæresi absque alia monitione, tom. 7. consult. 18. num. 9.

Episcopus antequam vtatur gladio excommunicationis quid agere debeat, tom. 7. consult. 32. n. 24.

In dubio pœnæ excommunicationis quænam excommunicatio veniat, ibid. n. 20. & seqq.

Quomodo differat ab anathema, ibid. & seqq.

De iniustè excommunicato, tom. 7. consult. 44. n. 34.

Eius vsus in Ecclesia quàm vetustus, tom. 6. consult. 19. num. 16. 20. & seq.

Etiam contra Imperatores, Reges, & alios, ibid. n. 19.

Executor.

Quatenus possit subdelegare, tom. 8. consult. 2. n. 2. & seq.

Exem-

Exemptus, Exemptio, V. *Saluagnardia, Locus.*

Quid præsupponat in Ecclesijs exemptis, tom. 5. consult. 5. num. 35.
Constitutio Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs seruanda, etiam in Vrbe, tom. 6. consult. 85. n. 257.
Locus exemptus, licet sit in diœcesi, non tamen est de diœcesi, tom. 7. consult. 7. n. 1.
Reputatur tanquam extra territorium diœcesanum, ibidem num. 2.
Exempti non dicuntur de diœcesi, ibid.
Locus exemptus iudicatur à pari cum loco extra diœcesim, ibid.
Quomodo Ordinarij in locis exemptis iurisdictionem exercere possint, ibid.
Exempti tenentur suas tueri exemptiones, ibid. n. 7.
Quot modis locus exemptus ab Episcopi iurisdictione dici possit, ibid. n. 8. & seqq.
Exempta Ecclesia, an eximatur populus, qui in dicta Ecclesia recipit Sacramenta, ibid. n. 8.
Exemptiones non debent extendi vltra suos limites, tom. 7. consult. 8. n. 14.
Neque aliter intelligi, aut accipi, quàm rebus sic stantibus, ibid.
Concessio exemptionum prohibetur, ibid. n. 15.
An exemptio comprehendat Episcopos, qui ordinario iure obtinent Ecclesias in aliena diœcesi, quas ab immemorabili tempore possident, ibid. n. 66.
Ad Sedem Apostolicam pertinet iudicare de exemptione, quam aut lege, aut priuilegio concedit, tom. 7. consult. 15. num. 14.
Allegato priuilegio exemptionis quid agere debeat Episcopus, ibid. & n. 16. & seqq.
Exempti sunt immediatè de iure Superioris, ibid. n. 17.
Priuilegium exemptionis quatenus sit ostendendum, ibidem num. 26.
Exemptus vocatus in iudicium quid agere debeat, ibid. n. 28.
An in generali exemptione à iurisdictione Ordinarij includatur exemptio à visitatione, tom. 7. consult. 16. à n. 1.
Exempti qua auctoritate visitentur, ibid. n. 2.
Circa exemptionem Ministrorum S. Officij seruandum est solitum, tom. 7. consult. 16. n. 6.
De exemptionibus Regularium, tom. 7. consult. 44. num. 50. & seqq.
Earum initium, vsus, progressus, confusio, incommoda expostulationes, ibid.
Temperatæ, ibid. n. 55.
An tollendæ, ibid.
Ex quibus videantur frustra deduci, tom. 7. consult. 45. n. 19. & seqq.
Exempti quoad personas, non quoad loca, tom. 7. consult. 63. num. 12.
Quæ exemptio faciat territorium distinctum à parochia, ibid.
Exemptionis extensio quatenus admittenda, tom. 8. consult. 8. num. 12.

Exequiæ, V. *Baldachinum, Funus.*

Dies exequiarum Principis, an reputetur festus, ac solemnis, tom. 7. consult. 44. n. 1.
Et in eo possint Abbates vti baldachino, ibid. & n. 5. & seq.
De earum solemnijs, ac ritu, ibid. n. 5.
An veniant appellatione festiuitatum, ibid. n. 7. ac seqq.

Exilium.

An habeat Ecclesia pœnam exilij, tom. 7. consult. 77. num. 4. & seqq.

Expositus.

Expositi, an sint censendi legitimi, tom. 7. consult. 34. à num. 1.
An verò irregulares, ibid.
Cum ijs stylus Cancellariæ Apostolicæ, ibid. n. 5.

Extractio, Extrahens, V. *Immunitas, Asylum.*

Extractio ab Ecclesia quomodo sit probanda, tom. 6. consult. 19. num. 86. & seqq.

Exul.

An conuentio Summorum Pontificum cum Proregibus Neapolitanis, vt ipsi possint hinc inde persequi exules, siue banditos intra fines suæ ditionis per decem milliaria adhuc perduret, tom. 8. consult. 39. à n. 1.
Exul neque impunè persequi, neque occidi potest extra territorium bannientis, ibid. n. 11.
Occidens extra territorium qua pœna puniendus, ibid.
Quid in terminis exulis, siue banniti à Regno Neapolitano occisi in territorio Beneuentano, vel Bononiensi, ibid. num. 10. & seq.
Bannum quomodo afficiat bannitum, ibid. n. 12.

F

Fabrica, V. *Canonicus.*

Quomodo cognoscatur, an bona sint relicta fabricæ Ecclesiæ, tom. 6. consult. 50. n. 2.
Et ex quibus, ibid. n. 3. & seqq.
Fabrica S. Petri quatenus se immiscere possit in executione legatorum quoad pias causas, atque adeò pro Missis, tom. 6. consult. 69. n. 1.
Fabricæ S. Petri priuilegia, tom. 8. consult. 112. n. 1.
Facultates, ibid. n. 2. & 4.
An etiam contra Inquisitores, ibid. & seqq.

Factio.

Factiones, an sufficiant ad excludendum aliquem ab ambitu, tom. 6. consult. 93. n. 8.

Factum.

Factum antiquum quomodo probetur, tom. 7. consult. 91. num. 8. ac seqq. & n. 29.

Facultatiua, V. *Actus.*

Quæ sint, quodue ius pariant, tom. 7. consult. 49. n. 5. & seq.

Falsum.

Laicus deponens falsum coram Iudice Ecclesiastico, an possit per sæcularem, & Ecclesiasticum Iudicem puniri, tom. 5. consult. 2. n. 50.
Quidve de Clerico deponente falsum coram Iudice laico, ibidem.

Fama, Famosum.

Famosum quid, tom. 6. consult. 99. n. 4.
Quidve crebra fama, tom. 7. consult. 91. n. 1. & 2.
Sciendi modus per crebram famam, ibid. à n. 2. & seqq.

Familia, Familiaris, V. *Arma, Inquisitor, Famulus.*

Scholares Clerici seminariorum sunt familiares Episcopi, tom. 6. consult. 2. n. 5.
Hæc familiaritas, an comprehendant scholariorum famulos, ibidem.
Nomine familiæ qui veniant, tom. 6. consult. 98. num. 91. & num. 106.
Vt aliquis dicatur familiaris quæ conditiones requirantur, ibid. num. 92.
Habitantes in domo priuilegiati quatenus comprehendantur sub nomine familiæ priuilegiatæ, ibid. n. 105.
Familia quid importet, ibid.
Familiares necessarij quinam sint, ibid. n. 107. & seq.
In exemptionibus familiarium, aliorumque inseruientium S. Officio obseruanda est consuetudo, tom. 7. consult. 16. n. 6.
Familia Episcopi est exempta à iurisdictione sæculari, tom. 7. consult. 32. n. 18.
Licet Episcopo habere familiam armatam, ibid. n. 25.
Quid in familiaribus etiam non necessarijs, ibid. n. 26.

Famulus, V. *Forus.*

An & quatenus famuli laici nobilium inseruientium Eminentissimis Cardinalibus, vel Episcopis gaudeant priuilegio fori, tom. 6. consult. 2. à n. 1.
An & quatenus fori, ac immunitatis priuilegia extendantur ad famulos, ibid. à n. 6.
Et quid de coquis Seminarij, ac locorum plorum, ibid. n. 3. & 5.

Familiares familiarium dicuntur familiares ipsius domini principalis, ibid. n.1.
Quid si sint temporales, ibid.
Et quid in familiaribus Episcoporum, ibid.
Familiares familiarium comprehenduntur in regula reseruatoria Cancellariæ, ibid.
Scholarium, eorumque famulorum immunitas, ibid. n. 2.
Ac fori priuilegium, ibid.
De famulis Clericorum, ibid. & n.4. & 8. ac seq.
Quid de famulis inseruientibus Seminario, ibid. n. 3. & 5.
Tales famuli, an veniant appellatione Ecclesiasticorum, ibid.
De famulis inseruientibus hospitali, ibid.
Qui famuli gaudere debeant, ibid. n. 4.
Priuilegium concessum dominis quatenus trahatur ad famulos, ibid. n.6. & seqq.
Saluusconductus domino concessus comprehendit etiam famulos ad seruitium necessarios, ibid. n.7.
Priuilegia fori, & immunitatis, quæ à solutione vectigalium competunt Doctoribus, & scholaribus, eadem etiam eorum famulis, ac nuncijs, ibid. n.10.
Item Academiarum pedellis, œconomis, librarijs, bibliopolis, & ligatoribus librorum competunt, ibid.
Studiosis exemptis, etiam eorum famuli exempti esse debent, ibidem.
Qui tenetur alere doctorem, tenetur etiam alere eius familiam, ibid. n.11.
Competentiæ priuilegium quod habet Doctor, extenditur etiam ad famulum ipsius, ibid.
Legatorum immunitas etiam ad illorum famulos, & comites extenditur, ibid. n. 12.
Priuilegium Communitatis ab oneribus, quod Princeps habet in bonis suis, etiam ad colonos, & emphyteutas eius extenditur, ibid. num. 13.
Quid de ementibus fructus, vel prædia à Principe, ibid.
Magistratibus, ac Militibus priuilegium arma portandi à Principe concessum, ad famulos illorum extenditur, ibid.num.14.
De militum famulis, ibid. n. 15.
Per mortem Domini, cui priuilegium principaliter concessum est, in famulis expirat, ibid. n.16.
Priuilegium in famulorum personis vltra non durat, quam quod in suorum dominorum seruitijs existunt, ibid.
Quatenus famuli gaudeant priuilegijs dominorum, ibid.

Fautor.

Fautoribus hæreticorum, an & quatenus bona publicari possint, tom.8. consult.107. à n. 1.
Quid si declarati excommunicati insorduerint per annum, ibid. à n. 5.
Et an pendente anno excommunicationis possit fiscus describere bona fautorum, vt elapso termino insordescentiæ, bona eorum publicentur, ibid. n.6.

Fenestra, V. *Immunitas*, *Moniales*.

An & quatenus in cellis Monialium construi possit, tom.8. consult.66. à n.1.
Quando dicatur construi ad æmulationem, ibid. n. 3.
An liceat vicinis aperire fenestras, per quas perspiciatur in domos Monialium, ibid. n.4.
Quid de fenestris Monialium inter seipsas, ibid. n.6. & seq.
Quidue si fenestra Monialis aduersatricis possit construi in alio loco, ibid. n. 8.
Quid si aliquando contrarium obseruatum fuerit, ibid. num. 9.

Ferie, V. *Dies*.

Festum, *Festiuitas*, V. *Dies*.

An possit celebrari festum de aliquo Sancto veteris Testamenti in Ecclesia Latina, vt moris est apud Græcos, tom.5. consult. 39. à num.1.
Et an occasione dicti festi concedi possit, ac debeat Indulgentia Ecclesiæ, vel altari, in quibus celebratur festum dicti Sancti, ibidem.
Quibus Sanctis indicatur festum, ibid. n.2. & 3.
Festiuitas, an adaptetur Exequijs Principum, tom.7. consult.44. num.8.
Pertinet ad diem, non ad actionem, ibid.

Feudum, *Feudatarius*, V. *Bona*, *Ecclesia*, *Clerici*.

Feudorum essentiale requisitum, tom.5. consult.1. n.14.
Cur dicantur quaternata, ibid.
Quid feudo repugnet, ibid.
Quid sit, quidue importet, ibid. & n. 16.
Qualitas feudi laicalis ad effectum competentiæ fori, ibid.
Opponitur allodio, ibid. n.16.
An quando agitur de causa feudi laicalis, quod Ecclesia à Principe sæculari recognoscit; recursus ad eiusmodi Principem, siue eius ministros, sit licitus, tom.5. consult.2. à num.1. & signatè num. 4.
Ius feudale quatenus in Ecclesiastico foro seruandum, tom. 5. consult. 2. n.2.
Quo iure, quaue consuetudine ad personas Ecclesiasticas feuda sint delata, ibid.
Sub qua conditione feuda concedantur, ibid. n.3.
Ex dominio directo feudi oritur necessariò ius cognoscendi causas ipsius, ibid.
Feudatarius Ecclesiasticus ad forum directi domini tenetur, sicuti tenetur laicus, ibid. n.5.
Laicus dominus feudi excusatur ab excommunicatione, trahens feudatarium Ecclesiasticum ad suum forum in ijs omnibus, in quibus traheret laicum, ibid.
Limitationes, ibid. n. 6. ac 7.
Quid si ageretur de reparatione, & satisfactione domino feudi facienda, ibid. n.6.
Quidve si Clericus feudatarius deliquerit contra fidelitatem, ibid. num.7.
Ratio differentiæ inter vasallos Clericos, & laicos, ibid.
Quid si communitati, vel ciuitati feudum sit datum, & earum administrator peccet in dominum, ibid.
Quando agitur siue ciuiliter, siue criminaliter contra Clericum vasallum pro amissione feudi propter delictum, an possit de hoc cognoscere dominus feudi, an verò Prælatus ipsius Clerici, tom.5. consult.2. n.8. & 18.
In causa feudali quis sit Iudex, ibid. n.9. ac seqq.
Et quid in gradu appellationis, ibid. n.9.
Quando agitatur causa feudalis inter duos vasallos, quis eorum sit potior in feudo, & coram quo agitari, & terminari debeat, ibid. n. 10.
Inter dominum & vasallum coram quo Iudice sit terminanda, ibid. ac seqq.
Causa feudalis inter Episcopum ac tertium, vel inter Episcopum, & Regem apud quem Iudicem agitari, ac terminari debeat, ibid. num.11.
Negans feudum, an cadat à iure feudi, ibid. n.12.
Si dominus feudi Pares Curiæ non habeat, & oriatur lis super feudo, coram quo Iudice terminari debeat, tom.5. consult.2. num. 13.
De commissione causarum feudalium Episcoporum, tom.6. consult.37. n.7.
An omnia loca iurisdictionalia possessa ab Ecclesijs in Regno, præsumenda sint feuda, tom.8. consult.38. à n.1. & 5.
Et in successione cuiuslibet Prælati debeat solui Regiæ Cameræ releuium, & eius loco quindennium, ibid. à n.6. & 7.
Coram quo huiusmodi controuersiæ sint cognoscendæ, ibid. à num. 19.
Iurisdictio in dubio, an præsumatur in feudum, ibid. n.3.
Feudum quaternatum, ibid. n. 4.
Vtile dominium feudi semper manet apud Ecclesiam, ibid. n.7.
Quando in mutatione feudi soluendum sit releuium, ibid. n.8.
Ad quem pertineat probare deberi releuium, ibidem num. 9. & seqq.
Quid si Prælati antecessores illud soluerint, ibid. à n. 11.

Fides, V. *Professio*.

Fides publica hosti capitalissimo seruanda, tom. 5. consult. 67. num.1.
Eam seruare est de iure diuino, ac naturali, quam ne summus quidem Princeps frangere potest, ibid.
Est fundamentum iustitiæ, ibid. n.4.
Nihil magis Principi conuenit, quàm recta fides, ibid.
Sine fidei publicæ obseruatione recta politia subsistere nequit, ibid. n. 5.
Seruanda omnibus ab omnibus, ibid. n.6. ac seqq.
Vbi de aliquorum Principum perfidia.
An per omissionem professionis fidei amittantur etiam distributiones quotidianæ, tom.6. consult.77. à n.1.
Quid tantum per hanc omissionem amittatur, ibid.
Bona fides quatenus non habeat locum quando ius resistit, tom.6. consult.95. n.31.

Fideiussor.

An fideiussor iustè cogi possit, quod prætensus delinquens, quem fideiusserat, habiturum Vrbem, vel domum pro carcere, ad Ecclesiam confugerit, tom.6. cons.20. à n. 1.

Index Rerum.

Filius, V. *Turca*, *Bāptiſmus*.

Filius quatenus ſeruus, tom.8. conſult.71. n.1.
Et quatenus liber, ibid.
De patria in filios poteſtate, ibid.
De filijs tum fidelium, tum infidelium quoad baptiſmum, ibid. num. 2.
Filius captiuus mulieris Chriſtianæ apoſtatæ quatenus libertate donandus, ibid. n.4.

Fiſcus, V. *Confiſcatio*.

In bonis vacantibus Clericorum, an ſuccedat fiſcus ſæcularis, tom.5. conſult.6. à n.1.
Eccleſia præfertur fiſco Imperij, ibid. n.11.
Eccleſia & Epiſcopus habent ſuum fiſcum, ibid. & n. 12.
Quid de mobilibus, & immobilibus Clericorum, ibid.
Mulcta eſt de iure fiſci, ibid.
Quatenus perſonæ Eccleſiaſticæ dicantur habere fiſcum, ibid.
De fiſco Epiſcopi, ibid.
Emptor, & quilibet creditor fiſci ſi conueniantur, coram quo agi debeat, tom.5. conſult.11. n.34.
Cauſarum fiſcalium cognitio Cæſaris procuratori tributa, tom.5. conſult.46. n.81.
Vis eius deliberationis, ibid.
Origo eius auctoritatis, ibid.
Hoc munus in Regno Neapolitano per quem exerceatur, ibidem.
Quæ ſcientia præiudicet Fiſco, ibid.
Quando fiſco competat via executiua, tom.5. conſult.57. à n.1.
Collectarum onus etiam contra fiſcum quanto tempore præſcribatur, ibid.
Vbi alia quoad iura fiſcalia in fauorem Eccleſiarum.
Quomodo in fiſco præſumenda ſit ſcientia, ibid. n.5.
Et quando ipſi præiudicet ad effectum præſcribendi eius iura, ibidem.
Quanto tempore contra fiſcum præſcribatur, & quomodo præſcribatur, ibid. n.7. & ſeqq.
Et an ſufficiat vnica præſcriptio, ibid. n.9.

Fœdus.

Qui fœdus ineunt quatenus teneantur ſe inuicem iuuare, tom.5. conſult.5. n.53.

Florentina Ciuitās.

Olim Colonia, tom.5. conſult.12. n. 42. Eius varia ſtatus mutatio, ibid. Libertas, ibid. & n. ſeq. & 44. Eius Reipublicæ forma, ibid. In Principatum perpetuum conuerſa, ibid. Eius dignitas & ſuperioritas, ibid. n.44.

Fœtus.

An & quatenus euaſio mulieris ſiniſtro fœtu laborantis, ac morti proximæ, quæ implorato alicuius Serui Dei auxilio fœtum emiſit ſalua & incolumis, ſit adſcribenda miraculo, tom.7. conſult.26. à n.2.
Ad quem gradum miraculorum id referri poſſit, ibid. n.3.
Quid de periculoſo partu ob fœtus duplicatos, ibid. num. 30. & ſeqq.

Formā.

Eſt ſeruanda, tom.6. conſult.78. n.1.
Quando cenſeatur inducta, ibid.
Et quando noua, tom.7. conſult.75. n.8.

Forus, V. *Domicilium*, *Clericus*, *Cauſa*.

De cauſis pertinentibus ad forum Eccleſiaſticum, ac de miſtis plura, ſed in compendium redacta, tom.5. conſult. 2. à n.1. & ſeqq.
Fori variationem quinam habeant, ibid. n.55. & ſeq.
In cauſis miſti fori, an detur locus præuentioni, ibid. n.58.
Fori variationem, & electionem quatenus habeant miſerabiles perſonæ, ibid. n.55. & ſeq. ac n.63.
In complicitate delinquentium vtriuſque fori, qui Iudex procedere poſſit, ibid. n.58.
Quæ cauſæ ſpectent ad forum Eccleſiaſticum, ibid. n.66.
In quibus cauſis quis ſortiatur forum non ſuum, ibid. à num. 65. ad 120.
Fiſcus Epiſcopi gaudet priuilegio fori, tom.5. conſult.6. n.12.
Famuli Equitum S. Ioannis Hieroſolymitani gaudent fori priuilegio, etiamſi deferant arma prohibita, tom.5. conſult.5. num.73.
Prorogatio, aut renunciatio fori, an valeat, tom.5. conſult.11. num. 40.
Res Eccleſiæ in quo foro agitandæ, tom.5. conſult.4. n.5.
Quibus modis forum quis ſortiatur, tom.5. conſult.5. n.33.
Vis atque poteſtas fori territorialis, ibid. n.34.
Quinam forus potentior, ibid.
Clericus nullo pacto prorogare poteſt forum laicalem, tom.5. conſult.11. n.39.
Renunciatio, vel prorogatio fori quando valeat, ibid. n. 40.
Fori priuilegium generaliter conceſſum Clericis, etiamſi habitum Clericalem aſſumant in fraudem, tom.6. conſult. 17. n.4. & ſeqq.
Quomodo priuilegium fori Clericis conceſſum ſit, ibid. n.7.
Fori priuilegium eſt de iure diuino, ibid. n.9.
Ex graui cauſa poteſt Eccleſia declarare perſonam Clerici in aliquo caſu non gaudere priuilegio fori, ibid.
Et qui ſint hi caſus, ibid.
Quatenus laicus ſit Iudex competens in cauſa Clerici in fraudem promoti, ibid. n.10. ac ſeqq.
An Iudex Eccleſiaſticus, ſecuta remiſſione, teneatur ſtare ſententiæ contra Clericum latæ in foro ſæculari, ibid. n. 20.
Clericus poſt dimiſſionem habitus, reſumens illum in fraudem, quatenus gaudeat priuilegio fori, ibid. n.21.
Quid quoad eius bona, ibid. n.22. ac ſeqq. & n.28.
Clericus in fraudem promotus, an degradandus à Iudice Eccleſiaſtico, & tradendus ſæculari, ibid. n.24.
Et an Clericus primæ tonſuræ poſſit in hoc caſu puniri per Iudicem ſæcularem, etiam pœna mortis abſque vlla degradatione, ibid. n.25.
Quatenus Clericus coerceri poſſit à ſæculari poteſtate, ibidem num.26. ac ſeqq.
Fraus Clerici ſic promoti quando præſumatur, ibid. num. 27. & ſeqq.
Concluſiones, ſiue Canones de priuilegio fori quoad Clericos, à num 31. ad 44.
Clericus ordinatus abſque fraude à quibus ſolum diſcuti, ac de errore puniri poſſit, ibid. n.48.
Et quid in Regno Neapolitano, ibid. n.49.
Præcipuus modus ſortiendi forum, tom.6. conſult.94. n.12.
Forus ratione domicilij, ibid.
Forus ratione contractus, ibid. n.14.
Et territorij, ibid.
Quod ad effectus res concernentes, ibid. n.15.
Vbi de competentia fori inter Ordinarios Eccleſiaſticos, ā n.1.
Cur fori priuilegium ſit limitatum, tom.7. conſult.31. n.28.
Curuè difficilius amittatur priuilegium fori, quàm canonis, ibid. n.30.
Facultates pro foro conſcientiæ, tom.7. conſult.53. n.3.
Quædam crimina cur dicantur miſti fori, tom.7. conſult. 69. num. 6.
Qualitates requiſitæ ad priuilegium fori Eccleſiaſtici, tom.7. conſult.3. à n.1.
Quæ ſufficiant, ibid. n.9. & ſeqq.

Fraus, V. *Forus*.

Fructus.

Executio ſuper fructibus bonorum Eccleſię quæ obligari poſſunt, an & quatenus fieri poſſit, tom.7. conſult.12. n.9.
Quando ſuper ijs agi poſſit, ibid. n. 10.

Funus, *Funeralia*, V. *Crux*, *Proceſſio*, *Exequiæ*, *Confraternitas*, *Quarta*, *Parochus*.

An funeralia, præſertim Epiſcoporum, debeant iterum celebrari in Eccleſia Cathedrali, in quam transfertur cadauer ſepeliendum, & cuius ſumptibus, tom.5. conſ.58. à n.1.
Hæres non poteſt cogi ad iterandum funerale, & exequias ſemel legitimè celebratas, ibid. n.2.
Quid in terminis Epiſcopi duarum Eccleſiarum vnitarum, ibid.
Et quid in caſu, quo alia Eccleſia defuncto Sacramenta non miniſtrauerit, ibid.
Quidue ſi accedat conſuetudo, ibid. n.3.
Sumptus translationis cadaueris Epiſcopis ad quem pertineat, ibid. n.4.
In celebratione funeralium ſeruanda eſt hæredis voluntas, ibid. num. 5.
Funerale eſt debitum Epiſcopo abſque ſpe repetitionis, ibid. n.6.
Quid ſi capitulum cathedrale non perſoluerit iuſta ſuo Epiſcopo, ibid. num.7.
Vel interceſſerit exceſſus ſumptuum in officij funebris celebratione, ibid. n.8.

Et consentirent Executores testamentarij, ibid. n.9.
Funeralia, & exequiæ in Ciuitate, vel in Cathedrali respiciunt dignitatem personæ, ibid. n.10.
Ad quid hæres compelli possit, ibid. n.11.
Quæ intelligantur nomine funeralium, ibid.
Translationes cadauerum fieri debent sine solemnitate, ibidem num.12.
Vbi celebranda sint funeralia, ibid. n.12.
Et quid erogandum Ecclesiæ tumulanti, ibid.
Ecclesiæ Regularium, ac aliæ quæcunque nullum habent ius, nullaque eis competit actio super quarta funeralium eorum, qui in eis sibi eligunt sepulturam, quando in eis dicta funeralia non fiunt, tom.6. tota consult.88.
Sunt ius parochiale, ibid. n.3. ac seqq.
Surrogantur loco decimarum, ibid. n.5.
Debentur loco canonicæ portionis debitæ Ecclesiæ parochiali, ibid. n.6.
Aut tanquam pars congruæ, ibid.
Debentur Ecclesię parochiali ratione administrationis Sacramentorum, ibid. n.7.
Ius ad funeralia sequitur ius administrandi sacramenta, ibid.
Quid de funeralibus, quæ fiunt in Ecclesijs Regularium, ibid. num.8.
Ius ad funerale, an distinctum à iure sepulturæ, ibid.
Quibus Ecclesijs debeantur, ibid. n.9.
Solus Parochus actionem habet petendi funerale non factum, & quomodo, ibid. n.10.
Funus publicum, ac indictiuum, tom.7. consult.44. n.5.
Funera Cardinalium quo ritu celebranda, ibid.
Dies funeris Principis festus, ibid.
Pro funere an liceat Abbatibus erigere baldachinum, ibid. num.17.
Ius funerandi quæ Ecclesia habere possit, tom.8. consult.73. num.6.
Ius funeris diuersum à iure sepulturæ, ibid. n.48.
Officium funeris quatenus sit Sacramentum, ibid. n.55.
Vel sacramentale, ibid.
Parochis pro officio funeris prohibetur stipendium accipere, ibid. n.56.

Furnus, V. *Dominus*.

An Ecclesiastici possint aperire nouum furnum in præiudicium Baronis, tom.7. consult.30. n.1.
Quid si pro Barone extaret immemorabilis, & concordia, ibid. & num. seqq.

Furtum, V. *Pyxis*.

Res furto sublata potest per eius dominum vindicari, tom.5. consult.67. n.17.
Iudex quilibet, etiam quod aliàs contra furem procedere nequeat, potest de furto cognoscere, ibid.

G

Gabella, V. *Vectigal*, *Immunitas*, *Clericus*, *Græci*.

Clerici Græci Albanenses ab Episcopis Græcis, vel Latinis promoti ad primam tonsuram, & ad minores, & postea coniugati, an gaudeant immunitate à vectigalibus, & ab oneribus Communitatum, tom.5. consult.61. n.1. 9. & seq.
De laicis græcis in Italia promotis ad primam tonsuram, & ad minores Ordines ab Episcopis Latinis ritu græco, ibid. num.4. & 12. & seqq.
De græcis promotis ab Episcopis Latinis ad primam tonsuram ritu Latino, ac subinde ad ritum græcum translatis, ibid. n.5. ac 21. & seq.
Quo ritu censeri debeant græci ab Episcopo Latino ordinati, ibid. num.6. & 23.
An in ritu græco conferatur prima tonsura seorsim à Lectoratu, & Ordinibus minoribus, ibid. n.7. & 24. ac seqq.
Quomodo differant à Clericis Latinis coniugatis, ibid. n.11.
Quid de eorum vxoribus, ibid. n.14.
Ac de eorum filijs, ibid. n.15.
Quid si exerceant ruralia, ibid. n.16.
De Sacerdote græco schismatico ad triremes damnato in ditione Latinorum Catholicorum, qui in articulo mortis communicauit in fermento alium schismaticum, tom.6. consult. 45. à num.1.
De confessione generali ab ipsis facienda Missionarijs, tom.7. consult.50. n.1.
Eorum absolutionis forma, ibid.
An interrogandi in confessione de eorum fide, ibid. n.2.
Græcus Ecclesiæ Romanæ reconciliatus quatenus possit apud Græcos confiteri, ibid. n.3. & seq.
Græci ad ritum Latinum conuersi nequeunt ampliùs ad ritum græcum redire, ibid. n.6.
De eorum matrimonio tam in sacris, quàm in minoribus Ordinibus, tom.8. consult.63. n.3. ac seqq.
Laici ordinati in Presbyteros, Episcopos, Diaconos, aut Clericos, qui vxorem legitimam duxerint virginem, eamque vnicam, ibid. n.7. & seq.
Vigore vnionis tenentur recipere leges Apostolicas, etiam in ijs, quæ spectant ad ius humanum, tom.8. consult.77. n.13.
Non permittitur eis orare pro Archiepiscopo schismatico, eorum ordinatore, tom.8. consult.80. n.3.
An matrimonia Græcorum, si contrahantur post susceptos sacros Ordines, siue prima sint, siue secunda, sint valida, tom.8. consult.81. à n.1. & seqq.
Differentia inter Græcos & Latinos in sacris Ordinibus constitutos, ibid. n.2.
An post schisma acceperint leges Ecclesiæ occidentalis, ibid. num.5.
De eorum incontinentia, ibid. n.8.
Quid de Subdiaconis, ibid. n.9.
De Diaconis, ibid. n.15.
De Presbyteris, ibid. n.18.
Pœnæ contra Græcos in sacris Ordinibus constitutos, matrimonium contrahentes, ibid. n.33.
De forma Græcorum in Sacramento Vnctionis, tom.8. conult.84. num.19. & seqq.
De ritu Græcorum adhibentium septem Sacerdotes ministros pro extrema vnctione, ibid. n.25.
Eorum ritus conferendi sanis Sacramentum Extremæ vnctionis, an tolerandus, ibid. n.29. ac seqq.
De Græcis ordinatis ab Episcopo schismatico, ibid.
Quomodo cum eis dispensandum, ibid.
In quas pœnas incurrant, ibid.
Quid si ignorauerint esse schismaticum, ibid.
An & quatenus Græci schismatici possint fieri captiui, ac eorum bonis expoliari à Christianis, tom.8. consult.99. à n.1.
De alumnis Collegij græci, tom.8. consult.109. n.20.
Græci in susceptione Sacrorum Ordinum, an teneantur obseruare tempora, & interstitia Ecclesiæ Latinæ, tom.8. consult. 135. à num.1.
Quid quoad Græcos degentis in Italia, ibid. n.3. & 5.
In qua ætate promouebantur ad Sacros Ordines, ibid. n.4.

Gradus, V. *Matrimonium*.

Nomine gradus quid contineatur, etiam in lege pœnali, tom.6. consult.86. n.258.
An idem ac honor, & dignitas, ibid.
An præcepta de gradibus cognationis, & affinitatis sint iuris naturalis, in quo Ecclesia dispensare nequeat, tom.7. consult.22. à num.1.

Gratia.

Gratia facta quando cesset morte concedentis, tom.6. consult. 48. n.53. ac seq.
Non est intelligenda, vt deroget iurisdictioni alterius, sed vt cumulet, tom.7. consult.8. n.4.

Gubernator.

Gubernatores sæculares in ditione Ecclesiastica, an, & quatenus excommunicari possint, tom.5. consult.4. n.7.
De Gubernatorum præcedentia in Sedibus Ecclesiæ, tom.7. consult.48. n.4.
De eorum accessu ad Cathedralem, ibid. n.5.
De obsequio eis præstando à Canonicis, ibid. n.7.

H

Habitatio, *Habitator*.

Qui dicatur habitare in ciuitate, tom.7. consult.31. n.16.
Qui propriè habitator, tom.7. consult.63. n.5.

Habitus, V. *Clericus*, *Regulares*.

Quatenus credendum sit Clericis, asserentibus sponte dimisisse habitum clericalem, tom.5. consult.9. à n.1.
In plerisque diœcesibus antequam aliquis ad statum clericalem ascendat, de licentia Episcopi per annum in habitu clericali incedit, an is interim gaudeat fori priuilegio, tom. 5. consult. 47. à num.1.
Et quid si etiam inseruiret Ecclesiæ, ibid. n. 5.
Ab beneficiarijs, & Capellanis indulgendus sit habitus Canonicalis, tom.6. consult.54. n.1. & seqq.
Habituum, seu vestium distinctio retinenda, ibid. n.2.
Recessus ab eis sine causa confundit ordinem, ibid.
Vestis barbarorum, ibid.
Ciuium, ibid.
De prætexta, bulla, toga, stola, loro, lunulis, phaleris, anulis, purpura, ibid. & n.3.
Distinctæ vestes puerorum, nobilium, libertinorum, seruorum, & ingenuorum, ac magistratuum, Iudicum, triumphantium, & aliarum Dignitatum, ibid.
Indicat honorem, quem quisque gerit, ibid.
Quid in Republica Hebræorum, ibid.
Vestes primogenitorum, ibid.
Purpurati, ibid. & n.4.
Debent Canonici à beneficiarijs & Capellanis distingui habitu, sede, loco, in quibus præcipuè præeminentia consistit, ibid.
Quisque alendus, ac vestiendus secundum dignitatem suam, etiam seruus, ibid.
Debet esse conueniens statui, ordini, ac officio, ibid. n. 6. & consult.59. à n.5. & seq.
Qui habitum Clericalem dimisit, illum statim resumpturus, censetur non dimisisse, tom.7. consult.31. n.14. & seqq.
Habitus Clericalis non prodest ei, qui paulò ante capturam publicè se gerebat pro laico, ibid. n.15.
Habitus regularis quàm monachis annexus, ibid. n.18.
In eum temere dimittentes pœnæ, ibid.

Hebræus, V. *Iudæus*, *Dos*, *Matrimonium*. *Repudium*.

Hebræi non possunt vti opera Christianorum in addiscendis litteris latinis, vel scientijs, vel artibus, tom.5. consult. 14. num. 178.
Non possunt docere Christianos scientiam aliquam, vel artem, ibid. n.179.
Neque possunt accedere ad cauponas Christianorum cum meretricibus, ibid. n.180.
Neque possunt promoueri in gradum aliquem doctoratus in vniuersitatibus Catholicis, ibid. n.181.
Prohibentur apponere suis sepulchris Epitaphia, nomina, cognomina, patriam defunctorum, & apposita amouentur, ibid. num. 182.
In quibus rebus possint vti opera Christianorum, ibid. n.183.
An possint vocari nominibus Christianorum, ibid. n. 184.
In vendendis, vel emendis libris tenentur seruare decreta, quæ à bibliopolis Christianis seruantur, ibid. n.185.
Debent subscribere suum examen, licet examinentur die Sabbati, ibid. n.186.
Barbitonsores Christiani an debeant ab Episcopis prohiberi, ne accedant ad eorum domos, ibid. n.188.
Cum puellis vltra secundum gradum dispensatur, vt ingredi possint Religionem, ibid. n. 189.
An eis occasione pestis permittendus vsus medicorum Christianorum, ibid. n.190.
An sit eis concedenda licentia conducendi prædia à Christianis, ibid. num.191.
Eorum synagogæ erectæ sine licentia Sedis Apostolicæ sunt destruendæ, ibid. n.192.
Eorum filij infantes baptizati in Lœmocomio, vulgo *Lazaretto*, sunt educandi apud Christianos, & à patribus sunt eis administranda alimenta, ibid. n. 193.
Ad Christianismum conuersi pro delictis in Iudaismo perpetratis, an impunitatem corporalem consequantur, ibidem num.194.
Baptizati ac relapsi in Iudaismum non sunt iterum baptizandi, ibid. n.196.
Prohibetur eis mercatura librorum Ecclesiasticorum, ac illos apud se retinere, nec eis permittitur typographia linguæ hebraicæ. ibid. n.195.
Nequeunt processionaliter per Ghettum deferre Bibliam, ibid. num.197.
Eorum filij, nondum septennes, an possint ad petitionem patruum, vel matrum, ad fidem Christianam conuersorum, baptizari, ibid. n.199.
Et quid de illis, qui excedunt septennium, & sunt doli capaces, ibidem.
Eorum filij, inuitis parentibus, quatenus baptizari possint, & baptismus sit validus, ibid. n. 200.
Hortantes suos filios neophytos ad redeundum ad Iudaismum, qua pœna puniantur, ibid. n. 201.
Amplectentes sectam Turcarum puniuntur, ibid. n.202.
Pronunciantes blasphemias hæreticales puniuntur in S. Officio, ibid. n.103.
An liceat baptizare pueros hebræos in articulo mortis, ibidem num.205.
Mulier hebræa, quæ ante baptismum nupserat hebræo, an sit restituenda viro fideli, cui postea nupsit, ibid. n. 206.
Infans hebræus, cuius pater consensum præstiterat, vt baptizetur, & postea pœnituit, retineri debet sub custodia Christianorum, ibid. n.207.
Qui à lege Hebraica apostatant ad manumetismum, qua pœna puniantur, ibid. n.208.
Quid agendum, si reperiatur hebræus, qui ex proposito fidem Christianam expetit, ibid. num.209. & seqq. ac n.217.
Decreta & Edictum contra Hebræos, ibid. à num. 235. ad num. 263.
De praxi, quæ seruatur in conuersione hebræorum, eiusdemque difficultatibus, tom.7. integra consult. 39.
An expediat statuere, vt neophyti, & alij, qui agunt de conuersione hebræorum, persuadeant ipsis, qui cupiunt baptizari, petere per se baptismum, præsertim si sint adulti, ac viri, quibus patet aditus ad tribunalia Christianorum, ibidem num. 3.
An expediat, ad mulieres, puellas, & pueros, quibus non licet per se ad Episcopos, vel alios Superiores, mittere aliquos probatæ vitæ, qui secreto domi suæ, vel alio opportuniori loco explorent eorum voluntates, videantque an habeant fundamentum, delationes neophytorum antequam comprehendantur à satellitibus, & ducantur ad domum catechumenorum, ibid. num.5.
An pueri ante vsum rationis, qui habent affines hebræos, & Christianos in æquali gradu debeantur potiùs hebræis, cum sint quasi in possessione, an verò Christianis in fauorem fidei, ibid. num.12.
An pueri in æquali gradu debeantur potiùs affini, qui est tutor, aut curator, an verò Christianis, ibid. n.13.
An credendum sit vni dicenti, puerum aliquem esse sibi affinem, aut filium, & ideò sub sua potestate, an verò exploranda sit veritas antequam pueri capiantur, ibid. n.16.
An præferendi sint, cæteris paribus, viri mulieribus, affines ex parte patris ijs, qui sunt ex parte matris, quando plures sunt, qui pueros ad se pertinere dicunt, an verò in fauorem fidei semper præferendi sint Christiani hebræis, ibid. num.17.
Postquam pueri peruenerint ad vsum rationis, an parentes possint eos capere, & perducere ad catechumenos, vt ibi addiscant articulos fidei, ibid. n. 18.
An iure queant baptismo donari, si dubitetur, an sint, nec ne rationis compotes, cum petant baptismum, ibid. n.19.
An, qui conuertuntur ad fidem, cogendi sint soluere debita contracta ante baptismum ipsis etiam hebræis, etiam consanguineis, ibid. n.20.
An petentibus parentibus neophytis comprehendi possint filij hebræorum, qui sunt iam rationis compotes, etiam inuiti, ac nolentes, vt ducantur ad domum neophytorum, ibidem.
An petente marito eadem de causa comprehendi possit vxor inuita, & nolens fieri Christiana, ibid.
An petente fratre comprehendi possit frater, vel soror, etiam vidua, iam rationis participes, etiam nolentes, ac repugnantes, vt dicantur ad domum catechumenorum, ibid.
Hebræi quomodo ad fidem Christianam compellendi, ibid. num.1.
Iniuria in hoc eis allata, ibid. n. 2.
Eorum pueri an baptizari possint inuitis parentibus, ibidem num.2.
Ad pristinam superstitionem facilèredeunt, ibid. n.6.
An & quatenus concubitus hebræi cum Christiana, vel Christiani cum hebræa pertineat ad S. Officium Inquisitionis priuatiuè, tom.7. consult.69. à n. 1.
Quomodo puniendus, ibid. n.6.
An verò ad Iudicem Ecclesiasticum, an ad laicum, an ad vtrumque præuentiuè, ibid. n.2. & seqq.
Subijciuntur iurisdictioni Iudicis laici, ibid. n.3.
De hebræis deturpantibus, vel percutientibus, vel corrumpentibus sacras Imagines, tom.8. consult.89. à n.9.
A quo Iudice sint puniendi, ibid. & seqq.
De hebræo, qui dedit libellum repudij in Iudaismo suæ vxori hebreæ, cum qua matrimonium non consumauit, & deinde

Christianus factus contrahit matrimonium cum Christiana, viuente adhuc vxore hebræa, tom.8. consult.93. à n.1.
An ex libello repudij dissoluatur matrimonium non consumatum, ibid. à n.1.
Quid requiratur ad dissoluendum hoc matrimonium, ibidem num. 13.
Maximè verò si eius vxor hebræa in remotissimis partibus degerit, ibid. n. 24. & seqq.
Quomodo permissum Iudæis relinquere suas vxores, ibid. n.1. ac seqq.
Et quare, ibid. n.13.
An & quatenus sint, vel esse possint Christianorum serui, tom.8. consult.139. à n.1. & 8.
Sibi, non Christianis acquirunt, ibid. n.3.
Rerum dominia possident, & de rebus suis testari queunt, ibid.
In actibus humanis cum Christianis participiant, ibid.
Cum Christianis commercia liberè exercent, ibid.
Quis eis rerum pretia constituere possit, ibid.
Eorum securitas in bonis, ibid.
Solemni more in iudicijs agunt, & actiones excipiunt, ibid. n. 4.
Possunt esse inter Christianos arbitratores, ibid.
In quibus casibus patet hebræus pro filio suo comparere possit, ibidem.
Habent liberos in sua potestate, ibid. n. 5.
Sunt iuris Romani participes, ibid. n.6.
Sunt pars populi, ibid.
Gaudent saluo conductu ciuibus concesso, ibid. n. 7.
Quatenus dici non possint hostes Imperij, ibid.
Sunt ciues Romani, ibid.
Appellantur Cæsareæ Maiestatis cubicularij, ibid. n.9.
Quatenus serui dici possint, ibid. n. 10.
Contrarium probatur, à n. 10.
Eorum suppressio in quo consistat, ibid. n.11.
Doctores in aliqua facultate creari nequeunt, ibid. n.12.
Neque aduocati, neque in Principis seruitio esse possunt, aut debent, ibid. n.13.
Sunt infames, ibid.
Non officiales, neque arbitri inter Christianos esse possunt, ibidem,
Neque asia munia ibidem expressa exercere, & num.14. vbi plura, & num. seqq.
De eorum synagoga, ibid. n.20.
De eorum patria potestate, ibid. n.24. & seqq.
De Hebræis apostatis captis à triremibus christianis super nauibus infidelium piraticam exercentium, & pugnantium contra Christianos, ibid. n. 26.
An Hebræus, qui blasphemias hæreticales profert in Christum, vel B. Virginem, confugiens ad Ecclesiam, gaudeat illius immunitate, tom.8. consult.143. à n.1.
An & quatenus puniri possint vti hæretici, ibid. & n. seqq.
Quatenus sint, ac dicantur hæretici, ibid. n.3.
An consequi possint gradum Doctoratus, saltem in medicina, tom.8. consult.144. à n.1.

Hæredes, Hæreditas.

Hæreditas repræsentat defunctum, non hæredem, tom. 5. consult.6. num.7.
Hæreditas Clerici defuncti, an retineat eandem immunitatem, ibid. num. 10.
Priuatur hæreditate pupilli Clericus ob non petitum tutorem ipsi pupillo, tom.5. consult.10. n.17.
Hereditas Clerici defuncti quando gaudeat priuilegio fori, tom.5. consult.11. n. 1.
Si hæreditas Clerici fuerit adita per sæculares, causa super successione spectat ad forum sæcularem, ibid. n.2.
Quid de pendentia litis, ibid. n.3.
Hæres Clerici, an teneatur stare iudicio cœpto coram Iudice Ecclesiastico, ibid. n.7.
Vt ad hæredem transeat instantia, an requiratur litis contestatio cum defuncto, ibid. n.8.
Hæres potest conueniri coram Iudice defuncti, tom. 5. consult. 11. num. 38.
Quid in Clerico hærede, ibid.
Hæreditas post additionem dicitur proprium hæredis patrimonium, ibid. n.39.
Hæreditas defuncti militis Hierosolymitani spectat ad supremum Ordinis Magistrum, non autem ad hæredes familiæ, tom. 5. consult.13. n.2.
De additione & acquisitione hæreditatis Clerici, ibid. n.17.
Quid si inter hæredes aderit Clericus, ibid.
Et hæredes pro maiori parte sint laici, ibid. & n. seqq.
Quatenus instantia transeat ad hæredes, ibid. n. 28. & seqq.
Quatenus hæres, ac defunctus censeatur vna & eadem persona, ibid. n.38.
Hæreditas paterna, postquam acquisita est filio, quomodo consideretur, ibid. n.39.
Detractio æris alieni diminuit hæreditatem, tom.6. consult. 95. num. 37.
Hæreditatis Ecclesiæ bona quando alienari possint, absque solemnitate, ibid.
Adiens hæreditatem dicitur cum creditoribus quasi contrahere, ibid. num.38.

Hæresis, Hæreticus, V. Calumniator, Matrimonium, Catholicus, Iudex, Testis.

Causa hæresis spectat ad forum Ecclesiasticum, tom.5. consult.2. num. 35.
Hæretici censuras Ecclesiasticas contemnentes, tom.5. consult.8. num. 1.
Hæreticus, durante hæresi, est incapax hæreditatis, tom.6. consult.74. n.8.
Quid in hæretico reconciliato, ibid. n.9.
Quidve in condemnato ad perpetuos carceres, ibid. num.10. & seqq.
Incapacitas succedendi ex quo oriatur, ibid. n.11.
Qui Iudex in crimine hæresis, tom.6. consult.94. n.25.
Hæreticus vbique dicitur deliquisse, ibid.
Potestque vbique puniri, ibid.
De absolutione ab hæresi, tom.6. consult.99. n. 12.
Vbi suspicio hæresis est contra aliquem, si citatus sit contumax, suspicio incipit esse vehemens, tom.7. consult.18. n.7.
Vt locum habeat confiscatio bonorum ipso facto imposita pro hæresi requiritur sententia declaratoria hæresis, tom.7. consult.44. n.23.
A quibus absolui possit, tom.7. consult.53. n. 5.
Hæretici prohibita appellatio, tom.7. consult.60. n.1.
Omnisque actus legitimus, ibid.
Priuantur omnibus priuilegijs, ibid.
An & quatenus in bonis Ecclesiasticis concordandum sit cum hæreticis, tom.8. consult.14. à n.1.
Hæreticorum bona quando, & quomodo fisco addicanda, tom.8. consult.68. à n.1.
Quatenus baptizari possint à Parocho Catholico hæreticorum filij, etiam domi, ac sine cœremonijs Ecclesiæ, tom. 8. consult.69. à n.1.
Quatenus possit Princeps condere statuta, vel decreta, quibus præscribitur modus procedendi, vel puniendi crimen hæresis, tom.8. consult.87. n.2.
An & quatenus liceat ingredi Templa hæreticorum, tom.8. consult.103. à n.2. Et adeuntes absolui possint, ibid.
De hæreticis ritu hæretico coniugatis, conuersis ad fidem, an & quatenus ad vsum Sacramentorum admitti possint, tom. 8. consult.104. à n.1.
An in cap. In fidei fauorem de hæret. in 6. comprehendantur suspecti de hæresi, tom.8. consult.119. n. 2. & seqq.
De suspectis de hæresi, tom.8. consult.119. n. 2.
Hæreticus, an & quatenus comburendus, tom.8. consult.123. n.1.
Quid in relapsis, ibid. Ac de viui comburio, ibid.
Quid de hæreticis impœnitentibus, ibid.
Quid considerandum in suspectis de hæresi, ibid. n.3.
Damnatus in contumaciam ad pœnas constitutionis *Si de protegendis*, & in specie excommunicationis, si per annum insorduerit in excommunicatione, an sit declarandus hæreticus, vel damnandus velut hæreticus, tom.8. consult.134. n.1.
Pœna damnati velut hæretici, an extendatur ad pœnas omnes hæreticorum, & præcipuè combustionis statuæ, vel figuræ, ibid. num.3.
In citatione nouæ sententiæ condemnatoriæ ad pœnas hæreticorum, an sit offerendus saluusconductus pro pœnis in priori sententia contentis, ibid. n.4.

Hierosolymitani, V. Miles.

Famuli Equitum Hierosolymitanorum gaudent priuilegio fori, tom.5. consult.5. n.73.
Equites Hierosolymitani quatenus possint ab Ordinario visitari, tom.7. consult.8. n.64.
Et declarari excommunicati, tom.7. consult.10. n. 3.
Ac puniri ab Ordinarijs, tom.7. consult.68. n. 29.
Eorum parochialium rectores quatenus subsint iurisdictioni Ordinarij, ibid. n.33.
Quid de eorum coadiutoribus, ibid.
Etiam Equites Hierosolymitani censuras ab Episcopo publicatas in suis Ecclesijs publicare debent, tom.8. consult.53. n.6.
Alioquin possunt puniri rectores earum parochialium, ibid. num. 9.
Quatenus possint etiam pœnis censurarum puniri & corrigi ab Episcopis, ibid. n.34. ac seqq.

Index Rerum.

Hiſpaniæ.

Reges Hiſpaniarum Crucis ſigno dœmones pepulerunt, tom. 7. conſult. 26. n. 5.
Titulus *Chriſtianiſſimus* aliquot ſæculis antequam Summi Pontifices eum Regi Galliæ conceſſiſſent, Hiſpaniarum Regibus vſitatus, ibid. n. 6.
Cur ille titulus ſuccedentium ſæculorum lapſu ab Hiſpanis Regibus præteritus ſit, ibid. n. 7.
Curue Catholici cognomine deſignati ijdem fuerint, ibid. & num. ſeqq.

Hiſtoria, Hiſtorici.

Quæ ad hiſtoriam ſint neceſſaria, tom. 6. conſult. 5. n. 8.
Eius ſcribenda leges, ibid.
An & quatenus hiſtoriæ, hiſtoriciſque credendum, tom. 7. conſult. 91. à n. 1.
Auctoritas hiſtorica ex Sacris Biblijs, ibid. n. 9.
Ex ſcriptis Auctorum, ibid. à n. 10.
Ex iure ciuili, ibid. n. 11.
Ex iure Canonico, ibid. n. 12.
Ex peritis in arte, ibid. n. 13.
Ex Iureperitis omnium ferè nationum, ibid. à n. 14.
Ex auctoribus Eccleſiaſticis, ibid. n. 28.
Etiam in cauſis Canonizationum, & beatificationum Sanctorum, ibid. n. 30. & ſeqq.

Homicidium, V. *Immunitas*, *Irregularitas*.

In Eccleſia perpetratum quatenus priuet illius immunitate, tom. 5. conſult. 5. n. 67.
Committens homicidium, vel mutilationem in viridario Conuentus, vel hoſpitalis, alijſue in locis Eccleſiæ adhærentibus an gaudeat immunitate, tom. 6. conſult. 40. à n. 1.
Homicidium etiam in dubio in Clerico promouendo inducit irregularitatem, tom. 7. conſult. 19. n. 1.
Crimen homicidij, licet occultum, & non probatum inducit irregularitatem, ibid. n. 2. & 11.
Quæ probatio homicidij requiratur ad inducendam irregularitatem, ibid. n. 11.

Homo.

Ex quibus conſtet, tom. 6. conſult. 5. n. 6. & ſeqq.
Quomodo aliquando accipiatur, ibid. n. 12.
An ſola anima ſit homo, ibid.
In concernentibus animam omnes homines ſunt de foro Eccleſiæ, tom. 6. conſult. 95. n. 6.

Honeſtas publica, V. *Impedimentum*.

De impedimento publicæ honeſtatis obſeruationes, tom. 7. conſult. 78. à n. 1.
Eius gradus, ibid. n. 3.
Ex ſponſalibus contractis, & mutuo conſenſu diſſolutis an inducatur, ibid. n. 4.
Ibique facti ſpecies, n. 5.
Oritur ex ſponſalibus de præſenti, ibid. n. 6.
An oriatur ex matrimonio per verba de præſenti contra formam Concilij Tridentini contracto, ibid.
In eius gradu qui comprehendantur, ibid. n. 7.
Eius impedimentum, an ſit ſublatum vltra primum gradum prouenies ex matrimonio contracto per verba de præſenti, non tamen conſumato, ibid.
In id effata, ibid. à n. 8.

Honor.

Honor, qui debetur domino, quando debeatur illi, qui dominum repræſentat, tom. 6. conſult. 21. n. 8. & ſeqq.

Hora.

An honorantes Deiparam ſalutatione Angelica ad horarum ictus verè mille dierum indulgentias lucrentur, tom. 7. conſult. 79. à num. 1.
Veteres ſemper habuerunt certas, & conſtitutas horas orandi, ibid. n. 9. & 12.
Et quibus certis horis, ibid. n. 10. & ſeqq.
Hora debita celebrationis Miſſarum, tom. 8. conſult. 42. num. 24. & conſult. 84. n. 8.

Hortatoriæ.

Litteræ hortatoriæ an, & quatenus permiſſæ, tom. 6. conſult. 13. num. 27. ac ſeqq.
Earum tenor, ibid.
Scribuntur nomine officij, ac dignitates, ibid. n. 28.
Sunt iniurioſæ, ibid.
Continent vim coactiuam, ibid. n. 29.
Earum efficacia, ibid.
Fiunt cum violentia morali, ibid.

Hortus.

Hortus Conuentus, hoſpitalis, oratorij an, & quatenus gaudeant immunitate, tom. 6. conſult. 40. à n. 1.

Hoſpitalarius, Hoſpitales, V. *Epiſcopus, Adminiſtratores.*

Hoſpitale gaudet immunitate, tom. 6. conſult. 40.
Et pari cum Eccleſia iure, ibid.
At quatenus, ibid.
Quid in dubio, an cenſeatur publicum, ibid. n. 4.
Archioſpitale S. Spiritus, an cogi poſſit ad contribuendum Seminario pro rata ſuorum Prioratuum, tom. 7. conſult. 9. à num. 1.
An ſit Ordinis Eremitarum Sancti Auguſtini, ibid. num. 3. & num. 14.
Gaudet omnibus priuilegijs Caſinatum, ibid. n. 4.
Eius priuilegia, ibid.
Eius Prioratus, an dentur in titulum, ibid. n. 7. & 11.
An in adminiſtrationem perpetuam, ibid.
Bona Prioratuum ad quem finem conſtituta, ibid. n. 8.
An erigantur in beneficia, ibid. n. 9. & 11.
Non ſunt beneficia annexa, ibid. n. 11.
Hoſpitalia tenentur pro beneficijs annexis contribuere ſeminario diœceſis, in qua ſita ſunt beneficia, ibid.
Hoſpitalia, ſiue Prioratus S. Spiritus ſunt Eccleſiaſtica, ibidem num. 12.
Quid de hoſpitalibus, quæ ſunt ſub immediata protectione Regum, tom. 7. conſult. 15. n. 20.
An in exceptione decreti Tridentini, quo excipiuntur hoſpitalia, quæ ſunt ſub Regum immediata protectione, vt ſine eorum licentia non poſſint ab Epiſcopo viſitari, comprehendantur omnia hoſpitalia, quæ ſunt in eorum ditionibus ac Regnis, tom. 7. conſult. 15. n. 34. & ſeq.
Quæ hoſpitalia Epiſcopus viſitare poſſit, ibid. n. 36.
An & quatenus hoſpitalia, eorumque hoſpitalarij laici gaudeant priuilegio immunitatis, ac fori, tom. 6. conſult. 84. à num. 1.
Quando exemptio conceſſa hoſpitalibus, non cenſeatur conceſſa eorum adminiſtratoribus, ibid.
Quatenus viſitari poſſint ab Ordinarijs, ibid. n. 2.
An ſint loca religioſa, ibid. & n. 3.
Vt perſonæ eis addictæ pro talibus cognoſcantur, quid requiratur, ibid. n. 4. & ſeq.
Quatenus hoſpitalarij gaudeant priuilegio fori, ibid.
Quomodo cognoſcatur hoſpitale eſſe laicum, ibid. n. 6.
Quid de hoſpitali publico, erecto auctoritate Ordinarij, vel Summi Pontificis, ibid. à n. 7.
Quæ priuilegia obtineat, ibid.
Quid ſi in eo non celebretur, ibid.
Affinia Eccleſiæ ſunt hoſpitalia, ibid. n. 8.
Quæ differentia inter Eccleſias, & hoſpitalia, ibid.
Signa & coniecturæ hoſpitalis Eccleſiaſtici, ibidem num. 9. ac ſeqq.
Quæ locum efficiant ſacrum, ac religioſum, ibid. num. 11. & ſeqq.
Immunitas, quæ competit hoſpitalibus quatenus competat eorum bonis, perſonis, ac miniſtris inſeruientibus, ibid. n. 17. & 25. ac ſeqq.
Hoſpitalarij an & quatenus dici poſſint perſonæ Eccleſiaſticæ, ibid. n. 18.
Et qui veri hoſpitalarij, ibid. & ſeqq.
Hoſpitalis apothecæ quatenus gaudeant immunitate, ibid.

Hoſpites, Hoſpitium.

De hoſpitibus ac Tertiarijs, atque alijs non recipiendis, neque retinendis ad habitandum in monaſterijs, ſeu domibus Regularium ante præfinitam ætatem, tom. 8. conſult. 126. à num. 1. & ſeqq.
De aperitione hoſpitij pro Regularibus, ibid. n. vlt.

Index Rerum.

Hostilis insecutio.

Quid comprehendatur nomine hostilis insecutionis, tom.6. consult.39. n.1. & seqq.
An comprehendantur verba iniurioſa, insultus, effectus, & quod Episcopus fugiat, & alius eum insequatur hostiliter, ibid. n.2. & seqq.
Quid ea sit, ibid. n.5.
Cur dicatur personalis, ibid.n.6. & seqq.
Quomodo fiat, ibid.n.7. & seqq.
Ex quo capite contrahatur excommunicatio, ibid.n.9.
An sit necessarium, quod fiat per motum localem, ibidem n.10. & 11.
Qui sit insecutor, vt innodetur excommunicatione, ibid. n.12. ac seqq.
Quomodo insecutio esse debeat, ibid. n.15.
Et quid sufficiat, ibid. n.16. & seqq.
Quid de familiaribus Episcoporum, ibid. n.21.

Hypotheca, V. *Alienatio.*

I

Ianuensis.

Ianuensis Ciuitas & Respublica inter primas Italiæ Vrbes accensenda, tom.5. consult.12. n.41.
Caput Liguriæ, ibid.
Eius priuilegia, & exemptio, ibid.
Potentia, ibid.
Libertas, ibid.
Victoriæ, ibid.
Classes, ibid.

Idoneus, Idoneitas.

Idoneus in materia electionis in Vicarium Capitularem quis sit, tom.6. consult.92.n.2.
Ex quibus constare possit, quod aliquis sit idoneus, ibid. num.5.

Ieiunium, V. *Abstinentia, Armenus, Maronitas.*

Iesuitæ.

An qui aliquo modo, etiam disputandi, aut veritatis indagandæ gratia impugnat, vel in dubium reuocat Sacrum Iesuitarum Institutum, siue Constitutiones, incurrat pœnam aliquam Ecclesiasticam, tom.7. consult.88. à n.1.
Eorum Constitutiones sunt confirmatæ à Sede Apostolica, ibid. num.3.
Quatenus possint in Hispania, & Lusitania imprimere libros absque illorum missione ad Vrbem, tom.8.cons.62. n.39.
An adhuc habeant facultatem absoluendi eos, qui non satisfaciunt S. Officio, ibid. n.41.
Morantes in Regno Synarum possunt vti alba in parte anteriori aperta, & planeta etiam ab vno latere aperta, ibid.n.43.
Emittentes tria vota simplicia an ritè ad Sacros Ordines promoueantur, tom.5. cons.77. n.44. & seqq.

Ignorantia.

Non tribuit iurisdictionem, tom.7. cons.44.n.24.

Illegitimus, V. *Irregularitas.*

Imago, V. *Hebræus.*

Deturpantibus, violantibus, percutientibus Sacras Imagines, tom.8. consult.89. à n.1.
A quibus puniendi, ibid. & n. seqq.
Sunt vehementer suspecti de hæresi, ibid. n.3.
Huiusmodi delinquentes quomodo tractandi, ibid. n.8.
Imago Beatificati cum radijs tantum circum caput; Canonizati verò cum diademate, tom.5. consult.25. n.1.

Immemorabilis, V. *Consuetudo.*

Cursus temporis immemorabilis per se sine possessione non operatur, tom.6. consult.87. n.1.
Habet vim priuilegij Apostolici, & cuiusque alterius legitimi tituli, tom.7. consult.3. n.4.

Impedimentum, V. *Honestas publica, Matrimonium.*

Impedimenta matrimonij à quo dependeant, ibid.n.2.
Impedimenta matrimonium dirimentia, tom.7. consult.22. à num.36.
Impedimenta aliqua dirimentia aduersantur essentiæ matrimonij, ibid. n.38.
Reliqua sumuntur ex parte contrahentium personarum, ibid.
Annotationes circa impedimenta dirimentia, ibid. n.39.
Regulæ, quibus constat quoto gradu consanguinitatis vna persona distet ab alia, ibid.n.43.

Imperator, V. *Iurisdictio.*

Imperator, Rex, Princeps donans alicui Ecclesiæ ciuitatem, terram, aut pagum, an eo casu censeatur à se abdicasse omnem superioritatem, tom.5. consult.1. à n.1.
Licet Imperator iuret Ecclesiæ Romanæ fidelitatem, si tamen ipsa tenet ab eo feudum, est eius vassalla, tom.5. consult.2. num.3.

Immunitas, V. *Arma, Iudex, Clericus, Taxa, Reus, Asylum, Electio, Consuetudo.*

Homicida letaliter vulneratus, ac sine sensibus, à suis consanguineis Ecclesiam ductus, à qua ab eisdem ad propriam domum translatus, vbi à satellitibus laicis fuit captus, & ad carceres perductus, an sit Ecclesiæ restituendus, tom.5. consult.3. num.2.
Confugiens ad Ecclesiam cum armis, an possit ijs à Curia sæculari absque violatione immunitatis spoliari, tom.5. consult.5. num.3. & 64.
Leue delictum in Ecclesia non priuat delinquentem immunitate, ibid.n.42.
Immunitas non datur personæ, sed loco, ibid. n.43.
Constitutio Gregoriana de immunitate Ecclesiarum, an comprehendat confugientes ad Ecclesiam cum armis etiam prohibitis, ibid. n.44.
Homicidium, vel mutilatio in Ecclesia priuat delinquentem immunitate, ibid. n.67.
Ecclesia est immunis quoad personas, & quoad earum bona, ibid. num.67.
In casu dubij immunitatis inter forum secularem, & Ecclesiasticum, Iudex Ecclesiasticus definire debet, ibid. n.77.
Incidentia de immunitate Ecclesiastica per quem Iudicem sint determinanda, tom.5. consult.46. n.6.
An & quatenus possit à Clericis vendi, cedi, donari, vel in pecuniam exigi à publicanis eorum Immunitas farinæ, ibid. à num.1.
Quid de præscriptione in hac re pro Ecclesiasticis, ibid. n.7. & seqq.
Quatenus id moderationem accipiat, ibid.n.12. & seqq.
Quatenus eius diminutio sit licita, ibid. n.15.
Eius priuilegia, an perpetua, ibid.n.18. ac seqq.
Clerico absente quatenus immunitas à vectigalibus eius familiæ concedatur, ibid. n.26.
Quare Clericis concessa, ibid. n.27.
Quomodo transeat in contractum, ibid. n.29.
Quid si Vniuersitates reclamauerint, ibid. n.30.
Sine Ecclesiasticorum consensu non potest imminui, ibid. n.35. & seqq.
Qua ratione competat Clericis, ibid. n.38.
Non restringitur ad proprias personas Clericorum, sed comprehendit eorum consanguineos, & alios ipsis inseruientes, ibid. num.39.
Solo imperio Pontificis potuit Clericorum immunitas institui, ac illius vsum induci, ibid. n.43.
Immunitatis Clericorum concessio habet vim remunerationis, ibid. num.49.
Concessa Clericis non ad solum vsum alimentorum, sed potius pro quadam præeminentia ratione Ordinis, ibid. n.51.
Absentibus debetur, ibid.
Immunitas Ecclesiasticorum à quibus taxanda, ibid. n.54. & seq.
Quid de confirmatione priuilegiorum immunitatis Clericorum à Principe seculari facta, ibid. n.78.
Occurritur absurdo ex paupertate laicorum deducto, ibidem num.93.
Quid si Ecclesiastici partem suarum immunitatum Communitatibus relaxarent, ibid. n.128. & seqq.
Quando Clerici in minoribus detur eadem immunitas, quæ Sacerdotibus, ibid. n.131.

Index Rerum.

Immunitas Ecclesiarum cur inducta, tom.6. consult.4. n.4.
De fugientium ad Ecclesiam immunitate etiamsi primo fuerint in carceres coniecti, & ad mortem damnati, tom.6. consult. 17. num.3.
An & quatenus domus Ecclesijs coniunctæ gaudeant immunitate, tom.6. consult.23. à n.1.
An & quatenus ex illis extrahens confugam incurrat excommunicationem, ibid. n.3.
Rex Clericorum sunt immunes à vectigalibus, tom.6.consult.24. num.5.
Quid de rebus à Clericis emptis pro victo suo, suæque familiæ, & superfluum vendentibus etiam carius quam emerant, ibid.
An & quatenus hodie sit in vsu extensio priuilegij immunitatis Ecclesiæ maioris per quadraginta passus, & per triginta in minoribus, tom.6. consult.25. à n.1.
Cur his confinibus Ecclesiarum immunitas tributa, ibid.
Termini Templorum etiam Gentilium sæpè mutati quoad immunitatem, ibid.n.2.
Quid si extaret contraria consuetudo, ibid.n.3. & seqq.
Consuetudo contra Ecclesiasticam immunitatem, an & quatenus inualida, ibid.à n.5. & 14.
Quæ Ecclesiæ gaudeant hoc priuilegio, ibid. n.9.
Et in quibus confugis locum habeat, ibid.n.10.
Quomodo hoc spatium Ecclesijs competat, ibid.n.11. & seqq.
An eiusmodi priuilegium sit abrogatum, ibid. n.13.
Quatenus gaudeant, ibid.
An si is, quem satellites insequuntur, dum ad Ecclesiam confugit, eiusque valuas tangit, vel valuarum vectem apprehendit, ob metum adhuc insequentium cadat prope dictas valuas sub Ecclesiæ stillicidijs, gaudeat immunitate, & si ibi capiatur, sit restituendus, tom.6. consult.26. à n.1.
Et an ad id probandum sint idonei testes amici, ibid. n.4.
Et in casu dubio, an extrahentes incurrant excommunicationem, & quomodo sint absoluendi, ibid. n.6. & seq. ac 9.
Captum aliquem fuisse in loco immuni ad effectum infligendi censuras plenè, ac concludenter probari debet, ibid. n.7.
An sufficiat depositio vnius testis deponentis de captura in loco immuni, ibid.
Et quid si testes deponentes de captura in loco immuni vincerentur à maiori numero testium contrarium probantium, ibid.
Quid de damnis, & expensis huiusmodi capto resarciendis, ibid. n.8.
An confugiens ad Ecclesiam, illamque clausam inueniens, si manibus tangat, vel amplectatur parietem, eique adhæreat, vel valuarum Ecclesiæ vectem, aut catenulam apprehendat, gaudeat immunitate, tom.6. consult.27.
Quid de tecto Ecclesiæ, aliorumque locorum immunium, ibid. num.9. & seqq.
De confugiente ad Crucem, & ad Sacerdotem deferentem S. Eucharistiam, vel Oleum Sanctum infirmorum, ibid. & n.23. ac seqq.
Extensio huius rei, ibid. n.20.
Quid de tecto palatij Episcopi, ibid.n.10.
Immunitas ex muris Ciuitatis, ibid. n.3.
Ex statua Principum, ibid.
Ex baptisterio, ibid. n.16.
Ex cadaueribus Principum, ibid. n.17.
Reus comprehensus in fenestra posita in pariete communi Ecclesiæ, & domus secularis, an gaudeat immunitate, ibid.n.51. & seqq.
An Episcopus in declaratione facienda, an confugiens ad Ecclesiam gaudeat immunitate debeat procedere seruato iuris ordine, tom.6.consult.28. à n.1.
Qualem cognitionem Episcopus pro securitate suæ conscientiæ adhibere debeat, ibid. n.5. & seqq.
Processus fabricatus super delicto ad effectum cognoscendi de immunitate Ecclesiastica, an indigeat legitimatione, ibidem num.7. & 12.
Quam probationem requirat, ibid. n.8.
Requiritur vera, & plena probatio, ibid. n.9. & seqq.
Iudicium immunitatis, an potius ciuile, quàm criminale, ibid. n.11.& seqq.
An acta per Iudicem secularem post allegatam à reo in suis constitutis immunitatem Ecclesiæ, ante subsecutam Iudicis Ecclesiastici declarationem sint valida, tom.6. consult.32. à n.1.
Exceptione immunitatis opposita, Iudex laicus remanet incompetens, ibid.n.1.
Quid si Iudex laicus postea mandaret certiorem reddere Iudicem Ecclesiarum, ibid. n.2.
Et præcipuè si in carcerem secularem extractus à loco immuni conijceretur, ibid. n.13.
Et quid de satellitum relatione, ac depositionibus, quod reum comprehenderint extra locum immunem, ibid.n.4.
Viridarium, horti Conuentus, vel hospitalis an, & quatenus gaudeant immunitate, tom.6.consult.40. à n.1.
Viridaria, claustra, & aliæ partes Ecclesijs adhærentes quatenus gaudeant immunitate, ibid. n.7.
Probationes contra immunitatem ex quo processu sint sumendæ, ibid. n.8.
Gaudet immunitate occidens, vel mutilans ex pura, & subita rixa in Ecclesia, vel cœmeterio, ibid. n.9.
Quid si rixa cœpta fuerit longè ab Ecclesia, & mors sequuta in Ecclesia, ibid. n.11.
Immunitas, & exemptio Ecclesiastica, an sit de iure diuino, tom.7. consult.32. n.30.
Quatenus immunitas, & libertas Ecclesiastica violetur per inhibitiones Iudicis laici, ne seculares præstent suum ministerium Ecclesiasticis, eisque inseruiant, tom.8.consult.72. à n.1.
De prohibitione officij notariatus, ibid.n.1. & seqq.
De alijs casibus, ibid. n.7.
Censuræ contra huius libertatis violatores, ibid. & n.8.
Quid de eo, ad cuius instantiam fiunt inhibitiones, ibid. n.9.
Vt sint inhibitiones quid sit satis, ibid. n.10.
Milites catholici, qui deficiunt in Regione hæretica ad exercitum hæreticorum, & posteà à militibus Principis catholici intercepti reducuntur ad regiones catholicas, & quandoque confugiunt ad loca sacra, an gaudeant immunitate Ecclesiastica, tom.8.consult.137. n.1. & 2.
Suspecti de hæresi, an gaudeant Ecclesiastica immunitate, ibid.

Incantationes.

Quæ superstitiosæ, quæue sapiant hæresim, tom.8. consult.61. num.1.
A quo cognoscendæ, ibid.n.1.

Indicia.

Indicia specialia infamiæ quomodo purgentur, tom.6. cons.93. num.8.

Indulgentiæ.

An indulgentiæ omnes, etiam illa, quæ dicitur Portiunculæ, in quibus porriguntur manus adiutrices, sint reuocatæ, tom6. consult.90. à n.1.
Quæ Indulgentiæ Regularibus reuocatæ, ibid. n.2.
Quæue à B. Pio V. reuocatæ, ibid. n.3. & seqq.
Ratio reuocationis, ibid. n.6. ac seqq.
Indulgentiæ concessæ, reuocatæ, restitutæ, tom.7. consult. 87. à num.1.
Quatenus sint irritæ, tom.8.consult.67. n.1.
Per Indulgentias coluntur Sancti, ac Beati cultu publico, tom.5. consult.39.n.10.
Sunt signum cultus publici ab Ecclesia concessi, ibid.
Causa, seu finis concedendi Indulgentias, ibid.
Quatenus die festo Sanctorum veteris Testamenti concedi possint, ibid. n.13.
An Episcopus confirmans constitutiones suorum Prædecessorum, in quibus quadraginta dies de pœnitentijs iniunctis per Indulgentiam remittuntur, possit addere alias quadraginta dies, tom.6. consult.81. à n.1.
Limitatio potestatis Episcopalis in hac re, ibid.

Indultum.

Quam interpretationem accipiat, tom.7. consult.44. n.9.

O

Infamia, V. Aleator.

Quid ea sit, tom.6. consult.93. n.2.
A macula contracta ex infamia facti, an quis purgetur per sententiam, in qua continetur clausula ex hactenus deductis, ibid. n.3.
Sola infamia facti sufficit ad exclusionem ab ambitu, ibid. & num.4.
Imò sola diffamatio, siue suspicio quando agatur de prælatione obtinenda, ibid.
Quomodo purgetur, ibid. & n.25.
Infamiam ex ludo alearum quando verè Clericus incurrat, ibid. & n.31.
Infamia facti quomodo incurratur, ibid. & tom.7. consult.34. num.3.
Quomodo, & quando infamia iuris, ibid.
Quicumque infamia quoquomodo laborat, est inhabilis ad suscipiendum ordines, tom.7.consult.19. n.12.
Ratione infamiæ facti quatenus quis ad Ordines promoueri queat, ibid. n.14.

Ex

Ex criminis notorietate, & ex sententia Iudicis condemnatoria efficitur quis infamis infamia facti, & iuris, atque adeò irregularis, tom.7. consult.43. n.3.

Infidelis.

Cui Iudici subijciatur, tom.7. consult.69. n.3. & 4.
Non sunt de corpore Ecclesiæ, sed ciuitatis, ibid.
Neque comprehenduntur in legibus Ecclesiæ, ibid.
Quid in delictis merè Ecclesiasticis, ibid.n.4. & seqq.

Infirmitas, V. *Distributiones.*

Inimicitia, V. *Excommunicatio, Canonicus.*

An, & quatenus sit iusta causa concedendi licentiam non residendi, & lucrandi distributiones, tom.7. consult.14. num.1. & seqq.
Ad quod tempus concedatur licentia non residendi ob inimicitiam, ibid. n.2.

Iniuria.

Quomodo licitè propulsetur, tom.7.consult.20.n.6.
Et absque peccato, & irregularitate, ibid. & n.8.

Inquisitio, Inquisitor, V. *Clausura, S. Officium, Episcopus.*

Quæ ætas requiratur in Inquisitore, tom.6. consult.10.n.7.
Quid seruetur in Tribunali S. Inquisitionis in inquisitio diffinitiuè absoluto tamquam reperto innocente, & non culpabili, tom.6. consult.99. n.20.
Inquisitores hæreticæ prauitatis tenentur ad residentiam, tom.7. consult.4. n.12.
Quid de eorum in hac re priuilegijs, ibid.
De potestate, ac validitate Inquisitorum absoluendi suos familiares, siue officiales ab excommunicatione can. Si quis suadente, tom.8. consult.74. n.1. & seqq.
Priuilegia eorum familiarum, ibid.n.2.
Inquisitores, eorumque Vicarij, quibus subiecti, tom.8. cons.85. num.3.
Eorum bona ad quem pertineant, ibid.
Inquisitores S. Officij quatenus possint procedere contra furantes pyxidem cum particulis consecratis, tom.8. consult. 86. à num.1.
De impedientibus Inquisitores, vel Episcopos in negotio S. Inquisitionis, ibid. n.7.
De potestate Inquisitorum contra statuentes, ac edicentes in materia hæresis, tom.8. consult.87. num.2. ac 3.
De edicto Inquisitoris publicato in eius ingressu ad inquisitionem sub nomine proprio, & dignitatis, an & quatenus obliget post deputationem noui Inquisitoris, tom.8. consult.95. à num.1.
An necessarium sit nouum edictum, ibid. n.3.
Et vbi publicandum, ibid. n.4.
An Inquisitor possit sibi ius dicere, & reuocare censuras promulgatas à delegato Apostolico, tom.8. cons.129.n.3.
Causæ ministrorum S.Officij quomodo auocentur ab alijs Tribunalibus, ibid.n.9.
De Inquisitorum præcedentia, tom.5. consult.12. num.84. & seqq.
Inquisitio in causis Canonizationum quibus committatur, tom.5. consult.22. num.1.
Specialis inquisitio quibus committenda, ibid. n.3.

Insordescens, V. *Censura.*

Interdictum, V. *Censura.*

An, & quo pacto contra Vniuersitates deueniri possit ad interdictum Ecclesiasticum, tom.7. consult.17. à n.1.
Venit appellatione censurarum, ibid.n.1.
In quo æquiparetur excommunicationi, ibid.
In eo ferendo quid obseruandum, ibid.n.6. & seqq. ac n.10.
Pœnæ in non ritè promulgantem interdictum, ibid. & n.11.
Quando procedant, ibid.
Non procedunt contra Episcopos, ibid.
Quando in eo requirantur monitiones, ibid.n.4. & seqq.ac 9.
Censura suspensionis ab ingressu Ecclesiæ est propriè interdictum, ibid.n.11.

Instrumentum.

Quatenus habeat executionem paratam, tom.5.cons.11. n.37.

Intereßentia.

Quorum sit, tom.7. consult.4.n.10.
Differt à residentia, ibid.

Inuasor, Inuasus, V. *Irregularitas.*

Irregularis, Irregularitas, V. *Homicidium.*

Irregularitas ex infamia, tom.7. consult.19. n.1.
In dubio de homicidio quisque se gerere debet pro irregulari, ibid.
An irregularitas ex homicidio sit de iure diuino positiuo, ibid. & num.2.
Nulla est inducenda irregularitas, quæ non sit in iure Canonico, ibidem.
An ille, qui dat operam rei licitæ, ac omnem adhibet diligentiam ne sequatur homicidium, si deinde sequatur, incurrat irregularitatem, tom.7. consult.20. n.1.
Decretum Tridentinum cap.7. sess. 14. de ref. quod loquitur de incapacitate beneficiorum ob irregularitatem ex homicidio, an extendatur ad pensiones, ibid.
Homicidium priuatum cum propulsione iniuriæ moderata, an, & quatenus inducat irregularitatem, ibid. à n.2. & 6.
Irregularitas ex delictio præsupponit peccatum, ibid. n.2.
Quatenus inuasus consulere teneatur saluti inuasoris, ibidem num.3.
An homicidium commissum ob defensionem necessariam vitæ alterius innocentis, aut Reipublicæ cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando scilicet lege naturali, vel diuina obligatur aliquis ad talem defensionem innocentis, inducat irregularitatem, ibid.n.4. & seqq.
Irregularitas ex defectu lenitatis ex quo homicidio contrahatur, ibid.n.5.
Quid de mutilatione membri, vel eius periculo, ibid.n.6.
Qui honoris causa insequitur inimicum, & occidit, an incurrat irregularitatem, ibid. n.7.
Irregularitas ex illegitimis natalibus, tom.7. consult.34. à n.1.
Irregularitas spurij, tom.7. consult.40. à n.1.
Quomodo excludatur, ibid.n.1.
Quando quis in dubio teneatur se reputare irregularem, ibid. n.4. & seqq.
Irregularitas ex infamia facti, & iuris, tom.7. consult.43.n.3.
Qui in ea dispensare possit, ibid.n.4.
Irregulariras ob interdicti contemptum, tom.7. cons.44. n.34.
Non est asserenda vbi non est iure expressa, ibid.
Irregularitas ex castratione, tom.7. consult.66. n.2. & seqq.
Ex mutilatione, ibid. n.5.
Debilitans membrum alicui, an irregularis, ibid. num.8. & seqq.
Irregularitas, an impediat susceptionem primæ tonsuræ, tom.8. consult.146. à n.7.
Qui sit iudicandus irregularis, ibid. n.2.
Non habet locum quando effectus non sequitur, tom.6. cons.73. num.2.
Quatenus ex sententia sanguinis cum effectu contrahatur irregularitas, ibid. n.7.

Inuentarium.

Confectio inuentarij Clerici hæredis, an sit misti fori, tom.5. consult.2. n.47.
Inuentarium bonorum Clerici demortui, qui filios minores reliquit, potest coram Iudice seculari pupillorum fieri, tom.5. consult.10. n.19.

Iudæus, V. *Hæbræus.*

An iustè Iudæi à Christianis recipiantur, vel potius expellendi sint, tom.5. consult.14. à n.1.
De ipsorum Cabala, Thalmude, impietatibus, blasphemijs, conuersione ad fidem, & ad illam catechesi, ibid. & num. seqq.
Eorum artes, ibid.n.2.
Fœnus, ibid.
Quatenus medicamenta ab eis recipere prohibitum, ibid.
Eorum medicinæ quam funestæ, ibid.
Quatenus sint personæ odiosæ, ac infames, inimici Crucis Christi, & eiusdem nominis blasphemi, ibid.n.3. & 79.
Sunt peiores, & magis odiosi alijs infidelibus, ibid.
Eorum Cabala falsa, & impia, ibid.n.7.
Continet multa impia, & ex omnium hæresum furfure conflata, ibid. num.8. & seqq.

Index Rerum.

Ex ea errores, ibid. num.16.
Eorum crudelitas, & facinora in Christianos, ibid.
Atrocitas, ibid. n.4.
Impietas in Christum, ibid. n.5.
Edicta in Iudæos, ibid. n.6.
De eorum Thalmude, ibid. n.10.
Quid sit, ibid.
Dictum ius Iudaicum, ibid.
Quando cœptus, ibid.
Eius auctoritas, ibid.
Blasphemiæ, ibid.
De eorum Leuiatanæ, ibid. n.19. & seqq.
De Behemot, n.22. & seqq.
Cur scriptus, ibid. n.63.
Flammis adiudicatur, ibid. n.64.
Prohibitus, ibid.
Etiam ipsis Iudæis, ibid. & n.65.
Eorum mores cum nostris neutiquam concordant, ibid.
Ad Ecclesiam confugientes, an gaudeant immunitate, ibidem num.67. & 106.
Prohibentur recipi publicis Principum edictis, ibid. n.68.
Tutela eis data, ne Christiani in eos insultent, ibid. n.70.
Electi à Christianis confluunt ad Turcas, ibid.
Attulerunt Turcis varias artes, ibid.
Synagoga Iudæorum non gaudet immunitate, ibid.
Sunt sub protectione Pontificis, & Imperatoris, ibid. n.71.
Prohibetur eos offendere in persona, vel in bonis, ibid.
Solo Iudaicæ superstitionis intuitu neque in persona, neque in bonis offendendi, ibid.
Eorum fides primordium veritatis, ibid. n.73.
Quatenus computentur inter oues Christi, ibid.
Non sunt rebelles Ecclesiæ Romanæ, ibid. n.74.
Aliquando conuertentur, ibid.
Viuunt iure Romanorum, ibid. n.76.
Eorum collegia, synedria, & synagogæ tolerantur, & proteguntur, ibid. n.77.
Eis tempore necessitatis succurrendum, ibid. n.199.
Iudæus minor, quando læditur, restituitur in integrum, ibid. num.76.
Securitas concessa pro se, & socijs includit socium hebræum, ibidem.
Quomodo eorum fraudibus occurrendum, ibid. n.78.
Non sunt perturbandi in eorum solemnitatibus, ac cœremonijs, ibid. n.80.
Qua sola arte contenti esse debeant, ibid. n.78.
Quatenus, & quibus de causis expelli possint, ibid. num.107. & seqq.
An aliquando Catholicis libros Iudæorum, & Thalmud legere sit permissum, ibid. n.83. & seqq.
Quæ Cabala sit vetita, ibid. n.82.
Thalmudi vsus, ac Theologia fabularis Iudæorum quatenus vtilis Christianis, ibid. ac n.83.
Commoda, quæ ex dictis libris proueniunt, ibid. num.92. & seqq.
Ad id cautio, ibid. n.10. & seqq.
Contra Iudæos qui scripserint, ibid. n.104.
Nec directè, neque indirectè ad fidem suscipiendam compelli possunt, ibid. n.107.
Summus Pontifex de plenitudine potestatis potest expellere Iudæos, ibid. n.108.
Saluberrima Statuta Concilij primi Mediolanensis de Iudæis, ibid. à n.120.
Deferre debent signum crocei coloris, ibid. n.121.
Alia de Iudæis benè multa, sed summatim quidem, vtilia, & scitu digna, ibid. à n.122. ad n.235.
Quatenus in saluoconductu comprehendantur Iudæi, tom.5. consult.67. n.24.
Sub generali sermone etiam in fauorabilibus Iudæi comprehenduntur, ibid.
Manutenendi sunt Parochi in possessione exigendi à Iudæis prætaticum pro decimis, oblationibus, alijsque incertis, quæ à Christianis percipiebant antequam eorum domus ad ipsos Iudæos quocunque titulo deueniissent, tom.5. consult.70. à num.1.
Eiusmodi pretaticum quare ab eis debeatur, ibid. n.4.
Quatenus teneantur ad decimas, ibid. n.7. & seq.
De pretatici quantitate, ibid. n.14.

Iudex, V. *Episcopus*, *Forus*, *Clericus*, *Ecclesiastici*, *Immunitas*.

Iudex Ecclesiasticus, & sæcularis causas misti fori cognoscere possunt, tom.5. consult.2. n.38. & 58.
Quid in contumacia, ibid.
Iudex sæcularis in quibus casibus cognoscit de persona, & rebus Ecclesiasticis, ibid. num.121.
Coram Iudice sæculari, an possit fieri reuocatio census Ecclesiastici, tom.5. consult.4. à n.1.
Iudex sæcularis, an possit prohibere suo actuario absque incursu censurarum, ne foro Ecclesiastico exhibeat reuocationem census Ecclesiastici, ibid. n.6.
An Iudici sæculari suffragetur cap. Cum Matthæus de hæret. ibid. n.6.
Qui actus fieri possint à Iudice incompetente, tom.5. consult.5 num.9.
Iudex quando, etiam non requisitus, teneatur impertiri officium suum, ibid. n.54.
Iudex Ecclesiasticus nullatenus tolerare debet, quod Princeps sæcularis protectionis specie irrumpat in territorium Ecclesiasticum, sed illum expellere, & arcere tenetur, ibidem num.63.
Iudex Ecclesiasticus pro executione suæ sententiæ brachium sæculare inuocat. Quod si Iudex sæcularis deneget, potest excommunicari, ibid. n.65. & seq.
Iudex sæcularis capiens Clericum, & ad carceres ducens absque Iudicis Ecclesiastici scitu, & consensu, an incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ibid. n.69. 79. & 87.
Iudex sæcularis capiens Clericum cum armis, & ad carceres sæculares conducens, intra quantum temporis spatium debet illum ad Iudicem Ecclesiasticum remittere, ibid. n.79.
Iudex sæcularis arma Clericis erepta, tenetur eis restituere, vel ad Ecclesiasticum Magistratum mittere, ibid. num.82. & 87.
Quando Iudex sæcularis possit dare tutorem Clericis, V. *Clericus*.
Iudex Ecclesiasticus tutorem, vel curatorem sibi subditum decernere debet, tom.5. consult.10. n.23.
Quid si subditum non deputet, ibid.
Iudex sæcularis in causis laicorum delinquentium cum Clericis, & conficiens processum, an teneatur illum tradere Iudici Ecclesiastico, V. *Episcopus*.
Iudex laicus, eisque ministri, ac satellites nullum sui Officij actum in Ecclesia, eiusque domibus exercere possunt, tom.5. cons. 5. num.25.
An Iudex sæcularis possit extrahere ab Ecclesia rem furto sublatam, ibid. n.27.
Quatenus possit executionem facere in alieno territorio, ibid. num.35.
Quatenus exercere possit actus iurisdictionis in Ecclesia, ibid. num.41.
Quatenus Iudex non imploratus officium suum interponere teneatur, ibid. n.54.
Iudex Ecclesiasticus quatenus Iudici sæculari officium suum contra Clericum contumacem impertiri debeat, ibid. n.66.
In causis canonizationum Sanctorum, an omninò fieri Sanctissimo debeat relatio deputationis Iudicum, & quo pacto illam fuisse factam probetur, tom.5. consult.23. à n.1.
Debent obseruare formam mandati, tom.5. consult.36. n.1.
De solemnitate sedendi pro tribunali, ibid. n.2.
A quo Iudice puniendus sit qui crimen aliquod committit, tom.5. consult.64. n.1.
Quiuis Iudex cognoscere potest, an sua sit iurisdictio, quoties aliquid objcitur contra illum, ibid. n.2.
Iudex Ecclesiasticus potest inhibere Iudici sæculari, ne procedat in causa dependente ex causa, quæ oritur coram se, ibid. num.3.
Iudex compttens in causa præparata, fit etiam incidenter competens in causa præparatoria, ibid. n.4.
Iudex quando teneatur restituere expensas condemnatis, tom.5. consult.66. n.2. & seq.
Iudex sæcularis, an possit de facto procedere contra Clericum pro delictis commissis ante Clericatum etiam ad districtionem personalem, tom.9. consult.17. à n.1.
Quando Iudex laicus possit procedere contra Clericum, ibidem num.1. & seqq.
Quid si assumpserit Clericatum in fraudem, ibid. n.2. & seqq.
Iudex Ecclesiasticus potest ob violatam iurisdictionem sine monitione ad excommunicationem procedere, tom.6. consult.30. num.18.
Iudex laicus, ostensis litteris Clericatus à Clerico inquisito debet statim ab vlterius procedendo in causa abstinere, tom.6. consult.37. n.1. & 2.
Quid si prætendatur non habere Clericum requisita S. Concilij Tridentini, ibid. n.2.
Vel si in contumacia Iudex laicus procedat, ibid. n.3.
Vel quia resumpsit habitum in fraudem, ibid. n.4.
Vel quia subiacet Iudici vtramque potestatem habenti, ibid. num.5.
An admittenda declaratio Iudicis Ecclesiastici, quod Clericus non gaudeat priuilegio fori, ibid. n.6.

Et quid si Clericus renunciauerit beneficio Ecclesiastico, ibid. num. 7.
An Iudex loci delicti præferatur alijs, tom.6. consult.94. num.1. & 2.
Eius iurisdictio, ibid. & n. seqq.
Conciliantur sententiæ, ibid. n.12.
Iudex delinquentis qui dicatur, ibid. n.24.
Eius iurisdictio, ibid.
Quomodo procedere possit, ibid.
Quid in crimine hæreseos, ibid.
Iudex ratione contractus, vel delicti quatenus sit competens, ibid. num.26.
Iudex incompetens quis, ibid.
Iudex secularis quando teneatur remittere Clericum Iudici Ecclesiastico, ibid. n.26.
Quid in crimine capitali, ibid. n.27.
Quidue de crimine, de quo ipse Iudex secularis cognoscere possit, ibid. n.28.
Quinam Iudex Rei, ibid.n.30. & 32.
Et quatenus rei conuenti, ibid.n.44. & seqq.
Iudex rei ratione priuilegij qui dicatur, ibid. n.47.
De milite, scholari, vasallo, Clerico, ibid.
An Iudex secularis possit in aliquibus causis ciuilibus Clericorum cognoscere, ipsosque Clericos delinquentes ciuiliter punire, ibid. num.50.
Quæ perpendere debeat in educatione puellarum, tom.6. cons. 100.n.2. & seqq.
Quo tempore Iudices iuramentum præstare teneantur, tom.7. consult.6. n.2.
Non emittentes iuramentum, an amittant iurisdictionem, ibidem.
Licitum est Iudici Ecclesiastico concedere licentiam bona Ecclesiæ vsurpata sequestrandi iustis de causis, & quatenus, ibid. num.11.
Quæue sint causæ illæ, ibid.
Iudex inferior, an possit iudicare, an sua sit iurisdictio, tom.7. consult.15. & seqq. & n.27.
Iudex laicus procedens contra Clericum quatenus sit excommunicatus, vel excommunicandus, tom.7. consult.31. n.29.
Quibus in causis possit comprehendere Clericum, tom.7.consult. 32. num.24. & seqq.
Iudex non potest mutare ordinem traditum à iure,tom.7.consult. 42. num.5.
Quando ipsi liceat dicere ius in causa propria, tom.7.consult.44. num.42.
De incompetentia Iudicis secularis, qui ratione præiudicij super immunitate Ecclesiastica prius disputandi, processit ad legitimationem processus, tom.8. consult.6.n.8. ac seqq.
An Iudices Ecclesiastici possint pro sententijs, & decretis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus percipere propinas, tom.8. consult.17. n.8.
Si Iudex probabiliter erret in facto, & credat se Iudicem, cùm verè non sit, procedatque, an teneat processus, tom.8 cons. 40. num.26.
In emancipatione qui sit Iudex competens, an patris, an verò filij, ibid. n.28.
Constituendus in singulis, ac distinctis locis, tom.8. consult.79. num.8.
Territoria singulis Iudicibus commissa, ibid.
De Iudice seculari, eiusque ministris impedientibus Episcopi, vel Inquisitoris sententiam in reos criminis furti pyxidis Eucharisticæ, tom.8. consult.86. n.6.
Iudex secularis, an causam hæresis cognoscere possit, tom.8. consult.87. num.1.
Iudex declaratus incompetens non potest amplius resumere suam iurisdictionem, tom.8. consult.108. n.7.

Iuramentum, V. *Adiuncti*, *Coniudices*, *Iudex*, *Officium Inquisitionis*.

Quando sit seruandum, tom.6. consult.96. n.11. & 16.
Quando quis dicatur periurus, ibid.n.13.
Licet impediat actum, non tamen tollit facultatem, & ideò si actus fiat, validus est, quamuis illicitus, ibid. n.16.& seq.
Veniens contra iuramentum absque dispensatione, est periurus, ibid.
Quæ sit sufficiens causa ad dispensandum, & absoluendum à iuramento, ibid.
Virtus iuramenti, ibid.
Quando non requiratur, neque sit præstandum, tom.7. consult. 6. num.1.
Adiuncti quo tempore iurare debeant, ibid. n.2.
Quando præstandum Episcopo, quando Capitulo, ibidem num.6.
Iuramentum præstitum testibus in fine eorum examinis, an sufficiat ad validitatem examinis, etiam in S. Officio, tom.7. consult.42. à n.1.
An saltem faciat aliquale iudicium, ibid.
An sufficiat quod repetiti cum iuramento in principio ratificent primum examen, ibid. n.13.
Iuramenta insolita exigere an Episcopus possit, tom.8. cons.15. num.2.
Iurisiurandi obligatio ad quos casus extendatur, ibid.n.3.
Quibus in casibus Sacerdotes, etiam Regulares sint cogendi ad iuramentum, ibid. & n.4. ac 5.
Quid si agatur de materia grauissima, ibid. n.6. & seqq.
De iuramento præstari solito ab alumnis Collegij de propaganda fide, tom.8. consult.109. à n.1.
Iuramentum solemne quatenus præstandum, ibid. n.2.
Quatenus commutari possit, ibid.n.3.
Quatenus melioris boni impeditiuum, ibid. n.4.

Iurisdictio, V. *Donatio*, *Censuræ*.

In concessione iurisdictionum, an & quatenus semper autoritatem concedentis præseruetur illæsa, tom.5. cons.1. n.7.
Iurisdictio apud Cæsarem quomodo ab eo fluat, & ad eundem refluat, ibid. n.8.
Ad præueniendam iurisdictionem non requiritur litis contestatio, sed sufficit sola citationis executio, tom.5. consult.11. num.10.
Perpetuitas iurisdictionis quomodo inducatur, ibid. & num. seqq.
An per alium actum positiuum ante citationem perpetuetur iurisdictio, ibid. n.12.
Quidue in habentibus iurisdictionem voluntariam, vt in arbitris, ibid. num.13.
Iurisdictionis perpetuatio quomodo inducatur, ibid.n.14.
Qui actus sint impeditiui iurisdictionis Ecclesiasticæ, siue Ordinarij, tom.5. consult.4. n.6.
Sine mandato speciali iurisdictio non prorogatur in præiudicium principalis, tom.5. consult.11.n.16.
Quatenus quis dicatur consensisse in iurisdictionem Auditoris Cameræ Apostolicæ, ibid.
Non valet argumentum à iurisdictione ad bonorum possessionem, tom.5. consult.57. n.15.
An & quatenus laici possint prorogare iurisdictionem Episcoporum, tom.5. consult.60. à n.1.
Omnis iurisdictio à quo proueniat, ibid. n.1. & seqq.
Diuisio, atque distinctio iurisdictionis Ecclesiasticæ, seu spiritualis ab exercitio iurisdictionis temporalis vnde, ibidem num.2. & 4.
Diuisæ iurisdictiones non confundendæ, ibid.n.3. & seqq.
Prorogatio iurisdictionis quid necessariò requirat, ibid.n.16.
In materia iurisdictionis inter Episcopos, & Abbates, siue Commendatores, an & quatenus concedenda sit manutentio Episcopis in quasi possessione exercendi iurisdictionem Episcopalem in territorijs Abbatiarum, tom.5. consult.85. à n.1.
Manutentio Episcopi in iurisdictione quando locum habeat, ibid. n.1. & seqq.
Reprehenditur negligentia Prælati Ecclesiastici, qui non tuetur immunitatem, libertatem, ac iurisdictionem Ecclesiasticam à potestate seculari, tom.6. consult.31. à n.5. & seqq.
An habens vtramque iurisdictionem cognoscendi, ac puniendi tum delicta laicorum, tum Ecclesiasticorum in puniendo inquisitum, comprehensum, & existimatum, vt laicum, & in suo constituto dicentem se esse Clericum, teneatur procedere secundum ius pontificium, tom.6. consult.37. à n.1.
Debet habere diuersos Iudices, ibid. n.1.
Iurisdictio in exemptos, tom.7. consult.44. n.24.
Eius defectus, ibid.
Cum concessa iurisdictione quid etiam censeatur concessum, ibid. n.37.
De iurisdictione quoad emergentia, & connexa causæ, tom.8. consult.76. n.1.

Iuspatronatus, V. *Patronus*.

Iuspatronatus, an sit propriè dominium, tom.5. cons.1. n.12.
Est potius solicitudo seruitij, ibid.
Nullum ius proprietatis adfert patronis, ibid.
Ad quos spectet manutentio altarium de iurepatronatus, tom.6. consult.15. à n.1.
Et quid si impensam præstiterit Ecclesia, ibid.
An & quatenus donatio iurispatronatus absque consensu Episcopi valida sit, tom.6. consult.96. à n.2. & n.10. ac 18.
Quo tempore eiusmodi consensus requiratur, ibidem à num.3. & 11.
Donatio iurispatronatus procedit instar beneficij resignati ad fauorem certæ personæ, ibid. n.6.

Donatio iuriſpatronatus quomodo fiat irreuocabilis, ibidem num.7. & 12.
Donatio iuriſpatronatus dicitur cauſa, vt ſequatur conſenſus, ibid. num.9.
Iuſpatronatus laicale partim eſt ſpirituale, partim temporale, ibid. n.10.
Cautio, ibid. n.8.
Ad Epiſcopum pertinet cognitio cauſarum validitatis iuriſpatronatus laicalis, & honeſtatis perſonarum, quæ præſentantur ad beneficia in Eccleſiijs parochialibus Regularium ſeculariſatis, tom.7. conſult.8. n.68.
Etiamſi inſtitutio ſpectaret ad Abbatem, ibid.
Et ageretur in poſſeſſorio, ibid.n.69.
Præſentatio ad iuſpatronatus neceſſariò facienda eſt ab Epiſcopo, ibid.
Quid ſi ſtatuto Eccleſiæ, vel in fundatione cautum ſit, quod nullus præſentetur, niſi talis ætatis, ibid.
Beneficia iuriſpatronatus non poſſunt conferri conſanguineis, & alijs perſonis prohibitis, ibid. n.70.
Cognoſcere de iuribus iuriſpatronatus pertinet ad Epiſcopum, quamuis inſtitutio pertineat ad Capitulum, ibid. n.71.
Idque tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio, ibid.
Non eſt facienda inſtitutio, neque admittenda præſentatio, niſi verificato patronatu, ibid.
Si Ordinarius poſt Concilium cognouit de iurepatronatus, & admiſit, non poteſt patronus repelli, ibid. n.72.
Iuſpatronatus acquiſitum per augmentum tertiæ partis dotis ante quadraginta annos à die confirmationis Concilii numerandos, validum eſt, ibid. n. 73.
Quid ſi acquiſitum ſit intra quadraginta annos, ibid.
Ad probandum iuſpatronatus non requiritur, vt ſimul probetur dotatio, vel fundatio, ac immemorabilis, ſed alterutrum ſufficit, ibid. n.74.
Iuſpatronatus probatum ſolo documento fundationis ſine aliqua præſentatione quatenus tollatur à Concilio, ibid. n.75.
Quid de præſentationibus factis ante Concilium, ibid. n.76.
Quomodo probetur, ibid. n.77.
Duæ præſentationes factæ poſt Concilium à prætenſis patronis habent locum in poſſeſſorio, non autem in petitorio, ibid. num.78.
Illa verba in decreto Concilij de iurepatronatus appoſita, ſcilicet, *antiquiſſimum temporis curſum*, intelliguntur prout de iure, ibid. n.79.
Ad conficiendum tempus immemorabile in iurepatronatus concurrunt anni elapſi vſque ad terminum controuerſiæ motæ, ibid. n.80.
Omnes præſentati ab Epiſcopo ſunt examinandi, etiam quod inſtitutio ad inferiores pertineat, ibid. n.81.
Etiamſi inſtitutores eſſent monachi, vel Capitulum, ibid. num.82.
Ac etiamſi Capitulum, vel inferiores inſtitutores haberent iuriſdictionem ordinariam in Clericos ad illa beneficia deputatos, ibid. n.84.
Quid in beneficijs ſimplicibus, ibid n.83.
Quadraginta anni in iurepatronatus à quo die numerandi, ibid. num.85.
Licet Epiſcopus poſſit cognoſcere vniones à quadraginta annis citra factas, vt in decreto Tridentino, tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, non impeditur tamen, quominus poſſit id facere, prout iuris fuerit, ibid. n.86.
Iuſpatronatus minus legitime conſtitutum Epiſcopi reuocare poſſunt, ſoluto tamen patronis quidquid Eccleſijs ratione augendæ dotis datum fuerit, ibid. n.87.
Conſuetudo, vt primo loco nominatus à patronis ad parochialem Eccleſiam de iurepatronatus, inſtituatur abſolute ſine concurſu, & ſecundo loco nominatus intret ſolum in caſu defectus primi, an ſit valida, tom.8. conſult.32. à n.1.
De præſentatione reſpectiua patronorum, ibid. num.5. & ſeqq.
Verba præſentationum quomodo accipienda, ibid.n.10. & 11.
Quatenus in parochialibus de iurepatronus ſit locus ſimplici, & abſolutæ gratificationi Ordinarij, ibid.n.13.

Ius, V. *Superioritas*.

Ius ſupremum Principis quid concernat, tom.5. conſult.1. num.10.
Ius feudale etiam in Eccleſiaſtico ſeruandum, tom.5. conſult.2. num.2.
Et quatenus, ibid.

K

Kabalá, V. *Iudæus*.

Kalendarium.

De Kalendario Gregoriano, tom.8. conſult.80. n.1.
De Kalendario veteri, ibid.
Eiuſque vſu apud aliquas nationes, ibid.
Eius permiſſio, ibid. & conſult.84. n.4.
Quid de eius vſu in locis latinis, ibid. n.2.
Qui Sancti in Kalendario adſcribendi, tom.8. conſ.149. n.5. & ſeqq.

L

Laicus, V. *Feudum*, *Iudex*, *Sedes*.

Laicus culpabilis in fuga monialis, an poſſit à Iudice Eccleſiaſtico puniri tom.5. conſult.2. n.26.
Laicorum cauſæ vna cum Clericis delinquentium, an ſpectent ad Epiſcopum, ibid.
Habentes in emphyteuſim bona Eccleſiaſtica, an gaudeant priuilegio fori, ibid. n.36.
Laicus deponens falſum coram Iudice Eccleſiaſtico, an poſſit ab eo puniri, ibid. n.50.
Quid de laicis iniuriam Clericis inferentibus, ibid.n.51.
Quidue de laicis in Eccleſia delinquentibus, ibidem num.52. & conſult.5. n.43.
Laici delictum in Eccleſia commiſſum, an ſit miſti fori, ibid. num.52.
Trahentes Clericum ad Iudices ſeculares quando puniantur, ibid. n.129.
Et an poſſint excommunicari, ibid.
Laicus effectus Clericus quoad cauſas ciuiles, an teneatur reſpondere in iudicio, in quo antea citatus fuerat, tom.5. conſ. 11.num.36.
An laicus debitor, tamquam reus, poſſit trahere creditorem Eccleſiaſticum ad ſuum forum, tom.5. conſult.4. n.5.
In reuocatione, ſiue diſdicta cenſus Eccleſiaſtici quomodo conſideretur, ibid.
De laicis hæredibus Clericorum quoad iudicium hæreditatis, tom.5. conſult.11. n.4.
Quatenus prorogare poſſint iuriſdictionem Epiſcoporum, tom. 5.conſult.60. à n.1.
Laici conferentes beneficia Eccleſiaſtica in quas pœnas incurrant, tom.6.conſult.1. n.1.
Et in quas ea recipiens à laicis, ibid. n.2.
An laici aliquam habeant poteſtatem in perſonas, & res Eccleſiaſticas, tom.6. conſult.86. n.3. & ſeqq.
Nullam ſibi autoritatem attribuere poſſunt ſuper Eccleſijs, & Eccleſiaſticis tum perſonis, tum rebus, tom.6. conſ.87. n.1.
Sunt incapaces iuris ſpiritualis, ibid.
Etiam ex tempore immemorabili, ibid.
An & quatenus in re, etiam temporali, iuriſdictionem Iudicis non ſui, etiam Eccleſiaſtici, prorogare poſſint, ibid. n.40. & ſeqq.
Quid de conſuetudine, ibid.n.42. & ſeqq.
Vbi conueniri poſſint ciuiliter, ibid.n.46.
An ita laici in Clericos iudicium vſurpare nequeant, vt in Clericorum cauſis ſpiritualibus neque per viam iudicij, neque per viam compromiſſi cognoſcere poſsint, ibid.n.49.
Nequit Epiſcopus cauſam Clerici ſpiritualem, vel criminalem laico delegare, ibid.
Pontifex poteſt laico demandare poteſtatem excommunicandi, Epiſcopus verò minimè, ibid.
Multoque minus Epiſcopi officialis, ibid.
Si Clericus velit laicum conuenire, tamquam vſurpatorem bonorum Eccleſiæ, apud quem Iudicem illum conuenire teneatur, tom.7. conſult.11.n.2.
Quid ſi non conſtet bona illa non eſſe Eccleſiæ, ſeu Clerici, ibidem.
Laici abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ facultate, Eccleſias, aut bona Eccleſiaſtica poſſidere nequeunt, etiamſi eſſent de iurepatronatus proprio, ibid, n.6.
Talia poſſidentes in quas pœnas incidant, ibid.n.7.
Non licet laico capere Clericum, nec captura eſt valida, tom.7. conſult.32. n.27. & ſeqq.

Idque ipsi prohibetur etiam iure diuino, ibid. n.30.
Quatenus laicus possit capere Clericum, ibid.n.41. & seqq.
Si Clericus repugnet capientibus, sitne laico licitum eum verberare, ibid. n.43.& seqq.

Læsio.

Quæ læsio in alienatione, vel obligatione rerum Ecclesiæ, quando, & quomodo considerandæ, tom.7. consult.12. n.8.

Legatum, V. *Quarta*.

Clericus an amittat legatum sibi à testatore relictum cum conditione, vt suscipiat tutelam suorum filiorum, si eam recuset suscipere, tom.5. consult.10.n.17.
Quomodo cognoscatur, an legatum relictum sit Ecclesiæ, an capitulo, an Canonicis,an fabricæ Ecclesiæ, tom.6.consult.5. num.2.
Relictum Canonicis non fit de mensa capituli, ibid.
Relictum capitulo non cedit commodo fabricæ, ibid.
Cum specialiter relinquatur non potest in alios vsus conuerti sine Apostolica dispensatione, ibid.
Ne à Legato quidem à latere, ibid.
Legatum orandi in missis an spectet ad presbyteros, an vero ad fabricam Ecclesiæ, cui authoritate Apostolica sunt applicata omnia legata pia non habentia onus Missarum, tom.8. cons.21. num.1.
Legatum relictum pro residentia Capellani in choro, an possit commutari in celebrationem Missarum, tom.8. cons.23.n.1.
Monialis an possit renunciare legatum sibi relictum, reseruata sibi parte illius, sua vita durante, & sub conditione, quod nihil monasterio acquiratur, tom.8. cons.117. à n.1.

Legatus, V. *Præcedentia*, *Nuncius*, *Famulus*.

Qui honor legatis exhibendus, tom.5. consult.12. n.2.
Eorum locus in sedendo, incedendo, &c. ibid.
Eorum subductio, ibid. & n.6.
De legato Parthorum Regis, ibid.n.3.
Puniuntur ob non seruatum honoris gradum, ibid.
De præcedentia legatorum Hispano, ac Persico apud Turcam, ibidem.
De legato Gallico, ibid.
De sedibus legatorum in Concilio Basilienſi, ibid.
In Concilio Constantienſi, ibid. n.4.
De legatis Regis Castellæ, & Angliæ, ibid. & n.5.
In confessu Synodi Tridentinæ, ibid. n.5.
Inter Regum Hispaniarum, & Galliarum legatos, ibid.& n.6.
Quomodo eorum contentio declinetur, ibid.
Inter legatos Imperatoris Romani, & Regis Persarum, ibid.
De legato Cæsaris in aula Turcica, ibid.
De re gesta legati Caroli V. apud Turcam, ibid.
De Frisiorum legatis ad Neronem missis, ibid.
Eorumque facto, ibid.
De legatis potentiorum Principum, ibid.n.8.
Quomodo conditionem suam expedire debeant, ibid. n.9.
Interdum cuique legato distinctus dies datus, ibid.n.72.
In hoc negotio stare debent suo merito,mandato Principis,ibid.
Obedire aliquando debent necessitati, ibid.n.73.
Quod melius priori loco, an posteriori audiri, ibid.n.74.
De legatis eiusdem Principis, ibid. n.75.
Obseruabunt legati, vt quem dignitate haud multo inferiorem rheda, aut domo, vel mensa sua excipit, eundem honoratiori atque commodiori loco allocet, ibid. n.76.
De legatorum vxoribus, ibid. n.77.
Legatus duarum Prouinciarum quatenus possit commorando in vna Prouincia supplere negotia alterius, tom.5. consult.72. num.13.
De præcedentia inter legatos Regum,tom.6. cons.21. n.8. & seq.
Paria sunt aliquem esse Cardinalem, & legatum de Latere, ac legatum cum potestate legati de Latere, tom.6. cons.34. n.3.
Quatenus legatus sit Iudex appellationis ab Episcopis,& Archiepiscopo, ibid. n.5.
Legatus ad exteros is mittendus, qui peritiam eorum idiomatis, ad quos mittitur, habet, tom.6. consult.56. n.2.
Legati Sedis Apostolicæ quatenus possint in prima instantia in Ordinariorum præiudicium causam cognoscere, in quibus interuenit obligatio Cameralis, tom.8. consult.121. à n.1.
Quatenus sint Iudices ordinarij, concurrantque cum ordinarijs, ibid. n.11.

Leprá.

Mundatio à lepra an, & quatenus sit miraculo adscribenda, tom.5. consult.28. n.2.
Quid ea sit, ibid.
Quot eius species, ibid.
An hoc tempore sit morbus contagiosus, & incurabilis, ibid.
De elephantiasi, eiusque materia, effectus, signa, ibidem num.2.
Ratione modi, quo eius curatio succedit, habenda est pro miraculo, ibid. n.3.
Et cuius generis, ibid.

Legislator, *Lex*, V. *Officium*, *Ecclesiastici*.

Qui dicatur committere in legem, tom.5.consult.5.n.47.
Ad quem pertineat, vt leges ciuiles à Clericis obseruentur, ibid. num.82.
Quando interueniat intentio nocendi legi, tom.5. consult.8. num.5.
Diuersum est nolle seruare legem quando obligat, & velle se subtrahere ab obligatione legis, ibid.n.6.
Quando ordo, vel modus in legis dispositione statuitur, is pro forma habendus est, tom.6. consult.3. n.4.
Legislator quomodo leges condere debeat, ibid. n.8.
Lex omnis prospicit futuris casibus, tom.6. cons.55. n.4.
In lege pœnali nomine officiorum quænam aliquando contineantur, tom.6. consult.85. n.258.
Aliquando non priuat, sed reddit inhabilem ad officia Ecclesiastica, ibid.
Quando latior facienda sit interpretatio, ibid.
Leges ciuiles, quæ aliquo modo pugnant cum Ecclesiasticorum dignitate, aut cum legibus canonicis non alligant Ecclesiasticos, tom.6. consult.86. n.2.
Quando obliget in conscientia, tom.6. consult.86. n.3.
Leges ciuiles quomodo valeant apud Ecclesiasticos, ibid.n.5.
Leges ciuiles obligantes Ecclesiasticos vnde accipiant vim coactiuam, ibid. n.6.
Quatenus ligent Ecclesiasticos, tom.6. consult.95.n.5.
Quatenus leges ciuiles authoritatem habent imponendi pœnas Ecclesiasticis, tom.6. consult.95. n.240.
Lex diœcesana quid sit, & in quo consistat, tom.7. consult.8. num.7.
Quid lex iurisdictionis, ibid.
Verba legis quomodo intelligenda, tom.7. cons.31. n.16.
Lex ciuilis in bonum publicum lata quatenus comprehendat Clericos, tom.7. consult.32. n.4.
Non est habenda ratio legis secularis quando opponitur canonicæ, ibid.n.11.
Legis extensio, tom.7. consult.32. n.37. & seqq.
Ad cognoscendum ad quam pœnam lex obliget, quid attendendum, tom.8. consult.9. n.9.
Qualitas perpetuitatis an sit de ratione legis, tom.8. cons.39. num.4.
Ratio in lege expressa est causa finalis, non impulsiua legis, tom. 8.consult.119. n.2. & seqq.

Libertas, V. *Immunitas*.

Licentia V. *Episcopus*, *Clausura*. *Monialis*.

Ordinarius, *Oratorium*.

Licentia petita, & iniustè denegata, habetur pro concessa, quando habeat locum, tom.6. consult.98. n.41.
An requiratur in imponendo censu vitalitio à Regularibus, tom. 7. consult.12. à n.1.
In casibus, in quibus non est necessaria, non vitiat, si non impetretur, quamuis fuerit reseruata, ibid. n.4.

Lingua.

Linguarum donum an inter miracula, tom.5. consult.30. num.3.

Liquor.

Liquor instar olei, vel huiusmodi è corporibus eorum, qui obierunt cum fama sanctitatis, an adscribendus miraculo, tom.5. consult.41. à n.1.
Quid si esset odoriferus, ibid.n.2.
Cuius ordinis miraculum, ibid.
Quomodo è sacris exuuijs promanat, ibid.n.6. & seqq.
Circumstantiæ, quæ in hoc obseruari debent, ibid.n.8.
Liquores miraculo manantes, ibid. à n.10.
Et è corporibus longè post eorum obitum, ibid.n.15.
Quid si iam à multo tempore in plerisque corporibus cessauerit, ibidem.
Quid sit in Sanctorum corporibus, tom.5. consult.43. n.7.

Index Rerum.

Lis, V. *Clericus*.

Litis pendentia, & conteſtatio quomodo inducatur, tom.5. conſult.11. n.3. & 4.
An ſufficiat ſola expeditio citationis, ibid.
Quid in terminis monitorij, ſeu præcepti, ibid.
Litis conteſtatio non requiritur cum defuncto, vt ad hæredem tranſeat inſtantia, ſed ſufficit, defunctum fuiſſe citatum, ibid.n.8.
Lis quomodo conteſtetur, ibid.n.9.
Non requiritur litis conteſtatio ad præueniendam iuriſdictionem, ſed ſufficit ſola citationis executio, ibid. n.10.
Quando cenſatur interueniſſe litis conteſtatio, ibid. num.15. & ſeqq.
Ex præuentione dicitur lis perpetuata ſub Iudice, qui præuenit, tom.5. conſult.11. n.30.
De litis pendentia, & conteſtatione coram Iudice Eccleſiaſtico, vel laico pro hæreditate Clerici defuncti, ibidem num.7. & 8.
Lis quando dicatur cœpta, ibid.n.31.
Clericus hæres laici, an teneatur proſequi corám Iudice ſeculari litem contra laicum, cui ſucceſſit, iam incœptam, & conteſtatam, ibid. n.28. & ſeqq.

Litaniæ.

Cur recitentur, tom.5. conſult.54. n.8.
Et quomodo, ibid.
Earum nomen explicatur, ibid.
Earum vſus apud Ethnicos, ibid.n.9.
Pro bellis, ibid. n.10.
In rebus aduerſis, ibid. n.11.
In rebus proſperis, ibid. n.12.
Earum ritus, ibid.n.13.
Puluinaria, ibid.
De lectiſternijs, ibid.
Mos Litaniarum, & Rogationum, hoc eſt publicarum, & communium ſupplicationum in veteri, ac in nouo teſtamento, ibid. num.16.
Et in illis Eccleſia ad ardentiores preces peculiaribus exhortationibus, ac geſtibus excitata, ibid. n.17.
Hymnus Angelicus, quem Triſagium vocant, diuinitus reuelatus vt litaniarum, ac ſupplicationum precibus inſereretur, ibid.n.18.
Singularis Vrbis Conſtantinopoleos conſuetudo, vt ad certum locum in campum exirent, quando in publicis neceſſitatibus communiter preces faciebant, ibid. n.19.
Quis conſtituit, vt quotannis ſtatis, ac certis diebus rogationes, vel ſupplicationes celebrentur, & quibus de cauſis, ibidem num. 20.
Prima harum ſupplicationum inſtitutio, ibid. n.21.
Toto orbe Chriſtiano approbata & recepta, ibidem num. 22. & ſeq.
Litaniæ minores, ibid. n.24.
Cur ſic dictæ, ibid.
Litaniæ maiores quo die celebrentur, ibid. n. 25.
A quo inuentæ, ac inſtitutæ, ibid. & n.31.
Earum inſtitutionis cauſæ, ibid. & n. ſeqq.
Ordo, ibid. n.28. ac ſeqq.
Vocatæ Cruces nigræ, ibid. n. 31.
Et quare, ibid.
Ac etiam Litaniæ Romanæ, Gregorianæ, & maiores, ibid.

Locatio.

Locatio rei Eccleſiæ ad triennium cum conditione, quod ſi vltimis ſex menſibus eiuſdem triennij partes quieſcant, cenſeatur facta ad aliud triennium, an ſit valida, tom.6. conſuſt.95. à num.233.

Locus, V. *Exemptus*.

De loco carceris, proceſſus, tribunalis Epiſcopi quoad duas dioceſes vnitas, tom.5. conſult.72. à n.1. & ſeqq.
Qui locus ſacer, tom.6. conſult.38. n.4.
Qui religioſus, ibid.
Qui pius, ibid.
Oratorium, ſiue capella laicorum, an faciant locum religioſum, vel ſacrum, ibid. n. 5.
An campana, ibid. n.7.
Quatenus authoritas Pontificia, vel ordinaria faciant locum ſacrum, religioſum, pium, ibid. n. 8.
Quando laicalis, ibid. n.9.
Quo in loco adiuncti, ſiue coniudices iurare debeant, tom.7. conſult.6. n.7. & ſeqq.
Quando dubitatur de loco, in quo actus Eccleſiaſticus fieri debeat, vel attenditur conſuetudo, ſi extat, vel celebrandus eſt in Eccleſia, ibid. n.10.
Locus exemptus ab Epiſcopi iuriſdictione ratione tantum perſonarum exemptarum, tom.7. conſult.7. n.8.
Alius ratione plenæ iuriſdictionis Epiſcopalis, ibid. n.9.
Qui ſit locus nullus diœceſis, ibid. n. 12.
In fauorabilibus venit nomine diœceſis, ibid.
Eiuſque Prælatus continetur nomine diœceſani, ibid.

Lucana.

Lucana ciuitas neminem recognoſcit in ſuperiorem, tom.5. conſult.12. n.45.
Eius origo, ibid.

Ludus, V. *Aleator*.

Ludus alearum, & taxillorum ſecum trahit ſaltem infamiam facti, tom.6. conſult.93. n. 4.
Cur ludus aleæ, ſiue fortunæ damnetur, ibid. n.9.
Eius inuentor, ibid.
An peccent mortaliter laici aleis ludentes etiam frequenter, ibidem.
Quidue de Clericis in minoribus conſtitutis, ibid. n. 10.
An, & quatenus in ludo alearum vincenti petitio, ſiue actio in iudicio denegetur, tom. 6. conſult. 93. numer. 11. & ſeq.
Laicus victus an poſſit in conſcientia retinere quod promiſit, ibid. n.12.
Ludos laſciuos poteſt Epiſcopus prohibere, tom. 8. conſult.153. num.162. & ſeqq.

M

Macula, Máculatus, V. *Infámia*.

Qui dicatur maculatus, tom.6. conſult.96. n.1. & 2.
Quatenus remaneat purgatus ex fidibus, ibid. n. 8.

Magia.

Quatenus artes magicas noſſe velle ſit licitum, tom.5. conſult.13. num.94. & ſeq.
Quatenus prohibita, ibid. n.96.

Magiſtrátus.

Magiſtratus ſæcularis non poteſt taxam immunitatum Eccleſiaſticis minuere, tom.5. conſult.46. n.96.
Quilibet Magiſtratus tenetur ſuis ſumptibus iudicium exercere, & gratis ea omnia, quæ iuſtitiæ conueniunt, ſubditis exercere, tom.5. conſult.55. n.2.
Quid ſi Magiſtratus hos ſumptus à ſubditis extorqueat, ibidem num. 3.
Eius obſequia in Epiſcopum, & Eccleſiam Cathedralem, tom.7. conſult.48. n. 8.
Quomodo ſupplendæ vices Magiſtratus abſentis in lotione manum Epiſcopi, ibid. n.9.

Maieſtas.

Maieſtatis iura, tom.5. conſult.12. n. 37.
Quis eam habeat, ibid.
De maiori, ac minori Maieſtate, ibid.
Summa Maieſtas, ibid.

Mancipiá.

Mancipia confugientia ad Eccleſiam ſunt donanda libertate, tom.5. conſult.65. n.37.
Capta dum pyraticam contra Chriſtianos exercent, debent à ſuo domino retineri in captiuitate, ibid. n. 37.
De mancipijs contrahentibus matrimonium de licentia ſuorum dominorum, ibid. n.38.
De infidelibus captiuis, ibid. n.39.
De Turcis captiuis redimendis, ibid. n.40.
De captiuis, ſiue mancipijs familiarium S.Officij, ibid. n.41.
De mancipij ad Chriſtianam fidem conuerſis, ibid. n. 42.

Index Rerum.

De captiuis Christianis apud Turcas, ibid.
De apostatis à Religione existentibus inter captiuos triremium Christianorum, ibid.n.46.

Mandatarius, Mandatum.

De mandatario delicti non spectantis ad fidem incurso in pœnas Bullæ si de protegendis, & ideo tradendo Curiæ seculari, iam mortuo, an scilicet sit etiam igne comburendus, tom.8. consult.123.n.1.
An antequam cosignetur Curiæ seculari debeat abiurare, ibid. num.2.
Et an mandatarius eiusdem delicti, & cum eo socius, qui ob aliquas circumstantias damnatur ad triremes perpetuas abiurare debeat, ibid. n.3.
Clericus mandatarius S. Officij, an possit in causis criminalibus non spectantibus ad S. Officium absolui à proprio Episcopo, inscio illum esse officialem S. Tribunalis, tom.8. consult.138. num.1.
Et quatenus fuerit absolutus, an possit ab Inquisitore in carceres intrudi ad effectum procedendi contra ipsum pro eodem delicto, ibid. n.3.
Et an Episcopus procedere possit ad censuras contra satellites S. Officij & contra custodem carcerum, qui eum carceri manciparunt, & detinent, ibid. n.3.
Mandatum ad resignandum beneficium est reuocabile, tom.6. consult.96. num.6.
Quando irreuocabile, ibid. n.8.
Mandatum ad resignandum dicitur causa, vt Pontificis gratia sequatur, ibid. n.9.
Expirat morte mandantis, tom.8.consult.39.n.4.

Manifestum.

Quid, tom.6. consult.99. n.4.
Ad manifestum inducendum quæ requirantur, ibid.n.7.

Manus.

Manuum protectione fidem sponderi antiquitus obseruatum, tom.5. consult.15. n.1.
Est symbolus perfecti consensus, perfectæ pactionis, ac plenæ fidei, ibid. n.2.
De symbolis, ac significatione dexteræ, ibid.
Fidelitatis tessera, ibid. n.4.
Quomodo id intelligendum, ibid.

Manutentio, V. Iurisdictio.

De manutentione quando tractandum, tom.8. consult.73. num.101.

Maronita.

Maronitæ sunt catholici, tom.8.consult.84.n.1.
Eorum ritus, ibid.
An eis permitti possit, vt ieiunent, & abstineant, diesque festos agant cum Græcis, ibid. n.1. & 4.
Et an eis liceat consulere, vt sine missa potius permaneant, quàm Ecclesiam schismaticorum adeant, ibid. n.2. & 5.
Et an propter animarum salutem, ac deuotionem populi missam tertia hora post meridiem celebrare possint, ibid. num.3. & 8.

Martyrium, V. Apostata, Missionarius.

Martyrij vocabulo loca quædam cætuum publicorum appellata, tom.6. consult.98. n.8.
Martyria quid propriè initio significabant, ibid.
Quid postea, ibid.
Martyrium & confessio, an idem, ibid.n.9.

Mater.

An & quatenus mater possit suis filijs eligere sepulturam, tom.7. consult.21. à n.4.
Probatio per assertionem matris in materia filiationis sæpè est mendax, tom.7. consult.40. n.1.
An & quatenus credatur matri filium eius esse spurium, ibid. à num.2.
Spurius non tenetur credere matri asserenti ipsum esse spurium, ibidem.
Etiam iuranti, & in articulo mortis constitutæ, ibid.
Et quatenus, ibidem.
Licet se cognoscat adulteram, non tamen potest semper cognoscere quod filius natus sit ex adulterio, ibidem num.3.

Matrimonium, V. Testes, Sponsa, Dispensatio, Hæresis, Hæreticus, Impedimentum.

Causæ matrimoniales, etiam vxorum à suis maritis fugientium an spectent ad Iudicem Ecclesiasticum, tom.5. cons.2. num.35.
Et quid inter Iudæos, ibid.
De matrimonio celebrato coram alieno parocho cùm licentia proprij ordinarij dolo extorta cum errore nominis, ac personæ vnius ex contrahentibus, tom.5. consult.78. à num.1.
Forma substantialis contrahendi matrimonium, ibid.
De matrimonio contracto coram Parocho, seu ordinario loci originis vnius ex contrahentibus, ad quem contrahentes se transtulerunt non animo ibidem domicilium contrahendi, sed recuperandæ sanitatis gratia, vel ex alia simili causa temporali, tom.5. consult.79. à n.1.
An coram Parocho ruris, ad quod quis se transfert recreationis causa, vel vt ruralia exerceat, possit validè matrimonium celebrari, ibid. à n.1.
De Parocho quoad matrimonia schismaticorum, & hæreticorum, ibid. à n.7.
Ad validitatem matrimonij requiritur contrahentium domicilium, ibid. n.1.
Et Parochorum domicilium, ibid.
Quid de Parocho loci originis, ibid. & n. seqq.
Qui Parochus proprius, ibid.n.2.
Ad hunc effectum an & quatenus censeatur proprius parochus parochiæ, in qua contrahentes inhabitant, etiamsi ad dictam habitationem se transtulerint, vel ab ea animum recedendi haberent, ibid. n.3. & seqq.
Sufficit, quod adhibeatur Parochus alterius ex contrahentibus, ibid. n.13. & seqq.
Quid de matrimonio celebrato in parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam à Parocho viri, præsertim quando Parochiæ viri, ac mulieris sunt in diuersis diœcesibus constitutæ, ibid. n.18.
Quidue si Parochus coram quo matrimonium celebratur, consentire nolit, quinimo etiamsi expresè celebrationi matrimonij dissentiat, ibid. n.19.
Sique Parochus, ac testes interfuerint metu, vi, aut fraude ibidem.
Ac si Parochus sit præsens, nec aliquo ministerio fungatur, vel aliquid loquatur, ibid.
Debet tamen præsens adhiberi, vt Parochus, ibid.
Et etiamsi in parochia vnius ex contrahentibus non esset publicatum Concilium Tridentinum, & ibi coram Parocho contractum sit matrimonium, non seruata forma S. Concilij, licet in parochia alterius Concilium esset publicatum, ibid. num.21. & seqq.
An matrimonium valeat, si vir, qui erat vnius parochiæ, in qua erat decretum S. Concilij Tridentini publicatum, accessit ad mulierem alterius parochiæ, in qua nec Concilium, nec dictum decretum fuerat publicatum, vbi per verba de præsenti duxit illam in vxorem sine præsentia Parochi, ibid. n.23.
Quoad celebrationem in loco contracti matrimonij an alter contrahentium debeat esse subiectus illius Parochi iurisdictioni, ibid. n.24. & seqq.
Formam Concilij an & quatenus obseruare teneantur schismatici, ac hæretici matrimonium contrahentes, ibid. num.26.
Matrimonium cum schismatico, & hæretico est verum matrimonium, ibid.n.26.
Quid de matrimonio hæretici cum hæretica, si sint incolæ loci, vbi Concilium Tridentinum non videatur receptum, ibid. n.32. & seqq.
Quid de militibus hæreticis, ac mulieribus illos sequentibus, ibid. num.34.
Ac de ijs, qui retinent domicilium originis, vel quoduis aliquod acquisitum, sed de præsenti vagantur, nec habent domicilium habitationis, ibid.
In quibus parochijs facienda sit publicatio decreti Concilij Tridentini, ibid.n.35. & seqq.
Quando præsumatur, publicationem fuisse factam, ibid. n.4. & seqq.
Quid requiratur, vt præsumatur facta, ibid. n.43.
De qualitate habitationis requisitæ, vt quispiam dici possit alicuius

Index Rerum.

cuius parochiæ parochianus, ibid. num.44.
Est indissolubile etiam inter infideles, tom.6. consult.16. n.18. & seqq.
Matrimonium infidelium an possit dissolui authoritate Principis, cui subijciuntur, ibid.
In quo casu inter infideles dissoluatur, ibid.
An authoritate Pontificis, ibid. n.9.
De matrimonio leprosorum, ibid.n.10.
Quæstio de matrimonio quando ventilanda, tom.6. consult.100. num.15.
Cuius sit in impedimentis matrimonij dispensare, ac de causis dispensandi, tom.7. consult.22. à n.7. & tom.8. consult.111. à num.1.
Iure naturali prohibetur, quod fini matrimonij repugnat siue primario, siue secundario, ibid. n.1.
Nullus gradus est, in quo matrimonium ita sit intrinsecè malum, in qũo Deus dispensare nequeat, ibid.
An tamen id conueniat, ibid. n.2.
Ius naturæ vetat coniunctionem in primo gradu in linea recta, ibidem.
Nullo iure homo in primo gradu in linea recta dispensari potest, ibid. n.3.
Quid de primo gradu transuersali consanguinitatis, ibid.
Et an ab vllo Pontifice in hoc gradu dispensatio vnquam facta sit, ibid. & n. seqq.
Quid quoque de primo affinitatis gradu in linea recta priuigni cum nouerca, vitrici cum priuigna, generi cum socru, atque soceri cum nuru, ibid. n.5.
Primus affinitatis gradus in linea transuersa minimè iure naturæ prohibitus est, ibid. n.6.
In hoc gradu per Ecclesiam sæpius dispensatum esse, legimus, ibidem.
Primus affinitatis gradus in linea transuersa, & secundus, ac tertius quoque graadus consanguinitatis in eadem transuersa linea non iure naturæ, sed Mosayco Iudæis vetabantur, ibid. num.6.
Et sub qua pœna, ibid.
Hi gradus vsque ad quartum gradum tantum iure Canonico nunc prohibentur, & ex causa in eis dispensatur, ibid.
In omnibus impedimentis matrimonij Ecclesiastico iure, vel Christiani populi more constitutis Romanus Pontifex dispensare potest, ibid. n.7.
Inter Christianos contractus legitimus matrimonij à Sacramento matrominij non separatur, ibid.
Matrimoniales causas ad quem pertineat iudicare, ibid.
Causæ dispensandi ex praxi Datariæ, ibid. à n.8.
De impedimento voti solemnis ac ordinis, ibid. n.9.
De impedimentis cognationis carnalis, ibid. n.10.
De multiplicatione graduum in eadem dispensatione, ibidem num.11.
De dispensationibus de maiori, ac de minori, ibid. n.12.
De dispensatione super impedimento cognationis spiritualis, ibid. n.13.
De dispensatione in secundo gradu, aut primo, & secundo, ibid. n.14.
De dispensatione super impedimentis publicæ honestatis, & criminis, aut inhabilitatis ex rescripto, ibid. n.15.
Super impedimento inhabilitatis inductæ à summo Pontifice in aliquo præcedenti rescripto, ibid. n.16.
Expensæ variant, ibid. n.17. ac seqq.
Et ad id animaduersio, ibid.
De causa ob angustiam, ibid. n.19.
De causa propter dotis incompetentiam, ibid. n.20.
De causa pro indotata, ibid. n.21.
De causa propter ætatem, ibid. n.22.
De causa propter inimicitias, ibid. n.23.
De causa ad componendas lites, ibid. n.24.
De causa propter hæresim, ibid. n.25.
De causa ad euitanda scandala, ibid. n.26.
De dispensationibus cum supradictis causis cum absolutione tum pro diuitibus, tum pro miserabilibus, ibid.
Pro miserabilibus quid requiratur, ibid.
De impedimento raptus, ibid. n.27.
Conceduntur aliquando dispensationes sine aliqua causæ expressione, ibid.n.28.
Quando expediantur in forma pauperum, & miserabilium, ibid. n.29.
Animaduersiones in hanc rem, ibid.
De impedimento cognationis spiritualis, ibid. n.30.
De compositione & expensis dispensationum, ibid. num.31. & seqq.
Executiones dispensationum quibus committantur, ibid. n.32. & seqq.
In hac re cautiones, ibid.
Impedimenta consanguinitatis, & affinitatis à quo gradu computentur, ibid. n.34.
Errores commissi in dispensationibus quomodo corrigendi, ibid.n.35.
In linea transuersa gradus aliter numerantur à iure ciuili, aliter à iure Canonico, ibid. n.44.
Cur graduum supputatio non se in infinitum extendat, ibidem n.45. & seqq.
Quos, quotue gradus lex diuina impedire constituerit, ibid. num.47.
Cur gradus restricti ad quartam generationem, ibid. n.48.
De vagorum matrimonijs quoad praxim probandi eorum statum liberum, tom.7. consult.23. à n.1.
An liceat coniungere matrimonio Catholicos, qui obnoxij sunt publicis pœnis hæreticorum, tom.7. consult.41. n.4.
An & quatenus Sacerdos permittere possit Catholicos iam in facie Ecclesiæ matrimonio iunctos, coram ministro hæretico denuò contrahere, ibidem num.6. & consult.55. num.1.
An liceat coniungere matrimonio hæreticos sub promissione euadendi Catholicos, tom.7. consult.55. n.14.
An sit concedenda facultas dispensandi super impedimentis matrimoniorum in secundo, & ab altero in tertio affinitatis gradu coram Turcarum Iudice contractorum, tom.7. cons.56. num.1.
Matrimonium eorum, qui dimissa, vel expulsa, vel spontè abeunte prima, ac etiam secunda vxore, tertiam accipiunt, quatenus dicendum sit legitimum, tom.7. consult.57. n.2.
Matrimonium contractum inter schismaticos & Catholicos est verum matrimonium, ibid. n.7.
Est indissolubile, ibid.
Matrimonium contractum inter Catholicos coram Parocho græco schismatico quatenus validum, tom.7. consult.62. à num.1.
Quæ præsentia Parochi, ac testium ad eius validitatem requiratur, ibid.
Quid si celebretur coram Parocho schismatico, ibid. n.2.
An matrimonium pueri, qui vix attingens annum nonum puellam annorum septem in Sacramento chrismatis tenuerat, & postea huius rei immemor, eam in matrimonium duxit, sit validum, tom.7. consult.93. n.8.
An valeat matrimonium contractum coram Parocho prima tonsura initiato, & intra annum ad Sacerdotium non promoto, tom.8. consult.24. n.1. & seqq.
Matrimonium irritè propter impedimentum dirimens bona fide contractum cum dispensatione ordinarij, facultatem ad id non habentis, si per summum Pontificem conualidetur, quatenus debeat iterùm coram Parocho, & testibus contrahi, tom.8. consult.27. à n.1.
Quid si contractum fuerit cum impedimento occulto, ibid.n.2.
Quidue si Parochus & testes non ignorauerint huiusmodi impedimentum, ibid. n.3.
Quidue si res sit publica, ibid. n.4. ac seqq. & n.10.
Conciliantur decreta, ibid. à n.9. & seqq.
Quid seruandum pro conscientiarum tranquillitate, ibid. n.12. & seqq.
In id considerationes, ibid.n.14.
Matrimonium inducit irregularitatem in Ecclesia latina, tom.8. consult.63. n.3.
Quid in Ecclesia græca, ibid.
Quid de lectoribus, & Cantoribus in Ecclesia catholica, ibid. num.4.
Et generaliter in minoribus ordinibus, ibid.
Differentia in hoc inter Latinos & Græcos, ibid. à n.1. & seq.
Quomodo amittatur ius petendi debitum matrimoniale, ibid. n.18. & seqq.
Quibus pœnis puniatur Clericus in sacris constitutus, & Regularis castitatem solemnem professus, matrimonium contrahentes, ibid. n.32. ac seqq.
Hæretici, qui hoc negant, ibid. n.33.
Sacræ litteræ, & Sancti Patres, qui id asserunt, ibid. à n.34.
Quomodo dispensetur in matrimonio cum nece primæ vxoris, vel primi mariti, tom.8. consult.76. n.2.
Ex conuersione Iudæi ad fidem Christianam, inscia eius vxore, quatenus eius matrimonium intelligatur solutum quoad vinculum, tom.8. consult.77. à n.1.
Quid si professus fuerit Religionem, ibid. à n.2.
An possit cohabitare cum vxore, ibid. n.8.
Declaratio instructionis super statu libero matrimoniorum, tom. 8. consult.79. à num.1.
De probatione status liberi in ampliſſimis diœcesibus, ibid. & num.7.
Iterùm de vagorum matrimonio, ibid. num.2.
Æquitas in hac re, ibid. n.9.

De Clericorum coniugio, tom.8. consult.81. n.28. ac seqq. & num.32.
Eorumque votis, ibid. ac n.33.
De dissolutione matrimonij rati quoad vinculum, vxore in remotissimis partibus degente, tom.8. consult.93. n.24.

Medicus.

Medicis tamquam peritis in arte sua credendum, tom.7. cons.26. num.2.
Præcipuè in peritia sanatiorum, quæ miraculo adscribuntur ibidem.
Vt quis dicatur medicus, quid requiratur, tom.8. consult.144. num.3.

Melitenses.

An comprehendantur in Constitutione Vrbani VIII. contra Italos clericali charactere insignitos cum falsis dimissorijs, tom.8. consult.37. à n.1. & 4. ac seqq.
An sint Europæi, an verò Africani, ibid. n.1. ac seqq.
An Insulani Italiæ adiacentes, ibid. n.2.
Sunt extra Italiam, ibid. n.4.
Melita in odiosis; an veniat nomine Italiæ, ibidem num.6. & seqq.

Mendicantes, V. *Pauper.*

Regulares Mendicantes quatenus teneantur contribuere seminarijs, tom.7. consult.9. n.14.
Eorum priuilegia, quæ temporalitatem concernunt, reuocata, ibidem.
Mendicantium Ordinum initia, tom.8. cons.43. n.90.
Approbati, ibid. n.9.
Cur ab omnibus Dominicani præponantur, ibid. n.92.
Subdebantur Episcopis, ibid. n.93.
Exempti ab ordinariorum iurisdictione, etiam ratione delicti commissi, contractus initi, ac rei existentis extra locum exemptum, ibid. n.94.
In quibus casibus subijciantur Episcopis, ibid. à n.99.
De priuilegijs concessis à B. Pio V. Mendicantibus, ibidem num.134.

Mendicus, V. *Pauper.*

Mercator, Mercatura, V. *Clericus.*

Qui dicatur exercere mercaturam, tom.5. consult.46. n.52.
An ex obiecto, vel circumstantijs mala, tom.5. consult.84. num.1.
Quomodo necessaria, ibid.
Ingredientes Religionem, retinent nobilitatem pristinam, ibidem.
De nobilibus exercentibus mercaturam, ibid.
Patriarchæ mercatores, ibid.
Veteres Ascetæ, ibid. n.2.
De pharmacopolis, etiam monachis, ibid. n.3.
Mercatores à gradu nobilitatis electi, ibid.n.11.
Nisi statuto aliud caueatur, ibid.
Onera pro mercibus soluenda sunt, etiamsi mercatura à Clericis exerceatur per alios, ibid.n.26.

Meretrices.

Quatenus tolerentur, tom.7. consult.81. n.11.

Metropolitanus.

De Episcopo suffraganeo, qui in suum Metropolitanum sententiam excommunicationis protulit, tom.8. cons.22. n.1.
Qui non paruit reiteratis mandatis eiusdem Metropolitani circa transportationem actorum, ibid. n.2.
Qui edicta, siue cedulones eiusdem Metropolitani lacerauit, & in illum sua edicta publicauit, ibid. n.3.
An in casu aliquo possit Episcopus suffraganeus iurisdictionem in Metropolitanum exercere, ibid. n.1.
Deberur ei obedientia, ibid.
Solus Papa in Metropolitanos, & Patriarchas iurisdictionem habet, ibid.
Quando est in diœcesi suffraganei, dicitur esse intra terminos suæ iurisdictionis, ibid.
Quatenus possit subditos sui suffraganei ab Excommunicatione absoluere, tom.8. consult.128. à n.1.

Metus, V. *Ordo.*

Qui, & quatenus tollat voluntarium, tom.7. consult.77. n.1.
Eius praua suspicio quomodo excludatur, tom.5. consult.9. n.3. & seqq.
Metus non cadit sub sensu corporis, tom.6. consult.26. n.7.
Neque dependet à iudicio testium, ibid.
De metu cadente in constantem virum, vel mulierem quoad irritationem matrimonij, tom.7. consult.7. n.1.
Quomodo purgetur, ibid. & tom.7. consult.77. n.15. & tom.8. consult.63. n.18.
Et quid de matrimonio contracto per procuratorem, ibid.
An, & quomodo declarandum irritum, ibid.
Metus quid sit, tom.7. consult.77. n.1.
Quotuplex, ibid.
Aliud est fieri cum metu, aliud ex metu, ibid.
Excludit consensum, ibid. n.2.
Quid de metu reuerentiali, ibid.
In matrimonio, ibid.
In professione regulari, ibid.
In susceptione Ordinum, ibid. & n. seqq. & à n.16.
Quæ iustum metum incutiant, ibid. n.4.
Metus amissionis omnium bonorum æquiparatur metui mortis, ibidem.
Probatur testibus, indicijs, coniecturis, ibid. n.5.
Quatenus sufficiat eius semiplena probatio, ibid. n.6.
Eius causa quandiu durare præsumatur, ibid. n.7.
Quid de metu leui, ibid.n.9.
Vota ex metu irrita, ibid. n.11.
Quæ ex metu fiunt, de iure debent irrita declarari, ibid. n.12.
Neminem ad castitatem Ecclesia compellit, ne Deus quidem, ibidem.
Eius protestatio, ibid. & n.13.
Appellatio, ibid. n.14.

Militans, & Milites, V. *Immunitas.*

Milites S. Ioannis Hierosolymitani, an sint verè Religiosi, tom.5. consult.13. n.1.
Emittunt tria vota essentialia, ibid. n.2.
Gaudent Clericorum priuilegijs, ibid.
Subiacent potestati Ecclesiasticæ, ibid.
Viuunt sub Regula B. Augustini, ibid.
Bona & titulos Ecclesiæ possident, ac dignitatem Ecclesiasticam habent, ibid.
Eorum hæreditas ad quem pertineat, ibid. n.2.
Emittens votum Religionis, satisfacit assumendo habitum horum militum, ibid. n.3.
An comprehendantur sub decreto, quo prohibetur Regularibus accessus ad monasteria Monialium, ibid.
Et decreto de Regularibus, prætendentibus se per vim & metum ingressos esse Religionem, ibid.
Et decretis Concilij Tridentini, etiam vbi de eis non fit expressa mentio, ibid.
In fauorabilibus veniunt nomine Religiosorum, ibid. n.4.
An possint succedere in feudis, ibid.n.1. & 6.
An milites S. Iacobi de Spata, Calatrauæ, & Alcantaræ, gaudere debeant priuilegio fori quoad personas, & immunitatis quoad bona, tom.6. consult.72. à n.1.
Quid de militibus Hierosolymitanis, S. Stephani, Militiæ Christi, S. Mauritij, & Portugalliæ, ibid. à n.6.
Eiusmodi milites connumerandi inter personas Ecclesiasticas, ibid. n.5.
An milites Regulares sint capaces pensionum Ecclesiasticarum, tom.6. consult.73. n.1.
An per exercitium iurisdictionis secularis, absque tamen sententia sanguinis, amittant pensionem, ibid. n.2.
Quid si sententiam sanguinis cum effectu pronunciauerint, & damnatus ad mortem veniret in potestatem Curiæ, & morte afficeretur, ibid. n.7.
Militantes pro hæreticis contra hæreticos quomodo absoluantur, tom.8. consult.137. n.1.
An suspecti de hæresi, ibid.

Minæ.

Quomodo probandæ, tom.5. consult.5. n.2.

Minister, V. *Officium Inquisitionis.*

Miraculum, V. *Sanatio, Sudor, Vita.*

Quot miracula requirantur pro Canonizatione Sanctorum, tom.5. consult.18. à n.1.

Sufficiunt plura, ibid. n.2.
Vel aliquot, ibid.
Vel multa, ibid.
Hoc est duo, vel tria, ibid.
Duo miracula an sufficiant pro canonizatione confessoris, ibidem.
Recuperatio visus, quæ paulatim succedit, an sit miraculosa ope alicuius Serui Dei implorata, tom. 5. consult. 20. num. 1.
Ad essentiam miraculi tertij generis quid requiratur, ibidem & num. 6.
Quid requiratur, vt gratiæ sanationum miraculo adscribi possint, ibid. n.3. ac 16. ac seqq.
Miracula primi, secundi, ac tertij generis, quæ sint, ibid. n. 4. & consult.26. n.6.
Pro miraculosa sanatione infirmitatum quid requiratur ex parte morbi, ibid. n.5.
Et quid si sanatio non sit perfecta & absoluta, ibid. n.7.
An sit necessarium in processu de mandato Pontificis faciendo in causis eorum qui habent indultum beatitatis, probare miracula, tom.5. consult.21. n.1.
Post beatificationem an sint probanda miracula, ibid. n. 2.
Miracula quatenus sint necessaria ad Canonizationem, ibidem num. 3.
An sint necessaria in Martyribus, ibid. n. 4.
Cur aliquando in causis Beatorum disputetur de miraculis, ac de virtutibus, ibid. n.5.
Ad effectum Canonizationis an requirantur miracula, & quænam sint admittenda, ibid. & tom.5. consult.26. n.7.
De probatione miraculorum sanationum, deque eorum conditionibus, tom.5. consult.26. à n.1. & seqq.
Plures Sancti sine miraculis, ibid. n. 2. & seq.
Cur miracula requirantur, ibid. n.4.
Sunt media necessaria in causa canonizationis, ibid. n. 5.
Tres gradus miraculorum constituuntur, ibid. n.6.
Miraculorum primus gradus, ibid.
Secundus, ibid.
Tertius, ibid.
Vt miracula sanationum admittantur, quid requiratur, ibid. à n.8. ad 20. & consult.35. n. 1.
Sunt tertij gradus ead. consult.26. n.8.
Indigent exquisito examine, ibid.
Quidue requiratur, vt aliquis effectus nomen miraculi mereatur, ibid. à n.12. ad 20.
Miracula, quæ post mortem perpetrantur, sunt magis certa, & indubitata inditia sanctitatis, ibid. n. 24.
In vita possunt aliquando fieri à peccatoribus, ibid. & tom. 5. consult.30. n.4.
Et quomodo, ibid.
Post mortem necessaria, ibid.
An & quatenus mundatio à lepra sit miraculo adscribenda, tom. 5. consult.28. à n.1.
An miracula fieri possint in rebus irrationalibus, tom.5. consult.29. à n.1. & seqq.
Vbi de dominio sanctorum in animantes à n.1. & seqq.
Approbata ab Ecclesia, ibid. n.3.
In quo genere miraculorum adscribenda, ibid. n.14.
Et in arboribus, ac plantis, ibid. n.15. & seqq. præcipuè n.38.
Ad quemgradum sint referenda, ibid. n.40.
Donum prophetiæ, an sit recensendum inter miracula, tom. 5. consult.30. à n. 1.
An miracula probentur per testes singulares, tom. 5. consult.31. à num. seq. & consult.35. à n. 1.
An sancto asserenti miracula perpetrasse, credendum sit, ibid. num. 3.
Quatenus vnicus testis sufficiat ad probandum miraculum, ibid. n. 5.
De miraculis Vespasiani, & aliorum, tom.5. consult35. num.19. ac seqq.
Multiplicatio terræ, panis, olei, liquefactio sanguinis, aliaque huiusmodi an, & quatenus sint adscribenda miraculo, tom.5. consult.32. à n.1.
Huiusmodi multiplicatio ad quem gradum miraculorum sit referenda, ibid. n.12. & seq.
An debeat miraculo adscribi sudor ex imaginibus Sanctorum, tom.5. consult.33. a n. 1.
Quando dicantur signa, ibid.
Quando portentum, ibid.
Quando prodigium, ibid.
Et quænam ad id circumstantiæ concurrere debeant, ibidem num. 8.
Huiusmodi miracula quomodo probanda, ibid. n.7.
In quibus miraculis debeant Episcopi adhibere consilium Theologorum, tom.5. consult. 37. à n.1.
An liquor instar olei &c. è corporibus eorum, qui obierunt cum fama sanctitatis, sit miraculo adscribendus, tom.5. consult.41. à num.1.
Sudor sanguineus, an sit supra vires naturæ, tom. 5. consult. 42. à num. 1.
Quid de sudore sanguineo Domini nostri Iesu Christi, ibidem num. 2.
Miraculum quas conditiones habere debeat, tom.5. consult. 41. num. 9.
Miraculorum quot classes, ibid.
Quibus modis probari possint, tom.7. consult.26. n. 26.
An & quomodo constare possint, tom. 7. consult. 91. num. 1. & seqq.

Missa, V. *Oratorium*, *Armenus*, *Maronita*.

Vbi celebranda, tom.6. consult.12. n.3. ac 22.
Quid si Ecclesiæ fuerint combustæ, ibid.
In itinere, ibid.
In oratorijs, ibid.
Ex cuius consensu, ibid.
Qui in diœcesi, ibid. & n. 4.
Qui in vniuerso terrarum orbe, ibid.
Quid ex Concilio Tridentino, ibid. n.5.
Nemo post Tridentinum potest vti priuilegio altaris portatilis, ibid. n. 6.
In priuatis domibus nullo casu potest Episcopus indulgere, vt à sacerdotibus siue sæcularibus, siue regularibus missæ sacrificium celebretur, ibid. n.17.
Neque in locis, quæ sunt omnino extra Ecclesias, & oratoria, ibid. n.21.
Multòque minus tribuere licentiam Regularibus celebrandi in clausto super altari portatili, ibid.
Etiamsi in priuatis domibus constructum esset oratorium dedicatum ad diuinum cultum, ibid. n.18.
Domus confraternitatis an sit locus sacer, aut religiosus, ibid. num. 22.
Quatenus Missæ sacrificium in oratorijs publicis celebrari possit, ibid. n. 24.
An sit licita consuetudo immemorabilis cantandi missam de Requiem pro defunctis die qualibet ex deuotione fidelium, tom.6. consult.64. à n. 1.
Qui dies excipiendi, ibid. n. 2. & seqq.
Licitum est continuare celebrationem Missæ votiuæ de B. Maria in Aurora, etiam in quibusuis diebus festis, ibid. & seqq.
De reductione missarum ex legato cum expressa obligatione, & substitutione obtenta à S. Congregatione Concilij sine expressione dictæ obligationis, & substitutionis, tom.6. consult.69. à num. 1.
Reductio missarum commissa Episcopo, an fieri possit ab eius Vicario, ibid. n.4.
Tempus, in quo missa liceat celebrari, tom.6. consult. 98. n.13. & tom.7. consult.53. n. 10.
Assensus præscriptus in decretis de celebratione missarum à Sac. Congregatione Concilij in susceptione onerum perpetuorum, ad quid requiratur, tom. 7. consult. 5. à num. 1.
An nocte sacrata Natiuitatis Saluatoris post primam Missam cantatam aliæ duæ missæ immediatè celebrari, & Christi fidelibus S. Eucharistia ministrari liceat, tom.7. consult. 25. à num. 1.
An & quatenus sacerdos, qui pluries in die celebrat, sit verè, ac propriè simoniacus, tom. 7. consult. 43. numer. 1.
Incurratque pœnas contra simoniacos ipso iure inflictas, ibid. num. 2.
Atque ex criminis notorietate, & ex sententia condemnatoria efficiatur irregularis, ibid. n.3.
Et cum eo dispensare possit eius Episcopus, ibid. n. 4.
Qui cum eo dispensare possit, ibid. n.5.
Qui Missam celebrat debet peragere cæteras functiones Ecclesiasticas, tom.7. consult.46. n.7.
Quatenus in sacrificio Missæ liceat vti candelis ex adipe, tom. 7. consult.55. n. 4.
Vel oleo, ibid.
An, & quatenus possit retineri pars eleemosynæ Missarum, tom.7. consult.74. à n.21.
De non celebrandis missis de Requiem in duplicibus, de altaribus priuilegiatis, tam perpetuis, quàm temporaneis, tom. 8. consult.23. à n.2.
An edictum Episcopi, quo præcipitur sub pœna excommunicationis, quod nemo admittat ad celebrationem missarum

presbyteros exteros absque eius licentia comprehendat Regulares, tom.3. consult.42. à n.1.
Episcopi delegatio in ijs, quæ pertinent ad sacrificium missæ, ibid. n.2. & 6.
Quo cultu celebranda, ibid. n.4.
Decretum Tridentinum de sacrificio missæ comprehendit Regulares quoad locorum ordinariorum iurisdictionem, ibid. num.6.
Obseruanda in sacrificio Missæ, ibid.
Ac euitanda, ibid. à n.7.
Quæ conditiones, & pacta damnentur, ibid. n.8.
Quid de missis nouis, ibid. n.9.
Damnantur illiberales eleemosynarum exactiones, ibid.
Irreuerentia vitanda, ibid. n.10.
Quid de publicè ac notoriè criminosis, ibid. n.11.
Quatenus in domibus priuatis prohibeatur missas celebrari, ibid. num.12.
In quibus casibus Episcopi licentiam concedere debeant, vt in priuatis domibus celebretur, ibid. n.15.
Et quibus conditionibus, ibid.
Quid de oratorijs claustralium, ibid. n.16.
An extra Ecclesiam, ibid. n.17.
De reuerentia respectu eorum, qui intersunt, ibid. n.18. ac seqq.
De hora debita celebrandi, ibid. n.24.
De ritu, ibid.n.25.
Deque cœremonijs, ibid. n.26.
Superstitiones, ibid. n.29.
Præceptum eam audiendi, & in qua Ecclesia, ibid. n.30.
Et an quisque teneatur eam audire in sua Ecclesia parochiali, ibidem.
Osculum Euangelij in missa quibus prohibitum, tom.8. cons.54. num.8.
Vsque ad quam horam protrahi possit in diebus ieiunij, tom.8. consult.84. n.8. & seqq.
An & quatenus concedenda sit facultas celebrandi in nauibus, tom.8. consult.124. n.1. & seqq.
De non celebranda Missa à latino ritu græco, neque à Græco ritu latino, tom.8. consult.132. à n.1.
Causæ in hoc dispensandi, ibid. à n.2.

Missionarius.

An missionarij debeant intimare nouis Christianis ius positiuum, tamquam obligans sub mortali, tom.5. consult. 45. n.4. & 43.
Missionariorum praxis in China, ibid. à n.1.
De missionarijs Regularibus Vicariorum Apostolicorum curæ commissis, tom.6. consult.16.n.1. & seqq.
An gaudeant facultate, quam vocant omnimoda Adriani VI. & Leonis X. ibid. n.3.
De facultate concessa Præfecto missionis Brasilij dispensandi super impedimento in primo gradu affinitatis ex copula illicita in foro conscientiæ, illamque communicandi, ibid.
An concedenda sit missionarijs facultas dispensandi cum ijs, qui in primo gradu affinitatis matrimonium contraxerunt, ibid. num.5.
An ijsdem concedenda sit eadem facultas cum omnibus, qui à triginta annis, & amplius ignorantia iuris in supradicto affinitatis gradu contraxerunt, ibid. n.6.
An sit concedenda facultas dispensandi in primo affinitatis gradu tam quoad matrimonia futura, quàm præterita, ibid. num.7.
An concedenda sit Vicarijs Apostolicis facultas infidelium connubia dissoluendi, cum id in animarum salutem, & in bonum cedat Religionis christianæ, ibid. n.8.
De facultate concedenda missionarijs deferendi vestes morè sacerdotum secularium, ibid. n.11.
Missionarius audiens confessiones Græcorum, an teneatur ab eis exigere confessionem generalem, tom.7. consult.50. num.1.
Et interrogare illos de eorum fide, ibid.
Valeatque licitè confiteri vbi non est copia confessoris latini, sacerdoti græco schismatico, ibid. n.3.
Quatenus possit celebrare missam iuxta consuetudinem loci, ibid. n.5.
Tempus præscriptum in facultatibus missionariorum quando incipiat currere, tom.7. consult.53. n.9.
Missionariorum partes cum apostatis à fide, qui se iudicant dispositos martyrio, tom.7. consult.58. n.1.
Cum ijs, qui se non sentiunt sufficientes ad suscipiendum martyrium, ibid. n.2.
Cum ijs, qui nullam fugiendi spem habent, neque animi fortitudinem profitendi fidem externam, ibidem num.3.
Qui eligendi, tom.8. consult.109.
Et ex quibus, ibid. ac seqq. & n.19.

Mitra.

An sit signum iurisdictionis, tom.7. consult.45. n.17.
Numeratur inter insignia pontificalia, ibid.n.16.
Ex ea discrimen dignitatis, ibid.

Moderamen.

Moderamen inculpatæ tutelæ quando intercedere censeatur, tom.7. consult.20. n.7. ac seqq.
Et in quo consistat, ibid.
Quæ, quotue requirantur ad moderamen inculpatæ tutelæ, ibid. num.11.
Vt quis necessario, ac impunè se defendat cum morte, vel mutilatione aggressoris, non est necessarium, vt expectet se ab illo percuti prius, sed sufficit terror, ac strepitus armorum, ibid. n.12.
Immo satis est, si videat venientem, ac irruentem contra se armatum euaginato gladio, vel sclopo ad explodendum in manibus parato, ibid.

Molendinum, V. *Dominus.*

Monachi.

Monachi, siue Regulares monasteriorum exemptorum ad curam animarum secularium expositi subsunt iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi diœcesani quoad dictam curam, & excessus extra claustra commissos, tom.7. cons.7. num.20. & 30.
Parochi prædicti, etiam Regulares monasteriorum, vt supra, non possunt curam animarum exercere in dictis parochijs sine approbatione ipsius Episcopi, ibid. num.21. & 31.
Iidem Parochi vocati ad synodum, tenentur adire, & mandata Episcopalia recipere circa ea, quæ pertinent ad dictam curam, festa propria diœcesis populo denunciare, &c. ibid. num.23. & 33.
Iidem tenentur Sacrum chrisma, & olea accipere ab Episcopo diœcesano cui possit constare nouis, an veteribus, vel nullis, nisi ordinarijs, vel communibus vti, ibidem num.24. & 34.
Tenentur ijdem cathedraticum quotannis iuxta vsum diœcesis, ac iura Episcopalia, portionesque pro seminario contribuere, ibid. n.25. & 35.
Monachi vox, & significatio, tom.8. consult.43. n.1.
Nomen vnde sumptum, ibid. n.2. & seqq.
Ascetæ, ibid. n.7.
Clericorum quoque nomine appellati, ibid. n.8.
Philosophi, ibid.n.9.
Eorum habitationes, ibid.n.10.
Quando cæperint, ibid. & n. seqq.
Origo monachatus, ibid. n.13.
Inter eos Pharisæorum primatus, ibid. n.14.
Eorumque doctrina, ibid. n.15.
Et genera, ibid. n.16.
Proximi à Pharisæis Saducæi, ibid. n.17.
Contentiones inter Pharisæos & Saducæos, ibid.n.18.
De Essæis, siue Essenis, ibid. n.19.
Eorum ritus, ac instituta, ibid. n.20.
De Nazaræis, eotumque nomine, ibid. n.21.
De eorum institutis, moribus, consuetudinibus, ibid. n.22.
De Rechabitis, ibid. n.23.
De Prophetarum filijs, ibid. n.24.
De Sacerdotibus Deæ Syriæ, ibid. n.25.
De Druydis, ibid. n.26.
De Sacerdotibus Magnæ matris Deum, ibid. n.27.
De Collegio Fratrum Arualium, ibid. n.28.
De Indorum Gymnosophistis, ibid. n.29.
De Religiosis Turcis, ibid. n.30.
Eorum mores, & varij viuendi ritus, ibid. & n.32. ac seqq.
De Iaponorum Religiosis, ibid. n.34. & seqq.
De varijs generibus primorum monachorum apud Christianos, ibid. à n.37.
De Anachoretis, ibid. à n.38.
Eorumque generibus, ibid. n.39. & seqq.
De prima origine monasticæ, vel cœnobiticæ vitæ variæ sententiæ, ibidem num.46.
De Thabenensiotis, ibidem num.47.
Qui in cœnobia ex solitudinibus monachos congregauit, & di-

sciplinam instituit, ibidem num.48.
Sub regula S. Basilij qui monachi militauerint, ibid. n.49.
De monachis Hieronymitis, ibid.n.50. & 51.
De Hieronymianis Eremitanis, ibid. n.52.
De D. Augustini monachatu, ibid. n.53.
Deque Augustinianensium Eremitarum, & Canonicorum origine, ibid. n.54.
De auctore huius instituti, ibid.n.55. & seqq.
De Acæmetis, vel Studitis, ibid. n.58.
De studijs, exercitijs, institutis, victus item ac vestitus ratione omnium Monachorum, ibid. n.59.
De monachatu D. Benedicti, ibid. n.60.
Quis monachos in ciuitates introduxerit, ibid. n.61. & seqq.
Benedictus ferè omnium monachorum occidentalium pater, ibid. num 63.
Eius regula monachis tradita, ibid. n.64. & seqq.
Quæ monachis vetita, ibid. à n.65.
Quæ præcepta, ibid.
Reprehenduntur monachi secularia tractantes, ibid. n.74. & seqq.
Monachorum monasteria cum Abbatibus Episcopis subiecta, ibid. n.77. & seqq.
Cur facti exempti, ibid.n.80. & seqq.
Eorum exemptiones an eis profuerint, ibid.n.86.
De secessione, seu diuisione regulæ S. Benedicti, ibidem à num.87.
Causa, ibid.
Monachi Casinates exempti, ibid.n.96.
In quibus casibus subijciantur Episcopis, ibidem à num.99. & seqq.

Monasterium.

Monasterium, vel oratorium canonicè constitutum, quatenus à dominio constructoris, eo inuito, non debeat auferri, tom. 5. consult.1. num.12.
Monasteria gaudent iure Asylorum, tom.6. consult.40. n.1.
Cum Ecclesijs ac locis pijs pari iure censentur, ibid.
Quid de grancijs Religiosorum, ibid.
Querelæ in monasteria, ibid. n.2.
Non potest esse tutior locus quàm monasterium monialium pro educatione puellarum, tom.6. consult.100. n.3.
Licet monasterium mutet statum de regulari ad secularem, non idcirco mutat subiectionem, tom.7. consult.8. n.4.
In id Episcopi iurisdictio, ibid.
Monasterium S. Gregorij Vrbis an, & quatenus possit sibi retinere partem eleemosynæ missarum, tom.7.consult.74. num.1. & seqq.
Ac teneatur redditus omnes sacrarij pro eodem Sacrario insumere, ibid. n.5.
Et satisfacere pro missis quotidianis in sua Ecclesia exclusiuè quoad alia monasteria Congregationis Camaldulensis, ibid. num.7.
An satisfaciat menti Vrbani VIII. in numero Missarum, quæ celebrari debent in eadem Ecclesia, ibid. n.8.
Monasteria monachorum quid à principio fuerint, tom.8. consult.8. n.30.
Quando ceperint, tom.8. consult.43. n.10. & 11.
Et cur, ibid.
Monasterij nomen quibus Ecclesijs impositum, ibid. n.12.
Regimen monasteriorum non habentium ordinarios regulares visitatores, quomodo instituendum, tom.8. consult.50. à num.1.
Ad quos pertineat congregare monasteria ad Congregationem faciendam, ibid. n.2.
Et quatenus compellere possint quæcumque monasteria Prouinciæ, vel extra, si intra eam non sit sufficiens monasteriorum numerus, ibid. n.3.
De quibus monasterijs agat S. Concilium Tridentinum cap.9. sess.25. de Regul. tom.8. consult.51. n.1.
De monasterijs monialium subiectis Sedi Apostolicæ vel alijs, ibidem.
Arctius monasterium an ratione obseruationis, an regulæ, tom. 8. consult.58.n.5.
An & quatenus monasteria Regularium concedenda sint in commendam Clericis seeularibus, tom.8.cons.145.à n.1.

Monarchia.

De Monarchia sicula, tom.6. consult.22. n.1.
De eius saluaguardia, ibid.n.10. & seqq.
Est Legatus sedis Apostolicæ, ibid. & seqq.
Eius capitula, ibid. à n.31.
An Bulla in Cœna Domini tollat hoc priuilegium, ibidem num. 61.
De ea iudicium Auctoris, ibid. n.62. & seqq.

Moniales, V. Clausura, Fenestra, Confessarij, Regulares, Cella.

Colloquentes absque legitima licentia cum Regularibus an peccent mortaliter, & incurrant alias pœnas, tom.5. consult.48. à num.1.
An Episcopus cogere possit ad clausuram moniales exemptas, & Regularibus subiectas, tom.6. tota consult.85.
Aliæ sunt immediatè subiectæ Episcopis, ibid. n.1.
Aliæ immediatè subiectæ Sedi Apostolicæ, ibid.
Aliæ Regularibus, ibid.
Qua authoritate Episcopus habeat ius super clausura monialium exemptarum, ibid. n.2.
Et quid de eius potestate delegata quoad clausuram, ibid. à n.3. & seqq.
Potestas delegata Episcopi super clausura monialium quomodolibet exemptarum, ibid. à n.17.
Quatenus cumulatiuè cum Superioribus regularibus, ibid. num.22.
Superiores regulares non possunt ingredi monasteria monialium sibi subiectarum sine licentia ordinarij, ibid. n.36.
Capitula, & decreta monialium à S. Congregatione promulgata, ibid. à n.42.
De Tertiarijs, ibid. à n.73.
Moderatio circa clausuram monialium Tertij ordinis S. Francisci, ibid. n.75.
Edictum Visitatoris Apostolici, ibid. à n.76.
Decreta generalia S. Congregationis, ibid. à n.78.
Decreta particularia, ibid. à n.113.
Decretum eiusdem S. Congregationis ad Procuratores Religionum, & Congregationum, ibid. à n.229.
Alia, ibid. vsque ad n.276.
Formula visitationis monialium quoad clausuram, ibid.
Nullum munus cuiquam, etiam suis confessarijs elargiri possunt, tom.6. consult.85. n.204.
De earum confessarijs, Prædicatoribus, pauperibus monasterijs, capellanijs, musica consecratione, ministris, & alijs, ibid. à n.205. ad 254.
De peccato fornicationis cum moniali, ibid.n.268.
Qua pœna puniatur, ibid.
Quid de condemnato de hoc crimine, ibid.
Quidue de copula attentata, ibid.
Quibus in casibus possint è monasterijs egredi, ibid. n.269.
Pœnæ in non legitimè egredientes, ac in earum superiores, ibid.n.270.
Qui & quatenus ab eiusmodi pœnis possit eas absoluere, ibidem.
Earum stricta paupertas, tom.6. consult.100. n.4.
Remouetur ab eis omnis suspicio in educatione puellarum, ibidem.
An quando ex constitutionibus monialium habetur, quod puellæ exteræ soluant dotem duplicatam, vel maiorem, nomine exterarum comprehendantur ciues ex priuilegio, tom.7. integra consult.1.
Quid si in dictis constitutionibus receptum sit, vt nulla puella admittatur pro dote ordinaria, nisi sit ciuis ex origine, ibid. n.5.
Stuprum subdiaconi, diaconi, presbyteri, Episcopi cum moniali quomodo puniendum, tom.7. consult.38. à num.1.
Communicantur monialibus omnia priuilegia Regularibus concessa, tom.7. consult.70. n.4.
An & quatenus monasterijs monialium licitum sit, an verò simoniacum exigere aliquam summam nomine dotis, ac de illa paciſci, tom.7. consut.90. à n.1.
Et quid de alijs pactionibus, ibid.à n.23.
Quomodo simoniacum sit recipere aliquam in monialem, ibid. num.2. & 4.
Debent sustineri de bonis monasteriorum, ibid. n.3.
Prohibita eis omnis pactio in ingressu Religionis, ibidem num.4.
Præcipuè in monasterio opulento, ibid.n.5.
Quid si exigatur iure alimentorum, ibid. n.6. ac seqq.
Non possunt recipi plures quàm ex reditibus monasterij possint sustentari, ibid.n.7.
Quid si exigatur pro re temporali, ibid.n.8. & seqq.
Respondetur obiectionibus, ibid. à n.11.
Ad id moderatio, ibid. n.16. & seqq. ac n.21.
Aliæ obiectiones, & ad eas responsio, ibid.à n.17.
Censuræ in quibus locum habeant, ibid. n.22.

Quidue possit ab eis absoluere, ibid. n.25.
De earum vitæ institutione iuxta regulam, quam professæ sunt, deque proprietate ipsis omnino prohibita, tom. 8. consult.45. à num. 1.
De monialibus, quæ Canonicæ vocantur, tom. 8. consult. 45. num. 4.
Possunt Superiores monialium inducere reformationem iuxta ipsarum instituta, ibid. n.5. & seq.
De confessione & communione semel singulis mensibus à monialibus facienda, tom.8. consult.52. n.1.
Delegato moniali relicto, eiusque renunciatione, reseruata sibi parte illius, consult.117. *V. Legatum.*

Mors, V. *Excommunicatio.*

Articulus mortis, & periculum mortis an idem, tom. 6. consult.6. n.12.
Quando sit mortis articulus, ibid.
Quando periculum, ibid.
Confunduntur, ibid. n.13.
Et in quibus, ibid. ac n. seq.
Quid veniat nomine articuli mortis, ibid. n.15.

Mortuus.

Mortuo potest inferri iniuria, tom. 6. consult. 5. num. 3. & seq. ac num.5.
Atque honor, ibid.
Quid si eius delicta fuerint grauissima, ibid. n.4.
Et quæ illa sint, ibid.

Mulier, V. *Domicilium*, *Fœtus*, *Presbyterium.*

Causa mulieris sæcularis depositæ in monasterio, si inde aufugiat, an sit misti fori, tom.5. consult.2. n. 44.
Sequitur forum mariti, ibid. n.111.
An liceat Regularibus in suis Ecclesijs mulieres post partum ad purificationem admittere, tom. 5. consult. 76. à num. 1.
Admissio mulierum post partum ad purificationem, an sit functio parochialis, ibid. n.1.
Spectat ad Parochos priuatiuè quoad Regulares, ac alios quoscumque, ibid. n. 2.
Purificatio huiusmodi est quid sacramentale, ibid.
Estque actus publicus iurisdictionalis, ibid. n. 3.
Narratur tanquam admodum singulare ingressus mulierum in Templum monachorum, ibid. n. 4.
Monasteria, in quæ nulla fœmina ingreditur, ibid. & num. seqq.
Et quare, ibid.
Cautio & causa arcendi mulieres à Templis monasticis, ibid. num. 7.
Monasteria virorum mulieribus inaccessa, ibid. n. 8.
Ad benedictionem post partum an teneantur de iure, ibid. num. 13.
Est cœremonia laudabilis, & conseruanda, ibid.
Mos Parochorum purificandi puerperas, quæ ex concubinatu, vel fornicatione notoria pepererunt, ibid. n. 14.
Ingressus in domum mulieris per se non est reprehensibilis, ne Clericis quidem, aut Regularibus, etiamsi concurrat fama, & mulier esset formosa, tom. 6. consult. 93. num. 6.
Efficitur de foro sui viri, tom. 6. consult.94. n. 31.
Quid si fuerit citatione præuenta, ibid.
Appellatur suæ familiæ caput, & finis, ibid.
Mulierum locus in Ecclesia, tom.7. consult.35. num.1. & seqq. ac num.18. 22. & seqq.
A viris quomodo separatæ, ibid. à n.12. & 17.
Etiam à Virginibus, ibid. n.15.
Et qua de causa, ibid. & n. seqq.
Calumnia in id Balsamonis confoditur, ibid. n.20. & seq.
Cur constitutum, ne mulieres ad presbyterium, & altaria accederent, ibid. n.16. & seqq.
Tentatum olim à sacris conuentibus arceri, ibid.
Neue Episcopi diuina eloquia eis explicarent, ibid.
Neque tantum mulierum discretio loci in Templis erat, sed etiam velatio, ibid. n.24. & seqq.
Et quare, ibid. & n. seqq.
A quibus inductus hic ritus, ibid. n.26.
Mulieres pectora nudata, & mammas ostentantes, ibidem num. 27.
Humerorum, & brachiorum partem retectæ, ibid.
Cohibentur, ibid. & n.28.
Eadem humeri, atque ceruicum retectio inter notas insignis corruptelæ, ibid. num.29.
Inter lasciuiæ argumenta, ibid.
Quanti libidinis ignes ex nudatione quacumque fœminei corporis, ibid. n.30.
Extra aliquas circumstantias quo id sordeat peccato, ibid.
Mulieres in monasterio monialium degentes, famulæ monialium, professionem non emittentes, si contigerit in monasterio mortem obire, vbi sint sepeliendæ, tom.7. consult. 63. num. 7. & seqq.
An tolerandæ sint mulieres nuptæ, quæ publicè meretricio more prostituuntur omnibus in maximum Sacramenti matrimonij probrum, tom. 7. consult. 81. à n.1. & seqq.
Quo salubriori, ac faciliori remedio prouideri possit animarum saluti absque edictis, ac publicitate, & cum minori populi offensione, ibid. à n. 12.
Mulieres canonicè ingredientes monasteria, in quibus Religio non est approbata, an potiri debeant priuilegio immunitatis, tom.8. consult.1. n.13.

Multiplicatio, V. *Terra.*

Multiplicatio rerum an, & quatenus sit res mirificè, vel diuinitus facta, tom.5. consult.32. à n.1.
Vbi de hac re plura.

Mumia.

Mumia sepulchrorum apud Arabos, Syros, & Ægyptios ex quibus rebus conficiatur, tom.5. consult.41. n.17.
Mirificè prodest, ibid.
Mumia, quæ ad nos defertur ex Ægypto, ibid.
Qui ea vtantur, ibid.

Munus.

Munus ex sua natura causam includit, tom. 5. consult. 59. num. 6.
Differt à dono, ibid.
Malè exercens officium, & corruptus accipiens munera quibus pœnis puniatur, ibid. n.10.

Musica.

Quatenus in Ecclesia permissa, tom.8. consult.42. n.19.
Quæ musica prohibita, ibid.
Quiue cantus, ibid.

Mutilans, *Mutilatio*, V. *Homicidium.*

Mutilans quatenus irregularis, tom.7. consult.66. n. 5.
Et cooperans ad mutilationem, ibid.
Et permittens se castrari, ibid.
Et dubius de mutilatione, ibid. n. 11.
Qui possit super irregularitate ex mutilatione dispensare, ibid. num. 12.

Mutus, V. *Sanatio.*

Mutuum.

Vigore mutui contracti à Regularibus non possunt bona Ecclesiæ alienari absque beneplacito Apostolico, tom.7. consult. 12. num.6.
An liceat mutuanti, etiam pignoribus assicurato de credito, aliquid vltra sortem exigere, dummodo non repetat sortem vsque ad certum tempus, tom. 8. consult. 88. à num. 1.

N

Naúis, V. *Missa.*

Negotiatio, V. *Mercatura*, *Ecclesiastici.*

An Clericis, ac Regularibus liceat lucri causa negociari, & potissimum exercere artem venalem pharmacopolæ, tom. 5. consult.84. à n.1.
De eorum immunitate à vectigalibus quoad mercaturam, ibidem.
Quæ negotiatio ex obiecto mala, ibid. n.1.
Ars aromataria num propriè negotiatio, ibid. n.3.

Nego-

Negotiationis exercitium per pios homines improbatur, ibid. num. 4.
Eius pericula, ibid.
Qui primus legem Eccleſiaſticam tulerit, vt qui ſacrati erant à mercaturis abſtinerent, ibid. n. 5.
Clericorum, ac Religioſorum ſtatus nullatenus cohærere poteſt cum negotiatione, ibid. n. 7.
Triplex negotiatio, ibid. n. 8.
Quæ negotiatio abſque auaritiæ labe, & ſtatus clericalis, ſiue religioſi dedecore poſſit à Clericis & Religioſis exerceri, ibid. num. 9. ac ſeq.
Quatenus Clericis & Religioſis vetetur, ibid. n. 10.
Quæ & quatenus eis licita, ibid. & n. ſeq. ac n. 12.
Labor manuum priſcorum monachorum non ſemper ſpectauit negotiationem, ibid. n. 13. & ſeq.
Negotiationibus temporis aliquid quatenus Clericus impendere poſſit, ibid. n. 14.
Clerici negotiationibus operam dantes quatenus ligentur ſtatutis editis ſuper illa arte, ibid.
Interdicta Clericis, ac monachis, ibid. n. 21.
Et Regularibus in Indijs orientalibus, & occidentalibus, ibid. num. 23.
Eccleſiaſtici quicumque ſi negotientur, quatenus priuentur priuilegio immunitatis à vectigalibus, ibidem num. 24. & ſeqq.
Quid de Clericis minoribus, ibid. n. 25.
Negotiatio pro neceſſitate Clerici, vel Eccleſiæ eſt licita, nec poſſunt pro rebus cauſa huius negotiationis aduectis, emptis, venditis imponi, aut exigi onera, ibid. n. 27.
Tali immunitate gaudet etiam negotiatio inſtituta in ſolam vtilitatem Eccleſiæ, & quotieſcumque res aduectæ, emptæ, vel venditæ ſunt Eccleſiaſticæ, etiamſi negotiatio ſit ad vtilitatem propriam Clerici, ibid. n. 28.
Pro perſona ipſa Eccleſiaſtica nunquam poteſt expecti pedagium, aut guidagium, etiamſi tranſeat negotiationis cauſa, aut ea de cauſa deferat merces, ibid. n. 29.
Quoad fructus patrimoniales, ſeu laicos in delatione, venditione, vel commutatione facta negotiandi cauſa ceſſat immunitas, etiamſi aliunde, non intercedente negotiatione, gauderent immunitate, ibid. n. 30.
Quid ſi aliò tranſuehantur, vt melius, pluriſque vendantur, ibid. n. 30.
Tenetur ad onera, qui pro vna tantùm, aut altera vice negotiatur, ibid. n. 31.
An quis dicatur negotiator ex frequentatis actibus, vel etiam ex paucis, ibid. n. 31.
Artificium, an & quatenus ſit negotiatio, ibid. n. 32.
Animus lucrandi ex induſtria quando adeſſe debeat, ibidem num. 33.
Quando pro alijs bonis amittatur immunitas, ibid.
In dubio an merces cauſa negotiandi afferat Clericus, ſtandum eſt eius iuramento, ibid.
Quid de Clerico, etiam in ſacris, qui dimiſſo habitu negotiationi vacat, ibid. n. 34.
Pœnæ contra Clericos negotiatores, ibid. n. 35.
Non poſſunt in morte diſponere de acquiſitis per negotiationem, ſed ea omnia Cameræ Apoſtolicæ applicata ſunt, ibid. num. 36.
An id procedat etiamſi Clerici non ſint beneficiarij, ibid.
Dummodo ſint in ſacris, ibid.
Nemo ſub prętextu negotiorum illicitorum poteſt proceſſari poſt quinquennium à die ſuæ mortis, ibid. n. 38.
An Clericis, ac presbyteris liceat abſque negotiationis eis interdictæ nota, oues, boues, aliaque huiuſmodi animalia emere, eaque locationis aut ſocietatis titulo conductori, aut ſocio tradere, ac lucrum ex huiuſmodi locatione, ſiue ſocietate percipere, tom. 6. conſult. 76. à n. 1.
Negotiatio per alium, an licita Clericis, ibid. n. 1. & ſeq.
Quid ſi ille alius non ſit, niſi adminiſter, nec habeat rationem concauſæ principalis, ibid. n. 3.
In nullo vnquam modo licet Clerico per ſe, neque per alium negotiari, ibid. n. 4.
Clericis ac Religioſis prohibita negotiatio, ſiue mercaturam exercere, ibid. n. 9.
Et conducere à laicis vectigalia, ibid.
Et quatenus etiam ſit eis prohibita conductio aliorum bonorum, ibidem.
Lucrum turpe quomodo differat ab iniuſto, ibid. n. 10.
Cognitio negotiationis illicitæ Eccleſiaſticorum, an ſpectet priuatiuè ad Nuncios Apoſtolicos, tom. 6. conſult. 79. à num. 1.
Res Eccleſiaſticorum, quæ ex edicto apprehenduntur, ad quem pertineant, ibid. n. 4.
An, quæ, & quatenus negotiatio Clericis ſit prohibita, tom. 7. conſult. 72. num. 1. & 2.
Opus manuum poteſt à negotiatione ſeiungi, ibid. n. 5.
Quæ negotiatio damnetur, ibid. n. 6.

Neophytus.

Neophyti, qui ex Agarena, & Turcica gente, ac Mahumetana ſecta venerunt, quomodo ſunt edocendi, tom. 5. conſult. 14. num. 228.
Et quomodo puniendi, ſi redierint ad priſtinam impietatem, ibidem.
Et quid de neophytis ex Iudæis, qui poſtea blaſphemantes in Chriſtum iudaicos ritus exerunt, ibid. n. 232.

Nerui.

Sunt vehiculum nutrimenti, tom. 7. conſult. 26. n. 4.
Qui morbi ex eorum reſolutione ortum ducant, ibid.

Nobilitas, Nobilis, V. *Mercatura.*

Quæ nobilitas requiratur pro conceſſione oratorij priuati, tom. 6. conſult. 98. n. 44.
Nobilitas ab aſcendentibus, ibid.
Transfunditur in filios, ibid.
Nobilitas matris, ibid.
Eſt materia fauorabilis, ibid.
Quando ſolum requiratur nobilitas ex parte patris, ibid.
Nobilitas ex priuilegio, ibid. n. 45.
Nobilis ex priuilegio an poſſit admitti ad ea, pro quibus requiritur nobilitas ſanguinis, ibid. & n. ſeq.
Finis requirendi nobilitatem in priuilegiato, ibid.
Nobilitas viduæ, ibid. n. 47.
Quando agitur de oneribus, & admiſſione ad ordines militares & nobilitas eſt neceſſaria, non ſolum locum habent nobiles à ſanguine, ſed etiam nobiles ex priuilegio, tom. 7. conſult. 1. n. 3.
In materia nobilitatis attenditur conſuetudo, tom. 5. conſult. 84. num. 11.

Nomen, V. *Reliquiæ.*

Quatenus prohiberi poſſit, ne quis ſibi aſſumat alienum nomen, tom. 6. conſult. 54. n. 1. & 2.
Ad benè docendum primo expendere oportet nomina rerum, tom. 6. conſult. 98. n. 1.

Notarius.

De notario, ſiue actuario Epiſcopi, tom. 8. conſult. 11. num. 7.
Quæ illi poſſint expedire, ibid. n. 6. & ſeqq.
Eorum auaritia, ibid. n. 8.
Notariatus an dignitas, tom. 8. conſult. 139. n. 13.

Notorietas, Notorium.

Quæ requirantur ad inducendum notorium, tom. 6. conſult. 99. num. 7.
Notorietas reſultat ex inſpectione actorum, tom. 7. conſult. 19. num. 11.

Nouitas.

Sæpè cauſa diſcordiæ, tom. 7. conſult. 7. n. 7.
Omnis nouitas præſumitur mala, ibid.

Nouitia, Nouitius.

Quando renunciatio, aut obligatio nouitiorum regularium facienda ſit, tom. 8. conſult. 56. n. 1. & ſeqq.
Quando etiam nouitij profiteri, aut eijci debeant, ibid. num. 5. & ſeqq.
Idem quoque in monialibus, ibid.
Cum qua licentia huiuſmodi renunciatio, aut obligatio fieri debeat, ibid. n. 2.
Quid ſi probationis tempus poſt annum prorogatum fuerit, ibidem.
Aut ſi renuncians ſit tacitè profeſſus, ibid.
An huiuſmodi licentia concedi poſſit die feſto, ibid.
Et à Locumtenente Vicarij, ibid.
Et intra quod tempus, ibid.
Quatenus ſortiatur effectum ſuum, ibid. n. 4.

Quid si nouitius annum ætatis ad professionem præfinitum non attigerit, ibid. n. 5.
In masculis non est præfinitum à Concilio tempus ad habitus susceptionem, ibid.
Quid de puellis aduersæ valetudinis, ibid.
Quid de Iesuitis, ibid.
Quatenus ex bonis nouitiorum nihil monasterio tribuendum, ibid. n. 7.
Non licet monialibus accipere nouitiarum dotem ante earum professionem, ibid.
Quid si aliquid accipiatur ex bonis parentum, & consanguineorum, ibid. n. 8.
Quidue si hoc accipiatur nomine depositi, ibid.
Non tamen prohibetur huiusmodi dotes realiter poni penes tertium, ibid.
Nec quod puella ingrediens monasterium det aliquid in rationem census super bonis monasterij, ibid.
Cautio in depositio dotis, ibid.
Quid de domo Pia Vrbis, ibid. n. 9.
De puellis educationis causa, ibid. n. 10.
Pœnæ in contrafacientes, ibid. n. 11.
De morientibus, aut abeuntibus ante professionem, ibidem num. 12.

Nuncius.

Nuncius, Legatus, orator insolitam viam ingredientes, si spolientur, an teneatur territorij dominus, si eius conductum petere neglexerint, ad damni emendationem, tom. 5. consult. 67. à n. 45.
Vbi ad rem plura.
Quare aliquando viam insolitam transire velint, ibid. n. 53.
Quid si periculum maius, quod in via solita est, per ingressum insolitæ euitare voluerint, ibid. n. 55.

Nuncius Apostolicus.

An ad Nuncios Apostolicos priuatiuè quoad alios spectet cognitio negotiationis illicitæ Ecclesiasticorum, tom. 6. consult. 79. à num. 1.
An & quatenus eligi possit in Conseruatorem à Regularibus, tom. 7. consult. 10. à n. 8.
Quatenus possit punire Regulares degentes extra claustra, si delinquant, tom. 7. consult. 68. à n. 1.
An possit in gradu appellationis, seu recursus prouidere in causis officialium S. Officij Inquisitionis, tom. 8. consult. 129. num. 9.

Nutritio.

Viuenti necessaria, tom. 7. consult. 91. à n. 45.

O

Oblatio.

Oblationes, quæ fiunt Oratorijs, atque Ecclesijs, siue Capellis sitis intra limites parochiæ cui debeantur, tom. 6. consult. 83. à num. 1.
Quid si non agatur de simplici Capellania, sed de titulo, ac rectoria prorsus separata, ibid. n. 3. & 4.
Quidue de oblationibus factis Imagini depictæ in pariete alicuius domus, ibid. n. 5.
Cui cedant oblationes, quæ offeruntur in missa presbytero celebranti, tom. 8. consult. 142. n. 1.
Et quid de illis, quæ offeruntur nouis Sacerdotibus dum celebrant primam missam, ibid. n. 2.
Quid in his aduertendum, ibid. n. 3.

Obligatio V. *Nouitius.*

Obligatio defuncti transit ad hæredem, tom. 5. consult. 11. num. 38.
De formula obligationis Cameralis, tom. 5. consult. 60. à num. 9.
Deque eius virtute, ibid.
Ac executione, ibid. n. 19. & 21. & 23.

Obseruantia.

Obseruantia vnius quatenus deseruiat pro interpretatione, tom. 8. consult. 33. n. 13.
Quatenus interpretetur priuilegia, tom. 8. consult. 73. num. 10. & seqq.
De eius præscriptione, ibid. n. 14.

Occultum.

Quid sit, tom. 6. consult. 99. num. 2. & 8. 9. ac 10. & seqq. & num. 15.
Quod dicatur occultum, ibid.
Quale dicatur delictum occultum, ibid.
An omne, quod non est publicum dici possit occultum, ibid. num. 3.
An quod est aliquibus notum, ibid.
An prout contradistinguitur contra notorium, ibid. num. 4. & 5.
Quomodo aliquando accipiatur, ibid.
An prout contradistinguitur à publico, ibid. n. 6.
Et à manifesto, ibid.
A penè occulto, ibid. n. 13.
Ratio cur detur facultas dispensandi in occultis, ibid.
Ad excludendum occultum quid sufficiat, ibid. n. 8.
Quid sit penè occultum, ibid. & n. 9.
Variè accipitur, ibid. n. 13.
Occultum simpliciter, ibid. & n. 14.
Delictum occultum quale dicatur, ibid. n. 16. & seqq.
Quid de delicto occulto, deducto ad forum contentiosum, & non probato, ibid. n. 18. ac seqq.
Et delinquens fuerit absolutus ex hactenus deductis, ibid. n. 21. & seqq.
Quid de delicto Clerici condemnati à Iudice sæculari, ibidem num. 24.
Quidue in casu, in quo delictum fuerit deductum ad forum contentiosum, & in eo punitum, ibid. n. 25. & seqq.
Quid de crimine complicibus dumtaxat noto, ibid. n. 27.
Occultum propriè quid sit, ibid. & n. seq.
Quid de delicto publico in vno loco, & occulto in alio, ibid. num. 29.

Odor.

Qui ac vnde odor in seruis Dei demortuis, tom. 5. consult. 43. num. 7.
Vbi de odore amœnissimo multorum Sanctorum corporum perenni.

Oeconomus.

Appositio Oeconomi in Ecclesijs parochialibus Regularium ad statum sæcularem redactis, ad quem pertineat, tom. 7. consult. 8. num. 16.

Officium, V. *Pœna*, *Lex.*

An, & quatenus extensio officij proprij concedenda sit, tom. 6. consult. 60. à n. 1.
Pro huiusmodi concessione, an requiratur, quod Sanctus sit Canonizatus, ibid. n. 2.
An, & quatenus concedi possit de beatificatis tantum, qui habent cultum limitatum, ibid. n. 2.
Et an sit licitum vtentibus Breuiario Romano accipere Officia propria ex alijs Breuiarijs, ibid. n. 4. & seqq.
Officia propria Sanctorum, vel Beatorum possunt extendi etiam ab Ordinibus regularibus ad Ecclesiam, vel diœcesim, aut prouinciam, vel Regnum, tom. 6. consult. 60. n. 1.
Vt fieri possit officium de Sancto non Canonizato, debet esse de ijs, de quibus potest fieri officium, nempè de Sancto, qui reperitur descriptus in Martyrologio Romano, ibid. num. 2.
Sub pœna priuationis officiorum in lege pœnali quæ officia contineantur, tom. 6. consult. 85. n. 258.
An officia publica tam Ecclesiastica, quàm laicalia, ibid.
Et in pœnam propriè dictam, ibid.
Quid de officijs habentibus iurisdictionem, ibid.
Quid de officijs Concionatoris, Lectoris, Confessarij, ibid.
Stylus S. Pœnitentiariæ de dispensatione, & absolutione cum Regularibus super introductione mulierum intra eorum claustra ad malum finem, vt remaneant priuati officijs, ibid. num. 259.

Officiales, & Officium S. Inquisitionis.

Princeps sæcularis an, & quatenus possit punire reum à S. Officio Inquisitionis iudicialiter iam punitum, tom. 5. consult. 44. à num. 1.
Quid si Iudex procedat ex mandato Summi Pontificis, ibidem num. 1.
Vel si Iudex Ecclesiasticus procedat contra reum in foro iudiciali, & imponat tantum pœnas medicinales, ibid. n. 2.
Vel absoluat per viam gratiæ, ibid.
Vel si ipse Iudex Ecclesiasticus procedat in foro iudiciali, & imponat pœnas etiam temporales, ibid. n. 3.
De carceratis S. Officij ab alijs habitis, ac restituendis, ibid. num. 6.
Causæ eorum, qui se fingunt officiales S. Officij, & sub hoc prætextu committunt aliquod delictum non spectans ad S. Officium, an debeant de iure cognosci à S. Officio priuatiuè quoad omnes alios Iudices, tom. 5. consult. 64. à num. 1.
An à sententia fauore libertatis in materia S. Officij Inquisitionis detur appellatio, & ad quem effectum, tom. 6. consult. 42. à num. 1.
Potest punire abutentes Sacramentis ad sortilegia, tom. 6. consult. 45. n. 1.
An falsus calumniator in materia ad S. Officium spectante, sit de hæresi suspectus, & tanquam talis debeat abiurare, & quomodo, tom. 7. consult. 37. à n. 1.
Et an gaudeat immunitate, ibid. n. 2.
Quid obseruandum in exemptione familiarium, aliorumque inseruientium S. Officio, tom. 7. consult. 76. n. 6.
An excommunicatus in S. Officio vigore Constitutionis *Si de protegendis*, & insordescens in dicta excommunicatione per annum, possit audiri per procuratorem, tom. 7. consult. 52. n. 1.
Quid si fuerit absolutus à S. Pœnitentiaria, ibid. n. 2.
Et an dicta absolutio illi suffragetur, & quatenus, ibid.
De quibus criminibus cognoscat, tom. 7. consult. 54. n. 6. & seq.
Potest cognoscere non solum de causa hæresis, sed etiam de omnibus connexis, dependentibus, ac incidentibus illius, tom. 8. consult. 76. n. 1.
Reus in S. Officio quatenus audiatur, tom. 8. consult. 82. num. 4.
Quid de reo condemnato in contumaciam, ibid. à num. 1. 4. & seq.
In officiales S. Officij, qui gaudent priuilegio fori, an & quatenus Iudices etiam Cameræ Apostolicæ exequi possint mandata sine exequatur Inquisitoris, tom. 8. consult. 83. à num. 1.
De officialium S. Officij exemptione, ibid. n. 4.
Quid de conductoribus bonorum Cameræ Apostolicæ, ibid. à num. 1. & seq.
De Regulari ministro S. Officij decedente extra claustra, deque spolio ei faciendo, tom. 8. consult. 85. à n. 1.
Et à quo spolium faciendum sit, ibid. ac n. seqq.
De Notario, vel alio ministro S. Officij declinante iurisdictionem Episcopi, tom. 8. consult. 90. n. 1.
Deque mandato ab Episcopo contra ipsum executo, ibidem num. 2.
Qui officiales S. Officij gaudeant priuilegio fori actiuè, & passiuè, tom. 8. consult. 94. à n. 1.
An, & quatenus gaudeant quoad onera communitatum exemptione Ecclesiasticorum, vel eorum colonorum, vel militum, vel familiæ armatæ Episcoporum, ibid. & n. seqq.
Quid quoad onera personalia, ibid. n. 1.
De casu sententiæ, quæ tantum declarat S. Officium Inquisitionis non esse Iudicem competentem, tom. 8. consult. 108. à num. 1.
Officiales S. Officij, an exempti à Tribunali R. Fabricæ S. Petri pro executione legatorum piorum, tom. 8. consult. 112. à num. 1.
De extensione priuilegij non excommunicandi ministros, & officiales S. Officij, tom. 8. consult. 129. à n. 1.
Et an dicti officiales possint sibi præiudicium inferre consentiendo in iurisdictionem alterius Tribunalis, ibid. n. 7.

Oleum, V. Liquor, Ritus.

Oleum è Sanctorum Reliquijs profluens, tom. 5. consult. 41. à num. 12.
An propter penuriam ministrorum die Cœnæ Domini concedi possit facultas consecrandi Olea Dominica in Albis, vel alio die commodiori, tom. 6. consult. 41. à n. 1.
Singulis annis chrismatis confectio instauranda, & renouanda, ibid. n. 2.
In die Cœnæ, ibid.
An hic ritus pertineat ad substantiam Sacramenti, ibid.
Facultas consecrandi olea feria quinta in Cœna Domini cum minori numero ministrorum, ibid. n. 3. & 4.
Dispensandum potius, vt olea consecrentur cum minori numero ministrorum, quam extra diem Cœnæ Domini, ibid. num. 5.
Sacramentum chrismatis quando institutum, ibid. n. 6.

Opinio.

Cæteris paribus quæ opinio sit probabilior, recentiorum ne, an veterum, tom. 5. consult. 5. n. 31.
Eius probabilitas à quo formaliter habeatur, ibid. & n. 46.
A qua in iudicandum non sit recedendum, ibid.
Quatenus recedendum sit à communi, ibid.
De opinione, quæ fauet Ecclesiæ, ibid.
Quando non sit locus opinioni, ibid.
De auctoritate opinionis S. Rotæ Romanæ, tom. 5. consult. 6. num. 6.
Quando adest opinio Doctorum probabilis in materia competentis iurisdictionis, Ecclesia pro ea intelligitur supplere, & conferre iurisdictionem, etiamsi contraria opinio sit vera atque communis, tom. 6. consult. 1. n. 13.

Optio.

Optio competit ei, qui ad aliquid faciendum est obligatus, tom. 5. consult. 72. n. 14. & 16.
Ad effectum optandi contra formam regulæ reseruatiuæ Cancellariæ, an allegari possit aliqua consuetudo in præiudicium Sedis Apostolicæ, vel saltem Ordinarij collatoris indultarij, tom. 5. consult. 73. à n. 1.
Non habet locum in mensibus reseruatis quoad bona temporalia præbendalia, ibid.
An id locum habeat etiam ad fauorem Ordinarij Collatoris indultarij, ibid. n. 3.
An Canonicis licitum sit optare pinguiores præbendas, quæ vacant in mensibus Sedi Apostolicæ reseruatis, nullique alij sunt debitæ, nisi Canonicali dignitate insignitis, tom. 5. consult. 74. n. 1.
Et an suboriente lite inter prouisum Apostolicum, & optantem licitè ijdem agant, si priuata auctoritate certam quandam super reditibus controuersæ præbendæ pensionem paciscantur, ab eo percipiendam, qui acquiescendo tacitè suis iuribus renunciat quanque postea pensionem Apostolico assensu non impetrato, pecunia extinguant, ibid. n. 2. & seqq.

Oratores, V. Legati.

Oratorium, V. Monasterium, Nobilitas.

Quatenus Missæ Sacrificium in Oratorio priuato in domibus constructo celebrari possit, tom. 6. consult. 12. num. 18. & seqq.
Et quatenus censeatur priuatum, vel publicum, ibid. n. 19. & 25.
Et declarari possit publicum, ibid. & n. 22.
Aliquando venit nomine beneficij, ibid. n. 23.
Quatenus in Oratorijs publicis celebrari possit Missę Sacrificium, ibid. n. 24. & seqq.
Oratoria Societatum, ibid. n. 25. & seq.
Eremitarum, ac pœnitentium, ibid. n. 25.
Oratoria Seminariorum, hospitalium, ibid. n. 26.
Quatenus gaudeant immunitate, tom. 6. consult. 40. n. 4.
Quid in dubio, an sit publicum, ibid.
Quando censeatur publicum, ibid.
Loca sacra in primitiua Ecclesia Oratoria appellabantur, tom. 6. consult. 98. n. 6.
Dicta etiam Dominica, seu Cyriaca, ibid. n. 7.
Vocabantur Conuenticula, ibid. n 13.
Oratoria non spacioſa Templa, sed exigua, ibid. n. 24.
Ædificata in baptisterio Basilicæ Constantinianæ, ibid.
Oratoria progressu temporis Capellæ vocata, ibid. n. 25.
Cur concessa intra parochias ædificari, ibid. n. 27.
Et sub quibus conditionibus, ibid. n. 28.
Qui ab initio fuerint, ibid. n. 30.
Quid in ijs licebat, ibid. n. 31.
Eorum numerus mirum in modum auctus, ibid.
Concedere licentiam celebrandi in priuatis Oratorijs ad quem pertineat, ibid. n. 33. & seq.

Priuilegiũ celebrandi in Oratorijs priuatis, an odioſum, ibid. num. 35.
Quando extendi poſſit, ibid.
Qualitates præter licentiam, vt in Oratorijs priuatis celebrari poſſit, ibid. n. 36.
Poſſunt conuerti in vſus domeſticos, ibid. n. 37.
Ordinarius grauiter peccat approbando Oratorium qualitatibus requiſitis deſtitutum, ibid. n. 38.
Pro viſitatione Oratorij nulla exigi poteſt ab Ordinario procuratio, ibid. n. 39.
Priuilegium Oratorij qui executioni mandare poſſit, ibid.
Nequit Ordinarius directè, vel indirectè impedire, ne iuxta tenorem priuilegij celebretur in priuatis Oratorijs, ibid. num. 40.
Non ſecuta approbatione Ordinarij, etiamſi iniuſtè denegetur, an poſſit in Oratorio celebrari, ibid.
Ad quem in caſu denegationis licentiæ recurrendum, ibid. num. 41.
Quid de clauſula, *ac de ipſius Ordinarij licentia, eius arbitrio duraturæ*, ibid. n. 42.
Quæ licentia Ordinarij ſufficiat, ibid. n. 43.
An requiratur nobilitas ex parte matris, ibid. n. 44.
Poteſt Comitiſſa vidua frui Oratorio conceſſo cum clauſula *Quia vaſallis præes*, & iuriſdictionem habes, ibid. num. 47. & ſeq.
Quid ſi nuberet viro non decorato aliquo titulo, ibid. n. 48.
Quando, non ſubſiſtente nobilitate, conceſſio ſit nulla, ibid. num. 49.
Priuilegium conceſſionis Oratorij priuati eſt merè perſonale, non miſtum, ibid. n. 50.
Locus Oratorij cur exprimatur, ibid. n. 51.
Inhæret priuilegiato, & cum ipſo extinguitur, ibid. n. 52.
Non conceditur principaliter familiæ, ſed acceſſoriè, ibid. num. 52.
Mortuo Summo Pontifice concedente, non ceſſat priuilegium Oratorij priuati, ibid. n. 53. & ſeq.
Priuilegium conceſſum matri, ea mortua, an poſſit filia eo vti, ibid. n. 55.
Mutans habitationem intra eandem ciuitatem, vtitur in noua habitatione priuilegio Oratorij priuati, ibid. n. 56.
Quatenus idem dicendum ſi priuilegiatus mutet habitationem de loco ad locum intra eandem diœceſim, ibid. num. 57. & ſeqq.
Quatenus etiam priuilegiatus tam in ciuitate, quàm ruri, dum ibi commoratur, vti poſſit Oratorio priuato, ibid. n. 60.
Quid ſi plures familiæ habitent in domo diuiſa in plures partes, ibid. & ſeqq.
Idem Oratorium non poteſt inſeruire pluribus priuilegiatis, ibid. num. 63.
Idemque dicendum, ſi non adſit clauſula ſolitæ habitationis, ibid. n. 64.
Nec dominus palatij locator poteſt vti Oratorio ſito in parte locata, ibid. n. 65.
Ceſſante primo priuilegio, incipit valere ſecundum pro eadem domo, ibid. n. 66.
In Oratorijs priuatis non poteſt celebrari, niſi vna Miſſa ſingulis diebus, ibid. n. 67.
Regulares non poſſunt celebrare in Oratorijs priuatis Miſſas vltra conceſſam virtute ſuorum priuilegiorum, ibidem num. 68.
Ne ratione quidem priuilegij Bullæ Cruciatæ celebrari poſſunt plures Miſſæ in priuatis Oratorijs, ibid. n. 69.
An liceat celebrare eadem die plures Miſſas in priuato Oratorio ratione conſuetudinis, ibid. n. 70.
Neque per Bullam Cruciatæ conceditur facultas Oratorij priuati, ibid. n. 71. & ſeq.
Cuius Ordinarij approbatio requiratur, ibid. n. 73.
Quibus diebus celebrari poſſit in priuatis Oratorijs, ibidem num. 74.
Qui intelligantur dies feſti, ibid. n. 75.
An comprehendantur patroni principales Ciuitatum, ibidem num. 76.
Quid de feria quinta, & Sabbato maioris hebdomadis, ibidem num. 77.
An virtute Bullæ Cruciatæ poſſit celebrari Miſſa in priuatis Oratorijs, diebus feſtis exceptis, ibid. n. 78.
Poteſt Epiſcopus prohibere, ne aliquis celebret, vel audiat Miſſam in Oratorio priuato diebus ſolemnioribus, ibid. num. 79.
Facultas conceſſa per Bullam Cruciatæ non habet locum in alieno Oratorio, ibid. n. 80.
Non poſſunt Regulares in feſtis ſolemnioribus exceptis celebrare in priuatis Oratorijs ſecularium domorum priuatarum, ibid. num. 81.
Non eſt neceſſaria licentia Parochi, vt in priuatis Oratorijs celebretur, ibid. n. 82.
Nequeunt Regulares celebrare in priuatis Oratorijs contra voluntatem ſuorum Superiorum, ibid. n. 83.
Quoad Sacerdotes ſæculares non requiritur ſpecialis licentia Ordinarij, ibid. n. 84.
Per priuilegium priuati Oratorij nullum præiudicium inferri poteſt iuribus parochialibus, ibid. n. 85.
In priuatis Oratorijs non poteſt miniſtrari Euchariſtia, ibidem num. 86.
Quod etiam locum habet in Regularibus, ibid. n. 87.
Quid virtute Bullæ Cruciatæ concedatur quoad ſuſceptionem Euchariſtiæ in Oratorio priuato, ibid. n. 88.
Qui dies in dicta Bulla Cruciatæ excipiantur, ibid. n. 89.
An & quatenus in Oratorio priuato adimpleri poſſit præceptum Communionis Paſchalis, ibid. n. 90.
Appellatione familiæ, quæ in Oratorio priuato poteſt audire Miſſam qui veniant, ibid. n. 91. & ſeqq.
Quinam appellatione commenſalium, ibid.
Qui ſatisfaciant præcepto audiendi Miſſam in priuato Oratorio, ibidem.
Filij, ac filiæ priuilegiati, eorundem vxores, ac viri quatenus gaudeant hoc priuilegio, ibid. n. 95.
Quid de ijs, qui in ſeruitio domini manentes, alibi degunt, negotijs domini ſui vacantes, ibid. n. 96.
Quatenus Capellanus celebrans in Oratorio priuato ſatisfaciat præcepto audiendi Miſſam, ibid. n. 97.
Qui poſſit hoc priuilegio gaudere, ibid.
Quid de familia, abſente domino, ibid. n. 99.
Quid de hoſpitibus, ibid. n. 100. & ſeq.
Quid de conſanguineis, ibid. n. 102.
Quid de domeſticis, ibid. n. 104.
Quid de habitantibus in domo priuilegiati, ibid. n. 105.
Quid de ſeruis, pediſſequis, famulis, qui non habitant cum dominis nec viuunt abſolutè eorum ſumptibus, ibid. n. 106.
Quid de ijs, qui non ſunt in actuali ſeruitio dominorum, ibid. n. 107. & ſeq.
Qui, & quatenus ſatisfaciant præcepto audiendi Miſſam, illam audiendo in priuatis Oratorijs, ibid. n. 109. & ſeqq.
An priuatum Oratorium gaudeat immunitate, ibid. n. 111.
An priuatum Oratorium ſit capax ſacrilegij, ibid. & n. 112.
Per priuilegium Bullæ Cruciatæ, quid concedatur circa tempus celebrandi in priuato Oratorio, ibid. n. 113.
In Oratorio priuato, an & quatenus poſſint acquiri Indulgentiæ, quæ conceduntur in Bulla Cruciatæ illam habentibus, ibid. n. 114. & ſeqq.
Priuilegium Bullæ Cruciatæ circa Oratoria priuata eſt ſublatum, ibid. n. 117.
Differentia inter Oratorium, & Eccleſias, ibid. n. 118.

Ordinarius, V. *Epiſcopus*, *Diſpenſatio*, *Oratorium*.

Ordinarius in monaſterijs à ciuitate remotis debet perſonam Eccleſiaſticam delegare ad concedendum licentias ingrediendi monaſteria monialium, tom. 6. conſult. 86. numer. 242.
Inter Ordinarios Eccleſiaſticos quinam ſit competens, Ordinarius ne domicilij delinquentis, an verò loci commiſſi delicti, tom. 6. conſult. 94. à n. 1.
Et quid ratione contractus, ibid.
Iuriſdictio Ordinarij domicilij, ibid. n. 13.
Ac Ordinarij loci delicti, vel contractus, ibid. n. 14.
Ordinarius in crimine hæreſis, ibid. n. 25.
Eius poteſtas in pœna imponenda in hæreticos, ibid.
Etiam contra exemptos, ac priuilegiatos, ibid.
Secundum ſubiectam materiam Ordinarij veniunt appellatione Epiſcoporum etiam ex decretis S. Concilij Tridentini, tom. 7. conſult. 4. n. 10.
Eorum varia poteſtas in non reſidentes, ibid. n. 13.

Ordo, *Ordinans*, *Ordinatus*, *Metus*, *Patrimonium*, *Capitulum*.

De promotis ad Sacros Ordines ſine titulo legitimo beneficij, vel patrimonij, vel penſionis, vel Religioſæ paupertatis, tom. 5. conſult. 77. à n. 1.
Ordinatus ſine titulo, an ſit ipſo facto irregularis, ibidem num. 1.
Pœnæ in Ordinatos ſine titulo, ibid. n. 2.
Ordinantes, vel eorum ſucceſſores quatenus teneantur Ordinatos ſine titulo prouidere de ſuſtentatione, ibid. n. 7.
Et quare, ibid. & n. 3.

Ac

Index Rerum.

Ac de competenti beneficio, ibid. n. 4.
Eo ipso quod quis Ordinatus est, acquirit ius, vt sibi de patrimonio Ecclesiæ subministrentur alimenta, ibid. n.5.
Episcopus non potest excipere contra eos, quos ipse ordinauit, sed tantum contra Ordinatos à suis prædecessoribus, ibid. num. 6.
Neque potest contra factum proprium excipere, ibid.
Quid si Episcopus non examinauerit ordinatum, sed commisit alteri examen, ibid. n.7.
Episcopus statim tenetur in conscientia subministrare alimenta absque eo, quod contra ipsum intentetur aliqua actio, ibid. num. 8.
Qui in casu, quo Ordinatus, præmisso examine, non teperiatur idoneus pro obtinendo beneficio, ibid. n.9.
Quando solum Episcopus debeat ordinato assignare stipendia clericalis militiæ, ibid. n. 10.
Quid si habeant de proprio, ibid.
Obligatio alendi Ordinatos ex quo proueniat, ibid. n.11.
Quando Episcopus ordinans non teneatur eos alere, ibid. & num. 14.
Quid in casu, quo Summus Pontifex concedit, vt quis possit à quocunque Episcopo ordinari, ibidem num. 12. & seq.
Quis intelligatur proprius Episcopus ordinandi, ibid.
Quid item si promoueri quis se faciat cum ficto titulo, ignorante Episcopo, ibid. n.14.
Quomodo ex Tridentino Clericus ad sacros promoueri debeat, ibid. n.15.
Quæ pœnæ per Tridentinum innouantur contra malè promotos, ibid. & n. seqq.
Quid itidem si post assignatum patrimonium ad Ordines contrahat debita, ibid. n.18.
De eo, qui Apostolicum indultum ad Sacros Ordines extra legitima tempora suscipiendos obtinuit, tom. 6. consult.78. à n.1.
Collatio Sacrorum Ordinum, an fieri possit ab Episcopo in Ecclesijs parochialibus Regularium, ipsis inuitis, tom. 7. consult.7. à n. 1.
Est actus iurisdictionis, ibid. n.1.
Quo in loco conferri possint, ibid.
Differentia de promoto, & promouendo ad Ordines quoad pœnas Tridentini, tom.7. consult.19. n. 3.
Promouendi ad Ordines alij sunt arctati, alij non arctati, ibid. num. 4.
Promouere, vel non promouere ad Ordines remissum est arbitrio Episcopi, ibid.
Quid in arctatis, ibid.
Et an licitum sit appellare à iudicio Ordinarij, ibid.
Clericus publicè diffamatus de homicidio repellendus est à promotione Ordinum, & assecutione beneficij, ibidem num. 5.
Ordo Ecclesiasticus est dignitas, ibid. n.12.
Qui ab eo repellendi, ibid. & n.7. ac seqq.
An, & quatenus susceptio Sacrorum Ordinum ex metu reuerentiali, concurrentibus minis, sit irrita, tom.7. consult.77. à num. 1.
A quo quisque de iure cogi possit ad Ordines, ibid. n.8.
Et ob quam causam, ibid.
Ordinatus coactione omnimoda, an recipiat Sacramentum, ibidem.
Quid si metu graui, ibid.
Qui ordinationi non consenserit quocunque tandem metu à consensu impeditus fuerit, non est validè ordinatus, ibid. num. 9.
Quid si postea consentiant, ibid. n.10.
Quidue si consenserit, sed castitatem vouere minimè intenderit, ibid.
Cum metu ordinatus, an habeat commoda, & incommoda Clericatus, ibid. n.16.
Vt matrimonium contrahat quid requiratur, ibid. n.17.
Quidue si ratificet tacitè, vel expressæ ordinationem suam, ibidem.
Quidue si erat coniugatus, ibid.
Vel coactio fuerit iusta, ibid.
Metu ordinatus, an suspensus, vel irregularis, ibid. n. 20.
Ordinans inuitum in quas pœnas incurrat, ibid. n. 21.
Pœnæ in ordinantem sine beneficio, vel patrimonio, tom. 8. consult.3. n.3. & 8. ac seq.
Differentia in Sacra ordinatione inter Latinos, & Græcos, tom.8. consult.63. à n.1.
Quid de promoto ad Ordines Sacros, inuita vxore, ibid. n. 14. & 15.
De coactione ad Ordines, ibid. n. 16. ac seqq.
In promotum, etiam in prima tonsura extra casus permissos, pœnæ, ibid. num.20. & seqq.
De Episcopo, alioue Prælato conferente primam tonsuram marito, ibid. n.24.
De marito suscipiente Sacros Ordines absque vxoris suæ licentia, ibid. num.25.
A quo puniendus, ibid. & seqq.
An suspectus de hæresi, ibid. à n. 28.
Potestas Ordinis quando accipiatur, tom. 8. consult. 67. num. 2.
Votum ordinibus sacris annexum, tom. 8. consult.81. num.25. & seq.
Quotuplex sit potestas, tom.8. consult.92. n.2.
Quæ potestas Sacramentalis, quæ iurisdictionalis, ibidem num. 2.
Inter eas differentia, ibid.
Qui in statu apostasiæ à Religione suscipit Ordines Sacros, in quas pœnas incurrat, tom.8. consult.92. n.6. ac seqq.
In suscipientem Ordines ab Episcopo schismatico vitando pœnę, ibid. n. 10.
Sacris Ordinibus nondum initiati, quid præstare teneantur ad Cathedralem, vel Collegiatam Ecclesiam promoti, tom. 8. consult.115. à n.1.
Quiue promouendi, ibid.
De variatione Ordinariorum in susceptione Ordinum, tom. 8. consult.122. n. 1.
De promotis ad Ordines ab Episcopo originis, ibid. à n.2.
Quæ intentio sufficiat ad Ordines suscipiendos, tom.8. consult. 131. à n. 1.
Quæue fides, ac dispositio in suscipiente, ibid. n.2.

Orientales.

De ritu in aliquibus Orientalis Ecclesiæ regionibus dandi simul à presbyteris cum baptismo Eucharistiam, & chrisma confirmationis tum infantibus, tum adultis, tom. 5. consult.63. num.1. & seqq.
De eorum forma deprecatiua Sacramenti pœnitentiæ, ibidem num. 6.
De eorum ritu, quo Sacerdotes ministrantes Sacramentum extremæ vnctionis benedicant oleum consecratum, ibidem num. 7.
Deque ijsdem presbyteris miscentibus oleo consecrato chrismatis confirmationis oleum non consecratum, ibidem num. 8.
Forma consueta Sacramenti Confirmationis apud Orientales, tom.8. consult.78. n. 1.
An illa suppleat Sacramentum Confirmationis in Ecclesijs orientalibus, & toleranda sit, ibid. n.3.
Et an à quolibet Sacerdote baptizante possit conferri hoc Sacramentum, ibid. n. 7.
Varietas formæ huius Sacramenti, ibid. n. 2.
Quo tempore ministrandum, ibid. n.4. & 5.
Quare, dum quis confirmatur, alapa cæditur, ibid. n.5.
In qua corporis parte eius vnctio fieri debeat, ibid. n.6.
De eius ministro, ibid. à n.7.
A presbytero collatum, an irritum, ibidem & num. 12. ac seqq.

Origo.

Origo est de se indiuisibilis, tom.8. consult.122. n. 4.
Non potest haberi pluribus locis, ibid. n. 2.
De loco originis filij, ibid. n.5.
De Episcopo originis quoad Ordines, ibid. à n.2.
Est duplex, ibid. n.6.
Naturalis, & ex priuilegio, ibid.

Orphanus.

Orphanus, an sit miserabilis persona, & habeat fori Electionem, & variationem, tom.5. consult.2. n. 55. & seq.
Nomine orphanorum qui veniant, ibid.
Orphanus dives, an gaudeat fori priuilegio, ibid. n. 63.

Ostium, V. *Immunitas.*

Otium.

Malorum lerna, tom.8. consult.64. à n. 15.
In otio torpentes decreta, ibid. & à n.17.

P

Palatium.

An, & quatenus domus, siue palatium Episcopi gaudeat immunitate, tom.6. consult.36. à n.1.
Et quid de illius pariete, tecto, ianua, &c. ibid.
Non debet distare ab Ecclesia, ibid. n.2.
Distans ab Ecclesia, an gaudeat immunitate, ibid. & num. seq.
Et quatenus, ibid.
Non est sacrum, ibid.
Ratione Oratorij, an locus sacer, ibid. n.3.
Gaudet siue adhæreat, siue non adhæreat Ecclesiæ cathedrali, ibid. n.4. & seqq.
An veniat appellatione loci sacri, ibid. n.6.
Qua gaudeat immunitate, ibid. & n.7.
Vt palatium Episcopi gaudeat immunitate quid requiratur, ibid. à num. 12.
Debet esse prope Ecclesiam, ibid. n.13.
Quid de consuetudine, ibid. n.16.
Quid si Episcopus abesset à suo palatio, ibid. n. 17.
Quidue quoad partes exteriores palatij, ibid. n. 18.
De ab ipso extractis, ibid. n.19.

Papa, V. *Pontifex.*

Pares.

Pares Curiæ vnde dicantur, & qui sint, tom. 5. consult. 2. num. 9. & 13.
Quando possunt esse Iudices in causa feudali, ibid.

Paries, V. *Immunitas.*

Parochia, Parochus, V. *Matrimonium, Defunctus, Oratorium, Domicilium.*

Habet fundatam intentionem super omnibus oblationibus, quæ fiunt in Parochia, tom.5. consult.76. n.9.
Parochorum munia, ibid. num.11. & seq. & tom.6. consult. 98. num. 20.
An quemadmodum Episcopus edictum ad examen, & prouisionem parochialium cum termino decem dierum proponendum potest ex arbitrio prorogare, possit etiam ad quatuor, vel sex dies minuere, & abbreuiare, tom.6. consult.3. à num. 1.
Quibus in casibus possit abbreuiari, ibid. n.5.
Quid in prouincijs, ac Episcopatibus amplissimis, ibid. n.10.
Et quid de edicto proposito in duabus Ecclesijs, ibid. n.11.
De Capitulo Sede vacante quoad priuationem Parochiæ, ibid. num. 12.
De titulo colorato quoad Parochum, ibidem num. 13. & seqq.
Eiusque gesta, ibid. & seqq. Vbi plura.
Rectores parochi habent dignitatem ex persona propria, tom. 6. consult.21. n.2.
Sunt suarum Ecclesiarum Prælati, ibid. & n.3.
Quid de Vicarijs parochis, ibid. & n. seqq.
Ad Parochos spectat habere processiones intra limites suarum parochiarum, tom.6. consult.63. n.1.
Sunt manutenendi, ibid.
Idque etiamsi Parochi associentur à Confraternitate recens erecta, & Regulares à societatibus antiquioribus, ibidem num. 2.
Parochus non potest impediri, ne habeat processiones in parochia, ibid. n. 3.
Quid de die, & hora habendi processiones, ibid. num. 4. & seq.
Quis inter Parochos præcedere debeat, tom. 6. consult. 67. à num. 1.
Parochus, an possit peragere functiones Sacerdotales, ac solemnes tam in Capellis, aut Ecclesijs, vel Oratorijs Confraternitatum, sitis intra limites suæ parochiæ, quàm in sitis in propria Ecclesia, tom.6. consult.68. à n.1.
Et an, absoluto per Parochum officio funebri, possint Capellani Sodalitatum reiterare in eisdem Ecclesijs, vel Oratoris officium super cadauere cum stola, & aspersorio, ibid. à num. 12.
Quid de consuetudine, vel priuilegio, ibid. n. 1.
Quid si Ordinarius in erectione huiusmodi Sodalitatum decernat functiones Sacerdotales, ac solemnes ab earum Capellano celebrandas fore, ibid. n. 6. ac seqq.
An in hoc requiratur beneplacitum Apostolicum, ibid. n. 8.
Quid si Capellanus Sodalitatum has functiones peregerit, ibid. num. 9.
Quatenus possit Parochus in Ecclesijs, vel Oratorijs Sodalitatum Missæ sacrificium celebrare, Sacramenta ministrare, aliaque iura parochialia exercere, ibid. n.10.
An Parochus hoc ius parochiale possit amittere ob non vsum, ibid. n. 11.
De Parochorum prærogatiuis multa, tom. 6. consult. 74. à num. 1.
Oblationes, quæ fiunt Oratorijs, atque Ecclesijs, siue Capellis sitis intra limites parochiæ debentur Parocho, tom.6. consult.83. à n. 1.
Maximè si reperiatur in quasi possessione eas percipiendi, ibid. num. 2.
Quid de titulo, ac rectoria prorsus separata, ibid. num. 3. ac seqq.
Paræcia idem quod titulus, tom.6. consult.98. n.20.
Quid, ibid.
Qui Paræci, ibid.
Parochi appellati Copiarij, ibid.
Antiquitus sese longè, latèque extendebantur parochiæ, ibid. num. 27.
An & quatenus Parochus constitui possit Vicarius Capitularis, tom.7. consult. 4. à n.1.
Quo iure teneatur residere, ibid. n. 3.
Ne resideat nulla excusari potest consuetudine, ibid. n.4.
Neque seruitium Episcopi, aut Cathedralis, aut officij S. Inquisitionis, aut exiguus populi numerus, defectus domus propriæ, ibid.
Neque officium Confessarij Monialium, tom. 7. consult. 13. num. 3.
Parochorum præcisa residentia, ibid.
Quid si concurreret necessitas Ecclesiæ, ibid. n.5.
Et quæ necessitas, vel vtilitas requiratur, ibid.
Vltra duos menses non potest Episcopus vti opera Parochorum, ibid. n.5.
Quid si in eadem Ciuitate, & Ecclesia curam gerat animarum, an scilicet possit eligi in Vicarium Episcopi, & Capituli, ibid. num. 6.
Parochus exterus, vel diœcesanus nequit haberi pro residente, si inhabitet in ciuitate, à qua distet eius parochialis duobus, aut tribus milliaribus, ibid. n.7.
Idque etiamsi Dominicis, alijsque festis diebus ad suam Ecclesiam accedat, ibid.
Parochus residens, sed non exercens officium suum, minimè satisfacit præcepto residentiæ, ibid.
Quænam sit residentia, ad quam Parochi teneantur, ibid.
Vbi teneatur habitare, ibid. n. 8. & 10.
Quid si Parochus iam extiterit Vicarius defuncti Episcopi, ibid. num. 9.
Non excusatur à residentia, si doceat Grammaticam in ciuitate per duo milliaria distante à parochiali, quamuis singulis diebus vellet ad eam accedere, & quamuis non reperiretur alius idoneus ad docendum, ibid.
Parochi quomodo cogantur ad residendum, ibid. n. 10.
Eorum residentiam quomodo differat ab intereſſentia, ibid.
Quando propriè dicantur Curati, ibid.
Tenentur residere per seipsos, nec possunt inseruire per substitutos, ibid.
Exercitium muneris parochialis in quo formaliter consistat, ibid. num.11.
Parochi tempore pestis residere tenentur, ibid. n. 14.
Quæ Sacramenta per seipsos ministrare sint obligati, ibid.
In recusantes obedire quomodo Episcopus animaduertere possit, ibid. & seqq.
Quatenus soleat concedi Parocho, qui in sua Parochia graues contraxit inimicitias, vt possit abesse per sex menses, ibid. num.16. & 17.
Quatenus, & quousque tolerari possit, quod Parochus parochiæ tenuis paucarum animarum non resideat in parochia, ibid. n. 18.
Quomodo habens duas parochias vnitas possit in qua maluerit residere, ibid. n. 20.
Etiam perpetui coadiutores residere tenentur, ibid. n.21.
Quatenus Parochi possint annis singulis per aliquod tempus à suis parochijs abesse, ibid. n. 24.
Fructus Ecclesiæ, cuius Rector non residet pro rata temporis quomodo applicari debeant, ibid. n.25.
Parochi deseruientes in diuinis suæ parochiali, quamuis non resi-

reſideant in ædibus parochialibus, vel intra ciuitates, an teneantur ad reſtitutionem fructum, ibid. n.26.
Debent tamen cogi ad inhabitandum in dictis domibus, vel intra limites, ibid.
Parochi, quibus propter inhabilitatem fuit datus Coadiutor, non poſſunt extra ſuam parochiam habitare, etiam relicto ibi coadiutore, ibid.
Quomodo verba Concilij *vſque ad priuationem* intelligantur, ibidem.
Et in quibus locum habeant, ibid.
Parochus reſidere debet in loco, vbi ſita eſt Eccleſia, ibidem num.28.
Quatenus Epiſcopus pro viſitatione ſuæ diœceſis vti poſſit opera Parochi per quatrimeſtre ſingulis annis, ibid. n.30.
Parochus ob infirmitatem, & aeris intemperiem non excuſatur à reſidentia, ibid. n.31.
Quid in hoc caſu concedendum ei ſit, ibid.
Qui Canonicatum, & parochialem obtinet quid lucretur, ibid. num.32.
Dignitates, quæ vnitas habent parochiales Eccleſias, vbi reſidere teneantur, ibid. n.33.
Parocho ſtudiorum cauſa non eſt danda licentia non reſidendi, ibid. n.36.
An Parochi Eccleſiarum Monaſteriorum Regularium, quæ ad Statum ſæcularem ſunt redactæ, teneantur accedere ad Synodum diœceſanam Epiſcopi, an potius ad Synodum Abbatis, tom.7. conſult.8. n.28.
Anue poſſint audire confeſſiones ſæcularium etiam de caſibus Epiſcopo reſeruatis abſque eius licentia, ibid. n.29.
Viſitatio, correctio, ac punitio parochorum, quoties dielinquunt in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem in Eccleſijs Regularium, etiam eorum Monaſterijs vnitis pertinet ad Epiſcopum, ac eius Vicarium, ibid. n.18. & ſeqq.
Etiam Religionis Hieroſolymitanæ, ibid. n.23.
Et in ſubiectis militiæ Regni Portugalliæ, ibid. n.25.
Parochi dictarum Eccleſiarum tenentur accedere ad Synodum diœceſanam Epiſcopi, ibid. n.28.
Quomodo non liceat eis vagari, ſed debent propriæ domi continere, tom.7. conſult.13. n.3.
Non poſſunt deputari in Confeſſarios ordinarios Monialium, ibidem.
Niſi in caſu neceſſitatis, ibid.
An delatio ſtolæ, ac functiones parochiales, quæ in Eccleſia parochiali fiunt abſente illius Parocho, ſpectent ad eius Viceparochum, an verò ad Parochum alterius parochiæ, qui ibi præſens exiſtit, tom.7. conſult.46. à n.1.
Quatenus debeat ſibi aſſumere Coadiutorem in cura animarum, ibid. n.1.
Et in omni caſu abſentiæ relinquere Vicarium, ibid.
Eius ſurrogatus ſuccedit in locum ipſius Parochi, ibid. n.2.
Et præcedere debet alijs Sacerdotibus, ibid. n.4.
Quatenus etiam præcedat ipſi Parocho, ac Rectori Eccleſiæ, ibid.
Parochus ratione ſtolæ in funeribus præcedentiam habet, ibid. num.5.
Præcipuè in Eccleſia propria, ibid. n.6.
Etiamſi Parochus alter ſit dignior, ibid.
Parocho præſenti in aliena Eccleſia parochiali cui danda ſit præcedentia, ibid. n.7.
Quid in proceſſionibus, alijſque functionibus, ibid. num.8. ac ſeq.
Non amittitur parochia dum quis diſcedit animo reuertendi, tom.7. conſult.63. n.3.
Quomodo parochia acquiratur, ibid. n.4.
De Parocho Eccleſiæ cathedralis, tom.7. conſult. 89. num.4. & ſeqq.
Deque Parochis diœceſis, ibid.
Diuiſio parochiarum, ibid. n.7.
Habitans in confinio duarum parochiarum, cuius ſit parochianus, tom.8. conſult.5. n.7.
Vſitatum nomen paræciæ in iure pro diœceſi parochiali, tom.8. conſult.89. n.15.
Pœna in Parochum intra annum ad Sacerdotium non promotum, tom.8. conſult.24. n.1. & ſeq.
Et quomodo obliget, ibid.
Parochi Religioſi Ordinum Militarium quomodo faciant fructus ſuos quando dimiſſo ſubſtituto alibi inſeruiunt eorum Ordini, tom.8. conſult.29. a n.1.
Quid ſi ad libitum eorum magni magiſtri ponantur, & amoueantur, ibid.
Miſſa, & concio, an audiri debeat in Eccleſia parochiali, tom.8. conſult.42. n.30.
De parochialibus etiam Monaſterio Regularium vnitis, & de cura animarum principaliter ipſi monaſterio incumbenti, tom.8. conſult44. à n.1.
Quid ſi cura incumbat certæ perſonæ, ibid. n.3.
Quatenus Eccleſia parochialis concedatur Regularibus, ibid. num.2.
Quomodo deputandus vnus ex Regularibus ad curam animarum in Monaſteriorum Eccleſijs, ibid. n.4.
Quid ſi huiuſmodi beneficia curata ſint vnita dignitatibus, vel Canonicatibus, ibid. n.5.
Deputatio Vicariorum perpetuorum, in quibus parochialibus facienda, ibid. n.6.
Quid quoad earum viſitationem, ibid. n.7.
De Vicarijs deputandis in parochialibus vnitis, ibid. n.8.
Eorumque portione, ibid.
Ex quibus bonis deducenda, ibid. n.10.
A prouiſione facta in viſitatione non datur appellatio, ibid. num.11.
Quid ſi extra viſitationem, ibid. Vbi alia.
An poſſit Ordinarius prohibere, ne cura animarum exerceatur per ſæculares in parochiali, ſuper qua erecta fuit domus monaſterij Monialium, ibid. n.14.
An Abbati S. Benedicti liceat nonnullos ſui Monaſterij Religioſos ad exercendam curam parochialium Eccleſiarum pro Rectoribus præſentare, ibid. n.15.
De Eccleſia parochiali, in qua eſt Sedes Capitis Regularium, ibid. num.16.
Eccleſiæ parochiales Regularium à quo viſitandæ, ibid. num.17. ac ſeq.
Quid de oppido, in quo Abbas ſæcularis verè exercet ſpiritualem, & temporalem iuriſdictionem, ibid. n.18.
Quid de parochialibus Monaſterio vnitis, ibid. n.19.
Quid obſeruandum ſi parochiales non ſint Monaſterio vnitæ, nec cura ipſi Monaſterio incumbat, ibid. n.21.
Quantum Parocho ſit aſſignandum pro eius congrua ſuſtentatione, tom.8. conſult.60. n.12. & ſeqq.
Qualiter arbitrium in congruæ taxatione ſit moderandum, ibid. num.14.
Parochi Catholici obligatio in miniſtratione baptiſmi filiorum hæreticorum, tom.8. conſult.69. n.2.
De iuriſdictione Parochorum in funeribus, quæ ducuntur ad Eccleſias Confraternitatum quoad delationem Crucis, quoad earum Capellanos in ſtolæ, ac officijs ſuper cadaueribus, tom.8. conſult.73. à num.1. & ſeqq. ſignatè num.24. & à num.50. & 131.
Parochiæ cur diſtinctæ, ibid. n.31.
Et quo tempore, ibid. ac n. ſeq.
Quomodo in alienam parochiam quis ingredi poſſit ad officium aliquod peragendum, ibid. n.33.
An & quatenus Eccleſia parochialis habeat intentionem fundatam ſuper Eccleſijs minoribus ſitis in parochia, ibid. à num.57.
Iura parochialia quæ, quotue, ibid. n.86. & 105.
Quam poteſtatem habeant in ſuis parochijs, ibid. num.93. & ſeqq. fusè.
Parochorum munus in procuranda ſalute proximi, præcipuè infidelium, tom.8. conſult.109. n.15.
Reſpondetur ſeptem criminationibus in Parochos impactis, tom.8. conſult.150. à n.1.

Pharmacopola, V. *Negotiatio*, *Mercatura*, *Aromatarius*.

An Pharmacopola laicus ſit irregularis adeo, vt ne poſſit quidem ad primam tonſuram promoueri, tom.8. conſult. 146. à num.1. & ſeq.
Eſt cauſa materialis in ordine ad medendum, ibid. n.3.
Eius ars permiſſa, ibid.
Quid ſi dubitetur de eius negligentia, ibid.
Quatenus ſit irregularis, ibid. n.5.
Quid de pharmacopola Clerico, ibid. n.2. & 3.
Ars pharmacopolæ, an indecens, ibid. n.6.

Parentes.

Parentum diſpoſitio quoad prolis educationem ſeruanda, tom.6. conſult.100. n.1.
Parens melius cæteris cenſetur vtilitati filiorum proſpicere, ibidem.
Eorum voluntas quando magis obſeruanda ſit, ibid. n.2.

Index Rerum.

Participantes, V. *Residentia*.

Pater.

An, & quatenus possit suis filijs eligere sepulturam, tom.7. consult.21. à n.1. & 7.
Eius patria potestas in filios se extendit ad ciuilia tantum, ibid. num. 3.
Potest filio impuberi facere testamentum, ibid. n. 2.
Et substitutionem in bonis paternis, ibid.

Partus, V. *Fœtus*.

Pascha, V. *Armenus*.

Patrimonium, V. *Ordo*, *Ordinatus*.

Clericus non potest molestari super patrimonio, nisi deductis alimentis, tom.5. consult.77. n.18.
Quid si debitum proueniat ex delicto, ibid.
Patrimonij significatione quid propriè intelligatur, ibid. n.19.
Quot, ac quæ conditiones in eo requirantur, ibid. num. 20. & seq.
Quæ sint res fructiferæ in patrimonio, ibid. n. 21.
Eius quantitas, ibid.
Ex donatione constitutum efficitur irreuocabile, ibid. n.22.
Constituti ex beneficio quando renunciatio valeat, ibid.
Quid de renunciatione, aut alienatione, aut extinctione, aut remissione patrimonij, vel pensionis, ibid.
Quid de resignatione beneficij etiam ex causa permutationis, ibid. n.23.
Et resignatio facta sit coram Summo Pontifice, ibid.
Constitutum à matre ex integra eius dote, an sit legitimum, ibid. num. 24.
Quid de eo, qui rogat Ecclesiæ Rectorem, vt eum ad Ecclesiæ suæ titulum præsentaret, vt ordinari possit, promittens nunquam aliquam petere portionem, ibid. n.25.
An & quæ simonia in huiusmodi casibus incurratur, ibid. & num. seq.
Quid de permissione patrimonij cum pacto fiduciario de retroducendo patrimonio, vel fructibus illius, ibid. n.27.
Pœnæ contra præsentantem ad titulum beneficij contracta fiducia quando procedat, ibid. n. 28. & 30.
Pactum fiduciarium de non petenda sustentatione ab Episcopo ordinante est ipso iure nullum, ibid. n.29.
Quid de pacto non petendi patrimonium verè constitutum, aut illud restituendi, ibid.
An dicatur fictum, vel fiduciarium patrimonium ex eo, quod instrumento adsit conditio, vt bona reuerti debeant ad donatorem in casu, quo ordinatus fuerit prouisus de sufficiente beneficio Ecclesiastico, ibid. n.30.
Vel consequatur alia bona sibi ad suam congruam sustentationem sufficientia, ibid.
Quid de patrimonio hypothecis subiecto, ibid. n.31.
Quatenus possit constitui super censibus, ibid.
De promotione ad Sacros Ordines ad titulum beneficij, cuius fructus lucrari quis non potest, nisi post susceptum presbyteratus ordinem, ibid. n.32.
Et an possit propter talem spem ordinari cum patrimonio minori solito, ibid.
Vel etiam cum patrimonio sufficienti assignato donec ad presbyteratus Ordinem fuerit promotus, ibid.
De promoto ad titulum fideiussionis alimentorum, ibid.
Quid de titulo annuæ præstationis sub hypotheca omnium bonorum, ibid.
Vel salarij præstandi, ibid.
Vel vsusfructus sufficientis, ibid.
Etiamsi sit sufficiens coniunctim cum beneficio, ibid.
Et patrimonij, vel beneficij per se insufficientis, sed sufficientis iunctis distributionibus quotidianis, ibid.
Atquid si cum beneficio, aut patrimonio sufficienti iungantur eleemosynæ, anniuersaria, salaria Confraternitatum, aliaque emolumenta, ibid.
Vel si Episcopus obliget se ex fructibus mensæ supplere quod deerit, ibid.
Vel si possit habere reliquum ex honesto aliquo artificio, ibidem.
Quid de ijs, qui ad titulum massæ communis in Ecclesijs receptitijs promouentur, ibid. n. 34.
Ac de promoto ad titulum coadiutoriæ, ibid. n. 35.
Et Vicariæ temporalis, ibid.
Vel perpetuæ, ibid.
Seruari debet consuetudo, siue statutum seruitij biennalis pro quolibet ordine sacro antequam ordinatus participet de fructibus, ibid.
An quis promoueri possit ad titulum Seminarij, ibid.
Vel titulo doctoratus, ibid.
Quid de renunciante metu beneficium, ibid.
De Episcopo ordinante Clericos alienæ diœcesis, ibid. n.37.
De consuetudine quorundam locorum, in quibus solitum est ob defectum presbyterorum promoueri ad Sacros Ordines, qui super aliorum bonis victum constituunt, ibid. n.38.
De anno, qui interponi debet ab vna ad aliam promotionem, ibid. n.39.
Patrimonium Ecclesiæ fauorabile, tom.6. consult.65. n.1.
An promissio, seu obligatio soluendi quolibet anno totam summam, vel partem Clerico pro patrimonio illi constituendo ad suscipiendum Ordines Sacros, donec de aliquo Ecclesiastico beneficio prouisus fuerit, sit valida, tom. 8. consult.4. à n.1. & 4.
Debet esse super re immobili, ibid. n.1.
Quid de obligatione supplendi quidquid deerit summæ soliti patrimonij, ibid. & n. 4.
Requisita patrimonij, ibid. n. 2.
Cur constitutum, ibid. n.6. & 7.
Quid de promissione, ac obligatione tantum personali, ibid. num. 10.
Quidue de reali, ibid. & n.11.

Pascua, V. *Princeps*.

Pascua publica cuius sint, tom.7. consult.85. n.1. & seqq.
Quid de in ea dominio Domini loci, ibid.

Passus, V. *Immunitas*, *Domus*.

Patronus, V. *Altare*.

Patroni laici habentes iuspatronatus in Ecclesia nihil proprij iuris acquirunt in Ecclesiam, tom. 6. consult. 87. numer. 13.
Patrono laico debetur ius honorificum, ibid. n.9.
Patronus etiamsi iurasset alium non præsentare, & tamen præsentaret, valeret præsentatio, sed esset periurus, tom.6. consult.96. n.17.

Pauper.

An exteri pauperes, ac mendici possint vrbibus excludi, tom.8. consult.64. à n.1.
Quid de indigenis pauperibus, ibid. à n.28.
Quidue de Cigaris, vulgò Zingaris, & huiusmodi furfuris hominibus, ibid. à n.29.
Quomodo ijs prospiciendum, ibid. à n.6.
Puniuntur, ibid. à n.34.
Leges, ac decreta Principum in eos, ibid. à n. 8.
Placita, & cautiones in pauperes, & mendicos, ibid. & num. 16.
Exempla, ibid. à num.17.
Errones, ibid. n.23.
Qui tolerandi, ibid. n.24.
Quomodo iuuari possint, ibid. n.25.
Cura, ibid. num.26.
Pauperibus mendicatio intra sacras ædes interdicta, ibidem num. 29.
Et quare, ibid. n.31.
Quid extra ædes sacras, ibid. n.32.
An concludendi, ibid. & n. seqq.

Pensio, *Pensionarius*, V. *Pactio*.

Absque auctoritate Papæ non potest imponi, redimi, aut extingui, tom.5. consult.74. n. 2.
Ius ad pensionem est annexum spirituali, ibid.
Non potest venire in contractum, ibid.
Clericus dictans sententiam sanguinis, & verus homicida, non idcircò pensione priuatur, tom.6. consult.73. n.3.
In materia odiosa appellatione beneficij non venit pensio, ibid. & seq.
Quid in militibus Regularibus, ibid. n. 5.
Pensionarius censetur beneficiatus ad effectum gaudendi priuilegio fori Ecclesiastici, ibid. n.6.

Index Rerum.

Periculum mortis, V. *Excommunicatio*, *Mors*.

Percussio, *Percussor*, V. *Excommunicatio*, *Clericus*.

Percutiens Clericum mortuum, an incidat in excommunicationem, tom.6. consult.5. à n.1.
Nomine Clerici qui contineatur, ibid. n. 2.
Quid quoad irregularitatem, ibid. n.3.
Quæ sit percussio enormis, ibid. n. 9.
Quæ mediocris, ibid.

Personâ, V. *Verba*.

Mutatio personæ regulariter mutat ius, & forum etiam in realibus, tom.5. consult.11. n. 37.
Quatenus successores eiusdem conditionis sint, cuius principales personæ, ibid. n.39.
Personæ odiosæ non sunt recipiendæ, tom.5. consult.5. n. 66.
Nec comprehenduntur in beneficijs generaliter concessis, ibid.
Quot modis considereturr, tom.8. consult.39. n.9.

Pignoratio.

An, & quatenus pignorationes, clarigationẽs, vulgò repræsaliæ indici possint, tom.7. consult.82. à n.1.
Et an contra Clericos, ibid. à n. 15.
Et quatenus, ibid. & n. seq.
Ad quod exemplum inductæ, & quare, ibid. n.1. & 2.
Eorum significatio, ibid. n. 2.
Cuius auctoritate, ibid. & n. 12.
Et quomodo, ibid.
Earum iura, ibid.
Earumque permissiones, ibid. n.5.
Causa, ibid. & n.6.
Quid primum constare debeat, ibid. n.7.
Cognitio causæ, ibid. & n. 8.
Quo consensu, ibid.
Qui solus illas inferre possit, ibid. n.9.
Pro iniuria vindicanda, ibid. n.10.
In eis obseruatio, ibid. n.11.
Quæ personæ ab eis excipiantur, ibid. n.13. & seqq.
Pœnæ in eas concedentes contra personas Ecclesiasticas, ibid. num.15.
Quid de repræsalijs concessis contra personas Ecclesiasticas ab Episcopis, ibid. n.16.
Quando solum concedi possint, ibid. n.17.

Pignus, V. *Alienatio*.

Piscis.

An & quatenus Episcopus licitè retinere possit cymbam piscatoriam pro suo, suorumque vsu, & pisces eos, qui supersunt, vendere, ac eorum pretium in eleemosynam, ac in stipendium piscatorum conuertere, tom.6. consult.24. à n.1.
Et an pretium horum piscium sit immune à vectigalibus, ibidem num.5. & seqq.
Licitum est omnibus piscari, ibid. n.1. & seq.
Piscatio nullibi iure canonico Episcopis prohibetur, ibid. n.3.
An piscatores vendentes pisces dicantur negotiatores, ibid. num.4.
Quid hac in re considerandum, ibid. n.6.

Pœnâ, V. *Clausura*, *Lex*, *Hæreticus*.

Pœna Clericorum, qui coram sæculari Iudice respondent, tom.5. consult.2. n. 128.
Qua pœna puniantur laici trahentes Clericos ad Iudices sæculares, ibid. n.129.
Quæ sit pœna Ecclesiastica, tom.6. consult.75. n.1.
Quomodo differat à pœnitentia, ibid.
Quotuplex, ibid.
Mensuranda delicto, tom.7. consult.73. n.9. & seq.
An pœna mortis comminata Clericis à Sacris Canonibus intelligatur de morte naturali, tom.7. consult.83. n.1.
Episcopis, eorumque ministris, ac Visitatoribus, an liceat exigere pœnas in visitatione antecedenti comminatas ob non executionem decretorum eamque sibi ipsis, vel Episcopis applicare, tom.8. consult.17. n.12. & seq.
Possunt Prælati pro delictis pœnam, etiam pecuniariam imponere, ibid. n.12.
Et quando sibi applicare, ibid. & n. seqq.
Est actus potestatis legalis, ibid.
Et fructus iurisdictionis, ibid. n.13.
Quæ locis pijs applicanda, ibid. & n.15.
Quid de pœnis pro delictis non applicatis locis pijs ab Episcopo defuncto, ibid.
Pecuniaria apud quem depositari debeat, ibid. n. 15.
Et quomodo eroganda, ibid.
Non comprehenditur in spolio, ibid. n.16.
Nequit applicari ab Episcopo suo fisco, vel alteri officiali, ibid. num. 17.
Quatenus etiam nec in vsus pios, ibid. vbi alia.
A qua pœna non detur appellatio, tom.8. consult.75. n.3.
Quando obliget in conscientia ante declaratoriam, tom.6. consult.85. n.256. & seq.
Vbi de reo manente in possessione, ibid.
De subditis post declaratoriam, ibid. n. 257.
Quid de pœna inhabilitatis ad officium pro illa vice, vel quoad illud numero officium, ibid.
Quidue de inhabilitate proueniente ex censura, vel irregularitate, ibid.
Pœna priuationis officiorum, ac inhabilitatis ad similia an, & quatenus obliget in foro conscientiæ ante sententiam, ibid. n.262.
Super pœnis statutis à lege Superioris ipso facto incurrendis quis dispensare possit, ibid. n.271.
Quid circa pœnas latæ sententiæ ex ipso iure iam commissas, seu incursas, ibid. n. 272.
Constitutio pœnam irrogans per verba futuri temporis an, & quatenus intelligatur per sententiam Iudicis condemnatoriam, tom.6. consult.94. n.48.
Quid si constitutio pœnam irroget per verba præteriti temporis, ibidem.
Quidue de pœnâ irrogata ipso iure, ibid.
Pœnæ in alienantes bona Ecclesiarum, tom.6. cons.95. à n. 239.
An, & quatenus Papæ reseruatæ, ibid. à n.243.
Quid de delegatis inferioribus Episcopis, ibid. n.244.
Quidue de Episcopis, ijsque maioribus, ibid.
Quid de procurantibus alienationem, ibid.
Quid de alienatione iurisdictionalium locorum ditiones temporalis Ecclesiæ Romanæ, ibid. n.246. & seqq.
Quid de Religiosis Prælatis, siue Officialibus consentientibus vsurpationi iurisdictionis in exemptos, siue subiectioni illi, deque Prælatis vsurpantibus talem iurisdictionem, ibidem num. 243.
Quidue de Prælatis, etiam Episcopis qui suas Ecclesias, vel earum iura, vel bona subijciunt laicis, ibid. n.255. & seqq.
Pœna ad perpetuas triremes æquiparatur morti, tom. 8. consult.91. n.3.

Pœnitentiâ, V. *Sacramentum*.

Pœnitentia, an sit pœna Ecclesiastica, tom.6. consult.75. n. 1.
Quomodo differat à pœna, ibid. & n. seqq.
Potest peccator cogi ad acceptandam pœnitentiam, ibid. n. 2.
Quomodo quis possit ab Episcopo cogi ad illam suscipiendam, ibid. n. 3.
An, & quatenus Episcopus, vel Confessarius possint commutare pœnitentias à Papa, vel à S. Pœnitentiaria impositas, ibid. n. 5.
Quid de pœnitentijs, quæ in Dataria iniunguntur pro dispensationibus matrimonialibus, ibid. n. 6.
De pœnitentijs iniunctis per commutationem pro votis Papæ reseruatis in materiam non reseruatam, ibid. n. 7.

S. Pœnitentiaria.

S. Pœnitentiariæ praxis in absolutione, vel dispensatione cum Regularibus super introductione mulierum intra eorum claustra ad malum finem, tom.6. consult.85. n.259.
In absolutione, ac dispensatione criminum occultorum, tom.6. consult.99. n.6. 7. & 9. 11. ac 12. 13. & 15.
In absolutionibus, tom.7. consult.52. n. 2.
Eius absolutio quatenus suffragetur in foro exteriori, ibid. num.3.

Pœnitentiarius, V. *Canonicus*.

Remittitur arbitrio Episcopi quo tempore intereſſe debeat fidelium confessionibus excipiendis, tom.7. consult.13. n. 1.
Regulariter non potest eligi in confessarium monialium, ibid. & num. 4.
Nequit assumi in seruitium Episcopi, ibid. n.2.
Neque in alijs officijs occupari potest, ibid.

Debet residere, & ad residentiam cogi, ibid.
Quid quoad chorum, ibid.
Quoad confessiones, ibid.
Quid si abesset, vel esset infirmus, ibid.
Eius priuilegium, ibid.
Possunt plures in vna Cathedrali deputari, ibid.
Non potest absoluere à casibus reseruatis, nisi de licentia Episcopi, ibid. n. 5.
Præbenda pro pœnitentiario à Capitulo, sede vacante, assignari nequit, sed hoc ab Episcopo præstandum est, ibid. n.6.
Præbenda in mensibus Sedi Apostolicæ reseruatis vacans, non potest erigi in pœnitentiariam, ibid. n.7.
Portio, quæ est in Ecclesia non potest erigi in præbendam pœnitentialem, ibid. n.8.
In Ecclesijs, in quibus ex consuetudine optatur præbenda, si ea, quæ post Concilium primò vacauit non fuit in pœnitentialem erecta, potest optari postea vacans, sed si ante optionem Episcopus exerit, præualeret erectio, etiamsi postea optaretur, ibid. num. 9.

Pontifex, V. *Confirmatio*, *Laici*, *Conclaue*.

Tenetur protegere Ecclesias, tom.5. consult.5. n.56.
Vbi Pontifex manum apposuit, nemo se ingerere potest, tom. 5. consult.44. n.1.
Quomodo per crimen spectans ad S. Officium ipse offendatur, ibid.
Habet potestatem statuendi ea, quæ ad spiritualem finem, ac regimen Ecclesiæ conducunt, tom.5. consult.46. n.43.
Eius potestas in spiritualibus, ac temporalibus, tom. 5. consult. 60. n.1. & 2.
Omnes iurisdictionem exercentes, illam recognoscunt à Papa, ibid. n.2.
De Summi Pontificis immunitate, libertate, ac iurisdictione, tom.6. consult.31. n.15.
Ei subesse est de necessitate salutis, ibid.
Potest iudicare etiam de legibus temporalibus, & quomodo, ibid. n.16.
An & quatenus ex homicidio irregularis, tom.7. consult.19. n. 1.
Est supra ius positiuum, ibid.
Eius potestas in dispensando super impedimentis matrimonialibus, tom.7. consult.22. à n. 1.
Ad eius tribunal, & iudicium matrimoniales causæ pertinent, ibidem.
Est supremus dispensator fructuum decimarum, tom. 7. consult.24. n.1.
Potest dispensare cum Catholicis, eorumque familijs, vt in partibus hæreticorum possint pecunia sibi acquirere decimas Ecclesiasticas ab ipsis hæreticis vsurpatas, ibid. à n.1.
Et cum quibus conditionibus, ibid. n.2. & seqq.
Quando procedit de plenitudine potestatis non requiritur citatio, tom.7. consult.38. n.8.
Requiritur tamen eius motus proprius, ibid.
Forma essentialis eligendi Summum Pontificem, tom.8. consult.9. num.17.
De qua Cardinalis Millini dissertatio, ibid. n.18.
De eius iurisdictione ciuili in temporalibus, tom.8. consult.17. num. 14.
Eius potestas dispensandi in toto iure Canonico, tom. 8. consult.61. n.18.
An & quatenus possit suam iurisdictionem committere laico, ibid. & num. seqq.
Quatenus supplere possit iurisdictionem in ministratione Sacramentorum, tom.8. consult.67. n.2.

Pontificalia, V. *Episcopus*.

Pontificalium nomine quæ actiones propriè veniant, tom. 7. consult.7. n.5.
Prima tonsura, an veniat nomine pontificalium, ibid.
Qui vsus pontificalium Episcopis in Ecclesijs Regularium denegetur, ibid. n.6.
Et in locis exemptis, ibid. n.8. & seqq.
Insignia pontificalia quæ, quotue, tom.7. consult.45. n.16.
Eorum exercitium, ibid.
Eorum vsus an differat ab exercitio, ibid. & n.17.
Decretum de pontificalibus, ibid. n.20.

Populus.

Populi reclamationes faciunt probationis gradum, tom. 6. consult.93. n. 7.

Potestas, V. *Ordo*.

Nunquam concedi potest tanta potestas, quin superioritas Principis semper sarta, tectaque remaneat, tom.5. consult.1. n.6.
Quid si in concessione adiectum sit cum translatione omnis imperij, ac potestatis, & cum omni iure, ibid.

Portugallia.

Regulares militiarum Regni Portugalliæ comprehenduntur decreto Concilij Tridentini, tom.7. consult.8. n.64.
Et quatenus, ibid.

Possessio.

Iura loquentia de possessione releuante ab onere probandi, de qua possessione loquantur, tom.5. consult.6. n.17.
Ex longæua, & immemorabili possessione oritur præsumptio tituli, tom.6. consult.34. n.1.
Ex eo potest concedi mandatum de manutenendo etiam inferiori aduersus superiorem habentem assistentiam iuris, ibid.
Quid de longæua, aut immemorabili quasi possessione, ibid. num. 2.
Nec quasi possessio, neque possessio potest induci contra immunitatem, libertatem, ac iurisdictionem Ecclesiasticam, ibid. num. 13.
Possessio peragendi functiones Ecclesiasticas quomodo probanda, tom.7. consult.46. n.11.
Donec probetur, seruanda est iuris dispositio, ibid.
Possessio negatiua quomodo acquiratur, tom. 8. consult.73. num. 26.

Prägmaticä.

Pragmatica chartæ sigillo Principis signatæ quatenus sit contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, tom.5. consult.7. à num. 1.

Præbendä, V. *Optio*, *Canonicus*.

Præbenda minorum Clericorum admodum tenuis, an possit ab Episcopo vniri præbendis Canonicalibus, tom.5. consult. 53. num. 1.
Quæ beneficia præbendis Canonicorum vniri possint, ibid.
Bona præbendalia quæcumque sint, quamuis de se non sint spiritualia, sunt tamen quid annexum titulo spirituali, tom.5. consult.73. n.1.
Resignatio præbendarum debet esse libera, & pura ab omni pacto, & conditione, tom.5. consult.74. n. 2.
Præbendæ sunt omnino spirituales, ibid. n.3.
Tot sunt numero, quot tituli canonicales, ibid.
Solis Canonicis conferri solent, ibid.
Absque titulo esse non possunt, ibid.
Quid opus sit, vt eximantur à reseruatione, ibid.
In assecutione nouæ præbendæ nouus acquiritur titulus, ibid.

Præcedentia, V. *Legati*, *Ciuitates*.

De præcedentia generatim, tom.5. consult.12. à n.1.
Inter Magnates quam sit quæstio scrupulosa, ibid.
Inter personas Ecclesiasticas tam sæculares, quàm regulares, & inter Legatos Regum, ac Principum quomodo componatur, ibid. ac n. seqq.
Inter Hispanos, & Anglos, ibid. n. 1.
In sedendo honoris gradus, ibid. n.2.
De sessione in Concilio Constantiensi, ibid. n. 4.
In Synodo Tridentina inter Legatos Regum Hispaniarum, & Galliarum, ibid. n.5. & 6.
Inter eiusdem Ordinis Ordinatos, ibid. n.14.
Circa præcedentiam quid de iure ciuili sit sancitum, ibid. n. 15. ac seqq.
In Republica populari quis præcedat, ibid. n.18.
Quis præcedat post Summum Pontificem, ibid. n.19.
Inter Reges, & Imperatores difficilè componitur, ibid. n.23.
Inter habentes similem dignitatem quis eorum præferatur, ibid. num. 25.
Ille maior, dignior, & excellentior est, quem generaliter homines maiorem, ac digniorem esse existimant, ibid. n.29.
Qui alium superat ratione laborum, ille præferendus, ibid. n.30.
Dignior est cœtus Clericorum, quàm monachorum, ibid.
Quis dicatur dignior, vt alijs præferatur, ibid. num. 25. ac seqq.

Doctor actu legens præfertur doctoribus actu non legentibus, ibid. num. 33.
Doctor à Principe creatus dignior est alijs, ibid. n. 35.
Canonicus creatus à Papa præfertur Canonicis ab alio creatis, ibid.
Inter Principes quis præferatur, dicaturque dignior, ibidem à num. 23. ad 37.
Inter Doctores, ac milites, ibid. n. 56.
Quomodo possit sopiri præcedentia inter Principum Oratores, & Ecclesiæ Prælatos, ibid. n. 58. & seq. & n. 78.
In publicis disputationibus quis præcedat, ibid. n. 81.
Quæ Auditori Cameræ Apostolicæ præcedentia debeatur, ibid. num. 80.
Episcopus, qui est Canonicus, an præcedat Archidiaconum, & Vicarium, ibid. n. 82.
Inquisitores S. Officij præter Episcopum omnes alios præcedunt, ibid. n. 84.
Episcopus præcedit Inquisitorem, & Inquisitor Vicarium Episcopi, ibid. n. 85.
Inquisitores, an præcedant Præsidentes Conuentuum, ibidem num. 85.
An imperio, opibus, ac viribus minor maiori concedat, ibid. num. 8.
In materia præcedentiæ modestia Principum, ibid. n. 9.
Inter supremos Principes quomodo decidatur, ibid.
Solicitudo in euitanda hac in re confusione, ibid. n. 10.
In Principum sessionibus series publica non est turbanda, ibid. n. 11. & seqq.
Quid de sessionis quæstione Principum Ecclesiasticorum, ibid.
Ordo non confundendus, ibid. n. 13.
Præsertim in publicis negotijs, ibid. n. 14.
In ordine qui in inferioribus sunt, semper cedere debent maioribus, ibid.
Quid cœteris paribus, ibid.
Ordo inter laicos, & subditos vel ex lege, vel ex dignitate, ibid. num. 15. & seq.
Gradus dignitatis ex quo distinguatur, ibid. n. 17.
Vbi de titulorum prærogatiua.
In processione Litaniarum, ibid.
Regula de prælatione personarum, ibid.
Quid tempore pacis, ibid. n. 18.
Dignitatis ordo vnde peti debeat, ibid.
De non cognoscentibus Superiorem, ibid. n. 19.
De Cardinalibus, ibid.
Patriarchis, ibid.
Primatibus, ibid.
Archiepiscopis, ibid.
De alijs Ordinibus Ecclesiasticis, ibid.
An Cardinales præferendi Patriarchis, ibid.
De eorum prælatione, ibid.
De præcedentia inter Episcopos, ibid.
Inter Principes sæculares, ibid. n. 22.
Inter Magistratus, ibid.
Inter Reges, ibid. n. 23. & n. seq.
Regulæ de præcedentia, ibid. à n. 24.
A maioribus præmijs, ibid.
A melioribus, & honestioribus, quibus quis præest, ibid. n. 25.
A potentioribus, ibid. n. 26. & seq.
A generali existimatione, ibid. n. 29.
A comparatione laborum, ibid. n. 30.
Ex pluribus vel maioribus periculis, ibid. n. 31.
Ex bono communiori, ac digniori, ibid. n. 32.
Ex maiori in genus humanum administratione, ibid. n. 33.
Ex loco digniori, ibid. n. 34.
Ex maiori Principis fauore, ibid. n. 35.
Ex genere legitimorum Principum, non autem Tyrranorum, ibidem.
Ex origine antiquiori, ibid.
Ex maiori maiestate libera, ibid. n. 37.
Reges, Principes, Duces, Comites, Marchiones, qui regalem dignitatem perpetuo obtinent, tametsi Imperio sint subiecti, quibus iuribus, præeminentijs, ac dignitatibus fruantur, ibid. num. 54.
Quid de Regibus Cæsarem recognoscentibus, ibid.
An respectu subditorum suorum habeant maiestatem, ibidem num. 55.
De Ducum potestatis plenitudine, ibid.
De præcedentia inter virtute aliqua eximia nobilitatos, & nobiles ex prosapia, vel dignitate militari, ibid. n. 56.
De quæstione sessionis in Concilijs, alijsue locis parcius tractanda, ibid. n. 57.
Persona locum, non locus personam ornat, ibid.
Prudentia in hoc, & præcautio, ac protestatio, ibid.
Prælatorum Ecclesiæ, ac Oratorum Principum in Concilijs, alijsque Conuentibus publicis, ibid. n. 58.
Rixæ vitandæ causa in sessionibus ingeniosè inuentum, ibidem num. 60.
De alternatione præcedentiæ, ibid. n. 61. & seqq.
Cum qua clausula, ibid. n. 61.
Et ad id cogendi, ibid. n. 63.
De Parochis contendentibus in iure parochiali, ibid.
Quid obseruatum in Concilio Tridentino, ibid. n. 65.
Modi alij, ibid. n. 66.
Inter contendentes de præcedentia locus semper idem ab vnoquoque tenendus in itinere, & stationibus, qui in ipsa Ecclesia habetur, tom. 7. consult. 47. n. 1.
Quinam inter plures æquales præferendus, an ille qui prius titulum, an qui possessionem, tom. 8. consult. 76. à n. 1.
De iudicio sortis controuersias præcedentiæ terminante, ibid. n. 62. tom. 5. consult. 12.
Turcarum Tyranni remouendæ controuersiæ localis modus, ibid. num. 68.
Modus omnium expeditissimus, ibid. n. 69.
De modo pacis tractandæ causa in Conuentu Veruiniano instituto, ibid. n. 70.
Modus alius inter Eugenium Pontificem, & Ioannem Imperatorem Constantinopolitanum obseruatus, ibid.
Interdum cuique Legato distinctus dies datus, ibid. n. 72.
De præcedentia inter Ecclesiasticos inferiores, ibid. à n. 78.
De transactione in materia præcedentiæ, ibid. n. 83.
De præcedentia inter Vicarios parochiales S. Ioannis Lateranensis, Sancti Petri in Vaticano, & alios Rectores, ac Parochos, Vrbis, tom. 6. consult. 21. à n. 1.
De repræsentantibus dominorum personas, ibid. n. 8. ac seq.
De Oratoribus Principum, ibid. n. 10.
In Concilijs generalibus, ibid. n. 11.
De Coadiutoribus Canonicorum, ibid. n. 12.
De Archipresbyteris, ibid. n. 13.
De Vicario generali Episcopi, ibid. n. 14.
De Generalibus Ordinum, ibid. n. 11. & 15.
De præcedentia Canonicorum Cathedralium supra Parochos, ibid. n. 19.
Qui præcedere debeat inter pares, ibid. n. 20.
De professis eodem die, ibid.
In Concilijs, ibid.
De Episcopo promoto ad Cardinalatum post Clericum, ibidem num. 21.
Sedente in Capitulo cum Canonicis, ibid.
De Cardinali quando adscribitur alicui Congregationi, ibid.
Quæ consuetudo in hac materia admittatur, ibid. n. 22.
Præcedentia iuxta antianitatem, ibid.
Præcedentiæ controuersiæ tendunt ad institutionem vitæ politicæ, tom. 6. consult. 54. n. 1.
De præcedentia inter Episcopum Prouinciæ, & Archiepiscopum titularem Vicarium Archiepiscopi, tom. 6. consult. 57. à num. 1.
De præcedentia inter Episcopos titulares Vicarios in spiritualibus, & Episcopos prouinciales, ibid. à n. 1. & 6.
De præcedentia Episcoporum titularium antiquiorum in Capella pontificia, ibid. n. 7.
In materia præcedentiæ attenditur consuetudo rationabilis, tom. 6. consult. 62. n. 2. & 3.
Quid si subsistat ratio aliqua dignitatis, vel officij, ibid. n. 4.
De præcedentia inter Parochos, tom. 6. consult. 67. à n. 1.
De præcedentia inter Parochos, & Clericos parochiali Ecclesiæ matrici addictos, & Capitulum, & Canonicos Collegiatæ, tom. 6. consult. 74. n. 1.
Alia, ibid. à n. 2.
In materia præcedentiæ quæ prioritas attendatur, tom. 8. consult. 70. n. 1.
Præcedentia, quæ cohæret rei, & quæ personæ, ibid.
Prioritas, eiusque prærogatiuæ cui dandæ, ibid. n. 2.
Præeminentiæ quatenus sint fructus possessionis, ibid.

Præceptum.

Præceptum in quo æquiparetur mandato, tom. 8. consult. 39. num. 4.
Quando expiret, ibid.

Præeminentia, V. *Præcedentia.*

Præses.

Præses Romandiolæ, an possit cognoscere causas appellationum ab Archiepiscopo, & Episcopis Prouinciæ ad ipsam interpositarum, tom. 6. consult. 34. à n. 1.
Qui ad hoc sufficiat, ibid. n. 1.

Est deputatus cum facultatibus legati de latere, ibid. n. 3.
Præses cum facultatibus Legati de Latere est maior omnibus in Prouincia post Romanum Pontificem, ibid. n. 4.
Et potest omnia, quæ specialiter non sunt reseruata Sedi Apostolicæ, ibid.
Eius iurisdictio, an sit tantum temporalis, ibid. n. 6. ac seq.
Debet manuteneri ex sola quasi possessione præscripta, ibidem num. 8.
Constitutio Marchiæ, an afficiat subditos Romandiolæ, ibid. num. 9.
Quæ sedes in Ecclesia competat Præsidi, tom. 7. consult. 48. num. 3.
Quæue præcedentia, ibid. n. 4.
Ac honor, ibid.
A quo accipere teneatur candelam, palmam cum osculo, &c. ibid. num. 6.
Obsequia ei exhibenda à Canonicis, ibid. n. 7.

Præscriptio.

In quibus locum non habeat, tom. 5. consult. 46. num. 7. & n. 59. & tom. 6. consult. 58. n. 2.
Quæ præscribi nequeant, ibid. n. 21. & consult. 68. n. 2. & tom. 7. consult. 49. n. 3. & seqq.
Etiam Regalia, & quæ non possint, nisi ex priuilegio obtineri, immemorabili tempore præscribuntur, ibid. n. 51.
Quando incipiat, ibid. n. 56.
De præscriptione contra Fiscum, tom. 5. consult. 57. num. 7. ac seqq.
Onus soluendi collectas quanto tempore præscribatur, ibidem num. 10.
Et an ex solo actu negatiuo non soluendi, ibid.
De præscriptione loci tribunalis Episcopi, tom. 5. consult. 72. à num. 2.
Quæ Episcopalia præscribi possint, ibid.
De iure potest præscribi tota iurisdictio Episcopalis contra Episcopum vna cùm exemptione ab ipso, ibid.
Præscriptionis virtus, tom. 6. consult. 8. n. 3. ac seqq.
Procuratio non præscribitur, ibid. n. 7.
Quid de cathedratico, ibid.
An detur præscriptio in facultatiuis, tom. 7. consult. 45. num. 8. & tom. 8. consult. 73. n. 14.
Quando locum habeat, ibid. & n. seqq.
Tempus necessarium ad præscribendum, tom. 7. consult. 46. num. 11.
Præscriptionis virtus, ac natura, tom. 7. consult. 49. n. 3. & seq.
Quid si sit immemorabilis, ibid. n. 6.
Et præsumatur aliquis titulus, ibid.
Quomodo probetur, tom. 8. consult. 73. n. 14.

Præsumptio.

Quando non habeat locum, tom. 5. consult. 57. n. 15.
Importat dolum, tom. 7. consult. 11. n. 3.

Presbyterium, V. *Mulier.*

Qui locus in Templis, tom. 7. consult. 35. n. 1.
Ad quid destinatum, ibid.
In qua parte Ecclesiæ collocatum, ibid. n. 3. & seqq.
Eiusque discretio, ibid. n. 4. & seqq.
Et in eo secretio mulierum, ibid.
Et laicorum, ibid. n. 6. ac seqq.
Cur facta, ibid. n. 4.
Et ad cuius imitationem, ibid. & n. 5.
Et à quo tempore, ibid. à n. 6.
In illud laicorum prohibitus ingressus, ibid. n. 6.
Et assistentia, tom. 8. consult. 54. n. 8.
In eo discrimen inter Imperatorem, & Sacerdotem, ibid. n. 8.
In ipso presbyterio quædam locorum distinctio, ibid. num. 10. & seqq.
Mulieres extra presbyterium, ibid. n. 12. ac 23.
Et quare, ibid. & n. seqq.

Præsuppositum.

Cessante præsuppositio cessat dispositum, tom. 6. consult. 98. num. 114.
Inducit conditionem, ibid.

Pretaticum, V. *Iudæi.*

Præuentio.

Ad effectum præuentionis sufficit hora, imò & temporis punctum, tom. 5. consult. 11. n. 3.
An attendatur citatio, an executio, ibid.
Quid in terminis monitorij, siue præcepti, ibid.
Non requiritur litis contestatio, sed sufficit sola executio citationis, ibid. n. 10.
Quid attendatur quoad præuentionem, ibid.

Primicerius, V. *Cantus.*

Princeps, V. *Donatio, Potestas, Superioritas, Ecclesiastici, Hæresis, Castrum, Imperator, Præcedentia, Clericus.*

Quando Principes, Comitesque, alijque inferiores sibi vindicant superioritatem, & iurisdictionem in suis territorijs erga subditos, tom. 5. consult. 1. n. 8.
Qua de causa domini propriè dicantur, ibid.
Ius supremi Principi in Principes sibi subiectos, eorumque subditos, ibid. n. 10.
Inferiorum Principum superioritas in conferendis ad Ecclesiam bonis, ac possessionibus, ibid. n. 11.
Princeps, an possit nouum tribunal erigere ad cognoscendum crimen vsuræ, tom. 5. consult. 2. n. 38.
Princeps, an possit habere regalia in bonis Clericorum, tom. 5. consult. 6. n. 12.
Quisque Princeps Christianorum est dignior quouis Principe infidelium etiam si is potentior sit, tom. 5. consult. 12. num. 25.
Non potest punire reum pro delicto, quod non spectat ad suum forum, ibid. n. 4.
Quid in delictis communis, siue misti fori, ibid. n. 5.
Princeps semel concedens Clericis priuilegium, non potest amplius illud reuocare, tom. 5. consult. 46. n. 65.
Principum alienationes quando prohibitæ, ibid. n. 73.
Quatenus possit sua Regalia defendere, ac cognoscere de iure suo, tom. 5. consult. 5. n. 18.
Quatenus exercere possit actus iurisdictionis in Ecclesia, ibid. num. 41.
Et protectionis, ibid. n. 75.
Principes sunt protectores Ecclesiarum, tom. 5. consult. 5. n. 51.
An possint in præiudicium successorum notabilem bonorum partem in aliquem transferre, tom. 5. consult. 46. n. 22.
Quæ sit magna Principatus læsio, ibid.
Diminuendo Princeps suum principatum fit homicida suæ dignitatis, ibid.
Quatenus possit infringere contractus, priuilegia etiam non subditis concessa, ibid. n. 24.
Tenetur seruare saluum conductum, ac fidem publicam, tom. 5. consult. 67. n. 1.
Et quo iure, ibid.
Quatenus Princeps ea sua facere dicatur, quibus autoritatem suam impartitur, tom. 5. consult. 71. n. 4.
Principis preces sunt minæ, tom. 6. cons. 13. n. 27.
Ac præcepta, ibid.
Eius blanditiæ inducunt iustum metum, ibid.
Quod fit, petente enixè Principe, metu factum censetur, ibid. num. 30.
Vultus atrox Principis incutit metum, ibid.
An & quatenus possit iure suo priuari, tom. 6. consult. 31. n. 17. ac seqq.
Principibus laicis debetur honor, etiam ab Ecclesiasticis, ibid. num. 18.
Quam potestatem recipiant, ibid.
An & quatenus eis dandum sit tributum ab Ecclesiasticis, ibid. num. 20. & seqq.
Et an & quatenus possint eijcere è suis ditionibus Ecclesiasticos, ibid. n. 26. & seqq.
Quid de transmissione Ecclesiasticorum ad Summum Pontificem, ibid. n. 32.
Quidue si graue periculum, aut scandalum timeatur ex admissione Episcopi ad eius Episcopatum, vel aliorum Ecclesiasticorum ad earum Ecclesias, ibid. n. 34.
An & quatenus possit suo edicto Clericos alligate, tom. 7. consult. 32. n. 12. & seq.
Non potest eximere Clericos ab obligatione iuris Canonici, ibid. num. 15. & seq.
An Princeps, vel dominus oppidi, &c. possit in illius oppidi pascuis

pascuis plura pecora pascere, quam eius subditi, tom.7. consult.85. à n. 1.
Ac subditos suos extra opera sibi debitas cogere, vt pro consueta mercede ipsi præ alijs operentur, ibid. n. 15.
Habeatque ius protomiseos in frumento, cibarijs, vel mercibus edilibus subditorum, quas venales ad forum deferunt, ibid. à n.23.
An Princeps laicus possit absoluere Clericos à delictis, tom. 8. consult.40. à n.12.
Quid de consuetudine, ibid.
Princeps in dubio non præsumitur velle præiudicare iuri tertij, ibid. n.31.
Quatenus possit edicto suo prohibere, ne quis faciat incantationes superstitiosas, tom.8. consult.87. à n. 1. & 6.
Et causam hæreticis cognoscere, ibid. ac seqq.
Et quam pœnam imponere possit, ibid. n. 5.

Prioratus, V. *Hospitale*,

Prioratus Archiospitalis S. Spiritus, an possint cogi ad contribuendum Seminarijs pro rata, tom.7. consult.9. à n. 1.
Eorum reditus destinati pro auxilio mendicantium, ibid. n. 2.

Priuatio

Priuatio præsupponit habitum, tom.5. consult.11. n. 39.

Priuilegium, V. *Famulus*, *Clericus*, *Forus*, *Regularis*.

Quid sit de ratione priuilegij, tom.5. consult.46. n. 17.
Addit iuri communi, ibid.
Eius natura, ibid. n. 18.
Quomodo limitandum, ibid. n.30.
Priuilegium immunitatis concessum vni ex socijs, an & quatenus alteri communicetur, ibid. n.25.
Concessum Ecclesiasticis quatenus nequeat reuocari, ibid. n.44. & seqq.
Per modum contractus concessum, an à Principe possit subdito adimi, ibid. n. 47. & 67.
Et an ab eius successoribus, ibid. & n.68. ac seqq.
Et quid de successore Pontificis, ibid. ac n. seq.
Discrimen inter priuilegia concessa à Principe, & à summo Pontifice, ibid. à n.50.
Quid de priuilegio particulari, ibid. n.65.
Quando quis non potest priuilegium reuocare, nec potest minuere, ibid. n. 82.
Quatenus sit stricti iuris, & de persona ad personam non extendatur, tom.6. consult.2. n.6. ac seq.
Quatenus communicetur famulis, ibid. à n.6.
Insertum in corpore iuris non reuocatur per clausulas generales, tom.6. consult.12. n. 1. & 9. ac seqq.
Cessante causa, ob quam priuilegium fuit concessum, cessat priuilegium, ibid. n.6.
Ex eo, quod priuilegium sit insertum in corpore iuris, non propter ea definit esse priuilegium, ibid. n.9.
Quamuis priuilegium insertum in corpore iuris faciat ius commune inter nominatos tantum, iuri tamen communi non est opus expresse derogari, ibid. n.10.
Sacrum Concilium Tridentinum quotiescumque sustulit priuilegia, sustulit etiam inserta in corpore iuris, ibid. n.11.
Ibique exempla & n. seqq.
Strictam recipit interpretationem, tom.6. consult.98. n.34. & 69.
Non extenditur vltra ea, quæ verbis expressa sunt, ibid. n.67.
Quid requiratur, vt deroget iuri communi, ibid. n.69.
Eius stricta interpretatio quantum extendatur, ibid. n. 102.
Paria sunt qualitatem alicui naturaliter inesse, vel per priuilegium inferri, tom.7. consult.1. n. 2.
Priuilegium non potest extendi ad personam, de qua tempore priuilegij non fuit cogitatum, tom.7. consult.8. n.14.
Tamdiu priuilegium concessum monasterio locum habet, quamdiu ibi viget obseruatio regularis, ibid.
Priuilegiorum communicatio quando fauorabilis, tom.7. consult.9. n.5. & seq.
Et quando extendatur, ibid. n. 17.
Eius est cognoscere, ac interpretari priuilegia, cuius est ea largiri, tom.7. consult.15. n. 14.
Priuilegia dubia ad quem spectet declarare, ibid. num. 16. & seqq.
De priuilegio fori & canonis Clericorum considerationes, tom.7. consult.31. n.27. ac seqq.
Priuilegia sunt exhibenda, tom.7. consult.44. n.40.
Reuocata quibus clausulis reualidentur, tom.7. consult.87. n.2. & seqq.
Quid sit priuilegium, ibid. n. 4.
Priuilegia quando reuocanda, tom. 8. consult.8. num. 67. & 22.
De priuilegio inserto in corpore iuris, tom.8. consult.59. n.2.
Non intelligitur cum præiudicio tertij, tom. 8. consult. 73. num. 3.
Quæ interpretatio priuilegij reijcienda, ibid. n.6.
Quatenus recipiat interpretationem à iure, ibidem num. 10. & seq.
Et quatenus quisque possit renunciare suo priuilegio, tom. 8. consult.90. n. 2.

Probabile.

Quid sit, tom.6. consult.99. n. 9.

Probatio.

Probationum species, tom.7. consult.40. n.1.

Processio, *Crux*, *Parochus*, *Confraternitas*.

An consules, Syndici, Nobiles ciuitatis in processionibus Sanctissimi Corporis Christi incedere possint cereis funalibus post capitulum, tom.6. consult.62. à n.1.
Ordo incedendi in hac processione, ibid. n. 1.
Manutenendi in sua possessione, ibid. n. 4.
An Fratres ordinis Prædicatorum, ac sodalitates Rosarij erectæ in eorum Ecclesijs ducere possint processionem Rosarij prima Dominica Octobris cuiuslibet anni per alienas parochias absque interuentu, vel licentia Parochorum, tom.6. consult.65. à num. 1.
De processione Rosarij, ibid. & n. 2.
Habere processiones est actus iurisdictionis, ibid. n.6.
Quid si existat pro Regularibus consuetudo, etiam immemorabilis, ibid. n.12. ac seqq.
Processiones censentur functiones illius Ecclesiæ, à qua incipiunt, tom.7. consult.46. n.7. & 9.
Sunt pars officij, ibid.
Qui eis interesse debeant, ibid.
Perficienda est ab eo, qui illam incæpit, ibid. n.8.
Processiones generales numerantur inter functiones parochiales, ibid. n. 9.
Quibus in locis iubeantur fieri, ibid.
Pertinent ad maiorem Ecclesiam loci, ibid.
Sunt pars integralis officij illius diei, in quo inducuntur, ibid.
An Episcopus in processionibus possit post se deferre sellam gestatoriam, tom.7. consult.47. à n.1.
Processio ab exitu vsque ad reditum vnicus dicitur actus, ibid.
De exemptis ad processiones publicas compellendis, tom.8. consult.54. n.6. & seq.
Et in quibus processionibus, ibid.
In processionibus quæ Crux deferenda, tom. 8. consult.73. à num.96.
Et qui eas, & quibus in locis facere possit, ibid.

Processus, V. *Iudex*.

Professio, V. *Nouitius*.

De consuetudine quarundam vniuersitatum studiorum, quod Rectores & Cancellarij, prout etiam Doctores, & magistri nullam emittant fidei professionem, tom.5. consult.56. num. 1.
Quid de scholaribus laureandis illam emittentibus in manibus Prioris Collegij, qui plerumque est laicus, ibid.
Professio regularis ex metu, tom.7. consult.77. num. 2. & 3. ac 12.
Qua ætate fieri debeat, tom.8. consult.55. à n. 1.
Tacita professio quomodo ex ætate inducatur, ibid. & n. 3.
Quid in militibus regularibus, ibid.
Quid in Religione S. Basilij, ibid.
Quidue de ijs, qui extra monasterium, & monachorum Congregationem deferunt habitum regularem, ibid.
An rata censeri debeat professio, ac liberè ad matrimonium redire is possit, qui relicta propter adulterium vxore, vitam eremiticam aliquot annis duxit, in qua adulterium commisit, ibid. num. 5.
De professione quarundam monialium, ibid. n.6.
Non fit ante decimum sextum annum expletum, ibid. n. 7.
Qui ad professionem admittendi, ibid. n.8.
De professione militum Hierosolymitanorum, ibid. n.9.
Quid de monialibus ordinis Hierosolymitani, ibid.
De professione eius, qui sex mensibus anni nouitiatus in monasterio

sterio tantum manſit, & reſiduo anni tempore de licentia Prælati extra monaſterium, ibid. n.10.
Quid de profeſſo in vna Religione ad aliam authoritate ſedis Apoſtolicæ translato, etiam laxiorem, ibid. n.11.
An profeſſio facta ante tempus præfinitum ſaltem in foro conſcientiæ erit irrita, & quatenus, ibid. n.13.
Et an profeſſio intra annum probationis obliget ad Religionem aliquam in genere, vel in ſpecie, ibid. n.14.
Tempus profeſſionis purgatur, ibid. n.15.
Vouens ingredi Religionem, & in ea perſeuerare, ſi recedat intra annum probationis, an à voto liber euadat, ibid. n.16.
An is, qui ex voto Religionem ingreditur, poſſit in ea validè etiam ante tempus præfinitum, & ante probationis annum profeſſionem emittere, ibid. n.17.
In profeſſione quid in primis attendendum, tom.8. conſult. 57. num. 1.

Prophetia.

Donum prophetiæ, an ſit inter miracula recenſendum, tom. 5. conſult.30. à n.1. & ſeqq.
Quid propriè illa ſit, ibid. n.7.
Eſt gratia gratis data, ibid.
A ſolo Deo communicari poteſt, ibid.
Inter prophetiam, & diuinationem verum diſcrimen cognoſcere difficillimum eſt, ibid. n.1.
Ad eam pertinet operatio miraculorum, ibid. n.2.
Præcognitio futurorum quot modis in mente humana cauſari poſſit, ibid. n.6.
Quid de arreptitijs, ac furioſis, ibid.
Deque diuinitationibus Indorum, ibid.
De rebus occultiſſimis manifeſtatis, ibid. n.8.
Quomodo fiat, ibid.
Eſt euidens ſignum ſanctitatis, ibid. n.9.
Quibus, & à quo concedatur, ibid.

Prorogatio, V. *Iuriſdictio.*

Protectio, Protector.

Protectionis actus, an & quatenus à Principe in Eccleſia exerceri poſſit, tom.5. conſult.5. n.8.
Et à Curia ſæculari, ibid. n.9.
Quid ſit, ibid. n.52.
Et quando præſtari debeat, ibid.
Quatenus protector teneatur defendere ſuos clientes, ibid. num. 53.
Etiam non rogatus, ibid. n.54. & ſeqq.
De iure protectionis, quod Principes habent, ibid. n.56.
De protectoribus Eccleſiarum, ibid. n.56.
Eorumque ſpirituali, ac materiali gladio, ibid.
Protectio Eccleſiarum quibus incumbat, ibid.
Protectio ſpecialis quatenus neceſſaria, ibid. n.57.
Protectio de iure ordinario, ibid.
De Protectore extraordinario, ibid. n.58.
Eiuſque poteſtate, ibid.
Quando Principes, vel Magiſtratus extraordinarius protegere teneantur, ibid. n.63.
Protectio in quibus caſibus locum habeat, ibid.
Quid de poteſtate ſæculari titulo, ac iure protectionis in ordinarij Eccleſiaſtici territorio, ibid. n.64.
Cautiones de Protectoribus, ibid.

Publicum.

Quid, tom.6. conſult.99. n.6.

Publicanus.

Publicanorum audacia, & temeritas, tom.5. conſult.57. n.4.
Cupiditas, & auaritia, ibid.
Diligentia in acquirendo, ibid.

Puella, V. *Moniales, Clauſura, Epiſcopus.*

An & quatenus puella amoueri poſſit à monaſterio, tom.6. conſult.100. à n.1.
Quæ, quotue in hoc perpendere debeat Iudex, ibid. n.2.
Locus tutior, in quo puellæ educari poſſint, ibid. n.3.
Apud quas perſonas permanere poſſint, ibidem num. 7. & ſeqq.
Quid ſi tractetur earum matrimonium, ibid. & n.15.
Earum voluntatis exploratio, ibid. n.10. & 14.
An puellæ monaſterio monialium profeſſus exempto degentes educationis cauſa, ſi contingat mortem obire in monaſterio, ſepeliri debeant in Eccleſia exteriori monialium, tom.7. conſult.63. à n.1.
Et quid ſi in nulla parochia retineant domicilium, ibid.
De exploratione puellarum habitum regularem, ac profeſſionem emittere volentium, tom.8. conſult.57. n.1.
Et de earum libertate ad ingrediendum monaſterium, ibidem & num. ſeqq. vbi multa.
Pœnæ contra cogentes, vel impedientes, ne ſponte ingrediantur monaſterium, ibid. n.4.

Punctatura, V. *Diſtributiones.*

Pupillus, V. *Tutor, Curator.*

At ſit perſona miſerabilis, tom.5. conſult.2. n.55. & ſeq.
Et an habeat fori electionem, ibid.
Quid de pupillo diuite, ibid. n.63.
Pupillo ſuccedit Clericus etiamſi noluerit ſubire onus tutelæ, ibidem.
Pecunia pupilli deſtinata ad emendum prædia num poſſit alienari ſine ſolemnitate, tom.6. conſult.95. n.24.

Purgatio, Purgatus.

Qui propriè dicatur macula purgatus, tom. 7. conſult. 93. num.3.

Putredo, Putrefactio.

Quibus ex cauſis proueniat, tom.5. conſult.41. à n.2.
Putredinis plures modi, ibid. n.3.
Ipſa exiccatio putredo eſt, ibid.
Vnde adueniat, quod aliqua corpora mortua non putreſcant ibid. & n.4.

Pyxis, V. *Inquiſitor:*

Cognitio furti pyxidis cum particulis conſecratis quatenus ſpectet ad S. Officium, tom.8. conſult.86. à n.1.
Pertinet priuatiuè ad Iudicem Eccleſiaſticum, ibid. n.2.
Eius furtum eſt ſacrilegium, ibid. n.5.
Cum qualitate tamen ſuſpicionis hæreſis, ibid.
Quomodo in hoc crimine procedi poſſit ex abrupto, ibid.

Q

Qualitas, Qualificandus.

In ijs, quæ pendent à noſtra voluntate paratus ad aliquem actum ſiue aliquam qualitatem, ſimilis eſt habenti talem actum, vel talem qualitatem, tom. 7. conſult. 2. num. 24.
Proximè qualificandus habetur pro qualificato, ibid.
Qualitas ſuperueniens rei, vel perſonæ efficit, vt diſpoſitio antiqua ceſſet in illa re, vel perſona, tom.7. conſult. 8. numer. 14.
Per reductionem ad ſtatum ſæcularem, an extinguantur primæuæ qualitates Abbatiarum, Eccleſiarum, locorum &c. tom.7. conſult.73. à n.1.

Quarta funeralium, & Legatorum.

A monaſterijs monialium quatenus ſoluenda, tom.7. conſult.70. à num. 1.
De iure communi ad quos ſpectet, ibid. n.2.
An debeatur à Regularibus, ibid. & n.3. & tom.8. conſult.3. n.4. & ſeqq.
Quæ monaſteria ſint exempta, ibid. n.6.
Quatenus quarta legatorum debeatur parochiali, tom. 8. à num. 1.
Et de quibus rebus, ibid. n.2.
Quid de legatis promiſſis, ibid. n.3.

Quæſtores.

An Fratres Sanctiſſimæ Trinitatis captiuorum comprehendantur in decreto S. Concilij Tridentini ſuper eleemoſynis quærendis, tom.8. conſult.12. à n.1. & 8.
Praui eleemoſynarum quæſtores ſublati, ibid.

Quid de Religiosis mendicantibus, ibid. & num. 2. ac seq. & num. 18.
Corcentur, ibid. n.5.
Quæstorum impostura, ibid. n.9. & seqq.
Castigati, ibid.
Facultates quærendi eleemosynas, ibid. n.13.
Cum quibus conditionibus, ibid. & n. seq. ac n.16. & seq.
Remedia in eorum fraudes, ibid. n.15.
De Regularibus quærentibus eleemosynas pro Conuentibus sitis in aliena diœcesi, ibid. n.19.
Quid si pauperes se simulent, ibid. n.20.
De quærentibus pro se, ibid. n.21.
De Confraternitatibus, alijsue locis pijs, ibid. n.22.
A quibus puniendi, ibid. n.23.

R

Raptus mysticus.

De raptu mystico, tom.8. consult.151. à n. 1. & seqq.
Quotuplex, ibid.
De eius causa, ibid.
Quomodo distinguatur, ibid.
Eius diuisio, subiectum, duratio, effectus, ibid.
Quomodo dignoscatur esse naturalis, dœmoniacus, diuinus, ibidem.
De eius probatione, & examine, ibid.
Vbi id genus alia pro Seruorum Dei solemni canonizatione.

Raptus.

An qui vim non infert, sed puellam precibus extrahit è domo parentum, ijs inuitis, vt in vxorem ducat, dicatur raptum committere ita, vt matrimonium sit irritum, tom. 5. consult. 80. à n. 1.
Inter raptam, & raptorem quatenus matrimonium contrahi nequeat, ibid.
Pœnæ in raptores, ibid.
Quid si rapta posita sit in libertate, ibid. n.2.
Et mulier liberè consentiat nubere raptori, ibid.
Quid de raptu mulieris inhonestæ, ibid.
Quas pœnas incurrat recipiens in suam sponsam consentientem inuitis parentibus, ibid. n.3. & seq.
Parentibus inuitis, ac repugnantibus, an dicatur raptus, ibid. num.4. & seq.
Matrimonio subsecuto non dicitur commissus raptus, ibidem num. 5.
Raptus an sit misti fori, tom.5. consult. n.42.

Ratificatio, siue Ratihabitio.

Ratificatio actus ex quibus præsumatur, tom.7. consult. 77. num.7.
Per quos actus probetur, ibid. & n.15.
Ex taciturnitate, ibid.

Recursus.

Recursus ad Iudices sæculares contra Clericos quando sit licitus, tom.5. consult.2. n.23. & seq.
Quando contra recurrentes sit locus censuris, ibid.
Pro recursu habito ad Iudices laicos quid requiratur, ibid. n.21. & seq.
Recursus à Curia Ecclesiastica ad Iudices laicos quomodo purgetur, ibid. n.130.

Regulares, V. Mercatura, Negotiatio, Aromataria, Missionarij, defunctus, Crux.

An & quatenus possint exercere munus tutoris, vel Curatoris, tom.5. consult.10. n.1. & 13.
Superiores Regulares quando, & quos Religiosos expellere possint à Religione, tom.5. consult.51. n.2. & 3.
An liceat Regularibus cadauera defunctorum associare cum stola, tom.5. consult.54. n.1.
Et quid si sint Capellani confraternitatum, ibid.
An possint benedicere domibus, nauibus, cymbis, ibidem num. 2.
An in obitu parochianorum possint pulsare Campanas peculiari signo, ibid. n.3.
Et quid in Sabbato Sancto antequam pulsentur Campanæ cathedralis, ibid. n.3. & seqq.
An processiones extra suas Ecclesias, & clausura per parochias ducere, & Ecclesias præcipuè Sanctimonialium ingredi, ibid. num. 6.
An possint construere nouam turrim Campanariam cum noua & magna Campana propè Ecclesiam parochialem, aut monialium, ibid. n.7.
Nequeunt exponere Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum absque expressa licentia Ordinarij, ibid. n.6.
An ijs liceat in suis Ecclesijs mulieres post partum ad purificationem admittere, tom.5. consult.76. à n.1.
Admissio mulierum ad purificationem per Regulares est simplex actio, quæ fit ab ipsis, qui non sunt ministri Ecclesiæ ex officio, ibid. n.10.
Prohibetur Regularibus habere commatres, ibid. n.15.
Debent euitare familiaritatem cum mulieribus, ibid.
Eos non obligat statutum diœcesanum, ibid. n.17.
De Regularibus, qui nullitatis suæ professionis conscij se ad sacros Ordines promoueri faciunt, tom.5. consult.77. num.4. & seqq.
Pœnæ in Regulares malè promotos, ibid.
Non professis non possunt concedi dimissoriæ ad Ordines, ibid. num. 42.
Quid de emittentibus tria vota substantialia Religionis simplicia in Societate Iesu, ibid. n.44. & seqq.
Quid de Regulari, qui putat bona fide suam professionem validam esse, aut sciens esse nullam propter iustam causam superioribus volentibus eum promoueri, non audet detegere nullitatem ratione scandali, aut damni grauis inconuenientis, nec potest effugere sine scandalo, ibid. n.45.
An hoc casu teneatur Regularis ratificare suam professionem, ibid. n. 46.
Quatenus possint aromatariam tenere, tom.5. consult.84. numer. 15.
An Regulares ad exercendum munus parochiale in Indijs ritè ac rectè à Magistratibus laicis, vel à Principe instituantur, tom.5. consult.1. à n.1. vbi in eos pœnæ.
Ijdem Regulares an possint obtinere ac exercere iura parochialia sine licentia Episcopi, ibid. à n.6.
Et acta ab ijs gesta sint valida, ibid. n.12.
Eorum beneficia sunt manualia, ibid. n.5.
De illis prouisi quod ius habeant, ibid.
Animarum curam habentes, Parochorum officia nequeunt exercere sine licentia Episcoporum, & examine, & visitationi, correctioni, ac iurisdictioni ipsorum subijciuntur, ibid. n.9. & seqq.
Audientes confessionem pœnitentium absque legitima licentia in quas pœnas incurrant, ibid. n.14. & seqq.
Quomodo ad Religionem admittendi, tom.6. consult.4. num.22. & seqq.
An & quatenus Regulari impartiri possit ac debeat licentia exeundi è sua Religione, vt cum reseruatione votorum in habitu presbyteri sæcularis viuere valeat in sæculo, tom.6. consult.9. n.1. ac seqq.
Quæ causa ad id requiratur, ibid. n.1.
An Regulares possint nunc vti altari portatili, etiam inuito Episcopo diœcesano, tom.6. consult.12. à n.1.
Et an id possint de illius licentia, & approbatione, ibid. num. 2. & 16.
Cur prohibitum Regularibus celebrare extra loca deputata cum altari portatili, ibid. n.2.
Quatenus possint celebrare missæ sacrificium in clausura, ibidem num. 25.
De Regularibus in partibus infidelium degentibus, & curæ Vicariorum Apostolicorum commissis, tom.6. consult.16. n.1. & seqq.
An Regulares prohibere possint Parochis celebrationem processionis die Dominico intra Octauam Corporis Christi, vel alio die, tom.6. consult.63. n.1. ac seqq.
An in suis processionibus possint mutare viam semel electam, ibid. num. 6.
Et an extra propria clausura dum processionaliter incedunt intra limites alienæ parochiæ possint deferre stolas, ibid. num. 7.
An, & quando possint expelli à sua Religione, tom.5. consult.51. à num. 1. & seqq.
Nemo Regularium quacumque de causa comedere, aut confectionem corporalem sumere potest in locis, vbi sunt crates, vel rotæ in monasterium corrispondentes, tom.6. consult. 85. num. 206.
Neque in locis adeò vicinis, vt videri, aut audiri possint à monialibus, ibid.
Neque ante portam clausuræ, ibid.

Multò minus intra clauſuram, ibid.
Etiamſi eſſent Superiores Ordinum, ibid.
Quomodo eos abſoluat, cumque eis diſpenſet S. Pœnitentiaria ſuper introductione mulierum intra eorum clauſtra ad malum finem, ibid. n. 259.
Prælati regulares facultate ſibi ex officio attributa ingrediendi monaſteria monialium, quomodo vti poſſint, ibidem num. 260.
Pœnæ in tranſgreſſores, ibid.
Et an reſeruatæ, ibid. n. 261.
An Eccleſiæ Regularium, & aliæ quæcumque vllum habeant ius, vllaque eis competat actio ſuper quarta funeralium eorum, qui in eis ſibi eligunt ſepulturam, quando in eiſdem Eccleſijs dicta funeralia non fiunt, tom. 6. conſult. 88. à num. 1.
De quibus quartam Canonicam Parochis dare debeant, ibid. num. 1.
Ea, quæ ipſis gratiosè conceduntur, ſunt reſtringenda, ibid.
An & quatenus ab Ordinarijs puniendi ſint, tom. 6. conſult. 93. num. 6.
Quatenus poſſint adminiſtrare Euchariſtiam, tom. 6. conſult. 98. n. 86. & ſeq.
Eccleſiæ Regularium, an & quatenus ſint exemptæ, tom. 7. conſult. 7. à n. 1.
In eorum Eccleſijs parochialibus an poſſit Epiſcopus, ipſis inuitis, conferre Sacros ordines, chriſma, aliaque pontificalia exercere, ibid.
Ad quem pertineat in Eccleſijs parochialibus monaſteriorum Regularium ſæcularizatis apponere œconomum, tom. 7. conſult. 8. à num. 1.
Nequeunt audire confeſſiones, niſi fuerint approbati ab Epiſcopo, cuius ſubditos abſoluere velint, ibid. n. 30. & 32.
Quatenus poſſint pro audiendis confeſſionibus iterùm examinari, ibid. n. 31.
Et quatenus publicè denunciari poſſint excommunicati, tom. 7. conſult. 10. à n. 1. & ſeqq.
Præſertim adminiſtrantes Sacramenta ſine Parochorum licentia, ibid. n. 4.
Regulares in odioſis, & dum agitur de cenſuris non veniunt appellatione Clericorum, tom. 7. conſult. 11. n. 4.
Etiamſi ſint conuerſi, ibid.
Minuſque appellatione laicorum, ibid.
An & quatenus Regulares poſſint imponere cenſum vitalitium, etiam ſine pecunia numerata, illumque poſtea ſine licentia caſſare, ac eius pecuniam in mutuum accipere, tom. 7. conſult. 12. à n. 1. & ſeqq.
De quo Sancto, aut Beato miſſam & Officium celebrare poſſint, tom. 7. conſult. 27. n. 5. & ſeqq.
An Regularis profeſſus, qui fuit baptizatus tanquam expoſitus ita tamen, vt ex publica fama ipſius parentes non ignorentur, neque prorſus ſit incertum, an ex illegitimis nuptijs conceptus ſit, poſſit eligi in Generalem, vel obtinere alias dignitates ſuæ Religionis, tom. 7. conſult. 34. à num. 1.
Quatenus Ordinarijs poteſtas ſit, eos excommunicandi, tom. 7. conſult. 44. n. 19. & ſeqq.
Eorum in hoc exemptio, ibid. n. 20.
Et quatenus declarari poſſint excommunicati, ibid. n. 21. & ſeq. & à n. 37.
An omnino exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, ac delegatorum Sedis Apoſtolicæ, ibid. n. 24.
Etiam in delicto notorio, ibid. & n. ſeqq.
Habeantque priuilegium, ne poſſint excommunicari, vel interdici ab Ordinarijs, ibid. n. 16. ac ſeqq. & à num. 39. & 44. & ſeqq.
Quatenus poſſint licitè Ordinariorum cenſuras contemnere, ibid. num. 28. & 32.
Et ab eis citati non comparere, ibid. & n. ſeq.
Nequeunt abſque Summi Pontificis licentia in alterius iuriſdictionem conſentire, ibid. n. 29.
Pœnæ in Prælatos talem iuriſdictionem vſurpantes, ibid. n. 30.
An teneantur ſeruare inhibitiones Epiſcoporum, ibid. n. 31.
Præſertim ſi appellauerint, ibid. n. 33.
Quatenus contra abutentes ſuis priuilegijs Epiſcopus procedere poſſit, ibid. n. 41.
Et quibus pœnis, ibid.
Pœnæ contra Regulares lacerantes edicta Epiſcoporum, ibid. num. 46.
Quatenus poſſint per cenſuras compelli, ibid. n. 47.
Eorum priuilegia, ne vllus Epiſcopus ſolemnia celebret in eorum Eccleſijs examinantur, tom. 7. conſult. 45. num. 2. & ſeqq.
An & quatenus poſſint amittere ſua priuilegia, ibid. num. 8. & ſeqq.
Et impedire, quominus Epiſcopus per ſuos Canonicos cantari faciat miſſas in eiſdem Eccleſijs, ibid. n. 12. & ſeqq.
An Regulares, qui ex immemorabili ſunt obligati ad officiandum in Eccleſijs Cleri ſæcularis, præcedere debeant ipſi Clero, tom. 7. conſult. 49. à n. 1.
De Regularibus reuelantibus confeſsionem Sacramentalem, eorum Iudice, & pœna, tom. 7. conſult. 54. n. 27.
De iure communi ſubſunt Epiſcopis locorum lege iuriſdictionis tantùm, tom. 7. conſult. 65. n. 4.
De eorum Eccleſijs habentibus populum, ibid.
An Regularis degens extra clauſtra, ſi delinquat, puniri debeat à Nuncio Apoſtolico, an verò ab Epiſcopo, qui præuenit, tom. 7. conſult. 68. à n. 1.
Quatenus amittat priuilegium exemptionis, ibid. n. 6.
Regulares quatenus puniri poſsint ab Epiſcopis, ibid. à num. 9. ad 39.
Et in quibus caſibus, quibuſue pœnis, ibid. & n. 38.
Quæ artes deceant Religioſos, tom. 7. conſult. 72. n. 5.
Cauſa impulſiua conceſsionis priuilegiorum Regularium, tom. 8. conſult. 8. n. 13. & ſeq.
Quatenus decimæ Regularibus datæ, tom. 8. conſult. 8. num. 30. & ſeq.
Quando immunes à decimis, ibid.
De approbandis liberè in audiendis confeſsionibus, tom. 8. conſult. 15. n. 1.
Tenentur obſeruare decretum Concilij Tridentini de celebratione miſſarum, tom. 8. conſult. 42. n. 31. & ſeqq.
Quibus in caſibus ſubſint Epiſcopis, tom. 8. conſult. 43. à num. 99.
De eorum vitæ inſtitutione iuxta regulam, quam profeſsi ſunt, deque proprietate ipſis omnino interdicta, tom. 8. conſult. 45. à n. 1.
Regularium triplex differentia, ibid. n. 1.
Quinam verè ſint, ibid. n. 2. & 3.
Poſſunt eorum Superiores inducere reformationem iuxta eorum inſtituta, ibid. n. 5. & 6.
Quid de vita communi, aljſque huiuſmodi, ibid. & n. 7.
Quatenus prohibeantur poſſe quidquam proprij habere tam bonorum immobilium, quàm mobilium, ibidem numer. 8.
Quid ſpeciatim de bonis ſtabilibus, ibid. n. 9. & ſeqq.
Quid verò ad res mobiles, ibid. n. 11. & ſeqq.
Quænam monaſteria Regularium poſsint bona ſtabilia poſsidere, tom. 8. conſult. 46. n. 1.
Qui numerus Regularium in illis conſtituendus, ibid.
Quomodo erigenda, ibid.
Quo pacto Regulares obſequio alterius loci, aut perſonæ ſubijci poſsit, ibid.
Et quomodo à Conuentu recedere, ac ſtudiorum cauſa abeſſe, ibidem.
De ratione eligendi ſuperiores Regulares, tom. 8. conſult. 48. à num. 1.
Quomodo ad eam procedendum, ibid. n. 2.
An & quatenus Regulares in obſeruatione cenſurarum Epiſcopalium, ac feſtorum diœceſis conformari ſæcularibus teneantur, tom. 8. conſult. 53. à n. 1. & 4.
An priuilegia conceſſa Regularibus celebrandi tempore interdicti ſint ſublata, ibid. n. 2.
Quid à Regularibus obſeruandum ſit, ſi velint habitum dimittere aut à Religione diſcedere, tom. 8. conſ. 58. à n. 1.
An eis liceat tranſire ad arctiorem Religionem, petita tamen licentia à ſuis Superioribus, etſi non obtenta, ibidem num. 5.
De Regularibus venientibus ad Vrbem ſine obedientia ſuorum Superiorum ad denunciandum in S. Officio, tom. 8. conſ. 62. num. 19.
De Regularium Miſsionibus in Regno Iaponorum, ibidem num. 20.
De Regularibus accedentibus ad Indias Philippinas, ibid.
Et de Epiſcopo Iaponi erga ipſos Regulares, ibid. n. 22.
De Superioribus Regularium in cauſis ſubditorum ad S. Officium ſpectantibus, ibid. n. 23.
De Regularibus alloquentibus cum monialibus, etiamſi ſint Vicarij S. Officij, ibid. n. 24.
De Regularibus accedentibus ad partes Vallis Tellinæ, ibid. num. 25.
De Regularibus etiam Ordinum Mendicantium, qui pro tempore ad Officium S. Inquiſitionis pro quocumque fidei negotio recurrunt, ibid. n. 26.
De Regularium cauſis ad S. Officium pertinentibus, ibidem num. 27.
De Prælatis regularibus, alijſque habentibus quaſi iuriſdictionem Epiſcopalem, an & quatenus poſsint procedere in cauſis S. Officij, ibid. n. 28.

De

Index Rerum.

De Regularibus, qui tenentur poſt receptas denunciationes certiorem reddere S. Inquiſitionem ſub pœnis ac cenſuris, ibid. num. 29.
De Regularibus ſuperioribus quatenus contra ſuos ſubditos, morantes in locis, in quibus hæreſes impunè graſſatur, procedere poſſint, ibid. n. 30.
De Regularibus publicantibus indulgentias ſine licentia Ordinariorum, ibid. n. 31.
De Regularibus cuiuſcumque Religionis ad curam animarum admittendis, ibid. n. 32.
De Regularibus ſuperioribus quoad Confeſſarios monialium, ibid. n. 33.
De Regularibus ſuperioribus quoad ſolutionem alimentorum pro ſuis ſubditis carceratis, ibid. n. 34.
De Superioribus Ordinum quoad publicationem decreti Conſtitutionum ſpectantium ad S. Officium, ibid. n. 35.
De Regularibus retinentibus ſcripta ſortilega, eorumque pœna, ibidem.
De Regularibus ſeruientibus S. Officio, ibid. n. 37.
De Regularium Superioribus quoad reſtitutionem habitus ſuis ſubditis habilitatis ex gratia S. Congregationis S. Officij, ibid. num. 38.
An Regulares Romam adeuntes prætextu, quod electio Prouincialis, aliorumque Officialium, vel ob huiuſmodi aliud, fuerit inualida, ſint puniendi tanquam apoſtatæ, tom. 8. conſult. 65. à n. 1.
Quatenus poſſint ſine licentia ad Superiores recurrere, ibid. n. 4. & ſeq.
Quomodo habeant ius ſepulturæ, ac erigendi Crucem in funeribus, atque ingrediendi alienas parochias ad leuanda cadauera, tom. 8. conſult. 73. n. 7. & ſeq.
Eorum Eccleſiarum priuilegia, ibid. n. 58. & ſeq.
De eorum proceſſionibus, ibid. n. 96.
De Regulari laico profeſſo latino, qui dimittens habitum regularem ſe fecit ab Epiſcopo græco ſchiſmatico græco ritu ad Ordines promoueri, tom. 8. conſult. 92. à n. 1.
Reuerſus ad Religionem quomodo tractandus, ibid.
Et quot, quaſue pœnas incurrerit, ibid. à n. 6.
De admiſſis ab initio ad habitum, & nouitiatum pro laicis, & poſtea ad ſtatum Clericorum translatis, ibidem num. 11.
In eos pœnæ, ibid.
Et quis cum eis diſpenſare poſſit, ibid.
De munere Regularium in conuerſione infidelium, tom. 8. conſult. 109. ferè per totam.
Cur aſſumpti ad concionandum, & confeſſiones audiendum, ibid. num. 16.
Conuerſæ per eos plurimæ gentes, ibid. n. 17.
De Regularibus proponentibus in ſuis Eccleſijs populo lucrandas indulgentias falſas, vel apocriphas, tom. 8. conſult. 142. à num. 1.
A quo puniri poſſint, ibid.
Et qua pœna, ibid. n. 3.

Regalia.

An Baro, ſiue Princeps, qui habet nouas ac diuerſas baronias in diuerſis diœceſibus, ſiue Principatibus acceſſorias, ſiue non, pro quibus Barones fuerunt ſoliti ſoluere Regalias, teneatur pro dictis baronijs Epiſcopis, in quorum diœceſibus illas habet, regalias ſoluere, tom. 7. conſult. 42. à n. 1.
Cur detur, ibid.
Et quid ſit, ibid. n. 2.

Relatio.

Relatio deputationis Iudicum in cauſis Canonizationum Sanctorum, an omnino fieri debeat Pontifici, tom. 5. conſult. 23. à n. 1.
Et quo pacto illam fuiſſe factam probetur, ibid. & n. ſeqq.
An præſumatur pro officialibus publicis, ibid. n. 2. & 3.
Omiſſio relationis quomodo probanda, ibid. num. 3. 5. & ſeqq.
Quid ſi vigeant præſumptiones pro validitate actus, ibidem num. 4.

Releuium, V. *Feudum*.

Religio.

Religio ex pietate hominum peperit Eccleſiæ diuinitas, tom. 6. conſult. 96. n. 2.

Religioſus V. *Regularis*.

Reliquiæ, V. *Sancti*.

An pro veneratione Reliquiarum antiquarum, recens tamen repertarum, ſit licentia concedenda, tom. 6. conſult. 61. n. 1. & ſeqq.
Et an Reliquiæ Sanctorum exiſtentes in Eccleſijs Regularium, quæ exponuntur publicæ veneration fidelium, poſſint ab Epiſcopo viſitari eo, quod non conſtet vnquam fuiſſe ab eo viſitatas, aut approbatas, ibid. n. 15.
Identitas Reliquiarum quomodo probetur, ibidem num. 2. & ſeqq.
Sed quid ſi interueniat aliqualis nominis diuerſitas, ibid. à n. 5. 12. & ſeqq.
Vel diuerſitas temporis, ibid. n. 6.
Identitas perſonæ quomodo probetur, ibid. n. 7. ac 9.
De accidentibus patriæ, profeſſionis, loci martyrij, ac huiuſmodi, ibid. n. 8.
Quid probandum, vt conſtet de identitate, ibid. num. 10. ac ſeqq.
Sanctorum Reliquiæ antiquæ in qua veneratione habendæ, ibid. n. 15.
An ſi vir fide dignus tradiderit alicui Reliquias Sanctorum poſſint exponi publicè veneration, approbante Epiſcopo, tom. 8. conſult. 28. à n. 1.
Et quatenus, ibid.
Quid de earum incertitudine, ibid. n. 3.

Remiſſio, V. *Reus*.

Remuneratio.

An idem ac antidora, tom. 5. conſult. 59. n. 16.
Quid ſit, & in quo conſiſtat, ibid.

Repræſaliæ, V. *Pignorationes*.

Repudium V. *Hebræi*.

Libellus repudij quomodo, & quare permiſſus Iudæis, tom. 8. conſult. 93. à n. 1. & 23.
Impunè an licitè, ibid. n. 4. ac ſeqq.
Coram quo fieri debeat, ibid. n. 12.
An vxoribus etiam permiſſus, ibid. n. 15.
Quomodo differat à diuortio, ibid. n. 16.
Quibus de cauſis licuerit vxores repudiare, ibid. n. 17.
Dupliciter fiebat, ibid. n. 19.
Eius cœremoniæ & cautiones, ibid. n. 20.
Formula, ibid. n. 21.
An datus publicè coram Iudice, ibid. n. 22.

Reſpublica.

Quæ dicatur libera, tom. 5. conſult. 12. n. 38.
Eius authoritas in repræſalijs indicendis, tom. 7. conſult. 82. num. 7.
Quando tota Reſpublica reputetur hoſtis, ibid. n. 12.
Eaque puniri poſſit, ibid.
Tenetur reſtituere innocentibus eorum bona, quibus ita ſpoliati ſunt, ibid.
Eique imponere tributum, ibid.
Licitæ in eam repræſaliæ, ibid.
In ſuo Principe culpam contrahit, ibid.

Reſidentia, V. *Parochus*.

In participantibus de maſſa communi, an habeant locum pœnæ non reſidentium tam à iure communi, quàm à S. Concilio inflictæ, tom. 5. conſult. 75. n. 1.
An eiſdem participantibus poſſit Epiſcopus permittere longiorem abſentiam à reſidentia, quàm in Canonicatibus, & alijs collatiuis beneficijs eam requirentibus, ex cauſa indulgere poteſt, ibid. n. 2.
An per aſſecutionem incompatibilis tam in eadem, quàm in alia Eccleſia ius ſeruiendi, & participandi adeò expiret, vt dimiſſo incompatibili huiuſmodi, illud amplius non reuiuiſcat, ibid. n. 3.
An poſito, quod in caſu dictæ aſſecutionis incompatibilis dictum ius expiret, & per iſtius dimiſſionem non reuiuiſcat, Capitulum, ſiue Congregatio illius Eccleſiæ eum, qui illud antea poſſidebat abſque Epiſcopi conſenſu, ad eandem participationem admittere poſſit, ibid. n. 4.

An dictis participantibus post dimissa incompatibilia, ad Ecclesiæ seruitium redeuntibus, debeatur præcedentia iuxta priorem eorum admissionem, vel vltimum locum tenere compellantur, ibid. n.5.
An præsupposito, quod ex immemorabili obseruatione, & maiorum traditione constet, memoratum ius non competere, nisi originarijs, exteri à dicto Capitulo, siue Congregatione ad dictam participationem admitti possint, vel Episcopi consensus, aut Sedis Apostolicæ beneplacitum necessariò requiratur, ibid. num.6.
Residere quid importet, tom.6. consult.42. n.1.
De Canonicorum residentia, ibid.
Residentia continua & causatiua, tom.7. consult.2. n.17.
Quæ sit residentia causatiua, ibid.
Quæ formalis, tom.7. consult.4. n.7.
Quomodo differat ab interessentia, tom.7. consult.4. n.10.
Qui teneantur ad residentiam, ibid. & n. seqq.
Causæ ac tempus ad non residendum, ibid. n.10.
Pœnæ contra non residentes, ibid. & n. 12. ac 13.
In quibus nequit Ordinarius dispensare, sed pœnas imponere cogendo ad residendum, ibid.
Pontifex non dat licentiam perpetuam ad non residendum, ibid. num. 12.
Quid de priuilegijs Inquisitorum hæreticæ prauitatis, ibid. & num. 22.
In dignitatibus & Canonicatibus non deputantur Vicarij in ipsorum absentia, ibid.
Non residens parochus quomodo, & à quo compellendus ad residendum, ibid. n. 13.
Quomodo alij, ibid.
Non excusat à residentia Officium subcollectoris Apostolici, neque etiam lis super eadem parochiali, ibid. n.22.
Quatenus excusent negotia Cleri, ibid. n.23.
Quid de residentia Canonicorum habentium parochialem, ibid. num.29. & 32.
Edictum in non residentes non debet continere maiorem rigorem eo, quem decreuit Concilium Tridentinum, ibidem num. 37.
Vt quis priuari possit suo beneficio ob non residentiam, quæ sint præmittenda, tom.7. consult.75. à n. 1.
Quæ pœna imposita Clericis non residentibus, ibid. n.3.
An sufficiat ad illos priuandos vnica citatio personalis, ibid. num. 4.
Vel requirantur tria edicta, ibid. n. 5.
Quæ pœnæ sint præmittendæ, ibid. n.7. & seqq.
Quæue forma in hoc seruanda, ibid. n.8. ac seqq.
Quid de Parochis non residentibus, ibid. n.11.
Et de Capellania ex lege fundationis, ibid. n.12.
Tempus triennij absentiæ quando incipiat, ibid. n.13.
An liceat omnibus Canonicis abesse à residentia, ibidem num. 14.

Resignans, V. *Mandatum*.

Resignans beneficium quando amittat fructus & possessionem illius, tom.6. consult.96. n.9.

Reus V. *Officium S. Inquisitionis, Immunitas*.

An reus absolutus à Iudice Ecclesiastico in causis misti fori, possit à Iudice sæculari pro eodem delicto puniri, tom.5. consult. 2. num. 38.
A S. Officio Inquisitionis iudicialiter punitus, an possit à Principe sæculari puniri, tom.5. consult.44. à n. 1.
Eductus ab Ecclesia, & ad eius domum translatus quatenus restituendus Ecclesiæ, tom.5. consult.3. à n.1.
Absolutus, vel condemnatus ab Ecclesiastico, siue à sæculari, an & quatenus possit ab alio molestari, tom.5. consult. 44. num. 7.
Si reus nunquam domicilium constituerit, sed quouis terrarum vagetur quo loco conueniri debeat, tom.6. consult.94. num. 29.
Eius Iudex, ibid. n.30. & 32.
Quot modis in causis criminalibus absolui possit, tom.8. consult. 108. num. 1.
Quid in casu sententiæ, quæ tantum declarat Inquisitionem S. Officij non esse Iudicem competentem, ibid. n. seqq.
Absolutus, tanquam innocens, nequit amplius molestari, ibid. num. 8.
Reus, qui secum per vim ad Ecclesiam trahit ministros Curiæ sæcularis, an gaudeat Ecclesiæ immunitate, tom. 8. consult.116. à n.1.
Remissio reorum, an & quatenus facienda, tom.6. consult. 94. num.1. & seqq.

Rex V. *Donatio, Imperator*.

Regens an possint donationes, & alienationes facere, tom. 5. consult.46. n.73.
Illasque, etiam Ecclesiæ factas, reuocare, ibid. num. 22. & 44.
Reges Christiani, calamitatibus Ecclesiæ, etiam non requisiti succurrere tenentur, tom.5. consult.5. n. 54.
Officium Regis ac pastoris maximam habet cognationem, tom.5. consult.46. n.21. & 93.
An possit in præiudicium successorum notabilem bonorum partem in aliquem transferre, tom.5. consult.46. n.22.
An & qnatenus donatio à Rege facta indigeat insinuatione, ibidem.
Ex duobus actibus in regijs etiam controuersijs arguitur, ibid. num. 33.
An obligatio Regis transeat ad successores, ibid. n.66.
Ac præcipuè in eo, qui ex pacto Regnum init, ibid. & seqq. ac num. 76.
Alienatio iurium Regalium quando valeat, ibid. n.72.
Eo ipso quod Rex, siue Princeps contrahit, eius authoritas supplet solemnitates legis, ibid.
Quid in concessione, quæ tenderet in magnam diminutionem Regni, siue iurisdictionis, ibid.
Quatenus Regum ac Principum alienationes prohibitæ sint, ibid. num. 37.
Et dilapidationes, ibid. & n.75.
Quid si Rex iurauerit non alienare, ibid. n.75.
Rex, Princeps, Dux habens actu Regnum, Principatum, Ducatum præferendus est alteri carenti actuali possessione, tom.6. consult.57. n.8.

Rituale.

Rituale Romanum, an ius constituat, tom.8. consult.73. n.45.
Pro quibus editum, & quibus commissum, ibid. n. 55.

Ritus.

Apostolorum instituta, decreta, & ritus non ijdem apud omnes, tom.6. consult.41. n.7.
Non læditur fides varijs Ecclesiarum ritibus, ibid.
Plures, atque diuersi sunt ritus Ecclesiastici apud Græcos, & Orientalium nationes, ibid. n.8.
Diuersi in Oriente ac Occidente, ibid.
Quinam obseruandi, ibid.
Quiue tolerandi, ibid. & tom.8. consult.80. n. 1. & consult.84. à num. 12.
De particularibus Prouinciarum ritibus, ibid. n. 14. ac seqq.
Ritus Gentilium ad Christianam pietatem translati d. tom.6. consult.41. num.9.
Qui sint ritus, qui à recta fidei regula discrepent, ibid. n. 10.
Consulenda in hac re Sedes Apostolica, ibid. n.11.
Quid si non ita facilè Sedes Apostolica adiri possit, ibid.
Ex quibus capitibus de rituum puritate erit iudicandum, ibid. à num. 12.
Ritus omnes instituti ad protestandum aliquod dogma, fidei contrarium, delendi sunt, ibid. n. 14.
Ritus omnes, & legalia veteris legis, si eo fine retineantur, vt lex vetus obseruetur, damnandi, ibid. n.15.
Quid de ritu colendi Sabbatum apud aliquas nationes Christianas, ibid. n. 16.
Ritus, & consuetudines circa Sacramentorum administrationem examinandi, ibid. n.18.
De baptismo, ibid. n.19. ac seqq.
Apud Græcos, ibid.
Apud Cophtos, ibid. n.20. & seq.
Apud alios Orientales, ibid. n.22.
Apud Iacobitas, ibid. n. 24.
Apud Abyssinos, ibid. n.25. & seqq.
De circumcisione, ibid. n. 28. & seqq.
De ritibus circa Confirmationis Sacramentum, ibidem & num. 31.
Deque eius materia & forma, ibid. n. 32. ac seq.
De ministro, ibid. n.34.
A presbytero collatum est irritum, ibid. n.37.
Apud Maronitas, ibid.
Apud Armenos, ibid.
De Sacramento Eucharistiæ, ibid. n.38. & seqq.
Apud Iacobitas, ibid.
Apud alios Orientales, ibid. n.39.

De quotidiana Communione apud Orientales, ibid. n.40.
Sub vtraque ſpecie apud Græcos, alioſque Orientales, ibid. num.41.
Apud Armenos, & Orientales alios, ibid. n.48.
De Sacramento Ordinis, ibid. n.50. & ſeqq.
Apud Orientales, ibid.
De matrimonio, ibid. n.53. ac ſeqq.
Interrogationes, ac reſponſiones de Euchariſtia, ibid. num.64. & ſeqq.
Interrogationes ac reſpoſiones de Sacramento pœnitentiæ, ibid. à num.71.
Interrogationes ac reſponſiones de matrimonio, ibid. num.75. & ſeqq.
Interrogationes ac reſpoſiones de Ordine, ibid. num.85. & ſeqq.
Interrogationes ac reſponſiones de Concilijs, ibid. num.90. & ſeqq.
Interrogationes ac reſponſiones de varijs rebus, ibid. num.92. & ſeqq.

Rochetus.

Rocheti vſus quibus concedendus, tom.6. conſult.59. à n.5.
Quibus prohibendus, ibid.
Quomodo permittatur, ibid.n.8.
Quid ſi ex conſuerudine aliqui illum detulerint, ibid. n.10. & ſeqq.
Denotat iuriſdictionem, ibid.n.13.

Rogatio V. *Litaniæ.*

Rubrica V. *Conſuetudo.*

S

Sabaudia.

De Sabaudiæ Duce, tom.5. conſult.12. n.50.
An recognoſcat Superiorem, ibid.
Vicarium Imperij, & Vaſallum profitetur, ibid.
Solet vocari ad Comitia Imperialia, ibid. & n. ſeq.

Sacramentum, Sacramentale, V. *Ritus.*

Miniſter Sacramenti pœnitentiæ, tom.7. conſult.8. n.45.
Sacramentum pœnitentiæ eſt per modum iudicij, ibid.
Quid requirat, ibid.
In locis, in quibus viget abuſus ducendi vxores abſque præſentia Parochi, ac teſtium, an ſint Sacramenta miniſtranda ijs, ſic coniugatis, tom.7. conſult.57. n.1.
Tutoque poſſint miniſtrari parentibus filiam Turcis, vel ſchiſmaticis ob aliquem finem in ſponſam promittentibus, ibid. num.3.
Et mulieribus catholicis commorantibus apud Turcas, ibid. num.4.
Sacramentalia qui poſſint miniſtrare, tom.8. conſult. 73. num.55.
Quid ſint, ibid.
De forma Sacramenti Extremæ vnctionis Græcorum, tom.8. conſult.84. n.19. & ſeqq.
Quomodo applicetur vnctio, ibid. n.22.
De determinatione, quam forma debet tribuere materiæ, ibid. num.23.
De expreſſione actionis, ibid.
Quando exprimenda ſit actio miniſtri, ibid. n.24.
Quomodo poſſit Eccleſia inſtituere plures materias per ſe ſingulas ſufficientes pro Sacramento, ibid. n.26.
De forma extremæ vnctionis, ibid.n.27.
De poteſtate Eccleſiæ irritandi Sacramenta, ibid.n.28. & 33.
Eadem materia poteſt inſeruire & pro materia Sacramenti, & pro Sacramentali, ibid. n.33.
Vera Sacramenta nonniſi in Eccleſia, tom.8. conſult.92. n.4.
Ad Sacramentorum valorem quid ſufficiat, tom.8. conſult.131. à num.1.
Per quod perficiantur, ibid.
An ſint adminiſtranda Sacramenta chriſtiano, qui ob ſuam ſecuritatem factus eſt ſtipendiarius in arce Turcarum, tom.5. conſult.63. n.1.

Sácellum.

An diſtinctum à Templo, tom.6. conſult.98. n.23.
Eius etymon, ibid.
Sacella etiam extra Vrbes in vicis extructa, ibid. n.27.
Cur conceſſa ædificari, ibid.
In priuatis ædibus ædificata, ibid. n.31.

Sacrilegium:

An ſit miſti fori, tom.5. conſult 2. n.53. & tom.7. conſult.69. num.2.
Quando poſſit ſolus Iudex Eccleſiaſticus de eo cognoſcere, ibidem.
Qui Iudex animaduertere debeat in eum, qui ſacrilegium committit in Eccleſia, tom.5. conſult.5. n.43.
Contrahitur ex concubitu chriſtiani cum Iudæa, & verſa vice d. conſult.69. eo n.2.

Salárium.

An & quatenus liceat Epiſcopis, eorumque Officialibus percipere ſalaria, tom.8. conſult.17. à n.1. & 8.
In materia executionis voluntatum, ibidem num.5. & ſeqq.

Saluaguárdia.

An litteræ exemptionis tum Eccleſiaſticorum, tum ſecularium, vulgo ſaluaguardiæ, à iuriſdictione Epiſcopi, eiuſque tribunalis tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, ſint licitæ, tom.6. conſult.22. à n.1.
Saluaguardiæ cauſæ, ibid. n.2.
Cur concedatur, ibid.
Quid ea ſit, ibid. n.3.
Eius diuiſio, ibid. n.4. ac ſeqq.
Habens ſaluamguardiam nullo modo eſt inquirendus, vel moleſtandus, ibid. n.9.
De ſaluaguardia ſicula, ibid. à n.10.
An licita, ibid. à n.12.
Remedia, ibid. n.19.
Specimen ſaluæguardiæ ſiculæ, ibid. n.21.
Tenor obſeruatoriarum ſaluæguardiæ, ibid. n.25.
Capitula Viceregia & litteræ Proregis de hac re, alijſque rebus, ibid. à n.29.

Saluuſconductus.

Saluuſconductus mercatoribus, alijſque datus, an comprehendat res furto ſublatas, tom.5. conſult.67. à n.1.
Nullo modo violari debet, ibid. n.1.
Eſt ſpecies pacti, & tranſit in contractum, ibid.
Dicitur fides publica, ibid.
Quæ ſeruanda eſt hoſti capitali, ibid.
Etiam à Principe, ibid. & n. ſeqq.
Quid ſi in litteris ſaluiconductus non ſit appoſita cautio de non contraueniendo, ibid. n.2.
Quare concedatur, ibid. n.9. & ſeqq.
Quæ verba ſoleant in eo apponi, ibid. n.10.
Quid de ſaluoconductu geminato, ibid.
Et emanato ad formam diplomatis Principis, ibid.
Ad quem pertineat eum declarare, ibid. & n. ſeq.
Quid de conceſſo pyratis, ac furibus, ibid. n.12.
Poſt illius conceſſionem non eſt locus cauillis, ibid. num.13. & ſeqq.
Quid ſi conceſſus fuerit à miniſtro publico, ſed ſine poteſtate, ibid. n.14.
Generalis non comprehendit res furatas, ibid. n.17.
In præiudicium partis læſæ concedi non poteſt, ibid.
Recipit interpretationem à poteſtate concedentis, ibid.
Quomodo ſit intelligenda eius verborum amplitudo, ibidem num.18.
Habens ſaluumconductum, an ſit ſubiectus iuriſdictioni illum concedentis, ibid. n.19.
Quid ſi ſolum in eo excipiatur crimen læſæ maieſtatis, ibid. num.20.
An ſæcuritas homicidis, adulteris, ac ſimilibus data, ſeruari debeat, ibid. n.23.
Pro quibus aliquando accipiatur, ibid. n.24.
Nullum per ſe imperium infert, ibid.
Saluuſconductus etiam Iudæis, ibid.
Quas perſonas comprehendat, ibid.
Quomodo quandoque ſumatur, ibid. n.25.

Quid de saluoconductu inculpatis concesso, ibid. n.26.
Qui saluum conductum accusatis concedere possit, ibidem num.27.
An qui saluum conductum habentem offendit, incurrat crimen læsæ maiestatis, ibid. n.28. & seqq.
Concessus alicui ad locum indicij, an etiam ad intermedia loca, per quæ ipse eundum est, extendi debeat, ibid. num.32. & seqq.
Saluus conductus concessus ad eundum, redeundi quoque facultatem continet, ibid. n.39. & seqq.
Vbi quid in priuatorum pactis.
Quid verò si quis nuncius, vel Legatus, siue Orator insolitam viam ingrediatur, & spoliętur, ibidem num.45. & seqq.
Vbi exempla.
Debitori concessus ob paupertatem quando cesset, ibidem num.56.
Non prodest ei, qui concedentem offendit, & offensionis causam prebet, ibid. n.57. ac seqq.
Ad certa loca restrictus, ad alia non extenditur, ibid. num.59. & seq.
Non solet dari hæreticis, ibid. n.61.
Neque alijs delinquentibus in materia fidei, & in rebus, quæ pertinent ad S. Officium Inquisitionis, licet concedatur alijs, qui de alijs criminibus sunt inquisiti, etiam bannitis à Principe seculari, vt accedere possint ad deponendum quæ sibi occurrunt in S. Officio, ibid.
Quatenus poterit ipsis hæreticis concedi, ibid.
Et apostatis à fide, ibid.
Quibus modis concedi possit, ibid. & n. seqq.
Sæpè à Summis Pontificibus, & à Concilijs concessus hæreticis, & religiosissimè seruatus, ibidem num.64.
Quid de Ioanne Hussio, & Hieronymo Pragensi, ibid. num.65. & seqq.
Hæreticis fides data seruanda, ibid. n.70. & seqq.

Sanatio, V. *Dæmon*.

Vt sanatio adscribatur miraculo quid necessariò requiratur, tom. 5. consult.20. n.1. & 3. & consult.26. num.5.
Quid in miraculis primi, ac secundi generis, ibid. n.4.
Miraculosa sanatio infirmitatum indiget diligenti examine, ibid. num.5.
Et quid exigatur, ibid. ac n. seq.
An requiratur, quod sit vndequaque perfecta & absoluta, ibid. num.7.
Ne amplius morbus redeat, ibid.
Ne in alium morbum infirmus incidat, ibid.
Debet procedere diuerso, ac interdum contrario modo, & per alia media, quam si naturaliter fieret, ibid.n.8.
Quid requiratur ex parte ægrotantium, ibid. n.9.
Quot copulatiuè requirantur, vt in sanationibus diuinæ potentiæ virtus ad intercessionem Sanctorum clarè dignoscatur, tom.5. consult.26. num.10. & consult.35. n.1.
Quotue conditiones, ibid. à n.11.
De modo operandi huiusmodi miracula, ibid.n.20.
Qui modus dicatur excellentior operandi miracula, ibid. n.21. & seq.
Quid de verbis imperatiuis, ibid.n.22.
Sanationes quoad modum ad quod miraculorum genus sint referendæ, ibid. n.21.
Quid si intercesserint dolores ægroti, ibid. n.23.
De quibusdam Sanationibus admirandis, tom.5. consult.35. à num.1.
De sanatione cancrorum, ibid. n.2.
Squinantiæ, ibid. n.3.
A febre, ibid. n.4. & 5.
Apostematis, ibid. n.6.
Lepræ, ibid. n.7.
Claudorum, contractorum, ac similium, ibid. n.8.
Brachij sicci, & aridi, ibid. n.10.
Hernioſi, ibid. n.11.
Regula generalis de sanationibus, ibid.n.12.
Ad quem gradum miraculorum sint referendæ, ibid.
De miraculis Vespasiani, Hadriani, & aliorum in sanationibus, ibid. n.19. & seqq.
An & quatenus instantanea sanatio tybijs, & cruribus impotentis, & attracti adscribatur miraculo, tom.7. consult. 26. à num.4.
Quid de sanatione strumarum, ibid. à n.5.
Qui habuerint potestatem eas sanandi, ibid.
Illam etiam habebant Austriæ Princeps, ibid.
Reges Aragoniæ, ibid.
Quidue de sanatione vulnerum, & carbunculorum, qui incisi, ac sanati absque vllo penitus cicatricis vestigio, ibidem.
Quid etiam de paulò ante sanatis ex miraculo, reincidentibus in eundem, aut alium morbum, ibid.
Quid de sanatione cœci, surdi, muti, ibid. n.37.
Et ad quod genus miraculorum referenda, ibid.

Sanctitas, V. *Miraculum*.

Imperium in creaturas ratione carentes an Sanctitatis signum, tom.5. consult.29. n.2. & seqq.
Prophetia, tom.5. consult.30. n.9.

Sanctus, V. *Festum*.

Qui cultus sanctis concessus, tom.7. consult.27. n.3.
Sancti veteris Testamenti, an possint à Pontifice canonizari, tom.5. consult.39. n.2.9. & seqq.
Sanctorum veteris Testamenti cultus publicus, ibidem à num.6.
Per indulgentias coluntur Beati cultu publico, ibidem num.10.
Honores sanctis canonizatis decreti, ibid.
Cur in Ecclesia latina modica, vel nulla Sanctorum veteris Testamenti memoria celebretur, ibid. n.11. & seq.
Quatenus ijs indulgentia concedi possit in eorum festis, ibid. num.13.
Quare in Canone missæ non exprimantur nomina Patriarcharum, vel Prophetarum, ibid. n.14.
Quid de Sanctis Innocentibus, Ioanne Baptista, alijsue, qui nexum aliquem habuere cum Christo, ibidem num.15.
Festa & Templa illis apud aliquas nationes constituta, ibidem.
Sanctorum corpora, an & quatenus transferri possint è loco ad locum, tom.5. consult.59. n.1.
Reliquias Sanctorum auferens, committit Sacrilegium, ibid.
Incurrit iuris infamiam, & consequenter est irregularis, ibidem.
Edictum Cardinalis Vicarij de non ingrediendo cœmeteria Sanctorum, ibid. n.2.
Deque non abstrahendo ab illis reliquias, ibid.
Pœnæ contra transgressores, ibid.
Item Breue hac de re Pauli V. ibid.n.3.
Pœnæ in eo appositæ, ibid.
Retinens apud se Reliquias Sanctorum è cœmeterijs ablatas quomodo possit puniri, ibid.n.4.
Reliquiæ Sanctorum quo loco asseruandæ, ibid.
Quando in hac re incurrantur pœnæ contra simoniacos, ibid. num.5. & 6.
Qui notarij, & quomodo instrumenta concessionis Reliquiarum concessione, & adaptatione intercedere possit simonia, ibid. num.14. & seqq.
Corpora Sanctorum Martyrum vbi olim humata, ibidem num.33.

Sanguis.

Est vtile naturæ alimentum, tom.5. consult.42. n.1.
Vbi continetur, & à quibus retineatur, ibid.
Quid requiratur, vt exeat sub forma sudoris, ibid.
An vnquam naturaliter possit à natura expelli sub forma propria per sudorem, ibid.
Quid de sudore sanguineo Christi, ibid.n.2.

Satellites, V. *Censura*.

Quam fidem faciant testes ab eis producti contra reum extractum à loco immuni, tom.6. consult.26. num.5.
Quatenus declarandi excommunicati ob læsam immunitatem Ecclesiasticam, ibid.n.6.

Schismaticus.

Schismatici qua excommunicatione puniantur, tom.8. consult. 80. num.3.
Pro schismaticis quatenus orandum, ibid. n.3.
Qui euitandi, ibid. n.5.
An & quatenus liceat ab eis Sacramenta recipere, ibidem num.6. & 7. ac 8.
Sacerdotes schismatici quatenus sint priuati legitimo vsu potestatis Ordinis, tom.8. consult.84. num.5.
Quatenus cum eis liceat communicare, ibidem num.6.

Qua-

Index Rerum.

Quatenus conferant Ecclesiæ Sacramenta verè atque integrè, tom.8. consult.92. n.1.
Quomodo intelligatur Ordinationes schismaticorum esse irritas, ibidem.
Schismaticus in Sacramentis ministrandis quomodo consideretur, ibid. num.3.
Et quatenus recipientes à schismatico Sacramenta peccent, ibidem.
Quid in Sacramento Ordinis, ibid.
Quidue si intercederet ignorantia, ibid.
Schismatici an extra Ecclesiam, ibid. n.4.
Et quomodo, ibid.
De Episcopo schismatico quoad validitatem absolutionis, & ordinationis, ibid. num.5.

Scholaris.

An, & quatenus domus Collegij scholarium, quam ingrediuntur per atrium; quod conducit ad Oratorium, gaudeat immunitate, tom.6. consult.38. à n.1.
Quid si Collegium fuerit erectum authoritate Apostolica, vel ordinaria, ibid.num.3.
Quidue si res dubia adhuc remaneat, ibid.
Quid si locus non sit sacer, neque religiosus, ibid. n.4.
Et qui locus sacer, quiue religiosus, ibid.
Qui pius, ibid.
Quid si in eo existeret Oratorium, siue Capella, ibidem num.5.
Et in capella celebrentur missæ, cæteraque officia diuina, ibid. num.6.

Scholastriä.

An requiratur doctoratum, tom.8. consult.21. n.2.

Scientia.

Quæ scientia citationis requiratur in contumaci, vt excommunicari possit, tom.7. consult.17.n.1. & seqq.
Scientia singulorum de Vniuersitate quando afficiat Vniuersitatem, ibid. n.3.

Scrutinium, V. *Electio.*

Secularizatio.

Ecclesiarum secularizatio quid importet, tom.7. consult.8. num.10.
Clausulæ in secularizationibus apponi solitæ, ibid. n.14.

Sedes.

An seculares manutenendi sint in iure sedendi in suis sedibus positis in Ecclesijs, tom.7. consult.48. à n.1.
Possitque illas Ordinarius de facto remouere, ibid.
Quid eo tolerante, ibid.
Quidue extra tempus concionum, ibid.n.2.
In illis remouendis euitanda nouitas, ibid.
Præsertim in sedibus Episcopi ac Principis, ibid.
An & quatenus superiores Regulares possint illas remouere, ibidem.
Cui competat sub baldachino, ibid. n.3.
Et cum solio supra scamnum Magistratus, ibid.
In eis præcedentia, ibid. n.4.

Sella.

Sella gestatoria, eiusque vsus arbitrarius Episcopo, tom.7. consult.47. num.1.
An deferri possit in processionibus, ibid.
Quo in loco deferri debeat, ibid. & seq.

Seminarium, V. *Thus.*

Ex incertis nulla portio debetur seminario, tom.5. consult.57. num.13.
Ad eius contributionem an teneantur Prioratus Archiospitalis S. Spiritus, tom.7. consult.9. à n.1.
Et monasteria Mendicantium, ibid. n.3.
Communicatio priuilegiorum quomodo lædere possit ius seminarij, ibid. num.5.
Qui fructus seminario applicentur, ibid. n.7.
Qui excipiantur à contributione seminarij, ibid. num.13. & seqq.
An beneficiatus, siue Commendatarius Abbatiæ existentis in vna diœcesi, quæ habet beneficia vnita in alijs diœcesibus, teneatur contribuere Seminario eiusdem diœcesis pro eisdem beneficijs vnitis, existentibus in alijs diœcesibus, tom.8. consult.13. n.1. & seqq.
Et an remedia præscripta à S. Concilio Tridentino pro erectione seminarij æquè procedant in eius conseruatione, ibid. num.10.
Quæ beneficia teneantur ad contributionem seminarij, ibid. num.1. & 8.
Et in quibus diœcesibus debeant esse sita, ibidem num.2. & seqq.
Exactio taxæ pro seminario nondum instituto cum seminaristis an restitui debeat, tom.8. consult.36. à n.1.
Contributio quando facienda, ibid.n.1. & 6.
Eius erectionis substantia in quo consistat, ibidem num.2. & seq.
Pensio reseruata seminario quando exigenda, ibid. num.3. & seq.
Quid de vnione beneficiorum ante erectionem seminarij, ibid. & num.5.
Quidue si pecuniæ solutæ fuerint conuersæ in fabricam seminarij, ibid. n.7. & seqq.
Quorum Consilio Episcopus in rebus ad seminarium spectantibus vti debeat, ibid. n.9.

Sententiä.

Sententia, lata à non suo Iudice, est irrita, tom.5. consult.2. num.127.
Et quomodo, ibid.
Quatenus habeat executionem paratam, tom.5. consult.11. num.37.
Sententiæ, in qua continetur clausula ex hactenus deductis, virtus, ac proprietas, tom.6. consult.93.n.3.
Sententiæ quomodo præiudicetur, tom.8. consult.8. n.5.
De casu sententiæ, quæ tantum declarat S. Officium Inquisitionis non esse Iudicem competentem, tom.8. consult.108. à num.1.
Sententiæ prolatæ in causa hæresis non transeunt in iudicatum, ibid. num.4.
An & quatenus sententia possit iterùm cognosci, ibid. n.5. & seqq.

Sepultura, V. *Pater.*

Ius commune determinat sepulturam pro vnoquoque, tom.7. consult.21. num.1.
Ius eligendi sepulturam est spirituale, ibid.n.3.
Quid de consuetudine eligendi sepulturam, ibid. à num.1. 4. & seqq.
Electio sepulturæ quatenus sit actus vltimæ voluntatis, ibid. num.7.
Quomodo consuetudo eligendi sepulturam probanda sit, ibid. num.8. & seq.
Ius sepulturæ quatenus acquiratur, tom.7. consult.63. num.8. & seq.
Moriens in carcere, in qua Ecclesia sit sepeliendus, tom.7. consult.86. à n.1.
Quid si elegerit sepulturam extra parochialem, ibid.
Quidue de ijs, qui damnati sunt ad carcerem in pœnam, ibidem.
Ius sepulturæ an diuersum à iure funeris, tom.8. consult.73. num.48.

Sequesträtio.

Quatenus bona Ecclesiarum sequestrari possint, tom.7. consult. 11. num.11.
Et quibus de causis, ibid.
Et quid quoad eorum fructus, tom.7. consult.12. n.9. & 10.

Sigillum.

Facit rem indubiam, tom.5. consult.59. num.11.
Ad seruandum sigillum Sacramentalis Confessionis quid requiratur, tom.7. consult.54. à num.1.
An & quatenus crimen fractionis sigilli confessionis pertineat ad S. Officium, ibidem à num.2.
Quomodo probetur crimen fractionis sigilli confessionis, ibidem à num.10.
Et quatenus credatur Confessario, ibidem num.11. & seq.
An prohibeatur reuelatio non tantum peccatoris, sed etiam peccati, ibidem num.14. & seqq.

Reue-

Reuelatio peccati sine expressione personæ sub qua prohibitione sit, ibid. num.19.
Pœnæ contra reuelantes, ibid. à n.22.
Ad quem Iudicem hæc cognitio pertineat, ibid. n.27.
Etiam si reus sit Regularis, ibid.
Et qua pœna sit puniendus, ibid.

Simoniâ.

Est crimen exceptum ac publicum, tom.5. consult.59. n.6.
Et inter grauiora reputatur, ibid.
Comparatur cum crimine læsæ maiestatis, ibid.
Quatenus reddat infamem, ibid.
Et irregularem, ibid. ac n.7.
An sit crimen depositione dignum, ibid.
Quis possit in eo dispensare, ibid.
Contra quos eius pœnæ procedant, ibid. n.8.
An in ea detur paruitas materiæ, ibid. n.9.
Eius malitia in quo consistat, ibid.
An idem ac crimen ambitus, ibid. n.10.
Quid requiratur, vt quis incurrat pœnas contra simoniacos illatas, ibid. num.13. ac seqq.

Socius.

Socij criminis regulariter in criminalibus recipi non possunt tom.6. consult.99. num.27.
Etiamsi sint plures, ibid.
Et quare, ibidem.
Quid in criminibus exceptis, ibid. num.28.

Societas, V. *Confraternitas.*

Sodomia.

An sit misti fori, tom.5. consult.2. num.43.

Soror.

Quasi seorsum nascatur, tom.6. consult.94. num.31.
Separeturque ab ea domo, in qua nata, & in aliam familiam transgrediatur, ibid.

Sorti legium.

Sortilegium non hæreticale sine pacto expresso cum Dœmone, tom.6. consult.35. num.2.
Eius sacrilegij pœna, ibidem.
Quomodo sit expediendus, qui se accusat non præuentus ab aliquo iudicio, vsum fuisse sortilegijs qualificatis ad amorem, si interrogatus super intentione nolit respondere, tom.8. consult.130. à num.1.

Splendor.

Quæ ac vndè lux, siue splendor in seruis Dei demortuis, tom.5. consult.43. à num.1.
Quid ille sit, ibid. num.6. & 7.

Spolium, *V. Officium S. Inquisitionis.*

De spolio Regularis decedentis extra monasterium, tom.8. consult.85. num.1.
De spolio Regularis, qui degit vti Parochus in Ecclesia vnita suo monasterio extra tamen claustra, ibique morientis, tom.8. consult.113. à num.1.

Sponsalia, *Sponsa*, V. *Vxor*, *Impedimentum.*

Compulsio adimplendi sponsalia an sit misti fori, tom.5. consult.2. num.49.
Ex sponsalibus validè per verba de futuro contractis, & posteà mutuo consensu dissolutis an oriatur impedimentum publicæ honestatis, tom.5. consult.50. num.1.& seqq.
Quomodo reddantur irrita, ibid. num.1.
Et quando euanescant, ibid. n.3.ac seqq.
An decreto S. Concilij Tridentini *sess* 24. *cap.*10. *de reform. matr.* prohibeatur sub peccato mortali sponsæ traductio solemnis, an etiam non solemnis ad domum sponsi, & carnalis copula, tom.6. consult.47. à n.1. & seqq.

Spontè, V. *Compárens.*

Sportulæ.

De sportulis iudicialibus, tom.8. consult.11. à n.1.
Earum probrum ac pernicies, ibid.
De exculentis, ibid. n.2. & 3.
An tollendæ, ibid. num.3.
Et quomodo, ibid.
Reformantur, ibid. à n.8.
Ad id decreta, & taxa Pontificia, ibid. à n.9. & n.29.

Spurius, V. *Consanguineus*, *Mater*, *Irregularitas.*

Statua.

Confugientes ad statuam Principis, illamque tangentes, immunes, tom.6. consult.27. num.3.
Quorum hoc erat refugium, ibid.
Pro asylo posita, ibid.

Statutum.

Statutum seculare non habet locum in hæreditate Clericorum, tom.5. consult.6. num.7.
Siue loquatur in rem, siue in personas non comprehendit Clericos, ibidem.
Statutum laicale tollens, impediens, limitans, aut restringens aliquid ex ijs, quæ iure naturali aut diuino concessa sunt Ecclesiasticis, est contra libertatem Ecclesiasticam, tom.5. consult.46. num.83.
Quid de ijs, quæ in toto iure canonico, vel ex legitima consuetudine fauore rerum, locorum, & personarum Ecclesiasticarum inducta sunt, ibid. num.84.
Quidue de ijs, quæ priuilegio Imperatorum, vel Regum, aut Principum competunt Ecclesiasticis, ibid n.85.
Quid de ijs, quæ competunt Clericis iure communi, aut etiam particulari alicuius loci, ibid. n.86.
Statutum laicale confirmatum à Summo Pontifice, præsertim ex certa scientia, an & quatenus obliget Ecclesiasticos, tom.5. consult.71. à n.1.
Statutum confirmatum à Pontifice quando dicatur Pontificium, ibid. num.5.
Statutum diœcesanum, an obliget Regulares, tom.5. cons.76. num.17.
Statutum generale laicorum, & fauorabile includit Clericos, tom.8. consult.40. n.29.
Non ligat, nisi subditos statuentis, ibid. n.33.

Stola, V. *Parochus*, *Confraternitas.*

Confert præcedentiam supra omnes alios, tom.7. consult.46. num.5. & 9.
Deseruit loco pluuialis, ibid.
Est signum iurisdictionis, tom.8. consult.73. n.21.

Strumæ, V. *Sanatio.*

Stuprum, V. *Episcopus.*

An sit misti fori, tom.5. consult.2.n.2.
Stuprum Episcopi cum moniali quomodo puniatur, tom.7. consult.38. à n.1.
Est crimen de maioribus, ibid. n.2.
Quid si non esset notoriè scandalosum, ibid.
An dignum depositione, ibid. n.3. & 4.
Est crimen grauissimum, ibid. n.4.
Quid si Episcopus de hoc crimine non fuerit conuictus, neque confessus, ibid. n.5. & seqq.
Et noluerit renunciare Episcopatui, ibid. n.6. & seqq.
In id exempla, ibid. n.9.

Subcollector.

Subcollectores spoliorum, & decimarum, aliorumque iurium Cameræ Apostolicæ an, & quatenus lucrentur distributiones quotidianas, tom.5. consult.52. à n.1.

Subdelegatio, *Subdelegatus*, V. *Canonizatio.*

An Clericus habens facultatem subdelegandi, ac procedendi contra Ecclesiasticos, eos visitando, ac perquirendo in locis immunibus occasione fraudum quas in vectigalibus committunt

tunt, possit subdelegare laicum, qui Ecclesiasticos ipsos in carcerem conijciat, tom.6. consult.82. n.1.
An subdelegati in causis Canonizationum exprimere debeant in quolibet actu, quod sederint pro tribunali, tom.5. consult. 56. à num.1.

Subditus, V. *Subiectus*.

Subditi non possunt de iure communi prohiberi, ne ad aliud, nisi ad molendinum, ad furnum, &c. domini iuerint, tom.5. consult.68. num.1.
Quid si ad illud longissimo tempore iuerint, ibid. & n.2.

Subhastatio.

Quatenus bona Ecclesiæ subhastari possint, tom.7. consult.5. num.4. & seqq.

Subiectus, V. *Princeps*.

Puniri potest ex delicto sui Domini, tom.7. consult.82. n.10.
Subiectus propriè non dicitur, qui subest potestati delegatæ, tom.6. consult.49. n.13.
Eorum homagium, ibid. n.4.

Subreptio.

Ex quo satis constet interuenisse subreptionem, tom.5. cons.78. num.4. & seq.

Sudor, V. *Sanguis*.

Sudor scatens ex Imaginibus Sanctorum, an sit miraculo adscribendus, tom.5. consult.33. à n.1.
Quid sit, ibid. num.2.
De sudore rerum vegetatione carentium, ibid. n.3.
Quomodo hoc miraculum probandum sit, ibid.n.7. & 8.
Circumstantiæ in hac re considerandæ, ibid.
Et quæ circumstantiæ concurrere debeant, ibid.
Sudor sanguineus an sit suprà vires naturæ, tom.5. consult.42. à num.1.
Sudor mouetur ex quacumque humida substantia, ibid.& seqq.
Sudor sanguineus ob quas fit causas, ibid. n.11.

Superioritas, V. *Potestas*, *Princeps*.

Superioritas, quæ inuoluit tegalia, illæsa, & concessionis nescia prohibetur, tom.5. consult.1. n.6.
Superioritas vna respectu Regis, vel Summi Principis, ibidem num.7.
In quo ista constituatur, ibid.
Quomodo Imperatori omnimoda in toto Romano Orbe competat, ibid.
Alia superioritas respectu aliorum Principum, Comitum, aliorumque Principum, quæ ipsis in suis terris competit, ibidem.
Quod discrimen inte prædictas duas superioritates circa bona Ecclesijs dedicata existat, ibid. n.8.
Quid sit superioritas, ibid. n.9.
An possit præscribi, ibid.
Quid supra superioritas, seu supremum ius Principis concernat, ibid. num.10.

Supplicationes, V. *Litaniæ*.

Surdus, V. *Sanatio*.

Surrogatio, *Surrogatus*.

Axioma, quod surrogatum sapiat naturam eius, in cuius locum surrogatur, quomodo intelligendum, tom.6. consult.21. num.16.
Qui in locum alterius surrogatur induit conditiones illius, tom.6. consult.96. num.25. & consult.98. num.115. & tom.7. consult.8. num.10.
Surrogatus succedit in locum eius, cui surrogatur in commodis, atque incommodis, tom.7. consult.46. num.2.
An & quatenus ad gaudendum eisdem prærogatiuis requirantur in surrogato qualitates surrogantis, ibid. n.3.

Suspensio.

Censura suspensionis ab ingressu Ecclesiæ est propriè interdictum, tom.7. consult.17. n.11.
Suspensio à diuinis officijs est interdictum ab vsu actiuo, & passiuo diuinorum, ibid.

Suspicio, V. *Infamia*, *Hæresis*.

Synodus, *Synodaticum*, V. *Cathedraticum*, *Beneficiarij*, *Episcopus*.

Conuocatio ad Synodum ad quem pertineat, tom.7. consult.3. num.1.
Quinam in Synodo interesse debeant, ibid. n.2.
In ea quid agendum, ibid. n.6.
Qui iure proprio, vti singuli synodo diœcesanæ interesse queant, ibid. n.8.
Qui ad eam conuocandi, ibid. n.9.
Curati Ecclesiarum Regularium, an teneantur accedere ad Synodum diœcesanam Episcopi, tom.7. consult.8. n.28.
Synodus Episcoporum quo iure dicatur instituta, ibid.
Eius finis, ibid.
Rector nullius diœcesis non potest cogi inuitus adire Synodum proximioris Episcopi, ibid. n.65.
Nequit Episcopus in Synodo aliquid facere contra ius, tom. 8. consult.16. n.4.
Episcopus, & Clerus quatenus possint constitutiones, & decreta condere, tom.8. consult.16. n.2.
De Synodo Trullana, tom.8. consult.81. n.7. & 22. ac seqq.

T

Taberna, V. *Dominus*.

Taciturnitas.

Quoties imminet factum, quod à iure improbatur, taciturnitas eius, qui non potest expresse actu consentire, nihil operatur, tom.8. consult.40. n.37.

Taxa, V. *Clericus*, *Immunitas*, *Sportulæ*.

Communitates, ac Magistratus sæculares, an & quatenus teneantur taxam antiquam vectigalium obseruare in fauorem Clericorum initam, tom.5. consult.46. à n.1. & 96. ac seqq.
Litteræ hortatoriæ hac de re expeditæ, ibid. à n.97.
Rationes in eis contentæ, ibid. à n.98.
Opponuntur eis litteræ ac declarationes S. Congregationis Immunitatis Ecclesiasticæ, ibid. à n.106.
Et S. Congregationis super Episcopis, ibid. à n.124.
De taxa triremium contra Fiscum Cameræ Apostolicæ, tom.5. consult.57. à n.1.
Taxa Innocentiana, tom.8. consult.11. in fin.

Tectus, V. *Immunitas*.

Temeritas,

Ad incurrendam pœnam Ecclesiasticam an requiratur, tom.7. consult.17. n.11.
Non dicit dolum, sed fatuitatem, ac impudentiam, ibid.
Quid sit, ibid.

Templum, V. *Ecclesia*, *Presbyterium*, *Mulier*, *Catechumenus*, *hæreticus*.

Vnde sic dictum, tom.6. consult.98. n.3. & n.11. & 14.
Quænam Templa.
Translatum ad ædes Sacras, ibid. n.15.
Eius instar erat Tabernaculum, ibid.
An distinctum à sacellis, ibid. n.23.
Templum Iudæorum vnicum, & cur, ibid. n.27.
Templum olim quot præcipuas habebat partes, tom.7. consult. 35. num.1.
Presbyterium, siue chorus vbi, ibid. & n.3.
Gremius, siue Naon, ibid.
Porticus, ibid. n.2.
Templi Hierosolymitani distinctio, ibid. n.

Eius discrimen à nostris, ibid.n.5.
Templorum distinctio quando cœpta, ibid. n.6.
In eo Cleri ac populi separatio, ibid.n.7. & seqq.
Et quam ob causam, ibid.n.16. & seqq.
In eo iussus exire Imperator extra Cancellos, ibid.
Mulierum in eo locus, ibid. n.12. & seqq.
Locus etiam Virginum, ibid. n.15.
Causæ, ibid. à n.12.
Arca Noetica typus Ecclesiæ, ibid. n.17.
Ibi mansiones separatæ, ibid.
Quid apud Hebræos, ibid. & n.18.
In Templis etiam mulierum velatio, ibid. à n.24.
An aliqua de causa liceat frequentare Templa hæreticorum, tom.7. consult.41. n.7.

Tempus.

Paria sunt fieri tempore habili, & fieri tempore inhabili, sed conferre in tempus habile, tom.6. consult.95. n.238.
Quando attendatur actus, & tempus, tom.7. consult.44. n.4.

Terra.

An & quatenus multiplicatio terræ extractæ à sepulchris Seruorum Dei pro infirmis curandis, sit adscribenda miraculo, tom.5. consult.32. à n.1.
Eius natura, ibid. n.1.
Causa illius multiplicationis, ibid. n.2.
Quomodo multiplicari possit, ibid. & n.10. 13. ac seq.
Exempla, ibid. n.6. & seqq.
Eius virtus, ibid. n.8.
Hoc miraculum approbatum ab Ecclesia, ibid. n.9.
Ad quem gradum miraculorum huiusmodi miracula sint referenda, ibid. num.12.

Territorium, V. *Castrum*, *Abbas.*

Territorium quid sit, quomodo constituatur, tom.5. consult.5. num.37.
Eius fori potestas, ibid. num.34.
Differentia inter esse in territorio, & de territorio Principis, ibidem.
Situs Ecclesiarum in territorio Principis quid iuris inferat, ibidem.
Quæ sit forma constituens locum in esse territorij, ibidem num.37.
Quid requiratur, vt constitui possit territorium separatum, ibid. n.4. & tom.7. consult.8. à n.2.
In cuius territorio quis delinquit, eius iurisdictioni subijcitur, tom.8. consult.94.n.1.
Licet per litteras exemptionis separatum fuerit territorium à diœcesi Episcopi, & constitutum denuo in statu nullius, adhuc tamen locum habet dispositio S. Concilij Tridentini, ibid. num.11.
Territorium separatum quomodo probetur, tom.8. consult.59. n.10. & seqq.
Territorium quid importet, tom.8. consult.73. n.95.

Tertiarij, V. *Hospites.*

Quibus confessarijs confiteri possint peccata sua, tom.7.consult. 8.num.43.
Vbi sepeliendi, ibid.
Eorum priuilegia, ibid.

Testamentum, V. *Cardinalis.*

Publicatio testamenti Clericorum, vel ad pias causas, an sit misti fori, tom.5. consult.2.n.47.
Testamentum, in quo laicus constituit Clericum hæredum coram quo Iudice aperiendum, tom.5. consult.11. n.27.
Episcopus rogatus à testatore pro assistentia, & declaratione eius testamenti, an possit mandare executoribus, ne pecunias occupent, siue inuestiant in census ordinatos à testatore absque sua approbatione, tom.8. consult.21. n.4.
Quatenus in testamentis priuatorum deferendum sit attestationi ac declarationi scriptoris, tom.8. consult.127. num.1. & seqq.

Testis, V. *Censura Immunitas*, *Iuramentum.*

De testibus societatis, tom.8. consult.73. n.100.
Testes desumpti ex processu confecto authoritate Ordinaria, an sint attendendi in causis Canonizationis Sanctorum, tom.5. consult.27. à n.1.
Et quid si testes morte præuenti repeti non possint, ibid. n.3. & 4.
Quamque probationem faciant, ibid. & n. seq.
Testes singulares an, & quatenus probent miraculum, tom.5. consult.31. à n.1.
Quam fidem faciant, ibid. n.3.
Testes etiam singulares deponentes super miraculis ex simplici auditu ab ipsis Seruis Dei, qui miracula patrarunt, an & quatenus probent, tom.5. consult.34. à n.1.
Testes de auditu alieno, quamuis plures, habentur pro vno, ibid. n.1.
Auditus testium quotuplex, ibid. n.2.
Quatenus dicantur singulares, ibid.n.4. & 5.
Testis laicus, qui coram Iudice Ecclesiastico falsum deponit, à quo Iudice puniendus, tom.5. consult.64. n.1.
Testes de visu plenam fidem faciunt, tom.6. consult.26. n.3.
Quid de testibus amicis, ibid. & n. seq.
Quid de testibus dubijs, ibid. n.5.
Quomodo probent sortilegia, tom.6. cons.35. n.4. & seq.
Crimen simoniæ, ibid.
De auditu, ibid. n.5.ac 6.
De confessione extraiudiciali, ibid. n7.
De vnico teste, ibid.
De teste inimico, ibid.
De teste olim famulo expulso, ibid. num.8.
Quis teneatur de erroribus falsitatis, quæ committuntur in examine testium pro statu libero matrimonium, tom.6. cons.44. num.1.
An cognitio testium, qui examinantur, pertineat ad solum Notarium, ibid. n.2.
Si testes, qui asseruntur à Notario recognouisse fides, & attestationes, aliaque documenta negent recognouisse, cuinam credendum sit, ibid. n.5.
Depositiones testium an scribendæ sint idiomate, quo proferuntur, tom.7. consult.56. à n.1.
Testis quando inhabilis, tom.6. consult.99. n.27.
Quando socij criminis admittantur in testes, ibid. n.28.
De teste deponente falsum in S. Officio, & in materia ad S. Officium spectante, tom.7. consult.37. n.3.
Qui de hæresi suspectus, ibid. n.3.
Quatenus dicantur deponere falsum, ibid.
Quomodo teneantur iurare, tom.7. consult.42. à n.1.
Defectus iuramenti an & quatenus vitiet eorum examen, ibid. num.2. & seqq.
Cur eis præbeatur iuramentum, ibid. & n.4. ac seq. & n.8.
Testes examinati sine iuramento, an & quod faciant iudicium, ibid. à num.9.
An faciant præsumptionem, ibid.n.12.
Quid si iuramento ratificent primum examen, ibid. à n.13.
De testibus per turbam deponentibus, tom.7. cons.84. à n.1.
An examen testium pro informatione Curiæ receptum coram Iudice seculari, legitimari possit coram Iudice Ecclesiastico, tom.8. consult.6. à n.1.
Et quid è contra, ibid.
Quid de testibus examinatis coram Iudice laico contra aliquem, qui postea detectus fuit Clericus, ibid. n.10.
Petita copia actorum in causa criminali cum expressione nominum testium danda est Regulari, tom.8. consult.41. à num.1.
Quid in crimine hæresis, ibid. & n. seq.
Nomina testium cur publicanda, ibid. n.2.
Quid si timeatur offensio, ibid. n.3.
Quatenus euocari possint per longum iter, tom.8. consult.79. num.1. & 5.
Et cuius sumptibus, ibid. & n.8.
In probando statu libero matrimoniorum à quo examinandi, ibid. num.4.
De testibus singularibus in tempore, & loco tantum, concordantibus tamen in specie, & facta hæresis, tom.8. cons.110. à num.1.
Et an ex testibus singularibus possit quis damnari ad pœnas contra hæreticos inflictas, ibid. n.24.
Et quid de testibus singularibus quoad ipsam hæresis substantiam, ibid. n.25. & seqq.
Testes, qui admittuntur *in cap. In fidei fauorem de hæret. in 6.* an probent pro pœna ordinaria contra reos negatiuos, tom.8. consult.119. n.1. & seqq.
Quem gadum probationis constituant, ibid.
Vnico testi, an & quatenus sit deferendum, tom.8. consult.127. à n.1. & 4.
Qui testes requirantur ad inquirendum contra Episcopum, tom. 8. consult.136. n.1.

Qui dicantur omni exceptionē maiores, ibid. n.13.
Examinati coram Episcopo, tamquam Inquisitore, quatenus purgari debeant à maculis mediante tortura, ibid. n.14.
Quid si fuerint subornati, & an eis potiùs, quàm Notario credendum, ibid.
De pluribus testibus singularibus singularitate adminiculatiua, tom.8. consult.141. n.1.
Quem gradum probationis constituant in materia hæresis, vel apostasiæ, ibid. n.2.

Thus.

An beneficiarij ex antiqua consuetudine teneantur thus dare clericis Seminarij in missa, vesperis, & laudibus, etiamsi induti sint dalmatica, vel pluuiali, tom.6. consult.49. à n.1.
Debent thus accipere omnes, qui sunt de choro, ibid. n.1.
Etiam pueri Seminarij, ibid.
Capitulum potest facere Clericos Seminarij de choro, ibid. n.2.
Sunt de choro, ibid.
Idque præsertim ex possessione, ibid. n.4.
Quæ consuetudo sufficiat, ibid.
Quid si esset immemorabilis, ibid. n.5. & seq.
Quid quoad Capellanos, & musicos, ibid.
Thurificantis obseruatio, ibid. n.7.
Qui debeat thurificare, ibid. n.8. & 9.
Qua distinctione thus dandum, ibid. n.9. & 10.
Ritus thurificandi, ibid. n.11.

Tibia, V. *Sanatio.*

Timor.

Vt aliquid dicatur factum timidè propter minas, quid sit probandum, tom.5. consult.9. n.2.

Titularis, Titulus, V. *Paræcia, Episcopus.*

Titulus Eminentissimi quibus ab Vrbano VIII. datos, tom.5. consult.12. n.79.
Quatenus inferri nequeat præiudicium prærogatiuis possessis à ministris Sedis Apostolicæ, ibid.
Tituli Ecclesiarum Vrbis, tom.6. consult.98. n.17.
Quinam sint, ibid.
Vnde loca Sacra Tituli dicta, ibid. n.18.
Cuius Pontificis fuit hoc institutum, ibid. n.19.
Cur instituti, ibid.
Eorum diuisio, ibid.
Numero aucti, ac limitati, ibid.
A quibus nomen sortiti, ibid.

Tolerantia.

Tolerantia & taciturnitas longi temporis ministrorum, ad quorum curam aliquid pertinet, facit præsumi titulum, & concessionem præcessisse, tom.5. consult.57. n.4.

Tonsura, V. *Melitenses.*

Italus faciens se promoueri ad tonsuram clericalem cum falsis dimissorijs ab alieno Episcopo quas pœnas incurrat, tom.8. consult.37. n.1.
An in eas comprehendantur Melitenses, ibid. à n.1.
Irregularis an possit eam licitè suscipere, tom.8. consult.147. num. vlt.

Tortura.

Tortura Clerico magis irrogat maiorem infamiam, quàm auferat maculam, tom.7. consult.19. n.9.
Reus tortura affectus, quantumuis absolutus, potest puniri pœna extraordinaria, etiam corporis afflictiua, ibid.
Quatenus detur ad eruendam veritatem, tom.8. consult.130. n.2.
Vel responsionem, ibid.

Transactio.

Inter Clericos & Vniuersitates super immunitatibus, tom.5. consult.46. à n.1. signatè n.55.
Ratificatio transactionis præsumitur, cùm magis facto, quàm verbis inducatur, ibid. n.57.

Tribunal.

Tribunalium corruptio, tom.8. consult.11. n.1. & seqq.
De loco Tribunalis Episcopi, quoad duas diœceses vnitas, tom.5. consult.72. à n.1.
Quod intelligatur consuetum Tribunal, ibid. n.1. & 14.
Quid de immemorabili consuetudine hac super re, ibid. & n.2. & seqq.
Episcopus de iure potest erigere ac exercere tribunal quocumque in loco suæ diœcesis, ibid. n.14.
Etiam in suo cubiculo, ibid.
Illudque extrahere ex vno loco ad alium, ibid.
Domus tribunalis Episcopi non inteligitur de domo materiali, ibi.
Supremorum Tribunalium æquitas, tom.6. consult.65. n.4.

Triremes, V. *Degradatus.*

Turbatio.

An idem ac vsurpatio, tom.7. consult.44. n.37.
Quid sit, ibid.
Est quædam species delicti habens plures differentias, ibid.

Turca, V. *Baptismus.*

An pueri minoris ætatis, nati ex parte Turca, & matre Christiana ritus græci, ducti in captiuitatem à Christianis, sequi debeant religionem Christianam matris, & gaudere libertate, tom.8. consult.71. n.1.
Et quid in casu, quo ijdem pueri sint nati ex patre Turca, & matre Christiana, sed apostata à fide, ibid. n.4.
De captiuis Turcis adultis, ibid. n.3.

Tutela Tutor.

Tutoris, & Curatoris munus, an possit à Clericis exerceri, & cogi ad illud exercendum, tom.5. consult.10. à n.1. & seqq.
A tutela excusatur miles, ibid. n.17.
Tutoris datio, an sit iurisdictionis, & imperij, ibid. n.18. & seqq.
Iudex sæcularis quando potest dare tutorem Clericis, ibid. n.18. & seqq.
Iudex Ecclesiasticus tutorem, vel curatorem sibi subditum decernere debet, ibid. n.23.
Quatenus tutores dari possint pupillis reluctantibus, tom.5. consult.5. n.62.
Impuberes esse in tutela cui iuri conueniat, ibid.
Quis possit esse tutor, tom.5. consult.5. n.3.
Quid de datione Clerici in tutorem in testamento, tom.5. consult.10. n.4.
Quid pro miserabilibus personis, ibid. & n.5.
De tutela testamentaria, datiua, & legitima, ibid. num.7. & 9.
Clericus non potest dari tutor in testamento, neque per Iudicem, minusque cogi ad suscipiendam tutelam legitimam, ibid. n.8.
Quid de tutela legitima proximorum, ibid.
Non possunt ipsi, neque aliæ personæ Ecclesiasticæ compelli ad curam, & tutelam absque violatione immunitatis Ecclesiasticæ, ibid. n.10.
Quid si illam exerceant cum licentia Superiorum, ibid. n.11.
In qua tutela exercenda concedatur licentia, ibid.
Formula licentiæ, ibid. n.12. & seq.
Quatenus Clerici tutores gaudeant priuilegio fori, ibi. n.14. & seq.
Quomodo possint Clerici à tutela se excusare, ibid. n.17.
Tutores suspecti in educatione pupillorum, tom.6. consult.100. n.5. & seqq.
Eorum consensus quando requiratur in earumdem puellarum matrimonio, ibid. n.11. & seq.
Præsumptiones contra tutores, ibid. n.13.

V

Vaßallus.

Non potest Vassallus in alterius iurisdictionem expresè, vel tacitè inuito domino consentire, tom.5. consult.12. n.39.
Tenetur præbere adiutorium suo domino, & quomodo, quaue pœna, tom.5. consult.5. n.54.

Vectigal, V. *Clericus, Immunitas.*

Vectigalia sunt de Regalibus, tom.5. consult.46. n.20.
Necessaria in Republica, ibid. n.21.
Romani triplici ex rerum genere vectigalia percipere soliti erant, ibid. n.93.
Ex nouorum vectigalium impositione excitati tumultus, ibid.
Quæ & quatenus Rex, Princeps vectigalia imponere possit, ibid. n.94. & seq.

Index Rerum.

Venditio.

Quatenus res carius quam valet vendi possit, tom.8. conſ.88.n.2.

Veneratio.

Circa venerationem hominum mortuorum ante eorum Canonizationem, & beatificationem quid liceat, vel non liceat facere ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, tom.5. conſult.38. à n.1. & ſeqq.
An vnquam fuit mos in Eccleſia venerari defunctos tamquam Sanctos abſque autoritate legitimorum Iudicum, ibid. n.2. & 15. ac ſeqq.
Qui in hac re Iudices legitimi, ibid.
In id leges, & Sanctiones, ibid. n.3.
Quæ diligentia in Confeſſoribus probandis, ibid. n.4.
Et quid in hoc Eccleſia exigat, ibid.n.5.
Veneratio Sanctorum eſt vna de maioribus Eccleſiæ cauſis, ibid. num.6.
Quomodò puniendi, qui inconſulto Romano Pontifice venerationem publicam nondum canonizatis adhibent, ibid. n.12. & 18. ac ſeqq. ac n.21.

Veneta, V. *Ciuitates*.

Veneta Reſpublica, eiuſque exemptio, tom.5. conſ.12.n.40.
Libertas, ibid.
Genus, ibid.
Decora, ibid.
Imperium, ibid.
Conſilium, fortuna, ibid.
Bella, Victoriæ, Strages, ibid.
Potentia, ibid.
Opes, ibid.

Verbum.

Aſſiſtat, interſit, tom.7. conſult.2. n.5.
Vſurpare, tom.7. conſult.11. n.1.
Præſumpſerit, ibid. n.3. & conſult.14. n.14.
Moriatur, tom.7. conſult.33. n.43.
Verba potius demonſtratiuè, quàm taxatiuè adiecta cenſentur, tom.7. conſult.44. n.4.
Subiaceant, ibid.n.39.
Et quod egerint, irritum habeatur, ibid.
Celebrare, tom.7. conſult.45. n.10.
Verba hortatoria, an importent præceptum, tom.7. conſult.64. n.13. ac ſeq.
Quando improprientur, ibid.
Hortamur, ibid. n.15.
Neceſſaria, tom.8. conſult.3. n.7.
Verba indicantia perſonam propriam, tom.8. conſult.39. n.5. & ſeq.
Proprium nomen, ibid. n.8.
Abeuntibus, tom.8. conſult.56. n.12.
Subiaceo, tom.6. conſult.1. n.14. & conſult.5. n.1.

Veſtis, V. *Fœtus, Habitus.*

Vicarius parochialis.

Quomodo in parochijs deputandus, tom.7. conſult.4. n.12.
Eius congruæ aſſignatio, ibid.
Quanta, & à quo facienda, ibid.
Ex quo ſumenda, ibid.

Vicarius Generalis, Vicarius Capitularis, V. *Præcedentia.*

An & quatenus Vicarius Capitularis procedere poſſit in ijs, quæ commiſſa fuerunt Epiſcopo à S. Rituum Congregatione pro executione eius decretorum, tom.5. conſ.24. à n.1.
Eſt inſtar tutoris Sedis Eccleſiæ, ac Prælaturæ vacantis, ibid. num.3.
Vicarius, an idem, ac officiales, tom.6. conſult.6. n.6.
Nomine Vicarij generalis, an veniat Vicarius Capitularis, ibid.
Vicarius Capitularis non ſuccedit in iuriſdictionem Epiſcopo delegatam, ibid.
An electio Vicarij Capitularis, à cuius concurſu aliquis reijcitur, ſit valida, tom.6. conſult.7. à n.1.
Quis cenſeatur idoneus, ibid. n.3. & ſeqq.
An omnes beneficiarij tam Cathedralis, quàm Collegiatarum Ciuitatis poſſint ex immemorabili conſuetudine vnà cum dignitatibus, & Canonicis Cathedralis eligere Vicarium Capitularem, cæteroſque officiales ad Eccleſiæ regimen neceſſarios, tom.6. conſult.53. n.1.
Vicarius Epiſcopi non poteſt eſſe confeſſarius monialium, tom.6. conſult.86. n.238.
Vicarius foraneus non poteſt concedere licentiam ingrediendi monaſteria monialium, ibid. n.242.
An electio Vicarij Capitularis ſit valida quando in concurſu comparet aliquis idoneus, & de facto reijcitur à numero concurrentium, & eligendorum, tom.6. conſ.92. à n.1.
Idoneus quis ſit, vt elegi poſſit in Vicarium Capitularem, ibid. num.2.
Eius idoneitas ex quibus conſtare poterit, ibid. n.5.
Intra quod tempus eligendus, ibid.n.7.
An & quatenus neceſſariò debeat eſſe doctor, ibid. & n.8.
Quid ſi aliquando fuerit electus non doctor, ibid. n.9.
An maculatus, & vti reus criminum delatus, ludens ludo alearum, vel taxillorum publicè poſſit eligi in Vicarium Capitularem, tom.6. conſult.93. à n.1.
Vicarius generalis duarum diœceſum in quo loco cognoſcat cauſas, tom.7. conſult.64. n.4.
An ſufficiat duabus diœceſibus vnitis, & amplis, ibid. n.5.
Et ſeparari à ſolito tribunali, ibid. n.7. & ſeqq.
Quatenus non eſſet conſtitutus ad generalitatem cauſarum, ibid. num.8.
An cogi poſſit ad ſibi eligendum plures Vicarios generales, conſ. 71. num 3.
An negligente Capitulo in conſtituendo Vicario Capitulari poſſit Metropolitanus conſtituere Vicarium Parochum exterum, ſed propinquiorem, tom.7. integra conſult.4.
An debeat eſſe de gremio Capituli, ibid.n.1.
Qui præferendus, ibid.
Quando in Capitulo adſunt Doctores in publica Vniuerſitate laureati neceſſario vnum ex illis in Vicarium eligendus, ibid. num.2. & 9.
An & quatenus confirmari poſſit exiſtens Vicarius Epiſcopi, ibid. n.9.
An liceat eligere in Vicarium Capitularem non doctorem, ſed alias idoneum, ſtante reprobatione doctorum de Capitulo, tom.8. conſult.34. à n.1.
Et an facta electione intra octo dies de non doctore, ea deuoluatur ad Metropolitanum, an verò remittenda ſit denuò ad idem Capitulum, tom.8. conſult.34. à n.8.
Non adeſſe doctores, vel eos adeſſe minus idoneos, an ſit idem, ibid. n.1.
Quas habere debeat qualitates, ibid.n.2. & ſeqq.
Qui eligendi, ibid. n.6. & ſeq.
Quot ſuffragia in eius electione requirantur, ibid.n.9. & 22.
Quid de eius electione per ſcrutinium, ibid. n.10.
Quæ forma in eius electione obſeruanda, ibid. n.11.
Et quatenus dicatur perfecta, ibid. n.12.
Quatenus deuoluatur ad Metropolitanum, ibid. n.13.
Et quomodo, ibid. & ſeqq.
Quatenus verum ſit, quod ſtantibus in Capitulo doctoribus, neceſſario vnus ex illis ſit eligendus, ibid.n.21.
Vicarius Apoſtolicus cur mittatur, tom.8. conſult.2. n.1.
Quatenus eligere poſſit puellas ad dotem, ibid.
Et executor fieri poſſit, ibid.
Et eligere Concionatorem, ibid.n.4.

Viduæ.

An ſit miſerabilis perſona, & gaudeat variatione fori, eiuſque electione, tom.5. conſult.2. n.55. ac ſeq. & n.63.
Nomine viduarum quæ veniant, ibid.
Quid de vidua diuite, ibid.

Vini ſtillati aqua, V. *Eccleſiaſtici.*

Viridarium.

Viridarium Conuentus, Hoſpitalis, Oratorij, an & quatenus gaudeat immunitate, tom 6. conſult.40. à n.1.

Viſus, V. *Cœcitas.*

An & quatenus recuperatio viſus ſit ſupra vires naturæ, tom.5. conſult.20. à n.1.

Viſitatio, Viſitator, V. *Epiſcopus, Parochus, Appellatio.*

Viſitator Apoſtolicus, an derogare poſſit decretis Concilij prouincialis confirmati à Sede Apoſtolica, tom.6. conſ.89. à n.1.

Quo-

Quomodo in his se gerere debeat, ibid. n.3.
Nomine Visitationis quid contineatur, ibid. n. 1.
Visitationis finis, ibid.
Ius visitandi potest competere cumulatiuè, tom.7. conf.8. n.4.
Visitator eligendus est à Prælato illius loci, qui visitandus est, non autem ab alio, ibid. n. 65.
In Ecclesijs sæcularibus, quæ nullius diœcesis esse dicuntur, & de Episcopo viciniori non constat, eligi debet Visitator in Concilio prouinciali à Prælato illius loci, qui est visitandus, ibid.
Ecclesia sæcularis exempta nullius diœcesi à quo visitanda, ibid.
Electio facta à Prælatis nullius diœcesi pro visitationibus ligat successores, ibid.
Episcopus vicinior Ecclesijs exemptis, quæ regulares sunt, visitare non potest, ibid.
Seculares tamen, quarum collatio ad Abbates spectat, visitare poterit, ibid.
Habens facultatem visitandi, habet etiam facultatem emendandi, corrigendi, ac puniendi tam in capite, quàm in membris ex quauis causa, ibid.
Quid si Abbas habeat territorium separatum à diœcesi Episcopi ex priuilegio, ibid. n.67.
In visitatione facienda ab Episcopo quoad monasteria, in quibus non viget regularis obseruantia, & quoad beneficia, excluduntur appellationes, & inhibitiones, tom.7. conf.15. n.25.
Quando in visitatione non excludantur appellationes, & inhibitiones, ibid.
In generali exemptione à iurisdictione Ordinarij non includitur exemptio à visitatione, tom.7. consult.16. à n.1.
Quid si extaret consuetudo in contrarium, ibid. n.4. & 6.
Visitatio ad quid inducta, ibid. & tom.8. conf.35. n.3.
Visitatio exemptorum qua fiat autoritate, ibid. n.2. & seq.
Quid si in generali concessione exemptionis adesset particula *omnino*, ibid.n.8.
Canonici, an cogi possint, vt assistant Episcopo vti Conuisitatores, ibid. à n.1.
Regimen Monasteriorum non habentium Ordinarios Regulares Visitatores quomodo instituendum, tom.8.conf.50.n.1.& seqq.

Vis.

Vim vi repellere quatenus absque peccato, & irregularitatè liceat, tom.7. consult.20. à n.6.

Vitâ.

An & quatenus Vitæ, siue res gestæ, egregia facinora, miracula, aliaue hominum, qui cum opinione sanctitatis è vita decesserint, possint in lucem edi, typisque mandari, tom.7. conf.28. à num.1.
Quid sit Vita, tom.7. conf.91. n.45.
Eius actiones, ibid. & n. seqq.

Vniuersitas.

Ad constituendam Vniuersitatem quæ sint necessaria, tom.7. consult.3. n.7.
An, & quo pacto contra Vniuersitates deueniri possit ad interdictum Ecclesiasticum, tom.7. conf.17. à n.1.
Quomodo Vniuersitates citari debeant, ibid. n.2. & seqq.
Scientia singulorum de Vniuersitate quando, & in quibus afficiat Vniuersitatem, ibid.n.3.

Vrina.

Liberatio à suppresione vrinæ, an & quatenus sit miraculo adscribenda, tom.7. conf.26. à n.4.

Voluntas.

Mutatio voluntatis non præsumitur, nisi probetur, tom.7. conf. 31. num.14.

Votum, V. *Capitulum.*

Vox, V. *Capitulum.*

Vsura.

Vsurarum causa an spectet ad Iudicem Ecclesiasticum, tom.5. conf.2. n.35. & 38.
An sit misti fori, ibid.n.38.

Vsurpatio, V. *Laici, Bona.*

Quid sit, tom.7.conf.11.n.3.
Bonorum Ecclesiæ quatenus procedat, ibid.
Quæcumque vsurpatio bonorum, iuriumque cuiusuis beneficij, vel loci pij vsurpans, interdicitur, ibid.n.8.
Necesse est ad contrahendam censuram non ignorari, quod fructus vsurpati sint Ecclesiastici, ibid.n.9.
Quæ formalitas requiratur ad pœnas incurrendas, ibid.
Quid de furibus, ibid.
Quæ vsupatio propriè dicta, ibid.
Quid de vsurpante iurisdictionem Ecclesiæ etiam secularem, ibid.
Et de vsurpante potestate priuata, ibid.
Qui excusandi, ibid.
Quid quando titulus est dubius, ibid. n.10.
Vsurpatio iurium Episcopalium à Regularibus, in quibus consistat, tom.7. conf.44. n.13. & seq.
Et quid ad eam requiratur, ibid. n.14.
Vsurpatio iurium Episcopalium, an idem, ac perturbatio iurisdictionis Episcopi, ibid. n.37.

Vtilitas.

Vtilitatis publicæ vis, tom.5.conf.5. n.62.
In pupillis, ibid.
In conferendo honores, & officia publica, etiam inuitis, ibid.
Et ad iudicandi munus etiam inuitos assumendo, ibid.

Vulnus, V. *Sanatio.*

Vxor, V. *Matrimonium.*

An vxoris cohabitatio inhibenda Regulari spontè comparenti in S. Officio, & fatenti suam professionem fuisse irritam, tom.6. consult.43. n.1.
Et quomodo cum eo procedendum, ibid. n.2.
An & quæ traditio vxoris ad domum sponsi temporibus prohibitis interdicatur sub peccato mortali, tom.6. conf.47.à n.1.& 9.
Quid de copula carnali, ibid.n.2.& seqq. ac n.16.
Sola traditio solemnis prohibetur, ibid. n.9. & seq.
De traductione non solemni, ibid.n.12. & seqq.
An conuentio, quod vxor hæretica possit viuere seorsim à viro catholico sit licita, tom.7. conf.51.n.1. & 2.
Vel sit compellenda ad cohabitandum cum dicto suo viro, ib.n.3.
Et quibus remedijs, ac medijs, ibid.n.4. & 5.
An & quatenus vxor in Conseruatorio retenta tradenda sit suo viro, tom.8. conf.147. à n.1.

Z

Zingari, V. *Cigari.*

FINIS INDICIS.

Etiam in cœnis grandibus sæpe facimus, vt cum optimis satiati simus, varietas tamen nobis ex vilioribus grata sit.
Quinctilian. lib.10. cap.1.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

FINIS INDICIS.